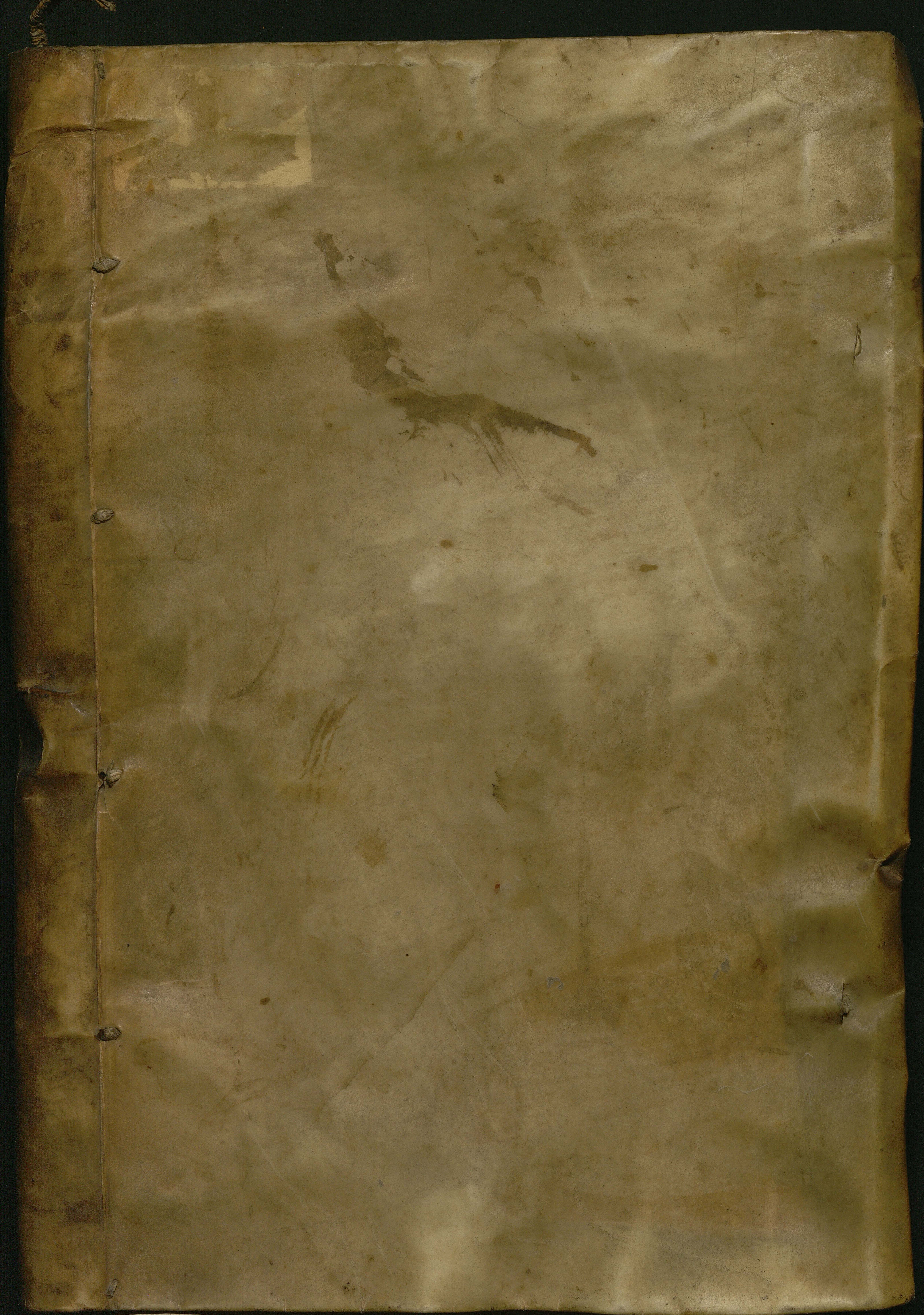

ALPHONSI ARCHIEPISCOPI TOLETANI,

ORDINIS EREMITARVM DIVI AVGVSTINI,

Theologi celeberrimi, ac Philosophi acutißimi,

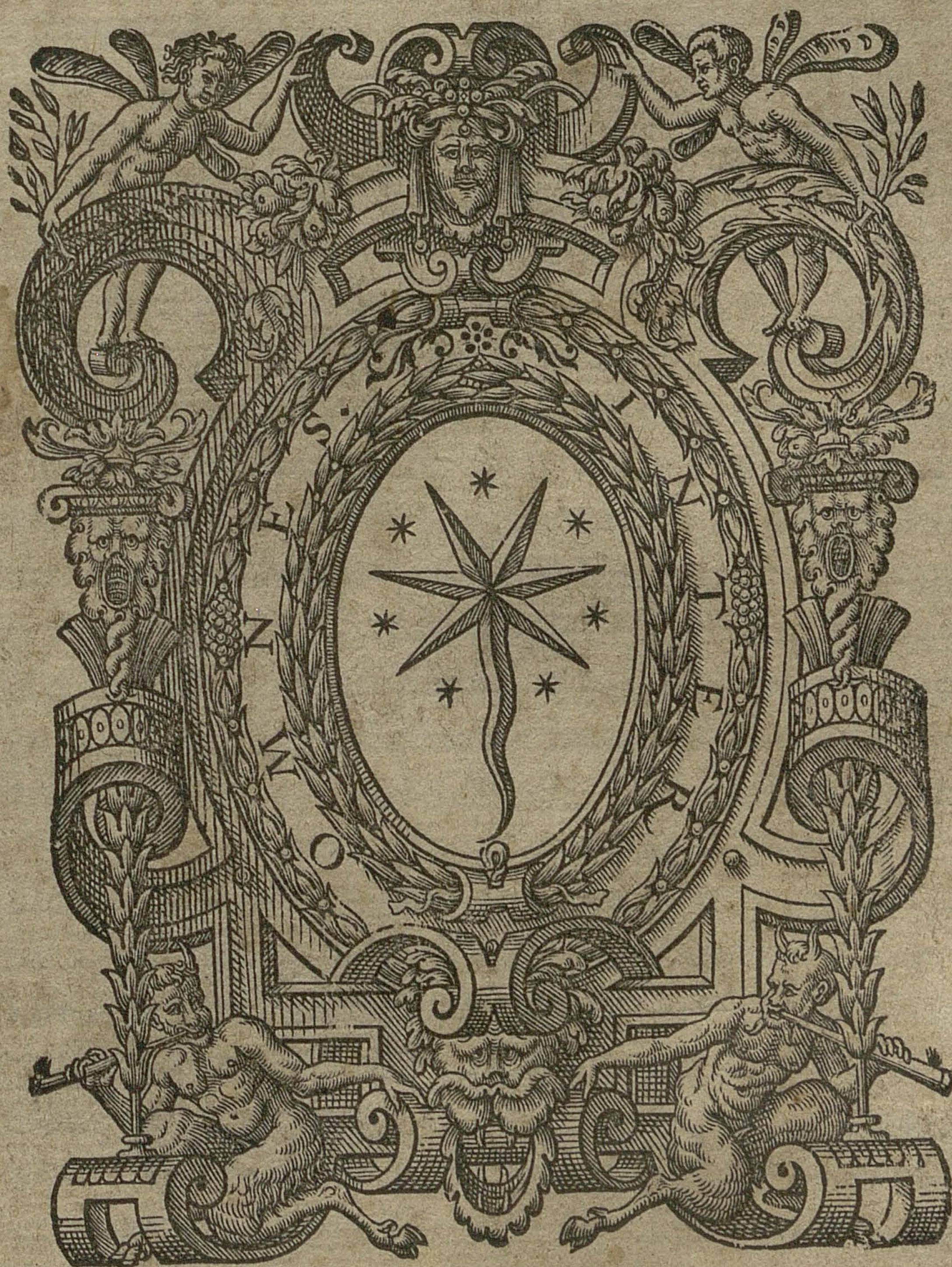
In tres ARISTOTELIS Libros DE ANIMA Subtilissimæ

QVAESTIONES,

Nunc recens in lucem editæ, exactißima cura recognitæ, & ab innumeris mendis repurgatæ.

Quibus accedunt duo INDICES locupletissimi: Quorum alter Quæstionum Articulorumque singulorum librorum Capita indicat: Alter uerò nuper additus, totius Operis insigniora quæque demonstrat.

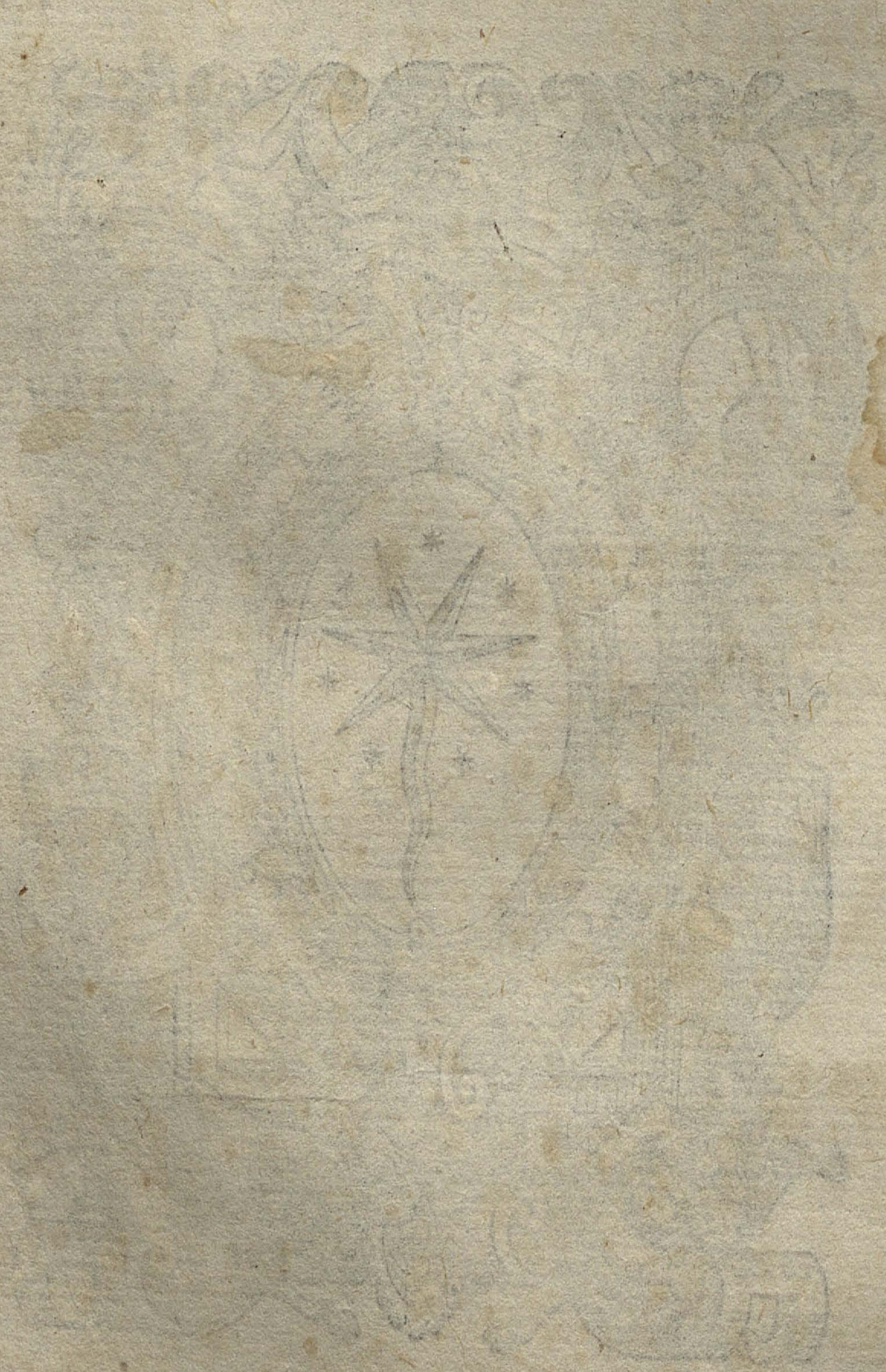
CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,

Ad Insigne Stellæ Iordani Ziletti.

M D LXV.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, AC DOMINO MEO OBSERVANDISS. D. AEGIDIO PISAUREN.

Sacrosancti Sacrarij Pontificij Administratori uigilantissimo.

Christophorus Amaronus Senensis Augustinensis familiæ Theologorum minimus: Gymnasijq; Pisani Moderator indignus.

S. P. D.

ONDUM Beatissimi Maximiq; Pôtificis Pij IIII. S. sacrario præfectus fueras (uirtutum decus, Aegidi Pater Optime) cum ego ingenioli mei literarium hoc Xeniolum humanitati tuæ dedicare proposueram: uix equidem exprimere possem quātum ex huius. D. Alphonsi lectione summa cum delectatione me profecisse cognoscam. Is enim & sententiarum grauitate, & rerum tractatione adeo excellit, ut iure eum nemini secundum esse putem. Paucas profectò quæstiones examinat, sed eas adeo subtiliter, & accurate discutit, ut nihil sit prætera requirendum. Quodq; mirabile est, adeo Peripateticorum mentem attingit, ut ne latum quidem unguem à Theologica ueritate discedat. Sed non mea est soli fulgentissimo splendorem addere: optimus enim quisque nouit Alphonsum Tolosanū Doctorem esse acerrimum: id ipsum quæ super sententiarum primo ab eo ædita sunt præcipue præter alia comprobat, unde meritò Antonomasice ab omnibus dicatur Alphōsus in primo. Verum quæstiones istæ super libros de Anima in prima illa impressione uix legi poterant: nihil distinctum, nullis quotationibus opus ornatum, nullis textuum, opinionumq; allegationibus insignitum, adeo ut non solum præ manibus non haberetur, sed nec quisquam domi eum habere uellet, qua de re cum abhinc quatrienniū Patauii Bachalaureus degerem, & acutissimi Doctoris huius subtilissimas ac prope diuinas quęstiones super tres Arist. lib. de Anima rudes incultas, & mendis undiq; scatentes uiderem: tam pręclarum opus in puluere iacere, corrodiq; à tineis plurimum dolens, periculum facere decreui an opera nostra, & ab erroribus expurgatū, & politioribus typis excussum, additis etiam præcipuarum sententiarum repertoriis quodammodo reuiuiscere posset. Quod tametsi multis impeditus difficultatibus, serius perfeci, quàm uellem, attamen fortasse maturius nunc prodit in lucem. Nec sola bonarum literarum cupiditas, sed magnitudo tuorum erga me meritorum suscepti laboris maxima causa fuit. accepti nanque beneficii memorem me, & gratum pręstare debeo. Quem inter cæteros quam plurimos (ut tui moris est) & antea, & ab eo tempore, semper & uerbis, & opibus ad optimarum artium studia concitasti, immo & in fidem tuam suscepisti, nec non & apud totius Almæ Religionis nostræ Generalem Amplissimum Magistrum Christophorum Patauum gratiosum reddidisti. Qui, cum te tam doctrina, quam uirtute prudentiaq; præstantissimum uidisset, semper æque charum habuit, atque Darius Rex Persarum charum Zopirum habebat. Qui (ut memorię proditū est) ob eius integritatem, & fidem, eum mallebat omnis deformitatis expertem, quàm centum ad eam, quā possidebat acquirere Babilonas. Quod ipsa officiorum cum multitudo, tum uero magnitudo, quibus in Religione nostra fœlicissime semper functus fuisti, clarissime testantur, donec Beatiss. Pius IIII. Pont. Max. adhuc uiuēte fęlicis recordationis Io. Iacobo Iteranen. Reuerendiss. Episcopo & Sachrista Pontificio, te ad id muneris asciuit, & in eo confirmauit. Quid plura? quanti te modo facit Sanctissimus Pius V. Pont. Max. quem Deus diù pro dilecti sui gregis custodia incolumen seruet? Nec me herclè immeritò apud hos Sanctissimos Patres ea es authoritate in senectute, qui semper gratissimus Illustrissimo ac Excellentissimo tuo Pisauren. Duci Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinali eius Germano extitisti: silentio prætereo quanto te semper amore prosecuta fuerit Illustrissima Domus Gonzaga, & nunc ferè totus Illustrissimus & Reuerendissimus Cœtus Cardineus: en hæc ratio. Ea enim in his quæ tibi iniuncta fuerunt administrandis usus fuisti consilii grauitate, prudentia, & fidelitate, ut quantum ad ea pertineat sapienter nunc per te expedienda, Sanctissimus D. noster, (sicut olim Christophorus Generalis Amplissimus) in utranque aurem dormire posit: unde tunc meritò mens, & oculus tam præstantissimi Patris dici debueras. Sed faxit D. O. M. ut iuxta uirtutum, & meritorum uestrorum cumulum, & magnitudinem utrunque uestrum excelsiorem propediem uideamus. Interim uero fœturæ nostræ primitias has, quas, non tam meas, quàm tuas esse cognosco hilari fronte suscipe, & ab obtrectatoribus tuere, ut quemadmodum flumina eò unde exierunt reuertuntur: sic & beneficentiæ liberalitatisq; tuæ fructus ad te redeant studiorum nostrorum mœcenatem, & Parentem. Viue igitur fœlicissime, & laborem nostrum æquiq; boniq; consule. Bene in Domino Vale. Ex Gymnasio nostro Pisano Nono Kal. Martij. M. D. LXVI.

INDEX QVÆSTIONVM, ET ARTICVLORVM, D. ALPHONSI TOLETANI, SVPER TRES ARISTOTELIS LIBROS DE ANIMA.

Quæstiones Libri Primi.

Quæstiones Libri Secundi.

Quæstiones Libri Tertij.

Indicis quæstionum articulorumque super tres Arist. libros de Anima Finis. Deo gratias.

INDEX EORVM OMNIVM,

QVAE IN HIS QVAESTIONIBVS SVPER TRES ARISTOTELIS LIBROS DE ANIMA SCITV DIGNA HABENTVR.

A

P

Sensus

FINIS.

ACVTISSIMAE QVAESTIONES D. ALPHONSI ARCHIEPISCOPI TOLETANI Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini, SVPER TRES LIBROS ARISTOTELIS DE ANIMA,

LIBER PRIMVS.

QVAESTIO I.

An ex nobilitate, & perfectione subiecti adæquati formaliter sumpti arguatur ex necessitate nobilitas, & perfectio habitus scientifici?

QVAERITVR. Vtrum ex nobilitate, & perfectione subiecti adæquati formaliter sumpti arguatur de necessitate nobilitas, & perfectio habitus scientifici? Et uidetur primo, quòd non. Nam sicut se habet unitas subiecti formaliter sumpti, ad unitatem sciẽtiæ, ita uidetur se habere nobilitas, & perfectio subiecti ad nobilitatem, & perfectionem habitus scientifici. Et ista uidetur pro tanto uera: quia si nobilitas arguit nobilitatem, & unitas unitatem; sed ex unitate subiecti non necessario arguitur unitas scientiæ: ergo &c. Maior patet sic, quia non minus dependet unitas potentiæ ab unitate obiecti, quàm unitas scientiæ ab unitate subiecti: sed duæ potentiæ habent unum obiectum sub eadem ratione formali: ergo &c. Maior patet de se. Minor probatur: quia uisus, & sensus communis habent colorem pro obiecto, & quælibet harum potentiarum fertur in colorem sub ratione coloris, quod non esset, nisi esset earum obiectum: ergo &c. 2 Ad principale arguit̃ sic, Ex nobilitate, & perfectione efficientis, aut finis non de necessitate argui tur perfectio facti, uel ad finem ordinati: aliàs omnes creaturæ à deo productæ, & in deum, tanquàm in finem ultimum ordinatæ, essent eiusdem perfectionis, & nobilitatis: quod falsum est. Sed subiectum respectu scientiæ non potest se habere nisi in genere causæ efficientis, uel finalis: ergo &c. Minor patet sic: quia cum subiectũ sit extrinsecum ipsi scientiæ, & omnis causa extrinseca sit efficiens, uel finis, non poterit subiectum cõparari ad scientiã, nisi ut efficiens, uel finis: ergo &c. AD OPPOSITVM est Aristotiles in lib. de anima in prologo. Et hoc idem Aristotiles in. 6. metaphysicę, ubi post quã probauit metaphysicã aliã esse a physica: quia considerat de abstractis secundum esse, de quibus non considerat physica, ostendit illam perfectiorem ex maiori perfectione subiecti. RESPONDEO in ista quæstione tria sunt uidenda. Primũ. Vtrum unitas specifica habitus scientifici summatur ex unitate subiecti formaliter sumpti? Quia hoc tangit primũ argumentũ. Secundum est, in quo genere causæ se habet subiectum ad sciẽtiam in specificando. Et hoc quærit secundum argumentum. Tertium est, quod quærit quæstio principalis. Hoc tangunt auctoritates in oppositum.

tex.c.1. tex.c.2.

ARTICVLVS I.

QVANTVM ad primum est aduertendũ, quòd quamuis dicatur communiter, quòd unitas specifica scientiæ summatur ex subiecto formaliter sumpto. quidam tamen doctores negant istam conclusionem dicentes, quòd huiusmodi specificatio summitur ex alio, & alio modo cognoscendi specifico, siue ex alio, & alio modo sciendi specifico ipsius intellectus. Et ponũt isti doctores duas conclusiones. Prima est negatiua, uidelicet, quòd scientia non sortitur speciem a ratione formali subiecti. Secunda est affirmatiua, uidelicet, ꝙ unitas specifica scientiæ summitur ex alio, & alio modo cognoscendi specifico intellectus, & per consequens unitas ex unitate. PRIMA conclusio sic probatur. Opinio, & scientia magis differunt, quàm duæ scientiæ, & tamen possunt esse de eodem subiecto formaliter sumpto: ergo multo fortius duæ scientię erũt de eodem subiecto, consequentia nota est de se: & antecedens probatur, quantũ ad ambas partes. 1 Quòd. n. magis differant opinio, & scientia, quàm duæ scientiæ patet: habitus enim diuiditur in opinionẽ, & scientiam, & sic de aliis 6. ethicorum. Cum ergo omnes scientiæ comprehendantur sub uno membro diuisionis, a quo per oppositum distinguitur opinio, magis conueniunt quæcunque duæ scientiæ, quàm scientia, & opinio; sicut magis conueniunt duo rationalia, quàm rationale, & irrationale. Secunda pars antecedentis patet: quia de eodem unus potest habere scientiam, & alter opinione: ergo &c. 2 Prĕterea ad idẽ: ratio formalis subiecti, a qua summitur differẽtia specifica, uel est una secundum speciem, uel secundum genus subalternum, uel secundum genus generalissimum, uel ratione entis: non una secundum speciem, quia sic tot essent scientię, quot sunt species specialissimę, quod est falsum: nec una secundum genus subalternum, quia tot essent scientiæ, quot sunt genera subalterna, quod etiã est falsum: nec ratione generalissimi, quia tunc essent decẽ scientię, & non plures, quod est similiter falsum: nec ratione entis, quia non esset nisi una scientia, quod falsum est: ergo scientia non summitur specificè ex forma li ratione subiecti, nec specificatur ab eo. SECVNDA conclusio probatur sic. 1 Scientiæ debent distingui secundum diuersos modos se habendi ipsius intellectus, sed intellectus se habet aliter, & aliter, siue habet alium modum cognoscendi principia, & demonstrandi conclusiones: quia aliquando cognoscit extensus ad sensibilia, sicut in naturalibus: aliquãdo extensus ad imaginabilia situata, sicut in Geometria: aliquãdo ad abstracta a situ, sicut in numeris, ut Arithmetica: aliquando uero est conuersus ad se ipsum, ut intelligit pura intelligibilia, & simpliciter abstracta, ut in metaphysica. ergo &c. Minor declarata est. Maior patet. Nam cum, scientiæ sint perfectiones intellectus, necesse est ipsas distingui per diuersos modos se habendi ipsius intellectus. 2 Præterea differentiæ specificę diuidunt rationem formalem generis, & constituunt speciem, ut patet 7. metaphysicæ: alatum enim, & non alatum non diuersificant speciem animalis: quia non diuidunt cognoscere, & sentire: sed sic est, ꝙ alius, & alius modus cogno-

Elicitur ex Aristot. 1. post. tex. c. 43.
Aureoli opinio.
Vide hunc Docto. 1. sent. quæst. 1. prolog. art. 3. et 4.
Cap. 4. & deincep.
Arist. 3. de anima & alibi.
Elicitur ex tex. c. 42.

scendi specificus ipsius intellectus sunt differētiæ specificæ scientiæ: ergo &c. Et confirmatur ista opinio per Philosophum,& Commentatorem 6. metaphysicæ, ubi dicunt, quòd diuersitas artium fit per diuersitatem modi diffinitionum dicendarum in eis, & per consequens per diuersitatem modi cognoscendi, & demonstrandi.

tex.c.2.

Confutatio opinionis Aureoli.

HAEC autē opinio [salua pace] non uidetur uera: nec eius etiam motiua: ideo quantum ad istum articulū uidetur mihi dicendum. Cuius gratia aduertendum est, quòd specificatio est duplex, extrinseca, & intrinseca. Est etiam notandū, quòd aliqua accidētia sunt, in quibus alius modus specificationis reperitur, quàm in substantiis: substantia.n. nō specificatur, nisi per differētiam, quæ est de intrinseca ratione quidditatiua, ut homo per rationale: quædam uero accidentia specificātur per extrinseca, ut simitas, quę diffinienda est per nasi curuitatē, ita, quòd illud accidens trahitur ad speciem simitatis per nasum: curuitas.n. nunquam est, in naso, nisi sit simitas, & impossibile est ipsam esse in naso, quin sit simitas: ergo simitas uidetur specificari per aliquid, qđ est extra naturam suam: quia per subiectum, & hæc specificatio potest dici extrinseca: quia licet natura diuisim ibi specificetur, ut simitas, specificatur tamen per aliquod extrinsecum; & isto modo uidentur specificari omnes passiones propriæ conuertibiles cum subiecto: quia ad diuersitatem specificam subiecti sequitur necessariò diuersitas specifica propriæ passionis: aliàs enim in duabus naturis specie distinctis esset una proprietas eiusdē rationis, quæ non esset propria passio alicuius naturæ: immo esset accidens commune. Dicitur autem talis passio specificari a subiecto: quia sicut species substātiæ non possunt esse, nec intelligi sine differentia sua, & ad uarietatem differentiæ sequitur uariatio speciei: ita talis passio non potest esse, nec intelligi sine subiecto, ut patuit de simitate in naso: uariatur enim passio propria ad uarietatem speciei: & sicut differentia cadit in diffinitione speciei, sic suo modo in diffinitione proprię passionis cadit proprium subiectum, ut dicitur primo physicorum. APPARET igitur ex dictis, quòd quædam est specificatio extrinseca, & quędam intrinseca: si ergo loquamur de specificatione extrinseca, pono duas conclusiones oppositas duabus antecedentibus antedictis. Prima est, quòd unitas specifica habitus scientifici sumitur ex unitate subiecti adæquati formaliter sumpti. Secunda conclusio est, quòd talis unitas non potest sumi ex alio, & alio modo specifico cognoscendi. Si autem loquamur de specificatione intrinseca, dico, quod scientia non specificatur a subiecto, nec à modo cognoscendi: sed se ipsa per essentiam suam formaliter specificatur. PRIMA conclusionem sic probo dupliciter. 1 Sicut se habet mensura intrinseca ad specificandum intrinsecè, ita se habet mensura extrinseca ad specificandum extrinsecè: sed propria mēsura intrinseca esse rei specificat rem intrinsecè, ut differentia, species: unitas, numerum: ergo propria mensura extrinseca essentiæ alicuius specificat illud extrinsecè: sed subiectum est propria mensura extrinseca scientiæ secundum Philosophum, 5. & 10. metaphysicæ, ubi dicit, quòd scibile, quod mensurat scientiam, certum est, quòd est mensura propria scientię: ergo, &c.

tex.c. 29 Opinio propria.

tex.c. 12. tex.c.2.

2 Per illud constituitur aliquid in esse specifico, per quod distinguitur ab aliis specificè: hoc apparet: quia idem est principium constitutiuum, & distinctiuum: sed scientia quæcunque distinguitur specificè ab aliis scientiis per subiectum adæquatum formaliter, ut patet 3. de anima, ubi dicitur secantur scientiæ, quēadmodum & res. Et confirmatur ista positio 1. posteriorum: quia scientia una est unius generis subiecti.

tex.c.38. tex.c.43.

SECVNDA conclusio probatur dupliciter.

1. Quandocunque aliquæ causæ subordinatæ, quarum una dependet ab alia, concurrunt ad unum effectum, magis per se dependet effectus à causa independente, quàm à dependente: sed ad diuersitatem specificam habitus scientifici concurrit diuersitas modi cognoscendi, & diuersitas obiecti cognoscibilis; & alietas modi cognoscendi dependet ab alietate obiecti cognoscibilis: ergo diuersitas specifica habitus per se dependet magis ab alietate cognoscibilis obiecti, quàm ex alietate modi cognoscendi. Maior est nota de se. Minor probatur. Omne illud, quòd potest diuersis modis cognosci, est diuersimode cognoscibile: aliter intellectus cognosceret, quod impossibile est cognosci, quod implicat, & per consequens non potest assignari diuersitas in modo cognoscendi sine diuersitate aliqua ex parte obiecti cognoscibilis: patet, non enim quia intellectus aliter, & aliter intelligit, obiecta sunt aliter, & aliter intelligibilia: immo per oppositum, quia obiectum est aliter, & aliter intelligibile; idcirco potest intellectus aliter, & aliter ipsum intelligere, & per consequens diuersitas modi cognoscendi dependet ex diuersitate obiecti cognoscibilis: ergo, &c.

2 Ad idem. Si diuersitas modi cognoscendi sufficit ad diuersitatem specificam scientiarum, sequeretur, quòd ueritas eiusdem conclusionis non posset sciri in eadem scientia diuersimode: consequens est falsum: quia scientia naturalis potest demonstrare eandē conclusionem diuersis modis, scilicet per opposita genera causarum: ergo & antecedens: consequentia nota est de se. TERTIA conclusio probatur dupliciter.

1 Nulla res specificatur intrinsecè per illud, quod est ei totaliter extrinsecum: sed subiectum scientiæ, scilicet scibile, est ei totaliter extrinsecum: ergo conclusio. Maior est nota de se. Minor dupliciter probatur. 1. Nā scibile realiter distinguitur a scientia. 2 Si obiectum specificaret scientiam specificatione intrinseca, sequeretur, quòd omne obiectum cognoscibile esset qualitas existens in intellectu: consequens est falsum: ergo. Consequentia patet. Nam, cum illud, quod specificat intrinsecè rem, sit de essentia eius: si obiectum hoc modo specificaret scientiam, esset de essentia eius, & per consequens esset qualitas existens in intellectu. RESTAT ergo respondere ad rationes alterius opinionis. Ad primam probantem primam cō clusionem dico, quòd consequentia non est uera. Nam non est simile de opinione, & scientia, & duabus scientiis: opinio nanque non distinguitur à scientia per subiectum, sed per medium. Duæ autem scientiæ distinguūtur ab inuicem per obiectum, non per medium: & ideo quantumcunque duæ scientiæ differant inter se, magis tamen conueniunt, quàm opinio, & scientia: quia scientiæ quæcunque distinguuntur per obiecta: conueniunt in genere, sub quo non conueniunt opinio, & scientia: & tamen scientiæ quæcunque distinguuntur per obiecta, non obstante etiam ista maiori conuenientia inter duas scientias, quàm inter scientiam, & opinionem: opinio autem, & scientia non nisi per medium distingui possunt: ergo opinio, & scientia, poterunt esse de eodem obiecto formaliter sumpto: duæ autem scientiæ minimè, quod declarari potest in simili. Quamuis namque risibile magis conueniat cum rudibili, quàm cum quantitate: quia tamen propriæ passiones distinguuntur per subiecta: & accidens commune non distinguitur à proprio per subiectum, sed per hoc est oriri, quod ex propriis principiis speciei: idcirco poterunt esse risibilitas, & quantitas in eodem subiecto, in quo non se compatiuntur risibilitas, & rudibilitas: & ita est in proposito: opinio ergo, & scientia poterunt esse in eodem subiecto: sed necessario differunt in medio: procedit enim scientia per medium necessarium, opinio per medium contingens: duæ autem scientiæ conueniunt in hoc, quod est habere medium necessarium: sed differunt necessario in subiecto: ergo non concludit ratio. Ad secundum dico, q illa diuisio est insufficiens: quia ratio formalis obiecti respectu omnium consideratorum in scientia, non est necessariò ratio specifica, nec generis, nec entis, uel uniuoca; sed est ratio analoga, uel per attributionem est una: sanitas enim ad urinam, cibum, & animal est una

Solutiones ad rationes Aureoli.

ratio analoga; & tamen est ratio formalis obiecti Medicinę. Diuinitas, uel glorificatio est una ratio omnium consideratorum in Theologia per attributionem, & est ratio formalis in Theologia: ergo non concludit ratio. AD PRIMAM rõnẽ secundæ conclusionis dico, ꝙ Maior est simpliciter falsa: probatio magis cõcludit oppositum, quàm propositum: quia ex quo omnes scientiæ perficiunt intellectum, non potest earum diuersitas sumi ex aliquo, quod se teneat ex parte intellectus: sed sumetur penes illud, in quo habet incompossibilitatem; & hoc est subiectum, ut patuit. Ad secundum, quicquid sit de Minori, dicendum, quòd Maior sumit falsum; & supposito, quòd non sumeretur falsum, non est ad propositum: quando enim dicitur, quòd differẽtiæ specificæ diuidunt rationem generis formalem; dicendum, quòd falsum est: ratio namque formalis generis non diuiditur per differentias: cum tota ratio generis reseruetur in qualibet specie: differentiæ .n. nõ diminuũt aliquid de ratione generis; sed super illam addunt se ipsas, ut rationale non tollit aliquid ab homine de ratione animalis, sed addit se super animal. Verum est.n. quòd per hanc additionem tollitur ambitus animalis: quia animal rationale non habet ita magnum ambitum, sicut animal, quod est genus: sed aliud est ambitus, & aliud est ratio formalis generis: concesso tamen, quòd hoc dictum esset uerum, non est ad propositum: quia non quærimus hic de specificatione intrinseca, quæ summitur essentialiter à differentia: talis.n. specificatio non est, nisi per essentiam rei: & isto modo sic ostensum est, ꝙ non ab obiecto, nec a modo intelligendi diuersificantur, sed se ipsis formis: ergo non est ad propositum. Ad dictum Philosophi, & Cõmentatoris dicendum, quòd isti modi diuersi diffiniendi, & declarandi, qui requiruntur ad diuersitatem scientiarum, nihil aliud sunt, quàm termini, & propositiones propriæ cuiuslibet scientiæ, de quibus debent dari diuersæ diffinitiones, & diuersitas talium diffinitionum facit diuersitatem scientiarum diuersarum; & quia principaliter distinguntur penes obiecta; relinquitur, quòd scientiæ distinguntur per obiecta: & ideo auctoritas facit magis ad propositum, quàm ad oppositum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

AD secundum. In quo genere causæ se habet subiectum ad scientiam, ut specificat ipsam. Dicunt aliqui in genere causæ efficientis. Alij, quòd in genere causę finalis. Motiuum istorum tactum est in arguendo. Videtur.n. eis, cum obiectum sit extrinsecum ipsi scientiæ, & omnis causa extrinseca sit efficiens, uel finalis, quòd subiectum non poterit comparari scientiæ, nisi in genere causæ efficientis, uel finalis. HAEC opinio uidetur mihi impossibilis, & uidetur mihi, quòd subiectum comparetur ad scientiam, ut forma exemplaris: est.n. scientia imago quædam sui obiecti; & obiectum est exemplar quoddam habitus scientifici: & quia de ratione imaginis est, quòd ducat in compossibilem cognitionem sui exemplaris: idcirco sicut impossibile est, quòd imago Cæsaris non ducat in cognitionem Cæsaris: quia tunc esset imago Cæsaris, & non esset imago Cæsaris ita impossibile est quacunque ueritate esse scientiam de corpore mobili, cui non respondeat pro obiecto corpus mobile. Cum ergo quæritur, in quo genere causæ se habeat subiectum, ut specificat scientiam? Dico, quòd in genere causæ formalis, & exẽplaris, eo modo, quo expositũ est. Pro quo pono duas cõclusiones. Prima est, ꝙ subiectũ, ut specificat sciẽtiam, non potest se habere ad ipsum in genere causæ efficientis, uel finalis. Secunda est, quòd se habet in genere causæ formalis exemplaris. PRIMAM conclusionẽ probo sic. Deus potest supplere uicem causæ efficientis, uel finalis: potest enim facere sine causa secunda efficienti, uel finali, quicquid potest cum illis: sed deus non potest supplere uicem obiecti, ut specificat habitum: nec potest facere scientiam de corpore mobili, cui non respondeat pro obiecto, nisi deus: ergo obiectũ respectu scientiæ non potest habere causalitatem efficientis, uel finis. SECVNDAM conclusionẽ probo sic. Sicut se habent causæ intrinsecæ ad specificandum rem specificatione intrinseca; ita se habent causæ extrinsecæ ad specificandum rem specificatione extrinseca: sed inter causas intrinsecas solum genus causæ formalis est specificatiuum intrinsecè: ergo inter causas extrinsecas solum genus causæ formalis exemplaris est maxime specificatiuum extrinsecè, quod specificatiuum habet propriam causam exemplarem: ergo subiectum potius specificat scientiam, ut est forma exemplaris eius, quàm ut est efficiens, uel finis.

AD illorum, motiuum, solutum est per prædicta: procedit enim ex in sufficienti diuisione: quia data est tertia causa extrinseca præter efficientem, & finalem, scilicet causa exemplaris formalis.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVANTVM ad tertium patet ex his, quæ dicta sunt specialiter in primo articulo, quòd ex nobilitate, & perfectione subiecti arguitur necessario nobilitas, & perfectio scientiæ. Et potest formari talis ratio. Ex eo habet scientia, quòd sit perfectior; & dignior aliis scientiis, ex quo consequitur suam specificationẽ: sed hoc habet ex subiecto formaliter sumpto, ut probatum est in primo articulo: ergo. Maior probatur, quia scientiam esse perfectiorem, & digniorem aliis est ipsam habere altiorem gradum specificum: ergo.

AD RATIONES, ad primam cum dicitur in Minori, quòd duæ potentiæ habent unum obiectum sub eadem ratione formali, dico, quòd falsum est. Nam licet color sub ratione coloris percipiatur à sensu communi, non propter hoc est eius obiectum adæquatum; sed pars subiectiua sui obiecti adequati: sicut est albedo respectu uisus: immo color non est obiectũ formale duarũ potentiarũ, sed unius scilicet uisus: ipsius uerò sensus communis est obiectum materiale: ideo non concludit ratio.

Ad secundam rationem patet, quid dicendum sit per dicta: nam Minor procedit ex in sufficienti diuisione: subiectum .n. respectu scientię non se habet in genere causæ efficientis, uel finalis: sed in genere causæ formalis exemplaris: ergo. &c.

QVAESTIO II.

An Anima si subiectum in hoc libro?

CONSEQVENTER quæritur, Vtrum anima sit subiectum in hoc libro? Et uidetur, quòd sic. Illud est subiectum in hoc libro, de quo primo, & principaliter consideratur in eo: sed anima est huiusmodi: ergo. Maior patet; quia hoc est de ratione subiecti. Minor etiam patet, quia intitulatio libri dicitur esse a priori, & digniori in scientia: sed iste liber intitulatur de anima: ergo, & cæt.

AD OPPOSITVM arguitur sic. Subiectum, & habitus debent esse adæquati: sed anima, & doctrina tradita in hoc libro, non sunt adequata: quia ad multa se extendit hæc doctrina, ad quæ non se extendit anima, nec quæ sunt anima, ut patet intuenti, ergo. RESPONDEO, in ista qͤstione sunt tria, uidẽda. Primo uidendũ est. Vtrum sit idem esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiæ? Quia hoc quærit pri-

mum argumentum. Secundo uidendum est, qualis adæquatio debeat poni inter habitum, & subiectum, etiam hoc quærit secundum argumentum. 3 Videndum est, quòd quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum antequàm uideamus, Vtrum sit idem esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiæ? Est aduertendum, quòd non intendimus hic loqui de subiecto, in quo est scientia. Sic enim subiectum omnium scientiarum est unum, & idem, scilicet anima intellectiua: sed intendimus de subiecto, de quo est scientia: & tale subiectum oportet habere quatuor conditiones. Prima est, quòd sit aliquid incomplexum, scilicet terminus, & non propositio.

Secunda est, quòd omnia considerata in scientia recipiant prædicationem ipsius, uel habeat per se attributionem ad ipsum. Tertia est, quòd aliquid possit prædicari de eo denominatiuè. Quarta est, quod illud tale sit per se, & primo, & principaliter consideratum in scientia, cuius dicitur esse subiectum: unde si aliqua istarum conditionum deficiat, non potest esse subiectum: immò probo istas conditiones necessario inesse cuilibet subiecto scientiæ. PRIMAM conditionem probo sic. Illud quod est subiectum in scientia, est subiectum conclusionis demonstratæ: sed subiectum conclusionis demonstratæ, est aliquis terminus propositionis incomplexus, & non propositio: ergo. Minor patet. Probatur Maior: quia scientia est habitus conclusionis demonstratæ, & per consequens illud est subiectum in scientia, de quo aliud est demonstratum in conclusione scita, sed in conclusione scita demonstratur prædicatum de subiecto: ergo subiectũ conclusionis scitę est subiectum in scientia, & hoc est incomplexũ. PROBO secundã cõditionem sic. Si omnia per se considerata non reciperẽt prædicationem subiecti adæquati ipsius scientię, uel saltim non haberent attributionem ad ipsum; sequeretur, quòd nulla scientia de mundo esset una: & sic tolleretur unitas in scientia, & per cõsequens distinctio, quod est falsum. Probatur consequentia, quia tunc in quacunque scientia considerantur diuersa, ut diuersa sunt: & non aliquo modo, ut unum: ergo scientia, quę de talibus consideraret, non esset una: quia in una scientia impossibile est, quòd considerentur diuersa, ut diuersa sunt: & non aliquo modo, ut unum: ergo. TERTIAM cõditionem probo sic, Omnis scientia probat de subiecto aliquas passiones, uel aliqua per modum passionum: sed passiones prædicantur denominatiuè: ergo de subiecto scientię prædicantur aliqua denominatiuè, & non solum essentialiter. Maior: & Minor patent, ergo. QVARTAM conditionem probo sic, Omnis scientia consequitur specificationem, & perfectionem ab eo, de quo primo, & principaliter considerat: aliter, cum scientiæ considerent de multis magis, & minus perfectis, quęlibet scientia esset in diuersis, & quælibet esset perfectior, & nobilior se ipsa, quod impossibile est: sed, ut probatum est in precedenti quæstione, scientia consequitur nobilitatem, & perfectionem ex subiecto adæquato formaliter sumpto: ergo tale dicitur considerari in scientia per se, primo, & principaliter: & hæc erat quarta conditio.

Probatio cõditionũ subiecti.

HIS uisis dico quantum ad istum articulum, quòd non est idem, esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiæ: non enim omne, quod consideratur in scientia, & per se, est subiectum adæquatum scientiæ, quod probo sic. Si omne per se consideratum in scientia esset subiectum adæquatum scientiæ; sequeretur, quòd unaquæque scientia haberet diuersa subiecta adæquata: consequens est falsum, ergo. Falsitas consequentis patet ex tribus. PRIMO, quia si ita esset, nullum illorum subiectorum esset subiectum adæquatum: & cum quodlibet illorum ponatur esse adæquatum, esset adęquatum, & non adæquatum, quod implicat. SECVNDO sic, quia tunc nulla scientia esset una: quia, ut dicitur 1. posteriorum, scientia una, quæ est unius generis &c. Si ergo quælibet scientia habet plura subiecta adæquata, nulla esset una. Consequentia probatur, quia cum quælibet scientia per se consideret plura, & diuersa, si omne tale sit subiectum, quælibet scientia haberet plura subiecta; & sic patet consequentia. TERTIO ad idem sic. Sicut se habet obiectum ad potentiam; sic suo modo se habet subiectum ad scientiam: sed non omne per se cognitum à potentia est eius obiectum adęquatum: sed potest esse eius pars subiectiua: ergo non omne per se consideratum in scientia erit in scientia subiectum; immo poterit de multis per se considerare, quæ non erunt subiectum, ut de partibus subiecti adæquati, quæ non sunt subiectum in scientia, & multis, quæ sunt per accidens.

Decisio articuli.

tex. c. 43.

ARTICVLVS SECVNDVS.

QVANTVM ad secundum articulum; supposito, quòd per subiectum adæquatum habitus, intelligatur illud subiectum, quod non excedit habitum, nec exceditur ab eo: sicut per obiectum adæquatum potentiæ intelligitur illud, quod non excedit potentiam, nec exceditur ab ea: hoc enim modo attenditur adæquatio inter omnia, quæ dicuntur adæquata ad inuicem, siue sint adæquata quantitatiuè; siue secundum agere, & pati; siue quocunque alio modo: aliàs, quòd ponitur esse adæquatum, poneretur esse inadæquatum, quod falsum est. HIC occurrit una dubitatio magna. Nam cum subiectum adęquans habitum, uel obiectum adæquans potentiam, solum sit unum secundum quid; simpliciter autem plura, ut patet in obiecto uisus, si sit color: color namque est unum secundum quid: non enim dicit unitatem aliquam realem, sed solum secundum rationem, ut suppono ad præsens, est autem simpliciter plura: quoniam secundum rem dicit plures colores: & hoc potest declarari de corpore mobili, quod est subiectum in Philosophia naturali: est enim, sicut color, unum secundum quid, plura autem secundum rem corpora, & simpliciter. Occurrit ergo dubitatio magna ualde. Vtrum tale subiectum adæquat habitum, ut est plura simpliciter, uel ut est unum secundum quid. Et hoc idem dubium est de obiecto potentiæ, ut adęquat ipsam.

Dubium satis difficile.

AD quod respondent aliqui doctores dicentes, quòd subiectum adæquat scientiam, & obiectum potentiam, ut sunt plura simpliciter; & non, ut sunt unum secundum quid, quod probant dupliciter. 1 Sic, obiectum adæquatum potentiæ, uel adæquat ipsum per plures rationes, ut plures; uel per plures, ut una; aut per unam, ut una: si dicatur, quòd per plures, ut plures; habetur propositum: si per plures, in quantam una; hoc est impossibile: quia tunc sequeretur, quòd sensus non cognosceret in suo obiecto adęquato plures rationes distinctas, ut distinctæ; quod patet falsum per omnes sensus discurrendo: nam certum est, quòd uisus se extendit ad cognoscendum album, & nigrum, ut distinguuntur ad inuicem; & sic de singulis. Consequentia probatur sic. Nulla potentia extendit se ultra suum obiectum adæquatum: si ergo ponatur, quòd obiectum adæquat unum adæquat sibi potentiam per plures rationes, ut una; illa sola una adæquabit potentiam, & per consequens non extendit se potentia ad alias plures distinctas, sed solum in quantum sunt indistinctæ sub illa: & idem inconueniens sequeretur, & maius; si ponatur, quòd obiectum adæquat potentiam per unam ratione, in quantum una: relinquitur ergo, quòd per plures, in quantum plures. 2 Sic, uniuersale sumptum uniuersaliter, est simpliciter plura: sed obiectum adæquatum

Responsio quorundam ad difficultatem.

quatum uniuscuiusque potentiæ est uniuersale sumptum uniuersaliter: ergo est simpliciter plura. Maior nota est de se. Minor probatur, quantũ ad ambas partes. Nam quod obiectum cuiuslibet potentiæ, uel sensus sit uniuersale aliquod, apparet secundum Aristotilem. 2. posteriorum, ubi ait. Sensus est uniuersalium, sentire particularium. Quòd autem illud uniuersale debeat sumi uniuersaliter, si sit subiectum adæquatum, probatur. Nam si uniuersale non uniuersaliter sumptum esset obiectum sensus adæquatum; sequeretur, quòd sensus, puta, uisus, posset attingere illud uniuersale, quod falsum est: ergo &c. HAEC autem opinio, quamuis sit subtilissimi doctoris, non tamen eam intelligo; & ideo probo dupliciter, quòd obiectum non adæquat potentiam, nec subiectum scientiam per plures rationes, ut sunt simpliciter plures. PRIMO sic. Si subiectum adæquaret scientiam per plures rationes, ut plures; sequeretur, quòd habitus specificus non consequeretur suam specificationem à subiecto adæquato; consequens est falsum: ergo. Antecedens est in quæstione præcedenti reprobatum: & ipsimet asserunt. Consequentia probatur: quia uel subiectum specificat scientiam fundamentaliter sumptum, aut formaliter: non primo modo: quia de uno, & eodem subiecto fundamentaliter sumpto possunt considerare diuersæ scientiæ sub alia, & alia ratione; & per consequens, ut sic, nõ specificat ipsas: relinquitur ergo, quòd formaliter sumptũ subiectũ tale specificet sciẽtiã. Sed si sic: ergo uel specificabit sciẽtiã sub una ratione formali ut una, uel sub pluribus, ut sunt diuersę. Si primo mõ habetur propositum: quia per illã rationem adæquat habitũ, per q̃ specificat ipsam. Si autem detur secundum, apparet cõsequentia falsa: quia à diuersis, ut diuersa sunt, non potest summi unum, ut unum; immo magis eius oppositum: ergo relinquitur, quòd ab obiecto formaliter sumpto non specificatur habitus, quod falsum est: ergo &c. 2 Præterea arguitur contra illud, quòd dicitur, scilicet quòd uniuersale, sumptum uniuersaliter est obiectum adæquatum cuiuscunque potentiæ, sic. Si uniuersale uniuersaliter sumptum esset obiectum cuiuscunque potentiæ, uel subiectum scientiæ; sequeretur, quòd quælibet potentia, & quælibet scientia haberet plura, & diuersa subiecta, & obiecta adæquata; consequens est falsum: ergo. Probatur consequentia, quia signum uniuersale destributiuum distribuit prædicatũ pro quolibet contento sub subiecto, ut patet intuenti. Et confirmatur, quia omnis, & quilibet ęquipollent. Si ergo omnis color est obiectum adæquatum uisus, pari ratione nigredo, & qui libet alius color, & quodlibet corpus mobile esset subiectum adæquatum scientiæ naturalis: & sic quilibet sensus, & habitus haberent plura obiecta adæquata, quod falsum est.

tex.c.27.

Præmissæ opinionis cõfutatio.

RESPONDEO ad rationes primę opinionis. Ad primum, cum dicitur, quòd aut obiectum adæquat potentiam per plures rationes, ut plures, aut p̃ unã ut una. Dico, quòd per plures, ut una, hoc est, ut habet unitatẽ in obiecto adæquato, quæcunque sit illa. Ad probationem, cum dicitur, quòd nulla potentia se extendit ad aliquid, quòd est extra suum obiectum adæquatum, dico, quòd aliquid esse extra aliud põt intelligi dupliciter, uno modo, quod sit extra diffinitionẽ, seu quidditatiuam rationem illius, & extra ambitum eius, & isto modo lapis est extra animal. Alio modo, potest esse aliquid extra aliud: quia est extra diffinitionem eius: eo, quod diffinitio eius non competit huic adæquatẽ, non autem extra ambitum, & hoc modo est homo extra animal. Quando ergo dicitur nulla potentia potest ferri in aliud, quod sit extra suum obiectum adæquatũ: concedo si sit extra primo modo, non autem si sit extra secũdo modo: & hoc patet esse uerum in consimili. Animal enim est subiectum adæquatum sensibilitatis: quia animal, in quantum animal, est sensibile: & ideo benedictum est, quòd illud, quod est extra ambitum animalis, non sit sensibile: non tamen sequitur, quòd quicquid sit extra animal, quod non sit sensibile; immo totum oppositum: omne enim contentum sub animali est sensibile. Similiter in proposito, si color inquantum color est obiectum adæquatum uisus, poterit uisus cognoscere albedinem, & nigredinem distincte, & quicquid continetur sub colore, cum nullum tale sit extra ambitum eius. Similiter dico de quacunque alia potentia respectu contentorum sub suo obiecto, & de quacunque scientia respectu contentorum sub suo subiecto. Ad secundam rationem cum reuerentia nego Minorem nam, ut est probatum, non uidetur possibile, quòd uniuersale sumptum uniuersaliter sit subiectũ adæquatũ alicuius scientiæ, nec potentię. Et quando dicitur, quòd potentia potest ferri in suum obiectum adæquatum, & sic uisus poterit cognoscere uniuersale abstractum à suis singularibus. Dico, quòd secundum Aristotilem. 2. posteriorum, sentire est particularium; quãuis sensus sit uniuersalium: & quia potentia primo fertur in obiectum per suum actum, licet obiectum uisus sit color, inquantum color; non tamen uidebit colorem abstractum; sed sufficit sibi uidere colorem: hunc uel illum: quia uidendo colorem particularem, est uerum dicere, quòd uidet colorem: & ideo uerum est dicere, quòd potentia fertur in obiectum suum adęquatum: quia, quando uisus fertur in albedinem, fertur in colorem; sed non fertur in ipsum, ut habet esse abstractum: quia, ut sic, habet esse in intellectu: nec est bona consequentia. Potentia fertur in obiectum: ergo sub esse abstracto: sufficit enim, quòd feratur hoc, uel illo modo; & hoc de Secundo principali.

Nota hic quòd homo non penitus est extra animal: quia unum includitur in alio: licet formaliter nõ sit eisdem una diffinitio. Nam albedo, & dulcedo respectu lactis sunt unum subiecto, plura tamẽ secundum diffinitionem.

Consimilem sententiam habet Aegi. 2. de anima tex. c. 11. in dub.

tex. c. 27.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVANTVM ad tertium pono duas conclusiones. Prima est, quòd anima non est subiectum in hoc lib. Secunda, quòd subiectum huius libri est corpus animatum, in quantum animatum. PRIMVM probo. Sic sicut se habet scientia ad scientiam, ita subiectum ad subiectum: sed doctrina tradita in hoc libro est pars subiectiua Philosophiæ naturalis: ergo subiectum huius libri est pars subiectiua subiecti Philosophiæ naturalis; sed anima non potest esse subiectiua pars eius; cum subiectum Philosophiæ naturalis, ut ad præsens supponitur, sit corpus mobile: ergo &c. SECVNDVM probatur sic. Illud est subiectum in hoc libro, cui conueniunt omnes, conditiones pertinentes ad subiectum ipsius; corpus animatum, in quantum animatum, est hmõdi, ergo. Maior patet. Minor probatur per dictas conditiones discurrendo: est enim corpus animatum terminus incomplexus: & omnia, quæ per se considerantur in ista scientia, uel recipiunt prædicationem eius, uel habent attributionem ad ipsum, ut patet intuenti processum. Item possunt omnia talia de eo prædicari denominatiuè; & primo, & principaliter consideratur tantum in hac doctrina: quia de ipsa anima cõsiderat Philosophus: ut informat corpus, ergo corpus animatum, ut sic, erit subiectum in hoc libro.

Corpus animatum nõ anima est hic subiectum.

AD rationes principales. Ad primam, cum dicitur in Minori quòd anima est, de qua primo, & principaliter, &c. Dico, quòd falsum est: immo corpus animatum, inquantum animatum est. Ad probationem dico, quòd non oportet semper librum intitulari à subiecto: immo aliquando intitulatur à causa efficiente, aliquãdo à subiecto, aliquãdo ab eo, quod est formale in subiecto, sicut hic: quoniam iste liber intitulatur de anima, quod est formale, ratione cuius corpus animatum est hic subiectum. AD RATIONEM in oppositum, non oportet respondere, in quantum arguit de anima: quia probat propositum meum; sed quia eadem ratio fieri posset de corpore animato: idcirco

dico ad Maiorem, quòd subiectum formaliter sumptum cum omnibus, quæ habent attributionem ad ipsum secundum illam rationem formalem dicitur habitum adæquare, & non aliquod corpus animatum cum omnibus, quæ habent attributionem sufficienter adæquat omnia per se considerata in hoc libro: & ideo tale corpus est subiectum adæquatum, &c.

QVAESTIO III.

An uniuersale sit uerum ens reale, habens esse præter operationem intellectus? Vel sit tantum ens rationis, habens esse tantum per operationem intellectus?

CONSEQVENTER quæritur: quia Philosophus dicit in textu, quòd uniuersale, quod est genus, aut nihil est, aut posterius suis singularibus: ubi dicit Commentator, quòd intellectus est, qui facit uniuersalitatem in rebus. Quæro istam quæstionem. Vtrum uniuersale sit uerum ens reale, habens esse præter operationem intellectus? Vel sit tantum ens rationis habens esse tantum per operationem intellectus? Et uidetur primo, quòd sit uerum ens reale. Species specialissima est uerum uniuersale: sed species specialissima est uerum ens reale extra intellectum: ergo. Maior patet. Minor probatur. Illud, quod uerè, & propriè est diffinibile, habet uerum esse reale extra intellectum, seu præter operationem intellectus; species specialissima est hmôdi: ergo, & cæt. Maior uidetur nota pro tanto: quia res diffinitur, & non conceptus; cum sit posterior rebus diffinibilibus. Minorem ponit expresse Boethius: quia sola species diffinitur. Et apparet per Philosophū, quia particulare non demostratur, ut dicitur. 12. Met. ergo et non diffinitur: quia uniuersale, quod est genus, aut nihil est; aut posterius est: ergo sola species diffinitur: quare &c. 2 Ad idem. Ens communiter acceptum habet uerum esse reale extra intellectum: ergo quodlibet uniuersale est uerum ens reale. Consequentia uidetur bona pro tanto: quia si repugnat alicui communi habere esse reale, multo fortius repugnaret enti, quod est cōmunius omni alio. Antecedens probatur, illud, quod primo occurrit intellectui habet uerum esse reale extra intellectum ens in communi est huiusmodi, ergo. Maior est nota. Minor probatur, & est Auicennæ in primo Metaphysicæ suæ. Cap. quinto. qui dicit, quòd esse, & ens prima impressione imprimuntur in anima, & sunt notissima in conceptu, ergo.

In. 2. æditione in Porphy. cap. de specie. c. 28.

IN OPPOSITVM est Commentator primo de anima Commento. 8. qui dicit, quòd intellectus est, qui facit uniuersalitatem in rebus. RESPONDEO in ista quęstione tria sunt uidenda. Primo Vtrum unitas specifica sit unitas realis? Quia hoc tangit primū argumentum. 2 Vtrum ratio entis dicta in communi de deo, & creaturis, sit una ratio realis? Quia hoc tangit secundū argumentum. 3 Videndum est hoc, quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Opinio. Scoti 1. Sent.

QVANTVM ad primum dicunt aliqui, quòd species quæcunque habet esse uerum, reale extra animam, sic, quòd unitas specifica est uera unitas realis, habens esse in rerum natura præter operationem intellectus. Quod probant multipliciter sic. 1 A quocunq; remouetur diuersitas realis aliqua, in illo necessariò ponitur unitas realis opposita illi diuersitati, sed à Socrate, & Platone remouetur diuersitas specifica realis: ergo in eis ponitur unitas specifica realis opposita huic diuersitati. Maior nota pro tanto, quia non tollitur unum oppositorum, nisi per alterum. Minor de se patet, quia, Socrates, & Plato sunt eiusdē speciei. 2. Sic. A quocunque remouetur aliqua diuersitas realis maior diuersitate propria, in illo necessario ponitur aliqua unitas realis alia ab unitate propria cuiuslibet istorum: ista patet per probationem maioris primę rationis: sed à Sorte, & Platone remouetur diuersitas specifica realis, quæ maior est, quàm diuersitas numeralis: ergo inter eos ponitur unitas realis alia ab unitate numerali: est autem hæc specifica: ergo &c. 3 Ad idem sic. Ponatur, quòd in specie humana non sit nisi Sortes: hoc supposito, unitas specifica erit realis: tunc arguitur sic. Per positionem Platonis cum Sorte non ponitur diuersitas aliqua opposita unitati specificæ: ergo per positionem Platonis non tollitur unitas specifica, quæ erat in Sorte solo: sed ista erat realis, ut suppositum est: ergo unitas in Sorte, & Platone est realis: consequentia clara est, nam si per positionem Sortis, & Platonis non ponitur aliqua diuersitas opposita primæ unitati: manebit ergo illa unitas. Antecedens probatur. Per positionē Platonis cum Sorte non ponitur aliqua diuersitas, nisi tantum diuersitas autem numeralis: diuersitas numeralis non opponitur unitati specificæ: immo estcum ea.

d. 3. q. 1. in cor.

Confutatio opin. Scoti propria.

HAEC autem positio quamuis sit magnorum doctorum, uidetur tamen impossibilis. Teneo ergo conclusionem oppositam, scilicet, quòd non sit dare unitatem specificam realem; immo necessariò est unitas rationis. Quod probatur sic. Si unitas specifica esset unitas realis, sequeretur, quòd deus non posset unum hominem de nouo creare, consequens est contra fidem: ergo. Consequentia probatur sic, Possibili posito in esse &c. Sed stante hypothesi, si deus crearet unum hominem; sequeretur impossibile: quia talis homo de nouo creatus, non esset creatus; quòd autem sequatur. Probatur sic. Ista productio non est creatio, quæ de necessitate præsupponit aliquam entitatem realem de essentia termini producti: cum creatio, secundum Augustinum, sit productio totaliter de nihilo: sed productio illius hominis de nouo producti est huiusmodi: ergo sua productio non est creatio, & per consequens homo, qui ponitur creatus, non est creatus. Minor patet: nam per eos humanitas præexistens in alijs, est uere realis; cum unitas specifica sit unitas realis, & esset de essentia illius hominis producti, ut patet, quia iste essentialiter esset homo. CONFIRMO istam rationem adhuc sic. Productio illa, quæ pauciores entitates præsupponit de essentia termini producti, magis appropinquat ad creationem, quàm illa, quæ plures præsupponit; & per oppositum quæ plures præsupponit, magis distat à ratione creationis, sed illa productio, quæ psupponit unam solam entitatem termini producti, non dicitur creatio; ergo productio, quæ præsupponit uerè, & realiter multas realitates in esse termini producti, minus erit creatio: & mirabile est. Generatio enim non est creatio solum, quia præsupponit materiam primam. Quomodo ergo erit productio, quæ præsupponit multas realitates, quarum quælibet est perfectior materia prima, quæ tenet infimum gradum in genere entium? Quoniam secundum Augustinum est propè nihil.

12. confess. cap. 7. tom. 1.

2 Si unitas specifica esset unitas realis; sequeretur, quòd affirmatio, & negatio eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati cum omnibus conditionibus, quæ requiruntur ad contradictionem positis, non essent contradictio; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur sic. Peto à tenentibus istā uiam, si deus potest

anni-

annihilare unum hominem? Si diceretur, quod non. Esset error in fide. Si uero dicatur, quod potest. Supponatur, quòd annihiletur de facto: quia nullum propter hoc sequeretur impossibile, hoc psupposito, ista ppositio est uera, iste homo est annihilatus. Sed probo ulterius, qđ ista alia sit uera, iste homo. s. Plato non est annihilatus, loquendo de eodem homine. Arguitur sic, multæ realitates de essentia huius hominis manent in re: ergo iste homo non est annihilatus: consequentia nota est, intellecto, quid importatur nomine annihilationis: antecedens tenet per eos, quia adhuc est realitas humana animalitatis, & usque ad rationem entis, quæ realitates erunt ueræ de essentia huius hominis: ergo uera est propositio, quæ dicitur, iste homo. s. Plato non est annihilatus, loquendo de eodem homine; & per consequens istæ duæ propositiones erunt simul ueræ, quod est contradictorium: ergo &c. 3 Ad idem sic. Quandocunque aliquæ duæ differentiæ diuiduntur ex opposito, quicquid continetur sub una illarum, opponitur omnibus contentis sub alia, & econuerso; sed unitas realis, & diuersitas ex opposito distinguuntur: ergo quicquid continetur sub diuersitate reali, opponitur contentis unitati reali, & econuerso: sic, quod non compatiuntur se in eodem: cum opposita non posśint simul esse in eodem: sed in Sorte, & Platone est aliqua diuersitas realis, scilicet numeralis: ergo in eis nulla erit de mundo unitas realis: ergo. Sed constat, quod in eis est unitas specifica: ergo unitas talis non est realis. Maior patet exemplo, & ratione. Exemplo quidem: uidemus enim, quod eo, quod corporeum, & incorporeum diuidũtur ex opposito, idcirco quicquid continetur sub corporeo, opponitur cuicunque contento sub incorporeo: ita, quòd nunquàm compatiuntur se in eodem; nec econuerso: ergo isto modo erit in omnibus aliis, quæ opposito modo diuiduntur. AD maiorem confirmationem huius propositionis probo eam ratione sic. Quicquid includit unum oppositorum intrinsecè, & formaliter, habet oppositionem ad aliud oppositum, & ad omne, quod includit formaliter, & intrinsecè aliud oppositũ, hæc patet ex terminis: sed quicquid continetur formaliter sub una differentia, includit ipsam formaliter, & intrinsecè: ergo omne tale habet differentiam oppositam ad aliam differentiam, & ad omnia contenta sub illa differentia; eo, quod includit eam formaliter: ergo &c. Tota ratio patet exemplo dato, de corporeo, & incorporeo. Maior; ergo patet. Minor probatur sic. Diuersitas realis specifica opponitur unitati reali numerali, hæc patet de se: tunc arguitur sic. Quicquid competit particnlaribus differentibus specie, competit eis per aliquod commune subiectum, cui illud competit, inquantum tale 2 Priorum. Patet, eo, quòd sentire per se competit homini, & asino, necessariò competit eis per animal, cui competit inquantum tale: inquantum enim animal est animal, est sensibile: sed opponi unitati reali numerali oppositione prædicta competit diuersitati reali numerali: ergo competit eis per aliquod commune subiectum, sed primum cõmune, in quo conueniunt istæ diuersitates reales, est diuersitas realis absolutè sumpta: ergo diuersitati reali: in quantum diuersitas realis est, competit opponi unitati reali: ergo &c. Et sic est Minor probata. AD RATIONES. Ad primam, quando dicitur, à quibuscunque remouetur diuersitas realis &c. Dico, quod hæc propositio potest dupliciter intelligi, sicut ista, à quocunque remouetur uiuum, ponitur non uiuum: tamen remouere ab aliquo uiuum potest dupliciter contingere, uel uniuersaliter, scilicet, quando remouetur omne uiuum, uel particulariter, scilicet, quando remouetur hoc uiuum, scilicet, specificum, ut uiuere uita humana: à quocunque remouetur ergo uniuersaliter uiuum; necessariò in eo ponitur non uiuum, uel esse nihil. 2 A quocunque remouetur uiuum particulariter, uel specificum, nõ oportet, quòd in eo ponatur non uiuum, sed sufficit, quod ponatur illud uiuum specificè distinctum: licet. n. ab homine remoueatur uiuum asininum, non tamen ponitur in eo non uiuum; sed sufficit, quod in eo ponitur aliquod uiuum, scilicet humanum: unde peccaret per fallaciam elenchi, uel consequentis: ita in proposito dico; nam diuersitas realis potest ammoueri ab aliquibus dupliciter, uno modo uniuersaliter, sic, quod inter ista nulla realis diuersitas remaneat: & tunc propositio est uera, scilicet, quod in talibus necessariò ponitur aliqua unitas realis, sed tunc minor esset falsa, quia à Sorte, & Platone non remoueretur omnis diuersitas realis, cum realiter distinguitur. Alio modo potest ab eis remoueri diuersitas realis particulariter: quia talis realitas, puta, realitas specifica remouetur ab eis, & tunc non oportet, quod in eis ponatur aliqua unitas realis; sed sufficit, quòd in eis ponatur aliqua diuersitas realis; & ita est in proposito: quia, quamuis ab eis remoueatur diuersitas specifica realis, ponitur tamen in eis diuersitas numeralis: & sic de plano committitur fallacia consequentis, & breuiter talis forma arguendi deficit in omnibus formis habentibus gradum, uel gradus. Ad secundum dico eodem modo, sicut ad primum: quia eodem modo se habet totaliter. Quando ergo dicitur, à quocunque remouetur diuersitas maior, &c. Dico, quod non oportet, sed sufficit; quod ponatur in eis alia diuersitas alterius rationis, ut superius est expressum: & ita est in proposito, ut patet ex dictis. Ad tertium, cum dicitur, quod si Sortes solus ponatur in natura humana; tunc unitas specifica esset unitas realis: dico, quòd, sicut natura specifica est indifferens ad esse in pluribus suppositis, & ad esse tantum in uno: ita est indifferens ad habere unitatem realem, & rationis: nam quando natura specifica in uno solo est indiuiduo, tunc unitas eius specifica est realis: & quando talis natura est in pluribus: tunc eius unitas est secundum rationem: & cum dicitur ulterius, quod diuersitas numeralis stat cum unitate specifica: dico, quod uerum est tantum cum unitate secundum rationem, sed non cum unitate reali: immò repugnat sibi: eo, quod sibi opponitur, sicut superius est uisum: ergo &c.

cap. 23.

Ad rationes Scoti

ARTICVLVS SECVNDVS.

QVANTVM ad secundum, dicunt ipsi doctores, qui ponunt unitatem specificam esse realem, quod ratio entis dicta de deo, & creaturis est una ratio realis. Probant ergo duas conclusiones. Prima est, quòd ratio entis est una in communi. Secunda est, quòd est realis, & habet esse in natura præter operationem intellectus. PRIMAM conclusionem probant sic. Illa ratio, in qua aliqua sunt comparabilia secundum magis, & minus, est una tantum: sed in ratione entis substãtia, & accidens sunt comparabilia: ergo ratio entis est una tantum. Maior patet. Minor habetur ab Aristotile. 7 Methaphysicæ dicente, quòd substantia est magis ens, quàm accidens. ET confirmatur ista ratio: quia, cum dico, substãtia est magis ens, quam accidens, intelligimus per li ens solam uocem, uel propriam rationem substantiæ, uel propriam rationem accidentis, uel nihil, uel rationem communem entis. Non potest dici, quòd intelligamus solam uocem: quia tunc earum comparatio non esset secundum entitates; sed solum secundum uoces. Non potest dici, quòd intelligamus propriam rationem substantiæ: quia tunc esset, ac si diceretur, substantia est magis substantia, quàm accidens quod est derisorium. Nec potest dici, quòd intelligamus propriam rationem accidentis: quia tunc falsum diceretur:

Opin. Scot. 1. sent. d. 3. q. 3. Et d. 8. q. 2.

tex. 2.

esset enim sensus, quod substantia esset magis accidens, quàm accidens. Nec potest dici aliquo modo, quod nihil, ergo relinquitur, quod per liens intelligitur una ratio entis. 2 Ad idem, ratio entis est ratio unius sciẽtiæ: ergo est una tantum: consequentia patet, quia una scientia dicitur habere tantum subiectum sub una ratione formali: antecedens patet ex 4. Metaphy. ubi dicitur, quod consideratio Metaphysici est entis, inquantum ens: ratio ergo formalis Metaphysici subiecti est ratio entis: & cum Metaphysica sit una scientia: relinquitur, quod ratio entis sit una tantum. CONCLVSIONEM secundã probant sic. Ratio inclusa quidditatiuè in ratione quidditiua reali, est uere realis, sed ratio entis est huiusmodi, ergo. Maior patet, quia nullum reale includit in sua ratione quidditatiua aliquod ens rationis. Minor etiam patet, nam ratio entis includitur quidditatiuè in ratione quidditatiua cuiuslibet entis realis: aliàs idem ens reale non esset quidditatiuè ens; & per consequens nihil, quod non est dicendum. Patet etiam illa Minor per Auicen. 1. Metehpysicæ suæ dicentem, quod ens concipitur in conceptu, siue in intellectu cuiuslibet rei, quod non esset, nisi ratio entis includeretur quidditatiuè in ratione quidditatiua cuiuslibet rei. 2 Ad idem arguitur sic. Primum motiuum intellectus habet de necessitate uerum esse reale extra intellectum: ratio entis est huiusmodi: ergo. Maior patet, quia quod mouet potentiam ad aliquem actum, prȩcedit illum actum necessariò: aliter non posset mouere illam potentiam ad talem actum: ergo illud, quod mouet ad primum actum, præcedit omnem actum, & per consequens habet esse extra intellectum præter operationem intellectus: primum motiuum intellectus est huiusmodi, ergo. Minorem ponit expresse Auincen. primo Metaphysicȩ suæ, qui dicit, quod ens, & res prima impressione in anima imprimuntur. HAEC opinio multo minus uidetur mihi uera, quàm prima, quæ ponebat unitatem specificam realem: plura enim inconuenientia sequũtur ad hanc positionem: immo probo, quod impossibile est rationem entis dictam de deo, & creaturis esse unam. 2 Probo, quod posito, quod talis ratio sit una, ad utrunque est totaliter impossibile talem rationem esse realem. QVANTVM ad primum arguo primo sic. Si ratio entis dicta de deo, & creaturis esset una ratio communis: sequeretur, quòd se haberet per abnegationem, & indifferentiam ad actum, & potentiam: consequens est falsum: ergo & antecedens: consequentia patet, quia omne commune se habet per abnegationem, & indifferentiam ad sua inferiora: eo enim, quod ratio sensibilitatis est cõmunior rationale, & irrationale, se habet per abnegationem, & indifferentiam ad ipsa: sunt enim rationes speciales respectu ipsius: cum ergo ratio entis, si esset una, esset ratio communis omni enti, se haberet necessariò per abnegationem, & indifferentiam ad rationes speciales entium; & per cõsequens ad actum, & potentiam: quia actus, & potentia sunt rationes speciales respectu rationis entis, si esset una: patet consequentia, & falsitas consequentis probatur. Nam si ratio entis se haberet per abnegationem, & indifferentiam ad actum, & potentiam, sequeretur, quod esset totaliter nihil: & cum ponatur aliquid, poneretur euidenter implicatio: assumptum probatur. Idem enim, quod non habet esse in actu, nec in potentia, nullo modo habet esse, & per consequens est totaliter nihil: sed sic esset de ratione entis, si se haberet per abnegationem, & indifferentiam ad actum, & potentiam: ergo &c. 2 Si ratio entis in communi esset una, sequeretur, quod plura essent prædicabilia, quàm quinque; consequens est contra communem doctrinam: ergo &c. Probatur consequentia, nam si ratio entis esset una, ens secundum istam rationem faceret ueram prædicationem in quid, sicut genus, & species, & per consequens esset prædicabile: quia haberet omnia, quæ requiruntur ad uerum prædicabile: & ulterius, cum non sit genus, nec species, nec differentia, nec propriũ, nec accidẽs; esset prædicabile unum ab istis distinctum.

3 Ad idem. Si ratio entis &c. Sequeretur, quod substantia, & accidens haberent essentialem similitudinem: & per consequens substantia non esset prior accidẽte cognitione, cuius oppositum habetur. 7. Metaphysicæ: probatur consequentia, quia ista, quæ habent unam rationem communem essentialiter inclusam in quidditatibus cuiuslibet eorum, sunt essentialiter similia, & includuntur saltem secundum istam rationem simul: sed substantia, & accidens sunt huiusmodi, ergo: & per consequens substantia non erit prior accidente cognitione. ET augeo illud inconueniens per Dionysium de diuinis nominibus, qui, quamuis ibi concederet, quod creatura esset similis deo; nullo modo uult cõcedere, quod deus sit similis creaturis, quod tamen sequeretur: quia non solum sequeretur, quod substantia, & accidens haberet essentialem ordinem inter se, sed cum deo, & econuerso. QVANTVM ad secundum probo totaliter rationem entis non esse realem, & esse impossibile, posito, quod sit una secundum rationem, quod tamen non est uerum, quod est per habita manifestũ. Arguitur primo sic, omnis realitas creaturarum ante creationem creaturarum fuit nihil: ergo nulla realitas creaturarum est aliqua realitas dei creantis, & per consequens non conueniunt in aliqua realitate in ratione entis, (si aliqua sit) cum quodlibet istorum sit uere ens: ergo talis ratio non est realis. Maior, & Minor patent de se. 2 Sic, omne commune enti reali, & enti rationis habens se per indifferentiã, & abnegationem ad ipsa, abstrahit de necessitate à quolibet istorum: ratio de deo, & creaturis est huiusmodi: ergo abstrahit ab ente reali, & rationis, & per consequens non erit realis. Maior est nota. Minor probatur ex dictis aduersariorum: nam secundum Scotum in 1. Metaph. q. 1. Prima diuisio entis est in finitũ, & in infinitum: ista ergo diuisio erit in ens reale finitum: & diuidetur secundum eum in decem prædicamenta, & in ens rationis, hoc supposito, arguo sic. Quicquid est commune finito, & infinito est commune omnibus contentis sub finito, & infinito: ratio entis communis deo, & creaturis est huiusmodi per eos: ergo erit communis enti reali, & rationis, quæ continentur sub finito ente, ergo.

3 Si ratio entis dicta de deo, & creaturis esset una ratio realis; sequeretur, quòd aliqua entitas realis alia ab entitate diuina, esset in natura, quæ non esset à deo producta. 2 Sequeretur ulterius, quod aliqua entitas realis alia ab entitate diuina, esset in natura, quæ non posset per diuinam potentiam annihilari.

3 Sequeretur aliquam entitatem realem aliam ab entitate diuina esse æternam. 4 Sequeretur aliquam entitatem realem esse in rerum natura, quæ nec esset creator, nec creatura: omnia ista sunt impossibilia: & contra fidem: ergo. Probo ergo primo falsitatem consequentium, & postea consequens. PRIMVM ergo, quod sequitur est totaliter impossibile: nã Ioãnis primo scribitur. Omnia per ipsum facta sunt: ubi dicit glosa, & est Augustini, & sine ipso factum est nihil, non quod nihil sit factum, sed quia non aliud est à deo, quod non sit factum ab eo. SECVNDVM etiam, quod sequitur, est imposſbile; nam ex quo omnia sunt facta à deo, possunt etiam annihilari ab eo, & si esset aliquid à deo, quod non posset annihilari, iam non esset omnipotens. TERTIVM uero, quod sequitur, est impossibile: nam omnia produxit deus in tempore, & per consequens nihil distinctum ab eo potest esse æternum. QVARTVM autem est contra Beatum Augustinum in de fide ad Petrum, ubi dicit. Fide tenendum est omnem naturam, quæ trinitas deus non est, ex nihilo creatam esse ab ipsa substãtia, & trinitate, quæ uerus deus est, & per cõsequens impossibile est dare aliquam realitatem, quæ non sit creator, nec creatura: hæc etiam auctoritas Augustini pro-

bat

tex. c. 2. & 8.

Cap. 1.

Cap. 5. Confutatio opin. Scoti.

tex. c. 4.

bat impoſsibilitatem primi conſequentis:apparet ergo falſitas. CONSEQVENTIAS autem probare facile eſt:nam iſta ratio entis realis,quę non eſt entitas diuina, aliàs non prædicaretur eſſentialiter de creaturis prędicatione dicente,hoc eſt hoc , non eſt producta à deo: nam ſi eſſet producta à deo,eſſet propriè creatura; & per conſequens non communis deo,& creaturis: iſta etiam non poteſt annihilari per potentiam diuinam: nã cum eſſentialiter prædicetur de deo,& creaturis, ſi annihilaretur,annihilaretur aliquid de eſſentia diuina, uel dei,& per conſequens deus annihilando aliquam rationem annihilaret ſe ipſum : cum impoſsibile ſit rem remanere , annihilato ipſo , quod eſt de eſſentia ſua,hoc eſt impoſsibile: ergo impoſsibile eſt, quòd poſsit annihilare rationem prædictam . ISTA ratio etiam eſt æterna, aliàs deus ab æterno non haberet, quicquid eſt de eſſentia eius . Iterum ſibi adueniret aliquid ex tempore, quod eſt contra beatum Auguſtinum lib.5.de trinitate, ubi probat intrinſecè nullum reale deo aduenire ex tempore . Vlterius iſta ratio nec eſſet creator, nec creatura : nam ſi eſſet creatura , non prædicaretur eſſentialiter de creatore, ſi creator non prædicaretur de creatura: apparent ergo conſequentiæ ſupradictæ.

Cap.16. tom.3.

ET confirmatur iſta ratio ſic. Nullum commune deo, & creaturis eſt neceſſariò deus, uel creatura: de trinitate omne reale eſt neceſſariò deus, uel creatura: ergo nullum reale eſt commune deo,& creaturis. Maior eſt nota de ſe. Minor eſt Auguſtini auctoritate allegata ſuperius & in de fide ad Petrũ: uidetur ergo mihi impoſsibile, quòd ratio entis dicta de deo, & creaturis ſit una ratio realis. RESPONDEO ad rationes, propter ſolutionem primæ rationis, quando dicebatur. Illa ratio , in qua aliqua ſunt comparabilia ſecundum magis, & minus eſt una tantum. Aduertendum, quod iſta comparatio non eſt acipienda ſecundum aliquam rationem entis intrinſecam communem ſubſtantiæ,& accidenti per abſtractionem: quia ens , ut probatum eſt , non dicit unam talem rationem : ſed accipienda eſt iſta comparatio ſecundum rationem entis extrinſecam communem ſubſtantiæ,& accidenti per attributionem: ut ſit ſenſus, ſubſtantia eſt magis ens, quàm accidens.i.magis appropinquat primo enti, per cuius attributionem, & participationem omnia dicuntur entia, q̃ appropinquat ipſum accidens. Tunc ergo ad rationem . Maior conceditur,ſed cum dicitur in minori, quòd in ratione entis comparatur ſubſtantia, & accidens: dico quòd ſubſtantia,& accidens comparantur in ratione entis extrinſecè communi utrique per attributionem , non autem in ratione entis intrinſecè communi ſubſtantiæ,& accidenti per abſtractionem, de qua procedit ratio . Per idem patet, quid ſit dicendum ad confirmationem. Ad ſecundum patet,quid ſit dicendum per ſuperius dicta: dictũ enim fuit ſuperius , quod ratio formalis alicuius habitus non dicitur ſecundum ſpeciẽ, nec ſecundum genus , ſed ſufficit, quod ſit una per attributionem,& analogiam : ratio ergo entis,ſi ſit ratio formalis Metaphyſicæ, erit una ſecundum analogiam,ſicut ratio ſanitatis eſt una ratio ſpecialis in Medicina, hanc unitatem bene concedo : ſed ipſi uolunt probare rõnẽ entis eſſe unam unitate uera , quod non ſequitur. AD alias probante rationem entis realẽ. RESPONDEO ad primam, cum dicitur, ratio inclusa quidditatiuè in ratione quidditatiua reali,eſt realis. Dico,ſi iſta ratio eſſet bona,pari ratione probaretur,quòd ratio entis eẽt ens rationis. Arguitur ſic,ratio incluſa quidditatiuè in ratione quidditatiua rationis, eſt ens rationis:ratio entis eſt huiuſmodi : ergo &c. Maior,& Minor patent,ſicut ſuæ : oportet ergo ipſummet reſpondere ad rationem: & ideo ad rationem concedo Maiorem : ſed cum dicitur in minori,quod ratio entis includitur quidditatiuè in ratione quidditatiua reali cuiuslibet: dico , quòd ipſi loquuntur de ratione entis in communi , aut de ratione entis in ſpeciali:ſi intelligant propoſitionem primo modo,ſic Minor eſt falſa: nã ratio entis,ut deductũ eſt , nec eſt una nec realis: ſi autem intelligant propoſitionem ſecundo modo , ſic concedo eis Maiorem: ratio enim huiuſmodi entis particularis bene eſt realis, ut ipſum particulare : ſed tunc nihil concludit ad propoſitum,ut patet. Et quando dicitur,quòd ens concipitur in intellectu cuiuslibet rei per Auicen. Dico,quòd uerum eſt, tamen non propter hoc habebit unam rationem realem:ſed ſufficit, quòd quęlibet res ſit uerè ens per ſuam propriam , & ſpecialem entitatem, quam bene concedo eſſe realem . Ad ſecundum,cum dicitur, primum motiuum intellectus &c. Conceſſa Maiori , dico ad minorem , quòd ratio entis in communi ſumpta,non eſt primum motiuum intellectus: quia iſta ratio non eſt una,nec realis , nec iſta fuit intentio Auicen. Sed dico,quòd aliquod determinatum ens alicuius prædicamẽti poteſt eſſe primum motiuum intellectus: & primo occurrit intellectui , & tale bene uolo, quod ſit ens reale ; idem tamen ens mouet intellectum primo ſub ratione , qua ens , quàm ſub ratione, qua tale ens : eo quod communia ſunt nobis primo nota,ut dicitur primo Phyſicorum:non tamẽ propter hoc ſequitur,quòd ratio entis in communi ſit una, ſed ſufficit , quod idem ſit unum ens per ſuam propriam , & determinatam rationem entis,ſeu entitatem : & hoc ſufficit ad hoc, quòd poſsit mouere intellectum ſub ratione entis,&c.

tex.c.2.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVANTVM ad tertium dicunt iſti doctores , ꝙ omne uniuerſale de mundo habet eſſe uerum reale extra animam , condiuiſum contra ens rationis . Diſtinguunt tamen duplex uniuerſale: habet enim uniuerſale eſſe unum in multis , & unum præter multa. Vt ergo uniuerſale habet eſſe unum præter multa , ſic habet eſſe in intellectu : & idem uniuerſale dicitur intentionale. Vt autem uniuerſale habet eſſe unũ in multis, non eſt in intellectu: ſed habet eſſe extra intellectum, in ipſis particularibus: iſtud tamẽ uniuerſale dicitur reale , & eſt uerum ens reale, præter omnem operationem intellectus cuiuſcunque. Hoc autem ipſi probant multipliciter ſic. 1 Obiectum adæquatum ſcientię realis debet eſſe reale:ſed uniuerſale eſt obiectum adęquatum ſcientiæ realis , ergo . Maior nota : quoniam ſcientia realis non habet pro obiecto aliquod ens rationis , aliter eſſet de entibus rationis , & per conſequens non eſſet realis. Minor patet dupliciter, ſcilicet auctoritate: quia omnis ſcientia eſt de uniuerſali. 1. poſteriorum. Ratione ſic,quia uel ſubiectum ſcientiæ realis , & hoc dico ſubiectum de quo , non in quo, uel eſt uniuerſale, uel particulare:hoc patet 1. Periermenias,ſed particulare nõ põt eſſe ſubiectũ alicuius ſcientiæ , cum particularium non ſit ſcientia, nec diffinitio , ut dicitur 7. metaphyſicæ. 1 Præterea obiectum adęquatum potentię præcedentis omnem actum intellectus neceſſariò habet uerum eſſe reale extra intellectum,uniuerſale eſt huiuſmodi. Maior patet, quia obiectum adæquatum potentię non eſt poſterius potentia,& per cõſequens,ſi potentia præcedit omnem actum intellectus noſtri , cum noſtra cognitio incipiat à ſenſu,& obiectũ adæquatum noſtri ſenſus non eſt particulare,ſed uniuerſale 2. poſteriorum,ubi dicitur,quòd quamuis ſentire ſit particularium , ſenſus tamen eſt uniuerſalium:ergo. 3 Ad idem,prædicamenta ſunt uera entia realia præter omnem operationem intellectus: conſequentia uidetur nota,quæ ſequitur,ſcilicet:ergo uniuerſale, eſt uerum ens reale . Tamen probatur, quoniam prædicamenta ſunt uniuerſalia,quia ſunt genera generaliſsima : antecedẽs probatur ſic. Omne cõtentum ſub ente reali,ut ens reale,quod diuiditur contra ens rationis,eſt uerũ ens reale:prædicamẽta ſunt huiuſmodi:ergo. Maior eſt Ariſtotelis 6. metaphyſicæ, ubi ponit diuiſionem entis , in ens reale , & rationis : & poſtea diuidit ens reale in decem prædicamenta : ergo &c. 4 Si uniuerſale

Scot.2.ſen. d.3.q.1.

tex.c.44.

cap.5.

tex.c.53.

tex.c.27.

tex.c.4.

sale non esset uerum ens reale: sequeretur, quòd non magis conueniunt duo indiuidua eiusdē speciei secundum rem, quàm duo diuersarum specierum: consequens est falsum: ergo. Probatur consequentia, quia si tale nō esset ens reale, duo indiuidua eiusdē speciei non conuenirent in aliquo reali, in quo non conuenirent duo indiuidua diuersarum specierum, & per consequens ex parte rei non conuenirent. 5 Sic, diuersitas in re aliqua necessario atguit realem entitatem, & unitatem cuiuslibet istorum: sed omni intellectu circumscripto, natura hominis est diuersa à natura equi, aliter essent idem, cum idem, & diuersum diuidant ens omne sufficiēter: ergo omni intellectu circunscripto, natura hominis, & equi habebunt unitatem realem realiter diuersam. Minor patet per iam dicta. Maior probatur, quia diuersum esse præsupponit esse, ad esse aūt necessario sequitur unum; quia ens, & unum conuertuntur, & omne, quod est, ideo est: quia unum numero est, secundū Boeth. in lib. de unitate, & uno. 6 Si uniuersale non esset uerū ens reale: sequeretur, quòd superiora non essent de essentia suorum inferiorum: nec prædicarentur essentialiter de ipsis, consequens est falsum: ergo &c. Consequentia probatur, quia si uniuersale non est ens reale, tunc omnia superiora sunt entia rationis: entia autem rationis non sunt de essentia particularium existentium extra intellectum, nec prædicarentur de eis essentialiter: ergo &c. HAEC

Confutatio opin. Scot. Opin. communis.

positio nō uidetur mihi possibilis, cum quicquid remouetur ab extremo, à suppremo, & infimo; uideatur remoueri à medio: sed ens reale remouetur ab ente in cōmuni, & a specie specialissima, ut habitū est: ergo uidetur necessario remoueri a quolibet uniuersali: cum omnia alia uniuersalia teneant medium inter illa. EST tamen aduertendum, quòd de uniuersali possumus loqui dupliciter: uel fundamentaliter, quantum ad suum esse fundamentale, quod habet in ipsis rebus: uel formaliter, quantum ad suum esse formale, quod habet in se. Si ergo loquimur de uniuersali primo modo: sic dico, quòd habet uerum esse reale: quoniam particularia, quæ respondent uniuersali fundamentali, sunt uera entia realia extra intellectum; nec tamen propter hoc uolo, quòd habeant aliquam unitatem realem extra animam aliam ab intentionibus particularium rerum, ut imaginatur alia opinio: sed ipsæ naturæ, seu realitates particularium consideratæ præter conditiones materiæ, correspondent uniuersali fundamentali, & dicuntur uniuersale fundamentaliter. Et ista est in

1. de anima in exp. tex. 8.

tentio doctoris nostri Aegidii in scripto de anima super illo uerbo. Vniuersale, quòd est genus, aut nihil est aut posterius est. Si autē loquamur de uniuersali secundo modo, scilicet secundum suum esse formale, ꝙ habet in se, probo hoc impossibile esse reale extra intellectum, & quamuis omnes rationes de primo, & secundo articulo probant hoc idem directè: præter illas adduco nouiter quatuor. 1 Sic, si uniuersale formaliter sumptum esset uerum ens reale: uel esset in intellectu, uel extra intellectum: sed non potest esse aliquod reale in intellectu: quia esse reale, quod est in intellectu est species, uel habitus, uel actus: de nullo istorum potest dici, quòd sit uniuersale reale: quia uniuersale reale per eos prædicatur essentialiter de eis, quæ sunt extra intellectum: nullum autem istorum prædicatur de ijs, ut patet: ergo non potest dari, nisi secundum, scilicet, quòd uninersale sit uerum ens reale extra intellectum: quia uel esset extra intellectum subsistenter, uel inhærenter: non subsistenter: quia tunc rediret opinio Platonis, quam Philosophus improbat à proposito: nec inhærenter, quia, ut etiam probabo, rediret opinio Platonis: quia Plato non posuit ideas abstractas esse subiecto, sed tamen secundū esse propter duo, quæ dicebat de talibus ideis: dixit enim ideas prædicari essentialiter de particularibus, & esse quidditates particularium ex quo secundum eum apparet, quòd idea non erat abstracta subiecto a particularibus, quia illud, quod prędicatur essentialiter de aliquo, non esset distinctum, siue abstractum ab eo, de quo prædicatur. Iterum, quidditas rei non abstrahitur realiter ab eo, cuius est quidditas: ergo solum ponit tale uniuersale esse abstractū, quantum ad esse; nō autem subiecto: hoc autem directè ponit ista opinio, ut patet intuenti: ergo redibit opinio Platonis. 2 Sic, omne ens reale extra animam est unum numero; uniuersale non est unum numero: ergo. Minor patet de se. Maior patet per Boethium dicentem, omne, quod est, &c. Nec potest dici, quòd Boethius ibi loquitur de particularibus tantum: quia tunc peteret principium: esset enim sensus, ꝙ omne particulare est unū numero, & hoc directe est petere principium: quia idem est particulare, & unum numero: ergo oportet, quòd Boethius accipiat propositionem uniuersaliter, ut sit sensus, quòd omne ens extra animam sit unum numero: nam aliter peteret, & sic patet maior. 3 Sic, si uniuersale sumptum formaliter esset aliquod reale, sequeretur, quòd duo uniuersalia essent duo entia realia; consequens est falsum: ergo. Consequentia nota est: nam si uniuersalia sunt entia rationis, bene sequitur ad multitudinem uniuersalium multitudo entium rationis: pari ergo ratione, si uniuersalia sunt entia realia, sequitur ad multitudinem uniuersalium multitudo entium realium: falsitas consequentis probatur. quia genus, & species uerè sunt uniuersalia, & tamē in esse reali positiuo nullus diceret, quòd essent duo entia realia: nam illa, quæ ita se habent, ꝙ unum prædicatur de altero essentialiter, non ponunt in numerum realiter: genus & species sunt huiusmodi: ergo. Hoc autem non potest prouenire ex alio, nisi quia in suo esse formali non important aliquod reale. 4 Si uniuersale formaliter sumptum esset aliquid reale; sequeretur, ꝙ esset aliquod totum reale, consequens est falsum: ergo. Consequentia nota: quia secundum Aristotilem 1. physicorum, uniuersale est quoddam totum: quia multa comprehendit. Si ergo esset uerum ens reale, esset quoddam totum reale: consequentis falsitas sic probatur.

Tex. c. 4.

Nullum reale habet totam essentiam in qualibet parte sui: hæc patet inductiuè in omnibus: uniuersale habet totam essentiam suam, & realitatem in qualibet parte sui: nam prædicatur de qualibet sui parte prædicatione dicente, hoc est hoc, & essentialiter: ergo &c. Hæc positio uidetur esse de intentione sanctorum doctorum, & Philosophi, & Commentatoris, quibus in hac materia uidetur esse credendum. Dicit enim Damascenus, de fide orth. libro. 1. cap. xi. sic. Oportet autem scire, quòd aliud est in re considerare; & aliud ratione, & cogitatione: igitur in omnibus creaturis, hypostasis non quidē re omnino consideratur: ratio autem Petri a Paulo consideratur, cum separatur communitas: alia horum compilatio ratione, & cogitatione consideratur: intelligimus enim intellectu: quoniam Petrus, & Paulus sunt eiusdem naturæ, & communem habent naturam: unusquisque enim illorum animal, rationale, mortale est: hæc enim communis natura ratione est considerabilis: hæc Damascenus.

† *Alius text. Damas. Operæ præcium autem est nosce, aliud esse re considerare, & aliud ratione, atque intelligentia: In omnibus sanè creaturis distinctio suppositorum re ipsa consideratur: re enim Petrus à Paulo distinctus concipitur. Communio autem, & naturæ affinitas ratione, & intelligentia consideratur. Mente enim concipimus Petrum, & Paulum eiusdem naturæ esse, & unius naturæ communionem habere. Et subdit. Hæc igitur communis natura ratione est consideranda.*

Ad hoc idem facit Commentator. 1. de anima Commento. 8 dicens, quòd demonstratur per hoc: quia Aristotiles non opinatur, quòd diffinitiones generum, & specierum, non sunt diffinitiones rerum uniuersalium existentium extra animam, sed sunt diffinitiones rerū particularium extra intellectū: sed intellectus est, qui agit in eis uniuersalitatem. Ad hoc facit, quòd dicit ipsemet. xii. metaphysicæ commento 4. dicens uniuersalia

uersalia apud Aristotilem sunt collectio ex particulari bus ab intellectu,qui accipit inter ea similitudinem, & facit ea unam intentionem. Apparet igitur ex dictis uni uersalia esse entia rationis,& non ullo modo realia extra intellectum. RESPONDEO ergo ad rationes oppositas. Ad primam,quando dicitur in minori, ꝙ uniuersale est subiectum scientiæ realis:dico,quòd uniuersale potest accipi dupliciter, scilicet fundamentaliter, uel formaliter: si accipiatur formaliter, minor est falsa: quia uniuersale formaliter sumptum est purũ ens rationis,ut superius est adductum : si uero intelligant de uniuersali fundamentaliter sumpto : concedo, quòd tale uniuersale est subiectum scientiæ realis, & tale bene est ens reale,ut dictum est:& isto modo currunt probationes illius minoris. Ad secundum,cum dicitur in minori,quòd uniuersale est obiectum adæquatum potẽtiæ præcedentis omnem actum intellectus: dico, sicut ad primum, quòd uel intelligunt de uniuersali formali ter sumpto, uel fundamentaliter : si primo modo intelligitur : falsum est: quia tale uniuersale fit per actum intellectus, & solum habet esse in intellectu: si autem intelligatur secundo modo,conceditur minor, sed tunc non facit ad propositum,ut dictum est,& de tali uniuer sali loquitur Aristotiles 1.posteriorũ:ergo &c. Ad ter tium, quando dicitur, quòd prædicamenta sunt uere entia realia : ergo &c. Dico, quòd eo modo,quo prædicamenta sunt entia realia, & uniuersale est uerũ ens reale: prædicamenta autem, si formaliter sumantur, non sunt entia realia : quia sunt quædam uniuersalia: sed fundamentaliter sunt entia realia, & isto modo continentur sub ente reale : quod diuiditur in x. prædi camenta: & sic bene conceditur,quòd fundamentaliter sumptum sit uerũ ens reale : ergo ratio non conuenit.

Solutio rationum Scoti.

Ad quartum, quando dicitur, si uniuersale non esset uerum ens reale, non magis conuenirent duo indiuidua &c.Consequentia negatur. ET propter probationẽ dicunt aliqui doctores, quod duo indiuidua eiusdem speciei, quamuis habeant diuersas formas, diuersas essentias,non tamen per se differunt per suas formas : sed solum per principia indiuiduantia : & ratio huius est, quia natura specifica per se est una; accidit autem sibi plurificari ratione suppositorum, immò multiplicatio naturæ specificæ in diuersis suppositis per se,non est per essentiam,nec per formam,sed tantum per principia indiuiduantia:duo autem indiuidua diuersarum specierũ per se, differunt per formas, & essentias : quia naturæ specificæ per se multiplicantur, & nullo modo possunt esse una. His ergo suppositis dicunt ad rationem, quòd quamuis uniuersale non habeat esse reale : magis tamẽ differunt ex natura rei duo indiuidua diuersarum specierum;quia differũt per formas,& essentias, quàm duo unius speciei,quæ solum differunt per principia indiuiduantia : & in tali ratione committitur fallacia consequentis. Arguitur enim à pluribus causis ueritatis ad unam : nam, quòd uniuersale sit ens reale,uel rationis, non est causa aliqua, quare aliqua magis, uel minus conueniant,ut apparet in solutione: nam magis dif ferunt,quæ differunt per essentias, quàm quę solum dif ferunt per principia indiuiduantia: ergo &c. QVAMVIS solutio sit apparens, & bona; uidetur mihi aliter posse dici. Cuius gratia est aduertendum,quòd duplex est similitudo,quædam extrinseca,quædã intrinseca. Similitudo extrinseca dicitur similitudo fundata super aliquibus, quæ non sunt de ratione quidditatiua rei: unde si Petrus assimilatur Conrado in albedine: talis similitudo est extrinseca:quia fundatur super albedinem, quæ non est de intrinseca ratione rei, scilicet Petri, & Conradi. Similitudo intrinseca est similitudo,quę fundatur in natura, & super aliquo, quod est de intrinseca ratione rei: assimilatur enim Petrus Conrado in natura: quia quilibet eorum animal,rationale, mortale est: & ista similitudo est intrinseca,quæ fundatur in natura, quæ est de ratione intrinseca rei, cuius est natura. Et quòd ista debeat dici uere,& proprie similitudo, appa-ret per Philosophũ,& Cõmẽtatorẽ,& Themistium:dicit enim Commentator duodecimo metaphysicæ, ut superius dictum est, commento quarto, quod uniuersalia apud Aristotelem sunt collectio ex particularibus ab intellectu, qui accipit inter ea similitudinẽ, & facit ea unam intentionem:quæro de qua similitudine loquitur ibi Philosophus,& Commentator ? Certum est, ꝙ non de extrinseca : quia à similitudine extrinseca nõ potest sumi collectio, quæ fit uniuersale : quia tunc non minus unius speciei essent Petrus albus, & lapis albus, quàm Petrus animal,& Cõradus niger,quòd falsum est: ergo de necessitate loquitur Philosophus de intrinseca similitudine fundata in naturis particularium,& sic habetur propositũ.Hoc idẽ patet per Themistium dicentẽ cõceptus generis esse sine hypostasi sumatim collectos ex tenui similitudine particularium:ista autem similitudo non potest esse extrinseca,ut probatum est: ergo fuerunt isti loquuti de similitudine intrinseca. Tunc dico ad propositum, quod sicut similitudo extrinseca arguit quandam conuenientiam extrinsecam,ita etiam similitudo intrinseca arguit similitudinẽ, uel conuenientiam intrinsecam: & per consequens intrinsecè ex parte rei, magis conueniunt Petrus, & Conradus, quàm Petrus, & asinus:& unus asinus cum Petro:quàm asinus,& lapis. HOC supposito,dico ad formam rationis, sicut dicebatur in prima solutione, quòd quamuis uniuersale non sit ens reale, magis tamen conueniunt intrinsecè ex natura rei duo indiuidua eiusdem speciei, quàm duo diuersarum specierum propter similitudinem intrinsecam, quam habent perfectiorem inter se : & ideo in ista ratione, ut dicebatur, committitur fallacia consequentis. Ad quintum,quando dicitur in minori,quòd omni intellectu circunscripto, natura hominis est distincta ab equo: dico si loquatur de natura hominis, & equi in communi,falsum est: quia,ut sic, sunt entia rationis:& non possunt distingui circunscripta ratione.Si autem loquitur de natura hominis, & equi in speciali: dico adhuc, quia uel loquitur de natura hominis, uel equi reperta in uno homine,uel in uno equo: uel homi nis,& equi repertis in diuersis hominibus, & diuersis equis:si primo modo,sic concedo, quòd talis natura habet ueram unitatem, & per consequens distinctionem ab indiuiduo alterius speciei,circunscripta omni opera tione intellectus : quia natura hominis in uno homine est tantum particularis. Aut intelligitur secũdo modo, & sic dico,quòd tunc non est una quidditas distincta à quidditate equi:sed plures quidditates hominum diuersorum sunt distinctæ à pluribus quidditatibus diuer sorum equorum:& ideo non sequitur, quod quidditas hominis,ut simul est in diuersis suppositis, sit una in se: sed una,ut est in quolibet supposito sigillatim accepto, ut dictũ est prius. Ad ultimã dico, quòd superiora prę dicari essentialiter de inferioribus, potest intelligi dupliciter : uno modo, quòd ipsum superius formaliter sumptum prædicatur de inferiori formaliter sumpto; sicut uidetur ratio prætendere ; & iste intellectus falsus est: nam tunc sequeretur, quòd ens reale, & ens rationis esset unũ essentialiter,quòd est impossibile. Alio modo potest intelligi superius prædicari de inferiori : quia illud, quòd importatur nomine superioris, & illud quòd importatur nomine inferioris sunt unum essentialiter: & iste intellectus uerus est : nam cum dicitur,homo est animal:illud, quod per illud superius ani mal importatur; & per illud inferius homo faciunt unã rem particularem per essentiã:sed ex hoc non arguitur, ꝙ uniuersale formaliter sumptum sit uerum ens reale, & hoc de tertio principali. AD RATIONES principales. AD primam, cum dicitur in minori, quòd species specialissima habet uerum esse reale extra intel lectum, patet ex primo articulo, quod non est uerum. Ad probationem, cum dicitur,quòd species specialissi ma uerè,& propriè est diffinibilis, patet quid est dicendum per auctoritatem quandam Commentatoris superius adductam, ubi dicit Commentator, quod Aristotiles non

tiles non opinatur, quod diffinitiones generum, & specierum sint diffinitiones rerum uniuersalium existentium extra intellectum; sed intellectus est, qui facit uniuersalitatem in rebus: non ergo species est diffinibilis, nisi prout supponit, & stat in ipsis particularibus extra animam existentibus, immo sufficit, quòd talia habeant uerum esse reale: nec hoc uidetur alicui dubitabile: nã, cum dicitur, homo est animal rationale, mortale: non est dicendũ, quòd aliquis intelligat unum hominem communem, qui sit animal rationale mortale: uniuersale enim nec est generabile, nec corrumptibile, & per cõsequens nec mortale: sed homines particulares sunt rationales, & corruptibiles: ergo &c. Ad secundum, cum dicitur, quòd ens communiter sumptum habet uerum esse reale: patet, quid dicendũ per particularem articulum, quòd scilicet non est uerum. Ad probationes, cum dicitur, quòd ens est illud, quòd primo occurrit intellectui: patet, quòd non est uerum per iam dicta in secundo articulo: nec auctoritas Auicennę facit ad propositum, ut patet in solutione ultimi argumenti istius secundi articuli, ubi exponitur, & declaratur hæc auctoritas secundum intentionem Auicennę: & ideo ratio ista minus concludit, quàm prima: ergo.

Quæstionum super primum librum de Anima finis.

QVAESTIONES SECVNDI LIBRI DE ANIMA.

An Anima intellectiua sit forma corporis humani?

QVAERITVR. Vtrum anima intellectiua sit forma corporis humani? Et uidetur, ꝙ non: Si anima intellectiua esset forma substantialis corporis humani; sequeretur, ꝙ materia prima posset existere sine forma, cõsequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet per auctoritatem Auicennæ dicentis, materia est quoddam, quod non habet esse, nec existere sine forma: consequentia probatur, quia separata anima rationali à corpore Christi, uel fuit alia forma introducta, uel relinquit, materia sine forma, uel requiritur, quòd simul cũ anima esset alia forma incõposito. Primum non potest dici: quia tunc corpus Christi mortuum, & uiuum nõ fuisset idem numero, quòd est contra fidem. Secundum non, quia, ut probatur auctoritate Auicennæ, materia est quoddam &c. Tertium non potest dari, quia cum esse sit a forma, & unius rei sit unica forma. 6. Topicorum: relinquitur ergo secundum, quòd remansit materia sine forma: hoc autem est falsum ergo. 2 Ad idẽ, illud, quòd aduenit actu habenti formam, quæ in aduẽtu eius non corrumpitur, non est forma illius; uel erunt plures formæ substantiales in composito: anima intellectiua est hmõdi respectu corporis humani: ergo. Maior patet. Minor probatur, quo ad ambas partes. Quòd anima intellectiua aduenіat actu habenti formam, patet: aduenit enim corpori animato anima sensitiua. Sed quòd talis forma non corrumpitur; probo, quia, quidquid corrumpitur a suo contrario corrumpitur, sed anima intellectiua non contrariatur animæ sensitiuæ, tum quia est substãtia, & substãtiæ nihil est contrarium: tum quia est perficiens: & complens non contrariatur ei, quod complet, sed forma sequens est complens præcedentem: ergo. IN OPPOSITVM est philosophus in litera. Et hoc idẽ confirmatur. Illud, per qđ aliquid distinguitur essentialiter a quocunque alio non tali, est forma substantialis eius: nam actus est, qui separat. 1. actus substantialis: sed animatum distinguitur essentialiter ab

2. de anima. tex. c. 4. 5. & 7. 7. Met. tex. c. 49.

inanimato per animam intellectiuam a quocunque nõ tali, ut patet de se. RESPONDEO. In ista quæstione tria sunt uidenda 1. Vtrum materia possit existere sine forma? Quòd tangit primum argumentum. 2 Vtrum in uno composito possint esse plures formæ substãtiales? Quòd tangit secundum argumentum. 3. Quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS I.

QVANTVM ad primum dicunt aliqui doctores, ꝙ quamuis naturaliter materia non possit existere sine forma: sicut nec accidens sine subiecto; uirtute tamen diuina potest esse sine forma, ita bene, sicut accidens sine subiecto. CVIVS gratia est aduertendum ſm eos, quòd quamuis materia de se non sit ens in actu formali: quia hoc habet à forma, est tamẽ in actu entitatiuo uerum ens actualiter distinctum à quocunque, qđ nõ est materia: est. n. ſm eos duplex actus; actus formalis, qui est à forma: & actus entitatiuus, qui est ab entitate cuiuslibet habentis entitatem: & sicut est impossibile, quòd aliquid habeat esse formale, & non habeat actum formalem, qui est forma: ita uidetur eis impossibile, quòd aliquid habeat esse aliquo modo, & non habeat actum entitatiuũ, qui est ab esse, seu ab entitate cuiuscunque habentis entitatem. PROBANT ergo isti doctores duas conclusiones. Prima est, quòd materia in natura sua præcise, non est potentia pura, sicut aliqui imaginantur: sed habet ueram entitatem, & ueram actualitatem entitatiuã distinctã actualiter à quocunque, quòd non est materia. Secunda conclusio est hæc, quòd deus potest sine aliqua repugnantia facere actualiter materiam existere sine forma. PRIMAM cõclusionẽ probant sic: omnis effectus a deo creatus, est aliquid actu natura sua: materia est huiusmodi: ergo. Maior est nota pro tanto, quia effectus creatus a deo refertur realiter ad deum: & omne tale est aliquid in natura sua actu: nam sicut referri præsupponit esse: ita actu referri, actualiter esse. Minorem ponit beatus Augustinus xj. confessionum, ubi dicit. Nec dubitandum est illam informem materiam propè esse nihil, quando fuit facta a deo, ergo. 2. Sic, omne, quòd est in natura sua uerum ens reale, prout ens reale diuiditur contra ens rationis, & contra nihil, dicit ueram actualitatem, & entitatem distinctam à quocunque non tali; materia est huiusmodi, ergo. Minor patet. Certũ ẽ, qđ materia non est simpliciter nihil: aliter compositũ ex materia, & forma esset compositum ex nihilo, & forma: nec etiam ens rationis, quia tunc esset compositum ex ente rationis, & forma: ergo est uerum ens reale distinctum contra nihil, & ens rationis. Maior probatur per Philosophum, qui dicit, quòd quanto res habet de entitate, tantum habet de actualitate; & per consequens, quòd est uerum ens reale, dicit ueram actualitatem; quare, &c. 3 Sic, omne, quòd est bonum aliquod; est aliquid in natura sua, materia est hmõdi: ergo. Maior patet, quia ens, & bonum conuertuntur. Minor est Augustini in de natura boni, qui dicit, quòd si bonum aliquid est forma: proculdubio bonũ aliquid erit capacitas formæ: capacitatẽ formę uocat materiã; ergo. 4 Si materia in natura sua nõ diceret actu aliquã entitatẽ, sequeretur, quòd compositũ ex materia, & forma esset totaliter simplex, & nullo modo compositum, consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis nota. Probatur consequentia, omne illud, in quo non est nisi una essentia, est realiter simplex, & nullo modo compositum: sed si materia non esset aliqua natura actu determinata in cõposito, non esset nisi una essentia. s. forma: ergo. SECVNDA conclusio probatur sic. 1 Quandocunque aliqua adinuicem coniuncta, sunt per propriam naturam separata: & quodlibet illorum, quantum ad conseruationem sui dependet a deo, deus potest indifferenter facere unum sine alio: materia, & forma sunt huiusmodi. Minor quo ad unam partem est nota per

Henric. Gã. Quodl. 4. q. 16. Gre. Arim. 2. sent. d. 12. q. 2. art. 3. Scot. 2. sen. dist. 12. q. 2. 7. Meta. q. 5.

nota per primam conclusionem. s. quod materia, & forma sunt per proprias naturas separata: secunda pars ẽt nota est: nam materia, & forma, & omnia entia de mũdo dependerẽt à deo totaliter, quantum ad sui conseruationem: nam sicut Deus est omnium causator; ita conseruator. Maior probatur, nam non uidetur aliud necessariò requiri ad hoc, quòd una possit existere sine altera, nisi quod sit distincta realiter ab alia, & quòd totaliter à solo deo dependeat, quantum ad sui conseruationem: istis duobus positis, nullam implicat contradictionem, unum fieri sine alio, & esse; & per cõsequens potest fieri a Deo. 2 Ad idem, in essentialiter ordinatis secundum prius, & posterius non repugnat intrinsecè, & formaliter prius esse sine posteriori, & per consequens poterit a Deo fieri, & conseruari sine illo: materia, & forma sunt essentialiter ordinata, & materia ordine naturæ est prior forma: ergo. Maior uidetur nota de se. Minor satis clara: nam illud, quod recipit aliud ordine naturæ, præcedit ipsum: materia recipit formam, & non econuerso: licet. n. materia sit simul creata cũ forma; forma tamen creata est in materia, & recipitur in ipsa, & non econuerso: ergo. 3 Non minus dependet accidẽs a substantia, quàm materia à forma: hoc patet, quia magis distat quodcunque accidens à substantia, quàm una substantia ab alia; sed non obstante ista dependentia, potest deus facere actualiter existere accidens sine substantia, ut patet in Sacramento altaris: ergo non obstante dependentia materiæ à forma, potest Deus facere materiam sine forma. 4 Ad idem, sicut se habet intellectus ad formas intelligibiles; ita materia ad formas sensibiles secundum Commentatorem; sed, posito, quod intellectus nullam formam intelligibilem reciperet, sicut nullam speciem intelligibilẽ; quàmuis sit pura potentia in genere intelligibilium adhuc hæc eẽt uera natura, est ens: ergo posito, quod materia nullã reciperet formã, adhuc in natura sua esset aliquod ens, & per consequens deus potest eam facere sine forma.

3. de Anima. c. 5.

Opinio communis Aegidii præsertim. 2. sent. dist. 12. q. 2. prin.

QVAMVIS hæc positio sit magnorum, & attribuat potentiæ diuinæ hoc totum: quia multa plura potest facere, quam intellectus noster intelligere; tamen quia tota difficultas huius quæstionis stat incognoscendo, quid propriè importetur noĩe materiæ: idcirco nõ asserendo, sed gratia disputationis, pono duas conclusiones oppositas prædictis duabus. Prima est, quòd materia nulla de mundo dicit actualitatem, nec formalem, nec aliam; sed tantum est potentia, pura in genere entium. Secunda est, quòd supposito, quòd materia sit tantum pura potentia in genere entiũ, quòd deus non potest facere materiam sine forma existere.

PRIMAM conclusionem probo quadrupliciter &c. 1 Sic, aut actus, & potentia differunt realiter in materia, aut nõ: si non: ergo, idem ſm idem est in potentia, & in actu: quod est impossibile ut patet ix. metaphy. Si autem dicitur, quod differunt realiter: aut utrunque dicit rationem materię: aut actus tenet rationem materiæ, & potentia rationem formæ: aut potentia tenet rationem materiæ, & actus rationem formæ: patet ex diuisione sufficienti. Si dicatur, quod utrunque tenet rationem materiæ, cum materia, in quantum materia sit in potentia: uerus actus, inquantum actus, erit in potentia, quod est oppositum in adiecto. Si actus tenet rationem materiæ, & potentia locum formæ: clarius sequitur prædictũ inconueniens, uidelicet, quod actus, inquantũ actus est uerè in potentia. Si uerè detur tertium, & dicatur, quod potentia tenet locum materiæ, & actus locum formæ; sequitur, quod materia inquantum materia, habebit formam; & similiter uidetur oppositũ in adiecto: relinquitur ergo, quod materia est potẽtia pura, & quod nullum actum includit intrinsecè. 2 Si materia haberet aliquem actum de se, sequeretur, quod ex materia, & forma non fieret unum per se; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: quoniam ex rebus existentibus actu, licet unum sit in potentia ad aliud, nõ potest fieri tertium, nisi per accidens: eo enim, quod hõ e ł in actu, & albedo, ex istis duobus nõ potest fieri unũ, nisi per accidens: si ergo materia est aliquid actu, & forma; sic sequitur rõ: ergo, &c.

tex. c. 8.

3 Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti secundum Philosophum: sed materia est receptiua omniũ formarum, quæ sunt quidam actus: ergo debet esse denudata omni actu, & per consequens non dicit aliquem actum: per istam rationem probat Philosophus, quod intellectus debet esse denudatus omni specie ĩtelligibili, siue forma: ergo pari rõne debet esse denudata materia omni actu.

3. de Anima tex. c. 4.

Euasio.

NEC ualet, si dicatur, quod materia est denudata omni actu formali: quia debet recipere formas, quæ sunt quidam actus formales, nam actus formalis, uel entitatiuus, uel diuiduntur ex opposito, uel sunt disperata; uel sunt adinuicem, sicut superius & inferius ordinati. Nõ potest dari primum: quia tunc actus formalis non esset actus entitiuus, & per consequens forma; cum sit quidã actus formalis, non haberet actum entitatiuũ, nec esset ens. Secũdũ nõ põt dici; nã, si isti actus essent disperati haberẽt aliquod cõmune super se; sicut homo, & asinus, hoc aũt est impossibile: quia cum actus entitatiuus cõuertatur cum ente per eos, nihil posset esse commune actui entitatiuo, & formali. Si uerò detur tertium, quod actus formalis est superius ad actum entitatiuum, uel econuerso. Primum non, quia tunc haberet actum formalẽ, cum habet entitatiuum, quod negant. Si autem detur ſm. s. quod actus entitatiuus sit superius ad actum formalem; oporteret, quod deus crearet aliquem aliũ actũ condiuisum contra actum formalem contentũ sub actu entitatiuo: eo enim ipse, quòd aial est superius ad hominem, oportet dare sub animali quandam aliam speciem condiuisam contra hominem, nec potest dici unquàm aliquid superius ad aliud, nisi contineat sub se illud, & aliquid aliud: aliter illud esset superius respectu sui ipsius, quod est incõueniens: ergo dare uel nominare talẽ actum est totaliter impossibile, nisi uocaret eum actum possibilem: ita quòd, sicut ens diuiditur in actũ, & potentiam: sic actus entitatiuus, qui est æqualis ambitus cum ente, diuiditur in actum formalem, & potentialem, siue materialem: hoc autem directè est contradictionem implicare: nam ex quo actus, & potentia ex opposito diuiduntur; dicere actum potentialẽ esse est implicatio contradictionis: ergo impossibile est actum entitatiuum esse superius ad formalem: nullo ergo modo potest dici, quòd materia est denudata ab omni actu simpliciter; & per consequens manet ratio prima in uigore suo.

4 Si materia de se haberet aliquem actum; sequeretur, quòd esset in quidditate suppositi; consequens est falsum, & cõtra Philosophum: sola. n. forma dicit quidditatem suppositi, & est de quidditata ipsius: consequentia probatur, nam quidquid est de actualitate rei, est de quidditate ipsius, ut patet. 8. met. Si ergo materia de se diceret aliquem actum, esset de actualitate suppositi, & per consequens de quidditate, quod est impossibile.

Elicit. ex tex. c. 6.

SECVNDAM conclusionẽ probo. 4. rationib. Prima est ista, Deus non põt supplere uicem causæ formalis informantis: ergo nõ potest materiam sine forma facere: antecedẽs notum est; quàmuis. n. deus possit supplere uicem causę extrinsecæ, ut efficientis, uel finalis non tamen potest supplere uicem causæ intrinsecæ, ut materialis, uel formalis: hoc. n. arguet in eo maximam imperfectionem. Consequentia probatur: nam ex quo materia de se nullam habet actualitatem, ut probatum est in prima conclusione, non potest actu existere, nisi habeat esse actuale per formam, quæ forma est actus rei: uel per aliquod, quod suppleat locum formę: cum ergo Deus non sit forma informans, si non potest supplere locum causę formalis, uel talis formæ, non poterit materiam actu facere existere sine forma: nam si posset actu eam facere sine forma, ponatur, quod faciat. Peto, ista materia habet actu esse, ut supponitur hoc modo: ergo non habet esse à se, ut probatum est superius: illud ergo esse actuale, uel est ipse Deus, uel aliquid di-

stinctum ab eo;non ipse deus,quia,ut dicitur in antecedente, deus non potest supplere uicem causæ formalis informantis:si dicatur tale esse distinctum à deo, habetur propositum; quia illud tale esse est forma,& sic materia non est sine forma,quare. 2 Effectus formalis non potest aliqua uirtute esse sine causa formali sua; non enim potest aliqua uirtute esse aliquod corpus album sine albedine, & sic de singulis; sed effectus proprius formæ est dare esse actu; ergo impossibile est aliqua uirtute materia sine forma esse actualiter. 3 Quia illud esse, quod haberet materia sine forma, uel esset substantiale, uel accidentale;non potest dari accidentale,quia nullum esse accidentale potest dari nisi p formam accidentalem, Vnde non potest intelligi aliquid esse album sine albedine,&c, ergo materia non habebit illud esse accidentale,nisi per formam accidentalem.Item illud esse non potest esse substantiale:quia esse substantiale non minus dependet à forma substantiali,quàm esse accidentale à forma accidentali: sed esse accidentale necessariò præsupponit formam accidentalem,à qua est,& à qua denominatur:ergo,& formam substantialem præsupponit esse substantiale. 4 Omne suppositum est in aliqua specie determinata, Siue educatur naturaliter, siue supernaturaliter,siue sit in noua specie,siue non; quia si non esset aliquod suppositum illius speciei, ipsum posset facere nouam speciem; ut si nunc crearetur nouus angelus; sed impossibile est materiam esse in aliqua specie determinatè sine forma; ergo impossibile est eam existere sine forma; nam si existeret,necessariò esset suppositum: subsisteret enim per se,& non in alio,nec actu,nec aptitudine; cum non sit actus; & per consequens esset suppositum. Maior patet, Minor probatur: quia omne, quod recipitur in specie, reponitur per formam propriã; cum differentia constitutiua speciei sit à forma: impossibile est ergo materiam in aliqua specie esse determinatè sine forma; & per consequens est impossibile eam actualiter esse sine forma.

Solutio rationum Aduersariorũ.

AD RATIONES oppositas. Ad primam dico, quod propriè loquendo de effectu, ad quem per se determinatur agentis operatio,materia non est effectus dei,nec forma: sed totum compositum ex materia, & forma; sicut enim non generatur per se nec materia, nec forma,sed totum compositum; sic etiam non creatur per se nec materia,nec forma;sed compositum:sed loquendo de effectu pro omni eo,quod productum est per se, uel per accidens cum alio, & in alio, sic materia est effectus dei, & aliud scilicet,cũ quo producitur,& in quo producitur, non quidem actu;sed potentia: est enim pura potentia, ut dictum est superius, Ad formam ergo rationis, cum dicitur in Maiori, quod omnis effectus àdeo creatus ẽ aliquid. Dico,quod uerum est de effectu primo modo dicto, non autem de effectu secũdo modo,qualis est materia:talis enim effectus,qui non per se productus est,sed in alio,& cũ alio; sufficit, quod habeat esse actualis existentiæ in alio, & ab alio; & sic materia habet esse in composito ab ipsa forma, & per formam. Ad secundũ,cum dicitur, omne ens reale condiuisum contra nihil, & ens rationis,dicit uerã entitatem,&c. Dico, quod in rebus à deo productis propositio uera est,si intelligitur de ente per se producto,& ad quod per se operatio agentis terminatur: si autem intelligitur de quocunque ente producto, siue per se,siue per accidens, ueritatem non habet; sufficit enim tali enti, quod sicut producitur cum alio,& in alio,habeat esse cum alio, & in alio,eodem modo, quo dictum est in præcedẽti solutione, Et cum dicitur,quod quantum res habet de entitate, tantum habet de actualitat, Dico, quod uerum est,si bene intelligitur: omnis enim res existens in rerũ natura habet aliquã actualitatem,uel per se,uel per aliud;si talis non potest produci per se; & ideo bene concedo, quod materia habet esse actuale in composito,non tamen de se, & à se; sed à forma. Ad tertium,cum dicitur in maiori,quod omne bonũ &c.Dico,quod omne bonũ per se productum,& per se existens est aliquid in natura sua: bonum autem tantum in alio, & simul cum alio, sicut est materia non oportet, sed sufficit tali bono habere distinctionem, & actualitatem ab alio, ut dictum est. Ad quartũ,cum dicitur,si materia in natura sua non diceret &c. Nego consequentiam; ad probationem, cum dicitur in Minori,si materia non est aliqua natura distincta in se. sequeretur qd' in cõposito non esset,nisi unũ eẽ,uidelicet esse formæ.Dico, quod falsum est; licet enim materia sit potentia pura, & totaliter indistincta; actuata tamen per formam uerè est distincta,& habet esse in actu. Et ideo materia essentiam,& entitatẽ aliam dicit ab essentia, & entitate formæ; essentia enim materiæ non est essentia formæ; nec econuerso: quamuis ex his duabus resultet quædã essentia cõposita.

Quatuor reliquarum rationum solutio.

AD PRIMAM primã rationem probantem secundam conclusionẽ,cum dicitur in maiori, Quandocunque aliqua ad inuicẽ coniuncta per propriam naturam distincta, &c. Dico, quod hęc Maior est insufficiens; plura enim requiruntur ad hoc,quod unum possit esse actualiter sine altero; duo enim correlatiua habent omnes illas conditiones, & tamen nulla uirtute potest fieri unum contrelatiuum esse sine altero.

Solutio propria.

IDEO uidetur mihi,quod ad hoc,quod una res possit esse sine altera,& actu existere, à qua distinguitur realiter,ad minus requiruntur tria. Primum est,quod sit absoluta, & non respectiua; & propter hoc unum correlatiuum non existit sine alio. Secundum est quod possit esse per se terminus alicuius productionis; nam quod non potest esse per se terminus alicuius productionis,nõ põt per se stare: & ista est cõditio, quæ deest materię. Tertium est, quod nullo modo dependeat ab alio nec quantum ad esse,nec quantum ad conseruari:& ista conditio etiam deficit materiæ: dependet enim à forma,quantum ad esse actualis existentię, cum de se sit purum potentiale, Et ideo nullo modo potest actualiter fieri sine forma. Ad secũdũ concedo,quòd materia sit prior forma ordine naturæ: quia est receptiuum formæ: esse tamen actualis existentiæ naturaliter posterius est ipsa forma; sicut effectus formalis ipsius: & ideo materia nullo modo potest habere actualitatẽ formæ,quæ est ipsum esse sine forma:unde,quàmuis sit substantia prior accidente ordine naturę: quia esse album est effectus albedinis, & naturaliter posterius albedine; non potest substantia habere esse album sine albedine, Tunc ad formam rationis,cũ dicitur in Minori,quod nõ repugnat priori esse sine posteriori. Dico, quod falsum est,si sit comparatio inter prius, & posterius respectu alicuius tertij.Vnde si comparatur substantia ad albedinẽ respectu esse albi; quàmuis substantia sit prior albedine,nunquàm poterit esse alba sine albedine; & talis cõparatio fit in proposito: comparatur enim ad formam respectu esse actualis existentiæ, quod est effectus formę. Et ideo,quamuis materia sit prior,non tamen poterit actualiter existere sine forma. Ad tertium, cũ dicitur, quod non minus dependet accidens à substantia &c.Dico,quod non est simile de accidente respectu substantiæ, & de materia respectu formæ. Et ratio huius est quoniam accidens quodcunque de se dicit aliquam actualitatem;est enim quodcunque accidens quædam forma, forma autem, & accidens idem: & ideo quodlibet accidẽs dicit aliquã actualitatẽ,quãuis imperfectam:materia autẽ de se nullũ actũ dicit;sed solum est pura potẽtia;ideo dicit, Beatus Augustinus,quod materia est propriè nihil, quod non dicitur de accidente aliquo.& repugnat magis materiæ exsistere sine forma, à qua habet esse,quàm accidenti sine substantia,cum de se habeat aliquod esse actuale,quod non habet materia. Dico ergo ad maiorẽ, quod in aliquibus magis depẽdet materia à forma,quàm accidens à substantia; dependet ;n.accidẽs à substãtia subiectiuè, & effectiuè est.n substãtia subiectũ accidẽtiũ,& causa efficiẽs eorũ; nullo istorũ modorũ dependet materia à forma;nec est.n. forma subiectum materiæ,nec causa effectiua ipsius;quantũ uero ad esse actualis existentiæ magis dependet materia à forma, quàm

forma, quàm accidens, à substãtia: nam sicut dictum est, materia est pura potentia, & quantum ad tale esse depẽdet totaliter à forma: accidens uero non est pura potentia; immo dicit aliquem actum de se: ideo quantum ad tale esse, non dependet totaliter à substantia: & sic ista propositio non est totaliter uera; immò, quod facit ad propositum eius, est totaliter falsum. Ad quartum, cũ dicitur, sicut se habet intellectus ad species intelligibiles, &c. Dico, quod illa ratio magis concludit oppositum, quã propositũ. CVIVS gratia est aduertendũ quod istam rationem recitat doctor noster Aegidius in 2. Sent. contra eos dicens, quod secus est loqui de potentia pura in aliquo genere determinata, ut puta, in genere intelligibilium: & de potentia pura simpliciter, & absolutè in genere entium: nam pura potentia in genere determinato non excludit omnem actum, sed solum actum in tali genere: ipsa autem potentia simpliciter de necessitate excludit omnem actum, quod patet; nam sicut se habet potentia pura in aliquo genere ad actum illius generis; ita potentia pura ad actum simpliciter; sed potentia pura, in aliquo genere excludit omnem actum illius generis: ergo potentia pura in genere entium excludit simpliciter omnem actum illius generis tàm formalem, quàm quidditatiuum: & quia materia per eos est huiusmodi, ergo. Concedo igitur eis Maiorem, quia, ut patet, est contra eos: sed, cũ dicitur in Minori, qđ posito, quod intellectus nullã speciẽ intelligibilem reciperet, &c. Dico, quod uerum est: eo, quod intellectus sit in pura potentia in tali genere, quod non est potentia pura simpliciter: materia autem non solum est potentia pura simpliciter in genere, sed simpliciter omnino. Immò conclusio non sequitur ex præmissis; immò totum oppositum: nam sicut intellectus denudatus omni forma intelligibili, quia est pura potentia in tali genere, nullo modo est actu intellectus; ita materia: quia est pura potentia simpliciter, si denudetur omni forma, nullo modo dicitur actu ens.

Dist. 12. q. 3. prin. q. 1 corp. q.

ARTICVLVS SECVNDVS.

QVANTVM ad secundum articulum dicunt aliqui doctores in composito ex materia, & forma de necessitate plures formas substantiales esse. Isti autem sunt diuisi: nam quidam eorum dicunt solum in homine esse plures formas substantiales. Alij non solum dicunt in homine, sed in quolibet animali. Alij dicunt hoc in quolibet composito absolutè: omnes ergo isti doctores concordant in hoc, quod in homine alia est forma substantialis, per quam est homo, & alia per quã est animal, & sic de singulis: nam aliud competit ei essentialiter, & intrinsecè, inquantum est substantia: & aliud inquantum corpus; & aliud inquantũ animal, & aliud, inquantum homo. HANC autem conclusionem probant multipliciter. 1 Sic, quicquid competit homini per formam, per quam est homo, competit sibi, inquantum est homo, sed supposito, quod in composito non sit nisi una forma substantialis, quicquid competit homini, competit sibi per formam, per quam est homo, seu inquantum homo; conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum: non Maior: ista enim de se est nota: nam ex opposito prædicati destruitur subiectum: nam illud, quod non competit homini, inquantum homo, non sibi potest competere per formam, per quam est homo: igitur. Minor est falsa; sed non est falsa, nisi stante supposito, quod in homine non esset, nisi una forma, & per illam est homo: quicquid ei competit, totum competit sibi per istam formam: quia non habet aliam: relinquitur ergo necessariò idem suppositũ esse falsum, scilicet, quòd in composito tantũ sit una forma substãtialis sunt, ergo plures formæ in cõposito. 2 Adueniẽte anima intellectiua corpori humano, uel cedit ei anima sensitiua, uel manet simul cũ ea. Primũ nõ potest dari: relinquitur ergo secundum, & tunc erunt plures formę substantiales in composito. Probatur assumptũ; nã si anima sensitiua cedit ipsi animæ intellectiuæ, uel cedit antequàm introducatur intellectiua, uel post eius introductionẽ, uel in eodem instãti sensitiua cedit, in quo intellectiua introducitur: quia non est dare medium. Non potest dici: quòd ante: quia sequeretur, quod materia posset existere actu pro illo tunc sine forma, quod est inconueniens. Si autem dicatur, quod post; habetur propositũ, quòd iam pro aliquo nunc sunt duæ formæ in composito, & sic plures; & eadem ratione semper possunt. Si autem detur tertium, quod in eodem instanti cedit sensitiua, &c: sequitur magnum inconueniens, scilicet, quòd unum, & idem subiectum in uno, & eodem instãti esset, & non esset, ratione formæ cedentis: non esset, & esset, ratione formæ introducendæ. Et tunc uel in illo instanti anima sensitiua esset tota extra corpus, uel tota in corpore, uel partim in corpore, & partim exrra corpus. Si detũ primũ, habetur propositũ: nã in illo eodẽ instanti, cũ anima intellectiua sit introducenda, simul erunt duę formæ in eodem. Si detur secundum, sequitur euidẽs contradictio: quia in illo non cedit sensitiua, inquo tota extra corpus est: quia, cum cessit de præterito, in eodem instanti cedet, & non cedet. Item, si aliquo instanti est extra corpus totaliter, necessariò separata fuit in tempore à corpore in alio instanti: & cum inter duo instantia cadat tempus medium, in isto instanti maneret materia actu sine forma, quòd est inconueniens. Si autem detur tertium; sequitur magnum inconueniens: nam tunc in illo instanti una forma esset condimidia, quod est totaliter irrationale: nullo ergo modo uidetur possibile, quod anima sensitiua cedat intellectiuæ, & per consequens maneat cum illa, & sic de primo ad ultimũ erũt plures formæ in composito. 3 Ad idem, si in homine non esset nisi una forma substantialis; sequeretur, quòd non esset generatus; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur, nam non esset generatus ratione materiæ: quia materia est ingenerabilis, & incorruptibilis. 4. Metaphysicæ: nec ratione formæ, quia si in homine nõ esset, nisi una; hæc eẽt anima intellectiua; sed anima intellectiua non generatur; sed educitur ab extra per creationem: nihil ergo habet, per quod possit dici generatus; hoc autem est impossibile; ergo. 4 Sic. Impossibile est corruptibile, & incorruptibile in aliquo idemptificari: aliter contradictoria de eodem uerificarentur; sed sensitiuum & intellectiuum separãtur, sicut corruptibile, & incorruptibile secundum Philosophum. 2. de anima: ergo impossibile est sensitiuum, & intellectiuum idemptificari in aliquo: cum ergo recipiãtur in homine, erunt ibi formę distinctæ, & plures ergo:

Opinio Scoti, & sequacium.

Elicit. ex tex. Cõ. 12.

tex. c. 21.

PRETER istas naturales rationes adducũtur theologicæ probantes in corpore Christi esse aliam formam substantialem præter animam intellectiuã. 1 Sic, si in Christo esset tantum una forma substantialis, sequeretur, quod in altari non esset uerum corpus Christi, ꝭm formam à Christo nobis traditam; consequens est hæreticum: ergo. Consequentia probatur sic, nã si in Christo esset tantũ una forma substantialis, necessariò quicquid esset in eo, uel est deitas, uel anima rationalis, uel materia sola, uel aliquod accidẽs, hæc patet intuẽti; hoc supposito, probatur cõsequẽtia sic. Conuersio panis incorpus Christi, aut est conuersio panis in diuinitatẽ, aut est conuersio in animã rationalẽ, aut in materiã solã, aut in aliqđ accidẽs; patet ex supposito. 1 Nõ põt dici, qđ sit conuersio in deitatem, deitas. n. ab omni conuersione, & uariatione est abstracta. 2 Nec etiam potest dici, quod sit cõuersio in animã rationalem: nam omne illud, in quo fit conuersio, est ibi ui sacramãti: anima aũt rationalis, ut tenetur ab omnibus ꝭm fidem, non est ibi ui sacramenti, sed solũ ex naturali cõcomitantia: unde cõmuniter dicitur à doctoribus, quod, qui consecrasset in triduo, cõsecrasset corpus sine anima: talis ergo conuersio nõ fit in animã rationalẽ. 3 Nec põt fieri in aliqđ accidẽs: nam speciali nomine hæc conuersio benedicta uocatur trãsubstãtiatio: quia ĩ ea trãsubstãtiat substãtia panis insubstãtiã corporis Christi. 4 Vlterius non põt dici

Theologicæ confirmationes huiusce assertionis.

quòd hæc cõuersio fit in solã materiã propter tria uerba
nobis à Christo tradita. Verborũ Christi forma hæc est.
Hoc est corpus meum, sed sola materia non potest dici
hoc, nec corpus, nec meum; ergo impossibile est talem
conuersionem in solam materiam esse. Assumptum pro
batur sic. 1 Illud, cui de natura sua competit esse in
distinctum, & distingui per aliud ammoto distinctiuo
non potest dici hoc, cum hoc nominet distinctionem:
materia sola est huiusmodi; nam de natura sua non sibi
competit distinctio aliqua; sed tota sua distinctio est à
forma: nã actus est, qui distinguit: ammota ergo forma
nullũ poterit dici hoc. 2 Vlterius non poterit dici cor
pus: nam si solam materia posset dici corpus, uel esset
corpus in quantitate uel in genere substãtiæ. 1 Non
potest dici corpus primo modo: quia esset accidẽs, quòd
est falsum. 2 Nec potest dici corpus de genere sub-
stantiæ: est enim duplex corpus de genere substantiæ, sci
licet corpus, quod per se est in prędicamento, & corpus,
quod est altera pars compositi: quia tale corpus secundũ
Philosophum. 2. de anima est corpus organizatum: est. n.
anima actus corporis, &c. Sola autem materia non est
corpus organizatum: hoc enim prouenit ab aliqua for-
ma, &c. 3 Item, cum corpora inanimata sint compo
posita ex materia, & forma; si sola materia diceretur cor
pus; corpora inanimata essent composita ex corpore, &
forma, quod falsum est: nullo ergo modo potest dici cor
pus. 4 Item, posito, quod sola materia esset corpus
non potest dici corpus meum; est enim materia, quantũ
est de se, una in omnibus, & de se nõ habet, quod nec sit
huius, uel illius; sed hoc habet à forma: ammota igitur
forma, posito, quod esset corpus, non posset Christus di
cere, hoc est corpus meum, nisi ualde impropriè, quod
nullo modo est immaginandum: nullo ergo modo in al
tari est corpus Christi secũdũ formam à Christo nobis
traditam, & sic patet consequentia. Ad euitandum tan-
tum periculũ necessarium est ponere in composito plu
res formas substantiales. HAEC autem positio,
quamuis habeat apparentes rationes, non uidetur mihi
necessaria, nec aliquo modo uera. Teneo, quod in omni
composito est tantum una forma substantialis: hanc aũt
conclusionem probo quadrupliciter. 1 Sic, si incom
posito essent plures formę substantiales; sequeretur, q̃
superiora non prædicarentur essentialiter de inferiori-
bus, consequens est falsum: ergo. Consequentia proba-
tur, nam in omni prædicatione essentiali prædicatum,
& subiectum dicunt unũ essentialiter, uel prędicatio es-
set falsa: ista enim prædicatio non est essentialis; sed de-
nominatiua, homo est albus, Quare? Quia homo, & albe
do non sunt idem per essentiam; sed si in homine est alia
forma, per quam est corpus: & alia, per quam est animal:
& alia, per quam est homo; nunquàm prædicatum, & sub
iectum faciunt unum essentialiter; dicendo enim, ho-
mo est animal, forma, quę importatur per ly animal, &
forma, quæ importatur per ly homo subiectũ, non sunt
unum essentialiter; immò sunt duæ formæ distinctæ, &
per essentiam, quãuis sint in eodẽ genere: talis ergo præ
dicatio non erit essentialis; sed magis denominatiua;
hoc autem est impossibile; ergo oportet esse in omni cõ
posito solam formã substantialem. 2 Si in composi
to essent plures formæ substantiales; sequeretur, quod
generatio unius non esset corruptio alterius; consequẽs
est falsum: ergo. Probatur consequentia, quia aduenien
te anima intellectiua, uel cedit eius anima sensitiua, uel
non; si dicatur, quod non; habeo propositũ: erit. n. gene-
ratio hominis ratione formæ nouiter introducendæ, &
nulla erit ibi corruptio: quia nulla forma substantialis
separatur; corruptio autem fit per separationem formæ
substantialis; sicut generatio per introductionem formæ
substantialis: si autem dicatur, quod adueniente anima
intellectiua, cedit ei sensitiua; habeo propositum princi-
pale: nam peto ulterius, uel adueniente anima sensitiua
cedit uegetatiua, uel non? Si non: erit generatio sine cor
ruptione. Si sic; pari ratione petam de illa forma respe-
ctu formæ præcedentis: & quia non est abire in infinitũ
necessariò oportet concedere; uel, quod generatio sit si
ne corruptione; uel quod in composito sit tantum una
forma substãtialis: hæc ratio in hac materia uidetur mi
hi demonstratio, nisi uelint Philosophum negare, & ra-
tionem expresse. 3 Si incomposito essent plures for
mæ substantiales; sequeretur, quod generatio hominis
non esset generatio simpliciter, sed tantũ secundũ quid;
consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur ge
neratio. n. est progressus de non esse simpliciter, ad esse
simpliciter ſm Philosophum in Postprędicamẽtis, hoc
supposito arguitur sic. Compositum habens uerum esse
substantiale antè introductionẽ formæ, quod manet si-
mul cũ illa forma, nõ acquirit esse simpliciter per intro
ductionem alterius formæ: & per consequens acquisitio
talis formæ nõ est simpliciter generatio, ut patet ex sup
posito, sed homo hẽt uerum esse substantiale antè intro
ductionẽ animæ intellectiuæ, & manet simul cum illa,
si sint plures formæ substantiales in eodem: ergo homo
per introductionẽ animæ intellectiuæ non acquirit esse
simpliciter, & per consequẽs acquisitio huius animæ nõ
est simpliciter generatio: generatio ergo hominis nõ est
simpliciter generatio, sed tantũ ſm quid. 4 Si in cõ-
posito essent plures formæ; sequeretur, quod unũ, & idẽ
indiuiduum esset in diuersis speciebus constitutis per di
uersas differentias formaliter, & intrinsecè; consequens
est falsum: ergo. Probatur consequentia. Supponatur,
quod ex uno lapide generetur uermis, hoc potest bene,
naturaliter fieri. Tunc pero, uel forma lapidis cedet for
mæ uermis; uel non, sed stabit cum ea? Si dicatur, quod
cedet; pari ratione dicendũ est de qualibet alia forma:
& sic in aduẽtu unius formę cedit alia: & per conseq̃ẽs
incomposito non esset nisi una forma. Si uerò dicatur, q̃
non: tũc uermis generatus erit uere lapis, & uermis; quia
uerè, & realiter habet formam, per quam est lapis, & for
mam, per quam est uermis: & sic unum, & idẽ indiuiduũ
uere erit animatum, & inanimatum, & per consequens
in diuersis speciebus constitutis per oppositas differẽtias
intrinsecè, & formaliter, quod est impossibile: ergo &c.
Apparet igitur ex prædictis, incomposito tantum esse
unam formam substantialem. RESPONDEO
ad rationes alterius opinionis. Ad primã, cũ dicitur,
quicquid competit homini per formã, per quam est ho-
mo &c. Dico, quod ista propositio, sic absolutè sum-
pta, non est usquequaque uera sine aliqua modificatio-
ne. Cuius gratia aduertendũ, quod in formis substan
tialibus talis ordo inuenitur realiter, quod forma supe-
rior, & perfectior semper continet uirtute omnem perfe
ctionem formæ inferioris, seu formarũ inferiorũ, si habet
sub se, & semper continet perfectionẽ sui ipsius formali-
ter: anima igitur intellectiua continet uirtualiter perfe
ctionem omniũ formarũ, tàm animæ sensitiuæ, quàm ue
getatiuæ, quàm omniũ alia ũ, & insuper continet perfe
ctionẽ suã propriam formaliter: & ideo forma superior
potest, quicquid possunt formę inferiores, si essent præ-
sentes, & adhuc plus: poterũt ergo competere composi
to per formam superiorem solam, ut per animam intel
lectiuam, omnia, quæ ei competerent per omnes for-
mas inferiores, seu imperfectiores, si ipsum actu infor-
marent. Dico igitur ad glosam, quod quicquid com
petit homini per formam, per quam est homo, ut ista
forma solum dicit perfectionem propriam, quam ha-
bet in se formaliter, totum hoc competit sibi, in quan-
tum homo; sed quicquid competit homini per formam,
ut illa forma supplet uicem alterius formæ, cuius per-
fectionem continet uirtualiter: non oportet, quod sibi
competat, in quantum homo; sed sibi competet in quan
tum animal, uel corpus; uel in quantum aliquid aliud:
nam si illud competat sibi, ut forma hominis supplet
uicem animæ sensitiuæ: competit sibi in quantum ani-
mal: si uero in quantum supplet uicem corporeitatis, cõ
petit sibi, ut corpus: & sic de singulis: quare non conclu-
dit. Ad secũdũ dico, quod adueniente anima intellecti
ua, cedit sensitiua: sicut adueniente sensitiua, cedit ue
getatiua. Propter probationem est aduertẽdũ, quod nõ
oportet

7. met. tex. c. 49.

Tex. c. 7.

Opinio communis & præcipuè Aegid. in opusc. de Grad. Formarum per totum.

Solutio rationum Scoti, & sequacium.

oportet dare ultimum instans in corruptione, sicut est dare primum in generatione: & quia ad introductio nem nouæ formæ sequitur generatio: oportet dare primum instans, in quo talis forma inducitur; sed non oportet dare ultimum instans, in quo talis forma cedat, seu corrumpatur: ergo dicendum, quòd compositum per totum tempus præcedens habet esse per formam præcedentem, & in instanti, inquo noua inducitur, incipit habere esse per formam sequentem: & ideo ratio ista procedit ex falsa immaginatione: immaginatur enim, quod oportet dare ultimum instans in corruptione, sicut primum in generatione, quod non uidetur mihi uerum: unde si ista ratio esset bona, pari ratione probaretur, quod simul, & semel in eadem parte aeris esset lux, & tenebra, & immedio oculo cæcitas, & uisio, quod est impossibile. Assumptum patet cuilibet intelligenti: ratio ergo nõ concludit. Ad tertium dico, quod procedit ex falsa immaginatione: immaginatur enim, quod in omni generatione debeat generari forma, uel materia, quod est falsum: nam secundum philosophum forma non generatur, nec materia per se, sed compositum: & ideo quamuis homo fit, non oportet, quod generetur materia, uel anima intellectiua, quæ est forma eius; sed sufficit, quod generans disponat corpus humanum ad introductionem animæ intellectiuæ, cuius introductio dicitur hominis generatio. Ad quartum concessa Maiori, cum dicitur in Minori, quod intellectiuum, & sensitiuum separatur, sicut perpetuũ, & corruptibile. Dico, quod intellectiuũ, & sensitiuum, & uegetatiuum, ubi reperiuntur formaliter, separantur ab intellectiuo, sicut perpetuum à corruptibili: sed ubi solum uirtualiter continentur, nõ oportet: sensitiuum enim formaliter sumptum necessariò est corruptibile; sed uirtualiter sumptum non repugnat esse sibi perpetuum, uel incorruptibile: nam omnes creaturæ continentur in deo uirtualiter, & quamuis in se formaliter sint corruptiles; in deo tamen incorrnptibiliter continentur; & ita est in proposito: bene ergo concedo, quod impossibile est unum, & idem formaliter esse sensitiuũ, & intellectiuũ: nã tale esset corruptibile, & incorruptibile; sed unum, & idem bene potest esse formaliter intellectiuum, & uirtualiter sensitiuum, & uegetatiuum: sic est in proposito: ergo, &c. AD ALIAM de corpore Christi dicendum, quòd totalis difficultas istius processus petit, quid nomine corporis importetur: hoc enim uiso, facile, erit uidere, quomodo in altari stat uerum corpus Christi secundum formam à Christo nobis traditam cum unitate formæ substantialis. De hoc autem sunt diuersi modi dicendi, quorum quilibet habet solennes doctores: & ideo prius est uidenddm secundũ positiones ipsorum, quid significet nomen corporis, & per consequens, quid dicendum de principali quæsito. RESPONDENT ergo aliqui doctores distinguentes de corpore, dicũt, quod tripliciter dicitur corpus. Vno modo, quod est in genere quãtitatis, quod dicit trinã diuisionem. Alio modo dicitur corpus, quod est in genere substãtiæ directè, & est genus immediatè sub substantia; huiusmodi autem dicit materiam cum forma corporeitatis, quę in homine, ut dictum est, & bene, non est alia ab anima rationali: unde hoc modo sumptum corpus prædicatur de homine essentialiter, sicut superius de inferiori. Tertio modo dicitur corpus, quod est altera pars compositi animę condiuisum, & prædicatur de homine denominatiuè, sicut pars de suo toto, ut cum dicitur, homo est ex corpore: & sic est in genere substantiæ per reductionem, sicut pars substãtiæ, uel principium; & hoc modo corpus acceptum ponitur indiffinitione animę in secundo de anima; hoc autem tertio mõ do accipitur corpus, cum dicitur substantia panis conuertitur in corpus Christi; corpus autem sic sumptum non importat materiam, & formam, seu materiam solã: quia materia ẽm se accepta, non meretur nomen corporis: ideo dicunt, quod huiusmodi corpus dicit materiam, ut habet modum quãtitatis, quem acquirit ex eo, quòd est quantitati coniuncta: nam hic modus est derelictus ex ipsa quãtitate, non tñ ita, quod tale corpus dicat materiã, & quantitatem; sed dicit solã materiã cum tali modo quãtitatiuo, qui nullam rẽ addit supra materiam ipsam, licet sit modus realis: quia summitur ex re; materia autẽ sic accepta, sic nominata, & modificata uocatur corpus, quod est altera pars compositi; & tamẽ dicitur sola materia: quia ille modus, ut dictum est, nullã rem addit super materiam. Et iterum, ut dicunt, materia cum isto modo dicitur, quoddam totum: quia partes habet, licet non sit partibilis, nisi per quantitatem; tamen aliæ sunt partes materiæ à partibus quantitatiuis: unde, quia secundum eos substantia panis conuertitur in materiam, nec est sub tali materia, quæ sic sumpta dicitur corpus, & dicitur totum: ideo fit conuersio totius substantię in totum quoddam: ẽm igitur istam positionẽ in solam materiam fit conuersio substantiæ panis, non autem in formã, nec in deitatem, nec in aliquod accidens: & tamen poterit sola materia sic nominata, sic modificata dici hoc, & dici corpus, quod est altera pars compositi: & dici meum, ut patet intuẽti: & ita secundũ istam uiã ratio modicum concluderet. ISTE autem modus dicendi, quamuis sit subtilis, uidetur tamen dubius, quantũ ad aliqua, quæ ponit. 1 Quia dicit materiã cũ isto modo quantitatiuo esse solã materiã; hoc autem uidetur ualdè mirabile. Nã iste modus derelictus à quantitate, uel est aliquid, uel nihil: si nihil, non potest materia dici cum eo magis corpus, quàm sine eo: si aliquid, uel reale, uel rationis: non rationis; tum quia talis conuersio nõ habet fieri in aliquod ens rationis: tum etiam: quia materia cum tali modo corpus nõ diceretur, quod est altera pars compositi, sicut ipsi uolunt: si ergo est aliquid reale, uel est idem realiter cum materia, uel non: si dicatur, quod non: ergo non est solum materia: quia simul cum ea est aliquid reale, quod nõ est ipsa: si a t dicatur, quod sic; sicut ipsimet uidentur dicere, sequũtur multa impossibilia. Primum est, quod materia erit effectus formalis quantitatis, siue modus derelictus à quantitate, quod omnino est impossibile. Consequẽtia probatur per syllogismum expositoriũ sic. Hic modus est effectus quantitatis; hic modus est materia: ergo hæc materia est effectus quantitatis, siue modus derelictus à quantitate. Secundum est, quod idem erit prius, & posterius seipso naturaliter, circunscripto omni opere intellectus, quod impossibile est. Consequentia probatur: nam quicquid est prius priori, est prius posteriori, sed materia est prior quantitate; quantitas autem est prior isto modo derelicto, qui est effectus quantitatis: si ergo materia, & iste mndus derelictus à quantitate sunt idem; idem erit prius se ipso naturaliter: unde potest sic formari ratio. Hæc materia est prior hac quantitate naturaliter; quantitas hæc est prior hoc modo quantitatis à quãtitate derelicto: ergo materia hæc est prior isto modo derelicto, & hæc sunt idem inter se: ergo idẽ est prius, & posterius se ipso. Tertium, quod idem simul esset, & non esset; quod implicat contradictionẽ: consequentia patet, quia ammota ista quantitate naturaliter per potentiam diuinam, iste modus desinet esse, cum sit effectus formalis ipsius, & ab ea derelictus: materia autem potest remanere; & per consequens unum, & idem simul erit, & non erit: unde potest sic formari ratio. Illa non sunt idem, quorum unum manet alio corrupto; modo potest materia remanere, ut declaratum est, ergo non sunt idem materia, & ille modus: ergo materia cum isto modo non potest dici sola materia. ET confirmatur uel materia habens modum, uel habet aliquid, quod prius non habebat, uel non. Si sic, ergo materia cum tali modo non solum est materia. Si non, ergo materia cum tali modo non poterit dici corpus magis, quam sine ipso, cuius oppositum ipsi uolunt. 2 Iste modus dicendi uidetur dubius: quia dicit materiam cum tali modo quantitatiuo posse dici corpus, & posse dici totum quoddam; nam si materia cum tali modo non est, nisi sola materia, & ipsa materia secundum se accepta non potest

7. meth. tex. c. 27.

Huiusmodi modus dicẽdi est Aegi. in opusc. de Grad. for. Par. 2. c. 1. 2. 6. 7. Itẽ in quodlib. quodlib. 5. q. 14. itẽ in Theore. de corp. Christi. pros. 26. 28. 29. item in Theorem. de esse, & essent. theorem. 16. item 2. sen. d. 3. q. 1.

Confutatio opin. præmissæ.

non potest dici, nec corpus, nec totum, ut concedunt: ergo nec cum tali modo. 3 Videtur dubius, quia ponit, quod substantia panis conuertatur in materiam extensam: quia si corpus est quoddam totum, falsum ergo: dicit, cõuersionem illam fieri in solam materiam: materia nanque extensa non erit sola materia, extensio uero non est sola materia. Assumptum probatur sic, nul la realitas materiæ præcedit materiam, omnis realitas materiæ præcedit extensionem materiæ, cum præcedat etiam quantitatem: ergo extensio materiæ non est materia: ergo ista nõ uidentur stare simili. ET IDEO est alius modus dicendi aliorum doctorum, qui dicunt, ꝙ distinctio assignata de corpore uera est, & quod corpus, in quod substantia panis conuertitur, est corpus, qđ est pars hominis animæ condiuisum, & quod ponitur in diffinitione animæ, cum dicitur, anima est actus corporis, sed ꝙ huiusmodi corpus non dicit materiam solã cum quodã modo quantitatiuo, ut præcedẽs opinio po nebat: immò dicit materiam, & quantitatem, quod sic ab eis probatur. Nomen corporis nanque, ut dicunt, pri mum impositum fuit ad designandum quantitatem dimensiuam, scilicet trinam dimensionem. Et quia quantitas est accidens commune omnibus substantijs corporalibus: inde est, quod forma omnium corporalium, in qua omnia corporalia conueniunt, uocata est corporeitas, eo modo, quo formæ substantiales nominantur nominibus accidentalibus, quæ sunt notiora; unde corpus, quod dicit mihi materiam cum huiusmodi forma com muni. s. corporeitatis, est corpus, quod est genus: materia autem cum quantitate dicitur corpus, quod est altera pars compositi, sicut materia, ut est sub albedine, dici tur alba: unde sicut album significat subiectum, & accidens, quod est albedo: ita corpus hoc modo significat. s. materiam, & quantitatem: est enim quasi nomen denominatiuum, licet habeat modum significandi substantiuum; nomen autem denominatiuum significat accidẽs, & subiectum: ut dicit Commentator 5. Metaphysicæ, li cet accidens principaliter, subiectum ex consequenti: corpus igitur, in quod substantia panis conuertitur, non dicit formam substantialem: sed dicit materiam, & quãtitatem, materia autem cum quantitate potest dici hoc, & corpus, quod est altera pars compositi, & meũ. ETSI dicatur contra eos, quod corpus in, quod substantia panis conuertitur dicit substantiam cum quantitate, quod conuersio non fit in solam materiam: sed in materiam, & quantitatem, quod non est uerum cum: in hac glorio sa conuersione nihil conuertatur in accidentia; sed solũ in substantiã. RESPONDENT dicentes, quod aliquæ locutiones sunt ueræ per se, aliquæ per accidens; unde hæc propositio amicus ædificat, uera est, quamuis sit per accidens: quando ergo dicitur, quod substantia panis conuertitur in corpus Christi: ex ea parte, qua cor pus dicit materiam cum quantitate, & non solum materiam; uera est per accidens: quia conuertitur sic substantia panis in aliud, cui accidit esse quantum, & esse corpus: sicut ergo hæc est uera locutio, substantia panis conuertitur in corpus animatum, & tamen in ipsam ani mam nihil conuertitur: ita hæc est uera, quod substantia panis conuertitur in materiam quantam, & tamen nihil conuertitur in quantitatem. Et quando in quantitatem nihil conuertitur, uerum est dicere, quod substantia panis conuertitur in corpus Christi, & secundum hoc faci le est respondere ad rationes. ISTE tamen modus dicendi per se uidetur mihi dubius, quantum ad ali qua. Primo quia ponit, quod corpus, qđ est altera pars hominis, animæ condiuisum dicere materiam, & quanti tatem: hoc enim non uidetur esse uerum propter multa. 1 Quia sequeretur, quod tale corpus non esset unũ per se, sed per accidens, quod est omnino inconueniens: quia tunc homo non esset unũ per se; si eius partes essen tiales non haberent unitatem nisi per accidens: consequẽtia patet, quia ex substantia, & accidente nunquam fit unum per se. 2 Quia sequeretur istud corpus nõ esse in prædicamento substantię per se, nec per reductio nem, quod est falsum. Consequentia patet, quia quantitas nullo mõ est in genere substantiæ. NEC ualet, si di catur, quod hæc est uera per accidens, corpus. s. quod est altera pars compositi, est in genere substantiæ: quia est illud, cui accidit esse quantum: & corpus, scilicet materia est in genere substantiæ per se: quia pari ratione diceretur, quod hæc est uera per accidẽs, corpus, quod est altera pars hominis animæ condiuisum, est in genere quantitatis: quia illud cui coniungitur materia ad hoc, quod habeat esse quantum, & esse corpus, est in genere quantitatis. ET confirmatur per eos: nam cum dicitur materia cũ quantitate est corpus; est prędicatio de nominatiua: sicut dicitur materia est alba, ut ipsi dicũt, nomen autem denominatiuum, ut dicunt principaliter significat accidens, & consequenter subiectum. Corpus ergo, quod est altera pars hominis animæ condiuisum, principalius significat accidens, quàm substantiã, & per consequens principalius erit in genere accidẽtis, quàm substantiæ: quod est omnino inconueniens. 3 Sequi tur quod ex anima, & corpore, quod est altera pars com positi constituatur homo essentialiter, sicut ex duabus partibus essentialibus: si ergo corpus sic sumptum inclu deret quantitatem, quantitas pertineret ad essentiam hominis, quod oĩno est impossibile. SECVNDO iste modus dicendi uidetur dubius: quia dicit corpus prædi cari de materia cũ quantitate denominatiuè, qđ non ui detur, quia tunc non diceretur materia cum quantitate est corpus, sed corporea sicut corpus dicitur albũ, & non albedo. TERTIO uidetur dubius, quia dicit hanc pro positionẽ esse non ueram per se, sed per accidens, substã tia panis conuertitur in corpus Christi. Si hoc esset uerum, sequeretur in altari non esse uerum corpus ex ui sa cramenti, in quo conuertitur substãtia panis. Si ergo cõ uertitur in solam materiam, ut dicunt, quamuis dicatur per accidens conuerti in quantũ: uel in corpus: sola ma teria, & nõ corpus erit ibi ui sacramenti. 2 Itẽ pari ra tione poterit dici, quod substantia panis conuertitur in accidentia, & in animã rationalem, & deitatem per accidens: quia conuertitur in illud, cui illa sunt cõiuncta, & si non ex ui sacramenti ex naturali tamen concomitantia, quod tamen nullo modo est dicendum. 3 Itẽ etiam omnia uerba Christi, quibus utitur in glorioso sa cramento, essent impropria: quia sola materia est, in quam per eos fit conuersio, quæ nec potest dici hoc, nec corpus, nec meum, & per consequens talis locutio est impropria: hoc nõ uidet rationabile, quòd Christus in tali materia, imò in nulla loquatur impropriè. ISTI ergo modi dicendi, salua semper reuerentia dicentium, uidentur improprij. ET ideo posset esse alius modus dicendi. s. quod corpus, quòd est altera pars cõpositi, in quod substantia panis conuertitur; non dicit solam ma teriam, ut ponebat opinio prima: nec materiam cũ quãtitate, ut ponebat secunda, sed dicit materiam cum quo dam quantitatiuo modo derelicto in materia à quantitate, qui tamen non est idem realiter cũ materia, & materia cum isto modo potest dici hoc, & corpus, & meũ, & per consequens potest saluari forma uerborũ Christi. SED adhuc iste modus dicendi uidetur dubius: quia aut huiusmodi conuersio fit in solam materiam, uel in materiam, & istum modum: non in solam materiã, propter rationes iam factas contra positionem præcedentem: nec in materiam & istum modum: nam, cum iste modus non sit idem cum materia, & sit derelictus à quã titate, erit accidens, & per consequens conuersio fieret in aliquod accidens, quòd non est uerum. Si autem aliquis posset soluere istam rõnem, quæ est cõmunis huic modo dicendi, & immediate præterito: ista uia uidere tur probabilior aliis, & plures uitaret difficultates: uerum, quia hoc bene saluare uidetur ualde difficile: idcirco uidetur, salua reuerentia, aliter posse dici.

CVIVS gratia aduertendum est, quòd sicut se ha bet accidentalis forma ad dare esse accidentale; ita se ha bet forma substantialis, ad dare esse substantiale: forma accidentalis dat esse accidẽtale subiecto, in quo est, dando

Totam hãc confutatio nem diluit Doct. Aegi. in.q. de esse & essentia q.8.

Com.14.

Obiectio cõ tra se.

Confutatio secundi mo di dicendi.

Euasio.

Confutatio tertii modi dicendi.

Soluit huiusmodi rationem Aegid. in.q. de esse et essen tia q.8.

Opinio pro pria.

dando sibi effectum aliquem formalem, siue modum derelictum, quod pro eodem accipio: ergo à simili, forma substantialis dat esse substantiale materiæ, dando sibi effectum aliquē formalem: siue modum derelictum ab ea: unde sicut esse extensum est effectus formalis quātitatis, & modus derelictus ab ea; ita esse corporeum est effectus formæ corporeitatis, & modus derelictus ab ea: & esse animatum est effectus formæ ipsius animę, siue modus derelictus ab ea: materia ergo cum forma corporeitatis, & isto modo derelicto dicitur corpus, quod est in genere substātiæ. nam, quia tale corpus prædicatur essentialiter de includentibus modum, & formam: necessario oportet, quòd dicat materiam, & formam: corpus uerò, quòd est altera pars compositi dicit solam materiam cum isto modo derelicto à forma corporeitatis, uel ab aliqua alia ipsam uirtualiter cōtinente. Et dico specialiter ipsam ab aliqua alia uirtualiter continente: quia forma continens alias uirtualiter, potest in proprios aliorum effectus, seu modos, eo, quòd contineat perfectiones ipsarum, ut declaratum est supra in solutione primi argumenti: materia ergo in homine cum isto modo derelicto ab anima rationali, dicitur corpus, quòd est altera pars compositi, & potest dici hoc, & meum, & totum quoddam; & per consequens potest saluari forma uerborum Christi. Conuersio ergo non fit in solam materiam; sed in materiā cum tali modo: nec tamen fit in aliquod accidens: quia iste modus, cum sit effectus formalis formæ substantialis, non est accedens.

Solutio Argument. de corpore Christi.

HIS ergo suppositis, facile est respondere ad rationes formatas de corpore Christi: quia procedit prima ex in sufficienti diuisione: quia conuersio panis nō fit in deitatem, nec in animam rationalem, nec in accidens, nec in solam materiam; sed in materiā cum tali modo: quia, ut sic, potest dici, hoc, & corpus, & meum: & ex hoc non sequitur in altari non esse uerum corpus Christi secundum formam à Christo nobis traditam, ut dicebant, ergo non concludit ratio.

Instantiæ contra se.

SED contra hunc modū dicendi de corpore Christi oritur triplex dubitatio. Prima est uel modus iste erit idem cum materia, uel idem cum forma, uel aliquod tertium differens ab utroque: non idem cum materia: quia tunc conuersio fieret in solam materiam. Item quia potest separari ab ipsa per separationem formę substantialis, cum ponatur effectus ipsius formę. Nec potest dici, quòd sit forma: quia tunc conuersio fieret in animam rationalem, quæ solum ponitur forma in Christo Nec potest ulterius dici quoddam tertium differens ab utroque: quia omne, quòd est in genere substātiæ, uel est materia, uel forma, uel compositum, quod non potest dici de tali modo. SECVNDA dubitatio est. Si in materia derelinquatur talis modus à forma, forma non adueniet materiæ immediate, sed mediāte illo modo, quòd est expressè contra Philosophum. 2 Huius: & etiam contra rationem: quia forma se ipsa immediate perficit materiam.

sex.c.7.

TERTIA dubitatio est; quia, ut communiter ponitur à doctoribus: qui consecrasset in illo triduo, consecrasset corpus sine anima: constat autem, quòd materia in illo triduo nō habebat modum aliquem derelictum ab anima: quia non habebat animam: ergo materia per aliquid aliud, & non per talem modum dicitur corpus.

Solutio ad instantias.

RESPONDEO per ordinem ad ista. Ad primum dico, quòd ille modus non est simpliciter idem cum materia, nec cum forma; sed est modus materiæ stantis sub forma. Et cum dicitur, tunc esset materia, uel forma, uel compositum. Nego, nam ad hoc, quòd sit per reductionem in genere substātiæ, sufficit, quòd sit modus istorum: quia modus est in eodem genere cum eo, cuius est modus. Et si aliquando inueniatur à Philosopho, uel ab aliquo doctore, quòd omnis substātia, uel est materia, uel forma, uel compositū, intelligendum est cum inclusione modorum, & non cū exclusione. Ad secundum dicendum, quòd iste modus non mediat inter materiam, & formam; immò sequitur ipsam formam: forma namque informando materiam, dat sibi esse, & illud esse dicitur effectus substantialis formæ, siue modus derelictus ab ea: unde si albedo dat alicui esse album; esse album non mediat inter subiectum, & albedinē sic, quòd albedo mediante isto modo informat subiectum; immo esse album consequitur albedinem: quia effectus uniuersaliter est posterior sua causa, & non econuerso.

Obiectio contra se.

ET si dicatur quòd tunc anima non diceretur actus corporis: quia secundum istam uiam non uidetur informare corpus, sed solam materiam. DICENDVM, quòd anima, siue forma dicitur actus corporis; non quia materia sine forma substantiali sit uere corpus; sed quia forma informando materiam, dat sibi esse corporeum, quòd est modus derelictus ab ea, cum quo propriè dicitur corpus, quod est altera pars compositi, & in genere substantiæ per reductionem. Ad tertiū dicendum, quòd materia in illo triduo habuit esse corporeum, & si non ab anima rationali, ab aliqua tamē forma substantiali, quæ nouiter fuit introducta, siue ista fuerit forma corporeitatis, siue aliqua alia ipsam uirtualiter continente: & ideo, qui consecrasset in illo triduo, consecrasset corpus sine anima. Quomodo tamē hoc stat, quòd corpus Christi mortuum, & uiuum fuerit idem numero apparet in soluendo rationes principales.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVANTVM ad tertium articulū, quamuis apud modernos nulli sit dubium, animam intellectiuam esse formam substantialem corporis humani: fuit tamē maximum dubium apud antiquos. Plato enim, & Commentator crediderunt animam intellectiuam non esse formam substantialem corporis humani: dicebat enim. Plato, quòd anima rationalis non erat unita corpori secundum, esse sic, quòd esset actus corporis, & perfectio, sed erat coniuncta sibi secundū operationem, sicut Nauta naui: erat enim motor ipsius corporis, sicut Nauta nauis. Commentator autem dicebat ipsum intellectum esse quandā substātiam, & separatā nullo modo corpori unitam secundū esse, sed copulabatur mihi, & aliis per phantasmatā, quæ sunt in me, & in aliis: & ratione huius unionis homo uere, & proprie poterat intelligere: immaginabatur enim Commentator, quòd una, & eadē species numero esset in phantasia mea, & in intellectu separato. Et ideo per unam, & eandem speciem in ipso, & in nobis existentem, copulatur, & unitur nobis intellectus separatus: & per hoc, dum intellectus ille intelligit, homo, cui copulatur, & unitur, propriè, & uerè dicitur intelligere. Et quia in diuersis diuersa sunt phantasmata, conuenit unum hominem intelligere aliquid alio modo ab intelligēte illud alterum. Quicquid ergo diuersitatis est in intellectione nostra, totum est ex parte nostra, & ex parte diuersitatis specierum existentium in diuersis phantasiis nostris: quicquid autem est ex parte intellectus est unum tantum: intellectus enim, quantum est de se, semper se habet uniformiter: & ideo corruptis hominibus, remanet solum unus intellectus numero. Patet ergo exprędictis, quātum spectet ad propositum nostrum, animam intellectiuam non esse formam nostram. s. substantialem corporis nostri secundū intentionem Platonis & Commentatoris.

3... anima com.5.

Probatio opin. Com.

HAEC aūt positio, quamuis sit falsa, & erronea, potest probari aliquibus rationibus. Arguitur ergo ex dictis, Commētatoris sic. 1 Sicut se habet intellectus, qui est quædam pars animę intellectiuæ ad partem corporis humani; ita se habet tota anima intellectiua ad totum corpus humanum; sed intellectus non est actus, nec perfectio alicuius partis corporis humani: ergo nec tota anima totius corporis humani. Maior ponitur à Philosopho, quia sicut se habet pars ad partem &c. Et per hoc probat animam sensitiuam esse formam corporis. Minor patet per omnes. 2 Ad idem forma substantialis corporis naturalis potest induci uirtute agentis na-

2. de Anima tex.c.9.

turalis: aliter natura deficeret in necessarijs, sed anima intellectiua non potest induci uirtute alicuius agentis naturalis, cum non educatur de potentia materiæ, sed fit in nobis ab extra, & de nihilo creata, creare autē repugnat omni agenti naturali: ergo anima intellectiua non est forma corporis humani, cum corpus humanum sit naturale, & physicum. 3 Si anima intellectiua, &c. Sequeretur, quod nunquàm posset à corpore separari, consequens est falsum: consequentia probatur sic. Quicquid competit alicui secundum se, semper cōpetit ei, sed formæ secundum se semper competit uniri materiæ: ergo semper quamdiu est. 4 Ad idem, illa forma, qua ablata, remanet idem corpus numero, quod prius, non est forma informans, & dans esse: sed dempta anima intellectiua ab homine, remanet idem corpus numero: ergo. Maior patet per Philosophū, qui dicit, q si dolabra eēt corp⁹ naturale, ablata forma dolabræ à dolabra nō remaneret dolabra, nisi equiuocè. Minor probatur: quia eadē accidētia remanēt in corpore uiuo, & mortuo, sicut idem color, eædē cicatrices, eadē ordinatio membrorum, ut patet ad sensum: ergo corpus mortuum, & uiuum est idem numero. Consequentia patet: quia impossibile est unum, & idem accidens numero esse in distinctis subiectis naturaliter: non enim fertur de subiecto in aliud. HAEC positio non solum est contra fidem, sed contra rationem physicam: idcirco probo animam intellectiuam esse formam substantialem corporis humani. 1 Sic, principium cuiuslibet operationis naturalis oportet esse formam aliquam operantis: sed intelligere, & uelle sunt operationes hominis naturales: ergo oportet ponere in homine aliquam formam, quæ sit earum principium, sed nulla forma esse potest principium istarum operationum, nisi anima intellectiua: ergo, &c. Minor nota est de se. Maior probatur: quoniam secundum Commentatorem in litera; formæ est agere, alterius uerò potentiæ pati. ITEM, unumquodque agit per illud, per quod est in actu; sed omne ens est in actu per formā: ergo omnis operatio à forma: huic enim rationi innititur Aristoteles, qui dedit eam demonstratiuam. Arguit enim sic. Illud, quo primo, & principaliter uiuimus, sumus, mouemur, & intelligimus, est forma substantialis, sed anima est huiusmodi: ergo. Et aliam rationem concludit uirtute istius propositionis. s. quod principium cuiuslibet operationis naturalis oportet esse aliquam formam operantis, & tantum istam uocat rationem, seu distinctionem, medium, siue principium demonstrationis ad concludendum propr am diffinitionem animæ. s. Anima est actus corporis physici, &c. Igitur est forma substantialis corporis humani. 2 Illa forma est forma substantialis corporis humani, qua remota non remanet corpus humanum, nisi æquiuocè. s. idem numero, sed remota anima intellectiua, non remanet corpus humanum, nisi ædquiuocè, ergo. Maior patet per exemplum de dolabra ut dictum est. Minor patet per Philosophū. 5. Metaph. ubi dicit, quod unumquodque ens habet suam propriam operationem, in quam, cum potest, dicitur idem: & cum non pōt, nō dicitur idem, nisi æquiuoce: sicut oculus, cum non potest uidere, non dicitur oculus, nisi æquiuocè, cum autem potest uidere, dicitur oculus; sed remota anima intellectiua ab homine, non potest homo amplius in operationē suam: ergo non est idem, quod prius, nisi æquiuoce; & ideo dicitur homo mortuus, non est homo, nisi æquiuoce, apparet ergo ista minor, & tota ratio. 3 Ad idem. Secundum Philosophum 7. Metaph. differentia constitutiua speciei sumitur à forma substantiali. quia enim differentia est de essentia constituti, non potest sumi nisi à materia, uel à forma substantiali: ista enim sunt intrinseca cuilibet rei compositæ ex materia, & forma; omnia autem alia sunt accidentia: sed differentia non potest sumi à materia: relinquitur ergo necessariò, quod à forma substantiali. Hoc igitur supposito, arguitur sic. Differentia constitutiua hominis in esse specifico sumitur à forma substantiali ipsius, sed differentia hominis constitutiua in esse specifico, sumitur ab anima rationali: ergo anima rationalis est forma substantialis hominis. Maior huiusmodi rationis patet ex supposito. Minor est de se nota: nam, cum rationale sit differentia constitutiua hominis in esse specifico, non potest, sumi nisi ab anima rationali, ergo. 4 Si anima intellectiua &c. Sequeretur, quod homo nullo modo posset intelligere, consequens est falsum per omnes: ergo. Consequentia probatur sic. Operatio, quæ non transit in materiam exteriorem, non potest communicari à se distincto supposito. Intelligere est huiusmodi secundum Philosophum 9. Metaphysicæ: quia est actus immanens, & non transiens in exteriorem materiam: ergo intelligere non potest communicari alicui distincto supposito ab intellectu, siue ab anima intellectiua: si ergo anima intellectiua non est forma hominis; sed intelligentia separata: intelliger: nullo modo poterit communicari alicui distincto supposito ab intellectu. Minor huius rationis nota est ex terminis: nam ex ex opposito prædicati destruitur subiectum: illud enim, quod communicatur à se distincto supposito, de necessitate transit in exteriorem materiam: quare, &c. Apparet igitur ex dictis, animam intellectiuam esse formam substantialem hominis.

NVNC restat respondere ad rationes in oppositū. Cuius gratia aduertendum est, quod formæ non dicuntur materiales ratione materiæ ex qua, sed solum ratione materiæ in qua: nulla enim forma habet materiam ex qua: uel materiam partem sui, quod sic probatur. Si forma componetur ex materia, & forma, peto, uel forma illa, ex qua componitur ista forma, est adhuc composita ex materia, & forma, uel non? Si dicatur, quod non; pari ratione standum, erit in prima. Si autem dicatur, quod sic: adhuc petam ulterius, ex quo componatur secunda forma, & sic in infinitum: ergo est standū in prima, scilicet quod nulla forma componitur ex materia, & forma, nec habet materiam partem sui: nulla igitur forma dicitur materialis ratione materiæ ex qua, sed bene ratione materiæ in qua: nam eo ipso, quod aliquę formæ sunt perfectiones materiæ, & informant materiam, aliæ uerò non; dicuntur aliquæ materiales, aliquę uerò immateriales. Item, formæ materiales, quæ dicuntur perfectiones materię, distinguuntur: quia aliquæ educuntur de potentia materiæ secundum essentiam, & dispositionē; & istæ dicuntur omnino materiales. Aliquę uero solum educuntur de potentia materiæ secundum dispositionem, & non secundum essentiam, & huiusmodi sunt animæ intellectiuæ solum, & tales dicuntur habere medīū inter formas: sunt enim partim immateriales: quia non educuntur de potentia materiæ im essentia; sed educuntur ab extra per essentiam: quia sunt eductæ per creationem. Et sicut animæ intellectiuę tenent medium inter formas omnino materiales, & omnino immateriales; ita suo modo uirtutes animæ intellectiuæ tenent medium inter uirtutes formarum omnino materialiū, & formarum omnino immaterialium: nam uirtutes formarum simpliciter materialium omnes sunt materiales, & organicæ, & requirunt propter necessitatem organum in corpore: uirtutes autem totaliter formarum separatarum tenent alterum extremum: nulla enim talis uirtus est materialis, nec organica, & per consequens non requirunt organum in corpore: uirtutes uero quæ sequuntur animam intellectiuam, tenent medium modum: quoniam aliquæ sunt materiales, & requirunt organum in corpore: aliquæ uero sunt immateriales, & non requirunt organum in corpore. Et ratio est, quoniā omnes formæ essentiales, quæ secundum essentiam educuntur de potentia materiæ, non possunt habere aliquā uirtutem, quæ non sit educta de potentia materiæ: & ideo nullius uirtutis poterit talis forma esse subiectum proprium, sed necessario subiectum talis uirtutis est corpus: anima autem nostra intellectiua, cum secundū essentiam non educatur de potentia materiæ, & omnis essentia habeat aliquam uirtutem sibi proportionatam,

Opinio catholica, & uera.

3. de Anima Cō. 24.
2. de Generatione tex. 53.

Elicit. ex tex. c. 21. Sed formaliter com. de act. in 6. prin.

Elicit. ex tex. c. 43.

tex. c. 16.

tam, quæ quidem non est educta de potentia materiæ, & illius uirtutis non erit subiectum aliquod organum corporale; sed ipsa forma, quæ non est de potentia materiæ educta. HIS uisis, dico ad rationem in oppositum. Ad primum, cum dicitur, sicut se habet intellectus ad partem corporis, ita tota anima intellectiua ad totum corpus. Dico, quod non est uerum: ut ratio huius est, quoniam anima intellectiua informat totũ corpus: intellectus autem non requirit organum corporale, ut declaratum est. Et quando probatur illa propositio, uel probatio secundum Philosophum. 2. de anima, sicut se habet pars ad partem &c. Dico, quod Philosophus bene arguit in materia sibi data, siue in materia, in qua arguit: arguit enim sic. Sicut se habet pars sensitiua ad partem corporis, ita tota anima sensitiua ad totũ corpus: & hoc idem uerum est: nam sicut anima sensitiua est actus, & perfectio corporis, sic quælibet eius pars est actus, siue perfectio alicuius partis corporis; cũ quælibet uirtus eius sit organica. Ad secundum cum dicitur, quod forma substantialis corporis naturalis potest educi uirtute agentis naturalis. Dico, quod propositio illa habet ueritatem de formis, quæ educuntur de potentia materię secundum essentiam, & etiam quantum ad dispositionem: non autem habet ueritatem de forma, quæ solum educitur de potentia materię, quantum ad dispositionem, & non secundum essentiam; sed sufficit ad hoc, quod talis sit forma substantialis corporis, quòd agens naturale sufficienter disponat corpus ad introductionem huius formæ, cum ipsa solum educatur de potentia materiæ secundum dispositionem. Et quia anima intellectiua educitur de potentia materia secundum dispositionem, ut dictum est: ideo, &c. Ad tertiũ dico, quod quamuis alijs formis repugnet per naturam à materia sua separari, quæ sunt eductæ de potentia materiæ secundum essentiam, & dispositionem, hoc tamen non repugnat animæ humanæ, quæ solum educitur de potentia materiæ secũdum dispositionem. Ad probationem, cũ dicitur, quod illud, quod competit alicui secũdum se, &c. Dico, quod competere alicui aliquid secundum se, siue per se, potest intelligi dupliciter, quãtũ ad præsens spectat: uel illud competit sibi in primo modo per se, uel in secundo. Si primo modo uera est propositio: quia quæ sic competunt, sunt de intrinseca ratione rei, & per consequens nunquàm possunt ab eo separari. Si uero competant in secundo modo; dico, quod talia possunt separari actu à se, quamuis non aptitudine. Risibile enim esse, competit homini in secundo modo dicendi per se; separatur tamen ab eo actu, sed non aptitudine: semper est enim aptus natus ad ridendum. Et tunc ad Minorem, cum dicitur, quod formæ competit per se uniri, dico, quod non competit sibi in primo modo: quia hoc non est de intrinseca ratione ipsius; sed cõpetit sibi in secundo modo: & ideo sufficit sibi, quod semper sit apta nata sibi uniri in secundo modo, sed non requiritur, quod semper sit ei unita actualiter: & sic est in proposito: quia semper apta nata est, & appetit reuniri corpori. Ad quartum, cum dicitur in Minori quod ablata anima intellectiua, remanet idem corpus, quod prius. Dico, quod non est uerum: ideo, ut patuit, non remanet idem corpus, nisi æquiuocè. Ad probationem, cum dicitur, quod eadem accidentia remanent in corpore uiuo, & mortuo. Dico, quod non est uerum, sed remanent sibi similia. Et cum dicitur, quod hoc sensus iudicat. Dico, quod non spectat ad sensum iudicare de identitate, & quidditate accidentium; immò hoc solum pertinet ad intellectum: sed ad sensum pertinet iudicare, uel sufficit sensui solum habere, quod ista accidentia sunt similia: per intellectum autem possumus scire, & iudicare, illa non esse eadem, ut patet intelligenti.

Solutio rationum pro Auerroe, et Platone.

AD RATIONES principales. Ad primam, cum dicitur. Si anima intellectiua esset forma, &c. Sequeretur materiam existere sine forma. Nego consequentiam. Ad probationem dico, quod separata anima intellectiua à corpore Christi, fuit alia forma nouiter introducta, à qua habuit esse corporeum de genere substantiæ. Et cum dicitur ulterius, quod tunc corpus Christi uiuum, & mortuum non esset idem numero. Dico, quod corpus Christi uiuum, & mortuum fuit unum numero numerositate suppositi diuini: fuit. n. in Christo natura humana assumpta ad unitatem suppositi diuini, quod uerè fuit unum, & idem in Christo mortuo, & uiuo: quamuis ergo corpus Christi non fuerit idem numero numerositate, quę sequitur unitatem formæ, fuit tamen idem numero numerositate, quæ sequitur unitatem diuini suppositi, quòd non potest dici de aliquo alio homine, & nullũ aliud corpus à corpore Christi potest dici idem numero, mortuo, & uiuo, ut patet ex prædictis. Et istam unitatem, siue idemptitatem, & non aliam tenet fides in corpore Christi uiuo, & mortuo, quod non tenet in aliquo alio corpore. Ad secundum, cum dicitur in minori, quod anima intellectiua aduenit corpori habenti formam, concedo. Et cum dicitur ulterius, quod illa forma nõ corrumpitur: nego. Immò adueniente anima rationali, corrumpitur sensitiua: & & adueniente sensitiua corrumpitur uegetatiua. Ad probationem, cum dicitur, quod omne, quod corrumpitur à suo contrario corrumpitur. Dico, quod uerum est de his, quæ corrumpũtur per se; forma autem præcedẽs aduentum alterius formę, solum corrumpitur per accidens: nam, quia quælibet forma acquirit, & requirit diuersas dispositiones in materia: nam actus actiuorũ &c. Hinc est, quod corruptis dispositionib. necessariò requisitis ad formam præcedentem, in aduentu formæ sequentis: quia requirit alias dispositiones, in quibus non possunt præcedentes stare, corrumpitur per accidens ipsa præcedens forma, & non per se, ut patuit.

2. de Anima tex. Cõ. 24.

QVAESTIO II.

An anima intellectiua extendatur extensione corporis?

QVAERITVR. Vtrum anima intellectiua coniuncta corpori extendatur extensione corporis? Et uidetur primo, quod sic. Receptiuum immediatum quãtitatis, habet esse necessariò extensum per quantitatẽ: anima intellectiua est huiusmodi, ergo. Maior patet, nam non est intelligibile, quod forma inhęrens perficiat suum susceptiuum, & non det sibi proprium effectum formalem: sed omne extensum est effectus proprius formalis quantitatis: ergo, si anima humana est immediatum receptiuum quantitatis, oportet, quòd ipsa sit extensa per quãtitatem. Minor probatur sic. Quandocunque aliqua tria sunt sic ordinata, quòd tertium non recipitur in primo nisi mediante secundo, immediatum receptiuum tertii dicitur esse secundum: sicut color non recipitur in corpore, nisi mediante superficie, immediatum coloris receptiuum est superficies: sed nulla forma accidentalis recipitur in materia, nisi mediante forma substantiali: tum, quia esse simpliciter præcedit esse secundum quid; tum etiam, quia materia cum forma est causa omnium accidentium existentium in ea 1. physicorum; & per consequens materia mediante forma, est causa susceptiua talium accidentium, cum forma substantialis sit immediatum receptiuum quantitatis, & aliorum accidentiũ.

tex. c. 80.

2 Illud, quod competit animæ uegetatiuę, & sensitiuæ, non poterit repugnare intellectiuæ, sed extendi extensione corpis competit animæ uegetatiuæ, & sensitiuæ: ergo: Maior patet, quia uegetatiuum continetur in sensitiuo, & uegetatiuum, & sensitiuum in intellectiuo 2. de anima: & per consequens, quod competit uni, non repugnat alteri. Minor etiam patet eodem 2. de anima, ubi dicit Aristoteles, quod plantæ, & quædam animalia decisa uiuunt. IN OPPOSITVM arguitur

tex. c. 31.

tex. c. 20.

tur illa forma, quæ est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis, non extenditur extensione corporis; anima intellectiua est huiusmodi, ergo. Minorem ponit beatus Augustinus 6. de trinitate dicens, quod in uno corpore toto est tota anima, & tota in qualibet parte eius. RESPONDEO in ista quæstione tria sunt uidenda. Primum est, quæ est ratio susceptiua, seu receptiua quantitatis. Et hoc tangit primum argumentum. Secundum est. Vtrum aliquæ formæ substantiales extendantur extensione corporis. Et hoc tangit secundum argumentum. Tertium est. Vtrum anima intellectiua sit extensa? Et hoc quærit tertium argumentum in oppositum.

Cap. 6. tom. 3.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum, est aduertendum, quod sicut ex parte agentis est considerare illud, quod agit, & rationem agendi, sic ex parte patientis, & recipientis est considerare illud, quod recipit, & rationẽ recipiendi: & hoc innuit Commentator super 2. de anima dicens, quod formę est agere, alterius uero potentiæ est pati. Et certum est, quod loquitur de principio agendi, & patiendi: sed articulus iste posset quærere, quid sit receptiuum quantitatis, & quæ sit eius ratio recipiendi, seu receptiua quantitatis: secundum tamen eius intellectum secundum magis uertitur in dubium. Et ideo, quantum ad istum secundum intellectum deducetur articulus iste. Ad quod dicunt aliqui doctores, quod ratio recipiendi quantitatem in quocunque composito non est sola materia, nec forma, sed totum compositum ex materia, & forma ratione utriusque partis. AD cuius intellectum distinctionem ponunt de ratione receptiua, dicentes, quod quædam est ratio receptiua totalis, quædam uero partialis. Ratio receptiua totalis dicitur illa, quę in suo gradu non recepit aliam causam, uerbi gratia, in gradu immediate recipiendi colorem quantitas est totalis causa: quia nõ requirit aliquid aliud, quod sit cum ipsa ratio recipiendi colorem, quamuis supponat subiectum. Ratio uero partialis dicitur illa, quæ in suo gradu exigit aliud, ut concausam; sicut anima est ratio partialis, uel causa recipiendi passiones aliquas: quia exigit materiã, ut cõcausam materialẽ partis hominis, quæ similiter est ratio partialis, uel causa recipiendi eas: quia totum compositũ ratione utriusque partis est immediatum receptiuum istarum passionum. Tunc ergo ad propositum applicando dicunt, quod materia non est totalis causa recipiendi quantitatem; nec sola forma; & per consequens oportet, quod huiusmodi causa totalis sit ipsum compositũ. PONVNT ergo isti doctores duas conclusiones, ex quibus sequitur tertium. Primum est, quod materia non est totalis causa, siue ratio recipiendi quantitatem. Secundum est, quod sola forma substantialis non est totalis causa receptiua quantitatis. PRIMA conclusio probatur sic. Diuersitas actuum genere remoto differentium, requirit diuersitatem propriorum susceptiuorum, sed forma substantialis, & accidentalis sunt actus genere remoto differentes: ergo relinquitur earum esse diuersa susceptiua; sed proprium, & immediatum receptiuum formæ substantialis est sola materia: ergo materia non est proprium, & immediatum receptiuum quantitatis. ETSI dicatur ad istam rationem, quod receptiuum istorum actuum potest esse aliud, & aliud; quia totum compositum recipit quantitatem, & sola materia formam substantialem recipit, sed ratio recipiendi utrunque potest esse eadem, scilicet materia: nec ratio probat oppositum. 1 Arguo contra hoc: quia sicut ex parte agentis diuersitas actuum procedẽtium ab agente, magis arguit diuersitatem principiorum, quæ sunt rationes agendi, quàm diuersitatem ipsorum agentium, quod patet: quia idem agens per diuersa principia producit diuersos effectus: & tamen, si in diuersis agentibus esset eadem ratio agendi, ut in patre & filio, eadem uirtus generatiua, idẽ esset actus, non obstante diuersitate agentium: ita a simili ex parte recipientis diuersitas receptorum magis debet arguere diuersitatem rationum recipiendi, quam diuersitatem receptiuorum: & ideo si sola materia est ratio recipiendi formam substantialem; impossibile est, quod sit sola ratio recipiendi quantitatem. 2 Sicut se habet ens in potentia simpliciter ad recipiendum formam substantialem, quæ est actus simpliciter: ita se habet ens in potentia secundum quid, quod per illud, per quod est in potentia secundum quid, habet rationem recipiendi formam accidentalem, quæ est actus secundũ quid: sed illud, per quod est ens in potentia secundũ quid, non est sola materia, quæ est potentia pura simpliciter, sed materia simul cum forma substantiali: ergo materia sola non est receptiua quantitatis, nec alicuius alterius formæ accidentalis. 3 Ad idem. Illud, cuius actualis entitas dependet ex actuali entitate receptiui subiectiuè, uel effectiuè, & non econuerso, requirit per se in subiecto receptiuo, ut recipit perfectiorem entitatem actualem, quàm sit sua entitas actualis: sed quantitas, & omne accidens sunt huiusmodi: ergo: quia dicitur 7. Metaphysicæ accidentia non sunt entia, &c. Ergo quantitas requirit in suo receptiuo perfectiorem entitatem actualẽ, quàm sit sua entitas actualis, sed sola materia non potest habere perfectiorem entitatem actualem, cum sit pura potentia. 4 Sicut se habet ens per accidens ad ens secundum se; ita unio per accidens ad unionem per se, sed omne ens per accidens præsupponit ens per se: ergo omnis unio per accidens præsupponit unionem per se: cum ergo unio quantitatis cum materia sit unio per accidens, & unio materiæ cum forma sit unio per se, oportet, quod quantitas præsupponat formam substantialem in materia, & per consequens sola materia non sit ratio recipiendi quantitatem. SECVNDA conclusio non uidetur eis ita difficilis, probatur tamen una ratione tali. Quandocunque aliquid est totalis causa recipiendi aliquem actum in subiecto, potest ipsum per se recipere, si separatur à subiecto, & existat per se, uerbi gratia, quia quantitas est totalis causa recipiendi colorẽ: idcirco si quantitas separatur à subiecto, est receptiua coloris; immo separatur cum colore, ut patet in Sacramento altaris: si ergo forma substantialis esset totalis causa &c. Quando anima humana separatur à corpore, remaneret cũ quantitate, & colore, & aliis accidentibus, quod nullus diceret: ergo anima non est totalis causa receptiua quantitatis, & per cõsequens, nec aliqua forma substantialis: sequitur ergo, quod totum compositum sit illud.

Elicit. ex Com. 24. Sed forma iuer 2. de Gen. tex. c. 53.

Obiectio cõtra rationẽ.

tex. c. 2.

HAEC positio non uidetur uera, immò ostendo, quod compositum ex materia, & forma non est totalis ratio receptiua quantitatis, quod probo quinque mediis: Primo sic. Actus eiusdem rationis requirit necessariò in suo receptiuo rationem receptiuam eiusdẽ rationis, sed essentia hominis composita ex materia, & forma, & essentia cœli composita ex materia, & forma, non sunt eiusdem rationis: ergo ratio totalis receptiua quantitatis, quę est eiusdem rationis in homine, & cęlo, non potest esse essentia eorum composita ex materia, & forma. Minor patet de se, corporale enim, & incorporale non sunt eiusdem rationis. Maior patet, nã licet illud, quod recipit actus eiusdẽ rationis, possit esse aliud, & aliud, ut patet de homine, & equo recipientibus albedinem, ratio tamen recipiendi eiusdem rationis est in utroque. s. superficies. Quod probatur, quia impossibile est diuersa, ut diuersa sunt, esse rationem recipiẽdi aliqua eiusdem rationis, ut sunt eiusdem rationis. 2 Arguo sic. Sicut se habet diuersitas actuum ad diuersitatem rationum receptiuarum, ita se habet unitas ad unitatem rationis receptiui. Hoc patet, nam si unitas non arguit unitatem: nec diuersitas arguet diuersitatem: sed diuersitas actuum per eos arguit diuersitatem rationum receptiuarum: ergo unitas actuum arguit unitatem rationum receptiuarum: sed quãtitas est una,

Opinio communis & præcipue Aegidii in opusc. de grad. for. par. 2. cap. 12. & 13.

una, seu unius rationis in omnibus habentibus eam:ergo requirit rationem receptiuam eiusdem rationis in omnibus: substantia autem composita non est eiusdem rationis in omnibus habentibus quantitatem,ut dictũ est ergo. 3. Ad idem. Ratio totalis receptiua quantitatis,habet necessariò esse extensum per quantitatem; sed tota essentia hominis composita ex materia, & forma non habet esse extensum per quantitatem:ergo tota ratio receptiua non est totum compositum. Maior huius patet per eos: eo .n.quòd quantitas est totalis ratio recipiendi colorem,habet esse coloratum : pari ergo ratione ratio receptiua totalis quantitatis habet esse extensum. Minor patet,si tota essentia hominis cõposita ex materia,& forma esset extensa; anima intellectiua esset extensa, cum sit forma substantialis corporis,quòd est falsum. 4. Si substãtia composita ex materia, & forma esset totalis ratio &c. sequeretur, quòd unum, & idem compositum ex materia, & forma esset principium quòd, & quò respectu unius, & eiusdem, quòd falsum est. Falsitas cõsequentis patet per Beatum Augustinum. 7. de Trinitate, ubi probat, quòd relatio non refertur : quia esset processus in infinitum in relationibus. Illud autem argumentum nihil concluderet:si unum, & idẽ esset, uel posset esse principiũ quòd, & quò respectu eiusdem. Consequentia nota est de se: nam ipsi nullam differentiam ponunt assignari inter principium quòd, & quò:cum totum compositum sit ratio receptiua quantitatis,& recipiens ipsam : ergo &c.

Cap. 7. num. 3.

5 Sic,ex dictis tenentium primam uiam. Diuersitas ex genere differentium remoto, requirit diuersitatem ipsorum receptorum propriorum; sed risibilitas, & quantitas sunt genere remoto differentes : ergo requirunt aliqua diuersa, & propria receptiua:sed proprium, & immediatum receptiuum risibilitatis, est natura hominis tota composita ex materia, & forma:ergo tota natura hominis composita ex materia, & forma non erit principium immediatum receptiuum quantitatis. Tota ratio eorum est usque ad illud,quod dicitur, quòd proprium, & immediatum risibilitatis receptiuum sit tota natura hominis composita ex materia & forma. Hoc autem probo per rationem, per quam ipsi probant, quòd sola forma non est receptiua quãtitatis,nec potest esse.

Arguitur sic. Quandocunque est ratio totalis recipiendi aliquem actum in subiecto, potest ipsum per se recipere,si separatur à subiecto,& per se existat; sed anima intellectiua separata à corpore non dat, nec recipit risibilitatem:nõ enim est apta nata ridere, uel flere, nisi metaphoricè:ergo anima intellectiua non est totalis ratio receptiua risibilitatis, & multo minus materia sola per eandem rationem : separata enim anima à materia non potest ridere, nec risibilitatem recipit : relinquitur ergo, quod totalis ratio receptiua ipsius sit tota natura hominis composita ex materia, & forma. NVNC RESPONDEO ad rationes alterius opinionis.

Ad primam, cum dicitur, diuersitas actuum generẽ remoto differentium &c. Dico,quod falsum est; si tales actus causentur à diuersis agentibus, uel ab eodem secũdum diuersas rationes agendi. CVIVS gratia aduertendum est,quod sicut ex parte agentis idem agens per eandem rationem agendi potest causare diuersos effectus in diuersis subiectis, ut Sol per eundem calorem condempsat lutum,& liquefacit cerã; immò, quòd plus est, in eodem passo potest causare diuersos effectus secundum diuersas rationes recipiendi: Sol enim per eãdem lucem illuminat aerem,& calefacit eum; sic tamẽ, quòd in aere est alia ratio receptiua lucis, alia caloris.

Ita à simili se habet ex parte passi : unum enim, & idem per eandem rationem patiendi potest recipere diuersos effectus,uel actus differẽtes genere solum, quòd causentur à diuersis agentibus,uel ab eodem per diuersas rationes agendi : non enim maior repugnantia est, unum passum per unam rationem recipiendi recipere diuersos effectus, uel actus; quam unum, & idem agens per eandem rationem agendi causare diuersos effectus, uel actus. Diuersitas ergo actuum receptorum non arguit necessariò diuersitatem in ratione receptiua,nisi tales actus causarentur ab eodem agente per eandem rationem agendi, uel à diuersis agentibus per eandem rationem:si uerò tales actus causarẽtur ab eodem,uel à diuersis agentibus per diuersas rationes agendi,non oportet, quod sit diuersitas in ratione receptiua, ut dictum est. Sic est in proposito, nam agens naturale per aliam rationem formalem introducit formam substantialem, & per aliã quãtitatẽ. Ad 2m cũ dicitur,sicut se habet ens in potentia simpliciter ad recipiendum actum substantialem. Dico, quod si ly sicut sit nota proportionis, propositio uera est:nam sicut ens in potentia simpliciter potest recipere actum simpliciter; ita ens in potentia secundum quid potest recipere actum secundũ quid. Si autem ly sicut sit nota similitudinis naturalis, sic propositio est falsa:nam secundum materiã illud ens, quod est in potentia simpliciter est, est & secundum quid;sed non econuersò : unde cum materia prima excludit omne accidens,ita est in potentia simpliciter, quod est in potentia secundum quid:nam illud,quod excludit actũ secundum quid, potest ipsum recipere secundũ quid, & esse in potentia secundum quid:materia autem sic accepta est hmôdi ergo, &c. Ideo non est totalis similitudo inter ens in potentia simpliciter, & ens in potentia secũdũ quid:quia quod de se est in potentia simpliciter potest recipere actum secundũ quid. Non autem quod est in potentia secundum quid, potest recipere actum simpliciter:siue esse in potentia simpliciter:homo enim est in potentia secundũ quid,non tamen in potentia simpliciter:& ideo non recipit actum simpliciter:nec apparet aliquod inconueniens, quod potentia maior, cuiusmôdi est potentia simpliciter, recipiat actum minorem, cuiusmodi est actus secundum quid : præcipuè, cum materia sit in potentia utrunque respectu illorum actuum genere differentium. Et cum dicitur ulterius, quòd illud, per quod aliquid est in potentia secundum quid,non est sola materia:quia de se est potentia pura. Dico, quod sola materia non solum est in potentia secundum quid, sed simul cum hoc est in potentia simpliciter:ideo potest recipere tàm actum secũdum quid, quàm actum simpliciter, ut dictum est : nam quàmuis potentia secundum quid, quæ est minor de se, non includat in se potentiam simpliciter, quæ est maior;quia minus non includit maius: potentia tamen simpliciter includit potentiã secundum quid; quia maius includit minus. Ad tertiũ, cum dicitur, illud, cuius actualis entitas,&c. Dico,quod actus non dependet subiectiuè à ratione recipiendi;sed à subiecto receptiuo,siue recipiẽte:sicut effectus alicuius agentis non dependet effectiuè à ratione agendi;sed ab agente : & ideo licet materia sit ratio receptiua quantitatis:compositum tamen est illud,quod recipit quantitatem. Et ideo sufficit,quòd totum compositum dicat perfectiorem entitatem actualẽ, quàm ipsa quantitas. Et hoc bene concedo; ipsi tamen deficiunt, quia nihil distinguũt inter principium quòd, & principium quò. Ad quartum, cum dicitur, quòd unio per accidens præsupponit unionem per se. Dico, quòd ratio non probat, quòd ratio receptiua quantitatis non sit materia:sed stante unione materiæ, & formæ substantialis, potest superuenire quantitas ipsi composito per ipsam materiam, tanquàm per rationem receptiuam:sicut uidemus,quod stãte unione materiæ cum forma, potest ipsum compositum agere per formam, tanquàm per rationem agendi: arguit tamen ista ratio, si aliquid concludit contrà positionem Commentatoris.s.quod quantitas non præcedit formam substantialem in materia. De hoc autem nihil,quoad præsens.

Ad quintum,quod probat,quòd sola forma substantialis non sit totalis causa,&c. Non oportet me respondere:quia hoc bene concedo, & credo hoc totaliter esse uerum, ut statim apparebit. ISTE Tamen modus dicendi non uidetur mihi stare propter prædicta. EST AVTEM alius modus dicendi aliorum doctorum, quòd

Secundus quorundam dicendi modus.

quòd sola forma est ratio recipiendi quantitatem:& tamen anima intellectiua non extenditur : quia ei repugnat extendi; unde non oportet secundum eos, quod subiectum quantitatis sit extensum modaliter; sed sufficit, quòd habeat quãtitatem sine modo extensionis in se,& à quãtitate derelicto : quia ille modus derelinquitur subiecto quantitatis, quando subiectum est extensibile:anima autem humana non est extensibilis. Probant ergo isti duas conclusiones. Prima est,quòd sola forma est receptiua quantitatis. Secunda est, quòd non obstante hoc,anima tamen humana non extenditur per quantitatem. PRIMA conclusio probatur sic. Essentialius dependet omnis actus secundum quid ab actu simpliciter,quàm unus actus secundum quid ab alio actu secundum quid, sed unus actus secundum quid, scilicet quantitas est per se ratio receptiua quorundam aliorum actuum secundum quid, puta coloris,&c.ergo actus simpliciter,qui est forma substantialis,est per se ratio receptiua omnium actuum secundũ quid,quamuis quodam ordine : quia unum præsupponit aliud. SECVNDA conclusio probatur sic. Non est maior repugnantia, quòd quantitas informet animam,& tamen anima non extendatur, quàm quod anima informet subiectum quantum,& tamen ipsa non extendatur : sed secundum non est impossibile; immò necessarium : aliter non potest saluari, quòd anima nõ esset extensa:ergo nec primũ incõueniens. 2. Anima cum materia facit unum secundum esse,non autem cum quantitate : & ideo est maior unitas animæ cum materia, quàm animæ cum quantitate : si ergo possibile est, quòd anima informet quantũ, & tamen non extendatur cum eo:possibile erit,quod anima informetur à quantitate,& tamen non extendatur per eam.

Confutatio præmissi modi dicendi.

SED NEC iste modus uidetur sufficiens:& ideo arguo contra istas prędictas conclusiones duas per ordinem:quamuis rationes ductæ contra primam opinionem pro parte maiori concludant contra primam conclusionem huius opinionis secundæ:& specialiter tertia ratio; reduco tamen cõtra eos rationem, quam faciebant illi de prima opinione. 1 Si anima intellectiua esset ratio receptiua quãtitatis;sequeretur, scilicet,quòd anima intellectiua separata à corpore,separaretur cum quantitate,quod est falsum. Et confirmo istam consequentiam:quia magis uidetur,quòd ratio receptiua,quę minus dependet à subiecto,& potest naturaliter per se existere, possit per se recipere actum, cuius est ratio receptiua, quàm illa ratio recipiendi,quæ magis dependet à subiecto,& nullo modo potest per se naturaliter existere, sed anima humana:quia potest naturaliter à corpore separari:nam separatur ab aliis,sicut perpetuũ à corruptibili;minus dependet à corpore, quàm quantitas à subiecto, quæ naturaliter non potest per se esse sine eo: ergo si quantitas à subiecto recipit actum eius,erat ratio receptiua in subiecto,scilicet coloris, ut patet in Sacramento altaris: ergo multo fortius anima separata reciperet, & retineret quantitatem,si ipsa in composito esset ratio receptiua quantitatis; hoc autem falsum. 2 Cuicunque repugnat extendi formaliter, ei repugnat recipere quantitatem formaliter, & immediatè;& per cõsequens esse rationem receptiuam quantitatis; sed animæ humanæ per eos repugnat extendi formaliter : ergo. Maior nota,nam cuicunque repugnat effectus formalis,qui de necessitate sequitur causam formalem, eidẽ repugnat necessariò recipere immediatè talem formam : sed esse extensum de necessitate sequitur quantitatẽ : ergo &c. Videtur ergo,quod secunda conclusio destruit primam & econuerso : & ideo ista positio nullo modo est possibilis.

2. de Anima. tex.c. 21.

RESPONDEO ad motiua eorum. Ad primum,quando dicitur,quod essentialius depẽdet omnis actus secundum quid ab actu simpliciter,quàm unus actus secundum quid ab alio secũdum quid. Dico,quod licet omnis actus secũdum quid essentialius dependeat simpliciter,& absolutè ab actu simpliciter, quàm unus actus secundum quid ab alio secundum quid; potest tamen unus actus secundum quid ab alio actu secundũ quid dependere;& tamen isto modo non oportet, quod actus secundum quid dependeat ab actu simpliciter. Etiam posito,quòd quantum non depẽdeat à forma substantiali,sicut a ratione receptiua, dependet tamen ab ea simul cum materia,sicut à subiecto totali recipiente: & hæc dependentia est maior,quàm prima,quia quodlibet accidens essentialius dependet à substantia, quàm ab alio accidente : cum igitur color dependet ab accidente, sicut à ratione receptiua : a substantia autem sicut à subiecto : contingit autem dicere, quòd essentialius dependet accidens à subiecto, quod recipit ipsum, quàm à ratione receptiua. AD ALIAS rationes probantes secũdam conclusionem. Dico ad primam,cum dicitur, quod sicut anima humana recipitur in quantitatiuo; & tamen non extenditur; ita poterit in eo recipi quantitas absque eo, quod extendatur: Non est simile, nam licet anima recipiatur in materia quanta;tamen quantitas non est ratio recipiendi ipsam formam substantialem:& ideo non sequitur,si illa, quæ coniunguntur in tertio aliquo, quorum unum non est ratio receptiua alterius,non se afficiunt,quod illa quorum unum est ratio receptiua alterius, non se afficiant. Primum est impossibile. Secundum omnino inconueniens. Ad secundũ,cum dicitur,quod anima cum materia facit unum per se,& tamen non extenditur. Dico quod materia,ut facit per se unum cum anima, non includit quantitatem: aliter quantitas esset de intrinseca ratione substantiæ:& ideo maior unio esset animę cum quantitate,si anima esset ratio recipiendi quantitatem, quàm sit animæ cum quanto:eo, quod quantum, ut sic, non est receptiuum animæ per se; sed sola materia:nam materia,ut per se facit unum cum anima, non includit quantitatem.

Tertius dicendi modus probabilior.

ISTE MODVS dicendi non uidetur mihi possibilis. Et ideo adhuc est alius modus dicẽdi,qui uidetur mihi probabilior,scilicet,quod sola materia est receptiua quantitatis. 1 Et hoc patet per locum à sufficienti diuisione:nam ex quo probatum est contra primam opinionem, quod compositum ex materia, & forma non potest esse totalis ratio receptiua quantitatis. Et ostensum est contra secundam opinionem, nec quod sola forma: sequitur necessariò,quod sola materia sit totalis ratio receptiua quantitatis.

2 Hoc idem patet ex distinctione,quæ consueuit dari de accidentibus.s.quod quædam accidentia sequuntur compositum ratione formæ,ut qualitas; quędam ratione materiæ,ut quantitas:hæc autem distinctio non haberet ueritatem nisi ratio receptiua quantitatis in composito esset ipsa materia. 3 Hoc idem patet,quia actus eiusdem rationis requirunt in suis receptiuis rationem receptiuam eiusdem rationis, ut dicebatur contra primam opinionem : sed quantitas est eiusdẽ rationis in omnibus habentibus eam,& nihil est eiusdẽ rationis in omnibus quantitatibus, nisi materia : ergo materia,& nihil aliud est ratio receptiua quantitatis.

4 Sicut se habet compositum ex materia, & forma ad agere per formam,ita se habet ad pati,seu recipere per materiam : sed respectu cuiuscunque actionis compositæ forma est ratio agendi : ergo respectu cuiuscunque passionis, seu receptionis materia est ratio patiendi,uel recipiendi,& per consequens materia est ratio receptiua quantitatis. Maior patet per Commentatorem secundo de anima: nam sicut omne agẽs agit per illud,per quod est in actu:ita omne patiens,seu recipiẽs patitur per illud,per quod est in potẽtia;sed compositũ ex materia, & forma est in actu per formam, & in potentia per materiam:ergo sicut se habet compositum ad agere per formam,ita se habet ad pati, seu recipere per materiam. Minor patet per Philosophum secundo de anima:nam per istam probationem probat animam esse actum corporis,quia est ratio,& principium agendi: dicit enim omnem operationem facimus per formam.

Com. 24.

tex.c.25.

Sed Vtrum quantitas secundum esse indeterminatum præcedat in materia formam substantialem, ut uult Commentator in

mentator in libro de substantia orbis. Vel forma substantialis natura præcedat quantitatem in materia, & hoc non obstante, quòd materia sit ratio receptiua quātitatis, ut quidam solennes doctores dicunt, non est ad propositum; sed ad præsens sufficit, quòd ratio receptiua quantitatis sit materia. OCCVRRVNT tamen duo dubbia contra dicta. Primum est. Quæritur. Vtrum sola materia erit subiectum, quod recipit quantitatem, uel totum compositum ex materia, & forma? Si detur primū: sequitur, quòd unum, & idē respectu eiusdē erit principiū quo, & principiū quod, quod est impossibile, ut probatū est contra primā opinionem. Si detur secundū; sequitur quòd anima intellectiua est extēsa, & quanta: nam probatum fuit contra secundam opinionem, omne, quod recipit quantitatem, est formaliter extensum: sed si totum compositum est illud, quod recipit quantitatē formaliter; oportet, quòd anima recipiat quantitatem: nam, da oppositum; sequeretur, quòd totū compositum non recipiat, sed solum materia.

SECVNDVM dubium est, quia secundum Philosophum tertio huius, intelligere est quoddam pati, & tamen secundum eum in. 2. & tertio huius, ratio, siue principium, quo intelligimus, nō est materia; immò ipsa anima intellectiua: ergo falsum est quod nunc dicebatur in quarta ratione, scilicet, quòd materia est ratio receptiua respectu cuiuslibet passionis. AD PRIMVM dico, quòd aliqua competunt cōposito ratione utriusque partis: aliqua uerò ratione unius partis tantum: sentire enim, uidere, & audire, & sic de similibus actibus potentiarum organicarum, competunt ipsi composito ratione utriusque partis: quia non possunt separari cum aliquibus partium: & quæ sic competuntur composito, cōpetunt partibus eius, saltem per accidens. Informari enim competit composito, tantum ratione alterius partis. s. ratione materiæ: eo enim ipso, quòd forma per se informat materiam, dicitur informare compositum: hoc tamen non competit composito ratione utriusque partis: aliter anima, siue forma informaret se ipsā, quod est impossibile: & quæ hoc modo competunt composito dicuntur uerè; & propriè competere composito; sic tamen, quòd nullo modo competunt alteri parti. Informari .n. sic competit composito, & nullo modo formæ: nam idem informaret se ipsum, quod est omnino impossibile: sic est in proposito: cōpositi, enim competit recipere quantitatem, & esse quantū, & extensum, non ratione utriusque: sed ratione materiæ tantum; & ideo sic competere poterit esse quantum, & extensum composito ratione materiæ quod nullo modo, nec per se, nec per accidens competit formæ, scilicet animæ intellectiuę. NEC VALET si dicatur, quòd idem diceretur de omni forma substātiali, & per consequens, quòd nulla forma substantialis erit extensa; hoc non sequitur: bene namque uolo, quòd nulla forma habeat esse extensum, inquantum esse extensum, & quantum competit composito tantum ratione alterius partis: quia si sic, hoc competeret omni formæ coniunctę materiæ, cum quicquid competat alicui, inquantum tale; competat omni tali: sed est alia causa præter istam, ratione cuius competit aliis formis esse quantum, quæ nullo modo competit animę intellectiuę, nec reperitur in ea: sunt enim alię formæ quantæ: non quia compositū est quātum ratione alterius partis, sed quia educūtur de potentia materiæ quantæ, & extensæ, ut apparebit in. 2. articulo. Hoc autem scilicet educi de potentia materiæ non competit animæ intellectiuæ: & ideo, quamuis aliæ formæ sint extensæ; ipsa tamen nullo modo extenditur.

AD SECVNDVM dico, quòd intelligere dupliciter potest ad intellectum comparari: reperitur. n. in eo subiectiuè, & causatur ab eo effectiuè, cū sit actio immanens; & omnis talis actio manet in agente, secundum Philosophū 9. Metaphysicæ. Potest igitur intellectio comparari ad intellectū, ut recipitur in eo subiectiuè, & ut causatur ab eo effectiuè; & ideo si intellectio comparatur ad intellectū, ut in eo recipitur subiectiuè, sic intellectus dicitur esse in potētia, respectu intellectio is: nā omne recipiēs, ut recipiens, est in potētia ad recipiendum: aliter non posset aliquid recipere. Si uero compare tur ad eū, s̄m quod ab ipso causatur effectiuè: sic intellectus est in actu respectu intellectionis; quia omne agens agit, ut est actu. Hoc supposito, dico ad rationē, cū dicebatur, ꝙ intelligere est quoddā pati, concedo, quòd pro ut intelligere recipitur in intellectu subiectiuè, est quoddam pati: non quæcunq; passio, sed salus, & receptio, ut patebit postea, deo dāte, & ideo ut sic, intellectus respectu intellectionis solū se habet passiuè, & non actiuè: propter quòd dicit Cōmentator, quòd sicut materia prima est in potētia ad formas sensibiles: sic intellectus ad formas intelligibiles. Et uocat intellectū puram potētiam in genere intelligibiliū. Et cum dicebatur in arguendo, quòd materia est ratio receptiua respectu cuiuscūq; passionis, intelligendū est sanè, scilicet, quòd omne recipiēs uel patiens hēt materiā, per quā, tanquā per rationē recipit, uel patitur: patitur. n. aliquid: quia habet aliquid loco materiæ: & ideo in angelis secūdū doctorē nostrum, est aliquid loco materiæ, & illud est ratio recipiēdi in ipsis: sicut illud, quòd est in ipsis loco formæ, est ratio agēdi: ratio igitur recipiēdi intellectionē in nobis est illud, quòd tenet locum materiæ in ipso intellectu: & ideo nō sequitur, ꝙ materia, uel materiale nō sit rō receptiua respectu cuiuslibet passionis. Et hæc de primo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

QVANTVM ad secundum articulū. s. Vtrum omnes formę substantiales aliç ab anima intellectiua, sint extensæ, & quantæ? Est multiplex modus dicēdi. Ad clariorē intellectū eorū, quę dicetur, est aduertēdū, ꝙ ut ad præsens spectat, totū dr̄ tripliciter s̄m triplex genus partiū: est. n. quoddā totū essētiale cōpositū ex partibus essentialibus, sicut sūt materia, & forma, uel genus, & differētia. Et aliud totū potētiale, seu uirtuale, cōpositū ex partib. seu diuersis potētiis, seu uirtutib. Est aliud totū quātitatiuū cōpositū ex diuersis partib. quātitatiuis. Prima totalitas totaliter nō cōpetit aiæ cōiunctæ: quia nec est cōposita ex materia, & forma: nec ex genere, & differētia: quia nō est species, sed pars speciei. Secūda totalitas quis cōpetat aiæ, nō facit ad ꝓpositū: nā manifestū est ꝙ aia s̄m omes suas potentias nō est in qualibet pte corporis. Et ideo de tali totalitate non ꝓcedit quæstio pręsens. Tertia totalitas ex partib. quātitatiuis continuis habet locū in ꝓposito: nā quædā formæ sunt, quæ habent talē totalitatē p accidēs, ut habet albedo, q uere habet partes iuxtā partes quātitatis: & ideo albedo tota ñ põt esse in qualibet parte quātitatis: & ad istū intellectū reducitur præsens quæstio. QVANTVM ad p̄sentē articulū. s. Vtrum aliæ formæ ab aia itellectiua sint isto modo extensę, aut quęlibet earum sit tota in toto, & tota in qualibet parte corporis? Ad quod dicunt aliq doctores, ꝙ nulla forma substātialis extēditur extēsione materiæ nec est quanta per se, nec per accidēs. Hæc cōclusio probatur dupliciter. 1 Sic, si aliqua forma substātialis eēt extēsa, uel extēderetur rōne sui, uel ratione subiecti, in quo recipitur: nō rōne sui, quia forma de se est indiuisibilis. Itē, quia extendi rōne sui est ꝓpriū quantitati, nec rōne subiecti, in quo recipitur: quia immediatū subiectū formæ substantialis est materia prima, quæ de se nec est quāta, nec extēsa. 2 Sic, nulla forma, cuius esse est in qualibet parte corporis est quanta, uel extēsa p se, uel p accidēs; sed cuiuslibet formę substātialis esse est in qualibet parte corpis, cuius est forma: ergo nulla forma substātialis ē quāta, uel extēsa p se, nec p accidens. Maior, ē nota per se. Minor probatur, quia nisi esse cuiuslibet formæ substātialis eēt in qualibet parte corporis, quælibet ps ignis nō esset ignis, & quęlibet pars aq nō esset aqua, ꝙ falsum est: ergo. HAEC autem positio non potest stare: & ideo arguo cōtra eā dupliciter. 1 Sic illa forma, quæ diuiditur diuisione corporis est extensa, saltem per accidēs; sed formę corporū inanimatorū, & etiā animatorum diuidūtur diuisione corporis: ergo saltem

C tales sunt

Cap. 1.

tex. c. 2. & 12.
tex. c. 24.
tex. c. 1.

Obiectio.

tex. c. 16.

com. 5.

2. sent. d. 1. q. 1. itē in quodl. quod lib. 1. q. 6.

Confutatio præmissæ opinionis.

tales sunt extensæ per accidens. Maior est nota de se, quia diuisio non potest competere, nisi quantitati: Minor probatur de formis corporum inanimatorum; quia talia corpora diuiduntur in partes eiusdem rationis, quòd non posset esse, nisi formæ istorum diuiderentur. De formis animatorum patet per Philosophum dicentem, quod plantæ, & aliqua animalia decisa uiuunt, tanquàm habentia animam, unam quidem actu, plures autem potentia. 2 Sic, si illud, quod minus uidetur inesse, inest: & illud, quod magis: sed minus uidetur, quòd anima sensitiua, & uegetatiua sint extensæ, quàm formæ inanimatorum: & tamen sunt, ut probabitur statim contra secundam opinionem.

2. de Anima tex. c. 20.

Solutio rationum confutatæ opi.

RESPONDEO ergo ad rationes alterius opinionis. Et primo reduco eas contra eos: nam si prima ratio aliquid concluderet; probaretur, quòd materia nullo modo esset quanta. Sic. Si materia esset quanta, siue extensa, uel extenderetur ratione sui, uel ratione subiecti, in quo recipitur: non ratione sui; quia de se per eos materia nec est quanta, nec extensa: nec ratione subiecti: non enim recipitur in aliquo subiectiuè; sed alia recipiuntur in ipsa: nullo ergo modo materia est extensa, quod falsum est. ET ideo dico, quòd ista ratio procedit ex insufficienti diuisione: non enim extenditur forma per aliquam istarum causarum, sed quia est subiectum quantitatis, uel pars quãtitatis, uel quia educitur de potentia materiam, ut postea patebit. REDVCO etiam secundam contra eos: nam si illa ratio aliquid cõcluderet, probaretur, quòd nulla forma accidentalis esset extensa. Et accipio maiorem suam, & addo minorẽ sed cuiuslibet formæ accidentalis esse est in qualibet parte corporis, cuius est forma: ergo. Minor probatur sicut & sua: nam si essentia cuiuslibet formæ accidentalis, ut albedinis non esset in qualibet parte albi: quælibet pars albi non esset alba, quòd falsum est: & ideo dico, quòd ista ratio, sicut prima procedit ex insufficienti diuisione: nam posito, quòd in qualibet parte ignis nõ esset forma ignis tota, totalitate quãtitatis, de qua nũc loquimur: adhuc quælibet pars ignis esset ignis, & quælibet pars aquæ esset aqua, & in qualibet parte corporis esset pars formæ; sicut in qualibet parti albi est pars albedinis: & si contingeret ignem diuidi in duas partes; forma etiam diuideretur in duas partes, sicut albedo; ista igitur positio non uidetur sufficiens. ET IDEO est alius modus dicendi aliorum doctorum. s. quòd inter formas substãtiales solæ formæ inanimatorum sunt extensæ, & quantæ per accidens; nulla autem forma animatorum nec per se, nec per accidens extensa, nec quanta, quod probatur quadrupliciter. 1 Sic. Quando receptum superat naturam recipientis; recipiens nõ trahit ad se receptum, sed potius econuerso, receptum, trahit ad se recipiens: sed quælibet anima est forma substantialis, & super egrediens conditiones materiæ, & superans eam: ergo anima non trahetur & conditionem materiæ: & ideo licet anima recipiatur in materia quã tamen non oportet, quòd sit quanta, siue extensa. Minor nota est de se. Maior uidetur nota pro tanto: quia imperfectius non potest ad naturam suam trahere perfectius. 2 Omnis forma quanta per se, uel per accidens æqualiter respicit, & denominat totum, & partes: sicut patet de aqua, & de igne, & de consimilibus; sed nulla anima denominat æqualiter totum, & partes: quia non quælibet pars animalis est animal, sicut quælibet pars ignis est ignis: ergo nulla anima est quanta, siue extensa, siue per se, siue per accidens. 3 Ad idem. Nulla forma quanta per accidens requirit diuersitatem in partibus; sed anima quæcunque requirit diuersitatem in partibus in suo perfectibili: ergo. Minor est de se nota. Maior patet: quia conditio quanti, siue extensi est habere partes eiusdem rationis, & per consequens nullum tale requirit diuersitatem in partibus. 4 Sic, omnis forma quanta per se, uel per accidens habet easdem operationes in toto, uel in partibus: nulla anima habet easdem operationes in toto, uel in omnibus partibus: ergo. Minor patet, quia quælibet anima habet diuersas operationes in diuersis partibus sui perfectibilis. Maior est nota: & non potest dari instantia extra propositum. Per istas easdem rationes probant isti doctores, quòd formæ substantiales corporum inanimatorum sunt quantæ, & extensæ per accidens.

Secunda opinio.

Epilogus rationum roborantium secundam opinionem.

1 Quia non superant conditiones materiæ: sunt enim totaliter materiales. 2 Quia æqualiter denominant totum, & partes. 3 Quia non requirunt diuersitatem in partibus perfectibilis.

4 Quia habent easdem operationes in toto, uel in omnibus partibus, ut patet in igne, in auro, in ossibus. Et possunt formari quatuor rationes prædictis op positæ. HAEC opinio confirmatur per Beatum Augustinum libro de immortalitate Animæ. Quod etiam probatur experimento: dicit enim quòd si uermis pungeretur in una parte, retrahet se totum, quod non esset nisi anima tota sentiret, & tota esset in illa parte; & per consequens in qualibet parte: & propter hoc uidetur, quòd non extendatur cum corpore. Item hoc uidetur de intentione sua in libro de quantitate animæ, ubi dicit, quòd species in oculo non extenditur: quia si extẽderetur, quanto corpus esset maius, tanto faceret ibi maiorem speciem: & secundum hoc esse posset aliquod corpus ita magnum, cuius species nullo modo posset recipi in oculo, quod patet esse falsum. Si aliqua species in sensu non extendetur, multo minus debet extendi sensus. Et si sensus non extenditur, nec anima sensitiua extenditur: & per consequens nec aliqua alia anima: quia nulla causa apparet in anima sensitiua, quare non debeat extendi magis, quàm quæcunque alia anima. ISTA AVTEM opinio quamuis sit magnorum doctorum, non uidetur uera: & ideo arguo contra eam.

Confirmatio auctoritatibus.

Cap. 8. tom. 1.

Cap. 14. tom. 1.

Confutatio secũdæ opi.

quatuor rationib. 1 Sic, si anima sensitiua, & uegetatiua non extenderentur per se, nec per accidens; sequeretur, quòd plantæ, & animalia bruta essent immago dei; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet per Magistrum sentiarum distinctione tertia in suo primo lib. ubi probat, quòd imago dei, quærenda est in eo quod excellentius est in homine: consequentia probatur per Beatũ Augustinum in sermone de imagine, ubi dicit hominem esse ad imaginem dei: quia anima humana est tota in toto, & tota in qualibet parte: quemadmodum Deus est totus in toto mundo, & totus in qualibet parte mundi: si ergo anima sensitiua, & uegetatiua non sunt extensæ; sed quælibet earum esset tota in toto, & tota in qualibet parte, sequeretur, quod plantæ etiã essent ad imaginem dei, quod est absurdum. 2 Illæ formæ, quæ diuidũtur diuisione corporis, extendũtur extensione ipsius, & diuisio solum competit quanto, & extenso, sed anima uegetatiua, & sensitiua animalium imperfectorum diuiduntur ad diuisionem corporum: ergo. Minor patet per Philosophum. 2. huius dicentem, quod plantæ, & animalia quædam decisa uiuũt, tanquàm existente in his anima actu quidem una, potentia uerò plures. CONFIRMATVR, nam anima, quæ est in qualibet parte decisi, uel est ibi per diuisionem, uel per nouam generationem: non potest dici, quòd sit ibi per nouam generationem: quia ibi non apparet aliquod generans: diuidens enim non est generans: nam ad diuisionem per se sequitur corruptio, & nõ generatio. Item omnem generationem præcedit aliqua alteratio, sed in tali diuisione non præcedit alteratio, quæ consueuit præcedere talẽ generationẽ animatorũ, & in qualibet parte animalis decisi nõ pôt esse aĩa ꝑ generationẽ: relinquitur ergo, ꝙ sit ibi per sui diuisionẽ.

tex. c. 30.

3 Sic, omnis res particulariter, & simpliciter particularis; & corporalis ẽ capax suę particularitatis, ꝗ per se, & simpliciter inest in conditione corporeitatis, sed omnis forma generabilium, & corruptibilium, excepta forma rationali, ẽ particulariter, & simpliciter corporalis; quia nulla ipsarũ est, nec pôt eẽ ꝑ naturã nisi in corpore, cuius sunt ꝑ se partes: ergo ois forma substãtialis est q̃ta: uel extẽsa, saltẽ ꝑ accñs preter aĩam rõnalẽ, de qua, utrum extendatur? patebit statim in sequenti articulo.

4 Ad

4 Ad idem oēs formæ eductæ ſm essentiā de potentia materiæ extenduntur, & sunt quantæ, saltem per accn̄s: sed omnes formę naturales, excepta anima rōnali, sunt huiusmodi: ergo. Minor nota est de se. Maior probatur, quia oīs forma, quæ recipitur tota in tota materia, & pars in parte materiæ est quanta, & extensa per accn̄s; sed omnis forma educta de potētia materiæ est huiusmodi: quia omnis forma, quæ educitur de potētia materiæ, educit̄ necessariò tota de tota materia, & pars de parte materiæ, & ꝑ cōsequens oīs talis forma recipit̄ tota in tota materia, & pars in parte materiæ. Et ista uidetur mihi melior rō, quæ possit fieri ad istam conclusionem: accipit. n. pro medio cām extensionis: nā educi de potentia materiæ est extensionis cā, & est de intētione doctoris nostri Fratris Aegidii, per quam probat ꝙ omnes formæ substantiales aliæ ab aīa rōnali sunt quantæ, & extensę per accn̄s: quia educuntur de potentia materię; aīa rationalis minimè: quia non educitur de potentia materiæ. IMPVGNATVR tamen ista ratio à quibusdam, & uidetur eis sibi imponere duplicem defectum. 1 Vn̄r dicere: ꝙ ista ratio in se non conuenit. 2 Dicunt, quod petit, quod debet probare.

1. sent. dist. 8. q. 3.

Impugnatio quorundā.

PRIMVM sic probant; Sicut forma educitur de potentia materiæ, passiuè loquendo; ita educitur de potentia agentis, actiuè loquendo, & fortè uerius: sed non dicimus, ꝙ de alia, & alia parte agentis educatur alia, & alia pars formæ; sed de toto agente, siue generante tota forma: ergo non debemus dicere, ꝙ tota forma educatur de tota materia, & pars de parte materiæ: uī ergo eis, ꝙ præfata ratio non concludat. SECVNDVM uerò probatur sic. Quia rō Fratris Aegidii probat, ꝙ forma sit extensa per accn̄s: quia de alia, & alia parte materię educitur alia, & alia pars formæ: & ita supponitur formam habere partem, & partem: sed formam habere partem, & partem est ipsam esse extensam: supponit igitur ista rō formam esse extēsam: sed hoc est, qđ quęritur: ergo petit, qđ debet probare. HIS TAMEN non obstantibus; dico, ꝙ rō illa est optima: si bene intelligat̄. Et ideo rn̄deo ad impugnationes prædictas. AD primam, cum dicitur, ꝙ sicut forma educitur de potētia materiæ, passiuè loquendo, &c. Dico, quod ly sicut; si sit nota ęqualis necessitatis, uera est propositio: quia si forma debet reduci de potentia ad actum, æquè necessariū est, ꝙ educatur de potentia agentis actiuè; sicut, ꝙ educatur de potentia materiæ passiuè: unum. n. non sufficit sine altero. Si autem intelligatur ly sicut nota absolutè; & omnimodæ similitudinis, propositio est falsa: nam quod non eodem modo præexistit in utrolibet, non educitur eodem modo ab utroque: sic. n. forma præexistit in potentia actiua agentis, quòd suum fieri, & suum esse sunt separata à tali potentia, sed in potentia passiua materiæ sic p[r]ęexistit suum fieri, & esse, ꝙ consequitur ad fieri, quòd sunt coniuncta cum ipsa potentia. Et ideo nō sequitur, ꝙ diuisibilitas formæ non accipitur ſm diuisibilitatem potentiæ actiuæ, à qua, ut dictum est, est separata quantum ad esse, & quantum ad fieri, quòd non debeat sumi secundum diuisibilitatem potentiæ passiuæ, cui necessariò est coniuncta secundum esse, & fieri: & ideo ratio non concludit: mutat enim modum necessitatis in modum similitudinis, ut apparet ex dictis.

Responsio ad impugnationes Aduersariorū.

AD secundum, cum dicitur, quòd ratio petit principium, siue supponit, quod debet probare. Nego, & cum probatur: quia uidebatur illa ratio supponere formam habere partem, & partem; & per consequens supponit formam esse extensam. Dico, quòd si illa bene intelligatur, non supponit formam habere partem, & partem per se; & per consequens non supponit esse formam extensam: supponit tamen ista ratio, tanquàm communiter concessum, quod materia, de cuius potentia educitur forma, necessariò sit diuisibilis, & extensa: ita, quòd si esset indiuisibilis omnino, nulla forma posset de ea educi. Hoc autem supposito, probat Frater Aegidius doctor noster, quod forma habet partem, & partem, & per consequens est diuisibilis, & extensa: quia quod educitur de diuisibili, & extenso, inquantum diuisibile est, accidit esse modo indiuisibili, sed quod educitur de extenso modo diuisibili, educitur totum de toto, & pars de parte; & per consequens est diuisibile, & extensum. Aliud ergo est, quod supponitur in ratione doctoris nostri, & aliud, quod probatur, ut patet ex dictis. Et ideo ratio non petit principium, ut ei imponebant aduersarii: remanet ergo in uigore suo. RESTAT nunc respondere ad rationes alterius opinionis. Et primo reduco rationes contra eos: nam si prima ratio aliquid concluderet, sequerentur tria magna inconuenientia.

Solutio rationum alterius opinionis.

PRIMVM esset, quòd materia non esset diuisibilis, nec extensa. Secundum esset, quòd nulla forma substantialis esset extensa, quòd est falsum, & contra eos. Tertium, quòd quantitas recepta in subiecto composito ex materia, & forma, esset indiuisibilis simul, & non extensa; hęc omnia sunt inconuenientia: ergo. QVOD autem hæc sequerentur apparet per formam rationis suæ, & arguitur sic. Quando receptum superat naturam recipientis, recipiens non trahit receptum ad naturam suam: sed potius e conuerso; sed anima superat materiam, & conditiones materię: ergo anima trahit materiam ad naturam suam, & non econuerso; sed natura ipsius animæ est, quòd sit indiuisibilis, & inextensa per eos: ergo materia, quæ trahetur ad naturam, & conditionem animæ erit indiuisibilis, & inextensa. Tota ratio est eorum, patet igitur primum inconueniens. SECVNDVM etiam per eandem rationem euidenter sequitur. Accipiatur eadem Maior, & inferatur Minor, sed quælibet forma substantialis superat naturam, & conditionem materiæ: ergo nulla forma trahetur ad conditionem materiæ, & per consequens, quàmuis recipiatur in materia quanta; non erit extensa, siue quanta. Tota ratio est sua præter minorem, quæ est uera euidenter. Certum est enim, quòd quęlibet forma substantialis est perfectior ipsa materia, & superat eius naturam, cum materia sit pura potentia: & forma substantialis quæcunque sit actus. 2. huius: actus autem semper superat naturam potentiæ: quare, &c. TERTIVM inconueniens manifestè apparet: nam si receptum, quod superat naturam recipientis, trahit ipsum ad naturam recepti; & recipiens, quod superat naturam recepti, trahit ad se naturam recepti: cum compositum ex materia, & forma substantiali superet naturam quantitatis; sequitur, quòd compositum trahat quantitatem ad sui conditionem: & sic, cum tale compositum quantum est de natura sua, non sit extensum, trahit quantitatem ad sui conditionem, & recipit eam tali modo, quòd non erit extensa: quare, &c. Ista igitur ratio nihil concludit, ut patet ex dictis. RESPONDEO igitur ad rationem; & dico, quòd ratio imaginatur, quòd forma substantialis non habeat esse quantum, & extensum sibi: quia recipitur in extenso, & quanto: hoc autem est falsum: nam forma quæcunque substantialis non habet esse quantum, nisi, quia educitur de potentia materiæ, & extensæ, ut declaratum est in quarta ratione contra prædictam opinionem: rō igitur ista accipit nō causam pro causa. SECVNDA ēt ratio potest similiter reduci contra eos: nam constat, ꝙ forma imaginis non æqualiter denominat totum, & partes, & tamen est quanta per accidens, sicut ipsi concedunt. Dico ergo ad rationem, quòd forma quantumcunque sit extensa, si ex sui perfectione competunt sibi diuersę operationes, quas non potest elicere per unum organum, nec per unam potentiam organo affixam: oportet propter diuersitatem potentiarum, & organorum, quòd diuersimodè denominet partes, & totum. Formæ autem inanimatorum, quæ propter imperfectionem suam non habent has diuersas operationes, non indigent his diuersis instrumentis, nec diuersis potentiis: & ideo eodem modo denomināt totum, & partes. Maior

1. phys. tex. c. 82.

tex. c. 7. & 25.

ergo propositio nō est simpliciter uera:cū dicitur, quòd omnis forma æqualiter respicit,& denominat totum,& partes. Inductio autem per quam probatur,insufficiens est. TERTIA ratio potest et reduci cōtra eos: quia nihil prohibet illud, quod est quātum per accidēs, requirere diuersitatem in partibus; sicut patet euidēter de forma imaginis: & ideo dico ad rationem per interemptionem maioris propter cām supradictam in solutione statim præterita. Et cum probatur,quia conditio quāti est habere partes eiusdē rationis. Dico, quod anima non requirit diuersitatem partium, inquantum est quanta,siuè extensa;sed inquātum perfecta in comparatione ad formas inanimatorum: & ideo aliqua forma extensa requirit diuersitatem in partibus: aliqua uerò non. ET eodem modo est dicendum ad tertiū. Ista.n.stant simul: uidelicet, quod aliqua forma sit extensa,& tamen in diuersis partibus susceptibilis, diuersas habeat operationes per diuersas potentias ratione suæ perfectionis. AD confirmationem etiam Beati Augustini dico, quod Augustinus in libris superius allegatis loquitur inquirendo,& non asserendo,sicut patet intuenti dicta sua in libris prædictis:& ideo,&c.

RESPONDEO ad rationes, uel probationes. Experimentum enim de uerme non conuincit; quia, licet anima uermis non sentiat tota, sed aliqua pars; stringitur tamen propter colligationem membrorum ad inuicem. Ad probationem secundam dico,quòd species recepta in oculo est quanta, & extēsa: & ideo,ita posset esse magnū corpus, quod eius species tota non posset recipi in oculo, nisi uisus esset ita acutus,quod uideret rem in quacunque distātia:nam sicut species augmentatur ad augumentum obiecti;ita diminuitur ad distantiam eius: quia cum res uisa uideatur sub angulo:sicut res magis distat,quæ uidetur ab oculo; ita angulus,sub quo uidetur,est strictior. HAEC autem opinio,quamuis plus accedat ad ueritatem, quā prima;non tamen uidetur sufficiēs. Ideo adhuc est alius modus dicēdi.s.φ animæ animalium perfectorum,quæ diuisa non uiuunt nec per se, nec per accidens sunt quāta:omnia autem animata, & inanimata, quæ secundum sui diuisionem uiuunt, habent formam substantialem quantam per accidens. Assumptum probatur quantum ad ambas partes. PRIMA pars assumpti sic probatur. Illæ formæ,quæ non diuiduntur diuisione corporis,non extenduntur extēsione corporis; sed animæ sensitiuæ animalium perfectorum,quæ diuisa,non uiuunt, non diuiduntur diuisione corporis:ergo nec extenduntur extensione corporis. Maior patet:quia omne quātū per se,uel per accidens est natum diuidi in partes: cum diuisio per se competat quanti Minor nota est de se.

Tertia opinio.

SECVNDA pars assumpti supradicti sic probatur. Omne, quod diuiditur in partes eiusdem rationis,est quantum per se, uel per accidens:quia sic diuidi solum competit quantitati,uel quanto; sed omnes formæ substantiales corporum inanimatorum, & et animatorum, quæ decisa uiuunt,sunt huiusmodi; ut patet per Philosophum in litera; quare,&c. HAEC autem positio,quāmuis magis accedat ad ueritatē, quā aliqua aliarum:non tamen est uera,quātum ad illud, φ ponit,quòd animę animalium perfectorum, quæ decisa non uiuunt,nec per se, nec per accidens sunt quātæ. Et quāmuis contra istam positionem directè concludant omnes rationes factæ superius adductæ contra secundā opinionem immediatè recitatam, excepta secunda ratione. Arguo tamen contra eam una ratione tali. Posita causa extensionis sufficienti in quibuscūque formis:de necessitate sequitur extensio eiusdem; sed quęcunque ponatur causa extensionis in aliis formis substātialibus, ita perfectè reperitur i anima sensitiua animalium perfectorum,quæ decisa non uiuunt; sicut in illis: ergo, &c. Maior nota est de se. Minor probatur.nam si dicatur,quod illæ formæ extenduntur: quia simul cum materia sunt subiecta quantitatis:pari ratione dicere- mus de istis. Si uerò dicatur,quod iō extenduntur: quia recipiuntur in materia extensa;eodē mō,& istę recipiuntur in materia extensa. Si uerò dicatur,quòd ideo extenduntur:quia educūtur de potentia materiæ:quia ista uidetur esse præcipuè ratio; habent etiam hoc dicere de dictis animabus:quia etiam ipsæ educuntur de potentia materiæ. Nulla ergo causa remanet in aliis formis substantialibus,propter quam extendantur, quę non repe- riantur in aliis animabus citra animam intellectiuam. Dico ergo quantum ad istum articulum,quod oēs formæ substātiales corporum inanimatorum, & quælibet alia anima ab anima intellectiua, extenduntur cum corpore;& sunt quantæ per accidens.

2. de Anima tex. c. 20.

Confutatio tertiæ opinio.

Impugnatio opinionis præmissæ.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVAERITVR. Vtrum anima intellectiua coniūcta corpori extendatur extensione corporis? Et quāmuis ueritas istius articuli satis posset haberi ex præcedentibus,secundum quòdeam intelligo:quia tamen quidam contradicunt conclusioni doctoris nostri, quam credo esse ueram. Idcirco ponam: eorum opinionem cum motiuis suis. 2 Ponam conclusionem, quam credo esse ueram cum rationibus, quibus moueor. Et in tertio respondebo motiuis contrariæ opinionis. DICVNT ergo quidam, quod anima intellectiua est omnino extensa per accidens, quemadmodum quæcunque alia forma informans materiam. HAEC autem opinio probatur sic. Omne subiectum de necessitate afficitur suo accidente ipsum informante; sed compositum ex materia, & forma est per se subiectum quātitatis: ergo totum compositum afficitur per quantitatem. Affici autem per quantitatē,est extendi per eam. Ergo essentia hominis cōposita ex materia, & forma est extensa, quod nō posset esse,nisi anima quæ est integralis pars essentiæ ipsius,esset extensa. Maior est nota: quia eius opposita est impossibilis:impossibile uidetur, quod aliquod subiectum per se informetur aliquo accidente; & non afficiatur eo. Minor probatur dupliciter. 1 Quia quantitas est propria passio corporis de genere substātię: sed corpus de genere substantiæ dicit compositum ex materia,& forma: ergo cū propria passio subiectiuè recipiatur in proprio subiecto; sequitur quòd compositum ex materia, & forma sit per se subiectum quantitatis. 2 Probatur hæc Minor quia oē accidens requirit subiectum in actu:cum.n.accidens sit actus ꝯm quid,requirit potentiam ꝯm quid: sed quantitas est accñs, sola materia non est subiectum in actu:ergo subiectum quantitatis non pōt esse sola materia.Vel igitur sola forma erit,uel erit totum compositū, quicquid detur habetur ꝓpositū. SECVNDO. Sic, quicquid recipitur in aliquo recipitur per modū rei recipientis,& non per modū rei receptę. 3. huius; sed anima intellectiua recipitur in materia quanta, & extensa; cum sit actus corporis,non cuiuscunque; sed physici organici:corpus autem physicum,& organicū est quantū, & extensum:ergo anima intellectiua erit quanta,& extensa. 3 Si anima humana non esset quanta, & extēsa;sequeretur, φ hō per se non esset quantus;consequēs est falsum:ergo. Falsitas consequentis probatur: nam quicquid cōpetit per se superiori, cōpetit per se oibus contentis sub eo,patet;sed corpori de genere substantiæ cōpetit per se esse quantū ergo esse quātū competit per se oi contento sub corpore;sed hō per se continetur sub corpore:ergo,&c. Cōsequentia patet,quia quicquid cōpetit hoi per se;sibi cōpetit per formā,per quam est hō. Quòd.n.non cōpetit hoi per formā,per quam est hō,nō conuenit sibi per se;sed si anima humana non esset quāta, siue extensa; non posset ipsi homini per ipsam esse quantum competere:ergo non esset per se quantus.

Opinio quorundam.

tex.c.4.

4 In quocunque est subiectū, in eo sunt proprietates illius subiecti: quia subiectum non separatur à proprietate, nec econuerso sed omnes potentiæ animæ sunt in essentia animę; sicut proprietates ipsius:aliter anima non operaretur per eas: si ergo anima esset in qualibet

in qualibet parte corporis sequitur, quod omnes potentię essent in qualibet parte corporis, & sic uisus esset in pede, & auditus in manu, quod est falsum. 5 Illud, quod secundum se totum est in aliquo, ſm nihil sui reperitur extra: sed extra quamlibet partem corporis reperitur aliquid animæ: cum in quacunque appareat operatio uitæ: ergo anima non est tota in qualibet parte corporis. 6 Si aīa esset tota in toto, & tota in qualibet parte; sequeretur, quod unum, & idem simul moueretur, & quiesceret opposita quiete illi motui; cōsequēs est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet, quia impossibile est duo opposita simul esse in eodem. Consequentia probatur, nam si anima esset tota simul in manu, & in pede moueretur per accidens ad motū manus, & quiesceret per accidens, pede quiescente, hoc autem impossibile est. 7 Ponatur, quòd aliquis nascatur sine manu, & ei postea addatur per miraculum, & fiat manus animata. Peto qualiter anima præexistens animabit nouam manum? Quia certum est, quòd non infundetur noua anima illi manui: quia iam non esset pars illius animalis; sed potius esset per se animal. Aut ergo anima præexistens mouebatur localiter ad animandum nouam manum, aut per extensionem suam attinget ipsam: non per motum localem: quia talis motus non competit animæ. Item, quod mouetur localiter dimittit alium locum; & sic oportet, quod anima tendens ad manum uiuificandam, dimitteret alias partes, quas ante uiuificabat, quod est inconueniens: ergo relinquitur, quòd per extensionem incipiat uiuificare ipsam manum, quod non posset esse nisi anima extenderetur: ergo. 8 Ablato eo, in quo est tota anima necessariò, aufertur anima; sed ablata una parte corporis, non aufertur anima, ut patet de se: ergo non erit tota in qualibet parte; & per consequens nec in aliqua aliarum. 9 Sic, si anima esset tota in qualibet parte corporis; sequeretur, ꝙ simul, & semel esset in infinitis partibus; & per consequens in infinitis locis; consequens est falsum: quia repugnat finito esse in partibus, siue locis infinitis. Consequentia patet: quia partes corporis continui sunt infinitæ ſm Philosophum. 1. physicorum.

tex.c.17.

10 Sic, si anima esset in qualibet parte corporis humani; sequeretur, quod quęlibet pars hominis esset hō; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia, cum hō sit homo per intellectiuam animam, necessariò, ubi est tota anima intellectiua, illud erit hō, quod est impossibile.

Confutatio præmissæ opin.

Opinio propria.

ISTA opinio non uidetur mihi uera: ideo teneo conclusionem oppositam. s. quod anima intellectiua nullo modo sit extēsa, quod probo aliquibus rōnibus, & auctoritatibus. PRIMO sic. Si anima intellectiua esset quāta uel extensa; sequeretur, quod esset educta de potentia materiæ; consequens est falsum; immò erroneum: ergo. Consequentia patet: nam tota cā extensionis est educi de potentia materiæ quantæ, & extensæ, ut declaratū fuit in secundo articulo huius quæstionis. SECVNDO. Omne extensum est unum actu, & multa in potentia: hoc. n. intelligimus nomine extensi: sicut patet per Philosophum. 2. huius dicentem, quod animalia quædā decisa uiuunt, tanquam existēte in eis aīa actu una, potentia uero plures.

tex.c.20.

Vnde & cœlum est multum in potentia, quātum est ex natura quantitatis. Etiam anima equi, & cuiuslibet aīalis perfecti est multa in potentia, quātum est de se, quātuis repugnet diuidi ad diuisionē corporis propter perfectā dispositionem, quā requirit in corpore, ut dictū est superius: si aūt anima humana sic est uera, quòd nullo mō plures: ergo nec plures in potentia: aliter sibi de natura sua non repugnaret diuidi, & per consequens nec corrūpi, quod est falsum. TERTIO. Nullum purū spirituale pōt esse quantum, siue extēnsum; anima intellectiua est purè spiritualis: ergo. Minor patet per Beatū Augustinum super illo uerbo. Fecit Deus hominem de limo terræ, & spirauit in faciem eius spiraculum uitæ. Vbi dicit spirauit. s. spiritū, hoc est, animā. Et dominus in Euangelio ait. Spiritus quidē promptus est, caro aūt infirma. Glosa spiritus. i. anima. Et Apostolus inquit: Caro concupiscit aduersus spiritū, & econuerso.

Gen.2.

Math.26.

Gal.5.

Maior probatur sic. Quandocunque aliquod subiectum cōdiuiditur alteri subiecto ex opposito; quantum passio adæquata uni subiecto repugnat alteri, tantum econuerso: sed spirituale, & corporale condiuiduntur ex opposito: diuiditur. n. substantia in corporeum & in incorporeū, hoc est, in spiritualem, & in corporalem: sed esse extensum, siue corporeum est passio adæquata substantiæ corporeæ: incorporeitas. n. est passio adæquata substantiæ spiritualis: ergo quantum repugnat substantiæ corporali incorporeitas, tantum repugnat substantiæ spirituali esse corporeū sine extensum: sed incorporeitas, siue incorporeū totaliter repugnat enti corporali: ergo esse corporeum, & extēsum totaliter repugnabit enti spirituali cuiusmodi est anima intellectiua. QVARTO. Nullum supra se conuersiuum potest esse extensum; sed anima rōnalis conuertitur supra se ipsam: ergo. Maior ponit Proclus propositione. xv. Vbi dicit, quod omne supra se conuersiuum est simplex, & impartibile. Minor ēt patet per eundem propositione eadem. Intelligit enim animam se ipsam, & uult se ipsam. QVINTO. Si anima intellectiua esset extensa; sequeretur, quod intellectus non esset immixtus, & immaterialis, cōsequēs est falsum, & contra Philosophum 3. huius: ergo.

tex.c.6.

Consequentia patet, quia anima nō dicitur immaterialis: quia non componitur ex materia: sic. n. omnis forma esset immaterialis. Nec ēt dicitur immaterialis, quia non est in materia: quia hoc est falsum. Dicitur ergo immaterialis: quia non afficitur accidentibus, quæ sequuntur composita ratione materiæ, & per consequens non extenditur extensione materiæ. Secundò, quia quantitas est materialis, & corporalius accidens omnibus aliis accidentibus; & per consequens, quòd afficitur quantitate, magis est corporeum, & corporale, & materiale, quàm quod afficitur aliis accidentibus: sed si anima afficeretur albedine, esset alba: totaliter eēt materialis, & corporalis: ergo multo fortius hoc haberet, si afficeretur quātitate, & esset extensa. SEXTO; Si anima intellectiua esset extensa cum corpore; sequeretur, quod intellectus noster coarctaretur ad cognoscendum sola particularia; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet: quia si intellectus, sic esset arctatus, intellectus nō esset intellectus; immò magis sensus, nā per hoc præcipuè cognoscitur differentia inter intellectum, & sensum. Consequentia patet, quia illud, quod est extensum, nullo modo abstrahit ab hic, & nunc; & per consequēs quicquid recipit, particulariter recipit: ergo.

Confirmatio auctoritatibus Sanctorum.

HAEC CONCLVSIO cōfirmatur per Beatum Augustinum lib. de spiritu, & anima, ubi dicit sic. Nunc deus ubique est totus in toto orbe, & in omni creatura sua: sic aīa ubiq; est tota in toto corpore suo, & in omni parte sua tāquā in quodā mundo. Item Anselmus dicit, quod anima est in qualibet parte tota: uult. n. quod anima, & quilibet spiritus creatus sit circunscriptus, inquantum nō potest esse ubique; sicut deus incircumscriptus, inquantū totus pōt esse in toto uno corpore, & in qualibet parte totus. Item idem dicit Beatus Augustinus in quodam sermone de imagine; sicut dictum fuit in præcedenti auctoritate.

Prosol. ca. 13.

cap.6. Tom.3.

Solutio rationum præcedentis opinionis.

RESTAT respōdere ad rationes alterius opinionis. Ad primum cum dicitur, quod omne subiectum afficitur suo accidente, &c. Dico, quod subiectū informari aliquo accidente pōt intelligi dupliciter. Vno mō, ꝙ informetur rōne utriusque partis. Alio mō, ꝙ informetur tantūmodo rōne alterius partis; sicut superius fuit ostēsum. Si primo mō informetur; uera est propō: eo mō, quo assumitur. Si a t secundo mō, non oportet, ꝙ illud, quod cōpetit toti, uerè dicatur de parte, nisi illa ratione, qua competit ipsi toti. Vnde si animal sit album; non sequitur, quod anima sit alba: quia albedo non competit animali rōne utriusque partis: & iō cum compositum sit subiectum quantitatis, & informetur ea solum ratione alterius partis, ut dictū fuit superius, nō oportet, quod anima extendatur, & sit quanta; sed solā materia.

Articulus 2. huius. q.

teria, PROBATIONES autē minoris non sunt contra me; concedo enim, quòd quātitas sit propria passio corporis de genere substantiæ non tamen ratione utriusque partis, sed tantum ratione alterius partis.s. materiæ, SECVNDA etiam probatio non facit ad propositum: nam siue quantitas præcedat formā substantialem, siue non; sufficit mihi, quod informet compositum ratione materiæ; & non ratione utriusque partis, ut declaratum est suprà. Ad secundum, cum dicitur, quicquid recipitur in aliquo, &c. Dico, quòd non est propositio ita intelligēda, quòd receptum spolietur omni modo proprio, & cōsequatur omnem modum recipientis. Iste intellectus euidenter est falsus, sed debet illa pro positio sic intelligi, silicet, quod receptum consequitur modum recipientis, ad quem est in potentia: uel qui sibi non repugnat ex natura sua. Vnde aqua bene recipit figuram uasis; quia sibi non repugnat recipere talem modum: sed non recipit colorē ipsius; quia color uasis sibi repugnat, & ad eum non est in potentia aqua; similiter dicendum est de anima intellectiua: sibi enim intrinsicè, & de natura sua repugnat extendi; quia est substantia purè spiritualis, nec educta de potentia materiæ. Et ideo posito, quòd anima recipiatur in materia quanta; non oportet, quòd ipsa sit quanta, siue extensa. Ad tertium dico, quòd hominem esse per se quantum, siue extensum, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd sit per se quantus ratione utriusque partis. Alio modo, quòd sit per se quantus ratione alterius partis; si primo modo intelligitur; concedo, quod homo non est per se quantus, ut patet in solutione primi argumenti. Si uerò secundo modo; nego consequentiam. Ad probationem, cum dicitur, quod quicquid conuenit homini per se, competit sibi per formam, per quā est homo. Dico, quòd uerum est, si competit sibi ratione utriusque partis: nam, quod sic conuenit alicui, principalius conuenit sibi per formam, quàm per materiam. Sed non habet ueritatem, si solum competit sibi ratione alterius partis, ut puta, ratione materię, quod non sic conuenit toti, solum conuenit per materiam; & quia sic est de quantitate; ideo non concludit. Ad quartum, concessa forma rationis, dico, quòd potentiæ organicæ, quæ sunt in determinata parte corporis, & non in qualibet, non sunt proprietates animæ; sed totius compositi. Vnde anima separata non habet propriè illas potentias; non.n. est in ea uisus, nec auditus propriè, nec formaliter: & ideo non oportet, quòd ubi sit tota anima ibi sint omnes potentię. Ad quintum dico, quòd aliud esse in aliquo potest intelligi dupliciter, uel tripliciter: nam multiplex est modus essendi.in. Ad præsens tamen aliquid est in aliquo, sicut locatum in loco: uel sicut forma in materia. Maior propositio habet ueritatem in his, quæ sunt in aliquo, sicut locatum in loco: illud enim, quòd secundum se totum est in loco, secundū nihil sui est extrà locum: sed nō habet ueritatē de his, quæ sunt in aliquo sicut forma in materia; uel sicut superius in inferiori: homo.n. totaliter, & perfectè est in quolibet particulari homine; quia licet superius contrariatur ad inferius; nō tamen diuiditur, ut dictū est supra in primo articulo quæstionis, & tamen non sequitur, quod secūdum nihil sui sit in aliquo particulari; immò in quolibet particulari homine reperitur totaliter. Sic est ergo in proposito; & ideo ista Maior non est uera, nisi cum additione, ut puta, si dicatur; illud, quòd secundum se totum est in aliquo, tanquàm in proprio, & totali perfectibili, secundum nihil sui est extra illud: & tunc conceditur propositio. Sed non facit ad propositū; anima.n. hoc modo solum est in toto corpore: & ideo bene uolo, quod extra totum corpus nihil sit animæ.

Ad sextum, cū dicitur, quod impossibile est, quod idem moueatur, &c. Dico, quòd anima nō mouetur per accidens ad motum partis; sed solum ad motum totius: & ideo ratio non conuincit. Vel dicendum, quod mouetur per accidens ad motum partis; & quiescit per accidens ad quietem partis: quiescere autem per accidens & moueri per accidens non opponuntur: sed quiescere per se, & moueri per se opponuntur. Ad septimū, cū dicebatur, si aliquis nasceretur sine manu, &c. Dico, quod in illa manu esset anima, quæ præexistebat in toto corpore; non tamen per extēsionem, nec per motum localem sui; sed per unionem, & contractionem partis ad totum; siue per motum alterius scilicet totius. Vnde illa propositio solum habet ueritatē in his, quæ sunt in aliquo, tanquàm in loco; non autē in his, quæ sunt in aliquo, sicut forma in materia. Vel sicut superius in inferiori, & uniuersaliter ista propositio ē falsa in formis, quæ non extenduntur cum corpore, in quo sunt; sicut apparet euidenter in luce: nam sicut ad diuisionem corporis, in quo est lux, non diuiditur ipsa lux; sed tota remanet in parte remanente: ita ad augumentum nouæ partis non sequitur, quod lux augumentetur, extendatur, uel localiter moueatur; sed solum requiritur unio, & contractio partis ad totum: & ita est de anima. Sicut.n. decisa parte, anima desinit esse in illa absque motu locali: sic addita parte, incipit ibi esse absque motu locali. Sicut etiam accidit nutrimento; quare, &c.

Ad octauum, cum dicitur, ablato eo, in quo anima est tota, &c. Dico, quod illa propositio solum habet ueritatem in his, quę sunt in aliquo, sicut locatum in loco: non autem in his, quæ sunt in aliquo, sicut forma in materia; uel sicut superius in inferiori; amoto enim Sorte, non amouetur homo simpliciter: quia non solum est in illo; sed in omnibus aliis; haberet tamen ista Maior ueritatem cum additione, si dicatur, ablato eo, in quo solo est anima, aufertur anima: tunc non est ad propositum: quia illud, in quo solo est anima, non est pars; sed totum. Ad nonum, cum dicitur, quòd si anima esset tota in qualibet parte; sequeretur, quòd esset in infinitis partibus. Qui uellet tenere, ꝙ cōpositū est cōtinuū ex indiuisibilibus, & resoluitur in indiuisibilia: ratio nihil concluderet; immò assumeret falsum: sed quia hæc uidetur fuga. Dico ad rationē, quòd quàmuis in cōtinuo non sit dare minimam partem secundum quantitatem; est tamen dare minimam partem naturaliter, siue secundum speciem: sicut patet per Philosophum.1. Physicorū. Et quia anima non informat partes, ut quantas; sed magis, ut naturales: idcircò non sequitur esse in partibus infinitis. Vel posset dici, quòd est aliquod inconueniens animā esse in infinitis partibus in actu; non sic ut infinitæ partes in potentia, secundum Aristotelē non arguūt continuum esse infinitum: ita etiam esse in infinitis partibus in potentia, non arguit animam esse infinitam. Ad ultimum, cum dicitur, quòd sequeretur, quòd quælibet pars hominis esset homo. Nego consequētiam; quia licet anima sit tota in qualibet parte essentialiter; non est tamen in qualibet parte potentialiter; sicut patet in solutione quartæ rationis. Modo anima totalitate potentiali facit totum animal, uel totā plantam, uel totum hominem. Vel potest dici, quòd nō sequitur, quàmuis anima tota sit in qualibet parte corporis humani; non tamē quælibet pars corporis humani est hō: quia licet tota aīa sit in qualibet parte; non tamē est sic in eo, quod primo perficit, & informat. Primo.n. perficit, & informat cōpositum: & quia partes sunt in toto; secūdario perficit ipsas partes in ordine ad totū: ad hoc aūt, quod aliquid sit aīal, uel hō; oportet, ꝙ sit primum perfectibile ab aīa. & ideo non oportet, quod pars animalis sit aīal; siue pars hominis sit homo: patet igitur, &c. AD RATIONES principales.

tex.c.39.

3.physic. tex.c.39.

Aegid. 1. sent.d.8.q.3.

Ad primum, cū dicitur in Minori, &c. Quicquid sit de ea, dico ad Minorem, quòd anima intellectiua nō est immediatum receptiuum quantitatis; nec ratio receptiua ipsius: sicut patet in primo articulo. Ad probationem, cum dicitur, quandocūque aliqua contraria, &c. Dico, quòd uerum est, si illud ſm sit mediū inter tertium, & primum, quod sit ratio receptiua tertii in primo. Et sic patet per exemplum positū. Si autem ſm non sit ratio receptiua tertii; sed solum præcedat ipsum in primo; non oportet. Vnde, quàmuis anima præce-

dat albedinem in composito:non tamẽ est alba:quia nõ est ratio receptiua albedinis; sic est in proposito; quia si ue quantitas præcedat formam substantialem in materia,siue econuersò,ut assumitur in arguendo;forma tamen substantialis non est ratio receptiua quantitatis,ut declaratum est: ergo non conuincit. Ad 4m dicendum,quod uegetatiua,& sensitiua, ut sunt distinctæ ab anima intellectiua, secundum quem modum non cõtinentur in ea,sic non repugnat eis extendi:quia educuntur de potentia materię;quemadmodum aliæ formæ materiales:inquantum uerò continentur in intellectiua,& sunt ab ea indistinctæ,nullo modo extenduntur,nec per se,nec per accidens;sicut nec ipsa anima intellectiua, in qua continentur: ergo,&c.

QVAESTIO III.

An Anima intellectiua distinguatur realiter à suis potentijs?

CONSEQVENTER Quęritur. Vtrũ anima intellectiua distinguatur realiter à suis potentiis? Et uidetur,quod non. 1 Anima intellectiua est immediatum principium suæ operationis propriæ: ergo non distinguitur realiter à suis potentiis: Consequentia nota est. Antecedens probatur: quia si anima nõ posset esse principium suarum operationum, nisi mediante potẽtia aliqua distincta à se realiter; pari ratione non posset esse principium suarum potentiarum, nisi mediante quadã alia uirtute,uel potentia: & sic esset processus in infinitum in uirtutibus,siue potentis, quod est inconueniẽs: standum est ergo in primo.s. quòd possit esse principiũ immediatum suæ operationis. 2 Si illud,quod magis uidetur inesse nõ inest, nec illud quod minus;sed magis vr̃,qđ anima sensitiua distinguatur realiter à suis potentiis, quàm intellectiua; & tamen nõ distinguitur: ergo. Assumptum probatur quia secundum Philosophum secundo de anima. Si oculus esset animal, potentia uisiua esset anima eius,siue forma:quòd non esset uerum,nisi anima esset idem,quod potentia uisiua:si enim potentia uisiua esset quoddam accidens superadditum animæ, Philosophus male argueret:quare, &c.

tex.c.9.

IN CONTRARIVM arguitur, Quia omnis effectus immediatus assimilatur suæ causæ: agens enim semper intendit sibi assimilare passum; sed effectus immediatus potentiæ intellectiuæ est accidẽs, puta, actus intelligendi: ergo potentia intellectiua erit accidens: si autem sic;ergo realiter distinguetur ab anima;sicut accidens à substantia. In ista quæstione tria sunt uidenda. Primum est in generali. Vtrum forma substantialis possit esse immediatum principium suæ operationis? Et hoc uidetur tangere primum argumentum. 2 Vtrum anima uegetatiua realiter distinguatur à suis potentijs? Et hoc tangit secundum argumentum. 3 Quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Opin. Scoti 4.sent.dist. 12.q.3.Ioan. Bac. 2. sent. distin. 37.q.5.ar. 2.

QVANTVM ad primum, dicũt multi doctores, quòd forma substantialis potest esse immediatum principium suæ operationis:nam,cum hoc competit formæ accidentali multo fortius competet formæ substantiali, quod uerè dicunt: quia sicut alteratio elicitur immediatè à forma accidentali; ita & generatio,quæ dicit simplicem mutationem,est immediatè à forma substantiali:sic,quòd in tali actione non mediat in ratione instrumenti forma accidentalis. Hæc autem conclusio ex dictis eorum probatur quadrupliciter. PRIMO sic. 1 In essentialiter ordinatis,sicut infimum,medium, & supremum. Quicquid competit in summo, & supremo, debet etiam competere medio; sed forma accidentalis,& forma substãtialis, & deus sunt ad inuicem ordinata,sicut infimum,medium, & supremũ; & ipsi deo competit agere immediatè per essentiã suam; aliter esset compositus: forma accidentalis et habet hoc idem: aliter esset processus in infinitum in formis accidentalibus:ergo agere immediatè necessariò debet competere formæ substantiali,cum teneat mediũ inter ista.

ET Confirmatur ista ratio. Quia illud, quod conuenit perfectissimo enti,quale est deus, magis debet cõpetere ei, quod magis appropinquat ipsi deo, quàm ei, quod magis distat ab eo;sed deus per se ipsum immediatè,& sua essentia est sibi ratio agendi,ut dictum est,cum ergo hoc competit calori se ipso agere: quia non agit mediante alia forma, multo fortius debet competere formæ substantiali, quæ propinquior est deo, quàm sit calor:quare &c. 2 Quandocunque aliqua sunt essentialiter ordinata,sicut superius,& inferius;sicut magis perfectum, & minus perfectum: quicquid est perfectionis in inferiori, & minus perfecto; totum illud est in superiori, & magis perfecto: aliter magis perfectum esset minus perfectũ, quod est oppositum in adiecto:sed forma substantialis,& forma accidentalis,sic sunt ad inuicem ordinata,quòd forma substantialis est superior, & perfectior forma accidentali;& formæ accidentali cõpetit esse immediatum principium suæ actionis,ut probatum est in prima ratione, ergo multo fortius debet hoc competere formę substantiali. 3 Quando ex aqua debet generari ignis,uel forma substantialis ipsius ignis,inducit formã substãtialem in materia aquæ, uel ipse calor,qui est forma accidentalis eius. Non potest dici secundum:ergo primum. Assumptum probatur:nam si calor ignis inducit formam substantialem in materia aquę,aut hoc facit propria uirtute, aut uirtute alterius. Non uirtute propria:quia tunc ageret ultra suam speciem. Nec uirtute alterius, utpotè, uirtute formæ substantialis eius.s.ignis: quia nihil agit uirtute alterius,nisi quia motum ab eo sit;sicut securis mouetur à Carpentario, uel nisi recipiat aliquam uirtutẽ ab eo; sicut agentia naturalia dicuntur agere uirtute dei: quia recipiunt ab eo proprias formas, & uirtutes, per quas agunt. Calor aũt non recipit ignis mutationem, ut patet de se,nec etiam uirtutem aliquam:quia tunc de illa uirtute,cum esset accidens, quęreretur sicut de calore; & sic esset processus in infinitum: non igitur agit calor in uirtute formę substantialis ignis: ergo relinquitur, quòd forma substantialis ignis immediatè inducat formam substantialem in materia aquæ. 4 Omne agens assimilat sibi passum: cum ergo ignis calefaciat, & igniat, calefacere erit à calore; ignire, uel generare ignem;seu inducere formam substantialem ignis in materia aquæ,uel alterius, erit à forma substantiali ipsius ignis. Et potest sic formari ratio. Illud est principium immediatum actionis, in quo generans assimilatur genito:& præcipuè in generatione uniuoca; sed in tali generatione generans assimilatur genito in forma substantiali:forma igitur substantialis erit immediatum principium actionis. HANC AVTEM opinionem ad præsens, non teneo: non enim uidetur mihi dictis Philosophorum consona. Arguo igitur contra eam quatuor rationibus.

Confutatio prædictæ opinionis.

1 Sic. In essentialiter ordinatis non est transitus de extremo ad extremum,nisi per medium,sed ista tria se habent per ordinem. s. ens per se stans,accidens manens,& accidens fluens: ergo impossibile est transire ab ente per se stante ad accidens fluens, nisi per accidens manens, quod est medium inter ista duo: cum ergo actus, siue operatio sit accidens fluens; & forma substantialis per se stans, & ipsa potentia, siue forma inhærens rei sit accidens permanens: forma substantialis non poterit agere,siue operari,nisi mediãte forma accidentali,siue potentia, quæ medium est inter ista:sicut accidens permanens inter per se stans, & accidens fluens. Maior,& Minor uidentur notæ de se: & per consequens tota ratio. Hãc rationem tangit do-

ctor noster quodlibet.3. quæstione decima. ET IDEO confirmo eam sic. Accidens uariabile semper est in subiecto mediante accidente inuariabili. Exemplum de motu, qui est in mobili per quantitatem sed actus siue operatio est accidens uariabile, & in est mediante potentia: ergo potentia erit accidens inuariabile, & forma substantialis per consequens non erit immediatum principium suæ actionis: quia mediabit potētia, quæ est accidens quoddam, & inuiariabile.

2 Sic, omne instrumentum, inquantum instrumentum est, habet aliquam operationem, quæ sibi non conuenit, ut res est; sed calor est instrumentum ignis, & calefacere, & alterare competit sibi ut res est: quia competunt sibi, ut res, calor est: ergo aliqua alia operatio cōpetit sibi, ut instrumentum est; sed exceptis istis, ignis nullam aliam habet operationem, nisi generare ignem, siue inducere formam substantialem ignis in materia: ergo generatio substantię, siue inducere formam substātialem in materia competit calori, ut instrumentum est ignis. Maior, & Minor patent. 3 Inter agens, & patiens debet esse contactus: si ergo ignis per suam formam substantialem causaret ignem in aqua immediatè, aut tangeret aquam per suam formam substātialem immediatè in tali generatione tactu mathematico uel tactu essentiali, uel physico, & naturali. Non tactu mathematico: quia talis contactus non est inter res naturales, nec etiam ad talem sequitur actio aliqua. Nec potest dici, quod insit contactus essentialis: quia forma, quę essentialiter tangit aliqua materiam informat eam: forma autem agentis non informet materiam passi: erit ergo ibi contactus naturalis, & physicus, sed talis contactus non est sine qualitatibus actiuis, & passiuis: in tali ergo generatione, cum agunt accidentia non principaliter: ergo instrumentaliter. 4 Omne agens habet potentiam, per quam agit; aliàs non posset agere: sed potentia nec est operatio, nec forma agentis: ergo. Maior patet. Minor probatur; quia, quod est accidens in uno non potest esse substantia in alio. 1. Physicorum; sed potentia agendi, uel patiendi est accidens de secunda specie qualitatis: ergo talis non poterit esse substantia in aliquo. ET CONFIRMATVR ista positio per Philosophum & Commentatorem: Commentator enim in. 7. Metaphysicæ expresè dicit, quod nulla forma substantialis est immediatum principium suæ operationis: & Philosophus in libro de sensu, & sensato dicit, quod ignis, & quodcunque aliud secundum illud quod est, essentialiter non est natum agere, uel pati; sed secundum quod habet contrarietatem secundum formas accidentales. Et ex ista auctoritate potest formari ratio talis. Illud, quod non agit nisi mediantibus qualitatibus actiuis, & passiuis, non est immediatum principium suæ operationis; sed formam substantialis quæcunque, est huiusmodi: ergo Maior patet de se. Minor patet per auctoritatem prædictam. RESTAT respondere ad rationes alterius opinionis. Ad primum cum dicitur, quod in essentialiter ordinatis sicut infimum, mediū & supremum &c. Dico, quod deo competit, quod sit ratio agendi sibi ipsi, & non alteri: est enim agens. i. ratio agendi sibi ipsi, & non alteri: quia se ipso, & nullo fieri addito, agit: hoc autem non competit formæ accidentali: non enim est ratio agendi sibi, sed alteri: calor enim non est ratio agendi sibi; sed igni. Primum istorum dicit perfectionem simpliciter, quæ non potest competere alicui creato. Secundum uerò magis imperfectionē dicit; quod enim sic est ratio agendi, est accidens alteri, ut qualitas. Et ideo formæ substantiali; quia tenet medium, nec debet competere unum istorum, nec reliquū; sed tenebit medium: quia non aget se ipsa: quia hoc solum competit deo naturaliter: nec est immediata ratio agendi alteri: quia hoc competit accidenti; sed est principalis ratio agendi supposito. Et hoc est proprium sibi & per hoc patet responsio ad confirmationem: procedit enim ratio cum confirmatione ex falso fundamento nam pręsupponit, quod immediatè agere eodem modo competat deo, & accidenti, quod est falsum: sicut patet ex dictis. Ad secundum, cum dicitur. Quandocunque aliqua sunt essentialiter ordinata, &c. Quicquid sit de propositionibus in se: dico, quod esse immediatum eo modo, quo est forma accidentalis, non dicit perfectionem; immò magis imperfectionem, ut dictū est, & ideo non oportet, quod hoc competat formę substantiali; sed erit ratio agendi principalis ipsi supposito, & dicit perfectionem multo maiorem, quàm agere ut immediatū, siue ut instrumentum alterius, quod competit accidenti. Ad tertium dico, quod calor uirtute formæ substantialis ipsius ignis generat substantiam. Et cum dicitur, quod omne instrumentum agens uirtute alterius, recipit ab eo motum, uel uirtutem aliquam. Dico, quod uerum est de instrumento separato; sed non habet ueritatem de instrumento coniuncto: & ideo tribuit substātia se ipsam: quia calor fortius potest agere coniunctus essentiæ ipsius ignis, quàm separatus ab ea; etiam si recepisset ab ea aliquam uirtutem, siue motionem extrà.

Ad quartum concedo, quod omne agens intendit assimilare sibi passum, sed nō sequitur propter hoc, quod omne agens agat immediatè: nam ita bene agens potest assimilare sibi passum: posito, quod forma substātialis non sit immediatum principium suæ operationis, sicut si esset immediatum principium. Et cum dicitur ulterius, quòd ignis calefacit, & ignit: dico, quòd totum hoc facit per calorem; & ista actio non egreditur immediatè à forma substātiali ignis, sicut patet per Cōmentorem, 7. Metaphysicæ. Dico ergo, quòd calor, & calefacit, & inducit formam substantialem ignis, sed calorem inducit secundum se, formam autem substantialem, ut est instrumentum alterius, siue organum formę substantialis. Et quòd non oporteat dicere, quòd forma substantialis inducit formam substantialem, & calor calorē, patet, quia si essent sic distinctæ istæ actiones, nunquàm generaretur ignis; nisi ab igne. Et ab eo, ubi non esset forma substantialis ignis, nunquàm generaretur ignis, cuius contrarium patet: nam si fiat excessus in calore, ex nimio tali excessu generatur ignis: non ergo solum generatur ignis ab igne; sed etiam à motu: calor ergo est organum ignis, in quocunque sit, siue sit in igne, siue non. Et ad confirmationem huius rationis dico, quod agens principaliter intendit sibi assimilare in eo, quod est principale principium actionis, & ex consequenti in principio immediato. Et hæc de principali.

Tex. c. 27.

Com. 31.

Cap. 2. circa medium.

Solutio rationum alterius opinionis.

Com. 31.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT nunc uidere. 2 Vtrum anima sensitiua, & uegetatiua distinguātur realiter à suis potentiis? Ad quod respondent aliqui doctores dicentes, quod anima sensitiua, & uegetatiua identificant sibi suas potentias realiter. quod probāt primo de potentiis animæ uegetatiuæ in speciali: deinde probant hoc idem de potentijs uegetatiuę & sensitiuæ simul. PRIMVM probant sic. Simile est iudicium de generatione in rebus inanimatis, & de nutritione, & augmentatione, & generatione in rebus animatis, siue uiuentibus: sed immediatum principium generationis in rebus inanimatis est forma generantis: ergo immediatū principium nutritionis, augmentationis, & generationis in rebus animatis, siue uiuentibus erit ipsa, uidelicet forma substantialis realiter uiuentium, & per consequens anima uegetatiua non distinguitur realiter à suis potentiis. Maior est nota de se: nam non est minoris perfectionis forma corporis animati, quàm forma corporis inanimati: & ideo quantum ad hoc simile iudicium est de eis. Sed Minor probatur, quantum ad rationes adductas in primo articulo, & præcipuè per tertiū, & quartum. ET CONFIRMATVR ista minor una ratione tali. Agens, & patiens debent esse proportionata, sed passiuum formæ substantialis excludit omne accidens in patiendo: ergo actiuum excludit omne

accidens

accidens in agendo;& per consequens agit immediatè. Maior patet. Minor probatur: quoniam actio formæ substantialis est introductio formæ: passiuum autem talis actionis est sola materia; inter materiam & formã, quę introducitur, nihil mediat. SECVNDVM probant tripliciter. 1 Sic. Anima est principium, quo uiuimus,& sentimus, secũdo huius; sed principiũ, quo uiuimus & sentimus est potẽtia uegetatiua,& sensitiua: ergo &c. 2 Sic, Sicut se habet materia ad pati, ita forma ad agere,& spetialiter ista propositio uidetur habere ueritatẽ in formis omnino materialibus, cuiusmodi sunt anima uegetatiua,& sensitiua; sed ita se habet materia ad pati, quod sua est potentia, per quam patitur, sicut patet per Commentatorem inde substantia orbis dicentẽ quòd materia substãtiatur per posse: ergo forma erit sua potentia, per quam agit: erunt igitur anima sensitiua,& uegetatiua idem realiter cum suis potentijs. 3 Anima sensitiua, aut sensitiua est per se, aut per accidẽs: non per accidens: ergo per se; & per consequens est sua potentia:& eodem modo intelligendo est de uegetatiua. Maior probatur: quia differentia constitutiua alicuius speciei sumitur à forma,& nõ ab aliquo accidẽte, sed sensitiuũ est differẽtia cõstitutiua animalis: ergo sumitur à forma substantiali ipsius animalis; sed forma animalis est anima sensitiua: ergo &c. ET CONFIRMATVR, quia differentia de prædicamento substãtiæ non potest esse accidens: quia differentia est de intrinseca ratione constituti: nullum autem accidens est de intrinseca ratione substantiæ; sed sensitiuum est differentia de prædicamento substantiæ: ergo &c.

Tex.c.24. *Cap.3.*

Confutatio opinionis præmissæ.

HAEC autem opinio non uidetur mihi uera: nam quicquid sit de potentijs animæ intellectiuæ, quæ non requirunt organum in corpore, in sequenti patebit articulo, potentiæ tamen animæ uegetatiuę,& sensitiuę necessariò distinguuntur ab anima, quod probo quadrupliciter. 1 Sic, Passiua potentia,& actiua non possunt fundari in eadem essentia animæ per identitatẽ realem: hæc patet, quia tunc actiuum,& passiuum essent idem realiter;& unum idem secundum idem esset actiuum,& passiuum realiter, quod est impossibile. Quod patet per syllogismum expositorium, si arguitur sic. Hæc essentia animæ est hæc potentia actiua; sed hæc essentia animæ est hæc potentia passiua: ergo hæc potentia passiua est hæc potentia actiua: est igitur uera ista Maior propositio; sed potentiarum animæ, quædam sunt actiuę, ut uegetatiuæ; quædam passiuæ, ut sensitiuæ; sicut patet secundo de anima; ergo non possunt in aliquo fundari per idemptitatem realem; & per consequens distinguuntur realiter ab anima. 2 Potentia uisiua,& potentia auditiua sunt duæ potentiæ inter se distinctæ realiter: ergo non identificantur realiter eidem essentiæ animæ. Probatur antecedens,& consequentia. Antecedens probatur sic. 1 Potentiæ habentes distinctos actus realiter diuersarum rationum, necessariò sunt distinctæ realiter: hæc patet, nam sicut actus distinguuntur per obiecta; sic etiam potentiæ per actus, secundo de anima: sed potentia uisiua,& auditiua habent distinctos actus realiter diuersarum rationum, sicut uidere, audire: ergo. 2 Illę potentiæ distinguntur realiter, quarũ una exit in actum sibi aptũ,& proportionatum, alia non exeunte: sed potentia uisiua potest uidere, auditiua potentia non audiente, nec exeunte in actum: ergo &c. Minor est nota de se. Maior probatur: nam aliàs una,& eadem potentia essentialiter exiret in actum realiter,& non exiret in actum realiter, quod implicat contradictionem. Patet igitur antecedens. Consequentia probatur: quia quæcunque uni,& eidem sunt eadem, inter se sunt eadem: si ergo quęcũque potentia esset eadem realiter cum essentia ipsius animæ, omnes potentiæ essent eædem realiter inter se. Arguitur à destructione consequentis. Potentiæ animæ, ut auditiua,& uisiua,& sic de alijs, sunt realiter distinctæ inter se: ergo realiter distinguuntur ab anima: patet igitur consequentia. NEC VALET si dicatur ad istam rationem, quòd eo modo aliqua sunt eadem adinuicem, quo dicuntur eadem uni,& eidem, sed potentiæ animæ sunt eędem in tertio, scilicet in essentia animæ:& ideo sufficit, quòd sint eædem ad inuicem in essentia animæ,& non aliter. Sicut homo,& asinus uni,& eidem sunt eadem. s. animali:& ideo sufficit, quòd sint eadem in tertio,& non aliter. SED in rei ueritate istud non soluit rationem: sequuntur enim ad eadem duo inconuenientia. Primum est, quòd de necessitate in tali syllogismo medium intraret conclusionem. Secundum est, quòd in isto principio, per quod roborantur isti syllogismi affirmatiui, scilicet quęcunque uni,& eidem,&c. esset petitio principii.

Sex.c.77. *Tex.c.33.* *Euasio.* *Responsio.*

PRIMVM patet, nam unum,& idem, cui aliqua dicuntur esse eadem, est medium, per quod probatur, quòd illa sint eadem intrinsecè:& ideo si illud principium aliquid probat oportet, quòd illa sint eadem in ter se, exclusio isto medio: aliàs istud medium intraret conclusionem. SECVNDVM etiam inconueniens sic patet per istam rationem, cum dicitur. Quęcunque uni,& eidem &c. nihil aliud esset dictum nisi, quòd illa, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem tertio, quòd est petere principium. Vnde ad tollendum ista inconuenientia oportet dicere, quod eo modo aliqua sunt eadem inter se, quo modo sunt eadem alicui tertio,& sic stat ratio nostra in suo uigore.

4 Sic. Quęcunque duo sic se habent, quod unum potest corrumpi, alio manente, ista necessariò distinguũtur ad inuicem realiter; sed potentia sensitiua, ut puta uisiua, potest corrumpi, manente essentia animæ sensitiuæ: ergo. Maior nota est de se per primum principium. Minor etiam probatur. Hõ, qui uiuit propter animam, uiuens efficitur cæcus. Tunc arguo sic. Aut ille efficitur cæcus propter solam priuationem actus uidendi, aut per priuationem principij uidendi: quia non potest dici, quòd fiat cæcus per priuationem animæ: non potest dari primum, scilicet, quòd sit cæcus per solam priuationem actus uidendi: quia sic dormiens esset cæcus, quòd non est uerum: relinquitur ergo secũdum, scilicet quòd homo fiat cæcus per priuationem principii uidendi; sed principium uidendi est potentia uisiua: ergo sit cæcus per priuationem huius potentiæ;& per consequens talis potentia corrumpitur: patet igitur illa Minor,& per consequens tota ratio. 5 Si potentię organicæ cuiusmodi sunt potẽtiæ sensitiuę essent idẽ, quod anima; sequeretur, quòd potentiæ organicæ non essent organicæ, consequens implicat contradictionem: ergo & antecedens. Consequentia probatur: quia illæ potentiæ, quæ æqualiter perficiunt totum corpus,& quamlibet partem corporis, non sunt organicæ: patet, nam potentiæ organicæ perfectius perficiunt unam partem, quàm aliam; sed si potentia uisiua ita perficit oculum, quòd non aurem; sed si potentiæ organicæ essent idem, quod anima, æqualiter perficerent totum corpus,& quamlibet partem: ergo non essent organicæ. Minor probatur. Essentia animæ secundum se æqualiter perficit totum corpus,& quamlibet partem: si ergo potentiæ non dicunt nisi essentiam animæ, ęqualiter perficiunt totum corpus,& quamlibet partem, quod est falsum.

Solutio rationum alterius opinionis.

RESPONDEO ad rationes alterius opinionis. Ad primum, quicquid sit de maiori, Forte non est simile, quòd accipit pro simili. Nego totaliter minorem, sicut eã negaui in primo articulo: dixi enim, quòd nulla forma substantialis potest esse immediatum principium suæ actionis. Ad probationes adductas in primo articulo iam dictum est. Ad confirmationem dicitur, quòd agens,& patiens debent esse proportionata. Dico, quòd non est sic intelligendum, quòd omnem motum, quem habet patiens in patiendo, habeat agens in agendo: nam, ut statim apparebit in solutione secundæ rationis, quãmuis materia sit sua potentia, per quam patitur forma; tamen non est sua potẽtia, per quã agit; sed debet intelligi, quòd agens,& patiens debent esse proportionata, hoc est, quòd agens debet esse tale in actu,

tex.c. 54.

actu, quale est patiēs in potētia. Et hæc est intētio Philosophi in secūdo huius, quādo dicit in illo capitulo determinatis aūt his, q oīa patiūtur, & mouētur ab actu ente, ut patet per expositionē doctoris nostri. Et ideo posito, quòd passiuum formæ substantialis in patiendo, excludat omne accidens, non propter hoc oportet, quòd actiuum in agendo excludat omne accidens. Posset etiā dici ad minorem huius rationis, quòd passiuum formæ substantialis excludere omne accidens potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd excludat omne accidens in principio ante spoliationem formæ expellendæ sic, quòd in passio ne illa attingatur secūdum essentiā suā, a moto omni accidente. Alio modo potest intelligi, quòd excludat omne accidens in fine, quando. forma introducenda introducitur in materia. Si primo modo intelligitur, propositio est expressè falsa secundum Philosophū in descensu, & sensuato, qui dicit, quòd ignis, & quodcunque aliud secundum illud, quod est essentialiter nō est aptum natum agere, uel pati, nisi secundum quòd habent contrarietates secundum formas accidentales, ut allegatum est in primo articulo. Ex qua auctoritate patet, quòd sicut agens agit mediantibus qualitatibus actiuis, & passiuis; sic patiens patitur mediantibus passiuis. Si autem intelligitur propositio secundo modo; adhuc potest negari ab illis, qui dicunt, quòd quantitas præcedit formam substantialem in materia. Sed si concedatur nihil: propter hoc non habetur contra propositum principale: nam tunc concedo similitudinem: sicut enim materia per essentiam suam, excluso omni accidente, recipit formam substantialem; ita à simili. Forma per essentiam suam, excluso omni accidente, perficit, & informat ipsam materiam. Non tamē sequitur propter hoc, quòd sit immediatum principium suæ operationis: & ideo ratio non concludit.

Cap. 2. circa medium.

Ad secundum dico, quòd aliquid esse principium quo uiuimus, & sentimus, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd sit principium quo principale. Alio modo, quòd sit principium quo instrumentale. Si primo modo sic anima est principium quo, & non potentia. Si secundo modo, sic potentia est principiū quo, & non anima. Ad tertium, cum dicitur, quòd sicut se habet materia ad pati, &c. Dico, quòd ly sicut potest esse nota æqualis necessitatis; uel potest esse nota æqualis, & omnimodæ similitudinis. Si sit nota æqualis necessitatis, concedo propositionem: nam sicut materia, quæ est pura potentia, potest pati; ita forma, quę est actus potest agere. Et sicut omne, quòd patitur necessariò habet materiam, uel aliquid loco materię: ita, quod agit, necessariò habet formam, uel aliquid loco formæ, scilicet propriæ. Si autem ly sicut sit nota omnimodæ similitudinis; sic propositio est falsa: non enim est omnimodè simile de potentia passiua materiæ, & de potentia actiua formæ: quia posse materiæ est posse ad esse: posse uerò formæ est posse ad agere. Et ideo materia est in potentia ad esse per essentiam suam: & isto modo forma est apta nata sibi dare esse per essentiam suam; sed non oportet, quòd propter hoc sit in potētia ad operari per essentiam suam. Vel potest dici, quòd sicut pura potentia se ipsa patitur; ita actus purus se ipso agit: sed solus deus est actus purus; non autem forma substantialis; & ideo non est simile. Ad quartū dico, quòd essentia animę est sensitiua per se; non tamen in primo mō dicendi per se; sed in secundo modo. Sicut dicitur homo est risibile; non tamē in primo modo: ita, quòd immediatè, & intrinsecè sit risibilis; sed in secundo modo ita quòd est talis, sed alio manente, scilicet propria passione. Et ita dicendum est de anima: dicitur enim per se sensitiua, & uegetatiua: quia de natura sua habet ordinem ad tales actus; non tamen immediatè, sed mediantibus suis potentiis. Et cum dicitur, quòd sensitiuum est differentia constitutiua animalis: & differentia constitutiua sumitur à forma. Dico, quòd non accipitur sensitiuum ibi pro potentia sensitiua; sed pro habitudine naturali, quam habet ipsa sensitiua ad actum sentiendi, ut dictū est. Et hoc patet: quia non dicit Philosophus, nec Porphyrius, nec aliquis alius, quòd sensitiuum sit differentia constitutiua: sed sensibile: sensibile autem de uirtute sermonis dicit aptitudinem: & ideo accipitur pro habitudine naturali, ut dictum est, & non pro potentia. Per idem patet, quid sit dicendum ad confirmationem: & sic patet secundus articulus.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT nunc uidere de tertio. Vtrum anima intellectiua distinguatur realiter à suis potētijs? Vel. An tales potentiæ fundentur in ipsa per idemptitatem realem? QVANTVM ad istum articulum dicunt, multi doctores, quòd potentię animæ intellectiuæ, quę non sunt organo affixæ, ut intellectus, & uoluntas, non dicunt accidens aliquod absolutum superadditum essentiæ ipsius animæ; sed dicunt ipsammet essentiam animæ: essentia enim animæ immediatè intelligit, & uult: Et hoc probatur per eos quadrupliciter. 1 Sic. Operatio uitalis debet esse à principio uitali. Sed intelligere, & amare sunt operationes uitales: ergo debent esse à principio uitali: sed sola essentia animæ est principium uitale, accidens autem fundatum in ipsa per modum potentiæ, non esset uiuum; immò quasi mortuum de se: ergo intelligere, & uelle immediatè sunt ab essentia animæ: & non ab aliquo accidente superaddito.

Opin. Heric. Gand. quodlib. 3. q. 4. Scot. 2. sen. d. 16. q. 1. Gotf. quodlib. art. 6. et 9. quodlib. art. 5. Iacob. Viterb. 2. quodlib. q. 14.

2 Sicut se habet res ad esse; ita se habet ad operari: ergo idem est principium operādi, & essendi; sed anima per suam essentiam est principium essendi; & nō per aliquod superadditum: ergo per suam essentiam, & nō per aliquod sibi superadddítum erit principium operandi: erūt igitur intelligere, & uelle immediatè ab anima. 3 Illa debent poni in anima nostra, propter quæ maxime est ad imaginem dei, si potentiæ suæ non differant re absoluta ab anima ipsa, maximè esset ad imaginem dei: ergo &c. Maior nota: quia cum homo sit ad imaginē dei solum ratione animæ & per animam: non autem ratione corporis, nec per corpus: alia sunt ponenda in anima, propter quæ est ad imaginem dei. Minor patet nam, cum personę in diuinis sint idem cū essentia, & non differant re absoluta ab ea: magis perfectè erit anima imago dei, si potentiæ non differant realiter ab essentia animæ, quàm si distinguātur realiter ab ipsa: quare &c. 4 Nullum accidens excedit suum subiectum in perfectione, sed si intellectus, & uoluntas essent accidentia animæ, excederent ipsam in perfectione: ergo impossibile est, quòd sint ipsius accidentia. Minor probatur, dupliciter. 1 Sic omne ens primo supra se cōuersuum, & per se intelligens, & uolens formaliter quodlibet obiectum intelligibile, & diligibile, excedit in perfectione illud ens, à quo ista remouentur. Hæc patet: quia omnia ista dicunt perfectionem simpliciter, & per consequens melius est ea esse in unoquoque, quàm non esse: sed omnia ista competunt potentiis, & non animæ, si sit realiter ab eis distincta: ergo, &c. Minor de se nota est: quia prædictæ potentiæ habent omnia ista, & si ab anima tollantur, omnibus istis carent. 2 Ista Minor probatur sic. Quando sunt aliquę duæ naturæ realiter distinctæ, ita tamen, quòd una est capax beatitudinis, alia non existente, & econuerso, & ēt est capax beatitudinis, nullo super addito alio ab eo essentialiter diuerso; aliud uero non, illud est simpliciter perfectius alio; sed intellctus, & uolūtas, si different essentialiter ab anima, essent huiusmodi respectu ipsius animæ: ergo &c. Maior clara est de se. Minor etiam uidetur nota: quia anima sine istis potentijs non posset beatificari: quia nec cognosceret, nec diligeret deum. Istæ autem potentiæ, si essent ab anima separatæ, possent intelligere, & diligere deum; & per cōsequens possent beatificari: quare, &c. ET CONFIRMATVR ista ratio: quia quicquid inest subiecto, mediante aliquo acccidente absoluto, inesset ipsi eidem accidenti, si separaretur à subiecto, sicut al-

ſedo ineſt quantitati ſeparatę in Sacramento altaris. Si ergo intelligere ineſſet animę, mediate accidente ab ſoluto, ſi deus ſepararet intellectum ab anima; ſequeretur, quòd iſte intellectus haberet actum intelligendi; & ſic poſſet beatificari, quod non competeret animæ ſine potentijs: ergo. HAEC etiam poſſet confirmari tam per auctoritates tam Sanctorū Doctorum, quàm Philoſophorum. Dicit enim Beatus Auguſtinus .x. de trinitate. Intellectus, uoluntas, & memoria ſunt una mens, unaque uita, unaque ſubſtantia. Et idem in ſermone de immagine ait. Anima eſt intellectus, anima eſt uoluntas, anima eſt memoria. Sed hoc non eſſet, ſi ipſæ potentiæ animæ differrent realiter ab anima. Hoc etiam uidetur eſſe intentio Philoſophi tertio huius, ubi loquens de intellectu agente dicit, quòd eſt ſubſtantia actu ens; ſed quod eſt ſubſtantia, non poteſt eſſe accidēs animæ: nam quod uere eſt ſubſtantia, nulli accidit ſecundum eundem. 1. Phyſicorum. Et quod dicit de intellectu, pari ratione intelligendum de aliis potentiis.

Cap. 11. tom. 3. In libr. de ſpiritu, & anima. ca. 13. 14. tom. 3. tex. c. 19. tex. c. 27. et 30.

ALIA OPINIO eſt magnorum doctorum huic oppoſita, quæ dicit, quòd potentiæ animæ dicunt qualitates ſuperadditas eſſentiæ ipſius animæ, & ad hoc adducunt plures rationes in diuerſis locis, quarum aliquæ ſunt adductæ in primo, & ſecundo articulo. Et quauis iſte articulus ſit nimis dubius: quia non apparent rationes inſolubiles pro aliqua parte: uidetur tamen mihi iſta ultima opinio probabilior: & ideo cōfirmo eā quatuor rationibus. PRIMO Sic. Omnis creatura, quæ poteſt per ſe exiſtere, habet aliquam propriam paſsionē inſeparabilem diſtinctam realiter à ſe; ſed aīa intellectiua pōt ꝑ ſe exiſtere: quia ſeparatur à corpore: ergo habet aliquā propriam paſsionem inſeparabilem diſtinctam à ſe realiter. Tunc arguitur ulterius. Iſta propria paſsio, uel ſunt ipſi actus intelligēdi, & uolēdi: uel ipſę potentiæ, ſcilicet, intellectus, & uolūtas, hæc patet, quia in anima ſeparata nihil aliud ponitur, niſi ſit ſua eſſentia; ſed non poſſunt eſſe actus talis propria paſſio: quia actus continuè deſinunt eſſe, & ſeparantur; hæc autem paſsio ponitur ineſſe in ſeparatis: ergo talis paſſio erunt ipſę potentiæ: & ſic erunt realiter diſtinctæ ab anima. Maior primæ rationis patet inductiuè in omnibus rebus naturalibus. Patet etiam per rationem. Quia propria paſsio naſcitur ex principiis ſpeciei, & ex principiis intrinſecis; & per conſequens conſequitur omnem eſſentiam, ſiue rem naturalem, quæ poteſt per ſe exiſtere: cum talis ſit alicuius ſpeciei, ſiue in aliqua ſpecie determinata. Quòd autem talis propria paſsio diſtinguatur realiter ab ipſa re, patet per Philoſophum. 1. Poſteriorum, qui dicit, quòd propria paſsio prædicatur de ſubiecto in ſecundo modo dicendi per ſe: omnia autem, quæ ſic prædicantur diſtinguūtur realiter ab eo, de quo prædicantur: ergo &c. SECVNDO Illud, quod de ſe non dicit aliquem ordinem ad aliquem actum determinatē; ſed eſt indifferens ad plures actus diuerſos tanta diuerſitate, quod quidam ſunt organici, quidam non: quidam liberi, quidam naturales, ſi debet determinari ad aliquem eorum producendum, uel eliciendum oportet neceſſariò, quòd determinetur per aliquod ſibi ſuperadditum abſolutum; ſed eſſentia animæ eſt huiuſmodi reſpectu actuum ſuorum, &c. Maior patet: quia ſi de interminato fiat determinatum; oportet, quòd ſit hoc per aliquod ſibi ſuperadditum: ſed quòd tale ſit abſolutum probatur. Quia ſi non eſſet abſolutum: uel eſſet modus, uel reſpectus: ſed iſta non habent determinate rē: quia ſequuntur rem iā determinatam. Quòd autem motus, & reſpectus ſequantur rem determinatam, probatur. Quia ſicut ſe habet motus, & reſpectus ad fundamentum; ita determinatus motus, & determinatus reſpectus requirunt determinatum fundamentum; ſed motus, & reſpectus quicunque requirunt fundamentum: ergo determinatus motus, & determinatus reſpectus requirunt determinatam rem, ſiue fundamentum. Patet ergo illa Maior, & etiā Minor: quia anima eſt ſic indifferens reſpectu ſuorum actuum, quod quādoque eſt ſub uno; quandoque ſub alio, quandoque ſub nullo, ut patet in dormiente. Et iſtorum actuum quidam ſunt organici: quidā non, quidam liberi, quidam naturales, ut de ſe ſe patet: ergo &c. SED CONTRA iſtam rationem arguitur ab aliquibus tripliciter, dupliciter contra maiorem, & uno medio contra minorem. Contra maiorem arguitur ſic. 1 Illud, quod de ſe non dicit aliquem ordinem ad originandum determinatè aliquam potentiam; ſed eſt indifferens ad originandum diuerſas potentias, quarum quædam ſunt organicæ, quædam non: quædam liberæ, quædam naturales: ſi determinetur ad producendum aliquam illarum: oportet, quòd hoc ſit per aliquid ſuperadditum abſolutum; ſed eſſentia animæ reſpectu ſuarum potentiarum eſt huiuſmodi: ergo &. Concluſio eſt, quòd anima ad producendum potentias ſuas non indiget aliis potentiis: nam ſimiliter argueretur de illis, & ſic eſſet proceſſus in infinitum: ergo oportet quòd aliqua præmiſſarum ſit falſa; ſed Minor falſa non eſt, quòd patet: quia certum eſt, quòd anima producit omnes ſuas potentias, quarum quædam ſunt organicæ, quædam non, &c. Oportet igitur, quòd Maior ſit falſa. 2 Cōtra eandē. Illud, quod eſt in differens ad cauſandū, uel determinādū diuerſos actus, &c. Sic ſtat in Maiori nunc poſita: oportet, quòd habeat aliquod ſuperadditum abſolutum; ſed obiectum eſt huiuſmodi reſpectu actuum animę: ergo &c. Concluſio eſt falſa: nam certum eſt, quòd obiectum nō habet aliquod ſibi ſuperadditum abſolutum, quo mediante cauſet actū uolendi, uel intelligendi: nam, cum illud etiam poteſt intelligi: ita peteretur de illo: & ſic in infinitum: ergo aliqua præmiſſarum eſt falſa. Non Minor: quia una, & eadem poteſt cauſare, uel determinare actum intelligendi, uel uolendi: & ſic de aliis actibus tam organicis, quàm non organicis: oportet ergo, quòd Maior ſit falſa.

Aegid. 1. ſent. d. 3. par. 2. q. 3. prin. ar. 2. Quodl. 3. q 10. 5. Th. 1. par. ſum. q. 77. ar. 1. Petrus Aluer. quodli. 2. ar. 3. tex. c. 9.

CONTRA minorem arguitur ſic. Illud principium, quod reſpicit actus ſuos ſub quodam ordine, ita, quòd unum per prius; reliquum per poſterius, dicit de ſe aliquem ordinem ad actus ſuos; & per conſequens non eſt tanta diuerſitate indifferens, quod requirat aliquod ſibi ſuperadditum abſolutum: quòd patet de Sole, qui generat lucem, & calorem abſolutè, nullo ſuperaddito; ſed eſſentia animæ eſt huiuſmodi: ergo &c. Minor patet: nam anima ordine quoddam cauſat actus ſuos; primo quidem actum ſentiendi; ſecundo actū intelligendi: tertio actum cognoſcendi: quia nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. Et nihil uolitum niſi prius cognitum: ergo &c. Erit igitur falſa illa Minor, &, conſequens non ſequitur concluſio. HIS TAMEN non obſtantibus, dico, quòd ſi iſta ratio bene intelligatur, eſt ſatis bona: & ideo reſpōdeo ad impugnationes, ſeu rationes. Ad primum igitur dico, quod. Minor illius rationis ſtat de actibus, ut aſſumitur; non autē de potentijs, ſicut arguitur. Cuius gratia eſt aduertendū, quòd duplex eſt indeterminatio alicuius rei. Eſt enim quædā indeterminatio fundationis, & continētur, quando uidelicet aliquid non eſt determinatum fundamentum unum tantū; ſed naturaliter, & inſeparabiliter fundat, & continet plura: & in iſto ſenſu dico, quòd nō oportet dare aliquid abſolutum ſuperadditum: & tale indeterminatum poteſt fundare illa plura. Et ratio huius eſt: quoniam non ſe habet ſic indifferenter ad illa plura, quòd poſsit nunc eſſe ſub uno, nūc ſub alio illorum plurium; & nunc ſub nullo, ſicut dicebatur de actibus. Et iſto modo anima eſt indeterminata ad originandum diuerſas potentias, ſuppoſito, quòd tales potentiæ originentur ab anima: nam. Vtrum ſic ſit, uel non: patebit inferius, quando agetur de hoc in ſpeciali. Alia autē indeterminatio eſt in differre, quando aliud in differens eſt ad producendum plura ita, ꝙ modo unum, mō aliud, & quādoque nullū: & iſto modo requirit aliquod abſolutū ad determinādum, quod eſt indeterminatum. Et iſto modo eſt de anima reſpectu ſuorum actuum, ut patuit in ratione: & ideo adhuc uidetur ratio in ſuo uigore. Ad ſecundum dico, quòd prædicta ratio ſtat

de

de actibus,ut assumitur:& non de obiecto, ut arguitur:
nam terminatio, siue causalitas obiecti est extrinseca:
non enim fundantur actus ipsius animæ in ipso obie-
cto,nec sunt ei intrinseci, causalitas autem ipsius ani-
mæ respectu talium actuum est intrinseca:& sunt ei ta-
les actus intrinseci,& immanētes.Et ideo sufficit in ob-
iecto ueritas rei,ita,quòd non requiritur ibi in obiecto
aliquod extrinsecũ ipsum determinare;supposito, quòd
sit causa talium actuum : quia de hoc inferius uidebi-
tur,alia,& alia ratio, sub qua terminet, uel causet aliũ,
& alium actum,sed in anima oportet dare aliquam uir-
tutem superadditam, si debeat determinari ad aliquem
actum,ex qua tales actus sunt ei intrinseci, & immanē-
tes:non ergo uidetur simile de obiecto, & de anima: &
ideo ratio non uidetur conuincere. Ad tertium,
quod est contra minorem,cũ dicitur,illud principiũ &c.
Dico,quòd illa,quæ aliquod principium respiciũt quo-
dam ordine,possunt esse,uel se habere dupliciter : quia
uel sunt talia, quæ insunt illi principio necessariò, &
inseparabiliter:& ad talia non oportet, quòd determi-
nentur per aliquod superadditum absolutum, sicut dice
batur de anima respectu suarum potentiarum. Alio
modo illa,quæ principiũ respiciũt ordine quodam, pos
sunt tali subiecto in esse indifferenter, & non necessa-
riò, & inseparabiliter:& talia oportet, quòd subiectum
determinet per aliud absolutum, cuius signum est,
quòd illi actus respectu animæ non dicunt ordinem:nisi
quia tales potentiæ se habent ordine quodam. Et ad
probationem de Sole dico, quòd illi duo actus insunt
sibi naturaliter,& inseparabiliter:& ideo ista ratio non
uidetur esse contra Minorem.Potest igitur ista rõ susti
neri,si intelligatur,sicut dictum est. TERTIO
ad principale‡ arguitur sic ex fundamentis tenentium
primam uiam. Contenta in aliquibus per idemptitatē
realem:minus differunt in magis distinctis realiter: sed
duo intellectus minus distinguuntur in homine,& ange
lo, quàm intellectus,& uolũtas in eodem homine, quæ
sibi ipsi est realiter idem:igitur intellectus, & uoluntas
non continentur in homine per idemptitatem realem.
Maior nota ex dictis. Minor probatur sic. Illa, quæ in
pluribus,conueniunt, omni operatione intellectus cir-
cunscripta,minus adinuicem distinguuntur, quàm ista,
quæ in paucioribus conueniunt. Maior patet de se, sed
intellectus in homine,& angelo in pluribus conueniũt,
quàm intellectus, & uoluntas in uno homine, omni
operatione intellectus circumscripta:nam in quibuscun
que conueniunt intellectus,& uoluntas,ubicunque re-
periuntur in eis; conueniunt duo intellectus,ubicunque
ponãtur & plures,& quilibet est potentia apprehensiua
formaliter intellectus, uoluntas autem non : ergo &c.

2. sent. dist. 16. q. 1.

Istã rationem facit Scotus cõtra doctorem nostrum,&
uult probare per eam, quod relatio differat realiter à
fundamento, pari ratione probatur contra eum quod
potentiæ animæ differunt realiter ab anima. Vnde,si ra
tio, quam facit de relatione, & fundamento concludit.
Et ista etiam ratio uidetur mihi concludere necessariò
aliquam differentiam inter animam, & ipsas potentias
ex natura rei,omni operatione intellectus circunscri-
pta, & si non est dare medium inter distinctionem rea-
lem,& rationis,concludit necessariò distinctionem rea
lem inter illa. QVARTO, & ultimo arguitur sic,
Anima est actus,& forma corporis secundum Philoso-

tex.c. 4. 6. & 11. & 25. Com. 5.

phũ 2. & 3. huius,sed potentia intellectiua non est actus,
nec forma corporis secundum Philosophum in hoc se-
cundo, ubi dicit, quod potentiæ animæ intellectiuæ
nullius corporis sunt actus, statim super illam partem.
Quoniam autem ex incertis &c. HAEC OPI-

tex.c. 12. Com. 92.

NIO confirmatur per Commentatorem. 1. de anima,
ubi dicit, quòd diuisio animæ in suas potentias, &c.
quære auctoritatem.

Solutio rationum Hẽrici, Scoti, et sequacium.

NVNC RESTAT respondere ad rationes al-
terius opinionis. Ad primum,cum dicitur operatio
uitalis,&c. Dico,quòd intellectus est quædam poten-
tia uitalis. Et sicut uidere,siue sentire recipitur imme-
diatè in potētia sensitiua,quæ ē ab anima realiter distin
cta,ut probatum est in secundo articulo:ita etiam intel
ligere recipitur immediate in potentia intellectiua.
Cuius gratia est aduertendum, quòd esse principium
uitale põt intelligi dupliciter. Vno mõ dr̃ principiũ ui
tale:qa ē per essentiã uita,& illud,à quo principaliter ē
uita. Alio mõ potest dici aliquod principiũ uitale: quia
sequitur naturaliter,& inseparabiliter principium uita
le:quod est per essentiam uita;sicut propria passio sequi
tur proprium subiectum,& isto secundo modo potentię
animę,puta,intellectus,& uoluntas dicuntur principia
uitalia. Potest ergo dici,quòd intelligere est à princi-
pio uitali principaliter, immediatè autem non opor-
tet:quia instrumentum uirtute eius,cui innititur potest
producere aliquod nobilius se. Sicut uirtus cæli, quæ
non est uiuens,est ratio productiua animæ uiuentis in
his,quæ fiunt per putrefactionem: est enim quædam uir
tus seminalis in dicto cælo à Deo respectu omnium
formarum generabilium,& corruptibilium. Et ita intel
lectus: quoniam de se est principium uitale, poterit
esse principium immediatũ intellectionis, quæ est ope-
ratio uitalis uirtute ipsius animæ,quæ est per essentiam
uita. Ad secundum,cum dicitur, quòd idem, est
principium essendi,& operandi. Dico, quòd illud,quod
est principium essendi simpliciter,est principium operã
di principaliter:& illud,quod est immediatum princi-
pium operandi, est principium essendi solum secũdum
quid. Ad tertium dico, quòd inter imaginem
creatam,& increatam est maior dissimilitudo, quàm si-
militudo, ut uidebitur deo dante in tertia distinctio-
ne primi sententiarum. Et non oportet, quod tales par
tes imaginis, s. memoria, intellectus, & uolũtas sint una
essentialiter,& realiter, sicut tres personæ diuinæ sunt
realiter essentia diuina;sed sufficit, quòd sint in eadem
essentia animæ. Et quòd non oportet propter hoc, ꝗ
potentiæ animæ sint realiter ipsa essentia animæ,patet:
quia si nos uellemus ponere omnimodam similitudi-
nẽ, oporteret nos ponere, sicut sunt tres personæ,quòd
sunt tria supposita realiter distincta, quod nullo modo
diceret: non ergo oportet dare omnimodam similitudi
nem, sed possibilẽ : hoc autem uidetur mihi impossibi-
le,ut patet ex dictis in isto articulo,& præcedentibus.
Ad quartum, cum dicitur nullum accidens, &c.
Eis concedo Maiorem:sed nego Minorem. Ad proba-
tionem primam dico,quòd omnes illæ perfectiones cõ-
petunt animę fundamentaliter, & homini principali-
ter:homo enim per animam est illud, quod principali-
ter intelligit,& uult;potentiis autem competunt prædi
ctæ perfectiones solum instrumentaliter: sunt enim il-
lud,quo anima est formaliter intelligens,& uolens. Et
ideo ex hoc nõ sequitur:quòd sint perfectiores ipsa ani-
ma:immò & e conuerso:sicut ignis,quamuis calefaciat,
& igniat mediante calore, & calor sit illud, quo ignis
calefacit,& ignit;non tamen propter hoc calor excedit
ignem;sed potius econuerso. Ad secundam proba-
tionem nego minorem:nam posito, quod uirtute diui-
na possent intellectus, & uoluntas ab anima separari,
non tamen beatificari possent: nam intellectus separa-
tus non intelligit,nec uoluntas separata posset habere
actum uolendi. Et ratio huius potest esse,quam assignat

Quodli. 3. q. 10. in principio corporis q.

doctor noster, quod accidens fluens non potest fundari
in aliquo,nisi mediante aliquo accidente permanente.
Et quia intellectus separatus esset illud, quod principa
liter intelligeret, & in quo actus intelligendi deberet
fundamentaliter recipi, indigeret aliquo accidente per
manente,quo mediante posset actum intelligendi fun-
dare. Et sic intellectus haberet quandam aliam poten-
tiam intellectiuam superadditam, quod est inconue-
niens. Supponit ergo illa ratio, tanquàm per se notũ,
quod mihi uidetur nimis dubium. Et ad confirmatio-
nem dico,quòd forma quæ est principium actus trãseũ-
tis,forte si separaretur,ageret, ut calor separatus calefa
ceret: Forma uero,quę est principium actus permanen
tis in se,si separetur,non poterit recipere talem actum
propter

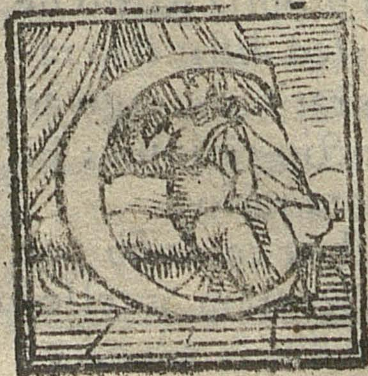
propter rationem prædictam. Exemplum enim non est ad propositum,quod adducitur:quia albedo inest quantitati separatę, quæ est accidens permanens; & de talibus simpliciter concedo propositionem. Intelligere,& uelle non sunt talia accidētia,ut patuit superius:ergo.

Ad auctoritates respondeo, ad primam cum dicitur,quòd memoria, intelligentia, & uoluntas sunt una mens. Dico, quòd ista prædicatio non est formalis; sed causalis:sicut dicitur, ꝙ odor e fumalis euaporatio:quia fumalis euaporatio est causa odoris. Similiter potest dici ad secundum. Vel dicendum, quòd in secunda accipitur abstractum pro concreto: quia anima est intelligētia ultima,& memoria. Ad auctoritatem Philosophi dico, quòd substantia potest accipi dupliciter. Vno modo propriè pro omni eo, quod est in prædicamento substantiæ condiuisum contra accidentia. Alio modo largè pro omni eo,quod est essentiale rei, & de intrinseca ratione ipsius. Sic etiam accidens accipitur per oppositum his duobus modis. Etiam aliquotiens dicitur accidens esse extraneum,siue sit substantia, siue accidens, ut dicit Philosophus in hoc secundo, quòd substantia accidit colori; & ideo est sensibile per accidens:quando ergo dicit Philosophus, quòd intellectus agens est substantia,accipit substantiam largo modo. Et ideo illæ auctoritates non uidentur facere ad propositū, quā uis habeant magnam apparentiam. AD RATIONES principales. Ad primam,cum dicitur,quòd anima est immediatum principium suarum operationum: ergo. Nego antecedens, & ad probationem, cū dicitur, quod pari ratione non esset immediatum principium suarum potentiarum. Dico,quòd non est simile de potentiis,& actibus, siue operationibus:nam supposito, ꝙ anima sit principium originans suarum potentiarum; sunt tamen potentiæ accidentia permanentia:actus uero sunt accidentia fluentia. Et ideo, quàmuis actus non possunt causari, siue fundari ab essentia, quæ est per se stans,nisi mediante potentia, quæ est accidens permanens: quia in essentialiter ordinatis non est transitus de extremo in extremum,nisi per medium,ut dictum est in primo articulo huius quæstionis, poterunt tamen potētiæ fundari in ipsa essentia animæ, uel ab eadem originari,nullo alio mediante:quia tenent medium inter essentiam,& operationem, & de extremo ad medium, nō oportet, quòd fiat trāsitus per aliud medium:alias esset processus in infinitum. Ad secundum dico, quòd potentiæ animæ sensitiuæ,ita bene distinguuntur ab essentia animæ sensitiuæ:sicut potentię animæ intellectiuæ ab anima intellectiua. Et ad probationē dico, quòd Philosophus per illam auctoritatē solum uult habere, quòd sicut animal distinguitur formaliter ab animato per animā,ita suo modo oculus distinguitur ab alijs organis per potentiam uisiuam: si enim intentio sua esset per illa uerba probare,quòd potētia uisiua esset anima; pari ratione sequeretur,quòd forma dolabræ secundum cum esset anima: nam sic dicit. Si oculis esset animal, potentia uisiua esset anima;ita dicit,quòd si dolabra esset animal,forma dolabræ esset anima:non est ergo illa intentio Philosophi, ut patet, & ideo non concludunt rationes.

tex.c. 65. *2.de Aïa. tex.c. 9.*

QVAESTIO IIII.

An Potentiæ Animæ distinguantur inter se realiter?

ONSEQVENTER quæritur. Vtrum potentiæ animæ distinguuntur inter se realiter? Et uidetur, quòd non. 1 Quibus repugnat distinctio rationis, illis uidetur repugnare distinctio realis; sed potentiis animæ repugnat distinctio rationis, quæ est minor distinctione reali: ergo,&c. Minor probatur:quia sicut se habet distinctio realis ad entia rationis; ita se habet distinctio rationis ad entia realia; sed distinctio realis repugnat entibus rationis: ergo distinctio rationis repugnat entibus realibus:sed potentiæ animæ sunt entia realia:ergo,&c. 2 Probatur sic. Sicut potest haberi ex dictis Philosophi in hoc secundo, & tertio. Potentiæ distinguuntur per actus,& actus per obiecta. Tūc arguo sic. A destructione consequētis. Obiecta aliquarum potentiarum animæ non distinguuntur realiter:ergo sunt unum,& idem realiter:al mentū enim est obiectum potentiæ nutritiuę, & augmētatiuæ, & generatiuæ secundum Philosophum.2. huius: ergo actus istarum potentiarum non sunt realiter distincti; & per consequens,nec potentiæ. IN OPPOSITVM. Illæ potentiæ sunt realiter distinctæ, quæ ad diuersos fines ordinantur;potentiæ animæ sunt huiusmodi: ergo, &cæt. Maior,& Minor patent de se. In ista quæstione tria sunt uidenda. 1 Vtrum inter extrema realia,quorum utrunque est res:possit esse distinctio rationis? Quod uidetur tangere primum argumentū: & erit etiam necessarium ad cognoscendam distinctionem aliarum potentiarum animæ. 2 Vtrum actus distinguantur per obiecta? Et hoc tangit secundum argumentum. Tertium est, quod quærit quæstio principalis.

tex. c.22. tex.c. 52. tex.c. 47.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primam partem huius articuli dicunt quidam doctores, quòd inter duo entia realia nullo modo potest esse distinctio rationis; immò oportet necessariò,quòd ubi est distinctio rōnis,utrunque extremum esse ens rationis, uel saltem alterum, quod potest probari ex dictis suis quadrupliciter. 1 Sic. Quandocunque aliquod subiectum condiuiditur alteri subiecto sic ex opposito, quantum passio adæquata uni subiecto repugnat alteri subiecto;tantum econuerso:sed ens realem, & ens rationis cōdiuiduntur ex opposito; & esse idem ratione, & distingui ratione sunt passiones adæquatæ enti rationali: sicut esse idem re, & distinctum re, sunt passiones adæquatæ enti reali: ergo quantum repugnat distinctio realis entibus rationis; tantum distinctio rationis repugnat entibus realibus:sed distinctio realis totaliter repugnat entibus rationis: ergo distinctio rationis totaliter repugnabit entibus realibus. Maior est manifesta de se: quantum enim risibilitas repugnat equo tantum hinnibilitas repugnat homini. Minor uidetur nota: quia per easdem differentias, per quas diuiditur ens, diuiditur & distinctio: sicut enim ens diuiditur in ens reale, & in ens rationis: ita & distinctio diuiditur; & per consequens,sicut distinctio realis adæquatur enti reali: ita distinctio rationis adæquatur enti rationis. 2 Ad idem. Cui repugnat actus primus, eidem repugnat actus secūdus,qui necessariò præsupponit actum primum: sed distingui secundum rationem est actus secundus, qui necessariò præsupponit esse secundum rationem:ergo cui repugnat esse secundum rationem, & eidem distingui secundum rationem:sed entibus realibus repugnat esse secundum rationem,uel esse rationis:ergo,&c. Assumptum probatur: nam, quia si entia realia haberent esse rationis,dependerent à ratione; hoc est inconueniens: ergo, &cęt. 3 Illa entia realia, quæ ponuntur distingui secundum rationem, uel sunt extrema huius distinctionis, ut res sunt: uel sunt extrema, ut non res. Si detur primum: ergo distinguuntur, ut res à re; & per consequens realiter,& non ratione. Si uerò detur secundum habetur propositū:quia distinctio realis non est inter extrema realia; ex quo extrema, ut sic, non sunt res. 4 Si distinctio rationis reperiretur in ente reali formaliter, sequeretur, quòd præsupponeret potentiam in ipso reali ente, per quam reciperetur in eo;consequens est falsum: ergo. Consequētia no

Opinio Aureoli nec nō Francisci de Mayronis.

ta est:quia nihil recipitur in aliquo, nisi per potentiam receptiuam illius. Falsitas consequentis probatur.

1 Nam si ens rationis præsupponeret potentiam in ente reali, uel istam potentiam diceremus realem, uel rationis: quia cum primum ens rationis præsupponeret potentiam; sequeretur, quòd ante primum ens rationis esset ens rationis, quod implicat contradictioné. 2 Ité, si potentia esset ens rationis, haberet esse receptiuum; & per consequens præsupponeret aliam potentiam; & sic esset processus in infinitum: sed hoc est inconueniens: ergo. Nec potest dici, quòd talis potentia sit realis: quia sequerentur duo inconuenientia. Primum est, quòd ens reale referretur realiter ad ens rationis; cum potentia realis referatur realiter ad suum actum, quod est impossibile: quia extrema relationis realis debeant esse realia. Secundũ incōueniēs est, ꝙ ens rationis haberet esse receptũ realiter in ente reali, quod est absurdum: quia repugnat enti rationi recipi realiter. Assumptum probatur: quia potentia receptiua realis recipit realiter: recipere autem realiter arguit recipi realiter, cum sint correlatiua; & per consequens, si potentia recipit ens rationis realiter, ens rationis recipietur realiter.

SED ISTA opinio non est consona dictis Philosophorum, nec rationi. Et quantum ad istum articulum pono tres conclusiones. Prima est, quòd entibus realibus non repugnat idemptitas rationis. Secunda est, quòd entibus realibus non repugnat esse rationis. Tertium est, quod sequitur ex istis, quòd entibus realibus non repugnat distinctio rationis; & per consequens inter duo extrema realia poterit esse distinctio rationis. PRIMA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. Quibus non repugnat unitas specifica, illis non repugnat unitas, siue idemptitas rationis; sed entibus realibus non repugnat unitas specifica: ergo, &cæt. Maior nota est: quia unitas specifica, ut probatum est in primo articulo tertiæ quæstionis primi libri, est unitas rationis. Etiam hoc concedit unus istorum doctorum, scilicet Aureolus. Minor patet de se: nam Sortes, & Plato sunt duo extrema realia; & tamen eis non repugnat unitas specifica; immò eis competit necessariò. 2 Quibus non repugnat habere unitatem, siue idemptitatem entis, non repugnat habere unitatem, siue idemptitatem rationis; sed deo, & creaturę, & quibuscunque entibus realibus non repugnat habere prædictam unitatem: ergo, &c. Maior est nota: quia ratio entis non est realis; sed solum rationis, sicut probatum fuit 3. articulo quæstionis pręcedentis, & conceditur ab aliquo istorum doctorum, scilicet à Francisco de Mayronis. Minor patet de se: quare, &c. ET CONFIRMATVR ista conclusio per Damascenum, & Commentatorem: dicit enim Damasc. de fide orthodoxa libro 1. cap. 2. Oportet autem scire quòd aliud est re considerare, & aliud ratione, & cogitatione: igitur in omnibus creaturis hypostasis omnino re consideratur: re enim Petrus à Paulo consideratur separatus: communitas autem horum, seu collectio ratione, & cogitatione cōsideratur: intelligimus enim intellectu: quoniam Petrus, & Paulus eiusdem sunt naturæ, & commu nem habent naturam: unusquisque enim illorum animal rationale est, & mortale. Et subdit. Hæc igitur com munis natura ratione est considerabilis. Hęc Damascenus. Commentator 12. metaphysicæ dicit uniuersalia apud Arist. sũt collectio ex particularib. ab intellectu, qui accipit inter eã similitudinem, & facit ea unam intentionem: est igitur idemptitas rationis in rebus naturalibus, siue realibus. SECVNDA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. Quibus non repugnat idemptitas rationis; non repugnat esse rationis; sed entibus realibus non repugnat idemptitas rationis, ut probatum est in prima conclusione: ergo, &c. Maior probatur: nam quibus repugnat actus primus, eis repugnat secundus, qui de necessitate sequitur ad primum; sed idemptitas rationis est actus secundus, qui necessariò præsupponit esse rationis: ergo quibus repugnat esse rationis, eis repugnat idemptitas rationis. Tũc arguitur à destructione consequentis. Quibus non repugnat idemptitas rationis; nec eis repugnat esse rationis. Minor huius rationis probatur per eos: nam sicut distinctio rationis est secundus actus, qui præsupponit esse rationis; ita & idemptitas rationis ad esse rationis secundum ipsosmet: sed idemptitas realis necessariò præsupponit esse reale: ergo idẽptitas rationis necessariò præsupponit esse rationis: & hec erat Minor. 2 Quibus non repugnat esse cognitum, esse conceptum, esse intellectum: non repugnat esse rationis, uel esse secundum rationem: sed entibus realibus non repugnant prædicta: ergo, &c. Maior patet de se: quia esse cognitum, esse conceptum, esse intellectum non possunt esse, nisi entia rationis, cum sint à ratione: & non possunt esse nisi à ratione. Minor de se nota est: nam entia realia secundum suam realitatem uerè habere possunt esse cognitũ, esse intellectum, esse cōceptum: aliàs nulla realitas esset nobis cognita; & per consequens nulla scientia esset de rebus, quæ uidentur omnia inconuenientia. ET CONFIRMATVR hęc conclusio per Commentatorem 7. meth. Qui dicit, quòd res habent duplex esse. Vnum in anima, & aliud extra animã; & per consequens res quæcunque potest habere esse reale extra animam, & esse rationis in anima: hoc autem est esse cognitum, conceptũ, & intellectum. TERTIA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. Quibus non repugnat idemptitas rationis, non repugnat distinctio rationis: sed entibus realibus, sicut patet ex prima conclusione, non repugnat idemptitas rationis: ergo nec distinctio. Maior patet sic. Quandocunque aliquod subiectũ condiuisum alteri subiecto, habet duas passiones, quarum una non est magis adæquata, quàm alia, nec maiori necessitate sequitur subiectum, quàm alia: una illarum non est magis communicabilis; quàm alia; sed distinctio rationis, & idemptitas rationis sequuntur ens rationis condiuisum enti reali, & distinctio rationis non est passio magis distincta, aut adæquata; nec maiori necessitate sequitur ens rationis, quàm idemptitas rationis: ergo non magis est incommunicabilis enti reali distinctio rationis, quàm idemptitas rationis. Maior patet isto modo ex terminis. Minor patet: nam sicut se habet distinctio, & idemptitas realis ad ens reale; ita se habet distinctio, & idemptitas rationis ad ens rationis: sed distinctio realis non maiori necessitate, nec magis adæquatè sequitur ens reale, quàm idemptitas realis; immò secundum doctrinam istorum doctorum idemptitas realis maiori necessitate sequitur subiectum, quàm distinctio realis: nam nũquàm res potest assolui à sua idemptitate reali; assoluitur tamen à distinctione reali: nam ponitur inter aliqua realia non idemptitas realis, amota omni distinctione reali: ergo distinctio rationis non maiori necessitate, nec magis adæquatè sequitur ens rationis, quàm idemptitas rationis: patet igitur illa minor, & per consequens tota ratio. 2 Quibus non repugnat esse rationis, nec distinctio rationis; sed entibus realibus nõ repugnat esse rationis, ut patet ex secunda cõclusione: ergo, &c. Maior probatur sic. Quibus nõ repugnat actus primus, nec repugnat actus secundus, qui de necessitate sequitur ad primũ; sed esse rationis est actus primus, ad quem necessariò sequitur distinctio rationis: ergo quibus non repugnat esse rationis, nec repugnat distinctio rationis. Et sic patet Maior. Minor huius probationis patet per oppositum Maioris secundæ rationis ipsorum. Minor patet per eos: nam propria passio de necessitate sequitur suum subiectum; sed distinctio rationis ſm eos est propria passio entis rationis: ergo ad esse rationis sequitur necessariò distinctio rationis: Et sic patet Minor, & per consequens tota ratio.

ET CONFIRMATVR hæc conlusio per Commentatorem 12. metaphysicæ, dicentem intellectus potest diuidere unita in rę, & diuisa adunare.

Ratione. 3.

Com. 4. 1. de anima com. 8. 3. de anima com. 18.

com. 48.

com. 39.

Tunc

Tunc peto, quomodo intellectus poteſt unita diuidere, & adunare diuiſa? Vel realiter; uel ſecundum rationem. Non realiter:quia hoc non ſpectat ad intellectum:ergo ſecundum rationem. Et ſic extrema realia poſſunt habere diſtinctionem rationis.

Solutio rationũ Aduerſariorũ.

RESTAT reſpondere ad rationes iſtorum doctorum. Cuius gratia ſunt duo notãda. Primum eſt, quæ eſt illa diſtinctio rationis, quæ eſt paſsio adæquata enti rationis? Secundum. An diſtinctio rationis ſit in extremis realibus ſubiectiuè? PROPTER PRIMVM eſt aduertendum, quòd diſtinctio rationis eſt duplex, quædam, quæ immediatè eſt à ratione fabricata: quædam quæ immediatè oritur ab extremis rationis: & talis eſt diſtinctio rationis, quæ eſt inter genus, & ſpeciem, & alia entia rationis: talis nãq; diſtinctio nõ eſt à ratione, niſi quia fundata in ratione, & etiam ea, ex quibus naſcitur, ſunt à ratione. ET SI quæratur, quæ iſtarum diſtinctionum rationis ſit paſsio adequata enti rationis? Dico, quòd illa, quæ oritur immediatè ab extremis rationis: ſicut diſtinctio realis, quæ immediatè oritur ab extremis realibus, eſt paſsio adæquata enti reali: illa autem diſtinctio rationis, quę immediatè fabricatur ab intellectu, non eſt paſsio adæquata enti rationis. Et iſta talis, ut probatum eſt, ita bene reperitur inter extrema realia, ſicut inter extrema rationis. Cuius ratio eſt: quia talis diſtinctio rationis immediatè fabricatur ab intellectu ex eo, quòd comparatur idem ad ſe ipſum: & ex eo, quòd apprǽhendit aliqua diuerſa, ut diuerſa ſunt: ſed ita bene intellectus poteſt comparare ens reale ad ſe ipſum; ſicut ens rationis: & ita bene poteſt apprǽhendere entia realia diuerſa, ut diuerſa ſunt; ſicut entia rationis. Et ideo talis diſtinctio rationis ita bene poteſt competere entibus realibus; ſicut entibus rationis. QVANTVM ad ſecundum, eſt aduertendum, quòd diſtinctio rationis, quæ immediatè naſcitur ab extremis rationis, nullo modo habet eſſe in entibus realibus: talis enim diſtinctio eſt in extremis rationis; ſicut diſtinctio realis, quæ oritur ab extremis realibus, eſt in extremis realibus. Diſtinctio autem rationis, quæ fabricatur immediatè à ratione ſecundum intentionem doctorum ponentium diſtinctionem rationis inter extrema realia, non eſt in extremis illis ſubiectiuè; ſed tantum terminatiuè, & talia ſunt obiecta rationis, & hoc non obſtante, uerum eſt dicere, quod inter extrema realia eſt diſtinctio rationis, & uerè habent diſtinctionem rationis. Cuius ratio eſt: quia ſi actus primus dicitur uerè competere alicui, non obſtante, quod non inſit ei ſubiectiuè; ſed tantum obiectiuè, & terminatiuè: & actus ſecundus, qui ſequitur ad actum primum, dicitur uerè competere eidem, ſi ſolum inſit ei obiectiuè, & terminatiuè, ſed res uerè habent eſſe conceptum, eſſe cognitum, eſſe intellectum, dato, quòd iſta non inſint eis ſubiectiuè: ſed ſolum obiectiuè, terminatiuè, & denominatiuè: ergo, &c. HIS prænotatis facile eſt reſpondere ad rationes contrarias. Ad primum dico, quòd Minor ſub ſenſu, ſub quo fit, eſt falſa: quia diſtinctio rationis, quę immediatè eſt à ratione fabricata, non eſt adæquata enti rationis; ſed diſtinctio rationis, quæ immediatè oritur ab extremis rationis, ut dictum eſt. Et de hoc bene concedo, quod non poteſt competere entibus realibus: Sed non ſequitur diſtinctio rationis, quę oritur ab extremis realibus, non conuenit entibus realibus: ergo nec diſtinctio rationis, quæ immediatè à ratione fabricatur: quia in tali modo arguendi committitur fallacia conſequentis, ut ſi dicatur. Non eſt homo: ergo non eſt animal.

Non inepta inquiſitio.

Ad ſecundum, cum dicitur, cui repugnat actus primus, ei neceſſariò ſecundus, &cęt. Conceditur, quòd eodem modo repugnat actus ſecundus, quo modo ei repugnat actus primus. Ad minorem, cum dicitur, quòd eſſe rationis entibus realibus repugnat, patet per ſecundam concluſionem, quòd non eſt uerum. Et tamen notandum, quòd eſſe rationis competere enti reali poteſt intelligi tripliciter. Vno modo, quòd eſſe rationis competat enti reali quidditatiuè. Alio modo, quòd competat ſibi ſubiectiuè, & fundatiuè. 3 Quòd competat ſibi obiectiuè, & terminatiuè. Primis duobus modis concedo eis, quòd eſſe rationis non competit enti reali: quia tunc benè ſequeretur, quòd dependeret à ratione ſicut ipſi arguebant. 3 Autem modo, nullum eſt inconueniens; immò neceſſarium eſt eſſe rationis competere extremis realibus: & ideo peccat iſta ratio; ſicut & prima per fallaciam conſequentis. Ad tertium, cum dicitur, alia entia realia, aut ſunt extrema diſtinctionis rationis, ut ſunt res: aut, ut non ſunt res. Dico, quòd nec iſto modo, nec illo modo: nam ſi entia realia eſſent extrema talis diſtinctionis, ut ſunt res, nihil poſſet diſtingui ratione, niſi eſſet res. Si autem eſſent extrema talis diſtinctionis, ut non ſunt res, cum iſta reduplicatione: nunquàm res poſſet diſtingui ratione, cuius oppoſitum eſt probatum. ET SI dicatur, quòd iſta ſunt contradictoria. Dico, quòd non eſt uerum: quia utraque eſt affirmatiua: nam negatio non cadit ſupra uerbum principale: ſicut, ſi diceretur, homo, uel eſt albus quidditatiuè, uel eſt non albus quidditatiuè: iſtarum utraque eſt falſa: quia ſicut albedo non eſt de quidditate hominis; ita nec negatio albedinis; ſed ſi dicatur, homo uel eſt albus quidditatiuè, uel non eſt albus quidditatiuè: tunc concedendum eſt neceſſariò alterum membrorum, ſcilicet, quòd non eſt albus quidditatiuè. & ita dico in propoſito: entia enim realia non ſunt extrema diſtinctionis rationis, nec, ut ſunt res, nec ut ſunt non res: quia ambæ ſunt affirmatiuę. Prima quidem eſt affirmatiua de de prædicato finito: ſecunda uerò affirmatiua de prædicato infinito, ſiue de prædicato negato, ut patet. 2. Periherm. SI AVTEM quæratur de qua reductione entia realia ſunt extrema diſtinctionis rationis? Dico, quòd ut comparata ad rationem, ſiue ut habent eſſe rationis, quod ſibi non repugnat, ut patuit ſuperius. Ad quartum, cum dicitur, quòd ſi diſtinctio rationis fundaretur in entibus realibus, quòd præſupponeret potentiam receptiuam, per quam reciperetur in eis. Dico, quòd iſta ratio procedit ex falſa imaginatione: imaginatur enim, quòd diſtinctio rationis fundetur ſubiectiuè in extremis realibus, quod non eſt uerum, ut dictum eſt, ſed ſolum fundatur in eis obiectiuè, ſiue terminatiuè, & ideo oportet ſolum dare in ipſis extremis realibus potentiam ad eſſe cognitum, & ad eſſe obiectum, & eſſe terminatum: hæc autem potentia nihil aliud eſt, quàm conceptibilitas; ſicut potentia ad eſſe uiſum, eſt uiſibilitas: & ideo rationes iſtæ, quàmuis prima fronte habeant apparentiam aliquã; in rei ueritate nihil cõcludunt. Et ſic patet, quid ſit dicendum ad primam partem huius articuli.

Obiectio cõtrareſp.

Cap. 1. Inquiſitio non inutilis.

QVANTVM ad ſecundam partem huius articuli. Vtrum uidelicet diſtinctio rationis in quacunque re arguat neceſſariò aliquam diſtinctionem, uel non idemptitatem primam omni actu intellectus in ipſa re? Vel, quòd idem eſt. Vtrum conceptibilitas mouens ipſum intellectum ad concipiendum diuerſa de eadem re arguat neceſſariò aliquam diſtinctionem, uel non idemptitatem in re ipſa preuia omni actui intellectus? In hac difficultate hoc ordine procedam. 1 Namque dicam illud, quod mihi uidetur. 2 Mouebo quædam dubia circa dicta, quibus ſolutis, erit finis huius articuli.

PRIMO quidem quantum ad hoc, pono duas concluſiones. Prima eſt, quòd de eadem re penitus indiſtincta, uel omnibus modis eadem, poſſunt haberi diuerſi conceptus, accipiendo conceptum pro ente rationis: nam ſecus eſſet, ſi loqueremur de conceptu reali ex parte rei ſe tenentis. Secunda concluſio eſt, quæ ſequitur quaſi ad iſtam, quòd diſtinctio rationis nõ neceſſariò

ceſſariò arguit diſtinctionem aliquam, ſiue non idemptitatem præuiam omni actu intellectus in re ipſa.

PRIMA concluſio probatur tripliciter. 1 Sic. Si de quacunque re haberi poſſunt diuerſi conceptus prædicati, & ſubiecti, de eadem re haberi poſſunt diuerſi conceptus prædicati, & diuerſi cōceptus ſubiecti, accipiendo conceptum pro ente rationis. Iſta, patet: quia conceptus prædicati, & conceptus ſubiecti ſunt conceptus rationis, ſiue entia rationis: & ſunt ad inuicem ſecundum rationem diſtincti: prędicatum. n. diſtinguitur à ſubiecto, ſaltem ſecundum rationem; ſed in eadem re, quantuncunque ſimplici, & indiſtincta, & quantūcunque ſibi ipſi idemptificata, poſſunt haberi cōceptus prędicati, & ſubiecti: ergo, &c. Minor patet, dicēdo, deitas eſt deitas, hoc eſt prædicatū, & ſubiectum: & ſimiliter poſſumus dicere de quacūque re, ſi eſſet adhuc magis ſibi idem, quàm deitas, quod tamen eſt impoſsibile; immò quanto res magis eſſet ſibi idem, tanto propoſitio eſſet uerior. 2 Sic. De quacunque re poſſunt haberi conceptus confuſus, & diſtinctus: communis, & proprius; poſſunt haberi diuerſi conceptus, accipiendo conceptum pro ente rationis: ſed de quacunque re, quantuncunque ſimplici, & indiſtincta poſſunt haberi tales conceptus: ergo, &c. Maior patet. Sicut Maior primæ rationis. Minor probatur: nam accipio unam rem. Vocetur A. aut. A. eſt ſibi omnibus modis idem, aut non, per regulam contradictionis. Si dicatur, quòd ſic. Habeo propoſitum: nam de iſta. A. poſſunt haberi conceptus confuſus, & proprius, ſi cognoſcatur ſub ratione entis: & diſtinctus, ſi cognoſcatur ſub ratione propria. Et pari ratione poſſunt haberi conceptus communis, & propius. Si uerò dicatur, quòd. A. ſit idem realiter diſtinctum formaliter: accipio unam illarum formalitatum. Et petam de illa, ſicut petebam de toto. A. Si dicatur, quòd illa formalitas eſt ſibi omnibus modis idem. Habetur propoſitum: quia adhuc de illa poſſunt haberi prædicti cōceptus: quia uel formalitas eſt nihil, uel poteſt concipi ſub ratione entis, & conſimili ratione propria, utputa, ſub ratione talis formalitatis. Si uero detur ſecundum, uidelicet quòd illa formalitas adhuc habet aliquam non idemptitatem ex parte rei. Accipiam ſicut prius unum extremum illius non idemptitatis. Et petam de illa, ſicut petebam de tota formalitate: ergo erit proceſſus in infinitum in entibus realibus: quia realitates ſunt formalitates reales proponentes eas. Aut erit ſtandum in primis, uidelicet, quòd de quacunque re penitus indiſtincta poterunt haberi prædicti conceptus: ſed proceſſus in infinitum eſt uitandus. 3 De quibuſcunque poſſunt haberi conceptus explicitus, & implicitus, magis notus, & minus notus; de eodem poſſunt haberi diuerſi conceptus accipiendo conceptus pro ente rationis: ſed de eadē re omnimodè ſibi eadem, & indiſtincta poſſunt haberi prædicti conceptus: ergo, &c. Maior eſt nota, ſicut præcedentes. Minor probatur: quia diffinitio, & diffinitum ſunt penitus idem, nec diſtinguuntur realiter, nec formaliter, cum completa diffinitio includat quidcquid reſpectus, & formalitatis eſt ipſius: aliàs non eſſet diffinitio completa; & tamen de diffinitione, & diffinito habentur prędicti conceptus: quia conceptus diffinitionis eſt explicitus, & magis notus conceptu diffiniti; & econuerſo: ergo, &c. SECVNDA concluſio probatur tripliciter. 1 Cui non repugnat diuerſitas conceptuum, non repugnat diſtinctio rationis; ſed uni, & eidem rei, quantumcunque ſimplici, & indiſtinctæ non repugnat diuerſitas conceptuum: ergo. Minor patet ex prima concluſione. Maior etiam patet: quia, cui non repugnat prius, nec poſterius, quod de neceſsitate ſequitur ad primum; ſed ad diuerſitatem conceptuū ſequitur neceſſariò diſtinctio rationis, cum conceptus diſtinguantur ratione: ergo. 2 Cui non repugnat eſſe extrema relationis rationis, ei non repugnat eſſe extremum, uel extrema diſtinctionis rationis; ſed uni, & eidem rei, quantumcunque ſimplici, & indiſtinctæ non repugnat eſſe extremum, uel extrema relationis rationis: ergo. Maior nota: quia ſicut relatio realis præſupponit diſtinctionem, ſiue non idemptitatem realem in ſuis extremis; ita relatio rationis præſupponit diſtinctionem, ſiue non idemptitatem rationis in ſuis extremis. Minor nota eſt ſecundum Ariſt. 5. Met. ubi dicit, quod quælibet res fundat idemptitatem ad ſe ipſam, quæ eſt relatio rationis: ergo, &cæt. *tex. c. 16.* 3 Diſtinctio minor non arguit neceſſariò diſtinctionem maiorem; ſed diſtinctio rationis eſt minor diſtinctione reali, uel non idemptitate reali: ergo. Maior patet de ſe: nam ſi diſtinctio minor neceſſariò arguat maiorem; tunc diſtinctio formalis arguet realem, quod tamen negant illi, qui fortè tenent oppoſitam concluſionem. Minor nota eſt ex terminis.

Impugnatio quorundam.

SED CONTRA iſtas concluſiones arguitur ab aliquibus ſic. Cui repugnat prius, repugnat poſterius, quod neceſſariò præſupponit prius; ſed rei, ſiue realitati omni ſimplici, & indiſtinctæ repugnat diuerſitas conceptuum, quam præſupponit neceſſariò diſtinctio rationis: ergo rei repugnat diſtinctio rationis. Maior nota. Minor probatur tripliciter. 1 Sic. Idem manens idem ſemper facit idem in effectu; & per conſequens in conceptu. 2. de Generatione: & per conſequens de re ſimplici, & indiſtincta, cum ſcilicet permaneat idem, non poterunt diuerſa concipi. *tex. c. 56.* 2 Quando intellectus concipit diuerſa de re ſimplici, ſiue habet de ea diuerſos conceptus, uel terminatur ad unum, uel ad plura. Si ad plura, habetur propoſitum. Si ad unum, tunc non erunt diuerſi conceptus: quia unum intellectum non cauſat, niſi unum conceptum. 3 Illud neceſſariò requiritur ad diſtinctionem conceptuum, quod eſt totalis cauſa illius diuerſitatis, patet de ſe; ſed diuerſitas in obiecto eſt totalis cauſa diuerſitatis in conceptu. Minor probatur: quia ſicut ſe habet obiectum ad conceptum; ita diſtinctio in obiecto ad diſtinctionē in cōceptu; ſed ſi non eſſet obiectū, nō eēt conceptus: ergo ſi non eſſet diſtinctio in obiecto, non eſſet diſtinctio in conceptibus: ergo, &c.

Reſolutio rationum Aduerſariorum.

AD ISTAS rationes, per ordinem eſt dicendum. Cuius gratia eſt aduertendum, quod iſta diſtinctio rationis, quę immediatè fabricatur à ratione, aliquo modo oritur à natura rei: nec tamen propter hoc debet uocari diſtinctio ex natura rei: nam ullam diſtinctionem, uel non idemptitatem ponit in re ipſa: & ideo non debet dici diſtinctio ex natura rei, prout diuiditur contra diſtinctionem rationis. Oritur autem iſta diſtinctio, ſi uerè dicatur uno duorum modorum. Aliquando oritur ex natura rei neceſsitantis. Aliquando ex natura rei non repugnantis, cum non repugnat naturæ rei concipi diuerſimodè: & talis eſt diſtinctio diffinitionis, & diffiniti: quia non repugnat rei explicitè, & implicitè concipi. Hoc ſuppoſito, dico ad rationes.

AD PRIMAM cum dicebatur. Cui repugnat prius, & poſterius, &cæt. Concedatur, ſed Minor eſt falſa, ſicut patet ex prima concluſione.

AD probationes. Ad primam, cum dicitur, idem manens idem, &c. Dico, quòd illa propoſitio dupliciter intelligi poteſt. Vno modo præcipuè poteſt intelligi, quod idem ſemper faciat idem, id eſt, eadem, ſiuè unum, ſiuè plura. Et iſte intellectus uerus eſt: & ideo licet obiectum ſit unum, & idem; poterit tamen ex ſe diuerſos conceptus, ſiue actus cauſare, id eſt mouere intellectum ad tales conceptus, uel ex natura rei rei neceſsitantis, uel ex natura rei non repugnantis, ut dictum eſt, ſed ſemper idem obiectum mouebit intellectum ad eoſdem conceptus, & non ad alios: ergo ratio non concludit. Ad ſecundum, cum dicitur, uel intellectus terminatur ad unum, uel ad plura. Dico, quòd terminatur ad unum tantum realiter, plura autem æquipollenter. Cuius gratia eſt aduertendum,

aduertendum,ꝙ non est inconueniens immò necessariū unum,& idem sumi pluribus modis. Vnde ex parte rei rei æquipolleat in uirtute pluribus rebus: diuina namque essentia est omnibus modis una,& eadem, & æquipollet in uirtute;immò extendit se ad facta,& ad possibilia fieri: plura.n. potest facere diuina essentia existens una, quàm omnia creata facta, & possibilia fieri, quantuncunque diuersa. Et ideo diuina essentia, quæ realiter est una,potest dici,ut patet,ęquipollenter plura:hoc etiam reperitur in creaturis:una enim anima intellectiua existens formaliter in corpore humano, ęqui pollet uirtute distinctis rebus:tantum.n.facit ipsa sola, quantum facerent anima uegetatiua, & sensitiua, si essent in composito:potest igitur ista anima dici una realiter; plura autem æquipollenter. Et ita est in proposito: quia idem unum obiectum simpliciter unum est, plura æquipollēter:quia uel de natura sua intellectum necessitat ad diuersos conceptus ita perfectè,sicut esset distinctum secundum se, uel ad se realiter, uel saltem nō repugnat concipi diuersis conceptibus, & distinctis, ut dictum est. Et cum dicitur, quòd unum intellectum nō causat nisi unum conceptum. Dico;quòd falsum est,si illud unum sit plura æquipollenter, quod patet:quia tale unum potest causare plura in effectu:ergo multo fortius in conceptu. Ad tertium negatur Minor: est enim falsa simpliciter. Et propositio nulla est:quia ut dictum est,licet non possit esse aliquis actus,siue conceptus,nisi obiectum aliquo modo sit; tamen possunt esse diuersi conceptus sine distinctione aliqua in obiecto:& ideo nō est uerum,quòd sicut se habet obiectum adæquatum;ita distinctio in obiecto ad distinctionem in conceptu: patet igitur iste articulus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT nunc uidere. Vtrum actus distinguantur per obiecta, & potentiæ per actus? Iste secundus articulus sicut præcedens continet duo dubia. Primum est. Vtrum actus distinguantur per obiecta?

Secundum est. Vtrum potentiæ distinguantur per actus? QVANTVM ad primam partem huius articuli hoc ordine sic procedetur. Nam primo præmittam quasdam distinctiones necessarias ad propositū concludendum. Secundo iuxtà membra istarum distinctionum ponam aliquas conclusiones, quas confirmabo aliquibus rationibus. Propter primum est aduertendum,quòd sicut specificatio est duplex, quædam intrinseca,quædam extrinseca,ut patet in primo articulo primæ conclusionis primi libri;ita suo modo est duplex distinctio quædam intrinseca, quædam extrinseca. Intrinseca distinctio dicitur,quando aliqua res distinguitur ab alia per aliud, quod est de intrinseca ratione sui eo modo, quo aliqua species substantię distinguitur ab alia per differentiam specificam, quę est de intrinseca ratione ipsius. Et hæc distinctio intrinseca oritur ex principiis constitutiuis intrinsecè,& formaliter. Extrinseca aūt distinctio dicitur illa, quæ est,quando aliqua res distinguitur ab alia per aliquod,quod non est,nec pertinet ad rationem intrinsecam ipsius eo modo,quo una propria passio, ut puta, risibilitas distinguitur, ab alia, ut puta, ab hinnibilitate:quia distinguitur ab ea per subiectum, quod tamen non est de intrinseca ratione ipsius. Et hæc distinctio extrinseca oritur ex principiis cō stitutiuis extrinsecè,& materialiter:specificatur .n. pro pria passio specificatione extrinseca per subiectum. Et ideo distinguitur extrinsece per ipsum. Hæc autem distinctio dicitur extrinseca, non quia res in se non uerè distinguatur; sed quia distinguitur per aliud, quod est extra rationem ipsius. Et hoc modo dicebatur specificatio extrinseca, ut supra patuit, hæc igitur distinctio est ad propositum necessaria,& prima. Secunda uerò distinctio est de distinctione actuum. Cuius gratia est aduertendum,quòd de ipsis actibus animæ,de quibus pręsens est dubitatio, si bene attendamus, inuenimus quadruplicem distinctionem. PRIMO quidē inuenitur distinctio secūdum genus remotum,scilicet,in actibus distinctum, secundum quòd possumus dicere, quòd actus unius potentiæ distinguitur ab actu alterius potentiæ, puta, actus, qui est intelligere distinguitur ab actu, qui est uelle uel sentire, & sic de aliis. Voco autem istam distinctionem secundum genus remotum; non quòd isti actus non sint in eodem prædicamento; sed quia habent maiorem distinctionem,quę potest esse inter actus ipsius animæ, ut patet intuenti.

SECVNDO inuenitur distinctio in actibus animæ secundum genus propinquum, secundum quem modum actus unius potentiæ potest esse distinctus ab actu eiusdem potentiæ, dum modo illi actus sint obiectorum diuersorum generum:quia isto modo distinguū tur actus intelligendi colores ab intellectu saporum. Voco istam distinctionem secundum genus propinquū: quia non est ita magna, sicut prima. Isti namque recipiuntur in eadem potentia. Et non est maior, quàm specifica, quod patet: nam magis differunt actus intelligendi colorem,& actus intelligendi saporem,quàm actus intelligendi unum colorem differat ab actu intelligendi alium colorem. Cum ergo ista sit specifica scilicet,ultima differentia de coloribus, & illa sit maior ista:relinquitur, quòd sit distinctio secundum genus: & quia non est magna, sicut prima, potest dici secundum genus propinquum. TERTIO inuenitur distinctio secundum speciem, qui modus aliqualiter iam tactus est, puta, actus intelligendi album specie differt ab actu intelligendi nigrum specie, & sic de aliis distinctis solum specie. QVARTO modo inuenitur distinctio in actibus animæ secundum numerum, qui modus nunc dictus est, puta, quia actus intelligendi album in isto tempore differt ab actu intelligendi album in alio tempore,quod probo:quia constat, quòd isti actus habent aliquam distinctionem. Aut ergo specificam, aut numeralem: non specificam, quia sunt in eadem potentia, & respectu eiusdem obiecti secundum speciem: ergo numeralem. Isti ergo quatuor modi distinctionis principales in actibus animæ sunt,& quamuis habeant multos gradus; omnes tamen reducuntur in istos quatuor, tanquam ad principales.

HIS ERGO præmissis,cum quæritur.Vtrum distinctio actuum sit ab obiectis? Pono quatuor conclusiones. Nam si quæratur de distinctione intrinseca pono unam conclusionem, uidelicet. Quod actus ipsius animæ distinguuntur se ipsis,& per essentias suas intrinsecè & formaliter. Hæc conclusio probatur dupliciter.

1. Sic. Per quod aliquid constituitur in esse specifico, & intrinsecè, & formaliter, distinguitur ab aliis intrinsecè, & formaliter; sed actus potentiarum animæ constituuntur in esse specifico seipsis, & per essentias suas formaliter,& intrinsecè:ergo,&cæt. Maior est nota de se: quia idem est principium constitutiuum, & distinctiuum. Minor patet: nam nullum extrinsecum potest esse formale constitutiuum, & intrinsecum alicuius rei. 2. Sic, accipio illud, per quod tales actus adinuicem distinguuntur,quicquid sit illud, & peto. Vel illud tale est eis intrinsecum, uel extrinsecum? Si intrinsecū habetur propositū. Si extrinsecū, sequitur euidens contradictio:nā illud,quod distinguitur ab alio per aliquod extrinsecum, distinguitur extrinsecè, & non intrinsecè. Nos autem ponimus,quòd distinguatur intrinsecè: ergo euidenter implicatur; Et sic relinquitur primum principale. SI AVTEM quæratur de distinctione extrinseca: tunc secundum membra secundæ distinctionis pono plures conclusiones.

1 Si enim quæstio quærat, de distinctione extrinseca actuum animæ secundum genus remotum pono tres conclusiones. PRIMA est, quòd distinctio actuum secundum genus remotum non est totaliter ab obiectis. Hæc conclusio probatur una

 ratione

ratione sic. Illa distinctio quę necessariò præsupponit distinctionem formaliter potentiarum, non est totaliter ab obiectis; distinctio actuum s'm genus remotum est huiusmodi: ergo. Minor patet per iam dicta de distinctione actuum secundum genus remotum. Maior uidetur nota: nam si talis distinctio actuum esset totaliter ab obiectis, posita distinctione obiectorum poneretur talis distinctio actuum secundum genus remotum, siue tales actus essent eiusdem potentiæ, siue non, quod falsum est ad intelligendum. SECVNDA conclusio est, quòd talis distinctio non est totaliter à potentijs, quòd probatur sic. Illa distinctio, quæ necessariò præsupponit distinctionem obiectorum formalem, non est totaliter à potentijs; sed distinctio actuum secundum genus remotum est huiusmodi: ergo, &c. Maior patet, sicut præcedens. Minor uidetur nota pro tanto: quia diuersi actus genere remoto differentes non possunt terminari ad idem obiectum sub eadem ratione formali, ut suppono ad præsens: probabitur enim inferius deo dante: ergo. SED CONTRA istam conclusionem est quidam reuerendus doctor qui dicit, quòd distinctio actuum secundum genus remotum est totaliter à potentiis. Responsio fundamentalis ipsius est: quia isti actus, ut dicit, habent tantam distinctionem, quantum ad potentias, quòd nullo modo possunt esse actus unius potentię, & tamen possunt esse actus unius obiecti: nam unam, & eandem rem possunt intelligere; & per consequens talis distinctio debet reduci in causam in ipsas potentias, & non in aliquid aliud. HAEC AVTEM conclusio non uidetur mihi totaliter uera, ut patebit in conclusione immediatè sequenti, talis distinctio est aliquo modo ab obiecto, quamuis non totaliter. Et ideo arguo contra fundamentum huius doctoris ex fundamentis suis. Et quando ipse dicit, quòd duo actus genere remoto differentes possunt esse unius obiecti. Vel intelligit, quòd possunt esse unius obiecti materialiter sumpti; non tamen formaliter. Aut intelligit, quòd possunt esse unius obiecti formaliter sumpti. Si intelligit primo modo; nihil uidetur facere ad propositum: nam bene conceditur, quòd ad talem distinctionem ipsorum actuum non requiritur distinctio materialis in obiectis: potest enim una, & eadem res intelligi, & diligi sub eadē ratione materiali; requiritur tamen ad hanc distinctionem formalis distinctio obiectorum. Siuè ista formalitas se teneat materialiter exparte rei, & formaliter, & completiuè exparte intellectus: quia de hoc uidebitur aliquid in 3. huius. Si autem intelligit secundo modo, uidetur mihi repugnare dictis suis: ipse enim dicit in eodem articulo, quod isti actus genere remoto differētes distinguūtur etiā specie: quia omnia, quæ differunt genere, differūt etiam specie; & ideo dicit, quòd quàmuis sua distinctio secundū genus remotum sit à potentiis; sua tamen distinctio secundum speciem est ab obiectis. TVNC arguo. Aut isti actus respiciunt unum, & idem obiectum secundum unam, & eandem rationem. Aut non. Si sic: non poterunt distingui specie ab obiectis: quia unum obiectum secundum eandem rationem formalem nō potest esse ratio distinctionis specificæ ipsorum actuum, ut patet etiam per eum, scilicet in eodem articulo. Si uerò dicatur, quòd isti actus non respiciunt idem obiectū secundum eandem rationem formalem: erit repugnantia in dictis suis, & habeo propositum: nam si ita est distinctio actuum secundum genus remotum, necessariò præsupponit distinctionem formalem obiectorum, & per consequens est totaliter à potentijs. ITEM iste met doctor in eadē quæstione sequenti dicit, quòd obiectum, si compararetur ad diuersas potentias, puta, ad uoluntatem, & intellectum in ratione mouentis obijcit se eis sub alia, & alia ratione: & ponit exemplum de obiecto fruitionis. HOC supposito, arguo sic. Distinctio actuum non solum præsupponit obiectum in ratione mouentis; immò de necessitate in ratione terminantis; sed in ratione terminantis obiicit se potentiis sub alia, & alia ratione: ergo distinctio actuum præsupponit in obiecto aliam, & aliam rationem; & per consequens nō erit totaliter à potentiis. Minor est sua. Maior nota est: quia actus non habent esse completum antequàm terminentur ad obiectum; & per consequens non habent esse distinctum: quia esse distinctum præsupponit esse; sicut actus secundus præsupponit primū.

Aduersatur huic conclusioni Magister Gerardus. Sen. ord. Erem. D. Aug. 1. sent. d. 1.

Confutatio, atque impugnatio fundamēti præfati Doctoris.

Item si isti actus terminantur ad obiectum sub alia, & alia ratione: non est bene dictum, quòd unum, & idē obiectum sub alia ratione possumus intelligere, & uelle: hoc igitur non uidetur mihi totaliter uerum, salua reuerentia. Teneo igitur sicut prius, quòd talis distinctio non est totaliter à potentiis. TERTIA conclusio est, quòd ad huiusmodi distinctionem ipsorum actuum concurrunt potentię, & obiecta formaliter sumpta, tanquàm duæ causæ partiales componentes, siue facientes unam causam totalem: est igitur talis distinctio actuum à potentijs, & obiectis formaliter sumptis. Hæc autem conclusio: quàmuis aliqualiter pateat ex præcedentibus; probatur tamen una ratione tali. Illud, quo posito, quocunque alio remoto, ponitur distinctio actuum secundum genus remotum: & quo remoto, quocunque alio posito, remouetur talis distinctio, est totalis causa distinctionis talis; sed posita distinctione formali potentiarū, & posita distinctione formali obiectorum, ponitur distinctio actuum, ut de se patet, & potentiarum, uel obiectorum distinctione formali remota, remouetur necessariò talis distinctio actuum: ergo &c. Maior patet ex terminis. Minor nota per iam dicta: igitur sequitur conclusio. SI AVTEM quæstio quærat de distinctione actuum secundum genus propinquum, siue secundum speciem; tunc pono duas conclusiones. Prima est, quòd distinctio actuum secundum genus propinquum est totaliter ab obiectis formaliter sumptis. Secunda conclusio est, quòd distinctio actuum secundum speciem est totaliter ab obiectis. Istas duas conclusiones similiter probo duabus rationibus. PRIMO sic. Illud, quod est causa plurificationis secundum genus propinquum, siue secundum speciem, est causa distinctionis earum secundum genus propinquum, & secundum speciem; sed obiecta formaliter sumpta, sunt huiusmodi: ergo. Maior nota: nam semper causa plurificationis aliquorum, est causa distinctionis ipsorum: Minor patet ex dictis: nam ut dictum est, actus distincti secundum speciem, uel secundum genus propinquum numerantur secundum numerum obiectorum: ergo, &c. SECVNDO sic. Distinctio actuum specifica. Aut est per ipsos met actus. Aut per obiecta. Aut per aliquod connotatum distinctum ab ipsis: hæc patet per sufficientem diuisionē: sed non potest dici, quòd hoc sit per ipsos met actus: quia actus, ut dictum est in prima conclusione, se ipsis distinguuntur formaliter, & intrinsecè: modo autem loquimur de distinctione extrinseca. Nec potest dici, quòd distinguantur per aliquod connotatum: quia connotatum nihil facit ad talem distinctionem, ut patebit inferius. Sed probo, quòd non distinguantur per potentias. Nam, si hoc esset; sequeretur, quòd omnes actus, qui essent in eadem potentia, eiusdem essent speciei, & eiusdem generis propinqui: siue, quòd essent ijdem secundum genus propinquum, siue secundum speciem; consequens est falsum: ergo. Consequentia nota est. Falsitas consequentis superius est ostēsa: ergo relinquitur, quòd talis distinctio reducatur, sicut in totalē causam, in obiecta formaliter sumpta. SI VERO quæstio quærat de distinctione actuum secundum numerum, pono quatuor conclusiones. Prima est, quòd distinctio numeralis ipsorū actuū non est totalis, uel totaliter à potētiis.

Secunda est, quòd talis distinctio non est totaliter ab obiectis. Tertia est, quòd ista distinctio non potest esse ab obiectis, & potentijs simul: ita, quòd ista duo concurrant, sicut duæ causæ partiales ad constituendum unam causam totalem eo modo, quo dicebatur, quòd distinctio actuum secundum genus remotum est à poten-

à potentijs,& ab obiectis formaliter ſumptis. HAE AVTEM tres concluſiones probantur una ratione tali. Illa diſtinctio, quæ poteſt ſtare cum unitate numerali obiecti, & potentiæ, non poteſt eſſe ab obiecto totaliter,nec à potentia,nec ab iſtis ſimul ſumptis; ſed diſtinctio iſtorum actuum eſt huiuſmodi: ergo. Maior patet de ſe: nam ſicut eo ipſo, quòd diſtinctio ſpecifica ipſorum actuum eſt ab obiectis,requirit,ſiue præſupponit in obiectis diſtinctionem ſpecificam, ut patet ex iã dictis, ſic & diſtinctio numeralis iſtorum actuum præſupponit diſtinctionem numeralem in principijs diſtinctiuis. Minor patet:nam una, & eadē potentia numero, ut puta,intellectus, uel idem ſenſus de uno, & eodem ſubiecto numero in diuerſis potentiis poteſt habere diuerſos actus, qui tamen ſunt ad inuicem diſtincti ſecundum numerum, ut patet ex dictis: ergo, &c.

QVARTA concluſio,& ultima, quo ad iſtã partem, ꝙ diſtinctio numeralis iſtorum actuum eſt à potentijs,ſiue a potentia,ut connotat aliquid extrinſecum, ratione cuius interrumpitur ille actus: imaginor enim, quòd, ſicut motus alicuius mobilis,ſi nunquàm interrũperetur,ſemper idem motus eſſet numero; tamen quia aliquoties interrumpitur,cauſatur diſtinctio numeralis in motu: ſic etiam ſuo modo, ſi actus ipſius animę ſemper continuaretur ſic, quòd nunquàm interrumperetur: ſemper eſſet idem actus numero: ſed quia contingit actus interrumpi,cauſatur in eis diſtinctio numeralis.Et ideo dico,quòd talis diſtinctio eſt à potentia, ut connotat aliquod extrinſecum, ratione cuius interrumpitur actus. Hæc autem concluſio probatur ſic. Sicut ſe habent diuerſi intellectus ad idem obiectum in uno, & eodem tempore; ita ſe habet unus, & idem intellectus,ut connotat aliquod extrinſecum ad illud obiectũ in alio,& alio tempore: hoc patet: quia hoc, quod faciunt diuerſi intellectus in eodem tempore, poteſt facere idem intellectus in alio,& alio tempore, connotando tamen aliquid extrinſecum, ſed diuerſi intellectus ſufficiunt ad diſtinctionem numeralem actuum reſpectu eiuſdem obiecti in eodem tempore, ut patet de ſe: ergo idem intellectus ſufficit ad iſtam diſtinctionē, connotando illud extrinſecum, ratione cuius interrumpitur actus eo modo,quo dictum eſt. Ex hoc apparet, ꝙ diſtinctio numeralis actuum poteſt prouenire ex parte potentię duobus modis. Vno modo,ſi una potentia feratur in idem obiectum alio, & alio tempore eo modo,quo dictum eſt. Alio modo, ſi diuerſæ potentiæ ſolo numero differentes,ferantur in unum, & idem obiectum, ſiue in eodem tempore,ſiue in diuerſis temporibus. Sic ergo patet,quid mihi uidetur dicendum, cum quærebatur. Vtrum diſtinctio actuum ſit ab obiectis?

QVANTVM ad ſecundam partem huius articuli ſecundi. Vtrum,uidelicet, potentiæ diſtinguantur per actus,ſuppoſitis diſtinctionibus prædictis in principio huius articuli:quia in parte faciunt ad propoſitum noſtrum. Et quantum ad illum ſecundum dubium pono quinque concluſiones. PRIMA eſt, quod potentiæ animæ,de quibus ad præſens loquimur, non diſtinguuntur per actus intrinſecè, & formaliter. Hæc concluſio probatur dupliciter. 1 Sic. In eſſentialiter ordinatis ſecundum prius,& poſterius; poſterius non poteſt eſſe cauſa prioris diſtinctiua formaliter,& intrinſecè; ſed actus ſimpliciter ſunt poſteriores ipſis potentiis: ergo &c.Maior eſt nota de ſe: nam nullum poſterius poteſt eſſe conſtitutiuum prioris intrinſecè,& formaliter;& per conſequens nec diſtinctiuum. Minor patet:quia potentia eſt cauſa effectiua actus,uel ſaltem ſubiectiua. Quicquid detur; habetur, quòd præcedat ipſum:quia cauſa effectiua pręcedit effectum;etiã recipiens aliquo modo præcedit receptum: ergo &c.

2 Sic,Illud,quo remoto, potentiæ remanent diſtinctæ eſſentialiter,& intrinſecè,non eſt cauſa diſtinctiua potentiarum intrinſecè, & formaliter; ſed remotis actibus,potentiæ remanent diſtinctæ: ergo &c. Maior patet de ſe:quia remoto formali diſtinctiuo, neceſſariò remouetur diſtinctio.Minor patet:nam à dormiente remouetur actus uolendi, & intelligendi, & ſic de aliis:& tamen nullus diceret,quòd in dormiente potentię non diſtinguantur intrinſecè,& formaliter.

SECVNDA concluſio eſt, quòd potentiæ diſtinguuntur ſe ipſis per eſſentias ſuas formaliter, & intrinſecè. Hæc autem concluſio,ſicut prima, probatur dupliciter. 1 Sic. Illud, quo poſito, quocunque alio remoto per poſsibile,uel impoſsibile, potentiæ remanent diſtinctæ,& quo remoto,quocunque alio poſito,potentiæ non remanent in ſuo eſſe diſtinctiuo,eſt totalis cauſa diſtinctionis potentiarum formaliter: & intrinſecè;ſed poſitis eſſentijs potentiarum, amoto quocunque alio, remanent potentiæ adinuicem diſtinctę; remotis uero eſſentiis,nec remanent potentiæ, nec diſtinguuntur:quia non ſunt:ergo.Minor patet ex terminis.Maior uidetur nota:nã poſito per poſsibile, uel impoſsibile,quòd deus ſepararet intellectum, & uoluntatem ab anima:& annihilaret omnia alia; adhuc,nec intellectus eſſet uoluntas,nec econuerſo: immò tanta diſtinctione diſtinguerētur ad inuicem,ſicut modo:ergo.

2 Potentiæ ſe ipſis conſtituuntur in eſſe formaliter,& intrinſecè:ergo ſe ipſis diſtinguuntur formaliter,& intrinſecè. Conſequentia nota eſt: nam idem eſt principiũ conſtitutiuum,& diſtinctiuum. Antecedēs patet:quia,ut pluries dictum eſt, nullum extrinſecum poteſt eſſe conſtitutiuum alicuius intrinſecè, & formaliter. TERTIA concluſio eſt, quòd potentiæ animæ non diſtinguuntur per actus materialiter, & intrinſecè. Et probatur dupliciter. 1 Sic. Potentiæ non conſtituuntur per actus extrinſecè, nec intrinſecè, ergo non diſtinguuntur per eos extrinſecè, nec intrinſecè. Conſequentia nota eſt per iam dicta. Antecedens probatur: nam in omni conſtitutione tam extrinſeca, quàm intrinſeca conſtituens oportet præcedere conſtitutum,quod patet de conſtitutione intrinſeca: genus enim,& differentia,quæ conſtituunt ſpeciem intrinſecè,præcedunt ipſam. Patet hoc idem de conſtitutione extrinſeca: nam ſubiectum, quod conſtituit ſpecificè propriam paſsionem ſpecificatione extrinſeea,eſt prius ea; actus autem non ſunt priores potentia. 2 Actus diſtinguuntur per potentias materialiter, & extrinſecè:ergo potentiæ non diſtinguuntur per actus extrinſecè, & materialiter. Conſequentia nota eſt:aliàs unum,& idem eſſet conſtituens, & conſtitutiuum reſpectu eiuſdem. Antecedens patet per iam dicta in prima parte huius articuli, ibi enim fuit probatũ, quòd actus diſtinguuntur ſecundum genus remotum per potētias: & ſi non totaliter,ſaltem partialiter,diſtinguuntur etiã per eas numeraliter eo modo,quo dictum,eſt.

QVARTA concluſio eſt,quòd potentiæ animæ materialiter, & extrinſecè diſtinguũtur per obiecta propria,& adæquata formaliter ſumpta. Et hæc concluſio probatur dupliciter. 1 Sic. Sicut ſe habet ſciētia ad ſubiectum: ita potentia ad obiectum:ſed ſcientiæ diſtinguuntur materialiter, & extrinſecè per ſua ſubiecta adæquata formaliter ſumpta: ergo potentiæ diſtinguuntur ab obiecto formaliter ſumpto, & adæquato. Maior patet per locum à ſimili. Minor patet ex dictis in primo articulo huius libri,& per Philoſophum. 3. de de anima dicentem. Secantur ſcientiæ. &c. 2 Sic. Conſtitutiuum rei materialiter, & extrinſecè eſt ipſius diſtinctiuum materialiter, & extrinſecè; ſed obiectum eſt huiuſmodi reſpectu potentiæ:ergo. Maior eſt nota. Minor probatur ſic. Ex eo conſequitur potentia ſuam ſpecificationem,ex quo fit perfectior, & dignior allis potentiis: ſed hoc ineſt ſibi ab obiecto adæquato, formaliter ſumpto: ergo Maior huius patet: quia potentiam eſſe perfectiorem, & digniorem aliis, eſt ipſam habere altiorem gradum ſpecificum aliis. Minor patet per omnes doctores,qui dicunt,quod illa eſt perfectior potentia, cuius obiectum eſt perfectius.

tex.c.38.

QVINTA concluſio eſt, quòd potentiæ animæ diſtinguuntur

stinguuntur per actus manifestatiuè, & declaratiuè: nã ipsarum distinctio nobis per actus declaratur, & manifestatur, quod probatur dupliciter. 1 Sic. In habentibus ordinem essentialem prioritatis, & posterioritatis; prius quo ad nos manifestatiuè, & declaratiuè est causa, siue ratio distinctionis posterioritatis; sed actus quo ad nos sunt priores potentiis. 2. huius, & secundum expositionẽ doctoris nostri: ergo. Maior nota est de se. Minor patet per Philosophum, &c. 2 Sic. Illud, quod ducit in cognitionẽ entitatis, & unitatis potentiarum, ducit aliquo modo nos in cognitionem distinctionis ipsarum; sed actus sunt huiusmodi: ergo. Maior patet pro tanto: quia ex qno per idem habet res esse, quod pertinet ad idemptitatem: & indistinctum esse à se, quod pertinet ad unitatem: & distinctum esse à quocunque alio. Necessariò, quod ducit nos in cognitionem entitatis, & unitatis aliquorum, ducit nos aliquo modo in cognitionem distinctionis ipsorum. Minor patet: nam, sicut in cognitionẽ à priori causa ducit in cognitionem effectus; ita in cognitione à posteriori effectus ducit in cognitionem causæ: sed actus sunt effectus potentiarum: nã potentiæ sunt causam ipsorum, uel effectiua, uel fundatiua, uel subiectiua: quare &c. Sic igitur patent quinque conclusiones prædictæ.

tex.c. 33.

Impugnatio contra prædicta cõclusiones.

SED CONTRA has conclusiones arguitur per ordinem: & contra primam dupliciter. 1 Sic. Per quod aliquid reducitur de potentia ad actum, per illud distinguitur formaliter, & intrinsecè à quocunque alio; sed per actus potentiæ reducuntur de potentia formaliter ad actum: ergo, &c. Maior patet: quia unumquodque distinguitur secundũ quòd est actu: & ideo per quod aliquid est actu, distinguitur à quocunque alio: quia actus est qui, distinguit, & separat 7. Metaphysicæ. Minor patet: nam, quàmuis secundum Philosophum, obiectum reducat potentiam ad actum: nam. 2. huius dicitur, quòd sensibile reducit sensum de potentia ad actum: hoc tamen est ordinando potentiam ad actum, sed actus, qui est formaliter in potentia, reducit ipsam formaliter de potentia ad actum: nam obiectum non est in potentia, nec informat ipsam. 2 Sic, secundum Commentatorem sicut se habet materia ad formas sensibiles; ita intellectus ad formas intelligibiles; sed materia specificatur, & distinguitur per formas sensibiles: de se enim est totaliter indistincta: nam in fundamento naturæ nihil est distinctum: ergo intellectus specificatur, & distinguitur per formas intelligibiles; sed formæ intelligibiles ipsum intellectum sunt informãtes, & sunt ipsius actus: ergo. REPONSIO istarum. Ad primum, cum dicitur, per quod aliqd reducitur de potẽtia ad actũ, &c.

tex.c.49.

Elicit. ex tex.c.59.

3. de Anima. com. 5.

1. Met. tex.c.17.

Dico, quòd aliquid reduci de potentia ad actum potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd reducatur de potentia simpliciter ad actum simpliciter eo modo, quo per formam substantialem reducitur materia de potentia ad actnm. Alio modo potest intelligi, quòd aliquid reducatur de potentia secundum quid ad actum sm quid: quando reducitur aliquid ad esse album. Si primo modo sic intelligitur, concedatur Maior, quia, quod sic educitur de potentia ad actum, de se nullum habet actũ: & ideo distinguitur per illud, per quod reducitur ad actum. Si uero intelligitur secundo modo, porpositio non habet ueritatem: nam, quod sic reducitur ad actum, non excludit omnem actum; immò de se habet, & includit formaliter aliquem actum, per quem poterit distingui formaliter, & intrinsecè à quocunque alio, sicut patet de homine, qui exclusa albedine, habet actum formalem per suam formam, per quam distinguitur à quoquoque alio. Et isto secundo modo intellectus reducitur de potentia ad actum: quia non est pura potẽtia, sicut materia: ideo ratio non concludit aliquid contra me.

Ad secũdum, cum dicitur; Sicut se habet materia &c. Dico, quòd ly sicut potest esse nota, alicuius similitudinis; uel potest esse nota omnimodæ similitudinis. Si sit nota alicuius similitudinis uera est propositio: quia sicut materia prima est in potentia ad omnes formas sensibiles; & est denudata omni forma, & omni actu; ita & intellectus, qui est in potentia ad omnes formas, est denudatus omni forma, & specie intelligibili, & ad istum intellectum dicit Commentator illam auctoritatem. Si uerò sit nota omnimodæ similitudinis propositio est falsa: nam materia prima est pura potentia: & ideo excludit omnem actum; & per consequens non habet aliquid, per quod distinguat: quia actus est, qui distinguit; intellectus autem non est pura potentia, ut dictum est: & ideo potest se ipso, & per essentiam suam distingui à quocunque alio formaliter, & intrinsecè.

2. Impugnatio contra secundam cõclus.

SECVNDO arguitur contra secundam conclusionem dupliciter. 1 Sic. Illa, quæ non habent esse se ipsis, non possunt distingui se ipsis formaliter, nec intrinsecè; sed potentiæ animæ non habent esse se ipsis: ergo. Maior patet: quia sicut se habet res ad esse; ita ad distingui: ex quo per idem res habet esse, &c. Et per cõsequens, quæ non habent esse se ipsis, non possunt distingui se ipsis. Item sicut esse distinctum præsupponit esse; ita esse distinctiuum se ipsos præsupponit esse se ipso. Patet igiť Maior. Minor probatur sic, quia potentiæ aĩæ sunt accidentia, accidentia autem non habent seipsis esse; immò habent esse per esse ipsius subiecti, siue substantię: quia accidentia non sunt entia. 7. metaphysicæ.

tex. c. 2.

2 Sic. Si potentiæ animæ distinguerentur se ipsis. Aut distinguerentur se totis. Aut aliquo sui, sic, quòd habeant aliquid, in quo differant, & aliquid, in quo conueniant. Sed non potest dici primum, nec secundum: ergo nõ possunt distingui se ipsis. Minor probatur: nam si distingueretur se totis, in nullo conuenirent; & per consequens esset primo diuersa, quod est falsum: nã quæ se totis differunt, & in nullo conueniunt, sunt primo diuersa: si autem in aliquo sui conueniunt, & in aliquo sui differunt: accipiatur illud, in quo differunt. Et & petatur. Aut illa, in quibus potentiæ differunt, differunt se totis? Aut aliquo sui? Non se totis: quia essent primo diuersa: in potentijs autem non sunt aliqua primo diuersa: sicut nec ipsæ sunt primo diuersæ. Si aliquo sui, petetur iterum: & sic erit processus in infinitum qui est uitandus: relinquitur ergo, quòd potentiæ non distinguuntur se ipsis. RESPONDEO ad primam istarum, cum dicitur, illa quæ non habent esse se ipsis. Dico, quòd hæc propositio habet ueritatem sumpta uniformiter, ut puta, si dicatur sic; illa, quæ non habent esse se ipsis formaliter, & intrinsecè, non possunt distingui formaliter, & intrinsecè; & si non habent esse materialiter; & extrinsecè, nõ possunt distingui materialiter, & extrinsecè se ipsis. Tunc dico ad minorẽ, quòd potentiæ animæ; sicut aliqua accidentia, quàmuis non habeant esse se ipsis materialiter, & extrinsecè: quia requirunt subiectum, in quo recipiuntur; habent tamen esse se ipsis formaliter, & extrinsecè: aliàs non essent per se in prędicamento, quod est falsum: cum unaquæque res ponatur in prædicamento per rationem suam formalem. Et ideo bene concedo, quòd potentię animæ non distinguuntur se ipsis materialiter, & extrinsecè; distinguuntur tamen se ipsis formaliter, & intrinsecè.

Ad secundum, cum dicitur, quòd si potentiæ distinguerentur se ipsis, &c. Dico, quòd si uelimus tenere, quòd potentiæ animæ non sint compositæ ex his, quàmuis sint compositę huic: dicetur, quòd distinguuntur se totis ipsis: est tamen aduertendum, quòd distingui se totis potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd distinguantur se totis realiter, & conceptibiliter: ita, ꝙ nullo modo conueniant nec realitate, nec conceptibilitate. Alio modo possunt aliqua distingui se totis realitate: quia nulla realitas unius est realitas alterius; non tamen conceptibiliter: possunt enim conuenire in aliquo uno conceptu. Et isto modo quæcũq; entia realia distĩcta realiter, distinguuntur se totis. Si secundo modo: sic concedo, quòd se totis distinguuntur. Sed si primo modo intelligitur; sic ipsæ potentiæ animę non distinguuntur: non tamen sequitur propter hoc, quòd sint primo diuersa quia primo diuersa nullo modo cõueniunt, nec realiter, nec

ter, nec cōceptibiliter. Si uero uellemus dicere potētias animæ esse compositas ex his, adhuc posset solui ratio; sed ad præsens non intendo tantum dilatare materiam: sufficit enim, quòd ratio nihil concludit.

3. Impugnatio cōtra 3. conclus.

ARGVITVR contra tertiam conclusionem dupliciter. 1 Sic. Quod est aliquo modo distinctiuum potentiarum animæ: & non distinguit eas intrinsecè; uidetur necessariò eas distinguere extrinsecè; sed potentiæ aliquo modo distinguūtur per actus, ut patet ex quinta conclusione: & actus non distinguunt potentias intrinsecè, ut patet ex prima conclusione: ergo, uidetur, quòd distinguant eas necessariò extrinsecè. Maior patet: quia omnis distinctio, uel est extrinseca, uel intrinseca; & per consequens, uel esset distinctiuum, uel esset distinctum, uel erit intrinsecum, aut extrinsecum: quare, &c. 2 Sicut se habent actus ad obiecta; ita uidentur se habere potentiæ ad actus; sed actus distinguuntur extrinsecè per obiecta, ut patet ex prima parte huius articuli: ergo potentiæ distinguuntur saltem extrinsecè per ipsos actus. Maior uidetur nota: nam sicut potentiæ distinguūtur per actus; ita actus per obiecta. 2. de anima. Et confirmatur ista ratio: quia si potentiæ non distinguerentur per actus extrinsecè, nec intrinsecè; ualde impropriè loqueretur Philosophus dicendo, potentias distingui per actus: sicut actus per obiecta.

tex. c. 22.

RESPONDEO ad primum istorum, cum dicitur, quòd distinctiuum, quod non distinguit intrinsecè, distinguit extrinsecè. Dico, quòd ista propositio ueritatem habet de his, quæ propriè distinguunt potentias: actus autem non propriè distinguunt. sed distinctionem declarant, & manifestant, ut patet per primam conclusionem. Et non oportet, quòd si non distinguunt formaliter, & intrinsecè; distinguunt materialiter, & extrinsecè: quia tam distinctiuū formaliter, & intrinsecè, quàm etiam distinctiuū materialiter, & extrinsecè sunt uerè, & propriè distinctiua, & per se: & sic de eis loquitur, & ideo ratio non conuincit. Ad secundum cum dicitur, quòd sicut se habent actus ad obiecta, &c. Dico, quòd si ly sicut est nota omnimodę similitudinis, propositio est falsa, quod patet euidenter: nam si ita esset, distinctio specifica in obiectis argueret distinctionē specificam in actibus: ita distinctio specifica in actibus arguit distinctionem specificam in potentiis, quod est euidenter falsum: possunt enim actus specie distincti fundari in eadem potentia. Si uero ly sicut sit nota alicuius similitudinis, uera est propositio: nam sicut obiecta cognitione præcedunt actus. Ita etiam actus cognitione præcedunt potentiam. Et ad istum intellectum loquitur Philosophus. 2. de anima, cum dicit prius esse diffiniendum de obiectis: postea uero de actibus, & ultimo de potentiis: quia obiecta præcedunt actus, & actus potentias. Et ex hoc non sequitur, quòd ista distinguantur potentiæ per actus: sicut actus per obiecta. Aduertendum tamen, quòd per ista uerba non intendo dicere, quòd solum obiecta præcedant actus cognitione, sicut actus potentias: immò simpliciter ipsa obiecta sunt priora ipsis actibus: sed sufficit, quòd sit aliqualis similitudo eo modo, quo dictum est. Per idem patet ad confirmationem Philosophi: fuit enim Philosophus loquutus ualde propriè iuxta materiam datam: ipse enim uoluit prius esse determinādum de obiectis, quàm de actibus, & de actibus prius, quàm de potentiis. Et probauit Philosophus per hoc, quòd potentię distinguūtur per actus, & actus per obiecta eo modo, quo expositum est. Et quia sermones inquirendi sunt iuxta materiam, ipse ualde propriè fuit locutus: ergo.

tex. c. 33.

4. Impugnatio cōtra 4. conclus.

ARGVITVR sic contra quartam conclusionem dupliciter. 1 Sic. Propriæ passiones distinguuntur materialiter, & extrinsecè per proprium, & immediatum subiectum; sed potentiæ sunt passiones animæ, uel subiecti, in quibus fundantur, & non in obiectis: ergo distinguuntur per subiecta, & non per obiecta. Maior, & Minor uidentur notæ: ergo. 2 Sic. Si potentiæ distinguerentur per obiecta materialiter, & extrinsecè; tunc ad maiorem distinctionem obiectorum, sequeretur maior distinctio potentiarum; consequens est falsum: ergo. Consequentia nota est: quia maior distinctio in principiis distinctiuis arguit maiorem distinctionem in distinctis. Falsitas consequentis patet: quia magis distinguuntur sensus uisus, & sensus communis, quàm uisus, & auditus: & tamen obiecta sensus communis, & potentiæ uisiuæ magis conueniunt, quàm uisus, & auditus: quia obiectū uisus est pars subiectiua obiecti sensus communis; sed obiectum uisus non est pars subiectiua obiecti sensus auditus; nec econuerso.

RESPONDEO ad primum istorum, cum dicitur. Propriæ passiones distinguuntur, &c. Dico, quòd propria passio, siue proprietas potest capi dupliciter, ut spectat ad propositum. Est enim quædā proprietas, quæ oritur ex propriis principiis speciei; & talis est propria passio: quia competit uni, & soli, & semper, ut risibilitas respectu hominis. Est alia proprietas, quæ, quàmuis oriatur ex principiis naturæ, siue ex principiis intrinsecis; non tamen oritur ex principiis speciei; sed ex principiis generis propinqui, uel remoti: & talis potest dici propria passio; non ita propriè, sicut prima. De prima conceditur, quòd distinguitur per subiectum: quia per ipsum specificatur. De secunda non oportet: quia talis potest competere secundum speciem distinctis. Et cum dicatur in Minori, quòd potentię sunt proprietates, siue propriæ passiones animę uel subiecti, in quo fundantur. Dico, quod uerum est de secundo modo: non autem de primo: constat enim, quòd sentire competit distinctis secundum speciem; non autem intelligere, & uelle, cum sint eiusdem rationis in substantiis separatis, & in nobis. Si uero non; tunc conceditur, quòd in quantum sunt proprietates animæ intellectiuæ distinguūtur, & specificantur materialiter, & extrinsecè per ipsam; sicut per proprium subiectum. De hoc tamen ad præsens non intromitto me. Ad secundū, cum dicitur, quod ad maiorem distinctionem obiectorum, sequitur maior distinctio potentiarum. Concedo, quòd maior distinctio in obiecto formaliter sumpto, arguit maiorem distinctionem potentiarum, non materialiter sumpto. Et tunc ad Minorem, siue ad falsitatem consequentis dico, quòd obiectum uisus; & obiectum sensus communis formaliter sumpta, magis distinguuntur per obiectum uisus, & auditus. Nec probatio ualet: nam, quòd obiectum uisus sit pars subiectiua obiecti sensus communis; non oportet esse minorem distinctionē obiectorum formalem; sed solum materialem: ideo ratio non conuincit.

5. Impugnatio cōtra 5. conclus.

QVINTO, & ultimo arguitur contra quintam conclusionem dupliciter. 1 Sic. Quòd nullo modo est distinctiuum potentiarum animæ, nullo modo est declaratiuum, siue manifestatiuum distinctionis ipsarum, sed actus, ut patet ex prima, & secunda cōclusione, nullo modo est distinctiuum poētiarum animæ: ergo. Maior est nota. Minor per iam dicta patet. 2 Distinctio in effectu non arguit distinctionem in causa: non. n. oportet dare tantam distinctionem in principiis, quantam in principiatis; sed actus sunt effectus potentiarum: ergo ex distinctione actuum nō potest declarari, nec argui distinctio potentiarum.

RESPONDEO Ad primum, cum dicitur, illud, quod non est distinctiuum, non potest esse distinctionis declaratiuum. Dico, quòd uerum est: si nullo modo habet ordinem ad distinctionem: lapis. n. quia nō distinguit potentias, nec habet essentialem ordinem ad eas, non est declaratiuus distinctionis ipsarum. Si uero illud tale habet essentialem ordinem ad ista distincta; propositio est euidenter falsa: effectus enim non est propriè distinctiuum suę causæ: cum præsupponat ipsam esse, & per consequens distinctionē: quia habet essentialem ordinem ad eam. Deducit enim in cognitionē entitatis euedentis distinctionis ipsius, ut dictum est supra. Et isto mō actus comparantur ad potentias. Ad secundum, cum dicitur, quòd distinctio effectuum non arguit distinctionem in causa. Dico, quòd principium est duplex

est duplex naturale, & supernaturale. Si loquamur de principio supernaturali; concedo, quòd nulla distinctio in effectu arguit distinctionem in principio: quia principium tale est infinitę uirtutis. Si uero loquamur de principio, siue de causa naturali: quia talis est limitata; & finita: dico, quòd distinctio in effectu arguit distinctionem in causa: potest enim una causa producere multos effectus; sed, sicut dictum est superius, quàmuis idē mouens, semper faciat idem, siue eadem, siue unum, siue plura; non tamen semper facit unum tantum. Et ideo secundum aliam diuersitatem effectuum possumus argüere diuersitatem in causa: sic est in proposito: nam à quacunque distinctione actuum non arguitur distinctio potentiarum: possunt enim duo actus distincti specie, & etiam genere propinquo fundari in eadem potentia, ut superius dictum est, ex distinctione actuum secūdum genus propinquum. Sed ex distinctione actuum secundum genus remotum arguitur distinctio potentiarum. Sic idem manens idem, non facit idem, idest unum solū; immò non faceret eadem, quod est falsum: rationes igitur non concludunt. Patet ergo, quid sit dicendum de distinctione actuum, & potentiarum. Et hæc de secundo principali.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT nunc uidere tertio. Vtrum potentiæ animæ distinguantur realiter inter se? Hoc enim quærebat quæstio principalis. Et, quàmuis iste articulus potest extendi ad potentias animæ uegetatiuæ, & sensitiuæ, & intellectiuę; ad præsens tamen reduco eum de potentiis animæ intellectiuæ: de his enim uidetur maius dubium, & controuersia inter doctores. Et ad præsens non intendo inquirere. Vtrum intellectus agens sit distincta potentia ab intellectu possibili? De hoc enim erit quæstio principalis in tertio huius, deo dante. Intendo igitur istum articulum ducere, uel deducere tantum de tribus potentiis animæ intellectiuæ, quæ sunt memoria, intellectus, & uoluntas; siue de partibus imaginis; quòd idem est. Et secundum hoc iste articulus diuiditur in duas partes, sicut pręcedentes. Prima est. Vtrum intellectus, & memoria sint potentiæ realiter distinctæ. Secunda est. Vtrum intellectus differat realiter à uoluntate?

Gotfred. quodl. 8. ar. 6. et. 9. art. 5.

QVANTVM ad primam partem huius articuli dicunt aliqui doctores, quòd memoria, quæ est una pars imaginis est potentia realiter distincta ab intellectu. Hæc conclusio probatur una tali ratione. Intellectus agens est potentia realiter distincta ab intellectu possibili; sed memoria est ipse met intellectus agens: ergo, &c. Maior supponatur. Minor probatur.

1 Sic. Duo enim sunt, quæ memoriæ specialiter competunt. Primum est, quòd memoria continet species. Secundum est, quòd ex ea oritur, siue generatur intelligentia. Primum competit intellectui agenti; continet enim omnes species intelligibiles uirtualiter: quia est illud, quod est omnia facere tertio de anima.

Tex. c. 18.

Secundum etiam sibi competit, quòd intellectus agens est illud, quod causat uniuersale, quod est motiuum intellectus; & per consequens ab eo oritur, & generatur intelligentia. 2 Sic. Intellectus agens uerè pertinet ad imaginem: ergo est ipsa met memoria. Probatur antecedens, & consequentia. Consequentia probatur sic. Tres sunt partes imaginis, scilicet intellectus, memoria, & uoluntas; sed intellectus agens non est possibilis, nec uoluntas, ut supponitur nunc, erit ergo memoria, si pertinet ad imaginem. Antecedens probatur sic. Imago quærenda est in suprema parte animæ, siue in supremis potentiis animę nostræ, sed intellectus agens est aliquid supremum simpliciter inter potentias animæ nostræ: ergo uidetur uerè pertinere ad imaginem. HAEC AVTTEM opinio uidetur falsa in se, & in suis motiuis. Et ideo de hoc pono tres conclusiones. Prima est, quòd in parte intellectiua

Confutatio opinionis præmissæ.

uerè, & propriè sit aliqua memoria: hoc enim supponitur in isto articulo. Secunda est, quòd intellectus agens non pertinet propriè ad imaginem. Tertia est, quæ sequitur ex istis, quòd intellectus agens est potentia realiter distincta à memoria. PRIMA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. In anima separata reperitur uerè, & propriè imago trinitatis, nō minus, quàm coniuncta, & tamen non potest esse potentia sensitiua, aliqua formaliter: ergo in ipsa est uerè, & propriè memoria. Consequentia nota est: nā ex quo est una pars imaginis, anima separata: non esset imago trinitatis; si non haberet memoriam. Et ex quo in anima separata nulla est potentia sensitiua: oportet, quòd memoria uerè, & propriè sit in parte intellectiua; & non solum in anima sensitiua, ut aliqui imaginantur. Antecedens patet de se, quo ad ambas partes: ergo. 2 Sic. Memoria nihil aliud est, quàm quædam potentia conseruatiua specierum: ergo &c. Maior patet. Minorē ponit Philosophus tertio de anima, ubi dicit, quòd anima est locus specierum nō tota, sed intellectiua.

Vide hunc Doctorē. 1. sent. d. 3. q. 1. art. 2.

Tex. c. 6.

SECVNDA conclusio probatur dupliciter. Sic. Quælibet pars imaginis habet aliquem actum formalem respectu obiecti; sed intellectus agens nullum habet actū formalem: ergo. Maiorem ponit expressè Magister Sententiarum primo libro, distinctione tertia, ubi dicit, quòd sicut intellectus intelligit totum illud, quod uoluntas uult. Ita & memoria meminit totum illud, quod intelligit intelligentia. Minor patet de se: nam intellectus agens respectu obiecti tantum habet actum actualem, & nullum habet formalem: quare, &c. 2 Omnis potentia, quæ est in anima nostra, quę pertinet ad imaginem, reperitur in angelis, ut communiter dicitur, intellectus agens nō reperitur in angelis: ergo. Minor patet per cōmunem modum loquendi doctorum. Maior patet: quia eodem modo quærenda est imago in homine, & in angelis.

TERTIA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. Illæ potētiæ, quarum una habet actum aliquem formalē, distinguuntur necessariò realiter: sed memoria, & intellectus agens sunt hmōdi: ergo. Maior patet: quia aliàs de uno, & eodē cōtradictoria uerificarentur, quod est impossibile. 2 Illud non est ponendum in anima nostra ad saluandam imaginem trinitatis, quod non ponitur in his, in quibus non minus reperitur perfectè imago, quàm in anima nostra; & tamen non ponitur ibi intellectus agens, qui sit memoria: ergo nec in anima nostra oportet ponere intellectum agentem esse memoriā, per istā causam. Maior est nota de se. Minor patet per iam dicta. RESPONDEO igitur ad motiua ipsius, cū dicitur in ratione principali, quod memoria est ipse met intellectus agens, patet ex dictis non esse uerū. Ad probationes. AD PRIMAM cum dicitur illa potentia attribuitur uerè, & propriè, &c. Conceditur, si illa, quæ memoriæ attribuuntur, alii potentiæ conueniant eodem modo. Et sub isto sensu negatur: quia memoria continet species, uel habitum loco specierum formaliter, & subiectiuè; sed intellectus agens continet solum uirtualiter, & effectiuè: & ideo non conuenit intellectui agenti officium memoriæ, nisi æquiuocè. Et sic est fallacia æquiuocationis. Ad secūdū, cum dicitur, quòd intellectus agens uerè, & propriè pertinet ad imaginem; patet esse falsum ex dictis. Ad probationem cum dicebatur, quòd in supremis potentiis animæ nostræ quærenda est imago Trinitatis: potest illud concedi: & tunc dicitur ad Minorem, quòd intellectus agens non est simpliciter perfectior potentia in anima nostra; immò (ut credo) non est perfectior intellectu possibili: quia intellectus possibilis est formaliter intellectus; intellectus autem agēs non: nec habet aliquam aliam perfectionem huic æquipollentem: est tamen perfectior secundum quid: sed de hoc in tertio aliquid dicetur. Et ideo ad præsens dimitto; tamen ne uideatur fuga, dico ad rationem, quòd illa Maior sic debet intelligi: aliter non habet ueritatem, scilicet, quòd in supremis potentiis animę, in quibus conuenimus cum Angelis, querenda est imago

da est imago trinitatis;sed intellectus non est huiusmo-
di,ut patet ex dictis : ideo ratio non conuincit.

Aegid.1. Sent.dist.3. part.2.q.2 prin. art.2. item. 2. Sent. dist. 16.q.1. Corp.q.

EST ALIVS modus dicendi doct. nostri Fra-
tris Aegidij, quòd memoria, & intellectus sunt eadē po
tentia naturaliter,consequens diuersa officia, & diuer-
sos actus, siue operationes, quę sunt, tenere species, &
habitualiter cognoscere, & uti speciebus, & actualiter
cognoscere : sunt igitur una potentia realiter, diuersa
secundum rationem. Hanc autem conclusionem cre-
do esse ueram : & ideo confirmo eam dupliciter. 1
Sic. Eiusdem potentiæ est tenere habitum, & uti habi-
tu : tenere speciem, & uti specie ; sed tenere speciem, &
habere habitum pertinet ad memoriam ; uti autem spe-
cie, & uti habitu pertinet ad intellectum : ergo intel-
lectus,& memoria sunt una potentia realiter,quantum
ad illud,quod absolutè importatur. Maior est nota:quia
opposita est impossibilis totaliter, quòd una, & eadem
potentia habeat species, & habitum : & alia utatur spe
ciebus, & habitu uidetur impossibile. Minor patet de
de se. 2 Habitus debet poni in tali potentia,
quæ habet actum elicere ; sed habitus ponitur in memo
ria; & intellectus elicit actum: quare idem,quod prius.
Maior patet propter duo. 1 Quia generatur ha
bitus ex actibus : & ideo ponitur in illa potentia, quæ
potest elicere actum. 2 Quia habitus non po-
nitur nisi ut eliciatur actus perfectior à potentia habi-
tuata,quod non potest fieri, nisi in illa potentia pone-
retur habitus, qui elicit actum. Minor patet : nam offi-
cium memoriæ est tenere habitum, uel speciem officiū
autem intellectus est uti prædictis : ergo,&c.

Dubia aduersus opin. Aegid.

SED CONTRA hanc conclusionem occurrūt
duo dubia. Primum est:quia,cum imago attendatur se
cundum potentias animæ correspondentis tribus perso
nis in diuinis,quæ quidem potentiæ sunt memoria, in-
telligentia,& uoluntas : uidetur, quòd debeant realiter
ad inuicem distingui,& separari: quoniam personæ rea
liter distinguuntur ad inuicem:aliàs anima nullo mo-
do esset imago dei. SECVNDVM dubiū est:quia
ex fundamētis quæstionis uidetur posse probari memo
riam, & intellectum distingui naturaliter, & realiter.
Arguitur sic. Quæcunque distinguuntur, omni opera-
tione intellectus circunscripta,distinguuntur naturali-
ter,& realiter: aliàs esset dare medium inter distinctio-
nem realē,& rationis,quod negat doctor noster; sed me

1.Sent.dist. 30.q.3. corp. q. in calce ferè.

moria,& intellectus distinguuntur,omni operatione in
tellectus circūscripta;ergo. Pręterea ex dictis in ista
conclusione. Quæcunque potentiæ habent officia se-
cundum actus distinctos præter operationē intellectus,
distinguuntur, omni operatione circunscripta intelle-
ctus : patet ex terminis ; sed memoria, & intellectus,ut
patet ex fundamentis huius positionis, sunt huiusmodi:
ergo,&c. Nam ad memoriam pertinet tenere speciē,&
habitualiter cognoscere : ad intellectū uerò uti specie,
& actualiter cognoscere:ergo non sunt eadem realiter.

RESPONDEO Ad primum istorum sic ad
præsens : spectat enim ad tertium lib. ubi soluitur
hæc ratio. Sed sufficit ad præsens, quòd inter imaginem
creatam,& increatam est tanta similitudo, quòd ponūt
quòd aliquæ potentię animę distingui realiter,& aliquę
inter se idemptificari. Et cum hoc non obstante hac si-
militudine,adhuc anima erit imago dei. Ad secundū
uerò respondeo. Cuius gratia est aduertendum, quòd
non est intētio doctoris nostri attribuere aliquam ope
rationem,siue aliquod officium memoriæ,quòd realiter
non attribuitur intellectui,prout intellectus,& memo-
ria nominant unam potentiam absolutam: est enim una
potentia absoluta habens realiter duo officia ; quorum
unum est tenere species, & habitualiter cognoscere.
Secundum uero uti specie,& actualiter cognoscere. Ista
autem potentia,quæ realiter est una,habet duo nomina
imposita ab intellectu: nam intellectus comparat istam
potentiam unam ; ut habet unum officium; ad se ipsam;
ut habet aliud officium. Et imponit ei diuersa nomina,
& uocat eam memoriam, inquantum habet continere
species,& cognoscere habitualiter. Et uocat eam intel-
lectum,inquantum utitur ipsa specie, & actualiter cò-
gnoscit. Et isto modo memoria, & intellectus sunt duę
potentiæ,uel dicuntur duæ solū secūdum rationem,una
autem realiter. Nec est aliquod inconueniens:quia di-
stinctio secundum rationem non arguit distinctionem
realem;immò stat cum ea,ut patet ex primo articulo hu
ius quæstionis. Hoc supposito,patet quid sit dicendum
ad rationem:nam memoria,& intellectus non distinguū
tur,omni operatione intellectus circunscripta, ut patet
ex dictis. Et cum probatur,quòd habent officia,& ope-
rationes distinctas : patet,quid dicendum: non enim po
tētia,quæ importatur nomine memoriæ, habet aliquod
officium,quod non habeat illa potentia, quæ importa-
tur realiter nomine intellectus, uel illa eadem potentia
existens una, habet diuersa nomina iuxta diuersitatem
officiorum, & operationum suarum : & ideo ratio non
conuincit. Et sic patet,quid sit dicendum ad primam ra
tionem, & secundam,& totam primam partem huius
articuli.

QVANTVM uerò ad secundum membrum hu-
ius articuli, scilicet. Vtrum intellectus,& uoluntas
sint duæ potentiæ realiter distinctæ? Dicunt aliqui do

Duran.1. Sent.d.3. q.4.

ctores, quòd intellectus, & uoluntas dicunt unam rem
absolutam superadditam naturæ humanæ,habentem, ra
tionem duarum potentiarum propter hoc,quod est prin
cipium duorum actuum subordinatorum,ut sunt intel-
ligere,& uelle: ita, quòd intellectus, & uoluntas in nul
lo absoluto differunt. Et confirmatur hæc positio ratio-
nibus,& auctoritatibus. 1 Prima ratio talis est.
Sicut se habet appetitus naturalis ad naturam, quam cō
sequitur; ita se habet intellectus ad intellectum:& sen-
sitiuus ad sensitiuum;sed appetitus naturalis non differt
realiter à natura,quam consequitur: ergo. Maior,& Mi-
nor patent: constat enim,quòd appetitus naturalis ma-
teriæ non differt à materia : nec appetitur grauis à gra-
uitate. 2 Frustra ponuntur plura, ubi suf-
ficit unum,& una natura abstracta,siue una potentia rea
liter sumpta sufficit ad percipiendum intelligere, uel
le, & cognoscere: ergo. Maior patet de se ; si æquè bene
possit fieri:deus enim,& natura nihil faciunt frustra. Mi
nor probatur : quia actus genere differentes, si sint sub-
ordinati,possunt esse ab eodem principio absoluto;sicut
ab eodem lumine Solis fit illuminatio,& calefactio ae-
ris : quia illuminatio,& calefactio sunt actus subordina
ti;sed intelligere,uelle,cogitare,appetere sunt actus sub
ordinati genere differentes:quia appetere sensitiuū præ
supponit cognitiuum sensitiuum: appetere intellectiuū
præsupponit intellectum: appetere, uelle præsupponit
intelligere: ergo. 3 Præterea, Omnis uirtus nō
cognoscens formaliter fertur in suum obiectum natura
liter, & non liberè; sed uoluntas in eligendo fertur in
suum obiectum liberè,& naturaliter,prout naturale di-
stinguitur contra liberum : ergo uoluntas erit,ut cogno
scens formaliter: sed in superiori parte animę,ubi est uo
luntas,non est aliqua potentia cognoscens formaliter,
nisi intellectus : ergo intellectus, & uoluntas sunt una,
& eadem natura siue, potentia. Maior patet:quia omne
agens liberum habet iudicare de actu suo:alioquin non
dominaretur sui ; & per consequens non esset liberum
agens: potentia enim libera dicitur esse iudicatiua sui
actus ; & per consequens erit cognoscens, siue iudicati-
ua. Minor conceditur ab omnibus. 4 Si intelle
ctus esset diuersa potentia à uoluntate absolutè; seque-
retur,quòd deus posset facere,siue causare uelle, intelli
gere absque eo,quod cognoscere præcederet in intelle
ctu; consequens est salsum:ergo. Falsitas consequen-

Cap.2. Tom.3.

tis patet expresse per Beatum Augustinum.x. de trinita
te, ubi dicit. Incognita diligere non possumus:quia ni-
hil uolitum,nisi prius cognitum. Consequentia patet;
nam si intellectus, & uoluntas sunt distinctæ naturæ ab
solutè ; uelle non diuideretur ab intelligere, tanquàm
à suo subiecto,neque tanquàm à dispositionibus subie-
cti : quia habent aliud, & aliud subiectum,nec per con-
sequens

sequens dependeret ab eo in genere causæ efficientis: sed ita deus potest supplere: ergo potest causare uelle in uoluntate absque hoc, quod cognitum præcedat in intellectu. CONFIRMATVR secundo hęc positio auctoritatibus Beati Augustini: quia iste tres potentiæ sunt una mens, una uirtus, una substantia; sed responsum est ad eas in præcedenti conclusione: ideo ad præsens non admittantur. HAEC AVTEM opinio non uidetur mihi uera: sed quia totus tertius de anima est in oppositum, ut uidebitur: ideo arguatur contra eam dupliciter. 1 Sic. Actus subordinati genere differentes ab eodem principio causati, siue agente secundum eandem rationem agendi, non possunt recipi in eodem passo secundum eandem rationem recipiendi: sed intelligere, & uelle sunt duo actus subordinati genere differentes, & causantur, uel possunt causari ab eodem agente secundum eandem rationem agendi: ergo non possunt in eodem passo recipi; sed recipiuntur in ipsa anima: ergo alia est ratio recipiendi istum actum, qui est intelligere: & alia ratio recipiendi istum actum, qui est uelle: sed constat, quod ratio recipiendi intellectum est intellectio: ratio recipiendi uolitionem est uoluntas: ergo intellectus, & uoluntas non sunt una, & eadem potentia. Maior uidetur nota de se: nam licet idem agens causet diuersas operationes in diuersis receptiuis, ut Sol, qui per eundem calorem exsiccat lutum, & liquefacit ceram: & idem receptiuum secundum eandem rationem recipiendi, seu receptiuam suscipit diuersas operationes à diuersis agentibus, sicut fuit declaratum quæstione de extensione formarũ articulo. 1 Non est tamen intelligibile, quòd idem agens naturale per eandem rationem ex parte rei moueat intellectum, & uoluntatem ad tales actus, & causet eos, ut inferius euidentius apparebit, ubi disputabitur de obiecto intellectus, & uoluntatis ergo, &c. 2 Ille potentiæ, quarum una excedit aliam simpliciter, & absolute, perfectionaliter distinguuntur ab inuicem, necessariò realiter: sed uoluntas necessariò excedit intellectũ pfectionaliter: ergo. Maior patet ex terminis: aliàs una, & eadem potentia excederet se ipsam in perfectione, quod implicat. Minor uidetur nota: quia, ut suppono ad præsens, beatitudo principaliter, & principalius consistit in actu uolũtatis, quàm intellectus, quod non esset, si uoluntas nõ excederet intellectum simpliciter in perfectione. Et confirmatur ista Minor sic. Ibi est potentia simpliciter perfectior, cuius actus perficit actum alterius potentię: sed actus uolũtatis perficit actum intellectus: ergo. Assumptũ probatur per Beatum Augustinum dicentem, nullum bonum perfectè cognoscitur, quod non perfectè amatur, & per consequens amor perficit cognitionem. RESPONDEO ad rationes alterius opinionis. Ad primum dico, quòd non est simile de appetitu naturali, & cognitiuo, quia appetere est perfectior actus in cognoscẽtibus, quàm in rebus naturalibus. Et quia ad perfectiorem actum plura requiruntur, quàm ad imperfectiorem: idcirco non oportet, quòd si forma naturalis sufficit ad principiãdum actum talem, &c. Nec ualet si dicatur contra istã solutionẽ, quòd ad principiãdum actum perfectiorẽ sufficit, quòd potentia quæ ordinatur ad talẽ actum sit perfectior. Non sufficit: quia plura ordinãtur ad ipsum: nõ. n. quæcũque perfectio sufficit ad principiandum actus genere remotò differentes, cuiusmodi sunt illi, ut dictum est prius; sed in rebus creatis tales actus necessariò principiantur à diuersis potentiis. Ad secundũ dico, quòd Minor est totaliter falsa. Et exemplum, quod adducitur ad probationem, non est ad propositum; immò magis ad oppositum: nam eo ipso, quòd aer ab eodem lumine Solis illuminatur, & calefit: oportet dare in aere aliam, & aliam rationem recipiẽdi: quia lumen recipitur per diafaneitatem, in qua cõuenit cum corporibus supercelestibus; calefactionem etiã recipit ipse aer per aliam, & aliam qualitatem, in qua cõuenit cum elemẽtis. Sic à simili in proposito; per aliam rationem recipit actum intelligendi, & per aliam actum uolendi: ex quo talis actus potest causari ab eodẽ agente per eandem rationẽ agendi. Ad tertium, cum dicitur, omnis uirtus non cognoscens formaliter. Dico, quod hæc propositio ueritatem habet de agẽte principali: omne enim agẽs principale non cognoscens, fertur in obiectum naturaliter; non liberè; sed non est uerum de potẽtia, quæ non est agens principale: sed ratio agẽdi adhoc, quòd in suũ obiectum feratur liberè, sufficit, quòd sit cognoscens, uel imperet uirtuti cognitiuæ: uolũtas autem imperat intellectui, qui est cognoscens formaliter: non sicut agens principale, sed sicut ratio agẽdi: agens autem principale ipsa anima est, uel homo cognoscens formaliter, non tamen per eandem potentiam, per quã fertur, est uolens: ideo ratio non conuincit. Ad quartũ negatur consequentia, quàmuis aliqui doctores non haberent pro inconuenienti, quòd deus posset facere actũ uoluntatis sine actu intellectus. Et si hoc esset uerum, diceretur ad argumentũ, quòd illud intelligitur secundum ordinem naturalem: sed quia hoc est mihi ualde dubium: nego consequentiam. Et dico ad probationem, quòd ipse arguit ex insufficienti: manifestæ enim sunt causę, propter quas repugnat uni rei esse sine alia: deus enim non potest facere unum correlatiuum sine alio: & tamen unũ non est subiectum alterius, nec dispositio subiecti: non ergo potest fieri dilectio: sine cognitione: quia cognitio est conseruatiua dilectionis: uel propter connexionem potentiarum: quia se præsupponunt necessariò; sicut relatio, & fundamentum: & ideo non potest fieri sine eo; quia supposito, quòd realiter distinguerentur. Quid ergo? Peccat ergo ista ratio per fallaciam consequentis. Ad auctoritates Beati Augustini responsum est iã, quid sit uerum de quæstione. AD RATIONES principales patet, quid sit dicendum per iam dicta incorpore quæstionis. Et cum obiicitur in secũda ratione, quòd alimentum est obiectum potentiæ nutritiuæ, augmentatiuæ generatiuæ. Dico, quòd quàmuis istæ potentiæ habeant unum obiectum materialiter sumptum, habent tamen aliud, & aliud formaliter sumptum: nam nutrimentum respicit quid; augmentatiua quantum, generatiua superfluum alimentum, ut dicitur in secundo huius. Nutrit in eo, quòd quid; augmentat in eo, quòd quantum.

QVAESTIO V.

An potentię originentur ab anima?

CONSEQVENTER quæritur. Vtrum potentiæ originentur ab anima? Et uidetur, quòd non. 1 Si potentię animæ originarentur ab anima; sequeretur, quòd unum & idem respectu eiusdem esset actiuũ, & passiuum; cõsequens est falsum: ergo. Probatur consequentia: nam si potentiæ originarẽtur ab anima, anima se haberet actiuè respectu suarum potentiarum: & quia in ipsa fundantur subiectiuè, habet se passiuè respectu suarum potẽtiarum. Et sic unum, & idem respectu eiusdem esset actiuũ, & passiuum. 2 Pręterea, subiectum non potest esse causa effectiua suæ propriæ passionis: sed proprietates animæ sunt proprietates, seu passiones propriæ ipsius animæ, &c. Minor patet ex quæstione præcedenti. Maior uidetur nota 2. Physicorum. ubi dicitur quòd materia non coincidit cum aliis causis; & per consequens, quæ fundantur in aliquo subiectiuè, non causantur ab eo effectiuè: cum ergo propria passio fundetur in in proprio subiectiuo suo, non poterit ab eo causari effectiuæ. IN CONTRARIVM est, quòd cõiter dicitur, scilicet quòd potẽtia animæ fluunt ab essentia animæ, quod non esset uerum, nec anima haberet causalitatem aliquam effectiuam respectu suarum potentiarum; & per consequens originantur ab ipsa aĩa. RESPONDEO in ista quæstione tria sunt, uidenda. 1 Vtrũ unum, &

Confutatio opinionis Durandi.

10. de Trin. Cap. 2. Tom. 3.

Tex. c. 47.

Tex. c. 70.

unum, & idem respectu eiusdem posit esse actiuum, & pasiuum? Quia hoc tangit primum argumentum. 2 Vtrum subiectum habeat aliquam causam effectiuam supra suas proprias pasiones? Quia hoc tangit secundum argumentum. 3 Quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum, sunt diuersi modi dicendi. Dicunt enim quidam doctores, quòd imposibile est unum, & idem respectu eiusdem esse actiuum, & pasiuum. Vnde secundum eos est imposibile aliquid per illud, quod est susceptiuum, per illud sit actiuum, seu causa effectiua respectu eiusdem. Vlterius etiam dicunt, quòd illud, quod est idem subiecto, quantuncunque habeat plura essentialiter differentia, imposibile est, quòd per unum se habeat pasiuè, & per aliud actiuę respectu eiusdem. Ponunt ergo dicti, doctores duas conclusiones. Prima est, quòd imposibile est unum, & idem respectu eiusdem esse actiuum, & pasiuum. Secunda est, quòd imposibile est unum, & idem subiectum continens plura essentialiter diuersa, habere se actiuè respectu unius illorum, & pasiuè per aliud respectu eiusdem. Et quàmuis multæ rationes adducantur ad probandam primam conclusionem; potisimè tamen, & pro fundamento illorum adducuntur duæ, quarum prima talis est. 1 Si unum, & idem esset actiuum, & pasiuum, respectu eiusdem; sequeretur, quòd idem secundum idem, respectu eiusdem esset in actu, & impotentia, quod est imposibile; immò implicat: ergo. Falsitas nota est ad sensum. Et probatur: nam imposibile est unum, & idem esse ens, & non ens respectu eiusdem; sed quod est potentia ad aliquid est nõ ens respectu illius, quod autem est in actu, est ens respectu eius, quod est actu: ergo &c. Consequentia nota est: nam esse pasiuum, inquantum pasiuum, est in potentia: & esse actiuum, inquãtum actiuum, est in actu, & per consequens; si idem esset actiuum, & pasiuum respectu eiusdem, & aliquid esset in actu, & impotentia respectu eiusdem: quare &c. 2 S idem esse actiuum, & pasiuum respectu eiusdem; sequeretur, quòd eiusdem ad seipsum esset relatio realis; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis probatur: quia relatio realis requirit duo extrema realia; sicut relatio rationis duo extrema rationis: duo extrema realia non possunt esse sine distinctione reali, quæ non potest esse eiusdem ad se ipsum; quare &c. Consequentia patet; quia actiui, & pasiui est relatio realis sicut mouentis, & moti, sicut habetur. 5. Metaphysicæ ca. de aliquid. Multæ alię rationes adducuntur ad hoc; sed solutis istis duabus rationibus, omnes aliæ sunt solutæ.

Tex.c.20.

Probatio secundæ conclusionis.

ITEM ISTAS easdem rationes adducunt isti doctores ad probandum secundam conclusionem, scilicet, quòd imposibile est unũ, & idẽ subiectum, in quo non sunt partes situ distinctę, & subiecto, esse actiuũ & pasiuum respectu eiusdem; seu reducere se de potentia ad actum, quod idem est, quantumcunque sint in eo distincta aliqua essentialiter: quia secundum eos forma non agit, sed totum aggregatum: ergo totum secundum quòd totum, est, quod agit, totum, secũdum quòd totũ, est, quod patitur. Et si idem esset actiuum, & pasiuum, quantumcunque ponerentur in eo plura, & diuersa essentialiter, adhuc staret, quòd idem secundum quòd idem, esset in actu, & impotentia; & sequeretur, quòd eiusdem ad se ipsum esset relatio realis: quia totum agit, uel totum patitur: & inter agens, & patiens est relatio realis: in his principaliter stat uigor, & fundamentum huius positionis.

Secunda opinio.

EST ALIVS modus dicendi aliorum doctorum dicentium unum, & idem secundum essentiam posse esse effectiuum, & susceptiuum respectu unius, & eiusdem: & hoc dicunt pręcipuè de uoluntate respectu actus uolendi, & de subiecto respectu suarum pasionum. Ad ponendum autem hoc de uoluntate, mouentur: quia uidetur eis, quòd aliter tolleretur libertas uoluntatis, & potest formari prima ratio illorum. Sic. 1 Si uoluntas non esset causa effectiua actus uolendi, tolleretur, libertas uoluntatis; & per consequens periret meritum, uel demeritum; consequens est absurdum: ergo, & antecedens. Consequentia uidetur nota: quia si actus uolendi causaretur ab alio, quàm à uoluntate, iam uoluntas non esset domina sui actus; nec per consequens libera: ergo uoluntas erit causa effectiua actus uolendi. Et cum sit ipsius receptiua: unum, & idem per essentiam erit actiuum, & pasiuum respectu eiusdem. 2 Ad ponẽdum autem hoc de subiecto respectu pasionum mouentur ex dicto communi, quod dicitur, quòd subiectum est causa propriæ pasionis. Aut oportet ponere quædam in subiecto essentialiter differentia, ut per unũ istorum sit causa effectiua, & per aliud receptiua.

Secundũ non potest dari: quia tunc quæreretur de illis pasionibus; & sic esset processus in infinitum: relinquitur ergo primum; & per consequens habetur propositum.

Confutatio opinionum præcedentium.

ISTI AVTEM modi dicendi, quamuis sint magnorum doctorum, non tamen uidentur mihi posse stare: & ideo quantum ad hoc pono duas conclusiones oppositas eis. Prima est, scilicet quod unum & idem subiectum, secundum tamen diuersa per essentiam respectu unius, & eiusdem potest esse actiuum, & pasiuum: & potest se reducere de potentia ad actum, quo prius carebat: si ponatur, quòd aliquis per intellectum agentẽ actiuè, & per intellectum posibilem pasiuè se reducat de potentia intelligendi ad actum. Secunda conclusio est, quòd idem subiectum per essentiã non uidetur posse esse actiuum, & pasiuum, propriè loquendo, respectu alicuius actus, quo prius carebat.

PRIMA conclusio probatur dupliciter sic. 1 Omnis operatio immanens est subiectiuè sui principii actiui: sed sunt multę operationes immanẽtes: ergo multæ operationes immanentes sunt subiectiuè sui principi actiui; & per consequens subiectum respectu talium operationum erit actiuum, & pasiuũ. Maior huius propositionis patet expresse. 9. Metaphysicæ & secundo ethicorum, ubi ponitur differẽtia inter actionem immanentem, & transeuntem. Ex quibus uerbis apparet quòd omnis actio immanens est subiectiuè sui principij actiui, siue manet subiectiuè in principio actiuo, quę est Minor. Item apparet per eundem ibidem: ipse enim ostẽdit, seu diuidit operationem in transeuntem, & immanentem; & per consequens oportet dare aliquã, uel aliquas operationes immanentes, & aliquam, & aliquas operationes transeuntes: aliàs sua diuisio esset in aliquid, & nihil, quod est inconueniens. 2 Sic omnis operatio, quæ non transit in materiam exteriorẽ, fundatur subiectiuè in eo, à quo causatur effectiuè; sed multæ sunt operationes, quæ non transeunt in exteriorẽ materiam: ergo multæ sunt actiones, quæ fundantur subiectiuè in his, à quibus effectiuè causantur; & per consequens unum, & idem respectu talium actionum erit actiuum, & pasiuum. Maior nota est ex terminis; nam ex opposito prædicati destruitur subiectum: nam si actio non fundatur subiectiuè in eo, à quo causatur effectiuè, necessariò transit in materiã exteriorẽ, cuius oppositũ supponebatur. Minor patet de se, & per Philosophum, qui diuidit actionẽ in transeuntem in materiam exteriorem, & non transeuntẽ in materiam exteriorem, ut supra. 9. Metaphysicę.

Tex.c.16. cap.5.

Tex.c.16.

SECVNDA conclusio potest probari tripliciter; sed non uidentur mihi rationes ita efficaces, sicut primæ duæ, quæ dicuntur à tenentibus primam uiam: nam directè probant istam conclusionem. 1 Si unum, & idem esset in actu, & in potentia respectu unius, & eiusdem, siue actiuum, & pasiuum eo modo, quo ponunt tenentes secundam

uiam de necessitate unum, & idem secundum idem, & respectu eiusdem esset actiuum, & passiuum: esset in actu, & impotentia: nam per illud idem, per quod ageret, reciperet, & pateretur; hoc autem est impossibile. 2 Iterum non posset uitari, quin eiusdem ad se ipsum esset relatio realis tamen illi differentiam assignant ibi rationem agendi, & rationem recipiendi, seu patiendi; hoc est impossibile: esset enim relatio realis inter extrema nullo modo realiter distincta, siue diuisa.

Solutio rationum Aduersariorum.

RESTAT respondere ad rationes aliarum opinionum. Et primo ad rationes primæ opinionis. AD primum, cum dicitur: esset enim idem, scilicet, secundum idem in actu, & potentia. Nego consequentiã, quòd idem esset in actu, & potentia secundũ idem; immò secundum diuersa; ex quo ponuntur diuersa essentialiter: unum, quod sit ratio agẽdi: aliud, quod sit ratio patiendi, siue recipiendi. Et quando probant; immò forma non agit, nec patitur; immò compositum. Ratio non uidetur ualere: quia aliud est esse illud, quod agit, uel patitur: & aliud est esse rationem agendi, uel patiendi, secundum quam aliquid agit, uel patitur. Vnde quàmuis aggregatum agat, uel patiatur; non tamen est idem, secundum quod agit, uel patitur: sed hoc est aliquod principium actiuum, uel passiuum, quod est ratio agendi, uel patiendi in aggregato: alioquin sequeretur, quòd idem sumptum secundum quascunque partes diuersas non posset se ipsum mouere: quia si forma non ageret propriè, uel pateretur, sed compositum, siue totum, ut pars quantitatiua quæcunque, uel organica non est propriè, quod agit, uel patitur. Vnde non uidetur oculus uidere, sed homo per oculum: propriè enim solum suppositum est, quod agit, uel patitur: nam actiones sunt suppositorum. Si ergo idem esset, quod agit, & patitur: & idem, secundum quòd agens, agit, & patiens patitur; sequeretur, quòd si idem suppositum moueret se, quòd idem moueret, & moueretur secundum idem, quod apparet manifestè esse falsum in animalibus: & ideo ratio non concludit contra me, quàmuis necessariò concludit contra illos, qui sunt secũda de opinione, ut dictum est.

1. Metaph. in proem.

Ad secundum cum dicitur, quòd eiusdem ad seipsum esset relatio realis. Dico, quòd eiusdem ad se ipsum secundum aliam, & aliam rationem tenentes se ex parte rei, siue secundum diuersa per essentiam, quorum unum est ratio agendi, alterum ratio patiendi, bene potest esse relatio realis: nam una res, ut includit rationem agendi, differet realiter à se ipsa, ut includit rationem patiendi: si ratio agendi, & patiendi differant realiter: & ideo respectus actiui, & passiui: mouentis, & moti hoc modo non sunt oppositi, nec incompossibiles in eodem subiecto, uel circa idem subiectum: sunt tamen oppositi, & incompossibiles circa eandem essentiam præcisè sumptam, non includentem plura differentia eo modo, quo arguebatur contra secundam conclusionem, & opinionem. Et ideo ratio arguit contra eos, & non contra me.

AD RATIONES secundæ opinionis respondeo. Et primo ad primam, cum dicitur, quòd uoluntas est causa effectiua sui actus, & receptiua eiusdem actus uolendi; aliàs non esset libera. Concedo, quòd uoluntas est causa effectiua sui actus, & receptiua eiusdem; non tamen secundum idem, sed secũdum aliud, & aliud. CVIVS gratia est aduertẽdũ, quòd sicut oportet dare intellectum agentem, qui sit ratio agendi respectu actus intelligendi, & intellectum possibilem, qui sit ratio receptiua eiusdem actus: ita oportet dare de necessite uoluntatem agentem, quæ sit ratio agendi respectu actus uolendi, & uoluntatem passiuam, quæ sit ratio receptiua talis actus. Et ne hoc uideatur extraneum, potest probari per rationem illam, per quam probat Philosophus, quòd sit dare intellectum agentem: arguit enim sic Philosophus. In omni natura, in qua est dare unum, quod est omnia fieri, est dare unum, quod est omnia facere; sed in natura intellectuali est dare unum, quod est omnia fieri, scilicet, intellectum possibilem, qui potest omnem rationem, aut actum intelligendi recipere: ergo erit unum dare intellectum, qui erit omnia facere. Per istam rationem nihil addito, nihil remoto, potest probari, quòd est dare uoluntatem agentem: accipiatur enim eadem Maior, & inferatur Minor: sed in natura uolitiua est dare unum, quod est omnia fieri, scilicet, uoluntatem, quæ potest omnem actum uolendi recipere: ergo oportet dare unam uoluntatem agentem, quæ potest omnia facere. EST tamen aduertendum, quòd non ponitur uoluntas agens ad illustrandum, uel illuminandum obiectum uoluntatis; hoc enim sufficienter fit per ipsum intellectum; sed ponitur uoluntas agens in anima nostra, ut sit in ea ratio agendi respectu actus uolendi, sicut intellectus agens est ratio agendi respectu actus intelligendi. Et de hoc, deo dante, patebit in. 3. huius.

tex. c. 17. & 18.

Ad secundum dicetur immediatè in sequenti articulo. Et hæc de primo principali.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT Secundo uidere. Vtrũ subiectũ habeat quam causam effectiuam, supra suas proprias passiones? Quia hoc tangebat secundum argumentum.

Henrici Gandauensis quodlib. 10. q. 5.

AD HOC dicunt aliqui doctores, quòd subiectum uerè, & propriè est principium originans, siue causa effectiua suæ passionis. Quod potest probari ex dictis eorum tripliciter. 1 Sic. Impossibile est, quòd subiectum, & sua proprietas æquè immediatè oriãtur à generante: aliàs nullo modo subiectum præcederet suam propriam passionem; causabuntur ergo ordine quodam; ita quòd unum producitur alio mediante. Aut ergo subiectum produceretur mediante passione propria, aut econuerso. Primum non potest dari: quia tunc proprietas præcederet illud, cuius est proprietas, quod est impossibile: relinquitur ergo secundum, scilicet, quòd proprietas producitur mediante subiecto, & per consequens essentia subiecti erit immediata causa productiua suæ propriæ passionis. 2 Si subiectum non esset principium originans, siue causa effectiua suæ propriæ passionis; sequeretur, quòd propria passio non de necessitate consequeretur suum subiectum; consequens est contra totam Philosophiam: ergo. Consequentia probatur: quia illud, quod est tantum susceptiuum alicuius accidentis, non imponit necessitatẽ illi accidenti, quod patet de nigredine, & albedine, & aliis accidentibus communibus, quæ solum respiciunt subiectum, ut receptiuum eorum. Si ergo propria passio nullo modo causaretur à subiecto effectiuè, tantum respiceret ipsum, ut receptiuum; & per consequens non consequeretur ipsum de necessitate, quod est inconueniens.

Solutio ad prædictam rationem.

ET SI dicatur ad istam rationem, quòd subiectum non imponit necessitatem essendi propriæ passioni; sed generans simul utrumque producendo.

Impugnatio solutionis.

ARGVITVR contra hoc. Et uidetur, quòd solutio hæc non datur sufficienter: quia si subiectum nullam necessitatem imponit passioni: ideo, quantum est de se non, habet necessariam habitudinem ad ipsam, nec repugnat ei esse sine propria passione: nam si non potest esse subiectum sine propria passione: eo, quòd generans semper generat utrunque; hoc per comparationem ad subiectum uidetur esse per accidens; non ergo haberet per se subiectum necessariam habitudinem ad propriam passionem, quod est inconueniens. 3 Si subiectum nullam causalitatem effectiuam haberet supra suas proprias passiones; sequeretur, quòd propriæ qualitates non possent agere, ut instrumentum formarum substantialium, consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis nota est de se: nam cum dictæ qualitates agant, ut instrumentum essentialium formarum, & substantialium.

stantialium, necessariò agunt, ut instrumentum formarum substantialium: nam talis actio non competit, nec conuenit de se ipsis qualitatibus. Consequentia probatur quia nō potest dici, q̄ dictæ qualitates agant, ut instrumentum essentialium formarum substātialium, nisi sint ab eis effectiuè, uel recipiant ab eis aliquam uirtutem. Non potest dici, quòd recipiant ab eis aliquam uirtutem distinctam realiter ab ipsis; si ergo non causabuntur aliquo modo ab ipsis effectiuè, non uidetur aliqua causa: quare agant, ut instrumentum earum.

Confutatio præfatæ opin.

HAEC OPINIO non uidetur mihi totaliter uera. Et ideo quantum ad istum articulum pono duas conclusiones. Cuius gratia est aduertendum, quòd efficiens, siue originans potest capi dupliciter. Vno modo strictè, uel propriè, ut dicatur efficiens, siue originans, illud solum, quod directè agit, uel facit eo modo, quo faber est causa efficiens cultelli. Alio modo capitur largè, & indirectè per modum cuiusdam connexionis, & resultationis eo modo, quo inferius declarabitur. Prima conclusio, quod subiectum non potest esse propriè; & directè principium originans suæ propriè passionis. Secunda conclusio, quòd subiectum indirectè, per modum cuiusdam connexionis, & resultationis potest esse principium originans suæ passionis. PRIMA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. Si subiectum propriè, & directè esset causa effectiua suæ passionis; sequeretur, quòd unum & idem, & secundum idem esset actiuum, & passiuum respectu eiusdem; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet ex articulo præcedenti: nam si unum, & idem secundum idem esset actiuum, & passiuum respectu eiusdem; unum, & idem secundum idem respectu eiusdem esset in actu, & in potentia, & fundaret respectus oppositos, & incompossibiles; cuiusmodi sunt respectus mouentis, & moti, actiui, & passiui; quod impossibile est. Consequentia patet: nam inter subiectum, & propriam passionem non mediant aliquæ proprietates: ita, quòd una illarum esset ratio agendi, alia ratio patiendi: quia pari ratione peteretur de istis proprietatibus. Vtrum causarentur ab ipso effectiuè, aut non? Si non: eadem ratione standum esset in prima proprietate. Et ideo dicendum, quod non causabatur effectiuè à subiecto. Si sic, uel inter subiectum, & proprias passiones mediant aliæ proprietates, uel non. Si sic: erit processus in infinitum. Si non: ergo idem secundum quòd idem respectu eiusdem erit actiuum, & passiuum, quòd est totaliter impossibile.

Euasio.

NEC ualet, si dicatur ad istam rationem, quòd idem secundum idem nō esset propter hoc actiuū, & passiuum: quia ratio agendi, & producendi dicta accidentia, est forma: ratio uero patiendi materia: nam licet hoc posset aliquem colorem habere de quantitate, quæ non recipitur in materia mediante forma substantiali; nullum tamen colorem potest habere de accidentibus, quæ consequuntur rem ex parte formæ: talia enim accidentia recipiuntur mediante forma substantiali; & per consequens forma substantialis respectu talium accidentium non solum erit ratio agendi; immò ratio recipiendi: nunc autem ita est, quòd propria passio consequitur subiectum ratione formæ: oritur enim ex principiis speciei; species autem sumitur à forma: & ideo in proposito ista solutio magis est contra eos, quàm pro eis. 2 Ad principale sic. Si subiectum esset principium effectiuum suæ propriæ passionis; sequeretur, quòd forma substantialis esset immediatum principium suæ operationis, consequens est falsum ergo. Falsitas consequentis probata est in primo articulo. 3. quæstionis istius secundi. Consequentia probatur. Vel subiectum producit suam propriam passionem immediatè, uel mediante aliqua alia proprietate. Si immediatè: habetur oppositum. Si mediante quadam alia proprietate: quæretur de illa. Vtrum sit à subiecto producta effectiuè, uel non? Si sic, quæretur, sicut prius; & erit processus in infinitum. Si non: pari ratione erat standum in primis, uel dicendum, quòd subiectum non est causa effectiua suæ passionis.

Euasio.

NEC ualet, si dicatur, quòd istam rationem ego solui in illa quæstione scilicet. Vtrum potentiæ animæ differant realiter ab anima; ibi namque in solutione primi argumenti ad principale dixi, quòd non erat simile de accidentibus permanentibus, & fluxibilibus, & ideo supposito, quòd forma substantialis sit immediatum principium accidentium permanentium, ut puta, quòd anima esset principium suarum potentiarum: non tamen propter hoc sequebatur, quòd esset immediatum principium suæ operationis, siue alicuius accidentis non permanentis, ex quibus non uidetur sequi aliquod inconueniens, quòd anima sit immediatum principium suarum potentiarum: & forma substantialis sit immediatum principium suæ actionis respectu accidentium permanentium: nam licet ista uerba dixerim: non dixi asserendo animam esse principium effectiuum propriè, & directè suarum potentiarum; sed dixi, SI, ita, quòd supposito, quòd ita esset, non esset simile de potentiis, & actibus, siue accidentibus non permanentibus propter causam ibidem assignatam; bene tamen uolo animam immediatè aliquo modo esse principium suarum potentiarum, quo modo non est principium actuum, nec accidentium fluxibilium, ut statim apparebit in probando secundam conclusionem, & ideo ista dicta non tollunt rationem prædictam; immo si bene inspiciantur, fortificant ipsam: patet igitur prima conclusio. SED propter declarationem secundę conclusionis est aduertendum, quòd sicut non solum illud, per quod subiectum subest formæ; sicut per quantitatem subest aliquid figuræ, dicitur principium passiuum, uel passiuè se habere ad formam illam; immò etiam illud, per quod disponitur tale principium passiuum ad recipiendum talem formam, dicitur passiuè se habere ad illam formam. Verbi gratia, mollities ceræ, quia disponit ceram ad recipiendum figuram sigilli, licet non sit illud, in qua recipitur figura sigilli in ratione recipiendi: quia propriè loquendo ratio recipiendi figuram sigilli est quantitas, alio tamen modo; quia disponit subiectum, dicitur esse ratio recipiendi figuram: & dicitur se habere passiuè respectu figuræ. Sic suo modo non solum dicitur principium originans, & effectiuum illud, quod propriè, & principaliter agit, & efficit: immò etiam potest dici principium originans, siue effectiua causa illud, quod quodam ordine, & quadā necessaria connexione producit aliud. Vt si aliquod totum continuum moueatur à motore extraneo: constat, quòd totus motus, & quælibet pars eius est ab extrinseco motore, qui totum continuum mouet & à solo illo est totus motus; sicut à communicante esse effectiuè toti motui, uel mobili, mediante motu: quia tamen quodam ordinem naturę uirtus motoris per prius attingit partem motus, qui est in parte mobilis magis sibi propinqua, & illa mediante attingit partes motus, quæ sunt in remotioribus partibus mobilis: potest dici, quod motus remotioris partis secundum quandam connexionem, & consequentiam naturalem originatur, & efficitur à motu partis propinquioris. Sicut si figatur clauus in aliquo corpore, & aliquis non posset illud corpus trahere, nisi per clauum, ipsum capiendo; licet ipse solus esset, qui effectiuè traheret, & clauum, & corpus: & qui effectiuè communicaret motum toti mobili; tamen largè, & indirectè secundum reductionem quandam ad genus causæ efficientis, motus aliarum partium post clauum diceretur originari à motu claui, clauus diceretur per modum cuiusdam connexionis trahere corpus. Ita suo modo imaginor de subiecto, & propria passione: cum enim ex subiecto, & propria passione fiat unum per se in secundo modo dicendi per se; una pars, puta, subiectum propriè, & strictè loquendo de causa efficiente, non est causa alterius partis; immò generans, uel creans (si à solo deo sit) est causa efficiens propriè utriusque

partis, & totius; poteſt tamen dici una ſecundum quandam reductionem ad genus cauſæ efficientis originari uel erumpere ab altera, inquantum uirtus agentis non attingit partem poſteriorem, puta, paſsionem; niſi mediante priori, ideſt, ſubiecto propter connexionem connaturalem ipſorum, ſicut dictum eſt de motu prioris partis mobilis reſpectu partis poſterioris; & de motu claui reſpectu corporis, quod trahitur clauo me diante: nunquàm enim generans poteſt efficere paſsio nem, nec eam attingere effectiuè, niſi prius attingendo ſubiectum, poſtea quodam ordine efficientia generantis attingit propriam paſsionem. Iſto ergo modo intelligo primam concluſionem, ſcilicet, quòd ſubiectum indirectè, & per modum cuiuſdam connexionis, & reſultationis poteſt dici principium originans, ſiue cauſa effectiua ſuę paſsionis. PROBO ergo dupliciter ſic.

1 In habentibus ordinem prioritatis, & poſterioritatis ſic, quòd poſterius non poteſt naturaliter dici attingi ab aliquo effectiuè, niſi priore mediante, prius poteſt dici indirectè per modum cuiuſdã cõnexionis principium originans poſterioris; ſed ſubiectum, & ſua proprietas habent talem ordinem naturalem ad inuicem, quòd propria paſsio non poteſt attingi effectiuè ab aliquo agente: ergo. Maior, & Minor huius patent: ergo.

2 Sic. Si ſubiectum nullam cauſalitatem haberet ſupra ſuas proprietates; ſequeretur, quòd non plus dependerent, quàm quodcũque aliud accidens cõmune; conſequens eſt falſum: ergo. Patet conſequentia: quia ſolum dependeret ab ipſo materialiter, & ſubiectiuè, ſicut aliqua accidentia. Ad uitandum ergo illud inconueniens oportet dicere, quòd ſubiectum eſt aliquo modo principium originans ſuæ proprietatis. Sed non eſt principium propriè, & directè; ſicut probaui in prima concluſione; relinquitur ergo, quòd ſit principiũ origãs, indirectè, per modum cuiuſdam connexionis eo modo, quo dictum eſt. Et iſto modo ſaluatur commune dictum omnium Doctorum, & Philoſophorum dicentium, quòd propriæ paſsiones fluunt à ſubiectis; non quidem proriè, & directè; ſed indirectè, & per modũ cuiuſdam cõnexionis, & reſultationis eo modo, quo expoſitum eſt. Hoc autem dico, quaſi dubitatiuè, & dando aliis materiam cogitandi. RESTAT reſpondere ad rationes alterius opinionis. AD primum, cum dicitur, quòd impoſſibile eſt ſubiectum, & propriam paſsionem æquè immediatè cauſari à generante. Conceditur, & ex hoc non arguitur, quòd ſubiectum ſit cauſa effectiua ſuæ propriæ paſsionis, propriè, & ſtrictè loquendo: ſed bene arguitur, quòd indirectè, ut dictum eſt de conditione motus prioris partis mobilis reſpectu motus poſterioris partis mobilis: & de clauo reſpectu corporis, qđ trahitur ipſo mediante. Ad ſecundum, cum dicitur, quòd propria paſsio non de neceſsitate ſequitur ſubiectum, Nego: proprietas enim de neceſsitate ſequitur ſubiectum: nõ quia ſubiectum imponat neceſsitatem eſſendi paſsioni propriè, ſicut cauſa efficiens propriè paſsionem; ſicut nec etiam motus primæ partis mobilis; neceſſariam tamen connexionem habet ſubiectum cum propria paſsione: ſicut habent partes motus diuerſarum partium eiuſdem mobilis: quia efficacia agentis extrinſeci non eſt nata attingere paſsionem, non præſuppoſita attingentia ſubiecti, nec poteſt attingere ſubiectum, niſi conſequenter ordine naturæ attingendo paſsionem per talem unitatem, quam per ſe ſic habent, & per connexionem, quam non habent aliqua accidentia cum ipſo ſubiecto: conſequitur ergo propria paſsio de neceſsitate ſubiectum: non quia propriè, & ſtrictè loquendo, ſit cauſa effectiua ipſius: ſed quia eſt eius principium originans per modum cuiuſdam connexionis. Ad tertium dico, quòd talis connexio ſufficit ad hoc, quòd unum agat in uirtute alterius: nec oportet, quod unum ſit cauſa effectiua alterius propriè, & ſtrictè: & ideo rationes non conuincunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT ergo uidere tertio. Vtrum potentiæ animæ originantur ab ipſa anima? Cuius gratia eſt aduertendum, quòd difficultas huius articuli dependet ex articulo præcedenti: ideo quantum ad iſtum articulum pono quatuor concluſiones. Prima eſt, quòd potentiæ animæ non originantur ab anima, nec etiam effectiuè, loquendo propriè, & ſtrictè de cauſa efficiente. Secunda eſt, quòd anima eſt primum originans ſuarum potentiarum indirectè per modum cuiuſdam connexionis, & reſultationis. Tertia, quòd potentiæ animæ ſenſitiuæ, & uegetatiuæ uerè, & propriè, & directè, cauſantur effectiuè à generante. Quarta, quòd potentiæ animæ intellectiuæ propriè, & directè producuntur à ſolo deo creãte effectiuè. PRIMA concluſio probatur dupliciter. 1 Sic. Nulla proprietas naturalis propriè, & directè cauſatur effectiuè ab eo, in quo recipitur ſubiectiuè; ſed potentiæ animæ ſunt proprietates naturales animę, & fundantur in ea ſubiectiuè: ergo, &c. Maior patet ex articulo præcedenti. Minor patet ex quęſtione præcedenti.

2 Proprius, & immediatus effectus naturalis alicuius cauſę efficientis debet aſsimilari ſuæ cauſæ: ſed potentiæ animæ non aſsimilantur eidem: ergo. Maior patet: quia omne agens naturale intendit ſibi aſsimilare paſſum. Minor patet: quia potentiæ animæ ſunt accidentia: anima autem eſt ſpiritualis ſubſtantia: quare.

SECVNDA concluſio probatur dupliciter.

1 Sic. Subiectum eſt cauſa effectiua ſuarum proprietatum indirectè, & per modum cuiuſdam connexionis, & conſequenter naturaliter; ſed potẽtiæ ſunt proprietates connaturales ipſius animę: ergo &c. Maior, & Minor patent per iam dicta. 2 Illud, ad cuius eſſe ſequitur aliud, de neceſsitate eſt aliqua cauſa illius; ſed ad eſſe animę ſequitur de neceſsitate potentiæ: ergo anima eſt aliquo modo cauſa dictarum potentiarum. Tunc ulterius. Aut eſt cauſa propriè, & directè. Aut eſt cauſa indirectè per modum cuiuſdam connexionis. Non primo modo, ut probatum eſt: ergo ſecundo modo. Minor huius nota eſt de ſe. Maior patet: quia cauſa eſt ad cuius eſſe &c. TERTIA concluſio probatur dupliciter. 1 Sic. Potentiæ animæ ſenſitiuæ aut cauſantur effectiuè ab anima, in qua recipiuntur fundatiuè, aut à generante educente animã ſenſitiuam de potẽtia materiæ. Sed non producũtur effectiuè ab anima propriè, & directè, ut probatum eſt in concluſionibus prædictis: ergo relinquitur, quòd cauſantur ab ipſo generante. Maior patet ex ſufficienti diuiſione. 2 Generans dã do naturã, dat illa, quæ ſequuntur naturam: ergo generans educẽdo animam ſenſitiuam de potentia materiæ, dat ei naturam: ergo dat illa, quæ de neceſsitate ſequuntur animam ſenſitiuã: ſed potẽtiæ ſunt hmõdi: ergo, &c. Tota ratio patet ex terminis. Solum probatur primum antecedens, ſcilicet, quòd dans formam dat omnia, &c. Hoc autem probatur ſic. Aut generans producit effectiuè accidentia illa, quæ neceſſariò conſequuntur naturam. Aut non. Si ſic, habeo propoſitum. Si non. Tunc ulterius; aut dat uirtutem illi naturæ ad producendo illa accidentia: aut non. Si non: tunc illa accidentia nullo modo producuntur. Si uero dat ei uirtutem: aut diſtinctam à ſubſtantia illius formæ, uel naturæ: uel non. Si non: ergo per talem uirtutem non poterit producere illa natura talia accidentia, cum nulla ſubſtantia poſsit eſſe immediatum principium ſuæ operationis, ut dictum eſt ſupra. Si uero dat ei uirtutem diſtinctam à ſubſtantia ſua: tunc inter ſubiectũ: & propriam paſsionem mediabit iſta proprietas accidentalis, quod eſt inconueniens. Et ẽt pari ratione peteretur de illa uirtute, ſicut de prima proprietate: & ſic eſſet proceſſus in infinitum: relinquitur ergo primum uidelicet, quòd generans ſit cauſa productiua talium accidentium.

Scilicet. q. 3. huius lib. art. 1.

QVARTA concluſio probatur dupliciter.

1 Sic. Aut potentiæ animæ intellectiuæ cauſantur

fantur ab ipsa anima. Aut à generante. Aut ab ipso deo creante. Non ab anima, ut probatum est. Non à generante: quia non extendit se sua uirtus ad causandum tales potentias: ergo relinquitur tertium. 2

Quod potest produci uirtute agentis naturalis, potest corrumpi ab agente naturali; sed potentiæ animæ intellectiuæ non possunt corrumpi ab agente naturali: ergo nec possunt ab eo effectiuè produci; & per consequens producuntur à solo deo. Maior, & Minor patent de se: ergo &c. Patent igitur prædictæ conclusiones.

Dubitationes aduersus determinatas conclusiones.

TAMEN CONTRA ista concurrunt quædam dubia, & specialiter contra primam conclusionē, & ipsius probationes. Cum ad dubia, quæ possunt oriri contra conclusionem, responsum est in præcedenti articulo. Contra igitur rationes arguitur quadrupliciter. Contra primam dupliciter. Et contra secundam dupliciter. CONTRA primam sic. 1 Nulla proprietas causatur effectiuè ab eo, in quo recipitur subiectiuè; sed intelligere, & uelle sunt proprietates animæ, & fundantur in ea subiectiuè: ergo non causantur ab anima effectiuè. Cuius contrarium est superius probatum. 2. Cōtra minorē, ubi dicitur, quòd potentiæ animæ fundantur in anima subiectiuè. Hoc uidetur falsum de potentiis sensitiuis, quæ fundantur in organo corporali; & per consequens non sunt in essentia animæ: tales .n. potentiæ non originantur ab anima per modum connexionis; sed à toto composito: quia, ut probatum est superius in quæstione de extensione formarum, non sunt proprietates animę; sed totius compositi: ergo. CONTRA secundā probationem arguitur dupliciter. 1 Sic. Creatura est proprius effectus immediatus ipsius dei; & tamen non assimilatur ei sic, quòd sit eiusdem rationis cum eo; sicut arguit ista ratio, ergo, illa Maior est falsa, quæ dicit, quòd proprius, & immediatus effectus alicuius causæ necessariò similatur illi causę. 2 Sic. Sol est causa istorum inferiorum: & tamen non est eiusdem rationis cum illis: ergo illa Maior est falsa. Antecedens patet: quia ista inferiora sunt effectus proprii naturales Solis: & tamen certum est, quòd non sunt eiusdem rationis cum eo, nec assimilantur ei hoc modo: hæc igitur Maior haberet fortè ueritatem in causis uniuocis; sed in æquiuocis nullo modo uidetur habere ueritatē.

Solutio dubitationum.

SED ISTIS non obstantibus dico, quòd rationes concludunt in materia data. Et ideo respondeo ad obiecta. AD PRIMVM dico, quòd, sicut superius dictum est, in probando potentias animæ esse realiter distinctas ab anima, actus non possunt dici propriæ passiones animæ: quia continuè desinunt esse, & per consequens non possunt dici proprietates propriè loquendo: nam proprietates sunt proprię passiones, ut hic loquimur. Maior ergo illius rationis uera est. Sed Minor, quæ assumitur est falsa: intelligere namque, & uelle sunt proprietates animæ: quia proprietas inseparabiliter consequitur subiectum: ideo ratio nihil concludit. Ad secundū dico, quòd, sicut superius uisum est in quæstione de extensione formarū, aliqua sunt accidentia, quæ sequuntur compositum ratione solum materię: quædam solum ratione formę: quędam ratione utriusque: & ut ibi dicebatur, illa accidentia, quę sequuntur rem ratione utriusque partis, afficiunt quamlibet partem, & fundantur subiectiuè in toto, & in qualibet parte: nunc autem ita est, quòd potentię organicæ sequuntur compositum ratione utriusque partis, ut ibidem fuit declaratum, & principalius ratione animæ, quàm ratione corporis: & ideo sic fundantur subiectiuè in toto; quod etiam afficiunt; & fundantur subiectiuè in qualibet parte, & principalius fundantur in anima: sed in ipsa fundantur radicaliter. Et ideo tales potentiæ dicuntur principalius originari ab anima, quàm à toto composito: quàmuis possent dici originari à cōposito: sed non ita propriè. Ad tertium, & quartum dico, quòd si bene inspiciantur cōtrouersiæ positæ in illa materia, obiectiones non habent hic locum. Prima non: nam quamuis creatura sit effectus proprius, & immediatus dei: non tamen naturalis, idest, naturaliter productus: producitur enim à deo supernaturaliter, ut de nihilo, ad quod attingere non ualet aliqua actio naturalis. Secunda obiectio autem non conuenit: nam, quàuis Sol producat aliquos effectus, qui non sunt eiusdem rationis, uel quæcunque causa ęquiuoca: quia immediatè nulla substantia, ut superius est probatum, potest esse immediatum principium suæ actionis: producit igitur Sol suos effectus, mediante calore suo, & luce, quæ distinguuntur realiter ab eo, sicut potentiæ animę ab anima. Et ideo iste rationes non destruunt rationes primas principales. Patet igitur quid mihi uidetur dicendum, quantum ad istum articulum, & quantum ad quæstionem totam. AD RATIONES principales patet etiam, quid dicendum per iam dicta in primo, & secundo articulo.

QVAESTIO VI.

An sensus sit susceptiuus specierū sine materia?

TRVM sensus sit susceptiuus specierū sine materia? Et uidetur, quòd non. Species rerum sensibilium habent in aere uerum esse reale: ergo sensus non est susceptiuus specierū sine materia. Consequentia nota uidetur pro tanto: quia tunc dicitur passum, siue potentia recipere species sine materia, quando non recipit ea sub illo modo essendi reali, sub quo erant in suo subiecto: ergo per oppositum. Quando species recipitur sub esse reali, quòd habebat in subiecto, non dicitur recipi sine materia. Sed si species rerum sensibilium habent in aere uerū esse reale, reciperētur in sensu sub esse reali, quod habebant in subiecto: non ergo recipientur sine materia: patet igitur consequentia. Antecedens probatur sic. Illud, quod habet esse in medio, omni operatione intellectus circunscripta, habet in eo uerum esse reale; sed species rerum sensibilium habent esse in medio, omni operatione intellectus circunscripta: ergo. Maior patet per Philosophum 6. metaphysicæ, qui diuidit ens in reale, & rationis. Et uocat ens reale, quod non habet esse à ratione. Minor patet de se: ergo. Preterea. Si sensus esset susceptiuus specierum sine materia, species recepta in sensu, aut causaretur effectiuè ab obiecto, uel in ipso sensu: hæc patet per sufficientem diuisionem. Non potest dici, quòd causaretur ab obiecto: quia semper agens est præstantius, & nobilius patiente ut dicitur 3. huius, subiectum aliquod est nobilius sensibili: quia sensibile est magis materiale, sensus magis immaterialis, & spiritualis: & omne tale est nobilius: nō ergo potest dici species in sensu effectiuè ab obiecto causari. Nec potest dici effectiuè causari à sensu: quia sensus secundum Philosophum. 2. huius est purè passiuus; & per consequens non est dare sensum aliquem agentem, qui sit causa effectiua huiusmodi specierum: non ergo potest dici species ab aliquo causari; & per consequens sensus non est susceptiuus talium specierum sine materia. IN OPPOSITVM est Philosophus in litera. Respondeo, in ista quæstione tria sunt uidenda. Primum est. Vtrum species, siue intentiones rerum sensibilium habeant in medio esse reale, uel tantum intentionale? Quia hoc tangit primum argumentum. Secundum. Vtrum sit dare aliquem sensum agentem, qui habeat uirtutem aliquam effectiuam respectu talium specierum? Et hoc tangit secundū argumentum. Tertium, quòd quærit quæstio principalis.

Tex.c.4. *Tex.c.19.* *Tex.c.51. 52.53.* *Tex.c. 121.138.*

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum, ordine hoc procedetur.

procedetur. Quia primo ponetur quædã opinio cũ motiuis suis, quæ directè opponitur conclusioni doctoris nostri. Secundo declarabitur opinio doctoris, nostri, & simul cum hoc impugnabitur opinio ei contraria. Tertio, & ultimo soluentur rationes alterius opinionis. Est igitur quædam opinio, quæ ponit per ordinem duas conclusiones. Prima est, quòd lumen in aere habet uerum esse reale, & idem intelligendum est de specie coloris, & cuiuslibet alterius sensibilis in medio. Secunda est, quòd impossibile est duo lumina, siue duę intentiones solo numero differentes esse in eodem subiecto, siue in eadem parte aeris. Iste autem doctor in ponendo istas conclusiones hoc ordine procedit: quia primo arguit contra se. Et secundo probat conclusiones suas. Tertio soluit rationes contra se factas. 1 Arguit igitur primo sic. Impossibile est plures formas substantiales solo numero differentes, esse simul in eodem subiecto; sed plura lumina sunt in eadem parte aeris, siue medij: ergo. Maior nota est de se Minor probatur. 1 Si ponatur quædam tabula perforata, & ponantur duo lumina, siue duæ candelæ ex utraque parte fo ationis; illa lumina proijcient radios suos ultra foramen, & in ipso foramine simul concurrent; & per consequens uidetur, quòd in foramine sint duo lumina solo numero differentia. 2 Hoc idem probatur ex experientia. Si ponatur uirga, uel baculus inter duo luminaria, statim faciet umbrã ex utroque latere: hoc autem non esset, nisi ex utraque parte priuaretur lumen unius luminaris, & dimitteretur lumen alterius luminaris: ergo. 3 Hoc idem apparet de intentionibus coloris, quæ, quantum ad hoc, sunt eiusdem rationis cum lumine: nam cum per idem medium à diuersis uideantur distincta alba; ita, quòd illud, quod uidetur ab uno, non uidetur ab alio: oportet, quòd in medio sint diuersæ intentiones albi: alioquin si non esset, nisi una, illa duceret quemlibet uidentem in cognitionem utriusque albi, quod est contra suppositum. SECVNDO ad principale arguitur sic. Nulla forma realis multiplicatur in instanti; sed lumen multiplicatur in instanti: ergo. 3 Sic. Omnis forma realis potest manere absente suo agente; sed lumen non manet absente suo agente: ergo non est forma realis. HOC facto declarat iste doctor intentionẽ, siue positionem suam, dicens, quòd esse intentionale potest capi dupliciter. Vno modo, prout distinguitur contra ens reale: sic, quòd est tantum ens rationis; sicut est uniuersalitas, uel aliud tale. Et sic impossibile est lumen esse tale ens intentionale: quia aliquam entitatem habet in re extra animam. Alio modo potest capi intentionale illud, quod est repręsentatiuum alterius. Sicut si imago Herculis diceretur intentio eius; sed intẽtio sic dicta habet uerum ens reale existens in genere determinato, ut probabitur statim. Et isto modo lumẽ dicitur habere esse intentionale in ipso medio uerè, & propriè, & habere esse reale in eo. Probatur ergo assumptum scilicet, quòd lumen, & quodlibet aliud, quod sic habet esse intentionale habeat tantam entitatem, quòd sit in aliquo genere determinato: quia hoc negatur ab aliquibus. Hoc autem sic probatur. Philosophus 6. metaphysicæ diuidit ens reale, quod condiuiditur enti rationis in. 10. prædicamenta; sed lumen nõ pertinet ad illud ens, quod tãtum est ens rationis: quia, ut dictum est, ponit aliquid extra animam: ergo lumen pertinet ad ens, quod diuiditur in 10. pr̨dicamenta; sed ens, quod diuiditur in 10. prædicamenta diuiditur in ea sufficienter: ita, quòd sub ente reali impossibile est dare aliquod ens, quod non sit in aliquo pr̨dicamento: alioquin diuisio illa esset insufficiens: quia impossibile est aliquod contineri sub aliquo communi; quin contineatur sub aliquo membrorum ipsum diuidentium, si sufficiẽter diuidatur. Vt impos ibile est dare aial, quod non sit rationale, uel irrationale: oportet ergo dicere, q; lumen sit in aliquo prædicamento. ET SI dicatur ad istam rationem, quòd lumen est in prædicamento per reductionem, sicut punctus, uel unitas. Et ideo non oportet, quòd sit ens reale, quod simpliciter est in prædicamento. ARGVITVR contra hoc dupliciter. Primo probatur, quòd lumen per se & non per reductionem est in prædicamento.

Heru. 2. Sẽ. dist. 15. q. 1

Ad. reales.

tex. c. 4.

Tacita responsio.

Impugnatio.

Secundo ostenditur, quòd posito quòd haberet esse in prædicamento per reductionem: adhuc tamen habebit uerum esse reale. PRIMVM probatur sic. Illud cui conuenit ratio generis generalissimi est per se, & directè in prædicamento; sed lumini conuenit ratio generis generalissimi: ergo. Minor patet de se: quia est qualitas. Maior patet: quia illud dicitur esse in pr̨dicamento; sicut species prædicamenti, cui conuenit ratio generis g̨neralissimi. Minor patet, quia qualitas est forma, secundum quam quales esse dicimur: sed secundum lumen aer dicitur lucidus, & illuminatus: ergo erit per se in genere qualitatis, & in ista specie. 2 PROBATVR secundum sic. Illud, quod est in pr̨dicamento sicut principium rei existentis in prædicamento, habet simpliciter uerum esse reale; sed lumen, si habet esse in pr̨dicamento per reductionem, sicut punctus, uel unitas, habet esse in prædicamento, sicut principium rei existentis: ergo. Maior patet: quia materia, & forma, punctus, & unitas, quæ isto modo sunt in prædicamento habent uerum esse reale. Minor est nota de se: ergo, & cæ. Patet igitur prima conclusio, uidelicet, quòd lumen in medio habet uerum esse reale, & quod dictum est de lumine, intelligendum est de speciebus colorum in medio, quæ, quantum ad hoc, sunt eiusdem rationis cum lumine.

Cap. de Quali.

DEINDE probatur secunda conclusio, uidelicet, quòd impossibile sit duo lumina numero differentia esse in eadem parte aeris, siue duo intentiones. Et arguitur. Sicut se habet accidens ad esse subiecti; ita unitas, & pluralitas accidentis se habet ad unitatem, & pluralitatem subiecti; sed esse cuiuscunque accidentis dependet ab esse subiecti: quia accidentia non sunt entia, nisi quia entis: ergo unitas, & pluralitas accidentis cuiuscunque dependet ab unitate, & pluralitate subiecti: cum igitur lumen, & intentiones sint accidentia; unitas, & pluralitas ipsorum sumetur ab unitate, & pluralitate subiecti, id est, medij: igitur non poterunt duo lumina solo numero differentia, siue duę intentiones esse in eadem parte aeris. ET confirmatur ista ratio specialiter de lumine, & de intentionibus huiusmodi. Quia quanto magis dependet accidens à subiecto, tanto minus potest habere pluralitatem, nisi à pluralitate subiecti; sed lumen, & ist̨ intentiones magis dependent à subiecto, cum habeant entitatem debilissimam: ergo minime possunt plurificari in eodem subiecto. NEC uidetur ualere, si dicatur ad istam rationem, quòd lumen, & huiusmodi intentiones habent pluralitatem a agente, siue ab obiecto: quia ab eodem dependent in esse, & in fieri: quia constat, quòd omnis forma, quæcunque sit in aliquo subiecto, dependet subiectiuè, & substantiuè à subiecto, in quo est: & tamen semper dependet ab aliqua causa effectiua conseruante, quæcunque sit illa: eadem ergo ratione, qua tales formæ possent plurificari in eodem subiecto per diuersitatem agentium conseruantium, possent, & quæcunque aliæ form̨ à diuersis agentibus causatæ plurificari in eodem subiecto, quod patet euidenter falsum: duæ enim albedines à quocunque, uel quibuscunque causarentur esse simul in eodem subiecto, est omnino impossibile; patet igitur secunda conclusio. CONCLVSIONIBVS sic probatis, respondet iste doctor rationibus, quas contra se adduxit. AD primum, cum dicitur, quòd impossibile ẽ plures formas reales esse i eodẽ subiecto. Dico, q; Minor est totaliter falsa, ut patet ex secũda cõclusione. Et ad probationes respondet. AD primam dicendum, quòd illa lumina non faciunt duo lumina in illo foramine tabulæ, sed unum tantum: sicut duæ albedines nõ causant in medio duas species, sed unam tantũ, ut in-

7. Metaph. tex. c. 2.

Confutatio eiusdem responsi.

ut inferius patebit. Ad secundū conceditur, quòd baculus positus in medio facit duas umbras unā ex una parte: & aliam ex alia: non quidem propter hoc existētibus duabus luminaribus in toto medio, asserit, quòd unum lumen sit ex una parte, & aliud ex alia, ut imaginatur illa ratio: sed quia ex utraque parte, ut prius dat lumē magis extensum, facit ille baculus, quòd sit lumen magis remissum. Ad tertium uerò dicitur, quòd illa rō procedit ex falsa imaginatione: imaginatur enim, quòd color causet quandam intentionem in medio, & nihil plus faciat: & ista intentio sic causata sit primum agens, quod principaliter mouet oculum: hoc autem est falsum; immò color est, qui mouet totum, quicquid ei secū dum rectam lineam opponitur, quàm se extēdit sua uirtus. Ita & aer, & oculus, & totum, quòd ei directe opponitur, respicit ipsum colorem, & unum mobile. Vnde color est, qui totum medium unà cum oculo immutat: & quia talis immutatio fit secundum rectam lineam; ideo color non immutat ad uidendum, nisi illum oculum: qui ei opponitur secundum rectam lineam. Et quia unum album opponitur uni oculo, & aliud alii: ideo existente eodem medio unus oculus uidet unum album, & alius oculus uidet aliud album non propter diuersas intentiones existentes in eodem medio: sed propter hoc quòd unus oculus opponitur secundum rectam lineam uni albo, & alius alii. Et ideo unus oculus mouetur ab uno albo, & alius ab alio. AD secundam rationem dicitur, quòd Maior est falsa: quia secundum Philosophum in de sensu & sensuato tota aqua potest calefieri: ita quòd non una pars ante aliam; sed minus intensum praecedit magis intensum. Vnde ad hoc, quòd forma habeat esse reale, uel intentionale, non refertur, utrum fiat in instati, uel in tempore. AD tertium dico, quòd tam illa forma, quae manet in absentia agentis, quàm illa, quae non manet, possunt esse reales: alioquin coelum non posset manere, nisi conseruante suo agente immediato, qui est deus, & esset ens intentionale, quod nullus diceret. Figura etiam quam causat sigillum in aqua, est ita realis, & ens reale; sicut figura, quam causat in cera: & tamen una non manet ad absentiam agentis, & alia manet. Vnde sic manere, uel non manere nihil facit ad propositum, haec igitur opinio huius doctoris cum suis motiuis. RESTAT ergo secundo declarare, quantum ad istum articulum, opinionem doctoris nostri Aegidij, sicut eam intelligo. Cuius gratia est aduertendum, quod esse intentionale potest intelligi dupliciter. Vno modo, sicut dicebatur in opinione praedicta, prout distinguitur simpliciter contra esse reale. Et sic dicuntur habere esse intentionale illa, q̃ solum habēt esse per operationem intellectus, ut genus, & species, & uniuersaliter intentiones logicae. Et isto modo lumen & species colorum in medio non sunt huiusmodi, ut patet de se. Alio modo dicitur habere aliquid esse intentionale; quia habet debile esse reale. Verum, quia nō omne, quod habet debile esse reale dicitur habere esse intentionale. Idcirco ulterius est aduertendum, quòd aliquid habere esse reale debile potest intelligi dupliciter. Vno modo: quia non habet totum esse suum simul, siue permanens; sed in quadam successione, sicut motus, uel tempus. Quae sic habent esse reale debile, non dicuntur habere esse intentionale. Et supposito per hoc quod hoc diceretur habere aliquo modo esse intentionale; lumen tamen, & species coloris in medio non dicuntur hoc modo habere esse intentionale, quia esse ipsorum est totum simul, tamen consistunt intentione. Alio modo dicuntur habere aliqua debile esse reale: quia suum esse consistit in comparatione ad aliud, & hoc modo dicuntur relationes habere debile esse reale, immò secundum Commentatorem relatio inter alia praedicamenta minimè habet de entitate. Sed nec quae sic debile habent esse reale, dicuntur propter hoc habere esse intentionale. Et ulterius supposito, quòd relationes dicerentur habere esse intentionale; lumen tamen, & species colorum in medio, siue in aere nō dicerentur pp hoc habere eē intentionale: quia quàmuis species in medio existentes, ducant in cognitionem suorum obiectorum, & repraesentent ipsa formaliter; suum esse tamen formaliter, & intrinsecè non consistit in aliud se habere: quia non sunt in praedicamento relationis per se. TERTIO modo dicuntur habere aliqua debile esse reale; quia ad sui existentiam requirunt praesentiam suae causae proximae, & immediatae. Sed quia non omnia, quae ad sui existentiam requirunt praesentiam suę causae proximę, & immediatae, dicuntur habere esse intentionale: est adhuc ulterius notādum, quòd causa, ut ad praesens spectat, potest capi dupliciter. Est enim quaedam naturalis, quaedam supernaturalis: illa enim, quę ad sui existentiam requirunt causae supernaturalis praesentiam, & si sit proxima, & immediata non dicuntur propter hoc habere esse intentionale; aliàs coelum, & intelligētiae, & omnes creaturae à deo productae immediatè dicerentur habere esse intentionale, quòd est euidenter falsum. Illa autem, quae ad sui existentiam requirunt praesentiam suae causae naturalis proximae, & immediatę adhuc sunt in duplici genere: quaedam enim sic requirunt praesentiam suae causae naturalis proximae, & immediatae, quòd non deficiunt à ratione propriae speciei, nec sunt pręcisè illud, quo anima tendit in cognitionem illius causae: & quae sic ad sui existentiam requirunt praesentiam suae causae naturalis, non dicuntur habere esse intentionale; immò habent uerū esse reale, & hoc modo lumen Lunę, & lumen stellarum dicuntur, & praecisè requirunt Lumen Solis illuminantis: nullus tamen propter hoc diceret, quòd Luna, & stellae haberent essē intentionale, nec lumen in eis existens.

Aliqua uero sunt habentia ita debile esse reale, quòd non solum ad sui existentiam requirunt praesentiā suae causae naturalis proximae, & immediatae: immò una cum hoc deficiunt à perfectione propriae speciei, & propriè loquendo sunt illud, quo anima tendit in cognitionem alterius. Et quae sic habent debile esse reale, dicuntur habere esse intentionale: quia deficiunt à ratione proprię speciei, nec sunt per se, & directè in praedicamento: nec sunt ulterius principium alicuius rei existentis in praedicamento per se; sed tantum illud, quo anima tendit in aliud: & ideo non dicuntur habere esse reale, sed intentionale, cui tamen alludit expositio uocabuli. Intentionale enim dicitur, quo in aliud tenditur, & isto modo lumen, & species colorum in medio dicuntur habere esse intentionale: requirunt namque ad sui in existentiam suae causae naturalis proximae, & immediatae praesentiam: dependet enim species in medio ab obiecto, & quātum ad esse, & quantum ad fieri, sic, quòd nullo modo habent esse, nisi ad praesentiam obiecti. Deficiunt etiam à ratione, & perfectione propriae speciei: nullus enim diceret, quòd albedo secundum suum esse, quod habet in subiecto, & secundum esse, quod habet in medio sint directè, & propriè, & per se eiusdem speciei propter imperfectum esse talium specierum, nisi uellet quis negare sensum, & rationem: lumen etiam, & species colorum in medio ratione sui esse imperfecti non terminant actum animae: sed propriè loquendo sunt illud, quo anima tendit in obiectum: non enim uidetur species colorum in medio: sed mediante specie coloris uidetur ipsemet color, & terminat actum uisus; nec lumen, quod est in medio, propriè dicitur terminare actum uisus; sed mediante lumine potentia uisiua fertur in obiectum. Habent igitur lumen, & species coloris in medio esse intentionale, & non reale eo modo, quo expositum est. Et isto modo intelligenda sunt uerba doctoris nostri, quando dicit lumen, & species in medio habere esse intentionale: non tamen propter hoc intendit negare ab istis intentionibus entitatem aliquam realem extra animam, ut potest patere ex dictis. Est tamen ulterius aduertendum, quòd in praedictis intentionibus est dare gradus: non enim omnis intentiones habent esse in medio aequè debile reale. Sed quaedam habent magis forte, quaedam uerò magis debile, ut patet de se. HIS IGITVR suppositis iuxta doctrinam doctoris nostri pono duas

Commentator. I. physi. com. 5.

12. Metaph. com. 19.

conclusiones contrarias duabus cōclusionibus alterius opinionis. P i.na est, scilicet, ꝙ huiusmodi lumen, & species coloris in medio non habent esse reale, sed intentionale. Secunda est, quòd duo luminaria, siue duæ species solo numero differentes possunt esse in eadem parte aeris, siue in uno, & eodem subiecto; ita, ꝙ species in medio numerantur numeratione obiecti, & non subiecti. PRIMA cōclusio probatur quadrupliciter. 1 Sic. Omnis forma, quæ ad sui existentiam requirit suæ causæ naturalis proximę, & immediatæ præsentiam, & deficit à perfectione proprię speciei, habet esse intentionale, & propriè loquendo nō dicitur habere esse reale; sed lumen, & species coloris in medio sunt huiusmodi: ergo. Maior, & Minor patent ex dictis. 2 Illud, quo anima sic tendit in cognitionem alterius, propriè loquendo, & non potest actum aliquem terminare, dicitur habere esse intentionale, & non debet dici habere esse reale: lumen, & species coloris in medio sunt hmōdi ergo. Maior, & Minor etiam patent ex dictis. 3 Vnumquodque agens introducit formam in materiā secundum cōditionem, & dispositionem materiæ: sed medium non est dispositum, nec aptum natum recipere species colorum, siue lumen secundum modum essendi realem, quem habent in suis subiectis: ergo hmōi species, & lumē non habet in medio esse reale. Maior huius rationis patet per Philosophum secundo huius: non enim quæcunque forma introducitur in quamcunque materiam: sed determinata forma in determinatam, & dispositam materiam. Minor probatur: nam propria, & perfecta dispositio subiecti ipsius coloris est habere esse opacum, & terminatum ut patet in lib. de sensu, & sensato: ubi dicitur, quòd color est extremitas perspicui in corpore terminato. Propria autem, & perfecta dispositio subiecti ipsius lucis est esse densum: unde nihil lucet nisi densum. Et ideo stella, & quilibet Planeta lucens, est densior pars cœli, uel sui orbis. Medium autem, siue aer non est corpus densum, nec habet esse opacum, siue terminatum. Et ideo non est subiectum aptum natum, siue dispositum ad recipiendum lumen, siue species colorum secundum suū esse reale, quod habent in suis propriis subiectis.

Vide Durā. 2. Sent. d. 13. q. 2.

tex. c. 26.

Cap. 2.

Ex Auer. 2 cœli. c. 42. Et i de sub stātia orbis cap. 2.

Vide Aegidiū in exam. par. 2. cap. 12.

tex. c. 75.

4 Si lumen, & species colorum in medio haberent esse reale; sequeretur, ꝙ sensibile positum supra sensum faceret sensum; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet, secundo huius. Consequentia probatur: quoniam species multiplicantur per medium usque ad organum uisus, & recipiuntur in oculo, secundum quòd sunt in medio. Si igitur haberent esse reale in medio, sicut in ipso sensibili, essent in sensu; & sensibile super sensum facerent sensum. SECVNDA conclusio probatur ēt quadrupliciter. 1 Sic. Illa sunt essentialiter diuersa, quorum uno totaliter destructo, remanet reliquum in suo esse completo; sed species duorum obiectorum in medio ipso sic se habēt, ꝙ una earum totaliter destructa, altera remanet, uel remanere potest in suo esse completo: ergo. Maior patet: quia eius contradictoria euidenter implicat. Minor ēt satis euidenter est clara: nam si oculus simul uideret album, & nigrum, uel duo alba; Si alterum istorum corrūperetur, uel remoueretur; remoueretur, siue corrūperetur species illius, quæ erat in medio: & tamen remaneret spec es alterius in suo esse completo: quia adhuc uisus alterum istorum uideret, & judicaret, sicut prius.

ET confirmatu ista ratio: quia in speculo apposito duobus c rporibus apparēt duæ imagines distinctę; & si una corrumpatur, altera remanet, uel remanere potest: quare, &c. Istam rationem in materia ista puto insolubilem. 2 Accipio duas species duorū sensibilium, ut puta, albi, & nigri. Et peto. Aut utraque species remanet in medio sub suo esse distincto, & nulla corrumpitur? Aut utraque corrumpitur, & nulla remanet? Aut una corrumpitur, & alia remanet? Patet per sufficientem diuisionem. Si detur primum, habetur propositum: quia in medio habent esse distinctæ Si uerò detur secundum. Aut utraque corrumpetur sic, quòd nulla remanet in medio? Aut utraque corrumpetur sic, ꝙ fiet una species media. Patet etiam per locum à sufficienti diuisione. Si detur primum, tollitur totaliter species à medio; & per consequēs nihil uidebitur, quod est contra sensum. Si detur secundum, tunc illa media non erit eiusdem rationis cum extremis; sicut rubeum non est eiusdem rationis cum albo, & nigro: & sic non faceret directè cognitionem albi, & nigri. Si uerò detur tertium, uidelicet, quòd una corrumpatur, & altera remanet: tunc uidebitur illud sensibile, cuius erat illa species, quæ corrumpitur: quia nullam speciem habet in medio: cuius oppositum patet ad sensum. Nullo igitur modo duæ species in medio possunt fieri una species numero. 3 Si species diuersorum sensibilium in medio essent una species numero; sequeretur, ꝙ sensus, ut puta, uisus non posset cognoscere diuersitatem graduum diuersarum formarum uisibilium, uidelicet, magis album, & minus albū; consequens est falsum, & contra sensum: ergo. Consequentia probatur. Vna species numero non habet gradum, & gradum, saltem pro eodem tempore: ergo, si species illæ diuersorum sensibilium essent una species numero; tunc uisus non cognosceret diuersitatem formarum, siue graduum earū: ergo. 4 Illæ formæ, quæ non extenduntur extensione materiæ, non numerantur numeratione subiecti; sed lumen, & species in medio non extenduntur extensione medij: ergo, &c. Maior nota. Minor probatur. Illæ formæ, quæ non educuntur de potentia materiæ, non extenduntur extensione materiæ: hæc patet ex dictis in tertia conclusione superius de extensione formarum: sed species in medio non educuntur de potentia materiæ: quia, quod educitur de potentia materiæ, educitur per motum, & trāsmutationem: hęc autem, propriè loquendo, non est motus, nec transmutatio: ergo, &c.

PATET IGITVR secunda conclusio; & per consequens conclusiones alterius doctoris non esse ueras rationes. Etiam illæ, quas adducit contra se, non sunt solutæ. Et ideo arguo contra solutiones. Prima nanque ratio stat in uigore suo: nam minor, quam ipse negat, est totaliter uera, ut patet ex ista secunda conclusione immediatè probata. Nec probationes illius minoris sunt sufficienter solutæ. PRIMA quidem probatio non soluitur; immo solutio sumit unum falsum, uidelicet, ꝙ lumen duarum candelarum in eodem foramine eiusdem tabulæ est unum lumen, & non plura: hoc enim est falsum, quod sic probatur. Illa sunt essentialiter plura, siue diuersa, quorum uno diminuto secūdum entitatem, aliud augumentatur entitatiuè; sed lumina causata à diuersis luminaribus in eodem foramine sic, se possunt habere, ꝙ unū diminuetur, & aliud augumentabitur simul, & semel: ergo, &c. Maior patet: nam aliàs unum, & idem simul & semel augumentaretur, & diminueretur, quod i plicat. Minor probatur. Nam si ex utraque parte tabu æ ponatur ignis; sic, ꝙ unus continuè augumentetur, & alius continuè diminuatur: lumen in foramine ignis augmentati augumentabitur: lumen uerò alterius diminuetur in eodem foramine: lumina igitur ista non sunt unum lumen, sed plura. SECVNDA probatio etiam non est soluta: immò magis uidetur propositum confirmare: dicitur enim in solutione illius primæ, ꝙ baculus positus in medio duarum candelarum, facit duas umbras: non propter hoc, quòd auferat lumen unius candelæ ex una parte, & lumen alterius ex alia; sed lumen, quod erat ibi magis intensum, habet esse magis remissum. Ista igitur responsio habet pro inconuenienti, ꝙ lumē unius candelæ auferatur, alio manente, ex quo sunt unum lumen; sed amota una candela ex toto, alia manente, aufertur totaliter lumen unius, manente lumine alterius: ergo non possunt esse unum lumē; immò necessariò plura: hæc igitur solutio confirmat propositum. TERTIA etiam probatio nullo modo soluitur: totaliter enim est impossibile, quòd species duorum colorum in

Impugnatio solutionū Heruei.

medio

medio sit una species numero. Et, quàmuis hoc satis appareat ex dictis in secunda conclusione; tamen roboratur adhuc una ratione tali. Si species duorum sensibilium essent in medio,& fierent una species numero; sequeretur, quod sensus uidendo duo sensibilia, ut puta, album,& nigrum:uel duo alba:non iudicaret illa diuersa; immò unum;consequens est contra sensum:ergo. Consequentia probatur: quia quæ uidentur per unum principium formale ab eadem potentia formaliter sumpta, uidentur,ut idem,& non,ut diuersa; sed ista uisibilia uidentur per idem principium formale,& per eandem speciem, & ab eadem potentia: ergo sensus non iudicaret ista diuersa; sed unum. Prima igitur ratio non est soluta. SECVNDA etiam non soluitur: quia exemplum,quod adducitur de aqua nihil est ad propositum:nã aliud est formã introduci in instãti:& aliud est, quod forma ab oriente ad occidens se multiplicet in instanti. Primum quidem à nullo negatur. Secundum uerò nulli conuenit, nisi habenti esse intentionale. Et ideo ista instantia nihil uidetur facere ad propositum. Et posito,quòd esset ad propositum,magis uidetur facere contra eum, quàm pro eo: nam quamuis forma illa, puta, caliditas,uel frigiditas introducatur in instanti;præcessit tamen motus, & transmutatio:lumen autem, & species in medio, nulla transmutatione præcedenti, in instanti se multiplicant: & ideo non uidentur habere esse reale;sed intentionale eo modo,quo expositum est.

TERTIA etiam ratio; si bene intelligatur, non soluitur: est tamen aduertendum, quòd illa ratio non est sic formanda absolutè; sed debet,sicut ratio fuit deducta in arguendo contra istam opinionem,formari sic. Omnis forma, quæ ad sui existentiam, &cæt. Est prima ratio adducta ad probandum primam conclusionem principalem.s.quòd species habet esse intentionale in medio. Require superius eam. Et si isto modo deducatur ratio, nullo modo soluitur, nec instantiæ sunt ad propositum, ut patet intuenti. Ista igitur opinio non uidetur in aliquo uera. ET IDEO restat respondere ad rationes istius doctoris. Ad primam,cum dicitur,uel dicebatur. Illud, cui conuenit ratio generis generalissimi. Dico,quòd competere alicui rationem generis generalissimi potest intelligi dupliciter. Vno modo,quòd competat ei per se,& directè: & isto modo solum conuenit eis,quæ sunt per se in prædicamento. Alio modo, quod indirectè competat alicui, & per reductionem:& isto modo cõuenit illis, quæ per reductionem habent esse in prædicamento: nam eodem modo, quo aliqua sunt in prædicamento,competit eis ratio prædicati. Et tunc dico ad minorem,quòd lumini bene conuenit ratio qualitatis isto secundo modo.

Solutio rationum Heruæi.

Et dico ulterius, quòd non solum illa, quæ sunt in genere per se;sed etiam illa,quæ sunt in genere per reductionem,ut puta intentiones,si sint bene fortes,possunt denominare. Et ideo lumen denominat aerem, & aer potest dici illuminatus; sed propter hoc non habetur, quòd sit qualitas per se: aliquo tamen modo concidi-tur. Ad secundum, cum dicitur, illud,quod est in prędicamento, sicut principium rei, &c. Concessa Maiori:negatur Minor:lumen enim non est principium rei existentis per se in prædicamento; immò est quidam effectus causatus à re existente in prædicamento secundum esse debile,ut dictum est. Vnde iste doctor decipitur in ista ratione:imaginat enim, quod omne illud, quod est in prædicamento per reductionem, est principium, quod est per se in prędicamento;sicut materia,& forma, punctus,uel unitas, quod falsum est: nam aliquid est in prædicamento isto modo per reductionem: & aliquid aliud alio modo.s. quod causatur à re existente in prædicamento secundum esse debile eo modo, quo dictum est.Et ideo ratio peccat per fallaciam consequentis.

AD rationem probantem secundam conclusionem;quando dicebatur esse accidentis; &c. Quàmuis posset negari Maior, si absolutè loquatur de unitate, & & pluralitate: quia esse habitus scientifici dependet à subiecto, in quo ponitur talis habitus: quia est forma realis;unitas tamen specifica non dependet hoc modo à subiecto;immò ab obiecto,uel ex subiecto ex quo: concedo tamen propositionem in materia data uniformiter sumptam:& tunc dico ad Minorem,quòd esse luminis,& speciei esse in medio non dependet à subiecto;immò ab obiecto: in hoc differunt formæ reales ab intentionalibus: quia formæ reales solum dependent ab obiecto,siue ab agente,quãtum ad fieri:à subiecto uerò,quã tum adesse, & conseruare. Formæ uerò intentionales totaliter dependent ab obiecto, & quantum ad esse, & quantum ad fieri, & ideo sequitur, quòd suam unitatem & pluralitatem habeant ab eodem. Est tamen aduertendum,quòd non intendo propter hoc excludere,quin aliquæ formæ reales requirant præsentiam obiecti, eo modo, quo dictum est supra. Nec confirmatio huius rationis aliquid concludit; immò concludit oppositum; quia illæ formæ non dependent magis à subiecto;immò ab obiecto,ut dictum est multotiens. RESPONDEO igitur ad illam rationem, quam adducebat contra istam solutionem: quia quàmuis omnis forma tam realis, quàm intentionalis dependat aliquo modo ab efficiente; tamen non eodem modo,ut patet ex prædictis:nam formæ reales dependent, quantum ad fieri: intentionales, quantum ad esse, & quantum ad fieri.

Et ideo non sequitur, si istæ numerantur numeratione obiecti,& non subiecti, quòd illæ etiam eodem modo numerentur: quia illę formæ, scilicet reales magis dependent à subiecto,& minus ab obiecto: intentionales totum per oppositum. Sic igitur patet ueritas doctoris nostri,& falsitas opinionis contrariæ.

Impugnatio Aduersariorum contra opinionem Aegidii.

VERVM quia solutio dubiorum est manifestatio ueritatis. Ideo contra dicta adducam rationes aliquorum doctorum,quibus solutis,magis apparebit ueritas quæstionis,uel conclusionis. Arguunt igitur diuersi doctores contra conclusionem doctoris nostri, & specialiter contra secundam conclusionem: quia est magis dubitabilis. 1 Arguitur sic. Numeratio accidentis oportet, quòd sit ab aliquo coniuncto: nihil enim numeratur per aliquod,quod est separatum ab eo; sicut nihil formaliter est unum per illud,quod est separatum,ut patet.7.metaphysicæ: obiectum autem, à quo generatur species intentionalis, est quid separatum ab ea:ergo species non potest ab obiecto numerari; sed ab unitate subiecti;sicut alia accidentia. 2 Si species intentionalis in medio numeraretur ab obiecto, & non à subiecto; contingeret contradictoria uerificari de eodem;consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia potest esse, quòd idem obiectum facit speciem suam in distinctis mediis, ut puta, in diuersis speculis, quorum unum est in uno loco, & aliud in alio: uerum est ergo dicere, quòd illud speculum, & quicquid est in eo,est hic, & non alibi; sed per te eadem imago numero est in alio speculo: ergo hæc imago erit alibi, & non erit alibi: quod implicat,nisi tu dicas, quòd imago nullo modo est in speculo, quòd est euidenter falsum. Vel nisi tu dicas, quòd sunt diuersæ imagines numero. Et sic habebitur propositum: quia cum obiectum sit unũ, & idem,non numeratur numeratione obiecti, sed subiecti. Et potest clarius deduci ista ratio: nam amoto uno speculo,non manet imago, quæ erat in eo; & potest manere imago, quæ erat in alio,manente alio:ergo eadem imago numero maneret,& non maneret, quod euidenter implicat. 3 Arguitur per experientiam: nã in uno speculo non apparet,nisi una imago uisibilis oppositi, quod speculum si frangatur, nulla numeratione facta ex parte uisibilis oppositi; in qualibet parte speculi oppositi fracti apparet distincta imago: sicut ergo accidentia numerantur à subiectis,saltem realia,in quibus habent esse,sic intentionalia. 4 Arguitur ab aliis sic. Si species in medio numeraretur numeratione obiecti, & non subiecti; sequerentur duo contraria simul,& semel esse in eodem;consequens est falsum; ergo. Consequentia probatur: quia species albi,& species nigri

Tex. c.5 2.

çies nigri ſunt contrariæ:ſi ergo huiuſmodi ſpecies manent diſtinctæ in eadem parte medii; erunt duo contraria ſimul in eodem. Aſſumptum probatur, ſcilicet, quòd ſpecies albi, & ſpecies nigri ſunt contrariæ: quia iſtæ ſpecies ſunt eiuſdem rationis cum ſuis obiectis: cum de neceſsitate ſint in aliquo prædicamento, & non poſſunt eſſe in aliquo, nec in aliqua ſpecie, quàm ſenſibilia, à quibus cauſantur, niſi habeant eſſe fixum: cum igitur album, & nigrum ſint contraria, & ſpecies earum ſunt cõtrariȩ: patet igitur conſequentia. 5 Sic. Sicut ſe habet uitas ſubiecti ad unitatem ſpeciei; ita ſe habet diuerſitas ad diuerſitatem: hæc patet, quia; ſicut diuerſitas eſt cauſa agẽtium diuerſitatis alicuius effectus, ita unitas agentis eſt cauſa unitatis effectus; ſed unitas obiecti non arguit unitatem ſpeciei: poteſt enim unum, & idem obiectum diuerſis medijs, puta, in aere, & in aqua cauſare diuerſas ſpecies. NEC pōt dici, quòd iſtæ ſpecies ſint una numero: nam ſequeretur; quòd in diſtinctis ſubiectis eſſet unũ, & idem accidens numero, quod falſum eſt. 6 Etiam ex eodem fundamento: ſi ſpecies numerantur numeratione obiecti; ſequeretur, quòd ſpecies ſenſibilis, generata in medio hodie, & heri, facta interruptione, eſſet una ſpecies numero; conſequens eſt falſum; quia generatum, & corruptum nõ ſunt unum numero. Conſequentia probatur: quia idem ſenſibile numero generauit utraſq;. Et ſicut unitas ſenſibilis ſufficeret ad unitatem ſpeciei ſenſibilis; ita ſpecies, quāuis eſſe ſuum eſſet interruptum, eſſet una ſpecies.

Confutatio cuiuſdam reſponſi.

7 Accipiantur duo alba, & probetur, quòd ſpecies iſtorum non poſſent eſſe diuerſæ, ſeu diſtinctæ in eadem parte medii: quia ſecundum Commentatorem xij. Metaphyſicæ, ab eodem agente in eadem materia non poſſunt procedere diuerſi effectus. Et hoc intelligendũ eſt, quòd ſi agens agit ſecundum unam rationem agendi. Et materia patitur, ſiue recipit etiam ſecundum unam rationem recipiendi; ſed hoc eſt unum, & idem ſubiectum, ut ſupponitur: quia eadem pars medij, & etiam agens eſt unum: quia licet in numero ſint diuerſa alba; conueniunt tamen in forma albi, per quam agunt: & ſi non agunt, ut diuerſa; ſed, ut unum. 8 Et ultimo. Quanto aliqua accidentia magis dependent à ſubiecto, tanto magis numerãtur numeratione ſubiecti, ſpecies intentionales magis dependent à ſubiectis, quàm formæ reales: ergo. Maior patet de ſe. Minor probatur: quia quanto accidentia ſunt debilioris entitatis, uel eſſe: tanto magis dependent à ſubiectis: hæc eſt cauſa, quare accidentia dependent à ſubiectis, & non ab accidentibus: quia accidentia habent eſſe debile, & nõ ſunt per ſe entia: quanto ergo aliqua habent eſſe debile, tanto magis dependent à ſubiecto; ſed formæ intentionales habent eſſe debiliſsimum per comparationem ad formas reales: ergo. HIS igitur non obſtantibus, dicendum; ſicut prius, & reſpondendum per ordinem ad prædicta. AD primum cum dicitur numeratio accidentalis oportet, quòd ſit ab aliquo coniuncto, &c. Dico, quòd accidentia, ſiue formæ accidentales, quædam habent in ſuis ſubiectis eſſe fixum, & non dependẽt in eſſe, & fieri ab ipſis agentibus: quædam uerò non habent eſſe fixum in ipſis ſubiectis ſecundum ſe, ſed dependent in eſſe; & fieri ab ipſis agẽtibus. Propoſitio ergo habet ueritatem in formis, habentibus in ſubiecto eſſe fixum, quales ſunt formæ reales: non autem ueritatem habent de formis, quæ dependent ab agente ſecundum eſſe, & fieri; & non habent ſecundum ſe eſſe fixum in ſubiecto: quia ſolum habent ibi eſſe ad præſentiam obiecti; cuiuſmodi ſunt formæ intentionales. Et ideo ratio nihil concludit. Ad ſecundum, quando dicebatur, quòd cõtingeret contradictoria uerificari. Negatur conſequentia. Cuius gratia eſt aduertendum, quòd plura requiruntur ad unitatem, quam ad diuerſitatem: & plura requiruntur ah hoc, quòd aliqua ſint idem, quàm ad hoc, quòd ſint diuerſa. Nam, ſicut ſuperius dictum eſt, idem agens ſecundum eandem rationem agendi poteſt agere diuerſa in diuerſis receptiuis, uel in eodem receptiuo ſecundum diuerſas rationes recipiendi: & etiam in eodem receptiuo ſecundum eandem rationem recipiendi poſſunt cauſari diuerſa à diuerſis agentibus, & ab eodem ſecundum diuerſas rationes agendi: ſufficit ergo ad diuerſitatem effectuum diuerſitas, uel ex parte agentis, uel patientis. Ad unitatem uerò effectus requiritur unitas ex parte agentis, & recipientis: plura igitur requiruntur ad unitatem effectus, quàm ad diuerſitatem quorumcũque: & ideo ad hoc, quòd ſpecies in medio ſit una numero, requiritur unitas obiecti, & ſubiecti: unitatem enim formæ ſequitur tam unitas ſubiecti, quàm unitas agentis, ſiue obiecti: ſed ad hoc, quod tales formæ ſint plures, & diſtinctæ ſufficit diuerſitas, ſiue pluralitas in ſubiecto, uel in obiecto: nã ſi ſubiecta ſint plura, quàmuis agens ſit unum, erunt formæ plures, & diſtinctæ: & ſi ſubiectum eſt unum, ſi obiecta, ſiue agentia ſint plura, neceſſariò formæ erunt plures, & non una. Quãdo ergo dicit doctor noſter, quòd ſpecies in medio numeratur numeratione obiecti, & non ſubiecti: intelligit ſic, ꝙ non de neceſsitate unitas, & pluralitas talium ſpecierum ſequitur unitatem, & pluralitatem ſubiectorum eo modo, quod ponebant tenentes uiam oppoſitam. Nõ tamen propter hoc intendit negare pluralitatem huiuſmodi ſpecierum: quando ponitur pluralitas ſubiectorũ, etiam ſi maneat unitas in obiecto. Hoc igitur ſuppoſito, facile eſt reſpondere ad rationem: nam imagines in diuerſis ſpeculis non ſunt una, ſed plures. Et ideo nulla habetur cõtradictio. Ad tertium patet etiam, quid dicendum, quia eodem modo ſoluitur cum ſecundo.

Com. 44. itẽ. 2. de ge. tex. c. 56.

Ad quartum, cum dicitur, ꝙ contraria eſſent ſimul in uno, & eodem. Negatur conſequentia, nec probatio aliquid ualent. Formȩ enim intentionales non contrariantur adiniuicem; ſicut formæ reales: quia deficiũt à ratione, & perfectione propriæ ſpeciei, ut dictum eſt. Et quando dicitur, ꝙ ſunt eiuſdem ſpeciei cum ſuis obiectis. Dicendum, ꝙ non ſunt eiuſdem rationis per ſe, & directè; ſed ſolum per reductionem, & indirectè: quia iſto modo ſunt in genere: & ideo non oportet, quòd cõtrarientur adinuicem, ſicut eorum obiecta contrariantur. Ad quintum, cum dicitur, ſicut ſe habet unitas ſubiecti, &c. Patet quid dicendum per ſolutionem ſecundæ rationis: non enim ſic ſe habet ad unitatem unitas, ſicut ad diuerſitatem diuerſitas: quia plura requiruntur ad unitatem, quam ad diuerſitatem, ſicut dictum eſt.

Ad ſextum, quando dicebatur, quòd ſpecies generata heri, & hodie ſenſibilis, non eſſet una numero. Nego conſequentiam: & ad probationem eſt aduertendũ, ꝙ ad diuerſitatem talium ſpecierum non ſolum ſufficit diuerſitas ſimpliciter obiecti, uel ſubiecti; ſed etiam ſufficit diuerſitas obiecti ſecundum quid, uel etiam ipſius ſubiecti Vnde licet agens ſit unum, & idem: & etiam ſubiectum ſit unum; ſi tamen agens, uel ſubiectum non ſe habent continuè eodem modo ad medium; forma non continuabitur ſine corruptione: & ideo non erit una. Hoc nanque patet, ſi quis reſpiciat ſe in ſpeculo manente eodem obiecto, & ſubiecto, deſinat eſſe imago per mutationem obiecti, uel ſubiecti de loco ad locum: & ſi poſtea ponatur in eiſdem locis, poſtea generabitur imago alia numero à prima propter cauſam prædictam. Sicut ergò ad diſtinctionem numeralem actuum ſufficit eadem potentia, ut connotat aliquod extrinſecum, ratione cuius interrumpitur actus, ut dictum eſt ſupra, ita ſuo modo ad diuerſitatem talium formarum ſufficit diſtinctio in obiecto, uel ſubiecto, ut connotat aliquod extrinſecum, ratione cuius interrumpitur, & diſcontinuatur talis actus. Ad ſeptimum dico, quòd cum in medio cauſantur ſpecies duorum alborum, quamuis materia, ſiue ſubiectum ſit unum agens; tamen non eſt unum, ut aſſumitur: nec illa duo alba agunt per unã, & eandem rationem agendi, Et quando dicitur, quòd agũt ſecundum eandem formam ſpecificam: quia conueniũt in forma albi, per quã agunt. Dico, quòd illa forma ſpecifica non eſt una ſimpliciter in diuerſis indiuiduis; ſed ſolum una ſecundum conceptum. Albedo tamen in uno

albo to-

albo totaliter distinguitur ab albedine in alio albo: & quia duo alba agunt secundum esse reale: idcirco agũt, secundum quòd sunt aliud, & aliud, & non; secundum quòd sunt aliquo modo unum. Ad ultimum patet, quid sit dicendum ex dictis. Formæ nanque intentionales non magis dependent à subiecto, quàm ab obiecto; immò totum oppositum. Hæc est differentia inter formas reales, & intentionales; quia reales magis dependent à subiecto, quàm ab obiecto: & ideo numerantur numeratione subiecti. Formæ uerò intentionales magis dependent ab obiecto: & ideo numerantur numeratione obiecti eo modo, quo dictum est. Nec probatio ualet; immò debet concludere oppositum: namque sua existentia dependet à præsentia obiecti: idcirco habent ita debile esse: & ideo sua principalis dependentia est ab obiectis. Rationes igitur istæ non uidentur conuincere, nec aliquid concludere. Et hæc de primo principali sufficiant.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT secundo uidere de secundo articulo quæstionis, uidelicet. Vtrum sit dare aliquem sensum agentem, qui habeat uirtutem aliquam effectiuam respectu harum formarum intentionalium? Quia hoc uidetur tangere secundum argumentum quæstionis.

Quantum ad istum articulum teneo conclusionem affirmatiuam. s. quòd oportet dare sensum agentem necessariò. Ad declarandum hanc conclusionem hoc ordine procedetur: nam primo declarabitur modus ponendi sensum agentem, & ad quid deseruiat. Secundo probabitur hæc conclusio rationibus, & auctoritatibus.

Tertio, & ultimo mouebuntur circa dicta aliqua dubia, quibus solutis, apparebit ueritas, articuli huius.

QVANTVM ad primum est notandum, quòd secundum intentionem Commentatoris in secundo, & tertio de anima in diuersis locis, & secũdum doctorè nostrũ quolibet tertio. Sicut se habet phãtasmata ad intellectum, sic suo modo exteriora sensibilia ad sensum: nã sicut à phantasmate, quod est intelligibile in potentia, nõ pòt immediate causari ipsa intellectio, siue actus intelligendi, cuius ratio est: quia non est processus de imperfecto ad perfectum, nisi per medium; & maximè, si perfectum, & imperfectum ualde sunt contraria. De ualde nãque imperfecto ad ualde perfectum non est processus nisi per medium, uel sine medio modo perfecto; phantasma autem, quantum, ad intelligibilitatem, est imperfectum: quia solum est intelligibile in potentia: ipsa uerò intellectio, siue ipse actus intelligendi multum habet de huiusmodi actualitate; species autem intelligibilis habet se medio modo: quia non dicit tantam actualitatem, quã tam dicit ipsa intellectio: nec dicit tantam potentialitatem, quantam dicit ipsum phantasma: ergo à phantasmate, quod est intelligibile tantum in potentia ad intellectionem, per quam sumus intelligentes, non est trãsitus nisi per medium. s. per speciem intelligibilem, per quam sine intellectione sumus intelligentes in habitu.

(cõ.59.60. Com.18. & 36. Quæst.13.)

Sic etiam suo modo sensibilia exteriora sunt intentiones in potentia tantum: in sensu aũt intentiones in actu, & sub esse spirituali, & immateriali. Et ideo non est possibile, quòd ab intentione in potẽtia immediatè causetur intentio actu tanta actualitate, ut est in sensu: sed prius causetur species in medio, & mediante specie, quæ est in medio causatur species, quę est in sensu, quæ est ipse actus sentiendi: nam secundum Augustinum, species in uisu est ipsa uisio: in medio autem habet esse ipsa species magis spiritualiter, quàm in re sensibili; & in sensu adhuc magis spiritualiter, quàm in medio. Et ideo à sensibili, quod est in potentia tantum, ad intentionem, quæ est in sensu, per quam sumus actu sentientes; non est trãsitus, nisi per medium, uidelicet, per speciem existentem in medio, quæ tenet medium inter ista, ut patet ex prędictis. EST tamen ulterius aduertendum, quòd sicut phantasmata: quia sunt intelligibilia in potẽtia, & nõ in actu, non possunt mouere intellectum possibilem ad actum intelligendi, nisi in uirtute alicuius agentis reducentis ea de potentia ad actum. Et ideo ponimus intellectum agentem esse illud, in cuius uirtute phantasmata mouẽt intellectum possibilem. Ita suo modo exteriora sensibilia, ut dicit Commentator 2. de Anima in illo cap. Determinatis autem his. Sunt intentiones in potentia, & non in actu. Si ergo, quod est in potentia tale, non mouet nisi in uirtute alicuius agentis reducentis de potentia ad actum sensibilia, quæ sunt intentiones in potẽtia, non facient intentiones in actu sensus, nisi uirtute alicuius agentis: oportet ergo dare sensum agentem in cuius uirtute sensibile, quod est in potentia intentio, faciat intentionem in actu in sensu ipso. Sicut dabamus intellectum agentem, in cuius uirtute phantasmata, quæ sunt intelligibilia in potẽtia reducit de potẽtia ad actũ intellectũ possibilem. APPARET ergo modus ponendi sensum agentem: & ad quid deseruiat: nam ad hoc idẽ deseruit sensus agens respectu sensibilium, ad quod intellectus agens respectu phantasmatum, ut patet ex dictis. Sicut .n. phantasmata mouent intellectum possibilem in uirtute intellectus agentis; sic sensibilia, quæ sunt intentiones in potentia, faciunt in sensu intentionem in actu in uirtute sensus agentis, reducentis ea de potentia ad actum. Hæc est expressè intentio Commentatoris in 2. & 3. de anima. Dicit enim in secundo, quòd Aristoteles tacuit hoc in sensu: quia latet, & apparet in intellectu: & ideo non tacuit in intellectu. Et in 3. tangit istam quæstionem, & dimittit eam insolutam dicens, quòd indiget magna perscrutatione, quod non diceret, nisi intentionis suæ esset dare sensum agentem. Beatus etiam Augustinus uidetur dare, & probare sensum agentem in 2. de trinitate. Et hæc de primo.

(Com.51. Com.59. Com.60. Com.5. 18. 36. Cap.2. & 3. Tom.3.)

(xi.distin. Cap.2. Tom.3.)

SECVNDARIO, quantum ad istum articulum probo istam conclusionem aliquibus rationibus.

1 Sic. Secundum Philosophum in tertio de anima. In omni natura in qua est dare unum, quod est omnia fieri, est dare aliud, quod est omnia facere; sed in natura sensitiua est dare sensum, qui est omnia fieri, qui potest dici possibilis, uel passiuus: ergo in natura sensitiua est dare sensum, qui est omnia facere, qui potest dici agens, siue actiuus. Tota ratio est Philosophi in tertio huius: quia Philosophus adducit eam ad probandum intellectum agentem; hic autem adducitur ad probãdum sensum agentem. Minor huius rationis habet ueritatem in sensu, sicut in intellectu: nam sicut est dare intellectum, qui est omnia fieri: eo, quòd potest omnem actum intelligendi recipere; sic est dare sensum, qui est omnia fieri qui potest omnem actum sentiendi recipere, ergo, &c.

(Tex.c.17.)

2 Omnis operatio uitalis debet esse à principio uitali: non solum receptiuè; immò etiam effectiuè. Hæc patet: aliter agens, inquãtum agens esset ignobilius passo: & patiens inquantum patiens esset præstantius agẽte, quod est expressè contra Philosophum in tertio huius. Assumptum patet: quia principium uitale nobilius, & præstantius est non uitali; sed sensibilia exteriora non sunt principium uitale, & sentire est operatio uitalis: ergo præter sensibilia exteriora oportet dare aliquod principium effectiuum respectu huius operationis; hoc autẽ principium effectiuum non potest esse, nisi sensus agens: ergo. 3 In omni actione æquiuoca requiritur aliqod agens commune, præter particulare, & econuerso: sed actio sensibilis in sensu est æquiuoca: ergo præter agentia particularia, cuiusmodi sunt sensibilia, oportet dare aliquod agens commune: & tale agens commune erit ipse sensus agens, uel aliquis, qui concurret effectiuè ad omnem actum sentiendi: sicut intellectus agẽs suo modo ad omnem actum intelligendi. Maior patet inductiuè in omni actione inductiua mundi, nec poterit dari instantia in aliquo. Minor probatur: nam tunc dicitur actio ęquiuoca, quando non introducitur forma in materia sub modo essendi eiusdẽ rationis: sub quo erat in agẽte: hæc patet de se: quia tunc agens, uel actum; producens, & productum non sunt eiusdem rationis; sed forma

(Tex.c.19.)

sensibili

sensibilis non introducitur in sensu sub modo essendi eiusdem rationis, sub quo erat in ipso sensibili; quia in sensibili erat sub modo essendi reali, in sensu autem sub modo essendi intentionali: ergo, &c. Patet igitur. Maior, & per consequens tota ratio. 4 Forma intentionalis, secundum quòd est in organo, est magis spiritualis, quàm secundum quod est in subiecto: tunc arguitur sic. Illa spiritualitas formę intentionalis, aut prouenit ex parte materiæ in qua recipitur: aut ex parte agentis, à quo producitur. Non potest dari primum, ut, uidelicet, dicatur quòd diuersimodè habeat esse forma sensibilis, & in obiecto sensibili, & in sensu propter diuersitatem materiæ, uel subiecti, in quo recipitur: ita, quòd sensibile habet esse materiale, uel materialiter: quia sensibile ēt est quid materiale, & non spirituale: In sensu uerò dicitur habere esse spirituale: quia sensus est materia spiritualis. Et ideo recipit spiritualiter: nam si ita esset, forma esset propter materiam, & nobilitaretur ꝑꝑ nobilitatem materiæ: haberet. nãq; esse nobile, quia accipitur in materia nobili. Et materia non esset propter formam, nec nobilitaretur propter nobilitatem formę, hoc autem esset totaliter inconueniens, & contra rationem, scilicet, quòd forma sit propter materiam, & non materia propter formam: non ergo poterit talis spiritualitas prouenire ex parte materiæ, in qua recipitur ipsa forma: prouenit ergo ex parte agentis, à quo producitur. Sed talis spiritualitas non potest esse ex obiecto sensibili: quia obiectum sensibile est purum materiale. Nullum autem purum materiale uirtute propria potest esse causa alicuius spiritualis: quia ageret ultra suã speciem. Ista igitur spiritualitas non potest esse in illa specie, nisi ab aliquo agente præter sensibile, & sensum: & hoc erit sensus agens, uirtute cuius sensibile poterit huiusmodi speciem causare in ipso sensu: quare, &c.

Com. 60.

Hanc rationem tangit Commentator in secundo de anima. 5 Nullum sensibile in potentia potest mouere sensum ad actum nisi in uirtute secundum diuersitatem alicuius agentis, ipsum reducentis de potentia ad actum: hæc uidetur nota ex dictis: nam sicut nullum intelligibile in potẽtia potest mouere intellectum ad actum intelligẽdi nisi uirtute alicuius agẽtis, ipsum deducentis de potentia ad actum, ita suo modo uidetur dicendum de sensu. Sed obiectum exterius est sensibile in potentia; sicut phantasma intelligibile in potentia, ut patet ex dictis ĩ prima parte huius articuli: ergo obiectum sensus non poterit sentiri, nisi uirtute alicuius agẽtis, reducentis ipsum de potẽtia ad actum eo modo, quo dictum est: hoc autem est sensus agens; sicut respectu phantasmatum dicitur intellectus agens. Istam rationẽ tangit Cõmentator, ut supra.

Com. 59. & 60.

6 Sensibilia non sufficiunt admouendum sensum: ergo præter sensibilia oportet dare aliquod agẽs, in cuius uirtute possint ipsa sensibilia mouere sensum: & hoc erit sensus agens. Cõsequentia nota est. Nam, si non possunt mouere propria uirtute, & debent mouere necessariò; oportet, quòd moueant uirtute alicuius agentis. Antecedens est Commẽtatoris secundo de anima, qui expressè dicit, quòd sensibilia non sufficiunt ad mouendum sensum; sicut nec phãtasmata admouendum intellectum: quare, &c. Sic igitur uidetur probata dicta conclusio, quæ confirmari potest auctoritatibus claris ipsius Commentatoris; sufficiant tamen ad præsens auctoritates prędictæ superius in prima parte huius articuli.

Com. 60.

Opinio Aegidii quodlib. 3. q. 13.

AD maiorẽ tamen declarationem harum rationum est ulterius aduertendum, quòd aliqui doctores conantur soluere dictas rationes. Doctor namque noster uidetur soluere primam rationem quolibet. tertio, ubi istam quęstionem disputat à proposito: & per solutionem illius uidentur solui omnes aliæ. Dicit igitur doctor noster in prædicta quęstione, quòd quamuis in omni natura, quando damus aliquod passium; oportet, quòd demus aliquod agens: tamen hæc duo, quorum unum est agens, aliud uerò patiens: unum, quòd est omnia fieri, aliud, quod est omnia facere: aliquando congregantur in uno, & sunt partes, uel uirtutes, sicut intellectus agens, & possibilis congregantur in uno, & eodem subiecto, uel in eadem essentia animæ; aliquando autẽ nõ congregãtur in uno, nec sunt partes, nec uirtutes ipsius. Quod potest euidẽter ad sensum demonstrari: nam in artificialibus ars est illud, quod est omnia artificialia facere; materia uero hæc est omnia artificialia fieri. Ars autem, & materia non congregantur in uno; immò ars habet esse ualde separata à materia: non ergo possumus arguere, quòd sicut damus materiam in artificialibus, quæ est omnia fieri, quòd ita oportet dare materiam, quæ est omnia facere: nõ enim damus materiam agentem; sed damus aliquod separatũ à materia, ut artem, quæ est omnia facere. Si ergo arguatur: quid, si organum artis, ut puta, serra, securis, uel quodlibet aliud instrumentum non potest mouere materiam secundum se? ergo oportet dare aliquam uirtutem actiuam in materia, in cuius uirtute organum artis moueat materiam? Plana esset solutio; diceretur quidem, quòd in materia non est potentia actiua, nec est dare materiam agentem: sed est dare aliquod agens separatum, ut puta, artem, in cuius uirtute organum artis inducit materiam artificialium ad formam artis. Sic igitur in proposito in sensu non est uirtus actiua, in cuius uirtute moueatur sensus, si sensus mouetur ab ipso sensibili: ipsum tamen sensibile est intentio in potentia: oportet ergo aliquod superius agens, in cuius uirtute sensibile moueat sensum: illud autem agens non dabimus in ipso sensibili, sicut nec agens, in uirtute cuius organum agit in ipsam materiam, dabimus in ipsa materia. Et concludit. Dabimus igitur duplex agens in sensu. Vnum, quasi organum, quod non sufficit admouendum sensum, ut sunt ipsa sensibilia, quæ sunt intentiones in potentia. Aliud, quasi principale, in cuius uirtute hæc sensibilia mouent intentionaliter. Istud autem agens principale non est sensus agens; sed est motor cœli, siue anima cœli. Vnde sicut ista sensibilia immutant materialiter in uirtute corporis supercelestis; ita immutant intentionaliter, & spiritualiter in uirtute motorum cœli; agens ergo principale, in uirtute cuius sensibilia mouent sensum, est motor cœli, siue anima eius. Et quia tale agens est separatum; non mœretur dici sensus: quia sensus non dicit uirtutem separatam; sed uirtutem in materia: motor igitur cœli, quamuis sit agens, non potest dici sensus: quia non est uirtus materialis, nec organica, cuiusmodi est sensus. Est igitur intentio doctoris nostri, quòd sensibilia: quia sunt intentiones in potentia, nõ possunt mouere sensum uirtute propria: sed oportet necessariò dare aliquod agens, uirtute cuius moueãt ipsum sensum; illud tamen agens non est sensus agẽs; sed est motor cœli: nam, sicut hæc sensibilia immutant, & alterant ipsam materiam uirtute cœli: quia est ipsum alterans non alteratum; ita suo modo immutant ipsum spiritualiter, seu intentionaliter in uirtute motoris cœli: non oportet igitur propter hoc dare sensum agentẽ.

Vide Aegydium in corpore. q. præallegatæ circa mediũ.

Solutio rationum aduersantium opinioni Aegidii.

HIS autem præsuppositis, de facili respondetur, & soluitur illa prima ratio; & per consequens omnes sequentes. Quando dicitur, quòd in omni natura, &c. Dici debet, quòd in omni natura est dare istas duas differentias, quòd sicut est dare ibi aliquid, quod est omnia fieri; ita & aliquid, quod est omnia facere; sed illud, quod est omnia facere non semper coniungitur in eodẽ cum illo, quod est omnia fieri; nec semper sortitur illud nomen cum eo: nam si materia in artificialibus est omnia fieri; non dicemus, quòd materia agens sit omnia facere. Sed est dare aliquod agens separatum, ut artem, quæ est omnia facere; sic etiam in proposito: nam licet sensus sit omnia fieri, non oportet dare sensum, qui sit omnia facere; sed est dare aliquod agens, ut puta, motorem cœli, in cujus uirtute sensibilia mouent sensum.

Soluitur autem ex dictis. Secunda ratio: quia datur principium uitale, scilicet motor cœli. Soluitur nihilominus tertia ratio: quia datur agens commune: quia motor cœli pręter sensibilia. Quarta ratio etiam soluta est: quia spiritualitas formę sensibilis erit ab

lis erit ab isto agente principale, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum. Quinta ratio est soluta: nã datur agens, in cuius uirtute sensibile in potentia potest mouere sensum. Soluitur etiam sexta ratio: quia sensibilia non sufficiunt ad mouendum sensum; sed datur motor, ut in eius uirtute moueant. Soluuntur iterum auctoritates: quia hæc fuit intentio Augustini, & Commentatoris, & non aliorum. Patet igitur solutio doc. nostri ad prędicta.

HAEC AVTEM dicta, quàmuis sint subtilia & bene dicta, & tanti doctoris, cuius doctrinam repræsento per se notam intelligenti. Ad præsens tamen, gratia disputationis, non asserendo; sed dando mihi materiam, & alijs arguendi; teneo sicut prius, quòd sit dare in nobis sensum agentem, in cuius uirtute sensibilia moueant ipsum sensum. Et quia fundamentum huius positionis stat in hoc, scilicet, quòd quàmuis oporteat dare aliquod agens, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum; illud tamen agens non est coniunctum; sed separatum: quia est motor, uel anima cœli. Idcirco primo ostendam, quòd tale agens non potest esse separatum. Secundo ostendam rationes non esse solutas. PRIMVM probatur dupliciter.

1 Sic. Nulla operatio dicitur immanens, cuius agens uniuersale, & particulare, & principale, & instrumentale distinguitur subiecto ab operante, & à subiecto operationis: hæc patet. 9. Metaphysicæ & 2. ethicorum; ubi dicitur, quòd actio immanens est perfectio agentis: quia manet in eo. Si ergo distinguitur subiecto ab operante, & subiecto operationis. Iam talis operatio non erit immanens: quia non manet in agente, nec est eius perfectio. Sed si illud agens, in uirtute cuius sensibilia mouent sensum, non esset coniunctũ; sed esset totaliter separatum, tam uniuersale agens, quàm particulare, principale, & instrumentale distinguerentur subiecto ab ipso sentire, & à subiecto ipsius, uidelicet à sensu: ergo sentire non esset actio immanẽs, quòd est expresse contra Philosophum, 9. Metaphysicę & 2. ethicorum: oportet igitur necessariò, quòd ex quo agens particulare, ut puta, sensibile non est nobis coniunctum, quòd agens uniuersale sit nobis coniunctum & nullo modo separatum; & per consequens tale agens erit sensus agens, & non motor cœli. ET CONFIRMATVR ista ratio. Quia illa actio est transiens, cuius uniuersale, & particulare agens distinguitur subiecto ab operatione, & subiecto operationis per Philosophum, ut supra, sed sic est de ipso sentire: Si illud agens, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum, non esset nobis coniunctum; sed separatum: ergo sentire esset actio transiens. Conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum. Non Maior: quia est Philosophi: ergo Minor, quantum ad illud, quod ponit tale agens esse separatũ: erit igitur nobis coniunctũ, & sic est dare sensum agentẽ. 2 Agens, in cuius uirtute sensibile mouet sensum, non est maioris ambitus, quàm sit ipse sensus, qui mouetur à sensibilibus: ergo tale agens nõ erit motor, siue anima cœli. Cõsequẽtia uidetur nota: excedit enim improportionabiliter ipsum sensum. Antecedẽs probatur; quia ẽm Cõmentatorẽ, cuilibet potẽtiæ actiuæ correspondet in natura adæquata potẽtia passiua: aliàs potẽtia actiua esset frustra. Et per oppositũ cuilibet potẽtiæ passiuæ debet ĩ natura correspõdere potẽtia actiua adæquatè: cũ natura nihil agat frustra. Agẽs igitur, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum, cum sit potẽtia actiua correspondens potentiæ passiuæ, debet ei adæquari; & per consequens non erit maioris ambitus: non ergo hoc agens est motor cœli: sed sensus agens, qui totaliter adæquatur ipsi sensui passiuo, uel possibili. Fundamentum igitur, cui innitur ista dicta positio, salua semper reuerentia dicentis, non uidetur mihi sufficere. OSTENDO ergo secundo. quòd rationes eius non sunt solutæ. Non prima: nam Philosophus in tertio huius non solum uult per illam rationem probare, quòd sit dare intellectum agentem absolutè; immo probat, quòd sit dare intellectum agẽtem in nobis: concludit. n. ex dicta ratione, quòd oportet has duas differẽtias esse in anima nostra. Si ergo ex uirtute, & forma huius rationis nõ cõcluditur necessariò, ꝙ oportet dare actiuum coniunctum possibili, uel passiuo. Philosophus concludit sine præmissis; & peccat in forma, quod non uidetur asserendum. Et ideo aduertendum, quòd dictus modus arguẽdi tenet de necessitate in actionibus immanẽtibus, quæ fundantur subiectiuè in eo, à quo causantur effectiuè, quàmuis nõ teneat in actionibus trãseuntibus, quæ trãseunt in exteriorẽ materiã. Et quia Philosophus arguit de ipso intelligere, quod est actio immanẽs, cõcludit necessariò. Cũ igitur prima ratio arguat de sensu, & sentire, quod etiã est actio immanẽs, uidetur de necessitate cõcludere; sicut ratio Philosophi. EXEMPLA autẽ, quæ adducuntur de arte, & materia ad soluẽdum dictã rationẽ, non sunt de actibus immanẽtibus; sed solũ de transeuntibus: & ideo ratio nõ uidetur soluta; & per cõsequẽs nulla aliarũ soluitur, cũ omnes soluãtur ex isto fundamẽto. AVCTORITATES Cõmentatoris nõ soluuntur nõ. n. illa fuit intẽtio ipsius, quod apparet euidẽter: nã secundũ istã uiã, quàmuis sit dare aliquod agens, in cuius uirtute sensibilia moueant sensum: illud tamen agẽs nullo modo potest uocari sensus agẽs: quia non est agens cõiunctum; sed separatum. Cõmentator aũt non solũ uult, quòd oporteat dare aliquod agens; sed oportet dare sensum agentem; ergo non potest esse ista intentio Commentatoris. Iste ergo modus dicẽdi, salua semper sua reuerentia, non uidetur sufficere.

EST TAMEN ulterius alius modus dicendi magis communis. Dicunt enim communiter doctores, quòd sensibilia uirtute propria possunt mouere sensum. Et ideo non requiritur sensus agens, nec aliquod agens coniunctum, nec separatum, cuius uirtute sensibilia moueant sensum; totalis ergo causa effectiua actus sentiendi sunt sensibilia: & sensus se habet purè passiuè; & ad causandum actum nihil aliud requiritur. Quod probatur una ratione tali. Quæcunque, agens, & patiens sunt in debita dispositione; agens quidem in debita dispositione, qua natum est agere: & patiens in debita dispositione, qua natum est pati: si sunt approximata, & non impedita, necessariò cõsequitur effectus remoto quocunque alio; sed sensibile approximatum sensui est in debita dispositione, qua natum est agere: sensus uerò est in debita dispositione, qua natum est pati: ergo. Maior, & Minor uidentur notæ ad sensum.

HIS præsuppositis ex istis dictis doctorum uidentur solui rationes superius factæ. Primo quidem, quòd sensibilia sunt illud, quod est omnia facere: & non oportet propter hoc dare sensum agentẽ. RESPONSIO secunda soluitur: quia non est inconueniens, quòd patiens secundũ naturã suam sit nobilius agente: uidemus enim, quòd ignis agit in mixta; & tamen forma ignis est imperfectior formis mixtorum. Verũ est tamen, quòd agens, inquantum agens, debet esse nobilius patiente, inquantum patiens est. Et ideo posito, quòd sensibilia secundũ suam naturã non sint ita perfecta, sicut ipsæ potentiæ sensitiuæ; adhuc poterũt agere in ipsas: nõ ergo requiritur aliquod aliud principium uitale præter sensibilia. AD tertium dicitur, quòd actio sensibilis in sensu non est totaliter æquiuoca: quia forma sensibilis in obiecto medio, & organo habet esse eiusdem rationis; & solum differunt secundum perfectum, & imperfectum: perfectum autem, & imperfectũ non diuersificant speciem. Et ideo huius actio non est totaliter æquiuoca. AD quartum dicitur, quòd spiritualitas formę sensibilis non est ab agẽte; sed inest ei ratione materiæ. Et quãdo dicitur, ꝙ forma nõ est propter materiã; sed potius ecõuerso. Dicitur, ꝙ hæc propõ hẽt uirtute in formis diuersarũ rõnũ: nõ aũt informis eiusdẽ rõnis, qa ẽm Philosophũ. Actus actiuorũ sũt in patiẽte, & disposito. Vñ figura sigilli pfectius reperit ĩ cera molli, q̃ dura: & hoc ẽ rõne materię.

Tex. c. 16. Cap. 5.

Tex. c. 16. Cap. 5.

9. Metaphy. Tex. c. 16.

Elicit. ex 9. Metaphy. Com. 11. et. 20.

Opinio communis.

Solutio rursus ad præmissas rationes.

2. de Anima tex. c. 24.

AD quintum dicendũ, quòd obiecta exteriora nõ sunt sic sensibilia in potentia; sicut phantasmata in potentia sunt intelligibilia: quia phantasmata nõ possunt mouere intellectum uirtute propria: sensibilia autẽ, ut dictum est, uirtute propria possunt mouere sensum.

AD Sextũ dicitur, quòd assumit falsum: quia sensibilia sufficiunt admouendum, ipsum sensum. Et si oppositum dicit Commentator non bene dixit.

HAEC AVTEM opinio quàmuis sit satis cõmunis: non tamen uidetur mihi aliquo modo possibilis: quia omnia inconuenientia, quæ sequuntur contra primam, scilicet, contra doctorem nostrum, sequuntur contra eam, & adhuc plura: non enim potest saluare, quòd sentire sit actio immanens; sicut nec secunda opinio doctoris nostri. Et ideo arguo contra eam. 1 Sic. Omnis actio immanens fundatur subiectiuè in eo à quo causatur effectiuè. 9. Metaphysicæ, & secundo Ethicorum. Sed si præter sensibilia exteriora non esset aliquod agens respectu actus sentiendi, sentire nõ fundaretur subiectiuè in eo, à quo causatur effectiuè: ergo non esset actio immanens. Tota ratio patet ex terminis. Est tamen aduertendum, ꝙ ratio soluitur dupliciter. Primo soluitur sic. Est enim sic intelligenda propositio Philosophi, qui dicit, quòd actio immanens manet in agẽte.i. quod manet in illo, in quo manet illud, quod est agenti ratio agendi. Actus namque intelligẽdi manet subiectiuè in intellectu, in quo etiam manet species intelligibilis, quæ est ratio agendi ipsi obiecto intelligibili: & ideo non oportet, quòd actio immanẽs sit subiectiuè in agente: nec ista fuit intentio Philosophi, ut patet ex dictis: & ideo non uidetur eis, quòd ratio concludat. SECVNDO & melius ab alijs soluitur sic. Dicunt enim, quòd non solum obiectum dicitur causa effectiua actus intelligendi; immo, & species intelligibilis, quæ ponitur in intellectu distincta ab actu, põt dici causa effectiua talis effectus, uel actus: illud enim, mediãte quo aliquid producitur effectiuè, põt dici aliquo modo causa effectiua illius: & quia actus producuntur mediante specie, species dicetur aliquo modo causa ipsius. Et sic uerificatur dictũ Philosophi: non enim oportet, quod actio immanens maneat subiectiuè in agente principali, sicut in obiecto; sed sufficit, quòd sit simul in eodem subiecto cum ipsa specie, quæ aliquo modo dicitur agens, siue causa effectiua. Et quia sic est de sensu: idcirco sentire erit actio immanens; supposito, quòd non causetur ab obiecto exteriori sensibili.

Tex. c. 16. Cap. 5.

Confutatio prædictarũ solutionũ.

ISTAE AVTEM solutiones non uidentur soluere rationem. Non quidem prima: quia non uadit admentẽ Philosophi. Et ideo arguo contra eam dupliciter, 1 Sic. Quandocũque aliqua duo indistincta loco, & subiecto, sic ad inuicem ordinata, quòd unum illorum non potest attingi ab aliquo agente, nisi alio mediante; si primum non est perfectio formaliter agentis, nec manet in eo; nec secundũ, quod attingitur isto mediante, erit perfectio agentis, secũdũ quòd patet ex terminis; sed species est actus, qui nec loco, nec subiecto distinguitur per primã solutionẽ, & ẽt per secundã, sunt dicto modo ordinata: quia actus nõ potest attingi ab agente exteriori, puta, ab obiecto, nisi specie mediante: & species nõ est perfectio huiusmodi agentis, quia non manet in eo: ẽt quia per solutiones manet in intellectu: ergo nihilominus actus, siue actio dicetur perfectio agentis: quia manet in agente: ergo ista expositio contradicit Philosopho: & glosa nulla, & per consequens ratio non est soluta. 2 Ostendo, quòd supposito, quòd assumptum esset uerum, & haberet in intellectu, ubi ponitur species distincta ab actu, aliquam apparentiã: quod tamen in materia, in qua loquimur, nullum habet colorem: nam in sensu nõ ponitur species distincta ab actu: species enim uisibilis recepta in uisu est ipsa uisio per Beatum Augustinũ. Hoc supposito, arguitur sic. Effectus productus non est ratio producendi se ipsum: quia ratio producendi in naturalibus excedit productum: nihil autem excedit se ipsum; sed species recepta in sensu est ipsamet actio, ut patet per Beatum Agustinũ: ergo talis species non erit ratio recipiendi: sentire ergo nullo modo erit actio immanens: quia nõ manet in eo, in quo manet illud, quod est agenti ratio agendi: nam, ut potest patere ex dictis in isto articulo, species in medio est sensibili ratio agendi, non autem species in organo: quia iste est ipse actus: quare &c. Patet ergo quòd solutio non uidetur sufficienter soluere rationẽ. Secunda etiam ita parum. Asserit.n. unum, quod non uidetur uerũ.s. quòd species intelligibilis sit aliquo mõ effectiua actus intelligẽdi. Sed posito, ꝙ eẽt uerũ, saltẽ in proposito nullã cõtinet ueritatem. ARGVO ergo dupliciter contra eã. 1 Sic. Nullum diminutũ põt esse causa effectiua actus intelligẽdi, cũ actus intelligendi sit actus tam perfectus; sed species intelligibilis habet esse diminutũ, & incompletũ: ergo. Tota ratio patet ex terminis. 2 Illud, quo posito, sequitur de necessitate idẽ producere se ipsum effectiuè, est totaliter impossibile; sed posito, quòd species sensibilis recepta in organo, sit aliquo mõ causa effectiua actus ipsius sensus; sequitur neccessariò, ꝙ idem causat seipsum: ergo. Maior patet per Beatũ August. primo de trinitate. Vbi probat filium esse distinctum realiter a patre: quia nihil gignit se ipsũ. Minor est nota de se: quia species, ut dictũ est, nõ distinguitur ab actu: ergo non põt dici, ꝙ in sensu sit aliquod effectiuum actus. Sentire igitur non est actio immanens: manet ergo prima ratio, ut uidetur, in uigore suo. Vt arguatur. 1 Sic. Omnis actio immanẽs manens est, si manet in agẽte; sentire est actio immanens, ergo manet in agẽte; sed manet in sensu: oportet ergo dare sensum agentẽ præter sensibilia, in cuius uirtute ipsa sensibilia moueãt sẽsum. 2 Contra istam eandẽ opinionem sic. Impossibile est aliquod agens propria uirtute producere aliquid ultra suã speciẽ propriã; sed sentire, cũ sit quædã actio spiritualis, est alterius rationis ab ipso sensibili: quia sensibile est purum materiale: ergo sensibile propria uirtute non potest mouere sensum ad talem actũ.

11. de Tri. Cap. 2. Tom. 3.

Cap. 1. Tom. 3.

3 Sic. Nullus effectus productus excedit in perfectione, & nobilitate simpliciter suam causam effectiuam: hæc patet de se; sed sentire excedit obiectum ipsius sensus: ergo præter tale obiectum oportet necessariò dare aliquid, uel aliquod agẽs: hoc est sensus agẽs, ut patet ex dictis. Minor huius rationis pa et, & uidetur nota de se: constat enim; cum uisio dicat in homine perfectionem, excedit simpliciter in perfectione aliquod obiectũ uisus, puta, nigredinem, uel aliquẽ alium colorem: quare, &c. Non ergo uidetur possibilis dicta positio secunda: nec rationes aliquo modo soluuntur.

CVIVS gratia est aduertendum, quòd illæ solutiones habent duo fundamẽta, quorum unum nihil facit ad propositum: aliud uerò est totaliter falsum. Primum fundamentum est, quòd patiens secundum naturã suã potest esse nobilius, & perfectius agente; quãuis agens, in quantum agens, sit nobilius patiẽte. Hoc quãuis sit aliquo modo uerum, nihil tamen facit ad propositum, nec soluit difficultatem: nam per rationẽ ostenditur, quòd nisi detur sensus agens; patiens, inquantum patiens, excedit agens, inquantum agens. Quod potest euidenter probari per dictas responsiones. Nam, ut dicunt, spiritualitas formæ sensibilis est à materia, & ab agente: ergo passiuum, uel recipiens, in quantum recipiens, est quid spirituale, & principium uitale. Si ergo agens non est spirituale, nec principium uitale: passum, inquantum passum, erit præstantius agente, quod ipsimet negant. Primum, ergo fundamentum magis facit ad oppositum, quàm ad propositum: & per consequens prima, & secunda ratio, quæ uidentur solui ex isto fundamento, non sunt aliquo modo solutæ. Secundum autem fundamentum, ex quo uidentur solui aliæ rationes, est totaliter falsum.s. quòd forma sensibilis secundum esse, qđ habet in subiecto, organo, & medio, est eiusdem rationis in illis. Quod

lis. Quod probatur una ratione tali. Si species rerum sensibilium in medio essent eiusdem rationis cum suis obiectis; sequeretur, quòd de necessitate duo contraria essent simul in eodem; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: nam cum albedo, & nigredo ad inuicem contrarientur, & similitudo, siue species albi, & nigri sint eiusdem rationis cum albo, & nigro: necessariò species albi, & nigri in medio, & organo erunt contrariæ inter se: & cum tales species sint simul in eadē parte medij, ut patet ex primo articulo, & ipsimet concedunt, erunt necessariò simul contraria in eodem: patet igitur consequentia. NEC VALET, si dicatur ad istam rationem, quòd species albi, & nigri, quàmuis sint eiusdem rationis cum albo, & nigro; tamen non sunt contrariæ: quia ut causantur ab obiectis, obiecta non contrariantur; sed conueniunt: quia album, & nigrum, inquantum conueniunt in natura, & ratione coloris, causant suas intentiones in medio, ut sic autem, non contrariantur; sed conueniunt. Et ideo dictæ intentiones in medio non sunt cōtrariæ, ut dicebatur. ISTA AVTEM Responsio penitus nihil ualet. Primo, quia quod assumit, est falsum. Secundo: quia contradicit sibi ipsi. Assumit quidem falsum: nam album, & nigrum, ut con uenit in natura coloris, non causant suas species in medio: nam si causarent suas species, ut sic, conueniūt, non causarent speciem albi, & nigri; sed colorē tantum: nec causarent duas species: sed unā: quia causarēt suas spēs ſm eandem rationē agendi. s. ut cōueniunt in colorē: & medium, & organū recipient eam secundū eandē rationē recipiendi; & per consequens esset tantū una species, & nō plures: nā, ut dictū est supra, impossibile est ab uno agente, uel à diuersis secundū eandē rationem causandi causare in eodē passo secundū eadē rationem recipiendi diuersos effectus: ergo assumptum est totaliter falsum. 2 Contradicit etiā sibi ipsi: nā post pauca in eadē quæstione in solutione alterius rationis dicit, quòd duæ albedines causant suas in medio, non, ut conueniunt in albedine: quia sic tantū conueniunt in conceptu; sed causant ad inuicē secundum suas realitates: quia alia est realitas unius albedinis, & alia realitas alterius albedinis; & per consequens albedo, & nigredo causant suas species, non ut conueniunt in colore; sed ut differunt inter se: contradicit igitur sibi ipsi: nullo ergo modo hęc respōsio soluit rationem. Iste igitur modus dicendi non uidetur aliquo modo sufficere: & ideo teneo sicut prius, quòd oportet dare de necessitate sensum agentem, & hoc de secunda parte huius articuli.

Aduersariorum responsio.

Confutatio respon.

RESTAT ergo ultimo, mouere dubia circa dicta, quibus solutis, apparebit ueritas huius articuli, secundū quòd ipsum intelligo. Arguo igitur contra dictā conclusionē quadrupliciter. 1 Sic. Si esset dare sensum agētem; sequeretur, quòd Philosophus in determinatione sensuum in hoc. 2. esset insufficiens; cōsequens est inconueniēs: ergo. Consequentia nota est: quia Philosophus in hoc secundo nullā mensionē fecit de sensu agente; & per consequens fuit insufficiens, ꝙ non uidetur asserendū de tanto Philosopho. 2 Si in sensu esset aliqua uirtus actiua; sequeretur, quòd sensus sentirent se ipsos, & sentirent absentibus sensibilibus; consequens est falsum ad sensum: ergo. Consequentia est Philosophi in hoc secundo. Nam si cōbustibile haberet uirtutē actiuā, sicut habet passiuā, com bureret se ipsum; & cōbureret remoto quocunque alio sicut dicit Philosophus in hoc secundo. Et ita esset de sensu, si haberet aliquam uirtutem actiuam secundū ipsum. Impossibile est igitur dare sensum agentē; tum quia sensus sentiret absentibus sensibus. Et quia est cōtra mentem Philosophi. 3 Si esset aliquis sensus agens haberet organū, cū sensus sit uirtus materialis, & organica. Hoc supposito, arguitur sic. 1 Sic sensus agens haberet organū, uel haberet organum distinctū ab alijs aliorum sensuum, uel non: sed fundaretur in organis aliorum sensuum. Non potest dici, ꝙ habeat organū distinctū ab alijs propter duo. Primo, quia secundū cōmunem opinionē organū tactus est in qualibet parte corporis, & per cōsequēs non pōt esse, quòd organū sensus agentis distinguatur ab alijs loco, & subiecto. Secundo: quia si haberet organum distinctum; tunc illud esset propinquius organo unius sensus quàm organo alterius sensus; & per cōsequens fortius ageret unū sensibile in sensu, quàm aliud; dato, ꝙ essent sensibilia eiusdē proportionis, & distantiæ, & haberent omnes conditiones, quæ requiruntur tam ex parte sensibilis, quàm ex parte organi sensus passiui: non solum ex hoc, quòd organū illius sensus agentis esset propinquus uni quàm alteri sensibili, talis sensus fortius ageret illum sensum, quàm sensibilia aliorū sensuū, quod est totaliter incōueniens: non ergo poterit habere organum distinctum. Nec etiā potest dici secūdū, scilicet quòd organū eius sit idem cū organo aliorū sensuum: quia uel esset idē cum organo unius sensus tantū, aut cum organis omniū, aut plurimū sensuum. Non potest dari primum; quia nō appareret ratio: quare magis deberet esse illud cū organo unius, quàm cum organo alterius: cū respectu omniū sit equaliter agens. Nō potest dici secundū: quia tunc non esset unus sensus agens; sed plures, quod uidetur totaliter inconueniens. Nulla ergo ratio potest assignari huic sensui, & per consequēs non uidetur possibile ponere sensum agente. 4 Si esset dare sensum agentē: essent plures sensus exteriores, quàm quinque; cōsequēs est contra Philosophū in hoc secundo, ubi ex intentione probat in illo cap. ꝙ autē non sit sensus, &c. Consequētia nota est, quia uel oportet dare quinque sensus agentes: sicut dātur quinque passiui: & sic erunt. x. Vel oportet dare unū sensum agentem: & sic ad minus erunt sex, quod nullo modo uidetur dicendum. HIS tamen non obstantibus dicendum sicut prius. Et ideo respondeo per ordinē ad predicta. AD primum dicendum, quod patet per Commentatorē: dicit. n. Commentator, quòd, ut supra dictum est Arist. hic tacuit de sensu, quod latet, & apparet in intellectu: nam magis euidēter apparet, quòd phantasmata nō possunt propria uirtute mouere intellectū; quàm, quòd sensibilia possunt mouere sensum. Et ideo magis apparet, quòd oportet dare intellectum agentē, & magis latet, quòd oportet dare sensum agentē: & hac de causa tacuit Philosophus de sensu; idem tamen intellexit de sensu, quòd expressit de intellectu. Quod patet: quia per illā eandem rationem, per quam probat esse dare intellectū agentē; probatur, ꝙ oportet dare sensum agentē, ut patet ex dictis. Nō ergo insufficiēs est Philosophus, ex quo motus est rationabiliter. Ad ſm nego consequentiā. CVIVS gratia est ad uertendū, ꝙ in sensu esse uirtutē actiuam potest dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ in sensu sit uirtus actiua, quæ sit totalis causa effectiua actus sentiendi, amota quacunque alia in ratione agendi. Et isto modo nō pono in sensu uirtutē actiuā, nec sensum agentē: nā non solum sensus agens causat talē actum; immò correspōdet ipsū sensibile, tanquàm agēs particulare, quòd mouet sensum in uirtute sensus agentis. Alio mō pōt intelligi, ꝙ in sensu sit uirtus aliqua actiua, quæ concurrat necessariò effectiuè ad quelibet actum sentiēdi unā cū obiecto, siue sensibili. Et isto modo pono, uirtutem actiuā in sensu, & sensū agentem. Si ergo poneretur in sensu uirtus actiua primo modo bene teneret cōsequētia. Et illo modo arguit Philosophus, quando facit dictam consequentiam: uult. n. habere, quòd sensus sit purè passiuus, etiā respectu sensibilis. Verum est loquendo de sensu passiuo, de quo loquitur Philosophus, qui recipit actū sentiendi, siue formas sensibiles. Non fuit tamen propter hoc intentionis suæ negare sensum agētem; nec ratio probat, ut patet intuenti: nam si illud agens requiritur propter sensum agentem, non sequitur, ꝙ posito sensu agente, amoto sensibili, sit ipsum sentire: quare, &c. Ad tertium potest ad præsens tri-

Vide Ioan. Gan. 2. de Anima. q. 16.

Tex.c. 60.

Tex.c. 52.

Tex.c.128.

Resolutio rationum suæ aduersantium opinioni.

Com.6.

sens tripliciter responderi: & quælibet solutio uidetur mihi sufficere. 1 Dicetur enim secundum uiā aliorum doctorum, quòd sensus agens, & sensus possibilis, uel passiuus non distinguuntur, sicut duæ potentiæ; sed ipse sensus agens est quidam habitus connatu ralis ipsius sensus possibilis: & ideo non requirit orga num distinctum ab ipso: nec tamen propter hoc identificatur ei essentialiter; immò sensus agens distingui tur essentialiter ab ipso sensu passiuo: non sicut potētia à potentia; sed sicut habitus naturalis à potentia, cuius est habitus. Et cum dicitur, quòd essent plures sen sus agentes. Dicitur, si intelligatur, quòd essent plu res sensus agentes, id est, plures potentiæ, quòd nō est uerum: quia, ut dictum est, talis sensus non est potentia. Si uerò intelligatur, quòd cuilibet sensui passiuo, qui est quædam potentia, correspondeat suus proprius habitus naturalis. Dicitur, quòd non solum non est impossibile; immo necessarium, ut apparet ex dictis: ideo ratio non concludit 2 Vel potest dici ad dictam rationem, quòd posito, ꝙ sensus agens sit potētia distincta à sensu possibili, uel passiuo: non oportet propter hoc, ꝙ distinguatur loco, & subiecto: nā quàmuis ſm communē opinionē intellectus agens sit poten tia distincta ab intellectu possibili; non propter hoc requirunt distincta subiecta; immò simul fundantur immediatè in eadē essentia animæ. Et ideo sensus agēs simul assignatur, uel datur in eodem organo cū ipso sen su possibili. Et cum dr̄ uel fundaretur in organo unius sensus, uel in organis omniū. Potest dici, quòd in orga nis omniū; ita, quòd sicut est dare uisum passiuū, sic est dare uisum actiuū, & sic de alijs sensibus. Nec dare isto modo plures sensus agentes, uidetur aliquod inconueniens: sicut nec dare plures sensus passiuos, est incōueniens. 3 Pōt etiā dici, si uolumus tātum pone re unū sensum agentem, quòd huiusmodi sensus funda bitur in organo sensus communis. Et ideo erit unus tā tum sensus agens, & non plures: hoc tamen non obsta te, omnia sensibilia poterunt mouere sensus particulares in uirtute huius sensus: nam sicut sensus communis cognoscit obiecta omnium sensuum exteriorum, & potest iudicare de eis, & ponere differentiam inter ea; sic etiam uirtus huius sensus agentis, qui fundatur in eodem organo cum ipso sensu communi, poterit se extendere ad sensibilia omnium sensuum. Ad quartum dicitur, quòd non sunt plures sensus, quàm quinque materialiter, & subiectiuè: ex quo sensus agēs non distinguitur à possibili loco, & subiecto: sed bene sunt formaliter, & intrinsecè distincti, quia sensus agens non est possibilis, nec econuerso: quia unus est principium, siue ratio agendi; alter uerò princip um, siue ratio patiendi, siue recipiendi. Nec ponere isto modo plures sensus, quàm quinque, est aliquod inconueniens: nam præter sensum agentem ponuntur hoc modo plures sensus: quia sensus tactus, ut dicitur in secūdo non est unus, sed plures sensus. Patet igitur, quid mihi uidetur dicendum de sensu agente. Et hæc de secundo principali.

A.l. plures.

Elicit. ex tex.c. 106. 107. 108. 112.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT uidere tertio. Vtrum sensus sit susceptiuus specierum sine materia? Quia hoc quærebat quæstio principalis. Et quoniam ueritas huius articuli dependet ex dictis in primo articulo. Ideo iuxta prædicta pono duas conclusiones. Prima est affirmatiua, scilicet, quòd sensus est susceptiuus specierum sine materia. Secūda est negatiua, scilicet, quòd sen sus non est susceptiuus specierum sine conditionibus materiæ, quæ sunt hic, & nunc. PRIMA conclusio probatur dupliciter. 1 Sic. Species, siue formæ intentionales in medio non habent esse reale; sed intētionale: ergo sensus est susceptiuus specierum sine materia. Antecedens probatum est in primo articulo. Consequentia patet pro tanto: quia species non habent in organo minus esse spirituale, quàm in medio. Si igitur in medio sunt sine materia, & habent esse intentionale: multo fortius erunt in organo sine mate ria, & sub esse intentionali, & spirituali. 2 Sic. Nulla forma introducta in aliquo subiecto secundum esse reale, potest multiplicari in eodem secundum numerum, manente eadem secundū speciem: ergo ibi non habet esse reale, & per consequens suscipitur sine materia: quia nō recipitur sub illo modo essendi reali, sub quo erat in obiecto. SECVNDA conclusio probatur una ratione tali. Omne, quòd recipitur in ali quo organo determinato, recipitur hic, & nunc, & par ticulariter; sed species rerum sensibilium recipiuntur in aliquo organo determinato: ergo. Maior nota. Minor patet: quia hic, & nunc est organum particulare; & per consequens quicquid recipitur in eo, recipitur par ticulariter, & hic, & nunc. EST tamen aduertēdum, quòd quàmuis sit commune omni sensui, quòd sit susceptiuus specierum sine materia; unus tamen sen sus spiritualiori modo recipit, quàm alius, secundum quòd sensus sunt superiores, uel minus superiores in ter se. Et ideo inter sensus exteriores uisus spiritualiori modo recipit formas intentionales, & sensus cōmunis magis spiritualiter recipit, quàm sensus exteriores & etiam inter sensus interiores, est dare gradū tam secundum doctrinā Philosophorum, quàm sanctorū Doctorū. Cuius gratia est aduertendum, quòd Beatus Augustini. 7. super genesim ad literā ponit in cerebro tres uētriculos, scilicet, anteriorem, posteriorem, & mediū. Ex anteriori dicit distribui omnes sensus: unde ait, ꝙ pars cerebri anterioris, unde oēs sensus distincti sunt ad frontem collocata est. A posteriori autem uentricu lo dicit distribui omnem motum, ut inferius magis ap parebit. A medio dicit esse memoriam. Vnde in libro prædallegato. Tres tanquam uentriculi cerebri demon strantur. Vnus anterior ad faciem, à quo omnis sensus. Alter posterior ad ceruicem, à quo omnis motus. Tertius inter utrunque, à quo uigere memoria demon stratur. Auicen. in 6. de naturalibus, siue in suo libro de Anima, quòd idem est, magis particulariter loquitur de sensibus interioribus. Ponit enim quinque sensus interiores sicut sunt quinque exteriores, scilicet, sensum communem, imaginationem, phantasiam, æstimatiuam, & memoriam, qui quidem ad inuicē sic distinguuntur. NAM SENSVS communis, qui est inferior inter sensus interiores, cognoscit non solum obiecta omnium particularium sensuum; sed ēt cognoscit differentias obiectorum, & actus, siue operationes ipsorum, ut apparet ex Philosopho in secundo huius. Post sensuum communem est imaginatio, quæ nō solum hoc cognoscit; sed etiam species retinere potest: nam abeuntibus sensibus insunt nobis sensus, & phantasiæ secundum Philosophum 2. huius. Quod nō esset nisi imaginatio retineret species rerum sensibiliū in absentia rerum sensibilium: plures ergo potest sensus communis, quàm omnes sensus particulares: quia per sensus particulares tātū possumus cognoscere ob iecta particularia, ut puta, calorem, uel saporem, & sic de alijs; non autem differentiam istorum. Et ideo opor tet dare aliquem unum sensum, qui cognoscat hm̄ōi differentiam: & hic est sensus cōmunis, qui in anteriori parte cerebri uiget ſm Augustinum, uel ſm Auicennā. Rursus imaginatio plus pōt, q̄ sensus communis: quia sensus communis non retinet speces in absentia sensibi lium, uel si retinet, ualde modicū retinet; sicut declarat Auicenna in libro prædicto dicens, ꝙ digitus motus uelociter uidentur plures digiti: quia moto digito uelociter, antequam recedat species digiti primo impressa, imprimitur species eiusdem digiti secundo, huius tamen species cito desinunt esse: sensus ergo cōmunis, qui nihil, aut modicū ualde retinet species: ideo hm̄ōi sensus nō est in actu suo in absentia sensibiliū, nisi fortè in dormiendo. Ibi enim est ordo contrarius ei, qui est in uigilia. IMAGINATIO uero plures

Cap. 17. & 18. Tom. 3.

Parte. 1. Cap. 5. Tex. c. 156

tex. c. 145. & 146.

Tex. c. 56.

plus potest, quàm sensus communis, quia pôt retinere spẽs:possumus.n. imaginari sensitiua absentibus sensi bilibus. TERTIA uirtus interior sensitiua ẽ phãta sia:& hæc potest plus duabus præmissis: quia non solum species recipit, quòd facit sensus communis;& retinet,quod facit imaginatiua;sed etiam componit unam speciem cum alia:ut quia uidemus montem, & uidemus aurum, habemus per phãtasiam hanc potentiam, ut possimus phantasiari montem aureum. Vnde licet mons aureus nunquam fuerit in sensu secundũ se; fuit tamen secundum suas partes: quia fuit in sensu mons, & aurũ. Et per phantasiam componimus unum cũ alio, & formamus in phantasia montem aureum.

QVARTA uirtus interior est æstimatiua, quæ non solum comprehendit species sensibiles; sed intentionales sensibilium, cuiusmodi sunt amicabile, & inimicabile,& consimilia, quæ dicunt quasdam intentiones ultra formas sensibiles. Vnde ouis uidens lupum,per uirtutem æstimatiuam apprehendit ipsum sibi esse inimicabilem. A quibusdam autem hæc uirtus appellatur ratio particularis; à quibusdam uerò cogitatiua: sed de nominibus non est nimis curandum,ubi habetur clara noticia rerum. Per hanc igitur uirtutem animalia perfecta iudicant,quid eis fugiendũ, & quid prosequendũ. QVINTA uirtus sensitiua interior est memoria, quæ est thesaurus tam specierum sensibilium, quàm dictarum intentionum: in ea enim reseruantur & similitudines formarum sensibilium, & intentionum. Et si uolumus omnia ista describere in tribus uentriculis cerebri secundum intentionem Auicennæ; oportet dicere, quòd in primo uentriculo est sensus communis,& imaginatio. In secundo phãtasia,& æstimatiua. In tertio memoria, & uirtus motiua: nam quilibet dictorum uentriculorum habet duas partes anteriorem,scilicet, & posteriorem, & sic in quolibet ponuntur duæ uirtutes. Vna quidem in parte anteriori. Reliqua uerò in parte posteriori. Dicitur autem, quòd in posteriori parte tertij uentriculi est uirtus motiua: quia neruus ille diffusus per totum corpus,in quo uirtus motiua reseruatur,habet inchoationem in huiusmodi parte tertij uentriculi: & ex inde per totum corpus diffunditur secundum quosdam ramos. Principium ergo motus potest appropriari cordi: quia est semper, & continuè in motu. Et potest appropriari,ut patet ex intentione Beati Augustini, posteriori parti ipsius cerebri: sic igitur patet secũdum intentionẽ Auicennæ de sensibus interioribus.

Com.6. COMMENTATOR autem.3.de anima loquens de huiusmodi uirtutibus interioribus, dicit eas esse tãtum quatuor; licet Auicenna dicat eas esse quinque, & dicit hoc de intẽtione Aristotelis in de sensu,& sensato dicens, quòd Aristoteles in illo libro posuit prædictas uirtutes in quatuor ordinibus. In primo posuit sensum communem. In secundo imaginatiuam. In tertio cogitatiuam, siue æstimatiuam.

In quarto memoriam. Et ait Commẽtator,quod memoriam posuit magis spiritualem, deinde cogitatiuam, deinde imaginatiuam, postremo uero sensum cõmunem, tanquam minus spiritualem. EST autem differentia inter Auicennam,& Commentatorem quia Auicenna dicit phantasiã, & imaginationem esse duas uirtutes. Commentator dicit, quòd sunt una, & eadem uirtus: nam secundum eum ad eandem uirtutem pertinet retinere species sensibilium, quod pertinet ad imaginationem, & componere unam formam cum alia, quod pertinet ad phantasiam. Et sic erunt secundum intentionem Commentatoris quatuor uirtutes interiores tãtum. Quibus addenda est secundum Beatum Augustinum,uirtus motiua. Istæ igitur uirtutes secũdum doctorem nostrum in quolib. sic ad aptantur ad tres uentriculos cerebri: nam in primo uentriculo ponit sensum communem,& imaginationem. *Quodlib. 4.q.20.*

In secundo ponit unam uirtutem tãtum, scilicet, cogitatiuam,uel æstimatiuam. In tertio autem ponit duas,scilicet, memoriam in parte anteriori, & uirtutem motiuam in parte posteriori. Et hoc modo ordinat doctor noster uirtutes prædictas propter dictum Commentatoris. Commentator namque.3.de anima clarè determinat imaginationẽ esse in prima parte cerebri,cogitatiuam in medio,memoriam uerò in posteriori; non solum hoc dictum est à Medicis; sed etiam dictum est in de sensu, & sensato ab Aristotile. *Com.6.*

VIDETVR tamen mihi uirtutes has esse aliter ordinandas. Vt in primo uẽtriculo ponantur duæ, scilicet,sensus communis,& imaginatio, uel phantasia. In secundo uerò cogitatiua, uel æstimatiua,& memoria. In tertio autem uirtus motiua. Et isto modo expressè saluatur intentio Beati Augustini, cui in hac materia,& in quacunque alia magis est credendum,quàm Philosopho,nec Commentatori. Nam sicut apparet ex dictis Beati Augustini in medio uentriculo uigere memoria demonstratur. REDEVNDO ergo unde sermo prius fuerat egressus,uidetur esse dicendum,quòd quamuis sit commune omni sensui,quòd sit susceptiuus specierum sine materia: unus tamen spiritualiori modo recipit, quàm alius,secundum quòd sunt minus, uel magis superiores. Vnde memoria magis spiritualiter recipit, quàm æstimatiua:& æstimatiua,quàm phantasia: & phantasia, quàm sensus communis: & sensus communis, quàm sensus exteriores. Et hæc de tertio principali sufficiant. *Epilogus eorum,quæ in hoc tertio articulo continentur.*

RESTAT igitur respondere ad rationes principales. AD PRIMVM, cum dicitur, quòd species rerum,sensibilium habent in medio esse reale. Patet,quòd non est uerum ex primo articulo: nec probatio aliquid concludit. Ita bene conceditur,quòd habent esse in medio, circunscripta omni operatione intellectus. Et ideo habent ibi esse reale,ut distinguitur contra intentionale eo modo,quo dictum est,& expositum fuit in primo articulo. Ad secundum, cum dicebatur, quòd species recepta in sensu, uel causatur effectiuè à sensu,uel ab obiecto. Patet quid est dicendum ex secundo articulo: causantur enim huiusmodi species in sensu ab obiecto in uirtute propria.s.in uirtute sensus agentis,in cuius uirtute sensibilia mouent sensum,ut dictum est. Et cum dicitur, quòd sensus est purè passiuus; & per consequens non est dare sensum agentem. Patet, quid dicendum ex dictis: nam, non obstante passiuitate ipsius sensus, requiritur necessariò sensus agens,in cuius uirtute sensibilia mouent sensum. Patet igitur quid mihi uidetur esse dicendum de ista quæstione.

Quæstionum super secundum librum de Anima finis.

QVAESTIONES TERTII LIBRI DE ANIMA.

QVAESTIO I.

An primum cognitum ab intellectu noſtro ſit aliquod uniuerſale?

VTRVM primum cognitum ab intellectu noſtro, ſit aliquod uniuerſale? Et uidetur, quòd ſic. 1 Species ſpecialiſsima eſt aliquod uniuerſale; ſed ſpecies ſpecialiſsima eſt primo cognitum ab intellectu noſtro: ergo. Maior eſt nota de ſe. Minor probatur: quia cum intellectus noſter cognoſcat per abſtractionem à ſingularibus; illud erit primo cognitũ, quod primo, & immediatè eſt à ſingularibus abſtractum: hoc autem eſt ſpecies ſpecialiſsima; quæ immediatè de ſingularibus prædicatur. 2 Quicquid eſt obiectum adæquatum intellectus noſtri, eſt primo cognitum ab intellectu noſtro; ſed obiectum adæquatum intellectus noſtri eſt aliquod uniuerſale: ergo. Maior uidetur nota pro tanto: quia illud eſt primo cognitum ab intellectu, quod eſt magis proportionatum; ſed obiectum adæquatum eſt ſibi magis proportionatum: ergo. Minor patet: quia obiectum adæquatum intellectus noſtri eſt quidditas rei materialis, uel ipſum ens; ſed quicquid horum detur ſemper erit aliquod uniuerſale: ergo.

Com.8.

IN OPPOSITVM. Si uniuerſale eſſet primo cognitum ab intellectu noſtro; ſequeretur, quòd præueniret omnem actum intellectus noſtri; conſequens eſt falſum: ergo. Conſequentia nota: quia primo cognitum ab aliqua potentia eſt primum mouens illam potentiam; & per conſequens præuenit omnem actum primum eius: primum ergo cognitum ab intellectu noſtro præuenit omnem actum intellectus. Falſitas conſequentis nota eſt. Et apparet per Cõmentatorem in primo huius, qui dicit, quòd intellectus facit uniuerſalitatem in rebus, & per conſequens ipſius actus præuenit ipſum uniuerſale.

Scotus. 1. ſent. q. 1. prolog. Pro hac materia uide Greg. Ari. 1. ſent. d. 3. q. 3. Ioan. Bac. 1. ſent. q. 1. Prolog. Aegid. 7. Met. q. 5. cor. q. Bur. in exp. 3. cont. 1. Phyſ. Paul. Ven. ibidem. Sueſ. ibidem Ioã. Gand. 1. phyſ. q. 5. 1. de anima q. 8. Alb. de ſax. 1. phyſ. q. 5. Gaiet. de Tien. 1. ph. q. 5. Paul. Soc. 7. Mec. q. 11. Zim. pe culio. Gaiet. de Vio. in exp. opuſ. de eſſe. de eſſent. D. Thom.

RESPONDEO in iſta quæſtione ſunt tria uidenda. Primum eſt. Vtrum primum cognitum ab intellectu noſtro ſit ſpecies ſpecialiſsima immediatè abſtracta à ſimilibus? Quia hoc probat primum argumentum. Secundum eſt. Vtrum obiectum adæquatum intellectus noſtri ſit quidditas rei materialis, uel ens? Quia hoc uidetur quærere ſecundum argumentum. Tertium, quòd quærit quæſtio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum articulum reſpondent aliqui doctores, quòd ſic. Volunt enim, quòd primus conceptus, ad quem mouetur intellectus noſter, ſit conceptus ſpeciei ſpecialiſsimæ; & per conſequens primum cognitum ab intellectu noſtro eſt aliqua ſpecies ſpecialiſsima; illa, ſcilicet, cuius ſingulare fortius mouet ſenſum. Iſta concluſio probatur ab eis tripliciter. 1 Sic. Cauſæ merè naturaliter concurrentes ad aliquem effectum cauſandum, uel producẽdum, ſi non ſint impeditæ; agunt, quantum poſſunt: & per conſequens producunt perfectiorẽ formam, quàm poſſunt producere; ſed cauſæ, quæ mouent intellectum ad primum cognitum, concurrunt merè naturaliter ad dictam motionem: ergo cauſant in ipſo perfectiorem conceptum, quàm poſſunt. Iſte autem conceptus eſt ſpeciei ſpecialiſsimæ: ergo Maior uidetur nota de ſe. Minor probatur: quia primus conceptus intellectus; præuenit omnem conceptum uoluntatis, uel actum: cum ſecundum Auguſtinum: ſecundum uoluntatem nihil uolitum, niſi prius cognitum: talis ergo conceptus eſt merè naturalis; & per conſequens cauſę concurrentes ad dictum conceptum agent merè naturaliter, & cauſabunt perfectiorem conceptum, quàm poterunt: ergo.

10. de Trin. Cap. 2. Tom. 3.

2 Sic. Si conceptus ſpeciei ſpecialiſsimæ non eſſet primus conceptus, ad quẽ mouetur intellectus ſequeretur, quòd moueretur prius ad cõceptus cõmuniores: & quanto erunt cõmuniores, tanto ad eos prius moueretur; & per conſequens prius moueretur ad cõceptũ entis, & aliorum tranſcendentiũ, de quibus conſiderat Metaphyſicus, quàm ad cõceptus entium ſpecialiũ, de quibus conſideratur in alijs ſcientiis; conſequẽs eſt falſum. Conſequentia de ſe eſt nota. Falſitas conſequẽtis probatur: quia ſi conceptus entis, & aliorũ tranſcendẽtium, de quibus cõſiderat Metaphyſicus, prius occurreret intellectui; cogeretur quis dicere, quod Metaphyſica eſſet prior alijs ſcientijs ordine doctrinæ: conſequẽs eſt falſum: ergo. Conſequẽtia eſt nota. Sed falſitas cõſequentis patet per Auicẽnam primo Metaphyſicę ſuę, qui dicit, quòd Metaphyſica eſt ultima ſcientiarũ ordine doctrinæ. 3 Ad idem. Si conceptus communiores prius occurrerent intellectui noſtro, quàm cõcepus ſpeciei ſpecialiſsimæ; ſequeretur, quòd nõ poſſet à nobis cognoſci aliqua ſpecies ſpecialiſsima, niſi prius cognoſcerentur oĩa prædicamẽta ſuperiora ad illam ſpeciẽ; conſequens eſt falſum: ergo. Falſitas conſequentis patet per experientiam. Nam ſi omnia prædicamenta ſuperiora ad ſpeciẽ cognoſcerentur; apponeremus multum de tempore, antequam poſſemus ipſam ſpeciẽ cognoſcere, cuius contrariũ experitur: ergo, &c.

NEC obſtat ſecundum eos dictum Ariſt. in primo phyſicorũ, quando dicit, confuſa ſunt nobis prius nota: quia dicunt hoc eſſe intelligendum reſpectu eiuſdem cogniti; quãdo cognitum eſt tale, quod põt cognoſci duplici cognitione, uidelicet cognitione confuſa, ſecundũ quem modũ ſignificatur per nomen: & cognitione determinata, diſtincta, ſecundum quem modũ ſignificatur per diffinitionem. Dato autem iſto intellectu, dictum Ariſtot. non uidetur facere cõtra dictam concluſionẽ: quia ſpecies ſpecialiſsima prius cognoſcitur cognitione confuſa, ſecundum quẽ modũ cognoſcitur per nomen, quàm cognitione diſtincta; & determinata ſecundũ quẽ modum cognoſcitur per diffinionẽ: quare &c.

Occurrit. auctoritati Ariſt. perperam intellectæ. Tex. c. 3.

HAEC POSITIO non uidetur mihi aliquo modo poſsibilis. Eſt enim expreſſe cõtra dicta Philoſophorũ. Et ideo primo arguam contra modũ ponẽdi, & fundamenta poſitionis in ſe. Secundo contra concluſionem directè.

Confutatio opin. Scoti

ACCIPIO ergo duo fundamenta huius doctoris. Primum eſt quòd primus conceptus, ad quẽ mouetur intellectus noſter, eſt conceptus ſpeciei ſpecialiſsimę: quia cauſæ concurrentes ad talem conceptũ, agunt merè naturaliter. Secundum eſt, quòd ſpecies prius cognoſcitur cognitione confuſa, ſecundũ quem modum cognoſcitur per nomen, quàm cognitione diſtincta, ſecundum quem modum cognoſcitur, & ſignificatur per diffinitionem. Ex quibus dictis arguo contra eos ſic. 1 Si præfata fundamẽta eſſent uera, ſequeretur unum de tribus, quocunque dato iſtorum ſequeretur euidens contradictio in dictis eorum. 1 Sequeretur namque neceſſariò, quòd primus cõceptus, ad quem moueretur intellectus noſter, eſſet cõceptus diffinitionis, & diſtinctæ ſpeciei. 2 Sequeretur, ꝙ cõceptus diffinitionis eſſet imperfectior conceptu ſpeciei diſtinctæ, ut talis ſpecies cognoſcitur cognitione confuſa, ſecundũ quem modum ſignificatur per nomẽ. 3 Etiã ſequeretur, quòd cauſæ mouẽtes naturaliter ad primũ conceptum, nõ cauſarent in ipſo perfectiorem conceptũ, quàm poſſent. PRIMVM ergo probatur, quòd quocunque iſtorum dato; ſequeretur euidens contradictio in uerbis ſuis. Nam ſi detur primum, euidenter contradicit concluſioni principali; in qua dicitur, quòd primus conceptus, ad quẽ mouetur in-

detur intellectus, est conceptus speciei specialissimæ, contradiceret directè expositioni ipsorum. Vbi dicunt, quòd prius cognoscitur species cognitione confusa, secundum quem modũ significatur per nomen, quàm cognitione distincta, secundũ quẽ modũ cognoscitur per diffinitionem. SI uero detur secũdũ, cõcluditur falsum: quia apud omnes philosophãtes est notũ, quòd conceptus distinctus est perfectior quocunque alio.

ITEM contradicerent sibi ipsis: nam in ipsorum declaratione dicunt, quòd cognitio speciei, ut significatur per diffinitionem, est cognitio determinata, & distincta. Vt uerò significatur per nomen, est cognitio confusa. Certum autem est, quod cognitio distincta est perfectior cognitione confusa. Oportet ergo dicere secundum eos, quod conceptus diffinitionis sit perfectior conceptu speciei, ut species cognoscitur confusa cognitione: si ergo datur secundum apparet euidens contradictio. SI AVTEM datur tertium apparenter contradicunt sibi: quia per oppositum fundamentum probant conclusionem suam.

Hoc autem probato, probatur consequentia: Peto nanque ab eis. Aut conceptus diffinitionis primo occupat intellectum, quàm conceptus speciei specialissimę, ut species ista significatur per nomen; aut econuerso. Si detur primum; sequitur inconueniens contra eos. Si detur secundum; sequitur euidenter inconueniens tertium: nam si conceptus speciei esset primus conceptus, ad quem moueretur intellectus, & nõ sit perfectior conceptu diffinitionis; iam causæ mouẽtes intellectum ad primum conceptum, non causarent in ipso perfectiorem conceptum, quem possent, ut ipsi uolunt. Apparet igitur euidens contradictio in uerbis eorum. Vnde potest sua ratio fundamentalis sumpta formaliter reduci contra eos, ut arguatur sic. Causæ concurrentes ad aliquem effectum merè naturaliter, si non sunt impeditæ, agunt quantum possunt, sed causæ mouentes intellectum ad primum conceptum, agũt merè naturaliter: ergo causant in ipso perfectiorem onceptum, quem possunt. Sed perfectior conceptus est conceptus diffinitionis: ergo conceptus diffinitionis est primus conceptus, ad quem mouetur intellectus, & per consequens diffinitio erit primũ cognitũ ab intellectu nostro, & non species specialissima. Conclusio est contra eos, & tota ratio est eorum, qua contradicunt sibi: ergo. 2 Sic. Si conceptus speciei specialissimæ esset primus conceptus, ad quem mouetur intellectus noster eo modo, quo ponitur ab istis doctoribus; sequeretur, quòd conceptus de genere cuiuscunque rei, semper esset certus, & nunquam dubius; consequens est expresse contra eos: nã ex hoc ipsi probant conceptum entis esse alium conceptum generis cuiuscunque: quia stante conceptu entis certo, potest conceptus intellectus esse dubius de conceptu generis. Consequentiam probo: quia conceptus primo occurrẽs intellectui, de necessitate est certior quocũque alio conceptu. Si ergo conceptus speciei est primus cõceptus, qui occurrit intellectui; erit certior omni alio: sed stante certitudine de specie alicuius rei, nunquam potest esse dubium de genere: ergo contradicunt prædicti doctores affirmatiuè, scilicet, quod conceptus possit esse dubius generis; & quòd non possit esse dubius: talis igitur modus est impossibilis. 3 Ad idẽ. Si conceptus speciei specialissimæ primo occurreret intellectui; sicut perfectior aliis conceptibus communioribus, ut dicunt isti doctores; sequeretur, quòd intellectus noster in cognoscendo procederet de perfecto ad imperfectum, quod est contra modum procedendi naturalem; consequens est totaliter inconueniens: ergo. Consequentia nota est: nam si primus conceptus est perfectior aliis, semper procedetur in cognoscendo de perfecto ad imperfectum. Falsitas consequentis notissima est apud omnes intelligentes: est enim modus procedendi naturalis semper procedere de imperfecto ad perfectum, non autem econuerso.

A.l.primo occurrat in intellectui.

A.l.expressè.

VISO ERGO, quòd talis modus dicendi non est possibilis, immò repugnat sibi ipsi. Arguitur secundo contra conclusionem directè etiam tripliciter. 1 Sic. Illa sunt primo cognita ab intellectu nostro, quæ prima impressione imprimuntur in anima nostra, & sunt notissima in conceptu; sed ens, & res, & alia transcendentia sunt huiusmodi, & non aliqua species specialissima: ergo primum cognitum ab intellectu sunt trãscendentia, & non aliqua species specialissima. Maior est ita nota, quòd ex opposito prædicati destruitur subiectum, ut patet. Minorem ponit Auicen. 1. metaphysicæ suæ, ubi ait, quòd ens, & res prima sui impressione imprimuntur in anima, & sunt notissima in conceptu: quare, &c. 2 Ad idem. Si species specialissima esset primum cognitum ab intellectu nostro, & non ens; sequeretur, quòd conceptus entis posset esse dubius, conceptu speciei specialissimæ existente certo; consequens est totaliter impossibile: ergo. Falsitas consequentis etiam apparet per eos. Ipsi enim uolunt, quòd conceptus entis possit esse certus, & dubius de conceptibus specialibus huius, & illius; sicut sumus certi de potentiis animæ, quòd sunt entia. Dubitamus tamen utrum sint hæc, uel illa entia, scilicet. Vtrum sint substantia, uel accidens. Potest ergo conceptus entis esse certus, conceptu speciei specialissimæ existente dubio: sed econuerso totaliter est impossibile, semper referendo dictos conceptus ad illud obiectum. Consequentia probatur: nam species specialissima est primum cognitum ab intellectu nostro, conceptus speciei cum certitudine præcedit in intellectu conceptum entis: cum primus, conceptus sit certissimus. Poterit ergo intellectus in illo priori dubitare de conceptu entis: quia in quocũque signo intellectus non est certus de aliquo conceptu, potest dubitare de ipso, & esse dubius. Et quia in illo priori nõdum est certus de conceptu entis, poterit dubitare de ipso; & per consequens conceptus entis erit dubius, conceptu speciei specialissimæ existente certo, patet igitur consequentia. 3 Conceptus illorum terminorum sunt primo cogniti ab intellectu nostro, ex quibus tales propositiones compositæ sunt intelectui nostro prius, & maxime notæ; sed propositiones compositę ex terminis communibus, puta, entis, & aliorum transcendentium, sunt nobis prius notæ, & simpliciter notiores, quàm etiam propositiones, quæ immediate componũtur ex terminis specierum: ergo conceptus entis, & aliorum transcendentium sunt nobis prius cogniti in intellectu nostro, quàm conceptus speciei specialissimæ. Maior huius apparet pro tanto: quia tota notitia, & euidentia propositionum dependet ex notitia, & euidentia terminorum; & per consequens illi termini nobis prius, & maxime sunt noti, ex quibus componũtur propositiones simpliciter notiores. Minor patet de se: nam ista, propositio de quolibet esse, uel nõ esse, est prius nota intellectui nostro, & simpliciter notior, quàm linea recta cadens causat duos angulos rectos, uel æquales, siue æquiualentes: & tamen qualibet earũ est propositio immediata; sed prima est notior: quia fundatur in ente: secunda autem fundatur in terminis specialibus, ut in linea, & angulo &c. & sic de aliis. Patet igitur Minor, & per consequens tota ratio. Apparet igitur ex dictis, quòd primum cognitum ab intellectu nostro non est aliqua species specialissima, quod fingebat dicta positio.

Cap. 5.

RESTAT ergo respondere admotiua istius opinionis. AD primum, cum dicitur, quòd causæ aliquæ concurrentes merè naturaliter, &c. Concedo, si sint immediatæ: & nisi impediantur, uel ab aliquo extrinseco, uel propter indispositionem passi. Videmus enim, quòd ignis agens in stupam, & lapidem agit merè naturaliter; & tamen propter dispositionem aliam, & aliam ex parte passi fortius agit in stupam, quàm in lapidem: quia citius conuertit ad se stupam, quam lapidem. Et tunc ad minorem dicitur, quòd cau

Solutio rationum Scoti, & sequacium.

ſæ mouentes intellectũ; quamuis occurrant merè naturaliter ad primum actum. Impediuntur tamen ratione indiſpoſitionis ex parte ipſius intellectus poſsibilis, in quo debet recipi talis conceptus: quia intellectus poſſibilis non eſt diſpoſitus naturaliter ad recipiendum immediatè conceptus ſpecierum; immò ſua naturalis diſpoſitio eſt ad recipiendum primo conceptus uniuerſaliores, qui ſunt imperfectiores, & iſtis mediantibus poterit recipere conceptus magis ſpeciales. Sicut uidemus, quòd materia primo recipit formas imperfectiores, puta, formas elementorum, deinde formas mixtorum, quæ ſunt perfectiores. Ex quibus patere poteſt, quòd ex dictis poſſumus formare talẽ rationẽ. ſ.

Ratio diluens totã difficultatem, quæ eſt ueluti fundamentum iſtius quæſiti.

SICVT ſe habet materia prima ad formas ſenſibiles; ita ſe habet intellectus noſter poſsibilis ad formas intelligibiles; ſed materia prima recipit primo formas imperfectiores, & poſtea perfectas, ut ſit proceſſus debitus naturalis de imperfecto ad imperfectũ: ergo intellectus noſter poſsibilis primo recipiet conceptus communiores, qui ſunt imperfectiores, & poſtea magis ſpeciales, qui ſunt aliis perfectiores, ut in cognoſcẽdo procedat modo naturali debito de imperfecto, uidelicet, ad perfectum; & non econuerſo, ut iſti doctores probant. Ad ſecundum, cum dicitur, quòd ſequeretur intellectum prius moueri ad conceptum entis, &c. Concedo conſequentiam, & nego falſitatem conſequentis. Ad probationem, cum dicitur, quòd metaphyſicus, &c. Dico, quòd non oportet. CVIVS gratia eſt aduertendum, quòd duo ſunt modi, quibus poſſunt cognoſci ens, & alia tranſcendentia. Vno quidem modo per ſimplicem apprehenſionem primo intellectui in occurrentem. Alio modo per reſolutionem aliorum in ipſa, & aliorum ipſorum in altiſſimas cauſas. Primus modus cognoſcendi, cum non ſit ſcientificus, non pertinet ad aliquã ſcientiã. Et iſto mõ, conceptus entis, & aliorum tranſcendentium primo occurrunt intellectui noſtro. Secundus autem modus cognoſcendi eſt ſcientificus: & ideo pertinet ad aliquam ſcientiam, & non ad quancunque; ſed ad ſolam metaphyſicam. Et iſto modo ens, & alia tranſcendentia non cognoſcuntur primo, & immediatè; immò magis ultimo, & mediantibus his, de quibus ſunt ſcientiæ ſpeciales. Quapropter non ſolum non ſequitur metaphyſicam non eſſe primam ordine doctrinæ; immò ſequitur eam eſſe ultimam inter ſcientias humanitus inuentas. Ad tertium, cum dicitur, quòd nõ poteſt dici aliqua ſpecies, &c. Poteſt concedi conſequentia. Et cum dicitur, quòd tunc poneremus multũ de tempore, &c. Dico, quòd cum intellectus noſter nõ tranſeat de uno conceptu ſimplici ad alium conceptũ ſimplicem per diſcurſum; poterit tamen in tempore breuiſsimo, & imperceptibili hoc fieri ſub omnibus iſtis conceptibus propter connexionem, & ſimplicitatem ipſorum: ratio autem imaginatur, quòd non tranſeat intellectus de uno cõceptu ſimplici ad alium, niſi magno tempore interpoſito per diſcurſum, quod non eſt uerum: & ideo nihil concludit. Et hæc de primo articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT ergo ſecundo uidere. Vtrum obiectũ noſtri intellectus ſit quidditas rei materialis, uel ipſum ens? Sicut quærebat ſecundum argumentum.

Ad cuius euidentiam eſt notandum, quod obiectum adæquatum noſtræ potentiæ intellectiuæ intelligitur illud, obiectum, quòd ſic adæquatur potentiæ, quòd non excedit ſuam potentiam, nec exceditur ab ea. ſ. quando nihil eſt infra ambitum obiecti, ad quod non ſe extendat cognitio potentiæ, ſaltem de poſsibili: & quando nihil eſt extra ambitum ipſius, ad quod non ualeat cognitio potentiæ ſe extendere. Et, quòd iſte intellectus de obiecto adæquato ſit uerus, patet per ea, quæ dicta ſunt in ſecunda quęſtione huius libri, ubi quærebatur de ſubiecto huius ſcientiæ.

D. Tho. ſu per Boeth. de trin. q. 1. ar. 3.

HOC ERGO præmiſſo, dicunt aliqui doctores, quòd obiectum adæquatum intellectus noſtri ſit quidditas rei materialis. Quod poteſt probari etiã dictis eorum, quinque rationibus. 1 Sic. Obiectum, & potentia debent eſſe proportionata; ſed intellectus noſter eſt coniunctus materiæ in eſſendo, quamuis non in cognoſcendo: quia non utitur organo corporali: ergo eius adæquatum obiectum debet eſſe materiæ coniunctum, quantum ad eſſe; & abſtractum, quantum ad cognoſci. Tale autem obiectum eſt quidditas rei materialis, quæ quantum ad eſſe eſt coniuncta materiæ cum conditionibus materiæ; quantum tamen ad cognoſci, abſtrahit ab eis. 2 Secundum Philoſophum in tertio huius, Intelligentem neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari: hoc ſuppoſito, arguitur ſic. Illud ſolum poteſt cognoſci ab intellectu noſtro, quod poteſt in phantaſmate repræſentari, & per conſequens tale erit obiectum adæquatum intellectus noſtri; ſed ſola quidditas rei materialis lucet in phantaſmate: ergo ipſa ſola poterit à nobis cognoſci; & per conſequens erit obiectum adæquatum intellectus noſtri. Minor huius de ſe nota eſt. Maior patet per prædictã auctoritatem Philoſophi. 3 Nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu: ergo obiectum adęquatum intellectus noſtri erit quidditas rei materialis. Conſequentia uidetur nota pro tanto: quia cum in ſenſu non cadant, niſi materialia ſola, ſi nihil poteſt eſſe in intellectu, niſi prius fuerit in ſenſu; tantũ erunt in intellectu quidditates rerum materialium; & per conſequens quidditas rei materialis erit obiectũ adæquatum noſtri intellectus. Antecedens eſt Philoſophi in hoc tertio, & in primo poſteriorum dicentis, quòd omnis noſtra cognitio ortum habet à ſenſu.

tex. c. 39.

Elicit. ex tex. c. 39. tex. c. 1.

4 Illud eſt obiectum adęquatũ intellectus noſtri, quod anima cognoſcit per intellectum; ſed anima tantum cognoſcit per intellectum quidditatem rei materialis: ergo. Maior de ſe nota. Minor patet per Philoſophum in tertio huius dicentem, quòd per aliam potentiam cognoſcit anima quidditatem: quia per intellectum, & per aliam indiuiduum: quia per ſenſum: quia aliud eſt magnitudo, & magnitudinis eſſe. i. aliud eſt quod quid eſt, & aliud eſt indiuiduum. Ex quibus dictis uidetur uelle Philoſophus, quòd intellectus noſter tantum cognoſcit quidditatem rei materialis, ſiue illius rei, cuius indiuiduum poteſt per ſenſum cognoſci; ſed talis eſt quidditas rei materialis. 5 Qualis eſt ordo cognoſcibilium, talis debet eſſe ordo cognoſcentium; ſed ordo cognoſcibilium talis eſt, quòd quædam habent eſſe ſimpliciter in materia, ut iſta corporalia: quædam uerò abſtracta ſunt à materia per ſe ſubſiſtentia, quæ tamen non ſunt ſuum eſſe, ut ſubſtantiæ incorporeæ: quędam uerò ſunt à materia abſtracta; ſic & per ſe ſubſiſtentia, quòd ſunt ſuum eſſe, ut ipſe deus: ergo eſt dare ordinem in cognoſcentibus. Neceſſe eſt igitur quoddam cognoſcens materialia tantum; hoc autem erit anima noſtra coniuncta materiæ corporis, ut forma, quę per ſenſus cognoſcit in materia indiuiſibili exiſtentia: per intellectũ uerò quidditates materialium, quæ non habent eſſe niſi in materia; non tamen cognoſcuntur, ſecundum quòd ſunt in ea; ſed ſecundum quòd abſtrahuntur ab ea per actum intellectus. Erit ẽt dare aliquod agens, cognoſcens ipſas ſubſtãtias incorporeas, & hoc erit intellectus angelicus. Et oportet inſuper dare intellectum intelligentem, ſiue cognoſcentem naturaliter deitatem; & hic erit intellectus diuinus. Erit igitur obiectum adæquatum intellectus noſtri quidditas rei materialis: aliàs non ſaluaretur debitus ordo inter cognoſcens, & cognoſcibile; quod eſt inconueniens.

tex. c. 9.

Diſtinctio hæc eſt Philoſophi. 6. Metaph. tex. c. 2.

Confutatio opin. Diui Thomæ.

ISTA poſitio nullo modo poteſt ſtare. Et ideo arguo contra eam aliis quinque rationibus, quæ uidentur mihi magis concludere, quàm rationes ipſorũ. 1 Arguitur ſic. Si quidditas rei materialis

esset obiectum adæquatum intellectus nostri; sequeretur, quòd non posset se extendere ad aliquod immateriale cognoscendum; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis apparet per doctrinam traditam à Philosopho 8. physicorum, ubi probat, quòd sit unus motor, & aliis locis ut 12. metaphysicę. Consequentia probatur sic. Illud, quod subterfugit rationem formalem obiecti adæquati intellectu nostri, illud tale non potest ab intellectu nostro cognosci; sed si quidditas rei materialis esset obiectum adęquatum intellectus nostri, quodlibet immateriale subterfugeret rationem formalem obiecti adæquati: ergo nullum materiale posset ab intellectu nostro cognosci. Minor huius rationis nota est de se: quia, quodlibet immateriale subterfugit rationem formalem materialitatis. Maior apparet per ea, quæ dicta sunt de obiecto adæquato: nam si intellectus se extenderet ad aliquid cognoscendum, quod subterfugeret rationem formalem sui obiecti adęquati, excederet ipsum; & per consequẽs obiectum esset adęquatum, & inadæquatum, quod implicat.

tex. c. 78. & 79.
tex. c. 41.

2 Sic. Si obiectum adæquatum nostri intellectus esset quidditas rei materialis; sequeretur, quòd subiectum in metaphysica esset quidditas rei materialis, uel aliquid contentum sub quidditate rei materialis: consequens est impossibile: ergo. Falsitas consequentis apparet: quia si subiectum metaphysicæ esset quidditas rei materialis, metaphysica eēt physica: quia physica sufficienter determinat de huiusmodi quidditatibus; hoc autem falsum est. Item patet hoc idē per eos: ipsi enim dicunt, quòd subiectum in metaphysica est ens, inquantum ens: non ergo poterit esse quidditas rei materialis, uel aliquid contentum sub ea. Consequentia probatur sic. Nullus habitus existens in intellectu nostro subiectiuè, potest excedere obiectiuè obiectum adæquatum nostræ potentiæ intellectiuę; sed habitus metaphysicalis consistit in intellectu nostro subiectiuè: ergo non poterit excedere obiectiuè obiectum intellectus nostri. Erit igitur obiectum, uel quidditas rei materialis, uel aliquid contẽtum sub ea. Minor de se nota. Maior probatur: nam subiectum habitus existentis in nobis, cognoscitur ab intellectu nostro, ut sit de consideratione talis habitus: & si excederet obiectum nostri intellectus adæquatum; non posset à nobis cognosci; & per consequens cognosceretur, & non cognosceretur; quod implicat. 3 Nulla potentia per aliquem actum positiuum fertur in obiectum oppositum sui obiecti adæquati: hoc patet, uisus non fertur in tenebram per aliquem actum positiuum, nec auditus in silentium; sed intellectus noster fertur per actum discursiuum in substantias immateriales, ut patet in processu Arist. per totam metaphysicam: ergo obiectum intellectus nostri coniuncti non potest esse quod quid est, siue quidditas rei materialis.

4 Nulla uirtus cognitiua potest naturaliter eleuari ad cognoscendum aliquod superius ad suum obiectum formale, & adæquatum, inquantum superius est; sed intellectus noster coniunctus eleuatur naturaliter, & attingit ad rationem aliquam superiorem, & ad aliquid superius, quàm sit quidditas rei materialis, inquantum superius est ad ipsam: ergo quidditas rei materialis non erit obiectum adæquatum intellectus nostri. Maior patet ex terminis: nam uirtus, quę naturaliter extenditur, & attingit aliquam rationem superiorem, inquantum superior est, naturaliter etiam attingit, & attingitur ꝑ aliud per se contentū sub ista ratione communi, siue superiori. Nam quicquid competit alicui, in quantum tale, omni tali competit. Si ergo attingi à potentia competit superiori, inquantum superius est, necessariò competit per se omni contento sub illo superiori; & per consequens nullum contentū sub illo superiori adæquabit capacitatem illius potentiæ. Visus enim, quia extenditur naturaliter ad rationem coloris, inquantum color est, attingit etiam ad rationem albedinis, & nigredinis; & nullum istorum per consequens est obiectum adæquatum potentiæ uisiuæ. Patet igitur. Maior. Minor est nota cuilibet philosophāti: attingit enim intellectus noster cōiunctus ad rationem entis simpliciter, inquantum ens est, ut patet 8. metaphysicæ: ratio autem entis, inquantum ens, est superior ad quidditatem rerum materialium, & immaterialium. Considerat etiam intellectus noster substantiam simpliciter, quæ se habet in plus, quam materialis substantia; cum substantia, prout est unum de decem prędicamentis, sit genus tam ad substantias corporeas, quàm ad substantias incorporeas, seu immateriales: & ut sic, pertinet ad considerationem metaphysici.

tex. c. 5.

5 Et ultimo quæro, quid intelligunt per quidditatem rei materialis, uel intelligunt tantum quidditatem rei materialis habētis materiam ex qua, uel intelligunt quidditatem rei materialis habentis materiam in qua, uel intelligunt indifferenter quidditatem rei habentis materiam in qua, & ex qua: hoc patet per sufficientem diuisionem. Non potest dici primum; cum anima nostra nō habeat materiam ex qua, nec intellectus ipse, nec actus eius: nam intellectus noster non se extenderet ad ipsorum cognitionem, quod patet euidenter falsum; cum de talibus Philosophus tradat nobis scientiam in hoc tertio. Nec potest dari secundum: quia tunc intellectus noster non posset cognoscere aliquam substantiam materialem compositam ex forma, & materia; cum nullū tale habeat materiam in qua, quod patet esse falsum per eos. Non potest dici tertium: quia non daretur ab eis, ut credo, cum multa de substantiis incorporeis scientificè, & demonstratiuè cognoscamus, ut patet per Philosophum, & Commentatorem, & Algazelem, & alios Philosophos qui doctrinam metaphysicalem nobis tradiderunt, in qua multa de huiusmodi substantiis separatis in diuersis libris, multas conclusiones disputant, & determinant. Peto ergo ab eis, aut habuerunt aliquam notitiam de substantiis prædictis, aut non. Si sic; mirabile uidetur, cum non cadant suo subiecto adęquato intellectus nostri, cum non ualeat se extendere ad aliquid, quod est extra ambitum sui obiecti adæquati, ut patet ex dictis in principio huius articuli. Primo sic dicentes expresse concedunt contradictoria. Si uero dicant de huiusmodi substantijs nullam penitus habere notitiam, uidentur pro certo aliqualiter excusari; sed quæstiones, quas de eis disputant, & determinant penitus nihil ualent: loquuntur enim de eis à casu, & à fortuna: & nesciunt, quid dicunt; cum nullam notitiam de talibus habuerunt: & sic dicentes, assimilantur illis, qui negando loquelam, loquuntur. Non igitur uidetur positio illa aliquo modo possibilis; nec motiua eorum uidentur concludere: ideo respondeo per ordinem ad prædicta.

Solutio rationum Diui Thomæ.

AD PRIMUM cum dicebatur, quòd obiectum, & potentia dicuntur proportionari. Dico, quòd inter subiectum: & sciam, obiectum, & potētiā non debet esse proportio, quæ fundatur super simili modo essendi: aliàs; cum intellectus noster sit accidens, nō nisi sola accidentia cognosceret: & cum intellectus diuinus sit purus actus; tantum se ipsum cognosceret, & nihil cognosceret extra se, cuius contrarium ipsi dicunt; immò, quòd plus est, anima Beati unita corpori glorificato, non posset uidere essentiam diuinam; quod nō solum est falsum; immo erroneum. Nō ergo debet fundari hæc proportio super simili modo essendi, ut imaginabatur ratio prædicta. Sed debet dicta proportio fundari super adæquatione necessariò requisita inter potentiam, & obiectū, quæ attenditur penes hoc, quòd potentia ad nihil se potest extendere, in quo non recipiatur ratio formalis sui obiecti adæquati, & econuerso: in nullo reperiatur ratio formalis obiecti, ad quod non se extendat potentia, uel de facto, uel de possibili. Hæc ergo proportio, quæ dicitur adęquatio cuiusdam ambitus, requiritur inter obiectum, & potentiam: & nō illa, quam ipsi imaginantur. Et ideo ratio non conclu-

dit.

dit. Ad secundum, cum dicitur, quòd intelligentẽ necesse est phantasmata, &c. Potest responderi dupliciter. 1 Nam qui uellet tenere cum Commentatore, & Gotfredo, quod substãtiæ separatæ cognoscũtur à nobis quidditatiuè, sicut probat Cõmentator secundo Metaphysicæ, exponens illam partem, uidelicet, quod intellectus noster se habet, sicut oculus noctuæ. Etiã exponit dictam auctoritatẽ de difficili, nõ tamen de impossibili. Et Gotfredus probat hoc idẽ. Respondet ergo in quolib. & dicit, quòd necesse est intelligentem phantasmata speculari in prima intellectione, non autem in omni: quia intellectus noster supposita cognitione aliquorum, multa potest argumentatiuè, & inquisitiuè cognoscere, quæ non repræsentantur in phantasmate. Et ideo secundum istam uiã rõ nihil concluderet. 2 Vel põt dici seq̃ndo uiam doctoris nostri. s. quòd substantiæ separatæ non cognoscuntur à nobis quidditatiuè in hac uita, quòd non obstante hoc, per abstractionem ab ipsis materialibus possumus habere conceptum superiorem ad cõceptus rerum materialium, & immaterialium: possumus enim habere conceptum entis, quæcunque sit unitas ipsius, siue æquiuocationis, siue uniuocationis, siue analogię. Possumus etiam habere cõceptum simpliciter de substantia, quæ est communis substantiis corporeis, & incorporeis, quibus habitis impossibile est ponere obiectum adęquatum intellectus nostri quidditatem rei materialis, sicut probat quarta ratio adducta contra eos: & ideo non concludit.

Com. 1.

Quodlib. 1. q. 10.

2. Metaph. q. 9.
1. sent. d. 3. q. 1.
Quodlib. 1. q. 17.

Ad tertium, cum dicitur, quòd nihil est in intellectu, quin prius, &c. Si intelligatur absolutè, quòd nihil sit in intellectu per se, quin per se prius fuerit in sensu; falsum est euidenter: quia cum nulla substantia cadat per se sub obiecto sensus, nulla substantia cognoscetur ab intellectu, cuius oppositum ipsi dicunt. Quod est ergo in intellectu; sufficit, quòd sit per se, uel per accidẽs, uel per suas partes, uel per suos effectus, uel multis aliis modis. Substantiæ. n. separatæ solum sunt in sensu per suos effectus: ideo possunt cognosci ab intellectu nostro coniũcto. Ad quartum, cum dicitur, illud est obiectum adæquatum &c. Concedo Maiorẽ, & nego Minorem. Et cum allegant Philosophum in tertio de anima dicẽtem, quòd per intellectum cognoscimus quidditatem, &c. quia aliud est magnitudo, & & magnitudinis esse. Dico, quòd nunquàm fuit intẽtio Philosophi, quòd obiectum intellectus nostri adæquatum esset quidditas rei materialis; immò totum oppositum: ipse enim dicit, quòd in quibusdam est aliud quidditas, & indiuiduum: quia aliud est aqua, & aliud aquæ esse: in quibusdam uerò nõ est aliud; sed illud est quod quid est, & ipsum, cuius est. Exponentes autem hoc uerbum; dicunt, quòd in materialibus aliud est, quod quid est, & ipsum, cuius est: in immaterialibus autem idem. Vult ergo Philosophus, quòd in his, in quibus differt quidditas, & cuius est quidditas per intellectum cognoscimus quidditatem, & per aliam uirtutem ipsum indiuiduum. Sed nunquam propter hoc fuit intentio sua, quòd cognoscatur à nobis quidditas rei immaterialis; immò totum oppositum apparet: ex quo uult, quòd in illis idẽ est quidditas, siue quòd quid est, & illud, cuius est. Ratio ergo non solum non conuincit; immò imponit Philosopho oppositum eius, quod ipse intendit. Ad ultimam, cum dicitur, quòd qualis est ordo cognoscibilium, talis est ordo cognoscẽtium. Si intelligitur, quantum ad esse, patet esse totaliter falsum ex solutione primæ rationis: quia tunc deus non cognosceret creaturas: nec substantiæ separatæ res materiales: nec anima unita corpori glorificato posset cognoscere deum ipsum, quę omnia sunt erronea. Rationes igitur prædictæ nihil uidentur concludere. Et ideo hanc positionem reputo impossibilem.

Vide D. Thom. in exp. tex. c. 9.

EST ALIVS modus dicendi aliorum doctorum, qui dicunt, quòd ens, inquantum ens, in tota sua communitate est obiectum adęquatum intellectus nostri. Quod sic ab eisdẽ probatur. De ratione obiecti adæquati intellectus est, quòd habeat tantam cõitatẽ, quòd ratio eius includatur in omnibus intelligibilibus; solum aũt ens, inquãtum ens, est huiusmodi: ergo. Maior nota est ex terminis. Minor probatur. Nam omnia intelligibilia includũt rationem entis formaliter, uel uirtualiter. Formaliter uerò includunt rõnem entis omnia illa, de quibus prædicatur in quid: prædicatur autem in quid de ente creato, & increato, quod diuiditur in decem prædicamenta; & per consequens de speciebus, & indiuiduis. x. generum: quia in ista descendit per se secundum rectam lineam: uirtualiter autem includunt rationẽ entis eius passiones, & ultimæ differentiæ. Quòd enim ens non prædicetur in quid de differentiis ultimis, & passionibus transcendenter probat. Et primo de passionibus. Quia prædicatio in quid non potest esse per accidens; subiectum autem pręidicatur de suis passionis per accidẽs: eo, quòd passio prędicatur de subiecto per se in secundo modo: prędicationes autem per se non conuertuntur, sicut patet primo Posteriorum: subiectum autẽ prędicabitur de suis passionibus per accidens; & per consequens non in quid. Quòd etiam non prædicetur in quid de ultimis differentijs probatur. Quia ultimæ differentię habent conceptum simplicem, & non resolubilem in diuersos. Si tamen reciperent prædicationem entis in quid, possent resolui in diuersos conceptus. s. in conceptum cõmunem determinabilem, & conceptum specialem & determinantem. In istis ergo omnibus secundum istos, quàmuis non includatur ratio entis formaliter, siue essentialiter: quia non recipiunt prædicationem eius in quid; includitur tamen uirtualiter in eis. Vel quia in ipso includitur includente rationem entis essentialiter. Vel in ipso met ente uirtualiter. Primo mõ includuntur ultimæ dr̃iæ in ente: quia includuntur essentialiter in ipsis speciebus includentibus rationem entis essentialiter, & formaliter. Alio modo includuntur ipse passiones in ipso met ente, & in partibus eius uirtualiter. Et ideo concludunt isti doctores, quòd nihil est, quod habeat tantam communitatem ad ipsa intelligibilia, sicut ens: propter quod ipsum solum potest poni obiectum adæquatum nostri intellectus. Et dicũt ulterius, quòd nisi ens esset unius rationis ad omnia, de quibus dicitur; non possemus assignare intellectui aliquod obiectum adęquatum primum. ISTA positio deficit in se, & in suis fundamentis. Deficit quidẽ in se: quia nullã distinctionem ponit in ente, s̃m q̃ est, obiectum intellectus nostri, & intellectus diuini quod uidetur totaliter impossibile. Deficit etiã in suis fundamentis multipliciter. Primo, quia ponit ens habere differentias, per quas descendit in ista specialia.

Opinio Scoti in 1. sent. dist. 3. q. 3.

Vide Aegi. quodlib. 4. q. 10.

tex. c. 9.

Confutatio opin. Scoti contra conclusionem.

Secundo, quia ponit, quòd ens non prædicatur quidditatiuè de huiusmodi passionibus, & differentiis transcendenter. Tertio quia dicit ens unius esse rationis ad deum, & creaturas, & ad omnia, de quibus dicit.

ARGVO igitur primo contra conclusionem in se quadrupliciter. 1 Sic. Illud non est obiectum adęquatum intellectus nostri, quod excedit improportionabiliter capacitatem ipsius; sed ens in tota sua latitudine, ut dicitur de deo, & creaturis, excedit improportionabiliter capacitatem intellectus nostri: quare, &c. Maior est nota ex terminis. Minorem probo sic. Illud, quod adæquat capacitatem intellectus diuini excedit improportionabiliter capacitatẽ intellectus nostri; sed ens in tota sua latitudine, ut dicitur de deo, & creaturis, adæquat capacitatem intellectus diuini: ergo. Maior nota: quia intellectus diuinus excedit improportionabiliter intellectum nostrum, sicut infinitum excedit finitum. Poterit etiam. Maior probari sic. Quandocunque aliqui duo intellectus se habent per modum excedentis, & excessi; quicquid adæquat capacitatem excedentis, excedit de necessitate capacitatem illius excessi; sed sic se habent intellectus diuinus, & humanus: ergo quicquid adæquat capacitatem intel-

intellectus diuini excedit capacitatē intellectus humani. Et sic patet Maior. Minor de se nota: quia ens, inquantum ens, in tota sua latitudine continet sub se ens finitum, & infinitum; & omnis uirtutes possibiles scire de toto ente. Et quia extra totum ens nihil est: ideo intellectus diuinus non se extendit ad aliquid aliud. Et per consequens ens in sua latitudine adæquat capacitatē intellectus diuini. Et sic patet Minor; & per consequens tota ratio.

Euasio friuola.

NEC VALET, si dicatur ad istam rationem, quòd ens in tota sua latitudine non adæquat capacitatem intellectus diuini, quamuis adæquet capacitatem intellectus humani: quia intellectus diuinus non solum cognoscit diuinam essentiam, uel etiam entia creata; sed adhuc ulterius cognoscit possibilia creari. Et per consequens capacitas ipsius non solum se extendit ad ipsum ens, sed ad non ens.

Solutio Camilli.

Quodlib. I. q. 13. 14.

ISTA euasio nihil omnino soluit rationem. Primo, quia iste met doctor sequendo uiam doc. nostri fratris Iacobi Viterb. dicit possibilia creari ab æterno, habere entitatem aliquam distinctam ab ab entitate diuina; & per consequens cadunt sub obiecto adæquato nostri intellectus: cum tale secundū eos sit ens in tota sua latitudine. Ista igitur euasio, uel contradicit dictis eorum; uel assumit totaliter falsum. Præterea supposito, quòd creatura ante sui creationem fit totaliter nihil, sicut est in rei ueritate, adhuc euasio nulla esset. Nam hoc supposito, uel diuina cognitio, qua cognoscitur creatura producibilis, terminatur ad ipsam, uel ad ipsam essentiam diuinam, in qua sufficienter repræsentantur non solum facta; sed etiam possibilia fieri. Primum non potest dari: quia, quod nullo modo est, non potest terminare cognitionem aliquā: quia esse terminum cognitionis alicuius, præsupponit esse: relinquitur ergo secundum. s. quòd talis cognitio terminetur ad diuinam essentiam, in qua omnia facta, & possibilia fieri repræsentantur. Isto modo intellectus noster poterit cognoscere non solum creata; sed etiam possibilia creari: nam cū diuina essentia cadat sub eius obiecto adæquato; poterit eam intellectus cognoscere omnibus modis, quibus cognoscibilis est; & per consequens cognoscet in ea non solum facta; sed etiam possibilia fieri, quod falsum est, & impossibile: ista igitur responsio nullo modo soluit rationem, & per consequens remanet in uirtute sua.

2 Ad principale arguitur sic. Si obiectum adæquatum intellectus nostri esset ens in sua communitate sine restrictione aliqua; sequeretur, quòd intellectus noster posset cognoscere diuinam essentiam infinitam sub ratione infinita; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia sub ente sic uniuersaliter sumpto continetur diuina essentia secundum suam infinitatem. Et cum potentia se extendat ad omne contentum sub suo obiecto adæquato; sequeretur, quòd intellectus noster cognosceret infinitum sub ratione infiniti. Falsitas consequētis probatur: nam cum potentia recipiat speciem, & nobilitatem ex obiecto adæquato formaliter sumpto; sicut scientia ex subiecto. Sicut probatū est in quæstione supra. Secundū hmōdi dictū, sequeretur, ꝙ intellectus noster esset uirtus, siue potentia infinita: quia tenderet in obiectum infinitum sub ratione infinita: hoc autem est falsum, & impossibile: ergo.

3 Si ens, inquantum ens, esset obiectum adæquatum nostri intellectus; sequeretur, quòd obiectum cognoscibile infinitum sub ratione cognoscibili infinita non posset adæquare uirtutem cognitiuam nostri intellectus; consequens est falsum; immò implicat: ergo. Falsitas consequentis probatur: quia si obiectum cognoscibile infinitum sub ratione cognoscibili infinita non posset adæquare uirtutem cognitiuam intellectus nostri finitam excederetur ab ea; & per consequens non esset obiectū infinitum sub ratione infinita: quia repugnat infinito sub ratione infinita excedi à finito. Virtus etiam cognitiua, quæ ponitur, finita esset necessariò infinita: quia impossibile est aliquod finitū excedere infinitum sub ratione infinita: consequens igitur implicat duplicem contradictionem. Consequentia probatur: quia nullū sub obiecto adæquato contentum alicuius potentiæ adæquat capacitatem illius potentiæ: albedo enim nō potest adæquare potentiam uisiuam. Sed si ens in tota sua communitate esset obiectum adæquatum nostri intellectus, sub eo contineretur obiectum infinitū sub ratione infinita etiam per eos: quia sub ente sic sumpto contineretur finitum, & infinitum sub ratione finita, & infinita; & per consequens obiectum cognoscibile infinitum sub ratione cognoscibili infinita non adæquaret uirtutem cognitiuam nostri intellectus, quę est finita, & limitata.

4 Si ens inquantum ens esset obiectum adæquatum nostri intellectus; sequeretur, quòd esset dare potentiam passiuam naturalem, cui non responderet potentia actiua naturalis; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet, quia secūdum uiam istius opinionis intellectus noster est in potentia naturali passiua ad recipiendum uirtutes totius entis; alioquin non haberet pro obiecto adæquato ipsum ens sine restrictione aliqua. Constat tamē ex alia parte, quòd non potest recipere ueritates theologicas purè, saltim per purè potentiam naturalem actiuam. Est ergo dare potentiam passiuam naturalem, cui non respondet potentia actiua naturalis; sed falsitas consequentis patet per Commentatorem: nam si esset dare potentiam passiuam naturalem, cui non responderet potentia actiua naturalis: talis enim potentia esset frustra. Deus autem, & natura nihil faciunt frustra: ergo, &c. Patet etiam aliter falsitas consequentis: quia potētia passiua naturalis dicitur correlatiuè ad potentiam actiuam naturalem; & non ad supernaturalem: ergo posita potentia passiua naturali; necessariò patet ponere potentiam actiuam naturalem sibi correspondentem: quia impossibile est in rerum natura dare relatiuum sine correlatiuo suo secundum Philosophum in prędicamentis. Deficit ergo opinio hæc in se, scilicet, in conclusione.

9. Metaph. Com. 11. 1. cæl. tex. c. 32. Secundo cæl. tex. 50. 59. ter. de anima tex. c. 43. Secundo Metaph. Com. 1. tertio de part. animal. cap. 1. Cap. Ad aliquid.

Confutatio eiusdem opi. quoad fundamenta. tex. c. 12. 13. 14.

DEFICIT ulterius in suis fundamentis. Primo, quia dicit ens habere differentias, quod est expressè contra intentionem Philosophi in x. metaphysicę, ubi dicit oppositum. Et etiam probat dicens, quòd si ens haberet differentias; cum differentiæ sint extra rationem generis, differentiæ entis essent nihil, quòd est impossibile: impossibile est ergo ens habere differētias.

2 Vlterius. Si ens haberet differentias esset genus: consequens est falsum: ergo. Consequētia probatur: quia illud, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, in eo quòd quid uniuocè, & diuiditur per differentias constitutiuas illarum specierum, de quibus prędicatur in quid, siue quidditatiuè tantum, & nō per accidens, & denominatiuè, est genus: hæc patet: ista enim, & non plura uidentur esse de ratione generis, secundum intentionem Philosophi, & Commentatoris; sed secūdum uiam illius opinionis ens est huiusmodi: ergo. Primum igitur fundamentum non potest stare.

Confutatio 2. fundamenti.

SECVNDVM uerò est impossibile omnino. s. quòd ens non prædicetur uniuocè, & in quid de passionibus transcendenter, & differentiis huiusmodi, si essent. Arguo cōtra hoc tripliciter.

1 Sic. Cuius quidditas est uerè entitas, illud est quidditatiuè ens; sed quidditas cuiuscunque passionis transcendentis est uerè ens, siue entitas: ergo. Maior est nota ex terminis. Nam dicit Aug. quòd quidditas est humanitas. i. quidditatiuè homo: ergo cuius quidditas est uera entitas, illud est quidditatiuè ens. Minor probatur: nā quidditas passionis. Vel est aliqua entitas, uel non. Si sic: ergo habetur propositum. Si non: ergo totaliter nihil: quia quod non est totaliter entitas, nihil est.

ET confirmatur: quia quidditas illius passionis, uel est aliquid, uel nihil. Si aliquid: ergo aliqua entitas. Si nihil: ergo loquuntur de nihilo.

2 Illud, per quod conuenienter respondetur ad interrogationem factam per quid, prædicatur in quid; sed si quæratur,

ratur, quid est uoluntas. Et sic de quacunque passione trãscendente, conuenienter respondetur: quoniam ens: ergo. Tota ratio patet ex terminis. 3 Vel ens prædicatur de huiusmodi passionibus aliquo modo, uel non. Si non: ergo sunt totaliter nihil. Si sic. Aut quidditatiuè, & per se. Aut determinatiuè, & per accidens. Non secundo modo: ergo primo. Assumptum probatur. Illa, quæ prædicantur de se inuicem in abstracto non prædicantur denominatiuè, & per accidens. Ista enim est falsa, homo est albedo: quia albedo solũ prædicatur de homine denominatiuè, & per accidens: ideo solum prædicatur de eo in concreto, dicendo homo est albus; sed ens prædicatur de passionibus transcendentibus, non solum in concreto; sed in abstracto: quia ista est uera, ueritas est entitas, & bonitas est entitas: ergo secundum fundamentum est omnino impossibile. TERTIVM etiam est simpliciter falsum. s. quòd ens sit unius rationis ad deum, & creaturas: uerum quia hoc fuit improbatum superius, quæstione tertia primi libri, articulo secundo: idcirco ad præsens dimitto.

Confutatio 3. fundamenti.

RESTAT ERGO respondere ad rationes huius doctoris. Quando dicitur, quòd de ratione obiecti adęquati est, quòd habeat tantam communitatem, &c. Dico, quòd uerum est. Sed cum hoc sequitur, quòd sit adæquatum sic, quòd sicut non se habet in minus; etiam non se habeat in plus: aliàs non haberet obiectum adæquatum. Vnde quàmuis sensibile sit tantæ communitatis, quòd eius ratio reperitur in omni uisibili, non dicetur tamen obiectum adæquatum uisus; quia licet ratio sensibilis includatur in omni sensibili, cũ omne uisibile sit sensibile; attamen habet se in plus, quàm uisibile. Et hinc est, quod sensibile non est obiectum adæquatum uisus: sic est in proposito. Quòd licet omne, quod cognoscitur à nobis sit ens; non tamen omne ens sub quacunque ratione cognoscẽdi potest à nobis cognosci, ut statim declarabitur: oportet ergo ponere aliquam restrictionem in ente ad hoc, quòd sit obiectum adæquatum intellectui, quod etiam assumitur in Minori. s. quòd ens prædicatur in quid de passionibus transcendentibus, & differentijs ultimis. Patet non esse uerum, ut probatum fuit, nec probationes conuincunt. Non quidẽ prima, quæ probat, ꝙ ens non prędicatur de huiusmodi passionibus per accidens; immò per se. Et cum probabitur: quia prædicationes per se non conuertuntur. Potest dici, quòd ista propositio ueritatem habet in his, quę differunt realiter. Verũ, quia propria passio distinguitur realiter à suo subiecto: ideo propria passio prędicatur per se in secundo modo de suo subiecto. Verum est: quia subiectum prædicatur de ipsa per accidens tantum: nõ sic est in proposito: quia passiones transcendentes sunt ęædem realiter cum ente: & ideo necessariò recipiunt prædicationem ipsius per se. Vel potest dici, quòd ista propositio ueritatem habet in eodem genere prædicationis. Vnde si. A. prædicatur de. B. in secundo modo per se. B. nõ prędicabitur de. A. in eodem modo dicendi per se; poterit, tamen prædicari in primo modo, uel aliquo aliorum. Et sic est in proposito: quia passiones transcendẽtes prædicantur de ente in secundo modo; ens autem prædicatur de eis in primo modo: quia est de quidditate ipsarum: aliàs essent necessariò nihil, ut dictum est. Prima igitur probatio non conuincit, nec etiam secunda, quę nititur hoc idẽ probare de ultimis differentijs: quia supponit ens habere differentias; hæc autem omnia sunt contra Philosophum; immò probatio non solum probat intentum; immò supponit, quod deberet probare: igitur istam positionem, sicut præcedentem non reputo ueram.

Solutio rationum Scoti.

ET IDEO quantum ad istum articulum uidetur mihi aliter dicendum. Cuius gratia est notãdum, quòd obiectum respectu alicuius potentiæ potest accipi quadrupliciter. s. motiuè; denominatiuè: terminatiuè: & prędicatiuè. Primo quidem obiectum accipitur motiuè, & sic dicitur obiectum illud, cui competit formalis ratio motiua potentiæ: quia mouet potẽtiam ad actum suum. Et isto modo quilibet color particularis dicitur obiectum uisus: quia se ipso quilibet formaliter, & non per aliquid superadditum mouet uisum ad actum uidendi. Secundo uerò dicitur obiectum terminatiuè; & sic dicitur obiectum illud, cui competit ratio terminatiua potentiæ: quia terminat actum potentiæ, quæcunque sit illa. Et isto modo quæ uidentur, terminant actum uisus. Tertio modo dicitur obiectum denominatiuè, & sic uisibile dicitur obiectum uisus: nõ quia uisibile moueat uisum: sed quia ratio motiua denominatur uisibilis, inquantum mouet, uel est apta nata mouere uisum. Et est prædicatio in secũdo modo dicendi per se: color enim est uisibilis; sicut patet per Philosophum, & Commentatorem in secundo huius. Quarto, & ultimo, ut ad præsens spectat, dicitur obiectum prædicatiuè aliquid commune, quod de omnibus motiuis rationibus prædicatur adæquatè; sicut color de omnibus mouentibus uisum prædicatur.

Pulchra distinctio de obiecto.
Obiectum.
Motiuè.
Denominatiuè.
Terminatiuè.
Prædicatiuè.
tex. c. 66.

HIS ERGO uisis, uel suppositis pono per ordinem sex conclusiones. Prima est, quòd quælibet entitas positiua est ratio formalis motiua intellectus nostri. Secunda est, quòd idem sub eadem ratione formali mouet intellectum ad intelligendum, & terminat eius actum. Tertio est, quę sequitur ad istas, quòd quælibet entitas positiua est se ipsa formalis ratio terminatiua actus intelligendi. Quarta est, quòd uerum est denominatiuè obiectum intellectus nostri. Quinta est, quòd nihil contentum sub ente potest esse obiectum adęquatum intellectus nostri adęquatione prædicationis. Sexta est, quòd ens in tota sua latitudine, sub ratione tamen cognoscibili finita, & limitata est obiectum adæquatũ intellectus, nostri adæquatione prędicationis.

PRIMAM conclusionem probo ad pręsens dupliciter. 1 Sic. Illi, cui conuenit intellectũ mouere per se, distinctum contra per accidens, & cõtra per aliud, est formalis ratio motiua intellectus ad intelligendum; quælibet entitas positiua est huiusmodi: ergo. Maior uidetur nota pro tanto: quia formali rationi motiuę hoc conuenit, ut nec per aliud moueat, nec per accidens. Minor patet: quia inter omnes entitates positiuas intellectus ponit distinctionem, quod facere non posset, nisi quamlibet attingeret, & à qualibet moueretur per se, & immediatè. Nulla enim potentia ponit distinctionem inter illa, quæ attingit per accidens, siue per aliud: ergo, &c. Secundo non magis intimè, & immediatè fertur uisus in uisa, quàm intellectus in intellecta; sed uisus fertur in proprios colores, & mouetur ab eis per proprias rationes ipsorũ: quia non mouet particularis albedo per rationem specificam albedinis, uel per rationem generis, quod est color; sed per suam propriam, & singularem naturam: ergo multo fortius intellectus mouebitur à proprijs entibus positiuis rerum immediatè. ET confirmatur per Aristotilem tertio huius dicentem, quòd oportet intellectum esse immixtum, & denudatum: nõ ut imperet, sicut dicebat Anaxagoras; sed quoniam omnia intelligit. Ex quo patet, quòd intellect⁹ perficitur per omnia, & per consequens omnia sub proprijs rationibus mouent ipsum: aliàs non oporteret ab omnibus rationibus denudari. EST TAMEN hic aduertẽdum, quòd mouere accipitur hic largè, siue communiter: non enim mouetur intellectus effectiuè ab obiecto naturali cognoscibili; sed solũ, ut à materia circa quã, ut in sequentibus apertius apparebit. SECVNDAM conclusionem probo dupliciter. 1 Sic. Obiectum mouet intellectum ad intelligendum secundum illam rationem, secundum quam fundatur in phantasmate; sed secundum rationem, secundum quam terminat actum intelligendi, præsentatur in phãtasmate: ergo. Maior patet: quia phantasma comparatur dupliciter, ut est res: & ut est similitudo obiecti: ut

tex. c. 4.

res est, non mouet intellectum ad intellectionem obiecti; sed solum, ut est similitudo ipsius. Et ideo obiectum per illam rationem secundum quam phantasma est similitudo ipsius mouet intellectum ad intelligendum. Minor probatur: quia re corrupta secundum esse reale extra animam, terminatur actus intelligendi ad rem secundum esse similitudinarium, quod habet in suo repraesentatiuo: quia nō potest dari respectus actualis sine termino actuali; & per consequens res extra animam existens, terminat actum intelligendi secundum rationem, per quam, in phantasmate praesentatur; quare, &c. Secundo. Sicut se habet obiectum sensibile ad sensum, ita obiectum intelligibile ad intellectum secundum Philosophum tertio huius. Sed obiectum sensus per eandem rationem formalem mouet sensum, & terminat eius actum, ut patet ad sensum de obiecto uisus: quare. TERTIA patet ex dictis, & per rationes probantes primam conclusionē. Apparet enim ex dictis: nam obiectum sub eadem ratione formali mouet, intellectum ad intelligendum, & terminat eius actum per secundam propositionem. Etiam quaelibet entitas positiua mouet intellectum se ipsa formaliter ad intelligendum per primam rationem: ergo quaelibet entitas positiua se ipsa formaliter terminat eius actum. Apparet etiam ista conclusio per rationes probantes primam cōclusionem solum, quòd ubi ponitur in eis mouere, ponitur & terminare: quare, & caet.

Tex. c. 3.

PROPTER probationem quartae conclusionis est intelligendum, quòd sicut uisibile denominatiuè est obiectum uisus, sic intelligibile est obiectum intellectus. In intellectu autē contingit esse actum erroneum, qui non retinet nomen intellectionis; sed deceptionis. Errans enim circa aliqua non dicitur illa intelligere; sed potius errare circa illa, siue decipi. Alius autem est ueridicus; & iste retinet sibi nomen intellectionis. Videmus enim, quòd res, quae sunt aptae natae sensum, uel intellectum decipere, falsae appellantur. Sicut aurum, uel argentum sophisticum. Et ideo res, quae tales se exhibent intellectui, quales in se ipsis non sunt erroneae, & falsae dicuntur: & quae sic se sensibus, uel intellectui ostendunt, sicuti sunt per oppositū uerè nominantur; & per cōsequens nihil aliud est falsum esse, quàm esse intelligibile actu deceptionis. Et esse uerum nihil aliud est, quàm esse intelligibile actu ueridico: ergo intelligere rectè, uel uericè uerum appellatur: intelligibile autē non rectè, siue cum deceptione, falsum ex natura sua nominatur.

HIS ergo suppositis probatur dicta quarta conclusio dupliciter. Primo sic. Intelligibile est denominatiuè obiectum intellectus adaequatum; sed esse uerum nihil aliud est, quàm esse intelligibile actu ueridico: ergo. Maior patet ex terminis. Minor, patet ex praedictis. Secundo. Sola cognitio uera dicitur, siue denominatur propriè cognitio: ergo uerum, & nihil aliud, est obiectum intellectus denominatiuè. Consequentia nota pro tanto: quia sicut se habet intellectio ad denominari, uel esse intellectionem, ita se habet intelligibile ad denominari, uel esse intelligibile. Antecedens patet ex dictis: ergo.

ET CONFIRMATVR. Quia intellectus est uerorum secūdum Arist. non potest autem esse uerum sine modo praedicto. QVINTA conclusio probatur dupliciter. Primo sic. De ratione obiecti adaequati intellectus adaequatione praedicationis est habere tantam communitatem, quod eius ratio includatur in omnibus intelligibilibus, sed nihil contentum sub ente est huiusmodi: ergo. Maior patet ex supra dictis. Minor probatur: quia ab intellectu nostro cognoscitur deus, & creatura: nihil autem contentum sub ente est tantae communitatis, quòd eius ratio includatur in deo, & creaturis, ut de se patet. Secundo nulla uirtus cognitiua diuidentium alicuius superioris naturam, habet pro obiecto adaequato adaequatione praedicationis aliquod contentum

3. de Anima. Tex. c. 26.

sub illo superiori: sed intellectus noster est uirtus cognitiua diuidentium sufficienter naturam entis: ergo non habet pro obiecto adaequato adaequatione praedicationis aliquod contentum sub ente. Maior, & Minor patent de se: quare, &c. SEXTAM conclusionem etiam probo dupliciter. Primo sic. Sub illa ratione debet assignari subiectum adaequatū intellectus nostri, sub qua potest saluari differentia ipsius ab obiecto intellectus diuini; sed hoc fit, si ponatur eius obiectum in tota sua latitudine, sub ratione tamen cognoscibili finita, & limitata eo modo, quo dictum est, & non alio modo: ergo. Maior patet: aliàs intellectus diuinus, & noster haberent idem obiectum adaequatum sub eadem ratione formali, quod est euidenter falsum: quia tunc adaequarentur inter se. Probatur Minor: quia haec differentia non potest saluari per hoc, quod est cognoscere totum ens, uel partem entis. Cum probatum fuerit immediatè, quòd nihil contentum sub ente, possit esse obiectum adaequatum intellectus nostri. Ex quo sequitur, quòd intellectus noster potest cognoscere omne ens, & non solum partem entis. Non autem potest saluari huiusmodi differentia, si nominatur obiectum adaequatum intellectus nostri, ens inquantum ens, ut ly inquantum reduplicet omnem rationem cognoscibilem entis tam finitam, quàm infinitam, ut patet ex dictis contra opinionem immediatè recitatam. Vel ergo saluabitur huiusmodi differentia; ponendo obiectum intellectus nostri omne ens in tota sua latitudine sub ratione finita, uel infinita sub ratione cognoscibili finita, & limitata. Primum dari non potest propter duo. Primo: quia cum intellectus noster sit uirtus finita, non potest habere obiectum sub ratione infinita. secundo: quia uidemus ad sensum, quòd intellectus noster cognoscit aliquod finitum sub ratione finita, quod non posset esse, si eius obiectum esset ens sub ratione infinita: relinquitur ergo secūdum, quod est propositum. Et si patet tota ratio. Secundo. Illud quod adaequat subiectum omnium sciētiarum existentiū in intellectu nostro, est obiectum adęquatum intellectus nostri: ens in tota sua latitudine, ut dictum est, est huiusmodi: ergo. Maior patet: quia nihil est cognoscibile ab intellectu nostro, quod non claudatur sub consideratione alicuius scientiae aliquo modo: aliàs scientiae essent diminutae traditae. Probo Minorem: quia si aliqua scientia uideretur habere subiectum sub ratione infinita; haec maximè esset theologia, quae est de deo infinita; sed haec non est: ergo nulla aliarum. Assumptum probatur dupliciter. Primo sic. Nullum infinitum sub ratione infinita potest esse subiectum alicuius scientiae finitae; sed theologia nostra est scientia finita, & limitata: ergo non potest habere subiectum sub ratione infinita. Minor patet, cum theologia nostra sit quaedam creatura; & per consequens certis limitatibus circunscripta. Tum etiam: quia recipitur subiectiuè in intellectu nostro limitato, & finito. Maior probatur sic. Infinitum, sub ratione infinita potest esse subiectum scientię infinitae: ergo infinitum sub ratione infinita non potest esse subiectū scientiae finitę. Antecedens patet quia sicut non repugnat finito sub ratione finita esse subiectū sciētiae finitae; ita non repugnat infinito sub ratione infinita esse subiectū scientiae infinitae. Consequētia probatur: quia subiectū uniuscuiusque habitus debet esse subiectū talis habitus sub illa rōne, sub qua subiectum dēt illi habitui adaequari. Illud ergo infinitū, qđ est subiectū in sciētia infinita sub rōne infinita; adęquaretur sciētiae finitae. Etiā ex alia pte adaequaret sciētiae infinitae: cū sibi nō repugnet esse subiectū sciētiae infinitae, ut dictū est, & ꝑ cōsequēs sciētia finita, & infinita adęquarētur ad inuicē, quod esse nō posset, nisi sciētia infinita efficeretur finita, & ecōuerso, qđ implicat cōtradictionē. Cōsequētia patet: qa quaecūq; uni, & eidē adęquantur, sunt adinuicē adęquata; sed sciētia finita, & infinita adaequantur uni, & eidem subiecto ex supposito ergo.

 ET CONFIR-

ET CONFIRMATVR ista ratio. Quia omnis ſcientia adæquat rationem formalem ſui ſubiecti proprij:quia conſiderat omnia,quæ ratio formalis obiecti repręſentat, & non plura; ſed nulla ſcientia finita poteſt adæquare rationem obiectalem infinitam:ergo Minor patet: quia tunc ſcientia finita eſſet infinita.

Secundo ſic. Si theologia noſtra eſſet de deo,& creaturis ſub ratione infinita: ſequeretur,quòd duæ ſcientiæ ſubordinatæ tenderet in obiecta æqualis ambitus; conſequens eſt falſum: ergo. Impoſsibilitas conſequẽtis patet: quia tunc illæ ſcientiæ non eſſent ſubordinatæ. ET CONFIRMATVR. Quia ſicut ſe habent potentiæ ad obiecta,ſic ſuo modo ſcientię ad ſubiecta; ſed impoſsibile eſt dare duas potentias ſubordinatas,quæ tendant in obiecta æqualis ambitus; ſicut patet de uiſu,& ſenſu communi:ergo ſimile erit in ſcientiis. Conſequentia patet: quia theologia noſtra eſt ſubordinata ſcientiæ diuinæ: immò in hoc conſiſtit eius perfectio. Et tunc tenderet in obiecta æqualis ambitus; immò,quòd plus eſt, in unum,& idem obiectum formaliter ſumptum, quod eſt totaliter impoſsibile: quare &c. Patet igitur quod aſſumebatur in Minori, & per conſequens tota ratio. EX ISTA aũt concluſione infertur correlatiuè, quod rationabiliter poteſt dici,quòd obiectum adęquatum intellectus noſtri eſt totum ens,ut totum diuiditur contra totaliter;non tamen ſic intelligendo,quòd ly,ut totum,diuiditur cõtra totaliter; ſit ratio formalis obiecti adæquati, & teneatur reduplicatiuè; ſed tantum ſpecificatiuè.

Dubia quædam contra determinata.

SED quoniam dubia ſunt manifeſtatio ueritatis: idcirco contra dicta, & ſpecialiter contra concluſionem iſtam ultimam mouebuntur aliqua dubia. Ponit namque iſta dicta concluſio duo. Primum eſt quòd omne ens cognoſcitur,uel poteſt à nobis cognoſci tam finitum,quàm infinitum;tam creatum,quàm increatum. Secundum eſt, quòd omne cognitum ab intellectu noſtro cognoſcitur ſub ratione cognoſcibili finita,& limitata. Hoc autem uidetur totaliter impoſsibile de ente infinito, cuiuſmodi eſt deus. Et arguitur multipliciter cõtra hoc. Primo ſic. Ratio formalis obiecti debet præcedere actum potentię in obiecto;ſed nulla ratio finita,& limitata præcedit actum intellectus noſtri in deo: ergo. Maior patet: quia ratio formalis obiecti debet ſe tenere ex parte obiecti, & nõ ex parte potentiæ. Minor patet: quia deus eſt ſimpliciter infinitus,& illimitatus. Secundo. Illa ratio finita,& limitata, quæ ponitur in deo, ut cognoſcitur à nobis,uel eſt aliud à deitate:uel eſt idem, quod deitas. Non aliud: quia tunc in deo eſſet compoſitio;cum cõpoſitio nihil aliud ſit,quàm unius cum alio poſitio:ergo idem; & per conſequens, cum deitas ſit formaliter infinita,& iſta ratio erit ſimiliter infinita. Et per conſequens cognoſcetur à nobis ſub ratione infinita, & nõ ſub ratione finita. Tertio ad idem. Si ratio ſub qua cognoſcitur deus à nobis eſſet finita,& limitata; ſequeretur,quòd non ſatiaret Beatos; conſequens eſt erroneum;ergo. Conſequentia probatur:quia ultra quodlibet finitum poteſt uoluntas appetere; & per conſequens non ſatiatur in aliquo finito. Quarto. Nihil poteſt eſſe obiectum alicuius potentię ſub ratione formali ſibi formaliter, & intrinſecè repugnante; finitas, ſiue ratio finitatis, quæcunque ſit illa, repugnat deo formaliter, & intrinſecè; cum intrinſecè, & formaliter ſit infinitus. Quinto. Nihil poteſt obiectare potentiam ſub ratione formali oppoſita formaliter ſuæ rationi formali,& propriè: patet, quia albedo nunquàm obiectat uiſum ſub ratione nigredinis, nec econuerſo: quia nigredo opponitur formaliter rationi albedinis, & econuerſo; ſed finitas opponitur infinitati formaliter; infinitas autem eſt propria ratio formalis deitatis ergo. Sexto. Illa ratio,ſub qua deus à nobis cognoſcitur, uel eſt aliquid, uel nihil. Si nihil ergo deus cognoſcitur ſub ratione nulla. Si aliquid uel rationis, uel rei. Si rationis ergo deus cognoſcitur ſub ente rationis, & non ſub entitate propria, quod falſum eſt: quia uidebimus eum ſicuti eſt. Si realis, aut creata, aut increata. Si creata hoc ſtare non poſſet: quia tunc cognoſceretur ſub ratione creata. Si increata; cum omnis ratio realis increata ſit infinita: ergo cognoſcereť ſub ratione infinita. Et ex iſtis rationibus ſequitur ulterius, quòd deus non poteſt eſſe ſubiectum in Theologia ſub ratione finita, ut aſſumitur. Sequitur etiam, quòd obiectum adæquatum intellectus noſtri non poteſt dici totaliter totum ens,niſi pro ut diuiditur contra totalitatem.

1. Ioan. 3.

PROPTER ſolutionem iſtarum rationum, & aliqualem declarationem iſtius poſitionis eſt aduertendum, quòd aliquid poteſt repugnari alicui formaliter,& ſubiectiuè, quod ſibi non repugnat terminatiuè,& obiectiuè. Nam ſicut patuit in quæſtionibus ſuper ſecundum huius, quod eſſe rationis competit enti reali terminatiuè,& obiectiuè; cum tamen repugnet ſibi formaliter,& ſubiectiuè:habet nanque ens reale eſſe cognitum,eſſe apprehenſum; eſſe autem cognitum,& eſſe apprehenſum, ſunt eſſe rationis; huiuſmodi autẽ eſſe rationis ſic competit enti reali terminatiuè,& obiectiuè,quòd ſibi repugnat formaliter,& ſubiectiuè.

q. 4. art. 1. in reſpon. ad primam rationem in conot. in reſpon. ad ſecundam rationem.

Ad propoſitum applicando dico,quòd alicui rei poteſt repugnare eſſe finitum,& limitatum formaliter,& ſubiectiuè,cui non repugnat terminatiuè,& obiectiuè. Et poteſt ex dictis formari una talis ratio. Non magis repugnat enti infinito habere eſſe finitum, quàm enti reali habere eſſe rationis; hoc patet: quia magis diſtat ens reale,& ens rationis, quàm ens finitum,& infinitum,cum in paucioribus conueniant; ſed enti reali,quamuis ſibi repugnet formaliter, & ſubiectiuè eſſe rationis;non tamen obiectiuè,& terminatiuè:ergo nec enti ſimpliciter infinito repugnat ens finitum obiectiuè,& terminatiuè, quàmuis repugnet ſibi formaliter, & ſubiectiuè.

EST TAMEN diligenter ulterius notandum, quòd iſta ratio finita,quæ ſe tenet ex parte obiecti infiniti terminatiuè,& obiectiuè non conſurgit ex aliqua limitatione,& finitatione ſe tenente ex parte rei conceptæ;ſed ſolum ex finitatione,& limitatione intellectus concipientis. Vnde quàmuis deus,quantum eſt de ſe totus, & totaliter offerat ſe cuilibet Beato; Nullus tamẽ Beatorum poteſt ipſum totum,& totaliter capere:quia intellectus creatus; cum ſit finitus, & limitatus,nõ eſt aptus natus cognoſcere deum, qui eſt quoddam pelagus ſubſtantiæ infinitum infinitè; ſed tantum finitè; aliàs ipſum poſſemus comprehendere, quòd nõ eſt uerum. Aliter ergo cognoſcitur deitas à deo;& aliter à nobis. Nam ab ipſo cognoſcitur omnibus modis,quibus cognoſcibilis eſt. Nam,cum intellectus diuinus ſit infinitus, poteſt ſe ipſum comprehendere; & per conſequens infinitè cognoſcere. Nos autem non ſic: nam, quàmuis cognoſcamus deitatem infinitam; non tamen infinitè; ſed finitè. Sed poſſumus ad hoc habere exemplum ſatis clarum: uidemus enim, quòd Sol quantum eſt de ſe, eiuſdem rationis offert ſe uiſui aquilæ,hominis,& noctuæ:non tamen ab eis æqualiter uidetur:quia potentiæ uiſiuæ non ſunt æqualiter diſpoſitę. Sic etiam ſuo modo Beati non poſſunt uidere deum omnibus modis, quibus cognoſcibilis eſt; ſed ſecundum diſpoſitionem, & capacitatem intellectus noſtri,uel Beatorum,& Beati uident ipſum ſecundum magis,& minus,ſecundum quòd habent magis,& minus de lumine gloriæ.

EST INSVPER tertio diligenter notandum,quòd huiuſmodi ratio finita ſe tenet ex parte obiecti infiniti fundamentaliter,& initiatiuè; & ex parte intellectus noſtri formaliter, & completiuè; ſicut etiam eſt de eſſe rationis, ſicut dictum eſt, ſe tenet ex parte rei fundamentaliter, & initiatiuè: quia ens reale eſt fundamentum, & initium: quare habet eſſe cognitum, & apprehenſum: ex parte tamen intellectus continetur formaliter, & completiuè: quia

Ens reale non habet esse cognitum, & apprehensum, nisi in ordine ad intellectum. Si ergo bene considerantur prædicta, tria nobis innotescunt. Primum est, quòd esse finitum, quàmuis repugnet enti simpliciter infinito formaliter, & subiectiuè; non tamen sibi repugnat terminatiuè, & obiectiuè. Secũdum est, quòd huius ratio finiti non consurgit ex aliqua finitione, & limitatione, se tenente ex parte rei conceptæ: sed solum ex limitatione intellectus concipientis.

Tertium est, quòd ista ratio finita se tenet ex parte obiecti infiniti fundamentaliter, & initiatiuè: ex parte uerò intellectus nostri formaliter, & completiuè.

HIS ERGO suppositis facilè est respondere ad rationes prædictas. AD primũ, cũ dicitur, quòd ratio formalis obiecti, &c. Dico, quòd uerum est fundamentaliter, & initiatiuè; non autem formaliter, & cõpletiuè, ut patet ex dictis. Nunc sic est in proposito: quia ratio finita potest præcedere in deo actum intellectus, aut fundamentaliter, & initiatiuè; quàmuis non formaliter, & completiuè. Et cum dicitur, quòd ratio formalis obiecti debet se tenere ex parte obiecti, & nõ potentiæ. Dico, quòd uerum est terminatiuè, obiectiuè, fundamentaliter, & initiatiuè; non tamen formaliter, & subiectiuè: non totaliter, & completiuè; ut dictũ est: ideo ratio non conuincit. Ad secundum eodẽ modo, cum dicitur, quòd ista ratio uel est aliud à deitate, &c. Dicendum, quòd non est alia fundamentaliter; & initiatiuè, ut patet ex dictis; potest tamen esse alia terminatiuè, & obiectiuè: quia ut sic, est finita; nec tamen propter hoc sequitur, quòd faciat compositionem in deo: quia, quod non est in ipso formaliter; non facit compositionem in eo. Ad tertium, cum dicitur, quòd sequeretur, quòd illa ratio non satiaret Beatos. Dicendum, quòd uerum esset, si esset finita formaliter, & subiectiuè: quia esse tale est creatum; & nullum tale potest satiare Beatos. Et cum esse tale sit referibile in aliud, tanquam in finem, quod repugnat obiecto beatifico, non poterit, esse satiatiuum per se; hoc autem est de ratione obiecti beatifici: poterit ista ratio obiectiuè, & terminatiuè esse finita; & tamen satiabit Beatos: quia hæc finitas formaliter, & completiuè se tenet ex parte intellectus nostri; & nõ ex parte obiecti beatificantis. Et cum dicitur, quòd ultra quodlibet finitum potest uoluntas plus appetere. Dicendum, quòd uerum est. Si sic esset finitum, quòd non repleret capacitatem ipsius, quod in proposito dici non potest.

Ad quartum concessa Maiori. Dico ad Minorẽ, quòd quæcunque ratio finita formaliter; & subiectiuè repugnat ipsi deo. Et ideo bene uolo, quòd sub tali ratione non posit obiectare intellectum alicuius; ratio autem finita terminatiuè, & obiectiuè non repugnat deo, ut dictum est. Et isto modo poterit esse obiectum nostræ potentiæ intellectiuæ. Ad quintum eodem modo est dicendum, quòd ratio finita terminatiuè, & obiectiuè non repugnat dictæ infinitati fundamentaliter; immò stat cum ipsa, ut dictum est. Et ideo deus sub tali ratione poterit obiectare intellectum nostrum; ratio aut finita formaliter, & subiectiuè opponitur diuinę infinitati: & ideo sub tali ratione non potest cadere sub obiecto adæquato nostri intellectus.

Ad sextum dicendum, quòd illa ratio non est nihil; immò aliquid. Et cum dicitur ulterius, quòd uel erit realis, uel rationis. Dico, quòd ista ratio finita est realis fundamentaliter, & initiatiuè; est tamen rationis formaliter, completiuè, ut patet ex dictis. Et hoc sufficit ad hoc, quòd deus posit cognosci sub tali ratione finita. Nam ostensum est, quomodo se habeat talis ratio ex parte obiecti, & quomodo ex parte potentiæ. Et cum dicitur ulterius, quòd uel erit creata, uel increata. Dicendum, quòd ista ratio fundamentaliter sumpta est increata: quia est ipsa met diuina essentia. Patet igitur, quid dicendum ad dubitationes prædictas. Et hæc de secundo articulo.

ARTICVLVS TERTIVS.

VTRVM primum cognitum ab intellectu nostro sit aliquod uniuersale? Sicut quærit quæstio principalis. Ad quod indirectè respondent aliqui doctores dicentes, quòd non. Dicunt enim, quòd primũ cognitum ab intellectu est deus ipse; certum est autem quòd deus non est aliquod uniuersale. Et ut melius appareat intentio ipsorum, distinguunt de cognitione dicentes, quòd duplex est cognitio una naturalis, & alia rationalis. Appellant autem isti cognitionem naturalem illam, quæ habetur secundum naturalem processum nostræ cognitionis, cuius naturalis processus est procedere ab indeterminato ad determinatum: nam talem processum inuenimus, non solum in intellectu; sed ẽt in sensu. Cognitionem aũt rationalem appellãt illam, quam intellectus habet per uiam deductionis, deducendo unum ex alio, ut puta, deducendo bonum uniuersale subsistens per abstractionem ab hoc bono, uel ab illo. Cum ergo quæritur, quid sit primum cognitum ab intellectu nostro. Dicunt, quòd si loquimur de cognitione naturali, quæ habetur per naturalẽ processum. Deus est à nobis primo cognitũ. Si autẽ loquamur de cognitione, quæ habetur per processum rationalẽ per uiam deductionis abstrahendo ab hoc, uel ab illo particulari. Tunc uidetur esse dicendũ secundũ intentionẽ ipsorum. s. quòd deus est ultimum cognitũ ab intellectu nostro. PRIMA conclusio potest probari ex dictis eorum sic. Quanto aliquid habet conceptũ magis indeterminatũ, tanto nobis prius occurrit; & per consequẽs prius à nobis cognoscitur; sed deus habet conceptũ magis indeterminatũ, quàm quodcunque ens creatũ: ergo prius nobis occurrit, & prius à nobis cognoscitur, quàm quodcũq; ens creatũ; & per consequens est prius nobis cognitũ. Maior patet ex dictis: nam si naturalis processus cognitionis nostræ est ab indeterminato ad determinatũ; oportet, quòd illud, quod maxime est indeterminatũ, prius à nobis cognoscatur. Minorem probat; faciendo unã distinctionẽ de indeterminatione. Est enim, ut dicunt, duplex indeterminatio, una negatiua: & alia priuatiua. Indeterminatio negatiua est illa, secundũ quam aliquid sic est indeterminatũ, quòd nullã patitur determinationẽ. Priuatiua uerò est illa, secundum quam aliquid sic est indeterminatum, quòd tamen est determinabile; & per consequẽs expectat determinationẽ. Constat autem, quòd prima indeterminatio est maior quàm secunda. Sed conceptus ille, quo a nobis deus cognoscitur, est indeterminatus secundũ primam indeterminationẽ: quia res concepta. s. deus; cum sit actus purus, nõ expectat aliquam determinationẽ; & per consequẽs nec suus conceptus; cum indeterminatio conceptus sequatur indeterminationem rei conceptæ; & non econuerso. Quodlibet aũt aliud ens citra deũ; eo ipso, quòd non est actus purus habet conceptum sic indeterminatum, quòd tamẽ potest determinari, & expectat determinationem. Relinquitur ergo, quòd conceptus de deo sit magis indeterminatus, quàm conceptus alicuius alterius entis. Et per consequens prius nobis occurrens. ETSI quęratur ab istis, qui sit iste conceptus, qui ita est indeterminatus negatiuè. Dicunt, quòd est conceptus entis, & primarum suarum pasionum, scilicet, unius, ueri, & boni. Nam primæ dictæ intentiones occurrunt nobis prius per conceptum indeterminatum negatiuè, secundum quem modum competit soli deo; consequẽter nobis occurrunt per conceptum indeterminatũ priuatiuè, secundum quem modum competit creaturis.

ADDVNT tamen ulterius, quòd propter magnam similitudinem, quæ est inter indeterminationem negatiuam, & priuatiuam; non perpendimus euidenter. Vtrum in conceptu entis; & suarum pasionum apprehendamus esse creatum, uel increatum.

SECVNDA conclusio secundum processum

Henricus Gand. in Sum. q. 4. art. 24.

Inquisitio necessaria.

eorum declaratur sic. Nam secundum processum rationalē cognoscimus deum per abstractionem ab hoc particulari bono, & ab illo, per quam abstractionē deducitur intellectus ad cognoscendum bonum uniuersale subsistens. Et eodem modo per abstractionem ab hoc particulari uero, & ab illo deducitur ad cognoscēdum uerum uniuersale subsistens. Illud ergo, quod est terminus à quo in ista abstractione, siue deductione est primum cognitum in eodem. Illud uero, quod est terminus ad quem est ultimum cognitum. Cum ergo deus in tali processu sit terminus ad quem: relinquitur, quòd sit ibi ultimum cognitum. Ipsa uero particularia bona, uel particularia uera; cum sint ibi terminus à quo, erunt primo cognita in tali processu. Hæc autem uidetur intentio dictæ opinionis.

Confutatio præfatæ opin.

HAEC AVTEM opinio uidetur dubia in se, & in suis fundamentis. Et ideo ostēdo tripliciter, quòd deus non potest esse primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali, ut dicunt. Primo. Illud, quod non potest esse per se phantasiatum, nec per accidens; non potest esse primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali; deus est huiusmodi: ergo. Maior patet per Aristotelem in tertio huius. Oportet intelligentem phantasmata speculari; & per consequens primum cognitum est phantasiatum; uel per se, uel saltem per accidens. Certum est quòd Aristoteles loquitur de cognitione naturali. Minor patet; quia omne per se phantasiatum est corpus, uel per se quantum. Deus autem non est per se corpus, nec quantus: quapropter nec per se potest esse phantasiatus: nec etiam per accidens: quia omne phantasiatum per accidens, uel est quantum per accidens, uel saltem coniunctum quanto, quorum utrunque de deo est impossibile. Secundo. Primum cognitum ab intellectu nostro debet esse facillimæ cognitionis; deus autem est difficillimæ cognitionis. Nam ita se habet intellectus noster ad ea sicut, & cæt. 2. Metaphysicæ.

Tex.c.30. & 39.

Tex.c.1.

Tertio. Si deus esset primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali; sequeretur, quòd cognitio dei esset maioris certitudinis, quàm cognitio cuiuscunque alterius entis; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet: quia de alijs entibus à deo habemus naturalem cognitionem scientificam; & etiam quantum ad eorum quidditates, quam non habemus de deo. Consequentia probatur. In complexis ea, quæ primo occurrunt intellectui, sunt maioris certitudinis, quàm quæcunque alia; sicut patet de principijs: ergo similiter erit de incomplexis.

Euersio fundam. eiusdem opin.

VLTERIVS uidetur dubia ista opinio in suis fundamentis. Nam ponit, quòd quanto aliquid est magis indeterminatum, tanto prius occurrit intellectui, quòd non est uerum eo mō, quo ipse loquitur de indeterminato. Nam uidemus, quòd materia est magis indeterminata, quam forma; & tamen non prius occurrit intellectui, q̃ formæ, immò non cognoscitur, nisi per formam. Si autem propositio debet habere aliquam ueritatem; oportet necessariò distinguere de indeterminato. CVIVS gratia est aduertendum, quòd triplex est indeterminatio, ut ad præsens spectat. Vna, q̃ prouenit ex illimitatione; & ista propriè competit conceptui entis; ut dicitur de deo. Alia est indeterminatio, quæ prouenit ex priuatione; & ista propriè conceptui generis competit. Nam conceptus generis abstrahit gradum potentialitatis specierum à gradibus actualitatis earundem, quæ per differentias importantur: idcirco remanet in potentia abijciente actum, sic, ut expetit differentias, quibus determinatur. Tertia indeterminatio est, quæ prouenit ex simplicitate, & impermixtione; & ista propriè competit conceptui entis, secundum quòd dicitur de creatura: nam talis conceptus non potest dici indeterminatus propter illimitationem rei conceptæ: quia hic non competit creaturæ, nec etiam potest dici indeterminatus propter expetitionē alicuius accidentis de terminantis ipsum: quia talis conceptus non habet aliquid extra se, ad quod sit in potentia, uel quod se habeat per additionem ad ipsum, per quod possit determinari; relinquitur ergo, quòd sit indeterminatus per implurificationem, & impermixtionem omnium eorum, quæ pertinent ad essentiam rei, siue illa sint potentialia, siue actualia; ita, ut nullus sit actus conceptibilitatis in re, qui sub conceptu entis implicitè non comprehendatur.

RESPONDEO ad rationes primæ conclusionis. Cum ergo dicitur. Quanto aliquid habet conceptum magis indeterminatum, tanto nobis prius occurrit. Verum est, loquendo de indeterminatione, quæ prouenit ex expetitione, uel quæ prouenit ex implurificatione, & permixtione: non autem de indeterminatione, quæ prouenit ex illimitatione, ut assumunt. Quod patet: quia conceptus indeterminatus, qui prouenit ex illimitatione: sic est indeterminatus, quòd tamen non est confusus. Quilibet autem aliorum est indeterminatus, & confusus. Quanto autem aliquid habet conceptum magis confusum, tanto magis prius nobis occurrit: quia confusa sunt nobis prius nota, primo Physic. Peccat igitur ista ratio per æquiuocationem.

Tex.c.3.

Opin.propria.

1.sen.q.3. ar.3.

ET IDEO quantum ad istum articulum uidetur mihi aliter esse dicendum. Cuius gratia est notandum, quòd uniuersale potest capi dupliciter. Vt patet ex dictis in quæstione super prologo, formaliter, & fundamentaliter. Si ergo quæratur de uniuersali sumpto formaliter, scilicet, quantum ad suum esse formale, quod habet in se ipso. Sic dico simpliciter, quòd uniuersale isto modo, non est primum cognitum ab intellectu nostro. Quod probo dupliciter. Primo sic. Quod est posterius actu intellectus, non potest esse primo cognitum ab intellectu; uniuersale, quantum ad suum esse formale; est huiusmodi: ergo. Maior patet ex terminis. Minor patet; quia, ut superius probatum fuit in tertia quæstione super primum, uniuersale formaliter sumptum est primum ens rationis; ens rationis est posterius actu intellectus, sicut effectus.

Secundo. Illud non est primum cognitum ab intellectu nostro, cuius cognitio præsupponit cognitionem aliorum necessariò; uniuersale sumptum formaliter est huiusmodi: ergo. Maior patet. Minor patet etiam secundum intentionem Commentatoris, & Philosophi dicentium, quòd uniuersale habet esse abstractum à singularibus; hæc autem abstractio, cum non sit realis, habet esse per solum intellectum, siue fieri. Et hinc est, quòd solus intellectus dicitur facere uniuersalitatem in rebus. Omnis autem abstractio per intellectum alicuius ab aliquo præsupponit cognitionem illorum necessariò, à quibus fit abstractio; & per consequens cognitio uniuersalis præsupponit cognitionem aliquam necessariò illorum, à quibus abstrahitur. ET CONFIRMATVR nullum fabricatum ab intellectu est primum cognitum ab eo; uniuersale sumptum formaliter est huiusmodi: ergo.

1. de Anima.tex.c.8 7.phys.com. 20.

SI AVTEM quæratur de uniuersali sumptō fundamentaliter, sic pono duas cōclusiones. Prima est, q̃ uniuersale sumptū fundamētaliter prius cognoscitur ab intellectu, quàm uniuersale sumptum formaliter. Secūda conclusio, qđ uniuersale, siue ipsum particulare, ut est fundamentum uniuersalitatis, prius cognoscitur ab intellectu, conceptu indeterminato, & confuso, quàm conceptu determinato, & distincto. Imaginor enim, quòd particulare potest mouere intellectum ad diuersos conceptus, sicut homo particularis, scilicet, Petrus potest mouere intellectum ad conceptum hominis: quia uerè, & realiter est homo. Et fundamentum huius uniuersalitatis etiam potest mouere intellectum pari ratione ad conceptum animalitatis, corporeitatis, & sic de singulis usque ad conceptum entis: quia uerè est animal, corpus, & ens: & quamuis una res particularis moueat intellectum ad omnes

nes istos conceptus; prius tamen mouet cóceptum ma
gis indeterminatum, & confusum, ut puta, ad conce-
ptum entis, & sic deducendo usque ad conceptum pro
prium, & distinctum. Primum ergo cognitum ab in-
tellectu nostro est uniuersale fundamentaliter sum-
ptum, siue ipsum particulare, ut est fundamentum ip-
sius uniuersalitatis; & tamen prius cognoscitur ab in-
tellectu conceptu determinato, & confuso, quàm con-
ceptu proprio, & distincto. Ratio ergo ista entis, quæ
mouet intellectum ad primum conceptum, erit una,
& singularis in essendo; est tamen communis immò
communissima in similitudinem habendo. Et per
ipsam quodlibet ens creatum assimilatur cuilibet en-
ti. Intelligendo dictas propositiones modo prædicto,
probo quamlibet earum dupliciter. PRIMAM
probo sic. Illud, quod primo mouet intellectum ad in
telligendum est primum cognitum ab intellectu; sed
uniuersale fundamẽtaliter sumptum, siue particulare,
ut est fundamentũ uniuersalitatis est huiusmodi, ergo.
Maior patet, quod primo mouet intellectum, primo
terminat eius actũ; & per consequens est primo cogni-
tũ. Minor patet: quia quod primo mouet, debet præce-
dere omnem actum intellectus; sed nihil præuenit om-
nem actum intellectus, nisi particulare, uel uniuersale
sumptũ fundamẽtaliter, ut patet ex dictis, ergo: Se-
cundo. Illud, quod primo præsentatur in phantasma-
te, est primum cognitum ab intellectu nostro cognitio
ne naturali, de qua loquimur hic, uniuersale fundamẽ
taliter sumptum, siue ipsum particulare, ut est funda-
mentum uniuersalitatis, est huiusmodi ergo. Maior pa
tet: quia, ut dictum est, necesse est intelligentem, &c.
Quod ueritatem habet specialiter de prima intelle-
ctione; cum omnis nostra cognitio incipiat à sensu.
Et per consequens, quod primo præsentatur in phan-
tasmate, erit primum cognitum. Minor patet per pro
bationem Minoris primæ rationis: quia, quod primo
præsentatur in phantasmate, debet præcedere omnem
actum intellectus. Certum est, quòd primo occurrit
sensui, primo præsentatur in phantasmate; sed omne
tale est particulare. ET CONFIRMATVR
per hoc, quòd uniuersale formaliter sumptum non est
primo cognitum, ut probatũ est. SECVNDAM
conclusionem probo dupliciter. Primo sic. Sicut se
habet materia ad formas sensibiles, sic intellectus no-
ster ad formas intelligibiles secundum Commentato
rem; sed materia prius recipit formas uniuersales, &
minus perfectas, deinde formas perfectas. Nec propter
hoc est intelligendum, quòd primum cognitum est uni
uersale formaliter sumptum: quia sicut materia non
recipit primo, nisi formam particularem, per quam ha-
bet esse hoc aliquid in natura, quæ tamen est commu-
nior sequentibus in similitudinem habendo, licet non
in essendo, ut patet intuenti: sic intellectus suo modo
primo mouebitur à ratione entis, quæ una erit, & sin-
gularis in essendo; communis tamen, immò commu-
nissimam in similitudinem habendo, ut dictum est.

3. de Animate. c. 39

Arist. 3. de Anima tex. c. 3. com. ibidem com. 3. & 5. Com. 1. Metaph. Com. 17.

ET CONFIRMATVR ista conclusio
per Aristotelem. Primo Physicorum dicentem, quòd
confusa sunt nobis prius nota, quod debet intelligi eo
dem modo, quo dictum est. Secundo. Si uniuersale
fundamentaliter sumptum non cognosceretur prius ab
intellectu conceptu indeterminato, & confuso, quàm
conceptu determinato, & proprio; sequeretur, quòd
primi conceptus essent perfectiores, quàm posterio-
res; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequen-
tis patet. Nam nostra cognitio naturaliter procedit
de imperfecto ad perfectum; non econuerso. Conse-
quentia nota est de se. Et sic patet tertius articulus.

Tex. c. 3.

ADRATIONES principales. Ad pri-
mam, cum dicitur in Minori, quòd species specialissi-
ma est primum cognitum. Patet per primum articu-
lum, quòd non est uerum. Ad probationem, cum
dicitur, quòd species primo, & immediatè abstrahitur
ab ipsis singularibus, Dico, quòd ratione nostri mo-
di cognoscendi, qui est procedere de imperfecto ad
perfectum, quod est cõmunius, abstrahitur prius à sin-
gularibus. Et ideo ratio non conuincit. Ad se-
cundum dico quòd obiectum adæquatum intellectus
nostri est ens eo modo, quod dictum. Et ideo bene uo
lo, quòd primũ cognitum ab intellectu nostro cogno-
scatur plus sub ratione entis. Et hoc sufficit ab saluan
dum primitatem obiecti adæquati.

QVAESTIO II.

An intellectus agens sit totaliter causa effe- ctiua actus intelligendi?

SECVNDO quæritur. Vtrum
intellectus agens sit totalis causa
effectiua actus intelligendi? Et ui
detur primo, quòd non. 1
Intellectus agens non est aliquid
animæ nostræ: ergo non est tota-
lis causa effectiua actus intelligen
di. Consequentia uidetur nota
pro tanto: quia intelligere est actio immanens; & per
consequens nihil distinctum loco, & subiecto ab intel
lectu possibili, uel anima, in qua reperitur, potest esse
totalis causa effectiua, immò nec partialis actus intel
ligendi. Antecedens probatur: quia prima causa non
est aliquid animæ nostræ; sed intellectus agens non
est aliud, quàm prima causa: nam secundum Philoso-
phum in hoc tertio, intellectus agens est omnia face-
re; nihil autem aliud à prima, est omnia facere.

Tex. c. 18.

2 Præterea intellectus agens non est poten-
tia realiter distincta ab intellectu possibili: ergo non
est totalis causa, nec partialis effectiua actus intelligẽ-
di. Consequentia patet: quia intellectus possibilis
non potest esse totalis causa, nec partialis effectiua a-
ctus intelligendi: aliàs unum, & idem secundum idem
respectu eiusdem esset in actu, & in potentia, quod est
impossibile; & per consequens, nec indistinctum ab ip
so realiter, poterit esse totalis causa entis. Antece-
dens probatur: quia si intellectus agens esset potentia
realiter distincta ab intellectu possibili; sequeretur,
quòd post separationem animæ à corpore esset frustra;
consequens, est inconueniens, & falsum: quia deus
& natura nihil faciunt frustra: ergo. Consequentia
statim patet: quia post separationem non habet ab-
strahere à phantasmate: ergo. AD OPPOSI
TVM sic. Sicut se habet intellectus possibilis ad
pati, ita intellectus agens ad agere. Hoc patet: quia
sicut intellectus possibilis dictus est possibilis: eo, q
potest recipere passiuè; ita intellectus agens dictus est
agens; quia potest causare actiuè; sed intellectus pos
sibilis est totalis causa passiua, siue receptiua actus in-
telligendi: ergo intellectus agens erit totalis causa ef
fectiua actus intelligendi. RESPONDEO.
In ista quæstione tria sunt uidenda. Primum.
Vtrum intellectus sit aliquid animæ? Sicut quærit pri
mum argumentum. Secundum. Vtrum intel-
lectus agens sit potentia aliqua animæ nostræ distincta
ab intellectu possibili? Sicut quærit secundum argu-
mentum. Tertium. Quod quærit quæstio prin
cipalis.

1. Cæl. tex. c. 32. 2. Cæl. tex. c. 50. 59.

ARTICVLVS PRIMVS.

VTRVM intellectus agens sit aliquid animæ
nostræ? RESPONDENT aliqui do-
ctores dicentes, quòd intellectus agens non est ali-
qua potentia animæ nostræ; sed est ipsa met scien-
tia Dei, quæ dat uirtutem rebus ipsis, mouendi in-
tellectum possibilem, uel res, tanquàm instru-
mentum scientiæ Dei, mouent ipsum intellectum
ad actum intelligendi. Probant isti doctores

Opin. Bernardi cuiusdam sectatoris Alexandri, & sequacium.

 per quinque

per quinque rationes, quòd intellectus agens nō ſit aliquid animæ noſtræ. Primo ſic. Nulla potētia exiſtens in anima noſtra eſt nobilior intellectu poſsibili, niſi fortè uoluntas; ſed intellectus agens eſt nobilior intellectu poſsibili, & non eſt uoluntas: ergo. Maior probatur. Nam potentia intelligens formaliter, eſt nobilior potentia non intelligente formaliter; ſed intellectus poſsibilis eſt potentia intelligens formaliter; non autē alia potentia exiſtens in anima noſtra eſt intelligens formaliter: ergo iſta erit nobilior omni alia, dimiſſa uoluntate, quæ licet non ſit formaliter intelligens; eſt tamen formaliter uolens. Minor, ſ. primi argumenti patet: quia agens eſt nobilius patiente; ſed intellectus agens agit; poſsibilis uero patitur.

Solutio reſponſionum quarundam quæ argumento, occurrere poſſent.

NEC VALET, ſi dicatur, quòd licet intellectus agens non ſit intelligens formaliter; eſt tamen intelligens uirtualiter; & ideo adhuc erit nobilior. Nam in his, quæ dicunt perfectionem ſimpliciter, nobilius eſt eſſe tale formaliter, quàm uirtualiter. Ideo deus formaliter eſt ſapiēs & intelligens, & ſic de conſimilibus. NEC VALET. Si dicatur, quòd agens non eſt nobilior paſſo; nam ignis agit in hominē; & tamen nō eſt nobilior homine; immò totum oppoſitum: hoc quidem non ualet. Nam ſemper ratio agendi in omnibus, eſt nobilior patiente, uel ratione patiendi. Secundo. Ad principale arguitur ſic. Agens uniuerſale, & æquiuocum debet eſſe magis diſtinctū loco, & ſubiecto à ſuo effectu, & paſſo, quàm agens particulare: hoc patet in omnibus inductiuè: nam conſtat, quòd Sol, qui eſt agens uniuerſale, magis diſtinguitur ab homine loco, & ſubiecto quàm homo, qui eſt agens particulare, & ſic de ſimilibus. Sed intellectus agens eſt agens uniuerſale, & æquiuocum: obiecta uero ſunt agentia particularia; & uniuoca: ergo magis diſtinguitur intellectus agens loco, & ſubiecto ab intellectione, & ſubiecto intellectionis, quàm obiecta; ſed conſtat, quòd obiecta non ſunt aliquid animæ: ergo multo minus intellectus agens.

Tertio. Nullum accidens inhærens alicui, poteſt eſſe agens principale, & æquiuocum; licet poſsit eſſe ratio agendi; ſed intellectus agens eſt agens principale, & æquiuocum reſpectu intellectionis: aliàs non eſſet agens; cum non ſit agens particulare: ergo non poterit eſſe accidens inhærens alicui; & per conſequens nō erit aliquid animæ: quia ſi eſſet aliquid eius, eſſet accidens inhærens ei. Quarto. Nullum agens particulare poteſt eſſe nobilius agente uniuerſali; ſed ſi intellectus agens eſſet aliquid animæ, agentia particularia eſſent nobiliora ipſo; cum tamen ſit uniuerſale agens: ergo nō poteſt eſſe aliquid animæ noſtræ. Maior patet inductiue in omnibus. Et etiam ratione: quia agens particulare agit, ut inſtrumentū agentis uniuerſalis. Inſtrumentum nunquàm nobilius eſt eo, cuius eſt inſtrumentum. Minor probatur: quia ſi intellectus agens eſſet aliquid animæ, eſſet accidens: agentia autem particularia ſunt ſubſtantiæ; ſubſtantia autem eſt nobilior omni accidente; ergo.

7. Metaph. Tex. c. 4.

Quinto. Omne agens paricula-re recipit influentiam ab agente uniuerſali, ut patet de deo, & creaturis; & de Sole, & de iſtis inferioribus; ſed ſi talis intellectus in anima noſtra eſſet, uel pars animæ noſtræ; agentia particularia non reciperent aliquam influentiam ab eo: ergo non eſt ponendus in anima. Minor eſt nota: quia talia obiecta non dependent ab eo, nec in eſſe, nec in conſeruari; quia eſſet qualitas quædam. Concludunt igitur iſti doctores, quòd intellectus agens eſt ipſa ſcientia dei; & nihil aliud, cuius ratio eſt. Quia ſcientia non poteſt dependere ab eo, quod non eſt ſcientia; niſi quia fit abſtrahendo, non autem ſicut ab agente principali particulari, uel uniuerſali. Et ideo obiectum non poteſt eſſe agens ſcientiæ principale, ſed ſolum inſtrumentale alicuius ſcientiæ uniuerſalis, à qua mediante obiecto, tanquàm inſtrumento cauſatur ſcientia noſtra: hæc autem non eſt alia, quàm ſcientia dei. Et ideo nihil aliud, quàm ſcientia dei poteſt eſſe intellectus agens. ET CONFIRMATVR per Commentatorem tertio huius dicentem, quòd omnis ſcientia, quæ eſt in potētia, cauſatur ab illa ſcientia, quæ eſt in actu: hæc autem non poteſt eſſe, niſi diuina: quia ſcientia, quæ habetur, per inuentionē, à nulla ſcientia dependet, niſi à ſciētia dei.

Com. 5.

Confutatio præmiſſæ opin.

ISTE ARTICVLVS eſt difficilis cum ratione eius, quòd quæritur. Tum quia habet rationes ualde efficaces. Tum etiam propter auctoritatem reuerendi doctoris, qui hoc ponit: contingit tamen circa eum dubitare. Et ideo gratia diſputationis pono, quantum ad hoc, tres concluſiones: Prima eſt, quòd oportet neceſſariò dare intellectum agentem. Secunda, quòd ſcientia dei non poteſt eſſe intellectus agens, prout de eo fuerunt locuti Philoſophi, Ariſtoteles, & Cōmentator. Tertia eſt, quòd intellectus agens eſt aliquid animæ. PRIMAM concluſionē ad præſens probo tripliciter. Primo ſic. Intellectio accidētalis corporalis eſt perfectior accidēte corporali; cū ſit accidēs ſpirituale. Hoc ſuppoſito, arguitur ſic. Quia uel obiectum propria uirtute cauſat in intellectu intellectionē ſui: uel uirtute alterius, uel aliquid aliud cauſat. Primum non poteſt dari: quia ſequeretur, quòd aliquid poſſet agere uirtute propria ultra ſuam ſpeciem, quod eſt falſum: quia tunc effectus poſſet excedere ſuam cauſam principalem in perfectione, quod eſt abſurdum. Vel ergo cauſabit uirtute alterius, uel aliquid aliud cauſabit. Quicquid detur, habetur propoſitum: illud enim uocamus intellectum agentem.

Secundo peto abſoluè, de quolibet obiecto. Vel cauſat uirtute propria intellectionē in intellectu, uel uirtute alterius, uel aliquid aliud cauſat. Primum non poteſt dari: quia cum obiectum habens phantaſmata, ſit quoddam corporale. Et intellectio recipiatur in intellectu poſsibili, qui eſt materia ſpiritualis; ſequeretur, quòd corpus ageret in ipſū uirtute propria, quod eſt inconueniens: ēt contra Beatum Auguſtinum. Relinquitur ergo Secundum; uel tertium, & habetur propoſitum.

1. de Trin. Cap. 1. Tom. 3.

Tertio. Neceſſarium eſt intellectum noſtrum intelligere ſtante ordine naturæ: aliàs illa potentia, quam habet ad intelligere eſſet fruſtra. Aut ergo reducitur ad actum per ſe ipſum. Aut per ipſum obiectum. Aut per ſpecies concreatas. Aut per intellectū agentem: hoc patet per ſufficientem diuiſionem: nihil aliud uidetur requiri ad intellectionem. Non poteſt dici, quòd reducatur ad actum per ſe ipſum; cum ſit in potentia ad talem actum; quia tunc eſſet in actu, & in potentia reſpectu eiuſdem, quod eſt impoſsibile, & improbatum ſupra in quæſtionibus ſupra ſecūdum huius. Nec ulterius poteſt reduci per ipſum obiectum: quia agentis, & patientis debet eſſe proportio; obiectū autem hoc, cum ſit corporale, non eſt proportionatum intellectui. Nec etiam reducitur per ſpecies concreatas: quia tales ſpecies non ponuntur in intellectu noſtro; immò intellectus in ſui creatione eſt tanquam tabula raſa tertio huius: neceſſarium eſt ergo reduci intellectum de potentia ad actum per intellectum agentem; & per conſequēs oportet dare intellectum agentem. Qualiter autem intellectus agens reducat poſſibilem de potentia ad actum, apparebit inferius.

Tex. c. 14.

ET CONFIRMATVR per Philoſophum, & Commentatorem dicentes, quòd ſi eſt dare unum, quod eſt omnia feri oportet dare unum, quod eſt omnia facere. Et hunc uocant intellectum agentem. Ad hoc etiam faciunt omnes rationes probantes, quòd ſit dare ſenſum agentem. Videas eas ſuperius.

Tertio de Anima, tex. c. 18.

SECVNDAM concluſionem probo etiam tripliciter. Primo ſic. Intellectus agēs non eſt maioris ambitus, quàm intellectus poſsibilis: ergo non eſt idē, quòd ſciētia dei. Antecedēs patet per Ariſtotelē in hoc tertio, qui dicit, ꝙ ſicut intellectus agēs eſt omnia facere: ita poſsibilis omnia fieri. Et probatur per Commentatorem: quia ſi intellectus agens excederet poſsibilem; tunc huic potentiæ actiuæ non correſponderet in natura ſua potentia paſsiua. Et ſi poſsibi-

Tex. c. 18.

ſis excederet agentem;iam huic potentiæ paſſiuæ non correſponderet agens in natura ſua,quorum utrunque eſt inconueniens. Deus,& natura nihil faciunt fruſtra. Sed probatur conſequentia:nam ſcientia dei eſt idem, quòd intellectus dei, & non excedit eum, nec excedi-tur ab eo; ſed intellectus diuinus in infinitum excedit intellectum noſtrum poſsibilem ,& intellectum noſtrũ agentem; cum non ſit maioris ambitus,quam poſsibi-lis,ut declaratum eſt: ergo ſciẽtia dei in infinitum ex-cedit tam intellectum poſsibilem, quam intellectum agentem; & per conſequens intellectus agens non erit ſcientia dei:tum quia excederetur ab ea in infinitum:tum quia eſt maioris ambitus,quam intellectus poſsibilis. Secundo. Intellectus agens habet operationem præ-uiam intellectioni : ergo præter ſcientiam dei oportet dare intellectum agentem. Conſequentia patet per eos:quia ſcientia dei non operatur, niſi rebus mouen-tibus intellectũ.Antecedens patet per Philoſophũ,qui dicit quòd intellectus agens abſtrahit à conditionibus materiæ,ſiue à phantaſmatibus. Et ideo Plato, qui ponebat entia abſtracta non,ponebat intellectum agẽ tem. Iſta autẽ operatio eſt præuia intellectioni : ergo. Tertio. Aut ſcientia dei dicitur intellectus agens: quia dat rebus uirtutem,& naturam mouendi intelle-ctum poſsibilem. Aut,quia dat ſibi aliquam aliam. Nõ aliã per eos:ergo dat ſibi hanc; hoc autem eſt omnino incõueniens:quia pari rõne ſciẽtia dei eſſet intellectus poſsibilis:quia dat ei uirtutem,& naturam intelligen-di,& recipiendi ſpecies intelligibiles. ET CON-FIRMATVR : quia iſta obiecta particularia, uel habent à ſcientia dei influentiam aliquam ſpecialem, uel ſolum uniuerſalem. Non ſpecialem : quia nullam talem aſsignant:ergo ſolum uniuerſalem. Et tunc pari ratione diceretur, quòd diuina ſcientia : quia dat igni potentiam calefaciendi,& ſic de omni potentia actiua; hoc autem eſt inconueniens:ergo.

1.cœl.tex.c.32. 3.de anima tex.c.43.

Elicitiuè ex tertio de anima tex.c.18. Sed magis expreſſè Auer.in com.18.

TERTIAM concluſionem probo etiam tri-pliciter. Primo ſic. Quandocunque ſunt duæ perfe-ctiones,quarum una eſt nobilior altera, ſi nobilior nõ repugnat alicui propter ſuam perfectionẽ, nec minus nobilis:patet ex terminis. Sed intelligere aliquid for maliter,& intelligere aliquid uirtualiter ſic ſe habent, etiam per eos;& non repugnat animę habere intellectũ poſsibilem,qui tamen intelligit formaliter propter ſui perfectionem: ergo minus repugnabit ei habere intel-lectum agentem, qui eſt intelligẽs uirtualiter propter ſui perfectionem : cum tamen propter hoc non pona-tur in anima,ut dicunt:ergo. Secundo. Homo ex proprijs principiis naturalibus poteſt in operationem ſibi propriam:aliàs natura deficeret in propriis,& na-turalibus operationibus neceſſariis; ſed intelligere eſt propria operatio hominis : ergo ex propriis principijs naturalibus poterit homo intelligere; hoc autem non poſſet, ſi intellectus agens non eſſet aliquid animæ. Nam ſiue intellectus agens ſit totalis cauſa actus intel ligendi,ſiue non;neceſſariò habet operationem aliquã præuiam intellectioni; & per conſequens, ipſo amoto ab anima,homo non poterit ex proprijs principiis na-turalibus in operationem ſibi propriam, quòd eſt incõ ueniens. Tertio.Illud, cuius operationem percipi mus in nobis,dũ uolumus, ſic, quòd eius operatio de-pendet ex uoluntate noſtra; non eſt aliqua ſubſtantia ſeparata à nobis; immò neceſſariò eſt aliquid in nobis; ſed operationem intellectus agentis percipimus in no bis,dum uolumus, ſic,quòd eius operatio dependet ex uoluntate noſtra:ergo.Maior patet:quia irrationale ui detur, quòd habeamus uirtutem deducendi aliquam ſubſtantiam ſeparatam , dum uolumus, cum quælibet talis ſubſtantia ſit nobilior quacunque ſubſtantia in-feriori; immò nec aliquid diſtinctum à nobis loco, & ſubiecto, poſſumus hoc modo ad operationem dedu-cere:& ideo neceſſariò,cuius operatio eſt in nobis,cum uolumus,coniunctum eſt nobis.Minor patet:quia cum uolumus,poſſumus intelligere;& per conſequens intel lectum agentem ad operationem deducere, cum eius operatio,ut pluries dictum eſt,ſit prę uia intellectioni.

ET confirmatur iſta concluſio per Ariſt. in ſua li-tera dicentem,quòd has duas differentias.ſ. intellectũ poſsibilem, & agentem oportet eſſe in anima noſtra. Et per Commentatorem,qui ibidem hoc appropriat à propoſito. Ad confirmationem clariorem harum concluſionum faciunt rationes probantes ſenſum agen tem eſſe in nobis.Vide ſuperius ultima quæſtione ſecũ do articulo:& nota eas bene:quia ualde efficaciter pro bant intentionem.

A. l. approbat.

RESPONDEO ergo ad rationes alterius opinionis. Ad primum,cum dicitur, nulla poten-tia,&c. Poſſet concedi Maior, quòd nulla potentia ſit nobilior in nobis intellectu poſsibili ſimpliciter, niſi fortè uoluntas,de qua aliàs uidebitur. Et ideo intel-lectus agens,quamuis ſit aliquid animę, non eſt nobi-lior ſimpliciter intellectu poſsibili.Eſt tamen nobilior ſecundum quid:& hoc probat probatio ipſorum : quia ſecundum quid.i.ſub ratione,qua agens, eſt nobilior; non autem oportet, quòd omne agens ſit omni paſſo nobilius ſimpliciter.Et poteſt ratio deduci contra eos, & arguitur ſic. Intellectus intelligens formaliter, eſt nobilior intellectu non intelligente formaliter per eos;ſed intellectus poſsibilis eſt intelligẽs formaliter; intellectus agens,ſiue ſit aliquid animæ,ſiue non, non eſt intelligens formaliter : quia de ratione intellectus agentis,ut agens eſt,non eſt intelligere formaliter:er-go uel oportet, quòd concedant, ꝙ intellectus agens, inquantum agẽs,ſit nobilior, quàm poſsibilis,quod eſt contra eos:uel oportet, quòd dicat talem intellectum nullo modo eſſe,quod etiam negant: quare,&c.

Ad ſecundum,cum dicitur,quòd agens uniuerſa-le non minus diſtinguitur loco,& ſubiecto à paſſo,quã agens particulare. Dicẽdum,quòd uerum eſt in actio-nibus tranſeuntibus;non autem in his,quę ſunt imma-nentes. NEC VALET, ſi dicatur, quòd hæc ſolutio petit:quia probatur inductiuè; nec datur inſtã tia,niſi in propoſito:non enim petit propter quod aſsi-gnat cauſam. Nam illo modo probaretur,quòd nume rus binarius condiuidatur in numeros, uel in numerũ, & unitatem,ut patet inductiuè in omnibus aliis nume-ris: ergo,& binarius. Non ualet,licet non poſsit dari inſtãtia,niſi in propoſito.Vnde ſufficit in talibus,quòd aſsignet cauſam.ſ. ꝙ eſt propinquus unitate.Et ſic ẽ in propoſito: cauſa enim quare hoc non habet ueritatem in actionibus immanẽtibus eſt:quia talis actio eſt per-fectior agente : quia obiecta particularia, ſuppoſito, quòd ſint agentia,loco,& ſubiecto diſtincta ab intelle-ctu poſsibili, oportet,quòd intellectus agens,qui poni tur agens uniuerſale,coniungatur eidem. Ad ter tium concedo cõcluſionem:quia uolo, quòd ſit aliqua potentia immediatè in eſſentia animæ fundata,ut ſta-tim uidebitur in ſequenti articulo,ſed ſolum eſt ratio agendi. Ad quartum negatur Maior: homo enim eſt agens particulare,& Sol agens uniuerſale;& tamen homo eſt nobilior Sole : quia omne animatum eſt no-bilius inanimato. Poteſt tamen agens uniuerſale ſecũ dum quid eſſe nobilius particulari:& iſto modo nõ eſt inconueniens, quòd aliquid accidens ſit nobilius ali-qua ſubſtantia. Et quando dicitur,quòd agens particu lare agit,ut inſtrumentum agentis uniuerſalis. Dico, quòd falſum eſt : homo enim non eſt inſtrumentum Solis. Ad ultimum dicendum, quòd obiecta,ut ha bent eſſe in phantaſmate,recipiunt influentiam ab in-tellectu agente:quia recipiunt illuſtrationem. Et cum dicitur,quòd tunc dependent ab eo. Dico,quòd uerum eſt, non ſimpliciter; ſed ſecundum quid, quantum ad eſſe intelligibile. Rationes ergo,ſalua reuerentia dicẽ-tium,non concludunt. Et hæc de primo.

Solutio reſponſionis cuiuſdam quæ principali obuiare uidetur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

VTRVM intellectus agens sit aliqua potentia immediatè fundata in essentia animæ distincta realiter ab intellectu possibili? Ad quod respondent aliqui doctores. Dicentes, quòd sic. Probant ergo isti duas conclusiones. Prima est, quòd intellectus agens est aliqua potentia fundata immediatè in essentia animæ. Secunda est, quòd distinguitur realiter ab intellectu possibili. PRIMA conclusio ex dictis eorum potest probari tripliciter. Primo sic. Quandocunque aliquod commune diuiditur per duas differentias ex opposito, tanquàm in duas species, si unum istorum, in quod diuiditur, est potentia; & reliquũ; sed intellectus diuiditur in duas differentias, tanquàm in duas species, ut in intellectum agẽtem, & possibilem, ut patet in tertio huius: & intellectus possibilis est potentia animæ nostræ: ergo & intellectus agens. Maior patet de se. Minor ponitur in tertio de anima.

D.Thom. 1.par. sub q.79. ar.4.

tex. c.17. & 18.

Secundo. Philosophus in hoc tertio dicit, quòd in omni natura, in qua est dare, &c. Sed in natura animæ nostræ est dare unam potentiam, quæ est omnia fieri, scilicet, intellectus possibilis: ergo. Tertio. Secundum Commentatorem super isto uerbo, in omni natura, &c. Dicit, quòd omni potentiæ passiuæ in natura sua correspondet potentia actiua: ergo intellectui possibili, qui est potentia passiua correspõdet intellectus agens, qui est potentia actiua. ET PER Philosophum confirmatur in litera, qui ponit istos intellectus esse duas differentias animæ. SECVNDA conclusio potest probari ex dictis eorum. Verum, quia non intendo eam negare: idcirco dimitto ad præsens.

tex.c. 17.

Com.17.

tex.c.17.

ISTE AVTEM modus dicendi ualdè communis est, & dubius quantum ad hoc, quòd ponit intellectum agentem esse potentiam immediatè fundatam in essentia animę, quòd tamen non credo esse uerum. Et ideo probo conclusionem oppositam tripliciter.

Confutatio præmissæ opin.

Primo sic. Omnino potentia immaterialis immediatè fundata in essentia animæ est supra se conuersiua; sed intellectus agens non est huiusmodi; & tamen est immaterialis: ergo non est aliqua potentia immediatè fundata in essentia animæ. Minor patet, quantum ad ambas partes. Nullus enim diceret, quòd intellectus agens esset supra se conuersiuus, nec uirtus materialis; sed probatur Maior inductiuè, & ratione. Inductiuè sic: quia uoluntas est immaterialis potentia immediatè fundata in essentia animæ, & est supra se conuersiua: uult enim se uelle: simili modo de intellectu possibili, & memoria. Ratione sic. 1 Aut intellectus possibilis, uoluntas, & memoria sunt supra se conuersiuæ: quia sunt potentiæ. Aut quia sunt immateriales. Aut propter utrunque. Aut propter suas proprias naturas: hoc patet per sufficientem diuisionem. Sed non potest dici, quòd hoc competit: quia sunt potentiæ: quia tunc competeret omni potẽtiæ, quod patet esse falsum: quia potentiæ sensitiuę non reflectuntur suprà se. Nec competit eis: quia sunt immateriales precisè: quia tunc cõpeteret intellectui agenti, cum sit immaterialis, quod est falsum. Nec etiam propter suas proprias naturas: quia secundum Arist. primo Priorum, quicquid competit differentibus specie, competit eis per aliquod commune, in quo conueniunt, & non per proprias naturas; sed conuerti supra se competit intellectui possibili, & uoluntati, quæ differunt specie: ergo relinquitur, quòd competit eis: quia sunt potentiæ immateriales. Et hæc erat Maior, quòd omnis potentia immaterialis immediatè fundata in essentia animæ est supra se cõuersiua: ergo. 2 Nulla potentia immediatè fundata in essentia animæ informat naturaliter intellectum possibilem; sed intellectus agens informat naturaliter intellectum possibilem: ergo. Maior patet ex terminis. Minor probatur tripliciter. Primo. In omni actione immanẽte actiuum se ipsum perficit, & informat passiuũ; intelligere est actio immanẽs. 9. metaphysicę & .2. ethicorum: ergo intellectus agens, qui se habet actiuè respectu intellectionis se ipso informabit intellectum possibilem, qui se habet passiuè respectu eiusdem. Maior patet: quia, cum actio immanens sit perfectio agentis, necessariò est subiectiuè in essentia sui actiui, uel alicuius immediati subiecti sui actiui; actio immanens est subiectiuè in passo: recipitur enim intellectio in intellectu possibili passiuè, & subiectiuè. Secundo. Sicut se habet lux ad diaphanum, ita intellectus agens ad possibilem, secundum Philosophum in hoc tertio. sed lux se ipsa perficit diaphanum, & informat ergo.

Pro hac materia Vide Ioan. Bac. q.2. prolog. 1. sent. Duran. 1. sent. dist. 3. q.5.

Elicitiuè ex cap.23.

tex. c.16. cap. 5.

tex. c.18.

Tertio. Quandocunque aliqua duo realia sunt in aliquo tertio, & neutrum habet esse per se, si ambo fluunt naturaliter ab illo tertio, & unum est actus respectu alterius, & non econuerso; necessariò actus habebit ratione in perfectionis, & formę respectu eius, cuius est actus: hæc propositio est nota ex terminis, si inspiciantur conditiones in ea positæ. Nam si aliqua deficeret, propositio non haberet ueritatem: si enim non essent duo realia, sed duo intẽtionalia, cuiusmodi sunt lux, & species coloris in medio, unum aliud non informaret: quia quòd non habet esse reale, subiectum esse non potest. Tunc si aliquod illorum haberet esse reale per se, adhuc unum non informaret reliquum Vnde si spiritus sanctus, & uoluntas sunt in tertio. i. in anima; non oportet, ꝙ spiritus sanctus propriè sit forma uolũtatis. Et tunc si illa duo non fluunt ab illo tertio ordine naturę; non oportet, quòd unum aliud informet. Et ideo charitas nõ est simpliciter forma omnium uirtutum, quamuis charitas, & omnes uirtutes sint in tertio, ut in anima: quia charitas, & aliæ uirtutes nõ fluũt ab anima naturaliter. Item intellectus non dicitur forma uoluntatis, nec econuerso: quamuis habeant omnes istas conditiones: quia deficit eis quarta: quia unũ est simpliciter actus respectu alterius magis, quàm econuerso; sed utrunque est aliquo modo actu ens respectu alterius: intellectus enim est actu ens respectu uoluntatis: quia bonum apprehensum mouet uoluntatem, & uoluntas est actu ens respectu intellectus: quia habet mouere intellectum: ad uoluntatem enim pertinet mouere alias potentias ad actus suos. In omnibus itaque prælibatis sic duo sunt in tertio, quòd unum nõ propriè, uel simpliciter est forma alterius: quia non cõcurrunt omnes conditiones prędictę; sed concurrentibus omnibus conditionibus pręnominatis, oportet duorum existentium in tertio; unum respectu alterius habere rationem perfectionis, & formæ. Vnde si quantitas, & qualitas sic sit in subiecto, ut in substantia; quòd neutrũ habet esse per se, & quodlibet habet esse reale, & fluunt à substantia naturaliter: quia materia cum forma sunt causæ omnium accidentium existentium in ea, & unum simpliciter respectu alterius est actus; oportet, quòd unum illorum sit perfectio alterius. Vt qualitas, quę se habet, ut actus respectu quantitatis, est perfectio quantitatis, & informat ipsam immediatè; sed intellectus agens, & possibilis habent conditiones prædictas: sunt enim duo realia: quorum neutrum habet esse per se, & ambo fluunt ab ipsa anima naturaliter, in qua sunt, tanquàm in tertio, & intellectus agens est actus respectu possibilis, & non econuerso, secundum Philosophum in litera. Est enim substantia actu ens: ergo. Patet igitur Minor primæ rationis; & per consequens tota ratio. 3 AD PRINCIPALE arguitur sic. Sicut se habet sensus ad sensibilia, uel uoluntas ad uolibilia, ita se habet intellectus ad intelligibilia; sed sensus nõ indiget sensu aliquo agente, quia distinguatur ab eo realiter, sicut potẽtia à potentia, quamuis indigeat sensu agente, qui sit causa effectiua actus sentiẽdi, ut declaratum est supra. Et similiter uoluntas non indiget uoluntate agente, quæ distinguatur ab ea, tanquàm potentia à potentia, quamuis indigeat ipsa, ut sit causa effectiua actus uolẽdi, ut

tex. c. 80.

di,ut patebit inferius:ergo eodem modo dicendum est de intellectum quare,&c.

RESPONDEO ad rationes alterius opinionis. Ad primum,cum dicitur,quandocũque aliquod commune diuiditur,&c. Dicendum,quòd uerum est, si illud,quod diuiditur in ista plura, diuiditur, tãquam genus,& non abstrahat à potentia:nam si diuidatur tãquam analogum, & abstrahat à potentia, non oportet, ut patet de ente:ens enim diuiditur in substantiam, & accidens:& quia abstrahit à substantia,& accidente;nõ oportet, quòd si unum sit substantia, & reliquum; &, quòd si unum sit accidens, & reliquum: hoc etiam patet de substantia,quæ diuiditur tanquam analogum in materiam,& formam, & compositum; siue in actum, & potentiam,& abstrahit à quolibet illorum. Et ideo nõ oportet, quòd si materia sit potentia, quòd etiam forma,& econuerso.Et sic est in proposito: quia ista nõ est diuisio in species, sed analogi in analogata. Et intellectus in sui communitate abstrahit à potentia:quia non omnis intellectus est potentia, ut magis declarabitur inferius: & ideo non oportet, quòd si possibilis est potentia,quòd agens sit potentia; sed erit habitus, uel aliquid aliud, ut apparebit inferius.

Ad secundum concedo cum Philosopho, quòd sicut in anima nostra est unũ,quod est omnia fieri, &c. Sed non sequitur propter hoc, quòd sit potentia: nec Philosophus dicit; immò sufficit, quòd talis sit habitus connaturalis eo modo,quo dictum est.

Ad tertium dicunt aliqui,quòd huic potentiç passiuæ respondet aliqua potentia,ut actiua,alio tamẽ, & alio modo. Est enim passiua, ut possibilis recipere rerum similitudines. Et est actiua,ut habet in se habitum connaturalem, siue rationem agendi. Nec hoc uidetur eis contra principia philosophiç.s. quòd unũ, & idem sit agens,& patiens, alio tamen, & alio modo: hoc enim apparet in multis; sed quia non uidetur rationabile, ꝙ intellectus possibilis,qui est pura potentia in genere intelligibilium, sit causa effectiua actus intelligendi: idcirco dicendum, quòd huic potentiæ passiuæ correspondet anima ipsa,ut actiua, quæ per intellectum agentem, tanquam per rationem agendi,est totalis causa actus intelligendi, ut in sequenti articulo declarabitur,& ipsa propriè loquendo per intellectum possibilem, tanquàm per rationem recipiendi, est receptiua eiusdem,&c.

Dubium cõtra præfatum responsum. SED CONTRA hoc occurrit quædam dubitatio. Nam cum intellectus agens fundetur in anima mediante intellectu possibili; nõ uidetur,quòd aliquid posit competere ipsi animæ per ipsum intellectum agentem;quin etiam competat ipsi intellectui possibili:quia immediatius, & perfectius informat ipsum.Et potest formari ratio sic. Quandocunque aliqua tria sunt sic ordinata ad inuicem,quòd tertium nõ recipitur in primo, nisi mediante secundo; quicquid competit primo per tertium,competit & secundo. Sicut patet de qualitate, & quantitate respectu substantiæ.Et per consequens,cum anima per intellectum agentem,tanquam per rationem agendi, causet actum intelligendi;sequitur,quòd intellectus possibilis possit causare actum intelligendi, quod non est uerum.

Solutio dubii. AD hoc est dicendum,quòd si secundum, quòd mediat inter primum,& tertium; possit habere rationem, sicut primum,& secundum respectu illius actus, quòd uerè habet tertium per ipsum primum, tanquàm per rationem agendi, uera uidetur Maior, sicut patet de colore respectu quantitatis, & substantiæ. Si uerò non: non oportet. Et sic est in proposito: nam intellectus possibilis,quàmuis mediet inter intellectum agentem, & ipsam animam;non tamen potest habere rationem causalitatis respectu actus intelligendi,cum solum ponatur in anima,ut principium quo respectu intellectionis.Intellectus possibilis ponitur in anima, ut principium quo,anima intelligit. VEL potest dici, quòd uera est Maior, nisi illud,quod competit tertio per primum,repugnet secundo. Vnde quàmuis paternitas sit in patre mediante potentia actiua, quæ ponitur immediatum fundamentum paternitatis; est tamẽ propter paternitatem pater formaliter,non obstante, quòd potentia actiua non sit pater formaliter;nec aliquo modo.Et ratio huius est:quia potentiæ actiuç, quç solum est principium quo,repugnat esse pater.Sic autem est in proposito: quia repugnat esse intellectui possibili causare actum intelligendi, cum sit receptiuum eius:quia tunc respectu eiusdem esset in actu, & in potentia,quod est impossibile. Et ideo dubitatio nõ uidetur habere locum in proposito. POSSET etiam dici aliter ad principale propositum.s.quòd Cõmentator loquitur largè de potentia, uocando potentiam actiuam,omne actiuum,siue sit propriè potentia, siue habitus. Et isto modo huic potentiæ passiuæ correspondet pro actiua intellectus agens.

AD confirmationem Philosophi dicendum, quòd ex illis uerbis non potest concedi, quòd intellectus agens, & possibilis sint duæ potentiæ. Nam non omnis differentia in anima arguit diuersitatem potentiarum;immò Arist.nunquàm inuenitur loqui de intellectu,nisi tanquàm de una potentia. Stante tamẽ unitate,accipi possunt plures differẽtię ipsius intellectus: quia adhuc agens distinguitur à possibili;sicut habitus à potentia. Rationes igitur non concludunt.

ET IDEO est alius modus dicendi aliorum doctorum,qui dicunt, quòd intellectus agens est aliqua potentia animæ rationalis; non tamen secundum rem absolutam est alia ab intellectu possibili;sed una, & eadem erit potentia, quæ dicitur possibilis, & agẽs, licet non eodem modo:nam possibilis dicitur,ut se habet passiuè respectu intellectionis:agens uerò dicitur, ut se habet aliquo mõ actiuè respectu eiusdẽ. Declarãt igitur isti doctores duas conclusiones. Prima est, quòd anima respectu harum actionum, quæ sunt intelligere,sentire, & appetere,se habet aliquo modo actiuè,& aliquo modo passiuè. Secunda, quòd anima secundum unam, & eandem potentiam; & non secũdum aliam,& aliam dicitur actiua,& passiua. Ex istis duabus cõclusionibus:sequitur statim, quòd unus,& idem intellectus dicitur agens, & possibilis; alio tamen, & alio modo, ut dictum est. *magister Iacob.Viterb. 2. quodlib. q.14.* PRIMAM conclusionẽ probant isti tripliciter. Primo sic. Omnis operatio uitalis est à principio actiuo intrinseco; sed huiusmodi operationes animæ sunt operationes uitales: ergo sunt à principio intrinseco; non autem ab alio, nisi ab anima:ergo.Minor patet. Maior declarat: quia in hoc differunt uiuentia à nõ uiuentibus:quia uiuẽtia non solũ passiuè;sed etiã actiuè se habent respectu suarum operationum. Quod apparet in illis motibus,qui sunt communes uiuentibus, & non uiuentibus; sicut generatio,& alteratio,& motus localis,dicuntur enim uiuentia moueri ex se secundum locum, & generari, & alterari ex se,sicut dicit Commentator.2.physicorum, & 7.metaphysicæ:quia in se habent principium actiuũ istorum motuum:multo ergo magis dicendũ est, quòd respectu motuum, qui solum uiuentibus conueniunt, habeant in se principium actiuum:ergo. *Com. 1. Com.29.* Secundo. Oportet actus proportionari actiuis potentiis: ita, quòd actus non excedat potentiam actiuam. Ex quo sequitur,quòd actio uitalis non potest esse,nisi à principio uitali. Cum igitur operationes sint uitales; sequitur idem,quod prius. Tertio. Omnis actio immanens manet in agente, ut agens est, appetere, sentire, intelligere sunt operationes immanentes, nono metaphysicæ,& 2.Ethic. ergo manent in agente. Sed manent in anima: ergo anima respectu harum operationum,non solum se habet actiuè, sed etiam passiuè. *tex. c.16. cap.9.*

SECVNDAM conclusionem declarant dicentes,quòd ista potentia, secundum quam anima dicitur intelligens,sentiens,& uolẽs,non est, nisi actualitas quædam incõpleta,pertinens ad secundam speciẽ qualitatis,quę dicitur quædam potentia naturalis,cõsi

derata

derata secundum exordium, & dispositionem quandam respectu actus ulterioris. Vnde dicitur aptitudo, uel idoneitas quedam naturalis ad completum actum. Illud autem, quòd sic est in potentia secundum quendam actum incompletum, mouetur ex se ad completum actum; non quidem efficienter, sed formaliter. Et ita secundum idem anima dicitur actiua, & passiua; sed non eodem modo. Et ut melius appareat intentio ipsorum, dicunt, quòd secundum Anselmum tam in uolũtate, quàm in intellectu, q̃ ẽt in sensu distinguitur instrumentũ, u t aptitudo instrumenti, & usus insttumẽti. Instrumentum autem intellectiuum dicitur ipse intellectus, uel ipsa potentia intellectiua, quę est aptitudo quædam generalis; aptitudines autem instrumenti dicuntur, quædam potentiæ, & aptitudines magis speciales, fundatæ super illam aptitudinem generalem: usus uero instrumenti dicitur actus ipse. Imaginatur tamen iste doctor, quòd in uirtute intellectiua sunt quidam actus incompleti concreati respectu omnium intelligibilium, quos uocat idoneitates, & similiter in uoluntate respectu omnium uolibilium, quos uocat affectiones. Et eodem modo in ipso sensu. Et ideo anima semper intelligit, uult, atque etiam sentit actu incompleto. Dicit ergo, quòd uoluntas mouet se suis affectionibus, & intellectus suis idoneitatibus, siue aptitudinibus, & similiter sensus. Et sic eadem uoluntas est mouens, & mota: actiua, & passiua: & similiter eadem potentia intellectus est mouens, & mota; actiua, & passiua. Et eodem modo uniformiter ponendum est aliquid actiuum in huiusmodi potentiis omnibus: quia ipsa potentia cum suis aptitudinibus, secundum quòd apta est perfici per ulteriores actus, dicitur possibilis; secũdum uero, quòd ad illos actus mouet se, non quidem efficienter, sed formaliter, dicitur agens. Et sic intelligendum est, quòd intellectus agẽs, & possibilis est una, & eadem potentia; diuersimodè tamen sumpta. ET est ulterius aduertendum, quòd uniformiter imaginatur iste doctor istos actus incompletos respectu formarum, ad quas est in potentia naturali in huiusmodi potentijs. Tales autem actus incompletos in materia uocat rationes seminales. Et dicit, quòd tota realitas formæ præcedit in materia eius informationem actualem; sub esse tamen speciali, siue potentiali; & non deficit sibi, nisi quidam modus, scilicet actualis existentia: actus autem, & potentia secundum eum non sunt, nisi quidam modi seminales ipsorum entium. Et quod dictum est de rationibus seminalibus respectu materiæ, intelligendum est de huiusmodi aptitudinibus respectu harum potentiarum. Et hæc uidetur intentio istorum doctorum.

Contra hũc doctorem Vide Aeg. quodlib. 6. q. 13. & 14.

Confutatio opinionis huius doctoris.

ISTE AVTEM modus dicendi, quamuis sit ualdè subtilis; uidetur tamen dubius in se, & in modo declarandi. Pono igitur contra eum duas conclusiones. Pima est, quòd intellectus agens, & possibilis non sunt unum, & idem intellectus realiter, sicut isti doctores ponunt. Secunda est, quòd non est possibile ponere tales aptitudines, siue actus incompletos concreatos in intellectu, nec in aliqua potentia animæ nostræ, sicut ponunt. PRIMA conclusio uidetur nota. Nã si intellectus possibilis, & agens essent unius, & idem intellectus realiter numero, ut dicunt; sequeretur, quòd unum, & idem secundum idem esset actiuum, & passiuum respectu eiusdem, quòd est impossibile. Consequentia patet de se. Falsitas consequentis etiam patet: quia tunc unum, & idem esset in actu, & in potentia respectu eiusdem: & eiusdem ad se ipsum esset relatio realis: hęc autem sunt impossibilia, ut declaratum est in quæstionibus supra secundum huius quæstione 5. articulo. 1. ergo, &c. SECVNDA conclusio, quæ uidetur magis dubia, probatur multipliciter. Primo sic. Si in intellectu essent huiusmodi idoneitates, siue actus incompleti concreati, & etiam tales rationes seminales in materia, ut ponunt; sequeretur, quòd intellectus non esset potentia pura in genere intelligibilium, nec materia in genere entium; consequens est falsum, & contra cõmunem doctrinã: ergo. Consequentia probatur: quia quod habet actum in aliquo genere, siue completum, siue incompletum, nõ est pura potentia in illo genere; patet ex terminis: quia pura potentia excludit omnem actum. Si ergo intellectus haberet tales idoneitates; & materia tales formas seminales, haberent aliquem actum, saltem incõpletum: quia huiusmodi idoneitates sunt quidã actus incompleti, ut dicunt, & pari ratione rationes seminales in materia erunt etiam quidam actus incompleti: ergo. Secundo. Si intellectus per huiusmodi idoneitates moueret seipsum actiuè ad actus completos, siue formaliter, siue effectiuè, ut dicunt, sequeretur, q̃ materia posset se ipsam mouere actiuè ad formas sensibiles; consequens est falsum: quia in materia nulla ponitur actualitas, siue uirtus actiua: ergo. Consequentia nota. Nam pari ratione, quia intellectus, qui est pura potentia in genere intelligibilium, potest se suis idoneitatibus mouere ad actum complectum, siue ad formas intelligibiles; poterit materia, quàmuis sit pura potentia in genere entium, mouere se suis rationibus seminalibus ad actum completum in genere entium, siue ad formas sensibiles: hoc autem est falsum.

Pro hac materia. Vide Aegid. 1. senten. d. 3. par. 2. q. 3. prin. art. 2. item. 2. sen. di. 24. par. 1. q. 4. secũdæ prin. item quodli. 1. q. 22. 5. q. 8. & 15.

Tertio. Si inin tellectu ponerentur idoneitates, quibus se haberet actiuè respectu suorum actuum; sequeretur, quòd omnis actio esset immanens, & nulla de mundo transiens; consequens est falsum per eum in eadem quæstione: ergo. Consequentia probatur: quia pari ratione, quia ponuntur tales actus incompleti in intellectu possibili; ponerentur in quolibet passiuo naturali. Et per consequens quodlibet passum, siue passiuum mouebit se suis aptitudinibus, & erit actiuum respectu actus completi; & per consequẽs omnis actio erit immanens; cum actio immanens dicatur illa, quæ manet in agente; immo intelligere per eos non dicitur actio immanens; nisi quia intellectus se habet actiuè respectu intellectionis: idem autem esset dicẽdũ de omni aclione naturali. ET CONFIRMATVR ista positio: quia tunc ignis moueret se ad formam aquæ, cum sit in potentia ad eam: & cum talis motio non sit libera; sed naturalis: & ideo statim conuerteretur in aquam. Quartò. Si dicta positio esset uera; sequeretur, quòd in natura nulla esset generatio, nec corruptio, nec aliqua noua facto; consequens est euidenter falsum: ergo. Consequentia probatur: quia secundum aliam positionem tota realitas formæ sensibilis præcesit in materia eius informationem actualem, & tota realitas formæ intelligibilis præcedit in intellectu actum intelligendi; sic, quòd nihil de nouo acquiritur, nisi quidam modus; sed acquisitio modi nõ est generatio: nec perditio eius potest dici corruptio: aliàs res naturales essent in continua generatione, & corruptione, cum perdant, & acquirant nouos modos: ergo. Et augeo ulterius idem inconueniens: quia non solum hæc positio destruit generationem, & corruptionem; sed etiam omnes causas agentes, siue efficientes; nam ex quo non deficit rei, nisi quidam modus, & ipsa ex se potest mouere formaliter se, ad habendum illum modum; non oportet ponere aliquam causam agentem: hoc autem est impossibile. Quinto. Omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti tertio huius; & per Commẽtatorem, per omnes etiam Philosophos; sed, quòd habet actum incompletum non est denudatum à natura actus: quia actus incompletus habet aliquid de natura actus: ergo qui habet actũ incompletum, non potest accipere actum incompletum; & per consequens intellectus nunquàm intelligeret actualiter. ET CONFIRMATVR: quia intellectus non solum dicitur recipere actũ intelligendi; sed etiam ipsas formas intelligibiles; sed secundum aliam positionem: intellectus enim non est denudatus à natura talium formarum, cum sint in ipso concreatę; immò non deficit eis, nisi quidam modus, ut dicũt, cui

tex. c. 4.

autem

autem non deficit, nisi quidam modus rei, non dicitur esse denudatus à natura illius rei: ergo. Sexto. Si illa positio esset uera; sequeretur, quòd intellectus haberet in se infinitas realitates, siue entitates, quarum una non est alia actualiter; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: nam cum intellectus sit infinitus extensiuè: quia potest durare per tempus infinitum. Est enim potentia ad infinitos actus: si ergo respectu cuiuslibet habet suam idoneitatem, & aptitudinem, quarum una non est alia; actu habebit infinitas entitates: nam quamuis non habeat eas sub esse actuali; habet tamen eas sub esse potentiali actualiter. Et cum sub tali esse sint uerè entia; sequeretur, quòd actu habeant infinitas entitates. ET IAM CONFIRMATVR per ipsos met: quia istæ idoneitates sunt quidam actus imperfecti: ergo actu habet infinitos actus, quamuis imperfectos, siue incõpletos; hoc autem uidetur impossibile: ergo. Septimo. Videtur deficere dicta positio: quia confitetur directè positionem Anaxagoræ, qui posuit latitationem formarũ; hoc autem à Philosopho, & ab omnibus est improbatum. Consequentia patet: quia omnes formæ sensibiles uidentur latere in materia, & intelligibiles in intellectu, & habet ibi esse sub esse potentiali, & non actuali. Octauo, & ultimo. Quantum ad præsens deficit hæc positio: quia non potest saluare intellectum esse tanquam tabulam rasam, &c. Cuius contrarium dicit Philosophus in hoc. 3. Consequentia uidetur nota: nam quod habet realitates omnium intelligibilium, ad quas est in potentia, non est denudatum à naturis ipsarum; & per consequens nec est, sicut tabula rasa: non igitur uidetur uera dicta positio.

tex. c. 14.

Compendiosa resolutio rationis Magistri Iacob. Viterb.

RATIONES uero, quas adducit uerũ concludunt, si bene intelligantur. Concedo namque eis animam se habere actiuè respectu actus intelligendi: non tamen propter hoc secundum unam, & eandem potentiam, ut dicunt; sed habet se passiuè per intellectum possibilem, & actiuè per intellectum agentem, qui distinguuntur realiter inter se; non quidem sicut duæ potentiæ; sed sicut potentia, & habitus connaturalis potentiæ, ut inferius clarius apparebit: & ideo nõ oportet respondere ad eos.

Opinio peculiaris istius doctoris de intellectu agente.

NARRATIS igitur diuersis opinionibus de intellectu agente, tangendus est quidã modus alius dicendi de ipso, qui mihi inter cæteros probabilior uidetur, & dictis Philosophi satis consonans. Est autem modus talis, quòd intellectus agens est quoddã lumen, siue quidam habitus connaturalis intellectui possibili distinctus realiter ab eo, se ipso perficiens, & informans ipsum. Hic autem modus dicendi tria ponit per ordinem. Primum, quòd intellectus agens est quoddam lumen, siue quidam habitus connaturalis intellectui possibili. Secundum, quod distinguitur realiter ab eo. Tertium, quòd se ipso perficit, & informat ipsum. Vltima duo probatæ sunt ex dictis contra primam, & secundam opinionẽ.

RESTAT ergo probare primum, quod probatur ad præsens tripliciter. Primò sic. Omne, quod est animæ concreatum, est potentia, uel habitus cõnaturalis potentiæ; sed intellectus est animæ concreatus, & non est potentia: ergo est habitus connaturalis potentiæ. Maior nota pro tanto: quia omne reale, quòd est in anima, uel est species, uel actus, uel habitus, uel potentia: species autem, & actus non sunt animæ concreati. Item habitus quidam est acquisitus, quidam naturaliter inditus; acquisitus non est animæ concreatus: ergo omne, quod est animæ concreatum est potentia, uel habitus connaturalis potentiæ. Minor quantum ad primam partem nota est de se: quantum ad secundam patet ex dictis contra primam opinionem.

Secundo sic. Cuicunque competit diffinitio, & diffinitum; sed diffinitio habitus competit intellectui agenti: ergo. Maior nota. Minor patet per Commentatorem tertio huius dicentem, quòd habitus est quo quis utitur, quando uult; sed anima utitur intellectu agente, quandocunque intelligit, & non utitur ipso ẽt, ut potentia, cum non sit eius potentia, ut dictum est: ergo sic, ut habitu. Tertio. Illud, quod se ipso perficit, & informat intellectum possibilem naturaliter, sicut lumen, & actus eius, quo potentia fit habilis, & idonea ad recipiendum ulteriores actus: est habitus connaturalis ipsius; intellectus agens est huiusmodi: ergo. Maior est nota pro tanto: quia de rõne habitus est, quòd se ipso perficiat, & informet potentiam, cuius est habitus; ut potẽtia fit perfecta, & illuminata, & idonea per habitum ad recipiendum ulteriores perfectiones; sicut anima perfecta per uirtutes morales fit idonea, ut perficiatur per perfectiones intellectuales: nam ut dicitur 7. ethicorum, anima sedendo, & quiescendo fit prudens. Postquàm enim anima est sedata, & quieta à passionibus, quod fit per uirtutes morales, est disposita, ut fiat magis prudens, & docibilis, quod fit per uirtutes intellectuales. Illud ergo, quod se ipso perficit, & informat intellectum possibilem; sicut lumen, & actus eius; est habitus connaturalis ipsius, &cæt. Et hæc erat Maior. Minor, quantum ad primam partem fuit probata superius contra primam opinionem. Quantum ad secundam ponit eam Philosophus expressè, qui uult intellectum agentem esse actum, & lumen intellectus possibilis in hoc tertio. ET CONFIRMATVR hæc conclusio per Philosophum in hoc tertio, qui expressè uocat intellectum agentem habitum: certum est autem, quòd non est habitus acquisitus: relinquitur ergo, quòd sit habitus connaturalis.

Com. 18.

Elicitiuè ex ca. 5. sed in propria forma repe ritur. 7. phy si. tex. c. 20.

tex. c. 18.
tex. c. 18.

Dubia aduersus propriam opin.

SED QVIA iste modus pluribus uidetur extraneus, & dubius. Ideo ad pleniorem intelligentiam ipsius mouendæ sunt aliquæ dubitationes, & soluendæ, ut ex ipsarum solutione ueritas magis patefiat. Probatur ergo, quòd intellectus agens non sit habitus connaturalis ut dicebatur, & hoc multipliciter. Primo sic. Illud, quod præuenit omnem actum intelligendi, non est habitus, nec per consequẽs habitus connaturalis: hoc patet. 2. ethicorum; ubi dicit, quòd habitus causantur ex actionibus: ergo non præueniunt omnem actum. Sed intellectus agens necessariò præuenit omnem actum intelligendi: ergo. Minor patet. Nam propter hoc ponitur intellectus agens, ut res fiant actu intelligibiles, quæ prius erant intelligibiles in potentia. Secundo. Nullum terminatiuũ est æqualis ambitus cum determinato: hoc patet de se; sed omnis habitus est determinatiuus potentiæ: quia determinat ipsam ad operationem suam: ergo nullus habitus est æqualis ambitus cum potẽtia, cuius est habitus. Sed intellectus agens est æqualis ambitus cũ intellectu possibili, ut declaratum est supra: ergo non potest esse eius habitus. Tertio nullus habitus est nobilior sua potentia: hoc patet: quia nobilior est tota res, quam habitus eius; sed intellectus agens est nobilior intellectu possibili: quia agit, & possibilis patitur: & agens est nobilius, & præstantius passo secundum Philosophum. 3. huius. Quarto secundum Philosophum, & Commentatorem. Sicut se habet materia ad formas sensibiles, ita intellectus ad formas intelligibiles: sed materia est denudata omni forma sensibili: ita, quòd nullam habet de mundo: igitur intellectus est totaliter denudatus omni forma intelligibili sic, quòd nullam habebit in se. Si autem intellectus agens esset habitus eius; iam aliquid haberet actu: ergo.

Cap. 1.

tex. c. 19.
tex. c. 3.

Quintò. Quod est in sui primordio sicut tabula rasa, &c. non habent habitum naturaliter inditum; intellectus possibilis est huiusmodi: ergo. Minor ponit Philosophus in litera. Maior est de se nota: quia quod habet habitum naturalem distinctum à se realiter, non est sicut tabula rasa, &c. Sexto. Nullus naturalis habitus acquiritur inductiuè; sed intellectus acquiritur inductiuè: ergo. Maior patet: quia, quod est naturale non acquiritur, &c. Minor probatur: nam intellectus agens dicitur habitus principiorum; habitus autẽ prin-

3. de anima tex. c. 14.

tex.c.27. principiorum, ut dicitur. 2. Posteriorum acquiritur inductiuè. Septimo. Nullus habitus naturalis acquiritur uia sensus, memoriæ, & experientiæ: hoc patet per probationem Maioris præcedentis rationis. Sed intellectus, cum sit habitus principiorum; acquiritur huiusmodi: ergo. Minor etiam patet. 6. ethicorum, & in proœmio metaphysicæ; ubi dicitur, quòd principia acquiruntur uia sensus, memoriæ, & experientiæ; & per consequens habitus principiorum, quod idem est.

Cap.4. 1. Metaph. in proœ.

Octauo. Sapientia non est nobis connaturalis, nec secundum se totam, nec secundum aliquam partem sui: hoc patet de se: sed si intellectus agens, qui est habitus principiorum, esset nobis connaturalis; sapientia esset in nobis connaturalis, saltem secundum partẽ: ergo. Probatur assumptum: quia habitus principiorum est quædã pars sapientiæ. Nono. Probatur, quòd intellectus agens non sit habitus connaturalis respectu principiorum, & arguitur sic. Illud, quod est indifferens ad cognitionem principiorum, & conclusionum, non est habitus naturalis principiorum; sed intellectus agens est indifferens ad ista: ergo. Maior est nota. Minor patet: quia intellectus agens non est, nisi ratio agendi; sed ista ratio agendi est respectu principiorum, sicut conclusionum, & econuerso: ergo. Decimo. Illud non est habitus, cui non competit diffinitio habitus; sed intellectui agenti non competit diffinitio habitus; immò competit sibi diffinitio potentiæ: ergo non est habitus; sed potentia. Maior patet. Minor probatur: quia habitus est, quo male, & bene possumus; potentia qua absolutè possumus; sed per intellectum agentem absolutè possumus; quia absolutè per eum intelligimus: cum per ipsum intelligibilia in potentia fiant actu intelligibilia. Vndecimo. Omnis habitus est determinatè uerorum; sed intellectus agens non est determinatè uerorum; sed omnium, quæ intelligimus; cum per ipsum intelligamus, quicquid intelligimus: ergo. Duodecimo. Nullus habitus abstrahit à conditionibus materialibus, cum causetur ex actibus; & per consequens sequatur abstractionem; sed intellectus agens abstrahit à conditionibus materialibus: ergo non est habitus. Immò necessario potentia, cum potentiæ sit abstrahere.

Commentator 3. de anima. Com. 18.

Solutio rationum aduersantium suæ peculiari opinioni.

AD ISTA respondeo per ordinem. AD primum igitur dico, quòd duplex est habitus. Vnus quidem naturalis, qui est ratio agendi. Alius autem acquisitus, qui ex aliis habetur. Concedo ergo, quòd illud, quod præuenit omnem actum intelligẽdi, non est habitus acquisitus: cum talis habeatur per actus. De isto autem loquitur Philosophus, Secundo Posteriorũ & sexto ethicorum, non autem de habitu connaturali. Et quia talis præuenit omnem actum; immò est causa ipsius actus intellectus, & si non est habitus acquisitus; erit tamen habitus connaturalis, qui, est ratio agendi, & habendi huiusmodi actus.

tex.c.27. cap. 4.

Ad secundum dicendum, quòd duplex est determinatiuũ. Quoddã contrahens illud, quod determinat ad naturam specialem; sicut rationale, quod contrahit aĩal ad naturam determinatum. Aliud uerò contrahens illud, quòd determinat non ad naturam determinatam; sed determinans ipsum ad suam operationem. Et isto modo intellectus agens determinat intellectũ possibilem; non, quòd contrahat ipsum ad naturam aliquam determinatam; sed determinat ipsum ad suam operationem. Tunc ad Maiorem dico, quòd determinatiuum primo modo sumptum non est æqualis ambitus cum eo, quòd determinat, & de tali procedit ratio. Sed determinatiuum secundo modo sumptum necessariò est æqualis ambitus cum determinato: aliter non determinaret eam in omni operatione sua.

Ad tertiam posset negari Maior: eo, quòd actus nobilior est potentia: quia potentia est propter actum, & non econuerso: quia habitus tenet medium inter potentiam, & actum: quia nec totaliter potentia, nec totaliter actus. Ideo habitus magis accedit ad naturam actus, quam potentia; & per consequens erit nobilior ipsa secundum quid. Et sic intellectus agens est nobilior intellectu possibili secundum quid. Quid tamen sit de hoc, dico, quòd potentia potest esse simpliciter nobilior habitu, & habitus nobilior secundum quid. Et sicut intellectus possibilis est nobilior simpliciter intellectu agente, sic intellectus agens nobilior secundum quid, ut superius dictum est, & hoc probat illa probatio, & non plus. Ad quartum concedo, quòd sicut materia est denudata omni forma sensibili, ad quas est in potentia: sic etiam intellectus possibilis est denudatus ab omni forma intelligibili, ad quam est in potentia. Et hæc est directè intentio Philosophi: quia non uult, probare, nisi, quòd sit denudatus ab omni specie, siue similitudine rerum intelligibilium; sed non habetur propter hoc, quòd non habeat habitum connaturalem; bene tamen habetur, quòd non habet actũ magis incompletum, siue idoneitates illas, quas ponit præcedens opinio. Ad quintum patet per idem, quid dicendum. Cum enim dicitur intellectus in sui primordio, &c. Concedo, quòd nulla similitudo, uel species alicuius rei intelligibilis, nec actus incompletus est in eo. Et hoc uult probare Philosophus, & Cõmentator, & nihil aliud; eo, quòd recipiens debet esse denudatũ à natura recepti: & sic intellectus debet esse denudatus ab omni specie, siue similitudine, & actu, qui in eo debet recipi. Ad sextum concedo Maiorem: sed quãdo postea dicitur, quòd intellectus agẽs acquiritur inductiuè. Dico, quòd falsum est. Ad probationem, cum dicitur, quòd habitus principiorum acquiritur inductiuè; non est uerum de primis principiis, quo sunt simpliciter prima principia; sed de principiis, quæ secundum quid sunt principia in scientia. Et de talibus dicitur sexto ethicorum, quòd acquiruntur inductiuè; non autem de principiis simpliciter primis. Intellectus agens non dicitur istorum principiorum, sed primorum. Ad septimum patet per idem, quid dicendum: habitus enim principiorum in scientia, quæ sunt principia secundum quid, acquiritur uia sensus, & memoriæ, & experientiæ. Et de talibus loquitur Philosophus: habitus autem primorum principiorum non acquiritur isto modo. Ad octauum patet per idem: habitus autem primorum principiorum non est pars sapientiæ: quia talis habitus naturaliter inest nobis: habitus autem principiorum secundum quid est pars sapientiæ, & talis habitus non est intellectus agens.

Ad nonum dicendum, quòd intellectus agens principaliter, & primo respectu principiorum est habitus: respectu uero conclusionum ex cõsequenti, & mediante habitu principiorum. Et ideo dicitur habitus principiorum, & non conclusionum. Ad decimum concedo Maiorem: sed nego Minorem. Ad probationem dico, quòd diffinitio ista est habitus acquisiti; non autem habitus connaturalis. Per talem enim necessariò possumus absolutè. Ad undecimum dicẽdum, quòd intellectus agens primo, & principaliter est uerorum; per accidens autem est falsorum: quia talis non est intellectio; sed potius intellectus deceptio: & quia unũquodque denominatur ab eo, quod est per se: ideo denominatiuè dicitur uerorum.

PROPTER SOLVTIONEM ultimi argumenti cadit quædam dubitatio. s. quam operationem habeat intellectus agens circa phantasmata.

AD QVOD respondent aliqui doctores dicentes, quòd intellectus agens habet operationem, siue actionem aliquam circa phantasmata; non quidem positiuam: quia nihil in ipsis phantasmatibus ponit; sed tantum remotiuam, siue sequestratiuam: quia remouet ab eis illud, quo stante, non poterant intelligi.

Gotf. quodlib. 5. q. 10. Pro hac materia. Vide Ioan. Bac. 1. sent. q. 2. prol. ar. 4.

PROBANT ergo isti doctores duas conclusiones. Prima est, quòd intellectus agens habet aliquã operationem, siue actionem circa phantasmata. Secunda, quòd huiusmodi operatio non est positiua; sed tantum remotiua, siue sequestratiua.

PRIMAM conclusionem probant dupliciter. Primo sic. Omne, quod nunc mouet, & prius non mouebat, habet aliquam dispositionem in se factã, quę prius facta non erat: hæc propositio in creaturis uidetur necessaria, specialiter in mouãtibus naturaliter, & non per liberum arbitriũ; sed phantasmata mouent modo, quæ prius non mouebant: ergo habent aliquam dispositionem, quam prius non habebant. Hanc autem dispositionem non potest agere, nisi intellectus agens: ergo. Secundo. Intellectus possibilis reducitur de potentia ad actum: ergo hoc est uirtute alicuius agentis; sed illud agens non potest dici intellectus agens: quia nullum agens creatum potest agere de nouo, nisi aliquid recipiat, quod non potest dici de intellectu agente, cum sit purè actiuus: ergo illud agens erit ipsum phantasma. Sed phantasma non potest agere in intellectum possibilem, nisi mediante uirtute intellectus agentis: ergo necessariò intellectus agens habet aliquam operationem circa phantasmata. SECVNDAM conclusionem etiam probant dupliciter. Primo sic. Si intellectus imprimeret aliquid in phantasmatibus positiuè. Ista dispositio positiua, quam sibi imprimeret, aut esset spiritualis, aut corporalis. Nõ st spiritualis: quia omne, quod in alio recipitur, recipitur ad modũ rei recipientis, &c. Et cum phantasmata sint de se materialia, & corporalia; illud immateriale, quod reciperetur in eis: reciperetur modo materiali, & corporeo: & sic non moueret, sicut nec prius mouebat. Nec ista dispositio potest esse materialis, aut corporalis: quia non daret uirtutem mouendi, nec posset magis mouere phantasmata post talem dispositionẽ, quàm ante: ergo. Secundo. Nũquàm ignobilius agit in nobilius: quia semper agens ẽ prçstantius patiẽte; sed phantasma cũ ista dispositione adhuc esset ignobilius intellectu possibili: & per cõsequens non posset cum ista dispositione agere in ipsum: talis igitur dispositio positiua non est ponenda: quia frustra poneretur.

Elucidatio huiusce opinionis.

DICVNT ergo isti doctores ad declarationem ipsorum, quòd huiusmodi dispositio est tantum remotiua, & sequestratiua conditionum materialiũ: ita, quòd intellectus agens illuminat illud phãtasma solũ, quãtum ad quidditatem, & non quantum ad conditiones materiales. Et quòd hoc sit possibile, declarant per exẽplum. Videmus enim, quòd lumen illuminat ipsum lac, non quidem, quantum ad dulcedinem; sed solum, quantum ad albedinem; licet albedo, & dulcedo sint simul in lacte inuenta in genere suo. Isto modo intellectus agens illuminat ipsum phantasma solũ, quantum ad quidditatem: & non quantũ ad conditiones materiales: licet ista uel sint in phantasmate coniuncta. Imaginantur enim, sicut & Auicenna fuit imaginatus, ut dicitur sexto naturalium, quòd phantasma habet duas facies. Vnam uersus intellectum agentem, & ista facies est clara. Aliam uersus phantasiam. Est.n. hæc obscura, sicut patet de flamma: quia uersus ligna habet faciem obscuram, & uersus partem superiorem habet faciem claram. Et quòd ista acceptio intellectus agentis sit bona, patet: quia hoc modo secundum eos, saluantur omnia, quæ dicuntur de intellectu agente, scilicet, quòd facit potentia intelligibilia actu intelligibilia: quia reducit de potentia ad actum, facit uniuersalem: quia facit, quòd ista species existens in phantasia repræsentet quidditatem rei; & quidditas secundum eos est ipsum uniuersale. Vlterius dicũt, quòd non uidetur inconueniens, quòd ista species existens in phantasia, moueat intellectum possibilem uirtute intellectus agentis: quia uidemus, quòd aliquid, quod non est de se uisibile, fit uisibile per lumẽ aliquod; sicut colores; dato, quòd de se non possent immutare uisum; tamen possent mediante lumine: ita etiam licet phantasma de se non possit immutare intellectum possibilem, siue mouere; uirtute tamen intellectus agentis, qui se habet ad phantasmata, sicut lumen ad colores, ut dicitur tertio huius, poterit ipsum mouere. Et etiã addunt in dictis suis, quòd si esset aliqua quidditas, quę de se esset abstracta, & à cõditionibus materialibus separata, ista talis quidditas de se absque lumine intellectus agentis moueret intellectum: & ideo concedũt, quòd tantum propter istam abstractionem ponendus est intellectus agens.

Parte, 5. Cap. 8.

Tex. c. 18.

Confutatio præfatæ opinionis.

ISTE TAMEN modus dicendi non uidetur uerus, quãtum ad aliqua, quæ ponit. Et ideo pono tres conclusiones contra eum. Prima, quòd operatio intellectus agentis circa phantasma, non est tantum remotiua, ut dicunt; sed etiã necessariò positiua. Secunda, quòd si intellectus agens illuminat phantasma quantum ad quidditatem, ut dicunt, quòd necessariò illuminabit ipsum, quantum ad conditiones materiales. Tertia est, quòd phantasma uirtute intellectus agentis non repræsentat in intellectu possibili ipsum uniuersale, ut dicunt. PRIMAM conclusionem probo quadrupliciter. Primo sic. Si operatio intellectus agentis circa phantasmata, tantum esset remotiua, & non positiua; sequeretur, quòd phantasmata ita modicum possent mouere, sicut ante, post illuminationem; consequens est falsum, & contra eos. Consequentia probatur: quia quandocunque aliquid habet illud, quod prius non habebat, & nihil plus; omnem operationem, quam modo habet, poterat habere prius: ex quo nihil modo habet plus, quàm ante; sed phantasmata per eos nihil acquirũt: ergo quicquid modo possunt, poterant ante. Sed ante non poterant mouere: ergo nec modo. Et si modo possunt: ergo & ante. Quorum utrunque est contra eos. Secundo. Si intellectus agens nihil imprimeret in phantasmatibus positiuè; sequeretur, quòd phantasmata propria uirtute possent mouere intellectum possibilem; consequens est falsum, & contra eos: ergo. Consequentia probatur: quandocunque aliquod agẽs agit solum remouendo illud, circa quod agit, remoto prohibente sibi derelictum, potest in actionem, propter quam fiebat talis remotiuo, propria uirtute: hoc patet per exemplum. Si enim sit aliquid graue, quod non possit descendere propter aliquod prohibens, si amoueatur illud prohibens per aliquod agens, tunc graue propria uirtute, & non alia descendet; sed intellectus agens per eos non agit, nisi remouendo in phantasmatibus: ergo, remoto prohibente, phantasmata propria uirtute, & non per aliquid aliud mouebunt intellectum possibilem. Tertio intellectus agens est agens per se, & non per accidens; sed illud, quod solum agit remouendo prohibens, non est agens per se: sicut apparet de aperiente fenestram; immò per accidens: ergo intellectus agens non solum agit, remouendo prohibens; & per consequens eius actio non erit tantum remotiua. Quarto. Omnis actio agentis per se est positiua; & per consequens habet aliquem effectum positiuum; sed intellectus agens est agens per se: ergo eius actio est positiua, & per consequens habet effectum positiuum. Et sic non solum agit remouendo; sed aliquid ponendo. SECVNDAM conclusionem probo dupliciter. Primo sic. Agens, quod uniformiter agit, & de necessitate naturæ, & non per liberum arbitrium in passum sibi uniformiter repræsentatum sibi, uniformiter agit illud: sed intellectus agens, est agens naturale, non per liberum arbitrium, & phantasmata sibi repræsentantur uniformiter; & quantum ad quidditates, & quantum ad conditiones materiales: ergo utrunque illuminabit uniformiter. Maior, & Minor uidentur notæ ex terminis.

Secundo. Illud, quod de se est intelligibile, circunscripto quocunque alio, non indiget lumine intellectus agentis ad hoc, ut intelligatur; sed quidditas per eos est intelligibilis per se: quia, ut dicunt, si quidditas esset abstracta, absque aliquo alio moueret intellectum: ergo quidditas, quantum est de se

est de se, non indiget lumine intellectus agentis; & per consequens, si intellectus agens habet illuminare phantasmata; multo magis illuminabit, quantum ad conditiones materiales, quàm quantum ad quidditates, cuius oppositum dicunt, & uolunt. TERTIAM conclusionem probo etiam dupliciter. Primo sic. Phantasia potest uti omni specie in ea existente; sed per eos species repræsentatiua uniuersalis est in phantasia: ergo phantasia potest ea uti; & per consequens potest uti uiuersali, quod est manifestè falsum: ergo oportet, quòd aliqua præmissarum sit falsa. Non Maior, ut patet de se: quia omnis potentia potest uti specie existente in ea: ergo Minor, quod est intentum.

Occurrit cuidam responsioni, quæ argumentum infirmaret.

NEC VALET, si dicatur, quod potest uti uniuersali specie, inquantum habet conditiones materiales: quia potentia habens aliquam speciem, potest uti tota illa specie: aliter frustra haberet eam. Secundo. Quod est posterius actu intelligendi, non repræsentatur per aliquam speciem præuenientem omnem actum intelligendi; uniuersale est huiusmodi, quantum ad suum esse formale, & completum, ut declaratum est quæstione tertia primi libri: ergo. Cum igitur species existens in phantasia præueniat omnem actum intellectus, nō poterit repræsentare ipsum actu uniuersale. ET CONFIRMATVR, quod nihil habet, quod prius non habebat, non potest repræsentare, quod prius represen tabat; sed phantasma post illuminationem intellectus agentis nihil habet, quod prius non habebat per eos: quia actio intellectus agentis est tantum remotiua, & nihil ponit: ergo phantasma non poterit repræsentare uirtute ipsius intellectus agentis ipsum uniuersale, quod prius non repræsentabat.

Elucidatio difficultatis.

DICO igitur quantū ad dubitationem, ꝙ intellectus agens aliquid imprimit ipsis phātasmatibus, scilicet, lumen quoddam, ut patuit per rationes factas contra prædictam positionem. Illud autem lumen est in ipsa phantasia, siue in ipsis phantasmatibus formaliter, & subiectiuè. Quod probo sic. Illud lumen est accidens, ut patet: non enim est substantia: ergo non potest per se existere. Vel ergo erit in intellectu possibili. Vel in intellectu agente Vel in phantasia, seu phantasmatibus, uel in aliquo alio. Non in aliquo alio: quia tunc nihil faceret ad intellectionem. Nec in intellectu possibili: quia tunc non illuminarentur phantasmata; sed intellectus possibilis. Nec in intellectu agente: quia nihil illuminat se ipsum; nec agit in se ipsum. Item etiam non illuminarentur phantasmata; sed intellectus agens: ergo necessariò illud lumen erit in phantasmatibus, seu in phātasia. Vlterius dico, quòd phantasma sic illustratum, sic illuminatum causat in intellectu possibili speciem intelligibilem; non tamen actum intelligendi: talis.n. species intelligibilis præuenit oēm actum intelligēdi.

ISTA DVO probantur per ordinem. Primum sic. Sicut se habet lumen ad colores, sic intellectus agens ad phantasmata; sed colores uirtute luminis causant speciem intentionalem in medio uel in potentia; non tamen causant speciem totaliter immaterialem: eo, quod medium, & potentia non sunt totaliter immaterialia. Et species debet recipi in medio, uel in potentia; causant tamen speciem uirtute luminis: ergo phantasmata uirtute intellectus agentis causabunt in intellectu possibili speciem intelligibilem. Et quia intellectus possibilis est potentia immaterialis, ista talis species in eo recepta erit immaterialis. Secundum sic probatur. Actus intelligendi, cum sit actio immanens, uel erit in agēte, à quo causatur effectus, uel saltem in eodem subiecto cum eo, ut clarius declarabitur in articulo sequenti; sed actus intelligendi non est in phantasmate, nec in eodem subiecto cum eo, cum phantasmata sint in phantasia, & actus intelligendi in intellectu: ergo non poterit talis actus à tali specie causari.

Solutio rationum Gotfr.

RESPONDEO igitur ad rationes alterius opinionis. Ad primam concedo cum eis conclusionem, quòd per aliquam dispositionem; sed hæc dispositio non est remotiua; immò oportet, ut probatum est, quòd sit positiua. Vnde ratio ista magis est contra eos, quàm pro eis. Ad secundum etiam patet solutio: nam bene uolo, quòd intellectus agens habeat operationem circa phantasmata; sed non solum remouendo; sed aliquid ponendo: & ideo nihil concludit pro se. AD PRIMAM rationem probantem secundam conclusionem dico, quòd ista dispositio est spiritualis. Ad probationem, cum dicebatur, quicquid recipitur, &c. Nego probationem sic simpliciter acceptam. Videmus enim, quòd accidens recipitur in substantia; & non tamen est substantia. Et anima recipitur in corpore quanto, & non est quanta. Et punctus recipitur in linea quanta, & diuisibili; & tamen non est quantus, nec diuisibilis. Debet ergo ista propositio sic intelligi, sicut alibi declaratum est, quòd omne, quod in alio recipitur habet modum recipientis, nisi talis modus secūdum suam naturam repugnet ipsi recepto. Et ideo, quia animæ intellectiuę secundū suam naturam repugnat extensio, licet recipiatur in quanto, & extenso; non tamen propter hoc extenditur nec sit quanta. Sic etiam dicendum est in proposito, quòd licet illud lumen spirituale recipiatur in aliquo materiali, & extenso; tamen quia secundum suam naturam in eo, quod spirituale est, sibi repugnat extēsio, & materialitas: propter hoc non oportet, quòd extēdatur, nec quòd sit materiale. Vel posset dicere, qui uellet, quòd illud lumen est materiale, & extensum.

Obiectio contra postremam solutionem ad primam rationem.

ET SI dicatur contra hoc: quia tunc non posset causare speciem immateriale. Diceretur, quòd nunquam phantasma posset causare uirtute cuiuscunque agentis speciem immaterialem, nisi receptiuum illius speciei esset immateriale, ut declaratum fuit superius. Et ideo dato, quòd totū sit materiale; adhuc illud lumen poterit causare speciem immaterialem: ex quo receptiuum illius speciei.s. intellectus possibilis est immaterialis. Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd phātasma possit agere in intellectū possibilem, causando in eo speciem intelligibilem; non oportet, ꝙ sit nobilius eo simpliciter; sed tantum secundum quid, ut pluries probatū est superius, & ideo rationes nō concludunt. Patet igitur quam operationem habeat intellectus agens circa phantasmata. Sed si quæratur. Quam operationem habet circa intellectum possibilem? Dicendū, quòd illuminat ipsum, reducendo ipsum de potentia ad actum: quia ipsum disponit ad recipiendum actum intelligēdi.

Iacob. de Appanis contra prædicta. Auer. 3. de Anima. Com. 5.

SED CONTRA arguit quidam reuerendus doctor tripliciter. Primo sic. Illud, quod secundum suam naturam est summè dispositum, non indiget aliquo disponente; sed intellectus possibilis secundum suam naturam est summè dispositus: ergo non indiget aliquo disponente. Maior, nota de se. Minor etiam patet: quia intellectus possibilis est pura potentia in genere intelligibilium; & per consequens summè dispositus in tali genere.

Arist. 3. de Anima, tex. c. 14.

Secundo sic. Si intellectus agens daret intellectui possibili aliquam dispositionē, uel esset priuatiua, uel positiua. Non priuatiua: quia tunc intellectus esset naturaliter indispositus ad suam perfectionem. Nec positiua: postquàm.n. naturaliter est dispositus, non oportet, ꝙ sibi detur aliqua dispositio positiua dispōnes ipsum. Tertio intellectus possibilis est sicut tabula rasa, &c. Et quod tale est, non indiget dispositione, quantum ad primam picturā: licet fortè indigeat, quātum ad secundam, uel quantum ad alias: non igitur uidetur, quòd intellectus agens disponat ipsum.

Solutio rationum Iacob. de Appam.

HIS igitur non obstantibus. Dicendū est sicut prius, & ideo respondeo per ordinem ad prædicta. AD primum dicendum, ꝙ intellectum possibile esse summè dispositum ſm suā naturam potest intelligi dupliciter. Vno mō cū exclusione cuiuscunque alterius in ratione dispōnetis. Alio modo cū inclusione alicuius,

alicuius ipsum naturaliter disponentis. Intellectus igitur possibilis dicitur summè dispositus secundum suã naturam: quia habet habitum connaturalem ipsum naturaliter disponentem ad ulteriores perfectiones. Et cum dicitur, quòd intellectus possibilis est pura potentia &c. Dico, quòd uerum est: quia nullum actum habet, nec speciem intelligibilem. Et non sequitur propter hoc, quòd non habeat habitum connaturalem ipsum naturaliter disponentem, & de potentia ad actũ reducentem. Vel potest dici, quòd sicut non obstante, quòd materia ipsa sit pura potentia in genere entium; requirit tamen determinatas dispositiones ad recipiendum formam substantialem: quia actus actiuorum sunt in patiente disposito, ut dicitur secundo huius: ita etiam suo modo, non obstante, quòd intellectus possibilis sit pura potentia in genere intelligibilium; indiget tamen alio disponente ipsum. Et quia intelligere est actio immanens, requirit disponentem coniunctum sibi naturaliter, qui etiam sit causa effectiua actus intelligendi. Ad secundum dicendum, quòd ista dispositio est positiua, & non remotiua. Et cum dicitur, postquàm enim est naturaliter indispositus: ideo non indiget disponente. Patet etiã quid dicendum per iam dicta. Intellectus enim possibilis n est naturaliter indispositus; immò est dispositus naturaliter: quia habet habitum naturalem, naturaliter ipsum disponentem. Vel posset dici, quòd licet non sit naturaliter indispositus; non tamen est naturaliter dispositus. Et ideo non indiget disponente, sicut materia prima, licet non sit naturaliter indisposita: non tamen est naturaliter disposita: & ideo indiget disponente, & dispositione præcedente introductionem ipsius formæ. Ad tertium dicendum, sicut prius dictum est, quòd intellectus possibilis est sicut tabula rasa: quia de se nullum actum habet, nec speciem intelligibilem. Et ideo bene sequitur, quòd non indiget aliquo actu intelligẽdi completo, nec incompleto; nec specie aliqua intelligibili ipsum disponente ad primum actum intelligendi, uel ad primam speciem intelligibilem: non tamen sequitur, quòd non indigeat habitu naturali disponente ipsum naturaliter ad primum actum intelligendi, uel ad omnes sequentes. Vnde tabula rasa, quamuis non indigeat aliqua pictura ipsam disponente ad primam picturam: quia esset processus in infinitum; indiget tamen aliqua forma disponente ipsam ad picturas sequentes: quia nulla res potest agere, uel pati, nisi mediantibus qualitatibus actiuis, & passiuis. Rationes igitur, salua reuerentia dicentis, non uidentur concludere.

Tex. c. 24.

EX ISTIS autem apparet, quòd intellectus agens, sit aliquid animæ: & quòd non sit aliqua potentia ipsius immediatè fundata in ea. Illud enim quod disponit intellectum possibilem ad actum intelligendi, & informat ipsum est aliquid animæ, non tamen potentia fundata immediatè in essentia eius. Intellectus agens est huiusmodi, ut patet ex dictis: ergo. Est igitur intellectus agens lumen quoddam, & habitus connaturalis intellectui possibili. Et quòd debeat uocari habitus patet: quia tunc melius saluantur omnia, quæ sunt de ratione formali eius: saluatur enim melius, quòd actuet intellectum possibilem: nam ex quo est eius forma, melius potest ipsum actuare, quàm si esset potentia distincta: quia tunc non informaret eũ. Vlterius non impeditur illustratio phantasmatum, si ponatur habitus, siue forma: quia æqualis distantia est ipsius ad phantasmata; si ponatur habitus connaturalis informans intellectum possibilem; sicut si poneretur potentia distincta ab intellectu possibili. Et ista uidetur intentio Beati Augustini xij. de Trinit. ubi dicit quòd oĩa, quæ ĩtellectus uidet, uidet in quadã luce sui generis. Vnde recitat de quodam puero, qui nunquàm audierat Geometriam, qui cum interrogaretur de Geometricitis ordinatè, & optimè respondebat: hoc autem non esset, nisi homo haberet quandam lucem connaturalem, qua mediante hæc uideret. Videtur igitur uelle Beatus Augustinus, quòd intellectus agẽs sit lux quædam connaturalis, naturaliter ipsi animæ inserta.

Epilogus omnium eorum, quæ in isto articulo comprehenduntur.

Cap. 15. Tom. 3.

HIS ergo suppositis, facile est respondere ad rationem duodecimam cuius gratia hæc fuerunt introducta: nam habitus connaturalis potens est abstrahere, ut patet ex dictis. Et sic patet, quid sit dicendum de intellectu agente; & per consequens de secundo articulo.

ARTICVLVS TERTIVS.

VTRVM intellectus agens si totalis causa effectiua actus intelligendi? Ad cuius declarationem hoc ordine procedetur. Quoniam primo tangentur aliqui modi dicendi doctorum de materia ista.

Secundo tangetur quidam alter modus, qui inter ceteros uidetur mihi probabilior, & doctrinæ Philosophi magis consonus. Tertio soluentur rationes, & motiua aliorum doctorum.

QVANTVM ad primum tangentur in summa, quatuor modi dicendi.

Primus dicendi modus.

EST igitur unus modus dicendi, quòd talis causa effectiua actus intelligendi est obiectum intelligibile, & non intellectus, nec agens, nec possibilis: quod potest probari ex dictis eorum tripliciter. Primo sic. Illud, quod est actu tale, qualis est intellectus in potentia; & per consequens reductiuum eius de potentia ad actum, est necessarium, ut sit talis causa effectiua actus intelligendi; sed obiectum est huiusmodi: ergo. Maior uidetur nota: quia reducere aliud de potentia ad actum uidetur necessariò, quòd agit in illud. Minor probatur: quia intellectus est in potentia ad intelligendum; aliter nunquam posset intelligere. Et obiectum de se est actu intelligibile: ergo. Secundo. Illud, quod necessariò exigitur ad intellectionem; & non sicut passiuum, neque sicut receptiuũ; illud requiritur, sicut actiuum: hoc patet: quia non apparet alia ratio, ad quid requiratur; sed obiectum necessariò requiritur ad intellectionem, & non sicut passiuum: quia intellectus non agit in rem extra. Nec sicut receptiuum, quia non recipit intellectionem: quod patet de se: ergo. Tertio. Illud, quod comparatur ad intellectum, sicut sensibile ad sensum, est totalis causa effectiua actus intelligendi: hoc patet: quia secundum Philosophum secundo huius, sensibile est totalis causa effectiua actus sentiendi. Probatur: quia si sensus esset causa; tunc sensus sentiret se ipsum; sicut si combustibile combureret, combureret se ipsum; sed obiectum secundum Aristotilem tertio huius comparatur ad intellectũ, sicut sensibile ad sensum: ergo.

Tex. c. 52.

Tex. c. 28.

ET CONFIRMATVR: quia quod mouet intellectum ad intelligendum, uidetur esse totalis causa effectiua actus intelligendi: sed obiectum secundum Philosophum, & Commentatorem mouet intellectum ad intelligendum: ergo.

ALIA OPINIO est, quæ ponit, quòd intellectus creatus possibilis est totalis causa effectiua actus intelligendi: hæc autem opinio probatur tripliciter. Primo sic. Omnis operatio immanens manet in agente, ut agens est, hoc ponitur nono Metaphysicæ, & 2. ethicorum; sed intelligere est operatio immanens secundum Aristotilem, ubi supra: ergo manet in agente, ut agens est. Sed manet totaliter in intellectu possibili, & nullo mõ in obiecto, nec in aliquo alio: ergo totaliter est ab intellectu possibili, & non ab aliquo alio. Secundo. Non minus intellectus est totalis causa effectiua actus intelligendi, quàm uoluntas sit actus uolendi; sed uoluntas est huiusmodi: ergo intellectus. Maior est nota. Minor patet: quia actus uolendi aliquã rẽ propter malitiã eius non põt causari ab ipso

Secundus dicendi modus.

Tex. c. 16. Cap. 5.

ab ipso obiecto, quod est malum: quia malum solum habet rationem priuatiuam, cum non sit nisi priuatio boni: priuatio autem non est causa alicuius actus realis; & per consequens talis actus causabitur totaliter ab ipsa uoluntate. Tertio. Non minus intellectus est totalis causa actus intelligendi, quàm potentiæ inferiores suorum actuum: hoc patet: quia esse eam dicit perfectionem simpliciter; & per consequens magis perfecto debet magis competere; sed potentiæ inferiores causant suos effectus, uel actus: ergo. Minor patet: quia potentia generatiua, motiua, calefactiua sunt causæ suorum actuum.

ET CONFIRMATVR: quia uel intellectus possibilis est causa partialis, uel nulla, uel totalis sui actus; sed nec partialis, nec nulla: ergo totalis. Maior patet. Minor probatur. Non est nulla: quia sicut potentia locutiua corporalis non est nulla causa locutionis: ita nec potentia locutiua mentalis, quæ est intellectus, potest esse nulla causa sui actus. Nec partialis causa potest esse: quia illud aliud, quod cum eo concurreret, aut esset obiectum secundum esse, quod habet in se, uel phantasma: uel intellectus agens, uel obiectum secundum esse, quod habet in phantasia; sed nullum istorum. Non obiectum: quia est quid corporale: & nullum tale potest agere in spum. Nec phantasma: quia hoc non est obiectum intellectus. Nec obiectum secundum esse, quod habet in phantasia: quia, ut sic, est esse rationis, & diminutum; & per consequens non erit causa actus realis. Nec intellectus agens: quia non habet facere, nisi abstrahere à conditionibus materialibus, & illuminare phantasmata, ut patet ex dictis Arist. in tertio huius.

Tex. c. 18.
Tertius dicendi modus.

ALIA EST opinio, quæ dicit, quòd intellectus noster possibilis, & obiectum naturaliter conceptibile concurrunt, sicut duæ causæ partiales, integrantes unam causam totalem ad causandum actum intelligendi: hæc autem opinio quasi innititur rationibus utriusque positionis prædictæ. Non enim uidetur istis doctoribus possibile, ut dicunt, quòd obiectum non concurrat aliquo modo effectiuè ad causandum actum intelligendi: cum moueat intellectum ad intelligendum, & reducat ipsum de potentia ad actum. Nec uidetur eis etiam possibile, quòd intellectus possibilis non sit aliquo modo causa effectiua sui actus: cum intelligere sit actio immanens; concurrunt ergo duo hęc, scilicet, intellectus, & obiectum, sicut duæ causæ partiales, integrantes unam totalem causam ad causandum actum intelligendi. ET CONFIRMATVR ista positio per Beatum Augustinum.

Pro ista opinio. Vide Greg. Arim. 2. sentent. dist. 7. q. 2.
Quartus dicendi modus.
Ista est opin. Cōmun. Scoti, & Sancti Thomæ, & Iaon. Gand. atque parum differunt inter se.

ALII VOLVNT, quòd intellectus possibilis sit purè passiuus, quantum ad receptionem speciei intelligibilis; sed est actiuus mediante ista specie respectu suæ intellectionis. Dicunt ergo, quòd intellectus noster possibilis informatus specie intelligibili est totalis causa effectiua actus intelligendi. Quod potest probari ex dictis eorum una ratione tali.

Omne ens actu habet aliquam operationem propriam, secundum quòd est in actu; sed intellectus possibilis, informatus specie intelligibili est ens in actu: ergo, ut sic, potest agere, & operationem aliquam habere: sed eius propria operatio non est, nisi eius intellectio: erit igitur intellectus sic informatus totalis causa sui actus.

Probac materia.
Vide Scot. 1. sent. dist. 1. q. 7. Ioan. Bac. 2 sent. d. 24. per totam. Ioan. Gand. 3. de Anima, q. 24. Vide Chrisost. Iauel. 3. de Anima. tract. 5. q. 2. & 3.

NARRATIS ISTIS modis dicendi, restat nunc uidere, quid mihi uidetur probabiliter esse dicendum. Et quia uniformiter uidetur mihi esse loquendum de intellectu, & uoluntate: idcirco introducantur per ordinē sex conclusiones. Prima est, quòd obiectum naturaliter conceptibile nō est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Secunda, quòd intellectus noster possibilis præcisè sumptus, nō est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Tertia est, quòd intellectus possibilis informatus specie intelligibili, non est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Quarta est, quòd intellectus agens est totalis causa effectiua actus intelligendi. Quinta est, quòd sicut in anima nostra oportet dare intellectum agentem, ita oportet dare uoluntatem agentem. Sexta, quòd uoluntas agens, quæ ponitur in anima nostra, non est totalis causa effectiua actus uolendi. PRIMA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Illud, cui accidit, quòd ab intellectu intelligatur esse in potentia, uel in actu, non mouet effectiuè intellectum ad intelligendum, nec est causa totalis, nec partialis effectiua actus intelligendi; sed obiecto naturaliter conceptibili accidit esse in actu, uel in potentia ad hoc, quòd ab intellectu intelligatur: ergo. Maior patet pro tanto; quia mouens in actu, & motum in actu debent esse simul. Si igitur obiecto accidit esse in actu, non erit iam mouens effectiuè. Item patet eadem Maior quia quod est in potentia, non potest esse totalis causa effectiua, nec partialis actus realis in actu: quia causa, & effectus simul sunt. 2. physicorum. Minor patet: quia ita intelligitur esse in actu, sicut esse in potētia, & ecōuerso. Secundo illud, cui accidit esse reale, uel rationis, non est totalis causa effectiua, &c. Ista patet: quia causa effectiua actus realis, debet esse realis; sed actus intelligendi quicunque est realis actus: ergo. Sed obiecto accidit esse reale, uel rationis. Patet: quia non solum intelligitur ens reale: sed etiam rationis: ergo. Tertio. Illud, cui accidit esse absolutum, uel respectiuum, non est totalis causa effectiua: & hoc patet: quia relatio non est terminus, nec principium actionis, quinto Physicorum; sed obiecto naturaliter conceptibili hoc accidit: ergo. Minor patet: quia tam absoluta, quàm respectiua intelliguntur ab intellectu. ET CONFIRMATVR: quia si obiectum naturaliter conceptibile, esset totalis causa, &c. Sequeretur, quòd effectus naturaliter productus excederet suam causam producentem simpliciter in nobilitate, & perfectione, quod est absurdum. Consequentia patet: quia actus intelligendi albedinem est nobilior albedine: cum dicat perfectionem simpliciter. Si ergo causaretur ab ea effectiuè, excederet suam causam in perfectione, scilicet, productiuam. TERTIAM conclusionem probo tripliciter. Primo sic. Illud, quod solum est potētia pura in genere in telligibilium, non potest esse totalis causa, &c. Sed intellectus noster possibilis præcisè sumptus, est huiusmodi: ergo. Maior nota pro tanto: quia unumquodque agens agit, secundum quòd est in actu. Illud ergo, quòd nullam habet actualitatem in aliquo genere, nullo modo potest agere in eodem. Minor est Philosophi. 3. huius dicentis, quòd intellectus possibilis non habet aliquam naturam, nisi quia possibilis uocatus est. Secundo.

Tex. c. 27.
Tex. c. 18.
Tex. c. 5.

Si intellectus possibilis præcisè sumptus, esset totalis causa, &c. Sequeretur, quòd unum, & idem secundum idem, & respectu eiusdem esset in actu, & in potentia; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia, ut causaret actum, esset in actu: quia illud, quod actu agit, necessariò est ens in actu; & ut reciperet, necessariò esset in potentia ad recipiendum intellectionem: ergo respectu eiusdem intellectionis esset in actu, & in potentia respectu eiusdem, & secundum idem. EST TAMEN aduertendum, quòd aliqui conantur istam rationem soluere dicentes, quòd non est inconueniens unum, & idem secundum idem, & respectu eiusdem esse in actu, & in potentia alio, & alio modo. Sicut uidemus, quòd graue in actu est, & in potentia, ut moueatur deorsum, remoto prohibente, similiter dicūt ipsi intellectus est in actu, & in potentia respectu suæ intellectionis; alio tamen, & alio modo: quia est in potentia formali, & actu uirtuali. In actu uirtuali: quia habet actu uirtutem mouendi, & producendi suam intellectionem; sed

Solutio quorundam ad huiusmodi rationem.

nem; sed est in potentia formali: quia est in potentia, quòd habeat suam intellectionem sibi in hærentem formaliter: ergo alio, & alio modo est in potentia, & in actu. Et ideo non est ibi aliqua contradictio.

Confutatio huius solutionis.

ISTA AVTEM solutio in rei ueritate non soluit rationem. Verum, quia aliqui arguunt contra eam minus debitè. Idcirco Primo adducam rationem, quę fit communiter contra dictam solutionem; & ostendam eam non concludere. Secundo arguã contra ipsam directè, & ostendam rationem primam non esse aliquo modo solutam. Arguitur igitur ab aliquibus contra dictam solutionem sic. Nullum agẽs habens aliquam formam sub esse perfectiori, deducit se ad habendum illam formam sub esse minus perfecto. Patet: quia in anima non est processus naturalis de perfecto ad imperfectum; sed habere aliquam formam in actu uirtuali, est eam habere perfectius, quàm habere eam formaliter: ergo si intellectus haberet suam intellectionem in uirtute actiua, non reduceret se ad habendum formaliter. Minor patet: quia continentia uirtualis est perfectior formali: nam quod habet aliquid formaliter, dependet ab ipso uirtualiter: quod autem habet aliquid uirtualiter, non dependet ab eo, quod continet formaliter; immò potius econuerso. ET CONFIRMATVR ista ratio: quia nos uidemus, quòd Sol, qui est uirtualiter calidus non fit calidus formaliter, & ratio huius est: quia nobilius est habere calorem uirtualiter, quàm formaliter.

Confutatio impugnationis adductæ.

HAEC AVTEM impugnatio, salua reuerentia dicentium, non uidetur concludere: nam licet in his, quæ dicunt perfectionem secundum quid, perfectius sit continere talia uirtualiter, quàm formaliter; in his tamen, quæ dicunt perfectionem simpliciter, perfectius est continere formaliter, quàm uirtualiter. Et ideo deus, licet sit uirtualiter lapis, & leo, & sic de singulis; est tamen formaliter iustus, & sapiens: quia talia dicunt perfectionem simpliciter; & non tantum secundum quid. Et ideo Minor non est simpliciter uera: non est enim nobilius habere aliquam formam in actu uirtuali, quàm eam habere formaliter, si talis forma dicit perfectionem simpliciter. Sic autem est in proposito: quia intelligere dicit perfectionem simpliciter, secundum regulam Anselmi: quia nobilius est in uno quoque esse, quàm non esse. Nec exemplum, quod adducunt, est ad propositum: quia calor non dicit perfectionem simpliciter; sed tantum secundum quid. Et ideo Sol, qui est calidus uirtualiter, non formaliter fit calidus. Ratio ergo non uidetur concludere.

Propria impugnatio cõtra solutionem datam.

ARGVO igitur contra dictam solutionem aliter. Nam, quando dicitur quòd intellectus respectu suæ intellectionis est in actu uirtuali, & in potẽtia formali. Peto, uel intellectus includit in se aliqua duo sic, quòd per unum illorum sit in actu uirtuali; & per aliud in potentia formali: uel non: sed per unum, & idẽ est in actu omnino uirtuali, & potentia formali.

Primum non potest dari: quia intellectus possibilis est una potentia simplex, nõ includens dualitatem aliquam ex parte rei; immò si includeret talia duo, quorum unum esset ratio agendi; aliud uerò ratio recipiendi; unum illorum uocaremus intellectũ agentẽ; aliud uerò intellectum possibilem: requiritur ergo secundũ.

Tex. c. 17. & 18.

TERTIO sic. Illud, quod nõ est intellectus agens, non est totalis causa, &c. Sed intellectus possibilis nõ est intellectus agens: ergo. Maior patet tertio huius. Minor patet ibidẽ: quia dr, necesse est has differẽtias esse in anima nostra. ET CONFIRMATVR: quia si intellectus possibilis esset totalis causa, &c. Sequeretur, ꝙ nõ esset pati; immò agere, cuius oppositũ dicit Philosophus tertio huius.

Tex. c. 14.

TERTIA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Operatio uitalis, quę cõpetit homini, ut homo est, debet habere aliquod principiũ naturale effectiuũ: hoc patet: nã si decur oppositũ; sequitur, quòd homo non possit exire in suã propriã operationem naturalẽ; & per cõsequẽs natura deficeret ei in necessariis, quod ẽ falsum: sed intelligere ẽ operatio naturalis, quæ cõpetit homini, ut homo est: ergo debet habere principiũ effectiuũ aliquod naturale. Sed species non est hominis naturalis; cum tales species non sint in hominibus concreatæ, sed acquisitæ, ut suppono ad præsens: ergo species intelligibilis non est principium productium actus intelligendi, & per consequens intellectus possibilis informatus specie intelligibili, non est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Secundo sic. Si species intelligibilis esset principium productiuum, siue effectiuum actus intelligendi; sequeretur, quòd phantasma haberet aliquam causalitatem effectiuam respectu intellectionis; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet in articulo præcedenti, ubi fuit ostensum, quòd phantasma uirtute actus intellectus agentis causat in intellectu speciem intelligibilem; nõ tamen actum intelligendi. Consequentia probatur: nã quicquid est causa causæ, est aliquo modo causa causati; sed phantasma uirtute intellectus agentis causat in intellectu speciem intelligibilem, ut dictum est: ergo si species intelligibilis est causa, siue ratio producendi actum intelligendi, sequetur, quòd phantasma habeat aliquam causalitatem effectiuam respectu intellectionis. Tertio. Ratio agendi in agente, non est perfectionis minoris, & entitatis effectu naturaliter producibili, uel producto. Patet: aliàs effectus naturaliter productus excederet suam causam producentẽ in perfectione; sed species intelligibilis existens in intellectu nostro est minoris perfectionis, & entitatis, quàm sit actus intelligendi: ergo species intelligibilis nõ est ratio producendi intellectionem. Minor probatur: quia quicquid est perfectius perfectiori, est perfectius minus perfecto; sed actus intelligendi albedinem, est perfectior ipsa albedine, quæ tamen est perfectior specie sua intelligibili: ergo. ET CONFIRMATVR: quia, quando agens est sufficienter dispositũ ad agendum, & patiens ad recipiendum, non requiritur aliquod aliud principium ad actionem; sed intellectus agens, qui est omnia facere, est sufficienter dispositus ad agendum, & intellectus possibilis, qui est omnia fieri, est sufficienter dispositus ad recipiendum: ergo non requiritur ibi aliqua tertia species, tanquam principium elicitiuum, quę sit principium intelligendi. QVARTA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Quandocunque actiuitas actiui adæquat sibi passibilitatem passiui, ad quicquid se extendit passiuè passibilitas passiui, se extendit actiuẽ actiuitas actiui; sed actiuitas intellectus agentis adæquat possibilitatem intellectus possibilis naturaliter: ergo ad quicquid passiuè intellectus possibilis naturaliter se extendit, ad totum illud actiuè se extendit intellectus agẽs. Sed intellectus possibilis se habet passiuè, & est totalis cã receptiua cuiuscũq; actus intelligẽdi naturaliter: ergo intellectus agens respectu cuiuscũque intellectionis naturalis se habet actiuè. Et est totalis cã effectiua dicti actus. Maior, patet ex terminis: nã ex opposito prædicati destruetur subiectum. Minor ponit expressè Philosophus in hoc tertio dicens, quòd sicut intellectus possibilis est omnia fieri, sic intellectus agens est omnia facere. Secundo. Omnis operatio immanens est subiectiuè sui principii actiui, uel actus immediati subiecti sui actiui; sed intelligere est actio immanens, & recipitur subiectiuè in intellectu possibili: ergo producetur effectiuè ab intellectu possibili, uel ab aliquo fundato immediatè in eodem subiectiuè; sed nihil fundatur subiectiuè in intellectu possibili, à quo possit causari effectiuè actus intelligendi, nisi intellectus agens, ut patet ex prædictis: ergo. Primo sic. Maior huius patet, nono metaphysicæ, & 2. ethicorum, ubi dicit, quòd operatio immanens est perfectio agentis. Hoc autem non habet ueritatem, nisi esset subiectũ sui actiui, uel alicuius immediati

Tex. c. 18.

Tex. c. 16. cap. 5.

ius immediati subiecti sui actiui. Minor patet ex terminis quantum ad utranque partem: ergo.

Tertio illud, quod continet uirtualiter omnem intellectionem, ad quam intellectus possibilis est in potentia naturali, est totalis causa effectiua actus intelligendi: sed intellectus agens, & nihil aliud existens in anima nostra est huiusmodi: ergo. Maior patet ex terminis: quia continere aliquid uirtualiter, est habere uirtutem producendi illud. Minor probatur: quia uel intellectus agens continet omnem intellectionem, ad quam intellectus possibilis est in potentia naturali, uel ipse intellectus possibilis, uel obiectum, secundum esse, quod habet in se, uel phantasma, uel obiectum secũdum esse, quod habet in anima. Non intellectus possibilis, ut patet ex secunda conclusione. Nec phantasma: quia non potest agere in intellectum possibilem, nisi uirtute intellectus agentis; & per consequens non continet intellectionem uirtualiter; immò uirtute intellectus agentis causat solum in intellectu possibili speciem intelligibilem; non autem actum intelligendi, ut dictum est supra. Nec obiectum secundum esse, quod habet in anima: quia ut sic, est ens diminutum, & nullũ tale continet uirtualiter actum intelligendi: cum sit actus realis: relinquitur ergo, quòd intellectus agens, & nihil aliud contineat uirtualiter intellectionem, & hæc fuit Minor. Item etiam secundum communem modum loquendi omnium doctorum, intellectus agẽs aliquo modo continet omnem scientiam, & intellectionem, ad quam intellectus possibilis est in potentia naturali; sed certum est, quòd non continet ista formaliter, ergo uirtualiter. ET CONFIRMATVR: quia si non pertineret ad intellectum agentem causare effectiuè actum intelligendi; sed solum illuminare phãtasmata, & abstrahere à conditionibus materialibus, ut aliqui dicũt, nõ uocaretur intellectus agens; sed abstrahens, cuius oppositum dicit Aristoteles. QVINTA conclusio probatur etiam tripliciter. Primo sic. Quandocunque aliquæ duæ potentiæ ita se habent, scilicet, per modum excedentis, & excessi; si excessa propter sui imperfectionem indiget aliqua alia uirtute agente sui generis, & excedens: hoc patet: quia aliàs non se haberent per modum excedentis, & excessi; sed intellectus, & uoluntas sunt huiusmodi. Nam uoluntas excedit intellectum perfectionaliter; ut suppono ad præsens, quia declarabitur inferius, & intellectus possibilis propter sui imperfectionem indiget intellectu agente ipsum informante, ut deductum est supra: ergo uoluntas ad sui perfectionem indiget uoluntate agente ipsam similiter informante. Secundo. Potentiæ æqualis ambitus obiectiuè, immaterialitatis subiectiuè, & in suo genere æqualis entitatiuè actualitatis; si una aliqua uirtute agente indiget sui generis ad sui operationem, & altera: hoc patet: nam non indiget magis una, quàm altera: eo, quòd obiectum unius non excedit obiectum alterius: nec eo, quòd una magis sit materialis, quàm alia: nec eo, quòd in suo genere sit minus actualis. Nec uidetur possibile assignare aliã causam sufficientem; sed intellectus, & uoluntas sunt huiusmodi; & intellectus indiget intellectu agente sui generis ad suam operationem: ergo & uoluntas.

Tertio. Reduco rationem Arist. quam facit tertio huius in illo cap. Quoniam autem in omni natura. *Tex. c. 17.* Ad probandum, quòd oportet dare intellectũ agentem in nobis. Et arguo sic. Vel ratio Philosophi aliquid concludit, uel non. Non est dicendum, quòd non: quia nimis derogaretur Aristoteli specialiter in tali materia: ratio igitur uerè concludit. Sed per illam eandem rationẽ probatur, nihilo addito, nihilo remoto, quòd oportet dare uoluntatẽ agentem in nobis: ergo. Probatur assumptum resumendo rationem, sicut eam facit Arist. In omni natura, in qua est dare unum, quod est omnia fieri, est dare unum, quod est omnia facere: Sed in natura uolitiua est dare unum, quod est omnia fieri, uoluntatem, scilicet, passiuam, quæ potest omnem actum uolendi recipere: ergo oportet dare uoluntatem agentem necessariò, quæ sit omnia facere. Tota ratio est formaliter Aristotelis; nisi, quòd infert de natura intellectiua: & quia uult probare intellectum agentem; hoc autem infertur de natura uolitiua: quia uolumus probare uoluntatem agentem.

NEC VALET, quod dicitur ab aliquibus, scilicet, quòd per istam rationem non oportet probare in nobis uoluntatem agentem; sed probatur, quòd oporteat aliquod actiuum, quòd reducat uoluntatem de potentia ad actum, & hoc est obiectum: non enim oportet, quòd actiuum sit coniunctum passiuo loco, & subiecto, sicut patet per exemplum positum ab Arist. in eodem textu. Ars enim in artificialibus comparatur ad materiam, sicut actiuum ad passiuum, & tamen distinguuntur loco, & subiecto: sic igitur, ut dicunt, est in proposito. *Dilutio cuiusdam responsi quod aduersari uidetur rationi adductæ.* HAEC AVTEM euasio in nullo euadit rationem: quia pari ratione diceretur, quòd ratio Aristotelis non probat, quòd oportet dare intellectum agentem in nobis; sed quòd oportet dare aliquod actiuum, quod reducat intellectum de potentia ad actum: hoc autem est obiectum: hoc est expressè contra mentem Philosophi, qui expressè per istam rationem concludit has duas differentias esse in anima nostra, scilicet, intellectum agentem, & possibilẽ: dare ergo talem euasionem nihil aliud est, quàm dicere rationem Philosophi non concludere, quod tamen non uidetur dicendum in tali materia. *Responsio Aegidii. 3. quodlib. q. 13.*

IDEO VT magis appareat intentio Arist. est intelligendum, quod actio est duplex secundum Arist. nono Metaphysicæ & 2. ethicorum, scilicet, immanens, & transiens. *Elucidatio suæ positionis. Tex. c. 16. Cap. 5.* Actio immanens manet in agente, & est perfectio agentis. Transiens uerò transit impassum secundum Philosopum ibidem. Actiuum uerò, & passiuum non semper coniunguntur loco, & subiecto, nisi sit actio immanens: nam in actione transeunte actiuum necessariò distinguitur à passiuo loco, & subiecto, sicut patet de exemplo, de arte, & materia: propter quod talia exempla faciunt ad propositum. Ratio ergo Aristotelis necessariò concludit, quandocunque Minor infertur de actione immanente: nam non minus uelle est actio immanens, quàm intelligere: & ideo ratio concludit necessariò intelligenti mentem Philosophi. CONFIRMATVR hæc positio per omnes rationes probantes, quòd oportet dare in nobis intellectum agentem, & sensum agentem. *in. 2. huius q. 6. art. 2.* Require rationes superius: quia si bene adaptentur, ita bene concludunt de uoluntate, sicut de sensu. SEXTA, & ultima conclusio probatur etiam tripliciter. Primo. Sicut se habet intellectus agens ad intellectum possibilem, & actum intelligendi: ita se habet uoluntas agens ad uoluntatem passiuam, & actum uolendi: hoc patet: quia sicut intellectus agens est omnia facere, & intellectus possibilis omnia fieri; ita uoluntas agens est omnia facere, & uoluntas possibilis est omnia fieri, ut est deductum; sed intellectus agens est totalis causa effectiua actus intelligendi, ut patet ex quarta conclusione: ergo, &c.

Secundo. Voluntas agens est totalis causa effectiua actus uolendi, uel nulla, uel partialis. Nonnulla, nec partialis: ergo totalis. Probatur Minor: quia non quidem nulla; cum actus uolendi non possit causari effectiuè à uoluntate passiua, in qua recipitur subiectiuè: quia eiusdem ad se ipsum esset relatio realis, & idem esset in actu, & in potentia respectu eiusdem. Si non causetur aliquo modo à uoluntate agente; sequeretur, quòd uelle non esset actio immanens, cuius oppositum est ostensum. Nec partialis; quia illud, quod cum eo concurret ad causandum actum, uel esset obiectum secundum esse, quod habet in se; uel secundum esse, quod habet in anima; uel intellectus; uel actus intelligendi; sed nullum istorum: ergo. Non obiectum secundum esse, quod habet in se: quia ut sic, est quid materiale, & corporale: & nullum tale

potest agere

Dicitur ex 9. super Gen. ad liter. cap. 23. 24. & 12. super Gen. ad lit. cap. 16. & 17.

potest agere in spiritum secundum Beatum Augustinum. Nec secundum esse, quod habet in anima: quia tale esse est diminutum; & per consequens non est causa actus realis. Nec intellectus: quia uel possibilis; uel agens. Non possibilis: quia ad ipsum non pertinet agere. Non agens: quia tunc actiuitas intellectus agentis excederet passibilitatem intellectus possibilis, quod est falsum. Nec actus intelligendi: quia actus uolendi est maioris entitatis, & perfectionis sua causa producente. Relinquitur ergo, quòd uoluntas agens est totalis causa effectiua actus uolendi. Tertio. Si uolūtas agens non causaret effectiuè actum uolendi; sequeretur, quòd uoluntas non esset libera, nec domina sui actus; consequens est falsum, & contra Philosophum. Consequentia probatur: quia agente de necessitate naturæ non per liberum arbitrium summè disposito ad agendum, & passo summè disposito ad recipiendum, de necessitate sequitur actio: patet ex terminis; sed si uolūtas sic se habet passiuè respectu uolitionis, quòd nullo modo ipsam causat effectiuè: agens, quòd agit causat actum uolendi, agit de necessitate naturæ, & non per liberum arbitrium, siue tale agens sit obiectum, uel intellectus, siue quodcūq; aliud. Et potest esse summè dispositū ad agendum; immò de facto quandocunque agit. Et uoluntas, quantum est de se, disposita est ad recipiendum: ergo de necessitate sequitur actio; & per consequens uoluntas non est libera, nec domina sui actus. Et hæc erat consequentia. AD VITANDVM ergo tantum, & tale inconueniens, oportet necessariò concedere, quòd uoluntas habeat aliquam causalitatem effectiuam respectu uolitionis: sed hanc causalitatem non potest habere uoluntas passiua, ut patet ex præcedentibus: ergo actiua. Erit igitur uoluntas agens totalis causa effectiua respectu uolitionis. Et probatur hęc conclusio per rationes probantes intellectum agentem esse totalem causam actus intelligendi: nam adaptando ad uoluntatem: ita probant de uoluntate agente; sicut de intellectu agente. Patent igitur prædictę conclusiones.

Solutio rationum primæ opin.

RESTAT ergo respondere ad motiua, & rationes aliarum positionum. AD PRIMVM, cū dicitur, quòd illud, quod est tale in actu, quale intellectus est in potentia, &c. Dicendū, quòd ista propositio non est simpliciter uera. Verum est enim, quòd obiectum est aliquo modo tale in actu, qualis intellectus est in potentia; non tamen sequitur propter hoc, quod reducat eum de potentia ad actum: quia obiectū non est tale in actu uirtualiter, qualis est intellectus in potentia formaliter: Videmus enim, quòd ignis est in potentia ad comburendum, & combustibile est in actu, quantum est de se, combustibile tamen non reducit ignem de potentia ad actum, nec agit in ipsum; immò potius econuerso: non obstante ergo actualitate obiecti reducitur: intellectus possibilis de potentia ad actum per intellectum agentem effectiuè, qui sufficienter continet intellectionem uirtualiter. Et ideo si diceretur, quòd obiectum sibi assimilat intellectum. Dicendum, quòd non effectiuè; sed sicut materia circa quam.

Ad secundum dicendum, quòd Maior non est uera; præexigitur tamen, sicut materia circa quam. Et quòd non sit passiuum, nec receptiuum, finis præexigitur necessariò ad operationem; & tamen non est sicut passiuum, nec sicut receptiuum: sed sicut illud, ad quod alia ordinantur. Et ideo ista Maior non est sufficiens; immò si esset sufficiens, pari ratione probaret, quòd intellectus agens sit tota causa effectiua actus intelligendi: quia exigitur necessariò ad intellectionem, & non sicut passiuum, nec receptiuum. Et ideo ratio non concludit. Ad tertium similiter est dicendū, quòd Maior non est uera: nam sensibile non est totalis causa effectiua actus sentiendi, nec ista fuit intentio Philosophi. Et cum dicitur, quòd Philosophus probat, quòd sensus non causat sensationem. Dicēdum, quòd uerum est de sensu passiuo; non autem de sensu agente, ut declaratum est supra. Verū autem sensibile aliquo modo sit causa sensationis, uel non; nihil est ad propositū; neque illa similitudo Aristo. in tertio. Sicut se habet sensibile ad sensum; ita intelligibile ad intellectum; currit per omnem modum: quia intellectus est uirtus omnino immaterialis, non autem sensus. Et ideo obiectum materiale minus poterit agere in intellectum, quàm in sensum. Ad confirmationem dicendum, quòd obiectum conceptibile mouere potētiam ad intelligendum potest intelligi dupliciter. Vno modo effectiuè. Alio modo excitatiuè, sicut materia circa quam. Primo modo obiectum non mouet potentiam, sed intellectus agens. Alio modo bene mouet: excitatiuè enim mouet intellectum ad intelligendum, sicut panis excitat nos ad comedendum, quamuis non sit causa effectiua comestionis; sed materia circa quam.

Solutio rationum secundæ opin.

AD RATIONES alterius opinionis, quæ probant intellectum possibilem esse totalem causam effectiuam sui actus, dicendum per ordinem.

AD PRIMVM, quando dicitur, quòd omnis operatio immanens, &c. Patet quid sit dicendum. Nam ad hoc, quòd operatio immanens sit perfectio agētis, sufficit, quòd sit subiectiuè sui principii actiui. Vel uirtus immediati subiecti sui actiui, sicut declaratum fuit in arguendo, sic autem est in proposito. Et ideo non concludit. Vel potest dici, sicut aliàs fuit dictum, quòd principale principium intellectionis agēs, & recipiens est anima intellectiua, quæ per intellectū agentem agit, tāquam per rationem agendi; & per intellectum possibilem recipit, tanquam per rationem recipiendi. Intellectus igitur agens est totalis causa effectiua actus intelligendi; sicut quo; anima autem, sicut quod. Et intellectus possibilis est totalis causa receptiua dicti actus, sicut quo; anima autē sicut quod. Et sic uerificatur, quòd operatio immanens manet in agente, ut agens est. Ad secundum autem conceditur Maior; sed cum dicitur in Minori, quòd uoluntas est totalis causa effectiua uolitionis. Verum est de uoluntate agente eo modo, quo dictum est; non autem de uoluntate passiua. Ad tertium conceditur, quòd intellectus est totalis causa effectiua intellectionis; non tamen possibilis, sed agens. AD confirmationem dicendum, quòd intellectus possibilis est nulla causa effectiua intellectionis. Nec probatio ualet: nam non est simile de potentia locutiua corporali, & de potentia locutiua mentali, quæ dicitur intellectus: nam potentia locutiua corporalis non est receptiua locutionis; potentia autem locutiua mentalis possibilis recipit intellectionem: & ideo non potest eam effectiuè producere, uel causare. Per iam dicta patet, quid sit dicendum ad motiua tertiæ positionis, quę innititur, quasi rationibus prædictarum.

AD confirmationem Beati Augustini dicēdum, quòd ex intelligente, & intellecto gignitur notia; non tamen effectiuè ab utroque; sed ab intelligente solum effectiuè; ab intellecto autem solum, ut ex materia circa quam. Sicut dicitur, quòd ex patre, & matre gignitur filius; non tamen ex utroque effectiuè.

AD RATIONEM probantem quartam opinionem dicendū, quòd si intelligatur de uera actione; nō oportet, quòd cuiuslibet entis in actu sit aliqua propria actio: nam qualitates passiuę fundantur in aliquo subiectiuè, & informant, & actuant ipsum; non tamen subiectum huiusmodi qualitatum potest agere ipsis mediantibus; immò patitur. Item anima informatur per intellectum possibilem, & actuatur per eum; non tamen agit ipso mediante; immò recipit intellectionem: non obstante ergo, quòd intellectus possibilis informetur specie intelligibili, & aliquo modo dicatur esse in actu per ipsam: non tamen sequitur propter hoc, quòd talis species sit ei ratio agendi, loquendo propriè de actione. Patet igitur quid sit dicendum ad prædicta, & per consequens tota conclusio.

RESTAT nunc respondere ad rationes principales. Ad primam, cum dicitur, quòd intellectus agens non est aliquid animæ nostræ. Dicendum, quòd non est uerũ, sicut patet ex primo articulo. Nec probatio ualet: quia intellectus agens non est prima causa: non enim est omnia facere simpliciter, sed in genere. s. in genere intelligibilium. Ad secundam dicendum, quòd quamuis intellectus agens non sit aliqua potentia animę nostræ, ut declaratum est in secundo articulo, est tamen aliquid realiter destinctum ab intellectu possibili: quia est habitus connaturalis ipsius informans ipsum immediatè. Et cum dicitur, quòd si distinguitur realiter ab intellectu possibili post separationem animæ, esset frustra. Negatur, nec probatio ualet: quia quàmuis actu non abstraheret à phantasmatibus: quia actu non haberet phantasmata, in quæ ageret; aptitudine tamen abstraheret: quia quotiescunque reuniretur corpori, posset agere in phantasmata, & causare actum intelligendi, quamuis in patria non causet uidendi actum beatificum; sed obiectum, cum talis actus sit supernaturalis, & non naturalis: ergo.

QVAESTIO III.

An intellectus sit nobilior potentia, quàm uoluntas, uel econuerso?

VTRVM intellectus sit nobilior potentia, quàm uoluntas, uel econuerso? Et uidetur primo, quòd non excedat se perfectionaliter. Quia sicut se habet inæqualitas obiectorũ ad inæqualitatẽ potentiarũ in perfectione; ita æqualitas ad ęqualitatem; sed inęqualitas obiectorũ arguit inæqualitatem potentiarum perfectionaliter: ergo æqualitas arguit æqualitatem; sed obiecta istarum potentiarum sunt æqualia, & æqualis ambitus. Nam idem sub eadem ratione formali est necessariò obiectum intellectus, & uoluntatis; cum nil uolitum, nisi prius cognitum, & omne uolitum cognitũ, quorũ utrunque pertinet ad uoluntatem. 2 Præterea uidetur, quòd intellectus sit nobilior uoluntate: quia in actu nobilioris potentiæ existit beatitudo, qua formaliter beatificatur; sed hæc consistit in actu intellectus, & non uoluntatis: ergo. Maior patet. Minor probatur; Per illud, quod habetur in euãgelio. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te, &c. ergo. AD OPPOSITVM arguitur sic. Illa potentia est nobilior alia, cuius actus perficit actum alterius; sed actus uoluntatis perficit actum intellectus: ergo. Assumptum probatur per Beatum Augustinum dicentem, quòd nullum bonum perfectè cognoscitur, quod non perfectè amatur. Et per consequens amor est perfectio cognitionis: ergo.

D. August. 10. de trin. cap. 2. tom. 3.

Ioan. 17.

10. de trin. cap. 2. tom. 3.

AD DECLARANDVM, quod quæritur, tria sunt uidenda. Primum est. Vtrum idem sub eadem ratione formali sit obiectum intellectus, & uoluntatis? Sicut tangit. primum argumentum.

Secundum est. Vtrum beatitudo, qua formaliter beatificatur, consistat in actu intellectus, uel uoluntatis? Sicut tangit secundum argumentum. Tertium est, quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum. Vtrum unum, & idẽ sub eadem ratione formali sit obiectũ intellectus, & uoluntatis? AD quod respondent aliqui doctores dicentes, quod non. Dicunt enim quòd rationes obiectales intellectus, & uoluntatis uerum. s. & bonum, uel ens, uel quæcunque sint illæ, differunt plus quàm ratione: nam quàmuis sint una res materialiter; differunt tamen formaliter, ex natura rei. Et hæc differentia est præter omnem actum intelligendi: non enim differunt: quia intellectus eas differenter intelligit; sed ideo eas differenter intelligit: quia differunt in re. Probant ergo isti doctores duas conclusiones. Prima est, quòd distinctio formalis extra intellectum potest stare cum idemptitate reali. Secunda est, quòd rationes obiectales intellectus, & uoluntatis differunt isto modo formaliter.

Scotus. 4. senten. dist. 59. q. 4. corp. q. post impugnationem opinionem D. Thom. Itẽ. 1. sent. d. 8. q. 3. Vide etiam æmulatores huius opinion.

AD DECLARATIONEM, uel ad declarandam primam conclusionem procedit quidam doctor hoc ordine: nam primo dat intellectum propositionis, præmittendo quatuor diuisiones, & quatuor suppositiones, & quatuor comparationes. Secundo ostendit hanc propositionem esse de intentione Arist. in diuersis locis. Tertio probat ipsam esse de necessitate rationis.

Perspicua, & clare elucidatio huiusce positionis.

PRIMA diuisio est, quòd rerum, aliæ sunt singulares, aliæ uerò uniuersales; hæc diuisio, ut dicit, traditur ab Aristotile primo Periherm. Ex hac diuisione habet, quòd differentia duorum potest dici, uel sumi, uel per realitatem uniuersalem, uel particularem ex una parte, uel ex alia.

1. periher. cap. 5.

SECVNDA diuisio est, quòd realitatum alia simpliciter, alia secundum quid. Et hæc diuisio traditur in diuersis locis ab Arist. & potest sumi specialiter in. 7. metaphysicę, ubi disputat contra Platonem. Et hæc diuisio, ut dicit, coincidit cum prima. Realitas enim singularis est realitas simpliciter, & realitas uniuersalis est realitas secundum quid. Et non accipit hic hanc diuisionem, secundum quòd potest diuidere inter substantiam, & accidens: quoniam aliter sumitur hic, & ibi simpliciter, & secundum quid.

tex. c. 51.

TERTIA diuisio est, quòd realitatum alia prima, alia secunda: hæc diuisio traditur in prædicamẽtis de substantia solum; tamen potest extendi ad alia prædicamenta; sicut dictum est de pręcedenti. Et hæc diuisio coincidit cum præcedentibus: quoniam realitas singularis est realitas simpliciter, & prima; realitas uniuersalis est realitas secundum quid, & secunda.

Cap. de substantia.

QVARTA diuisio est, quòd realitatum alia est hoc aliquid; alia uerò quale quid: hęc diuisio traditur in prædicamentis de substantia solum; tamen potest extendi ad alia prædicamenta, sicut dictum est de præcedentibus: hæc autem diuisio coincidit cum pręcedentibus. Realitas enim singularis est realitas simpliciter, & prima; & hoc aliquid; sed realitas uniuersalis est realitas secundum quid, & secunda; & quale quid. Et hæ sunt quatuor diuisiones.

Cap. de substantia.

SVPPOSITIONES sunt istæ. Prima est, quòd quidditas siue, quod quid est dicit realitatem uniuersalem secundum quid, & secundam, & quale quid hoc est, quia quidditas nata est responderi ad interrogationem factam per quid. Sola autem realitas uniuersalis nata est sic respõderi, & prædicari, ut habetur ex ista diuisione in antepraedicẽtis. Eorũ, quæ sunt, alia dicuntur de subiecto, &c. Quare quidditas est realitas uniuersalis.

Cap. 2.

SECVNDA suppositio est, quòd realitas uniuersalis, & secundum quid, & secũda, & quale quid est formaliter realitas: quia quidditas, & formalitas idẽ est: quia superiora, & uniuersaliora sunt formaliora respectu inferiorum, & inferiora materialia respectu superiorum.

TERTIA sequitur ex prima. s. quòd differre per realitatem uniuersalem, siue secundum quid, siue secundam, siue secundum quale quid est differre per quidditatem, & quidditatiuè: hoc enim est euidens ex prima suppositione.

QVARTA suppositio sequitur ex secunda. s. quòd differre per realitates uniuersales, siue secundum quid, siue secundum secundam, siue secundum quale quid est differre per realitates formales, & formaliter.

QVA-

Realitas
- Vniuersalis
  - Secundum quid
  - Secunda
  - Quale quid.
- Singularis
  - Simpliciter
  - Prima
  - Hoc aliquid.

QVATVOR comparationes sunt istæ. Prima est duarum realitatum singularium sub una uniuersali. Secunda duarum realitatum uniuersalium,& una singularium. Tertia duarum realitatum singularium sub duabus uniuersalibus. Quarta duarum uniuersalium in duabus singularibus.

In ultimis duabus comparationibus,ut dicit,est explicita pluralitas,& diuersitas comparatorum sine unitate,& idemptitate; sed in primis duabus implicantur unitas,& idemptitas:pluralitas, & diuersitas simul. Et quia hic quærimus unitatem simul cum pluralitate, idemptitatem cum diuersitate. Illæ duæ ultimæ comparationes non sunt ad propositum; sed duæ primæ faciunt ad propositum. Vna pro danda imaginatione,ut dicunt. Altera pro declaranda, siue demonstranda propositione.

HIS ergo præmissis,dant intellectum propositionis,dicentes,quòd quærere. Vtrum distinctio formalis stet cum unitate reali,est quærere. Vtrũ aliqua duo possint differre per realitates uniuersales, & secũdum quid,& secundum secundam,& per quale quid, stante interea aliqua idemptitate in aliqua realitate singulari,& simpliciter, prima,& hoc aliquid; sicut uidemus econuerso, quòd aliqua duo possunt differre per realitates singulares, & simpliciter, & primas, & hoc aliquid, stante inter ea idemptitate in aliqua realitate uniuersali,& secundum quid, & secunda, & quod est quale quid;sicut,Sor.& Plato, & quęcũque aliqua duo realia sub eadem specie contenta,quæ per nullam realitatem differunt uniuersalem:quia quicquid est uniuersale in uno,& in altero. Iste igitur est intellectus propositionis,ut dicunt,& hæc de primo.

QVANTVM ad secundum introducuntur quatuor auctoritates ad pręsens, per quas conantur ostendere hanc esse intentionem Arist. Cuius gratia notandum, ut dicunt, quòd Philosophus sumit idemptitatem, uel diuersitatem secundum esse pro diuersitate,uel idemptitate diffinitiua,siue formali. Nam pro codẽ sumit esse, & quod quid erat esse; sed quod quid erat esse est ipsa rei quidditas:ergo esse accipitur quidditatiuè; & per consequens, ubicunque Philosophus dicit,res est eadem:esse autem non esse idem. Intelligendum est, quòd sunt idem realiter,non autem quidditatiuè,seu formaliter,ut patet ex dictis.

HOC SVPPOSITO inducitur primo, quod dicitur primo de generatione, & 2. de anima.s. quòd idem actus est augumentatio,& nutritio; esse autem non idem.Ex quibus dictis habetur,quòd isti duo actus sunt idem secundum rem, & distincta formaliter. Secundo inducitur quod scribitur 5. ethicorũ,ubi dicitur,quòd uirtus, & legalis iustitia est quædam eadem,esse aut non idem, quod est intelligendum,sicut prius. Tertio inducitur,quòd scribitur 4. Physicorum,ubi habetur. Sic est autem nunc idem,secundum quòd idem diuiso,& unio:esse autem non idem est.Ex quo patet idem,quod prius. Quarto,inducitur illud,quòd scribitur. 10. metaphysicæ, ubi dicitur. Non enim idem ignis,& elementi esse;sed ut quod re, & natura ignis est elementum, quod est intelligendum, ut prædicta. Propter hæc igitur,& alia multa patet esse de intentione Arist.aliqua differre secundũ esse quidditatiuum, quod quidem est differre per realitatem uniuersalem,& secundum secundã,& quale quid,stante inter talia unitate, & idemptitate reali, hoc est, in realitate singulari,& simpliciter, & prima, & hoc aliquid. Et hęc sufficiunt de secundo.

[Margin: tex. c. 41. tex. c. 47. Cap. 4. tex. c. 103. tex. c. 2.]

ADVERTENDVM autem,quòd ad ostendendum, quòd hæc cõclusio sit de necessitate rationis, & necessariò uera, præmittuntur duæ suppositiones. Quarum prima est, quòd ea,quæ Arist. dicit de prima causa. 12.met. quę immediatè recitabuntur, sunt in ea ex natura rei sine operatione intellectus cuiuscunque: quæ sunt hæc. Dicit enim,quòd causa prima est actus purus,substantia æterna,simplex,unica, optima,necessaria, diuina,infinita,immaterialis,& impassibilis. Secunda suppositio est,quòd hæc omnia sunt unica singularis realitas, omnino eadem idemptitate, & unitate singularitatis. Hæ autem suppositiones absque probatione supponuntur:quia conceduntur ab omnibus.

[Margin: tex. c. 30. tex. c. 33. tex. c. 78. tex. c. 37. tex. c. 39. tex. c. 41. tex. c. 49.]

HIS ERGO suppositis,arguitur sic.Omnia attributa primæ causæ sunt unica eadem singularitas, idemptitas, & simplicissima realitas: & tamen differunt formaliter per diuersas quidditates, & diuersas realitates uniuersales,& per diuersas quidditates secũdũ quid, & per diuersas realitates secundas, & qualia quid:ergo possibile est aliqua differre formaliter ex natura rei,ut sumptum est, stante inter ea idẽptitate reali. Consequentia huius euidens est per locum à parte subiectiua. Antecedens patet ex suppositionibus præmissis, quantum ad primam partem sui. Secundam partem probant.s.quòd talia attributa primæ causę formaliter differant: quia differunt per talia distinctiua qualia exposita sunt.s.per quidditates diuersas,& uniuersales,& realitates diuersas.

HOC AVTEM probatur quadrupliciter. Primo sic. Illę quidditates adinuicem sunt diuersę, quarum una alteri opposita,non dat magis,nec remota,minus:hoc est euidens:non enim est possibile,quòd quidditas hominis æquè maneat,ipsa remota ab homine,sicut apposita homini;sed quidditas bonitatis apposita æternitati,uel sapientię non dat magis,nec remota, minus: ergo sunt diuersę. Probatur Minor primo ethicorum,ubi dicit Philosophus. Sed neque perpetuum quidem esse magis bonum erit. Sed neque magis album,quod deus est:eo, quod est unius dei. Ex hoc habetur,quòd si sint duo bona,uel duo sapiẽtes,& uni duorum bonorum,uel sapientum apponatur æternitas,& ab alio remoueatur,cæteris paribus existentibus,quòd illud,à quo remouetur, nec erit minus bonum, nec minus sapiens:nec illud, cui perpetuitas apponitur. Et idem etiam apparet, ut dicunt sine auctoritate,si sint duo homines iusti, & magnanimi in codẽ gradu; si unus eorum moreretur cras, & alter ex dono dei perpetuaretur, & conseruaretur in eodem gradu; non esset iste perpetuus iustior illo cras morituro, uel sapientior. Secundo. Quorumcunque quidditates habent essentialitatem ordinem prioritatis,& posterioritatis naturalis p̃suppositionis,ipsa differunt formaliter, & quidditatiuè per huiusmodi quidditates: hoc patet:quia hoc est impossibile necessariò,naturaliter unam quidditatem ad se ipsam habere talem ordinem;sed quidditates,q̃ attribuuntur primæ causæ,sunt huiusmodi:ergo ipsa sunt distincta quidditatiuè. Probatur Minor de notitia, & amore,& delectatione. Hęc .n. sunt omnia in prima causa;& tamen habent ordinẽ naturalis, p̃suppositionis ex natura suarũ quidditatũ: delectatio enim necessariò,& naturaliter, in quocunque sit,præsupponit appetitum rei,ex cuius attingẽtia prouenit delectatio. Impossibile est enim aliquid delectari in re nõ appetita qualicũque appetitu. Et iterum impossibile est esse amorem in aliquo, nõ præsupposita notitia. Vnde Augustinus. 10. de trinitate dicit, quod quisque prorsus ignorat,amare nullo modo potest:quare &c. Patet igitur,quòd attributa primæ causæ secundum rationes suorum generum, seu realitatum in cõmuni sumptarum habent essentialem ordinem naturalis p̃suppositionis;& per cõsequens sunt diuersa quidditatiuè. Tertio quidditas unius attributi primæ causæ reperitur secundum rationẽ communem in aliquo sine quidditate alterius: ergo ipsa sunt diuersa

[Margin: Cap. 7. Cap. 1. et 2. tom. 3.]

diuersa formaliter,& quidditatiuè. Antecedens patet: quia communis ratio notitię est in quodam actu intellectus mei, uel tui, in quo non inuenitur communis ratio amoris: cum in nobis amor, & notitia sint distincta realiter, & essentialiter. Consequentia tenet: quia una quidditas non inuenitur in aliquo sine se ipsa, nisi dicatur, quòd quidditas inferior, & superior sint in eodem: & tamen superius inuenitur sine inferiori, quod in proposito locum non habet: quia notitia, & amor nō se habent sicut superius, & inferius. Quarto. Prima causa nouit omne cognoscibile, quantum est cognoscibile, per quodcunque cognitum; sed non uult, uel appetit omne appetibile, quantum est appetibile, per quęcunque appetitum: ergo notitia, & appetitus in ea differunt formaliter, & ex natura rei. Prima pars antecedentis patet de se. Et ponit eam Algazel in metaphysica sua 1. tractatu, summa tertia, sub his uerbis. Primus. 1. prima causa scit omnes species, & genera omnium, quæ sunt, & nihil deest scientiæ ipsius. Secunda pars patet: quia multi homines mali appetunt fornicari, & furari, quæ deus non appetit, nisi permissiuè; immò & aliquando permittit, quòd mala desideria compleantur. Sic igitur patet antecedens. Consequentia tenet: quia non est possibile, nec intelligibile quòd aliquod unum, & idem super aliquod unum, & idem secundum eandem lationem latoris feratur, uel non feratur; sed prima causa, ut dictum est, fertur ultimatè secundum notitiam super hanc fornicationem; nō autem secundum appetitum: ergo alia est ratio formalis notitiæ, & alia ratio formalis appetitus; & per consequens notitia, & appetitus in prima causa formaliter differunt. Sic igitur probatum fuit antecedens dictæ rationis quarto metaphysicæ, & per consequens declarata est propositio, seu conclusio, ut dicunt.

SECVNDAM conclusionem, quę directè est ad propositum, probant multi sic. Primo. Si rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non distinguerentur ex natura rei formaliter; sequeretur, quòd intellectus, & uoluntas non essent potentiæ distinctæ essentialiter; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia secundum Aristotilem secundo huius, potentię distinguuntur per actus, & actus per obiecta, quòd est intelligendum formaliter sumpta: ergo à destructione consequentis. Si obiecta non distinguuntur formaliter, nec actus; nec per consequens potentię. Secundo. Ratio formalis in obiecto intellectus debet pręcedere actum intelligendi: quia nō esset uerum, si ad eius cognitionem; & per consequens distinctionē concurreret intellectus: rationes igitur obiectales intellectus, & uoluntatis non distinguuntur per actum rationis; & per consequens distinguuntur ex natura rei formaliter. Tertio quæcũque sunt actualiter in aliquo, sunt ibi distincta secundum rationes suas formales: hoc patet: quia ad actum semper sequitur distinctio 7. metaphysicæ; sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sunt actualiter in quocunque ente creato, uel increato: ergo, &c. Quarto. Subiectum, & eius propria passio distinguuntur, ad minus formaliter, & quidditatiuè; sed obiectum, quod obiectat uoluntatem, formaliter est propria passio entis, quod est obiectum intellectus: ergo.

tex. c. 22.

tex. c. 49.

Confutatio præfatæ opin.

ISTE MODVS dicendi est omnino impossibilis, & quantum ad suppositum, & quantum ad propositum. Et ideo pono contra eum duas conclusiones. Prima est, quòd distinctio formalitatis, & formalitatis arguit necessariò extra intellectum distinctionem rei, & rei. Secunda est, quòd impossibile est rationes obiectales intellectus, & uoluntatis distingui ex natura rei formaliter. Pro declaratione primę conclusionis, seu propositionis in probatione prędictæ opinionis pręmittuntur quatuor suppositiones.

PRIMA est, quòd omnis realitas de mundo est realitas singularis, realitas simpliciter, realitas prima, & hoc aliquid. Et hæc destruit quatuor eius diuisiones, & quatuor comparationes huius doctoris.

SECVNDA suppositio est, quòd quid est, & quidditas dicit realitatem singularem; realitatem simpliciter, hoc aliquid. Et hæc destruit eius quatuor suppositiones.

TERTIA suppositio est quòd differre formaliter, & quidditatiuè est differre per singularem realitatem per realitatem simpliciter primam, hoc aliquid. Et hęc destruit fundamentum positionis.

QVARTA est, quòd Philosophus non sumit semper idemptitatem, uel diuersitatem secundum esse pro idemptitate, & diuersitate quidditatiua, siue formali. Et hæc ostendit positionem suam non esse de intentione Arist.

PRIMA suppositio sufficienter fuit probata quæstione tertia primi libri articulo primo, secundo, & tertio. Probatur tamen ad pręsens dupliciter.

Primo. Omnis realitas Pauli, quæ potest annihilari, manente Martino, est realitas singularis simpliciter, prima, & hoc aliquid: sed omnis realitas Pauli potest annihilari, Martino manente: ergo omnis realitas Pauli est singularis, & simpliciter, & prima, & hoc aliquid. Et pari ratione, qua probatur de uno indiuiduo, potest probari de quocunque alio: ergo omnis realitas de mundo est realitas singularis: cum omnis realitas de mundo sit alicuius indiuidui realitas. Declaro ergo Maiorē, & Minorem propositionem, & primo Maiorem. Cuius gratia aduertendum, quòd omnis entitas uniuersalis, quæ erat in Paulo manet, manente Martino: hoc patet quia omnis entitas uniuersalis, quæ erat in Paulo, erat in Martino; sed omnis entitas Martini manet in annihilato Paulo: aliás deus nō posset abstrahere influentiam suam ab uno indiuiduo, aliud in esse cõseruando, quod est falsum: ergo omnis entitas uniuersalis, quæ erat in Paulo manet, manente Martino; & per consequens omnis realitas Pauli, quæ potest annihilari, manēte Martino, est realitas singularis. Et hæc erat Maior. Minor patet de se. Nam si omnis realitas Pauli nō posset annihilari, manente Martino, Paulus, qui ponitur annihilatus non esset annihilatus, quod implicat contradictionem. Consequentia patet: quia annihilatio dicit totam destructionem. Secundo sic. Accipio diuinam essentiam, uel deitatem, per quam deus est deus: & hoc ens, quæ est una singularis realitas, ut suppono, ex una parte; & realitatem illam, per quam deus est ens, uel bonus, uel sapiens ex alia. Et arguo sic. Aut in deo sunt duæ realitates diuersæ. Vna. s. per quam est deus, & hoc ens. Et alia per quã est deus, bonus, & sapiens. Aut per unam, & eandem realitatem præcisè habet deus, quòd sit hoc ens, & bonus, & sapiens; & quod sit deus, & hoc ens. Primum dari non potest propter duo. Primo: quia non posset saluari diuina perfectio. Secundo: quia non posset uitari realis compositio. PRIMVM declaro per rationem Arist. quam facit 12. metaphysicę ad probandum, quòd substantia, & intelligere primæ causę sint unum, & idem. Arguit enim. Si esset aliud intelligere primę causæ, & substantia eius; sequeretur, quòd substantia eius non esset optima simpliciter, quod est reputandum impossibile. Consequentia probatur: nam si substantia primæ causę non est intelligere eius; sequitur, quòd prima causa secundum substantiam suã non est perfectissima, nec optima; immò perficitur per aliquid. s. per ipsum intelligere: ergo relinquitur, quòd substantia primæ causæ sit suum intelligere. Hãc rationem resumo formaliter, accipiendo diuinã essentiã, uel deitatem, per quã deus est deus. Et hoc ens ex una parte. Et realitatē illam, per quam est ens, bonus, & sapiens ex alia parte, & arguo, sicut Aristotiles. Si esset alia realitas primæ causæ, per quam esset ens, bonus, & sapiens, & alia, per quam esset deus, & hoc ens; sequeretur, quòd diuina essentia, uel deitas non esset optima simpliciter, quod est reputandum impossibile.

tex. c. 36.

bile. Consequētia tenet, sicut consequentia Arist. quia quod non est ens, nec sapiens per se, & per essentiā suā, non est perfectissimum, nec optimum simpliciter; sed stante supposito, prima causa nō esset ens, siue bonus, nec sapiens per se, nec per essentiam suam; sed per quandam aliam realitatem: ergo. NEC VALET; si dicatur, quòd deus est deus per deitatem, & diuinam essentiam; & etiam hoc ens, quæ. s. deitas, uel diuina essentia est una singularis realitas, & est bonus sapiens, &c. Per realitatem aliquam uniuersalem; ista tamē realitas uniuersalis idemptificatur essentiæ, uel deitati, sicut superius suo inferiori. Et per consequens adhuc, stante supposito, Deus esset ens, bonus, sapiens per essentiam suam. HOC AVTEM non ualet. Primo: quia assumit falsum. Secundo: quia confirmatur propositum. Assumit quidem falsum, quòd in prima causa nulla ponitur uniuersalis realitas: nam uniuersalis realitas est realitas secundū quid, ut dicunt, sed omnis realitas secūdum quid est imperfecta: ergo nulla talis est ponenda in deo. CONFIRMATVR etiam propositum: quia si ista uniuersalis realitas idemptificatur diuinæ essentiæ, uel deitati, quæ est unica singularis realitas. Iam non erūt ibi duæ realitates; sed una tantum, quod est propositū. Oportet ergo cōcedere propositum, uel negare suppositū; & per consequēs declaratum est, stante supposito, ꝙ non posset saluari diuina perfectio. SECVNDVM declaro, scilicet, quòd non posit uitari realis compositio. Nam ubicunque sunt duæ realitates simpliciter, ibi est compositio, uel aggregatio simpliciter. Ergo ubicunque sunt duæ realitates secundū quid, erit compositio, uel aggregatio secundum quid; & per consequens, ubi est una realitas simpliciter, & alia secundum quid; sicut in composito, realis erit compositio, uel aggregatio simpliciter, uel saltem secundum quid: quicquid detur, tollit diuinam simplicitatem. Primum igitur dari non potest propter duo prædicta. Relinquitur ergo secundum, uidelicet, quòd realitas, per quam deus est deus, & hoc ens: & realitas, per quam deus est ens, bonus, & sapiens sit una realitas præcisè. Sed ista, per quam deus est deus, & hoc ens, est singularis realitas: ergo & illa, per quam deus est bonus, & sapiens: aliàs una, & eadem realitas esset singularis, & nō esset singularis, quod implicat; sed pari ratione, qua realitas, qua deus est ens, est singularis, & quæcunque realitas est singularis: ergo omnis realitas, quę in deo est, est realitas simpliciter, prima, &c. eodem modo deducendo rationem. Omnis realitas, cuiuscunque indiuidui erit simpliciter; & per consequens oportet concedere oēm realitatem esse realitatem singularem, primam, simpliciter, hoc aliquid.

Diluit responsionem quandam, quæ præfatæ rationi aduersari potuisset.

ET CONFIRMO istam deductionem in creaturis. Nam constat, quòd Petrus & est homo, & hic homo: animal, & hoc animal. Aut in Petro sunt duæ humanitates; una, per quam est homo: & alia, per quàm est hic homo. Et duæ animalitates: una, per quā est animal, & alia per quam est hoc animal. Aut per unam, & eandem humanitatē Petrus est homo, & hic homo: & per unam animalitatē est animal, & hoc animal. Primum uidetur ridiculum. s. quòd in homine sint duæ humanitates diuersæ; uel duæ animalitates; cum per unam formam singularem habeat omnia prædicta. Relinquitur ergo secundum. Scilicet, quòd per unam, & eandem humanitatem Petrus est homo, & hic homo. Sed humanitas, per quam Petrus est hic homo est una singularis realitas: ergo & humanitas, per quam est homo, & sic de singulis consimilibus. Omnis igitur realitas Petri, & cuiuscūque indiuidui alterius erit singularis realitas, & realitas simpliciter, realitas prima, & hoc aliquid. Et sic patet prima suppositio.

SECVNDA sequitur ex prima. Si enim omnis realitas est realitas singularis: cum quidditas sit quædam realitas: aliàs esset nihil, uel ens rationis; sequitur, quòd quidditas sit singularis realitas.

CONFIRMATVR dupliciter. Primo sic. Quidditas diuina est quidditas singularis; alias non esset perfectissima per naturam, quod est reputandum impossibile: ergo quidditas diuina erit realitas singularis, simpliciter, prima, & hoc aliquid. Consequentia patet: nam si quidditas diuina est singularis: cum sit aliqua realitas, erit realitas singularis. ET CONFIRMATVR. Nam si quidditas diuina est uniuersalis realitas, ut dicunt, cum uniuersale, sit aptum natum prędicari de pluribus sequitur, quòd quidditas primæ causæ sit apta nata prędicari de pluribus, & reperiretur in plurib. quod etiam est erroneum, & contrarium rationi, & fidei. Vlterius apparet consequentia huius ex dictis huius doctoris, qui dicit, quòd duo indiuidua eiusdem speciei nullo modo differunt, quantum ad quidditates: quia non differunt, quantum ad realitates uniuersales: ergo eo ipso, quòd quidditas est uniuersalis realitas; sequitur, quòd prædicetur de pluribus, & reperiatur in pluribus una, & eadem quidditas: & per consequens hoc competeret quidditati diuinæ. Vel oportet concedere saltem, quòd ista est realitas singularis. Secundo. Si quidditas cuiuscunque indiuidui non esset realitas singularis; sequeretur, quòd nullum indiuiduum posset corrumpi aliqua uirtute, quantum ad quidditatem, alio indiuiduo eiusdem speciei manente; immò, quòd plus est: ita completè, & ita perfectè maneret quidditas Martini, ipso mortuo, sicut ipso uiuente: cuius oppositum dicat ratio recta. Consequentia patet: quia quicquid uniuersalitatis est in Martino, manet completè, & perfectè in quolibet alio indiuiduo, & homine manēte: quare, &c. Et sic patet secūda suppositio.

TERTIA suppositio sequitur euidenter ex ista secunda. Si enim quidditas est singularis realitas, differre formaliter, & quidditatiuè erit differre per realitatem singularem, per realitatem simpliciter, primam, & hoc aliquid.

QVARTA suppositio apparet euidenter ex dictis Arist. Dicit. n. Arist. 3. huius ꝙ non est alterum appetitiuum, & fugitiuum, nec inter se, nec à sensitiuo, esse autem alterum. Tunc peto uel Arist. in hac auctoritate accipit diuersitatem secundum esse pro diuersitate tantum formali; uel pro aliqua alia. Si detur secūdum, habetur propositum. Si detur primum; sequitur appetitiuum, & fugitiuum non plus distingui à sensitiuo, quàm inter se, quòd falsum est. Consequentia patet: nam utrobique est distinctio formalis. Falsitas consequentis patet: nam appetitiuum, & fugitiuū distinguūtur à sensitiuo essentialiter: nam alia uirtus, seu potentia est in nobis appetitus, & alia ipse sensus, quamuis idem loco, & subiecto. Fundamentaliter. n. in eodem organo sunt, & subiectiuè secundum intentionem Arist. inter se tamen appetitiuum, & fugitiuum non distinguuntur essentialiter: non enim est in nobis alia uirtus, per quam appetimus delectabile; & alia, per quam fugimus triste: sed per unam, & eandem uirtutem facimus hoc, & illud. Sicut uidemus, ꝙ per unā, & eandem formam graue tendit à loco sursum, tanquā à loco disconuenienti, & tendit deorsum; sicut in locum sibi conuenientem. Non ergo semper Arist. sumit diuersitatem, uel idemptitatem secundum esse pro idēptitate, uel diuersitate formali, siue quidditatiua.

tex. c. 29.

ET IDEO notandum, quòd Aristoteles quandoque dicit aliqua esse eadem: esse autem non idem: quia sunt idem subiectiuè: distincta autem quidditatiuè. Et tunc accipit esse pro quidditate. Et isto modo, non est alterum appetitiuum à sensitiuo: esse autem alterum: quia non distinguuntur loco, & subiecto; distinguuntur tamen quidditatiuè. Sed quæ sic distinguuntur, necessariò realiter distinguuntur, ut inferius patebit. Quandoque autem dicit, quòd res est eadem, esse autem non idem: quia sunt idem realiter; differunt tamen ratione. Et isto modo non est alterum appetitiuum, à fugitiuo; esse autem alterum, ut patet ex dictis.

Sic ergo

Sic ergo apparent suppositiones prædictæ.

Probatio primæ conclusionis latæ in aduersarios.

HIS ERGO suppositis, facile est uidere, quòd distinctio formalitatis, & formalitatis eo modo, quo lóquitur iste doctor de formalitatibus arguunt necessariò distinctionem rei, & rei: quod probatur triplici medio. Primo sic. Quæ distinguuntur aliquo modo realiter, distinguuntur in aliqua realitate singulari, & in aliqua realitate simpliciter, prima, & hoc aliquid: hæc patet ex prima suppositione: quia omnis realitas est realitas singularis; sed quæ distinguuntur formaliter, aliquo modo distinguuntur realiter secundum istũ doctorem, & rationem: quia distinguuntur ex natura rei: ergo quę distinguuntur formaliter, distinguuntur in aliqua realitate singulari, & simpliciter, prima, & hoc aliquid; & per consequens distinguunt simpliciter, & absolutè realiter. Distinctio ergo formalitatis, & formalitatis necessariò arguit distinctionem rei, & rei.

Secundo. Quidditas est realitas singularis: ergo distingui quidditatiuè per diuersas quidditates est distingui realiter per realitates singulares; & per consequẽs, sequitur idem, quòd prius. Antecedens patet ex secunda suppositione. Consequentia tenet ex terminis.

Tertio. Quæ differunt per quidditates, differunt per realitates, & realiter: hæc patet ex tertia suppositione: quia differre formaliter, & quidditatiuè est differre per realitates singulares, &c. Sed quæ differunt per formalitates, differunt per quidditates: cum quidditates sint formalitates per eos: ergo quæ differunt per formalitates, differunt per realitates, siue realiter.

SIC IGITVR apparet prima propositio secundum expositionem huius doctoris. Vnde non credo omnes tenentes formaliter hanc positionem, sic intelligere: idcirco probo ulterius hanc propositionem tripliciter. Primo sic. Accipio realitatẽ cuiuscunque entis creati, uel increati, & eius formalitatem. Et peto. Vel eius formalitas, & eius entitas sunt unum, & idem omnibus modis extra intellectum. Vel non. Si detur primum, habetur propositum: nã quæ sunt unũ, & idem omnibus modis ex natura rei, multiplicato uno extra intellectum, multiplicatur & reliquũ; aliàs unum, & idem omnibus modis multiplicatur, & non multiplicatur, quod implicat. Patet etiam per eos, qui probant essentiam diuinam, & relationem in diuinis non esse idem omnibus modis: quia non multiplicatur essentia, multiplicata relatione. Si igitur realitas, & sua formalitas sunt unum, & idem omnibus modis ad multitudinem, & distinctionem formalitatum, sequitur multiplicatio, & distinctio etiam realitatum, quod est propositum. Si uero detur secundũ. Quæro ulterius. Vel realitas, & eius formalitas nullo modo sunt idem. Vel aliquo modo sunt idem, & aliquo modo non: patet hæc diuisio à sufficienti partium enumeratione. Si detur primum, habetur propositum. Nam formalitas, uel est aliqua realitas, uel nulla. Si nulla: ergo nihil: quia, quòd nulla res est, omnino nihil est, secũdũ Beatum Augustinũ primo de doctrina christiana; & per consequens distingui per formalitates est distingui per realitates, uel entitates. Si aliqua: cum non sit sua realitas ex supposito, erit alia; & per consequens distingui formaliter est distingui realiter; & per duas realitates alias à realitate, qua fundatur, quòd est propositum. Si detur secundum, scilicet, quòd sit aliquo modo idem, aliquo modo non. Peto uel realitas est sua formalitas una, & eadem: omnimodè conueniunt, & differunt extra intellectum, uel non: sed alio, & alio differunt, & conueniunt. Primum dari non potest etiam per eos: nam, ut dicunt, quæcunque conueniunt, & aliquo sui conueniunt, & aliquo sui differunt. Et hoc est mediũ, & principiũ, per quod conantur probare, quod relatio, & essentia in diuinis aliquo mõ distinguuntur ex parte rei: quia pater, & filius conueniunt in essentia, & differunt in relatione. Relinquitur ergo secundum. s. quòd aliquo modo conueniunt, & aliquo modo differunt; & per consequens infra ambitum realitatis præcisè sumptæ, ut p̃scindit à sua formalitate, est aliquid aliud, & aliquid aliud: & similiter infra ambitum formalitatis, ut præscindit à realitate. Et tunc petam ulterius de illo alio, & alio: sicut prius petitum est de realitate, & formalitate; & per consequens erit processus in infinitum in entibus extra intellectũ. Sed talis processus est uitandum: ergo positio nulla.

Cap. 2. Tom. 3.

ET CONFIRMATVR quia realitas, & formalitas sua conueniunt; & differunt extrà intellectum: ergo essent eandẽ formaliter, & distincta realiter. Vel essent eadem realiter, & distincta formaliter: hoc patet etiam per eos. Primum non potest dari propter duo: quia, quòd non est realitas, nec includens realitatem à nullo distinguitur realiter; sed formalitas ut pręscindit à sua realitate, à qua distinguitur ex supposito, nec est realitas, nec habens realitatem: ergo non distinguitur realiter ab ipsa. Secundo: quia sequeretur, quòd magis distingueretur à sua realitate formalitas, quam à formalitate sibi opposita, quòd est falsum, etiam per eos. Consequentia patet: quia distinctio formalitatis à formalitate est tantum formalis: hæc autem ponitur realis; sed distinctio realis est maior distinctione formali, ut dicunt: ergo.

Secundum etiam dari non potest propter alia duo. Primo: quia, quod non est formalitas, nec habens formalitatem à nullo distinguitur formaliter; sed realitas, ut præscindit à suis formalitatibus, à quibus distinguitur ex supposito, nec est formalitas, nec habens formalitatem: ergo. Secundo. Quia non est minoris uirtutis, & efficaciæ realitas ad distinguendum realiter, quàm formalitas ad distinguẽdum formaliter: si ergo formalitas distinguitur formaliter à sua realitate: quàmuis, ut sic, realitas non sit formalitas: pari ratione realitas distingueretur realiter à suis formalitatibus: quanuis, ut sic, non sint realitates; & per consequens si realitas, & formalitas distinguerentur formaliter, distinguerentur & realiter.

SECVNDO ad principale sic. Vel realitas, & formalitas sunt idem adæquatè, & conuertuntur: uel unum sub alio continetur, puta, formalitas sub realitate: uel econuerso: uel ambo continentur sub quodam tertio: uel sunt duo penitus disperata: hoc patet per sufficientem diuisionem. Si detur primum; sequitur, quòd, quæ distinguuntur formaliter, distinguuntur realiter, & econuerso; & per consequens habetur propositum. Si uero detur secundum, puta, quòd formalitas contineatur sub realitate; & cum quodlibet inferius includat suum superius essentialiter, & recipiat prædicationem ipsius; sequitur, quòd, quæ distinguuntur formaliter per duas formalitates, distinguuntur realiter per duas realitates: quod est propositum. Item, quę non sunt idem in superiori, non idemptificantur in inferiori, ut puta, quæ idemptificantur in animalitate, nõ idẽptificãtur in humanitate: si ergo realitas est quid superius ad formalitatem; sequitur, quòd, quę non sunt idẽ realiter, non erunt idem formaliter, & in formalitate, cuius oppositum ipsi dicunt. Nam per eos Petrus, & Paulus, qui distinguuntur realiter, nullo modo distinguuntur formaliter, siue in aliqua formalitate. Si autem detur tertium. s. quòd realitas contineatur sub formalitate; sequitur, quòd aliqua formalitas non sit realitas: sicut eo ipso, quòd animal est superius ad hominem, aliquod animal est, quod non est homo; immò dicitur fallacia cõsequentis, arguendo à superiori ad inferius affirmatiuè; & per consequens aliqua formalitas erit nihil; quia non erit realitas; & sic ens rationis, uel nihil. Si uero detur quartum; sequitur, quòd nec realitas erit formalitas, nec econuerso; & per consequens formalitas erit nihil: quia, quòd nulla res est, omnino nihil est, ut dictum est supra. Consequentia patet: nam quę sic continentur sub aliquo tertio, ꝙ unum sub alio non continetur, nec econuerso; unum nõ prædicatur de alio prædicatione dicente, hoc est hoc. Nam eo ipso, quòd homo est asinus, continentur sub animali,

D. August. 1. de doctr. chr. cap. 2. tom. 3.

li, quòd unum sub alio non continetur; nec econuerso; unum non recipit prædicationem alterius, nec ecõ uerso. Si autem detur quintum; idem inconueniens sequitur euidentius: nam quæ sunt penitus disperata, non prædicantur de se inuicem prædicatione dicente, hoc est hoc. Quicquid ergo detur habetur propositum, uel sequitur impossibile; & per consequens positio eius non est uera.

TERTIO. Formalitas sumpta præcisè, ut formalitas est, & ut distincta formaliter ab alia formalitate. Vel est aliquid, uel nihil. Si nihil ergo distinctio formalitatis nulla. Si aliquid;uel realis, uel rationis. Si rationis: ergo distinctio formalis, ut sic, est distinctio rationis. Si reale;uel est aliqua res, uel nulla res. Si nulla res: ergo nihil, cum nihil, & nulla res in his, quæ sunt extra animam æquipolleant secundum regulam Beati Augustini superius allegatam. Si aliqua res, uel est illa res, quæ supponitur, ut realitas, aut alia. Si illa; sequitur quòd idem erit principium idempticans, & diuersificans, quod est impossibile. Si alia: ergo sunt ibi duæ res distinctæ; & per consequens distingui formaliter est distingui realiter, quod est propositum. Patet igitur prima propositio.

1. de doc. Christ. cap. 2. Tom.3.

SECVNDA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Distinctio formalitatis, & formalitatis arguit necessariò distinctionem rei, & rei: ergo à destructione consequentis. Quæ non distinguuntur realiter, nec formaliter; sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non distinguuntur realiter etiam per eos: ergo nec formaliter. Secundo. Si rationes obiectales intellectus, & uoluntatis distinguuntur ex natura rei formaliter; sequeretur, quòd incognitum esset uolitum; consequens est expresse contra Beatum Augustinum. 10. de trinitate dicẽtem, quòd nihil uolitum, nisi prius cognitum. Consequentia patet: quia ratio formalis obiecti uoluntatis; cum terminat actum, est uolita, & desiderata: & tamen non erit cognita, cum nulla potentia se extendat, nisi ad illud, in quo reperitur ratio formalis sui obiecti.

Cap. 1. & 2. Tom.3.

Tertio sic. Illud, quod subterfugit rationem entis, est omnino nihil; sed secundum uiam istorum doctorum, quod subterfugit rationem formalem obiecti adæquati intellectus nostri, subterfugit rationem entis: quia ens, inquantum ens, est obiectum adæquatum intellectus nostri, ut dicunt: ergo, quòd subterfugit rationem formalem obiecti adæquati intellectus nostri, est omnino nihil secundum eos: ergo ratio formalis, quæ ponitur in obiecto uoluntatis est distincta formaliter à ratione formali obiecti intellectus, est omnino nihil, quod est impossibile. Rationes igitur obiectales intellectus nostri, & uoluntatis non possunt distingui ex natura rei formaliter, ut dicunt, nec rationes eorum in aliquo conuincunt. Verum, quia aliquæ ex eis non possunt bene solui, quousque appareat, quid dicendum ad propositum: idcirco unà cum quibusdam alijs in fine huius articuli soluentur.

DIMISSO igitur isto modo dicendi, adhuc est alius modus dicendi cuiusdam doctoris nostri dicentis, quòd obiectum cuiuscunque potentiæ cognitiuæ, uel sensitiuæ habet se ad potentiam ipsam in duplici habitudine, scilicet, in habitudine mouentis, & in habitudine terminantis. Obiectum ergo intellectus, & uoluntatis si comparetur ad potentias in ratione mouentis, ut sic, objicit se eis sub una, & eadem ratione formali. Si uero comparetur ad eas in ratione terminantis, sic objicit se eis sub alia, & alia ratione formali.

Magistri. Ger. Sen.1. Sent. d. 1. q. tertia prin. arg.3.

PRIMAM propositionem probant una ratione tali. Quandocunque aliquod mouens mouet aliqua duo mobilia secundum quendam ordinem, ut puta, unum mediante alio, semper mouet secundum per eandem rationem, per quam mouet primum. Patet: nam si per aliam rationem moueret primum, & per aliam secundum, non moueret secundum mediante primo. Sed obiectum intellectus, & uoluntatis mouet istas duas potentias ad actus suos, & mouet uoluntatem mediante intellectu, ut ab omnibus conceditur: ergo.

SECVNDAM propositionem, quæ est magis dubia, probat tripliciter. Primo sic. Si obiectum intellectus, & uoluntatis causaret actum uolendi, & intelligendi sub eadem ratione formali; sequeretur, quòd præfati duo actus essent eiusdem speciei; consequens est falsum. Falsitas consequentis ab omnibus conceditur communiter. Consequentia uidetur nota: quia quicunque actus animæ sumunt speciem ab obiectis. Secundo. Si obiectum intellectus, & uoluntatis terminaret actum uolendi, & intelligendi sub eadem ratione formali; sequeretur, quòd duæ habitudines diuersarũ rationum possent habere eundem terminum formaliter; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet. Nam constat, quòd isti duo actus habent essentialem dependentiam, siue habitudinem ad obiectum. Cum ergo actus præfati sint diuersarum rationum, & eorum essentiales habitudines erunt diuersarum rationum. Si ergo obiectum terminaret hos duos actus sub eadem ratione formali; duæ habitudines diuersarum rationum haberent eundem terminum formaliter. Falsitas consequentis patet: si enim duæ habitudines diuersarum rationum haberent eundem terminum formaliter; tunc terminus non faceret per se ad unitatem habitudinis; & per consequens nec ad diuersitatem, quod tamen ad sensum patet esse falsum. Nam uidemus, quòd stante eodem obiecto, uel subiecto, uel fundamento, puta, albedine, plurificatur realis habitudo, & relatio propter diuersitatem terminorum. Alia enim est ratio similitudinis, quæ fundatur in albo respectu alterius albi. Et alia est ratio dissimilitudinis, quæ fundatur in eodem albo respectu nigri: tales. n. relationes plurificantur ad plurificationẽ terminorum. Item non requiritur minor diuersitas in terminis relationum, quàm in fundamentis; sed impossibile est, quòd idem fundamentum formaliter sumptum, fundet diuersas relationes: ergo nec idem terminus formalis poterit eas terminare. Minor probatur per Aristotilem in 3. physicorum dicentem, quòd potentia ad sanitatem, & infirmitatem non est eadem: quia si essent eædem potentiæ; sanitas, & infirmitas esset idem: ergo eodem modo, si in albedine esset eadem ratio, & potentia fundaret similitudinem, & dissimilitudinem; sequeretur, quòd similitudo, & dissimilitudo essent idem.

Tex. c. 10.

Tertio. Ad principale. Si obiectum per eandem rationem formalem terminaret hos duos actus; sequeretur, quòd eandem determinationem reciperet ab eis; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia obiectum non sortitur denominationem ex actu. Nec propter rationẽ terminãdi: quia secundũ illã rationem habet actus essentialiorem habitudinem ad obiectum. Falsitas consequentis, quamuis probet eam, manifesta est de se.

SED NEC ISTE modus uidetur uerus, salua reuerentia dicentis, principaliter propter duo. Primo. Quia incidit in positionẽ formalitatum necessariò, quam tamen ipsemet improbat esse. Secũdo. Quia ponit, ꝙ obiectũ per aliã rationẽ mouet potentiam, & per aliã terminat eius actũ, quòd non est uerum. Ostendo ergo primo, quòd sic dicentes incidunt in positionẽ formalitatũ. Et arguo sic. Aut istæ duæ rationes obiectales, quæ terminant actum uolendi, & intelligendi distinguũtur inter se sola ratione, uel ex natura rei, circũscripto opere intellectus. Si detur primũ; sequitur, quòd positio eius sit falsa, & superflua. Est quidem falsa. Nam sicut rationes terminantes dicũtur di-

Confutatio opin. præmissæ.

stingui secundum rationem: quia terminant distinctos actus: quàmuis ex parte rei non distinguantur: ex opposito pari ratione, rationes mouentes distinguerentur secundum rationem: quia mouent distinctas potentias, non obstante earum idemptitate reali. Erit igitur superflua: nam sic dicentes incidunt de plano impositionem Commentatoris, qui ponit rationes obiectales intellectus, & uoluntatis distingui ratione sola. Nec differt ista positio ab illa, stante supposito nisi in uerbis; & per consequens erit superflua. Si uero detur secundum, habetur propositum: nam ponere in obiecto intellectus, & uoluntatis, stante idemptitate reali ipsius, duas rationes distinctas ex natura rei, est ponere formalitates expresè.

12. Metaph. Com. 39. & 51. Item. 4. Metaphy. Tex. c. 3.

Solutio Magistri Gerard. Senes. ubi supra.

NEC VALET solutio, quæ datur ad ista rationem. Dicunt enim isti doctores, quòd differentia inter istas rationes est ex natura obiecti fundamentaliter, & potentialiter; sed ex ipsis actibus completiuè, & actualiter, sic intelligendo, quòd ipsum obiectum habet in se naturam, secundum quam potest terminare istos actus diuersos alio, & alio modo; ista tamen differentia reducitur de potentia ad actum. Et completur per hoc, quod isti actus terminantur actualiter ad obiectum, secundum quòd ipsum erat in potentia ad terminandum eos. Sicut etiam uidemus, quòd relatio similitudinis in albedine fundata, non existente termino opposito, dicitur esse in eodem fundamento ex natura rei, solum potentialiter. Existente uero termino opposito, incipit esse in eodem fundamento actualiter; per nullam tamen mutationem in ipso factam; ita suo modo, ut dicunt, in proposito, puta, quia rationes terminandi sunt in obiecto, non existentibus perfectis actibus; sed solum secundum potentiam: & tunc potentialiter distinctè: & ipsis incipientibus, incipiunt istæ rationes esse actualiter in obiecto, & actualiter distinctæ.

ISTE ERGO modus nam incidit in positionem formalitatum: quia illa positio ponit, quòd illæ rationes obiectales, ita differunt ex natura rei, quòd præueniunt ipsos actus, & sunt completæ in obiecto, antequam actus præfati sint in potentijs, quod hic negatur. SED IN rei ueritate hæc solutio, quàmuis sit apparens: non tamen euadit rationem propter duo. Primo. Quia assumit falsum. Secundo. Quia concesso, quod assumitur, habetur propositum. Assumit enim falsum: quia ponit, quòd rationes terminandi sunt in obiecto, non existentibus actibus, nisi solum potentialiter: & ipsis existentibus, incipiunt ibi esse actualiter. Sicut relatio similitudinis existens fundata in albedine, non existente termino opposito. Hoc autem est falsum: quia adhuc sequitur, quòd rationes obiectales terminantes actum uolendi, & intelligendi sint respectus, siue relatio formaliter, & præcisè, quod est omnino falsum. Consequentia patet: quia quicquid erat in potentia, & reducitur ad actum per solam mutationem factam in altero est relatio, siue respectus formaliter, & præcisè. Hoc patet; quia per hoc distinguitur absolutum à respectiuo per Aristot. & per eum. Sed ex supposito, rationes terminantes hos actus intelligendi, scilicet, & uolendi erant potentialiter in obiecto, non existentibus ipsis actibus, & ipsis existentibus, incipiunt ibi esse actualiter: eo, quòd actus actualiter terminantur ad obiectum: ergo tales rationes obiectales erunt respectus, siue relatio formaliter, & præcisè: patet igitur consequentia. Sed falsitas consequentis probatur dupliciter. Primo: quia si huiusmodi rationes essent respectus, siue relatio formalis, & præcisè; sequeretur, quòd obiectum sumptum formaliter, realiter referreretur ad actum intelligendi, & uolendi; quod apparet falsum esse.

Confutatio solutionis præfati Docto.

Secundo: quia, quod quietat appetitum nostrum non potest esse relatio, siue respectus formaliter, & præcisè; sed obiectum formaliter acceptum, quietat uoluntatem nostram: ergo &c. Assumit igitur falsum dicta solutio.

SED OSTENDO secundo, quòd concesso assumpto, adhuc habetur propositum. Nam, ut ipsimet concedunt, quamuis huiusmodi rationes præcedant solum potentialiter in obiecto terminationem ipsorum actuum. Existentibus tamen actibus dictę rationes obiectales sunt in obiecto actualiter, & actualiter distinctæ.

QVAERITVR ergo. Vtrum rationes terminantes actum intelligendi, & uolendi, existentibus actibus, distinguantur inter se sola ratione, uel ex natura rei? Si detur primum incidit in positionem Commentatoris, sicut prius dicebatur. Si detur secundum habetur propositum.

ET CONFIRMATVR: quia istæ rationes, ut sunt actualiter distinctæ, uel sunt duo quædam ex natura rei, uel non. Si detur primum, uel sunt duæ res, uel non. Primum dari non potest, etiam ipsi dicunt: relinquitur ergo secundum; & per consequens cum idemptitate reali aliquorum stat uera dualitas ex natura rei. Et hoc est incidere in formalitates. Si autem dicatur, quòd non sunt duo quædam ex natura rei, cum omnis dualitas, quæ non est realis, sit rationis, habetur positio communis. Præterea. Vel existentibus actibus, rationes terminantes sunt realiter in obiecto, uel non. Non potest dici, quòd non: quia tunc obiectum non terminaret realiter. Si dicatur, quòd sic, cum existentibus actibus, sint duæ, & distinctæ rationes actualiter, ut dicunt, sequitur, quòd cum reali idemptitate obiecti stat uera dualitas realis talium rationum: cum quicquid est in obiecto realiter, sit aliquid reale; & per consequens habemus formalitates expresè. Patet igitur, scilicet, primum, uidelicet, quòd hæc positio, si debet differre à positione communi, incidit in positionem formalitatum necessariò.

OSTENDO igitur secundo, quòd sit impossibile ponere, quòd obiectum per aliam rationem moueat potentiam, & per aliam terminet actum eius, ut dicunt. Et, quòd hoc ponant: patet, quia in obiectis intellectus, & uoluntatis, ponunt tres rationes unam communem eis, per quam mouent potentias, & duas speciales, per quas terminant actus ipsarum; ex quo sequitur, quòd obiectum per aliam rationem mouet potentiam, & per aliam terminat actum. Impossibilitatem autem huius ostendam tripliciter.

Primo sic. Si obiectum per aliam rationem moueret potentiam, & per aliam terminaret actum potentiæ; sequeretur, quòd incognitum esset uolitum; consequens est falsum etiam per eos: ergo. Consequentia probatur; quia illud, quod non mouet intellectum ad intelligendum, nec terminat eius actum, non est cognitum ab intellectu; sed ratio obiecti, quæ terminat actum uoluntatis, non mouet intellectum, nec actum intelligendi terminat: ergo nullo modo est intellecta; sed ad ipsam moueter uoluntas, cum ponatur terminare actum uoluntatis. Est ergo uolitum aliquid, quod non est cognitum, quod est absurdum.

Secundo. Ratio ueri per eos terminat actum intelligendi, & ratio boni terminat actum uolendi: ergo ratio motiua intellectus, & uoluntatis est alia à ratione ueri, & boni, quod non uidetur dicendum. Tum: quia bonum cognitum excitat appetitum; tum etiam: quia ipsi non dicunt, cuiusmodi ratio est illa: deberent enim eam nominare, ut melius possent intelligi. Tertio. Sicut se habet sensibile ad sensum; ita intelligibile obiectum ad intellectum tertio huius; sed sensibile per eandem rationem se tenente ex parte rei mouet sensum, & terminat eius actum: ergo, &c. Iste igitur modus dicendi non uidetur bonus.

Tex. c. 3. et 37.

ET IDEO

Tertius dicēdi modus quorūdam. ET IDEO adhuc est alter modus dicendi, qui ponit, quòd rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sunt penitus indistinctæ re, & ratione. Primum: quia conceditur ab omnibus, non curant probare: sed secundum, uidelicet, quòd huiusmodi rationes non distinguuntur secundum rationem, siue conceptibiliter probant tripliciter. Primo sic. Istæ rationes sunt reales, & non secundum rationem, quæ causant actus reales: hoc patet: quia ens rationis non est causa entis realis; sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis causant actum intelligendi, & uolendi, qui sunt actus reales, ut communiter conceditur: ergo sunt rationes reales, & non secundum rationem. Secundo sic. Rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non præscindūt actum intelligendi, & uolendi: hoc patet: quia actus causantur ab obiectis formaliter sumptis; sed illud, quod constituitur per actum intelligendi, non præcedit dictum actū: ergo rationes formales obiecti intellectus, & uolūtatis non constituuntur per actum intelligendi, & uolendi; & per consequens nec distinguuntur per actum intelligendi. Tertio. Sic aliqua differentia esset inter rationes formales obiecti harum potentiarum. Vel una contineretur sub alia, puta, ratio formalis obiecti intellectus contineretur sub ratione formali obiecti uoluntatis. Vel econuerso; uel ambæ sub tertia. Vel essent omnino æquales, & una non contineretur sub alia, non ambæ sub tertia. Primum dari non potest. Nam si ratio formalis obiecti intellectus contineretur sub ratione formali obiecti uoluntatis, uel conuerso; sequeretur, quòd intellectus, & uoluntas non essent æqualis ambitus obiectiuè, quod communiter reputatur falsum. Consequentia patet: quia potentia non se extendit, nisi ad id in quo reperitur ratio formalis sui obiecti. Si igitur una illarum rationum sub alia contineretur; illa, sub qua alia contineretur, esset uniuersalior; & per consequens potentia, cuius esset talis ratio ad plura se extenderet subiectiuè, idest, obiectiuè. Nec potest dari secundum, scilicet, quòd ambæ contineantur sub tertia: quia tunc, si mouerent secundum illam tertiam rationem, non mouerent distinctæ; sed magis, ut una. Item non potest dari tertium, scilicet, quòd ambæ sint æquales sic, quòd non reducantur in se inuicem. Nec in tertiam: quia hoc posito; sequeretur, quòd intellectus non intelligeret, quod uellet uoluntas: nec uoluntas uellet, quod intelligeret intellectus, quod est absurdum. Concludunt ergo isti doctores, quòd idem obiectum sub eadem ratione formali se offert intellectui, & uoluntati.

Inquisitio non inutilis. ET SI petatur ab eis, quomodo causant diuersos actus in istis diuersis potentijs.

Solutio aduersariorū. DICVNT, quòd non est inconueniens, quòd idem agens æquiuocum sub una ratione causet diuersa in diuersis subiectis. Sicut uidemus de Sole, qui per eundem calorem liquefacit ceram, & desiccat lutum: poterit igitur à simili idem subiectum, idest, obiectum sub eadem ratione formali penitus indistincta re, & ratione diuersos effectus causare in diuersis subiectis, siue in diuersis potentijs.

Confutatio opin. præmissæ. ISTE AVTEM modus dicendi, inquantum concordat cum dictis communibus, ponendo unitatem realem inter istas rationes, uerus est: aliàs non posset saluari, nec uitari, quòd uoluntas tenderet in cognitum. Sed inquantum negat, distinctionem rationis ab eisdem, impossibilis est. Quod probo tripliciter. Primo. Si idem sub eadem ratione formali penitus in distincta re, & ratione esset obiectum intellectus, & uoluntatis; sequeretur, quòd actus utriusque potentiæ essent eiusdem speciei; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis conceditur ab omnibus, & fuit probata superius in quæstionibus super .2. ubi ostensum fuit, quòd præfati actus non solum specie; immò genere remoto distinguuntur. *Scilicet. q. 4. art. 2.* Consequentia patet: quia, ut ostensum fuit ibidem, actus specificatur ab obiectis formaliter sumptis: ubi ergo est idem omnino obiectum, ibi erunt actus eiusdem speciei. Secundo. Quæ non sunt synonyma differunt re, uel ratione: sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non sunt synonyma: ergo differunt re, uel saltem ratione. Maior patet: quia quæ nec differunt re, nec ratione sunt synonyma. Minor probatur: quia obiectum intellectus formale uel est ens, uel uerum, uel quidditas rei materialis: obiectum autem uoluntatis bonum; bonum autem, & uerum, & ens non sunt synonyma, ut omnes concedunt. Et potest probari per rationem, quam facit Arist. 3. Metaphysicæ: nam quando dicimus ens est bonum, uel uerum est bonum: uel uerum est ens: non facimus nugationem, & per consequens talia non sunt synonyma. *Tex. c. 10.* Tertio. Quæcunque sunt penitus indistincta re, & ratione, quicquid conuenit uni, & qualitercunque competit ei, idem eodem modo competit, & alteri; sed obiecto intellectus competit aliquid cum reduplicatione, quod non competit obiecto uoluntatis cum reduplicatione: ergo ista obiecta formaliter accepta, aliquo modo differunt. Sed per eos non differunt re: ergo differunt ratione. Maior patet ex terminis: quia si aliquid aliquo modo competit uni, quod non competit alteri. Eodem modo in illo necessariò distinguitur saltem secundum rationem. Minor etiam probatur: quia obiectum intellectus, inquantum est obiectum intellectus, adæquat potentiam intellectiuam: aliàs intellectus non haberet obiectum adæquatum aliquo modo. Sed obiectum uoluntatis, inquantum obiectum uoluntatis, non adæquat potentiam intellectiuam: aliàs non attingeretur per uoluntatem: quia obiectum adæquatum unius potentiæ non attingitur per actum alterius. Et per consequens obiectum uoluntatis non esset obiectum uoluntatis, quod implicat.

Quartus dicēdi modus communis. Vide Aegi. 1. sent. d. 2. q. 2. & q. 3. ar. 1. 2. & 3. Itē. 4. Metaph. q. 8. DIMISSIS igitur istis modis dicendi propter inconuenientia, quæ ipsos sequuntur, est alter modus dicendi communis, qui ponit, quòd quamuis rationes intellectus, & uoluntatis sint realiter una res; differunt tamen ad inuicem secundum rationem, siue conceptibiliter. Et quoniam istum modum dicendi bene intellectum reputo uerum: idcirco ad declarationem aliqualem ipsius hoc ordine procedam, uel procedetur. Quoniam primo præmittentur quædam notabilia ex, quibus clarius apparebit iste modus dicendi, & facilius soluentur, quæ introducuntur contra eum. Secundo introducentur aliquæ propositiones. Tertio respondebitur ad rationes aduersariorum.

QVANTVM Ad primum est notādū, q̄ quantū ad declarationem istius opinionis præmittuntur tria. Primum est, quòd aliud est quærere. Vtrum aliquæ rationes sint reales, & realiter in aliquo? Et aliud est quærere. Vtrum tales rationes sint in illo realiter distinctæ? Hoc patet: certum est enim, quòd rationes attributorum primæ causæ reales sunt, & realiter continentur in ipsa. Nullus tamen dicit, quòd distinguuntur realiter ab ea, nec inter se similiter: ergo aliud est quærere. Vtrum rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sint reales, & præueniant in quocunque ente creato, uel increato actum intelligendi. Et aliud est quærere. Vtrum distinctio earum ad inuicem sit realis, uel rationis? Primum enim de plano ab omnibus conceditur; sed hoc non obstante, dicitur, quòd distinctio earum ad inuicem est tantum rationis.

SECVNDVM notabile est, quòd coniuncta realiter distingui, uel separari secundum rationem, sique conceptum potest intelligi dupliciter. Vno modo per negationem dicendo, hoc non esse hoc. Alio modo per

modo per abstractionem, scilicet, quòd potest unum intelligi, alio non intellecto. Primus intellectus semper falsus est: nam si aliqua sunt coniuncta realiter, siue idemptice, siue subiectiuè; & separes ea ab inuicem per negationem, dicendo ista non esse coniuncta; oportet intellectum sic dicentem, falsum esse. Vnde si homo, & risibile sint coniuncta; & separes ea per negationem dicendo homo non est risibilis; oportet intellectum esse falsum.

Item si bonitas, & sapientia coniunguntur idemptice, & dicis bonitatem, non esse sapientiam, falsum dicis, & falsò intelligis: sed si separes per abstractionem, quæ sunt coniuncta realiter: quia intelligis unum, alio non intellecto, puta, quia intelligis hominem, non intellecto risibili. Vel quia intelligis bonitatem, non intellecta sapientia; intellectus non erit falsus. Et isto modo mathematicalia dicuntur abstracta à materia sensibili: quamuis sint ei coniuncta secundum esse: propter quod dicit Arist. 2. physicorum, quòd abstrahentium non est mendacium. Rationes igitur obiectales intellectus, & uoluntatis distingui secundum rationem, siue concipi potest intelligi dupliciter. Vno modo per negationem huius ab hoc, ut dicatur secundum rationem distingui: quia intellectus intelligit rationem obiectalem uoluntatis, non esse rationem obiectalem suam, uel sui ipsius, & econuerso. Et iste intellectus falsus est, ut patet ex prædictis. Etiam sicut habent res ad esse, ita ad intelligi, ut scribitur 3. huius. Alio modo possunt, intelligi distingui huius rationes s॰m rationem: siue conceptum secundum abstractionem unius ab altera, ut dicantur secundum rationem distingui, quæ possunt distinctè concipi, siue intelligi: & istum intellectum reputo uerum; sicut potest per simile declarari. Videmus enim, quòd unum, & idem instans penitus indistinctum ex parte rei, est finis præteriti, & principium futuri, uel econuerso. Et ideo instans, & finis præteriti est, dicitur distingui à se ipso, ut est principium futuri secundum rationem, siue conceptibiliter: ita ergo dicendum est in proposito, quòd bonum, & uerum: uel bonum, & ens dicuntur sola ratione distingui: quia uerum potest intelligi, alio non intellecto. Vel, ut minus calumniosè loquamur, idem potest intelligi uno modo, non intellecto ipsomet alio modo.

Tex. c. 18.

Propositio ista elicitiuè habetur ab Arist. in 3. de Anima tex. com. 35 Sed formaliter ab Auerroe in commento eiusdem contextus.

NEC VALET, si dicatur, quòd idem instans, ut est finis præteriti distinguitur à se ipso, ut est principium futuri. Nam cum sit una res fundamentaliter, potest intelligi illa res, ut fundat unam de illis formalitatibus absque hoc, quòd intelligatur, ut fundat aliam formalitatem. Aut ergo illa res fundamentalis, quæ intelligitur, ut fundat unam formalitatem absque hoc, quòd intelligatur, quòd fundat aliam, est penitus indistincta realiter, & formaliter. Aut non. Si detur primum, habetur propositum: stabit enim distinctio rationis eo modo, quo dictum est, cum omnimoda uidelicet idemptitate ex parte rei. Si detur secundum, procederetur in infinitum in entibus realibus, quod est absurdum: nam si realitas illa intellecta, ut fundat unam formalitatem, habet aliam rationem formalem ex parte rei, quàm intellecta, ut fundamentalia. Pari ratione petat de huiusmodi formalitatibus, ut de primis: & sic processus iste erit in infinitum; sed iste processus est uitandus: standum est ergo in primis, scilicet, quòd unum, & idem instans penitus indistinctum ex natura rei potest intelligi, ut finis præteriti, non intellecto eo, ut principium futuri, & econuerso. Et similiter dicendum in proposito.

Occurrit cuidam obiectioni, quæ fundamentum præmissum euertere uideretur.

TERTIVM notabile est, quòd uerum, & bonum, quæ communiter ponuntur obiectum, seu rationes obiectales intellectus, & uoluntatis respectu harum potentiarum se habent hoc ordine: nam tam uerum, quàm bonum cognoscuntur ab intellectu; cum uerum sit bonum, & econuerso. Nullum tamen istorum cognoscitur sub ratione boni; sed quodlibet sub ratione ueri. Et similiter ex alia parte, tam uerum, quàm bonum diliguntur à uoluntate; cum sint idem penitus ex parte rei. Nullum tamen istorum diligitur sub ratione ueri; sed quodlibet sub ratione boni. In cuius declaratione est notandum, quòd una, & eadem entitas penitus indistincta extra intellectum, est sui ipsius manifestatiua inquantum potens est se intellectui obiectare; & illa eadem entitas omnino indistincta in re, est apta nata esse alicuius perfectiuum. Nec est alia entitas, quæ se manifestat, & quæ perficit; immò una, & eadem. Entitas autem quæcunque, ut sui manifestatiua, habet rationem ueri; ut autem est perfectio quædam in se, uel alicui, habet rationem boni. Et quia omne cognitum ab intellectu cognoscitur, ut est manifestatiuum sui ipsius: idcirco omne, quod ab intellectu cognoscitur, cognoscitur sub ratione ueri. Similiter omne uolitum à uoluntate habet esse uolitum: quia est quædam perfectio sui, uel alicui alteri in se: idcirco omne uolitum à uoluntate est uolitum, siue dilectum sub ratione boni. Non obstante autem idemptitate reali inter uerum, & bonum: quia sunt una entitas omnino extra intellectum, poterit quodlibet illorum cognosci sic sub ratione ueri: quòd nullum eorum cognoscitur sub ratione boni: quia nihil cognoscitur ab intellectu, nisi ut est sui ipsius manifestatiuum; & per consequens omne, quod cognoscitur, cognoscitur sub ratione ueri. Similiter etiam poterit quodlibet istorum diligi sic sub ratione boni, quòd non sub ratione ueri: quia nihil diligitur à uoluntate, nisi inquantum est perfectio quædam in se, uel alicui: & quia, ut sic, habet rationem boni; omne, quod diligitur sub ratione boni, à uoluntate diligitur. Cognoscitur ergo ab intellectu bonum, & ratio boni; sed non sub ratione boni; sed sub ratione ueri: eodem modo diligitur à uoluntate uerum, & ratio ueri; sed nec hoc, nec illud sub ratione ueri; sed sub ratione boni eo modo, quo expositum est: & hoc sufficit ad hoc, quòd omne uolitum sit uerè: & realiter cognitum: & omne cognitum uolitum, uel saltem dilectum, quorum utrunque pertinet ad uoluntatem.

QVARTVM notabile est, quòd aliqua possunt distingui, & specificari dupliciter, intrinsecè, & extrinsecè; secundum quòd specificatio & distinctio est duplex, secundum quòd declaratum est quæstione prima primi libri articulo primo, & quæstione quarta secundi libri articulo secundo. Potentiæ ergo animæ, & actus, ut ibidem extitit declaratum, distingui dicuntur, & specificari per obiecta adæquata formaliter sumpta; non quidem intrinsecè, sed extrinsecè. Et ideo ad realem distinctionem potentiarum, & specificationem actuum ipsarum sufficit distinctio rationis in obiectis eo modo, quo dictum est. Nam licet ista, per quæ actus distinguuntur intrinsecè, & formaliter sint distincta realiter, sicut actus realiter distinguuntur; illa tamen, per quæ tantum extrinsecè distinguuntur; sufficit, quòd sint distincta secundum rationem, siue conceptus.

HIS PRAEMISSIS pro declaratione positionis, & solutione ipsorum, quæ inducuntur contra eam introducuntur. 4. propositiones.

QVARVM prima est ista, quòd rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sunt distinguibiles secundum rationem, siue conceptibiliter ante omnem actum intellectus.

Lucida determinatio quæsiti.

SECVNDA est, quòd existentibus actibus intelligendi, scilicet, & uolendi, huiusmodi rationes distinguuntur actualiter secundum rationem, siue con ceptibiliter eo modo, quo expositum est.

TERTIA

TERTIA est, quòd huiusmodi distinctio rationis, quæ ponitur in huiusmodi rationibus obiectalibus intellectus, & uoluntatis, sufficit ad realem distinctionem potentiarum, & specificationem ipsarum actualiter.

QVARTA est, quæ sequitur ad istas, quòd idē sub eadem ratione formali extra intellectum penitus indistinctum est obiectum intellectus, & uoluntatis.

PRIMA propositio ad præsens probatur dupliciter. Primo sic. Quæ præcedunt omnem actum intelligendi, & possunt distinctè concipi, sunt distinguibilia secundum rationem, siue conceptibiliter ante omnem actum intellectus: patet ex terminis. Sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis præcedunt omnem actum intellectus, ut patet ex primo notabili, & possunt distinctè concipi, ut patet ex .2. Secundo. Aptitudo ad actum potest remanere, circūscripto actu, sicut diuisibilitas sine diuisione actuali, ut patet de partibus continui. Sed distinguibilitas in esse conceptibili, est aptitudo ad istum actum, qui est distinctè concipi: ergo potest remanere sine distinctione actuali; poterunt ergo rationes obiectales intellectus, & uoluntatis esse distinguibiles secundum rationem, siue conceptibiliter ante omnem actum intellectus, circunscripta distinctione actuali rationis.

SECVNDA propositio probata fuit superius immediatè contra 2m modum dicendi, qui negabat distinctionem rationis ab huiusmodi rationibus.

TERTIAM propositionem probo una ratione sic. Illa distinctio, quæ ponit omne cognitum ab intellectu cognosci sic, sub ratione ueri, quòd non sub ratione boni: & omne uolitum à uoluntate diligi, sic sub ratione boni, quòd non sub ratione ueri; sufficit ad realem distinctionem potentiarum, & specificationem ipsorum actuum; sed distinctio rationis, quæ ponitur inter rationes obiectales intellectus, & uoluntatis est huiusmodi: ergo, &c. Maior patet ex terminis. Minor tenet ex supradictis specialiter in tertio notabili: ergo. ET CONFIRMATVR. Nam licet talis, & tanta sit distinctio distinctiuorum extrinsecè, cuiusmodi sunt rationes prædictæ, qualis, & quanta est distinctio distinctiuorum, ut patuit supra, quare, &c.

QVARTA conclusio uidetur sufficienter probari ex improbatione primæ, & secundæ opinionis.

ET IDEO confirmatur una ratione tali. Si idem sub eadem ratione formali, penitus indistincta extra intellectum non se obijceret intellectui ad intelligendum, & uoluntati ad uolendum, sequeretur, quòd intellectus, & uoluntas non essent æqualis ambitus obiectiuè; consequens reputatur communiter falsum: ergo. Consequentia patet: quia uoluntas non tenderet in proprium actum in ratione obiecti intellectus, nec econuerso.

Solutio rationum Scoti & sequacium.

HIS VISIS restat respondere ad rationes, quæ inducuntur contra istum modum dicendi. Et primo ad rationes primæ positionis. AD prima motiua, cum dicebatur, quòd rerum, quædam sunt uniuersales, & quędam singulares. Dicendum, quòd Arist. sic loquendo, & ubicunque similia uerba dicit, intelligit de uniuersali fundamentaliter sumpto eo modo, quo expositum est quæstione tertia primi libri per totum. Et per hoc soluuntur omnia, quæ inducuntur ab isto doctore in suis diuisionibus, suppositionibus, cōparationibus, ex quibus sequitur ulterius modum suum declarandi ex falso fundamento processisse.

AD AVCTORITATES, per quas nitebatur iste doctor positionem suam ostendere de mente Arist. patet quid dicendum ex dictis in quarta suppositione: ex quo patet ulterius ipsum non ire ad mentem Arist. &c.

AD RATIONEM ergo fundamentalem ipsius est dicendū per interemptionē antecedētis, quantum ad hoc, quòd ponit attributa primæ causæ distingui formaliter ex parte rei. Et ideo ad rationes, quæ hoc probant, per ordinem est dicendum.

AD PRIMAM igitur, quando dicitur, quòd illæ quidditates ad inuicem sunt diuersæ, quarum una alteri apposita, &c. Concessa Maiori, negatur Minor de attributis primæ causæ, ut assumitur. Nec probatio ualet: nam bene uolo, quòd æternitas in creaturis apposita bonitati, uel sapientię, non dat magis, nec remota, minus; ubi æternitas, & sapientia realiter distinguūtur. Et isto modo loquitur Arist. sed in diuinis, ubi talia idemptificantur summa idemptitate reali; pariterque formali, quidditas æternitatis apposita, quidditati sapientiæ, dat magis; & remota, minus; immò tollit ipsam totaliter: cum sit eadem quidditas. Sic realitas æternitatis apposita realitati sapientiæ, in diuinis dat magis; & remota, minus; immò tollit ipsam totaliter: non autem in creaturis. ET VT CLARIVS appareat defectus huius rationis, & sequentium, reduco ipsam formaliter contra eum: ostendo, æquè probando distinctionem realem attributorum primæ causæ; sicut formalem, & arguitur sic. Illæ realitates ad inuicem sunt diuersæ, quarum una alteri apposita non dat magis; nec remota minus; sed realitas æternitatis apposita bonitati, uel sapientiæ, non dat magis nec remota minus: ergo sunt diuersæ. Maior est sua. Minor probatur per probationem Minoris eorum. Nam secundum intentionem Arist. ibidem: si sint duo sapientes, & uni eorum apponatur æternitas, & ab altero remoueatur, cæteris existentibus paribus, illud, à quo remouetur, non minus est sapiens realiter, sicut nec formaliter: nec idem magis datur, cui perpetuitas apponitur. Et ratio est: quia æternitas, & sapientia in creaturis, ut loquitur Arist. distinguuntur non solum formaliter: immò etiam realiter: & ideo ratio nihil concludit. Nam Minor eo modo, quo habet ueritatem, non sumitur sub Maiori; & per consequens peccat in forma: ergo.

AD secundam est dicendum per interemptionem Minoris. Nec propositio est ad propositum: nam, licet notitia, amor, & delectatio in creaturis; ubi uerè distinguuntur realiter; habeant essentialem ordinem prioritatis, & posterioritatis naturalis præsuppositionis; in diuinis tamen, ubi sunt idem realiter, & quidditatiuè, non habent talem ordinem inter se; immò impossibile est omnino in diuinis esse prius, & posterius naturaliter in re: quia quod est posterius altero, non est summè necesse esse: nam ei, quòd est summè necesse esse, pro quocunque signo repugnat non esse; & per consequens posterius esse: sed quod non summè est necesse esse, non est Deus, nec per consequens in deo ponendum. Deficit igitur ista ratio, sicut præcedens: nam Minor eo modo, quo habet ueritatem, non sumitur sub Maiori, & per consequens peccat in forma. Nec ualet, quando dicitur, quòd amor in quocunq; præsupponit notitiam. Nam, quòd amor præsupponat notitiam, potest intelligi dupliciter. Vno modo sic, quòd notitia tempore, uel natura præcedat amorem; & hoc est uerum in nobis, ubi notitia, & amor distinguuntur realiter. Alio modo dicitur amor præsupponere notitiam: quia ubicūque est amor, ibi est notitia: & hoc sonant uerba Augustini dicentis, quòd quisque prorsus ignorat, amare nullo modo potest. Et hoc modo concedimus, amorem pręsupponere notitiam in diuinis; non tamen sequitur propter hoc, quòd notitia præcedat amorem; sed sufficit sufficienter, quòd sint simul. ET POTEST reduci ratio ista contra eum; sicut præcedens, & arguatur sic. Quorumcunque realitates habent essentialem ordinem, &c. Ipsa differunt realiter per huiusmodi realitates; sed realitates attributorum primæ causæ sunt huiusmodi: ergo. Maior est sua. Minor patet per probationem eorum: nam notitia, amor, delectatio in creaturis, ubi habent ordinem prioritatis, & posterioritatis, non solum

10. de Tri. Cap. 1. & 2. Tom. 3.

quantum ad quidditates; immò quantum ad realitates seruant dictum ordinem: cum distinguantur ab inuicem formaliter, & realiter. AD tertium dicendum eodem modo, quòd Maior est falsa. Et probatio deficit, sicut præcedens. Nam bene probat quòd notitia reperitur in nobis in quoddam actu intellectus, ubi non reperitur amor. Et hoc conceditur: quia realiter distinguuntur; sed unum probat, quòd notitia diuina reperiatur in aliquo formaliter sine amore diuino. Nam ista sunt omnino inseparabilia, quantum ad realitates, & quantum ad quidditates. Et si dicitur, quòd ex quo quidditas notitiæ secundum rationem communem reperitur in aliquo sine quidditate amoris, ut in creaturis, quòd notitia, & amor ubicunque reperiuntur, differunt quidditatiuè. Negatur. Nam notitia, & amor, ut reperiuntur in diuinis, non sunt einsdem rationis cum notitia, & amore, prout reperiuntur in creaturis, nec habent aliquod commune uniuocum. ET IDEO potest reduci ratio ista, sicut & præcedentes contra eum sic. Realitas unius attributi primæ causæ reperitur secũdum rationem cõmunem in aliquo sine realitate alterius: ergo ipsa differunt realiter. Antecedens patet, sicut antecedens eorum eo modo, quo dictum est in alijs rationibus.

AD quartũ, concesso antecedẽte, negatur consequẽtia. Nec probatio ualet. Ad hoc enim, quòd de aliquibus, quæ sunt omnino idem, aliquid uerificetur de uno, quod non uerificatur de altero, sufficit connotatio ad aliquid exterius, uerbi gratia. Intelligere diuinum est omnino sibi ipsi idem, & tamen intelligere deum, non est intelligere creaturam. Et deus primo, & directè se ipsum intelligit; creaturas uerò secundariò, & indirectè. Sic in proposito intellectus, & uoluntas diuina sint formaliter, & realiter idem; aliquid tamen de intellectu uerificatur, quòd non uerificatur de uoluntate, & hoc ratione connotationis ad extra, ut patet intuenti.

Solutio rationum Secundæ opinio.

AD RATIONES, quibus probatur secunda conclusio, quæ directè sunt ad prepositum, cum dicitur in prima, quòd si rationes obiectales intellectus, & uoluntatis, &c. Sequeretur, quòd intellectus, & uoluntas non essent potentiæ distinctę essentialiter. Negatur consequentia. Nec probatio ualet. Nam, ut dictum est in quarto notabili, potentię distinguũtur per actus, & actus per obiecta, non quidem intrinsecè; sed extrinsecè. Et ideo non sequitur, quòd si obiecta formaliter sumpta differant sola ratione, quòd potentiæ non distinguantur realiter. AD secundum conceditur, quòd rationes obiectales intellectus, & uoluntatis præcedunt in obiecto actum intelligendi, & uolendi: sunt enim rationes reales, ut dictũ est in primo notabili. Aliud enim est quærere. Vtrum prædictæ rationes sint reales? Et aliud est quærere. Vtrum distinguantur realiter? Poterunt ergo distingui sola ratione eo modo, quo expositum est, non obstante earum realitate; & quòd præcedant in obiecto actus intelligendi.

Ad tertium, cum dicitur, quòd quæ sunt actualiter in aliquo, sunt in eo distinguibilia. Dicendum, quòd uerum est, si sunt distinguibilia: quia quæ sunt distinguibilia, nisi sint distincta, quando sunt actu, nunquam erunt distincta; sed quæ non sunt distinguibilia, quando sunt actu: non oportet, quòd sint distincta. Et per eos hoc patet; nam realitates attributorum primæ causæ sunt actu essentia diuina; & tamen non sunt actu distincta. Ita dicendum est in proposito. Rationes autem obiectales intellectus, & uoluntatis non sunt distinguibiles in eodem, nec realiter, nec formaliter: & ideo quantumcunque sint actu; non oportet, quòd distinguantur. Ad quartum dicendum, quòd uerum, & bonum non sunt passiones entis propriè, & strictè loquendo de propria passione: recipiunt enim prædicationem ipsius in primo modo dicendi per se, ut declaratum est in prima quæstione huius tertij, quòd non conuenit propriæ passioni; sed dicuntur propriæ passiones largè: eo, quòd sequuntur ipsum ens, & conuertuntur cum eo; sicut propria passio cum subiecto. Talibus autem passionibus non repugnat idemptificari cum subiecto; immò necessariò idemptificatur ei formaliter, & quidditatiuè: quia recipiunt prædicationem eius in primo modo dicẽdi per se. Et quæ prædicantur de se inuicem, prædicantur in primo modo dicendi per se, & sunt idem formaliter, & quidditatiuè. Et sic patet, quid dicendum ad rationes primæ opinionis.

Solutio rationum Magistri Ger. Sen.

AD RATIONES alterius opinionis dicendum per ordinem. Et primo ad illam, per quam probatur prima conclusio, quãdo dicitur. Quandocunq; aliquod mouens mouet duo mobilia &c. Dicendum; quòd idem potest mouere unum, mediante alio sic, quòd primum mouebit, primo per unum instrumentum, puta, per manum: & secundum mouebit per alium instrumẽtum, puta, per pedem: erit ergo idem mouens; non tamẽ mouebit secundum idem instrumentum. Ita dicerent, qui tenent partem oppositam. Dicerent enim, quòd obiectum intellectus, & uoluntatis primo mouet intellectum per unam rationem formalem, secundo uoluntatem per aliam rationem formalem: sed quia non potuit mouere uoluntatem, nisi mouisset intellectum, dicitur mouere uoluntatẽ, mediante intellectu. Nos autem dicimus, quòd obiectum per eandẽ rationem formalem, se tenentem ex parte rei, mouet intellectum, & uoluntatem, & terminat actus eorum. Sed ista ratio differt à se ipsa secundum rationem: & ideo ratio non concludit, nec est contra nos.

AD RATIONES, quibus probatur secunda conclusio; cum dicitur in prima. Quòd si obiectum intellectus, & uoluntatis terminaret actum intelligendi, & uolendi; sequeretur, quòd præfati duo actus essent eiusdem speciei. Negatur consequẽtia: non.n. accipiũt prædicti duo actus speciem ab obiectis intrinsecè; sed extrinsecè: & ideo sola distincto rationis in obiectis sufficit ad distinctionem potentiarum, & specificationem actuum, ut declaratum est. Ad secundum dicẽdum, quòd relationes essentialiter differẽtes possunt habere eundem terminum formaliter, si fundẽtur in distinctis fundamentis. Et quando dicitur, quòd tunc terminus per se non faceret ad unitatem habitudinis; & per consequens, nec ad diuersitatem. Dicẽdum, quòd relationes fundatæ in eodem fundamento, non possunt diuersificari, nisi per diuersitatem terminorum: & ideo similitudo, & dissimilitudo, quæ fundantur in eadem albedine; necessariò habent distinctos terminos, scilicet albedinem, & nigredinẽ, ut ipsi met cõcedunt. Sed relationes, quæ fundantur in distinctis fundamentis essentialiter, possunt per sua fundamenta accipere sufficientem diuersitatem: & ideo sufficit eis unus terminus: & hoc patet per eos in eadem ratione. Dissimilitudo fundata in nigridine, & similitudo fundata in albedine possunt habere eandem albedinem pro termino ex dictis eorum: ex quo uidentur contradictionem implicare. Et quando dicitur ulterius, quòd impossibile est unum, & idem fundamentum formaliter fundare diuersas relationes. Dicendum, quòd falsum; immò per eum oportet concedere oppositum. Qui dicit, quòd stante eodem fundamento, puta albedine, plurificatur in ea habitudo, & relatio propter diuersitatem terminorum, & nisi loquatur de fundamento formaliter sumpto, dictum nihil facit ad propositum. Ad dictum Philosophi potest dici, quòd non est simile de formis absolutis, quæ exigunt contrarias dispositiones in subiecto; & de respectiuis, quæ solum exigunt diuersos terminos, uel diuersa fundamenta diuisim. Et si sint aliquæ relationes, quæ exigant in termino, & fundamento simul; non tamen omnis sunt tales.

AD tertium, cum dicitur, quòd si obiectum per eandem rationem terminaret actum intelligẽdi, & uolendi, quod eodem modo denominaretur ab eis. Negatur con-

tur consequentia: quia obiectum non recipit denominationem à ratione terminandi; sed ab ipsis actibus: licet.n.actus non denominent obiectum, nisi quia obiectum terminat eos. Denominatio tamen fit ab ipsis actibus terminatis, & non à ratione terminãdi. Et ideo sicut actus sunt diuersi, ita diuersimodè ab eis denominatur obiectum. Patet igitur, quid dicendum ad rationes secundæ opinionis.

Solutio rationum tertiæ opin.

RESTAT ergo uidere ad rationes alterius, scilicet, tertię opinionis. Ad primam conceditur Maior, & Minor, & conclusio. Nam probatur, quòd huiusmodi rationes sint reales, quod conceditur absolutè. Sed dicitur, quòd inter eas non cadit differentia realis; sed solum rationis; sicut inter rationes attributorum primæ causæ, quæ sunt uerè reales solũ cadit differentia rationis, ut suppono ad pręsens.

AD secundum etiam concessa Maiori, & Minori, & conclusione. s. quòd intellectus, & uoluntatis rationes obiectales non sunt factę, nec in esse constitutæ per actum intellectus: cũ sint uerè rationes reales, ut dictum est. Sed cum postea infertur, quòd si prædictæ rationes non constituerentur per intellectum: ergo nec distinguuntur. Nego. Nam sola entia rationis fabricata per intellectum, non distinguuntur ratione; immò quę sunt uerè entia realia, possunt distingui ratione, ut declaratum est in quæstionibus super 2. Sufficit enim ad hoc, quòd entia realia possint distingui ratione, siue conceptibiliter, quòd habeant esse conceptum, uel quòd unum possit concipi, alio nõ cõcepto, ut deductum est in secundo notabili. AD tertium dicendum, quòd una de istis rationibus non cõtinetur sub alia; sicut inferior sub superiori; nec isto modo ambę continẽtur sub una tertia; sed sunt penitus ęquales: sed inquantum differunt ratione, sic in eis est aliqua prioritas secundum rationem, non quidem uniuersalitatis, sed intelligibilitatis, & uolibilitatis secundum rationem, ut clarius apparebit articulo tertio. Et cum dicitur, quòd si sunt æquales; sequitur, quòd intellectus non erit uoliti, nec econuerso. Dicendum, quòd illud idem, quod est intellectum, erit etiam uolitum, & econuerso. Et secundum illam rationem formalem, se tenentem ex parte rei, per quam est intellectum, est etiam uolitum, & econuerso; licet non sit uolitum per eandem rationem formalem secundùm rationem, & hoc nullum est inconueniens: quia ex hoc nunquam sequitur, quòd uoluntas feratur in non cognitum: quia fertur in esse secundum esse reale, & id optimè est cognitum, & sic patet, quid dicendum ad ea, quæ inducuntur contra istum modum dicendi; & per consequens de primo articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT nunc uidere de secundo. Vtrum beatitudo, qua formaliter beatificamur, cõsistat in actu intellectus, uel uoluntatis? Pro cuius declaratione hoc ordine procedetur. Quoniam primo, ad declarationem articuli aliqua necessaria præmittentur. Secundo, quædam opinio cum suis motiuis adducetur.

Tertio, iuxta doctrinam doctorum nostrorũ quadruplex conclusio concludetur. Quarto, & ultimo dissoluentur motiua opinionis oppositæ.

QVANTVM ad primum notandum, quòd beatitudo est duplex, obiectiua. s. & formalis: ratio huius distinctionis est: quoniam beatitudo est finis satiãs appetitum. Satians autem appetitum nostrum est duplex. Vel sicut obiectum. Vel sicut informans. Satians nostrum appetitum, sicut obiectum. Solus deus est, ad quem capiendum anima humana ordinatur: propter quod dicitur Beatitudo obiectiua. Satians nostrum appetitum, sicut informãs, est optima hominis operatio, per quam à nobis attingitur ipsa beatitudo obiectiua, siue obiectum beatificum, ut beatificum est, quod in idẽ redit: propter quod dr̃ beatitudo formalis. Et hoc est, quod dicunt quidam doctores, distinguentes beatitudinem in creatam. s. & in increatam. Nam beatitudo increata dicitur finis satians nostrum appetitum, ut obiectum beatificum. Beatitudo autem creata est finis satians, ut informans. Hęc autem distinctio coincidit cum prima, ut patet ex dictis. Quoniam beatitudo obiectiua est beatitudo increata. Beatitudo uerò formalis est beatitudo creata; & secundum hoc nomen beatitudinis commune est secundum prius, & posterius ad beatitudinem formalem, & obiectiuam: creatam, & increatam: nam per prius dicitur de beatitudine increata, siue obiectiua. Et per posterius de beatitudine creata, siue formali: quia non satiat beatitudo formalis, nisi propter obiectum. Et quia nullus dubitat de beatitudine obiectiua. Vtrum cõsistat in actu aliquo intellectus, uel uoluntatis? Sed tãtum de beatitudine formali, siue creata: idcirco notabiliter dicitur. Vtrum beatitudo, qua formaliter beatificatur, &c. Et hoc de primo.

D. Thom. Prim. sent. d. 1. q. 1. & 3. 1. secund. q. 3. ar. 8. Itẽ 4. sent. d. 49. q. 1. quæstiun. 2. quodlib. 8. ar. 19. Gotfred. quodli. 11. q. 4. Cap. 8. Ioan. 14.

QVANTVM ad secundum est opinio, quæ ponit, quòd beatitudo, qua formaliter simus beati, seu beatificamur, in solo actu intellectus consistit principaliter; immò præcisè, & totaliter, quòd probatur multipliciter. Primo sic. In actu nobilioris potentiæ consistit beatitudo formalis; sed intellectus simpliciter est nobilior potentia uoluntate: ergo, &c. Maior supponitur, Minor multipliciter probatur; sed quantum ad hoc in articulo sequenti fiet mẽtio specialis. Ad pręsens aliæ rationes eorum dicantur. Secundo. Si beatitudo est bonum, in quo sufficientia est per se, primo ethicorum: sed per se sufficientia consistit maximè in uisione dei, iuxta illud Euangelista. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis: ergo. Tertio. In nobilissimo actu consistit beatitudo, qua formaliter beatificamur, talis est actus intellectus respectu uoluntatis: ergo. Probatur minor dupliciter. Primo sic. Sicut se habet uiuens ad non uiuens; ita cognoscẽs ad non cognoscens; sed actus uiuẽtis, inquantum uiuens, est nobilior quocunque actu rei non uiuentis: ergo actus cognoscens, inquantum cognoscens, est nobilior quocunque actu rei non cognoscentis. Sed intellectus est cognoscens; uoluntas autem nõ: ergo actus intellectus est nobilior quocunque actu uoluntatis. Secundo. Quòd est mensura nobilitatis in altero, simpliciter est nobilius eo; sed recta rõ est mensura uoluntatis in actu uolendi; cum actus uolendi non habeat uoluntatem, nisi ex cõfirmitate ad rationẽ rectam: ergo.

Quarto. Beatitudo est summũ bonũ, amatũ amore concupiscentię: quia secundum Anselmum beatitudo est appetitus amore commodi. Sed summum amatum amore concupiscentię non potest esse actus aliquis uoluntatis; cum nullus talis possit esse primo, & per se amatum: ergo nullo modo beatitudo potest esse actus uoluntatis; & per consequẽs consistit in actu intellectus pręcisè. Quinto. Quandocũque duę operationes ita se habẽt, quòd una earum propter se quęritur, altera nõ propter se quæritur; sed propter aliam: Illa, quæ propter se quæritur, habet rationẽ finis, optimi; & per consequens beatitudinis; sed operatio intellectus, & uoluntatis, quæ sunt supremę hominis perfectiones sic se habent, quòd operatio intellectus quæritur propter se; operatio autem uoluntatis nunquam quęritur propter se; sed finaliter propter operationem intellectus: ergo operatio intellectus habet rationem optimi, finis; & per consequens beatitudinis: & non operatio uoluntatis. Maior tenet ex terminis. Minor probatur: quia sicut se habet appetitus naturalis ad formã naturalem; sic appetitus sensitiuus ad formam sensitiuam: & uoluntas, siue appetitus intellectiuus ad potentiam intellectiuam; sed appetitus naturalis sic se habet ad formam naturalem, quòd nec appetitus naturalis, nec eius operatio naturalis est propter se; sed ordinatur finaliter ad aliquam operationem rei, & perfectionem ipsius. s. rei naturalis: ergo similiter nunc de appetitu sensitiuo, & intellectiuo: quòd neutrum eorũ, nec actus

eorum sunt propter se; sed propter aliquam perfectionem ipsius appetitus. Maior patet: sed Minor probatur: quia appetitus rei naturalis, puta, grauis ad deorsum: & actus eius. s. motus ad locum, nō habita quiete: & in loco habito, non est propter se, ut clarum est: sed est propter conseruationem rei in loco naturali: quia res naturales perfectius conseruantur in locis suis: & etiam uirtuosius operantur. Hoc etiam uidetur satis clarum in appetitu sensitiuo: quia ad hoc datus est animalibus, ut prosequantur conuenientia naturæ suę, & fugiant nociua: Ita, quòd appetitus sensitiuus nunquā est propter actum sui; sed propter aliquam perfectionem acquirendam, uel consequendam, uel conseruandam in appetente. Appetunt enim cibum aliquando non habentes propter conseruationē naturę. Et delectantur in habito propter eandem causam; consequens est ergo, quòd ita sit in uoluntate. s. quòd actus eius nō quæratur propter se; sed propter aliquod melius. Nulla autem perfectio est in nobis melior, præter actū intellectus: ergo actus uoluntatis est propter actum intellectus, & perfectionem. Minor quoad primam partem patet: quia actus intellectus quęritur propter se: quia si propter aliud quæreretur; illud esset perfectius; sed nihil in nobis potest esse perfectius actu intellectus, nisi illud esset actus uoluntatis; de quo tamē ostensum est, quòd non est perfectior: ergo, &c. Sexto. Si Beatitudo consisteret in aliquo actu uoluntatis, potissimè consisteret in delectatione de deo uiso; sed in ista delectatione non consistit, ut probabitur: ergo à fortiori nō consistit in aliquo alio actu uoluntatis. Maior patet: quia, qui ponit Beatitudinem in actu uoluntatis, uidetur eam ponere in delectatione sequente uisionem. Vnde Philosophus 10. ethicorum de illo solo actu uoluntatis mouet dubitationem quęrens. Vtrum felicitas consistat in cōtemplatione, uel in delectatione cōsequēte omnem alium actum uoluntatis? Minor probatur: quia immediatum obiectum beatitudinis est ipse deus. Sed immediatum obiectum delectationis non est deus; sed uisio dei: ergo beatitudo non consistit in delectatione. Maior huius patet: quia, cum beatitudo consistat in optima operatione; & bonitas operationis dependeat ex obiecto; sequitur, quòd operatio, in qua consistit beatitudo, habeat pro obiecto summum bonum; quod est deus. MINOR probatur per quendā doctorem supra primū, & quartū Sent. quinque rationibus, præmittendo distinctiones. Prima est de fine, finis est duplex. Vnus est res assecuta, quę dicitur finis cuius eo modo, quo pecunia est finis auari. Alius est assecutio rei, quæ dicitur finis quo, sicut finis auari dicitur possessio pecuniæ. Adaptando ad propositum, dicit, quòd finis creaturæ totalis, sicut res assecuta, est deus. Sed finis cuius, ut assecutio est operatio, per quā deum assequimur, & hęc est uisio dei. Secunda distinctio est de amore: est enim duplex amor. s. amor beniuolentiæ, & amor concupiscentiæ. Illud amamus amore beniuolentiæ, cui uolumus aliquod bonum, uel aliquam perfectionem. Ipsum autem bonū, uel ipsam perfectionem, quam nobis uolumus, uel amicis, amamus amore concupiscentiæ.

Cap. 2. et 3.

Durand. 1. sent. dist. 1. q. 2. Itē. 4. sent. dist. 49. q. 4. & 5.

Rationes Durandi comprobantes minorē præassumptam in sexto argumēto principali.

HIS suppositis arguitur primo sic. Ipsum immediatum obiectum amoris concupiscentiæ non est res subiecto distincta à concupiscente; sed delectatio de deo uiso est amor concupiscentiæ: ergo immediatū obiectum delectationis non est ipse deus, cum sit res distincta à nobis subiecto. Sed aliquis actus, quo à nobis attingitur ipse deus: & hic est uisio dei. Maior probatur inductione, & ratione. Inductione sic. Diligo uinum amore concupiscentiæ. Nunquid immediatum obiectum huius concupiscentiæ est uinum? Certe non; sed usus uini, qui est actus gustus: nō enim diligo uinū immediatè; sed gustare uinum: & idem est in omnibus alijs. Ratione sic. Illud amatur amore concupiscentiæ, quod est bonum, uel perfectio, quam nobis uolumus, uel amamus: hoc patet ex secunda distinctione; sed res à nobis subiecto distincta nunquam est bonum nostrum, nisi ratione actus, quo nobis coniungitur: panis namque, & uinum nunquam sunt bonum nostrum, nisi ratione actus gustandi, quo nobis coniunguntur. Res ergo subiecto distincta à concupiscente, nō est immediatum subiectum concupiscentiæ. Et sic patet Maior. Minor probatur: quia delectatio de deo uiso, uel est amor beniuolentiæ, uel concupiscentię. Non potest dici, quod sit amor beniuolētiæ, quo uolumus aliquod bonum deo: quia delectationi de deo habitæ respōdet desiderium de deo habendo; sed per tale desideriū non desideramus aliquod bonum deo: cum nihil sit sibi futurum; sed desideramus nobis aliquod bonum, puta, uidere deum, uel habere deum: hoc autem est amor concupiscentiæ: ergo delectatio de deo uiso non est amor beniuolentiæ: sed amor concupiscētiæ retortæ ad nos: quare. Secundo. Sic. Idem est obiectum desiderii præcedentis, & delectationis sequentis; sed immediatū obiectum desiderii non est deus; sed aliquis actus, quo deum attingimus: ergo, &c. Maior patet. Nam ita se habent desiderium, & delectatio ad obiectum, sicut & quies, & motus ad terminum; sed idem est terminus in quo est quies, & ad quem est motus: ergo idem est obiectum, pro quo habendo est desiderium, & quo habito est delectatio. Minor probatur: quia obiectum desiderii est aliquod futurum. Deus autem secundum se acceptus, non est futurus, nec sibi secūdum se, est aliquid futurum. Et ideo nihil desideramus, sed desideramus nobis aliquod futurum bonum de deo, puta, aliquem actum, per quē nobis coniungitur: immediatū ergo obiectū desiderii non est deus; sed aliquis actus, quo, ut est dictū, deū attingimus, & hic est uisio dei: ergo, &c. Tertio. Sicut se habet desiderium, & delectatio ad bonum; sic se habet timor, & tristitia ad malum; sed summa tristitia, quam habent damnati nō est de deo secundum se, & immediatè; sed de carentia diuinæ uisionis: ergo summa delectatio, quam habent Beati non est de deo secundum se, & immediatè; sed de dicta uisione; & per consequēs sequitur idē, quod prius. Quarto. Secundum Philosophum 10. ethicorum. Delectationes distinguuntur secundum operationes, quas consequuntur, & iudicantur secundum eos bonæ, uel malæ: hoc autē uel intelligitur de operationibus pręcedentibus delectationes; nō in ratione obiecti, ut sunt cognitiones obiectorum, uel intelligitur de operationibus præcedentibus in ratione obiecti. Non potest intelligi primo modo: quia omnis cognitio etiam malorum est bona: oportet ergo, quòd intelligatur de operationibus præcedentibus in ratione obiecti. Et per cōsequens omnis delectatio habet pro obiecto aliquam operationem: ergo. Quinto. Illud solum potest esse immediatum obiectum delectationis, quod est, uel potest esse proprium bonum illius, qui delectatur; sed deus, & quæcunque res subiecto distincta ab homine non potest esse aliquod bonum eius, nisi ratione operationis, per quam attingitur: ergo. Maior patet; quia nullus delectatur in aliquo bono, nisi idem aliquo modo existimat esse suum: ad cognitionem enim boni secūdum se, quæ est speculatiua, nulla affectio sequitur. Propter quod Philosophus 8. ethicorum dicit. Amabile quidem bonum, unicuique autem propositum. Minor probatur: quia illud, quod dicitur tale per denominationem extrinsecam, non conuenit alicui, nisi ratione formalis denominationis. Verbi gratia. Nunquam urina dicitur sana, nisi ratione sanitatis, quę est in animali formaliter. Deus autem non est bonum hominis formaliter, nec aliqua res ab homine distincta subiecto; sed per denominationem extrinsecam: ergo & bonum hominis non potest competere deo, nisi ratione bonitatis formalis, quæ est in homine formaliter; immò plus: quia sicut non est alia sanitas, quæ est in homine formaliter; & sanitas à qua denominatur medicina sana; sed eadem; sic non est alia bonitas, qua deus dicitur bonus beato quam bonitas, per quā beatus est bonus

Cap. 5. et 6.

Cap. 2.

bonus formaliter. Est ergo deus nobis bonus propter uisionem, qua nobis coniungitur. Sicut Sol est bonus frigescenti ratione caloris, ipsum formaliter perficien tis: ergo, &c. Patet igitur Minor sextæ rationis, quæ dicebat, quòd immediatum obiectum delectationis nõ erat deus; sed uisio dei; & per consequens patet ratio sexta principalis.

Confirmatio huiusce opin. nonnullis auctoritatibus. HAEC POSITIO confirmatur diuersis auctoritatibus Primo auctoritate Saluatoris in Euãgelio dicentis. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te deum uerum, &c. *Ioan. 17.* Auctoritate etiam Beati Augustini primo de trinitate, ubi dicit, quòd summa merces est intueri deum, nomine autem mercedis Beatitudo intelligitur. *Cap. 13. L. C. Tom. 3. In expos. Psal. 90. Tom. 8.* Et super illud Psal. Ostendam illis salutare meum. Dicit, quod uisio est tota merces; & per consequens tota ratio beatitudinis consistit in uisione.

Dist. 49. L. D. Tertio auctoritate Magistri 4. Sentent. ubi ait sic, Solet autem quęri. Vtrũ Beati in gaudio dispares sint, sicut in claritate cognitionis differunt. Quam quęstionem per Augustinum determinat dicens, quòd erit in dispari claritate. Par gaudium. Et modicum infra arguit cõtra se dicens. Sed si par erit gaudiũ cunctorum; uidetur, quòd par sit omnium beatitudo, quod constat omnino non esse. Et respondet immediatè dicens. Ad hoc dici potest, quòd beatitudo par esset, si ita esset par gaudium, ut etiam par esset cognitio: sed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudij paritatem beatitudinis. Ex quibus dictis euidenter habetur, quòd paritas cognitionis arguit paritatem beatitudinis; & non paritas gaudij; & per consequens beatitudo consistit in cognitione dei, & nõ in gaudio de deo cognito. Quarto auctoritate Philosophi 10. ethicor. qui à proposito ponit felicitatem in intellectu, non in aliquo actu uoluntatis. Et hęc de secundo. *Cap. 10.*

Euersio præmissæ opin. Aegid. 1. sent. dist. 1. q. 1. Item quodlib. 4. q. 15. Thom. de Arg. 1. sen. d. 1. q. 1. ar. 2. Item 4. sen. dist. 49. q. 3. ar. 2. Gre. Arim. 1. sent. dist. 1. q. 1. art. 3.

QVANTVM ad tertium iuxta doctrinam doctorum nostrorum inducuntur quatuor conclusiones prędictam positionem destruentes. Et quandã aliã, quę ponit beatitudinem in utroq; actu cõsistere. Quarum prima est, quòd beatitudo formalis cõsistit in aliqua operatione, uel actu. Secunda est, quòd in una tantum, & non in pluribus. Tertia est, quòd ista operatio est intellectus, uel uoluntatis. Quarta est, quòd in actu solius uoluntatis præcisè.

PRIMA conclusio, quamuis nota sit ex distinctione prius posita de beatitudine obiectiua, & formaliter; probatur tamẽ ad præsens tripliciter. Primo sic. Summum bonũ, & formale hominis intrinsecũ consistit in coniunctione, uel adeptione summi boni extrinseci, à quo dependet totum bonum. f. hominis intrinsecum; sed deus est summum bonum hominis extrinsecum, à quo dependet totum bonum hominis intrinsecum: ergo beatitudo hominis, quæ est summum bonum, & formale bonum hominis intrinsecum, consistit in adeptione, & coniunctione ipsius dei. Sed deus non coniungitur nobis, nec à nobis attingitur, nisi per aliquam operationem, uel actum: ergo beatitudo, quã beatificamur formaliter, consistit in aliqua operatione, uel actu. Secundo beatitudo formalis inest animæ rationali: quia capax dei est, & particeps esse potest secũdum Beatum Augustinum 13. de trinitate. sed anima rationalis capax dei est, & particeps esse potest secundum aliquam operationem sui, uel actum, & non aliter: ergo. Tertio beatitudo formalis, de qua loquimur ad præsens inest animæ rationali secundum modum specialem unionis dei, & animæ; sed modus specialis unionis dei, & animæ nõ est nisi per aliquam operationem, & actum: ergo talis beatitudo consistit in aliqua operatione, & actu. *Elicit. ex Cap. 8. Tom. 3.*

SECVNDA conclusio probatur etiam tripliciter. Primo sic. In operatione perfectissima consistit beatitudo nostra; sed talis est una tantum, & non plures: ergo. Maior patet de se, & ex distinctione præmissa de beatitudine in principio quęstionis. Minor probatur: quoniam si plures operationes animæ rationalis essent perfectissimæ, uel essent eiusdem rationis, uel alterius. Si eiusdem nihil ad propositum. Tum quia plures essent eiusdem potentiæ, & in duplici operatione eiusdem potentiæ non ponitur beatitudo. Tũ; quia duo accidentia eiusdem speciei in eodem simul esse nõ possunt; nec per consequens in utroque poni Beatitudo. Si alterius, habetur propositum: quia inter perfectiones specie differentes, impossibile est esse ęqualitatem; sed una est necessariò perfectior altera; & per consequens una earum non est perfectissima. Secundo. In sola operatione, per quam attingimus obiectum beatificum, ut beatificum, consistit beatitudo formalis; sed talis est tantum una, & non plures: ergo. Maior patet: quoniam operatio, per quam non attingitur obiectum beatificum, ut beatificũ est, non ponitur beatitudo formalis ex distinctione præhabita. Probatur Minor: quoniã tales operationes, si essent plures, uel essent unius potentiæ, uel diuersarum. Si unius nihil ad propositum, ut deductum est in præcedenti ratione. Si diuersarum habetur intentum: nam per plures operationes diuersarum potentiarum nõ potest attingi obiectum beatificum, ut beatificum; aliàs tales operationes essent eiusdem rationis, quod est impossibile. Consequentia patet: quia actus sumũt speciem ab obiectis formaliter sumptis ex præcedenti articulo. ET CONFIRMATVR. Nam ponentes beatitudinẽ in actu intellectus, & uoluntatis existere, ponunt distinctionem formalem extra intellectum intra obiecta harum potentiarum; & per consequens per actum unius potentiæ tantum attingitur obiectum beatificũ, ut beatificum est. Tertio. In illo actu consistit beatitudo nostra formaliter, & præcisè, qui elicitur, à potentia nobilissima per actum nobilissimum; sed talis est unus tantum: ergo. Maior patet ex dictis. Minor probatur ex duobus. Primo: quia potentia nobilissima est una tantum, cum potentiæ sint diuersarum rationum. Secundo. Quia habitus nobilissimus per eandem rationem est unus tantum.

TERTIA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Beatitudo, qua creatura rationalis formaliter beatificatur, consistit in nobilissima eius operatione; sed necessarium est nobilissimam esse operationem hominis operationem intellectus, uel uoluntatis; cum summæ potentiæ animæ nostræ sint intellectus, & uoluntas: ergo. Secundo. Quando aliqua operatio inest aliquibus subiectis, inest eis secundum aliquod commune; sed beatitudo inest homini, & angelo: ergo inest eis secundum aliquod commune. Sed commune homini, & angelo, in quo consistit beatitudo formalis, non est nisi operatio intellectus, uel uoluntatis de necessitate: ergo. Tertio. Si aliqua duo cõmunicant in aliqua natura, & non possint conuenire in eo, quod est superadditum naturæ. Illud superadditum non inest secundum naturam, in qua communicant; sed secundum illud, in quo differunt; sed homo communicat cũ brutis in corpore, & in potentiis sensitiuis, & nõ potest eis communicari beatitudo: ergo Beatitudo inest homini per aliquod, per quod differt à brutis, & non per aliquod, per quod communicat; sed operatio, per quã homo differt à brutis est operatio intellectus, uel uoluntatis de necessitate, & non alia: ergo.

QVARTA conclusio à qua dependet totum propositum principale: probatur quinque rationibus. Primo sic. In illo actu consistit beatitudo nostra formaliter, & præcisè, per quam attingimus obiectum beatificum, ut beatificum est; sed per solum actum uoluntatis, & non per aliquem actum intellectus attingimus obiectum beatificum, ut beatificum est: ergo. Maior patet in probatione secundæ conclusionis. Minor probatur tripliciter. Primo sic. Primum, & adęquatum obiectum uoluntatis, ut sic, per solum actuum uolendi attingitur; sed bonum sub ratione boni est obiectum primum, adæquatum uoluntatis: ergo bonum, ut sic, per solum actum uoluntatis attingitur; & per cõ sequens

ſequens obiectum beatificum, in cuius ratione eſt eſſe quid obiectum in natura cum reduplicatione ſumptū ſolo actu uoluntatis poteſt attingi. Secundo. Vel obiectum beatificum, ut beatificum eſt, attingitur per actum intellectus pręcisè, uel p actū uolūtatis ſolius, uel per actum utriuſque potentiæ. Primum dari non poteſt: nam potentia non impedita primo, & principaliter tēdit in illud, in quo principalius reſeruatur ratio ſui obiecti; ſed ratio boni, quæ ponitur obiectum uoluntatis, principalius reſeruatur in obiecto beatifico: cum ſit ultimus finis omnium: ergo impoſsibile eſt obiectum beatificum, ut beatificum eſt, per ſolum actū intellectus attingi. Tertium etiam dari non poteſt: quia tunc actus intellectus, & uolūtatis eſſent eiuſdem rationis, ut patet ex articulo pręcedenti, & diffuſius extitit declaratū in quęſtionibus ſuper ſecundo huius: relinquitur ergo ſecundum, quod eſt propoſitum. Tertio ſic. Ordo potentiarum debet correſpondere ordini obiectorum: ſic.n. obiecta debent proportionari potentijs, ut eis reſpondeat obiectū, quod habet rationem ultimi: uoluntas in regno potentiarum animæ eſt ultima uia originis, quamuis ſit prima uia perfectionis, ut in ſequenti articulo diffuſius declarabitur.

Quæſt. 4. art. 2.

Reſpon. Durand. ad rationem immediatè præcedentē.

SED ad iſtam rationem reſpondent aliqui doctores, dicentes, quòd uoluntas reſpicit non magis obiectum beatificum, ut beatificum eſt, quam intellectus: quia uoluntas non poteſt ferri in non cognitum propter quod omne, quod offertur uoluntati etiam ſub ratione omni, ſub qua offertur, quæcunque ſit illa, ſiue ratio beatificans, ſiue quæcunque alia, oportet, quòd ſit prius oblatum intellectui, & ab eo appræhenſum. Et cum dicitur, quòd de ratione obiecti beatificantis eſt, eſſe bonum, uel optimum in natura; bonum autem eſt obiectum uoluntatis. Dicitur, quòd bonum cadit per ſe, & prius ſub obiecto intellectus, quàm uoluntatis; ſed: quia bonum eſt uoluntati adęquatum, & non intellectui: quia tendit in aliquid commune. ſ. ens, & in totā rationem entis. Ideo magis conſueuit dici, quòd bonū eſt obiectum uoluntatis, quam intellectus.

Confutatio reſponſi Durandi.

ISTA AVTEM reſponſio deficit in multis; ut tamen ad aliqua me reducā: pręcipuè deficit in quatuor. Primo: quia ponit, quòd uoluntas non magis reſpicit obiectum beatificum, ut beatificum eſt, quā intellectus, cuius oppoſitum eſt triplici medio probatum, nec illis rationibus reſpondetur. Secundo: quia dicit, quòd bonum cadit per ſe, & prius ſub obiecto intellectus, quàm uolūtatis; quod patet falſum etiam per eos. Nam obiectum adæquatum uoluntatis non poteſt per ſe, & prius cadere ſub obiecto alterius potentiæ, quàm uoluntatis: hoc patet inductione, & ratione. Inductione. Conſtat enim, quòd obiectum adæquatum intellectus non poteſt per ſe, & prius cadere ſub obiecto alterius potentiæ, quàm intellectus: & idem iudicium eſt de omnibus aliis potentiis, tam cognitiuis, quàm appetitiuis. Ratione ſic. Obiectum, quòd reſpicitur à uoluntate per ſe, & primo: & non ab altera potentia non poteſt per ſe, & prius cadere ſub obiecto alterius potētiæ, quàm uoluntatis; ſed obiectum adæquatum uoluntatis reſpicitur à uoluntate primo, & per ſe: cum quælibet potentia tendat primo, & per ſe in ſuum obiectū adæquatum: nec poteſt obiectum adæquatum uoluntatis eſſe obiectum adæquatum alterius potentiæ: aliàs non adæquaretur alicui earum: ergo obiectum adęquatum uoluntatis non poteſt per ſe, & prius cadere ſub obiecto alterius potentiæ, quàm uolūtatis; ſed bonum per eos in dicta ſolutione eſt obiectum adęquatum uolūtatis: ergo impoſsibile eſt, quòd bonum cadat per ſe, & prius ſub obiecto intellectus, quàm uoluntatis.

Tertio deficit dicta reſponſio: quia ponit, quòd intellectus tendit in aliquod communius, quàm uolūtas, quod eſt omnino falſum: cum ſit æqualis ambitus obiectiuè. Nam omne uolitum cognitum. Et omne cognitum uolitum, uel ſaltem nolitum, quorū utrunque pertinet ad uoluntatem. Deficit ulterius quarto: quia dicit, quòd ens eſt communius bono, quòd eſt totaliter impoſsibile propter duo. Primo quia quæ conuertuntur interſe, unum non eſt cōmunius altero; ens, & bonum ſunt huiuſmodi 4. metaphyſicę, & idem eſt iudicium de aliis paſsionibus tranſcendentibus.

tex. c. 18.

ET CONFIRMATVR: quia bonum eſt de paſsionibus trāſcendentibus ſimpliciter, & propria paſsio entis, quæ ſequitur naturam entis, inquantum ens eſt. Et nullum tale habet aliquid cōmunius: patent igitur defectus datę ſolutionis. NEC ualet illud, cui innititur dicta ſolutio. ſ. quòd uoluntas tenderet in cognitum: hoc enim excluditur ex articulo præcedenti. Ibi namque oſtenſum fuit, quòd ſola uoluntas fertur in bonum ſub ratione boni. Et tamen propter hoc non fertur in incognitum: ſimiliter dicendum eſt in propoſito: remanet igitur ratio inſoluta, ut uidetur. Secundo ad principale arguitur ſic. In actu nobiliſsimo conſiſtit beatitudo præcisè. Et formaliter talis eſt actus uoluntatis, & non aliquis actus intellectus: ergo. Maior patet etiam per aduerſarios. Minor probatur quatuor rationibus. Primo ſic. Ille actus eſt nobilior, per quem ſumus liberi, quàm ille, ſecundū quem non habemus libertatem; ſed ſecundum actum uoluntatis liberi ſumus: nōn autem ſecundum actum intelleetus: quia intellectus non eſt potentia libera: ergo. Secundo ſic ineſſentialiter ordinatis, quod eſt poſterius generationes, eſt prius perfectione: natura .n ſemper procedit de imperfecto ad perfectū; non autem econuerſo. Sed actus uoluntatis origine eſt poſterior actu intellectus: ergo. Tertio. Ille actus eſt melior, quo efficimur meliores; ſed per actum uoluntatis dicimur beati, formaliter loquendo, & ſimpliciter boni, & unus melior altero; ſecundum autē actum intellectus non dicimur boni, nec unus melior altero, loquendo ſimpliciter, ſed ſolum cum determinatione, ut potè, bonus clericus, & huiuſmodi talia: ergo.

Quarto. Ille actus eſt melior, cuius oppoſitum eſt peius; ſed dilectioni dei opponitur odium dei, quod eſt peius, quàm ignorantia dei, quę opponitur cognitioni dei: ergo diligere deum eſt melius, quam cognoſcere ipſum; & per conſequens actus uoluntatis eſt nobilior actu intellectus. Et ſic patet Minor ſecundæ rationis principalis: quare, &c.

Reſpon. Durandi.

SED ad illam rationem reſpondent illi met doctores, interimendo Minorem.

AD rationes reſpondent per ordinem. Ad primam, cum dicitur, quòd actus uoluntatis eſt liber, &c. Dicunt, quòd libertas poteſt capi dupliciter. Vno modo, prout opponitur coactioni. Et iſto modo intellectus liber eſt in intelligendo, ſicut uoluntas in uolendo, quod patet: quia illud ſolum eſt coactum, quod eſt contra inclinationem rei; ſed nullum intelligere eſt cōtra inclinationem rei, id eſt, intellectus; immò eſt ſecūdum inclinationem eius. Intellectus enim inclinatur ad intelligendum; cum intelligere ſit ſua perfectio: ergo impoſsibile eſt, ut intellectus intelligēdo cogatur, ſicut nec uoluntas in uolendo; immò, ut dicunt, nulla potentia, nec cognitiua, nec appetitiua reſpectu proprij actus poteſt cogi: quia nec hoc inuenitur in potentiis naturalibus: non enim cogitur ignis ad calorem faciendum: nec graue ad deſcendendum: ſemper enim coactio eſt contra naturam rei. Alio modo poteſt ſumi libertas, pro ut opponitur neceſsitati; & ſic non oportet, quòd ille actus ſit nobilior, qui eſt liberior: alioquin nobilius eſſet in deo uelle alia à ſe quàm uelle ſe ipſum. Et in nobis uoluntas circa ea, quæ ſunt ad finem, eſſet nobilior: quia liberè uolumus, quàm uoluntas finis, quem neceſſariò uolumus. Quæ omnia ſunt falſa. Etiam nec illud, quod aſſumitur, eſt uerum. ſ. quòd intellectus non eſt liber ſicut uoluntas. Si.n. intellectus neceſsitatur, quoad prima principia, quæ determinant claram ueritatem; nihilominus non neceſsitatur reſpectu omnium, quæ deducuntur ex primis principiis; ſed quodam modo liber eſt reſpectu

illorum

illorum, scilicet, quæ ex iis deducuntur. Exceptis his, quę habēt clarā deductionem. Et similiter uoluntas ne cessitatur respectu finis; sed libertatem habet respectu eorum, quæ sunt ad finem, nisi sint talia, quòd habeant necessariam colligātiam cum fine. Ergo tot modis intellectus est liber in intelligendo, sicut uolūtas in uolendo, & per consequens ratio seu, probatio nulla. Ad secundā probationē dicunt, quòd illud, quod est prius secundum modum causę materialis, & per modū passiui, est minus nobile; non autem illud, quod est prius per modum causæ efficientis. Et hoc secundo modo illud, quòd est ex parte intellectus, est prius primo modo. Illud, quod est ex parte uoluntatis, est prius; & per consequens ratio magis concludit oppositum, quàm propositum. Ad tertiam dicūt per interēptionē Minoris. Potest enim aliquis bonus dici dupliciter. Vno modo simpliciter, & absolutè: quia est in se perfectus. Et talem bonitatem magis habet homo secundum intellectum, quàm secundum uoluntatem. Vnde scientiæ, ut dicunt, sunt finaliter meliores habitibus perficientibus uoluntatem. Alio modo potest dici quis bonus bonitate regulata, & ordinata ad aliud quærendum. Et sic homo magis dicitur bonus per uoluntatem, & per actus perficientes appetitum, quàm per intellectum. Sed quia hæc bonitas habet rationem meriti, & respicit merita: prima autem magis respicit primum. Ideo simpliciter, & absolutè meliores sunt actus, & habitus intellectus, quàm uoluntatis. Ad quartum dicitur, quòd oppositio non sumitur utrobique uniformiter: quia odium opponitur delectationi contrariè; ignorantia autem opponitur cognitioni priuatiuè.

Confutatio respon. Durandi.

ISTA RERPONSIO, sicut præcedens, deficit multipliciter. Et ideo contra eam hoc ordine procedetur. Quia primo, confirmabitur Minor secundæ rationis principalis quartæ conclusionis unico medio. Secundo, ostendetur probationes iam deductas, non esse solutas.

QVANTVM ad primum arguitur sic. Ille actus est simpliciter nobilissimus, per quem creatura rationalis maximè unitur obiecto nobilissimo, talis est actus uoluntatis, & non intellectus: ergo. Maior supponitur. Minor ex fundamentis doct. nostri probatur dupliciter. Primo sic. Vnio facta est in consumatione, & non in inchoatione; sed unio creaturæ rationalis obiecto beatifico inchoatur per intelligere, & consumatur in amore: ergo maior est unio in amore, quam intelligere. Secundo sic. Vnio, quæ est in re secundum modum, quem habet res in se, est maior, quā unio ad eam secundum modum, quem habet in nobis: sed per amorem unimur rei secundum modum, quem habet in nobis: quia est motus animæ ad rem, prout est in se ipsa: per intelligere autem unimur rei ſm modū, quem habeat in nobis: quia est motus rei ad animam.

Aegid. I. sent. dist. I. q. I.

Confutatio I. solution. eiusdē Doc.

QVANTVM ad secundum. Prima probatio non uidetur soluta; immò responsio deficit in multis; præcipuè tamen in quatuor. Primo quia concludit, quòd intellectus est ita liber ad intelligendum, sicut uoluntas ad uolendum, quod est impossibile, quod patet ex diffinitione de libertate data per Beatum Augustinum de libero arbitrio, ubi sic inquit. Illud est nobis liberum, quod in potestate habemus, & illud, quod in potestate non habemus, non est liberum nobis.

3. de li. arb. cap. 3. tom. I.

Item lib. I. Retrac. cap. 9. tom. I.

Hoc suqposito, arguo primo sic. Illa potentia est maximè libera, quæ maximè est in potestate nostra: patet ex dictis, hæc est uoluntas, & non intellectus: ergo. Minor est Beati Augustini, ubi supra, dicentis, quòd nihil est tantum in potestate nostra, quàm ipsa uoluntas.

Secundo sic. Illa potentia, quæ potest in hoc, & in eius oppositum est libera formaliter, & sui actus domina. Et per oppositum. Illa potentia, quæ non potest, non est libera, nec sui actus domina; sed uoluntas, saltem respectu eorum, quæ sunt ad finē potest in hoc, & in eius oppositum; intellectus autem non: ergo. Maior patet per Beatum Augustinum, ut supra. Minor, quantum ad primam partem etiam conceditur ab aduersariis: quantum ad secundam partem patet: nam si intellectus non assentit conclusionibus, quæ deducuntur ex primis principiis: hoc non est: quia liberè potest in hoc, & in eius oppositum; sed prouenit ex debili tate ipsius intellectus, qui nō pōt deducere ex principiis illa, q̄ necessariò deducuntur: hoc patet: quia aliàs quilibet, quantuncunque inexpertus, posset deducere ex primis principiis omnes conclusiones deducibiles ex eis, cuius oppositum docet experientia: ergo. Tertio sic. Illa potentia non est libera formaliter, cuius actus est in potentia alterius potentiæ; sed actus intellectus est in potestate uoluntatis, & non econuerso: ergo. Maior patet. Minor probatur: quoniam uoluntas determinat intellectū, & alias potentias ad actus suos; non autem econuerso: aliter uoluntas non haberet actum elicitum, & imperatum, quod est falsum etiam per eos: ergo.

DEFICIT secundo illa responsio in distinctione, quam ponit de libertate, dicens, quòd libertas uno modo opponitur coactioni, alio modo necessitati. Nam illa distinctio non est bona, cuius membra coincidunt, talis est hæc: ergo. Minor patet: quia coactio est quædam necessitas, & determinatio quædam necessitatis, & habent se sicut superius, & inferius. Dicitur ergo, quòd libertas uno modo opponatur coactioni, & alio modo necessitati est coincidere. Et ideo dicitur communiter à doctoribus, quòd libertas opponitur necessitati. Nam illud est nobis liberum, quod in potestate nostra habemus. Illud autem habemus in potestate nostra, à quo non necessitamur. Necessitas tamen est duplex, ut spectat ad propositum. s. coactionis, & determinationis. Illa ergo potentia est libera, & domina sui actus, quæ non necessitatur ab alio necessitate coactionis, nec necessitate determinationis: & quia talis est uoluntas, & non intellectus, ut patet ex præcedenti ratione, sequitur idem, quod prius.

DEFICIT tertio: quia dicit, quòd ille actus non est nobilior, qui est liberior, prout libertas opponitur necessitati: nam actus, qui non necessitatur, est nobilior actu, qui necessitatur; sed actus liber; prout libertas opponitur necessitati, non necessitatur ab alio: ergo actus liber, etiam prout libertas opponitur necessitati, est nobilior omni actu, qui necessitatur ab alio. Maior patet: quia necessitati passiuè dicit imperfectionem, ut habet eam annexam. Minor patet. Nā esse liberum, prout libertas opponitur necessitati, nihil aliud est, q̄ non necessitari ab alio. NEC ualet, quòd dicitur, quòd tunc nobilius in deo esset uelle alia à se, quàm uelle se ipsum. Deus enim non necessitatur ab alio ad uolēdum se ipsum, nec necessitate coactionis, nec necessitate determinationis; sed ea necessitate, qua est, uult se, quod non potest dici de intellectu nostro, qui de necessitate determinationis saltem necessitatur ab alio, ut dictum est.

DEFICIT quarto: quia accipit pro per se noto, quòd uoluntas non sit libera respectu finis, cuius oppositum dicunt multi doctores, & magni: de hoc tamen aliàs dicetur. EXEMPLA etiam, quæ adducit de potentiis naturalibus, non sunt ad propositum: nam quamuis ignis non cogatur ad calefaciēdum, nec graue ad descendendum; non tamen agunt liberè; sed de necessitate naturæ: prima ergo ratio non soluitur.

Confutatio secundæ solutionis eiusdem Doct.

SECVNDA ratio etiam non soluitur; immò deficit in quatuor. Primo: quia dicit prius per modum passiui esse minus nobile: cōstat enim, quòd substantia creata est prior per modum passiui accidentibus, quæ fundantur in ipsa; & tamen non est minus nobilis; immò nobilior. NEC ualet, si dicatur, quòd ratio uidetur concludere oppositum propositi: nam ad ipsam sequitur, quòd posterius origine non sic prius perfectione. Vera est enim propositio prima in essentialiter ordinatis, ut assumitur in arguendo, & non absolutè, & simpliciter, ut assumitur in respondendo.

CVIVS

CVIVS gratia est aduertendum, quòd propriè loquendo, substãtia, & accidens non sunt essentialiter ordinata; sed ordo essẽtialis est substantię ad substãtiã, & accidentis ad accidentia. Et si isto modo fiat comparatio non potest dari instantia extra propositũ. Cõstat.n. ꝙ forma est posterior materia origine; prior tamen perfectione. Et similiter quãtitas est prior qualitate generatione, posterior uerò perfectione. Et sic reperietur in omnibus per se, & essentialiter ordinatis, ut pręmittitur.

SECVNDO deficit: quia dicit, quòd actus intelligendi est prior actu uolendi per modum effectiui, uel actiui. Nam probatum fuit quæstione præcedenti articulo secundo, quòd uoluntas sit totalis causa effectiua actus uolendi, & non actus intelligẽdi; nec aliquid aliud, &c.

TERTIO deficit: quia dicit, quòd actus uolendi se habet per modum passiui respectu actus intelligendi, quod patet esse falsum. Tum: quia recipiens natura præcedit receptum, quod non est uerum in proposito. Tum: quia non fundantur in eadem potentia subiectiuè.

QVARTO, & ultimo deficit: quia quod assumitur, non uitat propositum. Nam quicquid sit de actibus intelligendi, & uolendi: constat, quòd intellectus non est prior uoluntate per modum actiui. Nam uoluntas uel causatur ab anima effectiuè, in qua recipitur subiectiuè: uel à deo creante immediatè: non.n. uoluntas respicit intellectum per modum passiui: cum sint potentiæ realiter distinctæ, immediatè fundatæ in essentia animæ: ergo distinctio data est insufficiens. Vel oportet concedere, quòd uolũtas sit perfectior intellectu: cum sit origine posterior ipso. Si detur primũ, solutio nulla. Si detur secũdum, habetur propositum. Nam si uoluntas est nobilior intellectu; actus uolendi erit nobilior actu intelligendi, quod est propositum. Secunda igitur ratio non est soluta.

Confutatio 3. solution. eiusdẽ Doc.

TERTIA ratio ẽt non soluitur; immò deficit in quatuor solutio eius. Primo. Quia ponit habitus intellectuales finaliter meliores habitib. perficiẽtibus uoluntatem, quod est expressè contra Apostolum prima ad Corinthios, ubi enumeratis habitibus, & uirtutibus intellectus, concludit Maior autem horum est caritas.

1. Cor. 13.

Dilutio cuiusdam respon. aduersant. prædict.

NEC VALET, si dicatur, quòd caritas inter habitus uiæ nobilior est: nõ tamẽ inter omnes habitus glorię: nam in illa gloria habitus sapiẽtialis perficiens intellectum, erit simpliciter nobilior habitu caritatis. Nam istud uidetur esse contra Apostolum, & contra rationem, & etiam contra opinantes. Primum quidem uidetur esse contra Apostolum: nam si esset simpliciter aliquis habitus in gloria nobilior habitu caritatis; fecisset mẽtionem: aliàs fuisset nimis insufficiens prętermittendo habitum nobilissimũ, quod non uidetur benè, nec sanè dictum. ET SI dicatur adhuc, quòd Apostolus solum mentionem fecit de habitibus uiæ: patet esse falsum: nam caritas per Apostolum non solum est habitus uiæ; immò perficietur, & manebit in Patria, etiam fides per istos met Doctores, quod tamen non credo esse uerum. Manebit in Patria, & quantum ad actum, & quantum ad habitum: nõ potest ergo Apostolus escusari de insufficientia, si mẽtionem non fecit de habitu nobilissimo. Secundo est contra rationem: nam, quod est principium respectu meriti, est principium respectu præmii: cum præmium correspondeat merito; sed habitus caritatis est principium respectu meriti, ut patet ex dictis Apostoli: ergo erit principum respectu præmii; & per consequens in gloria non erit habitus perfectior eo. Tertio. Est cõtra opinantes. Nam unus istorum doctorum; immò principalior inter eos dicit, quòd operatio intellectus completur, secundum quòd intellectum est in intelligente. Et ideo nobilitas operationis intellectualis attẽditur secundum mensuram intellectus: operatio autem uolũtatis, & cuiuslibet uirtutis appetitiuæ perficit in inclinatione ad rem appetentis, sicut ad terminum. Ideo dignitas operationis appetitiuæ attenditur secũdum rẽ, quæ est obiectum operationis. Ea autem, quæ sunt infra animam, nobiliori modo sunt in anima, quã in seipsis: quia unumquodque est in alio secundum modũ eius, in quo est, ut habetur in libro de causis. Quę uero sunt supra animam, nobiliori modo sunt in seipsis, quàm in anima. Et ideo eorum, quę sunt infra nos, nobilior est cognitio, quàm dilectio: propter quod Philosophus in 6. ethicorum prætulit intellectuales moralibus. Sed eorum, quæ sunt supra nos, & præcipuè dilectio dei cognitioni præfertur. Et ideo caritas est excellentior fide. Hęc sunt uerba fidei.

Penes quid præstantia operationis attendatur.

Cap. 8.

EX QVO sequitur, quòd dilectio dei est nobilior omni cognitione uiæ, & patriæ: quoniam deus nobiliori modo habet esse in seipso, quã in anima nostra pro quocunque statu, siue uiæ, siue patriæ; & per consequens caritas est nobilior omni actu intellectus, siue habitu.

ET POSSVNT ex dictis duæ rationes formari ad propositum. Et arguatur primo sic. Vbicunque obiectum cognitum, & dilectum nobiliori modo habet esse in se ipso, quàm in cognoscente, ibi dilectio præfertur cognitioni, quod patet ex dictis eorum. Sed obiectum beatificũ, quod est deus nobiliori modo habet esse in se ipso, quàm in cognoscente, & hoc tam in uia, quam in patria: ergo dilectio dei tam in uia, quàm in patria pręfertur cognitioni, quod est propositum.

Secundo. Ille actus est nobilissimus, qui elicitur à potentia nobilissima per habitum nobilissimum; talis est actus uolũtatis, & non intellectus: ergo ad præsens in ipso ponetur beatitudo formalis. Maior patet. Minor quantum ad primam partem probabitur in articulo sequenti. Quantum ad secundam partem patet ex dictis: cum probatum sit habitum caritatis esse nobiliorem omnibus aliis.

SECVNDO deficit dicta responsio: quia dicit, quòd bonitas uoluntatis respicit meritum: bonitas autem intellectus præmium. Nam si præmium debet correspondere merito, ut dictum est, potẽtia, quæ meretur, debet pręmiari, & non altera: aliter deus non esset iustus iudex, quod est impossibile. Sed uoluntas est, quæ meretur; quoniam respicit meritum: ergo uoluntas est, quæ præmiatur; & per consequens respicit præmium. ET potest sic formari ratio. In actu illius potentiæ existit præmium, quod est beatitudo nostra, in cuius actu consistit meritum, uel existit; sed in actu uoluntatis pręcisè existit meritum: non enim dicitur meritorium, nisi inquantum uoluntariũ: ergo.

TERTIO deficit: quia ponit, quòd secundum intellectum dicimur boni simpliciter, & absolutè, cuius oppositum docet experiẽtia: nam cum opposita habeant fieri circa idem, si secundum intellectum diceremur boni simpliciter, & absolutè; secundum intellectum etiam diceremur mali simpliciter, & absolutè, quod patet esse falsum; immò scire malũ non est malum; sed operari malum est malum.

QVARTO Deficit: quia dicit, quòd secundũ uoluntatem non dicimur boni simpliciter, & absolutè; sed tantum secundum quid, quod patet falsum. Tum, quia secundum intellectum non dicimur boni simpliciter, & absolutè, ut patet ex præcedenti ratione. Tum, quia malitia, quæ opponitur bonitati directè consistit in uoluntate. Tum, quia etiam secundum illam potentiam dicimur boni simpliciter, & absolutè, per cuius actum acquirimus beatitudinem, in qua consistit summum bonum, & formale hominis intrinsecum, hæc est, uoluntas, & non intellectus, ut patet: ergo. Et ideo distinguere bonitatem relatam, & ordinatam ad quęrendam bonitatem à bonitate simpliciter, est implicare contradictionem; sicut distinguere malitiam relatam, & ordinatam ad acquirendam damnationem æternã à malitia simpliciter. Tertia igitur ratio non est soluta ut uidetur.

Confutatio quartæ solutionis eiusdem Doct.

QVARTA etiam non soluitur; immò confirmat propositum. Cuius gratia est aduertendum, quòd si odium dei opponeretur delectationi dei priuatiuè, & ignorantia dei opponeretur cognitioni dei contrariè; fortè non sequeretur. Odium dei est peius ignorantia dei: ergo dilectio est melior cognitione. Et ratio huius potest esse: quia priuatio magis deficit à ratione entitatis, & bonitatis, quàm aliquod duorum contrariorum. Sed si odium opponitur dilectioni contrariè, & ignorantia cognitioni priuatiuè, ut assumitur, necessariò sequitur odium est peius ignorantia: ergo dilectio est nobilior cognitione per eandem rationem.

SED ne fiat uis in uerbo, potest formari ratio simpliciter, & absolutè sine comparatione aliqua, & arguatur sic. Cuius oppositum est simpliciter pessimum, illud est simpliciter nobilissimum; sed dilectioni dei opponitur odiū dei, quod est simpliciter pessimum: ergo dilectio dei est simpliciter nobilissima.

2. Priorum Cap. 25.

ET CONFIRMATVR per quandam regulam Arist. in prioribus, ubi dicit, quòd quandocunque unum oppositorum est conuertibile cum aliquo termino, & aliud oppositum conuertetur cum opposito illius termini, ut si albedo conuertatur cum disgregatione, & nigredo cum congregatione. Sed odium dei, & simpliciter pessimum conuertuntur: ergo. Nam quicunque odit deum est simpliciter pessimus, & econuerso: ergo diligere deum, & simpliciter nobilissimum, & optimum conuertuntur; & per consequens dilectio dei inter operationes nostras est simpliciter nobilissima. Remanet igitur ratio non soluta, ut uidetur.

TERTIO ad principale arguitur sic. Si in actu intellectus, & non uoluntatis consisteret beatitudo formaliter; sequeretur, quòd uidens deum, & non delectatus in ipso, esset perfectè Beatus, quod est omnino impossibile. Consequentia patet: quoniam ex opposito consequentis infertur oppositū antecedentis. Falsitas autem consequentis, quàmuis non sit cuilibet intelligenti ignota; sed nota, quid nomine beatitudinis importatur: probatur tamen tripliciter.

Primo sic. Si uidens deum, & non delectatus in ipso esset perfectè beatus; idem posset simul esse beatus, & miser, quod est absurdum. Consequentia patet: quoniam si uidens deum non delectaretur in ipso, posset tristari: quia uisio dei non excludit tristitiam, nisi propter delectationem annexam; non autem excluditur unum oppositorum nisi per alterum. Qui autem tristatur, miser est: quia tristitia est quædam miseria, & sic idem esset simul beatus, & miser.

Cap. 5. Tom. 3.

Secundo. Beatitudo formalis excludit omne desiderium, dicente Augustino. 13. de trinitate, quod beatus est, qui habet quicquid uult, & nihil mali uult. Sed nullus talis aliquid desiderat: cum desiderium sit respectu boni habendi; sed uisio dei sine delectatione non excludit omne desiderium: quilibet enim desiderat delectari, ut experitur in se ipso: ergo uidens deum, & non delectatus in ipso non est perfectè beatus. Tertio. Carentia diuinæ uisionis sine tristitia non est summa miseria: ergo uisio essentiæ diuinæ sine delectatione non est beatitudo perfecta. Consequentia patet: nam si propositum in proposito, & oppositum in opposito. Antecedens patet: aliàs carentia diuinæ uisionis cum tristitia non esset Maior miseria, quàm carentia diuinæ uisionis sine tristitia, quod patet falsum.

2. Topic. Loc. 14.

Respons. Durand. ad huiusmodi rationem, ubi supra.

AD ISTAM rationem respondent aliqui doctores. Negando falsitatem consequentis.

Ad primam, probationem, cum dicitur, quòd uidens deum, & non delectatus in ipso potest tristari; & per consequens esset miser. Dicunt, quòd non sequitur, quòd tristitia non potest haberi, nisi de aliquo apprehenso habito, & nolito. Deus autem, & uisio eius non possunt habere rationem apprehensi, & noliti. Et ideo, licet diuina uirtute posset actus dilectionis suspendi; non tamen posset causari tristitia de deo, nec de eius uisione. Si autem de alio obiecto posset esse tristitia; sequeretur, quòd idem homo esset simul beatus, & miser secundum aliud, & aliud, & aliud: non autem secundum idem, nec ista repugnat: nam optima perfectio, quæ est essentialiter beatitudo, non repugnat defectui alterius perfectionis, ratione cuius esset miser.

Confutatio huiusce respon.

ISTA TAMEN responsio deficit multipliciter, præcipuè tamen in duobus. Primo. Quia concesso, quòd assumitur uerum, scilicet, quòd uidens deum non posset tristari de deo uiso: non propter hoc soluitur ratio, quod sic probatur. Manente formali ratione alicuius, manet, & ipsum quocunque alio posito, uel remoto per possibile, uel impossibile. Per locum à diffinitione. Ergo stante aperta dei uisione, quæ ponitur beatitudo formalis, quocunque alio posito, uel remoto per possibile, uel per impossibile, manet ipsa beatitudo. Et per consequens uidens deum, etiam si tristatur de deo uiso, esset perfectè beatus, quod reputandum est impossibile: aliter idē posset simul esse beatus, & miser, ut assumitur in arguendo.

Dilutio cuiusdā responsi, quod aduersari uidetur præfatæ rationi.

NEC VALET adhuc, si dicatur quòd ista ratio supponit aliquid, quod repugnat rationi terminorum: supponit enim, quòd uidens deum tristetur de deo uiso, quod est impossibile. Nam omnis suppositio, quæ non tollit formalem, & intrinsecam rationem termini positi, potest conuenienter fieri sine repugnantia, sed præfata suppositio nō tollit formalem, & intrinsecam rationem uisionis: ergo potest fieri sine repugnantia. Videmus etiam, quòd Sancti Doctores faciunt tales suppositiones. Vnde Beatus Augustinus. 5. de trinitate dicit, quòd si pater non genuisset, nihil prohiberet eum dicere ingenitum: supponit ergo patrem non genuisse, quod est omnino impossibile, & falsum: licet tamen hoc sibi supponeret ad ostendendum patrem esse ingenitum. Et similiter doctores communiter quærunt. Vtrum Spiritus sanctus distingueretur à filio, si nō procederet ab eo, quod tamen est impossibile: omnis ergo suppositio est admittenda, nisi supponat incompossibile. Supposito ergo, quòd uidens deum tristaretur de deo uiso, adhuc rationabiliter potest quæri. Vel talis esset perfectè beatus, uel non. Si dicatur, quòd non: ergo beatitudo non consistit formaliter, & præcisè in uisione dei, quod est propositum. Si dicatur quòd sic. Idem simul esset beatus, & miser respectu eiusdem, quod negare intendunt.

Cap. 6. Tom. 3.

DEFICIT secundo dicta responsio: quia dicit, quòd uidens deum, quamuis non possit tristari de deo uiso, nec de uisione, potest tamen tristari de aliquo sine repugnantia: quoniam talis esset beatus, & miser secundum aliud, & aliud; & non secundum idem, ut dicunt, hoc autem est impossibile, quod patet dupliciter. Primo sic. Sicut se habet pœna damnatorum ad delectationem; ita beatitudo Sanctorum ad tristitiam, siue dolorem; sed pœna damnatorum non compatitur secum aliquam delectationem: igitur nec beatitudo Sanctorum secum compatitur tristitiam, seu dolorem. Secundo. Vnum oppositorum in summo excludit reliquum in quocunque gradu: albedo enim suprema non solum excludit nigredinem in summo; sed in quocunque gradu; Sed beatitudo, & miseria sumptæ simpliciter, & absolutè sunt opposita: ergo beatitudo summa, siue perfecta, qualis est beatorum in patria, excludit miseriam in quocunque gradu, & per consequens non compatietur secum tristitiam alicuius, cum tristitia de quocunque sit quædam miseria. Remanet igitur ratio non soluta. Etiam

ta. Etiam si causa breuitatis ad duas probationes ultimas nihil dicetur.

QVARTO ad principale arguitur sic. In actu illius potentiæ consistit beatitudo formalis, in cuius actu consistit pœna, siue miseria, quæ ei opponitur directè, & formaliter: quoniam opposita nata sunt fieri circa idem, secundum Arist. sed pœna, seu miseria, quæ beatitudini oppponitur formaliter, & directè consistit in actu uoluntatis præcisè, & non aliquo alio actu intellectus. Dicente Beato Augustino, quòd non est pœna, nisi quia est contra uoluntatem.

In Post præd. cap. de oppos.

SED FORTE diceretur ad istam rationem, quòd pœna, quæ opponitur beatitudini formaliter, & directè, non consistit in aliquo actu uoluntatis, sed in carentia diuinæ uisionis; sicut beatitudo consistit in uisione. HEC euasio nulla est. Nam si per possibile, uel per impossibile staret carentia diuinæ uisionis cum delectatione, talis carentia non esset pœna ex auctoritate iam deducta: quia non esset contra uoluntatem. Quinto ad principale. Beatitudo est bonum, in quo est sufficientia per se ut per Philosophum, & per eos; Sed in actu solius uoluntatis est sufficientia per se: ergo. Minor probatur tripliciter. Primo sic. Cuius est desiderare, eius est sufficientia per se; sed uoluntatis est desiderare: ergo. Maior patet: quoniam unum oppositorum non excluditur, nisi per alterum; sufficientia autem excludit desiderium: ergo opponitur ei; & per consequens cuius est desiderare, eius est sufficientia per se: cum opposita sint nata fieri circa idem. Secundo sic. Cuius est satiari, eius est sufficientia per se: patet: quoniam satietas, & sufficientia sunt idem. Vel idem sequitur ad aliud. Sed solius uoluntatis est satiari primo, & per se: ergo. Minor patet: nam cuius est appetere, eius est satiari primo, & per se: cum satietas correspondeat appetitui. Sed inter uirtutes animæ superiores solius uoluntatis est appetere: ergo.

Obiect.

Dilutio obiectionis.

1. Ethic. Cap. 8.

TERTIO. Posita sufficientia in omnibus potentijs animæ, & non in uoluntate, non ponitur sufficientia animæ perfecta: quoniam adhuc manet appetitus, & desiderium ad aliquod ultra: ergo solius uoluntatis est sufficientia per se. SEXTO. Ad principale potest fieri una ratio communis sic. In actu nobilioris potentiæ consistit Beatitudo formalis, hæc est uoluntas, & non intellectus, nec altera potentiarum animæ: ergo. Maior supponitur etiam ab aduersarijs. Minor in sequenti articulo probabitur, & diffusè. Sequitur igitur conclusio principalis.

HAEC POSITIO confirmatur auctoritatibus sacri canonis, & doctorum. Primo auctoritate saluatoris dicentis seruo fideli. Euge serue bone, & fidelis, &c. Certum est enim, quòd nomine gaudij intelligitur beatitudo: ergo beatitudo in gaudio, siue delectatione consistit. Secundo. Auctoritate Beati Augustini. 10. confessionum ubi dicit sic. Absit, ut si quocunque gaudio gaudeam: ideo beatum me putem: est enim gaudium, quod in præsens non datur; sed his, qui te gratis diligunt, gratis colunt, quorum gaudium es tu ipse. Et hoc sola est beata uita gaudere ad te, de te, in te, & propter te. Et subdit. Beata quippè uita est gaudium de ueritate. Et 13. de trinitate probat ualdè diffusè, quòd Beatus est, qui habet, quicquid uult; & nihil mali uult: Beatitudo ergo est ponenda in actu uoluntatis, & non in actu intellectus. Tertio. Auctoritate Chrysostomi super Mathæum, ubi dicit. Vnusquisque ex uoluntate sua aut iustus constituitur, aut peccator ante deû. Et ad propositum subdit. Voluntas igitur est, quæ aut remuneratur pro bono, aut pro malo utique condemnatur. Et hæc de tertio.

Math. 25.

Cap. 22. & 23. Tom. 1.

Cap. 5. 6. et 7. Tom. 3.

In opere imperf.

RESTAT nunc respondere. Quarto ad rationes alterius opinionis. AD primam per interemptionem Minoris. Voluntas enim est simpliciter nobilior ipso intellectu non autem econuerso, ut statim in sequenti articulo deducetur. Ad secundam etiam per interemptionem Minoris; sufficientia enim per se maxime consistit in actu uoluntatis, ut patet ex quinta ratione principali adducta contra eos. Et cum dicitur, quòd Ioannis. 9. dicitur. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicendum, quòd ad uisionem statim sequitur delectatio summa ordine naturæ. Et ideo in uisione dei dicitur consistere sufficientia per se, non ratione sui, sed ratione delectationis sibi annexæ, & in tali delectatione de deo uiso ponitur Beatitudo formalis. Ad tertiam etiam per interemptionem Minoris: quia, ut declaratum est in secunda ratione principali, actus uoluntatis est simpliciter nobilior actu intellectus, & non econuerso.

Solutio rationum D. Thom. & Gotfr.

AD PRIMAM probationem, cum dicitur, sicut se habet uiuens ad non uiuens, &c. Dicendum, quòd non est uerum: quia in plus se habet uiuere, quàm cognoscere: & ideo non omnis actus uiuentis est actus cognoscentis. Actus igitur uoluntatis, & si non est cognoscens, est tamen uiuens, & cognitionem præsupponens ordine naturæ; & ideo simpliciter est perfectior ipsa cognitione.

Peculiaris solutio probationum Minoris interemptæ.

AD SECVNDAM probationem, cum dicitur, quod est mensura nobilitatis in altero, est simpliciter nobilior eo. Dicendum; quòd uerum est de mensura simpliciter; non autem de mensura secundum quid: recta autem ratio non est mensura simpliciter prima in actu uolendi; sed solum secundum quid: quia in unoquoque genere est dare primum, quod est regula, & mensura omnium in illo genere, ex 10. Metaphysicæ. Regula igitur, & mensura bonitatis in actu uolendi est ipsa, diuina bonitas, cui tenemur in omnibus uoluntatem nostram conformare: cum actus uolendi non dicatur meritorius, nisi ex conformitate ad diuinam uoluntatem. Et cum dicitur, quòd actus uolendi non habet bonitatem, nisi ex conformitate ad directam rationem. Dicendum, quòd actus uolendi habet bonitatem ex se formaliter, & non ex conformitate ad rectam rationem, quàmuis fortè illam præsupponat.

Tex. c. 2.

AD QVARTVM dicendum, quòd Beatitudo obiectiua non potest dici summum amatum amore concupiscentiæ, ut statim declarabitur. Beatitudo autem formalis potest dici summum amatum amore comodi. Et cum dicitur, quòd summum amatum amore concupiscentiæ non potest esse aliquis actus uoluntatis; cum nullus talis possit esse primo, & per se amatus. Respondetur per interemptionem huius: quilibet enim experitur in se ipso, quòd desiderat uidere deum, & delectari de deo uiso; & per consequens aliquis actus uoluntatis primo, & per se delectatur; & primo, & per se amatur.

ET SI DICATVR, quòd primo, & per se desideratur uisio dei; & ex consequenti actus, & secundario delectatio de deo uiso.

Obiectio.

DICENDVM, quòd falsum est; immò primo, & per se desideratur delectatio de deo uiso: secundario autem, & consequenter uisio dei, tanquam aliquid necessariò requisitum ad delectationem, nisi uoluntas hominis sit peruersa &c. Ad quintum dicendum per interemptionem Minoris: operatio enim uoluntatis non quæritur finaliter propter operationem intellectus; immò potius econuerso, ut patet ex dictis incorpore quæstionis. Et cum dicitur, quòd sicut se habet appetitus naturalis ad formam naturalem, &c. Dicendum, quòd non est uerum simpliciter, & per omnem modum, ut assumunt. Et rationem huius tangit Damascenus libro secundo, ubi dicit, quòd appetitus intellectiuus agit; & non agitur: appetitus sensitiuus econuerso. Et ideo posito, quòd appetitus naturalis sit

Respons.

Cap. 17.

lis sit propter naturam: & etiam appetitus sensitiuus propter sensum; non propter hoc sequitur; quòd ita sit de uoluntate, quæ ponitur appetitus intellectiuus propter causam iam assignatam. Et ulterius non uidetur benè clarum, quòd actus potentiæ sensitiuę sit simpliciter perfectior, quàm actus appetitus sensitiui. Vnde dicere, quòd uisio coloris proportionati sit simpliciter perfectior delectatione sensitiua de colore uiso, uidetur dubium. De hoc tamen aliàs; sufficit ad præsens, quòd ponendo, quòd ita sit, nihil ad propositum. Ad sextum dicendum, quòd Beatitudo formalis consistit in delectatione de deo uiso. Et cum dicitur, quòd immediatum obiectum delectationis non est deus; sed uisio dei. Dicendum, quòd falsum est: alioquin non esset delectatio de deo uiso; sed de uisione dei. Item cum delectatio de deo uiso sit essentialiter fruitio. Fruimur enim cognitis, in quibus uoluntas delectata quiescit, secundum Beatum Augustinũ. 10. de trinit. Obiectum fruitionis ordinatę esset aliquod creatum bonum: & non deus ipse, quod non solum uidetur falsum; immò expressè contra intentionem Beati Augustini, & contra positionem. Primo quidem contra intentionẽ Beati Augustini. Qui inquit enim, quibus fruendum est, sunt pater, & filius, & spiritus sanctus. Secundo. Contra rationem: quia nullum referibile in aliud potest esse immediatũ obiectum fruitionis ordinatæ. Cum obiectum immediatum fruitionis ordinatæ quietet ultimatè appetitũ nostrum, ut patet per diffinitionem fruitionis datam ab Augustino. Nullum autem referibile in aliud potest immediatè quietare ultimatè appetitum nostrum, sed omne bonum creatum est referibile in aliud: ergo. Præterea. Illa natura, quæ est capax dei, non potest ordinata fruitione quietari in aliquo infra deum; & per consequens obiectum principale, & immediatum talis fruitionis erit solus deus; sed creatura rationalis est capax dei: ergo. Maior patet: quia natura, uel potentia, quæ est capax maioris boni, non potest quietari in minori bono, nisi sit peruersa: ubi autem peruersio, ibi non ordinata fruitio. Minorem ponit expressè Beatus Augustin. lib. 14. de trinitate, ubi dicit, quòd creatura rationalis eo imago dei est: quia capax est, & particeps esse potest: ergo.

Cap. 10. Tom.3.

1. de Doct. Chris. Cap.5. Tom.3. Vide hunc Doct. & Aeg. dist.1 q.1. prin.

Cap.8.L. D. Tom.3.

Solutio rationum Durand.

AD RATIONES, quibus probatur, quòd immediatum obiectum delectationis de deo uiso, non est deus; sed uisio dei. AD PRIMVM, cum dicitur, quòd immediatum obiectum amoris concupiscentiæ non est res distincta à concupiscente. Dico, quòd ista est falsa per eos: nam amore concupiscentiæ diligo amico bona, quæ habet per eos in secunda distinctione, quam præmittunt: & tamen constat, quòd ista bona sunt à me distincta subiecto. Ex hoc apparet, quòd probationes istius Maioris includunt repugnantiam in se ipsis. Sed quicquid sit de maiori, dicendum est, quòd Minor est omnino falsa. Nam delectatio de deo uiso: cum sit essentialiter fruitio, non potest poni amor concupiscentiæ, quod patet ex duobus. Primo. Quia amore concupiscentiæ non inhæremus alicui rei distinctæ à nobis subiecto propter se; sed propter coniunctionem ipsius ad nos; sed fruitioni inhæremus præcisè propter se: ergo fruitio non est amor concupiscentiæ. Maior patet per eos in secunda distinctione, quam præmittunt. Et in illa eadem ratione, in qua dicunt, quòd non diligo uinum immediatè; sed gustare uinum. Minor est Beati Augustini primo de doctrina christiana, ubi dicit, quòd frui est amore inhærere alicui propter se. Quod exponens Magister sententiarũ libro primo distinctione prima, dicit, quòd debet intelligi tantum. Et declarat hoc per quædam uerba Beati Augustini.

Cap.4. Tom.3.

Secundo: quia si fruitio esset amor concupiscentiæ: sequeretur, quòd Beatus in patria magis frueretur uisione sibi formaliter inhærente, quàm deo; & magis uteretur deo, quàm illa uisione; consequens est erroneum. Tunc enim beatus semper esset in peccato mortali; cum dicatur secundum Beatum Augustinum, quòd maior peruersitas uoluntatis sit frui utendis, & uti fruendis: ergo & antecedens. Consequentia probatur: quia qui amat maius propter minus per se, magis amat minus, quàm maius: quia, Propter unumquodque tale, & illud magis. Si per talem amorem fruatur aliquo illorũ, magis fruetur Minori, quàm Maiori. Si uerò per talem amorẽ utatur aliquo istorum, magis utetur maiori, quàm minori: sed per amorem concupiscentiæ concupiscens amat obiectum distinctum à se subiecto propter suam perfectionem, quam ex illo consequitur: amat enim uinum propter actum gustandi uinum, ut dicunt: ergo concupiscens magis per se amat suam superfectionem, quàm obiectum perfectionis: & fruetur magis ea, quàm obiecto: & magis utetur obiecto, quàm perfectione obiecti. Si ergo fruitio esset amor concupiscentiæ; fruens per fruitionem amabit deum propter uisionem dei: & per consequens magis fruetur ista uisione, quàm deo, & magis utetur deo, quàm ista uisione: & sic patet consequentia: igitur, &c. Apparet ergo, quòd ista Minor est omnino falsa, scilicet, quòd delectatio de deo uiso sit amor concupiscentię.

Lib. 83. q. q 30. Tom.4.

SED CVM proportionaliter delectatio de deo habito correspondeat desiderio de deo habendo. Dicendum, quòd duplex est desiderium, quod habemus in uia, ut spectat ad propositum, cui proportionaliter respondet duplex delectatio in Patria. Desideramus enim in uia uidere deum, & desideramus perfectè delectari de deo uiso. Et quia ista desideria debent compleri in patria, ipsis correspondet duplex delectatio. Nam desiderio, quo desidero uidere deum, correspondet delectatio de uisione dei: & talis delectatio benè habet pro immediato obiecto uisionem dei; sed talis delectatio non ponitur fruitio, nec beatitudo formalis. Et in hoc uidentur decipi isti doctores præcipuè. Desiderio autem, quo desidero perfectè delectari de deo uiso, correspondet in patria perfecta delectatio de deo habito, apprehenso, & uiso: & talis delectatio est essentialiter fruitio: & in ipsa ponitur Beatitudo formalis. Et cum dicitur, quòd per tale desiderium non desideramus aliquod bonum deo. Dicendum, quòd uerum est. Sed desideramus ipso frui perfectè; & in ipso delectari immediatè, sicut delectantur Beati, qui ei inhærent amore propter se ipsum, & non propter aliud. Et ideo talis delectatio non est amor concupiscentiæ; sed beneuolentiæ: cum habeat pro obiecto immediatè ipsum solum deum, ut patet ex dictis. Et ulterius desideramus in uia, quòd amor amicitiæ, quo diligimus deum, intendatur in nobis, sicut intensus est in beatis. Et tali desiderio correspondet in patria ipsemet actus secundum esse intensum. Et ita in patria dilectio dei erit amor amicitiæ, & non concupiscentiæ: sed dilectio de deo uiso est ipsamet delectatio, uel ad ipsam sequitur necessariò: ergo delectatio de deo uiso in patria non erit amor concupiscentiæ; sed beneuolentiæ: propter quod ratio non concludit. Ad secundam, cum dicitur, quòd idem est obiectum desiderij præcedentis, & delectationis sequentis. Dicendum, quòd falsum est: quoniam obiectum desiderii est ipsamet delectatio: quia si desidero delectari de deo uiso, obiectum huius desiderij est delectatio: sed obiectum delectationis, quam habeo de deo, non est ipsamet delectatio; sed deus. Nunc autem est sic in proposito, ut patet ex dictis, uidelicet, ex præcedenti solutione. Et ideo ratio non concludit. Ad tertium dicendum, quòd summa tristitia, quam habent damnati, non est de carentia diuinæ uisionis; sed de carentia delectationis de deo uiso. Et ideo summa delectatio, quam

Quis amor Beatorum ergo ipsum Deum.

Quis amor erit in patria.

tio, quam habent beati, non est de diuina uisione dei: sed de deo clarè uiso, & apprehenso. Et sic dico, quòd summa tristitia damnatorum est de carentia dei præsentiæ; & ex consequenti de carentia diuinæ uisionis: quæ immediatè sequitur ad diuinam præsentiã: & ideo summa delectatio Beatorum est de deo præsente;& ex consequenti de dei uisione. In prima ergo delectatio ne, quæ habet pro obiecto immediato ipsum deum, ponitur Beatitudo formalis: in secunda n. nõ:eo,quòd pro immediato obiecto habet aliquod bonum creatũ, scilicet,uisionem dei. Ad quartum dicendũ, quòd delectationes distinguuntur, & specificantur per obiecta formaliter sumpta; sicut, & quilibet actus animæ, ut in quæstionibus super secundo huius extitit declaratum: & ideo delectationes respicientes operationem in ratione obiecti, distinguuntur secundum operationes suas,quas consequuntur,& secundum eas iudicantur bonæ,uel malæ. Delectationes respicientes res extra animam, existentes in ratione obiecti, & non ope rationes suas,distinguuntur, & specificantur simpliciter,ut nunc loquimur, per obiecta, quæ respiciunt, & non operationes præcedentes, cum non præcedant in ratione obiecti in patria. Ergo est duplex delectatio, quædam de uisione dei,& quædam de deo uiso. Prima habet pro obiecto immediato uisionem dei. Secunda ipsum deum. Et quia quælibet ab obiecto immediato specificatur: secunda est simpliciter nobilior prima. Et ipsa ponitur Beatitudo formalis, sicut, & eius obiectum Beatitudo obiectiua. Ad quintum dicendum, quòd aliquid esse proprium bonum illius, qui delectatur potest esse dupliciter. Vel obiectiuè, uel formaliter: uel extrinsecè, uel intrinsecè immediatum. Ergo obiectum delectationis oportet, quòd sit aliquo istorum modorum bonum proprium illius,qui delectatur. Et sic est in proposito. Deus enim est summum bonum hominis extrinsecum,à quo dependet totum bonum hominis intrinsecum. Et cum dicitur, quòd illud, quod dicitur tale per denominationem extrinsecam, non conuenit alicui, nisi ratione formalis denominationis. Dicendum,quòd uerum est. Deus enim nõ esset bonum hominis extrinsecum, nisi posset attingi per aliquam operationem, uel actum nobis formaliter inhærentem; sed hic actus non est solius intellectus; sed etiam uoluntatis. Est igitur deus summum bonum hominis extrinsecum: quia ipsum potest Beatus uidere, & in ipso uiso delectari immediatè: & talis delectatio ponitur Beatitudo formalis: non autem ipsa uisio. Rationes igitur non concludunt.

RESTAT NVNC respondere ad auctoritates,quibus, conantur confirmare dictam positionem.

Elucidatio auctoritatũ quæ aduersariorum opinioni fauere uidebãtur.

AD PRIMAM, cum dicitur,quòd hæc est uita æterna &c. Respondebitur,respondendo ad rationes principales. Ad auctoritatem Beati Augustini dicendum, quòd istimet actus sunt coniuncti,& connexi in Patria.s.uidere deũ perfectè,amare deum,& habere deũ omnino annexi sunt.Nam,qui perfectè uidet, perfectè amat,& habet. Et ideo in sanctorum uerbis propter connexionem istorum actuum,quod est unius,attribuitur alteri: magis autem attribuitur uisioni propter hoc, quòd in uisione distinguuntur status patriæ à statu uiæ. Non sic in delectatione: quia utrobique dilectio: sed in patria uisio, non in uia, sed credulitas de deo uiso. Ad auctoritatem Magistri dicendum, quòd auctoritas non est pro eis. Nam illud dicit magister opinatiuè; sed statim dicit oppositum determinatiuè. Vnde immediatè post illa uerba subiungit. Põt etiam accipi par gaudium, & non feratur paritas ad intensionem affectionis gaudentiũ; sed ad uniuersalitatem rerum, de quibus gaudebunt: quia de omni re. Vnde gaudebit unus gaudebunt omnes: hæc magister. Erit igitur cum dispari claritate par gaudium, quantum ad uniuersitatem eorum, de quibus gaudebunt; non autem,quantum ad intensionem gaudentium. Ex quibus sequitur, quòd intensio gaudij arguit intensionem Beatitudinis; & per consequens Beatitudo in gaudio, siue in delectatione consistit, ut dicit Beatus Augustinus. li. confessionum dicens, quòd Beatitudo est gaudium de ueritate. Et alibi dicit, quòd beatè uiuere est bonis, ueris, certisque gaudere. Et confirmatur ulterius ex dictis Magistri ibidem. Nam statim post illa uerba dicit sic. Post hoc quæri solet. Si Beatitudo sanctorum maior sit futura post iudicium, quàm ante? Quòd sine omni scrupulo credendum est eos habituros maiorem gloriam post iudicium, quàm ante: quia & maius erit eorum gaudium, ut supra testatus est Augustinus. Hæc Magister. Hæc autem ratio nihil concluderet; si Beatitudo non consisteret in delectatione, uel gaudio de deo habito; immò, ut plus loquar, Beatitudo formalis,de qua loquimur, non esset ipsum gaudium essentialiter. Ad auctoritatem Arist. dicendum,quòd ipse non cognouit Beatitudinem,de qua loquimur: & ideo auctoritas ipsius non est ad propositum admittenda. Patet igitur,quid dicendum ad rationes,& motiua alterius opinionis; & per consequens secundus articulus.

Lib. 10. confession. Cap. 23. L.K. Tom. I.

Lib. 4. dist. 49. I. E.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT uidere de tertio articulo. Vtrum intellectus sit nobilior potentia, quàm uoluntas, uel econuerso? Pro cuius declaratione. Primo præmitto,opinionem contrariam cum suis fundamentis. Secundo positionem Doctoris solennis cum rationibus,quibus moueor. Tertio opinionis contrariæ rationes dissoluentur.

QVANTVM ad primum est una opinio, quæ ponit, quòd intellectus est simpliciter nobilior uoluntate, quod probatur ex dictis opinantium multipliciter. Primo sic. Potentia cognoscens formaliter est simpliciter nobilior potentia non cognoscente: patet: quia potentia non formaliter cognoscens est cæca; & per consequens imperfectior; sed intellectus est potentia formaliter cognoscens: uoluntas autem non: ergo, &c. ET confirmatur ratio per Arist. primo politicæ,ubi dicit, quòd intellectus principatur appetitui: quia intellectus est sciens: appetitus autem non. Sed hoc uerificatur non solum de appetitu sensitiuo; sed etiam de appetitu intellectiuo, qui est uoluntas: ergo, &c. Secundo. In genere potentiarum animæ illa potentia est nobilior, quæ est libera simpliciter,& domina sui actus; intellectus est huiusmodi: ergo. Maior patet. Minor probatur: quia uoluntas non habet dominium,nec libertatem, nisi ab intellectu; & per consequens intellectus est simpliciter liberior uoluntate: quia. Propter unumquodque tale,&c. Primo posteriorum. Tertio. Illa potentia, per quam ipsa creatura efficitur similior ipsi deo, est simpliciter perfectior in creatura. Intellectus est huiusmodi: ergo.Probatur Minor:quia in deo est omnis ratio essendi; sed per intellectum creatura rationalis est quodam modo omnia; non autem per uoluntatem: ergo per intellectum rationalis creatura similior efficitur ipsi deo, quàm per uoluntatem; & per consequens intellectus nobilior.

Cap. 2.

Tex. c. 5.

Quarto. Illa potentia est nobilior,cuius obiectũ est nobilius; intellectus est huiusmodi: ergo. Minor probatur:quia uerum, quod est obiectum intellectus, est simplicius,& secundum rationem prius, quàm bonum,quod est obiectum uoluntatis;& per consequens nobilius. Antecedens probatur:quia bonum,& malum sunt in rebus: uerum autem est in anima; sed quod est in anima habet esse simpliciter illo,& secundum rationem prius,quàm illud,quod est in re:ergo. Quinto. Nobilius est illud,quod rationale est per essentiã, quàm

Propositio hæc est Ari. 6. Metaphys. Tex. cõ. 8.

quàm illud, quod est per participationem; sed intellectus est rationalis per essentiam; uoluntas autem per participationem, secundum Arist. primo ethicorum: ergo, &c. Probatur Maior per Beatum Augustinũ primo libro retractationum ubi dicit quòd homo est rationalis, & propter hoc excellit; ex quo sequitur, quòd rõnale per essentiã est nobilius non rationali. Sexto. Illa potentia est nobilior, quę ad plures rationes in entibus se extendit, intellectus est huiusmodi: ergo. Minor probatur: quia uoluntas solum se extendit ad rationem boni: intellectus autem ad hãc, & ad aliam.

Cap.18. Cap.1. L.F. Tom.1.

Septimo. Omne mouens est nobilius moto; sed intellectus mouet uoluntatem tertio de anima: ergo.

tex. c.49.

Octauo. Illa potentia est nobilior, quæ attingit immediatè suum obiectũ, quàm illa, quæ attingit obiectum mediante quodam alio; sed intellectus attingit obiectum suum immediatè; uoluntas autem non; sed mediante intellectu: quia obiectum uoluntatis est bonum cognitum: ergo. Nono. Illa potẽtia est, nobilior, quæ habet in se perfectionem, quęm illa, quæ quærit perfectionem suam ab aliquo extrinseco; talis est intellectus respectu uoluntatis: ergo. Minor probatur: quia intelligere est motus rei ad animã; uelle autem est motus animæ ad rem. Decimo. Illa potentia est nobilior, cuius actus est purior, & perfectior; talis est actus intellectus, & non uoluntatis: ergo. Minor probatur dupliciter. Primo sic. Quia si pessimum est peius pessimo in aliquo genere. Illud simpliciter est peius; sed pessimus actus uoluntatis, ut odire deum est peior pessimo actu intellectus, qui est infidelitas; ergo sequitur, quòd actus uoluntatis sit simpliciter peior actu intellectus. Et sic actus intellectus est simpliciter perfectior. Secundo. Quia scire malum non est malum, uelle autem malum est malum: ergo actus uoluntatis est simpliciter peior actu intellectus; & per consequens sequitur idem quod prius.

Confirmatio huiusce opi. plurib. Auctoritatib. Cap.3.9. Tom.1. Cap.16. Cap.8. Ca.10.13. & 16.

HAEC OPINIO confirmatur primo auctoritate Beati Augustini 2. de libero arbitrio, ubi dicit quòd intelligentia hominis est præstantissima. Item in eodem li. dicit, quòd sensus communis est nobilior: quia iudicat de sensu particulari: ergo cum intellectus iudicet de uoluntate, erit nobilior uoluntate per eãdem rationem. Item Auctoritate Damasceni libro. 3. ubi dicit, quòd intellectus est iudex: est ergo nobilior. Item Auctoritate Arist. sexto, & decimo ethicorum, qui hoc asserit à proposito. Item Auctoritate Eustachii super eodem, qui dicit quòd intellectus principatur: ergo, &c. Et hæc de primo.

D. Tho. 1. par. sum. q. 82. art. 3. Itẽ de uer. q.22. art. 11. Cap.3. Cap.5. tex. c.57.

QVANTVM ad ẽm Doctor solennis tenet contrarium, & cõmunis opin. in diuersis locis. Et ideo teneo, quòd uoluntas simpliciter nobilior est intellectu, quàmuis in sua operatione ipsum præsupponat necessario, sicut intellectns nobilior est sensu, licet ipsum præsupponat ordine naturę. Hanc conclusionem probo multipliciter. Primo. Sic. In potentijs essentialiter ordinatis posterior origine est prior perfectione; & per consequens nobilissima perfectione. Hoc habetur per Arist. secundo Politicæ. Et à Cõmentatorẽ 6. ethicorũ, & potest haberi ex dictis Arist. 8. physicorum, ubi dicit motum localem, qui sequitur alios motus in eodem indiuiduo esse nobiliorem aliis motibus. Igitur si medium Arist. cõcludit in essentialiter ordinatis, quod est posterius origine, est prius perfectione; etiam patet per rationem. Quia natura semper procedit de imperfecto ad perfectum; non autem econuerso; sed potentiæ animæ sunt essentialiter ordinatę; & certum est, quòd uoluntas origine posterior est intellectu: ergo est simpliciter perfectior intellectu. Secundo sic. In regno potentiarum animæ illa potentia est nobilior, quæ est libera formaliter, & domina sui actus: hæc est uoluntas, & non intellectus: ergo. Maior patet, cõceditur etiam ab aduersariis. Minor probatur ex articulo præcedẽti. Et ponit eam expressè Beatus Augustinus. 1. de libero arbitrio. & 83. quæstionum. Et si nũquam aliquis posuisset eam, quẽlibet docet experientia. Tertio. Sicut se habet ratio obiectiua uolũtatis ad rationem obiectiuam intellectus in perfectione; ita uoluntas ad intellectum: patet: quia sicut æqualitas obiectorum arguit æqualitatem potentiarum; ita inęqualitas inæqualitatem: patet etiam per eos, qui dicunt, quòd illa potentia est nobilior, cuius est obiectum nobilius; sed ratio obiectiua uoluntatis eo modo, quo distinguitur à ratione obiectiua intellectus, est nobilior ipsa: ergo. Probatur Minor tripliciter. Primo sic. Illa ratio est nobilior, cui competit ratio bonitatis per se, quàm illa, cui conuenit per necessitatem alterius; sed ratio bonitatis, quæ ponitur ratio obiectiua uoluntatis, est per se ipsam bona: ratio autem ueritatis, quæ per eos ponitur ratio obiectiua intellectus, non est bona, nisi per rationem bonitatis uoluntatis: ergo ratio obiectiua uoluntatis, ut distinguitur à ratione obiectiua intellectus, est nobilior ipsa. Et uerè mirabile uidetur, quòd ratio aliqua ponatur melior ratione bonitatis: cum nihil sit bonum, nisi per bonitatem. Secundo sic. Qualem ordinẽ seruant aliqua realiter, ubi distinguuntur realiter; talem seruant ordinem secundum rationem, ubi distinguuntur secundum rationem; sed si ratio bonitatis distingueretur realiter à ratione ueritatis, esset realiter nobilior ipsa: quia ratio ueritatis nullam bonitatem haberet, nisi per aliquid distinctum ab ea realiter: ergo eo modo, quo nunc distinguitur ratio bonitatis, erit nobilior ratione ueritatis. Tertio. Quod habet rationem finis, ut sic, nobilius est his, quę sunt ad finem; sed ratio bonitatis, quæ ponitur rõ obiectiua uoluntatis, habet rationem finis: finis enim, & bonum idẽ sunt: ratio autem ueri, ut distinguitur à ratione boni, non habet rationem finis: ergo ratio boni, ut distinguitur à ratione ueri est nobilior ipsa.

Cap.8. Tom.1. Quæst.8. Tom.4.

ET CONFIRMATVR ista ratio per Arist. primo ethicorum: ars enim, quæ considerat de fine ultimo, est architethonica, & scientia de causa finali secundum Auicennam 6. naturalium capitulo ultimo est nobilissima: ergo. Si sic est. Illa potentia, cuius ratio obiectiua est ratio boni; & per consequens ratio finis, est simpliciter nobilissima, talis est uoluntas: ergo. Quarto. Perfectibile, quod secundum se perficitur nobiliori perfectione, est simpliciter nobilius; sed uoluntas perficitur nobilissimo habitu, qui est caritas: ergo. Maior habetur à Commentatore sexto ethicorum, ubi dicit, quòd quorum perfectiones supponuntur, & ipsa supponuntur. Minor est Apostoli sic dicentis, quòd scientia, quæ pertinet ad intellectum, inflat: caritas uero, quæ pertinet ad affectum, ædificat. Et alibi Apostolus dicit. Si habuerim omnem scientiã, & nouerim mysteria omnia, & habuerim fidem, ita ut montes transferam: caritatem autem non habeam, nihil sum. Ex quibus omnibus concludit, quòd maior omnium est caritas.

Cap.1. 1. Cor. 8. 1. Cor. 13.

ET CONFIRMATVR: quia si intellectus esset nobilior uolũtate; sequeretur quòd aliquis habitus posset esse nobilior caritate, quod patet esse falsum ex articulo pręcedenti. Consequentia patet: quia cuilibet perfectibili correspondet proportionata perfectio. Quinto. Potentia diligens ultimum finem formaliter, & ea, quę sunt ad finem, est nobilior potentia simpliciter non diligente; hoc patet: quia per debitam dilectionem ultimi finis; & eorum, quæ sunt ad finẽ acquiritur beatitudo formalis, in qua consistit totum bonum hominis intrinsecum; & per cõsequens potentia diligens formaliter est simpliciter nobilior, & perfectior non diligente: cum tota perfectio creaturæ rationalis ad summam istam Beatitudinem finaliter ordinetur. Constat, quòd uoluntas est potentia formaliter diligens; non autem intellectus: ergo. Sexto. Illa potẽtia est simpliciter nobilior, cuius actus purior, & perfectior est; sed actus uoluntatis perfectior est simpliciter actu intellectus; non autẽ

econuerso:ergo. Minor fuit sufficienter probata in articulo præcedenti. Et potest confirmari ex dictis eorum. Quia si nobilissimum est nobilius nobilissimo in aliquo genere. Illud est nobilissimum simpliciter; sed nobilissimus actus uoluntatis, qui est diligere deum est, nobilior nobilissimo actu intellectus, qui est cognoscere deum: quia in his, quæ sunt supra animam, & pręcipuè dilectio dei cognitioni præfertur etiam per eos, ut statim per eos in præcedenti articulo extitit declaratum. Septimo. Illa potentia simpliciter est nobilior, per cuius actum creatura rationalis magis coniungitur ipsi deo; sed hoc est per uoluntatem, & non per intellectum: ergo. Maior patet: quia tota perfectio creaturæ rationalis consistit in coniunctione, & adeptione ipsius dei. Probatur Minor dupliciter. Primo. Quia per actum intellectus coniungimur ipsi obiecto secundū esse, quod habet in cognoscente. Per actum uoluntatis coniungimur ei secundum esse, quod habet in se ipso. Sed secunda unio est maior prima: ergo. Secundo: quia uoluntatis est magis inclinare, quàm intellectus: cum inclinatio sit propter coniunctionem; sequitur, quòd per actum uoluntatis magis coniungimur deo: ergo. Octauo. Illa potentia est simpliciter nobilior, propter cuius actum est actus alterius potētię: hoc patet: quia. Propter unumquodque tale, &c. Sed actus intellectus est propter actum uoluntatis secundum Anselmum in lib. cur deus homo in principio lib. Et secundum Beatum Augustinum in de cognitione uere uitæ: ergo. Nono. Illa potentia est simpliciter nobilior inter potentias animę, quæ mouet omnes alias ad actus suos, eis imperando: patet; quia mouens est nobilius moto, etiam per eos, & præcipuè si moueat, aliis imperando; sed uoluntas uerè mouet alias potentias animæ nostræ ad actus suos, eis imperādo, ut dicit Anselmus in lib. de similitudinibus. Et experientia docet, & dictat recta ratio: aliter non haberet actum elicitum, & imperatum, quod non solum est falsum; immò contra opinantes: ergo. Decimo. Illa potētia, quę respicit rationem referibilem ad aliā obiectiuè, est minus nobilis potentia respiciente rationem irreferibilem; sed intellectus respicit obiectiuè rationem referibilem ad aliam: uoluntas autem nō; sed ad rationem irreferibilem: ergo, &c. Maior patet: quia ratio referibilis in aliam est minus nobilis ratione non referibili. Probatur Minor: quia, ut dictum est, bonum, & finis est obiectum uoluntatis: finis autem, ut sic, non est in aliud referibile. Verum autem, ut sic, est in aliud referibile, & in aliud ordinabile: ergo.

1. Poster. tex. c. 5. Cap. 1. Tom. 9.

Præfatæ opinion. confirmatio, tum Sãctorũ Patrũ, tum Philosophorum auctoritatib.

HAEC autem positio confirmatur. Primo. Auctoritatibus Sanctorum. Nam Beatus Augustinus in 2. lib. de libero arbitrio per totum, & Richardus in lib. qui incipit. Omne caput languidum cap. 4. & 6. Et Anselmus similiter in de conceptu uirginali cap. quarto dicunt, quòd uoluntas est dignissima inter potentias animæ. 2. Auctoritatibus Philosophorum. Vnde Aristo. 12. metaphysicæ, & Auicenna dicunt, quòd appetitus est uerè deus, & loquuntur de appetitu intellectiuo, qui est uoluntas: ergo. Et hæc de secundo.

tex. c. 36.

RESTAT ergo nunc respondere ad rationes alterius opinionis. AD primum, cum dicitur. Vel dicebatur, quòd potentia cognoscens formaliter est nobilior, &c. Dicendum, quòd unam potentiam esse nobiliorem altera, potest intelligi dupliciter. Vel simpliciter, uel secundum quid. In his autem, quæ sunt citra Primum nobile simpliciter, potest esse minus nobile secundum quid: & ideo non est aliqua repugnantia, ꝙ intellectus sit nobilior secundū quid: quia cognoscens: uoluntas autem non. Et tamen uoluntas simpliciter est nobilior intellectu: quia formaliter diligens: non autem intellectus: dilectio autem simpliciter cognitioni præfertur ex articulo pręcedenti. Dicendum ergo, quòd potentia cognoscens formaliter est nobilior sm̄ quid potentia non cognoscente, ut potentia nō cognoscens habet aliquam perfectionē excedētem cognitionem: & sic est in proposito. Et ideo ratio nulla est; & per idem patet, quid est dicendum ad confirmationem Aristot. quia intellectus, inquantum sciens, est aliquo modo nobilior; non simpliciter, sed secundum quid.

Confutatio cuiusdā respon. quod priori obuiare uidetur.

NEC ualet. Si dicatur contra hoc, quòd formaliter cognoscens, & simpliciter, dicit perfectionem simpliciter, non tantum secundum quid; & per consequens potentia cognoscens formaliter, non solum secundum quid; immò simpliciter est nobilior non cognoscēte. Nam per eandem rationem probatur eis, ꝙ uoluntas simpliciter sit nobilior: quia uelle formaliter dicit perfectionē simpliciter: cum reperiatur in deo formaliter: ergo potentia uolens formaliter est simpliciter perfectior potentia non uolente formaliter: talis est uoluntas respectu intellectus: ergo simpliciter est nobilior ipso: & sic esset idem nobilius simpliciter, & minus nobile simpliciter, quod est oppositum in adiecto. Et ideo dicendum, quòd eo ipso, quòd cognoscere dicit perfectionem simpliciter, potentia cognoscēs simpliciter dicitur nobilior potentia non cognoscente, nec aliquam perfectionem simpliciter includente. Non autem sic est in proposito: quia uoluntas includit aliquam perfectionē simpliciter, quę cognitioni præfertur, ut dictum est, & ideo ratio non concludit. Et potest dari per eos instantia manifesta: quia intellectus agens non cognoscit formaliter: & tamen est nobilior intellectu possibili simpliciter, ut dicunt, licet hoc nō credam uerum esse. Supposito, quòd intellectus agens sit aliquid in nobis: ergo non oportet, quòd potentia cognoscens formaliter sit nobilior, &c. Ad secūdum concessa Maiori, negatur Minor: intellectus enim non est potentia libera, nec domina sui actus, ut patet ex dictis, & ideo ipsa met sola ponitur nobilissima simpliciter. Et cū dicitur, ꝙ uoluntas non habet dominiū formaliter, nec est domina sui actus, nec libertatē, nisi ab intellectu. Dicendū, ꝙ uoluntas non habet libertatem formaliter ab intellectu: cū intellectus nō sit liber; sed seipsa formaliter est libera; habet tamen causaliter libertatem ab ipso, tanquam à causa sine qua non, inquantum cognitio naturaliter præcedit actum uoluntatis perfectum: habere autem sic libertatem ab intellectu non arguit libertatem aliquam in ipso.

Ad tertium respondēdum est per interemptionē Minoris: nam creatura rationalis non efficitur ipsi deo magis similis per intellectum: quàm per uoluntatem; immò potius econuerso. Et cum dicitur, quòd in deo est omnis ratio essendi; sed per intellectum creatura rationalis est quodam modo omnia; non autem per uoluntate dicendum, quòd falsum est. Nam, cum istæ potentię sint æqualis ambitus obiectiuè, tam per intellectum, quàm per uolūtatem sumus aliquo modo omnia, & perfectius per uoluntatem, quàm per intellectum. Quia per intellectum assimilamur obiecto secūdum esse, quod habet in nobis. Per uoluntatem assimilamur eidem secundum esse, quod habet in se ipso. Et quia ista assimilatio perfectior est, quàm prima: idcirco creatura rationalis similior efficitur ipsi deo per uoluntatem, quàm per intellectum: ratio igitur ista magis est contra eos, quàm pro eis. Ad quartum dicendum per interemptionē Minoris: quia, ut ostensum est supra, obiectum uoluntatis, ut distinguitur ab obiecto intellectus, est nobilius ipso, & nō econuerso. Nec probatio ualet; immò habet multos defectus. Primus est, quòd obiectum uoluntatis secundum dicta eorum erit nobilius: dicunt enim, quòd deus, uel quodcunque aliud est obiectum uoluntatis secundum esse, quod habet in se: obiectum intellectus secundum esse, quod habet in anima. Sed constat, quòd quęlibet res de prędicamento substantiæ saltem, nobilius esse habet in se ipsa, quàm in anima nostra, & præcipuè deus ipse: obiectum ergo uoluntatis est nobilius obiecto intellectus. Secundus defectus est: quia obiectum intellectus non est simplicius, nec secundum rationem prius obiecto

uoluntatis

uoluntatis per eos. Deus enim habet esse simplicius, prout habet esse in se; & secundum rationem prius, est, quàm prout est in nobis: & tamen per eos primo modo est obiectum uoluntatis:& secundo modo est obiectum intellectus:ergo obiectum uoluntatis est simplicius obiecto intellectus: & secundum rationem prius;& non econuerso. Tertius defectus est, quòd non oportet, quòd in creaturis quãto quid simplicius, tanto sit nobilius:aliàs cum imago hominis in speculo sit simplicior ipso homine, esset nobilior ipso, quod est falsum:non obstante ergo, quod habeant aliqua obiecta simplicius esse in anima, quàm in se ipsis;tamen nõ sequitur, quòd nobilius. Ad quintum dicendũ, ꝙ esse rationale per essentiam, potest intelligi tripliciter:Vel quantum ad actum, uel quantum ad potentiã, uel quantum ad animam. Si intelligatur primis duobus modis, falsum est, quod assumitur: quia rationale per essentiam quantum ad actum, & potentiam idem est, quòd esse cognoscens, siue intelligens formaliter. Sed ostensum fuit in solutione primi argumenti, quòd potentia cognoscens, siue intelligens formaliter non oportet, quòd sit nobilior simpliciter potentia non cognoscente:ergo sub isto sensu maior est falsa. Si autẽ intelligatur 3. modo, habet ueritatem;sed tunc nõ est ad propositum: quia uoluntas isto modo est rationalis per essentiam;sicut intellectus, cum fundetur in eadem essentia animę, & natura cum intellectu. Et cum dicitur, quòd secundum Beatum Augustinum, homo est rationalis, & propter hoc excellit. Dicendum, quòd uerũ est, quantum ad naturam: eo quòd est animal rationale. Sed tunc non sumitur rationale, quãtum ad actum, nec quantum ad potentiam. Ad sextum dicendum per interemptionem Minoris: nam patet ex primo articulo, non obstante distinctione rationis, quæ ponitur inter rationes obiectiuas intellectus, & uoluntatis, intellectus ęqualis ambitus obiectiuè est cum uoluntate. Et ideo intellectus non se extendit ad plures rationes in entibus, quàm uoluntas, nec econuerso. Et cum dicitur, quod uoluntas solum se extendit ad rationem boni:intellectus autem ad hanc, & ad omnẽ aliã. Dicendum, quòd ens, & bonum conuertuntur: & ideo nulla ratio potest dari in re, quæ non sit ratio boni, uel quòd ipsam non præsupponat:& ideo non concludit.

Ad septimum dicendum, quòd illud, quod mouet aliud imperatiuè, est nobilius. Illud autem, quod mouet solum ostensiuè, non oportet, quòd sit nobilius nisi tantum secundum quid. Primo modo uoluntas mouet intellectum, & non econuerso, ut patet ex nona ratione. Secundo modo intellectus mouet uoluntatem ostendendo ei obiectum:& ideo nõ sequitur, quòd sit nobilior. Ad octauum dicendum, quòd idem argumentum potest fieri contra eos: cum enim intellectus intelligat per speciem; & per consequẽs mediatè: uoluntas autem non fertur in suum obiectum mediante specie; sed immediatè, sequitur per eandem rationem, quòd uoluntas sit nobilior. Item cum sensus tendat in suum obiectum immediatè; intellectus autem mediante sensu:sicut uoluntas mediante intellectu: ergo sensus simpliciter nobilior est intellectu. Et ideo dicẽdum ad rationem, quòd totum illud aggregatum. s. bonum non est obiectum primum uoluntatis; sed solũ bonum cognitum. Illud autem est quædam ratio annexa obiecto, & non obiectum. Ad nonum de imperfectione est dicendum, quòd ista propositio uniuersaliter sumpta falsa est per eos:aliàs potentia passiua, quæ habet in se perfectionem formaliter inhærentẽ, esset nobilior potentia actiua, quæ non habet in se perfectionem formaliter:cum actio non sit in agente; sed in patiente, ut dicitur communiter. Et ulterius, cum dicitur, quòd intellectus in se habet perfectionem:uolũtas autem quærit ab aliquo extrinseco. Aut per perfectionem intelligitur habitus. Aut actus. Aut obiectũ. Si uerò nomine perfectionis intelligatur habitus, propositio falsa est: quia sicut habitus intellectualis manet in intellectu, sic habitus uoluntatis manet in uoluntate. Et similiter de actu:quia actus uoluntatis manet in uoluntate, sicut actus intellectus manet in intellectu. Si autem nomine perfectionis intelligatur obiectum, nihil ad propositum: quia obiectum intellectus secundum esse, quod habet in se ipso, non inhæret intellectui sicut nec obiectum uoluntatis inhæret uoluntati.

ET SI dicatur, quòd obiectum intellectus, ut sic, habet esse in intellectu:quia intelligere est motus rei ad animam. Dicendum, quòd ex hoc magis arguitur oppositum intellectus, quàm propositum: quia perfectio consistit in transformatione, & assimilatione ad obiectum: sed uoluntas magis transformatur in obiectum, & assimilatur ei ex solutione tertiæ rationis:cum uelle sit motus animæ ad rem: ergo uoluntas est simpliciter nobilior intellectu. Ad decimum, & ultimum dicendum per interemptionem Minoris:nam patet ex ratione, & articulo præcedenti, quòd actus uoluntatis est simpliciter nobilior. Et cum dicitur. Primo, quòd si pessimum sit peius pessimo in aliquo genere. Dicendum, quòd ista ratio est totaliter ad oppositum: eo enim ipso, quòd actus uoluntatis est simpliciter pessimus, ut odire deum; sequitur, ꝙ actus, qui opponitur illi actui, qui est diligere deũ, est optimus:nam secundum Aristo. 8. Ethic. pessimum est contrarium optimo. Potest tamen dici ad rationẽ. Quod est pessimum peioritate naturę, & est pessimũ peioritate culpæ. Actus ergo uoluntatis non est pessimus peioritate naturæ; sed est pessimus peioritate culpæ. Quando ergo dicitur, quòd si pessimum est peius pessimo in aliquo genere, illud simpliciter est peius. Dicendum, quòd uerum est de peioritate naturæ: non autem de peioritate culpæ. Cuius ratio est:quia quantumcunque natura aliqua nobilior, tanto culpa grauior. Et ideo eo ipso, quòd actus uoluntatis est peior peioritate culpæ:concluditur necessariò, quòd uoluntas sit simpliciter nobilior. AD secundam probationem, cum dicitur, quòd scire malum non est malum, &c. Dicitur, quòd eo ipso, quòd actus ei oppositus, qui est diligere deum, est optimus. Vel dicendum, quòd uelle malum est malum, non malitia naturæ; sed malitia culpę. Sic dicendum est de peioritate.

Obiectio haud spernenda.

Cap. 7.

AD auctoritates dicendum. Ad primam cum dicitur, quòd intelligentia hominis est præstantissima, secundum Beatum Augustinum. Dicendum, quòd ipse intelligit pro intelligentia totam animam intellectiuam, & non intellectum, secundum quod distinguitur contra uoluntatem, quod patet per eum alibi, quod uoluntas est dignissima, ut allegatum est supra. Ad aliam de sensu communi dicendum, quòd ad iudicandum duo requiruntur. s. cognitionis ueritas, & præsidentia auctoritatis. Et quia ista duo habet sensus communis respectu sensus particularis:idcirco potest iudicare de ipso; & per consequens est nobilior. Intellectus autem habet ueritatem cognitionis; sed non habet præsidendi auctoritatem respectu uoluntatis;immò potius econuerso, sicut patet ex nona ratione ad principale. Et ideo non sequitur, quòd sit nobilior. Ad auctoritates Damasceni, cum dicitur, quòd intellectus est iudex. Dicendum, quòd intelligit per intellectum totam animam intellectiuam, quod patet ex dictis suis:quia ipse dicit, quòd deus per intellectum unitus est carni. Certum est autem, quòd per intellectum non potest intelligere potentiam intellectiuam:quia non est unitus carni per potentiam intellectiuam;sed mediante tota anima. Vel dicendum, quòd intellectus est nobilior secundum quid: quia iudex, hoc est, cognoscens;non autem simpliciter. Ad auctoritatem Arist. & commentatoris, dicendum, quòd eodem modo accipiunt pro intellectu totam partem intellectiuam, prout comprehendit uoluntatem. Si autem

tem ex toto esset intentio sua ad oppositum. Negatur: quia Aristoteles non cognouit habitum caritatis, qui ponitur in uoluntate. Et ideo fortè dixit intellectum nobiliorem, quod tamen non credo esse de intentione sua: cum ipse dicat, quòd appetitus est uerè dominus. Et hæc de tertio. Sic igitur patet articulus; & per consequens tota quæstio.

AD RATIONES principales. Ad primam, cum dicitur, quòd sicut se habet inæqualitas obiectorum ad inæqualitatem potentiarum, &c. Dicendum, quòd sicut patet ex primo articulo. Aliqua distinctio ponitur inter rationes obiectales intellectus, & uoluntatis, propter quam ratio obiectiua uoluntatis, ut sic, ponitur nobilior, ut deductum est in isto articulo. Ad secundum, cum dicitur, quòd in actu nobilioris potentię consistit beatitudo formalis. Dicēdum, quòd, sicut patet in secundo articulo. Beatitudo formalis ponitur in actu uoluntatis, & non in actu intellectus. Et cum dicitur, quòd dicitur, quòd hæc est uita æterna, ut cognoscant te deum uerum. Dicēdum, quòd ad uisionem dei sequitur summa delectatio: & ideo uisio, uel cognitio dei dicitur uita æterna, non ratione sui; sed ratione delectationis sibi annexæ, ut dictum est supra. Et ideo beatitudo, qua formaliter beatificamur, consistit principaliter in delectatione de deo uiso, quam beatitudinem præstare dignetur ipse Iesus Mariæ Filius. Amen.

Ioan. 17.

Accutissimarum quæstionum super tres Aristotelis libros de Anima celeberrimi Theologi, Philosophique D. Alphonsi Archiepiscopi Toletani ordinis Eremitarum Diui Augustini. Finis.

Cursus optimarum questionum

cum textualibus expositiõibus Porphirij atqꝫ veteris logice Arestotilis sicut maximi parisius regentes tradiderunt. multorum peritorum opi/niones recitantes. finaliter se resoluentes ad mentem subtilissimi docto/ris iohānis Scoti ordinis minorum.

Cursus optimarum questionū vna cum textualib⁹
expositōnibus Porphirij atq̧ veterꝫ logice Arestotelis
ꝓut maximi regētes parisiēses tradidere. singuloꝝ opi
niones cum probatōibus fideliter recitātes. quib⁹ dis/
solutꝫ ad mentē subtilissimi doctoris anglici Joannis
Scoti ordinis minoꝝ sese absoluūt. incipit feliciter

Circa initium logice

veterꝫ Por. atq̧ Are. Querit̃ p̄mo vtrū logica sit scia
spēalis ab alijs disticta Arguit̃ p̄mo ꝙ nō. qꝛ mod⁹
sciendi non est scia. sed logica est modus sciendi. ergo
logica nō est scientia. Maioꝛ pꝫ. qꝛ modus rei nō ē res
cuius est modus Minoꝛ ꝓbat̃ ꝑ p̄hm scđo metaphisi
ce dicentē. absurdū est sil' q̄rere sciam ꝛ modū sciendi.
ꝑ modū aūt sciendi ƀm ꝯmentatoꝛem intelligit logicaꝫ
Scđo sic. omīs scia acquirit̃ ꝑ logicā cuꝫ acq̄ratur
ꝑ argumētatōem. sed logica nō acquirit̃ ꝑ logicam. q̄a
tūc idem eēt prius seipo quod est impossibile. g̊ logica
nō est scia Tercio sic. si logica eēt scia. aut esset ꝯmu
nis. aut eēt spēalis. nō cōis quia subiectū eius nō est cō
mune ad subiecta aliarū sciarum. nec spēalis. qꝛ logi/
ca est de intentōibus secūdisque omnibus rebus sunt
applicabiles. Quarto sic. nulla scia est de contingē
tibus ꝛ possibilibus aliter se habere. vt habet Arestote
les p̄mo posterioꝝ. sed logica est de hmōi rebus cū ƀm
Auicennā sit de secundis intētōnibus. que fabricant̃ ꝑ
opus nostri intellectus. ergo. Quinto sic. nulla scia
inest a natura. sed logica inest q̄busdam a natura. ergo
nō est scientia.

In opposituū arguit̃ autoritate Aresto.
et alioꝝ logicoꝝ. qui de logi
ca nobis tradiderūt sciaꝫ Et
rōe sic. logicus est sciens. g̊ logica est scia. tenet ꝯn̄a ꝑ
locum a coniugatis Pro solutōe istius questiōis sol
uende sūt quinq̧ ꝑtiales questiōes. Prima est vtrū lo
gica sit scia. Pro cuius solutōe attende p̄mo ꝙ duplex
est logica. s. naturalis ꝛ artificial'. logica naturalis est. q
dam naturalis potestas nostri intellcūs qua natural'r
magis assentim⁹ vero q̄ falso. ex quo assensu ꝓcedim⁹
de noticia noti ad noticiā ignoti. Sed logica artificia
lis est quidā habitus acquisit⁹ quo iudicamus de re/
ctitudine argumtatōis. vl' est illa que data est ꝑ certas
regulas artis logice. Attende scđo ꝙ logica iteꝝ est
duplex. quedā est vtens ꝛ quedā docēs. Logica vtens
capit̃ dupliciter. vno modo ꝓ habitu sciētifico logico
acquisito ꝑ demonstratōem quo vtimur in singul' scie/
tijs diuidendo diffiniendo ꝛ verū a falso discernendo.
Alio modo capitur pro habitu acquisito ex frequenti
argumentatōe siue talis habitus fuerit noticia vera vl'
falsa siue dubia vl' firma. Sed logica docēs ƀm domi
nū Albertum sic diffinit̃. logica est que a fantasijs que
videntur ꝛ non sūt liberat. errores dānat. falsitates ostē
dit ꝛ lumen rectum in omni ope contēplatōis prebꝫ. sꝫ
ƀm Boetiū sic. logica ē scia discernēs veꝝ a falso. ƀm ve
ro sanctū Thomam est scia ratōnalis actuum ratōis
directiuā. Attende tercō. ꝙ qꝛ tres sunt actus rōnis
scꝫ simplicium apprehensio cōpositō ꝛ diuisio ꝛ discur
sus. ideo etiam habemus tres ꝑtes logice nostrum in/
tellectum in istis actibus regulantes ne erret. scꝫ libꝛuꝫ
predicabilium ꝛ predicamentoꝛum qui regulant pri/
mū actum. ꝛ perihermenias qui regulat scđm. ꝛ totaꝫ
nouam logicam que regulet terciū. Unde dicit Are/
stoteles in fine secundi methaphisice ꝙ multa sunt im
pedimenta ꝓpter que solemus impediri a cognitōe ve/
ritatis. Unū tamē ꝛ principium est ignorātia modi sci
endi que est logica. maxima eīn causa erroris antiquo/
rum philosophoꝝ in singulis scientijs ƀm Arestoteleꝫ
fuit ignorantia logice. Quidā alius vero sic diffinit lo
gicam. Logica est omniū artium aptissimū instrumen
tū sine qua nulla scientia ꝑfecte sciri potest. que non mo
re naturalium instrumentoꝛum vsu crebro cōsumit̃. sꝫ
ꝓpter cuiuslibet alterius scientie studiū siue exercitiuꝫ
recipit incrementum. Sed ƀm Augustinum. logica est
ars artium scientia sciarum qua apta oēs alie aperi/
untur. ꝛ qua clausa omnes alie clauduntur cuꝫ qua q̄
libet. ꝛ sine qua nulla Attende quarto. ꝙ scientia ni
hil aliud est q̄ quedam qualitas subiectiue existēs in
anima disponēs intellectū ad faciliter ꝛ ꝓmpte operan
dū considerando aliquod ꝑ se obiectuꝫ intelligibile de
quo scia talis inq̄rit passiones ꝛ ꝑ se accidētia ex ꝓprijs
p̄ncipijs talis obiecti. Unde scia potest dupl'r accipi.
vno modo general'r ꝓ noticia alicuius veri qua intelle
ctus ꝯformiter assentit alicui ꝯplexo siue sit euidēs si/
ue nō. ꝛ siue nccāriū siue nō. siue etiā sit nata fieri eui
dens ex aliquo p̄us euidenti siue nō. ꝛ illo mō scio hūc
esse patrē ꝛ hanc matrē. Etiā scio parietē esse album. et
sil'r scio p̄ncipia inquātū cognosco terminos p̄ncipioꝝ.
Alio mō scientia capitur ꝓprie ꝓut est noticia euidens
alicuius veri nccārij nata causari ex euidenti noticia p̄
missarum applicatarū ad ipm ꝑ discursum syllogisticū
Ex qua diuisione eliciūtur quattuoꝛ ꝯditōnes req̄site
ad sciam ꝓprie dictā. Prima ꝯditō est ꝙ sit noticia cer
ta ꝛ euidēs. ꝛ ꝑ hoc differt ab opinione ꝛ suspitōe. Se
cūda conditō ꝙ sit de obiecto nccārio. ꝛ per hoc differt
ab arte ꝛ prudentia. quia ars ꝛ prudentia respiciūt ob
iectum contingens qđ possibile est aliter se habere Sci
entia vero respicit obiectum necessariū quod impossibi
le est aliter se habere. vt habetur sexto ethicoꝛum. Ter/
cia conditō est ꝙ talis ꝯgnitō sit causata a causa euidē
te intellectui. ꝛ ꝑ hoc differt ab habitu principioꝛum.
qui dicitur intellectus. Quarta conditō est ꝙ sit causa
ta ex aliquo p̄us euidente applicato ad ipm scitum per
discursū syllogisticum Et ille conditōes possūt sentētia
liter elici ex diffinitōe scire posita in p̄mo posterioꝝ cuꝫ
dicitur. Scire est rem ꝑ causam cognoscere ꝓpter quaꝫ
res est. ꝛ quoniaꝫ illius est causa ꝛ nō est contingere ali
ter hoc se habere Et si queras. an in deo ꝛ intelligentijs
sit scientia illo modo accipiendo sciam Dicunt quidā

ꝙ nō. eo ꝙ in tp̄is nō ē discursus. Sȝ respōde breuiter ꝙ si capiatur discursus vt importat ꝓcessum ab aliq̊ p̄us tp̄e noto ad aliquid posterius tp̄e notū. sic i eis nō ē discursus nec̄ sciēcia ꝓprie dicta. Si aūt capiať di/scursus ꝓ ꝓcessu q̊ itellect⁹ ꝓcedit ab aliq̊ p̄us natura cognito ad aliud posteri⁹ natura cognitū sil' tn̄ tp̄e. sic i eis bn̄ ē discursus. et scia ꝓprie capta eo ꝙ i eis ē obie ctū p̄marium ꝛ secūdarium.

Dic primo Ad questionē. ꝙ logi/ca natural' nō est scia. eo ꝙ ois tal' acquiritur ꝑ discursū demonstratm̄ sȝ logica natural' nō ē h⁹mōi eo ꝙ ē natural' potēcia siue ꝓmptitudo qua discurri⁹ a noto ad ignoti noticiam **Dic scd̄o.** ꝙ logica vtens secūdo mō nō ē sciētia q2 est habitus acq̄situs ex fre/q̄nti argumētatione siue tal' sit dyaletica demōstratia siue sophistica sȝ manifestū ē ex diffinitōe scie ꝙ talis habitus nō est sciētificus. **Dic tercio.** ꝙ logica vtēs p̄mo mō est scia. nam sibi cōuenit diffinitō scie nec est distincta a logica docente **Dic quarto.** ꝙ logica do cēs est vera scia eo ꝙ sibi cōueniūt quattuoꝛ cōditōes ad sciam req̄site. Ex quo pꝫ ꝙ logica vtens scd̄o mō accepta. ꝛ logica docēs sūt habitus real'r distincti ꝛ a seinuicē sep̱abiles. sicut ꝛ musica docēs ꝛ musica vtēs sepe a seinuicem sep̱antur

Questio secūda

Vtrū logi/ca sit sciētia vna ꝓ cuius solutōe. **Attende p̄mo.** ꝙ sciētia potest dici vna tri/pl'r. Vno mō s̄m numerū. sicut noticia vnius ꝯclusio nis demōstrate Scd̄o mō dicit' vna s̄m speciem. ꝛ tūc dicitur vna vnitate obiecti ad quod plura referun/tur. que habēt vnam rōnem formalē cōsiderandi. Ter cio modo dicitur vna s̄m genus quod est in aliquo cō muni obiecto abstracto a multis obiectis specie diffe/rentibus. **Attende secundo.** cū scientia sit quali/tas quedam generata ꝛ firmata ex frequenti cōsidera tōne vl' vnica ꝑfecta inclinās intellectum respectu cō plexi speculandi Et p̄t poni duplex habitus. vnus ꝓ/prius qui formal'r inclinat ad speculatōnem eius tan/q̄ꝫ naturals similitudo ex eius consideratōne derelic/ta. Alius cōmunis qui virtual'r inclinat ad speculatō nem eius inclinādo formal'r. ꝛ ad speculatōem alteri⁹ in quo tale complexum virtual'r continetur. **Atten/de tercio.** ꝙ ꝑ logicam possumus tria intelligere. Pri mo vnum cōmune ad omnes habitus cōclusionuꝫ in ip̄a logica demōstratarū. Secūdo vnū habitū singula rem vnius conclusionis demonstrate in logica. Ter/cio vnum aggregatū ex omnibus habitibus in hoc li/bro. **Attende quarto.** ꝙ aliqui dixerunt logicam eē vnum habitum sola vnitate aggregatōnis. ymmo di/cebant ꝙ fatuū eēt querere vnum habitum cōmunē om nibus in logica traditis. sicut fatuū e' querere q̄s sit princeps totius mundi. ꝓbabāt sic. quia scientia ē ha/bitus cognitiuus cōclusionis. ergo tot sūt scientie in lo gica quot sunt conclusiones demonstrabiles. cōseq̄uē tia probatur. quia habitus distinguūtur ꝑ obiecta. et scientie sūt habit⁹. ergo distinguūtur ꝑ scibilia. Itē habitus innotescunt ꝑ actus. sed respectu diuersarum conclusionum sunt diuersi actus sciendi specie. igitur ꝛ habitus diuersi. ꝛ sic illa opinio ponit quodlibet cō/plexum habere habitum ꝓprium. Et si petatur ꝑ q̄d ergo distinguitur logica a phisica Respondent ꝙ ꝑ so lum ordinem ad idem obiectum. sicut vnus exercitus distinguitur ab alio per solum ordinem ad vexillum. Sed quia illa opinio est ꝯtra intentōnem Arestotelis in p̄mo ꝛ 2° posterioꝝ. q̊ īcōueniēs. ꝛ etiam s̄m eā potest metaphisica ꝛ naturalis scientia dici vna. eo ꝙ possūt aggregari ꝛ ordinem habere ad aliquod idem obiectū Inconueniens autem est ꝙ tantā vnitatem habeāt in ter se scie que ponūtur simpliciter diuerse quātā habꝫ vna istarum in se. Sed alij dicūt ꝙ tota logica que se extendit ad multas conclusiones habet vnitatem cu/iusdem rei indiuisibilis existēs in nostro intellectu. ita ꝙ per primam demonstratōnem acquiritur tota essen tia scientie logice. ꝛ per demonstratōnes seq̄uētes ipsa s̄m gradus ꝑfectōnis intenditur ꝛ ꝑficitur. Et hoc ꝓ/batur. quia scientia est quedam qualitas simplex exi/stens in anima. ergo ꝛ vna numero ꝛ indiuibilis. Pro batur hoc etiam in moralibus in quibus ex aliquib⁹ actibus tēperātie acquiritur tota eēntia istius virtut꜠ ꝛ ꝑ actus sequentes siue sint eiusdeꝫ speciei siue diuer sarum ip̄a intenditur ꝛ perficitur: Sed hec opinio nō videtur vera. nam logica ꝛ similiter quelibet alia sciē tia sub se comprehendit multas conclusiones ꝑ diuer/sa media demonstratas. ex quibus non potest genera/ri idem habitus. eo ꝙ actus naturaliter relinquit su/am similitudinem in passo. sȝ differentiū specie sūt di/uerse similitudines. igitur tāta est differētia habituū quāta actuum **Attende vlterius** ꝙ logicam eē vnā potest intelligi dupliciter. Vno modo intrinsece ꝛ for maliter. ꝛ sic cum ip̄a sit quedaꝫ qualitas de p̄ma spe/cie qualitatis habet suam vnitatem a sua differētia ac tuali. Alio modo extrinsece ꝛ obiectiue. ꝛ sic cum sciē tia dicat respectum ad scibile ip̄a habꝫ vnitateꝫ a suo obiecto. non tamen materialiter. sed sub quadā ratōe formali accepto..

Dic primo Q2 si capiatur logica ꝓ habitu ꝓprio ꝛ forma liter inclinatio ad ꝯclu sionis illius considerationem a qua causatur ip̄a non est nisi vna s̄m aggregatōem. eo ꝙ tot sunt habitus lo gice quot sunt conclusiones scibiles in logica. ꝛ sic cōsi derat eā p̄ma opinio **Dic secundo** ꝙ si capiatur lo/gica ꝓ habitu communi alicuius incōplexi. qui ꝟtua liter inclinat ad cōsideratōnem multorū cōplexorum in illo subiecto virtualiter ꝛ eēntialiter cōtentoꝝ ip̄a ē vna s̄m spēm vl' genus ꝓpinquū. patꝫ quia eius obiec/tū cuius est. ē idem s̄m spēm quo quidditatiue cogni/to ꝯgnoscuntur p̄ncipia ꝛ ꝯclusiones nate haberi ī ta li subiecto saltem virtualiter. Et vlterius ꝯgnoscūtur alia siue sint inferiora cōtenta sub ip̄o siue alia attribu ta ad ip̄m tanq̄ꝫ ad p̄mum. ergo habitus inclinās for maliter ad speculādum subiectum s̄m rōnem quiddē tatiuam inclinat virtualiter ad oīa complexa p̄dic ta. **Dic secundo** ꝙ si accipiatur logica pro noticia omnium verorum complexorum ad que non inclinat virtualiter vnus habitus subiecti. nec per se nec in p̄ri mo nec in scd̄o modo talis est vna s̄m genus remotuꝫ sicut noticia de oppositōnibus equipollentijs. ꝛ m'tis alijs. **Dic quarto.** ꝙ si accipiatur logica in cōmunē ꝓ quodam cōmuni habitu ad oēs ꝯclusiōes in lo/gica demonstratas. sic ip̄a est vna s̄m genus p̄dicabi/le. eo ꝙ predicatur de omnibus habitibus logicis. ꝛ il

lo modo nō est vna numero. nec vna specie Dic̄ q̄n to. ꝙ quocūq̄ mō accipiatur logica ipa est vna obiectiue. eo ꝙ habet vnum genus scibile. ad quod oīa cōsiderata in logica habēt ordinē ⁊ actributōnem. Sed cōtra dicta arguitur quadruplr. Primo sic. si p̄mū dictū esset verum. sequeretur ꝙ tot eēnt logice. quot sūt ꝯclusiones demonstrate in logica. ymmo adhuc infinite logice nobis deficerent. cum sin infinite conclusiones demonstrabiles in logica. sed hoc est incōueniēs Secundo sic. ex secūdo dicto sequitur ꝙ habēs habituȝ de p̄mo subiecto ⁊ nō de alijs eēt logicus. sȝ hoc est incōueniēs. Patet an̄cedens. q꞉ sicut se habet forma ad eē. ita se habet ad denomiare. si ergo habitus p̄mi subiecti esset logica. ipe denomiaret habētem logicū Tercō sic si logica caperet vnitatem ab obiecto siue rōne formali obiecti. vl' ista vnitas eēt trāscendēs vl' generis generalissimi vl' generꝫ subalterni. vl' speciei spēalissime vl' numeralis. sed nullum istorum est dicendum. Nā si esset vnitas trāscendēs. tūc oīes scientie eēnt logica. Similiter si eēt generis generalissimi vl' spēi spēalissime vl' generis subalterni. tūc tot eēnt logice quot sunt cōclusiones demōstrabiles in logica. quod est inconueniēs.

Quarto sic. sicut habitus refertur ad obiectū sic ⁊ potētia. sed due potentie possunt ferri sup̱ idem obiectum s̄m eādem ratōnem formalem. vtputa intellectus ⁊ voluntas sup̱ bonū sub rōne boni. ergo ⁊ due sciētie Ad p̄mum dicitur ꝯcedendo ꝙ multe sūt logice ꝑtiales siue indiuidue de quibus hoc genus logica p̄dicatur et similiter ꝙ multe logice nobis deficiūt Ad secūduȝ dicitur. ꝙ sicut iste habitus cōmunis solum virtualiter siue potentialr inclinat nos ad speculatōnem eoruȝ que in logica tradunt̄. Sic etiam denominat subiectū virtualiter ⁊ potētialiter tale Ad terciū dicitur ꝙ logica nō habet aliquā vnitatē intrinsecā a ratōne formali. ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns nō optet ꝙ dicat̄ trāscendēs vl' generalissima. ⁊c̄. Possēt tamen dici ꝙ habet vnitatē numeralem ab obiecto extrinseco cātū. eo ꝙ obiectū in causādo talē habitū est vnum indiuisibile. sic scȝ ꝙ nullum inferius eo posset eundem causare. Ad quartū dicit̄. ꝙ non ē simile de potētia ⁊ habitu. eo ꝙ habitꝰ scientificus dicit relatōnem ad obiectū qualem nō d̄t potētia.

Questio tercia

Utrum logica sit modus sciēdi Pro cuius solutōne. Attende p̄mo ꝙ aliqui logici respondent ꝙ ipa est modus sciendi ⁊ nō est sciētia nisi capiēdo hoc nomē scia generalr. sed q꞉ p̄us ꝓbatum est ꝙ logica est vera scia. iō. Respondent alij ꝙ logica vtens ē modus sciendi. ⁊ talis nō est scia. sed logica docēs non est modus sciendi. sed est scientia. Alij vero respōdent ꝙ autoritas philosophi debȝ intelligi. absurdū est simt querere scientiam realem sicut est metaphisica. ⁊ modum sciendi. Alij vero dicunt ꝙ logica est bñ modꝰ sciendi aliarum sciarum. sed non est modus sciendi suijpsius. Aliter tamen alij respōdent supponēdo tres distinctōes. Prima est ꝙ duplex est modus sciendi. scȝ obiectiuus ⁊ directiuus. Obiectiuꝰ est duplex. scȝ executiuꝰ actualiter siue instrumētaliter. sicut sūt regule date d̄ argumentatōibus. ⁊ directiuꝰ sicut sūt ꝓbātia tales regulas Et ex hoc dicunt ꝙ logica docēs nos formare argumenta ꝑ certas regulas est vera scia. Sȝ logica vtēs. q̄ scȝ dirigit nos circa argumētatōnes diffinitōes ⁊ diuisiones est modus sciendi. Et de tali intelligit ph'us cū dicit (Absurdū est simul querere sciam ⁊ modū sciendi) Sed cōtra hoc arguitur sic. quia si hec eēt vera. oporteret ꝙ eēt ꝑ se primo modo vera cū sit predicatio in abstracto. sed ꝯsequēs est falsū ergo ⁊ an̄cedēs. consequētia patet. quia oīs p̄dicatō vera in abstracto est eēntialiter vera. falsitas ꝯsequētis ptȝ. quia intellecto subiecto nō intelligitur p̄dicatum. ⁊ etiā modus sciendi posterior est scientia cuius est modus. ergo nō predicatur sciētia de modo sciendi eēntialiter. neq̄ modꝰ sciendi de logica. ideo Attende secundo ꝙ logicam eē modum sciendi potest intelligi dupliciter Uno mō denomiatōne quadam extrinseca facta ab obiecto. q̇a est de modo sciendi siue de argumentatōne vl' syllogismo. Alio modo potest intelligi logicam eē modū sciendi ꝑ se ⁊ eēntialiter. ⁊ isto mō ipa non est modus sciēdi

Primo Dic. ꝙ logica est modꝰ sciendi p̄mo modo. quia est de argumētatōe ꝑ quā notificatur quodlibȝ ignotum in qualibȝ scia. ⁊ illo modo d̄t Arestote. in scd̄o metaphisice. ꝙ oportȝ p̄us erudiri q̄uo singula sint recipiēda. hoc est ante inquisitōnem aliarū sciarum oꝑtet erudiri in logica que docȝ omnē modū sciendi siue notificādi ignotum. Dic secūdo ꝙ logica nō est eēntialr siue formalr modus sciendi. sed ipa est quedā sciētia tradita de mō sciendi. Dic tercō ꝙ modꝰ sciendi est scia materialr. quia logica est scia sicut ꝓbatum est. ⁊ est de mō sciēdi tā̄q̄ de materia circa quā Dic quarto. ꝙ modus sciendi formalr nō est scientia. Et h̄ prius probatum est.

Questio Quarta.

Utrū logica sit sciencia rōnalis vl' realis. Pro cuiꝰ solutōe. Attende p̄mo ꝙ noticia potest dici rōnalis quadruplr. Uno mō eo ꝙ sit ꝑfectiua rōnis. vt forma existens in rōne. ⁊ sic oīs sciētia est ratōnalis. Secūdo modo dicitur rōnalis. quia ipa inuēta est ꝑ actum rōnis inquirētis ignotū ex noto. Tercō potest dici rōnalis. quia ipa est de ente rationis tā̄q̄ de obiecto. ⁊ hoc modo scia rōnis distinguitur cōtra sciam realem. Quarto modo dicitur rōnalis. q꞉ est directiua rōnis in actibus suis. sicut ptȝ ꝑ doctoreȝ sāctum dicentem logicam ideo eē rōnalem. quia homo ꝑ eā in suis actibus sine errore ꝓcedit Attende scd̄o ꝙ tres sunt actus rōnis. Primꝰ est simplicium apprehensio ꝑ quem formātur diffinitōes. Secūdus est apprehēsorum compositō ⁊ diuisio ꝑ quem formātur enūciatōnes. Tercius est discursus a magis noto ad minus notū ꝑ quem formāt̄ syllogismi. Et sub isto tercō ꝯtinent̄ alij tres quos ph'us nō enumerat. Primꝰ est decipe ꝑ quē formātur syllogismi falsigraphi siue ignorātie. Secūdus est opinari ꝑ quē fiūt syllogismi dyalectici. Tercius est certitudinalr ꝯgnoscere. ꝑ quē fiunt syllogismi demonstratiui. Illo aūt actu qui dicitur discursiuꝰ intellectus discurrit de causa in causatum Attēde tercio. ꝙ logicā eē rōnalem potest intelligi duplr. vno modo formalr ⁊ intrinsece. ⁊ sic nō est scia rōnalis Alio mō extrinsece ⁊ obiectiue. ⁊ sic est scia rōnalis Attēde q̄rto. ꝙ q̄ñcunq̄ reale aut rōnale addūtur enti aut qualitati aut quātitati. tūc s̄m vsum loquēdi nomināt realitatē siue rōnalitatem intrinsecā. ⁊ sic hō d̄r rōnalis. aīal rōnale. ⁊c̄. Sȝ q̄ñ addūt̄ scie tūc nomināt realitatē siue rōnalitatē extrinsecā ⁊ obiectiuā

Dic primo Qꝫ logica est ſcia ratõ
nalis ṗmo ⁊ ſcḋo mo/
do. eo ꝙ est forma ꝑfe
ctiua rõis ⁊ inuẽta ꝑ rõem Dic ſcḋo. ꝙ logica est rõ/
nalis tercio ⁊ quarto mõ. qꝛ om̄is habitus ꝑ demõſtra
tõem acquiſitus de ente rõis qui est directiuꝰ actuuꝫ
rõis est ſcia rõnalis. ſed ſic est de logica. g̊ ipa est rõna/
lis. Dic tercõ ꝙ logica nõ est rõnalis intrinſece ⁊ for
maliter. ymmo est quedã q̄litas realis. patꝫ qꝛ est habi
tus de p̊ma ſpẽ qualitatis. Dic quarto. ꝙ ipa ẽ rõ/
nalis extrinſece ⁊ ab obiecto. qꝛ videlꝫ ipa est de ſcḋis i
tentõibus adiũctis p̊mis vt dicit Auicẽna. ſꝫ ſcḋe intẽ
tões ſũt quedã entia rõis. g̊ ⁊c̃. Et ſi arguas. bñ ſeq̄
tur. logica est ſcia rõnalis. g̊ est ens rõis ꝑ locũ ab infe
riori ad ſuꝑius Dico ꝙ illa ꝯña non valet qñ arguit̃
ab inferiori ad ſuꝑius rõe ꝑtiũ extremi. licet bñ valeat
ſi arguat̃ rõe totius extremi. Nõ hoc totũ. ſcia rõnal̾
nõ est inferius ad hoc totũ ens rõnale. eo ꝙ ꝯtingit ſciẽ
tiã rõnalem ſupponere ꝓ grãmatica logica ⁊ rethorica
que ſũt entia realia, ꝓ quibus nõ ſupponit ens rõnale

Questio Quinta. Utrũ de argumẽtatõe
ſit ſcia que acquirit̃ ꝑ argumẽta/
tõem. Pro cuius ſolutõe Attẽ
de p̊mo. ꝙ qꝛ hõ est rõnalis ⁊ intellectualis. iõ natura
liter est apprehẽſiuus ſimpliciũ ⁊ illorũ ꝯpoſitiuꝰ ⁊ di/
uiſiuus. ⁊ ꝯponẽdo ⁊ diuidẽdo diſcurrit de vno ad ali
ud. qui quidẽ diſcurſus est argumẽtatõ. ⁊ iſta argumẽ
tatõ ineſt nobis a natura. ſed imꝑfecte. qꝛ ꝑficit̃ ꝑ exer/
citiũ ⁊ artẽ exhibitã Et ſic pꝫ ꝙ logica natural̾ p̄ceſſit lo
gicã artificialẽ ſeu artificial̾r traditã Attende ſcḋo.
ꝙ aliquid ineſt nob a natura quinqꝫ mõis Primo mõ
qꝛ inẽ nobis a p̊ncipio natiuitatꝫ noſtre. ſicut grauitas
ex ꝑte corꝑis. Scḋo mõ inẽ nobis ſic ꝙ habemꝰ quãdã
potẽtiã ꝑ quã faciliter ad aliq̄d iclinamur. Tercõ mõ
ſic ꝙ nõ inẽ nobis violẽte. Quarto mõ. qꝛ nõ inẽ nobis
volũtarie. Quinto mõ qꝛ nõ ineſt miraculoſe. ſed a ca/
ſu aut fortuna Attẽde tercõ. ꝙ logica p̄t dupl̾r habe/
ri. ſ. vſual̾r ⁊ artificial̾r Unñ ſyllogiſãs ⁊ neſciẽs ſe ſyllo
giſare habet logicã vſual̾r. ſꝫ nõ artificial̾r. qꝛ neſcit ſe
ſyllogiſare nec habere logicã Et d̾r p̊mo rethorice Are
ſto. ꝙ om̄es ydeote ſyllogiſãt vſqꝫ ad aliq̄d ⁊ argumen
tãtur. Sꝫ vtẽs ſyll̾o ſciens ſe ſyllogiſare hꝫ logicã arti
ficial̾r. qꝛ ille ꝑfecte nouit ex q̇bus ⁊ qualibꝫ est ſyllogi/
ſandũ. ⁊ ex quibꝫ p̄miſſis ſequit̃ ꝯcluſio vł nõ. vñ p̊mꝰ
qui inuenit logicã habuit logicã vſual̾r. eo ꝙ vtebatur
ſyll̾o in acquirendo artẽ logice. ſed neſciuit ſe ſyllogiſa
re. Attẽde quarto. ꝙ nulla ſcia p̄t artificial̾r haberi
ſine logica. qꝛ quicũqꝫ aliquã argumẽtatõem hꝫ artifi
cial̾r ſcit ſe habere demõſtratõem ad illã. ſed nullꝰ põt
ſe ſcire habere demõſtratõem ſine logica. eo ꝙ ſine logi
ca nõ p̄t ſciri an argumẽtũ ſit demõſtratiuũ vł ſophiſti
cũ. ⁊ an ꝯcluſio ſequatur de neceſſitate vł nõ

Dic primo Qꝫ ꝑ argumẽtatõeꝫ vſu
alẽ acq̇ſita est ſcia de ar/
gumẽtatõe artificiali pꝫ
ſic qꝛ nõ ẽ data ſcia ꝑ argumẽtatõꝫ artificialẽ. eo ꝙ tũc
logica eẽt añ logicã. loquẽdo etiã de artificiali. nõ ẽ au
tẽ incõueniẽs. ꝙ logica vſual̾ p̄ceſſerit logicã artificialẽ
Dic ſcḋo. ꝙ logica vſual̾ ineſt nobis a natura imꝑ/
fecte. que ꝑficit̃ ꝑ vſũ ⁊ exercitiũ. hoc pꝫ ſic. qꝛ intellcũs
natural̾r inclinat̃ ad aſſentiẽdũ ꝓpõibꝫ veris ⁊ ꝑ ſe notis
ex quibus ꝑ manifeſtũ diſcurſũ infert ꝓpões veras. du
bias tñ. iuxta illud victorini oratoris Natura facit ha
bilẽ. ars facilem. vſus vero reddit potẽtẽ opificẽ. Dic
tercio ꝙ ſtudentes in phĩa vł in alijs artibus. qͣuis ſci
ant ſe retinere autẽtica verba Areſto. ⁊ ſingulas ꝯcluſi
ones inducere ex p̄miſſis ſi nõ habeãt logicam artifici/
alem nõ habẽt ſciam naturaleꝫ mathematicã neqꝫ the
ologicã. pꝫ ſic. qꝛ neſciũt vtrũ demõſtratões Areſto. vł
alioꝝ viroꝝ autẽticorum nccãrio concludãt. qḋ tñ ne/
ceſſario requirit̃ ad habẽdũ ſciaꝫ. Dic quarto. ꝙ ſtu
dentes in theologica vł in naturali phĩa vł q̄libet alia
ſcia ſine logica nõ acquirũt ſcientiã ꝓprie dictã. ſꝫ ſolũ
quendã habitũ opinatũ ſiue quãdam credulitateꝫ de
ꝯcluſionibꝫ demonſtratis. pꝫ qꝛ ſolũ credũt diſcurſum
a p̄miſſis ad ꝯcluſionem eẽ bonum. ⁊ neceſſario ꝯclu/
dentẽ. ⁊ ſic nõ acquirũt niſi fidem vł opiniõnẽ. Ex iſtꝫ
pꝫ. ꝙ logica est ſumme nccãria ⁊ maxime appetẽda. qꝛ
ſine ea nulla p̄t haberi ſcia. ⁊ ꝑ cõſequens homo ſine ea
nõ poteſt ꝯſequi felicitatẽ. cuius ꝑfectiſſimus actꝰ ẽ ſci
re ⁊ cõtemplari ſm̄ Areſto. in decimo ethicoꝝ

Ad rationes Ante oppoſitũ. Ad
p̊maꝫ d̾r diſtinguẽdo
minorẽ eo ꝙ logica p̄t
eſſe modus ſciendi formal̾r. ⁊ ſic ipa est falſa vł obiecti
ue. ⁊ ſic ẽ vera. ⁊ nõ ꝓprie dicit̃ modꝰ ſciẽdi ẽ de modo
ſciendi. Ad ſecũdã d̾r negãdo maiorem ſi intelliga
tur de logica artificiali. ſꝫ ꝯceditur ſi intelligat̃ de logi
ca naturali. ⁊ licꝫ logica nõ acquirit̃ ꝑ logicã artificia/
lẽ. acquirit̃ tñ ꝑ logicã naturalẽ. que nõ est ſcia cũ non
ſit habitus Ad terciã d̾r negãdo maiorẽ. ſi intelliga
tur de logica artificiali ꝙ logica ſit ſcia ſp̄ealis. eo ꝙ ꝓ
cedit ex ꝓprijs p̊ncipijs argumẽtatõis. ſꝫ ſit ꝯmunis ꝑ
applicatõem. eo ꝙ ẽ de ſcḋis intẽtõibus que poſſũt ap/
plicari om̄ibus rebus. nõ est ergo communis ꝑ p̄dica
tõnem. licet ſit communis ꝑ applicatõeꝫ ⁊ vſum Ad
quartã dicitur. ꝙ licet ſcḋe intentões quo ad ſuũ eẽ ꝑ/
ticulare ſint ꝯtingẽtes. nõ tñ quo ad ſuũ eẽ quidditati
uũ Ad quintũ pꝫ ſolutõ ex dictis.

Querit̃ secundo.

Utrum logica ſit ſcia practica vł ſpeculatiua. Ar/
guitur p̊mo ꝙ ſit ſcia practica. qꝛ om̄is ſciẽtia docens
oꝑari ſuũ ſubiectũ e. i practica. ſed logica est ſciẽtia do
cẽs oꝑari ſuum ſubiectũ. ergo logica est ſcia practica.
Scḋo ſic. om̄is ſcia directiua opis est practica. cuꝫ
eo habitus dicatur practicus. qꝛ est opis directiuꝰ lo/
gica est ſcia directiua opis cum ſit directiua rõcinatõ
nis. g̊ logica est practica Tercõ ſic. om̄is ſcia q̄ non
est grã ſui ſꝫ grã oꝑatõis cuius est directiua ẽ practica
ſꝫ logica nõ est grã ſui. cum maxime valeat ad alias ſci
ẽtias acquirendas. ergo logica est ſciẽtia practica.
Quarto ſic. habitus qui nõ caret realiter p̊oritatꝫ ⁊ cõ
formitatis actiuitatꝫ ⁊ directiuitatis nõ est ſimpliciter
ſpeculatiuus. qꝛ iſte videntur eẽ ꝯditões habitus pra
ctici. ſed logica est hmõi. g̊ Minor pꝫ de p̊oritate. q͡a
in acquiſitõe oĩm aliarum ſciarum dyalectica d̾r eẽ p̊/
or alijs ſicut videtur haberi ex dictis Areſto. ſcḋo me/
taphiſice dicentis ꝙ abſurdũ est ſil̾ querere. ⁊c̃. de cõ/
formitate ⁊ directiuitate pꝫ. qꝛ om̄es alie ſcie vtũt̃ logi
ca Quinto ſic. om̄is habitus qui extendit̃ ad actuꝫ
alterius potẽtie est practicus. ſed logica est hmõi Ma
ior pꝫ ꝑ phm̄ ſcḋo de aĩa. dicentẽ ꝙ intellectꝰ ſola exten
ſione ad opus fit practicus. mĩor pꝫ. quia logica diri/
git in oĩbus alijs ſciẽtijs itellcm̄ Confirmat̃. qꝛ ille ha

bitus qui diuiditur in vtētē ꝛ docentē est practic⁹. logi
cus est hmōi. igitur. Maioꝛ pꝫ. quia vbicūqꝫ repitur
vtens ꝛ docens repitur in eodē genere. ibi docēs est ꝑ/
ter vtēs. ſꝫ habitus cuius finis est vſus vl' opatō ē pra
ctic⁹. qḋ pꝫ ꝑ phꝫ 2° meta. dicentē ꝙ theoꝛice finis ē ſci
re. practice vero opus Tales rōes faciūt noīales ad cō
cludendū ꝙ logica est ſcia practica ꝛ nō ſpeculatiā Et
ex ipis inferūt vnā generalē regulā. ꝙ omīs habitus ē
pure practicus qui nō ſolum hꝫ pro fine actū quem eli
cit. ſed etiā actū quem dirigit in quacūqꝫ potentia.

In oppoſitum arguitur ſic. illa ſciē/
tia est ſpeculaitua cui⁹ tota
lis ꝛ vltimus finis est ſcire.
ſed logica est hmōi. igiť Maioꝛ pꝫ ꝑ ꝯmentatoꝛem ter
cio de aīa ponētem differentiam inter habitum ſpecu/
latiuū ꝛ practicū ꝑ hoc ꝙ finis ſpeculatiui est ſcire pra
ctici vero opari. Minoꝛ patꝫ. qꝛ logica est ſcia diſcer/
nendi verū a falſo. Docet em̄ nos diffinire diuidere et
arguere. Pro ſolutione iſtius queſtionis ſoluende ſunt
quinqꝫ ꝑtiales queſtiones

Queſtio Prima ē. quid ſit praxis a qua
noticia dꝛ practica. ꝑ cui⁹ ſolu
tōe Attende pmo. ꝙ in aīma
noſtra est duplex potētia. ſ. intellectiā ꝛ volitiā. Est āt
potētia intellectiua pꝛioꝛ potētia volitiā. eo ꝙ nihil volu
mus quin pus cognoſcam⁹ illud Attēde ſcḋo. ꝙ il/
larū potētiarū duplex est actus. ſ. elicit⁹ ꝛ impatus. vn̄
actus volūtatis vl' intellectus ꝓprie dicūtur eliciti. ac/
tus āt aliarum potentiarū qui pncipiātur ꝛ efficiūť a
dictamine ꝛ imperio volūtatis dicūť rōes ab eo ipati.
ſicut ſūt comedere bibere. ꝛcꝫ Silr etiā alique intelle
ctōes ꝛ volitōes impate ab ipa voluntate dicunť actus
impati. Vn̄ vnus ꝛ idē actus pt eē ſimul elicit⁹ ꝛ im/
patus. ſicut actus aliarū potētiarū a volūtate poſſunt
eē impati ab ipa volūtate. qꝛuis ſint eliciti ab illis pote
tijs. quarū ſunt actus. vt intellectō pōt eē impata a vo
lūtate ꝛ elicita ab intellectu ſpeculatiuo. Attēde ter
cio ꝙ intellectus dicıť practicus ꝛ habit⁹. ꝛ actus ꝑ de/
noiatōem extrinſecā ab obiecto practico. vl' ab ipa pra
xi. ita ꝙ pmū est praxis. ſcḋm vero actus practicus qḋ
ē electō volūtatis. Terciū āt est habitus practic⁹. ꝛ vl/
timū est intellect⁹ practicus. Attēde quarto. ꝙ prax
is capiť tripl'r. pmo mō idem est ꝙ opatō. vn̄ praxis in
greco est opatō in latino. Scḋo mō ſpēaliter vt idem ē
ꝙ opatō hoīs ea pte q̄ homo est. ꝛ ſic videť eā cape ꝯmē
toꝛ euſtrati⁹ ꝯmēto pmo cū dicit. ꝙ ē hominis ſm elec
tōem opatō. Tercō mō capitur magis ꝓprie vt ſic dif
finitur a doctoꝛe ſubtili Praxis ad quā extēditur pmo
noticia practica est actus alterius potentie qꝫ ſit intel/
lectus naturalr poſterioꝛ ipa intellectōe natus ꝯformi
ter elici ratōi recte vt actus ſit rectus. Ad cuius diffini
tōis declaratōem

Primo Dic. ꝙ praxis est actus alteri⁹ po/
tētie qꝫ ſit intellcūs. qḋ ptꝫ. qꝛ ſtā/
do pciſe in actibus intellcūs nō est
extenſio intellcūs. qꝛ extendere est extra ſe tendere. ſꝫ in/
tellectus nō tēdit extra ſe niſi vt actus eius reſpicit ac/
tū alterius potētie qꝫ intellect⁹. Dic ſcḋo ꝙ praxis ē
naturalr poſterioꝛ intellectōe. qḋ ptꝫ. qꝛ actus nō habē
tes oꝛdinē ad intellectū. ſicut ſūt actus potētie vegeta/
tiue aut alij naturalr pcedētes intellectōem. vt actus
potētie ſenſitiue nō dicūtur praxes. nec ad eos extendiť
noticia practica. vt ſint pores intellectōe. Dic tercō
ꝙ actus volūtatis elicitus pmo ꝛ pncipalr dꝛ praxis et
impatus ex ꝯñti. quod ptꝫ. qꝛ nullus alius act⁹ est eēn
tialr poſterioꝛ ipa intellectōe. eo ꝙ quilibꝫ illoꝝ pt eaꝫ
pcedere. Et pꝫ ſecūdo. qꝛ praxis ē actus qui est in ptā
te ꝯgnoſcentis. vt ptꝫ ex ſexto ethicoꝝ. vbi dicit phs ꝙ
artifex eget virtute ad recte operādū. nō āt indiget vir
tute reſpcū eius qḋ nō est in ſua poteſtate. Et ſi praxis
est in ptāte ꝯgnoſcentis. in cuius ptāte nihil est niſi ac/
tus volūtatis elicitus vl' impatus ſequiť ꝓpoſitū. Ex
q̄bus ptꝫ ꝙ licꝫ aliquis act⁹ intellect⁹ poſſit eē impat⁹
a volūtate. ꝛ etiā eē practicus. nō tm̄ est praxis terco mō
lꝫ poſſit eē praxis ſecūdo mō. eo ꝙ nō est actus alterius
potētie qꝫ intellcūs. ꝛ ſic nō omīs actus impatus a vo/
lūtate est praxis. lꝫ omnis praxis ſit actus elicitus vel
impatus Dic quarto. ꝙ praxis est act⁹ nat⁹ elici cō
formiter a rōne rcā vt actus ſit rectus. ptꝫ ex dicto phi
ſexto ethicoꝛuꝫ dicētis. electō recta nccārio requirit rō
nem rectā. qḋ non tm̄ est verū de electōe ꝓprie ſūpta. ſed
de qualibet electōe rcā ꝙ ipſa requirit electōem rectā.
cui ipa ꝯformiter eliciatur. omīs āt praxis est electō vl'
ſequens electōnem. ergo omīs praxis nata est ꝯformiť
elici rōni recte vt ipſa ſit rcā. Ex quo pꝫ ꝙ furtū homi
cidium adulteriū ꝛ hmōi opatōnes nō ſūt praxes ſtāti
bus rebus vt nūc ſtāt. eo ꝙ nō poſſūt recte ꝛ nō recte eli
ci cum ſtatim nomiata hn̄t quādā ꝯuolutā maliciam
vt dꝛ phus ſcḋo ethicoꝛum. Et ſi petať quid ſit ſpecu/
latō Dic breuiter ꝙ est opatō intellectus ad nihil extra
genus ꝯtemplatōis finalr oꝛdinata. Ex quo ptꝫ ꝙ nl'/
la opatō alterius potētie ab intellectu est ſpeculatō. ſic
nulla opatō alterius potētie a volūtate est pmo praxis
lꝫ em̄ alique tales opatōnes aliaꝝ potētiarum a volū
tate ſint nate ꝯformiter elici. ꝛ ꝑ ꝯſequens praxis ꝑ ac/
cidens. nō tn̄ pmo. Unde ſi act⁹ voluntatis ſeparetur
ab actibus aliarū potentiarum adhuc ipe eēt praxis.
Sequitur ſecūdo ꝙ nulla ſpeculatō est directiua pra/
xis. eo ꝙ tunc ipa nō eēt grā ſui ſed eēt oꝛdinata ad ali
ud qḋ est ꝯ intentōem Areſto. in ſcḋo metaphiſice

Queſtio Secūda. vtruꝫ logica ſit habi/
tus practicus vl' ſpeculatiuus
Ad quā reſpōdent aliqui ſup/
ponendo pmo ꝙ praxis accipitur dupl'r. vno mō large
ꝓ omī opatōe exiſtēte in ptāte noſtra que libere ꝓduciť
a nobis. ſiue ſit ꝯformiter elicita dictamini recte rōis
ſiue nō. Alio mō accipiť ſtricte ꝓ opatōe bona exiſtēte
in noſtra ptāte ꝯformiter elicita dictamini recte rōnis
Supponūt ſecūdo. ꝙ omīs illa ſcia est practica. que ē
directiua opis exñtis in noſtra ptāte. ſiue illud op⁹ na/
tū ſit ꝯformiter elici rōni recte ſiue nō Supponūt ter
cō ꝙ omīs ſcia que est directiua ſiue oſtenſiua quomō
ꝛ q̄liter res ſit operāda. ſi aliquis vellet circa eā opari
est practica Supponūt q̄rto ꝙ logica est factiā ſui ob
iecti. qḋ est ſcḋa intentō vl' argumētatō. nulla āt ſciētia
ſpeculatiua facit facit ſuum obiectū. Ex quibus infe/
rūt ꝙ logica est ſcia practica. ꝛ hoc ꝓbāt rōnibus in op
poſitū adductis Sed ꝯtra hoc arguitur ſic. ꝛ maxi/
me ꝯ vltimā ſuppōem q̄drupl'r. pmo ſic ꝑ phm pmo
poſterioꝝ. de ſubiecto ſcie debet pſupponi ſi est. ergo nl'
la ſcia facit ſuum ſubiectū. Scḋo ſic. ſi logicus facerꝫ
ſuum ſubiectū. vl' hoc eēt inquātum logicus vl' inquā/
tū non logicus. non inquātū nō logicus. qꝛ ibi est repu
gnātia in adiecto. nec inquātum logicus. eo ꝙ ipe face

ret vnũ subiectum ꝛ supponeret aliud. ꝛ per consequẽs in logica eẽnt duo obiecta. quod est incõueniẽs Tercõ sic. om̃is noticia debet cãri ab obiecto ꝛ a potentia. ergo nulla noticia est cãtiua sui obiecti. eo ꝙ tũc eẽt circulus in causãdo. ꝛ idẽ eẽt cã ꝛ cãtum. qꝺ est incõueniens respectu eiusdem Quarto sic. mensuratũ sẽp debet supponere suã mensurã. sed obiectũ est mensura sciẽtie. ergo sciẽtia nõ est causatiua sui obiecti. Minor pꝫ ex intẽtõe Aresto. decimo metaphisice. Si etiã scꝺa et tercia suppõ eẽnt vere sequeret̃ ꝙ metaphisica eẽt practica. qꝺ est inconueniẽs. eo ꝙ ipa est ostẽsiua quomõ sit agẽdũ circa ꝑncipia natural' phie. eo ꝙ ipa ꝓbat ꝑncipia naturalis phie ꝛ aliarũ scientiaruꝫ. ꝛ reprobat eos qui negãt talia ꝓncipia. Ꝺꝺm est ergo aliter ꝭm intentõem doctoris subtilis supponẽdo ꝑmo ꝙ habitꝰ dicit̃ practicus ab extensiõe eius ad praxim. vt regula ad regulatum. Cõsistit ãt extẽsio talis in duplici relatione aptitudinali. s. ꝯformitatis ꝛ ꝑoritatis natural'. De ꝑoritate pꝫ ꝑ illud quod iã dictũ est. s. ꝙ electõ rcã necc̃ario requirit rõem rectã. nõ ãt requireret eã necc̃ario nisi eẽt prior. De ꝯformitate habet̃ sexto ethicoꝝ. vbi ꝺr phus ꝙ veritas ꝯsideratõis practice est ꝯfesse se habẽs appetitui recto Et notãter ꝺr aptitudinalis. qꝛ nulla relatõ actual' ꝛquirit̃. nã ad hoc ꝙ praxis actual'r seq̃tur ꝯsideratõem practicã cui sit ꝯformis. hoc omino accidit cõsideratõi. Si eñ ab actuali extẽsione noticia diceretur practica. tũc nulla scia necc̃ario eẽt practica. sed qñqꝫ eẽt practica ꝛ quãdoqꝫ speculatia quod nihil est ꝗ sufficit respectus aptitudinal'

Dic primo

Ꝙ logica isto mõ nõ ẽ practica. ꝓbat̃. qꝛ nulla scia vere est practica; que nõ est directiua alicuius vere praxis. sꝫ logica nõ ẽ directiua alicuiꝰ vere praxis. eo ꝙ neqꝫ est actiua neqꝫ factiua. ꝗ ipa nõ est practica. Dic scꝺo ꝭm doctorem subtilem in sexto metaphice questione ꝑma. ꝙ logica posset dici practica extenso noie praxis. qꝛ nõ est tñ ꝓpter scire ꝓpt seipꝫ. sꝫ est directia in aliq̃ actu Nã itellectus in actu ꝓprio discursiuo ꝑt errare. iõ indigꝫ habitu directiuo ꝑusqꝫ dirigat in alijs ꝭm Boetiuꝫ suꝑ Por. Quia tñ iste actus in quo dirigit nõ est nisi speculatio iõ logica ꝓprie nõ est practica. eo ꝙ finis eius nõ ẽ veritas cõfesse se hñs appetitui recto

Questio tercia

Utruꝫ practicũ ꝛ speculatm̃ sint dr̃ie eẽntiales ipius noticie siue scie in cõi. Pro cuiꝰ solutõe. Attẽde ꝙ practicũ ꝛ speculatiuũ possũt capi dupliciter Uno mõ practicũ ꝓ illo respectu aptitudinali de quo nũc dcm̃ est. ꝛ speculatiuũ ꝓ negatõe illius duplic' respectus extẽsibilitat' ad praxim. ꝛ hoc mõ nõ sũt dr̃tie eẽntiales noticie in ꝯmuni. Alio mõ põt sumi practicũ ꝓ rõne fũdamentali ꝛ intrinseca ipi noticie que quideꝫ rõ fundat talem respc̃m speculatiuuꝫ ꝓ rõne intrinseca. ex q̃ ꝛpugnat tali noticie aptitudo vl' ꝛspectꝰ ꝑdictꝰ

Dic primo

Ꝙ practicũ ꝛ speculatiuũ nõ sũt dr̃ie eẽntiales noticie si capiãtur ꝑmo mõ. ꝓbat̃ q̃druplr. Primo sic. nullꝰ respcũs ẽ de eẽntia alicꝰ absoluti. sꝫ rõ practici ꝛ speculati sũt q̃dã respcs aptitudinales. scia ꝟo q̃litas absoluta. Scꝺo ꝓbat̃ sic nũqꝫ ex absoluto ꝛ respectiõ fit aliq̃d ꝑ se vnũ. qꝺ ꝺ directo sit in genere. ꝗ ex noticia que ẽ q̃d absolutũ ꝛ rõe practici siue speculatiui que sũt q̃dã respcũs nõ fit aliq̃d ꝑ se vnũ. Terᵒ sic. nullũ posteriꝰ ẽ de eẽntia ꝑoris. sꝫ speculatiuũ ꝛ practicũ sꝫ posteriora scia cui ꝯueniũt. ꝗ nõ sꝫ dr̃e eẽntiales. Quarto sic. qñcũqꝫ aliqꝺ cõe diuidit̃ ꝑ dr̃as q̃dditatiãs. q̃cq̃d cadit sub mẽbro ꝑfectiori ẽ ꝑfectiꝰ q̃cũqꝫ cadẽte sub mẽbro iꝑfectiori. Si igit̃ ista diuisio eẽt eẽntial' tũc vl' oẽ practicũ eẽt nobiliꝰ omi speculatiuo vl' eꝯ. sed neutrũ istoꝝ est dꝺm Dic 2ᵒ. ꝙ sumdo practicũ ꝛ speculatiuũ 2ᵈᵒ tũc sũt dr̃e eẽntiales noticie in cõi. ꝛ illoᵒ videt̃ accipe Aresto. in sexᵒ meta. cuꝫ diuidit sciaꝫ in practicã ꝛ speculatiuã. pꝫ sic. qꝛ ois distinctõ extrinseca ꝛ a posteriori ꝑsupponit aliquã distinctõem intrinsecã. sꝫ practicũ ꝛ speculatm̃ distiguũt̃ eẽntial'r ab obiectis. ꝛ h̃ extrĩsece. ꝗ distiguũt̃ intrĩsece a rõne practica ꝛ speculatia tãqꝫ eẽntialibꝫ dr̃ijs. Et istoᵒ ꝯcedo. ꝙ q̃cq̃d cadit sub vno mẽbro istiꝰ diuisiõis ẽ ꝑfectiꝰ intrĩsece oĩbus q̃ cadũt sub alio mẽbro. lꝫ possit eẽ iꝑfectiꝰ extrĩsece ꝛ ab obiecto sic noticia practica q̃ habetur de deo ꝑfectior ẽ q̃cũqꝫ speculatia de creaturꝭ

Questio

Quarta. vtꝝ noticia dicat̃ ꝑctica ab obiecto l' a fine. De ista q̃stione ꝺr Hẽricꝰ ꝺ gãdaᵒ. qui noiat̃ doctor solẽnis. ꝙ scia ꝺr ꝑctica nõ ex obiecto sꝫ ex fine. ita ꝙ ex ordie ad ꝑxim vt ad finẽ ꝺr scia ꝑ se ꝑctica. ꝛ h̃ ꝓbat tribꝫ autoritatibꝫ. ꝑma ẽ phi i 3ᵒ de aĩa dicẽtis ꝙ intellcũs extẽsiõe ad opꝰ fit ꝑcticꝰ ꝛ differt a speculatiꝰ fine. sꝫ ex eodẽ distinguit̃ scia ꝑctica ꝛ speculatia. ex q̃ itellcũs ꝑcticꝰ ꝛ speculatiuꝰ dr̃t. igit̃ Scꝺo sic ꝺr phs 2ᵒ metha. ꝙ finis theorice speculatie ẽ ꝟitas. ꝑctice ꝟo opꝰ Tercia autoritas ẽ Arest. in ꝑmo meta. dicẽtis ꝙ scia ꝑctica ẽ miꝰ nobil' qꝫ speculatia. qꝛ ẽ grã vsus. h̃ ãt argumẽtũ nõ teneret nisi vsus eẽt ꝑ se finis habitꝰ ꝑctici. ꝛ etiã tribꝫ rõibus. Prima rõ hĩtus ꝺr ꝑcticꝰ aut ab obiecto. aut a fine. Nõ ab obiecto. qꝛ itellectus extẽsione fit ꝑcticus. qꝺ nõ est ꝟm. nisi de eodẽ itellcũ speculatiuo ꝛ postea ꝑctico siue extenso ad opꝰ. ꝗ circa idẽ ꝑt eẽ ꝯsideratõ ꝑctica ꝛ speculatia Scꝺo sic. medicina diuidit̃ in ꝑcticã ꝛ speculatiuã. ꝛ tñ est de eodẽ obiecto. s. de corꝑe sanabili. Terᵒ sic. actꝰ ꝺr practicus. qꝛ ẽ bonꝰ vl' malꝰ moral'r. bonitas ãt ꝛ malicia ꝯpetũt actui ex circũstãtijs int̃ q̃s ꝑcipua ccũstãtia ẽ finis. vt habet̃ 3ᵒ ethicoꝝ Sed ꝯ hãc opinionẽ arguit doctor sbtil'. Primo sic. ab eodẽ hꝫ hĩtus eẽ ꝑcticũ vl' speculatm̃ a quo hꝫ suã entitatẽ. sꝫ illã nõ hꝫ a fine sꝫ ab obiecto ꝛ intellectu igit̃. Maior pꝫ. qꝛ eẽ ꝑcticũ ꝛ speculatm̃ nõ sũt nisi respcũs aptitudinales ꝯñtes ꝑncipia intrĩseca habitꝰ. finis ãt nõ ẽ hmõi ꝑncipiũ. eo ꝙ ipe nõ est cã nisi inqꝫtũ amatus ꝛ desideratꝰ. sꝫ ista aptitudo inẽ noticie. siue finis sit amatꝰ siue nõ. Põt eñ in itellcũ eẽ noticia practica dato ꝙ volũtas nõ eẽt cõiũcta itellectui igit̃ ista aptitudo nõ cõueĩt cognitõi a cã finali. Nihil eñ iest ab aliq̃ cã. illa cã nõ cãnte. Scꝺo sic. aut finis vt elicitꝰ extra facit habitũ practicũ aut vt ꝯsideratꝰ vl' vt itentꝰ Nõ vt elicitꝰ extra. qꝛ sic ẽ posterior hĩtu ꝛ aliq̃ mõ effcũs. effcũs aũt nõ distiguit cãm Si vt cognitꝰ sic hꝫ rõem obiecti. ꝗ obiectũ distiguit qꝺ ẽ ꝓpositũ. Si vt itẽtus h̃ iã iꝓbatũ est. qꝛ natural'r añqꝫ intẽdat̃ est cognitõ Tercõ' si sciaꝫ eẽ practicã ꝛ ordiare ad praxi vt ad finẽ cõuertãt̃. vt ꝺr dcã opinio. seq̃t̃ ꝙ moral' scia nõ ẽ ꝑctica. qꝺ ẽ ꝯ phm scꝺo ethicoꝝ dicentem. virtutes scrutamur non vt sciamus. sed vt boni efficiamur.

consequentia tenet q2 finis eius est felicitas q̄ ꝰm pħm
in decimo ethicoꝝ cōsistit in speculatione ⁊ nō in praxi
Et si dicas ꝙ felicitas est finis remotus. nā finis cuius
libet sciētie et studij est felicitas ꝰm Auicennam primo
metaphisice. ⁊ ꝰm Augustinū. Oīe studiū nostrum et
omnis opatio nostra ē vt mūdeť oculus vn̄ videať dn̄s
Sed finis ꝓpinquꝰ est dirigere in actu ꝟtutis ꝓpter feli
citatem. Contra vł scia moraľ ordinať ad istud diri-
gere actuaľr vł aptitudinaľr. nō actuaľr sicut ṗus patu
it. ergo aptitudinaľr. qd̄ idem ē sicut eē directiuū. ⁊ esse
directiuū idē est ꝙ esse practicū. ⁊ sic esset scia practica
qd̄ nihil est dictu. Ideo aliter respōdet Frācisc9 de ma
ronis. ꝙ scia nō est p̄ctica a fine tanꝗ̄ a cā extrinseca sȝ
ab obiecto ⁊ potētia respectu finis qui finis diciť prax-
is. extensione aūt ad praxim diciť habitꝰ p̄cticus. Sed
cōtra eū possent fieri argumēta facta. Ideo rn̄deť ꝰm
intentionē doctoris subtilis. ꝙ scia diciť practica ex ob-
iecto ⁊ nō ex fine. Probať ṗmo autoritate phi sexto me-
taphisice distinguētis scias speculatias a practicis pe
nes obiecta ⁊ nō penes fines. Et sexto ethicoꝝ disting-
uit rōcinatiuū a sciētifico penes obiectū necc̄ariū ⁊ cōti-
gens. Et tercio de aīa assignat subiectū noticie p̄ctice
bonū nō qd̄cūꝗ̄ sȝ agibile ⁊ cōtingens. ğ scia est p̄ctica
ꝑ se ex obiecto. Rōne sic ꝓbať. illd̄ a quo scia habet re-
spectū aptitudinalē ꝓitatis ⁊ conformitatis. ab illo
habet ꝙ sit p̄ctica sed hoc ē ex obiecto. ğ Maior patet. ꝺ
eo ꝙ q̄cquid est cā subiecti ⁊ etiā cā ꝓprie passionis. sȝ
tale est obiectū igiť. ꝓ solutōe tamē argumētorum.
Attende ṗmo. ꝙ quādo in idē cōcurrūt rō obiecti ⁊ fi-
nis tūc ṗncipia sumunť a fine. nō inꝗ̄tū finis sed inꝗ̄-
tū obiectū. ex sanitate eīn vt supposita a medico inꝗ̄tū
obiectū sumunť ṗncipia ad efficiēdū eaȝ vt finē At
tende scd̄o. ꝙ bonitas oīs moraľ ex circūstantia p̄suppo
nit in actu ⁊ habitu bonitatē ex gn̄e quā habet tā actꝰ
ꝗ̄ hītꝰ ex eo ꝙ trāsit sup debitū obiectū q2 nulla circū-
stātia faceret actū bonū vł hītū q̄ eēnt de obiecto in de-
bito Attēde tercio. ꝙ oīs bonitas ex circūstātia cōti
neť ꝟtuaľr in obiecto. ⁊ ꝑ cōseqns in boītate ex gn̄e q̄ tra
hiť ex obiecto. nā illa ē ṗma boītas Attēde qrto. ꝙ i
possibile est de eodem obiecto esse habitum speculati-
uum ⁊ practicum. Ad argumenta alterius opinio-
nis. ad ṗmum dicendum est ꝙ phus ibi loquiť de fine
vt cognito modo finis vt cognitus habet rationem ob
iecti Ad illd̄ scd̄i metaphisice cōcedēdū dr̄ eē ꝙ finis
theorice est veritas ⁊ practice opus loquendo de fini-
bus intra genus cognitionis ⁊ illi fines distinguuntur
per obiecta. vł saltem prior distinctio est ab obiectis
Ad tercium dicendum est concedendo ꝙ practica est
gratia vsus. ⁊ ꝙ vsus est finis considerationis practice
Nō sequiť tamen ex hoc ꝙ distinctio primaria sciētiaꝝ
sit ex parte finis. sed est ex parte obiectorum que virtu-
aliter continent finem ⁊ omnes circumstātias opatio-
num que sunt ad finem. Ad primam rationem dici
tur. ꝙ ꝰm Arestotilem triplex est intellectus. quidam ē
mere speculatiuus ⁊ iste nūꝗ̄ fit practicus extensione
alius est practicus qui dictat de agendis in vniuersali
sicut noticia que habetur de pricipijs medicine in vni-
uersali. Tercius est practicus qui dictat de agibilibꝰ
in p̄ticulari sicut medicina expimētalis. tunc diciť q̄ i
tellectꝰ scd̄ꝰ extēsione fit p̄cticꝰ, 3ᵒᵒ itellectꝰ ꝓo specl̄atiꝰ
nūꝗ̄ fit p̄cticꝰ. Vł dicať aliť ꝙ lȝ itellectꝰ extēsione fiat
p̄cticꝰ habitꝰ tn̄ speculatiuꝰ nūꝗ̄ potest fieri practicus
eo ꝙ practicum ⁊ speculatiuum essentialiter insunt ha
bitui accidētaľr ꝓo intellectui Ad scd̄am rōem dr̄ ꝙ
medicina simpľr ē p̄ctica. diciť tn̄ speculatia eo ꝙ vnaꝗ̄
ps eius recedit a p̄xi sicut medicina q̄ habeť de vlibus
ṗncipijs medicine ab Auicēna vocať speculatia q2 rece
dit a medicina que est de p̄ticularibꝫ. ⁊ ꝑ ꝯn̄s accedit
ad speculatiuā. nō est tamē simpľr speculatiua. Ad
terciā rōnem diciť. ꝙ licet aliq̄s actus dicať bonus vel
malꝰ moraľr ex circūstantia finis h̄ tn̄ nō est ṗmo ⁊ ṗn-
cipaľr. sed ab obiecto sicut patȝ ex scd̄a ⁊ tercia suppōne
Si eīn actꝰ trāsiret sup obiectū indebitū ex nulla circū-
stantia posset dici bonus moraľr: Ex hisloriť.

Questio

Quinta. vtꝝ idē habitꝰ sciētifi-
cus possit eē p̄cticus ⁊ speculatī-
uus. Ad quā dic breuiter ꝙ
nō. patȝ sic. q2 q̄ncūꝗ̄ aliqua duo insunt ꝑ se aliquibus
spē distinctis illa nō possunt ineē eidē. sed sic est ꝙ p̄cti-
cū ⁊ speculatiū insunt noticijs eēntiaľr distictis sicut pȝ
ex sexto metaphisice. ğ nō pn̄t iesse eidē noticie ⁊ ꝑ ꝯn̄s
eadē noticia nō potest eē p̄ctica ⁊ speculatiua. Sed
cōtra hoc arguiť q̄druplr. ṗmo sic. de futuris cōtingētī-
bus deus habet noticiā speculatiuā ⁊ tn̄ si reuelaret ali
cui homini ille haberet noticia p̄cticā ğ. Scd̄o sic.
intelligētia mouēs celū habet de motu noticiā p̄cticā ⁊
tamē nos habemꝰ de eo noticiā speculatiuā ğ. Ter-
cio sic. intelligētie habēt noticiā de moralibꝫ que nō est
p̄ctica sȝ specl̄atia eo ꝙ nihil regl̄at i eis ⁊ tn̄ nos habe
mus noticiā p̄cticā de moralibꝫ ğ. Quarto sic. de re
bus naturalibꝫ phi naturales hn̄t noticiā speculatiuaȝ
et alchamiste. ⁊ tn̄ alchamiste hn̄t eādē p̄cticā q2 ē facti-
cā ergo Dic ad ṗmū. ꝙ iste noticie nō sunt eiusdē ra
tōis eo ꝙ deꝰ ex sua volūtate determiante ea ad eē ꝯgno
uit illa ⁊ ille hȝ cui fiet reuelatō ex r̄uelatōe Ad scd̄ȝ
dic ꝙ intelligētia hȝ noticiā speculatiuā de h̄ ꝙ celū est
mobile ingn̄abile incorruptibile. ⁊c̄. hȝ tn̄ cū h̄ artem q̄
mō debeat celū mouere ⁊ ista ē p̄ctica Dic ad t̄ciuȝ
ꝙ prudentia vbicūꝗ̄ repiť ē p̄ctica ⁊ lȝ nō regl̄et actua
liter opatōnes intelligētiaꝝ sufficit tn̄ ꝙ reguleт aptitu
dinaľr. Dic ad q̄rtū. ꝙ scia alchamiste de naturali-
bus est speculatia. ars tn̄ faciēdi aliq̄ sil̄ia naturalibꝫ ē
p̄ctica. sicut etiā si hoī dareť ars ꝓducēdi rosaȝ illa eēt
p̄ctica. Et si petať vtꝝ idē itellectꝰ sit p̄cticꝰ ⁊ specu
latiuꝰ. Dic breuiť ꝙ sic. nā vnꝰ ⁊ idē hō siľ ⁊ seľ pt̄ habe
re noticiā p̄cticā a qua dr̄ intellectꝰ practicus ⁊ specula-
tiuam. a qua diciť intellectus specl̄atiuꝰ ⁊ tn̄ nullꝰ hō
hȝ duos intellectꝰ ğ. Differūt tn̄ itellectꝰ p̄cticꝰ ⁊ specl̄a
tiuꝰ ꝑ rōeȝ eo ꝙ itellectꝰ dr̄ p̄cticꝰ q2 iformať hītu p̄cti
co. ⁊ speculatiuꝰ q̄ informať specl̄atio. Scd̄o q2 itellcūs
p̄cticꝰ finē suū hȝ extra se sȝ intellectꝰ specl̄atiuꝰ hȝ ipm
inter se scȝ specl̄ari Tertio dr̄nt q2 intellectꝰ p̄cticꝰ acci-
pit formā itelligēdi vt ē ṗnᵐ opādi sȝ itellectꝰ specl̄atī-
uus accipit eā vt ē ṗncipiū itelligēdi. Quarto differūt
q2 intellectꝰ p̄cticꝰ pt̄ dirigere in opatōibꝫ corpalibꝫ ad
ꝓducendū formā ad extra. sȝ intellectꝰ speculatiuꝰ non
dirigit in hmōi opatōibus. Ad argumēta

In oppositū

Ad ṗmū dr̄ negāᵒ
ans sicut supꝰ ꝓba
tū fuit q̄ttuor rōibꝰ
oīs eīn scia p̄suppoit suū obiectū. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nulla facit ip
suȝ Ad scd̄ȝ dr̄. ꝙ si maior itelligať d̄ scia q̄ ē directiā
ꝓ pe p̄xis sic ipa ē ꝟa. ⁊ mīor fl̄a, eo ꝙ logica nō dirigit ni
si in actu rationis qui quidam actus non est praxis.

Ad tercium dicendum concedendo ꝙ logica est direc
tiua sed non directiua vere praxis. Ad quartum di/
cit ꝙ si logica extendat̄ ad actū alteri⁹ habit⁹ nō tamē
extendit̄ ad praxiꝫ Et ad confirmationē dicit̄ ꝙ maior
est fl'a eo ꝙ ex ea assūpta vna miore vera seq̄t̄ fl'a. sequit̄
em̄ omnis habit⁹ qui diuiditur ꝛc. Sed metaphisica
diuidit̄ in vtentem ꝛ docenteꝫ ergo metaphisica ē prac
tica conclusio est falsa ꝛ nō minor eo ꝙ oēs scientie vtun
tur metaphica ergo maior. Et ex hoc ptꝫ. ꝙ regl'a quā
isti inferūt ē falsa nec sufficient̄ docet cognoscere praxiꝫ
si em̄ q̄libet extēsio siue directiuitas vl' regulatio suffice
ret ad praxim seq̄ret̄ ꝙ q̄libet scia esset practica eo ꝙ ꝓn
cipium in speculatiuis extendit̄ ad noticiā cōclusionū
et etiā dirigit ꝛ regulat nos in cognitōe cōclusionū. q̄ in
ferunt̄ ex eo sꝫ illo nihil ē absurdi⁹ Ad aliō pꝫ solū°

Queritur

tercō. Vtꝝ logica existens scia vti
lis. sit de argumētatione tanq̄ꝫ de
subiecto ꝓmo. Arguit̄ ꝓmo ꝙ n̄
qꝛ argumentatio nullas habꝫ passiones. ergo nō est sub
iectū logice. cōseq̄ntia ē nota. aña patet. qꝛ si argumen/
tatio haberet passiones cū sit ens rōis. tūc ille passiones
essent nihil qō patꝫ sic. qꝛ om̄e ens min⁹ ente rōis est ni/
hil. sed passio fundata in ente rōis est min⁹ ens ente rō/
nis eo ꝙ passio ē minoris entitatis q̄ꝫ sit suū subiectum
igit̄. Scdō sic. sicut se hꝫ metaphisica ad ens reale.
ita se habet logica ad ens rōis. sed metaphica est de en/
te reali tanq̄ꝫ de subiecto g° logica ē de ente rōis tanq̄ꝫ de
subiecto. Tercio sic intentō scda in cōi est subiectum
logice. g° nō argumētatio. aña patꝫ ꝑ Auicenā diceteꝫ
ꝙ logica ē de scdis intētionibꝫ adiūctis ꝓmis Quar/
to sic. Nulla scia rōnalis hꝫ ꝓ obiecto ens reale. sed lo/
gica est scia rōnal' ꝛ argumentatio est ens reale. g°. mior
patꝫ de logica ex ꝓma questione. de argumētatōne vero
pꝫ. qꝛ est quidā discursus rōis nostre sed tal' discursus
cū sit q̄dam oꝑatio aīe rōnalis est ens reale g°. Quin
to sic. Illud est subiectū in aliq̄ scia qō ē ꝓncipalissimū
inter omnia cōsiderata in illa scia de quo demonstrant̄
passiones ꝛ ad quod alia reducunt̄ sed sic est de syll'o g°
syllogism⁹ est subiectū logice ꝛ nō argumētatio

In oppo

sitū arguit̄ ꝑ om̄s expositores
phi q̄ cōiter oēs dicūt illā no/
ticiā q̄ logica dicit̄ eē vnā sciē
tiā rōnalē vtilē habētē syll'm vl' argumētatōeꝫ ꝓ obiec/
to ꝓmo Pro solutōe illius q̄stiōis mouēde sunt q̄nq̄ꝫ
q̄stiones ꝑtiales. prima ē quid sit subiectū p^m. ꝓ cuius
solutōe attēde ꝓmo. ꝙ ꝭꝫ Frāciscū de mars. anq̄ꝫ aliq̄d
sit subiectū ꝓmū sciē oꝫ ꝙ sit ꝓmū ꝓmitate gn̄atōnis ꝑ/
fectōis ꝛ intētōis. Nā sicut ē in natura ita ē in arte. sed
subiectū natale ē ꝓmū ꝓmitate gn̄atōis sicut notū ē ꝛ ꝑ
fectōis saltē loq̄ēdo de subiecto accn̄tis ꝛ intentōis. nā
omne accidens reducit̄ ad suum subiectum. Subiec^m
etiam in ordine ad scientiam est ꝓmum ꝓmitate gn̄tio/
nis ꝛ ꝑfectionis eo ꝙ dꝫ esse ꝓmo notum ꝛ etiam p^m in/
tentionis quia omnia alia reducunt̄ ad ip̄m. Atten
de 2°. ꝙ obiectū p^m sic diffinit̄ a doctore sbtili. qꝛ q̄ddā ē
qō ꝓmo ꝯtual'r cōtinꝫ oēs ꝟitates illi⁹ habit⁹ c⁹ est ob
iectū. Et h° debꝫ intelligi de ꝟitatibꝫ nccārijs qꝛ ꝟita/
tes cōtingētes nō cōtinent̄ in aliq̄ subiecto ꝓmo ꝯtual'r
eo ꝙ nō magis se hn̄t ad eē q̄ꝫ ad nō eē Attēde tercō
ꝙ cōtinere ꝯtual'r pt intelligi dupl'r. scꝫ ꝯtual'r actual'r
vl' ꝯtual'r potētialit̄. Vnde subiectū cōtinꝫ ꝯtual'r actu
aliter ꝓprias passiones q̄ ab ip̄o oriunt̄. Sꝫ ꝯtualit̄ po
tentialiter subiectū continet passiones inferioris. que
sunt ipi⁹ nō ꝑ rōem ipi⁹ supioris sed ꝑ ꝓprias rōes ip/
sorū Attende q̄rto. ꝙ ꝓmū in ꝓposito est illud qō nō
dependet ab alio sed alia depēdēt ab ip̄o h° est circūscri
pto om̄i alio a rōe obiecti ꝑ possibile vl' impossibile ma
nēte intellectu ei⁹ adhuc cōtinerꝫ. nihil āt aliō cōtinꝫ ni
si ꝑ rōem eius. Dic igit̄ ꝙ subiectū alic⁹ scie vni⁹ ge/
neris ꝯtinet ꝯtual'r actual'r vl' potētial'r oēs ꝟitates que
ꝓncipal'r tractant̄ in illa scia. ꝛ illa q̄ min⁹ ꝓncipal'r con
siderant̄ reducunt̄ ad ip̄m. Proba sic. qꝛ subiectū ꝓmū
cōtinet ꝓpōes immediatas eo ꝙ ꝯtual'r ꝯtinet ꝓmū ꝑdi
catū. ꝓpōes aūt immediate ꝯtinēt ꝯclusiones. g° subiec/
tū ꝓpōnū immediataꝝ cōtinet oēs ꝟitates illi⁹ habit⁹
ꝓncipal'r cōsideratas sed ꝟitates min⁹ ꝓncipal'r cōside
rate reducūt̄ ad ꝓmū subiectū quēadmodū Aresto. re
ducit in q̄rto metaphice gn̄ationē corruptōem ꝓuatōes
et negatōes ad ip̄m ens qō est ꝓmū subiectū in meta/
phisica. Sed cōtra h° arguit Scot⁹ ꝓmo. sicut se ha/
bet primū obiectū ad potētiam. ita obiectū ꝓmū ad ha
bitū. sed ꝓmū obiectū potētie ē aliqō cōe ad om̄ia ꝑ se
obiecta illi⁹ potētie g° ꝓmū obiectū habit⁹ est aliqō cōe
ad oīa ꝑ se obiecta eius ꝛ nō solum cōtinēs ꝯtual'r alia
Secundo sic. cōmuniter in sciētijs assignat̄ pro primo
subiecto aliquid quod est commune ad omnia quo cō
siderantur in illa scientia. ergo male assignatur illud
quod virtualiter continet. vel quod ē primum illa tri
plici primitate. Ad primum dicitur. ꝙ non est simi
le de potentia ꝛ habitu. nam obiectum se habet ad po/
tentiā sicut actiuum ad passiuum. sed ad habitū sicut
causa ad ad effectum sed quandocunq̄ꝫ aliquod agens
agit in aliqu od patiens potest in quodlibet eiusdem
rationis agere. ꝛ sic obiectum potentie est commune ad
obiecta inferiora sed causans aliquem effectum non po
test causare quemlibet eiusdem rationis ꝛ ideo obiec/
tum habitus non est commune ad quelibet obiecta in
feriora. Ad secundum dicitur ꝙ licet multorum ha
bituum specie differentiuꝫ possit esse aliquod obiectū
cōmune sicut ab obiectis eorum potest abstrahi obiec/
tū cōe ꝭm gen⁹. nō tamē ꝭm spēm

Questio

Secūda. vtrum syllogismus sit
subiectum totius logice Pro cu
ius solutione attende primo ꝙ
syllogismus capit̄ dupliciter. vno modo ꝓme intētōna
liter. ꝛ hoc tripl'r. vno mō gn̄al'r vt se extēdit ad oēs pas
siones ꝛ ꝓprietates ꝛ etiā ad sua inferiora ꝛ etiam passi
ones inferioꝝ. Alio mō spēaliter sicut diffinitur in pri
mo priorum. Alio mō capit̄ scdē intētional'r ꝓ quadaꝫ
relatōe rōis fabricata ab aīa nostra ꝛ fūdata in syllogis
mo general'r accepto qui cōmuniter vocatur syllogism⁹
simpl'r vt idem est ꝙ vniuersal'r Attende secundo ꝙ
ꝭm Arestotilem tres assignant̄ conditōes ip̄ius subiec
ti attributionis. prima cōditio ꝙ sit notum in illa sci/
entia de eo si est ꝛ quid. nam ꝭm Arestotilem in primo
posteriorum oportet hec presupponere duo de subiecto
ante actualem demonstrationem. Secunda est ꝙ om/
nia determinata in scientia cuius est subiectū ad ipꝫ re
ducunt̄ ꝛ ꝓpter ip̄m cōsiderent̄. ꝛ illa habet̄ ex Arestoti
le in quarto metaphisice, aliter em̄ ab eius vnitate non
haberetur vnitas scientie. Tercia conditio est. ꝙ per
eius quod quid est seu per rationem formalem demon
strentur passiones de eo. Attende tercio. Qꝫ ꝭm
aliquos conceptus constitutus et formatus ab actu

rationis est subiectum logice. quia ſm illos omnia que traduntur in logica sunt de actu rationis. nam de simpliciũ appᵣhẽsione ẽ liber p̄dicabiliũ ⁊ p̄dicamẽtoꝝ nã illi sunt de cõceptu incõplexo. Sed de cõcepto formato a scd̄o actu rõis est liber periermenias id ẽ de enunciatõe. Sed de cõceptu formato a tercio actu rõis ẽ noua logica q̄ nõ est de syllogismo in cõi. sed de syll'o ⁊ ꝓpriquis ptibꝫ eius. Alij autẽ dicũt ꝙ est scd̄a intentio. naꝫ logica ſm Auicennã est de scd̄is intẽtõibꝫ adiũctis primis. Attende q̄rto. ꝙ logica põt dupl'r accipi. vno° incõplete ſm ꝙ est tradita a pħo. Alio mõ vt est tradita cõplete ⁊ ꝑfecte

Primo Dic ꝙ ens rõis nõ est adeq̄tũ subiectũ logice. patꝫ sic. q꞉ grãmatica et rethorica sunt de ente rõis. nam mõi significãdi de q̄bus est grãmatica sunt entia rõis Et sil'r dicereẽ de mõis ꝑsuadẽdi de q̄bus est rethorica

Dic scd̄o ꝙ scd̄a intẽtio nõ ẽ subiectũ adeq̄tũ logice nec etiã modꝰ sciendi. nec vox expssiua ↄceptꝰ. Nam ⁊ grãmatica ⁊ rethorica sunt de scd̄is intẽtõibꝫ ⁊ etiaꝫ de voce expssiua ↄceptꝰ ergo. Q꞉ aũt modus sciẽdi non sit subiectũ. patet. q꞉ nõ q̄libet ps logice ẽ de mõ sciendi sicut patet de libris topicoꝝ ⁊ elencoꝝ. q̄ magis sunt de modis ꝓbãdi siue decipiẽdi. q̄ꝫ sint de mõ sciendi ergo

Dic tercio. ſm opiõne Alberti magni. ꝙ argumẽtatio ẽ subiectũ attributõis logice ↄplete ⁊ ꝑfecte patꝫ. q꞉ logica ẽ scia cõtẽplatiua docẽs qualiẽ ⁊ ꝑ q̄ deueniẽ pet notũ ad ignoti noticiã g° optet ꝙ habeat ꝓ subiecto illud q̄ẽ est ꝑ se instrumẽtũ rõis ad acq̄rendã oẽꝫ noticiam ignoti ꝑ notũ. h aũt ẽ argumẽtatio ſm ꝙ ẽ rõcinatio arguẽs mentẽ ⁊ cõuincẽs ꝑ habitudinẽ noti ad ignotũ

Dic q̄rto. ꝙ licet syllogismꝰ nõ sit subiectum attributõis logice cõplete est tamẽ subiectuꝫ logice tradite ab Aresto. ꝓma ps patet sic. q꞉ ad cõpletã logicã ꝑtinꝫ q̄liter optet deuenire de noto ad ignoti noticiã vl'iter ſꝫ hoc nõ potest fieri ꝑ syllogismũ eo ꝙ ꝑ diffinitõem diuisionẽ enthimema ⁊ exemplũ. ⁊ inductõeꝫ deueniẽ de noto ad ignoti noticiã ⁊ tamẽ hoc nõ ẽ ꝑ syllogismũ. Secũda ps patꝫ. q꞉ tres cõditõẽs subiecti attributõis cõueniunt syllogismo respectu logice Aresto. ergo. Nam pħs in ꝓmo poꝝ post determinationẽ de ptibꝫ syllogismi i veteri logica ꝓmittit eiꝰ diffinitõeꝫ ⁊ ꝓpter ipꝫ de ꝑtibꝰ integralibꝰ eiꝰ. ⁊ in noua logica determĩat de ptibꝫ eius subiectis q̄ sunt syllogismꝰ demõstratiuꝰ dyalecticus ⁊ sophisticꝰ. ⁊ nõ determĩat de ptibꝫ subiectiuis argumẽtatõis g°. Item syll's in cõi ꝓtual'r ⁊ actual'r cõtinꝫ passiones ꝓprias q̄ insunt sibi. vt veꝝ a falso discernere et a magis noto ad minus notũ ꝓcedere ⁊ hmõi. Cõtinet etiã ꝓtual'r ⁊ actual'r ea q̄ insunt ptibꝫ eius subiectiuis ꝑ ꝓpriã rõem syllogismi ⁊ ꝓtual'r potẽtial'r cõtinet passiones inferiores q̄ ipis insunt ꝑ ꝓprias eaꝝ ratõnes Et h confirmat Arestotiles in fine libri elenchoꝝ. cum dicit ⁊ hec de syllogismis dicta sufficienter.

Questio Tercia. ex q̄ logica est de scd̄is intẽtõibꝫ adiũctis ꝓmis iõ q̄ritur tertio q̄d sit scd̄a intentio et q̄d ꝓma. Pro cuiꝰ solutõe. attẽde ꝓmo. ꝙ intẽtio dr̄ a tẽdo is ere. q꞉ ꝑ eã intellectꝰ tẽdit in rẽ itellectã siue cõceptam. Et iõ res pt dici intẽtio inq̄ꝫtũ intellectꝰ tẽdit in ipsaꝫ eã cõsiderãdo. ⁊ cõceptꝰ siue spẽs obiecti pt dici intentio. q꞉ ꝑ ipsam sensus vl' intellectꝰ tẽdit in obiectum Et etiã actꝰ intelligẽdi siue cõcipiẽdi pt dici intẽtio q꞉ mediãte eo intellectus in rem tẽdit Attende scd̄o. ꝙ ex hoc argumẽto sunt tres opiniones de intentõibꝰ. prima opinio dicit. ꝙ intentio est cõceptus quẽ habemus de re. ita ꝙ intentio prima est primariꝰ conceptꝰ quem habemus de re. Sed intentõ scd̄a est scd̄ariꝰ cõceptus quem habemꝰ de re. Exẽpli grã. nã ꝓmo cõcipimꝰ aĩal in se ⁊ absolute. ⁊ tũc causaẽ ꝓma intentio. Scd̄o vero ↄcipimꝰ aĩal in ordine siue habitudine ad sua inferiora respectu quoꝝ diciẽ genꝰ vl' supiora respectu q°ꝝ dicitur spẽs. ⁊ tũc causaẽ ↄceptus scd̄ariꝰ siue scd̄a intẽtõ. Sꝫ alia opinio dicit ꝙ intẽtio ẽ res in quã tẽdit noster intellectus ita ꝙ nõ est actus intelligẽdi nec spẽs intelligibilis siue cõceptus. nec q̄ddita sineẽ intellecto sed ẽ ꝑcise q̄dditas ineẽ q̄dditatio. ita ꝙ ꝓma intentio sit q̄dditas ꝑcisa ab omni alio q̄d sibi nõ ↄuenit in ꝓmo mõ dicẽdi ꝑ se. Et hoc ꝓbat sic. nã hõ ⁊ aĩal sunt intentõẽs ꝓme ⁊ tamẽ nõ sunt spẽs intelligibiles nec actꝰ intelligẽdi. nec obiecta vt cognita q꞉ h accidit eis. ⁊ sil'r q̄libet spẽs intelligibilis est de genere q̄ꝫtitatis. nõ aũt q̄libet ꝓma intentio. Scd̄a ps patet. q꞉ abstractõẽs diffinitõẽs diuisiones ⁊ demõstratõẽs fiũt ꝑ ꝓmas intentõẽs ⁊ notũ est ꝙ nõ fiũt nisi ꝑ rõẽs q̄dditatiuas g° ꝓme intẽtõnes sunt rõẽs q̄dditatiue. Per esse aũt q̄dditatiũ nihil aliud intelligit nisi q̄dditatẽ in illo eẽ in quo abstrahit ab omni duratõe necessitate cõtingẽtia eẽ in aĩa ⁊ esse extra. Sꝫ secũda intentio nõ est nisi aptitudo cõueniẽs q̄dditatibus vl' ꝓmis intẽtõibus in esse q̄dditatio sicut aptitudo ad p̄dicandũ de pluribꝫ differẽtibꝫ nũero constituit rõem spẽi. ⁊ ita dicunt illi ꝙ scd̄e intẽtõnes sunt respectꝰ fundamẽtales siue aptitudiales q̄ p̄dicãẽ d' ꝓmis nõ in ꝓmo° dicẽdi ꝑ se ſꝫ in scd̄o. Sꝫ ꝓ tercia opiõne q̄ dicit ꝙ scd̄e intẽtõẽs sunt relatõẽs rõis derelicte in rebꝫ ab actu intelligendi. Attẽde tercio. ꝙ dupl'x est actꝰ intellectus. q̄dam est rectꝰ. alius ꝓo collatiuꝰ siue cõpatiuus. Actus rectus dicitur quo itellectus fertur suꝑ aliquã rem. vt quando intellectus intelligit rosam considerãdo naturam eius. Actus vero comparatiuus appellatur quo intellectus comparat rem intellectam ad seipsam vl' ad aliam rem. Est ergo prima intentio siue terminus prime intentionis res intellecta siue considerata. cuius consideratio vl' intellectio immediate causatur a re vl' a rei specie. ⁊ sic terminus prime intentiois dicitur qui significat huiusmodi res conceptas vl' conceptibiles. vt homo equus. albedo nigredo. Secunda vero intẽtio est quedã relatio seu comparatio intellectus vnam ꝓmam intentionem vl' vnum primum intellectũ ad alid intellectũ cõpãdo. Exempli grã. intellectus intelligens hominem vl' animal comparat vnuꝫ ad aliud ſm rationem subijcibilis vl' predicabilis que comparatio ex parte animalis dicitur genus ⁊ ex parte hominis dicitur species. ⁊ sic ſm diuersas comparationes format intellectus duas secundas intentiones puta generis ⁊ speciei ⁊ etiam indiuidui. ita ꝙ omnis scd̄a intentio est formal'r relatio rõnis

Primo Dic. ꝙ secunda iutentio non est secundarius conceptus quem habemus de re. patet sic. quia eadem ratione poneretur tercia intentio ⁊ quarta intentio eo ꝙ de re possumus habere tres vel quattuor conceptus concipimus eñ primo rem sub conceptu communi. secũdo sb' cõceptu ꝓꝓo. ter° sb ↄceptu passiõis: q̄rto sb cõceptu respectiuo sicut ↄgnoscimus hoĩem ꝙ est aĩal ⁊ ꝙ

homo. ꝛ ꝙ est risibilis ꝛ ꝙ est dignissima creaturarum Similiter scientia de intentionibus pertinet ad librum de anima in quo determinatur de cõceptibus ꝛ silitudinibus rerum q̃ afficiunt aiam. Dic secũdo. ꝙ p̃ma intentio non est quidditas nec aptitudo quidditatis est secunda intentio. patet sic. quia tunc de eisdem cõsiderarꝫ logic⁹ ꝛ metaphisicus quod est contra cõmentatorem dicenteꝫ. sicut ens nature se habet ad metaphisicã ita ens rationis se habet ad logicam. Cõstat autem ꝙ quidditas ꝛ aptitudo q̇dditatis nõ sunt entia rõis sed entia realia. Dic tercio ꝙ p̃ma intentio nõ est vox neqꝫ nõ significãs res ad extra. nec scḋa intentio ẽ nomẽ significãs alia nomia p̃me intentionis vl' cõceptus. nã nulla ps logice considerat de nominibus neqꝫ de vocibus rei inqꝫtum super ipis fundant̃ secũde intentõnes sicut latius postea patebit. Dic quarto ꝙ secũde intentiones sunt relatões rõis fabricate ab anima. que dependent q̃ꝫtum ad esse ꝛ conseruari ab ipo intellectu habẽtes esse obiectiuum in ipso intellectu. Et ex hoc sequitur ꝙ nulla secũda intentio est ens reale licet eñ habeat fundamentum ꝛ terminuꝫ realem. nõ tamẽ est circumscripto opere intellectus quod requirit̃ ad relationem realem.

Sed contra

Predicta arguit̃ q̃druplr̃. p̃mo sic nam circũscripto oĩ actu intellect⁹ vl'e, est aptũ natũ esse in pluribꝫ ꝛ nomẽ ipm est scḋa intentio. igit̃ scḋa intentio nõ est p actũ intellectus. Secũdo sic. ille effectus est realis cuius oẽs cause sunt reales sꝫ oĩs cause scḋaruꝫ intentionũ sunt reales vtputa intellectus ꝛ obiectum ergo Tercio sic. indiuiduum est scḋa intentio. ꝛ illa nõ est fabricata ab anima ergo. Quarto sic illud accñs est reale, cuius subiectum ẽ reale sed sic est ꝙ subiectum scḋaꝝ intentionũ siue sit intellectus siue obiectũ est ens reale. Ad p̃mũ et ad tercium dicit̃ ꝙ licet vniuersale ꝛ indiuiduum p̃me intentionaliter capta sint apta nata esse in plurib⁹ vl' in vno solo circumscripto opere intellectus. non tam̃ ipsa capta secũde intentionaliter sicut postea patebit.

Ad secundũ dicitur ꝙ licet effect⁹ qui est ꝓprie causatus sit realis cuius cause sunt reales non tamen effectus qui solummodo est derelictus. vnde secũde intentiones nõ dicunt̃ ꝓprie causari sed magis derelinqui ex actu cõpatiuo intellectus Ad quartũ dicit̃ ꝙ secunde intentiones habẽt solum esse obiectiuũ in intellectu et nullibi habẽt eẽ subiectiuũ eo ꝙ hoc ꝓprie cõuenit accidentibus realibus. Sꝫ meli⁹ dicat̃ ꝙ scḋe intentões habẽt eẽ subiectm̃ in obiecto ꝛ non in intellectu. hoc patet sic. qꝛ intellectus facit vniuersalitatẽ in rebus ꝑm cõmentatorem ergo vniuersalitas q̃ est scḋa intẽtio est in re subiectiue. Patet sic scḋo qꝛ in illo ẽ accñs subiectiue qḋ denoiat sed secũde intentões denomiant obiectũ et nõ itellectũ g̃ sũt subiectie in obiecto Neqꝫ refert ꝙ obiectum est ens reale non eñ optet accidens rõis habere ꝓ subiecto ens rõis. nisi dicat̃ ꝙ sunt in obiecto non ꝑm esse reale sed ꝑm esse cognitum.

Questio

Quarta. vtꝝ logica doceat oẽm modũ sciẽdi. Pro cui⁹ solutione attẽde p̃mo ꝙ tres sunt mõi sciẽdi in cõi. scꝫ diffinitio diuisio ꝛ argumẽtatõ. Et q̇libet istoꝝ diuidit̃. nã triplx̃ ẽ diffitio. s. q̇dditatia descriptia et q̇d nois. Unũ ad diffinitõem q̇dditatiuã ꝑm dñm albertũ q̇nqꝫ req̇rũt̃. p̃mũ ẽ ꝙ oĩa posita in diffinitõne debent eẽ substantialia diffinito. Scḋm est ꝙ vltima differentia sit cõuertibilis cũ ipo diffinito. Terciũ ẽ ꝙ genus in ea positũ explicet p̃mã potẽtiã. ꝛ dñã vltimum actũ. Quartũ ẽ ꝙ oĩa posita in diffinitõe explicet ipius diffiniti naturã. Et q̇ntũ est ꝙ explicet eẽ ipi⁹ diffiniti a p̃ma potẽtia vsqꝫ ad vltimũ actũ. Silr̃ triplx̃ est diuisio quedã eñ est generis in spẽs. Alia vero subiecti in accidẽtia vl' ecõuerso. Et tercia vocis mltiplicis in sua significata. Et simil'r argumẽtatõ diuidit̃ in quattuor spẽs scꝫ inductionẽ exemplum enthimema ꝛ syll'm.

Attende scḋo ꝙ ꝑm aliquos logica nõ est cõplete tradita a pho eo ꝙ nõ fecit spẽalẽ mẽtõnẽ de diffinitõe diuisione inductõne enthimenate ꝛ exemplo. Deiñ tamẽ videt̃ ꝙ logica Aresto. sufficiẽter tradidit nobis artẽ diffiniẽdi in scḋo posterioꝝ. qḋ liconic̃ oñdit q̃uo nccẽ fuit aresto. interponere artẽ diffinitiuã in scḋo posterioꝝ vt ars demonstratiua cõplete esset tradita ab eo. Etiã ars diuisiua sufficient̃ pt̃ haberi ex scḋo posterioꝝ ꝛ ita sufficient̃ nobis tradita ẽ logica ab Aresto. vt testatur Auerroys in ꝓlogo libri phisicorũ.

Dic primo

Qꝫ logica cõplete tradita docet omneꝫ moduꝫ sciendi patet. qꝛ ad logicam ꝑtinꝫ docere omnẽ modũ diffiniẽdi diuidẽdi ꝛ arguendi. Nã si nõ ꝑtinet ad logicã cũ ad nullã aliã sciẽtiam ꝑtineat seq̃ret̃ ꝙ nõ haberem⁹ sciam de oĩ ab hoĩe scibili. Dic scḋo ꝙ logica Aresto. cõplete tradit nobis modũ sciendi siue deueniẽdi de noticia noti ad ignoti noticiã. patꝫ sic p̃mo autoritate Aresto. in fine libri Elencoꝝ dicentis ꝙ null⁹ ꝯplete tradidit sciam de logica añ eũ ꝛ ꝓpter hoc petit grãs. Patꝫ etiam ratione ex prius dictis.

Questio

Quinta. vtꝝ logica sit ps philosophie. Pro cuius solutione. attẽde p̃mo. ꝙ philosophia capit̃ duplr̃. vno mõ generalr̃, put ẽ ꝯphẽsio cuiuscũqꝫ ꝟitatis siue sit a nobis siue a natura Et illo mõ dicit dominꝰ Albert⁹ ꝙ ẽ apphẽsio cuiuslibꝫ ãmirabil'p ꝑncipia ei⁹. Est ãt admiratõ ꝑm eũ Agonia mẽtꝭ suspẽsio qꝫ cordis. ex stupore magni ꝓdigij in ꝑsu appẽtis cũ desiderio inueiendi cãm. Admirabile ãt ẽ cui⁹ cã ẽ occulta inuẽtioqꝫ rara. Alio mõ capit̃ phia spẽal'r vt ẽ apphẽsio ꝟitatis cuiuscũqꝫ entꝭ a nat̃a cãti ꝛ illo° capit̃ philosophia ꝓprie. Attẽde scḋo. ꝙ phia diuidit̃ rõnaleꝫ realẽ ꝛ moraleꝫ ꝛ illo° capitur phia gñal'r. Real' ãt diuidit̃ in nat̃alẽ mathẽaticã ꝛ metaphisicã Sermocĩal' ꝟo ꝯtinꝫ sb se grãmaticã logicã ꝛ rethoricã. Moral' ãt hꝫ sub se ethicã politicã. yconomicã ꝛ monasticã. vnde ethica ẽ de mõ viuẽdi ıcõi ꝭ ẽ ethica ẽ de his q̃ stꝭ ꝯia ad oẽꝫ modũ viuẽdi. Politica ẽ de mõ viuẽdi ciuil'r. Yconomica ẽ de mõ viuẽdi domestice. Monastica ẽ de mõ viuẽdi solitarie. pria ps ẽ tradita a pho ĩ librꝭ ethicoꝝ. scḋa ps ab eodẽ in politicis. tercia ꝟo ab eodẽ in yconomicis. De monasticis ãt nõ hẽm⁹ aliquẽ libruꝫ ab Aresto. traditũ ideo forte qꝛ statũ solitariũ nõ reputabat eẽ ꝟtuosuꝫ eo ꝙ hõ ẽ aĩal natural'r sociale ꝛ politicuꝫ. De ꝑtibꝫ ãt real' sophie alibi determiabit̃. Dic igit̃ breuit̃ ꝙ logica ẽ ps phie ꝑmocĩal' siue rõnal' ꝛ nõ real'. pꝫ sic. qꝛ ipa ẽ de scḋis ĩtẽtõibꝫ q̃ stꝭ ẽtia rõis. ꝛ etiã est directiua actuum rationis ergo. Si autem queras an ipsa sit vtilis necessaria delectabilis ꝛ honesta

Dico breuiter ꝙ sic. Quod sit vtilis patet quia disponit intellectum ad prompte faciliter et expedite exercenduz suas operationes et etiam sine ea nulla scientia haberi potest. Et per hoc patet ꝙ sit necessaria. nam ea vtimur in adqsitōne aliarum sciaꝝ. Unde dicit albertꝰ ꝙ credētes aliqd scire sine logica se hñt ad suū scitū sicut ignis ad suā ꝯbustionē. Nā sicut ignis cōburens sue ꝯbustiōis ignorat cāz sic credētes aliqd scire sine logica cām sui sciti ignorant. Quod aūt sit honesta. patet. q2 illō ē bonū honestū. quod sua vi nos trahit ꝛ sua dignitate nos allicit. Sȝ logica est hmōi eo ꝙ ipam desideramꝰ et appetimꝰ dato ꝙ nulla eēt alia scia. Et ex h patz ꝙ ipsa est delectabil' eo ꝙ infert delectatōem hñtibꝫ eā.

Ad argumēta. In oppositū. Ad pᵐ dr. Negādo aūs et ad ꝓbatōez dr negādo ꝯñaz. nā sicut in entibꝫ realibꝫ est dare gradꝰ ita in entibꝫ rōis. ꝛ iō nō oz ꝙ quicqd est minus ente rōis sit nō ens ꝛ nihil. ꝛ licz em illō ens rōis qō est subiectū alteriꝰ entis rōis sit magis ens aliq mō. nō tamē seqꝛ ꝙ illud qō est minꝰ ens sit nihil. nō repugnat ergo syll'o ꝙ sit subiectū alicꝰ scie. ꝛ ꝙ habeat passiones sicut etiā phs. v. metaphica distinguit vnitates reales ſm fundamēta realia ꝛ intētionales ſm fundamēta intētōnalia sicut ibidē diffuse declarat doctor subtilis.

Ad scdm dr. ꝙ ens rōis in cōi nō est subiectū logice. Ad ꝓbatōem dr ꝙ licet logica habeat aliqō ens rōis ꝓ subiecto vtputa syll'm vl' argumētatōem. nō tñ est intētio eiꝰ docere ens rōis sb formali eiꝰ rōe. Necz seqꝛ circa idē laborat dyalecticꝰ metaphisicꝰ ꝛ sophistista ergo habēt idē subiectū sicut maifestū est. Ad terciū pz soluᵒ nā licet logica sit de scdis intētōibꝫ nō tamē ex h sequiꝛ ꝙ scda intētio sit subiectū logice. Ad qrtū dr ꝙ lȝ argumētatō ꝑme intētōnal'r capta ꝛ sil'r syll's sint entia realia sunt tñ entia rōis si capianꝛ scde intentōnaliter. Ad quintū patet solutio ex dictis.

Um sit necessa.

Incipiūt Esagoge porphirij in kathegorias Arestotilis id ē icipit liber Porphirij itroductoriꝰ ad cognitōez ꝑdicamētoꝝ Aresto. q diuidiꝛ in duas ꝑtes ꝑncipales videlz in ꝓhemiū ꝛ tractatū. Tractatꝰ incipit ibi Videꝛ aūt necz genus necz spēs simpl'r dici. Prohemiū vero cōtinet tres ꝑtes ꝑncipales. In pria ꝑte ostendit vtilitatē huius scie vt ꝑ hoc suos auditores reddat beniuolos. In scda pte ostendit modū ꝓcedendi in hac scia. Et cū hoc ostēdit questiones a qbus abstinebit in hoc ope ꝛ ꝑ hoc reddit auditores dociles ibi (mox de generibꝫ ꝛ spēbus) In tercia ꝑte ostendit qᵒs phōs vult imitari in hoc ope. Et h est ibi (Illud vero quemadmodū) Dicit ergo sic porphiriꝰ alloquēdo suū discipulū qui grisororius vocabaꝛ. O grisorori cuz sit necessarium nosse id est nouisse vl' cognoscere quid sit genus quid species quid differētia quid ꝓpriū quid accidens. Ad eam doctrinam ꝑdicamētoꝝ que ē apud Aresto. id est ad adqrendum scientiam ꝑdicamentoꝝ ab Arestotile traditā. Et cū sit necessarium nosse qd sit genus quid spēs ꝛc. Ad diffinitōnū assignatōem id est ad ꝑfecte diffiniendū. Et etiā cū sit necāriū nosse ista omnino id est vniuersaliter ad ea q in diuisione et in demōstratione sunt vtilia. Idcirco ego Porphirius faciēs tibi Grisororio (cōpendiosam traditōnez) id est breuem ꝛ vtilem tractatum (de speculatione) id est cognitione istarum rerum scz qncz vniuersalium. (temptabo aggredi ea que dicta sunt ab ātiquis philosophis) vt puta a platone in libro qui diciꝛ sophistes ꝛ hoc breuiter velut modo introductōis ꝛ puerili (abstinēs) in hoc ope (ab altioribꝫ questōibꝫ) id ē a questionibꝰ difficillimis que possunt formari de ipꝛ vniuersalibꝫ (vero) ꝓ sed ē (coniectās id ē determinās siue tractās) mediocre simpliciores. i. mediocres ꝛ faciles. Tūc ibi (mox de generibꝫ ꝛ spēbus) tāgit scdam ꝑtem huius ꝓhemij in qua porphirius quasdam questiones mouet quas se retinere ꝓmittit. que tamē ſm Boetiū sunt ꝓutiles ꝛ secrete ꝛ temptate quidem a doctis viris nec a pluribꝫ dissolute. Dicit igiꝛ sic) Mox) id ē statim ego Porphirius recusabo dicere de generibꝫ ꝛ spēbus id ē tractare hanc questionem vtꝝ vniuersalia ꝛ ꝑcipue genera ꝛ species subsistāt in re extra seu real'r vl' tm̄ sint in solis nudis purisqȝ itellectibꝫ posita (Siue) id ē cū hoc etiā recusabo dicere vtrū vniuersalia sint corpalia vl' incorporalia ꝛ illa est scda qstio difficilis. siue id ē cū hoc etiaz recusabo dicere. vtꝝ sit sepata a ſsibilibꝫ. an ip a ſsibilibꝰ posita sint ꝛ illa est tercia questio difficilis. Et tūc dicit Porphirius ꝙ ipse recusabit dicere id ē determiare nō solum istas qstiones etiam quascūqȝ alias circūstātes et ambigentes ꝑdictas questiones. Deiñ cum dicit altissimum est em. ostendit causam sui dicti quia videlicet ꝑdictas questiones terminare est altioris negocij ꝛ maioris egens inqsitionis qȝ sit ꝓpositum suum. Deiñ cum dicit (Illō ꝟo quemadmodū) Tangit terciam ꝑtem ꝓhemij in qua ostendit quos velit imitari in hoc ope. Et dicit ꝙ in isto libro ipse imitaturus est antiqᵒs philosophos qui ꝓbabiliter determinauerunt de ipsis vniuersalibꝫ ꝛ maxime peripateticos quorum ꝑnceps fuit Arestotiles. Circa hūc textum. Attende primo ꝙ porphirius huuc librum composuit ad instantiā cuiusdam discipuli sui qui grisororius vocabatur eo ꝙ librum predicamentorum Arestotilis ad plenum non intelligebat ad quē facilius intelligendum Porphirius hunc librum sibi direxit. qui multum valet ad breuiter ꝛ compendiose intelligendum doctrinam predicamentorum Arestotelis. Dicunt tamen quidam ꝙ ille liber prius fuit editus a platone ꝛ intitulatus sophistes platonis ꝛ postea a Porphirio repetitus ꝛ sic intitulatus Incipiūt esagoge porphirij in kathegorias Arestotelis. Et dicunꝛ isagoge ab isos qō est intro ꝛ gogos ductio quasi introductiones ad predicamēta Arestotelis. Attende secundo. ꝙ porphirius hic narrat quattuor vtilitates ad quas valet ꝛ ordinatur scientia huius libri. Unde Boecius. Est em per hoc opusculum predicamentorum facilis cognitio. ꝛ diffinitionuz integra assignatio. Et diuisionum recta inspectio ꝛ demonstrationum veracissima conclusio. Primo ergo valet ad cognitionem predicamentorum eo ꝙ in ꝑdicamēto ordinatur species sub genere ordine directo. ꝛ differētie a latere ordine in directo. Et ideo necessarium fuit cognoscere quid sit genus quid species quid propriuz quid accidens. Nam genus species ꝛ differentia ponūtur in genere. accidens autem proprium ꝛ commune nō vt igitur caueatur ne accidens proprium siue commune ponaꝛ in predicamēto prescire oportuit qd accñs ꝛ qd ꝓpriū eo ꝙ ſm Boeciū malū nō vitaꝛ nisi cognitum

Secūda vtilitas est. quia valet ad diffinitionū assigna
tionē eo q species diffinit p gen⁹ ⁊ drāz. Et i diffinitōe n̄
dz poni accn̄s neqꝫ ꝓpriū neqꝫ cōe. iō optuit pscire quid
gen⁹ qd species. ꝛc Tercia vtilitas qꝛ valet ad diuisio/
nē faciendā. diuidit em̄ gen⁹ i species p drās eēntiales
et n̄ accn̄tales siue accn̄s sit ꝓpū siue cōe. iō oz scire ista
qnqꝫ vt eligāt tria .s. gen⁹ spēs ⁊ drā. Quarta vtilitas ē
qꝛ valz ad demrātōez. nā in demrātōne ꝯcludit ꝓpria
passio de subiecto qđ ē spēs p medium qđ ē diffinitio q̄
cōstat ex gn̄e ⁊ drā. oz g̊ scire qd genus qd spēs qd drn̄a
qd ꝓpū. Et qꝛ in demrātōe nō cōcludit accn̄s cōe. idō
optet scire qd sit accn̄s cōe vt a demrātōne excludat.
Attēde tcio. q nccāriū capit q̄ttuoꝛ mōis vt pz 5 meta
phisice capitulo de nccārio. vno mō dr illđ nccāriū sine
q nō cōtingit esse vl̄ viuere ⁊ sic respirare ē nccāriū aīali
et silr cibus. Scđo mō dicit illud sine quo nō cōtingit
bene eē aut ꝑuari malo sicut bibere medicinā laxatiuā
est nccāriū. vt aliqs nō laboret febꝛe. Tercio mō dicit
necessariū qđ infert violētiā. nā violentia dicit eē q̄dam
necessitas. Quarto mō dicit omne illđ nccāriū qđ nō
cōtingit alio mō se habere. ⁊ hoc mō dicit necessarium
simplr ⁊ ꝓprie. Vn̄ logica dicit esse nccāria ⁊ etiā trac/
tatus p̄dicabiliū est necessari⁹ ad cognitōem p̄dicamē
toꝝ eo q sine libro p̄dicabiliū nō pt pfcē haberi noticia
p̄dicamētoꝝ. Attende q̄rto. q tpe Porphirij erāt in
studio atheniēsi tres secte phoꝝ multū famate. quarū
vna fuit epicuroꝝ ab epicuro dicta cui⁹ ꝑnceps fuit fz
aliquos Aristip⁹ fm alios ꝓo epicurus q̊ felicitatē po
suit in voluptatibus corpalib⁹. vt dicit Tullius. Et di
xit oīa corpa eē cōposita ex athomis. id ē indiuisibili
bus. vt dicit Boeti⁹ in cōmentatorio. Et interp̄tatur
epicurus ab epi qđ est supꝛa ⁊ cutis qđ est supficies. qꝛ
philosophabat supficialiter. Alia fuit secta stoicorum
a stoia porta dicta quia vacantes studio stoicoꝝ iuxta
illā portā morabant. Tercia fuit peripateticoꝝ quoꝝ
ꝑnceps ⁊ p̄cipuus fuit Arestotiles. Circa hūc textum
monet talis.

Questio Vtrū vniuersale sit subiectū hu
ius libri. Et arguit ꝑmo q non
qꝛ vniuersale nō est ens g̊ nō ē sb
iectū huius libri. Aн̄s patet. qꝛ oīne qđ est ideo est qa
vnū numero ē vl̄e nō est hmōi cū p̄dicat de plurib⁹. igr
Secūdo sic. vniuersale nō habet aliqs passiones. g̊
nō est subiectū alic⁹ scie. patet ꝯn̄a. qꝛ p qđ qd ē substā/
tia demōstrāt passiones in scia illi⁹ subiecti de subiecto
qꝛ scia est habitus cōclusionis sicut intellectus ē habi/
tus ꝑncipioꝝ. Aн̄s ꝓbat. qꝛ ꝓpetas vl̄is nō pt eē sin/
glare eo q tūc nō cōuerteret cū eo g̊ ē vl̄e. ⁊ sic nō erit a/
liud ab illo vl̄i cui⁹ est ꝓpriū qđ est incōueiens eo q ꝓp
ūm nō indicat eēntiam ei⁹ cui⁹ est ꝓpriū ex ꝑmo thopico
rū. Tercio sic. vl̄e nō est vniuocū ad illa qnqꝫ vniuer
salia de q̇bus fit mētio in textu p̄exposito. ergo nō est
hic subiectum. tenet cōseq̄ntia. qꝛ optet subiectū sciētie
eē vniuocū ad ea de q̇bus p̄dicat. Aн̄s ꝓbat. qꝛ omne
vniuocū multis se habet ad illa sub rōe alicuius vl̄is.
Sed vniuersale nō cōpatur ad hec sub ratione alicui⁹
vl̄is. qꝛ nō sunt sub rōe alicui⁹ istoꝝ qnqꝫ. nullū em̄ eoꝝ
qnqꝫ cōueit alijs sed hz est distinctum ab alijs. si ergo
sub rōe alic⁹ alteri⁹ vl̄is sic erūt sex vl̄ia qđ p̄supponit eē
flm. Quarto sic Si vl̄e est h̄ subiectū vl̄ g̊ h̄ est inq̄z/
tū est intētio. vl̄ inq̄ztū rei applicat. Nō inq̄ztuz intētio
qꝛ intentio vt intētio habet ꝯsiderari a metaphisico me/
taphisicus em̄ cōsiderat quod hz ens inq̄ztū ens ergo ⁊
intentionem inq̄ztum ens. Et p ꝯsequens cōsiderat in/
tentionē inq̄ztum intentio ē. Cōfirmat qꝛ oīs scia real̄ ē
vl̄is eo q singulariū nō est scia. ergo hec scia cū nō sit re
alis nō erit de vl̄i Et si dicas q cōsiderat de intentōe v
niuersal̄ inq̄ztū est applicabilis rei Cōtra qꝛ vl̄e illo mō
captū est ens p accn̄s de quo nō est scia. Quinto sic
hic determiat de istis qnqꝫ vl̄ibus sub rōe ꝓpria diuidē
do ⁊ diffiniendo qđlibet p ꝓpria nō faciēdo mētionem
de vl̄i fm se nec quo ad eius quod qd est. nec quo ad e⁹
passiones ergo hec qnqꝫ vl̄ia erūt h̄ subiectū ⁊ sic nō v/
niuersale. In oppositū arguit hec scia est vna g̊ habz
vnū subiectū ergo hec qnqꝫ nō sunt subiectū nisi vt cō/
ueniunt in vno cōi qđ est ꝑmuz subiectū. ⁊ illud est vl̄e
Pro solutione isti⁹ q̄stionis soluēde sunt qnqꝫ partiales
questiones.

Prima Questio est. Vtꝝ subiectū istius
tractatus qđ est vl̄e sit ens vniuo/
cū ad qnqꝫ vl̄ia. p cuius solutōne
attende ꝑmo. q vl̄e capit trib⁹ mōis sicut qđlibet aliud
nomē cōcretū. vno mō p subiecto id est p re ꝑme intētō
nis cui applicat intētio vl̄is. ⁊ h̄ mō vl̄e est ꝑmū obiec/
tū intellect⁹ ⁊ oīs scia est vl̄is ⁊ maxime metaphisica q̄
ꝯsiderat qđ qd est cuiuslibet entis inq̄ztum ens. Scđo
sumit p forma scz p intentōe vl̄itatis causata ab intel/
lectu ⁊ applicabili reb⁹ ꝑme intentōis. Tercio mō sumit
p aggregatio ex subiecto ⁊ forma ⁊ illud ē ens p accn̄s
aggregat em̄ res diuersas ex q̇bus nō fit p se vnum ⁊ il/
lo mō nō est de cōsideratōe alicui⁹ artificis qꝛ de ente p
accn̄s nō est scia eo q ipm nō est diffinibile ex sexto me
taphisice. Nec dicit vnū p se cōiūctū de quo aliqd ē de
monstrabile. vniuersale aūt scđo mō acceptū est de cō/
sideratōe logice ⁊ de isto cōcreto ē solū sermo h̄ in ꝓposi
to. Attēde scđo. q significatū termi cōis significāts
vnā veram naturam pt cōsiderari tripl̄r. vno mō fm eē
in suppositis ei⁹ qđ dicit eē fundamētale siue materiale
ei⁹ ⁊ hoc mō insunt ei accn̄tia cōia q̄ fluūt ex ꝑncipijs i
diuidui. Scđo cōsiderat absolute fm suū eē qdditatiū
et sic ei insunt p̄dicata substātialia ⁊ qdditatiā. Tercō
mō cōsiderat vt p formā siue spēm intelligibilē ab intel
lectu apprehēdit. Et tale eē apprehēsum est eē cognituz
ei⁹ ⁊ fm tale eē insunt ei intētōes scđe. vn̄ intellect⁹ con/
siderās naturā hmōi ꝯn̄r vnā in mltis. ⁊ de mltis ali/
qua ꝓprietate repta in natura sic considerata mouetur
ad causandū intētōez vniuersalitatis quā attribuit ipē
nature vniuersali a qua sumit intentio. Attende ter
cio. q qđlibet istorum qnqꝫ vniuersaliū in q̄ intentio v/
niuersalis diuidit vt puta gen⁹ spēs potest capi dupl̄r.
vno mō p formali. ⁊ sic illa qnqꝫ sunt species ipi⁹ vl̄is.
Alio mō p fundamētali siue p denumiato. ⁊ sic nō sunt
species. vn̄ genus generalissimum ꝑme intētional̄r cap
tum nō potest esse species sicut dicit Porphiri⁹. ⁊ licet
bene possit esse species si capiat scđe intentional̄r. vn̄ di
uisio vniuersalis in qnqꝫ vl̄ia est diuisio generis in spe
cies. Et si q̄rat q̄ sunt differētie illaꝝ intentionū. Dicit
q sint nobis ignote siue innominate. possunt tamē noīa
ri a vel b ⁊ si arguat. Ex istis sequeret q due spēs eius
dem generis possent de se inuicem p̄dicari.. vt dicendo
genus est spēs vl̄ differentia est species. Dic breuit q
non est incōueniens in accidentibus maxime rationis
vnam spēm denominatiue p̄dicari de alia. sicut est hic
cū dicit genus est species. vn̄ q̄libet illaꝝ intentionū pt

accipi vt q̇d ⁊ vt modus Accipit̃ aūt vt quid qn̄ est id qd̄ intelligit̃. vt modus ꝟo qn̄ est ratio sub qua intelligit̃ aliud Qn̄ g̊ scd̄e intentōes vtrobiq̄ʒ accipiūt̃ vt quid et vtrobiq̄ʒ vt mod⁹ tūc opponunt̃ ⁊ vna nō p̄dicat̃ de alia Si animal in illa ꝓpōe gen⁹ est spēs accipiat̃ vt q̇d vt scʒ est illud qd̄ ꝯpat̃ ad vl'e qd̄ est suū genus Spēs ā̄t vt modus .i. vt rō sub qua intelligit̃ gen⁹ respectu vl'is ꝓpō est ꝟa. nec ibi p̄dicat̃ oppositū de opposito Et si inferat̃ g̊ p̄dicat̃ oppositū de oppo° est fall'a figure dcōis mutādo modū in q̇d ⁊ q̇d in modū Et h̄ declarat familiari⁹ in h̄ exē° singulare ē plurale Nā si pl'ale accipiat̃ vt quid ⁊ ƀre vt mod⁹ ꝓpō est ꝟa Nā ƀre est mod⁹ illi⁹ qd̄ ƀcat̃ ꝑ pl'ale Attēde quarto. ꝙ de vniuocatiōe vl'is est duplex opi° Prima opinio est ꝙ vl'e est analogū ad quinq̄ʒ vl'ia q̄ꝛ ꝑ ṗ⁹ d̄r de genere ⁊ ꝑ posteri⁹ de alijs Et ex h̄ inferūt illi ꝙ vl'e nō d̄r vniuoce de istis quiq̄ʒ. sʒ analogice ⁊ ƀm ṗus et posteri⁹ Dicit̃ em̄ prius de genere qd̄ ꝑfecti⁹ ꝑticipat rōem vl'is siue qd̄ est vl'ius ⁊ ꝑ posterius de alijs Sed hec opīo nō ꝯtinet ꝟitatē Tuʒ ṗmo q̄ꝛ ƀm eā oporterʒ ꝯcedere ꝙ vl'e nō eēt subiectū h⁹ tractatus sed quiq̄ʒ vl'ia sil'eēnt h̄ subiectū qd̄ ē fl'm eo ꝙ scīa d̄r vna ꝓpter vnitatē ṗmi subiecti ad qd̄ oīa alia attribuunt̃ sicut ad suū genus scibile. Tū ꝛ° q̄ꝛ licʒ vl'e ꝑ ṗus dicat̃ de genere q̄ʒ de alijs h̄ tn̄ nō impedit vniuocatōem Nā in oī genere aliq̄ spēs ꝑfecti⁹ ꝑticipat naturā generꝫ q̄ʒ alia eo ꝙ it̃ eas ē eēnt' ordo Et iō d̄t natural'ꝑ h̄s qd̄ equocatōes latēt in generib⁹ ⁊ nō logicus q̇ ꝓbat gen⁹ vniuocū ꝓpt̃ vnitatē rōis sic pʒ in ṗnci° ṗntorꝫ vbi d̄r al' eē vniuocū hōi ⁊ boui Et ergo nō seq̄t̃ vl'e d̄r ꝑ ṗus de genere q̄ʒ de alijs ergo equiuoce

Dic primo Qꝫ vl'e scd̄e intentionalit̃ captū ē ens ꝓbatur sic q̄ꝛ nō entis nō est diffi° nisi quid nōis sʒ vl'e diffinit̃ ṗ° periarmenias diffinitōe q̇d rei ⁊ h̄ sic Vl'e ē qd̄ aptū natū ē p̄dicari de multis .igit̃ Ptʒ etiā q̄ꝛ nō enti nihil applicat̃ neq̄ʒ nō ens alicui applicat̃ sʒ ƀm boetiū scd̄e intētiōes applicant̃ ṗmis g̊ vl'e est ens. Patet etiam q̄ꝛ sub rōne nō entis nil intelligit̃ sʒ quicquid intelligit̃ intelligit̃ sub rōe vl'is g̊ illa rō nō est nō ens Dic ꝛ°. ꝙ vl'e est vniuocū ad quiq̄ʒ vl'ia. patet q̄ꝛ vl'e p̄dicat̃ de istꝫ ƀm nomē ⁊ rōeʒ g̊ vniuoce Tenet ꝯn̄a ꝑ arestotelē i ṗnci° p̄dicamtorꝫ. Añs est manifestū q̄ꝛ qd̄libet istorꝫ aptū natū est dici de pluribus igit̃ Dic ȝ°. ꝙ vl'e est gen⁹ ad quiq̄ʒ vl'ia patet sic. q̄ꝛ p̄dicat̃ de eis in quid ⁊ vniuoce g̊ est gen⁹ Añs ptʒ q̄ꝛ ad interrogatōʒ factā ꝑ q̇d de q̊libet istorꝫ verū ē dicere ꝙ ipm̄ est vl'e Dic q̄rto ꝙ vl'e sub rōe vl'itatis ē subiectū in isto libro. patet sic q̄ꝛ illd̄ cui ꝯpetūt ꝯditōes subiecti in scīa est subiectū illius scīe. vl'e aūt ē h̄mōi igit̃ Maior patʒ q̄ꝛ hic supponit̃ q̇d est ⁊ q̄ꝛ ē de eo tāq̄ʒ notū Nō ei eēt possibile scire quid ē alicui⁹ suarꝫ spērꝫ ignorato de ipo q̇d est ⁊ q̄ꝛ est .hic eī diffiniūt̃ ei⁹ spēs Vn̄ nō oportuit h̄ ponere diffinitōʒ vl'is q̄ꝛ illā suppoit porphiri⁹ ꝯueiēt̃ ⁊ sufficiēt̃ assignatā ab arestotile ṗmo periarmenias ⁊ primo posteriorꝫ Vn̄ rōe vl'is q̄ ē p̄dicari de plurib⁹ vtitur in diffinitōe istorꝫ quiq̄ʒ Sil'r sibi ꝯueit scd̄a ꝯditio q̄ est ꝙ ꝑ ei⁹ qd̄ quid est demōstrent̃ passiones ineē ipsi subiecto Vn̄ si aliq̄ passio vniuoca istis ostēdat̃ inesse ꝑ rōeʒ. vl'is tūc sufficient̃ ostēdit̃ de subiecto ṗ° ⁊ ꝑ ꝯn̄s de aliquo vno Et si de aliq̊ vno hec passio demōstret̃ ꝑ rōem vl'is ꝑ h̄ ostendit̃ de vl'i Sʒ sic fit in ꝓposito Nā differre ab indiuiduo demōstrat̃ de genere ꝑ hanc ꝑticulā p̄dicari de plurib⁹ Sed tertia ꝯdicio ē maīfesta Nā vl'e diuidit̃ in hec quiq̄ʒ vl'ia. igit̃ illa vl'ia h̄n̄t ordinē ⁊ attributōem ad ipm̄ Sʒ circa hoc.

Querit̃ Primo vtrꝫ vl'e de quo loquitur porphirius sit substātia vel accidens Et si sit accidēs vtrꝫ sit in re vel in intellectu Ad h̄ Rn̄det̃ ꝙ vl'e est accn̄s intētionale causatū ꝑ actū ꝯparatīm intellect⁹. qd̄ est in re tāq̄ʒ in subiecto capiēdo rē vt ꝑ formā intellectualē ab intellectu ꝯcipit̃ siue ineē cognito ⁊ nō in intellectu. eo ꝙ materia ⁊ efficiēs nō coincidūt ex scd̄o ꝓhicorꝫ sʒ itellectus est cā efficiens vl'is ⁊ aliarꝫ intētionū g̊ nō ē materia neq̄ʒ subiectū earꝫ ⁊ h̄ ptʒ ꝑ ꝯm̄tatorē ṗmo de aīa dicentē ꝙ intellect⁹ est qui facit vl'itatem in reb⁹ Et h̄ ptʒ etiā. q̄ꝛ accn̄s est in illo subiectuʒ qd̄ denoīat. vl'e aūt denoīat rem ⁊ nō intellectū g̊ est in re subiectiue in intellectu aūt vt in efficiēte et sicut cognitū in cognoscente est g̊ obiectiē in intellectu ⁊ subiectiē in reb⁹ cognitis Scd̄m dubiū vtrꝫ hec sit ꝟa. hō est vl'e. dic breuit̃ ꝙ licʒ h̄ p̄dicet̃ intentio de subiecto qd̄ ƀcat naturā verā tn̄ nō p̄dicat̃ de eo in esse ꝟo ⁊ reali sed solū in eē cognito ita ꝙ h̄ p̄dicatū intentionale denoīat illud subiectū nō ƀm suū eē reale sʒ ƀm eē ꝯgnitū. ptʒ sic q̄ꝛ sicut forma se hʒ ad eē ita ad denoīari sed illud accn̄s intētionale ē in tali subiecto g̊ denoīatiē pt p̄dicari de tali subiecto Tertiū dubiū Vtrꝫ oēs tales ꝓpōnes hō est spēs hō est vl'e sint ꝑ se Dic breuit̃ ꝙ nō Nō em̄ intentio predicat̃ de re in ṗmo° dicēdi ꝑ se. eo ꝙ res ṗme intentōis nō pt q̇ditatiue diffiniri ꝑ aliquā scd̄am intētionē Nec scd̄o° q̄ꝛ intentio nō orit̃ ex ꝑ se principijs subiecti Vel q̄rto q̄ꝛ res nō est cā efficiēs intentōis sʒ intellectus Neq̄ʒ tertio° q̄ꝛ ille nō est modus p̄dicādi sʒ essendi. Ptʒ etiā sic. q̄ꝛ ꝑ se p̄suppoit de oī ex ṗmo posteriorꝫ g̊ si hō est ꝑ se vl'e. oīs hō ē ꝑ se vl'e quod ē fl'm. Quartū dubiū Quid sit vl'e ⁊ q̄n̄o dr̄n̄t vl'e ⁊ p̄dicabile Dic breuiter ꝙ vl'e ē qd̄ aptū natū est p̄dicari de plurib⁹ Vel qd̄ est vnū in multꝫ ⁊ de multꝫ ƀm aristotilem in primo periarmenias ⁊ ṗmo posteriorꝫ Et sic ꝑ addit q̇deʒ fra. ƀm materialē diuersitatē ⁊ h̄ d̄t ꝓpter cōitatem eēntie diuine q̄ est vna in trib⁹ personis et d̄r de ipsis Drn̄t aūt vl'e ⁊ p̄dicabile ƀm aliquos. eo ꝙ p̄dicabile natū est p̄dicari de plurib⁹ Vl'e ꝟo natuʒ est esse in plurib⁹ Sʒ h̄ est exp̄sse ꝯtra intētionē artestotil' q̇ d̄t ꝙ vl'e est qd̄ natū ē p̄dicari de plurib⁹ ⁊ qd̄ ē vnū in multꝫ Iō d̄r aliter ꝙ stꝫ idē absolute ⁊ drn̄t respectiue Idē em̄ qd̄ aptū natū est esse in multꝫ. etiā aptum natū est dici de multis. sʒ vl'e d̄t respectū ad eē. p̄dicabile ꝟo ad dici sʒ h̄ idē est cū ṗori dicto Ido dic breuit̃ ꝙ vl'e ⁊ p̄dicabile drn̄t sicut subiectū ⁊ ꝓpria passio. si em̄ illa q̄ dat̃ in ṗmo posteriorꝫ sit ꝑfecta diffini° vl'is tūc em̄ ꝑ eā demōstrat̃ p̄dicabile inesse vl'i Si ꝟo illa q̄ dat̃ in libro periarmenias. tūc ꝑ eā demōstrat̃ illa q̄ est in libro posteriorꝫ inesse vniuersali

Sed cōtra p̄dicta arguit̃ q̇druplicit̃er. Primo sic Om̄e accidēs qd̄ ē in re vel ē ꝓpriū vel cōe Si ꝓpriū inest indiuiduis. licʒ non ṗmo Si cōe tūc ṗmo inest indiuiduis. si g̊ vl'e esset accn̄s in re tūc eēt indiuiduo sʒ h̄ est fl'm. q̄ꝛ tūc indiuiduū denominaret̃ vl'e. Preterea intellectus est virt⁹ passiua ȝ° de aīa. g̊ nō opat̃ extra mittendo. sicut arguit̃ de sensu ṗmo topicorꝫ g̊ cū cāt vl'e nō extramittit. illud g̊ nō est in subiecto aliq̄ extra intellectū Itē ex intellectu ⁊ intelligibili fit verius vnū q̄ʒ ex materia ⁊ forma ꝑ ꝯmē-

ratorē tertio de aīa sed forma nō est extra materiā nec ecōuerso ergo nec intelligibile extra intellectū. ꝛ ꝑ ꝯñs nec vl'e Scd'o sic In hac ꝓpōe hō est spēs p̄dicat̄ oppositū de opposito vtputa intentio de re ergo ipa est fl'ā Nā bñ seq̄t̄ hō ē spēs ꝛ spēs est accñs intentionale ergo hō est accñs intentionale. sꝫ ꝯclusio est falsa ergo aliq̄ p̄missarū nō minor. ergo maior Et ꝯfirmat̄ q2 p̄dicatō in abstracto ꝯ̄a est vera ꝑse p̄mo° sꝫ ista hō est spēs nō est in p̄mo° ꝛ est p̄dicatio in abstracto ergo falsa Tertio sic Cui ꝑ se inest diffinitio ꝛ diffinitū. sꝫ hō p̄dicat̄ ꝑ se de pluribus d'rn̄tibꝫ numero in quid. ergo hō per se est spēs Quarto sic. qd' ꝑ se est intelligibile ꝑ se est vl'e sꝫ hō ē hmōi. igit̄ q2 ꝑ suū qd' quid est Et ꝯfirmat̄ q2 vl'e ꝯuenit hōi ſm ꝙ abstrahit ab oī accñte ergo nō inest ei vt accñs ergo ꝑ se. añcedens ptꝫ. q2 hō vt ꝯiūgit̄ accidentibꝫ est singularis

Ad argumenta in oppositū Ad p̄mū d'r. ꝙ ꝓcedit de accñte reali qd' inest rei ſm esse naturale Et ad primā ꝯfirmatōem d'r ꝙ licet intellectus nō attribuat rei aliqd' accñs reale trāsmutādo ꝑ tale accñs ipam rem. pōt tñ sibi attribuere aliqd' accñs intentionale p̄sertī qñ tale accñs originat̄ a ꝓprietate rei. sicut etiā nos attribuimus voci modū ſcandi q̄ est in voce vt in subiecto ꝛ ab intellectu effectiue. Et ad dictū ꝯmētatoris cōiter d'r ꝙ nō pōderat̄ ei⁹ autoritas cū loq̄t̄ d' itellectu eo ꝙ ibi grauissime defecit Posset tñ dici ꝙ h' dꝫ intelligi nō ꝙ fiat vnū ꝯpositū ex illis eo ꝙ tūc intellect⁹ esset ꝯposit⁹ ex oībꝫ q̄ditatibꝫ rerū sēsibiliū. sꝫ itelligēdū ē ꝙ intellectus veri⁹ recipit p̄dicatōeꝫ intelligibilis actu q̄ꝫ materia respectu forme. q2 intellectus in actu est intelligibile eo ꝙ ꝑ spēm intellectualē in actu potest seipsum intelligere reflectēdo. materia aūt nō est forma ꝑ h' ꝙ ꝯponit̄ cū forma Ad 2ᵐ d'r ꝯcedendo ꝙ in hac ꝓpōe p̄dicat̄ intentio de re vt referat̄ ad intellectū ꝛ h' mō ibi nō p̄dicat̄ oppositū de opposito Neq3 valet ꝯña sed est fallatia accñtis q2 spēs respectu hōis accipit̄ vt mod⁹ ꝛ respectu intentionis accipit̄ vt quid. q2 qd'libet in suo genere est q̄d Ad ꝯfirmatōem d'r ꝙ ibi nō est predicatō in abstracto. q2 spēs est quid ꝯcretū ꝛ p̄dicat̄ de re denominatiue Ad tertiū d'r ꝙ ꝑ se pōt determinare inherentiā h⁹ predicati p̄dicat̄ de pluribꝫ. vel pt determiare inherens. s. p̄dicatū p̄mo° ē falsa. scd'o° est vera ꝛ nō infert ꝯñs Sil'e ptꝫ hic accñs est ꝑ se ens si ꝑ se determinet inherentiā tūc est vera q2 ens p̄dicat̄ in quid de q̄libet sꝫ si determinet inherēs tūc est falsum ꝛ ꝑ idē ptꝫ solutio ad ꝯfirmatōꝫ Ad q̄rtū argumentū Naꝫ minor est ꝯ̄a vt ꝑ se determinet inherens. ꝛ tūc maior ē fl'ā Et ad ꝯfirmatōem d'ōm ꝙ vl'e inest hōi vt abstrahit ab omni accñte reali qd' ꝯseq̄tur ipm ſm esse naturale. nō aūt vt abstrahit ab accñte intentionali

Questio

Scd'a Utrū tm̄ q̄nq3 sunt p̄dicabilia Pro c⁹ solutione attē de p̄mo ꝙ p̄dicabile capit̄ dupliciter. vno° ꝓprie ꝓ eo qd' aptū natū ē p̄dicari de pluribꝫ Alio° ꝯmunit̄ ꝓ eo qd' p̄dicat̄ de pluribꝫ vel vno solo Attende 2°. ꝙ si ista ꝓpō tm̄ quinq3 sunt p̄dicabilia exponat̄ ꝓprie ipa de rigore ſmonis est falsa. sunt eī multo plura p̄dicabilia q̄ꝫ quinq3 Si aūt exponat̄ ad sensum in quo ꝯcedūt eam logici ipsa est ꝯcedenda ꝛ valet tm̄ sicut quinq3 sunt intentōnes specifice distincte de q̄bꝫ p̄dicat̄ illa passio p̄dicabile ꝛ nō plures Attē de tertio Q' sic vl'e accipit̄ ꝓ p̄ma intentione ꝛ ꝓ scd'a intētiōe ꝛ ꝓ aggregato ex vtraq3. ita etiā p̄dicabile pt capi ꝛ ꝓ p̄ma intētiōe ꝛ ꝓ scd'a ꝛ ꝓ aggregato ex vtraq3 Attende quarto. ꝙ d'rn̄t p̄dicatū ꝛ p̄dicabile Nam predicatū est q̄dā relatio rōnis fundata in termino q̄ pt ꝯuertibil'r l' nō ꝯuertibil'r p̄dicari Predicabile aūt ē relatio rōis fundata in termīo ſm ꝙ pt in q̄d vel quale p̄dicari Et nō solum d'rn̄t penes actū ꝛ aptitudinē sicut aliqui dicūt Uerūtamē ꝛ p̄dicatū ꝛ predicabile possunt in eodē fundamento ſm aliā ꝛ aliā rōeꝫ fundari. ꝛ ex h' patet ꝙ nō sunt ponēda nisi q̄tuor p̄dicata. sicut ea ponit ph's in p̄mo topicorū Nam oē predicatū p̄dicat̄ ꝯuertibilit̄ vel nō ꝯuertibiliter Si p̄dicat̄ ꝯuertibiliter h' est dupl'r. vel ergo p̄dicat̄ essentialiter ꝛ sic est diffinitio ad quā reducit̄ spēs. vel accidētalit̄ ꝛ sic est ꝓpriū Si aūt p̄dicat̄ nō ꝯuertibiliter h' est dupliciẗ. vel p̄dicat̄ essentialiter ꝛ sic est genus. vel p̄dicat̄ accidētaliter. ꝛ sic est accñs Uñ q̄rto topicorum vbi docet ph's ꝯstruere ꝛ destruere gen⁹. docet etiā h' de d'rā Alia aūt est d'rā specifica ꝛ vltima q̄ ꝯuertit̄ cū spē. ꝛ etiā p̄dicat̄ ad eā ꝯuersim ꝛ illa reducit̄ ad diffinitionē Et forte ꝓpter talē diuersitateꝫ d'rāꝝ autor hic nō ponit d'rām simpliciter eē predicabile q2 nō habet aliquē moduꝫ p̄dicandi in quid vel in quale. ꝛ spēm nō ponit p̄dicatū. q2 ipsa reducit̄ ad diffinitiōeꝫ cū solius spēi sit diffinitō Uel potius ad genus. quia de ipa gen⁹ p̄dicat̄ essentialit̄ ꝛ nō ꝯuertibilit̄ Et iō ex q̄rto topicorū habēt̄ ꝯsideratōes destruēdi vel ꝯstruēdi ꝓbleumata de spē siue de genere. vel q2 spēs non est p̄dicatum ꝓpōnis dyalectice Illa em̄ nō est cōis nisi singularibꝫ que cadūt sub sensu. ideo talia excludit aristoteles ex p̄mo topicorū ab interrogatōe dyalectica eo ꝙ sunt manifesta sensui. sic ergo patet q̄mō st' h' q̄nq3 p̄dicabilia ꝛ q̄tuor p̄dicata Dic ad q̄stioneꝫ. ꝙ tm̄ quinq3 st' p̄dicabilia. h' ꝓbant aliqui sic. q2 oē p̄dicabile ſcat substantiā vel accñs Si substantiā vel totā vel ꝑtē Si ꝑtem vel ꝑtem materialē. ꝛ sic est gen⁹. vel formalē et sic est d'rā vel totā substantiam. sic ē species eo ꝙ d't totū esse indiuiduorū Si accñs vel ꝯuertibile ꝛ sic est ꝓpriū vel nō ꝯuertibile ꝛ sic est accñs Sed hec sufficiētia nō valet. q2 ī ꝓposito capit̄ p̄dicabile ꝓ scd'a intentione Sed scd'e intentōes nō p̄nt distingui ꝑ primas. q2 accidūt eis. ergo ista distinctio nō est ad ꝓpositū Item oēs intentiōes sunt accidentia. ergo male distinguūt̄ ꝑ se ſcare substantiā. vel accñs Añs est manifestū ſm eos Ideo dicūt aliq̄ ꝙ q2 iste liber immediate ordinat̄ ad librū p̄dicamtorū. vbi determiat̄ de ordinabili in genere. ideo hic loquit̄ de p̄dicabilibꝫ ſm ꝙ st' ordinalia in genere. h' supposito ipsi dant sic sufficiētiā Ordo potest esse eorū q̄ sunt in genere Uel eorū q̄ st' in vno genere ad alia q̄ sunt in alio genere. in eodeꝫ potest eē ordo directus ſm sub ꝛ supra. ꝛ sic sunt duo vl'ia. scꝫ genus ꝛ spēs vel indirectus ꝛ sic est d'rā q̄ est supra speciem indirecte ꝛ sub genere Accidentiū aūt ad substantias est ordo vel ꝯuertibilis vel nō ꝯuertibilis. ꝛ sic st' alia duo p̄dicabilia Et licet hec opinio in aliquo habeat veritatem Non est tñ sufficiens. q2 ille ordo p̄dicamentorū pt eis ita bñ cōuenire ſm ꝙ st' subiicibilia sicut p̄dicabilia. ꝛ sic oporteret determiare etiā de subiicibilibꝫ sicut de p̄dicabilibꝫ Et etiā sicut accñs hꝫ ordinem ad subiectū. ita subiectū ad accñs. ꝛ sicut ex ꝑte accñtis sumerent̄ duo p̄dicabilia. ita etiā ex ꝑte subiecti ꝓpter duplicem eius ordinem ad accidens Datur ergo sic sufficientia ſm intentiōem doctoris subtilis. q2 omne p̄dicabile p̄dicat̄ in quid vel in quale. si in quid hoc est dupliciter. quia vel predicat totam eēntiam. ꝛ sic est spēs. vel ꝑtem essentie ꝛ sic est genus. Si aūt in quale h' est dupliciter vel p̄dicat̄ in q̄le eēntiale ꝛ sic ē d'rā. vel

accidentale ꝛ h est dupliciter. qꝛ aut̄ p̄dicat̄ accn̄s conuertibile a principijs subiecti egrediens. ꝛ sic est ꝓpriū vel nō ꝯuertibile ꝛ sic est accn̄s Vn̄ p̄dicari in quid ē p̄dicari essentiā subiecti p modū essentie siue substantie ꝛ n̄ p modn̄ accn̄tis siue denomiatꝫ Et nota ꝙ spēs dr̄ totā essentiaꝫ indiuidui naꝫ si aliquid essentie inesset indiuiduis p̄ter eēntiam spēi. tunc duo indiuidua differrent essentialiter p drās acceptas ab illo qd̄ plus ē in vno ꝙ̄ in alio q̄ntū ad eē indiuidui. ꝛ sic species possꝫ diuidi formalit̄ in induuiduis ꝛ indiuiduū essentialiter distingui ab indiuiduo ꝛ quiditatiue diffiniri alia diffinitōe ꝙ̄ sit diffinitio spēi que vident̄ eē incōueniētia Genus aūt nō dr̄ totā essentiū sꝫ dr̄ solum ptēꝫ essentie nā si dicat totā essentiā spēi. tūc i diffiniendo spēm drā supflueret qd̄ est incōueniens

Arguit̄ Contra predicta quadrupliciter primo sic. ens est p̄dicabile cū de omnibꝫ p̄dicet̄. et tn̄ nō ponit̄ aliqd̄ istoꝝ quinꝗ. g̊ Scd̄o sic indiuiduū ē p̄dicabile cū de vno solo natū sit p̄dicari ꝛ tamen nō est aliqd̄ istoꝝ Tertio diffinitio distinguit̄ a singulis istoꝝ ꝛ tamē ꝯstat ꝙ ipa ē p̄dicabilis de diffinito. g̊ Quarto ens ꝓhibi[m] vt chimera ē p̄dicabile ꝛ tamē nō ē aliqd̄ istoꝝ q̄nꝗ. igit̄ Ad primū dicit̄ ab aliquibꝫ ꝙ ens ē equocū ꝛ nō p̄dicat̄ aliquo istoꝝ modoꝝ. ꝛ p ꝯn̄s nō est aliqd̄ istoꝝ q̄nꝗ Sꝫ contra h arguit̄. qꝛ phs 3° methaphisice dr̄ ꝙ ens maxie ꝛ primo est p̄dicabile. Et q̄rto methaphisice dr̄ ꝙ ens dr̄ multipl'r ꝛ nō equoce Ideo aliter respondet francisc⁹ ꝙ porphirius nō intendit loqui de p̄dicabili. ꝭm ꝙ extendit̄ tā ad transcendētia ꝙ̄ ad limitata. sꝫ solū loq̄t̄ de p̄dicabilibꝫ limitatꝫ. quale aūt nō est ens. ꝛ ideo remanet diuisio sufficiēs Vn̄ por. ordinat libꝝ suū ad libꝝ p̄dicamentoꝝ arestotelis. idō solū loquit̄ de illis vl'ibꝫ que reperiunt̄ in coordinatōe p̄dicabiliū aliquo mō cuiusmodi non sunt transcendentia Ad scd̄m dr̄. ꝙ licet indiuiduū sit p̄dicabile cōiter sumptū. nō tn̄ est p̄dicabile ꝓprie sumptū. eo ꝙ nō est aptū natum p̄dicari de pluribꝫ q̄ sunt limitata ꝛ nō trāscendentia de quo hic loq̄tur por. Ad tertiū. patet solutō Vn̄ diffinitio cōstat ex genere ꝛ drā. ideo reducit̄ ad duo p̄dicabilia. sicut ad suas ptes essentiales Ad q̄rtū dr̄ ꝙ ens fictū nō est p̄dicabile nisi ꝭm quid ꝛ vocaliter qꝛ ei nō correspondet aliquid in re. sicut veritas entis diminuti nō est nisi ꝭm quid ꝛ p cōsequēs non ꝙ aliq̄ p̄dicatio eius simpl'r loquendo. Ad euidentiā questionū quas mouet porphirius mouetur.

Questio tertia Vtꝝ questiones quas mouet por. sint p artem dyalecticā terminabiles Pro c⁹ solutione Attende p̄mo ꝙ porphirius mouet istas q̄stiones de generibꝫ ꝛ spēbꝫ ꝛ non de alijs vl'ibus. qꝛ genera ꝛ spēs h̄nt pfectiorē modū p̄dicandi ꝙ̄ alia. ꝛ etiam oīa alia stꝫ in generibus ꝛ spēbꝫ Quare aūt nō voluit termiare illas q̄stiones. principalis cā fuit. qꝛ ipe fuit instructor iuuenū q̄ tantā difficultatē adhuc intelligere non p̄nt Dicūt tn̄ aliq̄ ꝙ mouit eas. ne aliq̄ credant ꝙ de vl'ibꝫ difficiles q̄stiones moueri non possit Vel ne aliquis crederet por. illas questiones ignorare Est tn̄ cā p̄ncipalis vt ipse reddat auditores attentos ex earum difficultate Attende scd̄o. ꝙ istas q̄stiōes difficiles soluere resolutorie nō spectat ad logicū sꝫ ad methaphisicū tn̄ soluere eas dyalectice ac ꝓbabil'r siue p p̄ncipia cōia bn̄ ptinet ad logicū Vn̄ dr̄ boetius. ꝙ iste questiōes difficiles a multꝫ quid̄ ꝛ doctis viris stꝫ tēptate. sꝫ a nullis dissolute Attende tertio ꝙ alij dicunt ꝙ por. p solū intellectū intelligat intellectū diuinū. Et p puꝝ intellectū itelligat intellectū angelicū Per nudū ꝟo intellectū humanū Causam assignāt qꝛ intellectus dinus solus ē. eo ꝙ nūꝙ̄ est materie pmixt⁹ sꝫ intellectus angelicus pur⁹ est. eo ꝙ nūꝙ̄ est mixt⁹ cū fantasmatibus Sed intellectus hūanus est nud⁹ eo ꝙ in principio creatōis est tāꝙ̄ tabula in qua nihil est depictū Et ex h dicūt ꝙ vl'e an̄ rem natura ꝛ tpe sil' est ydea exn̄s in solo intellectu Sed vl'e post rem est in nudo intellectu ꝛ etiā puro Sꝫ vl'e in re non ē intellectu ꝛ hoc est quod intendit dicere commentator super p°[m] de aīa ꝙ intellectus est qui causat vl'itateꝫ in rebus Attende q̄rto. ꝙ sicut p̄us dictū est vl'e pōt capi p p̄ma intentione vel p scd̄a vel p aggregato ex prima ꝛ scd̄a intentōe Dic igit̄ p̄mo. ꝙ terminare p̄dictas q̄stiōes dilectice ptinet ad logicū Ptꝫ sic. qꝛ logicus hꝫ viā ad oīm methadoꝝ p̄ncipia. maxie g̊ hꝫ viam ad ea in q̄bꝫ fundant̄ p̄ncipales intentōes ab eo ꝯsiderate sed illa sunt vl'ia Dic scd̄o. ꝙ vl'e scd̄e intentionalit̄ captū nō subsistit sed est in solis nudis puris intellectibus positū Vn̄ hic nō accipit̄ subsistere vt idē est qd̄ sub esse alterius sistere Nā h solū ꝯueit indiuiduis de p̄dica° substātie. sꝫ capit̄ vt idem ē qd̄ eē in recircūscripto oīni ope intellect⁹ Ptꝫ g̊ sic Illd̄ ē in solis nudis puris intellectibꝫ positū qd̄ solū hꝫ eē fabricatū a nr̄a aīa sine p opatiōem nr̄aꝫ. sꝫ sic ē de vl'i scd̄e intentionaliter capto Vn̄ ꝭm boetiū idē intelligitur hic p intellectū solū nudū ꝛ puꝝ Ad euidentiā aliaꝝ duaꝝ q̄stionū mouet̄ Quarta questio Vtꝝ vl'e p̄me intētionalit̄ captū sit in rebus De qua q̄stione sunt duo modi dicēdi Primus modus ē nominaliū q̄ supponūt ꝙ triplex est vl'e. s. vocale mētale ꝛ scriptū Supponunt scd̄o ꝙ substātia duobꝫ modis accipitur. vno° p̄me intentionaliter p re que est substantia. Alio° scd̄e intentionaliter p termīo de genere substantie Sil'r etiā accn̄s. vno° p re realiter inherente Alio° p termīo p̄dicabili accidentaliter ꝛ trāsmutabiliter. Tūc dicūt sic p̄mo Om̄e vl'e vocale vel mētale est accidens. p̄mo mō accipiēdo accn̄s sꝫ nō scd̄o mō Ptꝫ sic qꝛ oīs vox ꝛ ꝯcept⁹ est accn̄s. sꝫ om̄e vl'e vocale vel mentale est hmōi Dicūt scd̄o ꝙ nullum vl'e vocale vel mentale est substātia. ꝛ etiā nullū scriptū ē de p̄dicamēto substātie Ptꝫ sic qꝛ oē tale est accn̄s Nam vox ꝛ ꝯceptus sunt accidētia Et sil'r aliq̄ scripture stꝫ accidētia vtputa scripte in spēbꝫ sacramenti altaris. licꝫ scripture scripte in alijs corporibꝫ sunt substātie. nō eīn stꝫ nisi incaustū ꝛ papirus Et ex h infert etiaꝫ ꝙ qd̄libet vl'e est vna res singularis ꝛ nō est vl'e nisi p significatione ꝛ ꝙ nullū vl'e est substātia extra aīam ꝛ h ꝓbat aliquibꝫ rōnibus Prima rō. oīs substātia est vna res ꝛ non plures res. vel est plures res. si est vna ꝛ nō plures id est vna numero. h eīn ab oībus vocat̄ vnū numero Si aūt aliqua substantia est plures res. vel est plures res singulares vel plures res vl'es Si p̄mū det̄. sequit̄ ꝙ aliqua substātia eēnt plures substātie singulares ꝛ p ꝯn̄s eadē rōe aliqua substātia eēnt plures hoīes. ꝛ tūc ꝙ̄uis vl'e distinguit̄ a pticulari vno. nō tn̄ distinguit̄ a pticularibꝫ Si aūt aliqua substantia esset plures vl'es. accipio vnā illaꝝ reꝝ ꝛ q̄ro de illa. aut ē plures res. aut vna ꝛ nō plures Si scd̄m det̄. sequit̄ ꝙ est singularis Si p̄mū det̄. q̄ro aut est plures res singulares aut plures res vl'es. ꝛ ita vel erit ꝓcessus in infinitū. vel stabit ꝙ nll'a substātia est vl'is. ita ꝙ nō singularis ex quo relinq̄t̄. ꝙ nll'a substātia est vl'is Scd̄a

rõ si aliquod vl'e esset substãtia exñs in substantijs sin
gularib⁹ distincta ab eis. sequeret̃ ꝙ posset eẽ sine eis
q2 omis res poꝛ naturaliter alia põt ꝑ diuinã potẽtiã
esse sine ea sed ꝯñs est absurduꝫ q2 aliquid esset vl'e et
nullũ esset vl'e Tertio sic. si eẽt aliqꝺ vl'e. sequeret̃ ꝙ de
us non posset creare aliqꝺ indiuiduũ illius vl'is ſꝫ hoc
est falsum Patet tñ ꝯña q2 istꝺ nõ ꝓduceret̃ de nihilo
cũ semꝑ vl'e p̃esset Sil'r sequeret̃ ꝙ deus non posset an
nichilare vnũ indiuiduũ substantie nisi cetera indiui
dua destrueret. q2 si annichilaret aliqꝺ indiuiduũ de
strueret̃ totũ qꝺ ẽ de essentia indiuidui ⁊ ꝑ ꝯñs destru
eret̃ vl'e qꝺ est in eo ⁊ in alijs ⁊ ꝑ ꝯñs alia nõ manent cũ
non possit manere sine ꝑte sua quale ponitur illud vl'e
Quarta ratõ. tale vl'e non posset poni aliquid totalit̃
extra essentiã indiuidui. igit̃ esset de essentia indiuidui
⁊ ꝑ ꝯñs indiuiduũ ꝯponeret̃ ex vl'ib⁹. ⁊ ita indiuiduũ
nõ esset mag⁹ vl'e ꝗ̃ ꝑgulare Quīta rõ si sic seq̃ret̃ ꝙ ali
quid de essentia christi eẽt miseꝝ ⁊ saluatum. q2 ita na
tura cõis exñs realit̃ i xp̃o ẽ saluata ⁊ exñs i iuda ẽ dã
nata Sexta rõ q2 sequit̃ ꝙ ꝯtraria sil'r essent in aliq̃ sub
iecto p̃mo consequens est falsum ⁊ impossibile. g̃ ⁊ an
tecedẽs. ꝯña patet q2 ignorãtia in ꝑticulari ⁊ scia in ꝑ
ticulari stant sil'r in duab⁹ aiabus solo numero differẽ/
tibus. g̃ ignorãtia in cõi ⁊ scia in cõi erunt in aia in cõi
Pꝫ ꝯña q2 sicut accñs ꝑticulare est in subiecto ꝑticu
lari. ita accñs in cõi in subiecto cõi Septima ratio il/
la natura cõis maneret vna ⁊ eadẽ nõ multiplicata ne
ꝗ̃ variata ad m'tiplicatõꝫ suppositoꝝ. ⁊ tũc q̃cũꝗ̃ ꝑ
dicant̃ de supposit⁹ ꝑdicarent̃ de natura ⁊ sic eadẽ na/
tura simul curreret ⁊ q̃esceret dormiret ⁊ vigilaret qꝺ ẽ
absurdũ vel illa natura eẽt multiplicata ⁊ variata ad
m'tiplicatõꝫ suppositoꝝ. ⁊ sic tot essent generalissima
quot genera subalterna. tot spẽs spẽalissime. quot in/
diuidua de quibus illa natura ꝑdicaret̃ Alius mo
dus dicendi est. ꝙ vl'e sumptũ ꝓ subiecto intentõis est
vere aliquid in rebus non distinctũ realiter a suis sin/
gularibus ſꝫ solũ ex natura rei Probat̃ p̃mo sic. quan
do aliqua realiter ꝯueniũt ⁊ realit̃ dñt ipa ꝑ aliquid
ꝯueniũt ⁊ ꝑ aliquid dñt ſꝫ sortes ⁊ plato realiter ꝯue/
niunt ⁊ realiter dñt. g̃ distincti ꝯueniũt ⁊ dñt. sed cõ
ueniũt in humanitate ⁊ etiã in materia ⁊ forma. g̃ in/
cludũt aliqua quibus distinguũt̃ ⁊ illa non sunt nisi
drẽ indiuiduales Scꝺo sic plus ꝯueniunt sortes ⁊ pla
to ꝗ̃ sortes ⁊ azinus. g̃ in aliquo ꝯueniunt sortes ⁊ pla
to in quo nõ ꝯueniũt sortes ⁊ azinus ſꝫ nõ cõueniũt in
aliquo vno numeraliter. igit̃ illud in q̃ ꝯueniũt non est
vnũ numero g̃ est aliqꝺ cõe. Tertia ratio. q2 ꝭm ph'm
in decimo methaphisice. in omni genere est vnũ p̃muꝫ
qꝺ est metꝝ ⁊ mensura oĩm que sunt illius generis sed
nullũ singulare est mensura alioꝝ que sunt in illo gene
re. eo ꝙ ꝭm ph'm 3° methaphisice in indiuiduis eius/
dẽ speciei non est hoc p̃us. illud aũt posteri⁹. ⁊ iꝺo int̃
ea nõ est oꝛdo essentialis ⁊ ꝑ ꝯñs nullũ indiuiduũ est ꝑ
se mensura oĩm que sunt in eodẽ genere. Quarto sic
ꝭm ph'm septimo phisicoꝝ. in specie athema fit ꝯpatõ
que est vna natura. nõ aũt in genere q2 genus non hꝫ ta
lem vnitatẽ. ista aũt drã non põt esse vnitat⁹ que est tm̃
ꝭm rõem aut ꝯceptũ. g̃ ph'us loquit̃ de vnitate natu/
re que est p̃ter actũ intellectus. ⁊ tñ nõ intelligit̃ de vni
tate numerali q2 in vnitate numerali nulla fit ꝯpatio
g̃ Quinto sic ꝭm ph'm quinto methaphisice sil'e ⁊ eq̃/
le fundant̃ supra vnũ. ita ꝙ ꝗ̃uis silitudo habeat pro
fundamento rem de genere q̃litatis. tñ nõ erit relatio
realis nisi sic habeat fundamẽtũ reale ⁊ rõeꝫ ꝓximã fũ
dandi realem. g̃ vnitas q̃ requirit̃ in fundamẽto ⁊ ter
mino silitudinis est realis ⁊ tñ nõ est numeralis. q2 ni/
hil idem numero est sil'e sibijpsi. Sexto sic. vnius potẽ
tie est vnũ obiectũ ꝭm aliquã vnitatẽ realẽ ſꝫ nõ ꝭm nu
meralẽ. g̃ Minoꝛ pꝫ. q2 potentia cognoscens obiectm
inq̃ntũ est hac vnitate vnũ cognoscit ipm inq̃ntuꝫ est
distinctũ a quolibet qꝺ nõ est vnũ hac vnitate ſꝫ sensus
non cognoscit obiectũ p̃mũ in q̃ntũ est distinctũ a quo
libet qꝺ nõ est illa vnitate vnũ loquẽdo de vnitate nu
merali. g̃ Minoꝛ pꝫ q2 nullus sensus distingueret hũc
radiũ sol' ab illo radio si circũscribant̃ oĩa spẽalissĩa
cõia vtputa diuersitas loci ⁊ sit⁹ Sil'r si ꝑ potẽtiã diuĩã
duo alba oĩa silĩa ponerent̃ in eodẽ loco visus nõ dis/
cerneret ibi esse duo alba. ⁊ tñ si visus cognosceret ali/
qꝺ istoꝝ inq̃ntũ est vnũ vnitate numerali. etiaꝫ cog/
nosceret ipm inq̃ntũ est distinctũ numeraliter Septio
sic si nullũ vl'e eẽt substãtia seq̃ret̃ ꝙ oẽ vl'e esset accñs
⁊ ꝑ ꝯñs oĩa ꝑdicamenta eẽnt accñs Seq̃ret̃ etiã ꝙ nul
lũ eẽt adequatũ obiectũ nostri intellectus. eo ꝙ nulluꝫ
singulare est tale nec etiaꝫ aliqꝺ vl'e. eo ꝙ oĩa vl'ia eẽnt
ꝯceptus foꝛmati ab' aĩa ſꝫ hoc est absurdũ. sequeretur
etiã ꝙ in genere substantie nullũ eẽt supius essentiale
ad p̃mã substantiam ſꝫ h' est falsum Probat̃ etiã au/
toꝛitate arestotilis in p̃mo phisicoꝝ dicentis illud qꝺ
ꝓe est vt hõ diuidit̃ in aliq̃d qꝺ ꝓe est. vt al' ⁊ in aliud
qꝺ vere est vt in bipedem Qꝺ declarat ꝯmẽtatoꝛ di/
cens ꝙ si posuerim⁹ ꝙ ens qꝺ est vnũ apud ꝑmenideꝫ
⁊ melissuꝫ sit hõ necesse est ꝙ al' qꝺ est genus hois ⁊ bi
pes qꝺ est drã ei⁹ sint entia in rei veritate Nã ꝑtes rei
que sunt ꝭm diffinitõem ꝑcedũt rem inesse. g̃ sequit̃ ꝙ
ꝑtes diffinitõis substãtie neccessario sunt substantie ⁊
possent adduci infinite autoꝛitates ph'i ⁊ ꝯmentatoꝝ
⁊ auicẽne ad ꝓbandũ vl'e eẽ aliquid in re. quas cã bre
uitat⁹ omitto Pro intelligentia istius opinioĩs At
tende primo ꝙ triplex ẽ vl'e qꝺ dam est vl'e in potentia
remota ⁊ est ipa q̃dditas q̃ de se nõ est hec nec etiam
hꝫ respectũ dicibilitatis ⁊ vl'itatis Aliud est vl'e in po
tẽtia ꝓpinqua ⁊ est ipa quidditas habitualiter ⁊ obie
ctiue exñs in intellectu q̃ est in potentia ꝓpinqua ad h'
ꝙ ꝑdicet̃ de pluribus ꝑdicatõe dicente h' est hoc Ter/
tiũ ẽ vl'e in cõpleto actu vl'itat⁹ ⁊ ẽ vl'e cui ꝯueit respe
ctus q̃ est dici de pluribus ⁊ esse in pluribus Atten
de scꝺo ꝙ vl'e p̃mo modo acceptũ est natura eadẽ cau/
salit̃ cũ drã ꝯtrahente eam ad singularitateꝫ ⁊ ipa est
p̃oꝛ illa drã indiuiduali Nã nature non cõuenit ex se
ꝙ sit hec nec sibi repugnat ex se suũ oppositũ Atten
de tertio. ꝙ licet singulare sit vnum numero ꝑ se scꝺo°
tñ natura nõ est vna numero ſꝫ plures numero. est tñ
minoꝛ vnitas ꝗ̃ sit vnitas numeralis ⁊ illa vnitas ꝑ/
dicat̃ de ea in scꝺo° dicendi ꝑ se Attende quarto ꝙ
vl'ia ꝭm se nõ hñt eẽ in aĩa nec in reꝝ natura ſꝫ tota co
oꝛdinatio ꝑdicamẽtal' videt̃ eẽ impmutabilis ⁊ incõ/
mutabilis circũscripta oĩ ꝯsideratõe nr̃a in reꝝ natu/
ra Nã in tali oꝛdine ꝑdicamẽtali fundãt̃ m'te regule
incõmutabiles ⁊ ipermutabiles. ſꝫ ista duo scꝫ ꝙ sint i
reꝝ natura vel ꝙ sint in aĩa sunt pura ꝯtingentia. ⁊ cõ
firmat̃ h' q2 accidit hõi ꝭm ꝙ hõ est eẽ in actuali existẽ
tia. si eñ ꝑ se sibi inesset, impossibile esset ipam non ex/
istere Et iꝺo nõ est ꝑ se in reꝝ natura Item accidit
hõi vt hõ est ꝙ sit in nr̃o intellectu aliq̃ñ. cũ nõ intelli/
geret̃ coꝛrumperet̃ si ꝑ se eẽt in intellectu Accidit etiã
quidditatibus ꝙ sint in loco ꝙ sint in tꝑe sit in plu/
ribus. q2 h' ꝯuenit eis ꝑ ꝓprietates indiuiduales q̃bus
per accidens coniunguntur

Dic primo ꝙ neccãriũ est ponere vl'e pmo mõ acceptũ circumscripto ope intellect⁹. pꝫ pmo ad saluandũ entiũ pticipatõem qꝛ om̃e ens p pticipatõem reducit ad aliqđ tale p essentiam .cũ om̃e tale sit ĩpfectũ. optet ꝙ reducat ad pfectũ. ⁊ iõ cũ qđlibꝫ suppositũ hois sit homo p pticipatõem nature specifice ⁊ nõ pmo optet deuenire ad aliqđ qđ seipo ẽ humaitas Patꝫ scđo ad saluãdũ vl'iũ coordinatõem in generibꝫ ⁊ spẽbus. nã oim pdicamẽtoꝝ coordinatões fiũt ꝑm q̃titates pcisas. vt abstrahũt ab oibus q̃ insunt ei p accñs Tercio ad saluandũ obiectũ intellect⁹ cũ em̃ q̃libet potentia psupponat suũ obiectũ. ⁊ pmũ obiectũ intellect⁹ sit qđ qđ est qđ ꝑm Aresto. est vera res. optet ꝙ ipm nõ habeat eẽ p op⁹ intellect⁹. Quarto ad saluandũ sciarũ ĩnuariabilitatem qꝛ ⱴitates scibiles sunt incõmutabiles optet ꝙ cõplexiones scie habeãt termĩos q̃ nõ varianꝭ cũ ex ipẽs termĩs cõplexiones depẽdeãt sed termini nõ sunt incõmutabiles cũ existũt eo ꝙ continue variantur s; solũ q̃dditates vt ab existentia pscindũt. Dic secũdo. ꝙ licet tal' natura sit eadem realiter suis singularibꝫ est tamẽ prioꝛ ex natura rei. Probaꝭ q̃druplr. primo sic. qꝛ qđ conuenit alicui ex sua ꝓpria rõe ⁊ ꝑm ꝓpriã rõem eius in q̃cunq; repiꝭ illud idem sibi cõuenit. ergo si nature humane pmo conueniret ꝙ ipsa esset singularis in quocunq; repireꝭ semper esset singularis. ⁊ hic homo quod est falsum. Secundo sic. cuicũq; inest pmo vnũ oppositoꝝ eidẽ repugnat p se reliquũ. ḡ si vnitas numeral' pmo cõueniret nature eidẽ repugnaret m'titudo nũeral' qđ est falsuꝫ. Tercio sic. cuiuslibꝫ oppõnis realis sunt duo extrema realia sed cõtrarietas est oppositio realis cũ secluso omi actu intellect⁹ vnũ cõtrarioꝝ ageret in reliquũ. ⱴbi grã caliditas agerꝫ in frigiditatẽ. ⁊ econuerso. ḡ huius cõtrarietatꝭ sũt duo extrema realia. Sꝫ pmo contraria non sunt hoc calidum ⁊ hoc frigidũ. sed caliditas ⁊ frigiditas in communi. qꝛ tũc tot essent pmo contraria quot sunt caliditates ⁊ frigiditates. quod ẽ falsum. ergo Quarto sic. illud q̃d in aliquo conuenit cum alio. ⁊ in aliquo differt realiꝭ non omnino cum eodem conuenit ⁊ differt. sꝫ sor^{s} conuenit cum platone spẽ. ⁊ differt ab eodem numero. ergo non ẽ omnino idem. nec omnino differt ab eo. ⁊ per consequens conuenit in natura communi. ⁊ differt per differentiam ĩdiuidualem. Qꝫ autẽ illa natura sit eadem cum singularibus realiꝭ. pꝫ quia si essent realiter distincta. sequeretur ꝙ ipsa posset separari ⁊ annihilari manentibus singularibus. ⁊ sic essꝫ sortes ⁊ plato. et non eẽt homo. sequeretur etiam ꝙ deus nihil possꝫ creare de nouo nec annihilare. quia semp illa natura preessꝫ vl' manerꝫ post annihilatõnem Dic tercõ ꝙ vniuersale sumptum pro fundamento propinquo vniuersalitatis siue pro vniuersali in potentia propinqua nõ est circũscripto ope intellectus. pꝫ sic. quia vniuersale illo modo dicit naturam cum relatione dicibilitatis ⁊ conceptibilitatis. ita videlicꝫ ꝙ est ipa natura habens relatõnem ad intellectum siue habens eẽ obiectum in intellectu. Dic quarto. ꝙ esse vnum numero dampnatum saluatum. ⁊ sic de aliis predicatis accidentalibus non conueniunt nature nisi denomĩatiue. pꝫ ex predictis Et etiam ꝓbaꝭ autoritate Auicenne in quinto metaphisice dicentis. ꝙ equinitas est tantum equinitas. ita ꝙ de natura sic abstracta ⁊ ablata non dicũtur alia predicata nisi per notiones ⁊ denominatiue. ex istis patet. ꝙ vl'e cõpletum non est aliquid in reb⁹ sed est precise ex nostra ꝯsideratione sicut dicũt multi autoritates phoꝝ

Sed contra predicta arguiꝭ quadrupliciter Primo sic vl'e in potentia remota similiter est singulare. eo ꝙ ipm est sensibile cũ ipm sit obiectũ sensus. ḡ Cõfirmaꝭ qꝛ oẽ animal ẽ p se corruptibile sed natura cõis est aĩal ḡ ipa est pse corruptibil' Scđo sic de quibuscũq; põt vere affirmari vnũ. ⁊ ⱴe negari idem illa non sunt idẽ realiter neq; vna res. alias em̃ de eodem simul verificarentur contradictoria qđ est impossibile ⁊ ꝯtra pmũ principiũ. sed si natura ⁊ dr̃ã indiuidualis aliquo⁹ distinguerent de ipis vere affirmareꝭ ⁊ negareꝭ idẽ vtputa natura cõis nõ distinguiꝭ formal'r a natura cõi ḡ natura ⁊ dr̃ã indiuidual' nõ sunt eadẽ realiter nec vna res Maioꝛ pꝫ. qꝛ alias periret oĩs via ꝓbandi distinctõem realeꝫ Tertio sic bene seq̃ꝭ oĩs natura cõis realiter est cõicabilis ⁊ dr̃ã indiuidualis est realiter natura cõis. ḡ dr̃ã indiuidualis est cõicabilis Vel sic oĩs natura cõis ẽ cõicabilis sꝫ dr̃ã indiuidualis nõ est cõicabilis. ḡ dr̃ã indiuidualis nõ est natura cõis et vltra sequiꝭ ḡ nõ est realiter natura cois Quarto sic omne ens ẽ ens in aĩa vel ens extra aĩam ens vl'e vel pticulare ens reale vel ens rõis sed vl'e pmo⁹ captũ est. ḡ ẽ ens in aĩa vel extra aĩam ⁊c. Confirmaꝭ qꝛ quicquid est de essentia entis realis est ens reale. sed vl'e pmo modo acceptum est de essentia entis realis. ḡ est ens reale. Similiter quicquid ẽ ĩ singulari est singulare sꝫ vl'e est in singulari ḡ est singulare

Ad p^{m} dico negãdo añs ⁊ ad ꝓbationem ꝯcedo ꝙ vl'e in potẽtia remota ẽ obiectũ sensus sꝫ ꝑm aristotilẽ in 2⁹ posterioꝝ sẽsus ẽ obiecti vl'is. sentire ⱴo ꝑgularis ⁊ sic manifestũ ẽ ꝙ ꝯñã nõ valet Et ad ꝯfirmatõeꝫ negaꝭ ꝯñã naꝫ aĩal in maioꝛe stat ꝓ pticularibꝫ aĩalibꝫ q̃bus ꝯuenit p se corruptibilitas ⁊ im mĩoꝛi stat ꝓ natura cõi ⁊ h̃ virtute istius subiecti natura cois Vel dicatur ꝯcedẽdo ꝙ natura cõis ẽ corruptibilis in potẽtia remota vñ posset ꝯcedi ꝙ corruptibilitas p se inest q̃dditati sꝫ nõ pmo sic alibi patebit Ad scđm dđm ẽ ꝙ de q̃buscunq; pñt verificari pdicata ꝯtradictoria ex natura rei ista sũt etiã distincta ex natura rei sꝫ nõ realiter. Maioꝛ em̃ ẽ distinctio ex natura rei distinctõe reali Ad 3^{m} dr̃ negãdo ꝯñaꝫ. nã forma silogistica nõ tꝫ cũ istꝭ detĩminatõibꝫ realiꝭ formal'r q̃dditatie p se ⁊c Et ad aliã ꝯñaꝫ ꝯcedo ꝙ dr̃ã indiuidual nõ ẽ natura formal'r ⁊ simpl'r loquẽdo ẽ tñ natura p ⱴtutẽ Ad q̃rtum cõcedo ꝙ q̃dditas siue vl'e pmo⁹ acceptũ ẽ ens in aĩa ⁊ extra aĩaꝫ ⁊ ẽ ꝑgulare ⁊ vl'e sꝫ h̃ sibi accidit. vñ accidit ꝙ hꝫ eẽ in ĩtellectu ⁊ etiã ꝙ hꝫ eẽ in reꝝ natura ⁊ etiã in singularibꝫ Ad ꝯfirmatõeꝫ dđm ꝯcedẽdo ꝙ vl'e qđ ẽ de q̃dditate entꝭ realis ẽ ens reale sꝫ h̃ nõ ẽ ex se sed accidit sibi

Questio quinta vtrũ vl'ia sint corpalia vel incorpalia. ꝓ cui⁹ solutõe attende ꝙ aliq̃d dr̃ corpale dupliciter vno⁹ actu alio⁹ aptitudine Est aũt corpale actu corp⁹ qđ hꝫ lõgitudinẽ latitudinẽ ⁊ ꝓfunditatem Sꝫ corpale aptitudĩe ẽ q̃dditas quã ꝯseq̃ꝭ aptitudo ad ꝑnã dimensionẽ Et incorpale dr̃ opposito mõ Dic ḡ breuiꝭ ꝙ q̃dditates reꝝ corpaliũ actu sũt corpales aptitudine et q̃dditates reꝝ incorpaliũ sũt incorpabiles Ex q̃ pꝫ ꝙ q̃dditates nõ sũt in loco. eo ꝙ nõ hñt trinã dimẽsiõeꝫ de genere q̃ntitatꝭ Patet scđo ꝙ nõ sũt in tpe eo ꝙ solũ res actu exñtes sũt in tpe. q̃dditatibꝫ aũt ac

cidit ꝙ actu existūt. Et si arguatur. vl'e ē vbiqꝫ ⁊ sp ꝑmo posterioꝝ. ergo vl'e ē in loco ⁊ in tpe. Dōm ē ꝙ Aresto. ibi loquit̃ de vl'i posterioristico qd̓ est de omi per se ⁊ ẜm ꝙ ipm. Vl' dicat̃ aliter ꝙ ille text⁹ intelligēd⁹ est negatiue. ita videlꝫ ꝙ vl'e nō est detminatū ad certum locū nec ad tpa. Et si petat̃. vtrū vl'e acceptū ꝑ natura cōi sit ꝓductū vl' nō. siue sit creatū vl' increatū. Dic ꝙ si ꝑ creatōem intelligat̃ ꝓgressio de nō eē ad vnuꝫ eē reale. sic quidditas in eē q̇dditatiuo non ē creata neqꝫ ꝯcreata. eo ꝙ hoc solū existēti cōuenit. Si aūt ꝑ creatio nē ⁊ ꝯcreatōem intelligat̃ ꝓgressio de nō eē intelligibile ad eē intelligibile. siue intellcm̄ qd̓ ē eē diminutū. sic ipsa ē ꝯcreata ꝑ intellcm̄ diuinū Dic scd̓o ꝙ q̇dditates ꝓducūt̃ in eē realis exn̄tie ꝑ ꝓductōem suarū singularium. ⁊ de hac matia plura tanget̃ in seq̄ntibus

Ad rationes

Alterius opinionis Ad ꝑmā dōm ē cō cedendo ꝙ vl'e ex se nō ē substātia singularis. nec vna numero. eo ꝙ ipsum ē diuisibile in m̄ltas ptes subiectiuas Et cū arguitur vl'e est vna res ⁊ nō plures res vl'es. ergo ē vnū numero. negāda est ꝯn̄a. q2 ad rōem vnius numero req̇rit̃ ꝙ ipm nō sit diuisibile in plures ptes subiectiuas Et si arguat̃. q2 vl'e cū alio vl'i sūptum facit numerū. ergo ē vnū numero Negāda ē ꝯn̄a ꝓpter eandem cām Ad scd̓aꝫ dōm ē ꝙ nō eē prius natural'r potest separi a posteriori sicut pꝫ de subiecto ⁊ propria passione. ⁊ etiā de passionibus entis. sicut est vnum ⁊ intelligibile a quibus ens separi non potest. sed forte hoc habet veritatem in illis que sunt realit̃ distincta. Ad terciam dicitur negando cōsequētiam. creatō eīn non ē de simpl'r nihilo. sꝫ est de nihilo tanqꝫ de materia Vl' dicatur ꝙ nō ens capit̃ dupl'r. vno mō pro eo quod non habꝫ eē in rebus. nec ī intellectu. ⁊ illo modo quidditates in eē obiectiuo nō sunt non ens. sed chimera est non ens. Alio modo capitur non ens. ꝓ eo q̊d nō est actu. habꝫ tamē eē possibile ⁊ intelligibile. ⁊ illo modo quidditates añ ꝯcreatōem suorum singulariuꝫ sunt nihil. ⁊ de tali nō ente ad esse verum ⁊ reale est creatō. Ad quartū negat̃ ꝯsequentia. quia vl'ia sunt eadem realit̃ cum suis singularibus ⁊ iō nō ꝯponūt̃ cum ipis. Ad q̇ntum ꝯcedendum ē ꝙ aliquid idē spē est damnatum ⁊ saluatū. nec hoc est inconueniens. licꝫ idem numero non possꝫ eē damnatū ⁊ saluatū. letum ⁊ miserū Ad sextum dicit̃. ꝙ licꝫ in eadē spē possint stare duo contraria sicut in vna aq̄ stat caliditas. ⁊ in alia frigiditas. nō tamē in eodē numero

Ad septimā dicit̃ cōcedendo ꝙ natura manēs vna spē que est minor vnitas q̄ꝫ sit vnitas numeral' pōt diuidi ⁊ multiplicari in plura īdiuidua. ⁊ ꝓpter hoc eēntia diuina nō ponit̃ eē spēs. quia licꝫ ipa p̄dicet̃ de tribus ꝑsonis. ipa tamē non multiplicat̃ in eis. sicut facit natura specifica. Cōcedo vltra ꝙ idem spē potest ambulare ⁊ quiescere. nec hoc est inconueniēs nisi obtusis hominibus non potentibus vnam ꝑfectōnem ab alia abstrahere. Ex omnibus p̄dictis patꝫ solutō triū questionum difficilium quas mouet ⁊ non determīat por. Patꝫ scd̓o ꝙ vniuersale scd̓e intētōnal'r acceptum est adeq̇tū subiectū noticie libri p̄dicabilium. Oēs eīn cōditōnes subiecti prius posite sibi conueniunt. sicut pꝫ inducendo in singulis. supponitur eīn de eo quid ē. ex Arestotele primo perihermenias. ⁊ primo posterioruꝫ. Et diffiniendo species vniuersalis vtitur diffinitione vniuersalis. que est predicari de pluribus. Demonstrātur etiam manifeste in eē vniuersali per hoc ꝙ per rationem eius demonstrantur in eē spēbus vniuersalis. vnde capitulo d̓ genere ponitur differētia vniuersalis ab indiuiduo ꝑ hoc q̊d est p̄dicari de pluribus. ⁊ tcia cōditō de se est manifesta. Nā quodlibꝫ istorum est spēs vniuersalis. ⁊ ipsum vniuersale diuiditur in ea.

Ad ratioēs

Ante ꝓpositū Ad ꝑmā d̓r negando añcedēs Et ad ꝓbatōem dicit̃ ꝙ autoritas Boetij debꝫ intelligi de numerositate eēntie ⁊ nō suppositi. Vl' dicit̃ alit̃ ꝙ debꝫ intelligi de vno numero qd̓ distinguit̃ contra multa nūero. sꝫ nō vt distinguit̃ ꝯ vnū spē vl' gn̄e Vel alit̃ dicat̃ ꝙ autoritas Boetij d̓ꝫ itelligi de eo qd̓ hꝫ eē p̄ter aīam. vl'e aūt de q̊ h̓ est ad ꝓpositū nō ē p̄ter aīam. q2 ē scd̓a intētō Ad scd̓aꝫ negat̃ añs. ⁊ ad ꝓbatōem d̓r ꝙ passio vl'is est vl'e d̓noīatiue nō q̇dditatiue. Vn̄ cū d̓r. passio vl'is ē vl'e. in subiecto tenet̃ vl'e vt q̇d. in p̄didicato ꝟo vt mod⁹ Ad terciā d̓r negādo añs. ⁊ ad ꝓbatōeꝫ d̓r ꝙ vl'e ē gen⁹ respcū illoꝝ q̇nqꝫ. sic patuit supius. Ad q̇rtā d̓r ꝙ vl'e est h̓ subiectū sub rōe vl'itatis ⁊ nō p̄cise inq̄ꝫtū ēs est. inq̄ꝫtū ē applicabile vl'i ꝑmo⁰ accepto. ⁊ ad ꝯfirmatōeꝫ pꝫ solutō. Ad q̇ntā d̓r ꝙ lꝫ h̓ detmiat̃ de istis q̇nqꝫ ẜm rōnes ꝓprias. h̓ tn̄ est inq̄ꝫtū reducūt̃ ad vnū ꝑmuꝫ sub q̊ continentur. Sequitur textus.

Idet̃ autem.

Premissa pte ꝓheīali. detmīat por. de istis q̇nqꝫ vl'ib₉ Et diuidit̃ ista ps ꝑncipal'i duos tractat⁹. in p⁰ detmīat de ip̄s q̇nqꝫ vl'ib₉ ẜm se ꝯsideratis. In scd̓a ꝟo detmīat de ip̄s ad īuicē ꝯpatꝫ ẜm eorū ꝯueniētiā ⁊ d̓ñaꝫ. ⁊ detmīat de cōitatib₉ ⁊ ꝓprietatib⁹ ipoꝝ. ⁊ incipit ibi Cōe q̇dē ē oībus. sꝫ ꝑm⁹ tractat⁹ diuidit̃ in q̇nqꝫ capitula ẜm q̇nqꝫ vl'ia de q̄b₉ detmīat ⁊ illa videbūt̃ in ꝓcessu. ⁊ ꝑmū capitulū qd̓ ē de gn̄e eo ꝙ ē cōius alijs. ⁊ ꝑncipiū alioꝝ vl'iū diuidit̃ in tres ptes. In prima ꝓponit multitudinem generis ⁊ spēi. in secunda ponit huiusmodi multitudinem ibi. Genus enim dicitur. In tercia exequitur de ea acceptōe generis de qua est ad propositū. ⁊ incipit ibi. (tripliciter ergo) Dicit ergo primo sic Neqꝫ genus videtur dici simpliciter id est vniuoce. nec etiam species videtur dici simpliciter. id ē vniuoce. sed equiuoce. ⁊ m̄ltis modis (Genus enim dicitur) declarat Porphirius multiplicitatem huius termini genus. ponens tres acceptōnes eius. Primo genus dicitur collectō multorum quodāmodo se habentium ad inuicem ẜm aliquam consanguinitatem affinitatem aut vicinitatem. et etiam se habentiuꝫ quodammodo ad aliquod principium a quo huius affinitatem contraxerunt ẜm quam significatōnem Rhomanoꝝ multitudo ꝓpter cognatōem ⁊ affinitatem quam rhomani habent ad inuicem contraxerunt ab vno patre eoꝝ. videlicꝫ a romulo. ꝑ quā etiam ab alijs generib₉ hominū distinguūt̃ dicit̃ genus (Dicit̃ autem) hic ponit scd̓am acceptōem generis dicens. Alit̃ autem rusus dicitur genus. i. in alia significatōe qd̓ ē vniuscuiusqꝫ generatōis ꝑncipiū. id ē ꝑncipiū m̄ltitudinis generatōis vl' ab eo q̊ genuit. ⁊ ibi tāgit̃ ꝑncipale generās. vl' a loco in q̊ q̇s genit⁹ est. Exēplificat d̓ p̄e. vt horestē dicim⁹ habere genus a tātulo. i. ab illo

viro. illũ aũt tãtulũ dicim⁹ hře gen⁹ ab hercule. Cõse-
quẽter exẽplificat de loco dicẽs. pindarꝝ dicim⁹ eẽ the-
banũ genere. i. illũ virũ q̃ pindar⁹ vocabat̃ dicim⁹ ortũ
fuisse de ciuitate thebanũ. Platonẽ etꝫ dicim⁹ atheniẽ-
sem genere. plato eñ ab athenis gen⁹ trahit Et subdit
ẽ eñ pata vniuscuiusqꝫ generatõis pncipiũ queadmo
dũ ꝛ patrie (Hec em̃) dicit ꝯnter Por. ꝯpãdo acceptõ
nes ad inuicẽ ꝙ ista 2ª acceptõ seu ſcatõ generꝫ videt̃ eẽ
pōr ꝛ potior ꝛ magꝫ vsitata qꝫ pma. gen⁹ eñ pmo mõ di
ctũ hꝫ ꝙ sit gen⁹ a genere 2ᵒᵒ dictũ cũ sit mltitudo gña
toꝝ. qꝛ gen⁹ 2ᵒᵒ dcm est pncipiũ ꝛ cã. Vñ gña pmo⁰ di-
cta distiguũt̃ ab inuicẽ p gña 2ᵒ mõ dicta. vt gen⁹ rho-
manoꝝ sepam⁹ ab alijs generibꝫ p suũ pncipiũ qđ fuit
romul⁹ Rhomani eñ stꝫ q̃ descẽderũt ex genere romu
li. ꝛ sic citropides stꝫ q̃ descẽderũt ex genere citropis. et
silr eoꝝ pximi ꝛ ꝯgnati Tũc ibi (Aliter ãt) In ista
3ª pte Por. ponit tciã acceptõem generꝫ. q̃ ẽ. gen⁹ est cui
supponit̃ spẽs. ꝛ ẽ sũptũ ad silitudinẽ alioꝝ mõꝝ. Pro-
bat de 2ᵒ mõ. qꝛ sic gen⁹ 2ᵒ mõ ẽ pncipiũ mltoꝝ ab eo de
scẽdẽtiũ. sic gen⁹ tercio⁰. s. logicũ ẽ pncipiũ suaꝝ speruꝫ
De pmo⁰ pbat. qꝛ sic gen⁹ pmo mõ dcm ꝯtinet quan-
dã mltitudinẽ. sic gen⁹ logicũ ꝯtinet oẽm mltitudinem
sperũ q̃ sub ipo stꝫ (Tripl'r igit̃) elicit acceptõeꝫ de q̃ ẽ
ad ꝓpositũ dicẽs. ꝙ cũ gen⁹ dicat̃ tripl'r solũ ẽ ſmo đ 3ᵒ
apud phos qđ ipi sic describũt. Gen⁹ ẽ qđ de pluribꝫ ꝛ
dñtibus spẽ in eo qđ q̇d sit pdicat̃ (Eoꝝ em̃) hic p de
claratõe diuisionis ponit hãc diuisiõem. eoꝝ q̃ pdicat̃
q̃dã pdicãt̃ de vno solo sic idiuidua. vt socrates ꝛ h̃ et
hec. ꝛ h̃. Alia pdicãt̃ de pluribꝫ. queadmodũ gña spẽs
dñe, ꝓpria ꝛ accñtia cõiter ꝛ nõ ꝓpria alicui. gen⁹ vt aial
spẽs vt hõ. dña vt rõnale, ꝓpriũ vt risibile. accñs vt al-
bũ nigrũ. Et ex h̃ textu cepit Pe. his. ꝙ pdicabile qñqꝫ
sumit̃ ꝓprie. qñqꝫ cõiter (Ab his g̊) Por. h̃ pbat pdic-
tã diffinitõem sic. gen⁹ differt ab indiuiduo p h̃ ꝙ pdi
cat̃ de pluribꝫ. differt a spẽ p hoc ꝙ gen⁹ pdicat̃ de plu
ribꝫ spebꝫ. sꝫ spẽs pdicat̃ de sol' indiuiduis. vt hõ de sor
te ꝛ platone pdicat̃. A ꝓprio ꝟo differt. qꝛ ꝓpriũ pdicat̃
de vna sola spẽ cui⁹ est ꝓpriũ. ꝛ de indiuiduis eius. vt ri
sibile de hoĩe ꝛ pticularibꝫ hominibꝫ. gen⁹ ãt pdicat̃ de
pluribꝫ ꝛ dñtibus spẽ. A dña ãt ꝛ cõiter accidẽtibus
differt genus. qꝛ q̃uis pdicẽt̃ de pluribꝫ dñtibꝫ spẽ. tñ
pdicãt̃ in eo ꝙ q̃le. gen⁹ ꝟo pdicat̃ in q̇d. ꝛ h̃ pbat a sig-
no. interrogãti eñ qlis est hõ. dicim⁹ rõnalis. ꝛ qlis est
coru⁹ dicim⁹ qm̃ niger. Qñ ꝟo interrogat̃ q̇d est hõ. di
cim⁹ ꝙ est aĩal (Quare de plr̃ibus pdicari) resumit bre
uiter declaratõꝫ diffinitõis. ꝛ finalr ꝯcludit diffinitõꝫ
generis eẽ bonã cũ nihil supfluũ aut diminutũ ꝯtineat
dicẽs. Nihil igit̃ supfluũ neqꝫ diminutũ ꝯtinet dcã ge
nerꝫ descriptõ Circa hũc textũ attẽde pmo. ꝙ h̃ ver
bũ videt̃ accipit̃ tripl'r. Vno mõ vt ẽ signũ expressiuũ
veritatis apparẽtꝫ. ꝛ illud ẽ videre sophisticũ. Secũdo
mõ vt ẽ signũ expressiuũ veritatꝫ pbabil'. ꝛ istud ẽ vide-
re thopicũ. Tercõ mõ accipit̃ vt ẽ signũ expressiuũ veri
tatis nccãrie. ꝛ isto mõ accipit̃ in textu. Silr simpl'r ac
cipit̃ q̃ttuor mõis. pmo mõ vt idẽ ẽ ꝙ sine addito. scđo
mõ vt idẽ ẽ ꝙ vl'r. tercõ mõ vt idẽ ꝙ actu siue vt idẽ est
ꝙ pfecte. quarto mõ vt idẽ est ꝙ incõtracte. ꝛ vltio mõ
vt idẽ est ꝙ vno mõ siue vniuoce. Et isto vltio mõ acci
pit̃ h̃ Attende scđo. ꝙ locus hꝫ duplicẽ naturã. vnã
q̃lificatiuã p quã generat ꝛ ꝯseruat incẽtũ in ea recipit̃
aliq̃ virt⁹ infusa a corpibus celestibꝫ. q̃ ꝟtus nata ẽ co-
agere ad generatõeꝫ ꝛ ꝯseruatõeꝫ corporis locati. hõ eĩ
ꝛ sol generãt hoĩem ex scđo phisicoꝝ sic ꝙ sol generat p
mo ꝛ pncipalr. hõ ꝟo scđario. nã agẽs scđario non agit̃
nisi virtute pmi. Virt⁹ ãt corporis celestis ꝯiũgit̃ cor-
pori locato p locũ ꝓxime ꝯtinẽt̃. Et h⁹ signũ dat Ptho
lomeus ĩ quadriptito. qꝛ hoĩes vnius terre magꝫ acce
dũt ad eãdẽ ꝯplexiõem figurã colorẽ ꝛ mores. Alia est
ꝟtus q̃titatiua ſm quã locus ꝯtinet ꝛ circũdat locatũ
ꝛ vt sic locus nõ est cã efficiẽs. qꝛ q̃titas non ponit̃ for
ma actiua. Nõ est tñ ĩtelligendũ ꝙ sit oĩmimoda silitu
do q̃litatis loci ꝛ patris. nã ꝛ pat̃ ꝛ locus effectiue ge-
nerãt. sꝫ pat̃ est pncipiũ efficiẽs ꝛ mouẽs ad esse rei. lo-
cus ãt coadiuuãs generatõeꝫ ꝛ ꝯseruãs esse reꝝ ad q̇d
esse generatõ termiatur Attẽde tercõ ꝙ ad hoc ꝙ alĩq̇
q̇d sit gen⁹ pmo mõ tres ꝯditões req̇rũt̃. pmo ꝙ sit col
lectõ mltoꝝ. secũdo ꝙ illa multa habeãt habitudinem
ꝯgnatõis ad inuicẽ ꝛ ad vnũ pncipiũ. ꝛ iõ cumulus la
pidũ nõ est genus hoc mõ Tercõ ꝙ p illud pncipiũ dif
ferat ab oĩbus alijs generibꝫ. ꝛ ꝓpter h̃ exercit⁹ homi-
nũ nõ debꝫ dici genus. Requirit̃ etiã ad gen⁹ scđo mõ
ꝙ sit pncipiũ generatõis effectiuũ. ꝛ ꝓpter hoc neqꝫ ma
teria neqꝫ forma pñt dici gen⁹ neqꝫ tpus. eo ꝙ est magꝫ
pncipiũ corruptõis q̃ꝫ generatõis. neqꝫ mater. si sit tm̃
pncipiũ passiuũ. Si sit ãt pncipiũ actiuũ ipa erit ge-
n⁹ sicut pr̃. Attende quarto. ꝙ gen⁹ tercõ mõ accep-
tũ ꝯuenit cũ genere scđo mõ accepto. qꝛ sicut gen⁹ logi-
cũ est pncipiũ suarũ sperũ. sic genus scđo mõ dcm̃ ẽ pn-
cipiũ illoꝝ q̃ descẽdũt ab eo. Sꝫ differũt pmo. qꝛ gen⁹
logicũ ẽ pncipiũ formale ꝛ intrinsecũ. gen⁹ ꝟo scđo mõ
dictũ est pncipiũ effectiuũ extrinsecũ Scđo differũt. qꝛ
genus logicũ ſm totã suaꝫ eẽntiã est in his quoꝝ ẽ ge-
nus. ꝛ iõ de ipis pdicat̃ in q̇d. sꝫ genus scđo mõ dictũ
nõ est sic in his quoꝝ est gen⁹. neqꝫ de ipis pdicat̃. Cõ
uenit ãt gen⁹ logicũ cũ genere pmo mõ dicto. qꝛ sicut ge
nus logicũ ꝯtinet mltitudinẽ speruꝫ. sic gen⁹ pmo⁰ dcm̃
est collectõ multoꝝ Sꝫ differũt. q̇a gen⁹ pmo⁰ hꝫ mo⁹
totius integralis respectu illoꝝ quorũ ẽ gen⁹. sꝫ genus
logicũ ẽ totũ vniuersale respectu suarum specierum
Circa hunc textum.

Querit̃ quinto.

Utrum due diffinitões generis logici sint a Por. suf-
ficiẽter assignate Arguitur pmo ꝙ nõ. qꝛ spẽs suppõ
nit̃ dñtie ꝛ silr enti. q̇d nõ est gen⁹. g̊ illa diffinitõ cõue
nit alteri a diffinito Scđo sic. genus ꝛ spẽs ſcãt vnã
ꝛ eãdẽ naturã. g̊ spẽs nõ ponit̃ sub genere. Tercõ sic
nulla diffinitõ bona est nugatoria. sꝫ ista ẽ hmõi. ergo
nõ est bona. Minor pꝫ. q̇a dñtia p se mltitudinẽ siue
pluralitatẽ importat. sic spẽs includit suũ genus. g̊ cuꝫ
dr̃ de pluribꝫ dñtibus ẽ nugatõ sicut si diceret̃ aĩmal
hõ Quarto sic. diffinitõ aĩal' pdicat̃ de plr̃ibꝫ ꝛ tñ nõ
est gen⁹ cũ sit predicatũ distinctũ ꝯtra gen⁹. g̊ Qui-
to sic. solius spẽi est diffinitõ ſm Boetiũ. Cõfirmatur
qꝛ diffinitõ debꝫ dari p pōra ꝛ notiora. qꝛ dat̃ cã inno-
tescẽdi ex sexto thopicoꝝ. sed spẽs cũ sit posterior gene-
re vl' simĩ natura cũ genere nõ est aliq̇d prius neqꝫ notẽ
us. g̊ male ponit̃ in diffinitõe generis.

In oppositũ

Arguit̃ autoritate Por. in isto textu ꝛ Aresto. in pmo thopicoꝝ q̃ silr diffinit genus Pro solutõe illius questionis soluet̃ quiqꝫ ptiales q̃stiones

Prima

Questio. vtrũ diffinitũ isti⁹ diffinitõnis sit res pme intentõis vl' se-

cũ de intẽtõis. ꝑ cuius solutõne. Attẽde ꝑmo ꝙ ſm
aliq̄s h̄ diffinit᷑ res ↄiũcta sub intentõe scđa. qꝛ logica
est de scđis intentõib⁊ adiũctis ꝑmis. ꝰ cõsiderat pri/
mas intẽtões vt stant sub scđis. nã sic cõsideratur res a lo
gico sicut ip̄e cõsiderat decẽ predicamẽta. ſʒ decẽ p̄di/
camn̄ta sũt vere res extra aiam. ꝰ Scđo sic. nã inten/
tõ nõ predicat᷑ in quid de re cũ sit accn̄s. ſʒ illud q̄d h̄
diffinit᷑ predicat᷑ in q̄d de re. igit᷑. Tercõ sic. intẽtõ nõ
predicat᷑ in q̄d nisi de hac ⁊ de illa. ſʒ hec intentõ ⁊ illa
non dr̄n̄t sp̄ẽ. sed numero tm̄. q̄đ aũt h̄ diffinit᷑ predica
tur de dr̄n̄tib⁊ sp̄ẽ in eo q̄d q̄d est. Maioꝛ ꝓbat. qꝛ inten
tõ generis in aiali a coloꝛe non dr̄t nisi ꝑ illud cui ap/
plicatur actu. ⁊ ꝑ cõseq̄ns tm̄ materialr̄. ꝰ tm̄ numero
⁊ nõ specie. Quarto sic. si diffiniat᷑ intentõ generis
pari rõe intentõ sp̄ẽi postea diffiniet᷑. Cũ ꝰ ille itentões
sint dispate. sequit᷑ ꝙ vnũ dispatuʒ p̄dicabit᷑ de alio. vt
puta species de genere ⁊ gen⁹ de sp̄ẽ. cui⁹ oppositũ dice/
tur in capitulo de sp̄ẽ. Et signũ oĩm dictoꝝ est. qꝛ au/
toꝛ declarãs diffinitõem generis declarat eã in ꝑmis
intentõibus. Et nisi diffiniret᷑ ꝑma intentõ ei⁹ exẽpluʒ
nõ esset ad ꝓpositũ. Sʒ ↄ̄ hoc arguit᷑ q̄druplr̄. Pri/
mo sic. illud q̄d h̄ diffinit᷑ debʒ cõuenire vniuoce reb⁹
oĩm p̄dicamtoꝝ. vt aiali coloꝛi ⁊c̄. ſʒ impossibile est ali
quã rẽ qualitercũq̄ʒ sub intẽtõe ꝑcatam vniuoce ↄueni
re reb⁊ oĩm p̄dicamẽtoꝛum maxie ſm eos qui h̄ dicunt
ꝰ. Maioꝛ pʒ. qꝛ debet p̄dicari ſm vnũ nomẽ ⁊ vnã rõ/
nẽ. Scđo sic. illud h̄ diffinit᷑ q̄d ꝑ se a logico ↄsidera
tur. ſʒ illud ẽ itentõ. ꝰ Maioꝛ pʒ. qꝛ illđ diffinit᷑ ab ali
quo q̄d ↄgnoscit᷑ ab eo ſm suũ q̄đ q̄d est. ⁊ ita ꝑ se. Mi
noꝛ ꝓbat᷑. qꝛ illud q̄d diffinit᷑ a logico debʒ hr̄e vnũ ꝑ se
ↄceptũ. hoc ꝰ erit res. ⁊ tũc logica erit scĩa realis vl' in/
tentõnal'. ⁊ tũc habet᷑ ꝓpositũ vl' aggregatũ ex vtroq̄ʒ ⁊ h̄
est vnũ ens ꝑ accn̄s. q̄đ ſm pħm sexto metaphisice ne/
q̄ʒ scit᷑ neq̄ʒ diffinit᷑. Tercõ sic. si res sub intentõe dif/
finiret᷑. tũc res ꝑ accn̄s diffiniret᷑. eo ꝙ intentõ sibi acci
dit. oĩe ãt ꝑ accn̄s reducitur ad aliq̄d ꝑ se. ꝰ intentõ ꝑ
se diffiniret᷑. Quarto sic. diffinitõ dʒ ↄuenire ꝑ se dif
finito. ſʒ si hic diffiniret᷑ res sub itentõe diffinitõ sibi cõ
ueniret ꝑ accn̄s. q̄đ ẽ falsũ. ⁊ ꝑ cõseq̄ũs relinquit᷑ pre/
dicta opinio falsa. Attẽde scđo. ꝙ gen⁹ scđe intẽtõ/
naliter captũ põt ꝑcari in cõcreto vl' in abstracto ꝑmo⁰
significat᷑ ꝑ hoc noĩn gen⁹. ſʒ scđo mõ significat᷑ ꝑ h̄ no
mẽ intentõ gener᷑. vñ gen⁹ in cõcreto ẽ applicabile rei ꝑ
me intẽtõis. ⁊ sic diffinitur hic. gen⁹ ãt in abstracto nõ
diffinit᷑ h̄. ſʒ forte a metaphisico q̄ cõsiderat quodlibet
ens inq̄ntũ ens. Vñ sicut q̄đlibʒ ↄcretũ accn̄tale põt ac
cipi ꝑ forma vl' ꝑ subiecto. sic etiã genus in ꝓposito põt
accipi ꝑ re subiecta vl' ꝑ intẽtõe. Vñ in diffinitõib⁊ dif
finitũ cõiter supponit simplr̄. sic etiã hic genus suppoĩt
simplr̄ ꝑ intentõe. eo ꝙ nullũ gen⁹ ẽ illud q̄d hic diffi/
nit᷑. Sʒ cũ dr̄. gen⁹ est in pluribus sp̄ẽbus. genus habet
suppositõnem ꝑsonalẽ. eo ꝙ intentõ nõ habʒ eẽ in pluri
bus sp̄ẽbus. ſʒ res subiecta. vtputa aial vl' substãtia. ꝑ
quo. Attende tercõ. ꝙ predicari ꝑ se est intẽtõnum ⁊
rei ꝑ accn̄s. esse autẽ ꝑ se inest rei. ⁊ iđo esse exercʒ illud
in rebus ꝑme intentõnis q̄đ p̄dicari significat in scđis
intentõibus. Unde duplex est predicatõ. scʒ exercita ⁊
signata. Predicatõ exercita iportat᷑ ꝑ hoc verbum est.
eo ꝙ ꝑ illud verbũ est exercet᷑ predicatõ. Sʒ predicatõ
signata importat᷑ ꝑ hoc verbũ predico as. exẽpli gratia
ꝑ hãc dictõnem nõ exercetur negatõ. ⁊ ꝑ hoc nomẽ ne/
gatõ significat᷑ negatõ. Silr̄ ꝑ tm̄ exercet᷑ exclusio. ⁊ per
h̄ nomẽ exclusio ip̄sa ꝑcatur. Attẽde quarto. ꝙ quã
docũq̄ʒ nomẽ cõcretũ scđe intentõnis supponit respectu
huius quod ẽ p̄dicari ip̄m supponit ꝓ suo significato
q̄đ est scđa intẽtõ. ſʒ quãdo supponit respectu hui⁹ ver/
bi est. tũc supponit pro fũdamento.

Dic primo ꝙ illud q̄d hic diffini
tur nõ est res ꝑme inten
tõis. pʒ ꝑ rões ꝑus posi
tas. Dic scđo. ꝙ h̄ diffinit᷑ scđa intentõ generis ↄcre
tiue designata. pʒ sic. qꝛ illud h̄ diffinit᷑ cui ꝑ se ine dif
finitõ. ſʒ hoc ẽ tm̄ scđa intẽtõ. eo ꝙ in diffinitõe ponũt᷑ p̄
dicata intentõnalia q̄ ꝑ se ꝑmo mõ nõ insũt rebus ꝑme
intẽtõis. Dic tercõ. ꝙ illud cui in actu exercito ↄue/
nit diffinitõ ẽ res ꝑme intẽtõis. nã illa res aĩal vl' coꝛp⁹
in actu exercito p̄dicat᷑ de hoĩe ⁊ asino in quid. Scđa
aũt intẽtõ nõ predicat᷑ de aliquib⁊ sp̄ẽ dr̄n̄tib⁊ in quid.
Dic quarto. ꝙ a predicatõne signata ad predicatõ
nẽ exercitã in eisdẽ termĩs nõ valʒ ↄña. Sʒ ad predica
ri in scđis intẽtõib⁊ ad eẽ in ꝑmis bñ valʒ ↄsequentia.
Naʒ bñ seq̄tur. genus predicat᷑ de sp̄ẽ ꝰ hõ est animal.
Sʒ nõ sequitur. genus predicat᷑ de sp̄ẽbus. ꝰ genus est
sp̄ẽs vl' sp̄ẽs est genus. vñ hoc debʒ exerceri in ꝑmis in/
tentõibus q̄đ significat᷑ in scđis. Ad argumn̄ta. alteri
us opiniõis. Ad ꝑm dicẽdũ est ꝙ predicamn̄ta scđe i/
tentõnaliter capta siue formalr̄ nõ sũt res extra aiaʒ. li/
cʒ bñ predicamn̄ta ꝑme intẽtõnaliter capta. vñ si hoc ar
gumẽtũ ↄcluderet. sequeret᷑ ꝙ scĩa predicamn̄toꝝ ⁊ pre
dicabiliũ nõ differret a methaphisica. Ad scđm di
cẽdũ ꝙ intẽtõ nõ predicat᷑ in quid de re. ſʒ bñ prediceret᷑
in q̄d de alia intentõe. Ad terciũ dđm ꝙ licʒ intẽtio
in actu exercito nõ prediceret᷑ nisi de hac intẽtõe ⁊ de illa
predicat᷑. tñ in actu ꝑcato de plurib⁊ dr̄n̄tibus sp̄ẽ.
Ad quartũ dicit᷑. ꝙ genus predicat᷑ de sp̄ẽ si capiat᷑ in
subiecto vt quid. ⁊ in predicato vt mod⁹. Vl' dicat᷑ ꝙ
nõ sequit᷑. gen⁹ predicat᷑ de sp̄ẽ ergo est sp̄ẽs. ſʒ sequitur
ergo hõ est aĩmal. sicut pʒ ex dictis. Et qꝛ illud q̄đ sig
nificat᷑ ꝑ intẽtões ſꝑ exercetur in reb⁊. iõ pħi declaran
tes intentões declarãt eas ꝑ fũdamẽta.

Queritur Secundo. vtrũ diffinitõ gener᷑
sit q̄dditatiua vl' descriptia. Pro
cuius solutõe. Attende ꝑmo ꝙ
triplex est diffinitõ. s. q̄dditatiua. descriptia. ⁊ q̄d nois.
Quidditatiua duplex est. q̄a quedã est in qua omnia
posita in diffinitõe sũt de formali ⁊ q̄dditatiua rõe dif
finiti. ⁊ illa vocat᷑ q̄dditatiua simplr̄. Alia est diffinitõ
q̄dditatiua in qua predicata sũt eẽntialia ⁊ de ratõne
diffiniti saltẽ ↄpleta. non sũt tamen de cõceptu formali
⁊ quidditatiuo. Attẽde secũdo ꝙ relatm̄ põt duplr̄
diffiniri. Uno⁰ in ꝓprio genere. ⁊ isto mõ nõ diffinit᷑ ꝑ
suũ coꝛrelatm̄. eo ꝙ nec est genus nec dr̄ñtia relatiui. et
illa diffinitõ nõ est ꝑfecta diffinitõ relati. eo ꝙ nõ expli
cat totã depẽdẽtiã relati. Alia ẽ diffinitõ relati data ꝑ
gen⁹ ⁊ dr̄ñam relati cũ termĩo explicãte depẽdẽtiã rela
tiui. ⁊ illa ẽ cõpleta diffinitõ relatiui. ſʒ non ẽ quiddita
tiua simpliciter. sed solum data per additamentum.

Attende tercio. ꝙ ſm aliquos illa diffinitõ non est
nisi descriptõ. quod et᷑ testatur Poꝛphirius in littera
pulcherrime. qui quidem Poꝛphirius in fine capitu/
li concludendo dicit. nihil igitur superfluum neq̄ʒ mi
nus continet dicta generis descriptio. Dicũt vltra ꝙ
ꝑma diffinitio gener᷑ sic dʒ intelligi. gen⁹ ẽ natura cõis
iue vl'e cui immediate directe ⁊ formaliter supponitur

species ꝑ hoc ꝙ dicit̃ immediate. ⁊ etiā ꝑ hoc qđ dicit̃ vniuersale excludit̃ ens. ꝑ hoc autē ꝙ dicit̃ directe exclu dit̃ differentia. ⁊ ꝑ hoc quod dicit̃ formal'r excludit̃ in/ diuiduum. Et dicunt in diffinitōe natura cōis. naʒ in diffinitōe accn̄tis cōcreti debet poni subiectū eius in rec to loco generis. ⁊ in diffinitōe abstracti debet poni in o/ bliquo loco differētie. Sed hec opinio nō videt̃ ꝓbabi lis q̄ꝛ eadē facilitate diceret̃ de omibus diffinitōnibus nec illud qđ habet̃ in l'ra ꝓdest. q̄ꝛ in l'ra dicit̃ assignaue runt ⁊ diffiniuerūt. ⁊ infra in cap'lo de spē dicit̃ necē ē in vtrisqꝫ rōnibus vti. Ratio autem quam significat no/ mē est diffinitio q̄rto metaphice. Scđo sic. illa diffinitō q̄ cōuertit̃ cū diffinito sic ꝙ nō dat̃ ꝑ aliqđ accn̄s siue ex trinsecū diffinito nō est solū descriptio sed ista ē hmōi ǵ Minor pꝫ. ꝑ porphiriū dicentē ꝙ illa diffinitio cōuer tit̃ cū diffinito. ⁊ etiā in ea nō ponit̃ aliq̄d alteri⁹ generꝭ a diffinito. Qđlibet aūt eiusdē gn̄is qđ p̄dicat̃ de aliq̄ eiusdē generis est ꝑ se supi⁹ ad ipm q̄ꝛ nec inferius nec dispatū. Tercio sic. Illa diffinitio q̄ est ex p̄dicatis ꝑ se in q̄ nō cadit subiectū si sit cōuertibilis cū diffinito ē eius ꝓpa diffinitio septio metaphice. sed ista ē hmōi. pꝫ q̄ꝛ in ipa nō cadit aliqđ subiectū vl' aliqđ accn̄s. Quar to sic. ista diffinitio nō est descriptiā q̄ explicat totū esse ipius diffiniti. sed sic ē de ista diffinitōe ǵ. Minor patꝫ q̄ꝛ dat̃ ꝑ correlatm̄. ⁊ totū eē relatiui ē ad correlatiuū ǵ Relinq̄t̃ ergo ꝙ hec diffinitō generis nō est solū descrip tiua. Attēde q̄rto. ꝙ in diffinitōe generis ħ nomē qđ nō refert rem p̄me intētōis sed refert vl'e scđe intētōnal'r captū tanqꝫ gen⁹ diffiniti. ita ꝙ idē sit dictū. Gen⁹ ē qđ p̄dicat̃ id ē vl'e ⁊ totū residuū poneret̃ loco differētie. et ille cōpatiu⁹ pluribꝫ nō debet teneri cōpatiue sed positi ue vt scꝫ idē est ꝙ de multis. Si eñ accipetur cōpatiue tūc eēt sensus ꝙ gen⁹ p̄dicat̃ de pl'ibus q̄ꝫ sint differētia specie. ⁊ etiā hec coniūctio ⁊ nō tenet̃ copulatie sed expo sitiue ut scꝫ tm̄ valet sicut id est. Est ǵ illa diffinitō ge/ neris in rōne p̄dicabilis gen⁹ est vl'e aptū natū p̄dicari de pluribꝫ differētibꝫ spē in q̄d.

Dic primo Q relatm̄ siue reale siue rationis pōt diffiniri q̄d/ ditatiē in ꝓprio genere. pa/ tet sic. q̄ꝛ relatm̄ hꝫ gen⁹ ⁊ differentiam de genere relatio nis. licꝫ ille cōmuniter sint nobis innoiate eo ꝙ relatio nes habēt debilissimū esse ⁊ ꝑ ꝯn̄s etiā debilē cognos/ cibilitatem. Dic secundo. ꝙ relatm̄ sufficienter pōt diffiniri ꝑ suū gen⁹ circūloquēdo differentiā ꝑ suū cor relatiuū. Dic tercio. ꝙ p̄dcā generis diffinitio ē q̄d ditatiua patꝫ sic. q̄ꝛ illa diffinitio est q̄dditatiua q̄ con stat ex ꝓprio genere ⁊ ꝓprijs differētijs sed illa ē hmōi. i/ gitur. Minor patꝫ. q̄ꝛ ꝑ hoc qđ dicit̃ ꝙ p̄dicat̃ de pluribꝫ explicat̃ gen⁹ diffiniti. Et ꝑ hoc ꝙ dicit̃ differentibꝫ i eo ꝙ quid ponit̃ differētia. vnde p̄dicari de pluribꝫ diuidi tur in p̄dicari de pluribꝫ numero vl' spē. Et p̄dicari de pluribꝫ iterum diuidit̃ in p̄dicari in q̄d ⁊ in quale tan q̄ꝫ ꝑ p̄mos modos p̄dicādi. ǵ manifestū est ꝙ p̄dicari đ pluribꝫ differentibꝫ specie in quid sunt ꝓprie differentie ipius generis faciētes ipm differre a quolibet alio.

Questio Tercia vtrū iste ꝓpōnes sint cō/ cedēde gen⁹ est genus. Gen⁹ est species differentia est species.

Dic breuiter ꝙ illa ꝓpō genus est genus potest habere sex sensus. p̄mus sensus est cum genus tenet̃ ꝓ p̄ma in/ tentione tam in subiecto q̄ꝫ in p̄dicato. Secund⁹ ꝙ te/ neat̃ scđe intentional'r vtrobiqꝫ. ⁊ istis duobꝫ modis est p̄dicatio eiusdem de seipō. Tercius est ꝙ teneat̃ gen⁹ in subiecto ꝓ fundamento scđe intentōnis. ⁊ in p̄dica/ to ꝓ secūda intentione. ⁊ sic est p̄dicatio denominatiua sicut si diceret̃ animal est genus. Quartus ecōtra ⁊ sic est p̄dicatio materialis similis huic. genus est animal. Quint⁹ est accipiēdo gen⁹ ꝓ secūda intētione tam in sb iecto q̄ꝫ in p̄dicato. sic tamen ꝙ in subiecto capiat̃ vt fūn mentum secūde intentōis. Et sic est p̄dicatio denomi/ natiua significans ꝙ hec scđa intentio genus est natura p̄dicabilis de pluribꝫ spēbus in quid. siue hec scđa intē tio genus habet sub se multas spēs. Sext⁹ sensus pos/ set esse ecōuerso. Istis autē duobꝫ vltimis modis ista ē simpl'r falsa genus est gen⁹ eo ꝙ hec intentio genus non predicat̃ nisi de hac secūda intentione genus ⁊ de illa et differunt solo numero. Sed de ista gen⁹ vl' drn̄a est spe cies dicendum est ꝙ si teneant̃ vniformiter hoc est eodē mō tā in subiecto q̄ꝫ in predicato falsa est. si vero teneā tur in subiecto vt quid id ē vt obiectum intelligibile et in predicato vt mod⁹ id ē ꝓ scđa intentōe fundata in ta li obiecto ꝓpositiones ille reddunt̃ vere.

Questio Quarta. vtrū genus posset sal/ uari in vnica eius specie. Pro c⁹ solutione. attende p̄mo. ꝙ gen⁹ saluari in vna specie potest intelligi dupl'r. vno mō ſm eius essentiam. Alio modo ſm eius potestatem. Diffe rūt aūt essentia ⁊ potestas q̄ꝛ essentia est fundamentum ipsi⁹ potestatis. Potestas autem est relatio aptitudina lis que dicit̃ cōicabilitas gn̄is ad pl'es spēs. Attēde secūdo. ꝙ genus saluari posse in vna specie ſm suā po/ testatem potest intelligi dupl'r. vno modo formal'r ⁊ sb iectiue. Alio mō termiatiue ⁊ cōpletiue.

Dic primo Q genus ſm suam essentiā potest saluari in vnica specie patet. q̄ꝛ essentia ge/ neris est indiuisibilis. ergo vbicūqꝫ repitur ibi tota re/ perit̃. Si ergo est in vna spē est ibi tota. Dic secūdo ꝙ genus potest saluari in vna specie ſm eius potestatē formal'r ⁊ subiectiue. hoc ē dictu ꝙ in vna specie reperit̃ formalis rō ipsi⁹ potestatis. scꝫ cōicabilitas. Et subiec tiue nā vbicūqꝫ repit̃ subiectū alic⁹ relatōis aptitudial' ibi repit̃ ipsa relatio. Sed tota essentia generis q̄ ē fun damentum ipsius relationis aptitudinalis pōt saluari in vnica specie ergo ⁊ tota eius potestas. Dic tercio ꝙ genus nō potest saluari ſm eius potestatem cōpletiue et termiatiue in vnica spē. hoc est dictuꝫ ꝙ vna spēs nō termiat totā potestatē gn̄is. patet sic. q̄ꝛ potestas generis est q̄dam relatio aptitudinal' habēs ꝓ fundamento essentiā generis. ⁊ ꝓ cōpleto ⁊ adeq̄to termio species po/ sitas. ǵ cōpletiue ⁊ termiatiue nō potest saluari nisi in speciebus oppositis. Ex istis patet ꝙ genus necessa/ rio req̄rit pl'es spēs etiā actu. Et non solum potentia nec aptitudie pꝫ autoritate ⁊ rōe. autoritate Boetij in libro diuisionū q̄ dī idcirco sub gn̄e min⁹ duabꝫ spēbus eē nō possunt. Et q̄rto topicorūꝫ. si spēs predicat̃ de eq̄ libꝫ cū gn̄e infirmit̃ illđ qđ ponit̃ ꝓ genere q̄ꝛ sp de pauci oribꝫ oꝫ spēm predicari q̄ꝫ gen⁹. Rōe sic. q̄ꝛ habere pl'es spēs ponit̃ in diffinitōe generis. ⁊ gen⁹ ex sua rōe diuidi tur ꝑ drn̄as oppositas. q̄ꝛ vtraqꝫ adueniēs generi ꝯsti tuit spēm. ǵ sub genere nō pn̄t eē pauciores spēs duab⁹.

Questio Quinta vtrū gen⁹ p̄dicet̃ de pl'i bus spēbꝫ rōe sue eē̄ntie. vl' rōne toti⁹ potestatis. vel ratione par tis potestatis. Pro cuius solutione. attende primo

ꝙ genus pȏt ꝑdicari dupl'r de suis spẽbus. vno mõ rõe eẽntie ꝑcise abstrahẽdo a rõe supioris vl' iferioris. Alio mõ rõe sue potestatis vtputa rõe drñaꝝ ꝑ quas cõtra/ hit ad cõstitutõem suaꝝ speꝝ. Et h pȏt cõtingere du/ pl'r. vno mõ rõe sue potestatis Alio mõ rõe ꝑtis potesta tis vtputa rõe vni⁹ drñe ꝯstitutiue spẽi. Attẽde scd̃o ꝙ aptitudo ⁊ differẽtia sic drñt. nã aptitudo ẽ inclina° rei fm se ad aliqd vl' magis nõ repugnãtia Potẽtia aũt est ordo ad actũ. nã potẽtia pt eẽ sine aptitudie ⁊ etiam aptitudo sine potẽtia. Exẽplũ pmi vt possibile ẽ graue esse sursum nõ tñ est ibi aptũ natũ eẽ q2 repugnat ei fm se. Exẽplũ scd̃i. cec⁹ est apt⁹ ad videndũ q2 ꝑuatio ẽ ne/ gatio forme in subiecto apto nato ex. v. metaphice. Nõ est ãt possib le cecũ videre q2 a ꝑuatõe in hitũ ipossibi/ le ẽ fieri mutatõem fm phm in postꝑdicamẽtis

Dic primo

ꝙ genus ꝑdicat de suis spẽbus rõe toti⁹ eẽntie ⁊ etiã rõe potestatis ei⁹. pz sic. Nã gen⁹ rõe sue eẽntie ⁊ potestatis hz ꝙ sit gen⁹. er/ go etiã ab ea hz ꝙ ꝑdicet de plib⁹ spẽbus. Dic scd̃o ꝙ gen⁹ nõ ꝑdicat de pluribꝰ spẽbus rõe vni⁹ ꝑtis pote/ statis. patet sic. q2 ista ꝑs ꝯuertit cuz vna spẽ quã cõsti tuit g rõne ei⁹ nõ ꝑdicat de pluribꝰ Dic tercio. ꝙ ad rõem gñis pme intẽtõnal'r capti nõ reqrit ꝙ actu ꝯcipi ant sue spẽs ꝑ spẽm intelligibilẽ. vl' ꝙ actu existãt in reꝝ natura sed sufficit ꝙ sint apte nate ꝯcipi vl' apte nate ex istere pz sic. q2 accidit generꝫ pme itẽtõnal'r capto ꝙ ei⁹ spẽs cõcipiãtur vl' existãt in reꝝ natura. g

Ad rationes

Añ oppositũ. ad pri/ mã dicit ab aliqbus ꝙ licet spẽs supponãt enti cũ ens nõ est vniuocũ sed equocũ. ⁊ licz supponat drñe h tñ nõ ẽ directe sed indirecte Vl' dicit ꝙ licz enti supponat spẽs h tñ nõ est imediate sed mediate. Sz di cenduz est ꝙ licz enti supponat spẽs tñ ipz nõ ẽ vl'e limi tatũ de quo solũ h intendim⁹. sed differẽtia nõ supponi tur generi tãꝙ suũ ꝑ se subijcibile eo ꝙ gen⁹ nõ ꝑdicat de differẽtia ꝑ se sed denoĩatiue siue ꝑ accñs Ad secũ daz dd̃z ꝙ licet gen⁹ ⁊ spẽs significãt vnã naturã real'r nõ tñ significãt vnã ex natura rei. Vñ distinctio ex na/ tura rei sufficit ad hoc ꝙ aliq se habeãt ꝑ modũ supio/ ris ⁊ inferioris. Si tñ loquamur de intentõibꝰ dd̃m est ꝙ ipe nõ significãt vnã naturã sed significãt intẽtões re aliter distinctas. Ad terciã dr cõcedẽdo maiorez ꝙ negãda est mior. vñ in ista diffinitõe nõ est nugatio. nã inter illas dcões pluribꝰ ⁊ differẽtibꝰ mediat illa cõiũc tio ⁊ expositiue tẽta. Vl' dicat ꝙ iste due ꝑticule sunt re ferende ad diuersa. ita ꝙ ꝑ hoc ꝙ dicit ꝙ ꝑdicat de plu ribus intelligat vl'e qd̃ est gen⁹ diffiniti. ⁊ ꝑ residuuz in/ telligat differẽtia ⁊ tũc nõ erit nugatio Ad quartam patz solutio. nã gen⁹ ẽ spẽs vl'is si ipm capiat vt qd. licz nõ sit si capiat vt modus. Ad qntũ dicit. negando se cũdam ꝑtem añcedẽtis. nã aĩal est gen⁹ denoĩatiue licz nõ sit gen⁹ qdditatiue

Pẽs autem

Istud est secundum capittulũ hu/ ius tractatus. in quo Porphirius determinat de specie. Et continet quattuor ꝑtes ꝑncipales. in pria po nit diffinitionem speciei. in secũda declarat ea que dicta sunt de genere ⁊ specie. ⁊ diuidit tam genus ꝙ speciem. In tercia infert quedam correla ria ex ꝑcedentibꝰ. Et in quarta determinat de ipo in/ diuiduo. ꝑtes patebũt in ꝑcessu Dicit g pmo ꝙ spẽs si/ gnificat formã. id ẽ dispõem exterioꝝ vt figuratõem cor poris. Et fm hãc acceptõem dictũ est ꝙ spẽs. id ẽ pul/ chritudo ꝑami digna ẽ imperio. vñ ꝑamus ꝓpter suã ꝟ/ tutem ⁊ dispõem dign⁹ erat imperio. ⁊ a spẽ illo mõ dicta aliqs dicit speciosus formosus vl' turpis. Dicit autez species) Ponit aliã acceptõem spẽi. dicẽs ꝙ spẽs dicit ea q̃ est sub assignato genere id ẽ sub determiato. Et il lo mõ solemus dicere hoĩem esse spẽm aĩalis. ⁊ albũ id ẽ albedinẽ spẽz coloꝝ. ⁊ triãgulũ eẽ spẽz figure. Qꝫ si etꝫ Remouet dubiũ. nã supi⁹ gen⁹ est diffinitũ ꝑ spẽm g spe cies nõ debꝫ ꝑ gen⁹ diffiniri eo tũc ꝯmitteret circul⁹. io dicit ꝙ q2 genus ẽ alicui⁹ gen⁹ scz spẽi. ⁊ spẽs ẽ alicuius spẽs. videlicet gꝫ igit optet in vtroꝛũꝗ rõibus vtrisꝗ vtiꝗ. Assignãt aũt. ꝓsequit de diffinitõe spẽi logice et diuidit in tres ꝑticulas. in pma ponit tres diffinitõ nes spẽi dicẽs ꝙ phi sic assignãt spẽm. spẽs est q̃ ponit sub genere scz assignato. Amplius aũt. Scd̃a diffi/ nitio spẽi ponit. dicẽs spẽs est de q̃ gen⁹ in eo ꝙ qd̃ sit ꝑ/ dicat Tercia diffinitio Spẽs est q̃ de pluribꝰ ⁊ diffe/ rentibꝰ numero in eo ꝙ qd̃ sit ꝑdicat Differũt aũt iste tres. diffinitões ab inuicẽ. q2 vltia solũ cõueit spẽalissiẽ sed alie due cõueniunt tã spẽalissime ꝙ subalterne Planũ ãt erit) in ista scd̃a ꝑte declarat ꝙ spẽs ponitur sub assignato genere. Et ꝙ est qdam spẽalissima. Alia ꝟo nõ spẽalissima. dicẽs ꝙ illud qd̃ dictũ est erit mani/ festũ h mõ supponẽdo ꝙ in vnoꝗꝗ ꝑdicamẽto sunt que dã gñalissima qdã spẽalissima ⁊ qdã itmedia. vñ gen⁹ gñalissimũ ẽ sup qd̃ nõ est alid̃ supueniẽs gen⁹ Spẽalis sima ẽ sub q̃ nõ erit alia inferior spẽs. Intermedia sunt gña ⁊ spẽs ad alid̃ qdã ⁊ ad alid̃ sũpta. i. cõꝑata Sic aũt) Declarat suã cõclusionẽ dupl'r. pmo tali exẽplo in ꝑdicamẽto substãtie. Substãtia ẽ pmũ gen⁹ sub q̃ cõti net corp⁹ sub corpe corp⁹ aĩatũ. sub q̃ aĩal sub aĩali. aĩal ratõnale sub quo homo sub homine vero Socrates et plato ⁊ qui sunt ꝑticulares homines. Inter ista autem substãtia est generalissimũ. quia est genus soluz. ⁊ non spẽs. homo vero est spẽalissimum quia est solum spẽs ⁊ nõ genus. Intermedia autẽ sunt genera ⁊ spẽs. Corp⁹ eñ est spẽs substãtie ⁊ genus aĩati corpis. Corpus aĩa/ tum ẽ species corpis ⁊ genus aĩalis. Animal aũt est spe cies corpis animati ⁊ genus animalis rationalis. Sed animal rõnale est species animalis, genus autem hoĩs homo autem est species animalis rõnalis. nõ aũt gen⁹ ꝑticularium hominum sed solum species. ꝓbat. q2 om ne quod primum est ante indiuidua est species solum et nõ gen⁹ (Quare eqdem) Infert ex dictis qdaz corre laria. pmũ correlariũ est. ꝙ sicut substãtia est gen⁹ gña/ lissimũ eo ꝙ nihil est sup eã sic hõ ẽ spẽs spẽalissima cũ nõ habeat post se spẽm sed solũ indiuidua vt socrates et plato. Illa autẽ q̃ sunt in medio sunt spẽs eorum que sunt sup ipa ⁊ gña eorum q̃ sunt post ipa. Extrema vero) Ponit scd̃m correlariũ dicẽs. ꝙ ideo intermedia hñt duas habitudies. vnã scz q̃ est ad supiora fm quaz dicunt spẽs ⁊ vnã que est ad inferiora fm quã dicuntur genera. Extrema autẽ habẽt vnã habitudinem tãtum Nã gñalissimũ hz hitudinẽ ad inferiora cũ sit gen⁹ oĩm inferiorum. sed non habet habitudinem ad superiora cum sit supremum ⁊ primum principium. Sed specia/ lissimum habet habitudinem ad omnia supiora quo rum est species sed non habet habitudinẽ ad inferiora

sed dicitur species superiorum ⁊ etiam inferiorum di/
uersimode quia est species indiuiduorum velut ea con
tinens. superiorum autem velut que ab eis continetur
(Determiant ergo) Ex istis infert diffinitiones duas
generalissimi. ⁊ tres specialissimi. ⁊ vnam intermedio/
rum. prima diffinitio generalissimi est generalissimuz
ē quod cum sit genus non potest esse species. Secunda
generalissimum est supra quod non est aliud superue/
niens genus. Prima diffinitio specialissimi est specia/
lissimum est quod cum sit species non potest esse genus
Secunda specialissimum est quod cum species non di
uiditur in species. Tercia specialissimum est quod de
pluribus ⁊ differentibꝫ numero in eo ꝙ quid sit predi/
catur. sed diffinitio intermediorum est hec. Interme/
dia sunt genera ⁊ species ad aliud quidem ⁊ ad aliud
sumpta vt agamenon. declarat predictā conclusionē a
simili ꝑ coordinationem ciuilem. q2 in coordinatōe ci/
uili aliqs ē ita pater ꝙ nō filiꝰ vt iupiter. aliqs ita fili
us ꝙ nō pater. vt agamenon. Alij sunt patres ⁊ filij re/
spectu diuersoꝝ sicut atrides pelopides ⁊ tantalides
ergo a simili in coordinatōe predicamentali aliqd ita
erit genus ꝙ non species. ⁊ alqd ita species ꝙ non genꝰ
et aliqua erunt genera ⁊ species respectu diuersorū. Et
nota ꝑ isto exemplo ꝙ in genelogia regum grecorum A
gamenon fuit filius Atrij ⁊ nō fuit pater alicuius Atri
us ꝟo fuit pater agamenonis ⁊ filius pelopis. Pelops
vero fuit pater atrij ⁊ filius tantali. Tantalus vero pa
ter fuit pelopis ⁊ filius iouis. Jupiter vero omnium fu
it pater primus ⁊ nullius fuit filius. ⁊ istud est poeticū
Nam ſm Arestotilem nō est dare primum hominem
neqꝫ ſm fidem iupiter fuit ꝓmus sed adam (Sed in fa
milijs) Ponit dissimilitudiuem inter istas coordina/
tiones ne aliquis credat ꝙ sit omnino simile. Nam in
familijs id est in coordinatōibus ciuilibus omnia re/
ducuntur ad vnum primum vt puta ad iouem sz i gnī
bus ⁊ spēbus. nō sic se habet id ē in coordinatōibꝫ ꝓdi
mentalibꝫ plures coordinatōes nō pnt reduci ad vnū
principium. nā si reducerent ad vnuz ꝓncipiū pm max
ime hoc esset ad ens sed hoc nō. Probat primo sic. quia
ens nō est vnum commune genus omnium ergo. Ante
cedens ꝓbat ꝓmo. q2 dicit Arestotiles in ꝓdicamētis
ꝙ decem genera sunt decem rerū ꝓma ꝓncipia. Probat
secūdo hac rōe q2 si ens esset genus ad omnia ꝓdicamē
ta. omia dicerent entia vniuoce sed cōsequens est falsū
ergo. falsitatez cōsequētis ꝓbat dupl'r. ꝓmo sic. quia si
quis omnia entia vocet equiuoce inquit ⁊ nō vniuoce
nūcupabit. Scđo sic. q2 ens ꝓdicat solum ſm nomē et
nō ſm diffinitōem rōis q̄ est ſm nomē ꝓdicat equoce
(Decem enī) Jsta est tercia ps ꝓncipalis in qua autor
remouet dubium dictū est em ꝙ sunt tm̄ decem gnālissi
ma. posset forte aliqs credere ꝙ tm̄ essent decem specia
lissima. Et dicit ꝙ decem sunt gnālissima. specialissiā
ꝟo sunt in numero quodā sed nō ita diffinito. id ē det/
miato seu nobis cognito. Jndiuidua aūt q̄ post spēalis
sima sunt infinita sunt hoc est in infinitū multiplicari
possunt ideo merito descendentem a generalissimis ad
spēalissima iubet plato qescere. Nā descēdentē a gnālis
simis ad spēalissima oprtet diuidere specificis differen
tijs sed vltra spēalissima nō sunt drn̄e specifice. Ptz eti
am quia sicut idem plato inquit infinita relinquenda
sunt ab arte. neqꝫ horum potest fieri disciplina. sed
indiuidua sunt infinita ergo ⁊c̄. (Descendentibus igi
tur) Ponit autor quattuor conclusiones. prima est des
cendentibus ad specialissima necesse est diuidentem ꝑ
multitudinem ire. descendens enim a generalissimo ad
specialissima per media semper venit per multitudinē
differentiarum (Ascendentibus vero) Secunda con/
clusio ascendentibus ad generalissima necesse est colli/
gere multitudinem. Nam ascendendo a specie ad spe/
ciē ascenditur ad magis commune. sed commune sem
per est collectiuum ⁊ ad vnatiuum diuisum vero sem/
per est quod singulare est. (Participatione enim).
Tercia conclusio est. ꝙ participatione speciei plures
homines sunt vnus homo. et vnus homo communis
sit plures homines in singularibus. Quarta conclu/
sio que recapitulat predicta est ꝙ dictum est de genere
et de specie qd sit vtrumqꝫ. et ꝙ genus vnum habet plu
res species. diuisio enim generis semper est in plures
species. Dictum est etiam ꝙ genus predicatur de spe/
cie ⁊ non solum genus de specie predicatur ymmo gene
raliter omnia superiora predicantur de suis inferioribꝫ
(Oportet autem) Remouet dubium. posset enim ali
quis credere ꝙ sicut genus predicatur de specie. ita spe
cies de genere. Dicēs ꝙ neqꝫ species ꝺ genere sibi proxi
mo neqꝫ de superioribus predicatur. Non enim con/
uertitur ꝓdicatio istorum. quia oportet equa de equis
predicari. vt hynnibile de equo. et maiora de minoribꝫ
vt animal de homine. minora vero de maioribus mi/
nime. non enim animal est homo sicut homo est aīmal
(De quibus autem species) Infert tria correlaria. pri
mum est de quocumqꝫ predicatur species de illo predi/
catur genus illius speciei ⁊ genꝰ illius generis vsqꝫ ad
generalissimum quia si socrates est homo ⁊ homo ē aīal
⁊ animal est substantia verū est dicere socratem eē
hoīem ⁊ aīal ⁊ substantiam. semꝑ enī suꝑiora de inferio
ribꝫ ꝓdicant. Secūdū correlarium spēs ꝓdicat de indi
uiduis. Genus autem de specie ⁊ indiuiduo. Genera/
lissima autem de genere ⁊ de generibus si plura sint ge/
nera subalterna. Tercium correlarium generalissimuz
ꝓdicatur de omnibus generibus speciebns ⁊ indiui/
duis sub se positis. Genus autem quod est immediate
ante specialissimum de omnibus specialissimis dicitur
et de indiuiduis species vero solum de omnibus indi
uiduis (Indiuiduum autem) Jsta est quarta ps ꝓnci
palis istius capituli in qua porphirius determinat de
indiuiduo. ꝓmo ponens diffinitōem eiꝰ, dicens: ꝙ in
diuiduum est quod predicatur solum de vno ꝑticulari.
Exemplum vt socrates ⁊ hoc album ⁊ suffronici filius
si solus sit ei socrates filius. vnde ſm aliquos primum
exemplum est de indiuiduo determinato. secundum aūt
de indiuiduo vago ⁊ tercium est de indiuiduo circum
locuto (Indiuidua ergo dicuntur) Autor describit in/
diuiduum per accidentia que ducunt nos in cognitio
nē ipiꝰ indiuidui dicēs indiuidua q̄ dicunt hmōi q2 ꝓ/
prietatibꝫ ꝯsistit vnūqdqꝫ illoꝝ. quaruz collectio nūqꝫ
in alio eadē erit. vnde nō est intelligendum ꝙ autor h
velit diffinire indiuiduū ꝑ ea ex quibꝫ cōponitur ⁊ ma
gis per accidentia que circumstant et quo ad nos dis/
tinguunt vnum indiuiduum ab alio. ita ꝙ per huius
modi proprietates nos arguimus distinctienem vni/
us indiuidui ab alio. Vn̄ dicit ꝙ ꝓprietates Socratis
numqꝫ in alio particulari sunt eadem. sed proprietates
hominis in communi sunt eadem in pluribus particu
laribus hominibus in eo ꝙ homines Que autē sunt
proprietates indiuidui dictum est in summulis. conti/
nentur eniz in hijs versibꝫ Forma figura locꝰ stirps ⁊c̄

ꝓprietates aũt hominis in cõmuni sunt risibile flebile
et hic non loquitur autor de indiuiduis accidentium
sed solum de indiuiduis substantie Conueniẽt igit
infert correlarie ꝙ indiuiduum continetur sub specie
tãꝗ̃ ꝑ se iferiꝰ sub suo supiori et spẽs eodẽ mõ sb genere
⁊ sic genꝰ est qđdã totũ respectu spẽi ⁊ idiuiduũ est ps
spẽi Sed species est totũ ⁊ ps cꝫuis diuersimode qꝛ ẽ
ps alterius scꝫ generis sed est totum respectu alterius
scꝫ indiuiduis De genere quidam finaliter recapitu
lat que dicta sunt a ꝓncipio tractatus vsqꝫ ad locũ di
cens de genere quidã ⁊ spẽ quid sunt ⁊ ꝗd generalissi-
mũ ⁊ quid specialissimũ ⁊ ꝗ genera ⁊ spẽs sunt eadeꝫ
ħ est que sꝫ simul genera ⁊ spẽs siue genera subaltna
⁊ que sunt indiuidua ⁊ quot modis genus ⁊ spẽs di-
cantꝰ sufficienter dictũ ẽ. ex isto textu sequuntꝰ quatuor
Primũ est ꝙ vnũ correlatiuoꝝ ponitꝰ in diffinitiõe
alterius ⁊ ecõuerso. dꝛ eñ ꝙ qꝛ ista sunt alicuiꝰ scꝫ ad
inuicẽ necc̃ario est in rõnibus. i. diffinitõibus vtrorũqꝫ
vtrisqꝫ vti. vñ genus est alicuius genus ⁊ spẽs alicuiꝰ
spẽs. ideo sunt relatiua ⁊ ex ħ sequitꝰ ꝙ ꝗcũqꝫ cognoscit
vnũ relatiuoꝝ distincte cognoscit ⁊ reliquũ. qꝛ noticia
diffinitiua est distincta ⁊ vnũ istoꝝ diffinitꝰ ꝑ reliquuꝫ
Scđo sequitꝰ ꝙ in generibus generalissimis nõ ẽ deue
nire ad vnũ ꝓmũ genus. ⁊ ꝙ decẽ genera nõ sunt decẽ
tmini vocales scriptibiles vel mẽtales sꝫ sꝫ decẽ rerũ
ꝓma principia Et vlterius ꝑm intentioneꝫ porphirĳ
ens est equocũ ⁊ nõ vniuocũ Et ad ħ ꝓbanduꝫ allegat
autoritatẽ non arestotilis. eo ꝙ in nullis libris eius re
ꝑitꝰ sꝫ potius platonis quẽ in maiori ꝑte illius libri in
sequitꝰ. nec opꝫ exponere istã autoritatẽ neqꝫ rõem sic
dꝛ franciscus. eo ꝙ illa expositio corrũpit textuꝫ. qꝛ dꝛ
ꝙ solũ nomẽ ensꝫ est eis cõe ⁊ nõ diffinitio ꝑm illos non
qũo tñ hoc sit intelligẽdũ ⁊ an in hoc passu autoritas
por. sit recipienda postea patebit Dicit tñ ħ francis-
cus. dicere ens esse equocũ ⁊ dicere decẽ ꝑdicamẽta en
tia appellari videtꝰ oppositũ in adiecto. qꝛ ꝗcũqꝫ plĩ
numero enũciantꝰ hñt cõe illud qđ tali noie significatꝰ
⁊ ideo nõ dicimus in equocꝫ aial verũ ⁊ alꝰ pictuꝫ esse
duo aialia sꝫ duas aialis acceptiões et ita decẽ ꝑdi-
camenta nõ eẽnt decem entia sꝫ decẽ entiũ acceptiones
Et hoc ꝯfirmatꝰ tum ꝓmo qꝛ illa ꝗ sꝫ diuersaꝝ rõnũ
inꝗ̃ntũ talia nõ numerantꝰ. sicut hõ ⁊ azinus inꝗ̃ntum
talia non sunt duo hõ ⁊ azinus Tum scđo qꝛ illa que
numerãtꝰ inꝗ̃ntũ numerantꝰ sunt vnius rõnis sicut hõ
⁊ azinus dicuntur duo aĩalia ⁊ duo corpora Tum
tertio qꝛ vbi sꝫ plures entitates ibi ẽ entitas ⁊ entitas
⁊ ꝑ ꝯñs entitas est iterata Si aũt scđa nõ eẽt eiusdem
ratõis cũ ꝓma iam non esset entitas iterata sꝫ alia no-
ua incepta Tum quarto. qꝛ in ordine decẽ ꝑdicamen
toꝝ entitas ꝑ prius de substantia dꝛ ⁊ ꝑ posterius de
alĳs vt oẽs ꝯcedũt. ratio aũt entis non põt esse in aliꝗ
ꝑ prius nisi in alio eadẽ fuerit posteriꝰ. alioquin si alia
ratio esset in posteriori iam ista non esset posteriꝰ in vno
ꝗ̃ in alio Tertio sequitꝰ ꝙ omniũ indiuiduoꝝ idistin-
ctoꝝ ꝑm speciem est vna natura specifica. qꝛ dꝛ ꝙ spẽs
est collectiua multoꝝ in vnã naturam ⁊ ex hoc sequitꝰ
ꝙ vnitas specifica non solũ est in aĩa sꝫ i reꝝ natura
Secũdo sequitꝰ ex eodẽ ꝙ speꝝ indistinctarum ꝑm ge-
nus est vnus conceptus realis circũscripto ope nostri
intellectus qꝛ dꝛ ꝙ genus est magis collectiũ multoꝝ
in vnã naturã ꝗ̃ spẽs Tertio sequitꝰ ex eodẽ ꝙ ꝑticipa
tione speciei plures hoĩes sꝫ vnus homo in spẽ Quar
to sequitur ex eodẽ ꝙ vnus homo cõis est plures hoĩes
quia vnus ꝑm speciem diuiditur in plures ꝑm nume-
rum ⁊ illa vnitas specifica ⁊ generica est in natura cir
cũscripto ope intellectus Quarto sequitꝰ ꝙ quicquid
est superius supiore est supius inferiore. ⁊ quicquid ẽ
inferius inferiore est inferius supiore. nam de ꝗbuscũ-
qꝫ ꝑdicatur species de his necessario et speciei genus
⁊ generis genus vsqꝫ ad generalissimũ Ex eodẽ sequi
tur scđo ꝙ ꝗdquid est maius maiore est maius mino-
re et quicquid est minus minore est minꝰ maiore Ter-
tio sequitꝰ ex eodem ꝙ quicquid est prius priore et ꝓus
posteriore et quicquid est posterius posteriore est po-
sterius priore Quarto sequitꝰ ex eodem ꝙ quicquid cõ
tinet ꝯtinens ꝯtinet contentum et quicquid continetꝰ
a contento continetur a cõtinente et ꝑm istũ modum
sumitꝰ hec regula Quicquid est causa cause est causa
causati

Queritꝰ Sexto. vtꝝ diffinitões speciei sint ꝯuenienter assignate Arguitur primo ꝙ nõ qꝛ hec diffinitio spẽs
est qđ ꝑdicatur conuenit generi. nam genus ꝑdicatꝰ de
pluribus differentibus numero in quid. ꝰg male est as
signata Assumptum patet qꝛ de quocũqꝫ dꝛ inferius
ꝗdditatiue dꝛ etiã supius eius Scđo sic. eiusdẽ rei
nõ sunt plures diffinitiones ex sexto topicoꝝ. sicut nec
multe essentie qꝛ sic non esset diffinibilis. si aũt species
ꝯuenienter diffinitꝰ a por. hac diffinitione. spẽs est que
ponitꝰ sub assignato genere alia nõ erit bona Tertio
sic. accidens predicatur in quid de pluribus differen
tibus numero. et tamen non est spẽs. ꝰg Quarto sic
ista diffinitio conuenit diffinitioni. ipsa eñ predicatur
de pluribus differentibus numero in quid. ꝰg Qui
to sic. species inꝗ̃ntum species non habet ordinem ad
inferiora sed solum respicit superiora sub quibus con
tinetur tanꝗ̃ ps subiectiua. ꝰg non debet diffiniri per
ꝑdicari de pluribus Et ꝯfirmatur qꝛ esse predicabile
⁊ eẽ subĳcibile sunt opposita que non insunt eidem. ꝰg
non debet diffiniri per predicari si dicatur ꝙ relatiue
opposita bene possunt inesse eidẽ respectu diuersorum
licet non respectu eiusdem Contra quia sequeretur ꝙ
idem posset referri ad plura quod negat phus quinto
methaphisice

Inoppositum est porphiriꝰ in textu Pro solutione illiꝰ questionis soluende sunt quinqꝫ questiones ꝑtiales.

Questio prima. vtrum modi speciei sufficienter sint assignati Pro cuius solutione. Attende primo ꝙ
autor hic non curauit enumerare modos speciei nisi ꝗ
sunt ad ꝓpositum. licet eñ species possit accipi pro ac-
cidente generali et pro similitudine rei et pro actu quo
aliquid cognoscitur et ꝓ aromate Isti tamen modi nõ
deseruiũt ad ꝓpositum sed solum ille modus quo spe-
cies accipitur pro forma. accipiendo formam vt est spe
ciositas naturalis consistens in debita commensura-
tione et proportione membrorum et ab illa dicitur ali-
quis formosus Attende scđo. ꝙ translatum est hoc
nomen species ad vsum phisicorum. vñ dꝛ sexto topi-
corum omnes transferentes se ꝑm aliquam similitudi
nem se transferunt. sicut aũt in ciuilibus species dicitꝰ
formositas vel pulcritudo que venit ab actualitate sic
etiam species logica dicitur pulcritudo. quia in ea po-
tentialitas generis est determinata vltima actuali-

tate formali. non enim est amplius in potentia formali ꝛ ideo dicitur species athoma id est indiuisibilis. Sed differunt in hoc. qꝛ species ciuilis est in eo cuius est sicut accidens in subiecto species vero logica sicut ps subiectiua in suo toto vel sic totū vl'e in sua pte Attēde tertio ꝙ alphorabi⁹ ꝛ auicēna circa presentem textum inducūt istam difficultatē cū due sint assignatōes spēi q̄ꝝ vna est spēi spēalissimi. ꝛ alia subalterne ad quam illaꝝ sit noⁿ spēi pus translatū a similitudine illa. qua spēs dr vniuscuiusqꝫ forma vel formositas circa quaz difficultatē dubitās inuenit auicēna. ad quā pmo significandū sit trāslatū noⁿ spēi Spēs ei subalterna que sub assignato genere ponit Et de qua genus in eo ꝙ qd sit p̄dicat. pmo occurrit descēdentib⁹ a genere generalissimo. in illo eñ descensu subalterna spēs est ad quā pmo format ꝛ distinguit gener̄ potētia ꝛ sic videt p⁹ occurrere spēs subalterna ꝛ ita nomē speciei pmo trāslatū ē ad illā Et ꝯfirmat cū ista trāslatio fuit ꝑ intellectā. cui pmo occurrit spēs subalterna. videt ꝙ nomen spēi pus translatū sit ad ipam In oppositū huius tñ ē ꝙ formatio potentie generis nō est ꝯpleta nisi in specie specialissima Illud eñ qd est formatū in spē subalterna adhuc est in potētia ad vlteriorē actū. g sua natura nō hꝫ plenā formositatē. illud aūt ad cui⁹ silitudinez transfert spēs. ē ꝑfecta rei pulcritudo siue speciositas. videt g ꝙ h nomē pus transfert ad spēz spēalissimā. qꝛ ꝑfecti sui generis ꝛ potentie hꝫ formatiōem Int has rōes dubitare se dt auicēna quid hoꝝ potissimum dicat Et subdit ꝙ vtrūqꝫ pt rōnabiliter sustineri ꝑm inductas rōes Attende quarto ꝙ licet drā naturaliter p̄cedat spēz cū sit ei⁹ pncipiū ꝯstitutiuū. tñ por. p⁹ cōuenient determinat de spē q̄ꝫ de drā ꝑpter duas causas Prima est qꝛ spēs est correlatiū gener̄ ꝛ diffinit ꝑ genus Scda ꝙ spēs hꝫ ꝑfectiorē modū p̄dicandi. eo ꝙ p̄dicat in quid. drā vo in quale

Dic primo ꝙ licz sint multi modi speciei. ille tñ q̄ ponit in textu sufficit ad cognitionē spēi logice Nā nullus est mod⁹ spēi qui tantaz silitudinē habeat cū specie logica sicut ille qui posit⁹ ē Dic scdo ꝑm itētionē dñi alberti. ꝙ noⁿ spēi prius translatū est ad spēm spēalissimā. nā trāslatiōes ꝑm similitudinez fieri dnt. ꝛ qꝛ spēs spēalissima simpliciter maiorē hꝫ silitudinē cū specie in ciuilib⁹ ꝛ naturalib⁹ sequit ꝙ noⁿ speciei pus trāslatū est ad ipsam Vñ species subalterna aliq̄d hꝫ potentie nec tota deducta est ad speciei dignitatē et actualitatez sicut spēs specialissima Et cū dr ꝙ spēs subalterna pus occurrit descēdētibus hoc nihil facit ad trāslationē nois. qi translatio nō fit ꝑ rōem diuisionis. nec etiā ꝑ rōem rosolutōis vl' etiā ꝯpositōis sꝫ ꝑ solā rōem similitudinis Sꝫ rō silitudinis planū est ꝙ pus transfert ad spēm spēalissimā ꝛ posterius ad spēm subalternā Dic tertio ꝙ ꝯueniter autor pus determinat de spē q̄ꝫ de drā ꝛ hoc patet ex dictis

Questio scda vtꝝ in vnoq̄ꝫ p̄dicam° sint q̄dā generalissima Pro cui⁹ solutione Attēde primo ꝙ vnūquodqꝫ pōt teneri distributiue ꝛ collectiue. ꝛ p̄dicamentū pōt teneri ꝓ toto ordine p̄dicamētali vel ꝓ pncipio illius ordinis Et generalissimū pōt exponi affirmatiue vt idē est ꝙ generale ꝛ cū alio generalius. ꝛ negatiue vt idē est ꝙ generale ꝛ nihil eo generalius Attēde scdo ꝙ coordinatio dr arbor ad silitudinē arboris naturalis. nā sicut in arbore naturali sunt radix trūc⁹ ꝛ rami. sic etiā in hac coordinatōe Naz directa linea se habet vt trūcus. drē vo vt rami. ꝛ genus generalissimū est radix q̄ntū ad esse q̄dditatiuū. indiuidua vo q̄ntū ad esse exñe. magis āt exēplificat autor de coordinatione p̄dicamēti substātie. eo ꝙ genera ꝛ spēs substantie sunt nobis notiores q̄ꝫ genera ꝛ spēs alioꝝ p̄dicamentoꝝ Attende tertio ꝙ media in hac coordinatōe sunt media ꝑ ꝑticipationem actiuā ꝛ passiuam qꝛ ꝑticipant sua supiora ꝑm suā totā essentiā. ꝛ ꝑ ꝑticipatiōem passiuā inferioꝝ qꝛ ꝑticipant ab eis. nō tñ st̄ oio media ꝑ ꝑticipatōem sicut colores medij. sunt eñ posteriores vtroqꝫ extremo sꝫ hec media st̄ pora vni extremo ꝛ posteriora alteri extremo. Et etiam hec media st̄ in extremis essentialiter sꝫ colores medij sunt solū in extremis extrincece ꝛ causaliter Attende q̄rto ꝙ sensibile in arbore accipit actiue valens tm̄ sc aptū natū sentire ꝛ q̄uis sensibilitas sit ꝓpria passio aīalis. tñ sensibile ponit ꝓ drā nobis ignota Et corp⁹ aīatuz nō ponit ibi vt est qddā ꝯplexū. qꝛ sic nō est genus sed diffinitio sꝫ ponit ibi vt est vnū noⁿ ꝯpoītū vel vt circūloquit nobis vnū genus innoīatū Eodē mō diceret de aīali rōnali. si al' rōnale esset genus hois Et drē sinistri later̄ licz sint forme positiue. tñ noīant noībus ꝑuatiuis. eo ꝙ nō habemus noīa imposita ad ꝟcandū illas formas positiuas vl' ad denotandū oppōez. quā hñt cū alijs Ponūt aūt drē in coordinatōe p̄dicamentali indirecte ꝛ tāq̄ꝫ rami ꝑpter tria qꝛ exeūt a ptāte generis Et sunt extra naturā ꝛ essentiā generis ꝛ oīa posita in recta linea excepto generegeneralissimo st̄ ꝯposita ex genere ꝛ drā. drē aūt nō sunt ꝯposite sꝫ sunt simpliciter simplices Nā si eēnt ꝯposite tūc haberēt pres essentiales ꝑ quas possent diffiniri qd est ꝯtra boetiū dicentem ꝙ sola spēs diffinit Et ex h sequit ꝙ drē nō pñt ꝯuenire in aliquo q̄dditatiue q̄uis cōueniant in aliquo denominatiue capiēdo generaliter dnominatiouez pro eo qd neqꝫ est equocū neqꝫ ps essentialis eius de quo p̄dicat Scdo sequit ꝙ drē dnt a seinuicē se totis obiectiue qꝛ nō ꝯueniūt in aliquo q̄dditatiue Sequit tertio ꝙ drē inferiores dextri lateris nō includūt q̄dditatiue drās supiores. nec etiā ꝑ se sꝫ bñ denoīatiue Sꝫ drē inferiores sinistri lateris nullo modo includūt differentias superiores. falsum eñ est dicere ꝙ omne inanimatum est incorporeum vel ꝙ ē irrationale inanimatum Et huius ratio est qꝛ differētia inferior sinistri lateris non diuidit genus constitutum per differētiam eiusdem speciei quod facit drā dextri lateris.

Dic primo ꝙ in vnoq̄qꝫ p̄dicamēto. i. coordinatione predicamentali est tm̄ vnū generalissimū Dic scdo ꝙ in vnoq̄ꝫ predicamento sunt quedam generalissima si vnoquoqꝫ non teneat distributiue sed collectiue Nā in predicamento substantie solū est vnū generalissimū ꝛ similiter in alijs. in tota tamen collectione predicamentorum sunt quedā generalissima. ꝛ hoc accipiendo generalissimū ꝓ pncipio coordinatōis ꝛ exponēdo illum suplatiuum negatiue Dic tertio ꝙ predicta por. coordinatio sufficiēter est assignata excepto hoc solo ꝙ ibi ponit animal rationale pro genere hominis ꝛ rationale mortale ꝓ differentia nam animal rationale conuertitur cū homine Et si queras vtrum in vnoquoqꝫ predicamento extrema habeant vnam habitudinem tantum Dico ꝙ sic nam generalissimū tm̄ habet vnam habitudinem

ſm quã eſt genus ⁊ nõ ſpẽs. ⁊ h̃ loquendo de his q̃ ſtꝫ ꝑdicabilia ꝓprie dicta. generaliſſimũ em̃ hꝫ habitudinẽ ad ens ſed reſpectu illius nec eſt genus neq̃ ſpẽs. cũ ipm̃ nõ ſit ꝑdicabile limitatũ de q̃ nos h̃ intendimus Siĺr licet ſpẽs habeat habitudinẽ ad indiuiduuꝫ. qꝛ tñ indiuiduũ nõ eſt ꝑdicabile ꝓprie ſumptũ Ideo ſolũ vnã habitudinẽ habere dꝛ. Et ſi petas an indiuidua in ꝑdicamento reponãt᷑ Dicũt aliq̃ ꝙ nõ. eo ꝙ ſolũ illa directe ponũt᷑ in ꝑdicamẽto ad q̃ fit deſcenſus ꝑ differentias formales ad indiuidua aũt fit deſcenſus ꝑ drãs materiales q̃ videlicet ꝯſtituũt rẽ in eſſe ſubiicibili Et ad h̃ allegant poꝛ. in textu dicentem ꝙ in vnoq̃ꝫ ꝑdicameñ ſtꝫ q̃dã generaliſſima q̃dã ſpẽaliſſima ⁊ q̃dã int᷑ media nullã penitꝰ mentiõem faciendo de indiuiduis Et allegãt boetiũ ⁊ poꝛ. qui dicũt ꝙ indiuidua ꝑ ſeptẽ accñtia ꝯſtãt ex q̃bꝫ nõ fit ꝑ ſe vnũ. nullũ ãt ens ꝑ accñs in ꝑdicamento reponit᷑ Videt᷑ tñ dõm. ꝙ licet indiuiduũ exñs ⁊ accidẽtibꝫ ſubſiſtens nõ poſſit i ꝑdicamento reponi. indiuiduũ tñ acceptũ ꝓ natura contractata ꝑ hecceitatẽ ad eẽ ſingularitatꝫ ⁊ ꝑciſum ab exiſtentia ⁊ accidentibꝫ poſterioribus bñ in ꝑdicamento reponit᷑ Et h̃ ptꝫ autoritate areſtotilis q̃ quinto methaphiſice diuidit ens ꝑ ſe in decẽ ꝑdicamẽta q̃ diuiſio nõ eẽt ſufficiẽs niſi ĩdiuiduũ in ꝑdicaꝰ reponeret᷑

Queſtio

Tertia vtꝝ ens cõiter dictũ ſit vniuocũ decẽ generibꝫ generaliſſimis Pro cuiꝰ ſolutiõe Atten ꝑmo ꝙ ꝑma facie videt᷑ eẽ opinio poꝛ. ⁊ boetij q̃ etiaꝫ eſt btĩ thome ⁊ dñi alberti. ꝙ ens nõ dicat᷑ vniuoce ſed equoce vel analogice de decẽ ꝑdicamẽtꝫ Et h̃ probat ſic. qꝛ imponit᷑ ab actu eſſendi ſed actus eſſendi ꝑmo ⁊ ꝑncipaliter ꝯuenit ſubſtãtie ⁊ nõ ꝯuenit accñti niſi ſm quid ⁊ ꝑ ſubſtãtiã naꝫ accñs nõ eſt ens. niſi in eo ꝙ tale entꝫ ſeptimo methaphiſice Nõ eſt tñ equocũ a cãu ſꝫ a ꝯſilio. eo ꝙ ꝑmo ⁊ ꝑncipalit᷑ ſcat ſubſtantiã ⁊ ſcdario ⁊ minus ꝑncipaliter accidẽtia Et h̃ videt᷑ dicere poꝛ. cũ dt ſi quis oĩa entia ⁊c̃ Et boetiꝰ. q̃ dt in ꝯmẽto ꝙ ſolũ noⁿ ẽ eis cõe. ⁊ areſtotiles in ſcdo elencoꝝ ꝙ queda equocoꝝ nõ eſt ydoneũ ſoluere vt ens ⁊ vnum Et poſſent adduci multe rões ꝓ iſta opinione que alibi adducent᷑ Sꝫ ꝓ opinione doctoꝛis ſubtilis Attẽde ſcdo ꝙ triplex eſt vniuocatio. ſcꝫ logica phiſica ⁊ methaphiſica Et logica vniuocatio ẽ vnitas alicꝰ intẽtionis prime vel realitatis ſub vna intentione logica cõcepte vel conceptibilis. vtputa ſub intentione vniuerſalis generis vel differentie vel alicuiꝰ alteriꝰ ſcde intentionis Nã dt auicenna. ꝙ logicus ꝯſiderat ſcdas intentiones adiũctis ꝑmis Sꝫ phiſica vniuoꝰ ẽ vnitas nature ex natura rei circũſcripta oĩ opatiõne intellectus Et de iſta vniuocatõe loq̃t᷑ ꝑhs ſeptiꝰ phiſicoꝝ dicẽs ꝙ in ſpecie ſpẽaliſſima ꝓprie eſt vniuocatio. eo ꝙ ipſa dt vnã naturã ſꝫ nõ in genere. eo ꝙ in eo latent equocationes Genus dꝛ em̃ equocũ equacatõe oppoſita vniuocationi phiſice. eo ꝙ ſibi nõ correſpondet vna natura vel ypoſtaſis extra ſꝫ plures Vñ dt teomixtiꝰ ſuꝑ ꝑmo de aĩa vniuocatio methaphiſica ẽ vnitas alicuius ꝑme intentionis abſtrahibilis ꝑ intellectũ a pluribꝫ ex natura rei circũſcripta q̃cũq̃ intentione ſcda ⁊ logica ⁊ h̃ mõ tranſcendentibus nõ repugnat vniuocatio Ex hoc ptꝫ ꝙ aliquid ꝑt eẽ vniuocũ vniuocatione methaphiſica. ꝙ tñ nõ erit vniuocuꝫ vniuocatione phiſica ſicut ptꝫ de tranſcendentibus ⁊ generibus

Attende tertio. ꝙ aliud eſt aliquid eẽ vniuocum ⁊ vniuoce ꝑdicatũ Albedo em̃ i diuerſis ſubiectꝫ bene eſt vniuocũ ſꝫ nõ eſt vniuoce ꝑdicatũ Vñ eſſe vniuocũ ꝑdicatũ eſt aliquid ꝑdicari ſm noⁿ ⁊ rõeꝫ Sꝫ ꝑdicari vniuoce eſt predicari q̃dditatiue. ⁊ licet g̃ albedo ſit in diuerſis ſubiectꝫ ſm vnũ nomẽ ⁊ eandẽ rõneꝫ nõ tñ q̃dditatiue ꝑdicat᷑ de ipſis Sic etiã rõ entis bñ eſt vna in oĩbꝫ. nõ tñ vniuoce ꝑdicat᷑ de oĩbꝫ. ſicut patet de ſuis paſſionibus ⁊ vltimis differentijs de q̃bus ꝑdicat᷑ denominatiẽ. Addũt tñ hic aliq̃ ꝙ ſicut duplex eſt ratio alicuius. ſ. tranſcendens ⁊ ꝑdicamentalis ita duplex eſt vniuocatio. ſ. trãſcendens ⁊ ꝑdicamẽtalis Et ſic dicũt ꝙ ꝑhi loquentes de vniuocatõe cõiter locuti ſunt de vniuocatõe vel de equocatõe ꝑdicamẽtali Attende q̃rto ꝙ ſm aliquos aliquid põt eſſe vniuocũ q̃ttuoꝛ modis Primoꝰ qñ deſcendit ad ſua inferiora ꝑ vnã rõem formalẽ ſm eundẽ modũ eſſendi ſm eũdem graduꝫ ꝑfectionis ⁊ ſm eundẽ ordinẽ ⁊ illa ſolũ repit᷑ in ſpẽaliſſima Scdo dꝛ aliquid vniuocũ qd deſcendit ad ſua inferiora ꝑ vnã rõnem formalem ſm eũdem modũ eſſendi ſm eundẽ graduꝫ ꝑfectõis ſꝫ nõ ſm eũdẽ ordinẽ. ⁊ ſic nũerus dꝛ vniuocꝰ reſpectu ſuaꝝ ſpẽꝝ Tertio dꝛ aliquid vniuocũ qd deſcendit in ſua inferiora ꝑ vnã rõem formalẽ ⁊ ſm eundẽ modũ eſſendi ſꝫ nõ ſm eundẽ graduꝫ ꝑfectõis neq̃ ſm eundẽ ordinẽ. ⁊ ſic genꝰ dꝛ vniuocũ reſpectu ſuaꝝ ſpẽꝝ Quartoꝰ aliq̃d dꝛ vniuocũ qd deſcẽdit in inferiora ſm vnã rõem formalem tm̃ ⁊ non ſm eundẽ modũ eſſendi nec ſm eundẽ graduꝫ ꝑfectõis nec ſm eundẽ ordineꝫ ⁊ h̃ modo ens dꝛ vniuocũ.

Dic primo

Qꝫ ens cõiter ſumptuꝫ eſt vniuocũ vniuocatõe methaphiſica ſic intelligendo. ꝙ ens dt vnũ ꝯceptũ realem abſtrahibilem ab oĩbus entibus ſm quẽ ꝑdicat᷑ de oĩbus entibꝫ vno nomine ⁊ vna rõe ꝓbat᷑ q̃druplicter Primo ſic oĩs itellectꝰ certus de vno ꝯceptu ⁊ dubius de differentijs in q̃bus ille certus q̃dditatiue includit᷑ habet ꝯceptũ iſtũ de quo ẽ certꝰ ⁊ aliuꝫ de ꝯceptibꝫ illis de q̃bus eſt dubius ⁊ vniuocũ illis Probat᷑ hec ꝓpõ. qꝛ ſubiectũ includit ꝑdicatũ. ſꝫ intellectus nr̃ põt eẽ certus de aliquo ꝙ ſit ens dubitãdo vtꝝ ſit ſubſtantia vel accñs. g̃ conceptus entis eſt alius a ꝯceptibꝰ illoꝝ ⁊ vniuocꝰ illis ita ꝙ in ſe eſt neuter et in vtroq̃ illoꝝ incluſus Maioꝛ ptꝫ. qꝛ nullus idẽ ꝯceptus eſt certus ⁊ dubiꝰ eidẽ intellectui. g̃ vel alius qd eſt ꝓpõitum vel nullus. ⁊ tũc nõ erit certitudo de aliq̃ ꝯceptu Minoꝛ ptꝫ naꝫ ꝑhi diuerſimode opinati ſtꝫ de q̃ntitate quidã eĩ dicũt ꝙ quantitas eſt ſubſtãtia. quidã aũt ꝙ nõ ſꝫ accñs ſubſtantie ⁊ tñ quilibet eorum fuit certus ꝙ q̃ntitas fuit ens. g̃ ꝯceptus entꝫ eſt alius a ꝯceptu ſubſtantie ⁊ accidentꝫ. ⁊ hec rõ eſt methaphiſicalis ⁊ vocat᷑ achilles ſcoti Et declarat᷑ q̃druplicter Primo ſic qꝛ oĩs conceptus eſt vniuocus vel equocus. eo ꝙ inter vniocuꝫ ⁊ equocũ non eſt mediũ. ſicut nec inter vnũ ⁊ multa q̃ immediate diuidũt ens Conceptus aũt entis non eſt equiuocus ſicut ptꝫ per areſtotileꝫ q̃rto methaphiſice dicenteꝫ ꝙ ens dꝛ multipliciter ſed non equiuoce. g̃ ẽ vniuocus Scdo ſic ꝯceptus entis qui eſt alius a cõceptu ſubſtantie ⁊ accñtꝫ non eſt inferioꝛ neq̃ equalis ſicut notum eſt. ergo eſt ſuperioꝛ illis cõceptibus ⁊ ꝑ ꝯñs vniuocus eis. Tertio ſic omnis ꝯceptus cõis eſt cõicabilis. ſed ille eſt hmõi. g̃ eſt cõicabilis. Minoꝛ patet qꝛ ipſe eſt ꝯpoſſibilis duobus Quarto ſic intellectus habens ꝯceptum determinatũ ⁊ indeterminatuꝫ reſpectu aliquorum duoꝝ habet aliũ ꝯceptum deter=

minatū ⁊ aliū indeterminatū Sed intellectꝰ certus de de vno et dubius de alio habet ꝯceptū determinatuȝ illius de q̄ est certus. et indeterminatū siue disiūctum illiꝰ de quo est dubiꝰ. ergo hȝ aliū ꝯceptuȝ de quo est certꝰ. et aliū de quo est dubius. Sed ꝯtra istā rō/neȝ arguit̄ q̄drupliciter. Primo sic. possum esse certꝰ ꝙ canis currat. et dubitare an canis latrabilis vel belua marina currat. ergo canis est vniuocū. Secundo sic. aliq̄s p̄t esse certus de sanitate ꝙ inest. et dubitare vtruȝ insit vrine vel animali. g̃ sanitas vniuoce inest vrine et aīali. Tercio sic. q2 phi fuerūt certi ꝙ aīa informat corpus. et tn̄ dubitauerūt vtrū aīa esset corpꝰ vel spūs: ergo corpori et spūi esset aliquod vniuocuȝ Quarto sic. phi fuerūt certi deū necessarie eē. et tn̄ dubitauerūt vtrū esset finitus vel infinitꝰ. et nō necesse eē est vniuocū ad finitū et infinitū. ergo ⁊c̄ Ad primū dicendū. ꝙ ibi nō est certitudo nisi de voce. phi autē fuerūt certi nō solū de voce. sed de conceptu vno. ad quē significandū vox est imposita. Ad scd̄m dr̄. ꝙ licet sanitas sit q̄d vniuocū. nō tn̄ vniuoce inest vrine et animali. nec est de hoc certitudo realis. sed solū vocalis. Ad terciū silr̄ dico. ꝙ nō fuerūt certi de aliq̄ ꝯceptu specifico. sed de illo ꝯceptu quē habuerūt de anima. et iste ꝯceptus vt sic erat forte vniuocꝰ. Ad q̄rtum dicendū. ꝙ ꝯceptus q̄ est necesse esse nō hȝ ordi/nem essentialē ad finitū et infinitum. Possum em̄ cognoscere aliquē ꝯceptū esse finitū. dubitando an sit ne/cesse esse vel nō. Et sic ergo dicēdū est ꝙ oportet istuȝ ꝯceptū de quo est certitudo q̄dditatiue et essentialit̄ includi in illis de quibꝫ est dubitatio. Secūdo probatur sic. in equiuocis nō est ꝯtradictio. sicut patȝ in p̄mo elenchoꝝ. et p̄mo periarmenias. sed ens et nō ens ꝯtradicūt. igit̄ ⁊c̄. Minor pȝ ex primo phisicoꝝ vbi phs reducit permenidē ad hoc incōueniēs ꝙ nō ens sit ens. et ꝑ ꝯsequēs ꝯtradictoria de eodē verificarent̄ Et hec rō est logicalis. Tercio sic gramaticalit̄. nullū equocū p̄t determinari ꝑ aliq̄d additum ad aliq̄d certū suppositum. sed ens p̄t sic determinari. ergo ⁊c̄. Maior patȝ. q2 equocū actu importat q̄dlibet suū significatū. sed omne determinabile est indifferens ad hoc et ad illud Minor patȝ q2 aliter ens albū nō esset magis determinatio. q̄3 cuȝ dicit̄ ens absolute et sine addito. Quarto sic. hec ꝯsequētia est bona. hō ē sub/stantia. ergo hō est ens. q2 aīs nō p̄t esse verū sine cō/sequēte. sed in equocis nō est ꝯn̄a. q2 nō hn̄t opposita. in omni aūt bona ꝯn̄a ex opposito cōsequentis infert̄ oppositū antecedentis.

Dic p̄mo Q2 ens est vniuocuȝ vniuocatione logica probatur sic. quia illud quod dicit aliquē vnū ꝯceptū realē vel scd̄am intentiōem intellectā sub aliq̄ intentōe logica est vniuocū vniuocatōe logica. sed ens ē hmōi. g̃ ⁊c̄. Maior pȝ ex diffinitione vniuocatōis logice. Minor pȝ. q2 ens cōiter sumptū non ꝯcipit̄ sub ītētiōe generis vl' dr̄e. vl' alteriꝰ q̄nq3 vl'iuȝ cōcipit̄ tn̄ sub intentōe vl'is ꝯcretiue accepti. Est em̄ ens maxime vl'e. vt habet̄ 3°. metaph.

Dic Secūdo. ꝙ ens nō est vniuocū vniuocati/one phisica. neq3 in p̄mo gradu vniuocationis. nec in scd̄o. Patet sic. q2 ꝯceptꝰ entis cōiter sumptus nō est vna natura in re. g̃ nō est vnus vniuocatōe phisica. Aīs pbat̄. q2 ꝯceptui entis subijciūtur oīa entia de quibus manifestū est ꝙ non dicūt vnā naturā. Et etiā ens nō descendit in sua inferiora s̄m eūdē gradū ꝑfectiōis. nec s̄m eūdeȝ modū essendi nec s̄m eūdē ordinem. eo ꝙ sub̄a est ꝑfectior et prior ⁊ ꝑfectiorē hȝ modū essendi quolibet accn̄te.

Dic Tercio. ꝙ ens non predicat̄ vniuoce et eq̄/uoce de primis passionibꝫ et vltimis diffe/rentijs. Patet sic nā vltime dr̄ñe sunt pri/mo diuerse. sed in p̄mo diuersis nihil q̄dditatiue in/cludit̄. g̃ Mior pȝ. q2 si aliq̄d icluderet̄ q̄dditatiue tūc ipsa differrent in aliq̄ et in aliq̄ ꝯuenirent. ⁊ sic esset processus in infinitū. nec ille essent vltime dr̄ñe. Sed de passionibꝫ pȝ. Nā subiectū est extra essentiā passionis. et predicat̄ in scd̄o mō dicendi ꝑ se de ipsa. g̃ nō p̄dicat̄ q̄dditatiue. Ex predictis pȝ faciliter q̄liō ens ē vniuocū et q̄liō nō. Et possent hic adduci plures au/toritates et rōnes q̄s cā breuitatis vsq3 ad ea q̄ sequūtur retineo. Patet etiā q̄d sit dd̄m ad autoritatē por/phirij. Posset em̄ dici et ad porph. et ad boetiū q̄ prima facie vident̄ dicere ꝙ ens est equocū. ꝙ ipsi hoc intelligūt de equiuocatōe phisica et nō logica. Et si dicas. porphirius logicus fuit. et similiter boetiꝰ Dici posset ꝙ multa dicūtur in logica non logice. Et ad rōnem porphirij dd̄m est. ꝙ licet rō predicamentalis sit diuersa. rō tn̄ trāscendens est eadē. Vel sic breuit̄ dicit̄. ꝙ porph. nō loquit̄ s̄m ꝓpriaȝ opinionē. sed s̄m opinionē platonis vel alicuius alteriꝰ. non em̄ loquitur s̄m opinionem arestotelis. eo ꝙ arestoteles in q̄rto metaphi. dicit ens predicari de pluribꝫ et nō equiuo/ce Et si queras vtꝝ ens sit genꝰ. Dico breuiter dimissa opinione buridani. q̄ dicit ens esse genus s̄m in/tentionē aresto. q̄si ꝯuertibile cū genere subiectiue. nō tn̄ ad decē p̄dicamēta. Q2 ens nō est genꝰ patȝ sic. q2 ens predicat̄ in q̄d de oībꝫ generibꝫ. ergo nō est genus Confirmat̄. q2 genꝰ dȝ habere dr̄ñas q̄ sunt extra rationē eiꝰ. sed nihil est q̄d rōneȝ entis subterfugiat. ergo nō hȝ dr̄ñas. et ꝑ ꝯn̄s nō est genus. Patet tercio autoritate aresto. 3°. metaphi. dicentis ꝙ ens nō est genus. Patet q̄rto. q2 nullū illimitatū et infinitū est genꝰ nec reponibile in genere. ens aūt est infinitū et illimitatū. ergo ens nō est in genere

Questio Quarta. Vtꝝ hec ꝓpō sit ꝯcedenda participatione spēi. plures hoīes sunt vnꝰ hō. Ad quā respondēt aliq̄ ꝙ nō. q2 ex hoc sequeret̄ ꝙ plures hoīes essent vnꝰ hō. et ꝑ simplicē ꝯuersionē vnus hō esset plures hoīes. q̄d est falsū. eo ꝙ ꝯtradictoriū eiꝰ est verū. Nā nullꝰ hō est plures hoīes. Sed in oppositū est porphi. dicens. ꝙ plures hoīes sunt vnꝰ hō participatōe spēi. hoc est ꝑ participatōem vniꝰ nature cōmunis. Dic g̃ breuit̄ s̄m intentiōem doctoris subtilis ꝙ dicta ꝓpositio est vera. Pro cuius declaratōe attē/dendū. ꝙ vnꝰ p̄t capi duplr̄. Vno° cathegreūatice. ⁊ sic est dr̄ña entis. et sic de eo loquit̄ aresto. q̄nto methaphisice ponendo q̄tuor modos eius. scȝ vnū numero. vnū spē. vnū genere. et vnū ꝓportiōe. Et vnuȝ illo mō acceptū vniuoce se hȝ ad p̄dictos modos. vel saltē se hȝ ad ista q̄tuor sicut ad simpliciter et s̄m q̄d. q̄d patȝ q2 q̄nto metaphi. dicit̄ ꝙ ad vnū numero sequit̄ vnū spē. et ad vnū spē sequit̄ vnū genere. et ad vnū genere sequitur vnū ꝓportiōe. nō aūt econuerso. et sic aliquo mō rō vnius est vniuoca illis. q2 in equocis nō est ꝯn̄a

vnius ad alterũ. Unde analogia vel ordo non exclu/dit vniuocationẽ. Alioꝰ accipit vnꝰ sincathegreuma/tice. et sic dicit modũ intelligẽdi terminũ ꝓ supposito determinato. indeterminate tñ. Ex hac diffinitiõe se/quit ꝙ si vnꝰ capiat cathegreumatice. tũc ꝓpõ est di/stinguenda penes equocatiõem vniꝰ. Et in tribꝰ pri/mis significatõibꝰ est simpliciter vera. pro q̃rta aũt ẽ falsa. vtputa capiẽdo pro vno numero. falsum em̃ est dicere ꝙ participatiõe spẽi plures hoĩes sunt vnꝰ hõ numero. Et cũ sic arguit. analogũ ꝑ se positũ stat pro suo significato principaliori. g̃ vnꝰ stat sꝑ pro vni/tate numerali. Dõm est ꝙ hoc hꝫ veritatẽ qñ analo/gũ est ꝑ se positũ. hoc est sine determinatõe. vnꝰ autem in predicta ꝓpõne sumit cũ determinatiõe diminuẽte q̃ est ꝑticipatiõe spẽi. Et ꝑ hoc pꝫ soꝰ ad argumẽtum alioꝝ vbi ꝯmittit fallacia ꝺm q̇d ad simplicit. Nã vnus hõ participatõe spẽi est dictum ꝺm q̇d. et vnus hõ est dictũ simplicit. Si aũt vnus capiat sincathe/greumatice. tũc posset forte dici ꝓpõ simplicit falsa. nã vnũ suppositũ hoĩs nõ est plures hoĩes. nec plures ho/mines participando spẽm sunt vnũ suppositũ hoĩs. Sed hec ꝓpõ vnus hõ cõis vt plures hoĩes in singu/laribus est vera ad hũc sensum. vnus et idẽ hõ in spẽ plurificat et diuidit in multa singularia.

Questio Quinta. vtrũ diffinitiões indi/uidui sint a porphi. sufficient assignate. Pro cuiꝰ solutiõe attende primo ꝙ duplex est indiuiduũ. scꝫ vagum et determinatũ. Indiuiduũ vagum est singulare deter/minatũ significatũ indeterminate. et hoc fit ꝑ signum particulare additũ termino ꝯmuni qd̾ significat na/turã ꝯtractã ad suppositũ indeterminatum. vt aliq̇s hõ. aliqd̾ aĩal. Sed indiuiduũ determinatum est na/tura ꝯtracta certis ꝯditionibꝰ indiuiduãtibꝰ ad de/terminatũ suppositũ. Et tale est q̃druplex. scꝫ noĩati/one. demõstratione. suppositiõe. et circũlocutiõe. Si/militer indiuiduũ vagũ est q̃druplex. scꝫ spẽalissime vt aliq̇s hõ. et generis subalterni. vt aliqd̾ aĩal. et ge/neralissimi. vt aliq̃ substãtia. et transcendẽs. vt aliqd̾ ens. Attende scd̾o. ꝙ prima descriptio indiuidui sic debet intelligi. Indiuiduũ est natura predicabilis d̾ vno solo vniuoce. sic scꝫ ꝙ nõ de pluribꝰ. Unde licet intentio indiuidui ꝯcretiue designata predicet in q̇d ꝑ̃dicatione spẽi de omni scd̾a intentione indiuidui cõ/cretiue designata. vtputa de hac et illa q̃ differũt so/lo numero. tñ prima intentio predicatur de vno solo. Unde ꝑ̃dicatio significata ꝑ illã diffinitionẽ dꝫ exer/ceri in primis intentiõibꝰ. et nõ in scd̾is. Ex hoc patet ꝙ illa ꝓpositio indiuiduũ est indiuiduum. pt̃ habere multos sensus. sicut dictũ est de alijs. Attende ter/cio. ꝙ ex scd̾a diffnitione indiuidui videt haberi ꝙ ꝓ̇n/cipiũ indiuiduatiõis sint septem accñtia indiuiduan/tia quoꝝ accidẽtiũ collectio nũꝗ̃ in alio eadem erit q̃ ꝯtinentur in hoc metro. Forma figura locus stirps nomen patria tempus. Et possent assignari plura. vt puta pat parens. licet em̃ aliq̃ istoꝝ possent reperiri eadẽ in diuersis. nõ tñ oĩa. Dicũt tñ aliq̇ ꝙ porphi. ꝑ illas ꝓprietates nõ vult intelligere aliq̃ accñtia. sed vult intelligere hecceitates et dr̃ñas indiuiduales. Sed q2 boetius in ꝯmento. et auicẽna in q̇nto meta/phisce videnť hoc idẽ dicere. videlꝫ ꝙ ꝯstent ex septẽ ꝓprietatibus. Ideo oportet hoc intelligere ꝙ nõ sint ꝓ̇ncipia indiuiduatõis a p̓ori. sꝫ a posteriori quo ad nos. Nam ꝑ accñtia q̃ nobis adueniũt distinguimꝰ vnũ indiuiduum ab alio. sed hoc non est a priori. Q2 aũt vnũ indiuiduũ nõ distinguat a priori ab alio in/diuiduo ꝑ aliqd̾ accñs. siue illud accñs sit q̃ᵗitas. si/ue materia signata quãtitate siue existentia actualis siue relatio ad agens probat q̃druplicit ꝺm doctorem subtilẽ. Primo sic. substãtia est cã oĩm accidentiũ et nõ pt̃ causare nisi indiuiduata. g̃ cũ cã inq̃ᵗum talis precedat effectum. ipsa substãtia ante omne accñs erit indiuiduata. Et ꝯfirmat. q2 accñs singulare nõ põt recipi nisi in subiecto singulari. ergo substãtia vt ẽ re/ceptiua cuiuslibet accñtis est indiuidua. et sic nõ est ĩ/diuidua ꝑ eiꝰ receptiõem. Secunda rõ. q2 totꝰ ordo ꝑ̃dicamenti substãtie ꝑ̃uenit totũ ordinẽ alioꝝ predi/camẽtoꝝ q̃ sunt accñtia sed ordo predicamẽtalis du/cit vsq̃ ad indiuidua sicut ad vltima. g̃ indiuidua substãtie sunt p̓ora oĩbus accidentibꝰ ꝺm naturam. Tercia rõ est. q2 qualis est ordo inter vl̃ia. talis est in/ter eoꝝ indiuidua. cũ ordo essentialis ꝯsequat rõnem formalẽ. et tota rõ formal̓ vl̃is. sꝫ ordĩe nature ĩ ĩdiui/duo sequũt vl̃ia Et iõ cũ ꝑ̃dicamẽtũ sub ẽ ordĩe eẽnti/ali ꝑ̃ueniat alia predicamẽta. ꝺm naturam indiuidua substãtie erũt accñtibus priora. Quarta rõ est. q2 qd̾/libet indiuiduũ de genere substãtie hꝫ esse ꝑ se in pre/dicamẽto substãtie. cũ recipiat eius ꝑ̃dicatiõem q̇d/ditatiuã. si aũt foret indiuiduũ substãtie per accñs. tũc nõ ꝑ se sed ꝑ accñs esset in illo genere. Et ꝯfirmat q2 nullũ accidens dicit in q̇d de indiuiduo substan/tie. sed ꝯstitutiuũ dicit in q̇d de ꝯstituto. Et iterum substantia nõ dicit in q̇d de aliq̇ ꝑ accidẽs constituto ideo relinq̇tur ꝙ indiuiduũ de genere substãtie ñ ĩdi/uiduat ꝑ aliqd̾ accñs vel ꝑ aliqd̾ ens ꝑ accñs. Ideo dixit doctor solẽnis ꝙ indiuiduũ ꝯstituit in esse indi/uidui ꝑ duplicẽ negationẽ. scꝫ diuisibilitatis in infe/riora et a quolibet alio. ita ꝙ indiuiduũ dicit priua/tionẽ diuisionis et priuationem idẽptitatis ad aliud. Probat sic. q2 si diceret vnã rõnem positiua ⁊ nõ eãdem quã dicit ens. tũc esset nugatio. dicendo ens vnũ. et ĩ quolibet indiuiduo esset entitas addita entitati. qd̾ est incõueniens. Sed ꝯtra hãc opinionẽ gandẽsis arguit q̃druplicit. Primo sic. q2 ꝺᵐ pħm septimo me/taphisice prima substãtia ꝑ se generat et ꝑ se opat. ex p̓mo metaphi. et ꝑ hoc distinguit a secũda. cui neutꝝ ꝯuenit ꝑ se. ergo illa ꝯpetũt p̓me substãtie ꝑ illud qd̾ addit supra primã substãtiã. sed ista nõ ꝯpetũt alicui ꝑ negationẽ. ergo p̓ma substãtia nõ addit tm̃ negati/onẽ supra rõnem. Scd̾o sic. ex negatiõe nõ ꝯstituit aliq̇d formalit in entitate ꝑfectiori q̃ᵐ entitas ista pre/supposita negatõi. alioq̇n negatio esset formalit enti/tas que posita est. sed p̓ma substantia ꝺm pħm in pre/dicamẽtis est maxime substãtia. et est magis substan/tia q̃ᵐ secũda. ergo nõ ꝯstituit formalit in entitate pri/me substantie ꝑ negationẽ inq̃ᵗum distinguit a secũ/da substãtia. Tercio sic. de singulari in p̓mo mõ di/cendi ꝑ se predicat illud cuius singulare. sed de aliq̇ ente ꝯcepto cũ negatiõe nõ predicat ꝑ se aliq̃ entitas positiua rõne totius subiecti: q2 totũ subiectum nõ est ꝑ se vnũ. si aũt predicaret rõne partis tũc nõ esset ꝑ̃di/catio superioris de inferiori. sed eiusdem de seipso. Quarto sic. q2 posita illa duplici negatiõe adhuc q̃/reret de illo ꝑ qd̾ repugnat oppositũ istaꝝ negationũ.

et ꝑ quid insunt iste negatões. et vnde habeat negatõ
ꝙ sit hec. cū ipsa sit eiusdē rõnis in sorte. ergo relinq̄
tur dicta opinio falsa. Jdeo dicūt alij ꝙ nulla nega/
tio nec aliq̄d accñs est ṗncipiū indiuiduatõis. sed ip
sa materia. Et ad hoc adducunt q̄tuor autoritates
Prima ē in q̄nto metaphi. caº. de vno. vbi dicit phs
ꝙ vnuȝ numero sunt quoꝝ materia est vna. sed q̄d est
ṗncipiū vnitatis est ṗncipiū indiuiduatõis. Secun
da autoritas est septimo metaphi. vt dicit phs ꝙ ge/
nerans generat aliud ꝓpter materiā. calleas inquit ⁊
socrates diuersa q̄dē sunt ꝓpter materiā. idē ꝓo spē.
Tercia autoritas ē duodecimo metaphi. vbi ꝓbat
aresto. ꝙ nō possūt eē plures celi. si plures inq̄t essent
celi vt homies foret ṗncipium. q̄d circa vnuȝ quocꝫ
specie. et ṗncipiū effectiuū vnū numero. nō multa. sȝ
quecūcꝫ inq̄t vnū numero sunt multā hn̄t materiam
Et ex hoc vlterius ɔcludit ꝙ ṗmū mouēs est vnū et
ꝑ ɔsequēs celū ē vnū. Quarta autoritas est ṗmo celi
et mūdi. vbi dicit arestoteles. cū dico celū dico formā
cū dico hoc celū dico materiā. g̊ signū est ꝙ indiuidu
atio sumit᷑ a materia. Sed in oppositū est arestote.
scd̄o metaphi. in antiq̄ translatõe dicens. ꝙ in funda
mento nature nihil est distinctū. ꝑ fundamētū nature
intelligēs materiā. g̊ materia nō est ṗncipiū distincti
onis Nec autoritates ille cōcludūt aliud nisi ꝙ mate
ria q̄ opponit᷑ q̄dditati siue forme totꝰ est ṗncipiuȝ
indiuiduatõis. eo ꝙ ipsa rē ɔstituit in esse subijcibili.
q̄d est eē materiale. Et ideo dicūt alij ꝙ fatuū est q̄re
re ṗncipiū indiuiduatõis. cū oīs natura sit de se hec
et ꝑ suā formā distincta a q̄libet alia natura Sed
ɔtra hāc opinionē possent fieri argumenta q̄ prius fa
cta sunt de q̄dditatibꝫ. et fatuū est disputare ɔtra eā
eo ꝙ ipsa negat ṗncipiū oīs q̄d est vl'e. et ꝑ ɔn̄s negat
sciaȝ haberi posse. Jdeo ꝓ opinione doctoris subtilis

Attende q̄rto ꝙ q̄r indiuiduuȝ dicit᷑ illud q̄d nō ē
diuisibile in multa. et distinguit᷑ ab oī alio ƀm nume
rū. hec aūt diuisio siue repugnātia diuisionis in ꝑtes
subiectiuas nō p̄t inesse nisi ꝑ aliquid q̄d est in indi/
uiduo. et vocet᷑ illud. a. g̊ oȝ inuenire in indiuiduo a
siue hecceitatē ꝑ quā sibi repugnat diuisio in partes
subiectiuas. nō eñ sibi repugnat diuisio in partes in
regrales vel essentiales. Vn̄ sicut aliq̄ sunt primo di
uersa q̄ scȝ differūt a se totis. ita videlȝ ꝙ ī nullo ɔue
niūt. sic in oībus differentibꝫ q̄ sunt diuersa aliq̄d idē
entia. oportet inuenire aliq̄ q̄bus differunt q̄ se totis
sint diuersa. aliter ꝓcederet᷑ in infinitū. et ille sunt vl
time rõnes vnitatis. et sunt indiuisibilia. Nam sicut
dr̄ña specifica in spē ē cā indiuisibilitatis in spēs. nec
est cā prior. q̄r est illud cui primo repugnat diuisibili
tas. et ꝑ q̄d vna spēs differt ab alia. ita ꝙ vna dr̄ña ē
primo diuersa ab alia. Sic etiā indiuidua cū sint ꝓ/
prie dr̄ña nō ṗmo diuersa q̄renda est cā vnitatis ma/
terialis qua ṗmo distinguit᷑ vnū indiuiduū ab alio.
et illa vocat᷑ differētia indiuidualis Cū aūt dr̄ña sit
q̄ differūt a se singula. et ɔstat indiuidua ꝓprie differ
re. eo ꝙ sunt diuersa aliq̄d vnū entia. et ꝓpterea eis cō
uenit rõ dr̄ñe. ideo similit᷑ iudicādū est de dr̄ña indi/
uiduali sicut de specifica. Nā sicut dr̄ña specifica est
cā vnitatis specifice. ita dr̄ña indiuidualis ē cā vni/
tatis maioris q̄ȝ sit vnitas specifica et etiā ꝑfectioris
Est g̊ dr̄ña in h̄ ꝙ dr̄ña specifica est imꝑfectior eo ꝙ
minorē causat vnitatē q̄ȝ sit dr̄ña indiuidualis. et eti
am dr̄ña specifica ɔstituit reȝ in rõne predicabilis. sȝ
hec ɔstituit eā in rõne subijcibilis tm̄. Et q̄r subiectū
est materiale respectu predicati. ideo ipsa pōt vocari
dr̄ña materialis ꝓprie loquēdo. licet dr̄a specifica ali
quo mō posset dici materialis. q̄r est ṗncipiū subijci/
bilis respectu p̄dicati. q̄r tñ ipsa est vere informatiua
generis. ideo ꝓprie ē formalis. Est eñ pars diffinitio
nis et q̄dditatꝫ formalis. hec aūt dr̄ña nō est q̄dditas
ƀm modū q̄dditatis siue gradꝰ ꝑfectonis q̄ non ɔpo
nit᷑ cū eo cuius est modꝰ. et etiā est extra essentiā

Dic ṗmo

Q̄ȝ ṗncipiū indiuiduatõis
nō est aliq̄d accñs. patet ꝑ q̄
tuor rõnes ṗus inductas

Dic secūdo ꝙ indiuidua de genere substātie ꝑ ac
cidētia a nobis distinguūtur Hoc pȝ autoritate por
phirij boe. decij. et marij Dic tercio. ꝙ indiuiduū ī
ꝓprio genere nō p̄t diffiniri alia diffinitõe a diffiniti
one spēi. Patet sic. q̄r si diffiniret᷑ alia diffinitõe. illa ñ
posset dari nisi ꝑ spēm et dr̄ñam indiuidualē. sed ta/
lis dr̄ña nō dicit q̄dditatē. sed modū ꝑfectõalem q̄d
ditatis siue modū intrinsecū. Diffinitio aūt q̄dditā/
tiua debȝ ɔstitui ex genere et dr̄ña q̄ sunt diuerse q̄d/
ditates. g̊. Dic quarto ꝙ dr̄ña indiuidualis nō est
de rõne spēi. sed est extra rõnem eius. nec est de quid/
ditate indiuidui. licet sit q̄dam modus intrinsecus
ī indiuiduo. Patet sic. q̄r spēs dicit totū esse indiuiduo
rū. g̊ vltra eam nō req̄ritur aliq̄ dr̄ña vel q̄dditas ad
ɔstitutõem indiuidui. Unde licet modꝰ intrinsecus
siue gradus indiuidualis sit de intrinseca rõne indi/
uidui. non tñ est essentialis. eo ꝙ plus dicit essentiale
q̄ȝ extrinsecū: Et si arguas ɔtra ṗmā diffinitionez
indiuidui ꝙ ipsum posset p̄dicari de pluribꝫ vniuoce
supponendo ꝙ sunt duo appellati hoc noīe sortes sub
illa rõne. videlȝ ꝙ patres hoc noīe sint nūcupati. non
erit ideȝ et rõ eadem. g̊ de duobꝫ vniuoce predicabit᷑
Respondeo ꝙ licet rõ accñtalis sit eadeȝ in illis du
obus. rõ tñ essentialis nō est eadem. et hoc loquendo
de rõne ꝓpria vtriuscꝫ. Accidit eñ illis hoībꝫ ꝙ pat
eoꝝ sit tali vel tali noīe nūcupatꝰ. dr̄ña tñ indiuidu
alis vtriuscꝫ est intrinseca sibi. De hac questiõe am/
plius dicet᷑ in sequētibus. eo ꝙ nō est omnino logice
facultatis ⁊c.

Ad argumēta

in oppositū Ad ṗmū dicit᷑ ꝙ licet genꝰ p̄/
dicetur de pluribꝫ differētibꝫ numero. non tñ p̄dicat᷑
de pluribꝫ differētibus solū numero. q̄d tñ in diffiniti
one dȝ addi. sicut patet in explicatõe diffinitõis quā
facit porph. dicens. ꝙ spēs p̄dicat᷑ solū de indiuidu/
is Ad secūdū dr̄ ꝙ eiusdē rei absolute non sunt plu
res diffinitões. eiusdē tñ rei respectiue bn̄ sunt plures
diffinitões. sicut idem ꝑ se p̄t referri ad plura. licet nō
ṗmo. Ad terciū dicit᷑. ꝙ sicut aliq̄ spēs p̄nt habere
diuersas habitudines. ita etiā ī eis p̄nt fūdari diuer
se intentões. Nā albedo ƀm respectū quē hȝ ad subie
ctū fūdat intētionē accñtis. et ƀm respectū quē hȝ ad
sua inferiora fūdat intentõem spēi. nec hoc est incōue
niens Ad q̄rtū dr̄. ꝙ diffinitio nō est vnū p̄dicabi
le nec hȝ vnū modū p̄dicādi. eo ꝙ p̄dicat᷑ in q̄d et ī q̄
le. sicut et genꝰ et dr̄ña ex quibꝫ ɔponit᷑ Ad q̄ntum
dr̄ ɔcedendo ꝙ opposita relatiua p̄nt esse in codē res/
pectu diuersoꝝ. et etiā ꝙ idē p̄t referre ad plura. licet

non p̄mo. neq3 aliud vult dicere aresto. in q̄nto meta
phisice. cū dicit ꝙ idē nō p̄t referri ad plura. hoc vti/
q3 verū ē ꝙ ꝭm eādē rōnē idē nō p̄t referri ad plura.
Nec est incōueniēs ꝙ spēs respiciat ad supiora et infe
riora. dictū em̄ ē ꝙ ꝭm respectū quē habet ad inferio
ra ↄstituit̄ in esse specifico.

Differētia vero

Istud est terciū caplm in q̄ Porph. det̄/
minat de tercio p̄dicabili. scilȝ de dr̄ña.
Et diuidit̄ in duas partes p̄ncipales. In prima po
nit multiplicitatē huius nōis dr̄ña. In scd̄a ꝓsequi
tur de dr̄ña de q̄ intendit. In p̄ma parte ponit q̄tuor
diuisiones dr̄ñe. Prima diuisio q̄ ponit̄ ibi (Dr̄ña di
cit̄) est talis. Dr̄ñarū alia cōis. alia ꝓpria. et alia ma/
gis ꝓpria. Dr̄ña cōis est. q̄ alterū differt ab altero al/
teritate q̄dā q̄cūq3 mō. vl' idē a seipo. vl' ab alio. vt so
crates differt a platone alteritate q̄dam. et ipse socra
tes differt a se vel puero. vel iam viro. et ipse aliq̄d fa
ciens differt a seipo quiescente. (Proprie autem)
Diffinit dr̄ñam ꝓpriā. dicens ꝙ est q̄ alterū differt ab
altero inseparabili accn̄te. Inseparabile aūt accn̄s est
vt nasi curuitas. oculorū cecitas. cicatrix cum ex vul
nere occalluerit. id est indurauerit (Magis pro/
prie) Diffinit dr̄ñam magis ꝓprie dictā. dicens ꝙ est
qn̄ alterū differt ab altero specifica dr̄ña. sicut hō dif
fert ab eq̄ rōnali qualitate (Uniuersal'r g̊) Ex hoc
infert vnū correlariū. dicēs ꝙ vl'r oīs dr̄ña facit alte/
ratū etiā cuicūq3 aduenerit. Sed ea) Comparat
mēbra diuisionis ad inuicē. dicens ꝙ dr̄ña cōis. et ꝓ
pria solū facit alteratū. dr̄ña vero magis ꝓpria facit
aliud (Differētiarū igit̄) Infert p modum correla
rie scd̄am diuisionē dr̄ñe dicēs. Dr̄ñarū alie faciūt ali
ud. alie vero alteratū Et ponit duas dr̄ñas int̄ mem/
bra hui⁹ diuisionis. Prima ē. dr̄ñe vero facientes ali/
ud vocātur specifice. ille vero q̄ faciūt alteratū vocā
tur simpliciter dr̄ñe. sicut rōnale aduenies aīali facit
aliud scȝ spēm aīalis. sed illa q̄ est mouēdi soluȝ facit
alteratū cū q̄escente. Scd̄a dr̄ña ē. q2 ꝭm differētias
faciētes aliud fiūt diuisiones generū in spēs. et assig/
natōes diuisionū q̄ ↄsistūt ex genere et hmōi differen/
tijs. Sed ꝭm eas q̄ solū faciūt alteratū ↄsistit sola al/
teratio siue aliq̊ mō se hn̄di pmutatio (A supiori/
b⁹ g̊). Ponit terciā diuisionē dr̄ñe. dicēs ꝙ īchoādū
est a supioribus. et diuidenda ē ista dr̄ña Nā dr̄ñarū
alie sunt sepabiles. et alie inseparabiles. Moueri em̄
et q̄escere. et sanū eē et egrū eē. et sil'ia sunt dr̄ñe sepabi
les. et q̄cūq3 his ꝓxima idē sil'ia sūt. Sed aq̄luȝ eē vel
simū eē. rōnale vel irrōnale sūt dr̄ñe insepabiles (In
sepabiliū alie) Ponit terciā diuisionē dr̄ñe. dicēs ꝙ
dr̄ñarū insepabiliū q̄dā sunt p se. alie ꝟo p accn̄s Nā
rōnale p se inest hoī et mortale et esse discipline susce/
ptibile. Sed aq̄lū eē vel simū eē insunt ꝭm accn̄s et nō
p se. (Ille igit̄) Ponit duas dr̄ñas int̄ mēbra hui⁹
diuisionis. Prima ē. q2 dr̄ñe p se accipiūtur in diffini
tione subē. et faciūt aliud. hoc ē ponūtur ī diffinitiōe
eēntiali et q̄dditatiua. et faciūt differre eēntialit̄. Sȝ
dr̄ñe p accn̄s nec accipiūtur in rōne substātie. nec fa/
ciūt aliū. sȝ alteratū (Et ille) Ponit scd̄am dr̄ñaȝ
dicēs ꝙ dr̄ñe p se nō suscipiunt magis nec min⁹. dr̄ñe
vero p accn̄s etiā si sint insepabiles intentiōem susci/
piūt et remissionē. Probat p̄mā ptē. q2 gen⁹ non p̄dī
cat̄ ꝭm magis et min⁹ de eo cui⁹ est gen⁹. nec generis
dr̄ñe ꝭm q̄s diuidit̄. Probat̄ q2 ipse sūt q̄ vniuscuius
q3 rōnē. i. diffinitōeȝ ↄplent. eē aūt vniuscuiusq3 vnū
et idē est. nec intensionē neq3 remissionē suscipiēs ē
(Aquilū aūt eē) Probat scd̄am ptē. dicēs. q2 aq̄lum
eē vel simū eē vel coloratū eē aliq̊ mō intenditur et re
mittit̄ (Cū igit̄ tres spēs) Hec ē scd̄a ps isti⁹ capl'i
in q̄ porph. ꝓsequit̄ de dr̄ña de q̄ est hic ad ꝓpositū
Et diuidit̄ in duas particulas. In p̄ma resumit di
uisiones p̄dictas. dicens Cū igit̄ tres spēs dr̄ñe con/
siderent̄. i. cū dr̄a dicat̄ trib⁹ modis. scȝ cōiter. ꝓprie. ⁊
magis ꝓprie. Et cū q̄dā dr̄ñe sint sepabiles. et q̄dā in
sepabiles. Et cū q̄dā sint p se. q̄dā vero p accn̄s Rur
sus dr̄arū q̄ sunt p se q̄dā sunt ꝭm q̄s diuidim⁹ gene/
ra et spēs. Alie sūt ꝭm q̄s ea q̄ diuisa sunt specificant̄.
(Et cū p se) Declarat p exempla. vt cum iste dr̄ñe
aīatū inaīatū. sensibile insensibile. ratōnale irrōnale.
mortale īmortale sint dr̄ē p se. ea que est aīata et sensi/
bilis est ↄstitutiua subē aīalis. aīal em̄ est suba aīata
sensibilis. Ea vero q̄ est mortalis et īmortalis. rōnal'
et irrōnalis diuisiue sunt aīalis. q2 p eas genera ⁊ spe
cies diuidim⁹. Ille aūt dr̄ē q̄ sunt diuisiue generū sūt
ↄpletiue et ↄstitutiue spērū (Diuidit̄ em̄. Hic de
clarat ea q̄ dicta sūt. q2 aīal diuidit̄ p rōnale et irrō/
nale. et p mortale et īmortale. et illa q̄ est rōnal' ⁊ mor
talis ↄstitutiue sunt hoīs. rōnalis vero et īmortal' dei
et hoc loq̄ndo ꝭm opinionē stoicorū. q̄ dixerūt deos eē
aīalia genere. aīa passibilia. corpore aerea. et tpe et'na
sed hoc vt dicit augustin⁹ falsum est. Sed irrōnalis
et mortalis irrōnabiliū aīaliū est. Sil'r etiā aīatū in
aīatū. sensibile et insensibile diuidūt supremā subam
sed illa q̄ est aīati et sensibilis ↄgregate ad aīal ꝑfece/
rūt aīal. i. ↄstituūt (Om̄ g̊) Ex hoc ↄcludūt ꝙ ee/
dem dr̄ñe alio et alio° accepte sunt diuisiue et ↄstitu/
tiue. et oēs specifice vocant̄ (Ex his maxime) In
cidentaliter ponit duas vtilitates dr̄ē p se. dicens ꝙ
maxime op⁹ est his. scȝ differētijs p se ad diuisiōes ge
nerū et diuisiones spērū. sed nō his q̄ sunt ꝭm accn̄s.
etiā si sint insepabiles. et multo minus his q̄ sunt se/
parabiles (Quas etiā det̄minātes) In scd̄a parti
cula ponit porph. q̄nq3 diffinitōes dr̄ē magis ꝓprie si
ue specifice q̄ videlȝ facit predicabile distinctū ab ali
is p̄dicabilib⁹. dicens ꝙ antiq̇ phi determinantes de
dr̄ā dicūt ꝙ dr̄ña est q̄ habundat spēs a genere. vt hō
habūdat ab aīali p rationale et mortale. aīal em̄ nihil
horū est (Nā vnde) Ex hoc mouet vnū dubiū vn̄
hȝ spēs dr̄ās. cū p eas spēs habūdat a genere. Nō eī
videt̄ ꝙ habeāt ab aliq̊ nisi a genere. et nō habēt a ge/
nere. eo ꝙ tūc gen⁹ haberet dr̄ās. et cū dr̄ñe sint opposi
te. seq̄ret̄ ꝙ opposita essent simul in eodē. q̄d nō p̄t di
ci (Sed queādmodū) Soluit dubiū. dicens ꝙ ge
nus hȝ potestate oēs dr̄ās. actu ꝟo nullā Sic in phia
dr̄ ꝙ ex his q̄ nō sunt. scȝ potentia. nihil fit. neq3 oppo
sita circa idem sunt actu. bene tn̄ potētia (Diffini
unt aūt) Scd̄a diffinitio dr̄ē q̄ dat̄ de dr̄ā in rōne p̄/
dicabilis est hec. Differētia ē q̄d de plurib⁹ et differē
tib⁹ spē in eo ꝙ q̄le sit p̄dicat̄. Hāc diffinitōem ꝓbat
p̄mo exēplo siue sihno. Scd̄o a sili. Exēplo sic. q2 rō
nale et mortale p̄dicant̄ de hoīe in q̄le et nō in q̇d pro
bat sic. q2 si q̄rat̄ q̇d est hō. ↄuenient̄ respondet̄ ꝙ est
aīal. sed si q̄rat̄ qualis est hō. ↄuenient̄ respōdet̄ rōnal'

mortalis (Reb⁹ eñ) Probat a silī sic. qꝛ sicut statua ɔponit̃ ex ere tanq̄ʒ ex materia. et figura tanq̄ʒ ex forma. sic hō cōis ɔponit̃ ex genere tanq̄ʒ ex materia. ex drā tanq̄ʒ ex forma. sed figura p̄dicat̃ de statua in q̄le. ḡ etiā drā p̄dicat̃ in quale. Probat maiorē. qꝛ hoc totū scʒ aīal rōnale mortale est hō queadmodū illic idē in artib⁹ statua (Describūt aūt) Ponit āt terciā diffinitōem differētie q̄ est. Drña est qd aptū natū est diuidere q̄ sub eodeʒ genere posita sūt. vt rōnale et irrōnale diuidūt hoiem et equū q̄ sunt sub eodē genere qd est aīal (Assignāt aūt) Ponit q̄rtā diffinitionē drē q̄ est. ꝙ drā est q̄ differunt a se singula. i. singule spēs. Qd pbat. qꝛ spēs nō differūt p̄ gen⁹. ḡ p̄ drām. Añs pʒ. qꝛ sum⁹ aīalia et nos et irrōnalia. sed rōnale additū nobis separat nos ab illis. Siliter nos et dij sum⁹ rōnales. et ɔuenim⁹ in hoc genere qd est aīal rōnale. sed mortale appositū nobis diuisit nos ab illis.

(Interi⁹ aūt) Cōsequēter ponit q̄ntā diffinitionē drñe. dicēs ꝙ peripatici ɔscrutantes et speculantes interi⁹. i. pfundius dicūt differētiā. non qdlibet eoꝝ q̄ sub eodē genere sīt diuidētiū esse drāʒ. sed dicūt drāʒ esse qd ad esse ɔducit et ei⁹ qd est esse rei pars est. Nā aptū natū nauigare nō est drā hoīs nec de eius eēntia sed solū est ei⁹ ꝓpriū siue q̄dā aptitudo. sed tñ aptum natū nauigare diuidit aīal. Dicim⁹ eñ aīaliuʒ: alia sunt apta nata ad nauigādū. alia ꝟo minime (Specifice sūt) Infert porph. ex p̄dictis vnū correlariū qd a q̄busdā ponit̃ p̄ vna diffinitōe drē. dicens ꝙ specifice drē erūt q̄cūq̄ʒ alteratā faciūt spēm. et q̄cunq̄ʒ in eo ꝙ quale est accipiūtur Et finalit̃ epilogat. dicens ꝙ dicta de differētijs sufficiūt Circa istū textuʒ notat albert⁹. ꝙ nō est silr̃ de acceptionib⁹ gn̄s ꝛ spēi. sicut de acceptōib⁹ drē. qꝛ vsus illoꝝ nominū gen⁹ et spēs primo fuit in ciuilib⁹. et ab vsu ciuiliū trāsſūpta sūt ad vsū phoꝝ. et ab illo trāsſūptū est in vsu ciuilit̃ loquentiū Attende scd̄o ꝙ drē q̄ sumūtur ab accñtib⁹ separabilib⁹. nō ideo dicunt̃ cōes. qꝛ reb⁹ insunt cōiter q̄s differre faciūt. qꝛ tūc nō eēnt drē. sed poti⁹ ɔueniētie. eo ꝙ illud qd ē cōe aliq̄b⁹ magis est p̄ncipiū ɔueniētie q̄ʒ drē. Sed dicūt̃ cōiter drē. qꝛ distinguūt cōiter in oī genere distinguibiliū. Et qꝛ sūt ī vsu apd cōiter loquētes seu vulgares nō ɔsiderātes nisi ea q̄ sensib⁹ p̄ma facie obijciūtur. Dicit̃ aūt drā ꝓpria ſm dominū albertū. eo ꝙ ei in q̄ est ꝓpt̃ cām ɔnaturalē ē appropata. Et q̄ñ vnū differre dicit̃ ab altero p̄ accñs īsepabile. qd ideo dicit̃ īsepabile. qꝛ cām hʒ radicataʒ et difficile mobilē a subiecto. sicut simitas inest p̄ naturā. cicatrix ꝟo p̄ occasionē. Sed dꝛ maxime ꝓpria qꝛ maxime ꝓprie differre facit. scʒ specifice et subaliter Alie āt drē faciūt ſm pl⁹ et min⁹ differre Attēde 3° ꝙ accñtis cōis a q̄ sumit̃ drā cōiter vel ꝓprie dicta ſm dñm albirtū p̄t eē triplex ɔsideratio. Prim° ɔsiderat̃ tale accñs in se et absolute. et tūc tale accidēs ē propriū si fluat a p̄ncipijs spēi vel cōe si fluat a p̄ncipijs indiuidui. et tūc sūt ꝓpriū vel accidens q̄ sunt duo de vl'ib⁹ q̄ ex opposito diuidūt vl'e cū alijs et sic drā neq̄ʒ ē accidēs cōe neq̄ʒ ꝓpriū. Scd̄a accidētis ɔsideratio est q̄ ɔsiderat̃ in ordine ad suū subiectū qd denoīat ꝛ informat et ipm ab alio differre facit. et illo mō vocat̃ drā. Tercio mō ɔsiderat̃ tale accidens nō p̄ ɔpatiōeʒ ad suū subiectū. sed sua inferiora. et illo° ɔparatio ei⁹ est silis ɔparatiōi spēi ad indiuidua. et ſm illā ɔparationē spēi accñs ē spēs Attēde q̄rto ꝙ drā specificā q̄ facit aliud. i. differre eēntialit̃ et sumit̃ a forma specifica p̄t triplicit̃ ɔsiderari ſm auicenā. Primo° in se vt scʒ est substātia q̄dā et entitas informās vel dās eē formaliter. et hoc mō vocat̃ forma. Scd̄o mō p̄ōt ɔsiderari vt est q̄dā entitas ɔstituta in spē tanq̄ʒ p̄ncipiū formale et essentiale spēi. et hoc mō vocat̃ spēs. Tercio° p̄t ɔsiderari put illud qd p̄ eā est formatuʒ ɔpat̃ ad aliud ſm ɔuenientiā ꝛ drām. et hoc mō vocat̃ drā. cuius tres sunt act⁹. scʒ diuidere gen⁹. ɔstituere spēm. et facere differre spēm p̄ eā. et hec drā ē vnuʒ de q̄nq̄ʒ vl'ib⁹. cui⁹ ꝓpriā diffinitionem dat auicena dicens. Drña est vl'e simplicit̃ p̄dicatū vel predicabile de spē in q̄le q̄d. que diffini° innuit̃ in fine capl'i de drā Circa hūc textū mouet̃ questio talis.

Querit̃ Septimo vtrū diuisiones ꝛ diffinitōes drē sint o porph. sufficient̃ assignate. Arguit̃ p̄mo ꝙ nō. qꝛ vel diuisio drē esset generis in spēs. vel toti⁹ ī partes integrales: vel vocis in significatiōes. sed neutrū illoꝝ est dicendū. igit̃. Añs pʒ. nā gen⁹ eq̄lit̃ dicit̃ de suis spēb⁹. et totū integrale nō p̄dicat̃ de suis ptib⁹ diuisim. et vox equoca non est diffinibilis. constat āt ꝙ drā nō dicit̃ eq̄lit̃ de mēbris diuidentib⁹ et p̄dicat̃ de ipsis. et etiā est diffinibilis. ḡ. Cōfirmat̃ qꝛ nō datur p̄ opposita. eo ꝙ est trimēbris. ꝛ vnū mēbꝝ sequit̃ ad aliud: ḡ. Añs pʒ. qꝛ tm̄ vnū vni opponit̃. ex primo periarmenias. Sequit̃ etiā bñ drā magis ꝓpria aliq̄ differūt. ḡ differūt drā cōiter dicta. sicut sequit̃ differūt ꝓprie. ḡ differūt cōiter Scd̄o sic. contra illd qd dicit̃ in textu ꝙ drē faciētes alteratū sunt q̄ faciūt diuersitatē accñtalē. qꝛ ɔgregatiuū et disgregatiuuʒ sūt drē accñtales. et tñ facinut aliud. albedo eñ et nigredo essentialit̃ differunt p̄ dictas drās. Et ɔfirmat̃ qꝛ rōnale et irrōnale sunt drē essentiales et magis ꝓprie. et tñ nō faciūt aliud gen⁹ cui adueniūt. gen⁹ eñ cui adueniūt idem est eēntialit̃ in oīb⁹ spēb⁹ suis Tercio sic. Drña nō p̄t diffiniri. ergo ei⁹ nō est aliq̄ diffinitio. Añs pʒ. qꝛ drñe nō est drā. eo ꝙ tūc esset ꝓcessus in infinitū in differētijs. Omne aūt qd diffinit̃ dʒ habere gen⁹ et drām. et ꝓpter hoc ſm boetiuʒ sola spēs diffinit̃. drā aūt nō est spēs. nec aliā hʒ drām. ergo

Quarto sic. contra p̄mā diffinitionē. illud qd habūdat ab alio est in pl⁹ illo. sed gen⁹ est in pl⁹ q̄ʒ spēs et nō ecōuerso. dicēs eñ aīal pl⁹ ɔplectit̃ q̄ʒ dicēs hominē. Cōfirmat̃. qꝛ si spēs habūdat a genere drā. q̄ro a q̄ hʒ suā differentiā. non ex nihilo. eo ꝙ ex nihilo nihil fit. Non a se. qꝛ nihil facit se esse in actu. Nō a genere. qꝛ nihil dat qd non hʒ Quinto sic cōtra alias diffinitōes drē p̄ ordinē Cōtra scd̄am sic. diffinitum excedit diffinitōem. ḡ diffinitio mala. Añs pʒ qꝛ diffinitū p̄dicat̃ de vltima drā spēalissime cui nō ɔuenit diffinitio. Cōfirmat̃ qꝛ predicari est rō relatiua. sed drā nō est relatiuū. igit̃. Minor pʒ qꝛ relatio nō refertur. eo ꝙ tūc ꝓcederet̃ in infinitū. Drña aūt est relatio. eo ꝙ ſm ipsaʒ differēs refert̃ ad differens. ḡ drña refert̃ Contra terciā diffinitōem arguit̃ sic. ea q̄ sīt sub genere sunt spēs spēalissime. sʒ spēs spēalissime sīt indiuisibiles. ḡ male dꝛ ꝙ drā est q̄ diuidit ea que sub genere posita sunt Cōtra vltimā diffinitōeʒ arguit̃ sic. Drña ɔsequit̃ eē gn̄s. ḡ accidit generi. et p̄ ɔñs non cōducit ad eē spēi. qꝛ qd est accñs in vno nō ē suba in

alio. vt pꝫ pmo phisicoꝝ. Cōfirmaꝛ qꝛ diffinitio illa ꝯuenit generi. eo ꝙ genꝰ ꝓducit ad eſſe rei ſicut drā: ꝛ etiā eſt pars eē rei. g. In oppoſitū arguiꝛ autorita te porphi. et ſuoꝝ ꝯmētatoꝝ Pro ſolutiōe iſtiꝰ qōnis ſoluēde ſunt qnqꝫ qōnes partiales

Questio

Prima vtrū diuiſio drē in differētiā cōem. ꝓpriā. ꝛ magis ꝓpriā ſit ꝯuenienꝛ aſſignata.

Pro cuiꝰ ſolutiōe attende pmo. ꝙ ſm dn̄m albertū iſta diuiſio drn̄e in pn̄ti textu a por. poſita eſt diuiſio alicuiꝰ multiplicis ꝑ analogiā ad vnū actū q̄ eſt facere differre vnū ab altero. q̄ q̄dā actꝰ cōuenit vere hoc eſt ſm eiꝰ verā rōnem drē magis ꝓprie. Alijs autē differētijs ꝯuenit ſm plꝰ vel minꝰ. ſm ꝙ videlꝫ faciunt magis vel minꝰ differre. Vn̄ ſi iſte drē cōparenꝛ adinuicē ſm verā rōnē drē. tūc ꝑ pus drā dꝛ de drn̄a magis ꝓpria. deinde ꝓpria. et tercio de illa q̄ vocatur cōis. Si aūt ꝯpenꝛ iſte drē ad cognitionē nrām. tūc ꝑ pus diciꝛ drā de illa q̄ eſt cōis. ꝓpt hoc ꝙ pma facie itellectui ſe obijcit. Scdario ꝓo diciꝛ de ea q̄ dꝛ drn̄a ꝓpria. et vltimo de ea q̄ maxime ꝓpria diciꝛ. eo ꝙ illa paucioribꝫ et ſolo intellectu vtentibꝫ inoteſcit. Aliꝛ tn̄ rn̄det doctoꝛ ſubtilis. dicēs ꝙ ſilis dubitatio eſt de diuiſione q̄ poniꝛ in caplo de genere ad declarādum diffinitiōem gꝫ ꝙ eoꝝ q̄ p̄dicātur. q̄dam p̄dicanꝛ de vno ſolo. q̄dā de pluribꝫ. qꝛ qd̄ p̄dicaꝛ de pluribꝫ. predicaꝛ ꝓprie. et qd̄ vno ſolo. p̄dicaꝛ cōiter. et vnū mēbrū ſeq̄ videꝛ ad aliud. et vliter de diuiſionibꝫ q̄ fiūt ꝑ cōiter et proprie

Dic

Ergo breuiꝛ ad qōnē ꝙ p̄dicta diuiſio drē eſt ꝯueniēs. Patꝫ qꝛ tales diuiſiōes ſūt vocis in ſignificatōes. nō vocis equiuoce penes pmū modū equocatōis. qꝛ vox equoca ſic pmo iportat multa. ſed penes ſecūdū modū. qꝛ vox equoca ſignificat ꝓprie vnū et ex ipoſitōe. ſed ex trāſūptiōe et ex vſu loquētiū ſignificat aliud ſm ꝙ diciꝛ pmo elenchoꝝ ꝙ ſcd̄s eſt. ex eo ꝙ ſic ſoliti ſumꝰ dicere

Questio

Scd̄a vtrū hec ꝓpō ſit vera. ſocrates ſenex differt a ſeipō puero. Ad quaꝫ dic breuiꝛ ꝙ ipſa eſt diſtinguēda ſm equocatōem. qꝛ ſumpta drā i cōi ipſa ē vera. qꝛ qd̄libet accn̄s ipedit oēm idēptitatē et facit drām cōiter ſumptā. ſed ſi ſumaꝛ proprie vel magis ꝓprie eſt falſa. ſicut pꝫ ex rōne illaꝝ drārū. Qꝫ aūt dicta ꝓpō ſit vera ꝓbaꝛ ſic. qꝛ circa ens imediate oppoṅūꝛ idē et diuerſuꝫ. vt patꝫ. xº. metaph. g̊ ſocrates ſenex et ſocrates puer ſūt idē vel diuerſū. nō idē. qꝛ hec affirmatiua tūc eſſet ꝟa. ſocrates ſenex eſt ſocrates puer. ergo ē diuerſū. Et ſumiꝛ hic differēs in cōi ad oē diuerſū. Vel poſſet dici aliter. ꝙ ſicut loco affirmatōis ſepe poniꝛ negatio. ita hic loco negatōis poniꝛ affirmatio. ſic intelligēdo ꝙ ſocrates ſenex differt ab ipō puero. h̄ ē ſocrates ſenex nō ē ſocrates puer. et ſic illa eſt ꝟa. licet ſocrates non differat a ſeipſo. veꝝ tn̄ ſocra. acceptꝰ cū vna determinatōe negatiē differt a ſeipſo accepto ſub alia determinatōe et negaꝛ a ſeipſo. ſicut etiā ſocra. albꝫ differt a ſeipſo nigro. Si g̊ ꝓpō intelligaꝛ in ſenſu poſitiuo ipſa ē negāda de rigore ſermōis. eo ꝙ drā poſitiua nō ē niſi inꝛ extrēa. nullꝰ aūt pt ſilꝛ eē ſenex et puer Sed ad maiorē declaratōem ꝯ p̄dictā ꝓpōneꝫ arꝛ. q̄drupl'r. Primo ſic. oīs relatio reqrit duo extrema in actu. ſed ſocra. ſenex et ſocra. puer nō ſūt ſilꝛ in actu. g̊ drā q̄ ē q̄dā relatio nō ē inꝛ illa duo extrema Maioꝛ patꝫ. qꝛ ſi relatio ē. ſuū ſubiectū ē. et ſi ſuū ſubiectū ē. ſuū correlatm̄ ē. relatia eīn ſūt ſilꝛ natura Scd̄o ſic. ſi ſocra. ſenex differt a ſe puero. g̊ nō eſt idē ſibi puero. et ꝑ ꝯn̄s nō erit idē ſibi ipſi. qd̄ ē manifeſte fl̄ſm. Pr̄ia ꝯn̄a tenet. qꝛ ideꝫ et differēs oppoṅūꝛ. g̊ ad vnū ſeq̄ꝛ negatio alteriꝰ. et ſic ſo. ſenex nō eſſet idē ſibi puero Probaꝛ ſcd̄a ꝯn̄a. qꝛ negatio in an̄te negat idēptitatē vl'r. g̊ ſeq̄ꝛ negatio idēptitatis a ſe ſicut a ſup̱iori ad inferiꝰ negatiue. Terº ſic. ſi ſo. ſenex differt a ſe puero. g̊ ſo. ſenex et ſo. puer differūt. tenet ꝯn̄a. dꝛ in oībꝫ relatiuis eq̄parātie bn̄ ſequiꝛ. vt ſortes ē ſilis platoni. g̊ ſortes et plato ſūt ſiles Cuiꝰ rō ē. qꝛ relatio eq̄parātie eq̄liꝛ denoīat vtrūqꝫ extremū et vltra. g̊ ſocra. ſenex et ſocra. puer ſūt multa. Minoꝛ ꝓbaꝛ. qꝛ drā eſt ſpēs multitudinis. vt pꝫ q̄nto metaph. g̊ bene ſequiꝛ drā. g̊ multa ab inferiori ad ſup̱iꝰ et vltra. g̊ ſocra. et ſocra. ſūt multa. vel g̊ ſocra. ſenex et ſo. puer ſunt multa. ꝯn̄s eſt falſū. g̊ et pmum an̄s Quarto ſic. expoſitiones iſtiꝰ ꝓpōnis ſūt falſe. g̊ ipſa eſt falſa An̄s pꝫ. qꝛ exponēs vltima eſt iſta. ſocrates ſenex nō ē ſo. puer. q̄ nō p̄t ſtare in veritate cuꝫ illis. ſocra. ſenex eſt. et ſo. puer eſt Ad primū dico ꝙ oꝫ extrema relatiōis eſſe actu ſm rōnē referēdi. nō ſm exiſtētiā. qꝛ pus et poſteriꝰ licet nō exiſtāt ſilꝛ. tn̄ ſimul ſūt ſm rōnē q̄ referūꝛ. Nā ſq̄n pus ſub rōne poris ē. tūc poſteriꝰ ſub rōne poſterioris ē. licet nō ſilꝛ exiſtāt. et ſic dd̄m ē in ꝓpoſito. Vel aliꝛ dd̄m ē ꝙ illa maioꝛ ē ꝟa de relatōe reali vel drā poſitiua. iſta aūt drā n̄ ē relaº realis. ſed ſolū rōnis. Relatio aūt rōnis nō dependet pncipaliꝛ a t̄mino. ſed ſolū ab itellectu ꝯpante. iō ad nō exn̄s bn̄ p̄t eē relatio Ad ſcd̄m dd̄m ꝙ ſcd̄a ꝯn̄a nō valet. ſcꝫ nō idē ſibi puero. g̊ nō ideꝫ ſibi. qꝛ in pma negatur vnitas reſpectu t̄mini accn̄talis. in ſecunda reſpectu t̄mini ſubalis q̄ iportaꝛ ꝑ li ſibi qd̄ ē relatiuū reciprocū. et ideo facit fallaciā ꝯn̄tis. qꝛ ad diuerſitatē accn̄talē nō ſequiꝛ diuerſitas eētialis. ſꝫ bn̄ econuerſo Ad terciū dd̄m negādo ꝯn̄am illā ſcꝫ ſocra. ſenex et ſocrates puer ſunt multa. g̊ ſocrates et ſocra. ſūt multa qꝛ in pma iſta determinatio reſpectu talis predicati diminuit a ſocrate abſolute Ideo nō ſeq̄ꝛ ſcd̄a vt ſup̱iꝰ ad inferius ſed vt ſm q̇d ad ſimpliciꝛ Ad q̄rtū dꝛ ab aliq̄bꝫ ꝙ illa ē falſa de rigore ſermonis ſed ipſa poniꝛ loco alicuiꝰ veri ſcꝫ illiꝰ ſocrates aliꝛ ſe hꝫ q̄n ē ſenex et q̄n ē puer Sed dd̄m eſt ꝙ q̄n differt dicit drām negatiuā nō poſitiuā. vel q̄n dicit drām cōiter ſūptā nō ē ꝓpō de differt ſic exponēda nec ad veritatē eiꝰ reqriꝛ veritas illarū exponentium

Questio

Tercia vtꝝ diuiſiōes drē ſint ꝯuenienꝛ aſſignate Pro cuius ſolutōe attende pmo ꝙ licet vnius rei abſolute nō ſit niſi vna diffinitio. nō eſt tn̄ inconueniens ens reſpectiuū habere plures diuiſiones ſm ꝙ p̄t ad plura referri. qꝛ ergo drā habet relatōem ad ſuū genꝰ qd̄ eſt vl'e et ad illud d̄ q̊ predicaꝛ vtputa ad indiuiduuꝫ et ad ſpēm. ſimiliter et ad genus ſm ꝙ eſt diuiſiua generis. et ad ſpēm ſm ꝙ eſt cōſtitiua ſpēi. primo tn̄ refertur ad ſpeciem. nō inq̄tum ſpēs. ſed inq̄tum ꝯſtituta per drām. Etiam ſm hoc dantur qnqꝫ diuiſiones. quaruꝫ prima eſt differentie ſm ꝙ ꝯſtitutiua ſpēi. Secūda eſt drn̄e inq̄tum ē vl'e. Alſe due diuiſiones ſunt differētie inq̄tum eſt diuiſiua. quarū prima daꝛ de differentia accepta a diuiſione actiua. alia vero datur de diuiſione formali.

Attende scđo circa primā diffinitionē drē ꝙ abundare ab aliq̄ est plꝰ actu ⁊ intellectu īcludere. illud autē ab alio actu ⁊ ītellectu includitꝛ qđ est de rōne formali ⁊ ꝯceptu q̄dditatiuo eiꝰ in q̄ includitꝛ. cuȝ ġ dr̄ drā est q̄ abūdat spēs a genere. dici videtꝛ ꝙ drā est q̄ spēs actu ⁊ intellectu plꝰ includit q̄ȝ genꝰ. vn̄ genꝰ non cōtinet drās diuisiuas nisi potestatiue Si em̄ ꝯtineret actu eas seq̄retur ꝙ tota drn̄tiaꝝ multitudo in eadē q̄dditate includeretꝛ. nō em̄ maior rō est q̄re cōtineret vnā q̄ȝ aliam. ⁊ sic in eadē q̄dditate opposita eēnt simul inclusa. Et licet genus ꝯtineat drām constitutiuā. tn̄ illam eandē ꝯtinet spēs. Et iō sꝑ spēs abundat drā vltra genus Attende 3º circa scđam diffinitionē drn̄tie. ꝙ drā est q̄ predicatꝛ ⁊c. ꝙ q̄le nō capitur, put dr̄ denoīatiue a q̄litate q̄ est quartū predicamētū. s3 q̄le capitur ꝓ eo qđ est determinatīm potētie generꝭ ad certā spēm. ⁊ illud est q̄le generꝭ. qđ dicitꝛ quale essentiale. Licet em̄ drā dicat ꝑtem spēi. nō tn̄ dicit ꝑtem potentialē. sed ꝑtem actualē ⁊ determinatiuā ad esse specificū. Et si q̄ras vtrū ꝑ istam diffinitionē drā distinguatꝛ ab alijs p̄dicabilibꝫ. Dico ꝙ nō eo ꝙ ista diffinitio nō ꝯuenit nisi drn̄tie ꝯstitutiue spēi subalterne. Et illiꝰ aliq̄ reddunt cām. q2 drn̄tie specieꝝ specialissimaꝝ cōiter sunt nobis ignote. ⁊ ꝓpter h̄ solum diffiniuit drām nobis notā. Vn̄ loco drn̄tiaꝝ specialissimaꝝ cōiter sumimꝰ drās subalternas. q̄bus circumloq̄mur drās specialissimas. Hoc tn̄ non videtꝛ verū. q2 nisi vltime drn̄tie eēnt nobis note in eis nulla fundaretꝛ scđa intētio. nec alicuiꝰ rei possemꝰ habere sciam ꝑ demr̄atione. cuiꝰ mediū deberet esse diffinitio ꝯposita ex genere ⁊ vltima drā Attende q̄rto ꝙ tercia diffinitio drn̄tie q̄ dicitꝛ. ꝙ drā est apta nata diuidere. i. facere differre ea q̄ sub genere posita sunt. deb3 intelligi de drā essentiali. nō em̄ datur pn̄s diffinitio de drā accn̄tali. vtputa de ꝓprio ⁊ accn̄te. eo ꝙ solū faciunt differre accn̄taliter. Licet em̄ nos interdū circūloquamur drām innominatā ꝑ ꝓprium vel accn̄s. non tn̄ ꝓpter h̄ ꝓprium vł accn̄s facit differre essentialiter. Quarta aūt diffinitio sic d3 intelligi. drā est q̄ differūt a se singula i. singule spēs sub eodē genere cōtente. ⁊ h̄ loq̄ndo de genere īmediato. Licet em̄ rōnale nō faciat differre hoīem ab angelis. eo ꝙ vterq3 est rōnalis. Sensibile em̄ qđ est drā generꝭ facit vnū differre a reliq̄. Vel dicas ꝙ licet rōnale vt dr̄ aptitudinē ꝯueniat homī ⁊ angelo. nō tn̄ vt dicit ꝑtem spēi hoīs. siue vt capitꝛ drn̄tialiter. Naȝ drā debet dicere ꝑtem formalē. genꝰ aūt ꝑtem materialē. Et si dicas. oēs ꝑtes diffinitionis forme sꝭ ſm pħm vij. metaph. ġ genꝰ nō est ꝑs materialꝭ. Rn̄deo ꝙ licet genꝰ nō sit ꝟa materia. hab3 tn̄ modū materie Et q̄nta diffinitiº cōiter assignatꝛ ꝑs istiꝰ q̄rte diffinitiōis. ⁊ ē declaratio quedā diffinitionū p̄dictaꝝ. drā em̄ deb3 eē vł'e quod cōducit ad esse. i. ꝯtrahit genꝰ ad q̄dditatē specificā. ⁊ est ꝑs eiꝰ qđ est eē rei. i. ꝑs q̄dditatiua spēi Et si q̄ras vtrū genꝰ sit ꝟa materia sicut videtꝛ dicere porph. Dico ꝙ nō sicut patuit ex autoritate superiꝰ allegata. Vn̄ licet genꝰ sit in potētia respectu draꝝ. ⁊ per h̄ habeat modū materie. h̄ tn̄ nō sufficit ad rōem materie. s3 req̄ritur ꝙ ipa sit receptiua forme. genꝰ āt nō recipit drām tanq̄ȝ subiectū eiꝰ. sicut maxime pz in formis simplicibꝫ. vtputa albū nigrū. ⁊c. Ex q̄ pz ꝙ omnis res q̄ est in aliq̄ p̄dicamēto est ꝯposita ex genere ⁊ drā. ita ꝙ drā ⁊ genꝰ sunt ꝑtes eiꝰ q̄dditatiue.

Dic pmo. ꝙ q̄nq3 diffinitiōes drn̄tie sunt cōuenienter assignate. Pa3 sic. q2 ꝯueniūt omni ꝯtento sub diffinito. ⁊ nihil ꝯtinent superfluū neq3 diminutū. Dic scđo ꝙ q̄nq3 diffinitiōes nō ꝯueniūt drn̄tie spēi specialissime. s3 spēi subalterne. pz sic. q2 spēs specialissima nō p̄dicatꝛ de pluribꝫ spē drn̄tibus. Dic 3º ꝙ vltima diffinitio q̄ est. drā est qđ p̄dicatꝛ de pluribꝫ in q̄le essentiale. ꝯuenit cuilibet drn̄tie maxime ꝓprie. ⁊ facit eā differre a q̄libet alio p̄dicabili. pz sic q2 tam drā spēi specialissime q̄ȝ speciei subalterne p̄dicatꝛ in q̄le essentiale. ⁊ nullū aliud p̄dicabile p̄dicatur in quale eēntiale

Questio

Quarta. vtrū mortale sit drā diuisiua aīalis. ⁊ rōnale cōstitutiua hoīs sicut dr̄ Porph.

Pro cuiꝰ solutiōe attende ſm dn̄m Albertū. ꝙ mortale dr̄ dupl'r. vnoº vt dr̄ actū in materia. q̄ h3 potentiā ad recipiendū priuationē illiꝰ actꝰ. ⁊ illo mō nihil ꝓhibet ipm esse drām viuētis. Alioº accipitꝛ mortale vt dr̄ aptitudinē ad nō esse siue ad carentiā vite. ⁊ illo mō nō est drā. ⁊ h̄ intētebat dicere Auicēna cū dicit ꝙ mortale nō est drā. et ꝙ ea que h̄ a porphi. ꝓ differētijs assignantꝛ grā exēpli ponuntꝛ. neq3 est vis de nomine dūmodo ꝑ noīa res q̄cunq3 mō designantꝛ. Similitꝛ posset dici de rōnali. de sensibili ⁊ insensibili. ꝙ q̄n importāt aptitudinē nō sunt drn̄tie eēntiales. nā ꝑ tales aptitudines porphiriꝰ solum circūloquitur veras ⁊ essentiales differētias

Dic primo

Ad questionē. ꝙ aīal rōnale nō est genꝰ. pa3 sic. q2 omne genꝰ p̄dicatꝛ in q̄d de pluribꝫ drn̄tibꝫ spē. sed aīal rōnale nō est hmōi igitꝛ. Minor pz q2 aīal rōnale solū predicatꝛ de hoīe. eo ꝙ subē sepate nō sunt corporee aīate ſsibiles. ġ non sunt aīalia. nec aīal rōnale h3 drās diuisiuas. q2 licet rōnale vt idē est qđ intellectuale vniuoce repiatꝛ in nobis ⁊ in substātijs sepatis. tn̄ si capiatꝛ rōnale vt sumitꝛ ab aīa rōnali tūc nō repitur vniuoce in hoībus ⁊ substātijs sepatis Dic 2º ꝙ mortale nō est drā ꝯstitutiua hoīs. Prabatꝛ sic. q2 oīs drā sumitꝛ a forma. drn̄a em̄ inest spēi rōe forme. mortale āt inest spēi rōne materie. nā materia ē pīn quo res p̄t eē ⁊ nō eē. vij. metha. Dic 3º ꝙ oīs drā pmo inest spēi. s3 mortale pº inest indiuiduis. eo ꝙ actꝰ ⁊ opationes sꝭ circa singularia pº metha. Et sil'r drā ē natural'r pōr spē. mortale aūt nō est pus spē. s3 ꝯsequitꝛ esse spēi. Ad ad porph. d3 ē. ꝙ ipse loꝰ ſm opinionē stoycoꝝ q̄ posuerūt intelligētias esse subas ītelligibiles ⁊ īmortales. corporeas tn̄ vt refert Augꝰ. in scđo de ciuitate dei

Questio

Quīta. vtꝝ hec ꝓpō sit ꝟa. drā ē spēs Pro solutiōe attēde pº ꝙ drā p̄t accipi dupl'r. vºº pe intētional'r ꝓ natura cōi. q̄ diuidit genꝰ ⁊ ꝯstituit spēm q̄ quidē natura nata ē p̄dicari de genere nō p̄dicatōe ꝑ se. s3 p̄dicatiōe ꝑ accn̄s. eo ꝙ ipsa ē extra rōē3 gꝭ. ⁊ eȝ genꝰ extra rōem eiꝰ. eo ꝙ al's in diffiōibꝫ eēt nugaº. q2 vniꝰ ⁊ eiusdē inutil' repetitio. Aºº acciꝰ 2e intētional'r ꝓ relatiōe rōis fūdata ī tali naᵗᵃ. q̄ p̄t ꝯpari siue ꝯpari ad duo. videl3 ad īdiuidua illiꝰ 2e intētionis. vel ad genꝰ eiusdē. ⁊ sic ē spēs p̄dicabil' ⁊ subijcibil'. Vel pōt ꝯpari ad pmā intentōē drē. ⁊ sic nō ē spēs. Sil'r pma intētio drē p̄t ꝯpari ad duo. s. ad spē3 quā ꝯstituit. et ad sua īferiora. de q̄bꝫ pꝰ. sic rōnale ad h̄ rōale ⁊ ad cª.

Dic primo Qꝫ drã pro scđa intẽtione est accñs superius ad drãm pme intẽtionalit̃ captam. eo ꝙ p̃dicat̃ de ipsa denoĩatiue. sed respectu suoꝝ inferioꝝ vel generꝫ scđe intẽtionaliter capti est spẽs. nam ista p̃dicatio. hec drã est drã. est p̃dicatio spẽi de indiuiduo. et ista p̃dicatio drã est vl'e. est p̃dicatio generꝫ de specie Dic scđo ꝙ si drã cõparet̃ ad spẽm quã ↄstituit. vel ad gen⁹ qđ diuidit ipsa facit p̃dicabile distinctũ ab alijs p̃dicabilibꝫ. eo ꝙ de illis p̃dicatur in q̃le essentiale. Et si queras vtrũ drã sit spẽs respectu suoꝝ inferioꝝ. vtputa rõnale hui⁹ rõnalis ⁊ isti⁹. Aliqui dicũt ꝙ sic. non tñ est spẽs subijcibilis. sed solũ predicabilis. sicut etiã materia pma ⁊ aĩa rõnalis ⁊ alia hmõi. Licꝫ eĩ illa nõ sunt ↄposita ex genere ⁊ drã. predicant̃ tñ ƀm eos de pluribꝫ drñtibꝫ numero in q̃d. hoc tñ nõ videt̃ mihi ꝓbabile eo ꝙ ƀm porphiriũ ⁊ Boetiũ ⁊ alios logicos q̃libet spẽs est ↄposita ex genere ⁊ drã. omnis aũt drã est simpl'r simplex. Et pari rõe deus posset poni spẽs p̃dicabilis. licet nõ subijcibilis. qđ videt̃ incõueniẽs. de q̊ postea videbit̃.

Ad rões Añ oppositas Ad primã dr̃ ꝙ p̃dicta diuisio ẽ vocis mltiplicis in suas significationes. q̃ non p̃t diffiniri si accipiat̃ in sua equocatione. si tñ capiat̃ in vno sensu bene p̃t diffiniri ⁊ esse principiũ cõmune pluribꝫ Ad ↄfirmationẽ dicit̃. ꝙ licet illa diuisio nõ sit bimẽbris. neqꝫ detur ꝑ opposita formal'r datur tñ ꝑ opposita virtual'r. ⁊ reducit̃ sic ad bimembrẽ. Differentiaꝝ q̃dam ẽ magis ꝓpria ⁊ q̃dam non. magis ꝓpria diuidit̃. qꝛ q̃dam est ꝓpria ⁊ q̃dam cõiter dicta. et vl'r quelibet diuisio nõ bimẽbris pariformit̃ posset reduci ad bimembrẽ Mẽbra tamẽ isti⁹ diuisionis sumẽda sunt cum p̃cisione. eo ꝙ al's neqꝫ formalit̃ neqꝫ virtual'r opponerent̃ Ad scđaꝫ dr̃. ꝙ licꝫ cõgregatiñ et disgregatiñ sint accñtales drẽ si ↄparent̃ ad suũ subiectũ. sunt tñ essentiales in suo genere Et licet nõ faciãt aliud illud cui aduenĩũt tanqꝫ p̃supposito. tñ faciunt aliud illud cui aduenĩũt sicut ↄstituto. quẽadmodũ est spẽs Ad terciã dicit̃. ꝙ licet drñtie pme intẽtional'r capte nõ sit alia drã. nec ipsa possit diffiniri illo mõ. tñ differẽtie scđe intẽtionaliter capte bene p̃t esse diffinitio Et cum dr̃. drã est qua abũdat spẽs a genere. sensus est ꝙ drã ponit̃ in diffinitiõe spẽi et est de intellectu formali spẽi. nõ aũt generꝫ eo ꝙ sola spẽs diffinit̃ ƀm Boetiũ. Sic g̊ drã est spẽs eo modo quo dcm̃ est supius. nec est incõueniẽs drñtie esse differentiã Ad q̃rtam dr̃. ꝙ eẽ in plus p̃t intelligi dupl'r. vno° ƀm ↄtinentiã actualẽ. alio° ƀm ↄtinentiã potentialẽ. Vñ genus ẽ in plus scđo°. sed spẽs est in pl⁹ pmo mõ. eo ꝙ actu ⁊ intellectu plus includit q̃ gen⁹

Et ad ↄfirmationẽ dđm ꝙ spẽs habet drãm a genere. ⁊ ita gen⁹ habet illã tm̃ in potẽtia. spẽs aũt in actu. Opposita aũt in eodẽ esse potential'r nõ est incõueniens. Vñ sicut ↄpositũ materiale hꝫ formã in potentia a materia. inquantũ materia est in potẽtia ꝑ se ad formã. sic spẽs in potẽtia habet drãm in potẽtia a genere. quod ẽ ꝓporcionabile materie. Ad quintũ dr̃ ꝙ hic nõ diffinitur drã vltima. neqꝫ ista diffinitio datur de drã vt ẽ p̃dicabile distinctũ sicut patuit Ad ↄfirmationẽ dđm ꝙ drã põt esse no^n pme intẽtionis. vel scđe. pmo° est abstractũ ⁊ spẽs multitudĩs. scđo° est ↄcretũ et ƀ intentionẽ applicabilẽ ei qđ est pn^m formale spẽi Et licet relatio abstractiue designata nõ referatur. refertur tñ si significet̃ cõcretiue. neqꝫ illo mõ est relatio. sed magis relatiuũ

Ad argumẽta Cõtra alias diffinitiões. Ad primũ dr̃ ꝙ diuidere capitur duobꝫ modis. vno° vt idẽ est qđ in plura ꝑtiri. ⁊ illo mõ drã non est apta nata diuidere ea q̃ sub eodẽ genere posita sunt. Alio° capitur vt idẽ est qđ distinguere. ⁊ hoc mõ accipit̃ in diffinitione Ad ↄfirmationẽ dr̃ ab aliquibꝫ. ꝙ vltima diffinitio nõ ẽ diffinitio. sed solũ correctio p̃cedentiũ Vel posset dici ꝙ licet drã diuisiua sequat̃ esse generꝫ. ⁊ nõ sit de cõceptu generꝫ. sed tñ de ↄceptu spẽi ↄstitute ꝑ drãm. Neqꝫ differẽtia ꝓprie accidit generi. cum nõ sequat̃ eẽ ↄpletum. licet nõ sit de ↄceptu generꝫ. Et ad aliã ↄfirmationẽ dđm ꝙ genus nõ facit differre ea q̃ sub eo posita sunt ĩmmediate. licet ipsa in genere ↄueniãt potest tñ facere differre rõne sue drñtie ea q̃ ponũtur sub genere remoto. sicut per aĩal distinguit̃ hõ ab angelo rõne sensibilitatꝫ.

Propriũ autẽ est

Premissis tribꝫ p̃dicabilibꝫ q̃ predicant̃ eẽntialiter. in h̊ quarto capl'o determĩat porphiri⁹ de ꝓprio quod p̃dicat̃ accñtalit̃. distinguẽdo q̃ttuor modos ꝓprij dicens. Propriũ dr̃ quadrifarie. i. q̃drupl'r. pmo mõ dr̃ ꝓprium qđ accidit alicui soli spẽi. licꝫ nõ omni sub specie ↄtento. vt esse medicũ vl' geometricũ ẽ ꝓprium hoĩ. Scđo° dr̃ ꝓprium qđ accidit omni cõtento sub spẽ. sed nõ soli. sicut esse bipedẽ inest homĩ ⁊ quibusdã alijs. Tercio° dr̃ ꝓprium qđ inest alicui soli spẽi ⁊ omni ↄtẽto sub specie. sꝫ nõ sp̃. sicut canescere inest homĩ in senectute. qꝛ ↄuenit omĩ homĩ ⁊ soli. sed nõ semꝑ. Quarto° dr̃ ꝓpriũ qđ accidit omni soli et sp̃. vt risibile homĩ. ⁊ hinnibile eq̊ (Nã etiã si nõ) Circa h̊ remouet du^m. qꝛ cum hõ non sp̃ rideat. nõ sp̃ videtur esse risibil'. Et dr̃ ꝙ risibile dr̃ aptitudinẽ ad ridendũ. et hec aptitudo sp̃ inest natural'r homĩ. licet nõ sp̃ rideat actu. actus g̊ ridẽdi ↄuenit homĩ ꝑ accidens ⁊ ↄtingẽter. sed risibile. i. aptitudo ad ridendũ ↄuenit homĩ necc̃ario ⁊ ꝑ se. non ĩ pmo° sed scđo° dicẽdi ꝑ se (Hec autẽ) Porphiri⁹ eligit modũ de quo ẽ ad ꝓpositũ. dicẽs ꝙ ꝓprium q̃rto° noĩatur ꝓprie ꝓpriuꝫ et ↄuertit̃ cum specie. q̃cquid eñ est hinnibile ẽ equ⁹ et ecõuerso. Et illđ ꝓpriũ est vnũ de q̃nqꝫ vl'ibus.

Querit̃ Octauo. vtrũ diffinitio ꝓprij q̃rto mõ sumpti sit ↄuenient̃ assig̃ta Ar̃ pmo ꝙ nõ. qꝛ ꝓprium nõ est vl'e. g̊ nõ est diffinibile. Probat̃ ↄña. qꝛ tm̃ vl'is est diffinitio. vt habet̃ vij. metaph. Añs pꝫ qꝛ oppo^m nõ predicat̃ de opposito. sꝫ ꝓpriũ ⁊ cõe opponunt̃. vl'e aũt ⁊ cõe sunt idẽ. g̊ ꝓpriũ nõ est vl'e. Tum scđo. qꝛ nl'la intẽtio p̃dicat̃ de re pme intẽtionis in abstracto. sꝫ hec ẽ vera. risibile ẽ ꝓpetas. g̊ ꝓpriũ nõ est intẽtio nec ꝑ ↄñs vl'e Scđo sic. ꝓpriũ nõ est distinctũ vl'e ab accidẽte. g̊ non hꝫ distinctã diffinitionẽ. sꝫ ista nõ ẽ diffinitio accñtis. g̊. Prima ↄña pꝫ. qꝛ ꝓpriũ vel ẽ suba vel accñs. nõ suba qꝛ aliter poneret̃ in diffinitiõe spẽi. g̊ est accñs Tum qꝛ sumpto aliq̊ accñte. quero de illo aut ĩest oĩ subiecto ꝑ se. ⁊ sic ẽ ꝓpriũ. aut nõ sꝫ ꝑ accñs. et ꝑ hoc qđ sic ĩest alijs. aut g̊ illi alteri ĩest ꝑ se. ⁊ sic ha

betur intentū. aut ꝑ accñs ꝛ sic procederet̄ in infinitū

Tercio sic. ꝓprium nō nccārio inest ergo nō sp̄ inest Añs patet. qꝛ risibile nō semꝑ inest hoi. homo em̄ nō semꝑ ridet. Cū scđo. quia suba p̄cedit omne accidēs natura ꝛ tp̄e. vt habet̄ vij. metaphisice. ḡ ē p̄ri⁹ tp̄e qn̄ nullū accñs inest sibi. Cum ḡ ꝓpriū sit accñs seq̄tur ꝙ suba possit esse sine ꝓprio. Patet etiā quia oīs potētia passiua ē ꝯtradictionis. ex nono metap h̄. sed subiectum ē potētia passiua ad ꝓpriū cū sit materia ei⁹ ḡ pōt stare sub ꝓprio ꝛ sub opposito ei⁹. Quarto sic in ista diffinitōe non ponit̄ gen⁹ ꝓprij qđ est vl'e. nec aliquid loco generꝫ. ḡ nō est sufficiēter assignata. Et etꝫ ista diffinitio ꝯuenit drē vltime ꝛ ꝯpletiue spēi. quia illa ꝯuertitur cū specie. ḡ ista diffinitio male ē assig̃ta

Quinto sic. diffinitū cū sit intentio p̄t esse vniuocū in omni genere. sed accñs nō est vniuocū. quia tūc tm̄ duo eēnt genera generalissima. ḡ male ponitur in diffinitione ꝓprij qđ accidit. Tum etiā. qꝛ accñs est distincta spēs a ꝓprio. ḡ ꝓprium nō accidit. In oppositū est porphiri⁹ Pro solutiōe isti⁹ q̄stionis mouent̄ q̄n ꝙ p̄ncipales questiones

Questio Prima. vtrū modi ꝓprij cū diffinitionibꝫ eorundē sint sufficiēter assignati. Pro cui⁹ solutione attende p̄mo. ꝙ ꝓprium p̄t capi dupl'r. vno⁰ prime intentional'r. ꝛ h̄ dupl'r. Vno⁰ general'r put videlicet oppo² cōi. ꝛ sic dr̄ a ꝓprietate denoīatiue Alio mō capitur ꝓ eo qđ inest soli ꝛ ꝯuersim p̄dicat̄ de re. Secūdo mō accipit̄ scđe intentional'r. ꝓ intētione videlicet fundata in in re. ꝛ illo mō est spēs vl'is. ꝛ vl'e descēdit in ip̄m ꝑ drās ꝑ se diuisiuas ipsi⁹ vl'is. ꝛ cōstitutiuas ꝓprij. ꝑ hoc scꝫ qđ est p̄dicari ꝯuertibil'r in quale accn̄tale. Attende scđo. ꝙ ph̄s in p̄mo thopicoꝝ assignādo tres modos ꝓprij sub ꝓprio ad aliq̄d cōprehēdit duos p̄mos modos a porphirio positos. ꝓpriū em̄ vtroꝙ illoꝝ modoꝝ nō est ꝓprium simpl'r. sed per respcm̄ ad aliq̄d. ꝛ sic noīat istos modos ad aliq̄d Sed terciū modū ꝛ q̄rtum noīat ꝓprium simpl'r Vñ in p̄mo mō eē medicū vel geometrū dicit actū ꝛ nō aptitudinē. eo ꝙ aptitudo ad essendū medicū omni hoī ꝯuenit. Sed esse bipedē debet dicere aptitudinē ꝛ nō actum. qꝛ actu hr̄e duos pedes nō ꝯuenit omni hoī. canescere ꝓ in senectute debet dicere actū et nō aptitudinē. eo ꝙ aptitudo semꝑ ꝯuenit hoī. Attēde tercio. ꝙ sufficiētia istoꝝ modoꝝ facil'r potest haberi. dicendo ꝙ om̄e ꝓprium ē adeq̄tum spēi in suppositꝫ aut non Si sit adeq̄tum h̄ est dupl'r. vel ꝯuenit sibi semꝑ et sic ē ꝓprium q̄rto⁰. vel nō ꝛ sic est ꝓpriū tercio⁰. Si nō sit adeq̄tum h̄ est dupl'r. vel ꝓprium excedit spēm. ꝛ sic ē ꝓprium scđo⁰. vel spēs excedit ꝓprium. ꝛ sic ē propriū p̄mo mō. Sed de hac sufficientia ꝛ pluribꝫ alijs dcm̄ fuit in summulis Attende q̄rto. ꝙ ꝓprium cōmuniter sic diffinit̄. Propriū est qđ inest vni soli. ꝛ cōuersim p̄dicat̄ de re. ꝛ nō indicat q̄d est eē rei. sicut pꝫ in tercio cap'lo p̄mi thopicoꝝ. Vñ ad ꝓprium h̄ mō tria requirunt̄. p̄mo req̄ritur adeq̄tio ipsi⁹ ꝓprij cum suo subiecto. ꝛ h̄ tangit̄ per h̄ quod dr̄ (ꝙ inest vni soli) Scđo req̄ritur vniuersalitas suppositoꝝ. ꝛ h̄ tāgit porphiri⁹ cum dr̄ (omni) Tercio requirit̄ vniuersalitas tp̄m. ꝛ h̄ tangit̄ cum dr̄ (ꝛ ꝯuersim p̄dicat̄ de re et inest sp̄) Est autē duplex ꝓpriū. scꝫ ꝓprium īdiuidui et ꝓprium spēi. De ꝓpo indiuidui nō est ad ꝓpo^m.

nā illud fluit a p̄ncipijs indiuidui. Secū ꝓpriū speciei ē quod fluit ꝛ causat̄ a ꝓprijs p̄ncipijs spēi in esse ꝯstitute. et illud adhuc ē duplex. nā quoddā ꝯsequitur p̄ncipia spēi rōne materie. vt habere carnes molles ꝛ ambulare erecte ē propriū hoīs. Aliud aūt cōsequitur grā forme. vt esse susceptibile disciplīe. risibile vel flebile. et tale adhuc ē duplex. quia quoddā est generꝫ qđ ꝯuertit̄ cū specie subalterna. vt mortale respectu aīalis. aliud vero spēi quod ꝯuertitur cū specie specialissima. vt risibile respectu hominis.

Dic primo Qꝫ modi proprij sufficienter sūt assignati a porphirio. Ptꝫ sic. nam ipsi ꝯplectunt̄ oēs modos ꝓprij q̄s assignat Aresto. in p̄mo thopicoꝝ. Dic scđo. ꝙ propriū est vl'e. ptꝫ sic quia om̄e illud est vl'e qđ p̄dicat̄ de pluribꝫ. sed propriū est hmōi. igit̄ Minor ptꝫ quia propriū est p̄dicatum ꝯuertibile cū eo cui⁹ est propriū. sicut habet̄ p̄io thopicoꝝ. sed illud est vl'e cum possit esse subiectū demr̄ationis. de q̄ demr̄atur propriū. vniuersaliū aūt ē demr̄atio vt habet̄ p̄io posterioꝝ. Si ḡ ip̄m subiectum p̄dicat̄ de pluribꝫ. etiā suū ꝯuertibile qđ est propriū. Dic tercio. ꝙ propriū nccārio inest. ptꝫ sic q̄a posita cā nccāria ꝛ immediata nccārio po² eius effect⁹ sed forma specifica ē hmōi cā respectu ꝓprij. eo ꝙ propriū egredit̄ ex proprijs p̄ncipijs subiecti. ꝛ maxime a forma. cum ḡ subiecto nccārio inest forma. nccārio sibi sp̄ inerit propriū. Dic q̄rto ꝙ diffinitio proprij ē a porphirio ꝯueniēter assignata. ptꝫ sic quia illa diffinitio q̄ ꝯstat ex genere ꝛ drā est sufficiēter assignata. sꝫ ista est hmōi. vt patꝫ ꝑ primā ꝑticulā. scꝫ accidit. Et habet̄ rō p̄dicati ꝛ modi p̄dicandi in q̄le accn̄tale cōuertibiliter pro omni soli ꝛ semꝑ

Questio Scđa. vtrum propriū sit accñs Pro cui⁹ solutiōe attende ꝙ accñs est equiuocū. eo ꝙ p̄t esse nomē prime intētionis. ꝛ illo mō s^c naturā extra animā. s'm ꝙ ph̄s q̄nto metaphisice diuidit ens in subaꝫ et accñs. Et hoc mō sumitur q̄nꝙ modis. nā quedā accidētia sunt ab intrinseco. ꝛ h̄ vel rōe materie vt q̄titas. vel rōne qualitatū actiuaꝝ ꝛ passiuaꝝ. sicut sꝫ q̄litates sensibiles posteriores. vtputa albū nigrū dulce amarū. Quedā insunt ab extrinseco. ꝛ h̄ vel manēt amoto illo extrinseco. vt nigredo ab estu. vel non manent in subiecto. vt calor in aqua. nā aqua sibi derelicta redit ad propriā naturā. Nullum āt istoꝝ est propriū. qꝛ nullū istoꝝ ꝯuertit̄ cū specie. sed p̄ter h̄ est accidens qđ inest spēi rōne forme. ita videlicet ꝙ forma spēi est cā per se prescisa nccāria ꝛ adeq̄ta. Posita aūt cā nccāria ꝛ adeq̄ta po² effectus. ꝛ amota amouet̄. iō omni hn̄ti talē formā spēi inest tale accñs et sp̄. ꝛ non hn̄ti nō inest Scđo mō capitur accñs vt ē no^n scđe intētionis. ꝛ tūc adhuc ē equiuocū. nā vno⁰ idem ē qđ p̄dicatū nō eēntiale siue extraneū. ꝛ sic eē in distinguit̄ ꝯ dici de Est em̄ in subiecto sic qđ nō p̄dicat̄ eēntial'r de eo. Sꝫ alio⁰ ca² vt ē intētio fundata in re. q̄ potest adesse ꝛ abeē subiecto. ꝛ sic ꝯstituit p̄dicabile distinctum ab alijs p̄dicabilibꝫ hoc supposito

Dic primo Ad questionē ꝙ ꝓpriū non est accidēs capiendo accñs vltimo modo. Patet sic. qꝛ illud qđ est ꝓprium ꝑ se inest suo subiecto

accidẽs vero nõ per se ineſt ſuo ſubiecto. ḡ ꝓprium nõ
eſt accidẽs. Probaꝛ ꝯña. quia impoſſibile eſt idem ꝑ
ſe ineſſe ſubiecto ⁊ nõ per ſe. Dic ſecũdo ꝙ ꝓprium ẽ
vl'r diſtinctũ ab accidẽte. Patet ſic. q2 ille intẽtiones
ſunt diſtincte quaꝝ ſubiecta ſunt diſtincta. ſed ſic eſt
de ꝓprio ⁊ accidẽte. igiꝛ. Minoꝛ patet. q2 ꝓprium vt
hic ſumitur eſt intẽtio que non applicaꝛ niſi his q̄ cõ-
uerſim p̄dicanꝛ et p̄mo inſunt ſpeciei. et nõ indicant
quid eſt eſſe rei. Accidẽs autẽ eſt intentio q̄ applicaꝛ
illis q̄ poſſunt ineſſe ⁊ nõ ineſſe ſubiecto ſiue ſint ꝯuer
tibilia ſiue nõ. Et ſi arguaꝛ. nam q̄litates q̄ttuoꝛ
elementoꝝ ꝯſequunꝛ ꝓpriam formã elementoꝝ. ſicut
caliditas formã ignis. frigiditas formã aque. ſic pa
te ſc'do de generatione. ⁊ ſunt ꝓprie elemẽtis ⁊ etiã ſ acci
dentia in mixtis. ḡ eadẽ res poteſt eſſe accidẽs ⁊ ꝓ-
priũ. Et ſil'r de luce poſſet argui q̄ ꝯſequiꝛ immedia
te formã corporis luminoſi. ⁊ eſt ꝓpriũ corporis lumi
noſi. ⁊ tñ ẽ accidens in medio. idẽ ergo erit ꝓprium ⁊
accidens. Dico breuiter ꝙ neq3 lux neq3 q̄litates pri
me ſint ꝓprium alicui. licet ſint accidẽtia inſeꝑabilia
Vñ cõtra rõem ꝓprij eſt ineſſe alteri ab eo cui⁹ eſt ꝓ-
prium. ſed q̄litates vni⁹ elementi corrũpendi poſſunt
non ineſſe elemẽto. nam elementũ corrũpendũ ſtat ſub
ꝯtrario q̄litatis q̄ ponitur ſibi ꝓpria. Sil'r lux a qua
corpus d2 luminoſu3 ⁊ lucens nõ habet eundẽ modũ
eſſendi in corꝑe luminoſo ⁊ in medio illuĩato. Corp⁹
eñ luminoſum non d2 illuminatũ ſed lucens. mediu3
vero non d2 lucens ſed illuminatũ.

Questio Tercia. vtrũ idem poſſit eſſe ꝓprium ⁊ genus ſiue ꝓpriu3 et ſpẽs. Reſpondẽt aliqui ꝙ ſic.
et hoc ꝑ ꝯparationẽ ad diuerſa. Nam mobilitas ẽ ꝓ
pria paſſio corꝑis. ⁊ tamẽ mobile ꝯparatũ ad ſua infe
riora eſt genus. Sil'r riſibile ꝯparatũ ad ſuũ ſubiectũ
eſt propriũ. et tamẽ ſi cõparetur ad ſua inferiora ẽ ſpe
cies. nam p̄dicatur de h riſibili ⁊ de illo. ſicut ſpẽs de
ſuis indiuiduis. Sed h non p̄t ſtare in veritate. pat3
ſic. q2 ſi ꝓpriũ vtputa riſibile eſſet ſpẽs ſeq̄retur ꝙ ha-
beret aliud ꝓprium. et tunc ſil'r petereꝛ de iſto ꝓprio
an eſſet ſpẽs. ⁊ ſic eſſet ꝓceſſus in infinitũ in ꝓprijs Si
autẽ nõ eſſet ſpẽs. eadẽ rõne nec riſibile erit ſpẽs. Pro
batur tñ ꝯñs. quia q̄libet ſpẽs eſt cõpoſita ex genere
et differẽtia ſm Porphiriũ. a quib9 fluit ꝓpria paſſio
Seq̄retur ſecũdo ꝙ ꝓprij eſſet ꝓprium. Seq̄reꝛ ter-
cio. ꝙ ꝓprium ꝑ ſe ⁊ directe ponereꝛ in p̄dicamẽto ſub
ſtantie. quod eñ eſt falſum. Nõ eñ ponitur in p̄dica
mento niſi reductiue. Seq̄retur q̄rto ꝙ ex principijs
vni⁹ ſpeciei poſſet fluere alia ſpẽs eiuſdẽ gener3. ⁊ ſic
due ſpẽs ſub eodẽ genere immediate cõtente ꝯuerterẽ
tur. quod eſt falſum. niſi diceres ꝓprium reponiꝛ in p̄
dicamento accñtis. ſed h poſtea improbabiꝛ. Dõm
eſt ergo aliter. ꝙ ꝓprium ſecũ de intentional'r captum
nõ poteſt eſſe genus. p̄t tamẽ eſſe ſpẽs vl'is hñs ꝓpriũ
modum p̄dicandi diſtinctũ ab alijs vl'ibus. q̄ eſt p̄-
dicari in quale accñtale ꝯuertibile. hoc patet ex prius
dictis. Propriũ vero p̄me intentional'r captum. neq3
poteſt eſſe gen⁹. neq3 ſpẽs cuicũq3 cõparetur. hoc pt3
ex rõnib9 iã adductis. Patet etiã ſic. nam q̄libet ſpẽs
p̄dicabilis diſtincta ab alia ſpecie p̄dicabili hab3 ꝓ
pria ſubijcibilia ſil'r diſtincta a ſubijcibilib9 alterius
ſpẽi. Sed ſic eſt ꝙ ꝓprium nõ eſt hmõi. q2 ſubijcibilia
ꝓprij ſunt ſubijcibilia ſpẽi. eo ꝙ ꝓpriũ nõ ineſt primo
aliquib9 ſingularib9. ſed ineſt primo ſpẽi. ꝑ cui⁹ rõe3
ineſt ſingularib9 ſpẽi. Sed iſta diuerſitas dependet
ex alia diuerſitate. q̄ eſt de diffinitione ꝓpria ſubiecto.

Questio Quarta. vtrũ ꝓprium diſtin-guitur realiꝛ a ſubiecto Pro cui⁹ declaratiõe attẽde. ꝙ du
plex eſt ꝓprium. ſc3 ꝓprium intrinſecũ ⁊ ꝓprium extri
ſecum. Propriũ extrinſecũ eſt accñs inſeꝑabile. quod
ꝯuerſim p̄dicatur de eo cui⁹ eſt ꝓprium. ſicut calidi
tas eſt ꝓprium igni. ⁊ q̄titas eſt ꝓprium corꝑis. Et
iſtud non ẽ ꝓprium de q̄ hic loq̄mur. ſepe tñ a philo-
ſophis vocaꝛ ꝓprium. Aliud ẽ ꝓprium intrinſecum
q̄d fluit ⁊ manat a p̄ncipijs ſpẽi. ſi ſit ꝓprium ſpẽi. vel
ab eſſentia illi⁹ cui⁹ eſt ꝓprium. ſicut eſt ꝓpriũ traſcẽ-
dens. Sed h nõ eſt in genere cauſa efficient3. ſed q̄ſi p̄
ſuppoſitiue. ſicut riſibile eſt ꝓpriũ hois. ⁊ ſenſibile aia
lis. ⁊ illud nõ eſt accidẽs quod p̄t adeſſe ⁊ abeſſe ſub-
iecto. ſed eſt accñs h eſt extraneũ ſubiecto. quia nõ ẽ de
cõceptu q̄dditatiuo eius Ad hanc queſtionẽ reſpõ
dent aliq̄ ꝙ quodlibet ꝓpriũ eſt diſtinctũ realiꝛ a ſuo
ſubiecto. Probãt ſic p̄mo. q2 oẽ accñs diſtinguiꝛ real'r
a ſuo ſubiecto. ſed ꝓpriũ ẽ accñs. igiꝛ Sc'do ſic. cau
ſa diſtinguiꝛ real'r a ſuo effectu. eo ꝙ ſm Areſto. ⁊ ſm
Aug3. nihil idẽ ſeipm generat. ſed ſubiectũ eſt cã pro
prie paſſionis. igiꝛ Tercio ſic. omne p̄us real'r diſtĩ
guitur a ſuo poſteriori. ſed ſubiectũ eſt p̄us ſua ꝓpria
paſſiõe. ḡ ſubiec^m diſtinguiꝛ ab ea. ⁊ nõ ſolũ rõe eo ꝙ ẽ
p̄us real'r. ſeq̄tur ḡ ꝙ real'r diſtĩguiꝛ a ſub^to Quar
to ſic. q2 ſi ꝓprium nõ diſtinguereꝛ a ſuo ſubiecto. ſeq̄
retur ꝙ in demr̃atione potiſſima idẽ demõſtrareꝛ de
ſeipſo. ⁊ eſſet petitio p̄ncipij. ſed h eſt falſum. igiꝛ. S3
iſta opinio nõ ꝯtinet veritatẽ ſaltẽ loq̄ndo de ꝓprio ĩ
trinſeco. Et iõ ꝯ eã poniꝛ talis ꝯcluſio. ꝓprium in
trinſecũ nõ diſtinguiꝛ real'r a ſuo ſubiecto. Probaꝛ q̄-
drupl'r. p̄mo ſic q̄cunq3 eadẽ generatiõe generanꝛ ⁊ ea
dẽ corruptiõe corrũpunꝛ ſunt etiã eadẽ real'r. ſ3 ſub-
iectu3 ⁊ ei⁹ ꝓpa paſſio ſunt hmõi. igr̃ Sc'do ſic. q̄ñ
cunq3 aliq̄ duo ſunt diſtincta real'r. ⁊ vnũ nõ includit
aliud. illa pñt ſeꝑari ⁊ ſeꝑatim ꝯſeruari. Sed ſubie
ctum ⁊ ſua ꝓpria paſſio nõ pñt ſeꝑari nec ſeꝑatim ꝯſer
uari. eo ꝙ tũc ꝯcluſio demr̃ationis poſſit ẽẽ falſa. ḡ ⁊c̄
Tercio ſic. ſi ꝓpriũ eſſet accñs real'r diſtinctũ a ſuo
ſubiecto ſeq̄retur ꝙ ipm h̄ret aliud ꝓpriũ. ⁊ eſſet ꝓceſ
ſus ĩ infinitũ in ꝓprijs Quarto ſic. oĩs cã efficiens
p̄t ſeꝑari a ſuo effectu. cũ ſit cã extrinſeca. Si ḡ ꝓpriũ
eſſet accñs effectiue cauſatũ a ſuo ſubiecto. ipm poſſ3
ſeꝑari ab eo. ſed h eſt falſum. igr̃ S3 poſſes forte di
cere. ꝙ hoc h3 veritatẽ niſi ĩter ea ſit natural' cõnexio
ſiue depẽdetia. ⁊ ſic euadere terciũ ⁊ q̄rtum argumẽ-
tũ. Sed h nõ ſatis facit eo ꝙ eadẽ de cã poſſem q̄rere
et ꝓbare ꝙ illa depẽdentia p̄oris a poſteriori p̄õt ſe-
parari a priori ſicut prius

Ad argumẽta Alteri⁹ opiniõis Ad p̄^m dõm ẽ ꝙ accñs ca^2 dupl'r.
vno^o ꝓ forma inherẽte ſubiecto. ⁊ illo^o ꝓprium non ẽ
accñs. Alio^o acci^2 accñs ꝓ oĩ illo q̄d eſt extra rõe3 ali-
cui⁹. ⁊ illo^o ꝓpriũ eſt accñs. q2 nõ eſt de q̄ditate ſub
iecti Ad 2^m d2. ꝙ duplex eſt cã. quedã eſt cã in cog
noſcẽdo. ⁊ ſic eã accipit ph̄s cum d't. cãm ⁊ mediũ idẽ
dico. Alia eſt cã ꝓducens. ⁊ ſic ſubiectũ nõ eſt cauſa
paſſionis. eo ꝙ non producit paſſionem in eſſe reali.

cum inter ꝓducens ⁊ ꝓductum sꝑ sit distinctio realis Ad secundū dico ꝙ non omne prius est realiter distinctum a suo posteriori. sed bene est distinctū ex natura rei vel formal'r. nam prius nõ includit posterius in sua rõne formali. Ad quartū dicit. ꝙ ad impediendū petitionē principij sufficit distinctio ex natura rei. non em̄ reqritur distinctio realis.

Questio Quinta. vtrū quodlibet accidens posset dici ꝓprium respectu sui subiecti Ad hãc questionē dicunt quidã ꝙ non est aliqđ accidēs qn sit reducibile ad aliqđ primū subiectū cõe cui soli conuenit. ⁊ omni cõtento sub illo. sicut corpus est immediatū subiectū coloris. nam color ꝯuenit soli corpori ⁊ oī Sil'r est aliqđ corpus qđ est aliter ꝯplexionatū ex p̄mis qualitatib; qđ est immediatū subiectū albedīs. ita ꝙ albedo tali corpori ꝯuenit ⁊ omni ꝯtento sub illo. ⁊ sic de oībus alijs accñtibus. Sed ista opinio est simpl'r falsa. Tum p̄mo qꝛ accñs ꝓprium fluit a p̄ncipijs spēi ⁊ nõ indiuidui. sed manifestū est ꝙ nullum accidēs de p̄dicamentꝫ accñtium fluit a p̄ncipijs speciei. Sed omnia fluunt a p̄ncipijs. ita ꝙ ꝯsequuntur esse ꝯpletū ⁊ ꝑfectum Tum scđo. qꝛ seqretur ꝙ nõ posset destrui accñs quin destrueret substãtia aliqua. ſ; hoc videt absurdū. ergo. Probat ꝯñā. qꝛ quocunq; accidēte destructo q̄ritur an subiectū eius sit substãtia vel accidēs Si sit substãtia habet intentū. eo ꝙ destructo accñte destruit subiectū ꝓprium ei⁹. Si sit accidens tunc quero sicut p̄us. Si em̄ subiectū illi⁹ accidentis sit substãtia habet intentū. Si ꝓo sit accñs. erit ꝓcessus in infinitū. Et sic habet ꝙ nõ cuiuslib; accidentis est aliqđ subiectū ꝓprium. vel ꝙ ad destructionē accñtis seqtur destructio substãtie. vel ꝙ nõ erit dabile primū subiectum alicuius accidētis. quod est incõueniens

Ad argumēta In oppo^m. Ad p̄mū dꝛ negãdo añs ⁊ ꝓbationē p̄t dici. ꝙ ꝓpriū oppo^o cõmuni vt res p̄me intētionis. nõ vt vtrūq; est secūda intentio. Uel aliter dicat ꝙ ꝓprium ⁊ cõe sunt relatiua. ⁊ vnū relatiuoꝝ p̄t dici de alio. non tñ oppositū de opposito. qꝛ relatiua nõ sunt opposita nisi respectu eiusdē. ꝓprium aũt dꝛ respectu spēi. cõe vero indiuiduoꝝ. qꝛ de istis p̄dicat sicut de ꝯtentis sub specie. Ad aliam ꝓbationē dꝛ ꝙ ꝓprietas nõ est abstractū hui⁹ intētionis ꝓprium. Nã abstractum eius nõ significat vno noīe. sicut nec in alijs q̄ttuor p̄dicabilib;. Et ad aliam ꝓbationē posset dici ꝙ si genus ē ad aliud spēs est ad aliud. non tñ p̄mo. sed fm genus Ad 2^m dꝛ negãdo añs ⁊ ad ꝓbationē dicendū ꝙ ipsa ꝓcedit de accñte p̄me intentional'r captō. ꝓprium em̄ illo mõ nec ē substãtia nec accñs. est tñ accñs si capiat scđe intentional'r. ſ; tunc nihil sequit cõtra nos. Ad aliã ꝓbationē dđm ꝙ licet quodlibet accñs insit alicui ꝑ se. hoc ē sine medio ⁊ solitarie. non tñ quodlibet inest ꝑ se. ita ꝙ fluat ex p̄ncipijs essentialib; spēi. eo mõ quo capitur ꝑ se in p̄mo posterioꝝ Ad 3^m dicit negãdo añs. et ad primã ꝓbationē patꝫ solutio. Ad scđam ꝓo dđm ꝙ licet substãtia sit prior q̄libet accñte sic intelligēdo ꝙ substãtia quantū est ex sua rõne p̄t p̄cedere quodlibet accñs. ita ꝙ sibi nõ repugnat. tñ de facto substãtie sꝑ inest aliqđ accñs. ſ; h̄ accidit sibi Uel dicas ꝙ illa ꝓpõ habet veritatē loqndo de accñte cõmuni ⁊ nõ ꝓprio. Sed ad aliã ꝓbationē dico ꝙ licet subiectū sit in potētia ꝯdictionis respectu accñtis cõis. non tñ respectu accñtis ꝓprij. Uñ respectu accñtis ꝓprij se habet q̄si effectiue Et si diceres ꝙ materia ⁊ efficiēs non coincidūt. scđo phisicoꝝ. Dico ꝙ hoc h; veritatē loqndo de materia ex q̄ ⁊ efficiente sine transmutiōe Ad q̄rtum dꝛ ꝙ licet in diffinitione ꝓprij expresse nõ ponat genus. ponit tñ implicite. nec illa diffinitio ꝯuenit dr̄ē vltime. eo ꝙ ipsa nõ predicat in quale accñtale Ad quintū dꝛ ꝙ in diffinitione nõ capit accidit vt idē est qđ accñtaliter inest. sed capit ꝓut idem ē qđ predicat vel dꝛ de plurib; cõtentis sub specie Et ꝑ alias ꝓbatio nes intelligit ꝓpri⁹ mod⁹ predicãdi ꝓprij. Et licet ꝓprium secūde intētionaliter captū sit accidēs intētionale. non tñ ꝓprium p̄me intentional'r acceptū. Utrū autē accidēs dicatur vniuoce vel eq̄uoce de nouē predicamētis nõ est presentis speculationis.

Ccidens ē quod

In isto q̄nto cap'lo determiat Porphiri⁹ de quinto p̄dicabili qđ est accidens ponēdo tres diffinitiones eius. quaꝝ p̄ma dꝛ fuisse Platonis. alie vero due ponūtur ab Aresto. in p̄mo thopicoꝝ Prima diffinitio accñtis est ista. Accidēs est qđ adest ⁊ abest p̄ter subiecti corruptionē. Qualit aũt hec diffinitio sit intelligēda in q̄stione patebit (Diuidit autē) autor diuidit accidēs in accñs sepabile ⁊ insepabile. nã dormire est accidēs sepabile. sed nigrū esse accidit coruo insepabiliter ⁊ ethiopi. Et postea remouet dubiū dicens. ꝙ qꝛ dixit p̄us ꝙ accidēs est qđ adest ⁊ abest nunc dicit ꝙ nigrū esse inest coruo ⁊ ethiopi insepabiliter. ideo videt sibi cõtradicere. Ad qđ respõdet porphiri⁹. ꝙ coruus p̄t intelligi albus. ⁊ ethiops nitēs colore p̄ter subiecti corruptionē. ⁊ p̄ter repugnantiã in ꝯceptu subiecti. licet em̄ coruus semꝑ sit niger. cõcipere em̄ coruū album nõ implicat cõtradictionē. cuius oppositū est de ꝓprijs. Et rõ vtriusq; est. qꝛ ꝓpriū necessario seqtur formã speciei. Et ideo intelligere subiectum sub opposito ꝓprij. est ipsum intelligere ex ꝯñti sub opposita forma. non autē sic est de accñte. quia nõ ꝯsequitur formã specificã. sed formaꝫ indiuidui. qđ in questione declarabit. (Diffinit autē) ponit porphrius scđam diffinitionē que sumitur penes causaꝫ inherētie. que est Accñs est qđ ꝯtingit eidē inesse ⁊ nõ inesse. Cuius rõ est. quia illud contingit inesse qđ nõ habet sue inherentie causam essentialē ⁊ necessariã repugnantē que impediat ꝙ nõ sit. Cõtingit etiã eideꝫ non inesse. eo ꝙ non habet causam necessariã in subiecto. ꝓpter quã sibi repugnat nõ inherere. et hec diffinitio conuenit omni accidēti etiã insepabili. Preter istã diffinitionē induxerūt philosophi terciã dicētes ꝙ accidens est quod nec est gen⁹ nec spēs nec differētia nec ꝓprium. semꝑ autē est in subiecto subsistēs (Omnibus igit) recapitulat omnia dicta dicens. ꝙ determinatꝫ omnib; que dicta sunt. sc; de genere de specie de differētia de ꝓprio de accidēte. dicendū est de his que sunt eis cõmunia ⁊ propria. hoc est de cõmunitatib; et ꝓprietatib; ipsoꝝ. Ad declarandū hunc textū sine notabilib; mouet talis questio

Querit Nono. vtrũ diffinitiones accñ-
tis sint a Porphirio ↄuenient' as-
signate. Arguit̃ pmo ꝙ nõ. q2
accidens nõ est vl'e. ergo nõ est diffinibile. Tenet ↄña
q2 tm̃ vl'e diffinit̃. Añs ptʒ pmo sic. q2 qd̃ est in singu
lari est singulare. Nam om̃e receptũ est in recipiẽte ꝑ
modũ recipiẽtis. sed accñs cõmune est in singulari.
sicut ptʒ q̃nto metaphisice. g̃ accidẽs cõmune est sin-
gulare. Et illud est accidẽs de quo hic agit̃. Tũ secũ
do. q2 ens diuidit̃ in subam ꝛ accidẽs q̃nto metaphi-
sice. Si g̃ diuisio ista valeat ipsa ꝑ oppposita debet da
ri. sed res pme intẽtionis non opponit̃ rei secũde intẽ
tionis. si g̃ substãtia q̃ est alterũ mẽbrũ diuisionis sit
res pme intẽtionis. accñs ṽo est res secũde intentio
nis. ꝛ ꝑ ↄñs nõ est spẽs vl'is. Secũdo sic. adesse ꝛ ab
esse est rei extra animã. quia eius ẽ adesse cui⁹ est esse.
sed hic diffinit̃ secũda intentio. g̃ male ponitur h̃ ad
esse ꝛ abesse. Tercio sic. aliquod accidens cõmune
necessariũ est. vt quãtitas ꝛ nigredo coruo. ꝛ albedo
cigno. g̃ non p̃t nõ inesse subiecto p̃ter subiecti corrup
tionẽ. Preterea cõbustio mors generatio ꝛ corruptio
non pñt adesse ꝛ abesse p̃ter subiecti corruptionẽ. eo
ꝙ sñt opposita subiecto. igit̃. Preterea si accñs abest.
g̃ nõ est. q2 nõ manet sep̃atũ a subiecto. Et si nõ ẽ acci
dens. ergo subiectũ non est. sunt em̃ correlatiua inter
se. Nã subiectũ ponitur in diffinitiõe accñtis vt cor-
relatiuũ. Quarto sic cõtra scd̃am diffnitionẽ. vi-
detur em̃ ꝙ nõ sit alia a pma. eo ꝙ idẽ est inesse ꝛ non
inesse. sicut adesse ꝛ abesse. Sil'r cum accñtis esse sit
inesse vdetur ꝙ nõ possit nõ inesse. et iõ nccãrio inerit
et per ↄñs non p̃t ↄtingenter inesse. eo ꝙ d̃r Aresto. ꝙ
impossibile est ip̃m esse sine eo in q̃ est. Sil'r seq̃tur ex
hac diffinitione ꝙ ꝑ nullam potentiã accidẽs p̃t esse
sine subiecto. eo ꝙ diffinitũ non p̃t esse sine sua diffini
tione. Quinto sic ↄtra terciã diffinitionẽ. nulla dif
finitio debet dari ꝑ negationẽ. eo ꝙ diffinitio dat̃ ad
notificandũ diffinitũ sicut habet̃ ex sexto thopicoꝝ.
Sed ꝑ negationẽ nihil p̃t notificari. pñs autẽ diffi-
nitio datur per negationẽ. g̃ non est bona. Preterea.
vltima ꝑticula videt̃ repugnare pme diffinitioni. q̃a
quod semꝑ est in subiecto subsistẽs non adest ꝛ abest.
qd̃ tamẽ dicit pma diffinitio. Sed in oppositũ est
Porphiri⁹ ꝛ Aresto. in pmo thopicoꝝ. Pro solutio
ne isti⁹ q̃stionis soluẽde sunt q̃nq3 ꝑtiales q̃stiones

Questio Prima. vtrũ accidẽs sit p̃dica
bile distinctũ ab alijs p̃dicabi
libus. Pro solutione attẽde
pmo ꝙ accidẽs capitur vno mõ vt est nomẽ prime in-
tentionis. ꝛ sic adhuc est equiuocũ. Vno° dicit̃ acci-
dens qd̃ ↄtingit vt in paucioribꝫ. Alio° vt idem ẽ qd̃
adueniẽs enti in actu post eius cõpletum esse. ꝛ h̃ mõ
loq̃tur metaphisic⁹ diuidẽs ens in substãtiã ꝛ accñs
et illud sic sumptũ est eq̃uocũ ad nouẽ genera. Alio°
vt est nomẽ secũde ĩpositionis. ꝛ sic vno mõ idem sig
nificat qd̃ extraneũ ad esse rei nõ necessariũ. ꝛ illo mõ
sumitur in fallacia accñtis. Sed alio mõ est secunda
intentio q̃ causat̃ ex sola ↄsideratione intellectus. et h̃
modo omnia vl'ia sunt accidẽtia. Alio mõ significat
idem qd̃ predicatũ nõ essentiale. ꝛ sic distinguit̃ cõtra
p̃dicatũ essentiale. et ẽ cõmune duobꝫ vltimis vl'ibus
Et ponitur in diffinitiõe ꝓprij sicut sup̃ dcm̃ est. Alio
mõ significat idem qd̃ predicatũ nõ essentiale nec cõ-
uertibile. ꝛ sic est quintũ vl'e. Ex hoc attende scd̃o.
ꝙ nõ quodlibet accñs facit p̃dicabile accñtis. sed so
lum accñs cõmune quod p̃t inherere alicui subiecto.
in actu ẜm quintũ modũ essendi in. ꝛ nõ inherere eidẽ

Dic primo Q3 neq3 accidẽtia par-
ticularia nec in abstrac-
to designata faciunt p̃di
cabile distinctũ. Patet sic. q2 accidens ꝑticulare non
predicat̃ de pluribꝫ. Accidẽs vero in abstracto desig
natũ non p̃t p̃dicari de suo subiecto. licet possit predi
cari de suis inferioribꝫ. Dic scd̃o ꝙ accñs est p̃dica
bile distinctũ ab alijs p̃dicabilibꝫ. Patet. q2 hʒ modũ
p̃dicandi distinctũ a modis p̃dicandi alioꝝ p̃dica-
biliũ. nam predicat̃ in quale accñtale ꝑ accidẽs siue
nõ ↄuertibil'r. Q3 p̃dicetur in q̃le patet. q2 habet seꝑ
modum forme q̃lificantis ꝛ determinãtis. Q3 predi
cetur accñtaliter patet. q2 non est de essentia suoꝝ sub
ijcibiliũ. sed seq̃tur esse ↄpletum ipsoꝝ. Sed ꝙ p̃dice
tur ꝑ accidens ptʒ. q2 nõ inest suis subijcibilibꝫ ex eoꝝ
natura. nec ex natura posterioꝝ neq3 pncipioꝝ essen-
tialiũ ipsoꝝ. Et ꝓpter hoc nõ inest ẜm aliquẽ moduʒ
ꝑseitatis. Sed ꝙ sit p̃dicabile patet. q2 p̃dicat̃ vni-
uoce de pluribꝫ. et hoc capiẽdo p̃dicationẽ vniuocã
general'r. vt distinguit̃ soluʒ ↄtra p̃dicationẽ equiuo
cã. et non cõtra p̃dicationẽ denoĩatiuã. eius autẽ pro
pria subijcibilia sunt indiuidua substantie. ꝛ ex ↄñti
spẽs. Diffinit̃ autẽ accidẽs sic in rõne p̃dicabilis. Ac
cidens est qd̃ p̃dicatur de pluribꝫ in quale accñtale ꝑ
accidens siue nõ ↄuertibile

Questio Secunda. vtrũ prima diffinitõ
accidẽtis sit a Porphirio suf-
ficienter assignata. Pro cui⁹
solutione attende pmo ꝙ adeẽ ꝛ abesse siue inesse ꝛ nõ
inesse q̃ ponit Aresto. in sua diffinitiõe sunt equoce no
mina scd̃e intẽtionis ꝛ pme. Vt autẽ sunt noĩa pme
intẽtionis d̃r vij. metaphisice ꝙ accñtis eẽ est ineẽ. i. eẽ
in alio. et h̃ intelligit̃ de accidẽte reali de q̃ loquit̃ ibi
Et sic etiã sumitur adesse ꝛ abesse octauo phisicoꝝ.
vbi d̃r ꝙ ĩpossibile est idẽ simul adesse ꝛ abesse eidem.
Alio° inesse vel abeẽ est noⁿ secũde intẽtionis. ꝛ sic sig
nificat ꝓpriam predicationẽ eoꝝ q̃ sunt extra essentiã
subiecti vel alteri⁹ generis a subiecto. Sicut p̃dicari
vel dici de dicit ꝓpriam p̃dicationẽ essentialẽ eoꝝ q̃
sunt in eodẽ genere cũ subiecto. Et inesse sumptũ illo
mõ adhuc sumitur tripl'r. scʒ ꝓprie. et sic nõ inest nisi
accñtibus cõibus. Vel cõiter. ꝛ sic inest singulis accñ
tibus siue cõibus siue ꝓprijs. Tercio° cõissime. sicut
in omni p̃dicatione p̃dicatum inest subiecto vel non
inest. q̃liscunq3 fuerit p̃dicatio. Sil'r p̃dicari vel di-
ci de sumitur tripl'r. scʒ ꝓprie ꝓ his q̃ sunt sup̃iora in
eodẽ genere. Cõiter ꝓ omni illo qd̃ est cõmune. etiã si
sit transcendẽs. Cõissime ꝓ omni eo qd̃ specificat rẽ
hui⁹ verbi est in ꝓpõne. Primo mõ sumit̃ in pncipio
libri p̃dicamentoꝝ. scd̃o mõ sumit̃ in diffinitiõe vl'is
pmo ꝑihermenias. tercio mõ sumitur a Porphirio
in diffinitiõe indiuidui. Attende scd̃o. ꝙ illa ꝑticu
la (ↄtingit eidẽ inesse ꝛ non inesse) Sil'r (quod adest
et abest. ꝛc̃.) p̃t intelligi dupl'r. Vno° sic. ↄtingit eidẽ
inesse ꝛ nõ inesse. i. ↄtingenter ꝛ accñtaliter p̃dicat̃ de
subiecto. Vel sic ꝛ breuius. ꝙ accñs inest nõ per se nec
ↄuertibil'r. Alio mõ exponit̃ realiter. sic videlicet ꝙ
accñs est forma nata inherere subiecto vl' nõ inherere

ita tñ ꝙ hec determiatõ ꝑter nõ determiat hoc totum adẽ ⁊ abest. ſꝫ ſolũ illud ꝓbũ abẽ. qꝛ al's mori ⁊ corrũpi ⁊ ꝯburi nõ eẽnt accñtia Attẽde 3° ꝙ cũ dꝛ. accñs ſeꝑ eſt in ſubiecto ſubſiſtẽs. hoc nõ debet intelligi ꝙ accñs ſꝑ actualr̃ inhereat ſubiecto. ſꝫ aptitudinalr̃ vel ꝙdiu accñs eſt in ſua naturali diſpõe ipm̃ eſt in ſubiecto

Dic primo

Q, ꝑma diffinitõ accñtis ẽ ꝯueniẽter aſſignata ꝓbat. qꝛ oĩs orõ ſeu ratõ ꝯſtãs ex genere ꝓprio ⁊ drñtijs eſt diffinitõ ꝯueniẽs. ſed iſta eſt hmõi. igit̃. Minor oñdit̃. qꝛ ſumẽdo abeẽ ⁊ adeẽ vt ſũt noĩa ſcd̃e intẽtõis ꝑ illa intelligit̃ gen⁹ accñtis cũ vera drña. ſ. ꝑdicatũ nõ eẽntiale qd̃ ẽ gen⁹ intmediũ inter vl'e ⁊ accñs. reſiduũ ꝓo. ſ. abeẽ ponit̃ loco drñtie.

Dic 2° ꝙ diffinitõ accñtꝫ poſita ab Areſto. eſt bñ aſſignata in qua dꝛ. ꝙ accñs ẽ qd̃ ꝯtingit eidẽ ⁊c. pꝫ eodẽ mõ. qꝛ dat̃ ꝑ gen⁹ ⁊ drñas. Sꝫ ꝯ iſtas diffinitões arguit̃ quadruplr̃. Primo ſic. accñs inſeꝑabile nõ pt adeẽ ⁊ abeẽ. ⁊ tñ eſt accñs. g° diffinitõ ẽ male aſſignata. Scd̃o ſic. de deo ꝑdicãt̃ aliqua accñtalr̃ ⁊ nõ ꝯuertibilr̃. vtputa creatõ vl' iuſtificatõ. ⁊ nõ ſũt accñtia. g° diffinitõ ẽ male aſſignata. Tercio ſic. illd̃ q̊d adiacet circa corpus vt veſtimẽtũ adẽ ⁊ abeſt ꝑter ſubiecti corruptõem. ⁊ nõ eſt accñs. g° Quarto ſic. forma ſubſtantialis adẽ ⁊ abẽ materie q̃ eſt ſubiectũ ꝑter ipius materie corruptõem cũ ipa materia ſit incorruptibil'. vt pꝫ ꝑ phm̃ ꝑmo phiſicoꝝ. g° Ad argumẽta in oppoſitũ

Ad ꝑmũ dꝛ. ꝙ lꝫ accñs inſeꝑabile naturalr̃ loquendo nõ poſſit ſeꝑari a ſuo ſubiecto ꝑter ei⁹ corruptõeꝫ. pt tñ ſeꝑari intellect⁹ ſiue rõ formal' ſubiecti ab ipo accñte inſeꝑabili. ita videlꝫ ꝙ ſubiectũ põt intelligi ſub oppoſito illius accñtis. nõ ãt ſic ẽ de ꝓprio. qꝛ ꝓpriũ ẽ ꝑdicatũ nõ eẽntiale ſubiecto. ⁊ tñ ſub eius oppoſito nõ pt ſubiectũ itilligi ꝯplete ſine repugnãtia itellectuũ. Ad ſcd̃ꝫ dꝛ ꝙ lꝫ de deo poſſint ꝑdicari aliqua ꝑdicata ꝯtingẽter ⁊ accñtalr̃. hoc tamẽ nõ eſt ꝑ denoiatõem intriſecã. ſed ꝑ denoiatõem extrinſecã q̃ ſe tenet ex ꝑte reꝝ creatarũ. Ad terciũ dꝛ ꝙ corpus nõ eſt veſtimti ſubiectũ. ⁊ iõ nõ eſt acccñs eius. qꝛ iſtud adeẽ ⁊ abeẽ ꝑter ſubiecti corruptõem ĩtelligit̃ ꝑ modũ ſubiecti. Ad quartũ dꝛ ꝙ ħ accipit̃ adeẽ ⁊ abeẽ, ꝓ ꝯtingent̃ ⁊ nõ ꝯuertibilr̃ ꝑdicari ⁊ iõ non accipit eẽ ꝑ modũ ſubſtãtis ſeu ſubſtãtificãtꝫ. ſꝫ ꝑ modũ depẽdẽtis ⁊ ĩherẽtis qd̃ nõ ꝯuenit forme ſubſtãtiali reſpectu materie.

Queſtio tercia

Vtꝝ aliqd̃ accidẽs ſit ĩſeꝑabile. ⁊ ſi ſic vtꝝ poſſit ſeꝑari pret̃ ſubiecti corruptõem. Ad iſtã q̃ſtionẽ dicũt aliq̃ ꝙ accñs pt dici ĩſeꝑabile duplr̃. vno° negatiue. vt ſcꝫ in dt̃ negatõem cuiuſcũqꝫ ſeꝑabilitatꝫ. ſiue facil' ſiue difficil'. ⁊ ſic nullũ accñs eſt ĩſeꝑabile. Alio mõ accñs pt dici ĩſeꝑabile nõ negatiue. ſꝫ q̃dãmõ ꝑuatiue vt ſcꝫ in ꝑuat facilitatẽ ſeꝑatõis. ⁊ ſic aliq̊d accñs ẽ ĩſeꝑabile Vñ ꝙuis tale accñs nõ poſſit ſeꝑari a ſubiecto manẽtibꝫ ꝑncipijs ꝯplexionãtibꝫ q̃ ſũt ꝑncipia illi⁹ accidẽtꝫ. pt tñ ſeꝑari ſi illa ꝑncipia in tali ſubiecto trãſmutẽt̃. Et illi⁹ dat Albt⁹ exẽm. qꝛ ſi oua corui ponãt̃ cũ viuo argẽto ⁊ vnguãt̃ hũore frigido ⁊ viſcoſo. ſic ẽ pigue/do catti vl' anſeris. ⁊ ponãt̃ ſub gallina in loco frigidiſſimo naſcẽt̃ corui albi. qꝛ ꝑncipia ꝯplexionantia coꝝ q̃ ſũt calidiſſima trãſmutãt̃. Et ſilr̃ poſſꝫ dici de ethiope manẽte in r̃gionibꝫ frigidis q̃ ex nigro efficiet̃ albꝫ. Aliq̃ tñ aliter dicũt ꝙ ẽ aliqd̃ accñs ſimplr̃ inſeꝑabile ꝑ naturã a ſuo ſubiecto. nec ꝓpt̃ hoc ſeq̃t̃ ꝙ diffinitõ accñtꝫ nõ ſit bona. lꝫ em̃ aliqd̃ accñs ſicut calor in igne ſit ꝑ naturaꝫ inſeꝑabile. aliqd̃ tñ accñs ſibi ſil'e in ſpẽ ẽ ſeꝑabile a ſuo ſubiecto. ⁊ hoc ſufficit ad ſaluãdũ diffinitõeꝫ accñtꝫ. Videt̃ tñ dicere Por. ꝙ lꝫ accñs inſeꝑabile nõ poſſit ſeꝑari a ſuo ſubiecto. tñ ſubiectũ ei⁹ pt intelligi ſine ſuo accñte. cũ ſubiectũ ſit ꝑus accñte. Alit̃ tñ videt̃ eẽ dd̃ꝫ ꝙ ĩſeꝑabile capit̃ duplr̃. Vno° vt ĩportat potẽtiã. ⁊ ſic idẽ ẽ ꝙ nõ potens ſeꝑari. ⁊ illo° ſꝫ m'lta accñtia q̃ naturalr̃ nõ pñt ſeꝑari a ſuis ſubiectis r̃manẽtibꝫ ſubiectis in eẽ. ⁊ etiã ipis accñtibꝫ. lꝫ om̃e accñs ſupnaturalr̃ ſit ſeꝑabile a ſuo ſubiecto. ⁊ hoc loquẽdo de accñtibꝫ abſolutis. qꝛ dubiũ eſt de reſpectis. Alio° accipit̃ inſeꝑabile vt dt̃ aptitudinẽ. ⁊ ſic nullũ accñs ẽ inſeꝑabile. qꝛ nullũ ẽ accñs nõ natũ ſeꝑari a ſuo ſubiecto. ſꝫ om̃e accñs ẽ ſeꝑabile. vñ ſeꝑabilitas illo° eſt ꝓpria paſſio accñtꝫ ꝯueniẽs ꝑmo ſpẽi ꝙꝫ ĩdiuiduis. Dic ergo breuit̃ ꝙ q̊dlibet accñs ẽ ſeꝑabile a ſuo ſubiecto. lꝫ em̃ m'ta ſſint accñtia que nõ pñt ſeꝑari a ſuis ſubiectis. cuiuſlibꝫ tñ ſpẽi aliq̊d accñs pt ſeꝑari a ſuo ſubiecto. ⁊ ꝓpt̃ hoc etiã adeẽ ⁊ abeẽ in diffinitõibus accñtis dñt dicere aptitudinẽ ⁊ nõ actũ. Sꝫ ex hoc orit̃

Queſtio

Quarta. vtrũ dictũ Por. ſit verũ in q̊ dt̃. pt em̃ ĩtelligi coruus albꝫ. qꝛ ꝑ eũdẽ modũ diceret̃ ꝙ poſſꝫ ĩtelligi hõ q̃ nõ eẽt aĩal. eo ꝙ neutrũ ẽ in rerũ natura Dic breuiter ꝙ nõ eſt ſil'e. qꝛ aĩal' eſt de ꝑmo ꝯceptu ⁊ formali ĩtellcũ hoĩs. ⁊ iõ nõ pt hõ q̃ dditatiue ⁊ diſtĩcte concipi ſine aĩali. Nõ ãt ſic ẽ de nigredine reſpcũ corui. qꝛ nigredo nõ eſt de q̃dditate nec de ꝯceptu cõi. Sꝫ diceres forte ꝙ ſilr̃ riſibile nõ ẽ d̃ intellcũ q̃dditatio hoĩs. g° põt ĩtelligi hõ nõ riſibil' ſic coru⁹ non niger. ⁊ tũc ꝓpriũ eo mõ q̊ accñs ĩſeꝑabile aderit ⁊ aberit pret̃ ſubiecti corruptõem. Rñdet̃ ꝙ nõ eſt ſil'e. qꝛ lꝫ riſibile nõ ſit de q̃dditate hoĩs. nec de formali ĩtellcũ eius cũ ꝑ ſe ⁊ nccãrio ꝯſeq̃t̃ q̃dditatẽ ei⁹. Et iõ lꝫ hõ poſſꝫ ĩtelligi ſine riſibili vera ĩtellectõe. eo ꝙ abſtrahẽtiũ nõ ẽ mẽdatiũ. vt habet̃ 2° phiſicoꝝ. tñ nõ põt ĩtelligi ſub oppoſito ſic ſubiectũ põt ĩtelligi ſub oppoſito accñtis ĩſeꝑabil'. qꝛ coru⁹ nõ ſolũ poteſt ĩtelligi ſine nigredine. ſed etiã ſub oppoſito nigredinis.

Queſtio

Quĩta. vtꝝ ĩherẽtia ſit de eẽntia accñtꝫ. Pro cui⁹ ſolutõe attẽde ꝙ duplex ẽ ĩherẽtia. quedã ẽ actual'. ⁊ ẽ actual' vnio accñtis ad ſubam q̃ accñs actu ĩeſt ſubiecto. Alia ẽ ĩherẽtia aptitudinal' q̃ ẽ aptitudinal' vnio accñtꝫ ad ſubiectũ. q̃ ſcꝫ accñs aptũ natũ ẽ ĩherere ſubiecto. Dic breuit̃ ad dubiũ ꝙ lꝫ accñs nõ poſſit eẽ ſine ĩherẽtia actuali vl' aptitudinali. nulla tñ eſt de eẽntia ei⁹ Pꝫ de ĩherẽtia actuali. qꝛ ipſa ꝑ aliquã potẽtiã ẽ ſeꝑabil' ab accñte. de aptitudinali. qꝛ nullꝰ reſpcũs ẽ de eẽntia ſui fũdamẽti. Sꝫ ĩherẽtia aptitudinal' eſt reſpcũs in accñte. g°. Q, aũt aptitudinal' ĩherẽtia nõ poſſit ſeꝑari ab accñte. pꝫ qꝛ eſt paſſio ipſi⁹ accidentꝫ Dic ſecundo. ꝙ accñs, ꝓ denoiato. vtputa, ꝓ forma accidentali nõ diffinit̃ ꝑ inherẽtiam. accidens tñ, ꝓ ſignificato. vtputa, ꝓ relatõe rõis q̃ eſt fundata in forma accidentali bñ diffinitur ꝑ inherentiã ſicut patꝫ ex dictis. Ad argumenta.

In oppo

ſitũ Ad ꝑmũ dꝛ ꝙ antecedẽs eſt falſũ. Et ad ꝑmã ꝓbatõem dicendũ ꝙ hec itentio. accñs eſt in ſubiecto communi. vt in albo vl' in ali

quo ꝯsimili cui applicat̃.sicut spẽs illi subiecto hõ. Aresto.aũt quito metaphisice loquit̃ de illo cui appli/cat̃ hec intẽtõ accñs.sic̃ ẽ albũ vl' nigrũ. ⁊ tale ſm suuꝫ eẽ matiale est in subiecto singulari ꝑmo.ſꝫ sic nõ ẽ subiectũ itẽtõis cui extraneũ est eẽ in singulari. Ad secũdã ꝓbatõem dõm ꝙ ꝓcedit de accñte ꝓut accñs ẽ res ꝑme intẽtõis. Ad scõm dr̃ sicut ꝑus.nã adeẽ ⁊ abeẽ in hac diffinitõe debẽt capi secũ de intẽtõnaliter Ad terciũ dr̃.ꝙ licꝫ aliqua accidẽtia nõ possũt abeẽ subiecto realiter sepando ea.possũt tamẽ abeẽ ſm intellectuꝫ ita ꝙ subiectũ pt intelligi sub opposito eius sicut dcm̃ ẽ. Ad aliud de ꝯbustione dicẽdum est ꝙ dato ꝙ eẽnt accñtia.qd̃ tamẽ non est verũ.cũ sint ꝑuatões subales tamen adhuc saluaret̃ diffinitõ.quia adhuc assũt preter subiecti corruptõem.eo ꝙ materia manet in transmutatõe ⁊ nõ corrũpitur.illa tamen est subiectũ ꝓpriũ generatõis ⁊ corruptõis. Sꝫ contra.accidẽs denominat subiectũ in quo est.g̃ si corruptõ sit in eo vt in subiecto tũc erit corruptõ eiusdem subiecti.⁊ sic nõ abẽ ꝑter subiecti corruptõeꝫ Jõ dr̃ aliter ꝙ adẽ vl' abẽ preter subiecti corruptõeꝫ.hoc ẽ subiectũ põt intelligi sine eo vl' cum eius opposito. Ad vltimã ꝓbatõm dicit̃.ꝙ licꝫ accñs simpl'r nõ possit abeẽ ⁊ eẽ sine subiecto .põt tamẽ subiectũ intelligi sine eo Ad quartum dr̃ ꝙ diffinitõ Aresto.implicite est eadẽ cũ diffinitõe Platonis.ſꝫ nõ explicite. Vñ in diffinitõe platonis ponit̃ ꝑter subiecti corruptõem.q̊d sufficiẽter intelligit̃ ꝑ h̊ ꝙ dr̃ eidẽ. vbi em̃ subiectũ est idẽ nõ est corruptũ. Ad aliud dõm ꝙ ĩ drñtia nõ tꝫ se ex ꝑte accidentis.ſꝫ ex parte subiecti cui põt tale accñs ineẽ ⁊ nõ ineẽ Sil'r ad aliam ꝓbatõnem ⁊ ad vltimã dr̃.ꝙ lꝫ accñs sꝑ inhereat aptitudinal'r nõ tñ actual'r.sicut fide credim⁹. Vl' dicat̃ ꝙ nulla inherẽtia est de eẽntia accñtis.sic̃ dcm̃ est Ad quintũ dr̃ ꝙ illa diffinitõ nõ datur ꝑ purã negatõem.ſꝫ dat̃ ꝑ negatõem fundatam in affimatõe. Et ad aliã ꝓbatõem dr̃.ꝙ distributõ inclusa in hoc aduerbio sꝑ debꝫ caderesup accñs q̃ꝯdiu ẽ ⁊ nõ vl'r

Communequi.

In hoc scdo tractatu libri predicabilium Por.determiat de q̃nq; ꝑdicabilib; ꝯparando ea ad inuicẽ penes ꝯueniẽtiã ⁊ drñam. Et ille tractatus diuidit̃ in q̃nq; capitula. In ꝑmo ponit vnã ꝯueniẽtiã generalẽ oĩm ꝑdicapiliũ ad iuicẽ dicẽs.ꝙ omnia ꝑdicabilia ꝯueniũt in h̊ qd̃ est ꝑdicari de pluribus. ſꝫ sit aliq̃ drña inter ea.q; gen⁹ mag' ꝑdicat̃ de pluribus q̃ aliqd̃ alioꝝ.eo ꝙ ꝑdicat̃ de spẽbus ⁊ ĩdiuiduis. ⁊ sil'r drña.ſꝫ spẽs ꝑdicat̃ solũ de ĩdiuiduis q̃ sub eo ꝯtinent̃ ꝓpriũ ãt de spẽ ⁊ indiuiduis ꝯtentis sub illa spẽ. ſꝫ accidẽs predicat̃ de spẽbus ⁊ ĩdiuiduis.⁊ hoc declarat ꝑ exẽpla cũ dr̃ (Nãq; al') ⁊ ex isto textu elicit̃ ꝙ accña cõia ꝑus predicãt̃ de ĩdiuiduis.scdario ꝟo de spẽbus q̃ cõtinẽt ĩdiuidua. Exẽpla facil'r patent in textu (Cõmune ãt est) In hoc scdo capitulo ponit Por.ꝯueniẽtias ⁊ drñas gener̃ ⁊ alioꝝ ꝑdicabiliũ. Et diuidit̃ in nouẽ ꝑtes.in ꝑma ponit tres ꝯueniẽtias generis ⁊ drñe.q̃rũ ꝑma est ꝙ tã gen⁹ q̃ drña ꝯtinẽt plures spẽs q̃uis drña ꝯtineat tot sic̃ gen⁹.ſꝫ em̃ rõnale nõ ꝯtineat irrõnalia q̃ ꝯtinet h̊ gen⁹ aĩal.cum ꝯtinet hoĩem ⁊ deũ q̃ sũt spẽs. (Et quecũq;) ponit scdam ꝯueniẽtiã.q̃ ẽ ꝙ quecunq; ꝑdicãt̃ de genere vt gen⁹.ꝑdicãt̃ etiã de oĩbus ꝯtentis sub illo.⁊ quecũq; predicãt̃ de drña vt drña ꝑdicãt̃ etiam de spẽ ꝯtenta sub ea. Nã substãtia ⁊ aĩatum nõ solũ predicãt̃ de aĩali ſm ꝙ est genus.ſꝫ etiã de spẽbus.q̃ sũt sub ipso vsq; ad indiuidua. Sil'r vti rõe nõ solum predicat̃ de rõnali qd̃ est drña.ſꝫ etiã de spẽbus sub rõnali ꝯtentis (Cõmune ãt) ponit terciã cõitatẽ.q̃ est ꝙ cõe est ꝙ ꝑempto genere ⁊ drña siue destructo destruãt̃ ⁊ perimãt̃ eius spẽs q̃ sub ipso sũt. Sil'r destructa drña destruũt̃ oĩa ĩferiora eius. Queãdmodũ em̃ si nõ sit aĩal neq; equ⁹ est neq; hõ.ita si nõ sit rõnale.nullũ erit aĩal qd̃ vtat̃ rõe. Circa scdaꝫ ꝯueniẽtiã attende ꝙ ꝑ predicari de genere inq̃ꝫtũ genus est.⁊ de drña inquãtum drña intelligũt̃ predicata eẽntialia ⁊ ꝑ se. alit' nõ haberet ꝟitatem illud q̊d dr̃ por. Nõ em̃ sequit̃ ꝙ si aĩal est gen⁹ ꝙ hõ sit gen⁹.eo ꝙ genus nõ predicat̃ eẽntial'r.sed accñtal'r.⁊ sic g̊ ꝑma ꝯueniẽtia sumit̃ penes ꝯtinentiaꝫ ꝟtualem.scda penes predicatõeꝫ generalẽ.tcia ꝟo penes destructõem realem (Proꝑũ aũt) in hac scda ꝑte huius capituli ponit por.sex ꝓprietates siue drñas int' genus ⁊ drñam. Prima ẽ ꝙ gen⁹ ꝑdicatur de ꝑlibus q̃ drña etiã q̃ spẽs ꝓpriũ ⁊ accñs.declarat ꝑ exempla.q̃a aĩal predicat̃ de equo cane serpente ⁊ hoĩe.q̃drupes ꝟo q̊d est drña solũ de hñtibus q̃ttuor pedes. ⁊ hõ solũ de ꝑticularibus hoĩbus.⁊ hinibile solũ d' eq̃ ⁊ ꝑticularibus eq̃s Et sil'r accñs de paucioribus (Oportꝫ aũt) dr̃ Por.ꝙ h̊ debꝫ intelligi de drñtijs quibus diuidit̃ gen⁹. ⁊ non de drñtijs que ꝯstituũt siue ꝯplent subam gener̃.h̊ est de drñtijs ꝯstitutiuis (Amplius gen⁹) Por.ponit scdam drñam.q̃ est gen⁹ ꝯtinet drñas ꝑtãte. ⁊ non cõtinet̃ ab ipis.nã aĩal ꝯtinet rõnale ⁊ irrõnale (Ampli⁹ genera) Por.ponit terciã drñam.q̃ est ꝙ genera sꝫ ꝑora drñtijs q̃ sub eis sũt. ⁊ iõ destructo genere destruũt̃ oĩes drñe eius ⁊ nõ ecõtra.q; si oĩes drñe aĩalis destruerent̃ adhuc põt subĩtelligi aĩal.sublato em̃ aĩali aufert̃ irrõnale ⁊ rõnale. Drñe aũt nõ auferũt genus.nã si oĩes iterimãt̃.substãtia tñ aĩata sensibil' ĩtelligi põt q̃ est aĩal. (Amplius ãt) ponit quartã drñam.q̃ est ꝙ gen⁹ predicat̃ in q̊d. drña ꝟo in q̃le (Ampli⁹ ãt) ponit q̃ntã drñaꝫ q̃ est ꝙ genus est vnũ ſm vnãquãq; spẽm. drñe ꝟo plures eiusdem spẽi. vt homĩes ſm hoc sũt iste drñtie ratõnale mortale ⁊ discipline ꝑceptibile (Et genus) ponit sextã drñam.q̃ est ꝙ genus hꝫ mo⁹ matie. ⁊ drña habꝫ mo⁹ forme. Et lꝫ possint assignari alie ꝓp̃etates ⁊ cõitates gñis ⁊ drñe.ista tñ sufficient (Gen⁹ ãt) hec est 3ª ꝑs huius capituli.in q̃ por.ponit tres cõitates gñis ⁊ spẽi Prima est.ꝙ gen⁹ ⁊ spẽs predicãt̃ de ꝑlibus. Et dꝫ sumi species ſm ꝙ est species ⁊ nõ ſm ꝙ est gen⁹.si sit species subaltña. Scda cõitas est ꝙ gen⁹ ⁊ spẽs sũt ꝑora his q̊ꝝ sũt gen⁹ ⁊ spẽs. Tercia ꝙ vtꝝq; est vnũ totũ respcũ suorũ ĩferioꝝ (Drñt ãt) hec est q̃rta ꝑs in q̃ ponit sex ꝓp̃etates gñis ⁊ speciei. Prima ꝙ gen⁹ cõtinet specieꝫ ⁊ spẽs ꝯtinet̃ a gñe.ſꝫ nõ eꝯ.ꝓbat ꝑmo.q; in pluribus est genus q̃ species. Scdo q; gña ꝑiacere dñt ⁊ formata specificis drñtijs ꝑficere.i.cõstituere species. Scda ꝓprietas q; genus est natural'r ꝑus specie. ⁊ interempto gñe ĩterimũt̃ spẽs.ſꝫ nõ ecõtra Tercia.posita specie nccãrio ponit̃ gen⁹. ⁊ nõ eꝯ. Quarta.genera predicãt̃ vniuoce de speciebus. ⁊ nõ eꝯ. Quĩta.gña abũdãt specie in cõtinentia specieꝝ q̃ sũt sub ipis.ſꝫ species abũdãt a gñe ꝓprijs drñtijs. Sexta.gen⁹ põt esse gñalissimũ.nõ ãt species. ⁊ spẽs põt esse specialissimũ.nõ ãt genus (Gener̃ aũt ⁊ ꝓprij) In hac q̃nta ꝑte ponit por.tres cõuenientias generis ⁊ ꝓprij. Prima est.genus ⁊ ꝓpriũ sꝑ sequũt̃ ea quorũ sũt.q; si homo est aĩmal est. ⁊ si homo est risibile est. Scda.genus ⁊ ꝓprium equal'r predicãt̃ de suis subijcibilibus.homo em̃ ⁊ bos equaliter sũt aĩalia. ⁊ catho

ꝛ cicero risibile. Tercia. genus ꝛ ꝓpriũ p̄dicaẜ vniuoce
de suis subiicibilibꝫ (Dr̄ñt autez) hec ē sexta ps. in qua
ponit por. q̄nqꝫ drn̄as gn̄is ꝛ ꝓprij. Prima. genus ē pri/
us ꝓprio. optz em̄ ṗus eē aĩal de hic diuidi drn̄tijs ꝛ ꝓp
is. Scd̄a. genus p̄dicaẜ de pluribꝫ spēbꝫ. ꝓpriuz ꝟo de
vna tm̄. Tercia. ꝓpriũ p̄dicaẜ ꝯuersim de eo cuius est
ꝓpriũ. genus ꝟo de nullo p̄dicatur ꝯuersim. qꝛ nō si ani
mal ē homo ē. nec si aĩmal est risibile est. ſʒ si homo ē ri/
ibile ē ꝛ econuerso. Quarta. ꝓpriũ inē om̄i soli ꝛ sp̄. ge/
snus ꝟo q̄ƀuis insit omni ꝛ semp̄. non tamē soli. Quin/
ta. ꝓprium destruitur ad destructōem spēi ꝛ ecōtra. ge/
nus nō destruitur ad destructōem spēi (Generis ꝟo ꝛ
accidētis) hec ē septima pars. in q̄ ponit vnā ꝯueniēti/
am generis ꝛ accn̄tis. ꝛ ē ꝙ vtrūqꝫ p̄dicatur ꝺ pluribꝫ
accn̄s em̄ siue sit sep̄abile siue insep̄abile de pluribꝫ pre
dicatur moueri em̄ de pluribꝫ p̄dicaẜ. Nigrũ etiā p̄di/
caẜ de coruis ꝛ de om̄ibꝫ ethiopibus ꝛ aliq̄bꝫ inaĩatis.
(Differt aūt genus ab accn̄te) Octaua ps. in qua por
phi. ponit q̄ttuoꝛ ꝓprietates generꝭ ꝛ accn̄tis Prima ē.
genus ē ṗus accn̄te. ſʒ accidēs est posterius. eo ꝙ acci/
dēs est posterius spē. q̄ est posterioꝛ genere. Scd̄a. genꝰ
p̄ticipatur equal'r. nō aūt accidēs. Intētōnem em̄ ꝛ re
missionē suscipit accn̄tium p̄ticipatō. generum ꝟo mi/
nime Tercia. accn̄tia subsistunt ṗncipal'r in indiuidu
is. ſʒ genera ꝛ spēs natural'r sūt prioꝛa indiuiduis sub/
stantie Quarta. genera p̄dicantur in eo qd̄ quid sit. ac
cidētia ꝟo in eo ꝙ quale aliquid ē vl' q̄uo se habʒ vnū/
quodqꝫ. Quia si q̄raẜ. qual' ē ethios. dicis ꝙ ē niger. ꝛ
si queraẜ. q̄uo se habʒ socratēs. dicis ꝙ sedet aut ābu/
lat (Genus aūt) In hac vltima p̄te istiꝰ capituli remo
uet por. quēdam erroꝛē siue quādam obiectōez dicēs
ꝙ dictū ē q̄uo genus differt ab alijs. Et cuz ipse fecerit
q̄ttuoꝛ ꝯp̄atōes ad alia q̄ttuoꝛ p̄dicabilia videẜ ꝙ q̄d/
libet alioꝝ debeat habere quattuoꝛ ꝯp̄atōes. ꝛ cū qui/
qꝫ sint p̄dicabilia erūt decē ꝯp̄atōes eoꝝ Soluit dicēs
ꝙ genus habʒ q̄ttuoꝛ ꝯp̄atōes. ꝛ drn̄a tres. spēs duas
ꝛ ꝓpriũ vnā. ꝛ sic sūt decē tm̄. ꝛ hoc declarat de genere.
eo ꝙ genꝰ differt a drn̄a. spē. ꝓprio. ꝛ accn̄te. iō hʒ quat/
tuoꝛ drn̄as ad alia. ſʒ drn̄a habʒ tres ad posterioꝛa. scʒ
spēm. ꝓprium ꝛ accn̄s. illa vero quā habʒ ad genꝰ enu/
merata est qn̄ ꝯp̄abatur genꝰ ad ip̄az. spēs āt habʒ du
as drn̄as q̄bus differt a ꝓprio ꝛ accn̄te. Alie ꝟo due sꝭ
enumerate quādo genus ꝛ differentia ad ipsum com/
parabanẜ. ꝓprium autem habet adhuc vnam differen
tiā. scʒ ad accn̄s. ꝛ alie tres enumerāẜ. cū alia cōp̄anẜ
ad ip̄m. ex quibꝫ cōcludit. ꝙ suppositis q̄ttuoꝛ drn̄tijs
generis ad alia ꝛ tribꝫ drn̄e. vna ꝟo spēi. ꝛ vna ꝓprij erūt
tm̄ decē drn̄e ip̄oꝛum. quarū quattuoꝛ q̄ sūt generis ad
alia iā enūerate sūt (Cōmune ē ergo) Istud ē terciū ca
pitulū. in quo por. ponit ꝯueniētias ꝛ drās alioꝝ p̄di/
cabiliū posterioꝝ. ꝛ diuidiẜ in sex p̄tes. in ṗma ponit
duas ꝯueniētias drn̄tie ꝛ spēi. Prima ē ꝙ drn̄tia ꝛ spēs
eq̄liẜ p̄ticipanẜ. nā homiēs p̄ticulares eq̄liter p̄ticipāt
homine ꝛ ratōnali drn̄tia. Scd̄a. spēs ꝛ drn̄a assūt his
que ea p̄ticipāt. sp̄ em̄ socrates rōnalis ē. ꝛ sp̄ socrates
homo (Propriū aūt drn̄e) in hac scd̄a p̄te ponit q̄ttuoꝛ
drn̄as inẜ drn̄am ꝛ spēm. ṗma drn̄a p̄dicaẜ in q̄le. spēs
ꝟo in quid (Nā si) remouet por. vnā obiectōez q̄ possʒ
fieri dicens. ꝙ si hō velut q̄litas. accipiaẜ. nō tn̄ simpl'r
erit q̄litas p̄ꝫ id ꝙ gn̄i aduenīētes drn̄e ꝯstituerūt Se
cūda drā. qꝛ drn̄a sepe rep̄itur in pl'ibꝫ spēbꝫ. vt q̄dru/
pes in pl'ibꝫ aĩalibꝫ spē drn̄tibꝫ. ſʒ spēs solū rep̄iẜ in plu
ribꝫ indiuiduis q̄ sūt sub vna spē. Tercia. qꝛ drn̄a ē ṗ/
oꝛ sua spē. ꝛ nō eꝯ. Rōnale em̄ ablatū interimit hoiem
hō ꝟo intereptus nō auferʒ rōnale cū sit deus Quarta
vna drn̄a ꝯponiẜ cū alia ad ꝯstitutōem vnius spēi. sic
rōnale ꝛ moꝛtale ad ꝯstitutōem hoīs. Sʒ vna spēs nō
ꝯponiẜ alti. vt gignāt alterā spēm (Quedā em̄) remo/
uet obiectōez dicēs ꝙ q̄ƀuis eq̄ quedā. i. p̄ticularis cui
dā asino p̄misceaẜ ad muli generatōem. tn̄ eq̄ simpliciẜ
nūqꝫ aduenīēs asino p̄ficit mulū (Drn̄a ꝛ ꝓpriū) i hac
t̄cia p̄te ponit por. duas ꝯueniētias drn̄e ꝛ ꝓprij Prima
drn̄a ꝛ ꝓpriū eq̄liter p̄ticipāẜ. qꝛ rōnalia eq̄liter sꝭ rōna
lia. ꝛ risibilia eq̄l'r sūt risibilia. Scd̄a. qꝛ sp̄ assūt ill' de
quibꝫ p̄dicāẜ. Remouet tn̄ obiectōez cū dr (ꝛ sp̄) dicēs
ꝙ q̄ƀuis curteẜ bipes. nō tamē p̄imitur substātia. ſʒ sp̄
habʒ aptitudinē ad h̄ ꝙ sit bipes. sicut risibile dr. non
eo ꝙ sp̄ rideat. ſʒ eo ꝙ natū est ridere (Propriū aūt) in
hac q̄rta p̄te ponit por. duas drn̄as drn̄e ꝛ ꝓprij Prima
drn̄a dr de pluribꝫ speciebꝫ sic rōnale de hoīe ꝛ de deo.
ſʒ ꝓpriū dr de vna sola spē cuiꝰ ē ꝓpriū. Scd̄a drn̄a seq̄
tur ad spēm. ſʒ nō ꝯuertiẜ. ꝓpriū ꝟo ꝯuersim p̄dicaẜ ꝺ
his q̊ꝝ sūt ꝓpria (Drn̄e q̄dē ꝛ accn̄ti) i hac q̄nta p̄te po
nit por. duas cōitates drn̄e ꝛ accn̄tis. ṗma qꝛ p̄dicāẜ ꝺ
pluribꝫ. scd̄a. qꝛ accn̄s insep̄abile sp̄ adest illi cuius est
accn̄s. sic drn̄a illi cuiꝰ est drn̄a. Bipes em̄ sp̄ adē om̄i
bus hoibꝫ ꝛ nigrū esse coꝛuis (Differt āt) In hac sexta
ꝛ vltima p̄te huius capituli ponit por. tres ꝓprietates
drn̄e ꝛ accn̄tis. Prima ꝓprietas. qꝛ drā ꝯtinet spēs ꝛ nō
ꝯtineẜ. sicut rōnabilitas ꝯtinet hoiem. accn̄a ꝟo q̊dā/
mō cōtinent. eo ꝙ sūt in pluribꝫ ꝛ quodāmō cōtineẜ eo
ꝙ sūt subiecta nō sꝭ susceptibilia vniꝰ accn̄tꝭ tm̄. ſʒ plu
riū. Scd̄a drn̄a est. qꝛ drā nō est irensibil' ꝛ remissibil'.
accn̄a ꝟo suscipiūt magis ꝛ minꝰ. Tercia. drn̄e ꝯrie sꝭ
imp̄mixte. accn̄tia ꝟo ꝯria bn̄ possūt p̄misceri (Hmōi
q̄dem) epilogat por. dicens. ꝙ iste sūt cōitates ꝛ ꝓprie/
tates drn̄e ꝛ ceteroꝝ. deīn facit trāsitū ad scd̄az p̄tē di/
cens. ꝙ dictū est ꝙ speᵗ differt a drn̄a ꝛ genere cū diceba
genꝰ q̄mō differt ab alijs. ꝛ q̄uo drn̄tia differt ab alijs
(Spēi ꝟo) in hoc q̄rto capitulo ponit por. cōitates et
drn̄as spēi ꝛ ꝓprij. Et diuidiẜ in duas p̄tes. in ṗma po/
nit duas cōitates eoꝝ. Prima. ꝓpriū ꝛ speˢ predicatur
de seinuicez ꝯuertibil'r. hō em̄ est risibile. ꝛ risibile ē hō
Scd̄a. speˢ ꝛ ꝓpriū eq̄liẜ p̄ticipāẜ a q̄bꝫ p̄ticipāẜ (Dif/
fert aūt) scd̄a ps. in qua por. ponit q̄ttuoꝛ drn̄as inẜ spe
ciem ꝛ ꝓpriū. ṗma. qꝛ speˢ pōt esse genꝰ alioꝝ specieꝝ. ſʒ
ꝓpriū nō pōt esse genꝰ aliarū specieꝝ. Scd̄a. qꝛ speˢ est ṗ
oꝛ ꝓprio. speˢ em̄ ān subsistiẜ q̄ꝫ ꝓpriū. ꝓpriū ꝟo postea in
specie. Opoꝛʒ em̄ hoiem esse vt risibile sit Tercia speˢ
sp̄ actu est in suis subiicibilibꝫ. ſʒ ꝓpriū nō sp̄ adest actu
ſʒ p̄tāte sp̄. qꝛ socrates sp̄ est actu hō. nō tn̄ sp̄ actu ridet
q̄ƀuis sit natura sp̄ risibil'. Quarta. qꝛ diffinitōes ꝓprij
ꝛ speciei drn̄t. g̊ ꝓpriū ꝛ speˢ drn̄t. Probat ꝯñam. qꝛ q̊/
rū termini. i. diffinitōes sūt drn̄tes. ꝛ ipsa sūt drn̄a. An
cedens p̄baẜ. qꝛ diffinitō speciei est esse sp̄ sub gn̄e. ꝛ de
pluribꝫ ꝛ drn̄tibꝫ numero in eo ꝙ q̄d sit predicari. ſʒ dif
fiuitō ꝓprij est oī soli ꝛ sp̄ adesse (Speciei ꝟo ꝛ accn̄tis)
In hac tercia p̄te ponit vnā cōuenientiā speciei ꝛ accn̄/
tis. q̄ est. cōe est speciei ꝛ accn̄ti de pluribꝫ p̄dicari. ꝛ dr
ꝙ pauce sint alie cōitates eoꝛuz. eo ꝙ plurimū distanẜ
a se accn̄s ꝛ illud cui accidit (Propria ꝟo vtriusqꝫ sūt
In hac q̄rta p̄te ponit pōr. q̄ttuoꝛ drn̄as speciei ꝛ acci/
dentis. Prima est. species predicatur in quid. accidēs
ꝟo in quale. vl' quomodo se habēs. Secūda vniꝰ indi/

uidui est vnica spēs. ſ vnius idiuidui sūt plura accñtia tā sepabilia ꝙ̃ insepabilia. Tercia spēs ē ṗoꝛ accñte accñtia ꝓo sūt posterioꝛa. opꝫ eñ eē subiectum vt illi aliquid accidat. accñtia ꝓo sunt posterioꝛa generis ⁊ aduēticie nature. Quarta spēs ꝑticipaꝛ eq̄liter. ſ accidēs tā sepabile ꝙ̃ insepabile suscipit magꝭ ⁊ minꝰ. Ethiops eñ cū alio ethiope habebit colorē vl' intēsū āpliꝰ vl' remissū ſm nigredinē (Restat igitur) poꝛ. facit trāsitū ad capitulū sequēs. ⁊ dicit ꝙ restat solū dicere de ꝓprio ⁊ accñte. qꝛ iā dictū ē q̄ñ dr̄ā ⁊ ꝓpriū differt a spē ⁊ ꝓpriū a dr̄ā ⁊ genere in ipoꝝ differētijs ad ipm ꝓpriū (Cōe aute ꝓprij) quītum capitulū. in quo poꝛ. ponit cōitates et dr̄ñas ꝓprij ⁊ accidētis. Et diuidiꝛ in duas ꝑtes. in ꝑ̄ma ponit duas ꝯueniētias ꝓprij ⁊ accñtis īseparabilis. Prima ē. qꝛ subiectū ꝓprij ⁊ accñtis insepabil' nūꝙ̃ subsistit sine ill'. Queādmodū eñ ꝑter risibile non subsistit homo. ita pret' nigredinē nō subsistit ethiops. Scd̄a qꝛ vtrūꝙ̃ ipsoꝝ iest sꝑ etem cōtineꝛ in subiecto (Dr̄ñt āt) In hac secūda ꝑte poꝛ. ponit tres dr̄ñas ꝓprij ⁊ accñtis Prima. qꝛ ꝓpriū iest soli spēi. queādmoduꝫ risibile homini. ſ nō accñs insepabile. nigrū eñ non inest solum ethiopi. ſ etiā coruo ⁊ carboni ⁊ ebeno ⁊ q̇buscūꝙ̃ alijs Scd̄a que seq̄tur ex p̄cedēti ē ꝙ ꝓpriū p̄dicaꝛ ꝯuersim nō aūt accñs isepabile. Tercia ꝓpriū p̄dicaꝛ equal'r. accidēs ꝓo nō. ſ ſm magis ⁊ minus. ⁊ in fine dꝛ ꝙ sꝭ etiam alie cōitates vl' ꝓprietaˢ ipoꝝ vtriū. ſ iste sufficiunt ad discretōnem ipoꝛum. Ex hoc textu sequiꝛ ṗmo. ꝙ sicut accñtia ꝓpa ṗmo insūt spēi ⁊ scd̄o idiuiduis. eo ꝙ causanꝛ a ꝓprijs ṗncipijs spēi. sic accñā cōia ṗmo insūt idiuiduis. ⁊ secundario spēi sub qua continenꝛ indiuidua. Circa hoc tñ est aduertēdū ꝙ duplex ē ṗmitas. vt ad ꝓpositū sufficit. s. ṗmitas causalitatꝭ. ⁊ ṗmitas adequatōis. Loquēdo aūt de ṗmitate causalitatis accñtia cōia siue ꝑ accñs ṗmo insunt idiuiduis ⁊ secūdario generibꝰ ⁊ spēbus. Vñ qꝛ sortes est albus. ğ homo est albus. ⁊ animal est albū ⁊ nō ecōuerso. ſ ecōuerso ē de accñtibus ꝓprijs. quia talia accñā ṗmo isunt spēbus. secūdario ꝓo idiuiduis oīm aliarū spērū Loquēdo ꝓo de ṗmitate adequatōnis accñtia cōmunia nō insūt ṗmo indiuiduis. qꝛ hmōi accñā nō habēt subiecta adequata. Sꝫ accñtia ꝓpa isunt illa ṗmitate suis speciebus. qꝛ adequate ipꝭ insūt. ⁊ etiā ṗmo ṗmitate causalitatꝭ. eo ꝙ a suis subiectis causanꝛ sicut dictū est. Scd̄o seq̄tur ex tercia dr̄ña generꝭ ⁊ dr̄ñtie ꝙ genus ē ṗus natura dr̄ñtijs. ita ꝙ nō solū ꝑ opus nostri itellectus. ⁊ ꝙ destructo ṗoꝛi necessariū est destrui posteriꝰ. et posterius potest destrui nō destructo ṗoꝛi. nā ablato genere aufertur dr̄ña. ⁊ tamē ablatꝭ dr̄ñtijs nō auferꝛ genus. Dicūt tamē aliq̇ ꝙ hoc sit itelligendum seoꝛsum in dr̄ñtijs simpl'r acceptis. nō autem de oīmibus simul. eo ꝙ destructꝭ omnibus differentijs ⁊ speciebus demū destruitur genus. Sed contra hoc instatur, quia ṗus nullo mō dependet a posterioꝛi. ⁊ iō generi vt' sic nō repugnat ꝑ se eē sine posterioꝛi. Et hoc videtur innuere Arestoteles qui dꝛ in quinto metaphisice. ꝙ ṗus potest esse sine alio. ⁊ aliud non sine eo. Et si arguaꝛ cōtra hoc. quia in creaturis pater est prioꝛ filio. ⁊ tamen pater non potest esse sine filio. Secūdo, quia omnis causa est ṗoꝛ suo effectu. ⁊ tamen destructa causa potest effectus remanere. sicut caloꝛ in aqua igne consumpto. Tercio, quia passio ponitur esse posterioꝛ subiecto ſm naturam. ⁊ tamen ablata passione necessarium est auferri subiectum. quia conuertunꝛ Quarto. qꝛ cum ista regula applicetur ad genus ⁊ differentiā ꝯstat ꝙ sublato rōnali ⁊ irrōnali nō remanet al' in reruꝫ natura. Sil'r sublatis congregatiuo ⁊ disgrēgatiuo nō remanet coloꝛ. Ad ista respōdet Frāciscus. Ad ṗmuꝫ ꝙ hic nō est intentō de ṗoꝛitate tꝑis ſm ꝙ pater p̄uenit filium. ſ de ṗoꝛitate nature qual' est inter genus ⁊ dr̄ñtiam. pater autem ⁊ filius sunt simul natura. sicut quelibet alia relatiua. Ad scd̄m. ꝙ ista regula debꝫ itelligi in eēntialiter oꝛdinatis sicut genus ⁊ dr̄ñtia. Effectus aūt ⁊ cā vniuoca nnn sunt sic oꝛdinata. q̇a accidit ꝙ talis effectus sit a tali cā Ad terciū ꝙ nō r̄pugnat subiecto ex sua rōe foꝛmali existere sine passione. cū ſm naturam preexistat ei ⁊ sine illa sit cum tota sua ratione diffinitiua Ad q̄rtū ꝙ eodeꝫ mō generi nō repugnat ex sua quidditate foꝛe sine differentia cū p̄existat. ⁊ in illo ṗoꝛe sit quidditatiue sine ea. tam̄ ꝓpter idēptitatem realem in non nullis etiam destruitur Et si di si dicas. nōne in aliquibus sūt real'r distincta. ⁊ genus nō est de quidditate dr̄ñtie. sicut nec ecōuerso. cū vnū sit extra eēntiam alterius. ergo vnum potest non soluꝫ itelligi sine alio. sed etiā eē poterit dr̄ña sine genere. Responde ꝙ licet absolute posset concipi ratōnale sine aīali. ⁊ etiam eē in aliq̇bus pro eo q̄d nō est intra q̇dditatem eius inclusum. Tamē descendēdo a sūmis ad īfima ꝑ lineā p̄dicamentalē p̄intelligiꝛ sꝑ diuisum suis diuidentibus. et sic videtur hic loqui Poꝛ.. Et similiꝛ genus ⁊ dr̄ña in aliquibꝰ sūt distincta real'r absolute vt tam̄ sint actu composita. videlicꝫ vt componūt hominem vl' asinum sunt idem real'r. eo ꝙ vnum non potest esse sine alio. Tercō sequitur ex vna alia ꝓprietate ꝙ genera equal'r dicuntur de omnibus suis ꝑtibꝰ subiectiuis. Dicit em ꝙ equal'r participantur in suis inferioꝛibus. ⁊ ꝙ species equal'r participanꝛ in suis indiuiduis ſm eūdem modum. quia in hac conuenit species cum differrntia. Et ꝙ dr̄ñtia respectu suoꝛum īferiorum habet talem equalitatem. ⁊ ꝙ ꝓprium diciꝛ equaliter de omnibus sibi subiectis. qꝛ ponit ꝙ equal'r ꝑticipatur ꝓprium. sicut spēs ab indiuiduis. Et si arguatur. qꝛ homo dꝛ ꝑfectissimum aīal. ⁊ sic nobilioꝛi ⁊ ꝑfectioꝛi modo debꝫ ꝑticipare aīalitatē ꝙ̃ bruta Scd̄o quia lux solis ⁊ lumen sunt eiusdem speciei. ⁊ tamen natura lucis perfectius est in sole ꝙ̃ in luna. Tercio. q̇a vna albedo magis est disgregatiua ꝙ̃ alia. aut nigredo congregatiua. ⁊ sic differentia inequaliter participatur. Quarto quia vnus homo videtur risibilioꝛ altero. aut vnum coꝛpus altero mobilius Ad ṗmū dicitur ꝙ vnus homo est perfectioꝛ brutis per ratōnalitatem. non autem ꝑ animalitatem. ⁊ ideo homo est nobilissimum animalium. Non tamen inquantum animal est. Ad secundum dicitur ꝙ licet lux solis sit ꝑfectioꝛ luce lune. hoc tamen non est ſm rationem specificam. sed ſm gradus indiuiduales. Similiter dicaꝛ de congregatiuo ⁊ disgregatiuo Ad quartum diciꝛ ꝙ licet vnum coꝛpus sit nobilius alio. similiter vnꝰ homo risibilioꝛ, vt mobile ⁊ risibile dicunt potentiam. nō tamen vt dicunt aptitudinem.. Quarto sequitur ex differentia speciei et accidentis. ꝙ substantia est prioꝛ accidente oꝛdine cognitionis. eo ꝙ dicit ꝙ species potest intelligi prius ꝙ̃ accidentia. Sequitur secundo

ꝙ substãtia est ꝓr accñte. nõ solũ cognitõe. sed etiã ſm ordinẽ nature. q2 dr ꝙ oz eẽ ꝑus subiectuz vt illi aliqd accidat. eo ꝙ eẽ prius est ꝙ recipe. sicut pati ꝑsuppoīt existere. Tercõ sequitur ex eodẽ. ꝙ totũ genus accñtis ẽ posteri⁹ toto gñe sube. q2 dr ꝙ spẽs posteriores sũt generib⁹ Nõ inquã ꝙ ponat vnũ genus oĩm accñtiũ. cuz sint eorum nouem genera ꝑma. sz q2 cuiuslibet dati accidẽtis entitate ꝓr est aliqua suba. Quarto sequit ꝙ oĩa accñtia sũt ab extriseco. q2 dr ꝙ sint nature aduẽticie. i. aduenĩetes. ⁊ iste aduentus designat extraneitatem Circa hũc textum.

Querit decimo.

Utrũ ꝯueniẽtie ⁊ differẽtie ꝑdicabiliũ sint a ꝓr. ꝯueniẽter assignate Arguitur ꝑmo ꝙ nõ. q2 ꝑdicabilia coincidũt in idẽ. g nõ differũt ab inuicẽ. q2 coloratũ est gen⁹ albi accñs corpis. ⁊ spẽs q̃lis. ⁊ rõnale est spẽs respectu huius rõnalis ⁊ illius. ⁊ differẽtia respcũ hominis. silr risibile est spẽs qualr ⁊ ꝓpriũ hominis. Scdo sic. oĩa vlia sũt spẽs ⁊ etiã accñtia. g sequit ꝙ coincidũt in idẽ. añs ptz. q2 sũt spẽs vlis ⁊ accñtia ꝑmarũ intentõnum Tercõ sic. genus differt ab oĩb⁹ aliis in hoc qd e¹ ꝑdicari ꝺ plurib⁹. g nõ oĩa ꝯueniũt in hoc qd est ꝑdicari de plurib⁹. Cõfirmatur q2 multa sũt ꝑdicabilia que ꝑdicãtur de vno solo. igit Quarto sic ꝓpriũ ꝑdicatur denoĩatiue. g male dr ꝙ genus ⁊ ꝓpriuz ꝯueniũt in hoc qd est vniuoce ꝑdicari Quĩto sic. albũ ⁊ nigrũ pñt ꝑmisceri ad ꝯstitutõem colorꝝ medioꝝ g male dicit ꝙ due spẽs nõ possũt ꝑmisceri ad ꝯstituẽdũ vnã terciã spẽm

In oppositũ

Arguit autoritate ꝓr. in textu. Pro solutõe illius q̃stionis soluende sũt quinqꝫ ꝑtiales questiones

Prima

Questio. vtrũ drñe ꝑdicabilium sint ꝯueniẽter assignate Pro cuius solutõe querit ꝑmo. vtrũ q̃nqꝫ intẽtõẽs vliũ possint coincidere in idẽ. Ad quam dic breuiter ꝙ q̃nqꝫ intẽtõẽs vliũ coincidere in idẽ pt intelligi duplr. vno mõ q̃dditatiue Et sic nec q̃nqꝫ nec alique coincidũt in idẽ. eo ꝙ vna scda intẽtõ nõ ꝑdicat de alia ab ea specifice distincta q̃dditatiue ⁊ eẽntialit Alio° fũdamẽtalr ⁊ denoĩatiue. ⁊ sic alique pñt coincidere. ita videlz ꝙ de vno fũdamẽto sub diuersis rõib⁹ formalib⁹ ⁊ ad diuersa ꝯpato possũt ꝑdicari diuerse intentõẽs. sicut de albedine ꝯpata ad suũ subiectũ predicat accñs. ⁊ ꝯpata ad sua inferiora ꝑdicatur spẽs. ⁊ sic bñ ẽ possibile ꝙ aliq intentõẽs coincidãt in idez. oẽs tñ nõ possũt coicidere in idẽ aliq mõ ꝙuis sit possibile genus ⁊ spẽm ⁊ accñs fũdari in colore.

Querit

Scdo. vtꝝ ꝓpriũ ꝑdicet vniuoce Ad quã dic breuit. ꝙ vniuoce ꝑdicari iterdũ capit vt idẽ ẽ ꝙ q̃dditatiue ꝑdicari sicut accipit phs in ꝑdicamẽto substãtie cũ dr ꝓpriũ est scdis substãtiis ⁊ drñtiis earũ vniuoce ꝑdicari de ꝑmis. ⁊ sic ꝓpriũ nõ ꝑdicat vniuoce Alio mõ capit vt distinguit ꝯ equoce ꝑdicari. ⁊ sic ꝓpriũ ꝑdicat vniuoce. eo ꝙ ꝑdicat ſm vnũ noⁿ ⁊ eãdẽ rõem

Tercio

Querit. Utrũ gen⁹ sit vniuocũ suis spẽb⁹. Dic breuit ꝙ gen⁹ ẽ ꝑdicatũ vniuocũ oĩbus suis spẽb⁹. ptz. q̃a illd q̃d ꝑdicat ſm idẽ noⁿ ⁊ eãdẽ rõe de aliqb⁹ ẽ vniuocũ ꝑdicatũ illis. sz genus ẽ hmõi. g. Minor ptz. q2 ſm phm sexto thopicoꝝ nullũ equocũ ponit in diffinitõne sz genus ponit in diffinitõe spẽi. g. Et si queras. qd est illud vnũ in re a quo sumit vnitas generis. Dico ꝙ oĩa vni⁹ generꝫ habẽt iter se ꝯueniẽtiã in suba ⁊ q̃dditate quã nõ habẽt cũ aliis alioꝝ generum qd cognoscit ex idẽptitate ꝯpatõis. vl ex passionib⁹ exñtibus in spẽbus ⁊ illud ẽ aliqd imꝑfectũ ⁊ q̃si potẽtiale. q2 diuerse spẽs habẽt diuersas formalitates ꝑfectias q̃bus specifice distinguũt. Aliqd g inuenit in qualibet spẽ qd ẽ materiale ⁊ potẽtiale. ⁊ aliqd aliud qd est actuale. ⁊ ab illo potẽtiali in re sumit gen⁹. ⁊ ab illo actuali sumit drã. Et quãto genus est cõius tãto vnitas illi⁹ realitatꝫ a q sumit genus est minor. ⁊ ita nomẽ generꝫ de suo ꝑmo itellectu iportat aliqd qd est materiale in spẽbus. ⁊ hoc ꝑmodum totius

Querit

Quarto. vtrũ drñe ꝯrie sint impmixte. accñtia ꝟo ꝯria ꝑmixta. Dic breuit ſm ꝓr. ꝙ sic. Sz cõtra hoc arguit q̃druplr. Primo sic. q2 ꝯgregatiuũ ⁊ disgregatiũ stꝫ drñe coloris cõtrarie. ⁊ tñ ꝑmiscẽt in mediis coloribus. nã blauedo minus disgregat ꝙ albedo Scdo sic. q2 calor ⁊ frigus ꝑmiscẽtur in tepido. nõ ẽ ãt possibile spẽs ꝑmisceri q̃n eaꝝ drñe ꝑmisceãt. g Tercõ sic. drñe accñtiũ stꝫ accña. sz accña pñt ꝑmisceri etsi sint spẽ disticta. g drẽ eorũdẽ. Quarto sic. accña ꝯria drñt spẽ. sz plures spẽs nõ ꝯueniũt ad vnius ꝯstitutõz g silr ꝯria nõ ꝑmiscẽt ad inuicẽ Ad ꝑmũ dr ꝙ ꝑmixtio in accñtibus negari nõ põt. iõ videt ꝙ nõ fuerit intẽtõ ꝓr. loq nisi de drñtiis sube que distiguunt cõtra accñtia Ad scdm ꝯcedit ꝙ ibi ꝑmiscẽt drñe specifice. sicut ⁊ ipe nature specifice. sz nõ est sic in subalibus de q̃bus est sermo in ꝓposito. Silr ad terciũ dr ꝙ nõ ꝯcludit ꝯ intẽtõem ꝓr. Ad quartũ dr ꝙ ista ꝯria ꝑmiscent. nõ vt faciũt aliã spẽm sicut caliditas ⁊ frigiditas in tepido nõ faciũt nouã spẽm. sz sũt ibi ineẽ remisso Et si dicas. ꝙ hoc nõ solũ habz veritatẽ in accñtibus. sz etiã in substãtiis in q̃bus corporeũ ⁊ incorporeũ ꝑmiscẽt ad hoĩs ꝯstitutõz q ẽ rõnal Dico ꝙ corpeũ ⁊ rõnale nõ sũt drñe opposite. sz subalt̃nati posite. Et ꝓpter hoc etiã rõnale nõ cadit sub incorporeo. sed sub corporeo

Questio

Secũda. Utrũ spẽs sit aliqd distinctũ ꝑter opatõez itellect⁹ a genere ⁊ drña ꝯpositũ ex ipis tãqꝫ ex ꝑtib⁹ distinctis. Pro cui⁹ solutõne attẽde ꝙ aliquoꝝ opinio est. genus ⁊ spẽm nõ dicere distictas realitates. sz solũ distinctas impressiones q̃s eadẽ res nata est facere in eodẽ itellectu. quarũ vna est magꝫ ꝑfcã ꝙ alia. ita ꝙ ex hoc ꝙ recipit iꝑfectã ipressionẽ oritur ꝯceptus generis Ex hoc ꝟo ꝙ recipit ꝑfectã orit ꝯceptus drñtie. Aliis aũt videt ꝙ ꝯceptus generis ⁊ drñe soluz sumãt a diuersis opatõibus siue apparẽtiis q in eadez re fũdãt. ita ꝙ ab opatõe q ẽ sentire sumit aĩal. sz ab illa que est rõcinari sumit rõnale. Sz aliis apparz ꝙ cõceptus generis nõ sit alius a cõceptu drñe neqꝫ genus ⁊ drña differãt a spẽ nisi ſm rões siue modos cõcipiẽdi eũdẽ cõceptũ. sicut sũt rões determiabil determinãtis ⁊ detminati. ita ꝙ genus hz rõez detminabil. drña determinãtis. ⁊ species determinati

Dic primo

Qꝫ cõceptus generꝫ est vn⁹ ⁊ distinct⁹ a cõceptibus drñe ⁊ spẽi. patz sic. quia impossibile est vnum ⁊ eundem conceptũ eidem

intellectus simul eẽ certũ ⁊ dubiũ. ſ; cu; certitudine de ↄceptu generis. ſtat dubitatõ de ↄceptu ſpẽi ⁊ drñtie. ꝗ̊ Minoꝛ pat;. qꝛ aliqs vidẽs coꝛpus a remotis cert⁹ eſt ꝙ eſt coloꝛatum. ⁊ tamẽ dubitat an ſit albũ vł nigrum Siłr aliquis vidẽs aĩal a remotis. certus ẽ ꝙ eſt aĩal. ⁊ tamẽ dubitat vtrũ ſit equus vł aſin⁹. Cõfirmaꝛ. qꝛ ↄceptus mere potẽtiał ⁊ ↄfuſus eſt diſtinctus a ↄceptu actuali ⁊ determiato. S; ↄceptus generis eſt potẽtiał ⁊ indeterminatus. ↄcept⁹ ꝟo drñe ẽ actualis ⁊ determinatus. ꝗ̊ Dic ſcd̃o. ꝙ ↄceptus generis ⁊ drñe ſumũtur a diuerſis realitatib⁹. Probaꝛ ſic. qꝛ ↄcipiendo genus vł ↄcipiꝛ aliq̇d vł nihil. nõ nihil. qꝛ tunc gen⁹ nõ eẽt aliq̇d ſpẽi.. Si aliq̇d vł ergo illud eſt idẽ ei qd̾ ↄcipitur ↄcipiẽdo differẽtiam vł aliud. ſi idẽ. ergo ↄceptus generis ⁊ drñe erũt idem. ſi aliud habeꝛ intentũ. Et ſi dicatur. ꝙ idẽ in re ↄcipitur. nec tam̃ ex hoc ſeq̇tur ꝙ conceptus ſint idẽ. eo ꝙ eadẽ res nata eſt facere diuerſos ↄceptus Cõtra vnaq̄ꝫ res nata eſt facere in ĩtellectu aliquẽ conceptũ ſibi ꝓpriũ ⁊ adequatũ. vł ꝗ̊ ille ↄceptus ẽ ↄceptus generis tm̃ vł drñtie. ſ; neutrũ eſt dd̾m. ꝗ̊ opoꝛtet eẽ aliquẽ aliũ ↄceptũ. Cõfirmaꝛ. quia aut ↄceptus generis eẽt idẽ ↄceptui vnius drñe tm̃. ⁊ ſic nõ p̄dicabitur niſi de vna ſpẽ. aut ↄceptui aliarũ. ⁊ ſic erũt tot ↄceptus generũ quot drñarũ. aut ſi cõceptus generis ẽ tm̃ vnus. erit etiã tm̃ vnus cõcept⁹ drñarum Dic tercõ ꝙ in q̇buſdam gen⁹ ⁊ drña ſm doctoꝛẽ ſubtilẽ ſumunꝛ ab alia ⁊ ab alia re. vt in habẽtib⁹ plures foꝛmas. ſicut ab aĩa ſenſitiua ſumitur genus qd̾ eſt aĩal. ⁊ ab aĩa intellectiua ſumiꝛ drña que eſt rõnale. ⁊ in talib⁹ genus ⁊ drña nõ ſolũ differũt foꝛmałr. ⁊ ex natura rei. ſ; etiã realiꝛ. in q̇buſdam ꝟo nõ ſumũtur ab alia ⁊ alia re. ſ; ab alia ⁊ alia foꝛmalitate eiuſdem rei. ſicut in ſpẽb⁹ q̄ ſunt foꝛme ſimplices. vt albedo ⁊ nigredo. ⁊ cꝫ. in q̇bus ſũt quidã gradus ĩtrinſeci. quoꝝ vnus ẽ actuał a quo ſumiꝛ drña. Alius ꝟo potẽtialis a quo ſumitur gen⁹. et in illis genus ⁊ drña non drñt reałr. ſed tm̃ foꝛmaliter ⁊ ex natura rei. Dic quarto. ꝙ genus ⁊ drña dicunt realitates diſtinctas ex natura rei ⁊ foꝛmałr. Pt; ſic p̊mo qꝛ impoſſibile ẽ idẽ ex natura rei reſpectu eoꝛũde; eẽ p̄ciſam ratõem ↄueniẽtie ⁊ drñtie realis. S; rõnalitas eſt rõ drñe ⁊ diſtinctõis realis duarũ ſpecierũ a ſeĩuicẽ. ꝗ̊ animal quod eſt principiũ ↄueniẽtie eſt diſtincta realitas Scd̃o ſic. q̄cũꝗ ſũt penitus idẽ reałr q̇cquid repugnat vni ⁊ alteri. ſed multa repugnant generi que non repugnãt differentie. ⁊ econuerſo. ꝗ̊ Tercõ ſic. quãdo aliq̄ ſũt penitus eadẽ cuiuſcũꝗ vnũ eſt cauſa illi⁹ etiã aliđ eſt cauſa. ſed rõnale eſt cauſa quare homo eſt ſuſceptibilis diſcipline. ⁊ nõ animal. ꝗ̊ Quarto ſic. differẽtia eſt extra ratõnem generis ⁊ econuerſo. vt habetur tercõ metaphiſice. ergo non ſunt penit⁹ idẽ reałr. Et eodẽ modo dicendum eſt de diſtinctõne ſpeciei a genere ⁊ differentia

Queſtio tercia

Utrũ genus de drña diuiſiua ⁊ drña ſuperioꝛ de drñtia inferioꝛi ꝑ ſe p̄diceꝛ. Ad quã dicũt aliq̇ ꝙ ſic. ꝓbãt duplr. p̊mo ſic. qꝛ genus ⁊ differentia ꝑ ſe p̄dicãtur de ſpẽ. ꝗ̊ ꝑ ſe p̄dicantur de ſeinuicem. Na; bene ſequitur. omnis homo eſt ꝑ ſe ratõnalis. ergo ratõnale eſt ꝑ ſe aĩal. p̄miſſe ſunt vere. ergo ⁊ concluſio. Scd̃o ſic. quia niſi ſic ſequeretur ꝙ drñe eſſent vltima predicata. ⁊ tunc eẽnt genera generaliſſima. et ꝓprie negãs vnam drñtiam ab alia eſſ; immediata. Tercio ſic. ſm Areſtotelem ſeptimo metaphiſice o; in diuiſione generis ꝓcedere ꝑ drñas ꝑ ſe. ⁊ tũc ſcd̃a diuidit p̊oꝛẽ ꝑ ſe. fiſſio pedis eſt pedalitas. ſ; quecũꝗ p̄dicãꝛ in abſtracto p̄dicãtur ꝑ ſe p̊mo modo. pedalitas aũt ẽ differẽtia. ⁊ predicatur in abſtracto de fiſſione pedis qd̾ eſt alia drña. ꝗ̊ ꝑ ſe Quarto ſic. vltia drña ẽ ſuba rei. ſed hoc nõ eẽt niſi includeret p̄cedẽtes ꝑ ſe. ꝗ̊

Dic ad queſtionẽ p̊mo. ꝙ nullũ gen⁹ ẽ ꝑ ſe p̄dicabile de differentia. nec differẽtia ſuperioꝛ đ ĩferioꝛi drã. p² q̄drupłr Pŕo ſic. autoꝛitate philoſophi tercõ metaphiſice dicentis. impoſſibile eſt genus de differẽtijs p̄dicari. ⁊ hoc intelligitur per ſe Secũdo autoꝛitate Auicenne quinto metaphiſice dicentis. q̄uis genus ⁊ drña p̄dicentur de toto. hoc ẽ de ſpecie ꝑ ſe. nullũ tamen eoꝛum ſignificat totum ꝑ ſe. ſ; gen⁹ ſignificat materiale ⁊ differẽtia foꝛmale. ⁊ ſic vtrũꝗ ſignificat partẽ ſpẽi ꝑ modum totius. ⁊ ſicut materiale eſt extra rõem foꝛmalis. ſic ↄceptus generis ẽ extra rationem differentie Tercõ. quia ſi ſic ſequeretur ꝙ in qualib; diffinitione eſſet nugatõ. ↄſequens eſt falſũ patet tamen conſeq̄ntia. qꝛ in diffinitõe hominis ſenſibile includitur in animali. ⁊ etiã in rationali. ⁊ ſiłr ratõnale in animali Quarto ſic. ſequeretur ꝙ differentie eẽt differentia. ⁊ ꝑ conſequens ipſa eẽt ſpẽs ⁊ diffinibilis. ſed hoc eſt falſum. antecedens tamen pat;. quia ſi inferioꝛ differẽtia includeret ſupioꝛem. tunc due differentie differrent. ⁊ ꝑ conſequens ꝑ aliquas differentias differrẽt. ⁊ in drña ſupioꝛi ↄuenirẽt. Et ſiłr ꝓbareꝛ ꝓceſſus in infinitũ in differentijs.

Ad rationes

Alterius opinionis Ad p̊mã negatur ↄña. eo ꝙ ex p̄miſſis ꝑ ſe nõ ſequiꝛ ↄcluſio ꝑ ſe. ſ; ſimpłr Ad ſcd̃am dꝛ cõcedendo ꝙ differẽtia eſt primũ predicatum. ſic intelligendo ꝙ nihil eſt p̊us ea qd̾ quidditatiue in ipa includatur. nõ tamen ꝓpter hoc eſt genus generaliſſimu;. eo ꝙ poteſtatiue continetur in genere Ad terciam dicẽdum ꝙ philoſophus nõ vult niſi ꝙ differentia ſuperioꝛ diuidatur per differentias inferioꝛes per ſe. quia fiſſio pedis ſolum diuidit habens pedes. non autem qd̾ pedalitas predicetur ꝑ ſe ĩ p̊mo modo đ fiſſione pedis Ad quartã dicendum ẽ ꝙ differẽtia ẽ ſubſtãtia rei completiue ⁊ perfectiue. ita ꝙ eſſe ſpẽi compleꝛ ⁊ ꝑficitur ꝑ differentiam Nõ aũt intelligere debes ꝙ ſolũ differẽtie eſſet ſubſtãtia rei. eo ꝙ tũc in diffinitõne nõ oporteret ponere genus. S; ex hoc oꝛiꝛ

Queſtio

Quarta. vtrum cum idẽptitate reali poſſit ſtare diſtinctõ ex natura rei aut foꝛmał. ſicut videtur dicere poꝛ. Dicunt cõiter Thomiſte ꝙ non. ⁊ ꝓbant q̄drupliciter. Primo qꝛ quecũꝗ diſtinguunꝛ vel diſtinguũtur ſolum per operatõem intellectus. ⁊ ſic diſtinguũtur ratõe. vł preter operatõem intellectus. ⁊ ſic diſtinguũtur realiter. Scd̃o ſic. ſi alique eſſent diuerſe foꝛmalitates. vł eſſent diuerſe res vł nihil. ſi ſint diuerſe res diſtinguũtur realiter. Et ſi ſint nulle res erũt nihil. Nam dicit Au⁹ in libro de doctrĩa xp̄iana. qd̾ oĩno nulla res eſt nihil. illa aute; que ſunt nihil non diſtinguuntur. Tercio ſic. quecunꝗ diſtinguũtur foꝛmaliter diſtinguuntur realiter. ergo diſtinctio foꝛmalis

non stat cum ydemtitate reali Antecedens patet primo. quia que habent formas distinctas distinguunt realiter sed habentia diuersas formalitates habent formas distinctas. eo ꝙ formalitas sumitur a forma Secundo quia que quidditatiue distinguuntur realiter distinguuntur. eo ꝙ quidditas rei ⁊ forma idē sūt sed que distinguuntur formaliter distinguuntur quidditatiue. ergo ⁊c. Tertio quia formalitates sunt vere res. ergo distinguuntur realiter Antecedens patet. q̄r quod vere est substantia est vera res sed q̇dditas siue formalitas substantie ē vere substātia. g̊ ꝓ solutōe q̄stōis

Attende p̄mo. ꝙ distinctio nō est aliq̇d absolutū sꝫ respectiū Ptꝫ sic q̄r distinctio ſm suā rōem formalē đr ad aliud. eo ꝙ oē distinctū est ab aliq̊ distinctū Scđo q̄r idē et diuersuꝫ pn̄t inesse eidē respectu diuersoꝝ. sed quecūqꝫ opposita pn̄t ineē eidē respectu diuersoꝝ sunt relatiua. vt ptꝫ ꝑ phm in p̄dicamentꝭ Nō est aūt relatio p̄dicamētal' sꝫ trāscendens. eo ꝙ nullū p̄dicamētale repit̃ in deo in quo tamen est distinctio Et sic distinctio ꝯuenit enti anteq̄ꝫ descendat in decē genera. eo ꝙ inter ens ⁊ suas passiones est distinctio q̄ ꝯueniūt enti anteq̄ꝫ descēdat in decē genera Ex h̄ ptꝫ ꝙ ꝯ̄uis aliq̄ distinctio sit accn̄s nō tn̄ oīs Ptꝫ scđo ꝙ distinctio est relatio disq̄ꝑentie intrīsecus adueniēs q̄ ponit̃ ad positōem fundamēti ⁊ t̃mini Et si arguas ꝙ an̄ distinctio nē erit distinctio. ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitū. eo ꝙ oīs relatio p̄supponit distinctōem suoꝝ fundamētoꝝ Dico breuit̃. ꝙ licet an̄ distinctionēꝫ formalē sit distinctio fundamentalis. tn̄ an̄ fundamentalē nō est alia distinctio

Attende scđo. ꝙ duplex ē distinctio q̇dā est rationis q̄ est fabricata ab aīa ⁊ nō est i re seclusa oī opatione intellect⁹ Alia est ex natura rei q̄ hꝫ eē in re seclusa opatōe intellect⁹ Et talis ē q̇drupler scꝫ essentialis realis. formalis ⁊ q̇dditatis ⁊ nō q̇dditatis siue modi intrinseci Pro q̄ꝝ intellectōe

Attēde scđo ꝙ res pōt dupliciter capi. vno° ꝑ modū abstracti siue subiecti. ⁊ sic est q̇dā modus intrinsecus a q̊ oīa que sūt in eodem singulari rei intelligit̃ eodē mō sicut oīa q̄ sunt in sorte dicunt̃ ens vnica entitate ⁊ sil'r quāta vnica q̄ntitate. Sic oīa dicūt̃ res ab vna realitate eis correspōdente ꝑ modū subiecti ad quā trahunt̃ oēs quidditates ⁊ dr̄ē ⁊ passiōes eaꝝ exn̄tes in sorte virtute agentis et ꝓducētis sortē. ⁊ illo modo res nō ꝯuertit̃ cū ente Scđo accipit̃ res ꝑ modū p̄dicati. ⁊ sic omne ꝑdicatū positiū dictū de aliq̊ đr res ⁊ h̄ modo res et positiū ꝯuertunt̃ ⁊ illo modo res est nomē equiuocū. Vn̄ si sic accipiat̃ res tūc q̄cūqꝫ hn̄t distinctionē p̄ter actū intellectus in natura rei distiuguunt̃ realiter Tertio° accipit̃ res ꝑ modū ꝯstituti resultās. sicut eñ ꝑsona ⁊ suppositū accipiunt̃ ꝑ modū totius ꝑ se entꝭ et exn̄tis Aīa aūt et corp⁹ non dn̄r suppositū aut ꝑsona. sꝫ dn̄r aliq̇d suppositi aut ꝑsone Totū aūt resultās ex aīa et corpe đr suppositū. sic nec drā nec q̇dditas generis dn̄r res in recto sꝫ dn̄r aliquid rei siue realitatis Cōpositū aūt ex genere et drā đr spēs. et indiuiduū includēs oīa ista đr res Sed q̇dditas siue formalitas est qđ additū alicui variat rōem formalē eius vel qđ ꝑse est inclusum in rōne formali alicuius. sicut drē diuidētes genus sunt formalitates. q̄r ipse addite q̇dditati ꝯtrahibili variant rōeꝫ formalē Corporeū eñ et incorporeū variant rōem formalem ꝯstitutoꝝ ꝑ ipsa Sil'r oē ꝯtrahibile ꝑ aliquaꝫ drām cū qua facit ꝑ se vnū est q̇dditas vel formalitas

Sed modus intrinsecus est qui addit⁹ q̇dditati cōtrahibili nō variat rōnem formalem ꝯstituti ex eo et tali q̇dditati. sicut sunt drē indiuiduales vel existentia Sed essentia đt q̇dditatē cū modo intrinseco qui ē existentia

Attende quarto. ꝙ distinctō essentialis est q̄ hꝫ ꝓ fundamento et t̃mino essentiā et essentiā Sꝫ distinctio realis est que hꝫ ꝓ fundamento et termino rē et rē et non solum aliquid rei Et si queras qn̄ sciam aliqua se habere sicut res et res Dico primo ꝙ quecūqꝫ duo singularia quoꝝ q̇đlibet pōt p̄ se subsistere sunt res et res et non solū aliquid rei Scđo quecūqꝫ singularia quoꝝ vnū pōt ꝑ se subsistere sine alio. licet nō econtra sunt res et res vt fundamentū et sua relatio. si aūt neutrū illoꝝ pōt existere sine alio tūc nō sunt res et res sed q̇đlibet est realitas siue aliquid rei Sed distinctio formalis aut q̇dditatiua est illa que est inter duas q̇dditates siue formalitates. quaꝝ vna non includit aliam in p̄mo modo dicēdi ꝑ se Sed distinctio q̇dditatis et nō quidditatis est distinctio q̇dditatis et modi intrinsici sicut est distinctio inter hoīem et eius existētiam et inter albedinē et gradus intentionales Isti, auteꝫ quatuor modi distinctionum sunt subordinati. q̄r distinctio essentialis est prima et maxima distinctio. ita ꝙ q̄cūqꝫ distinguūtur essentialiter etiam distinguunt̃ aliis distinctionibus Scđa est realis. tertia formalis Minima autē est distinctio quidditatis et modi intrinsici Et ex istis patet ꝙ aliqua distinguntur realiter et formaliter sicut homo existens et azinus existens distinguūtur enim ꝑ suas diffinitiones et ꝑ diuersas realitates et existentias Aliqua ṽo distinguntur formaliter et no realiter vt hō et azinus in potentia abiectiua Alia ṽo distiguūt̃ realit̃ et nō formalit̃ sicut duo indiuidua eiusdem speciei habent eandem rationem formalem. non tamen eandem existentiam Alia vero distinguūtur ex natura rei que nec distinguunt̃ realiter neqꝫ formaliter sicut quidditas et modus intrinsecus Et si queratur quomodo tales distinctiones debeant inuestigari Dic primo ꝙ quandocūqꝫ aliqua duo sūt diuersorum generum vel specierum non subalternati positorum. vel quando vnum essentialiter depēdet ab alio illa distinguūtur essentialiter. eo ꝙ essentialis dependentia non potest esse infra eandem essentiam

Dic scđo. ꝙ distinctio realis inuestigatur tribus documentis primum vbicūqꝫ reperitur generans et genitum originans et originatum ibi est realis distinctio. eo ꝙ idem non pōt seipsum generare Scđm quādocūqꝫ aliquid potest generari alio non genito vel corrūpi alio nō corrupto. tunc illud distinguunt̃ ab eo realiter Tertiuꝫ quecūqꝫ possunt sepatim existere illa distinguuntur realiter Dic tertio ꝙ formalis distinctio est q̄ñcūqꝫ aliquid ponit̃ in diffinitoe quidditatiua vnius quod non ponitur in diffinitōe quidditatiua alterius Et quandocūqꝫ aliquid diuiditur per differentias oppositas tūc illud et sue differentie distinguūtur formaliter et quicquid cadit sub vno diuidēte distinguitur. formaliter a quolibet cadente sub alio Dic quarto. ꝙ distinctio quidditatis ⁊ modi cognoscitur ex hoc ꝙ si aliqua se habeant sicut quidditas ⁊ mod⁹ eius vt sunt humitas et eius limitatio tali distinctōne distinguūt̃ Sed distinctio ex natura rei que abstrahit ab ill' q̄tuor ꝯgnoscit̃ ex h̄. ꝙ q̄ñcūqꝫ de aliq̇b⁹ duab⁹ verificant̃ p̄dicata ꝯtradictoria. q̄r alteꝝ est reale illa

distinguuntur ex natura rei eo ꝙ nõ est possibile de eo/ dem omnino ꝑter opationem intellectus ꝟificari ꝑdi/ cata ꝯtradictoria. quoꝝ alteruz sit reale alterius opinionis.

Ad rõës Ad ꝑmam negat aňs. ⁊ ad ꝓbatõez dicit ꝯ/ cedẽdo ꝙ oꝫ ꝙ oĩs distictio ẽ rea lis aut rõis. Si capiat real' distinctio ꝓ omni distinctõ ne q̃ est ꝑter opationẽ intellectus nõ tamẽ capiẽdo disti ctionem realem ꝓprie ꝓ ea q̃ est inter rem ⁊ rem. Ad secundã dicendũ ꝙ ille formalitates bene sunt res capi endo rem ꝓ omni ꝑdicato positiuo ⁊ illo mõ accipit rẽ Augustinus. Sed tamẽ nõ sunt res capiẽdo rem ꝓprie

Ad terciã negat aňs Nam in eadem forma possunt repiri multe formalitates ⁊ ideo non optet ꝙ illa q̃ disti guunt formal'r distinguant diuersis formis. Ad q̃r tam patet solutio ex his q̃ dicta sunt in q̃r:o notabili

Questio Quinta. vtrum iste ꝓpões sortes est homo. sortes ẽ rationalis sint necessarie ⁊ semꝑ vere sicut dicit Porphirius. Respondent aliqui ꝙ non sunt simpliciť necessarie neqꝫ vere. Nisi subiectum supponat ꝓ aliquo existenter Et hoc ꝓbant q̃drupl'r. primo sic. q꞉ stante significatione terminoꝝ ipse possunt esse false igitur nõ sunt necc̃arie neqꝫ semper vere. Aňs patet. q꞉ sorte non ex istente subiectum ꝓ nullo supponit ⁊ tamẽ est ꝓpõ cathe gorica affirmatiua de inesse ⁊ p̃nti in qua non ponitur terminus ampliatiuus. ergo est falsa consequentia tenet per regulam logicorum. Scd̃o sic. bene sequiť sortes est homo. ergo sortes est. tenet cõsequentia. a ꝑte in mõ ad suum totum affirmatiue. consequens est falsum ⁊ etiaꝫ contingens ergo ⁊ aňs. Tercio sic. bene sequiť sortes ẽ homo ergo aliquis homo est sortes. consequẽs est falsũ posito ꝙ sortes non sit p꞉ suũ cõtradictoriũ est verũ. scꝫ nullus homo est sortes eo ꝙ bene sequiť iste homo non ẽ sortes. ⁊ iste hõ nõ ẽ sortes. ⁊ sic ꝺ aliȷ̈s. g̊ null' hõ ẽ sor tes. Quarto sic. bene seq̃ť oĩs hõ currit ⁊ sortes est hõ g̊ sortes currit. ꝯñs est falsum. g̊ ⁊ aňs. nõ mior g̊ maior

Ad istam questionem dicendum est ꝑmo ꝙ illa ꝓpo sitio sortes est hõ est vera ⁊ necc̃aria. siue sortes existat si ue non. ꝓbatur q̃drupl'r. Primo sic. q꞉ oĩs ꝓpõ in qua ꝑ dicatũ est de eẽntia subiecti est necc̃aria. sed ꝑdictaꝝ ꝓ/ positionũ ꝑdicatũ ẽ de eẽntia subiecti. ergo ipe sunt ne cessarie Scd̃o sic. iste ꝓpões nec sunt ꝯtigẽtes eo ꝙ sunt in materia naturali. nec impossibiles vt notũ est g̊ sunt necessarie. ꝓbatur ꝯña. a sufficiẽti diuisione. Tercĩo sic hec consequẽtia est necc̃aria hõ currit ergo aĩal currit g̊ tenet ꝟtute alicuius ꝓpõis necc̃arie q̃ non est alia nisi ista homo est aĩal. Quarto sic. ꝓpõ ꝑ se vera semꝑ ⁊ necc̃ario est ꝟa ꝑmo posteriorum. sed sic est de illis igiť. Dic scd̃o. ꝙ ad ꝟitatẽ ꝓpõnũ q̃ sunt in materia ꝯtingẽti req̃ riť actualis existẽtia extremoꝝ nisi in eis ponať termi' ampliatiu' vl' aliquid hmõi. patet sic. q꞉ ꝟitas talium ꝓpõnum cõsequiť actualem vnionẽ extremoꝝ ⁊ nõ rões formales terminoruꝫ. et ꝓpter hoc in illis a ꝓpositione de est tercio adiacente ad ꝓpõem in qua est ꝑdicat secũ dũ adiacẽs est bona ꝯña ⁊ lꝫ nõ req̃raťi ꝓpõib' necc̃ariȷ̈s Dic tercio. ꝙ ad ꝟitatem ꝓpõnum negatiuaꝝ nõ req̃ri tur actualis existẽtia termioꝝ. patet sic. q꞉ illa ẽ ꝟa hõ non est chimera ⁊ tamẽ chimera nõ est. Dic q̃rto. ꝙ ad ꝟitatem ꝓpõnum in quibus idem ꝑdicať de se ipso non req̃riť existẽtia termioꝝ. patet sic. q꞉ ista est ꝟa chi mera est chimera eo ꝙ est cõtradictoria cõclusionis syl logismi ex oppositis q̃ semꝑ est falsa ergo. Et si queras quale esse requirať ad veritatem huius ꝓpõnis. sortes est hõ. dico ꝙ sufficit esse q̃ꝑditatiuũ cũ necessaria ha/ bitudine ꝑdicati ad subiectũ. Et ꝑ hoc ꝺ꞉ ad ꝑmũ ar gumentum ꝑme opinionis negando aňs. ⁊ ad ꝓbatio nem diciť ꝙ ꝑdicta regula est falsa. neqꝫ est regula logi corum eo ꝙ nullum habet fundamentum in dictis A/ restotilis nec alicui' ꝓbati logici. Ad secundum nega tur consequentia eo ꝙ cõmittiť fallatia a dicto ꝺm q̃d ad simpliciter. Ad terciũ ꝺ꞉ cõcedendo ꝙ aliq̃s homo est sortes dato tñ null' ꝙ homo existat ⁊ ꝙ sortes est ali quid capiendo alquid vt conuertiť cũ ente Ad q̃rᵐ negať ꝯsequentia eo ꝙ medium variatur in maiore et minore sicut dictum fuit in quarto tractatu. Ad ar/ gumenta ꝑncipalia Ad ꝑmum dicitur ꝙ vniuersalia bene coincidant in idem fundamentaliter non tamen formaliter sicut dictum fuit in ꝑma questione Ad se cundum diciť concedendo ꝙ secunde intentiones vni/ uersalium sunt species denominatiue nõ tamẽ q̃dditatiue. Ad terciũ diciť ꝙ si (pluribꝫ) accipiať positiue vt tãtũ valet sicut m'tis sic omnia ꝑdicabilia conueni unt in hoc quod est de pluribꝫ ꝑdicari. Nõ autem si ca piať cõꝑatiue sed tunc est ꝓprium generi Ad alia pa tet solutio ex dictis ⁊c.

Finis optimarum questionum super predicabilia Porphirij.

Jrca initiū predica

mentorum. Querit̄ vtrū de decē p̄dicamentis sit scientia logicalis ab alijs ptibus logice distincta Arguitur p̄mo ꝙ non. q2 decē p̄dicamēta sunt decē voces decem rerū genera significātes s̄z Boetiū. sed nulla ps logice est de vocib9. ergo de decē p̄dicamētis nō habet̄ scientia logicalis Scdo sic. omē illd de quo ē scia hab3 aliquā cām. s3 p̄dicamēta nō hn̄t cām. g̊ de eis nō ē scientia. Maior pat3 s̄m ph̄m p̄mo posteriorū. q2 scire est rē p cām ɔgnoscere. Minor ꝑo pat3 p porphiriū capitulo de spē dicētem. ꝙ decē p̄dicamēta sunt decē p̄ma p̄ncipia. Tercio sic. ois scia habet̄ p diffinitōem aut p demōstratōem. sed nullo istorū modorū pt haberi scia d̄ p̄dicamētis. g̊. Minor p3 q̄ ad p̄mā ptē. q2 p̄dicamenta sunt generalissima ꝛ iō nō hn̄t gen9 neq3 drās q̄b9 possint diffiniri. Quo ad scdaz ptē pt3. q2 diffinitō subiecti debet eē mediū demōstratōis. g̊ si p̄dicamēta nō possint diffiniri. nec etiā de ipis poterūt formari demōstratōes. Quarto sic. si de decē p̄dicamētis eēt logicalis scia vl' hec eēt de ipis p̄me ītētōnaliter captis vl' scde intentional'r. nō p̄me intentional'r q2 sic eorum determiatio spectat ad metaphicū. nō scde intentōnal'r q2 nullū p̄dicamētū intentōnale est cōe istis decē intentōib9 ergo Añs p3 p°. q2 si sic tūc aliq̇d eēt p̄us ꝛ cōi9 istis. ꝛ ita nō essēt gn̄alissima neq3 p̄ma p̄ncipia s̄m Boetiū. Tū scdo. q2 intentio cātur a re. g̊ vnitas intentōis ab vnitate rei sed nulla res vniuoce cōuenit istis ergo nec aliq̄ intentio. Tū tercio q2 nihil vniuocū est denoīatm̄. sed q̇dlibet p̄dicamētum intētionale p̄dicat̄ denomiatiue de rebus ergo.

Jn oppo

situm est Arestotiles q̄ hic determiat scial'r de istis. x. p̄dicamentis. Pro solutōe istius q̄stionis soluende sunt q̄tuor q̄stiones min9 p̄ncipales.

Questio

Prima. vtrū scietia de decem p̄dicamētis sit p̄ncipal'r de vocibus aut de reb9 aut scdis intentionibus. Pro cuius solutione attēde p̄mo. ꝙ aliquorū opinio est ꝙ scientia p̄dicamētorū ē p̄ncipal'r de rebus p̄dicamentalib9. nō tamē absolute sed s̄m ꝙ eis insunt scde intentōes q̄ sunt gn̄alissimū p̄dicamētū ꝛc. Unde notām ꝙ p̄dicamēta dupl'r cōsiderari pn̄t. p̄mo inq̄tū sunt entia realia. Scdo inq̄tū ɔsiderant̄ a rōe q̄ eis attribuit aliq̄s intentōes. ꝛ illo mō cōsiderant̄ h̄. Nā rō attribuit substātie h̄ qd̄ ē eē gn̄alissimū vl' p̄dicamētū vl' vniuoce predicari. Et licet de istis demonstrent̄ aliq̄ passiones reales in hoc libro h̄ tn̄ nō est p se intentū. s3 ad maiorem scdarū intentōnum manifestatōnem. Notanda vltra ꝙ in isto libro nō agit̄ de istis p̄dicamētis nisi inq̄tum vniuntur in aliquo intentionali ita ꝙ maior vnitas est illorū in aliq̊ intentionali q̄3 est vnitas analogie ꝛ illud vnū dicit dn̄s Albert9 esse ens dicibile incō plexū ordinabile in genere s̄m sub ꝛ supra s̄m ꝙ stat sb voce talē ordinē significāte Attende secundo. ꝙ aliq̄ posteriores dicūt logicā sciam p̄ncipal'r eē de vocib9 eo ꝙ sic logica sermocional' scia vocat̄. ꝛ etiā in p̄ncipijs librorū Aresto. ꝛ Boeti9 sp determiant de voce sicut in p̄ncipio p̄dicamētorū de equocis ꝛ vniuocis q̄ voci cōueniūt ꝛ in libro piarmenias Aresto. ꝛ Boetij determinat̄ de ipsa voce. Et iō Boeti9 in p̄ncipio huius libri dicit ꝙ intentio in hoc libro est de p̄mis rerū noibus et de vocib9 res significantib9 disputare. Et ꝓpter hoc in p̄ma diuisione dicit̄ (eorū q̄ dicūt̄) et statim post singulū eorū aut significāt substātiā aut q̄litatē ꝛc. Dici aūt et significari soli voci cōueit) Et subdit ista opinio ꝙ aliter grāmatici determināt de voce significatiua ꝛ alit̄ logici. Nam grāmatici determināt de ea q̄tū ad ꝓprietates cāntes ɔgruitatē ꝛ incōgruitatē ostēdendo q̄ vox sit verbū q̄ nomē ꝛ q̄ ꝓportio morū significādi nois ad ꝟbum ꝛ sic de alijs. Logicus autē determinat de ipsis s̄m ꝙ sunt rerū significatiue ꝛ ꝟitatis ꝛ falsitatis expsiue. ꝛ ita logic9 p̄ncipal'r determiat de vocib9. scdario vero de reb9 significatis p tales voces. Attēde tercō ꝙ licet logic9 determinet de reb9 de vocib9 ꝛ de scdis intētōib9 adiūctis p̄mis h̄ tamē est diuersimode. q2 primo ꝛ p̄ncipal'r determiat de scdis intentōibus adiūctis p̄mis. Et ad declaratōem earū determiat de p̄mis intētōib9 eo ꝙ scde intētōes sunt mīme entitat̄. ꝛ p̄ɔn̄s mīme cognoscibilitatis. Sed determiat de vocib9 ꝓpt̄ nccitatē eo ꝙ s̄m Auicēnā in p̄ma pte logice sue ad cōsideratione dcōnū ducit nos nccitas. Un̄ logic9 inq̄tū logic9 nō h3 accipe noia neq3 ꝟba nisi ad dōm vl' loquēdū. Si em̄ possibile eēt ꝟitatē mēte cōceptā solo intellectu dicere nō indigerem9 vocib9

Dic primo

ꝙ si logic9 ɔsideret de vocib9 h̄ nō ē p̄ncipali intētōne. s3 q2 nō pt alio mō docere vl' doceri. patet sic. q2 possibile est habere logicā sine vocib9. g̊ logica nō ē principal'r de vocib9. Añs pat3 primo q2 si aliq̄s surd9 a natitate haberet logicā nō haberet eā de vocib9. Patet scdo. q2 oēs passiones sillogismi sibi cōueniūt seclusa omni voce. g̊ de eo pōt haberi scientia omi voce seclusa. Dic scdo. ꝙ nec logica nec aliq̄ ps logice est principal'r de termis vocalib9 mētalibus vl' scriptis. patet. q2 si eēt de vocalib9 tūc surd9 nō posset habere logicā. Si de scriptis tunc cecus eam habere non posset. Si de mentalibus tunc neq3 dormiens eam haberet quod est falsum. et contra expientiam. Dic tercio. ꝙ logica est principaliter de secundis intentionibus cōcretiue designatis. patet autoritate Auicēne sepe allegata. Dic quarto ꝙ cum Boetius dicit logicam esse de decem vocibus accipit actiuum pro passiuo. ita ꝙ sit sensus logica est de decem rebus significatis per decem voces. Et similiter Arestotiles cum dicit ꝙ singulum eorum aut significat. id est significatur. Et ꝙ vniuocum equiuocum incomplexum et dicit et sic de alijs. sunt secunde intentiones concretiue designate etiā aliquando fundantur in vocibus. et ideo non sequitur ꝙ logica principaliter sit de vocibus posset tamen concedi ꝙ sit de vocibus minus principalit̄

Questio Secunda. vtrum de decem rerum generibus que sunt decem predicamenta possit esse logicalis scientia. Dicunt aliqui quod predicamenta possunt considerari secundum suum esse reale vt videlicet sunt principales partes entis sic de ipsis non est logica sed metaphisica. Alio modo possunt considerari secundum quod conueniunt in aliqua communi intentione de qua necessario subiectum huius scientie predicetur et sic de ipsis est scientia logica. Et ex hoc inferunt quod quamuis subiectum huius scientie predicetur contingenter de decem predicamentis necessario tamen de secunda intentione rationis ad decem predicamenta predicatur ad quam reducuntur Sed tu dic breuiter quod predicamenta possunt dupliciter accipi. vno modo prime intentionaliter et sic de eis non est logica nisi per accidens. Alio modo secunde intentionaliter. et sic ipsa est per se de ipsis Sed contra hoc arguo quadrupliciter. prima sic in hoc libro assignantur passiones que conueniunt decem predicamentis prime intentionaliter et secundum esse reale acceptis ergo illo modo hic determinatur de ipsis. Secundo sic in hoc libro non diffinitur predicamentum nec aliqua passio sibi ostenditur inesse ergo non est predicamentum de quo hic consideratur Tercio sic dicit Boetius quod in hoc libro nec determinatur de rebus nec de rerum generibus sed de vocibus significantibus rerum genera. ergo male dicitur quod hic determinatur de predicamentis prime vel secunde intentionaliter captis. Quarto sic. nulle passiones ostenduntur inesse secundis intentionibus. ergo hoc non determinatur de ipsis.

Ad rationes in oppositum. Ad primam dicitur vno modo quod ille passiones ostenduntur inesse secundis intentionibus non principaliter et per se sed hoc assignantur de ipsis sed solum minus principaliter vt scilicet per cognitionem partium earum reale sumptorum possumus deuenire in cognitionem secundarum intentionum Vel dicatur quod quamuis huiusmodi passiones non conueniunt secundis intentionibus in abstracto tamen conueniunt eis in concreto. sicut quamuis generitas siue intentio generis non predicetur de pluribus specie differentibus tamen genus secunde intentionaliter captum predicatur de pluribus specie differentibus. Similiter dicitur ad secundam et ad tertiam quod licet de predicamento in communi et etiam de istis intentionibus non demonstrentur alique passiones neque diffinitio inuestigetur tamen ipse supponuntur de illo communi eo quod de subiecto oportet supponere quid est. ille autem passiones que sunt predicari vniuoce diuidi in species et sic de aliis ostenduntur inesse subiecte qualitati et ideo supponuntur inesse posterius. Ad quartam patet solutio ex dictis

Questio Tercia. vtrum predicamentum sit subiectum istius libri ad quam respondent aliqui quod non. sed quod ens dicibile incomplexum ordinabile etc. Et hoc persuadent persuasione Boetij quia ad scientiam ignoti per noticiam noti non deuenitur nisi per inquisitionem inquisitio autem non fit nisi per sermonem dispositum ad significandum quia siue homo infert apud seipsum vel apud alium hoc sit per sermonem extrinsecus prolatum quare sequitur de necessitate quod ordo predicabilium non potest determinari nisi secundum quod predicabile sub voce habet designari. Rebus enim inquisitionis ignote vti non possumus eo quod infinite sunt nec nobis presentes. et ideo signis pro rebus vti oportet Et ex hoc inferebat Boetius quod hec scientia libri predicamentorum est de decem primis vocibus decem prima rerum genera significantibus. iste autem ordo non est in rebus ipsis actualiter sed oportet quod ratio ponat ordinem sicut et facit positionem et collectionem multorum compositorum. Et ex hoc dicunt quod planum est. quod subiectum huius libri est ordinabile in ratione predicabilis et subiicibilis. Sed contra hoc arguitur sic. Si ens dicibile incomplexum est subiectum quero. vel accipitur ens commune enti in anima et extra animam. aut solum ens extra animam. aut solum ens in anima. non primo modo. quia enti in anima et extra animam nihil est commune vniuocum. Et si aliquid esset commune esset metaphisice consideratio nis. nec solum accipitur ens pro ente extra animam quia tale est metaphisice considerationis. nec solum pro ente rationis quia sic esset nugatio dicendo ens incomplexum eo quod sequentia semper includunt ens. Preterea quia vel dicibile valet tantum sicut significabile per vocem et hoc accidit subiecto istius scientie vel valet tantum sicut predicabile et tunc addendo sibi incomplexum et ordinabile in genere erit nugatio eo quod singulum incomplexorum secundum Aristotelem. est ordinabile in genere. Et sic relinquitur opinio ista esse falsa. ideo dicunt alij et melius quod vniuersale est subiectum materiale huius scientie. et ratio formalis eius est ordinabilitas vel saltem propria passio circumloquens nobis formalem rationem innominatam. vnde dicit quod vniuersale sub ratione vniuersalitatis est subiectum libri Porphirij. sed vniuersale sub ratione ordinabilitatis est subiectum libri predicamentorum. sed hec opinio non videtur habere veritatem. Tum primo. quia vniuersale ordinabile est aggregatum per accidens ex subiecto et propria passione. Tum secundo quia tunc illa scientia esset subalterna scientie libri predicabilium quod est falsum igitur. pro solutione questionis Attende quod predicamentum capitur dupliciter. vno modo pro tota coordinatione predicamentali et sic omne quod est in predicamento est ordinabile in genere. Alio modo pro principio ipsius coordinationis et sic solum genus generalissimum vocatur predicamentum. Et quomodocumque accipiatur tunc potest capi pro re vel secunde intentionaliter pro relatione rationis fundata in talibus rebus. Dic breuiter. quod subiectum istius scientie est predicamentum secunde intentionaliter acceptum. patet. quia sibi conuenit diffinitio subiecti respectu huius scientie. et similiter omnes conditiones subiecti attributionis in antedictis pernarrate ergo

Questio Quarta. vtrum liber predicamentorum conuenientem habeat ordinem ad librum predicabilium et periarmenias. Dic breuiter. quod licet liber predicabilium et predicamentorum consideret de his que per primam operationem intellectus causantur quia tamen liber predicabilium necessarius est ad librum predicamentorum ideo conuenienter preordinatur. Dic secundo. quod quia libri logice ordinantur secundum actus rationis a quibus causantur sua subiecta. Et subiectum libri predicamentorum causantur per primam operationem. subiectum vero libri periarmenias. per secundam operationem. ideo iste liber conuenienter precedit librum periarmenias. sicut operatio prima et secunda precedit operationem intellectus. Et possent hic assignari plures rationes que sufficienter sunt habite ex precedentibus

Ad rationes principales. Ad primam patet solutio ex dictis. vnde Aristoteles. in textu sepe dicit dicuntur. vel significantur ad denotandum quod ipse non intendit dare veras diffinitiones equocorum et vniuocorum sed tantum rationes exprimentes quid nominis. Et cum dicitur quod significare primo conuenit voci hoc videtur negandum salua tamen reuerentia Boetij. qui videtur hoc dicere in commento sicut patet diligenter inspicienti. et si nominales eum velint allegare pro se respiciant textum et commentum Boetij quia multum est contra eos Ad secundam dicitur. quod licet predicamenta non habent principia aut aliquid per se quo adeet. bene tamen quo ad cognosci et hoc sufficit ad hoc quod de ipsis sit scientia. Et si dicas quod eadem sunt principia essendi et cognoscendi Dico quod verum est quod quecumque sunt principia essendi sunt etiam principia cognoscendi non tamen econtra. Vel dic melius quod licet predicamenta secundum suum esse reale non habeant causas bene tamen secundum quod eis attribuuntur secunde intentiones. Ad tercium dicunt aliqui quod licet de predicamentis non possit esse scientia a priori per demonstrationem propter quod aut per diffinitionem. tamen adhuc posset

esse per diuisionem eo ꝙ diuisio est vnus modus sciēdi Dicēdū est tamē ꝙ licet de p̄dicamētis p̄me intentōnaliter captis nō possit eē scia a p̄ori tñ de p̄ntis scđe intentional'r captis bñ p̄t eē scia Ad q̄rtū dico sicut dictū est ꝙ de p̄dicamēto scđe intētōnal'r capto qđ est cōe per denominationē decez p̄dicametis ē sciētia istius libri Necꝫ opꝫtet ꝙ tāta vnitas sit in reb⁹ q̄ta ē in intētōib⁹ eo ꝙ res nō est tota cā intētōis sed etiā intellectus. Et cū dicit̄ ꝙ nihil vniuocū est denoīatiū hoc vticꝫ falsuz est. nā albū bñ p̄dicat̄ denominatiue de homine ⁊ eq̊ ⁊ tamē est in se qđdam vniuocū

Quiuoca di

Iste liber p̄dicamētoꝝ Arestotilis prima sui diuisione diuidit̄ in tres tractat⁹ p̄tiales. in p̄mo determiat de anp̄dicamētis. Et diuiditur in tria capitula. in p̄mo determiat de p̄mo anp̄dicamēto scꝫ de diffinitōe ponēdo tres diffinitōes. Prima ē equocoꝝ quā ponit dicēs. Equoca dicunt̄ quoꝝ nomē solū ē cōe s̄ꝫ illđ p̄o nomē rō substātie diuersa. vt aīal hō et aīal qđ depingit̄ (Hoꝝ em̄). Declarat diffinitōez dicēs ꝙ hoꝝ solū nomē est cōe scꝫ hoc nomē aīal. ⁊ s̄m illud rō substātie est diuersa. q̄ si quis assignet q̄d sit vtrūcꝫ assignabit vtriuscꝫ p̄priā rōem s̄m hoc nomē aīal (Uniuoca vero). Aresto. ponit scđam diffinitōem q̄ est vniuocoꝝ dicens. vniuoca dicūt̄ quoꝝ nomē cōe est et s̄ꝫ nomē illđ eadē substātie ratio. Poit exēplū. vt aīal homo ⁊ bos vtrūcꝫ em̄ nominat̄ aīal ⁊ est eadē rō eoꝝ s̄m illđ nomē q̄ si q̄s assignet q̄d sit vtrūcꝫ s̄m hoc nomē aīal assignabit rōem vtriuscꝫ (Denoīatiua vero) Poit terciā diffinitōem dicēs denoīatiua dicūt̄ q̄cūcꝫ ab aliquo solo casu dr̄ña sunt ⁊ s̄m illđ nomē hñt appellatōem vt grāmatic⁹ a grāmatica. ⁊ fortis a fortitudine (Eoꝝ q̄ dicūt̄) In scđo capitulo determiat de scđo anp̄dicamēto ponēdo duas diuisiones. p̄ma ē . eorum q̄ dicunt̄ q̄dā dicunt̄ s̄m ꝯplexionē et q̄dā sine cōplexione. Exēplū de his q̄ dicunt̄ s̄m ꝯplexionez. vt hō currit. hō vincit. De his p̄o q̄ sine ꝯplexōne dicunt̄ vt hō ꝑ se. (Eorū q̄ sunt.) Hic ponit scđam diuisionē q̄ ē eoꝝ q̄ sunt. alia dicūt̄ de subiecto in subiecto p̄o nullo sunt. vt hō dr̄ de subiecto scꝫ de aliq̊ hoīe ⁊ in nullo subiecto ē. Alia sunt in subiecto ⁊ de subiecto nullo dicūt̄. (In subiecto āt) Poit exē̄ⁱˡ supponēdo ꝙ eē in subiectū est eē in aliq̊ nō sicut q̄dā ps ⁊ īpossibile est eē sine eo. in q̊ ē sicut q̄dā grāmatica ē in subiecto. scꝫ in aīa ⁊ non dr̄ de aliq̊ subiecto. sīl'r q̄dā albū ē in subiecto scꝫ i corpe. oīs em̄ color ē in corpe. Alia p̄o de sbiec° dr̄ñr ⁊ sūt in subiecto vt scia ē i subiect° scꝫ in aīa. ⁊ dicit̄ de sbiecto vt de grāmatica. Alia necꝫ sūt in subiecto necꝫ dr̄ñr de subiecto. vt aliq̄s hō aliq̄s equ⁹ Nullū em̄ hoꝝ ē i subiecto aut de subiecto dr̄. ⁊ cū dr̄ (Simpl'r āt) dat documētū ad ꝯgnoscē̄ⁱˡ ea q̄ nō dr̄ñr de subiecto. dicēs q̄ꝫ indiuidua ⁊ nūero singl'aria simpl'r de nullo subiecto dicūt̄ in sbiecto p̄o nihil p̄hibꝫ ea eē. q̄dā em̄ grāmatica bñ ē in subiecto (Qñ alteꝝ) In h̄ tercō capit'lo determiat de tercio anp̄dicamēto ponēdo duas maxīas siue regulas p̄ma est qñ alteꝝ de altero p̄dicat̄ vt de subiecto q̄cūcꝫ de eo q̊d p̄dicat̄ dicūt̄ oīa etiā de subiecto dicunt̄ sicut hō dicit̄ de quodā hoīe ⁊ aīal dicit̄ de hoīe iō aīal de q̊dāz hoīe p̄dicat̄. q̊dam em̄ hō ē hō ⁊ hō est ⁊ aīal (Diuersoꝝ generꝝ) ponit scđam regulam q̄ ē ꝙ diuersorum generū ⁊ non subalternatī positorū diuerse sunt sp̄ēs et differētie vt aīalis ⁊ sciētie q̄ differētie aīalis sunt gressibile volatile ⁊ bipes. Sciētie p̄o nulla illaꝝ est q̄ vna sciētia nō differt ab alia in eo ꝙ bipes est (Subalternorum vero) Remouet dubiū. nā posset aliq̄s credere ꝙ sīl'r diuersoꝝ generꝝ eēnt diuerse dr̄ñe dicēs. ꝙ subalt'norū generꝝ nihil p̄hibet easdē eē dr̄ñas. ⁊ rō hui⁹ est q̄ supiora p̄dicant̄ de inferiorib⁹. et iđo q̄cūcꝫ fuerit dr̄ñe p̄dicati eadē erūt etiā subiecti Circa hūc textū. attende p̄mo. ꝙ q̄dā p̄hi dixerūt hūc libꝝ p̄dicamētoꝝ non fuisse p̄mo ꝯpositū ab Aresto. sed a platone siue vt Iābilico placet a quodaꝫ p̄ho platoni ꝯtēpaneo q̄ vocabat̄ architas. vñ Boeti⁹ in ꝯmēto architas āt duos ꝯposuit libros in quoꝝ p̄mo hec decē p̄dicamēta disposuit. vnde posteriores q̄dā nō eē Aresto. h⁹ diuisionis inuentorē suspicati sunt ꝙ pictagoric⁹ vir eadē ꝯscripsissꝫ in qua sentētia Iābilic⁹ p̄hs nō ignobil' cui nō ꝯsentit temixti⁹ necꝫ cōcedit eū fuisse architā q̄ pictagoric⁹ tarētin⁹ cꝫ eēt Quicꝫ cū p'lone aliq̄ꝫtū vixisset. Sed pipatetic̄ⁱˡ aliquē architā q̄ nouo opi autoritatē vetustate nomis ꝯcederꝫ. ⁊ sic g̊ patꝫ. necꝫ p'lonē necꝫ architā q̄ s̄m aliq̄s tñ discipul⁹ fuit Aresto. sꝫ ipm Aresto. hui⁹ libri eē autorē Attēde scđo. ꝙ vt dr̄ dn̄s Albert⁹ Aresto. i h̄ libro intēdit determiare de ordīe p̄dicabiliū ⁊ subijcibiliū ⁊ de reductōe coꝝ ad aliqđ cōe Et p̄ma reductō oīm ē ad ens qđ est equocū. iō p̄us p̄hs poit diffinitōez equocoꝝ ⁊ sic sine ꝯgnitōe eoꝝ tal' reductō ꝯgnosci non p̄t. Alia p̄o ē reductio oīꝫ q̄ sunt vni⁹ gn̄is ad vnū p̄mū p̄ncipiū illi⁹ gn̄is qđ vniuoce dr̄ de oīb⁹ ordīatis in eo. ideo scđo loco posuit diffinitōez vniuocoꝝ. Et tercia reductio ē oīm accn̄tiū ad subam tācꝫ ad subiectū de q̊ denoīatiue dicūt̄ iō tercio loco p̄hs posuit noticiaꝫ denoīatiuoꝝ. sed ens vt p̄dictū ē nō est equocū sꝫ vniuocum Attēde tercio. ꝙ Aresto. p̄misit diffinitōez equocoꝝ eo ꝙ sola vniuoca ordīabilia sunt in gn̄e. q̊ꝝ rōnem cognoscere non possumus non cognoscendo que sint equiuoca eo ꝙ equiuoca ⁊ vniuoca opposita sunt oppositorum autem eadem est disciplina ⁊ etiam q̄a s̄m Boetium malum non vitatur nisi cognitum. Et si nō cognoscamus que sint equiuoca non poterimus discernere nec exstirpare ea que non ponuntur in predicamento ab his que ponuntur in predicamento Attende quarto. ꝙ de equiuocis s̄m logicos dantur quattuor considerationes. prima est ꝙ ipsa non ponuntur in predicamento necꝫ sunt scibilia necꝫ demonstrabilia patet sic. eo ꝙ ipsis non correspondet vnus conceptus formalis nec vnum medium siue diffinitio nec vna passio. quodlibet autem scibile debet habere vnam rationem formalem siue vnum significatum. Et similiter quodlibet diffinibile ⁊ similiter quodlibet reponibile in predicamento ideo etiam conuenienter philosoph⁹ incipit ab equiuocis ea reijciendo a sua ꝯsideratione Secunda consideratio in equiuocis non est contradictio. hec patet primo elenchorum et primo periarmenias. cum dicit Arestotiles. ꝙ contradictio est affirmatō et negatio opposite Dico āt oppositionē eiusdeꝫ đ eodē non autem equiuoce. ⁊ iđo equiuocum reijci debet a libro periarmenias. Tercia consideratio. ꝙ signum distributiuum additum termino equiuoco non facit ipsum supponere pro omnibus suis significatis quia al's sibi corrñderet vnum s̄catuꝫ in q̊ oīa equoca ꝯueirent

Et ꝓpter hoc etiā nō potest pluraliter significari sicut etiā patet in scdo de celo ⁊ꝓpter h̄ reici debet a libris ꝑ oꝝum ⁊ posterioꝝ in q̄bꝫ termi debēt esse vniuoci. Quarta cōsideratio ꝙ in equocis nō est cōseqn̄tia ꝓpter eandē cām ⁊iō in nulla ꝑte logice vtendū est equocis q̄re ꝯ uenienter in ꝑncipio a totius logice cōsideratōe tanꝗ̄ infructuosuꝫ ⁊ inutile extirpanꝭ.

Questio

Scda. vtꝝ noticia añ p̄dicamētoꝝ sufficiēter sit tradita a pho. Arguiꝭ pͤ ꝙ nō. qꝛ si diffinitōes vniuocoꝝ ⁊ equocoꝝ eēnt sufficiēt assignate seq̄ret. p̄rio ꝙ oīa eq̄uoca ⁊ vniuoca eēnt voces eo ꝙ sole voces ꝫ Boetiū diciꝭ. Scdo seq̄reꝭ ꝙ nec in accn̄tibꝫ nec in ꝑbis eēt equocatō vl' vniuocatio. eo ꝙ in accn̄tibꝰ nō est ratio substātie nec in ꝑbis noⁿ est cōe. Seq̄reꝭ tercio. ꝙ neꝗ̄ ens neꝗ̄ decē p̄dicamēta essent vniuoca cū nō habeāt diffinitōem. ⁊ silr̄ diffinitio nō esset vniuocum cuꝫ eius nō sit diffinitio. Quarto seq̄ꝭ ꝙ termini singlares nō eēnt equoci cū tales nō sint noīa noīa. Seq̄reꝭ q̄nto ꝙ q̄dlibet nomē eēt equocū ⁊ ꝑ ꝯn̄s omnis ꝓpositio esꝫ distinguenda patet cōsequētia. qꝛ si aīal sit equocū respectu aīal' veri ⁊ picti eadē rōe q̄dlibet nomē erit equocuꝫ respcū rei ꝟe ⁊ ficte. Et etiā seq̄reꝭ ꝙ aīal nō eēt vniuocū ad hoīem ⁊ ad bouē eo ꝙ rō aīalis ꝭm vnūq̄dꝗ̄ ē altera ⁊ altera. Seq̄reꝭ etiā ꝙ equus ⁊ hō eēnt vniuoca in h̄ noīe album cū nomē sit eis cōe ⁊ rō substātie nō sit eadē. Scdo sic. Equoca ⁊ vniuoca nō p̄nt diffiniri ergo Añs patꝫ. nā omne diffinibile ē vniuocū. ⁊ sic equoca eēnt vniuoca: ⁊ ꝑ ꝯn̄s idem eēt distinguendū. ⁊ nō distinguēdum. multiplr̄ ⁊ nō multiplr̄. ⁊ habēs eandēꝫ rōem ⁊ nō habēs eandē rōem. Scdo ꝓbaꝭ añs. qꝛ vl' diffinitio equocoꝝ dareꝭ de rebꝫ vl' intētōibus. nō de rebꝰ Tnm p̄mo. qꝛ logicus nō habꝫ ꝑ se cōsiderare de ipis Tum scdo. qꝛ res equocate nō habēt diffinitōem vnaꝫ nō etiā intelligiꝭ de intētōibus qꝛ illaꝝ nō est ratio diuersa sed eadem. Tercio ꝓbaꝭ añs. qꝛ omne diffinibile est aliquod vnum. sed equoca ⁊ vniuoca nō sunt aliq̄d vnū. g. Quarto qꝛ ꝭm p̄scianū plurale nihil aliud ē ꝗ̄ geīatū singulare. sꝫ singulare geīatum nō p̄t diffiniri eo ꝙ est totuꝫ copulatū. Tercio sic. Si diffinitio denominatiuoꝝ eēt bene assignata seq̄reꝭ p̄mo ꝙ homo ⁊ animal eēnt denomīatiua cū differrent solo casu ab humanitate ⁊ aīalitate. Seq̄reꝭ scdo. ꝙ iste nō eēnt p̄dicatōnes denominatiue mulier ē grāmatica. hō ē studiosus sed cōsequēs est falsum cū ille sint p̄dicatōes ordinate ⁊ vere ⁊ nō eēntiales. Seq̄reꝭ tercio. ꝙ cōcretū deriuareꝭ ab abstracto q̄d est falsum sicut patet ꝑ grammaticos Seq̄reꝭ quarto. ꝙ cōcreta nō significarēt subiectū sꝫ solam formā eo ꝙ denomīatiua solo casu differūt ab abstractis sed h̄ ē falsum. Probaꝭ p̄mo autoritate phi dicentis in dectis ꝭm accn̄s sicut sunt album ⁊ musicum nō ē ideꝫ ꝙ q̄d ē cū eo cuiꝰ ē ꝓpter duplr̄ significare. ⁊ autoritate cōmētatoris p̄mo phicoꝝum dicētis. illud q̄d significat h̄ nomē album nō ē vnum ꝭm diffinitōem qꝛ significat albedinem ⁊ recipiēs illā ⁊ duodecimo metaphisice. dicit ꝙ cōcretum significat ambo scꝫ subiectū ⁊ formam. Scdo ꝓbaꝭ añs. qꝛ ꝭm phm p̄mo ꝑiarmenias Significare est intellectum cōstituere. sed nomē accidētale cōcretū cōstituit intellectū sui subiecti g. Minor patet p̄mo. qꝛ impossibile est accn̄s eē sine subiecto. vnūq̄dꝗ̄ aūt sic se habet ad intelligi sicut ad eē. Scdo quia subiectum ē ꝑus cognitione ꝗ̄ suum accn̄s g. ꝑlata vox p̄rius intelligiꝭ subiectum ꝗ̄ accidēs. Tercio ꝓbaꝭ añs. qꝛ illud significat nomē ꝑ quo supponit eo ꝙ suppō p̄supponit significatōem. ⁊ suppō est acceptio termi ꝑ re significata ꝟ ipm sed nomē cōcretū suppoīt ꝑ subiecto g. Quarto. qꝛ sexto metaphīce dicit phs ꝙ idem significat nomē ⁊ diffinitio. sed diffinitio accn̄tis cōcreti significat subiectū eo ꝙ in eius diffinitōe poniꝭ subiectū loco gn̄is. Quarto sic. Si scda regula añ p̄dicamētal' eēt bn̄ assignata seq̄reꝭ ꝙ idem nō possit eē differētia diuersorum generum nec idem possit eē in diuersis p̄dicamētis. sed cōseq̄ns est falsum g. falsitas cōsequētis patꝫ p̄mo qꝛ rōnale est drn̄a corꝑee substātie ⁊ incorꝑee ⁊ etiā aīalis ⁊ scie. patꝫ scdo. qꝛ corpꝰ est in gn̄e substatie ⁊ in p̄dicamento ꝗ̄titatis. ⁊ figura ē in p̄dicamēto q̄litatis et etiā in p̄dicamēto ꝗ̄titatis eo ꝙ geometra q̄ ꝑ se cōsiderat ꝗ̄titatem etiam considerat figuram. Patꝫ. tercio qꝛ scia ē in ꝑma spē q̄litatis ⁊ etiā in p̄dicamēto relatōnis sicut patꝫ ꝑ phm in capitulo de relatōe. Patet q̄rto. qꝛ motꝰ est in p̄dicamēto ꝗ̄titatis q̄litatis actionis passionis ⁊ vbi ergo.

In oppositum arguiꝭ autoritate phi in textu. Pro solutōe istiꝰ questionis soluēde sunt q̄tuor ꝑncipales questiones. ꝑma ē vtꝝ diffinitōes equocoꝝ ⁊ vniuocoꝝ sint cōueniētr assignate ꝑ cuius solutōe. attēde p̄mo. circa ea q̄ sunt dicta in summulis de vniuocis ⁊ equocis. Attēde scdo. ꝙ istis diffinitōibus nō diffiniunꭇ equoca equocātia vl' vniuoca vniuocātia. Sed equoca equocata ⁊ vniuoca vniuocata eo ꝙ nisi diffiniuisset ea potuisset aliq̄s dubitare vtruꝫ eēnt aliq̄ talia. Diffinit aūt illa in plurali nūero ꝓpter duas cās. ꝑma qꝛ ipa sꝑ sunt plura respectu eiusdem vocis. Nulla eīn vox dꝛ equoca nisi plura significet ⁊ etiaꝫ nullꝰ terminꝰ ꝓprie diciꭇ vniuocꝰ nisi significat ꝗ̄titatem cōem m̄ltis Et ideo ꝗ̄uis in terminis singularibꝰ repiaꭇ equocatio tamē in ipis nō est ꝓprie vniuocatio. Scda causa est qꝛ equocatio est q̄dam relatio rōis q̄ actiue dicta importat habitudinem vocis in rōe signi ad m̄lta in rōne significatoꝝ passiue ꝟo ecōuerso Et iō equocū equocatū imꝑtat duplicē relatōem. vnā ad equocās q̄ est suppositōis. ⁊ aliā ad equocatū q̄ est eq̄ꝑantie ꝓpter ergo relatōem eq̄ꝑantie meliꝰ diffiniunꭇ in plr̄i ꝗ̄ in singulari. Et ꝓpter relatōem suppōis diffiniunꭇ in habitudīe ad terminū illiꝰ relatōis. dicēdo quoꝝ nomē est cōe. Et qꝛ q̄libet scda intētio cōcreta debet diffiniri ꝑ suū subiectū positū loco generis si genus nō sit manifestū. ideo etiā poniꭇ ibi quoꝝ q̄d supponit ꝑ rebꝫ subiectis ⁊ nō ꝑ scda intentōe. posset tn̄ dici ꝙ refert relatōem rōnis sicut al's dictū fuit. Attēde tercio. ꝙ aliq̄ declarātes p̄dictas diffinitōes. dicūt ꝙ equocū equocās est terminꝰ significans sua significata diuisim diuersis cōceptibꝫ nō synonimis. Sed vniuocū vniuocās est terminꝰ significās suū significatū vl' sua significata vnico cōceptu. ita videlicet ꝙ ad h̄ ꝙ aliq̄ vox sit vniuoca pluribꝫ sufficit ꝙ significet ea vnico cōceptu siue ꝙ significando ea subordinetur vni ꝯceptui. nec req̄riꭇ ꝙ significet aliq̄d cōe illis. Ad hoc ꝟo ꝙ vox sit equoca sufficit ꝙ significet plura mediantibꝫ diuersꝭ ꝯceptibꝫ. vnde illi ponūt vniuocatōem ita ꝓprie repiri in termīs singularibꝫ sicut in terminis ꝯmuībus. dicūt tamē ꝙ in ꝯceptibꝫ vltiatis ⁊ ꝓpriis non est ꝓꝑe equocatio sed in solis vocibꝫ ⁊ scripturis. Sed cōtra hāc opinionē Arguiꭇ q̄druplr̄. p̄rio

quia ex ea sequitur ꝙ posset esse aliquod nomē vniuo/
cū omni positiuo. sed ɔ̄ns est falsū g. falsitas ɔ̄ntis ptȝ
ꝗ si esset aliquod vniuocū oīni positiuo vel illud ɔtra
hereť ad sua inferiora ꝑ aliquid positīū vel ꝑ nihil. non
ꝑ nihil vt notū est. nō ꝑ aliquid positiuū. ꝗ ɔtrahens
debet eē extra rōnem ɔtrahibilis. vniuocū aūt non pōt
esse extra rōem vniuocantis Patet tñ pma ɔ̄ña. ꝗ ali
cui nomini pōt correspondere vnus ɔceptus in mente
quo oīa positiua ɔcipiunť Sequeretur scđo ꝙ oīa
vniuocarenť in vnitate specifica. imo in vnitate nume/
rali Patet ꝗ oīa pn̄t vnico ɔceptu ɔcipi sub ꝓpriis et
distinctis rōnibꝫ. deus em̄ vnico ɔceptu se ⁊ alia ɔcipit
distincte ⁊ sub ꝓpriis rōibus Tertio sequereť ꝙ sicut
oēs rose dicunť esse eedem specie ꝓpter idemptitatē con
ceptus in mente. eadē rōne deberent dici vna rosa nu/
mero ꝓpter vnitatē nūeralem ⁊ rōem conceptus in men
te. ⁊ sic oīa essent vnum numero Quarto sequeretur
ꝙ hoc nomen canis esset vniuocū eo ꝙ vnico actu ɔci/
piendi sub ꝓpriis rōnibꝫ pn̄t ɔcipi piscis marinus aīal
latrabile ⁊ sidus celeste Et possent mlťa alia argumē/
ta ɔtra dicta istius opinionis fieri que causa breuitatꝭ
relinquuntur Attende quarto. ꝙ ad vniuocatōem
ꝓprie dictam non sufficit sola vnitas conceptus anime
nostre. sed cū hoc requiriť vnitas ex natura rei quiddi
tatis siue rōnis obiectiue significate ꝑ terminum. non
tñ vnitas nūeralis. sed vnitas minor vnitate numerali

Ad hoc em̄ ꝙ aliqđ nomē sit vniuocū requiť ꝙ ꝟcet
aliquā quidditatē cōicabilem multis vnaȝ vnitate si/
bi ꝓpria que sibi ꝑ se scđo modo inest Vñ aūt talis qđ
ditas ɔtrahiť in inferiora nō cōicatur vna pars illius
quidditatis vni inferiori et alia alteri sȝ ipa tota cum
ꝓpria sua vnitate que sibi ꝑ se nccārio ⁊ insepabiliter in
est recipitur in quolibet suoruȝ indiuiduoꝝ. als̄ em̄
natura specifica non saluaretur in vno indiuiduo. nec
generica in vna specie Ex istis ptȝ breuiter respōsio ad
questionē quomodo videlicet ꝑdicte diffinitōnes sunt
intelligende Scđa questio. vtꝝ equiuocū sit vniuo/
cum. Ad quā dꝛ ꝙ ista ꝓpositio potest habere quatuor
sensus quoꝝ quilibet est quadruplex. Primus sensus
est accipiendo tam vniuocū ꝙ̄ȝ equiuocū ꝓ pmis inten
tionibus ⁊ hoc quadrupliciter Primo vt sit sensus.
res equiuocata est res vniuocata ⁊ sic est ꝟa vniuersa/
liter. Scđo vt sit sensus vox equocans est vox vniuo
cans ⁊ sic iteꝝ est vera Nā ista vox canis que est equi/
uoca respectu triuȝ ꝟcatoꝝ ē vniuoca respectu vnius.
Dicūt aūt aliqui ꝙ sic accipiendo oīnē equiuocū est
vniuocū. ꝗ qđlibet equiuocans est vniuocans respe/
ctu vnius suoꝝ significatoꝝ. h tñ non videť eē veꝝ. ꝗ
terminus singularis. vt sortes est equiuocans ad hūc
sortem. ⁊ tñ non est ꝓprie vniuocans ad aliqđ illoꝝ cuȝ
oīne vniuocans ꝟcat diuersa vno noīe ⁊ vna ratione
Tertio vt sit sensus res equiuocata est vniuocans. ⁊ sic
est vera non tñ vlr̄. nam ista res sortes ē equiuoca. ⁊ tñ
non est vniuocans cū nō sit vox aut scriptura Quar
to vt sit sensus vox equocans est res vniuoca Scđs
sensus pncipalis est capiendo tā vniuocū ꝙ̄ȝ equocum
pro scđis intentōibꝫ ⁊ hoc dupliciter Primo videlicet
vt accipianť vt sunt scđe intentiones est formaliter siue
vt modus Scđo vt vna se habeat vt qđ. ⁊ alia vt mo
dus Primo adhuc est quadruplex ⁊ in quolibet sen/
su est falsa. ꝗ sunt intentōnes despate que in abstracto
nō possunt de se inuicem predicari Scđo modo etiam
est quadruplex. Nam subiectum potest teneri vt quid
siue vt pma intentio ⁊ ꝑdicatum vt modus siue scđa
intentio fundata in illa prima intentione ⁊ sic est vera.
eo ꝙ oēs scđe intentiōes vniuocanť in hac voce intentio
Scđo. scđa intentio equocantis est fundamentū scđe
intentionis vniuocantis. Tertio scđa intentio equiuo
cati est fundamentū scđe intentiōis vniuocantis. ⁊ in
istis duobꝫ sensibus est falsa. Quarto scđa intentio eq̄
uocantis est fundamentum scđe intentōis vniuocate
⁊ sic est vlr̄ ꝟa Tercius sensus pncipalis ē accipien
do equiuocū in subiecto ꝓ scđa intentōe ⁊ vniuocū pro
prima ⁊ fit quadrupliciter Primo pōt esse sensus scđa
intentio equiuocātis est signum vniuocās ⁊ sic ē falsa.
Scđo. scđa intentio equiuocati est res vniuocata ⁊ sic
est vniuersalr̄ vera Tercio scđa intentio equocantꝭ est
res vniuocata. ⁊ sic adhuc est vera. Quarto scđa intē
tio equiuocati est signum vniuocans ⁊ sic est falsa.
Quartus sensus pncipalis est accipiendo equiuocum
ꝓ prima intentione ⁊ vniuocū ꝓ scđa. et hoc quadru/
pliciter Primo pōt esse sensus. signum equiuocans est
vniuocū vniuocans ⁊ sic est vera. ꝗ idem signū pōt eē
fundamentum vtriusꝗ̄ illaꝝ intentionū Scđo res eq̄
uocata est vniuocū vniuocatū. ⁊ sic adhuc est vera.
Tercio signū equiuocans est vniuocū vniuocatum. ⁊
sic adhuc est vera Quarta res equiuocata est vniuocū
vniuocans ⁊ sic est falsa Si queras aūt vtꝝ oīne vni
uocum sit equiuocū. dicūt aliqui ꝙ ɔ̄uis nō oīne vni/
uocū sit equiuocū a casu. tñ oīne nomē vniuocū est eq̄
uocū a ɔsilio eo ꝙ oīne nomen significans aliquā rem
potest transsumi ad significandū fictiōem ⁊ silitudinē
illius rei ⁊ sic erit equiuocū ad rem verā ⁊ ad reȝ fictā
sicut aīal ad aīal viuū ⁊ ad aīal pictum nec ꝓpter hoc
sequitur ꝙ omnis ꝓpositio sit distinguenda. ꝗ nō oīs ꝓ
positio in qua ponitur terminus equocus est distinguē
da. sed solum ea in qua ponitur terminus equiuocus
a casu. sed dicendum est aliter ꝙ nō oīne nomen est eq̄/
uocū a ɔsilio Probať quadrupliciter. Primo ꝗ hoc
nomen chimera nō pōt hoc modo esse equiuocū eo ꝙ
nulla ē chimera nisi ficta Scđo. ꝗ aliter esset ꝓcessus
in infinitū in trāsumptiōibus. nam si aīal ꝟcet equiuo
ce aīal viuū ⁊ aīal pictū. queritur vtrum aīal pictū sit
equiuocū a ɔsilio ⁊ si non habeť intentum. si sic queriť
que sunt eius equocata a ɔsilio ⁊ sic non pn̄t esse nisi a
nimal pictū qđ est similitudo aīalis viui ⁊ aīal pictuȝ
fictum. scȝ silitudo aīalis picti. ⁊ tunc queritur vtrum
similitudo sit equiuocū a ɔsilo si non habeť intentum
si sic queriť que sunt equocata eius. ⁊ non pn̄t dari nisi
silitudo vera ⁊ silitudo ficta. ⁊ tūc iterum queritur de
ficta ⁊ sic in infinitum. Tercio sic. si oīne nomē eēt eq̄/
uocū a ɔsilio sequereť ꝙ nullū nomen esset vniuocū eo
ꝙ vniuocū ⁊ equiuocū ex oppposito distinguūť Quarto
ꝗ ex hoc sequereť ꝙ de nullo posset eē scia neꝗ̄ diffini/
tio. patet ex ꝓus dictis. nam equiuoci nec est diffinitio
nec demonstratio. Et si queras vtꝝ inequalitas par/
ticipatōis eiusdem rōnis causet equiuocatiōem Res/
pondeo ꝙ non. ptȝ sic. ꝗ ad equiuocatōam requiritur
diuersitas rōnis. sicut ptȝ ꝑ diffinitionem equiuocorū
Sed si aliqua rō inequaliť pt[illegible]eť non ꝓpterea est di
uersa. g nō causet equiuocationi. [illegible] ex hoc ptȝ. ꝙ du/
plex est analogū. s. equiuocū ⁊ vniuocū Vñ analogum
equiuocū hȝ diuersas rōes. quarū vna hȝ attributōeȝ
ad aliam. sicut aīal hȝ diuersitas rōes sm ꝙ ꝟcat aīal

pictum ⁊ aīal viuum Et ratio animalis picti hꝫ attributionem ad rōnem aīalis viui Sed analogum vniuocum habet vnam rationem inequaliter ꝑticipatam sicut ratio entis inequaliter ꝑticipaṫ a substantia ⁊ accidente Et si petas vtrum fuerit intentio Ar. ponere aīal esse equiuocum vel analogum Dico breuiter ꝙ nō eo ꝙ aīal non est impositum ad significandum aīal pictū. sed ꝑ quandam transsumptionem ⁊ similitudinē cū animali viuo animal pictum appellamus animal Et ex hoc patet ꝙ ad veram equiuocationem requiriṫ diuersa noīs impositio ad significādum ad placitum ſm diuersas rōnes (Et ex h̄ sequitur vlterius) ꝙ in ꝯceptibus aīe non est ꝓprie equiuocatio eo ꝙ in eis nō est ad placitum significatio Dico scḋo ꝙ arestotiles ponat exm̄ de animali viuo ⁊ quod depingitur. nō tamē ex hoc voluit dicere. ꝙ aīal esset equiuocū. sed si aīal significaret ex impositione aīal viuum ⁊ animal pictū tunc esset equiuocū Unde arest. nō multum curauit vtrum exempla sua sint vera vel non dūmodo declarent ꝓpositum. ita videlicet ꝙ ars sua verificeṫ in eis et declareṫ Et ideo dicit in p̄mo priorum ꝙ nos ponemus exempla non, vt ita sit sicut ꝑ ea significatur. sꝫ vt sentiat .i. facilius intelligat mentē doctoris ille qui addiscit.

Questio tercia.

Utrum diffinitio denoīatiuorum sit ꝯuenienter assignata Pro cuiꝰ solutione Attende p̄mo. ꝙ duplex est denominatio. quedam est denoīatio ꝓprie dicta ſm ꝙ phi vsi sunt ea. ⁊ ad denominationem hoc mō sumptam duo requiruntur videlicet ꝯuenientia vocaboli in p̄ncipio dictōnis ⁊ realis ꝑticipatio in significato. sicut iustus ⁊ iusticia. fortis fortitudo in p̄ncipio ꝯueniunt ⁊ differunt in fine. ꝑticipant aūt eandē qualitatem Nam iustus realiter ꝑticipat iusticiam a qua denoīatur. ⁊ fortis fortitudinem Studiosus aūt non sic denoīatur a virtute. licet em̄ aliquis dicatur denoīatiue studiosus qui habet ṽtutem. hoc tn̄ est minus ꝓprie. Alia aūt est denoīatio inpropria qua aliquid dicitur de alio. ita ꝙ illud denoīatur ab eo qualicūq̄ denominatione. ⁊ ita studiosus denoīatur a virtute ⁊ de illa non loquimur hic. Attende scḋo. ea que dicta sunt in summulis Attende tercio. ꝙ licet accn̄s ꝑ naturā non sit sine subiecto. est tn̄ in se quedam essentia distincta ab esse sui subiecti. licet nō adeo perfecta sicut essentia sui subiecti Un̄ nisi accn̄s eēt essentia distincta a suo subiecto nō esset perse in aliquo genere alio a suo subiecto quamlibet aūt essentiam ꝯtingit intelligere sub ꝓpria ratione ⁊ sic significare. ⁊ tali modo correspōdet ꝓprius modus ſcandi Cū ergo ista essentia intelligitur ſm se ⁊ precise tunc significatur ꝑ nomen abstractum cū vero intelligitur sub ꝯcretione ad subiectum tūc significatur ꝑ ꝯcretum Unde dicit auicenna sexto naturalium. ꝙ intellectus accn̄tis est absolutus, ꝙuis esse eius sit dependens quasi diceret ꝙ non obstante ꝙ natura accidentis sit dependens ad subiectum. ip̄a tn̄ ſm se potest intelligi ⁊ concretiue designari Attende quarto. ꝙ ex hoc orta est difficultas inter phos vtruꝫ nomen denominatm̄ denominatione ꝓprie dicta ſcet formam vel subiectum vel aggregatuꝫ ex vtroq̄. Un̄ dicūt aliqui supponendo cū grecis ꝙ abstractum deriuatur a ꝯcreto Abstractum ⁊ ꝯcretum differre in p̄ncipali significato. ita videlicet ꝙ ꝯcretum ſcat subiectū p̄ncipaliter ⁊ ꝯnotat formā siue dispositiōem Abstractum vero p̄ncipaliter ſcat formam ⁊ ꝯnotat subiectuꝫ siue habitudinem ad ipsum Nec phs voluit aliud dicere nisi ꝙ ex ꝑte vocis non differunt nisi solo casu. i. finali terminatione ⁊ modo significandi Et hec dicitur fuisse opinio Auicenne Alij vero dicūt ꝙ ſcat aggregatū ex subiecto ⁊ forma ⁊ hoc ꝓbant autoritatibus ⁊ rōnibꝫ ante oppositum adductis ⁊ inter istos quidā dicunt ꝙ ſcat p̄mo subiectum. alij vero ꝙ ſcat p̄mo formam. Sed dicendum est aliter supponendo tamen ꝙ significare capiṫ dupl'r. p̄mo capitur generaliter vt idem est ꝙ dare intelligere Alio modo capiṫ specialiter vt ideꝫ est ꝙ dare intelligere ad quod p̄mo est impositum ad significandum.

Dic primo. Q2 nomen ꝯcretum significat subiectum capiēdo significare generaliṫ. Patet. q2 dat intelligere subiectū. Dic scḋo. ꝙ nomen ꝯcretum non ſcat subiectum capiēdo significare ꝓprie. Patet hoc primo auctoritate phi in textu dicentis ꝙ denoīatiua solo casu dr̄n̄t ab abstract. ḡ non differunt in principali ſcato Et hoc declarat boetius in ꝯmento dicens si quid vero sit ꝙ re nō participat neq̄ nomine ꝑticipare potest quare quecūq̄ re non participant. denominatiua esse non possunt Scḋo ꝓbaṫ autoritate Arestotelis in capitulo de substantia dicentis ꝙ album nihil aliud q̄ꝫ qualitatē ſcat. Tercio ꝓbatur autoritate ꝯmentatoris scḋo metaphisice dicēt. phm velle ꝙ ꝯcretum tm̄ ſcat formā Quarto ꝓbatur rōibꝫ quatuor Prima q2 aliter esset nugatio addendo accn̄s subiecto eo ꝙ idem bis dicetur. Scḋa rō q2 aliter oporteret ꝙ hoc nomen album fuisset impositū ad ſcandū hoīem ⁊ equum ⁊ vl'r oīa corꝑa mundi cum omnia illa ꝑ aliquā potentiam possunt esse alba. ⁊ tn̄ hoc est falsum Nam ille qui imposuit hanc voceꝫ albū ad significandū nō credidisset ꝙ album potuisset verificari de oībus corporibus. Tercia ratio. q2 tunc sequereṫ ꝙ voces quotidie caderent a sua significatōe. nec posset aliquis mouere digitum quin aliqua vox ſcaret aliquid p̄ncipaliter qđ p̄us non ſcabat. aut oportet cōcedere ꝙ quodlibet nomen ꝯcretum iam actu ſcat p̄ncipaliter oīa illa que possunt esse subiectum forme importate ꝑ ipsum. ⁊ sic album ⁊ coloratum precise idem ſcant ⁊ vnum erit ita cōe sicut aliud cū non sit aliquod corpus qđ possit eē subiectum coloris quin possit esse subiectū albedinis Immo sequereṫ ꝙ oīa noīa ꝯcreta importantia formas corꝑales precise eadē ſcarent ⁊ essent imposita ad ſcandū ideꝫ de p̄ncipali significatione. ⁊ sic album ⁊ nigrum calidū ⁊ frigidum omnino idē significarent qđ est absurduꝫ. Quarto sic. si ꝯcretum ſcaret subiectum tunc non diffinireṫ ꝑ additamentum qđ est ꝯtra phm septimo metaphisice. ꝯn̄a patet q2 quicq̄d poneret in eius diffinitione esset de essentia eius Dic tercio. ꝙ nomen ꝯcretum a ꝑte subiecti positum supponit ꝓ subiecto. ⁊ licet nō ſcat ipsum Nā dicendo albū est coloratū album supponit pro subiecto. ⁊ ideo ꝙuis suppositio p̄supponat ſcatōem. non tn̄ oportet ꝙ idem significet terminꝰ ꝓprie, ꝑ quo supponit Dic quarto ꝙ ꝯcretum ⁊ abstractum nō differunt nisi in modo significandi Patet sic. q2 cōcretum ⁊ abstractum ſcant

eandem formam. sed abstractū dicit illam p̄cise Con/cretū ꝟo sub habitudine ⁊ ꝑtinētia ad subiectū. ꝫ ista dr̄ña non est nisi in modo ꝯ̄ndi ꝗ. Minor patet autori tate Arestotelis dicentis ꝙ denomīatiua dr̄n̄t solo ca su. id est sola finali cadentia vocis a voce que est signū diuersitatis in modo concipiendi. vel vt dr̄ Boetius sola nominū transfiguratione. casus em̄ vocabant no/minum aliquas trāsfigurationes Et si queras vtrum denominatiua distinguant̄ ꝯtra vniuoca ⁊ equiuoca. Dico breuiter ꝙ si denoīatiue predicari sil'r vniuoce ⁊ equiuoce capiantur ꝓprie sicut ea capit p̄hus. tūc disti gūnt̄ ab inuicē. nam illo modo albū p̄dicatur de hoīe denoīatiue ⁊ nec vniuoce nec equiuoce Si aūt vniuo ce p̄dicari ⁊ equiuoce capiant̄ generaliter. tūc oē quod predicatur p̄dicatur vniuoce vel equiuoce vnde albū predicat̄ de hoīe ⁊ azino vniuoce. sed de hoīe ⁊ voce eq̄ uoce p̄dicatur Et si queras tercio vtrum p̄dicatio de noīatiua ⁊ quidditatiua ex opposito distinguāt̄ Res/pondet dn̄s Albertus ꝙ sic. q2 in p̄dicatis essentialib9 et quidditatiuis nō reꝑitur denoīatio. vnde iste p̄dica tiones sꝫ quidditatiue hō est aīal. aīal est substantia ⁊ ꝓpter hoc nullus dicet eas denoīatiuas esse. Scd̄o sic q2 in ꝓpositionib9 denoīatiuis ꝓpter ꝯpositōem denota tur transitio siue diuersitas que est inter essentiam de/nominātē ⁊ denomīatiuā. Et ex hoc infert ꝙ quecūꝗ sunt eiusdē nature denominationis nō recipiunt p̄dica tionem. et ideo etiam ꝓprium non predicatur de specie denominatiue sed vniuoce. est em̄ p̄dicatum essentiale Sil'r in accn̄tib9 supi9 nō p̄dicat̄ de inferiori denoīati ue. nō em̄ dicimus ꝙ albedo sit colorata Vn̄ p̄hus in scd̄o topicoꝝ dicit ꝙ nullū genus p̄dicat̄ de suis spēb9 denoīatiue Vn̄ tūc est denoīatiua p̄dicatio qn̄ est alie ne nature ad aliquod subiectum p̄suꝓpositum pulsio siue transitio Et hoc vult innuere Arestꝫ. cū dicit (et ꝯ̄m illud non hn̄t appellationem). i. alie nature ad sub/iectum pulsionē. sicut dicēdo homo est albus. Sed tu dic ꝙ denoīatiua p̄dicatio pōt reꝑiri ⁊ in predicationi bus essentialibus ⁊ accn̄talibus Vn̄ nota ꝙ duplex ē denoīatio quedā est que fit ab accn̄te informante sub/iectum ⁊ illa non stat cū p̄dicatōne essentiali Alia aūt est denoīatio que sumit̄ a p̄te essentiali. ⁊ ista bene stat cū p̄dicatōe q̄dditatiua Est tn̄ duplex p̄dicatio q̄ddi tatiua. quedā est in vltimate abstractis vt equinitas est tn̄ equinitas ⁊ ista tenet primum gradum predica/torum quidditatiue ⁊ distinguit̄ contra denoīatiuam p̄dicationem Alia est q̄dditatiua que fit ꝯ̄m aliquaꝫ ꝯcretionem. vt cū dr̄ homo est aīal. rōne cuius ꝯcretio nis ista est vera. ⁊ illa falsa humanitas est aīalitas Et illa q̄dditatiua p̄dicatio distinguit̄ ꝯtra denoīatiuam ꝯdiectiue dictam. non aūt ꝯtra denoīatiuā substanti/ue factā Et si queras quarto quare in predicatis essē tialibus fit talis denoīatio. videt̄ em̄ ꝙ idem essentiali ter ⁊ quidditatiue seipsum denoiare non possit Res/pondeo ꝙ hoc est ideo q2 vt in plurib9 talibus p̄dica/tis supius est p̄s essentialis sui inferioris. pars aūt de toto non pōt predicari nisi ꝯ̄m aliquam denoīationem Vn̄ nullum totum est pars sua ꝙuis sit hn̄s partem. ideo aīal non est aīa sed aīatum ⁊ homo non est caput sed capitatus Et sil'r albedo nō est coloreitas sed color Et generaliter nullū vltimate abstractū est denoīatiuū sed q̄libet non vltimate abstractū est aliqualiter con/cretum ⁊ per ꝯn̄s denominatū saltem denoīatōe sub/stantiua.

Questio quarta vtr͡ȝ

diuisiones ⁊ regule antep̄dicamentales sint a p̄ho ꝯue nienter assignate Pro cuius solutione Attende p̄mo ꝙ p̄ma diuisio antep̄dicamentalis valet ad cognoscē dum ea que sunt in p̄dicamento sicut sunt incōplexa ab his que nō sunt in p̄dicamento sicut sunt ꝯplexa. vnde illa que dicunt̄ vel ꝯcipiunt̄ simplici intellectōe sunt incōplexa Illa ꝟo que ꝯcipiunt̄ ꝯponēdo vel di uidendo sunt ꝯplexa. ⁊ illa ꝯplexio ꝑ vocē ꝯ̄catur. vn̄ ꝯplexio nō est aliud q̄ꝫ signatio vnius in altero vel nō in altero. vt cū dr̄ homo currit. homo vincit. determina tur cursus inesse homini ⁊ etiā victoria. ⁊ illa cōplexio fit ꝑ intellectum Attende scd̄o. ꝙ scd̄a diuisio docet nos habere modū p̄dicādi eorum q̄ sunt in vno p̄dica mento siue ꝯpentur ad inuicem ea que sunt in eodē pre dicamento siue in diuersis. vnde per esse in scd̄e intenti onaliter acceptum denoīatur p̄dicatio eoꝝ que sunt ex tra essentiā subiecti ⁊ alterius generis a subiecto. sed ꝑ dici de denoīatur p̄dicatio eoꝝ que sunt in eodeꝫ gene re cū subiecto sicut supiora p̄dicant̄ de suis inferiorib9 Et ex hoc patet ꝙ dici de ⁊ non esse in est conditio sub/stantiaꝝ vniuersalium. sed dici de. ⁊ esse in accidentiū vniuersaliū Nā dici de ⁊ non esse in substantiaꝝ p̄ticu larium est. non dici de ⁊ esse in accidentiū p̄ticulariū Et si arguas. si accidentia singularia sunt in subiecto etiā p̄dicant̄ de subiecto. ⁊ si substantie p̄ticulares dicū tur de subiecto etiam erūt in subiecto eo ꝙ dici de p̄sup ponit esse in sicut cōiter dicit̄ Rn̄deo ꝙ hic equiuoce capitur subiectum cū dicimus accidentia esse in subie cto ⁊ substantias dici de subiecto. vn̄ accidentia dicūt̄ de subiecto tanꝗ̄ de essentialiter inferiori ⁊ cui dāt esse Sꝫ accn̄s dr̄ eē in subiecto tāꝗ̄ in fundamēto siue in eo a quo sustentat̄ ⁊ recipit esse Et cū dr̄ ꝙ dici de sup/ponit esse in accipitur ⁊ dici de ⁊ esse in in sua generali ratione quomodo hic nō accipit p̄hus Attende ter cio ꝙ sicut dictum est in summulis aliqui diuersimo/de exponunt p̄mam regulam antep̄ncipalem Unde dicunt quidam ꝙ ipsa ꝯtinet veritatem tribus ꝯditio nib9 obseruatis Prima est qn̄ aliqua extrema sūt essen tialit̄ ordinata. tūc q̄cq̄d p̄dicat̄ de p̄dicato ⁊ subiecto p̄dicat̄. Scd̄a qn̄ medium non variat̄ in ꝯpatiōe ad subiectum de quo predicatur. ⁊ p̄dicatum q̄d p̄dicat̄ de ipso Tercia ꝙ regula debet intelligi de p̄dicari ꝯ̄o in scd̄is intentionibus ⁊ exercito in p̄mis Sed ꝯtra istum modum exponendi arguit̄ sic. stantibus istis cō ditionibus ꝯ̄m hāc regulā valeret hec ꝯn̄a aīal est sub/stantia ꝗ homo est substantia eo ꝙ hic sunt tria essenti aliter ordinata ⁊ medium non variatur Et arguit̄ in p̄mis intentionibus in actu exercito. ⁊ tn̄ nō valet eo ꝙ arguit̄ a positione ꝯn̄tis ad positionem antecedentis Ideo dicūt alij ꝙ oportet obseruare duas conditiones videlicet ꝙ sit p̄dicatio ordinata ⁊ ꝙ sit essentialis an/teꝗ̄ regula obtineat veritatem. ita ꝙ in prima proposi/tione sit predicatio ordinata ⁊ in scd̄a essentialis. Sed ꝯtra non sequitur homo est albus. album est qualitas ergo homo est qualitas Respondent aliqui. ꝙ licet in hoc argumento scd̄a ꝓpositio sit vocaliter essentialis. tamen ex natura rei ipsa est accidentalis eo ꝙ reducen do argumentū ad primam figuram p̄ma propositio ef

ficitur sc̄da. vt sic arguendo omne album est qualitas omnis homo ē albus. g̊ ⁊c. Sȝ hoc non valet ƀm Auicennam ⁊ Algazelē q̄ꝛ predicta regula extenditur etiaȝ ad ꝓpositiones negatiuas dūmodo negantur ea de predicato que sibi non insunt ƀm formam generꝭ ⁊ speciei id est quidditatiue ⁊ essentialiter. vt bene sequitur homo est rationalis rōnale non est insensibile. g̊ homo nō est insensibilis. Silr̄ homo est risibilis. risibile aūt nō est inaīatum ergo homo non est inaīatum Attende quarto. ꝙ licet idem numero quod est idem accn̄te vel ꝓportione possit poni in diuersis generibꝰ. tn̄ idem specie vel genere vel diffinitione. non potest poni in diuersis generibus Patet sic. q̄ꝛ quecūqꝫ differunt in priore differunt in posteriore. g̊ quecūqꝫ differunt in quolibet priore differunt in quolibet posteriore. nihil aūt idem est in diuersis generibus generalissimis g̊. Unde nota ꝙ sicut vnū dicitur de vno numero vno specie vno genere ⁊ vno proportione. ita etiam idem dr̄ de eodem genere specie numero ⁊ ꝓportione. sicut patet quinto metaphisice Et si dicas vnum numero infert vnuȝ specie ergo. si idem numero potest esse in diuersis predicamētis. etiam idem specie ⁊ genere erit in diuersis predicamentis Dico ꝙ duplex est vnum numero scȝ vnum numero per se ⁊ vnum numero per accidens. vnde vnum numero ꝑ se bene infert vnum specie sed non vnum numero per accn̄s Et si dicas iterꝫ ꝙ irrationale est drn̄a aīalis. ⁊ tamen non est differentia alicuius speciei animalis Dico ꝙ hec regula debet intelligi de differentijs ꝯstitutis ⁊ nō diuisiuis. irrationale aūt non est differētia constitutiua alicuius speciei.

Dic p̄mo ꝙ prima diuisio ante predicamentalis sufficienter ē assignata. patȝ sic. quia ip̄a datur ꝑ opposita formaliter. Nā illa que concipiuntur ab intellectu. vl' concipiunt simplici intelligentia. ⁊ sic dicūt sine ꝯplexione. vl' ꝯcipiunt ab intellectu ꝯponente ⁊ diuidente. ⁊ sic dicūt cū ꝯplexione Un̄ p̄mū membrum correspondet p̄mo actui intellectus. scd̄m ꝓ secundo actui Dic scd̄o ꝙ secūda diuisio an̄predicamentalis ꝯuenienter est assignata. Patȝ sic ꝑ sufficientiam. q̄ꝛ oīe incōplexum vl' significat substantiam vl' accn̄s. Si substantiam hoc est duplr̄. vel substantiam vniuersalem. ⁊ sic est p̄mū mēbrum. vel ꝑticularem. et sic est quartū. Si vero significet accn̄s hoc est dupliciter. vl' ƀcet accn̄s vle. ⁊ sic est terciū mēbrum. vl' ꝑticulare. ⁊ sic est scd̄m Dic tercio. ꝙ p̄ma regula an̄p̄dicamentalis vlr̄ est vera ⁊ eius veritas est ꝑ se nota. si intelligatur ad intentōem Aresto. Unde ꝑ eam nihil aliud significat nisi ꝙ q̄cquid est prius. est prius posteriore. vel q̄cq̄d est sup̄ius sup̄iore est sup̄ius inferiore Unde si quis velit arguere ƀm illā regulā debet arguere sic. homo p̄dicat de quodā hoīe. ⁊ aīal p̄dicat de hoīe. ergo aīal p̄dicat de q̄dā hoīe Et illa p̄dicatō exerceri dȝ ꝑ hoc ꝟbū est. addendo tn̄ modificatōem ꝑ quā denotat p̄dicatū eēntialr̄ p̄dicari de subiecto. eo ꝙ absolute ꝯn̄a nō valeret. sȝ ꝯmitteret fallacia ꝯn̄tis Dic q̄rto ꝙ scd̄a regula an̄predicamētalis est sufficiēter assignata. Pȝ autoritate Theomixtij dicētis. ꝙ eēntie p̄dicamentoꝝ stꝫ impmixte Idē ergo in diuersis p̄dicamentis reponi nō pt̄. ⁊ ꝑ consequens neqꝫ in diuersis sp̄ebꝫ vl' generibus subalternis.

Ad argumēta an̄ oppositū Ad p̄ꝰ pȝ solu° ex dictꝭ. vn̄ equoca scd̄e intētōnalr̄ accepta stꝫ vniuoca vniuocata. sicut p̄us dictū est. ⁊ iō p̄n̄t diffiniri. nec sequit ex hoc ꝙ idē eēt distinguēdū ⁊ nō distiguēdū. mltiplex et nō multiplex. ⁊ h̄n̄s easdē rōes ⁊ diuersas ƀm idē nomē. nisi diuersimode accipiat. nec h̓ est inconueniens Dicit vltra ꝙ mēbra diuisionis nō debēt coincidere ī idē formalr̄ ⁊ respectu eiusdē. p̄n̄t tn̄ in idem coincidere materialr̄ siue fūdamentalr̄ Ad scd̄m dr̄ ꝙ nō oȝ diffinibile eē aliquid vnū ƀm suppōem. sȝ sufficit ꝙ sit aliq̄d vnū ƀm ƀcatōem. q̄uis em̄ equoca equocata scd̄e ītētionalr̄ capta nō sint aliq̄d vnū ƀm suppōȝ. tn̄ bn̄ ƀm significatōeȝ. Et ad dictū prisciani dr̄. ꝙ dȝ intelligi q̊ ad naturā ꝯstructōis. ⁊ nō q̊ ad naturā rei ƀcate. Dicitur vlteriꝰ ꝙ illa diffinitō dat de intētōnibus ꝯcretꝭ et attribuit rebus sicut in alijs intētōibꝫ dictū fuit Ad t̄ciā rōem pȝ solutō ex his que dicta sūt in sūmul' Et ad ꝯfirmatōem ꝯceditur ꝙ concreta ƀcant subiectū. non tn̄ p̄ncipalr̄ Et ad autoritates dr̄ ꝙ ibi accipit significatō cōiter. Et ad p̄mā rōem dr̄ ꝙ nomē accn̄tale ꝯcretū nō ꝯstituit p̄ncipalr̄ intellectū d̓ suo subiecto sȝ solū ꝯcomitanter Ad scd̄am rōnem negat an̄cedens si accipiatur significare proprie. nam solum in suppositōne simplici terminus supponit ꝓ suo significato. Ad terciā ratōnem dicendum est ꝙ maior habet veritatem de diuisione nō data ꝑ additamentum. Ad quartam patȝ solutō Ad quartam ratōnem principalem dicendum est ꝙ licet ratōnale equiuoce acceptum sit differentia animalis ⁊ scientie. Et similiter corpus equiuoce sit in genere substantie ⁊ quantitatis. ⁊ similit' figura. non tamen vniuoce. Et licet scientia connotet respectum ad scibile. gratia cuius est in predicamēto relationis. ꝑ se tamen significat qualitatem absolutam gratia cuius est in predicamento qualitatis Ad alia patebit solutō in sequentibus.

Ingulū eorū.

Iste est secūdus tractatus p̄dicamentorum. qui diuiditur in sex capitula. in primo determinat de predicamentis in generali. ponendo numerum ⁊ sufficientiam ipsorum. ⁊ p̄mo ponit talem diuisionem dicens. Singulū eorum que ƀm nullam complexionem dicunt hoc ē. singulum incomplexorum. aut significat substantiā. aut quantitatem. aut qualitatem. aut ad aliquid. aut vbi aut quando. aut situm esse. aut habere. aut facere aut pati. et cum dicit (Est aūt substantia) ponit exempluȝ dicens ꝙ substantia vt figuraliter dicatur. i. exemplariter. sub̄a vt hō equus. quātitas. vt bicubitum tricubitum. qualitas vt album nigrum. ad aliquid vt duplū dimidiū. vbi vt in loco eē. quando autē. vt heri. situm vero. vt stare iacere. habere vt calciatum esse armatum esse. facere. vt secare vrere. pati vt secari vri (Singula igitur) Infert vnum correlarium dicens. ꝙ singula eorum que dicta sunt ƀm se in nulla affirmatōne vl' negatione dicuntur. hoc est nullum decem predicamentorum ƀm se est affirmatō vel negatō. sed complexione ipsorum ad seinuicem fit affirmatō. id est oratio affir-

matiua. Et hoc probat. quia omnis affirmatõ vl' negatio. hoc est oratõ affirmatiua vl' negatiua ꝭm se est vera aut falsa. sed nullum decem predicamentorum ꝭm se ꝑcat verum aut falsum. vt albũ. hõ. currit. nec sunt vera necꝫ falsa (Substanria autem que) In hoc secundo capitulo determinat in speciali de primo predicamento. scꝫ de substantia. ⁊ diuiditur in duas partes. in prima determinat de substantia quantum ad eius essentiam. diuidendo ⁊ diffiniendo membra diuisionis. Et diuiditur in quattuor partes. in prima parte supponendo diuisionem substantie in primam ⁊ secundaꝫ describit membra diuisionis. ⁊ ṕmo ṕmam substantiam dicens Suba ṕma ẽ que proprie ⁊ p̃cipal'r ⁊ maxime substare dicit'. hoc est prima substantia ẽ que necꝫ d̄r de subiecto necꝫ est in subiecto. vt aliquis homo vl' aliquis equus. Et cũ dicit (scd̄e aũt substãtie) describit secũdas substãtias dicẽs ꝙ secũde substãtie dicũt' spẽs. in quibus ille que principal'r substãtie dicũt' id ẽ ṕme sube insũt tãꝫ inferius in suo supiori ⁊ haruꝫ specierũ genera. vt aliq̃s hõ est in spẽ. s. in hoĩe. ⁊ aĩal est gen⁹ huius spẽi. iõ scd̄e substãtie dicũt'. vt aĩal homo. (Manifestum est autem) In hac secũda parte declarat ⁊ ꝓbat diffinitõem ṕme substantie. ponẽdo tamen hoc notabile. s. maifestũ est ex his que dicta sũt in diffinitõe vniuocoꝝ ꝙ nccãriũ ẽ ea que dicũt' de subiecto p̄dicari noĩe ⁊ rõe. sicut nomẽ ⁊ rõ hoĩs p̄dicat' de aliq̊ homine. eo ꝙ quidã homo est hõ ⁊ aĩal rõnale. ⁊ ea que sũt in subiecto. aliqñ nomẽ. sꝫ nõ rõe p̄dicant' de subiecto. quedã vero necꝫ noĩe necꝫ rõe p̄dicant' de subiecto sicut albũ cũ sit in subiecto p̄dicat' d̄ subiecto. eo ꝙ corpus d̄r albũ. sꝫ ratõ albi nũꝫ p̄dicatur de corpe (Alia vero) Deinde ꝓbat diffinitõem ṕme substãtie sic. illa de quibus oĩa alia dicuntur. aut in eis sũt necꝫ dicũtur de subiecto necꝫ sũt in subiecto. sed de primis substãtijs oĩa alia dicũt' aut in eis sunt. g̊ prime substãtie necꝫ dicunt' de subiecto necꝫ sunt in subiecto. Minorẽ ꝓbat quo ad vtranꝫ ꝑtem. ⁊ ṕmo quo ad primã sic. quia aĩal p̄dicat' de hoĩe. g̊ de aliquo hoĩe. Probat ꝯñam ex opposito ꝯsequentis. q2 si de nullo hoĩe p̄dicetur nec oĩno de hoĩe p̄dicabitur. Scd̄am partem probat. quia color est in corpore. ergo ⁊ in aliquo corpe. ꝓbat ꝯñam ex opposito ꝯsequẽtis Nã si nõ est in aliquo corpe. nec oĩnino est in corpe. ⁊ iõ oĩa alia aut dicũt' de ṕmis substãtijs aut sũt in ipsis (Nõ ergo) Infert ex p̄cedentibus ꝙ non existẽtibus primis substantijs impossibile est esse aliquod aliorum. ⁊ hoc probat. q2 omnia alia. aut dicunt' de ṕmis substantijs. aut sunt in ipsis. sed non existentibus primis substantijs nihil est ipsorum que de ipis dicunt'. aut in ipsis st̃. ergo ⁊c. (Eorum vero) Phs in hac tercia ꝑte comparat ṕmas substantias ad scd̄as. ponẽdo tres ꝯclusiones. in ṕma cõꝑat species ad genera. ⁊ est hec. inter secundas substantias illa substantia que est species est magis substãtia q̃ꝫ illa suba que est genus. ⁊ hoc probat duabus ratõnibus. Prima est. illud est magis substantia quod est ꝓpinquius prime substantie. sꝫ substãtia que est species est ꝓpinquior prime substãtie q̃ꝫ substãtia que est genus. g̊. Minorẽ declarat. quia illud est ꝓpinqui⁹ ṕme substãtie ꝑ qd̄ ꝯueniẽtius rñdet' ad interrogatõnem factam ꝑ quid de prima substãtia. Sꝫ ad interrogationem factam per quid de prima substantia conuenientius respondetur ꝑ speciem q̃ꝫ ꝑ gen⁹. ergo species est ꝓpinquior ṕme substantie q̃ꝫ genus. Maiorem declarat ꝑ exempla. quia si aliquis assignet quid est aliquis homo. manifestius assignabit assignando quid est homo q̃ꝫ quod est animal. eo ꝙ homo est magis ꝓpriuꝫ alicuius hominis. ⁊ animal est commune. Similiter si aliquis assignet que est aliqua arbor manifestius assignabit assignando arborem q̃ꝫ plantam (Amplius principales) Probat ꝯclusionem scd̄a ratõe que est ista. q2 sicut se habẽt ṕme substãtie ad omnia alia. sic species se habet ad genus. sed prime substantie sunt magis substantie oĩbus alijs. eo ꝙ omnibus alijs substãt. ⁊ omnia alia de ipsis predicantur. aut in eis sunt. ergo cum species substet generi ⁊ non econuerso species erit magis substantia q̃ꝫ genus. cũ species substet generi ⁊ non econuerso. ⁊ hoc declarat. quia genera de speciebus p̄dicantur. species aũt d̄ generib⁹ non predicãtur (Ipsarum vero specierum (Ponit secundam ꝯclusionem. q̃ est ꝙ inter species quaꝝ nulla est genus vna nõ est magis substantia q̃ꝫ alia. Probat q2 vna nõ ꝯuenientius respondet' ad interrogatõem factã ꝑ quid de ṕma substantia q̃ꝫ alia. quia aliquis homo nõ ꝯuenientius respondetur ꝑ hominem cũ interrogat' de aliquo homine q̃ꝫ ꝑ equũ. cũ interrogat' de aliquo equo (Sil'r aũt) Ponit terciã conclusionem que est. ꝙ inter ṕmas substantias vna non est magis substantia q̃ꝫ alia. quia aliquis homo nõ est magis substãtia q̃ꝫ aliq̃s bos (Merito autem) In hac quarta parte declarat diffinitõeꝫ secundarum substantiarum ponendo hanc conclusionem solũ species ⁊ genera de genere substantie dicunt' secunde substantie. ꝓbat duabus ratõibus. Prima ẽ. illa que predicantur in quid de prima substantia siue indicant quidditatem ṕme substãtie. solum illa dicũtur secunde substantie. sed soluꝫ genera ⁊ species de genere substantie p̄dicãtur in quid de prima substantia et indicant quidditatem ṕme substantie. g̊. Minor ꝓbatur. q2 si quis assignauerit de aliquo homine quid sit manifestius assignabit assignando hoĩem q̃ꝫ animal Sꝫ si assignauerit aliquid aliorum. vt albũ aut currit aut quodcũꝫ aliud extraneũ assignabit. eo ꝙ nullum accidens indicat quidditateꝫ alicuius substantie prime. nec p̄dicatur de ipa in quid (Amplius ṕncipales substantie (Ponit secũdam ratõem. que est sicut se habent prime substãtie ad omnia alia. ita genera ⁊ species ṕmarum substãtiarum ad reliq̃ omnia. s. ad accidẽtia. sed prime substãtie dicunt' ꝓprie ⁊ maxime substantie. q2 substãt omnibus alijs. ergo genera ⁊ species que sunt post primas substantias substant oĩbus alijs accidentibus. Et solum ille dicũtur vere substãtie Maiorem probat. quia de secũdis substantijs oĩa alia p̄dicantur. quia sicut dicimus aliquem hominẽ eẽ grãmaticũ. sic etiam hoiem ⁊ animal dicimus eẽ grãmaticũ. ⁊ similiter in alijs. Circa hunc textum Attende primo ꝙ sicut dicit dñs Albertus. iste numerus p̄dicamentorum nõ est nisi p̄dicabilium. que sicut vniuersalia de subiect⁊ predicantur. ꝓpter quod si aliquid est quod de nullo predicatur. vt vniuersale nec de ipso pt̄ aliquid predicari vt de subiecto siue particulari contẽto sub aliquo istorum. illud non est in aliquo istorũ generum. sed est ante hec genera ⁊ causa omnium istoruꝫ sicut est ṕma causa. que nec est vniuersale nec particulare nec species nec genus nec differentia nec propriuꝫ nec accidens alicuius. ⁊ ideo non est in genere. sed est

omnium generum effectiuū ⁊ cāle ꝑncipium omnia genera ꝯueniens. Attende secundo. ꝙ numerus decē p̄dicamentoꝝ ab Arestotele supponitur tanꝙ̄ ꝑ se manifestius. Unde nulla ratōne ꝓbat Aresto. istū numerum esse predicamentoꝝ. sicut dicit Auicēna. ⁊ ideo etiam videtur Frācisco ꝙ non sit demonstrabile decem eē p̄dicamenta. mirū em̄ esset ꝙ Arestote. ad h̄ non insudasset. cū magna ꝑs istius scientie auferretur si ista diuisio negaret̄. Nusꝙ̄ aūt inuenit̄ ab Arestote. aliquid esse suppositum. nisi ꝑ se notum vł demonstratione probatum. Debet autem dicta dicibilium diuisio intelligi de dicibilibus incōplexis res veras ⁊ completas significantibus que sūt entia limitata Licȝ em̄ secūde intentōes sint dicibiles. non tamen res veras significant. sed materia ⁊ forma non sūt entia completa et deus non ē ens limitatū. iō non reponūt̄ in aliq̄ p̄dicamēto. Priuatōes āt ⁊ negationes similr̄ non sūt res vere. ideo etiā non ordināt̄ in aliq̄ p̄dicamento Attende tercō. ꝙ in p̄dicta diuisione nō diuidit̄ ꝑmo vox vel terminꝰ vel aliud signū incōplexū. sed diuidit̄ ens dicibile incōplexū. siue ens significatū vel significabile ꝑ signum incomplexum. ita videlicȝ ꝙ philosophꝰ accipit actiuū ꝓ passiuo. vł actum significatuȝ pro actu exercito. sicut ⁊ ꝯm aliquos sepe accipit actū exercituȝ ꝑ actu significato. Et ē sensus diuisionis. q̄libet res significata ꝑ signū incomplexū. aut est subā. aut q̄ntitas. ⁊c. Et si forte dicas ꝙ Boetiꝰ hic dt̄ philosophū diuidere ea q̄ significant. Dicendū est ꝙ hoc ē verū. non tamen ex primaria intentōne. sȝ solū secūdaria Ex hoc em̄ ꝙ diuidit rem significatā ꝑ signū incomplexū etiaȝ diuidit ex consequēti signū incomplexū. Dicit em̄ Boetiꝰ ꝙ quicq̄d in res venit. hoc idem in rerū vocabulo inuenit̄ Attēde quarto circa hoc ꝙ dicit. Singuluȝ eoꝝ q̄ dicta sūt ꝯm se in nulla affirmatōne ⁊ negatione dicūt̄. Nota ꝙ verū capitur tripl̄r vt ad ꝓpositū sufficit. vno mō idē est ꝙ aliene nature impꝑmixtū. ⁊ isto mō opponit̄ impuro. ⁊ sic dicimꝰ. ecce ꝓm aurū. purū auꝝ Alio modo capitur verū siue veritas pro adequatiōe rei ad intellectū. ⁊ hoc dupl̄r. nam quedam ē intellectio simplex siue simplicium circa quam est veritas incōplexa. ꝯm ꝙ dt̄ Aresto. in tercio de anima ꝙ intellectus circa proprium q̄ȯ quid ē. id ē obiectū semꝑ ē verꝰ et illi veritati opponit̄ ignorantia. ⁊ ipa repetit̄ in dicibilibꝫ incōplexis. Sȝ alia est veritas intellectōis complexe. que videlicet est circa ꝯpositōem ⁊ diuisionem et illa opponit̄ falsitati. ⁊ de ea loquit̄ hic Aresto. Circa hūc textū mouet̄ questio ꝑncipal̄

Tercia questio.

Utrū substātie que ē genꝰ generalissimū ad substantias materiales ⁊ immateriales diuisio in ꝑmā ⁊ secundam substātiam sit conuenienter assignata. Arguit̄ ꝑmo sic cōtra suppositū. qꝛ substātie materiales ⁊ im̄ateriales nō sūt in eodem genere. g̊ substantia non ē genus generalissimum ad ipsas. Añs probat̄ ꝑmo. quia ꝯm Aresto. decimo metaphisice. corruptibile ⁊ incorruptibile plus q̄̄ genere differūt. sȝ subē immateriales sūt incorruptibiles ⁊ materiales corruptibiles. g̊ differūt plus q̄̄ genere. ⁊ ꝑ conseq̄ns non sūt in eodē genere Secūdo sic. qꝛ illa q̄ non conueniūt in vno mō eēndi non ꝯueniūt in vno genere. eo ꝙ ratō generis sumit̄ ab vno mō eēndi communi oībꝫ suis speciebꝫ. sȝ substātie materiales ⁊ immateriales nō cōueniunt in vno mō eēndi. g̊ Minoꝛ ꝓbatur ꝯm ꝯmentatorem in libro de substantia orbis dicētem. ꝙ oīs ꝓprietas que inest inferioribus ⁊ superioribus inest eis equiuoce. Tercō ꝓbatur. qꝛ omnes spēs eiusdem generis sūt simul natura ⁊ coequeue sub suo genere. sicut ptȝ ꝑ Boetium in libro diuisionum. ⁊ ꝑ pħm in postpredicamētis. sȝ substantie materiales ⁊ im̄ateriales nō possūt eē sub aliq̄ coeque. g̊. Minoꝛ pȝ. qꝛ q̄cquid inest cause ⁊ cāto perꝑus ⁊ ꝑfectiꝰ inē cause q̄̄ cāto. sȝ substātie immateriales sūt cause materialiū. g̊ q̄cquid inest ambabus prius perfectius inest immaterialibus q̄̄ materialibus. Quarto sic. quia substantie immateriales non sunt in genere substantie. eo ꝙ non sūt susceptibiles contrariorum ꝯm sui mutatōnem. eo ꝙ ille nunꝙ̄ possunt alterari aut suscipe contraria. Et propter hoc dicit Boetiꝰ ꝙ ꝑ hus relictis extremis. s. materia ⁊ forma egit d̄ medio. scȝ de substantia composita. Manifestum auteȝ est ꝙ immateriales substantie non sunt composite. ergo. ⁊c. Secundo sic. qꝛ aut genus substantie est substātia simplex vł composita. non simplex. quia tunc nō p̄dicaretur de substantia composita. quod ē manifeste falsum. nec composita. quia tunc non p̄dicaretur d̄ substantijs immaterialibus. Et etiam genus sumitur a materia ⁊ differētia a forma. ergo si substantie immateriales eēnt in genere. ipse haberēt materiam Et vltra sequitur ꝙ substantia que ē genus generalissimum sumitur a materia. que non ē composita sed simplex Tercio sic. ꝙ diuisio non sit sufficiēs. quia aut ꝑ illaȝ diuisionem diuiditur substantia que ē genus generalissimum. aut aliqua substantia sub ea contēta. aut aliqua communis vtriꝙ̄. non tercium. quia nulla est substantia illis communis. non secūdum. quia nullū contentū sub substātia potest dari q̄ȯ ꝑ hāc diuisioneȝ diuidatur. Non ꝑmuȝ. q̄ȯ patȝ quadrupliciter. Primo quia omnis diuisio generis fit ꝑ differētias in species. sed ista non est huiusmodi. quia prima ⁊ secunda substantia non sunt species substantie. g̊. Secundo. quia diuisum non debȝ contineri sub aliquo membroꝝ diuidentium. sed substātia que est genus generalissimū ꝯtinetur sub secunda substantia. ergo ipa non diuidit̄ ꝑ hanc diuisionem. Tercio quia de aliquo p̄dicatur substantia. vtputa de deo. quod tamē nec est ꝑma substantia nec secunda. Quarto. quia materia ⁊ forma et differētie substantiales sūt substātie. cū nō sint accidētia. ⁊ tamē non sūt ꝑme nec secunde substātie Quarto sic. nulla secunda substātia est substātia. ergo mala ē diuisio substātie in primā ⁊ secundam. Añcedēs patet. quia nullꝰ homo est scd̄a substātia. nullus bos est secunda substātia. ⁊cijs. ergo nulla substātia est secunda substātia. Tenet ꝯsequētia ꝑmo a sufficiēti inductione. Scd̄o ꝑ vnam considerationem positam a pħo secūdo thopicoꝝ. que est. si aliquid negatur a qualibꝫ specie vniuersaliter sumpta. illud etiam negatur a genere vniuersaliter sumpto. Tercio quia a simili bene sequitur. nullus homo currit. nullus bos currit. ⁊cijs. g̊ nullum animal currit. Quarto. qꝛ nullus terminus est substantia. sȝ oīs secunda substantia ē terminꝰ. ergo nulla secūda substātia est substātia. Maioꝛ pȝ. qꝛ

nihil significat nisi terminus. nec etiaz aliquid predicatur vniuoce nisi termin⁹. naz p̄dicari ē terminorū

In oppositū

arguitur autoritate philosophi ī textu pro solutione istius questionis soluende sunt quattuor questiones minus principales

Questio prima

Utrum de⁹ vl' aliqd formaliter dictuz de deo sit poībile in p̄dicamento substantie. Pro cuius solutione Attende primo. ꝙ de ipsa questione est contrauersia non solum inter theologos sed etiam inter logicos. Unde dicunt quidam deum esse in predicamento ⁊ etiam aliqua formaliter dicta de deo esse in predicamento actionis vl' relationis. ⁊ isti sunt diuersificati nam illi qui dicunt predicamenta non esse nisi quosdam conceptus vl' terminos vocales vl' scriptos dicunt illum terminū deus ⁊ pater ⁊ creans contineri sub istis terminis substantia relatio actio quēadmodum inferius continet sub suo supiori. sed ista opīo deuiat ī pricipijs ꝓitat' iō eam relinquo. Alij vero subtiliores hoc idez intelligūt de rebus. ⁊ illorum opinio potest aliquibus rationibꝫ et autoritatibus fulciri. Prima autoritas est damasceni in elementario capitulo quinquagesimo dicentis ꝙ essentia diuina est species respectu diuinarum personarum. Cū ergo omnis species habeat genus sequitur ꝙ essentia diuina erit in genere Secunda autoritas est eiusdem in eodem libro ⁊ eodem capitulo dicentis deum esse in predicamento substantie. dicit eīn sic. substātia est genus generalissimum quia non habet supra se aliud genus. ⁊ subdit ꝙ illa diuidit in corpoream ⁊ incorpoream. continet autem incorporea deum angelū animam demones. Tercia autoritas est Augustini in quinto de trinitate dicentis ꝙ in deo est ꝓprijssime actō Quarta autoritas est eiusdem in eodem dicentis quedam dici de deo ꝺm substantiam. quedam vero ꝺm relationem. ⁊ ꝺm ad aliquid. Quod autem talia ꝓprie predicentur de deo patet. quia ipse dicit in eodem loco alia quedam predicamenta dici de deo sed non ꝓprie videlicet. situm hitum tempus ⁊ vbi. Unde ait situs vero et hitus ⁊ loca ⁊ tempora non ꝓprie sed translatiue dicuntur de deo. ⁊ postea remouet ab eo omnino predicamentum passionis. Probatur etiam quattuor autoritatibus philosophorum. Prima autoritas est Arestotelis in primo ethicorum. vbi exemplificando de predicamentis exemplicant de predicamento substantie. vt deus. Secundo autoritate eiusdem in duodecimo methaphisice diuidentis substantiam in sensibilez ⁊ in īsensibilem generabilem ⁊ corruptibilem ⁊ eternam. ⁊ post considerationem de substantia sensibili probat esse substantiam insensibilem abstractam ⁊ immobilem. Et deinde inquit. an hec sit vna tantum vel plures inter quas vna est prima que est nobilissima ⁊ finis ⁊ perfectio totius vniuersi scꝫ deus. Philosophus autem ibi diuidit substantiam vt est predicamentum distinctuz ab alijs sicut patere potest discurrēdo per precedentia et expositiones commentatoris. ergo. Tercia autoritas est commentatoris ī quarto metaphisice vbi dicit ꝙ in vnoquoqꝫ genere est vna mensura que est primuz illius generis ⁊ dicitur ꝙ est eiusdem generis cum mensurato. Dicit eīn ibi commentator commento vicesimoseptimo. ꝙ prim⁹ motor qui est deus est mensura in genere substantie Quarta autoritas est Boetij dicētis in libro de trinitate ꝙ in deo tantum manent duo genera scꝫ substantia ⁊ relatio. Probatur etiam quattuor rationibus. Prima ratio est pater ⁊ filius ⁊ creator sunt in p̄dicamento et tamen illa ꝓprie dicuntur de deo. ergo ⁊c. Secunda ratio est illud ponitur in predicamento substantie vel relationis cui conueīt modus predicandi talis predicamenti. sed deo patri ⁊c. ꝯueniunt modi predicandi substantie vel relationis ergo. Tercia ratio est intellectus noster certus est ꝙ de⁹ est substantia. dubitando vtrum sit substantia creata vel increata corporea vel incorporea ergo substantia p̄dicatur vniuoce de deo ⁊ de creaturis. igitur substantia est genus respectu substantie create ⁊ increate. Antecedens patet. quia multi philosophi dicebant deum esse substantiam corpoream. sed fides catholica dicit deum esse substantiam incorpoream. Quarta ratio est omne quod predicatur vere ⁊ in quid de pronomine demonstrante aliam rem specie distinctam ab illa nec tamen sic predicatur de quolibet est genus illius rei ⁊ ipsa res continetur in illo genere sed aliquid est huiusmodi respectu dei ergo. Maior patet per diffinitionez generis etiam accipiendo genus ꝓprijssime. Patet etiā inductiue nec videtur posse reperiri instantia nisi in ꝓposito. Minor patet. quia hoc nomen species predicatur in quid de deo ⁊ de angelis ⁊ non de boue vel de lapide. Et sic recolligendo dicta illius opinionis dicit quattuor. Primum ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ponatur in p̄dicamento non oportet ipꝫ esse cōpositū ex diuersis rebus. videlicet potentiali ⁊ actuali. nec etiam ex diuersis realitatibus a quarum vna sumatur genus ⁊ ab alia differētia. Secundo dicūt ꝙ ad hoc ꝙ aliquid sit in predicamento non oportet ipsum esse compositum ex esse ⁊ essentia tanqꝫ ex partibus distinctis Probant quia accidentia sunt per se in predicamento ⁊ tamen n̄ habent distinctum esse ab esse substantie. ⁊ sic accidens ⁊ esse substantie essent in predicamento accidentis quod est inconueniens Tercio dicit ꝙ non est incōueniens rem simplicem poni in predicamento sicut patet de materia ⁊ forma. materia eīn predicatur de hac materia ⁊ de istis sicut species de indiuiduis. Quarto dicit ꝙ deus est in predicamento substantie. ⁊ hoc sic probant quattuor autoritatibus theologoruꝫ. quattuor philosophorum ⁊ pluribus alijs rationibus.

Attende secundo. ꝙ reales doctores dicunt deum non esse in predicamento reponibilem. Et huius causam assignat doctor sanctus. eo ꝙ nihil dicitur vniuoce de deo ⁊ creatura. Sed ista ratio non valet ex eo ꝙ sicut dictum est prius non est inconueniens aliquid dici vniuoce de deo ⁊ creatura. Sed doctor subtilis alias adducit autoritates ⁊ ratōes Prima autoritas ē Augustini in septimo de trinitate capitulo quinto dicentis. Manifestum est deum abusiue dici substantiam reddit rōem talē Omnis substantia substat accidentibus quod deo conuenire non potest. Confirmat qr omnis substantia aut est prima aut scda. Si prima. sic primo substat accn̄tibꝫ. si scda substat scdario

Probant etiam qꝛ esse susceptibile contrarioꝝ est ꝓprie
ꝓprium substantie. sed illud deo cõuenire nõ potest. Se
cunda autoritas est Anselmi in libro monologiũ qua
expresse ꝓbat. deũ nõ esse in pdicamẽto substantie. Uñ
dicit cũ oĩs substãtia tractet̃ aut ẽ vl̃is q̃ pluribꝫ sub/
stãtijs essentialiter cõis ẽ. vt hominẽ esse cõmune ẽ om
nibus hominibus aut est indiuidua q̃ vl̃iũ essentiam
cõem habet cũ alijs queãdmodum singuli hoĩes com
mune habẽt cũ singulis hominibꝫ. vt hoies sint. sicut q̊/
modo q̃s summã naturã in aliaꝝ substãtiaꝝ tractatu
cõtineri intelligit q̃ nec in plures substãtias se diuidit
nec cũ aliqua alia p eẽntialem cõmunicatõem se colli/
git. Uñ in hoc consistit ratio eius. oĩs substãtia que
est in gñe ẽ vniuersal' vl' indiuidua. sed summa natura
nec ẽ vl̃is. qꝛ nõ multiplicat̃ in pl'ibus nec indiuidua.
qꝛ cũ nullo eẽntialiter cõuenit. Tercia autoritas ẽ Au
gustini septimo de trinitate capitulo vltĩo dicẽtis. di/
uinã essentiã nõ esse genus necꝫ spẽz. ꝛ tamẽ si eẽt in ali
quo pdicamẽto esset gen⁹ vl' spẽs. Quarta autoritas ẽ
magistri sentẽtiarum qui allegat Augustinuz q̊nto de
trinitate capitulo p̃mo dicentẽ. intelligam⁹ deũ q̃tuz
possum⁹ sine q̃titate magnũ. sine q̃litate bonuz. sine in
digẽtia creatorẽ. sine situ p̃sidentẽ. sine habitu oĩa cõti/
nentẽ. sine loco vbiqꝫ. sine tempore sempiternũ. sine vlla
mutatione mutabilia faciẽtẽ. nihilqꝫ patientẽ. Quib⁹
subdit magister sentẽtiaꝝ. Ecce si subtiliter attẽdas ex
his atqꝫ p̃dictis repit̃. illa p̃dicamẽta artis dyalectice
dei nature minime ꝯuenire. q̃ nullis subiecta ẽ accñti/
bus. vñ nec ꝓprie substãtia dicit̃. Probat̃ hĩdẽ autori/
tate Auicẽne octauo metaphice q̊rto capitulo dicẽtis
Deus nõ ẽ in genere qꝛ genus est ps spẽi. sed in deo nl'
la ẽ pars qꝛ ẽ quid simplex. Et ꝓbat tali ratione. si ne/
cessario eẽ hꝫ gen⁹. igit̃ intẽtionez generis vl' erit ex se ne
cesse esse vl' nõ. Si dicat̃ scd̃m tũc nccãrio esse erit cõsti
tutum ex eo qđ nõ ẽ nccãrio esse. Si p̃mũ tũc non cessa
bit quousqꝫ sit ibi drñ̃a. hoc ẽ dictũ ꝙ tũc gen⁹ includit
differẽtiaz qꝛ sine illa nõ est in actu vltimo. ꝛ nccãrio eẽ
est ex se in actu vltimo. Si aũt ẽ in actu vltĩo tũc gen⁹
includit differẽtiã. ꝛ p ꝯsequẽs nõ est genus. Prima ra
tio quã adducit ẽ illa. oĩs res diffinibil' ẽ intrinsece ꝯ
posita ex distinctis ptibꝫ. q̃libet aũt spẽs cõtenta in aliq̊
genere ẽ diffinibilis g̊ oĩs talis ẽ cõposita ex ptibꝫ di/
stinctis deus aũt nullo mõ ẽ cõposit⁹ intrinsece g̊ non
est species. Minor ꝓbat̃ p phm septĩo metaphice dicẽ
tem ꝙ ad diffinitõem sufficit gen⁹ ꝛ differẽtia. Cũ ergo
omnis species habeat genus ꝛ differẽtiam seq̃tur ꝙ q̃
libꝫ spẽs ẽ diffinibil'. Maior ꝓbat̃ p° autoritate philo
sophi septimo metaphisice dicẽtis. qm̃ omnis diffinitõ
ratio ẽ. ꝛ omnis ratio ptes habet. vt aũt ratio ad rez ꝛ
ps rõnis ad partem rei simil'r se habet. Ex quo patꝫ ꝙ
phũs vult ꝙ sicut tota diffinitio significat totam rẽ sic
pars diffinitõnis significat partem rei. ꝛ per ꝯsequens
omne diffinibile habet ptem ꝛ partem. Patet etiã au/
toritate cõmentatoris dicentis ibidem cõmento tricesi
motercio. queãdmodum diffinitio declarat q̇dditatẽ
rei ita pars diffinitõis declarat partem q̇dditatis rei.
Patet tercio autoritate phi in eodem dicentis ꝙ si ne/
qꝫ vna substantia ẽ ex substantijs incõposita vtiqꝫ erit
substantia omnis quere vtiqꝫ ratio erit neqꝫ vnius sub
stantie. Ecce vbi phũs infert ꝙ si omnis substantia es
set simplex nullius substantie esset diffinitio que conse/
quentia sup hoc fundat̃ ꝙ omne diffinibile ẽ cõpositũ

Unde commentatoꝛ ꝯmẽto quinquagesimo. aut om
nes existimant ꝙ substantie sint composite ex eo ꝙ con
cedunt ꝙ diffinitiones significant compositum. Secũ
da ratio nihil quod ẽ in genere est purus actus immo
quodlibet ẽ compositum ex actu ꝛ potentia. siue ex ac
tuali ꝛ potẽtiali. Sed de⁹ est pur⁹ ꝛ simplex act⁹ g̊ ꝛc̃
Maioꝛ patet primo autoritate commentatoꝛis secun
do metaphisice commento tricesimo tercio dicentis. ge
nus vero dicit formam mediam inter potentiam ꝛ ac/
tum. Secundo autoritate eiusdem duodecimo meta/
phisice commento decimo dicentis. omnia que trans/
mutantur habent materiam sed nature materiarum
diuersarum sumuntur ẽm modos transmutatõis Cũ
ergo sint diuersi modi transmulationis diuersoꝛum ge
nerum. sequitur ꝙ ꝛ sunt materie diuersoꝛum generuꝫ
ꝓprie illis. Constat autem ꝙ etiam diuersi sunt actus
et forme diuersoꝛum generum. ergo sequitur ꝙ quodli
bet ens in genere compositum est ex ꝓprio actu ꝛ ꝓpria
potentia illius generis. Tercio autoritate Auicenne
dicentis. secundo. ff. capitulo primo. nulla cathegoria
est que non habet exitum de potentia sua ad suum ac/
tum. Quarto autoritate philosophi decimo metaphi
sice dicentis. genus est materia ꝛ statim ostẽdit de quo
genere loquatur dicens ꝙ dicitur genus non vt erculo
rum vel eraclitoꝛum. sed vt in natura. quod commen
tatoꝛ vicesimoquarto commento sic exponit. genus est
materia id est significat materiã. scꝫ genus quod dici
tur genus in rei veritate. non genus quod dicitur de ho
minibus attributis eidem patri. Sed genus quod p̃/
dicatur de rebus existentibus ẽm naturam quod ita
diffinitur scꝫ qđ est predicabile de pluribus in quid
Tercia ratio si deus haberet aliquod genus illud eẽt
ens. sed hoc ẽ falsum. ergo Patet consequentia. quia
quodcunqꝫ esset genus dei esset etiam genus ad quã/
cunqꝫ creaturam sed nullum posset esse tale nisi ens.
Maioꝛ patet. quia plus conueniunt ꝛ minus differũt
quecunqꝫ creature ab inuicem q̃ꝫ deus ꝛ quecunqꝫ cre
atura ergo sequit̃ ꝙ si deus ꝛ aliqua creatura conueni
unt genere etiam omnes creature conueniant genere
Quarta ratio omnia que sunt in genere conueniũt ad
inuicem ẽm aliquã certam ꝓpoꝛtionem perfectionis. sꝫ
deus nullam ꝓpoꝛtionem perfectionis habet cum alio
cum quodlibet aliđ excedat in infinitum. Et confir/
matur. quia nullum infinitum habꝫ rationez generis
sed deus est infinitus. ergo Maioꝛ patet. quia entitas
generis est distincta ab entitate differentie ꝛ est potenti
alis respectu eius. Sed hoc repugnat infinito eo ꝙ in
ipso non est pars ꝛ pars nec etiam potentia. quia tunc
sibi deesset aliqua perfectio ergo. Istis rationibus et
autoꝛitatibus manifeste concluditur deum non cõtine
ri in aliquo predicamento. necꝫ aliquid dictum de deo
formaliter. Concluditur etiam nihil reponi in aliquo
p̃dicamento per se ꝛ directe nisi sit compositũ ex gene
re ꝛ differentia ꝛ hoc cõpositione metaphisica q̃ non ẽ
ex re ꝛ re. sed vt cõmuniter ex realitate ꝛ realitate quẽ/
admodum superius dictum fuit. Et ꝓpter hoc etiam
nec materia nec forma ponuntur per se in predicamen
to sed solum reductiue. ꝛ ita dicam de anima. Et licet
autem angelus non sit compositus ex materia et for/
ma est tamen compositus ex genere ꝛ differẽtia. Et ita
dicat̃ de celo ẽm opinionem commẽtatoꝛis. iõ dicẽduꝫ
est ad rationes alterius opinionis.

Ad primam

autoritatem que est damasceni. Respondet magister sententiarum distinctione decimanona primi. ꝙ ponit naturam diuinam esse speciem respectu suppositorum ex aliqua silitudine spei. ita ꝙ accipit spēm ꝓ aliqua similitudine speciei. tamē ſm Augustinum est maior dissimilitudo ꝙ̄ similitudo. et ideo Augustinus. similiter negat essentiam diuinam esse speciem Ad scdam autoritatem dicitur ꝙ illa ⁊ etiam omnes alie que videntur hoc sonare soluuntur ꝑ vnum dictum. quod est in eodem elementario vbi dicitur (subanstātia inquit que ꝯtinet supsustantialiter increatam diuinitatem ꝯgnoscibiliter ⁊ ꝯtentiue omnem creaturam generalissimuz est genus ex se) Ubi dr Damascenus que substantia que est genus generalissimum non ꝯtinet eodez modo diuinitatem sicut creaturas Sed supsubstātialiter accipiendo illud qd est perfectionis ⁊ relinquendo illud quod est impfectionis Et sic etiā Auicenna nono methaphisice dicit deum esse ens per se ⁊ hoc non est ens in genere sed continet generis pfectionē Ad terciaz autoritatem dicitur ꝙ Augustinus dicit indiuidui ꝓprie esse actiōem ꝯtra quosdam qui negabant ꝓductionē realem indiuiduorum Sed nō dicit ꝙ illa sit in genere vel ꝙ sit genus. actio em̄ in pluribꝫ est ꝙ̄ pdicamētū actōis. Quāuis etiā ꝓprie repiatur in deo sapiētia scia relatio paternitas ⁊ filiatio. non tn̄ sunt in genere sed sunt transcendentia Ex hoc patet solutio quarte autoritatis. Sed ad primam autoritatem. que est Aresto. in primo ethicorum dicentis. ꝙ ens et bonum repitur in quolibet pdicamēto ⁊ exemplificat de deo. Dōm est ꝙ hoc non est ſm opinionē Aresto. sed phisicorum. qui dixerūt deum esse optimum aīalium Ad scdam autoritatem dr ꝙ phus non accipit ibi substantiam precise ꝓ substantia pdicamētali. ꝙ̄uis em̄ accipiat eam vt est cōmunis ad substantias pdicamentales non tn̄ solum sed etiam vt est cōis ad substantiam infinitam Si autem ꝯcedentur ꝙ accipiat substantiā vt est pdicamentum posset dici sicut dictum est ad autoritatem damasceni Ad terciam autoritatem dicūt aliqui. ꝙ commentator ibi non sequitur textum phi et ideo negant ipsum. Alij ꝟo dicunt ꝙ in quolibet genere est dare mēsuram oīm existentium in illo genere Et cū hoc etiā phs ꝯcedit ꝙ genus substantie reducitur ad vnam substantiam que est simplicissima que tn̄ nō est in genere substantie. ⁊ ꝙ̄uis infra genus substantie possit dari aliquid quod sit mensura oīm aliorum illius generis. tamen illa esset adhuc reducibilis ad illam substantiam simplicissimam que est extra pdicamentum substātie. Et hoc videtur intelligere ꝯmentator cū dicit ꝙ ratio mensure ⁊ mensurati magis recipiūt analogiam ꝙ̄ vniuocationē. ⁊ ꝑ ꝯñs non est necessarium ꝙ mensura ⁊ mēsuratum semper sint vnius generis ꝓprie dicti. ⁊ sic deus potest esse mensura totius generis substantie dato ꝙ non sit ꝓprie in illo genere. ⁊ hoc est ꝙ alij breuiter dicunt ꝙ licz deus sit mensura extrinseca. substantia tamen est mensura intrinseca omnium que sub ea continentur Ad quartam autoritatem dicitur ꝙ Boetius non dicit illa verba immo dicit in primo capitulo. ꝙ si quis predicamēta in diuinam predicationem conuerterit. omnia mutantur que mutari possunt ad aliquid vero omino nō mutatur. ⁊ infra dicit essentia continet vnitatem ⁊ relatio multiplicat trinitatē. Jdo dicendū est ꝙ ibi nō manent duo genera ꝙ̄uis ibi maneant duo mōi predicādi scz respectiuus ⁊ absolutus sicut exꝓmit Augustinus qnto de trinitate dicēs ꝙ ibi manet ad se ⁊ ad aliū. Scdo patet ꝑ boetiū dicentem vbi ꝓus cum dicimus deū substātiā signi ficare videmur. sed nō est sic. eā em̄ q est supra subam sic significamus. Et ex his patet solo ad pmā rōnem. Ad alias dicitur ꝙ anq̄ aliqd sit genus reqritur ꝙ sit finitū ⁊ limitatū ⁊ etiā ꝑs alicuius spei. Deus aūt nō est hmōi nec etiā aliqd dictuz de deo Unde licet ens pdicetur vniuoce de deo ⁊ creatura nō tamē ex h sequitur ꝙ sit genus sicut ꝓus dictū est

Questio secūda.

vtrū genera et species q̄ dicuntur scde sube sint ꝟe sbñe extra aīaz. Ad hāc qstionē rñdēt noiales ꝙ nō immo oēs scde sube sunt termi cōes ordinabiles i linea pdicamēti sube. quorum qdā sunt magis cōes eo ꝙ plēs subas singulares significāt. et alij minus cōes q2 pautiores significāt ⁊ sic sicut ponitur qdā prima subña ⁊ qdā scda ita posset poni qdā pma qlitas ⁊ quedā scda. Sed phs de his nō fecit mētōem q2 hita distictōe de suba pt etiā facilitur haberi de qlitate. Unde ſm eos pma suba est tminus imediate significās rē singularem cōceptu ꝓprio. sed scda suba significat eam ꝯceptu cōi. Sed de hac qstione dictuz fuit in predicabilibus Jō nūc breuiter dōm est ꝙ nulli termini sunt scde substātie. h ꝓbatur qdruplr ex dictis phi in hoc textu. Unde substātia diuiditur in pmā ⁊ scdam sed in omi bona diuisione diuisum dz pdicari de mēbris diuidētibꝫ igitur sbña pdicatur de scda substātia ⁊ prima nō āt pdicatur de aliquo termio vocali mētali vl scripto igitur Unde phus dicit pmo ꝙ scda substātia est minus substātia ꝙ̄ pma sed inter scdas substātias spēs est magis substantia ꝙ̄ genus sed cōpatiuus presuppōit positiū g. Scdo dicit ꝙ scde substātie scdario substāt accñtibus. sed nullus terminus substat accñtibus. g. Tercio dicit phs q2 scda substantia dicitur de subiecto ⁊ non ē in subiecto. sed omnis terminus est in subiecto g. Quarto dicit phūs ꝙ destructis pmis substātijs impossibile ē aliqd aliorum remanere sicut destructis oibus indiuiduis alicuius spēi aut generis nō remanet illa spēs ⁊ illud genus. Sed destructis oibus lapidibus aut azinis adhuc pōt manere iste terminus azinus vl lapis. g relinquitur ꝙ nec iste terminus asinus nec ille terminus lapis ē scda substātia ⁊ ꝑ ꝯsequēs scde substātie erūt res extra aīam sicut ⁊ prime Seqretur em̄ als ꝙ gña ⁊ spēs eēnt substātie sepate a suis singularibꝫ. qd negat Aresto. Quilibet em̄ ꝯceptus vlis vl terminus vocal cōis ē separatus a tmis singularibꝫ

Questio tercia.

vtrum diffinitio pme substātie cū suis exēplis sit cōueniēter assignata. ꝓ cuius solutōe Attē de primo. ꝙ pma substātia ⁊ scda pñt capi duplr. vno modo ꝓ per se significato ⁊ sic sunt intētiones ex opposito distīcte. in quas diuiditur substantia diuisione que est subiecti in accidētia. Alio modo capiuntur ꝓ denoiato vtputa ꝓ rebus in quibus fundantur tales intentiōes et illo modo nō distinguuntur ex opposito. immo vna includit aliā ⁊ sic de ipsis h determinatur nisi ꝑ accñs.

Attēde scdo ꝙ diffinitio pme substantie duplr solet exponi. pmo vt hoc totum (sbña pma que ꝓpe pncipaliter et maxime substare dicitur) se teneat ex ꝑte diffiniti ⁊ tūc per hoc totū circūloquitur Aresto. pmam substantiam ⁊ sic abijciendum est pmū ꝟbuz ita videlicz ꝙ nō dicatur substātia ē q ꝓpe pncipalr ⁊c. Sz sbña q ꝓpe pncipalr

et maxime substare dicitur est que neqꝫ de subiecto di
citur neqꝫ est in subiecto. ⁊ sic erit vna diffinitio Alio⁰
exponitur vt sola substantia sit diffinitū dicēdo ꝙ ꝓprie
ꝑncipal'r ⁊c͞ijs. ⁊ sic eēnt due diffinitões Et sic ista expo
sitō ē ꝯueniēs cū expōe Boetij. vn̄ ꝑma substātia dr̄ ꝓ/
ꝑe substantia ab actu substandi alijs ⁊ per hoc differt
ab accn̄tibus que ꝓprie non substant Et dr̄ principali/
ter ad differentiam scd̄aꝝ substantiaꝝ que scd̄ario et
minus ꝑncipaliter substant. ⁊ dicit̄ (maxime) ad diffe
rentiam vtriusqꝫ Attende tercio. ꝙ diuersitas est in
ter logicos vtrum aliquis homo sit prima substantia
vel non. dicūt em̄ aliqui ꝙ sic ⁊ probant ꝑmo autorita
te phi qui de ꝑma substantia sic exemplificat vt aliqͥs
homo. aliquis equus Scd̄o qꝛ p̄hus ꝓbat om̄e ali
ud a ꝑmis substantijs dici de illis aut esse in ipsis. sic
arguendo aīal ꝑ̄dicatur de hoīe. g̊ ⁊ de aliquo homine
per aliquē hoīem intelligens primam substantiam
Tertio sic. oīs substantia aut est ꝑma aut scd̄a sed ali
quis homo est substantia cū non sit accidens ⁊ non est
substantia scd̄a g̊ est ꝑma Q̄ꝫ aūt non sit scd̄a. ptꝫ qꝛ si
esset scd̄a substantia esset species sed hoc est falsum eo
ꝙ nullus homo est species Quarto sic illud qd̄ nō est
in subiecto nec hꝫ aliquid essentialiter inferius est ꝑma
substantia sed aliquis homo est hmōi igit̄ Minor ptꝫ
qꝛ si aliquis homo haberet aliqua inferiora predicaret̄
essentialiter de illis sed hoc est falsum. licet em̄ aliquis
homo ꝑ̄dicetur de pluribus. hoc tn̄ nō est nisi equoce
⁊ ideo etiam illa ꝓpositio est falsa. oīs homo est aliquis
homo ⁊ eius ꝯtradictoria est vera. scꝫ aliquis hō non
est aliquis homo. Sed ꝯtra hoc arguit̄ quadruplici/
ter Primo mō sic. subiectū istius ꝓpositionis oīs homo
currit non est ꝑma substantia. g̊ etiam nec subiectū isti⁹
aliquis homo non currit Patet ꝯn̄a. qꝛ ille ꝓpositiões
sunt ꝯtradictorie in quibus debet esse idē subiectum
Scd̄o sic. subiectum istius ꝓpositionis supponit pro
pluribus. g̊ non est ꝑma substantia Añs patet qꝛ in ꝓ
positionibus ꝯtradictorijs termini debēt ꝑcise ꝓ eisdē
supponere ⁊ de eisdem predicari eo ꝙ al's ꝯtradictio nō
esset affirmatio ⁊ negatio eiusdem de eodem Tercio
sic arguitur. qꝛ si aliquis homo nō supponeret ꝓ pluri/
bus nec predicaret̄ de pluribus nisi equiuoce seque/
rent̄ quatuor incōuenientia Primū ꝙ ad singularē nō
sequeretur ꝑticularis nisi facta distinctōe. Scd̄m ꝙ ꝑ/
ticularis non haberet contradictoriam vel si haberet
esset singularis Terciū ꝙ ꝑticularis ⁊ indefinita non
ꝯuerteretur cū indefinita haberet plures singulares ꝓ
causis veritatis. sed ꝑticularis haberet eas ꝓ singulari
bus multitudinis Quartū ꝙ hec ꝓpositio aliquis hō
currit esset distinguenda. sicut ista canis currit hoc aūt
est falsum. nam dato ꝙ sic esse distinguēda non videre
tur ſm quē modum equocatōis distingueret̄ Quar
to arguit̄. qꝛ cū dr̄ aliquis homo est prima substantia.
aut intelligitur ꝙ tantum homo est ꝑma substantia. ⁊
hoc non. sicut nec homo est ꝑma substātia cū dr̄ omnis
aut intelligitur ꝙ hoc totū aliquis homo est ꝑma sub
stantia. ⁊ hoc nō qꝛ eadē rōne diceret̄ ꝙ omnis hō esset
prima substantia Attende quarto. ꝙ ꝑ primam sub
stantiam intelligendum est indiuiduum de genere sub
stantie sicut ꝑ ꝑmam qualitatem indiuiduū de genere
qualitatis Tale aūt duplex est. s. vagū ⁊ determinatū
Vagū dr̄ quod ſcat singulare determinatū indetia
te tn̄ vel ſcet singulare determinatum sub disiunctione
tn̄ ad aliud vt aliquis homo sortem vel platonem vel
ciceronē Hoc tn̄ non est ex impositione eo ꝙ ille termi
nus homo vel equus indifferenter se habet ad hoc ꝙ
accipiat̄ ꝓ natura ꝓ singularibus pro voce vel ꝯceptu
sed hoc habet virtute signi ꝑticularis sibi additi Et
si querat̄. primo quare arestoteles exemplificauit de sin
gulari vago ⁊ non determinato. cū tn̄ non sit ꝑma sub/
stantia Rn̄t albertiste ꝙ hoc est ideo. qꝛ singulare va/
gum magis accedit ad incorruptibilitatem ⁊ ꝑ ꝯn̄s ad
scientificam doctrinam ꝙ̄ singulare determinatū Nā
singulare vagū dt̄ naturā cū signo significante eā debe
re accipi ꝓ aliquo singulari. Sed tu dic ꝙ Ar̄ꝫ exem
plificauit ꝑ singulare vagum. qd̄ tn̄ nō est ꝑma substan
tia. sic intelligendo ꝙ ſcet tm̄ vnū singulare sicut facit
iste homo vel socrates. voluit em̄ exprimere primam
substantiā vt distinguit̄ ꝯtra scd̄am ⁊ hoc denotat̄ per
istd̄ signū aliqͥs Si querat̄ scd̄o qd̄ facit ad ꝓpositū
ista prime substantie diffinitio cū tn̄ de ipsa non inten
dat determinare Dicitur breuiter ꝙ licet ꝑma substā
tia accn̄tibus inuoluta nō ponat̄ in aliquo ꝑ̄dicamen
to reponitur Si querat̄ tercio. quare scd̄a substātia
non vocat̄ potius ꝑma cū sit prior inessendo ꝙ̄ indiui/
duū ⁊ per ꝯn̄s in subsistendo eo ꝙ talem ordinem ha/
bēt aliqua in subsistendo qualem habent inessendo.
Dicit franciscus ꝙ cū esse suppositale sit incōicabile
qualem ordinem habent aliqua in essendo in conmu/
nicabilia. talem habent in subsistendo Indiuidua aūt
primo sunt icōmunicabilia. ⁊ ꝑ ea illa que repiuntur
in eis. Et si querat̄ quarto vtrū destructis primis
stantijs possibile sit aliquod aliorū remanere Dic bre
uiter ꝙ sicut prima substantia potest accipi prime intē
tionaliter ⁊ scd̄e intentionaliter. sic etiam destructis po
test capi realiter ⁊ logice. vnde destructis primis sub
stantijs quo ad eaꝝ esse existente impossibile est scd̄as
substantias in esse existēte remanere. licet possint mane
re in esse essentie Similiter si logicaliter destruātur. id
est negentur oīa singularia alicuius substantie destru/
eret̄ ⁊ ipa scd̄a substātia. sunt em̄ due relatiue intentio
nes opposite que posite se ponunt ⁊ ꝑempte se ꝑimunt.
Unde bene sequit̄ sortes non est. plato. non est ⁊ sic de
alijs. g̊ nullus homo est Vn̄ ſm aliquos ad rationem
substantie tria requiruntur Primū est ꝙ habet esse per
fectum ſm naturam ⁊ actu ⁊ non esse intentionale tm̄
et illud esse non ꝯuenit speciei ſm suam naturā. Scd̄o
ꝙ subst et accidentibus ⁊ sustentet oīa eiusdē coordina
tiōes Tercio ꝙ alijs substandi ⁊ fundandi virtutē tri
buat. ita videlicet ꝙ scd̄e substātie non subsistant com
muniter accn̄tibus nisi ratione primarum Et si for/
te arguas ꝙ porphi. dt̄ ꝙ ablato posteriore non opꝫ au/
ferri prius sicut ablatis differentijs ⁊ speciebus adhuc
potest subintelligi substantia animata sensibilis. Di
co sicut prius ꝙ manet substantia animata sensibilis
quo ad rōnem suā ꝓpriam ⁊ qͥdditatiuā. nō tn̄ quo ad
esse existentie. Et si dicas iterum ꝙ locus ab inferiori
ad superius non tenet negatiue sic nec a supiore ad in/
ferius affirmatiue. sicut patet scd̄o topicorum Conce
do. ibi tn̄ non arguitur ab inferiori ad supius negatiue
sed a ꝑtibus tocius in quantite sufficienter enūeratis
Nec arguit̄ a supiori ad iferius affirmatiue eo ꝙ aliqͥs
homo de tot ꝑ̄dicat̄ sicut homo Unde si argueret̄ a su
periori ad singulare detm̄iatū argueret̄ ad inferi⁹ Sꝫ
qn̄ argueret̄ ad indetm̄inatū virtualiter arguit̄ ad ꝑ/

positiōem disiunctiuā ꝯpositam ex oībus fribꝫ ꝓpositi-onis a qua arguit̄ Et sic ergo patet q̄n̄o tenet ista ꝯn̄a aīal predicatur de hoīe. g̊ de quodā hoīe. ⁊ color est in corpore. g̊ in quodā corꝑe Vn̄ illa ꝯn̄a nō tenet formaliter eo ꝙ non sequit̄ genus ꝑdicatur de animali. g̊ de quodam aīali. sed solum grā materie Ex istis ptz que sit natura ꝑme substantie ⁊ ꝙ aliquis homo non est ꝑma substantia nec etiā est scda substātia eo ꝙ non ꝑdicatur in quid de primis substantijs sed denoīatiue. ⁊ hoc ꝓpter istud signū aliquis qd̄ habet similitudinem cum intentione. ꝓz aūt quamlibet scdam substantiaz nomine ⁊ rōne ꝑdicari Et si dicas forte album predicat̄ de hoīe nomine ⁊ rōne. dicimus eīn ꝙ homo est albus ⁊ homo est coloratus colore disgregatiuo visus. Respondeo ꝙ aliud est ratione ꝑdicari ⁊ rōem ꝑdicari. Vn̄ ratione ꝑdicari est quidditatiue ꝑdicari. rationem aūt ꝑdicari est diffinitōem esse ꝑdicatū Concedo g̊. ꝙ ratio albi ꝑdicatur de homine sed nō ꝑdicat̄ ratione id est quidditatiue Sic g̊ aliquis homo nō ꝑdicatur q̇dditatiue de ꝑticularibꝫ hoībus Et ad autoritatē phi dicendū est ꝙ ad exēplorꝫ positiōez non requirit̄ veritas Vel ꝙ ꝑ hoc ꝯplexum aliquis homo ipse intelligit aliqd̄ singulare determinatū. Silr̄ ꝑ hoc ꝯplexū aliquis bos circumloquitur vnū determinatum singulare bouis.

Questio quarta vtrꝫ

inter scdas substantias species sit magis substantia q̄ꝫ genus Pro cui⁹ solutione Attende ꝑmo. ꝙ licet substantia ꝼm suam essentiam non suscipiat magis ⁊ minus. tn̄ bn̄ q̊ ad actum substandi. illa eīn substantia q̄ pluribꝫ mōis substat mag̃ substantia dr̄ q̄ꝫ illa q̄ paucioribus substat Attende scdo. ꝙ aliq̄ ꝑnt ꝯpari ꝼm magis ⁊ minus in vno ⁊ non in alio Nam species quo ad actum substandi sunt equaliter substātie. ⁊ tn̄ vna excedit aliam in entitate Unde homo est ꝑfectior substantia q̄ꝫ azinus vel musca ⁊ ideo est magis ens. s₃ nō est magis substantia q̄ꝫtum ad modum substandi. nā tot modis substat musca quot modis substat hō. musca autez est magis sustantia q̄ꝫ aīal. licet aīal pluribus substet. musca tn̄ pluribus modis substat Et ideo cōuenientius respondet̄ ad interrogatōem qua queritur de aliquo hoīe qd̄ est homo q̄ꝫ qd̄ est aīal Arguit tn̄ ꝯtra hoc Albertus in ꝯmento. q̄ genus generalissimū qd̄ est substantia est ꝑncipiū oīm ꝑdicamentorꝫ q̇d duie. ⁊ ita ꝑ seipm̄ est causa formalis seu ꝑdicatum q̇dditatiuū inferiorꝫ. alia aūt inferiora ꝑ ipm̄ genus generalissimū in quid ꝑdicātur. idō videtur ꝙ ꝯueniētius respondeat̄ ꝑ supius q̄ꝫ inferius Rn̄det ꝙ q̄ inferius actu ⁊ intellectu includit supius. ideo q̄ significat inferius. assignat etiam supius ⁊ ita ꝑfecti⁹ assignat causam q̄ꝫ qui assignat supius eo ꝙ supius non ꝯtinet inferius nisi potentialiter.

Dic primo

Q̄ inter scdas substantias spēs est mag̃ substātia q̄ꝫ genus Patet ꝑ rationes quas ponit phs in textu. Dic scdo. ꝙ inter species specialissimas vna non est magis substantia q̄ꝫ alia Ptz q̄ ad q̄stionē factā ꝑ quid de ꝑma substantia non respondet̄ ꝯuenientius vna q̄ꝫ alia. Dic tercio ꝙ vna ꝑma substantia non est mag̃ substantia q̄ꝫ alia Patet q̄ vna non mag̃ subiacet scde substātie q̄ꝫ alia eo ꝙ vtraq̄ꝫ est infimū subiectum in genere substantie.

Dic quarto. ꝙ inter omnia alia a primis substātijs sole species ⁊ genera dicūt̄ substantie. ⁊ hoc sufficient̄ patet in textu Ad argumenta in oppositum Ad primum dr̄ negando aūs loquendo de genere logico Ad ꝑmā ꝓbationem dr̄. ꝙ corruptibile ⁊ incorruptibile pl⁹ differūt q̄ꝫ genere phisico. ⁊ tn̄ sunt in eodē genere logico Ad scdaz ꝓbationē negat̄ minor. q̄ cōicat in h̄ mō cōi essendi que est esse ꝑ se Et ad ꝓbatōem dr̄. ꝙ ꝯmentator hoc dicit. q̄ quicquid inest supioribus ⁊ inferioribus prius ⁊ ꝑfectius ꝑticipatur a supioribꝫ q̄ꝫ inferioribus. Vn̄ aliquid dr̄ equiuocum dupliciter vno modo ꝓprie. s. q̄ conuenit alicui ꝼm diuersas rationes. Alio modo cōiter ⁊ improprie sc₃ q̄ non equaliter ꝑticipat̄ nec ꝯuenit eque ꝑfecte q̄ꝫuis ꝼm eandē rōez ꝯueniat pluribꝫ Ad terciā ꝓpositōez dicūt ꝙ si ꝯpant̄ substantia corporea ⁊ incorꝑea ad ipsam substantiam st̃ coequeue sub ea ⁊ vna nō est ꝑfectior alia. sed si ꝯpant̄ inter se sic vna est ꝑfectior q̄ꝫ alia Alij respondent negādo minorem ⁊ ad ꝓbationem dicūt ꝙ illa ꝓpositio habet veritatē de illo qd̄ ꝯuenit effectui ꝑ illud qd̄ est assignatū causa ⁊ in eodē genere. modo substātia in corporea nō est cā in genere cause formalis ꝑ quā formaliter ⁊ intrinsece substātia corporea est substātia s₃ solū extrinsece ⁊ effectiue. Ad quartam ꝓbatiōem negatur aūs. nā angelus pōt transire de bono in malum Et ad dictū boetij dr̄ ꝙ per extrema intelligit ꝑmam materiam ⁊ primā formā. que non reponuntur in genere. Unde inter ꝑmaz formā que est deus ⁊ ꝑmā materiā mediat substantia. Ad scdm̄ dr̄ ꝙ substantia que ē genus generalissimū nō est positiue simplex nec cōposita sed ꝑmissiue est vtrūq̄ꝫ Ipsa eīn sic est simplex ꝙ permittit̄ stare cū ꝯposita. ⁊ sic est ꝯposita ꝙ ꝑmittit̄ stare cū substātia simplici Et cū dr̄ ꝙ gen⁹ sumit̄ a materia ꝯcedendū ē ꝙ sumit̄ a materia hoc est ab aliq̊ h̄ñte modū materie. nō aūt a materia de qua phisici loquunt̄.

Ad terciā rōnem ptz solutio ex dictis. ⁊ ad ꝑmā ꝓpositiōem silr̄ Potest eīn dici ꝙ illa diuisio sit subiecti in accidentia vel vnius scde intentionis in alias scdas intentiones Et silr̄ dicat̄ ad terciā ꝙ substantia q̄ est genus generalissimū ꝯtinet̄ sub illa intentione q̄ est scda substantia nō quidditatiue s₃ denominatiue Utrum aūt substantia ꝑdicet̄ de deo dictū est Ad quartam ꝓbatiōem dicit̄ ꝙ materia ⁊ forma ⁊ drn̄e substātiales non st̃ substantie de se ⁊ ꝑ se reponibiles in ꝑdicamēto substantie q̄n̄o accipit̄ hic substantia Ad quartum ptz solutio ex dictis. licet eīn nulla substantia sit scda substātia in suppositōe ꝑsonali. substantia tn̄ simplicit̄ et hō ⁊ aīal st̃ scde substantie Silr̄ dicat̄ ad ꝯsiderationem phi. ꝙ ipse dz intelligi q̄n̄ fit distributio ꝓ singulis generū Et etiā respectū ꝑdicatorum scde intētionis et non ꝑme Et sic ptz. ꝙ nō est sile de ista inductione q̄ arguit̄ sortes nō currit. plato nō currit ⁊c. g̊ nullus homo currit. sicut de ista in qua arguit̄ respectu ꝑdicati scde intentōis. Et ꝑ hoc patet solutio ad terciam ꝓbatōem Et ad quartam ptz solutio ex dictis sequitur cōe.

Cōmune est omni

In ista secunda parte principali determinat phus de substantia quantū ad suas ꝓprietates. ⁊ diuiditur

in sex partes ſm ꝙ aſſignat ſex proprietates eius In pri
ma parte ponit primam proprietatē dicēs Cōe eſt om
ni ſubſtantie in ſubiecto non eſſe Probat inductiue. qꝛ
prima ſubſtantia non eſt in ſubiecto . ſicut patet ꝑ dif/
finitionem eius Prima ſnamqꝫ ſubſtantia eſt que neqꝫ
de ſubiecto dicit̄ neqꝫ in ſubiecto eſt Sil'r nulla ſcd̄a
ſubſtantia eſt in ſubiecto Probat hoc primo inducti/
ue ſic hō nō eſt in ſubiecto ꝗuis dicat̄ de aliq̄ hoīe tā/
ꝗ̄ de ſubiecto. non tamen ē in ſubiecto aliquo homine
Et ſimiliter ꝗuis aīal dicat̄ de aliquo hoīe tanꝗ̄ de
ſubiecto . tn̄ nō eſt in aliquo hoīe Scd̄o ꝓbat hoc ſillo
giſmo cū dr̄ (Amplius aūt) dicens nihil eoꝝ que ſunt
in ſubiecto p̄dicant̄ rōne ꝗuis nihil ꝓhibeat nomen p̄
dicari Sed ſcd̄e ſubſtātie p̄dicāt̄ noīe ⁊ ratione qꝛ ⁊ no
men ⁊ ratio hoīs ⁊ etiam aīalis p̄dicat̄ de aliquo hoīe
g̊ ſcd̄e ſubſtātie nō ſunt in ſubiecto (Nō eſt āt) Oſtē/
dit p hus ꝙ hoc eſt ꝓ̄priū ſubſtantie ſic ꝙ cōueniat
ſibi ſoli. qꝛ nō eſſe in ſubiecto ꝯuenit etiā drn̄e. ⁊ hoc ꝓ/
bat ſic. qꝛ greſſibile ⁊ bipes predicant̄ de aliq̄ hoīe vt de
ſubiecto . ⁊ tn̄ non ſunt in aliquo ſubiecto. qꝛ rō drn̄e p̄
dicatur de quocūqꝫ ipſa drn̄a p̄dicat̄. ⁊ ſicut greſſibile
de hoīe ſp̄dicat̄. ſic etiā ratio greſſibilis (Non vos g̊ cō
turbent) Remouet dubiū. aliquis eñ poſſet dubita/
re vtꝝ ꝑtes ſubſtantie ſint in toto ſicut in ſubiecto . cū
tn̄ videant̄ eſſe ſubſtantie . ⁊ dr̄ non vos ꝯturbent ſub
ſtātiuaꝝ ꝑtes. que ita ſunt in toto quaſi ī ſubiecto ſint
Ne forte cogamur nō eas ſubſtantias eſſe ꝯfiteri Non
eñ in ſubiecto dicūt̄ eē. que tāqꝫ ꝑtes ſūt in aliquo eſt
eñ aliud eſſe in aliquo tanꝗ̄ in ſubiecto ⁊ eſſe in aliq̄
tanꝗ̄ in ſuo toto (Ineſt aūt ſubſtantijs) In iſta ſcd̄a
parte ponit areſtotiles ſcd̄am ꝓ̄prietatem ſubſtantie di
cens ineſt autē ſcd̄is ſubſtantijs ⁊ drn̄tijs eaꝝ vniuoce
p̄dicari ſpē de p̄mis Probat. qꝛ q̄cūqꝫ p̄dicant̄ de indi
uiduis aut ſpeciebꝫ p̄dicant̄ vniuoce Sed oēs ſubſtā
tie que p̄dicant̄ ⁊ ſil'r drn̄e caꝝ p̄dicantur de indiuidu
is aut ſpeciebus. g̊ p̄dicantur vniuoce Minoꝛ ꝓbat̄
inductiue. qꝛ non ſunt plures ſubſtātie que p̄dicant̄ ꝗ̄
ſubſtātia que eſt ſpēs ⁊ ſubſtantia que eſt genus Naꝫ
a p̄ncipali ſubſtantia nulla eſt p̄dicatio. ipa eñ de nul
lo ſubiecto dr̄. ſed ſpecies p̄dicat̄ de indiuiduis ⁊ ſub/
ſtantia q̄ eſt genꝰ p̄dicat̄ ⁊ de ſpē ⁊ de indiuiduis ⁊ ſil'i
ter drn̄e. Maioꝛ ꝓbat̄ qꝛ omne qđ p̄dicatur ſm nomē
et rōeꝫ p̄dicat̄ vniuoce eo ꝙ vniuoca ſunt. quoꝝ nomē
eſt cōe ⁊ rō ſubſtantie eadem Sed ſpēs genus ⁊ drn̄a p̄
dicantur de p̄mis ſubſtātijs ſm nomē ⁊ ſm rationem
qꝛ certū eſt ꝙ ſpēs p̄dicatur de indiuiduis ſm nomen
et rōem. genus aūt de ſpeciebus ⁊ ideo genus p̄dicatur
de indiuiduijs ſm nomē ⁊ rōnem. qꝛ quecūqꝫ de p̄dica
to dicūt̄ eadē ⁊ de ſubiecto dn̄r Et ſimilit̄ drn̄e p̄dicā
tur ſm nomē ⁊ rōem. ⁊ ideo oēs ſubſtantie que predicā
tur ⁊ etiā drn̄e eaꝝ p̄dicant̄ vniuoce (Oīs aūt ſubſtā
tia) . In iſta tertia parte ponit areſtotiles terciā ꝓ̄prie
tatem dicens Oīs aūt ſubſtantia videtur hoc aliquid
ſignificare. ſed in p̄mis ſubſtātijs eſt verū ⁊ indubita/
le ꝙ ſcant hoc aliquid eo ꝙ illđ qđ ꝑ eas ſcat̄ eſt indi/
uiduū ⁊ vnū numero In ſcd̄is ſubſtantijs etiam vide
tur hoc eſſe ſub appellatōis figura eo ꝙ indiuiduum
vocat̄ homo vel aīal. nō tn̄ ſcant ſcd̄e ſubſtātie hoc ali
quid ſed magꝭ quale quid eo ꝙ illud qđ per eas ſcat̄
non eſt aliqđ vnū queadmodū p̄ma ſubſtantia. ſed dr̄
de pluribꝫ (Sed queadmodū) remouet areſto. dubi
um in quo aliquis poſſet credere ꝙ ſcd̄e ſubſtātie ſcarent

ſimpl'r quale ſiue quante ſicut album . dicens ꝙ ſcd̄a
ſubſtantia non ſcat ſimpl'r quale aliquid ſicut album
nihil eñ aliud ſcat albū ꝗ̄ qualitatem Sed ſcd̄e ſub/
ſtantie circa primam ſubſtantiā qualitatē determināt
eo ꝙ ſcd̄e ſubſtantie ſcant qualis ē p̄ma ſubſtantia Et
addit ꝙ determinatio plus eſt in genere ꝗ̄ in ſpecie id
eſt genus poteſt per plura determinari ⁊ qualificari ꝗ̄
ſpēs. eo ꝙ dicens aīal plus ꝯplectitur ꝗ̄ dicens homi
nem (Ineſt aūt ſubſtantijs) In hac q̄rta parte ponit
Areſtotiles quartam proprietatē ſubſtantie Dicēs ꝙ
ſubſtantie nihil eſt ꝯtrarium . ꝓbat inductiue . qꝛ p̄me
ſubſtantie nihil eſt ꝯtrarium nec etiam ſcd̄e. ergo nulli
ſubſtantie eſt aliquid ꝯtrarium Probat antecedēs ex
emplariter qꝛ alicui hoī nihil eſt ꝯtrarium. Similiter
nec hoī nec aīali (Non autē) Dicit areſtotiles ꝙ hoc
non eſt ꝓ̄prium ſubſtantie . non eñ ꝯuenit ſoli ſubſtan/
tie ſed etiā multis alijs vt quātitati . qꝛ bicubito nihil
eſt contrarium nec etiam recta ⁊ ſic de alijs quantita/
tibus (Niſi quis) Ponit inſtantiam dicens. niſi quis
dicat multa paucis eſſe ꝯtraria vel magnū paruo. que
tn̄ videntur eſſe quātitates ſoluit ꝙ determinatoꝝ. i.
p̄dictoꝝ nullum eſt contrarium alteri (Videtur aūt
ſubſtantia) In hac quinta ꝑte ponit quintam ꝓ̄prieta
tem ſubſtantie dicens ꝙ ſubſtantia non ſuſcipit magis
⁊ minus . ⁊ qꝛ dictum eſt prius vna ſubſtantia eſt ma/
gis ſubſtantia ꝗ̄ alia ideo remouet inſtantiam que poſ
ſet fieri dicens ꝙ non vult dicere ꝙ vna ſubſtantia quā
tum ad actum ſubſtandi non ſit magis ſubſtantia ꝗ̄
alia ſed ꝙ vna queqꝫ ſubſtantia ſm illud quod eſt nō
ſuſcipit magꝭ ⁊ minꝰ Probat inductiue. qꝛ nulla ſub/
ſtantia prima ſm id qđ eſt ſuſcipit magis ⁊ minus Si
militer nulla ſcd̄a. g̊ Anſ ꝓbat exēplariter. qꝛ vnꝰ hō
non eſt magis ⁊ minus homo ꝗ̄ alius nec vnꝰ a ſe nec
vnus in vno tp̄e ꝗ̄ in alio ſicut albū eſt altero albo ma
gis albū . ⁊ bonū altero bono magis bonum ⁊ ipſum
etiā a ſe magꝭ vel minus album vel bonum dicitur: vt
coꝛpus cū ſit album dicit̄ eſſe magis albū ꝗ̄ prius ⁊ cū
ſit calidū magis ⁊ minus dicitur calidum Subſtātia
aūt non dicit̄ hoc modo. qꝛ nihil magꝭ dicit̄ nūc hō ꝗ̄
prius nec etiam aliquid alioꝛum que ſunt ſubſtantie.
(Maxime ꝟo ſubſtātie) In iſta ſexta ꝑte ponit ſextā
ꝓ̄prietatem ſubſtantie. dicens ꝙ maxime ꝓ̄prium ē ſub/
ſtantie cū ſit vna ⁊ eađ nūero manēs ſm ſui mutationē
eſſe ſuſceptibilē ꝯtrarioꝝ Et ꝙ hoc ꝯueniat ſoli ſubſtā
tie probat . qꝛ nihil aliud a ſubſtantia manēs vnum ⁊
idem numero eſt ſuſceptibile ꝯtrarioꝝ. g̊ Anſ probat
inductiue. qꝛ coloꝛ cū ſit vnus ⁊ idem nūero non eſt ali
quādo albus ⁊ aliquando niger nec eadeꝫ actio in nu
mero eſt praua ⁊ ſtudioſa ⁊ ſic de alijs. que nō ſunt ſub
ſtantie. ꝙ aut illa proprietas conueniūt ſubſtantie de/
clarat exemplariter . quia idem homo numero eſt ali/
quando albus ⁊ aliquando niger aliquando calidus
et aliquando frigidus aliquando prauus ⁊ aliquādo
ſtudioſus (In alijs āt) Remouet inde vnū dubium
in quo tangit duas inſtantias Dubium eſt tale. vide
tur eñ ꝙ aliquid aliud a ſubſtantia manes vnum ⁊
idem numero ſit ſuſceptibile contrarioꝛum . ſicut pa/
tet de oratione ⁊ opinione . Nam oratio manens vna
et eadem numero eſt ſuſceptibilis contrarioꝛum eo ꝙ
illa oratio ſoꝛtes ſedet manens vna et eadem numero.
ſoꝛte ſedente eſt vera ſoꝛte ſurgente eſt falſa Similiter
opinio qua aliquis opinatur aliquem ſedere eo ſeden

te est vera. ⁊ eo surgente est falsa. sed verum ⁊ falsum
sīt ꝯria. sꝫ nec oratō nec opinio sīt sube (Sed ⁊ si) Sol
uit hanc dubitatōem. ⁊ p̄mo soluit eam ꝑ distinctōem
nā aliquid p̄t recipe ꝯria dupl'r. vno mō ꝺm sui muta
tōem. alio mō ꝺm mutatōem alterius. Primo suscipe
ꝯria ꝯuenit substātie. nā cum aliqua substātia mutat̄
de calido in frigidū. aut ex albo in nigrū. aut ex prauo
in studiosū. ip̄a mutat̄. Sꝫ si opinio ⁊ orō suscipiāt cō
traria. hoc est scd̄o mō. s. ꝺm mutatōem alterius ⁊ non
ꝺm sui mutatōem. Et ꝙ orō dicat̄ aliqn̄ vera ⁊ aliquā
do falsa. h̄ nō est. q̄r ip̄a mutata est. sꝫ q̄r facta est muta
tō in re ⁊ sil'r ē de opinione (Si quis āt h̄) Soluit dcm̄
ꝑ interemptōnem dicēs ꝙ orō ⁊ opinio nō suscipiūt cō
traria. ⁊ hoc ꝓbat sic. q̄r cū aliq̄d suscipit ꝯria ip̄m est
subiectū illoꝝ. ⁊ patitur ab eis. sꝫ orō ⁊ opinio nō ē sub
iectū ꝯriorum. nec aliquid patit̄ ab eis. sꝫ fit passio cir
ca rem subiectā ip̄is. quia ab eo ꝙ res est vl' non ē oratō
dicit̄ v̄a vel falsa. ⁊ nō ex eo ꝙ sit susceptibil' ꝯtrarioꝝ
et iō res est que ē capax ꝯrioꝝ. ⁊ nō orō vl' opinio. Sub
stātia aūt suscipit ꝯria ꝺm sui mutatōem. sicut languo
rē ⁊ sanitatē ⁊ nigredinē ⁊ candorē. ⁊cͣ. ⁊ iō ꝓpriū ē sub
stātie cū sit vna ⁊ eadē nūero manēs ꝺm sui mutatōꝫ eē
susceptibilē ꝯrioꝝ. Circa hūc textū Attende p̄mo ꝙ
in p̄ma ꝓprietate nō accipit Arest. subiectū ꝓ eo qd̄ dici
tur quasi subtus iactū. hoc est ꝓ q̄libet substātia. sꝫ ac-
cipitur ꝓ eo qd̄ est ens in se ꝯpletū. ⁊ ē occasio vl' cā alte
ri existendi in eo. ⁊ illo mō nihil nisi accn̄s est in subiec
to. Nō capit aūt Aresto. ratōnē ꝓ diffinitōe quiddita
tiua. sed magis ꝓ ꝯceptu formali ⁊ quidditatiuo. vn̄
dr̄ña nō habꝫ diffinitōnē. sꝫ bn̄ habet conceptū forma-
lē. Attēde scd̄o ꝙ dr̄ntia ē inter hoc aliquid ⁊ quale
quid. vnde hoc aliquid ꝓprie acceptū ē suppositū. Ad
ratōem autem suppositi requirit̄ ꝙ alteri nō innitatur
nec habeat aptitudinē ad innitēdum alteri. Vn̄ accn̄
tia nō sūt supposita. licꝫ sint indiuidua. eo ꝙ alteri ih̄e
rēt. Aīa rōnalis nō ē suppositū. eo ꝙ hꝫ aptitudinē ad
innitēdum alteri. vtputa corpori qd̄ informat vl' aptū
natū est informare. Vnde vnū numero indiuiduū sup
positū ⁊ ꝑsona ordinē habet inter se. nā indiuiduum vl
tra vnū nūero addit indiuisibilē rōꝫ in plura eēntialit̄
disticta. Suppositū vero vltra indiuiduū addit nega
tōem duplicis innitētie. s. actualis ⁊ aptitudinal' Per
sona vero vltra suppositū addit nature intellectualita
tē. Est em̄ ꝑsona ꝺm Richardū intellectualis nature
indiuidua substantia. sed quale quid est aliquid con
mūe pluribus de quib⁹ p̄dicatur eēntial'r vl' accn̄talit̄
Nomē ḡ p̄me substātie ꝺcat hoc aliquid. sꝫ nomē scd̄e
substātie sub appellatōis figura. i. sub silitudine vocꝫ
videtur ꝺcare hoc aliq̄d. ꝺcat tamē q̄le aliquid. eo ꝙ si-
gnificat naturā cū ꝯcretōe ad suppositū. Et ex h̄ mani
feste pꝫ error noīalium. qui dicunt scd̄as substātias sig
nificare hoc aliquid. Dicūt em̄ termios cōes nō ꝺcare
vnā naturam cōem. sed ip̄a singularia. que sūt hoc ali
quid. Attende tercio ꝙ ad verā ꝯrietatē plures cō
ditōes requirūtur. Prima est ꝙ ꝯrietas est oppositō di
stinctoꝝ sp̄e. ⁊ eorūdem genere. dicuntur em̄ ꝯria que
sub eodem genere posita sunt. Scd̄a conditō est ꝙ ꝯri
etas est dr̄ntia extremoꝝ p̄dicantiū naturā positiuam
et ꝑ hoc differt ab oppōne ꝑuatiua. in qua alterum ex-
tremū est nō ens formaliter. Tercia ꝯditio ꝙ ꝯrietas
est inter extrema maxime distātia. ⁊ hec habet̄ ex septi-
mo metaphisice vbi Aresto. dicit ꝙ ꝯrietas est differē
tia ꝑfecta. quia si maxima. ergo ꝑfecta Quarta ꝯditō
que sequit̄ ex tercia est ꝙ tm̄ vnū vni contrariat̄. Qui
ta ē. ꝙ est oppositō eoꝝ q̄ eidē susceptibili vicissim insūt
⁊ ab eodē se expellūt mutuo. nisi alterū īsit a nat̄a. Sex-
ta ꝙ in ꝯtrarijs h̄ntibus mediū nō deuenit̄ de extremo
ad extremū. nisi ꝑtrāseūdo omnia media. Et ista habe
tur ex decimo metaphisice. Vn̄ ꝯtrarietas cui ꝯueni
unt tales ꝯditōnes vocatur ꝯtrarietas ꝓprie. vbi autē
vna illarū deficit. erit ꝯtrarietas cōiter accepta Attē
de quarto. ꝙ vltima ꝓprietas p̄t dupl'r exponi ꝺm ꝙ h̄
nomē (maxime) p̄t exponi aduerbial'r. ⁊ tūc notat ꝯpa
tōem illius ꝓprietatis ad p̄cedentes ꝓprietates q̄si ip̄a
sit potior ⁊ ꝯuertibil' cū substātia Alio mō p̄t accipi no
minal'r ⁊ genitiue. ⁊ tūc noīat compatōem p̄me substā-
tie ad scd̄am ⁊ sic legitur ꝓpriū est maxime substantie
id ē p̄me substātie. p̄ma em̄ substātia est maxima suba
Vn̄ dicit Albertus ꝙ p̄ma expositō est melior. sꝫ ex di
ctis Arest. videt̄ ꝙ scd̄a sit melior. eo ꝙ dicit. cū sit vna
et eadē nūero. ⁊c. eē āt vnū ⁊ idē numero p̄ncipal'r p̄me
substātie ꝯuenit. ꝺm hoc etiā dicetur ista ꝓprietas cō-
uenire substantie ꝺm quartum modum proprij vl' ꝺm
alios modos.

Questio quarta

Vtrū ꝓprietates substātie sint a Pe. his. sufficiēter assi-
gnate Et arguit̄ p̄mo ꝙ nō. q̄r nō eē in subiecto non
ꝯuenit oīni substātie. quia nō ꝯuenit forme substātia
li Nec etiam soli substantie. quia cōuenit deo ⁊ chime
re q̄ nō sūt substātie. ḡ p̄ma ꝓprietas ē insufficiēter assi-
gnata. Sil'r posset argui de scd̄a. q̄ nō conuenit oī sube
eo ꝙ p̄me nō ꝯuenit. Sil'r etiam nō ꝯuenit dr̄ntijs nec
etiā soli substātie cōuenit. quia ꝯuenit ꝓprio. Scd̄o
sic. nulla substātia ē vox. ḡ nulla substātia ꝺcat quale
quid. nec hoc aliquid Pꝫ ꝯn̄a. quia significare ē vocꝫ
ꝯceptus vl' scripture Etiā hec ꝓprietas ꝯuenit indiui
duis accn̄tiū. ḡ nō ꝯuenit soli Tercio sic. in quolibꝫ
genere est vna p̄ma ꝯtrarietas. ḡ substātie est aliquid
ꝯtrariū. Cō firmatur. quia aliqua substātia corrūpit̄
ḡ corrūpitur a suo ꝯtrario. Scd̄o ꝯfirmat̄. q̄r elemēta
sūt ꝯtraria. ḡ. Tercio q̄r ꝯtrarietas in effectib⁹ arguit
ꝯrietatē in caus̄. sꝫ in effectib⁹ sube repitur ꝯrietas. er
go ⁊ in caus̄. Quarto ꝯfirmat̄. q̄r dr̄ñe de genere sube
sūt ꝯrie. Et vltra si in genere sube ē ꝯrietas suba susci
piet magis ⁊ minus. eo ꝙ ille ꝓprietates ꝶ se ꝯcomitā
tur. Quarto sic. oē susceptibile ꝯrioꝝ ē corruptibile
et mutabile. sed aliq̄ sube sūt imutabiles ⁊ incorrupti-
biles. ḡ aliq̄ substātie nō sūt susceptibiles ꝯrioꝝ. Mi
nor pꝫ de celo ⁊ de substātijs incorporeis. Et ꝯfirmat̄
q̄r hec ꝓprietas nō ꝯuenit secūdis substātijs. eo ꝙ scd̄a
substātia nō ē vna ⁊ eadē numero

In opposi tū est ph̄s in textu. Pro so
lutōe istius q̄stionis soluē
de sunt quattuor questio-
nes minus p̄ncipales

Prima questio. Vtrū p̄ma ꝓprietas sube
sit a ph̄o ꝯueniēter assignata Pro
cui⁹ solutōe Attēde p̄mo ꝙ are
sto. ꝑ nō eē in subiecto intelligit ꝓprietatē affirmatiuaꝫ
que est hec. Cōe est oīni substātie reponibili in p̄dica-
mēto eē ēs ꝑ se sic ꝙ nō sit ī altero tanꝙ in subiecto. De⁹
em̄ ⁊ chimera nec sūt entia per se nec in p̄dicamēto re-

ponūtur. Attēde secūdo ꝙ scīa capitur dupl'r. vno mō general'r. ꝑ eo scꝫ qḋ est ens ꝑ se. ⁊ illo mō qḋlibꝫ reponibile in p̄dicamēto substātie. siue directe siue indirecte. siue ꝑ se. siue reductiue posset dici substātia Alio mō spēalit' capit' pro eo qḋ ē ꝑ se reponibile in p̄dicamēto substātie. siue de quo substātia in abstracto p̄dicat'. Vñ substātia equiuoce dr̄ de ēte ꝑ se ⁊ de ꝑncipijs ētis ꝑ se. vñ hec ꝓprietas ē ꝓpria q̄rto mō si capiat' suba gn̄alit'. nō aūt si capiat' spēalit'. sicut hic accipit eā Aresto.

Attēde tercō. ꝙ ꝑtes substātie sūt triplices. quedaꝫ sūt eēntiales. sicut materia ⁊ forma Alie sūt quidditatiue. sicut gen⁹ ⁊ drña. q̄ constituūt q̇dditatē spēi. Alie ꝟo sūt quātitatiue. ⁊ sūt ꝑtes dimēsionū includētes. q̄ ꝯstituūt substātiā extrīsece. Attēde quarto. ꝙ al'r ꝑs ē in toto ⁊ accn̄s in subiecto. Nā ꝑs exn̄s in toto accipit actū ⁊ rōem a toto. qui q̇dē actus ē a forma. Et similr opatō eius quā hꝫ ꝭm formā. sicut oculi est videre radicis alimētū trahere. ⁊ folij fructū a caumate defedere. ⁊ manus op⁹ practici intellcūs ꝑficere. Hec āt ꝑtes facere nō possūt. qn̄ a toto abscise sūt. ⁊ iō non nominātur talib⁹ noibus. nisi eq̇uoce. Sic aūt accn̄s nō ē in subiecto. sicut ꝑs. sꝫ subiectū accn̄tis est ēs in se cōpletū ⁊ totuꝫ. ⁊ accn̄s pt ita bn̄ inherere alteri subiecto manēte noīe ⁊ rōe. sicut illi cui inheret. Est g̊ ali⁹ modus eēntial'r in quo accn̄s est in subiecto. ⁊ quo ꝑs ē in toto. sicut pꝫ in q̄rto phisicoꝝ.

Dic primo Q꞉ ꝑ̇ma ꝓprietas substātie est ꝓpria q̄rto mō substātie. si substātia capiatur general'r. eo ꝙ cōuenit omi ⁊ soli substātie ⁊ ita. g̊ ē ꝓpria substātie accepte in suꝑpōe simplici. ⁊ cōis si capiatur in suꝑpōe ꝑsonali Dic secūdo ꝙ drña substātialis ē substātial' general'r accipiendo substātiā. Pꝫ q̇a ex nō substātijs nō fit substātia ꝑ̇mo phisicoꝝ. ex genere āt ⁊ drña ꝯstituitur spēs in genere substātie Dic t'cio ꝙ ꝑtess eēntiales sūt substātie. capiēdo substātiaꝫ ꝑ̇mo mō Pꝫ primo sic. q꞉ nō substātia nō est ꝑ̇or substātia. eo ꝙ substātia est ꝑ̇mū ēs septimo metaphisice. sed oīs pars eēntialis ꝑ̇or est eo cui⁹ est ꝑs. eo ꝙ ꝑ̇ncipiū et cā ē ꝑ̇us naturalit' cāto. g̊ ⁊c. Scḋo sic. nihil ꝑtinet ad q̇dditatem substātie nisi substātia. sed ꝑtes eēntiales ꝑtinēt ad eēntiam substātie. igitur. Tercio sic. diuisum debet p̄dicari de mēbris diuidētib⁹. substātia aūt dicit' in materiā formā. ⁊ i id qḋ ē ex his. 2° de aīa Quarto pꝫ ex autoritate Aresto. in textu dicētis (Nō vos cōturbēt ⁊c. Dic quarto ꝙ ꝑtes q̄ttitatiue nō sūt substātie nisi general'r capiat' substātia. ⁊ hoc loquēdo de ipsis. vt sūt in toto siue vt ꝑtes st̄. ꝑn̄t tn̄ dici aliquid substātie. pꝫ ex dictis. Nā ipe vt dicit nō subsistūt actual'r. sed potētial'r existunt

Questio secunda

Vtrū in substātia sit ꝯ̄rietas Pro c⁹ solutōe nota ꝙ ꝯ̄rietas capit' tripl'r. vno° ꝓ ꝑ̇uatiue oppositis. sicut capit' in ꝑ̇mo phisicoꝝ. Alio° capit' ꝓ repugnātia duarū formaꝝ positiuaꝝ in quocūqꝫ genere. Tercio° capit' ꝓ repugnātia duaꝝ formaꝝ actiuaꝝ ⁊ passiuaruꝫ sub eodem genere positaꝝ. q̄ maxime a seinuicē distāt ⁊ eidē susceptibili vicissim inst' ab eo dēqꝫ se expellūt. ⁊ illi ꝯ̄rietati ꝯueniūt ꝯditōes ēca tex'⁹ assigte

Dic Breuiter ꝙ in substātia repit' ꝯ̄rietas prio ⁊ 2° accepta. eo ꝙ ibi est repugnātia habit⁹ ⁊ ꝑ̇uatōis. ⁊ sil'r drñarū oppositaꝝ. Sꝫ nō tercio°. eo ꝙ substātie nō sūt forme actiue ⁊ passiue adinuicē. licꝫ aūt Auicēna videat' dicere ꝙ ignis ⁊ aq̄ ꝯ̄riāt' ꝭm substātiā. ex h̄ tn̄ nō sequit' ꝙ in substātia sit ꝯ̄rietas ꝓprie dicta. Et si dicat' ꝙ oīe qḋ corrūpit' a suo ꝯtrario corrūpit'. sicut habet' ex ꝑ̇mo celi. substātia aūt corrūpit' hꝫ g̊ cōtrariū. Dic ꝙ substātia ꝑ accn̄s corrūpit'. videlꝫ rōe ꝑ̇marū q̄litatū. vl' ꝯcede ꝙ in substātia est ꝯ̄rietas general'r accepta.

Tercia qustio

Vtruꝫ substātia hoc ē forma substātial' suscipiat magis ⁊ min⁹. Pro cui⁹ solutōe Attēde ꝑ̇mo ꝙ ad illaꝫ questionē r̄ndent aliqui ꝙ nō. eo ꝙ oīs drña adueniēs rei ꝯstitute ineē eēntiali ei⁹ est accn̄s Si aūt forma substātialis suscipet magis ⁊ min⁹. hoc eēt ꝑ tales drñtias siue gradus. g̊ illi eēnt accn̄s. ⁊ ꝑ ꝯn̄s forma ꝭm suū eē nō suscipet magis ⁊ min⁹. Scḋo sic. q꞉ oīs drña q̄ ē ineē rei est specifica. Si āt forma suscipet mag' ⁊ min⁹ ꝑ grad⁹ siue drñas. tūc forma intēsior spē differret a forma remissiori qḋ ē falsū. Tercō ꝓbatur autoritate phi dicētis in octauo metha. ꝙ spēs reꝑse hn̄t sicut nūeri ita ꝙ sicut ad numeꝝ nō pt addi vnitas qn̄ variet' species. ita ad spēꝫ nō pt addi drā qn̄ ipa variaret' Quarto sic. q꞉ si substātia suscipet mag' ⁊ min⁹ seq̄ret' ꝙ ad ipm possꝫ eē ꝑ se mot⁹. qḋ ē ꝯ̄ Ar'. q̇nto phisicoꝝ. Et h̄ dr̄ Ar'. ꝙ substātia nō suscipit mag' neqꝫ min⁹. igit' ⁊c Pro solutōe istaꝝ rōnū ⁊ veritatis manifestatōe Attēde 1°. ꝙ grad⁹ nō ē aliud nisi quedā portō ꝑfectōnal' ipius forme extra q̇dditatē exn̄s. ipam tn̄ includēs coicidēs cū ea in idē eēntial'r ⁊ real'r inclusa in cōceptu indiuidui vagi vage. ⁊ determīati detmīate. Vñ in ista descriptōe tāgūt' aliq̄ cōditōes req̄site ad gradū. Pria cōditō ē ꝙ grad⁹ ē q̄dā portō ꝑfectional'. q꞉ forma specifica de se ē illimitata hn̄s quā dā totalitatē siue intēsiuā q̄ttitatē. cui⁹ q̄ttitatis iste grad⁹ portio ē. Scḋa cōditō ꝙ sit extra cōceptū q̇dditatīū ⁊ specificū forme. quia si eēt de cōceptu q̇dditatio. tūc vbicūqꝫ repiretur forma. ibi ⁊ oēs gradus forme repirent'. qḋ ē falsū Tercia cōditio ē. ꝙ grad⁹ includat formā. pꝫ q꞉ in quolibet gradu saluaret' rō forme. qḋ nō essꝫ nisi eā includeret. Quarta cōditō ē. ꝙ gradus est idē eēntial'r ⁊ real'r ipi forme. si eīm nō. tūc possꝫ repiri forma sine omi gradu. qḋ ē falsū Et si arguat'. grad⁹ pt separi a forma et etiā aduenit forme post eē ei⁹ cōpletū. g̊ real'r distinguit' a forma. ⁊ ē accn̄s eius. Negāda ē ꝯn̄a. grad⁹ eīm nō sūt res ⁊ iō nō distinguūt' ab aliq̊ real'r. sꝫ sūt mag' quidē mōi siue portōes reruꝫ. Possꝫ tn̄ dici ꝙ oēs gradus in forma st̄ vna res int' se q̄ttuis rōe disticti. sꝫ ḋ h̄ postea dicet' Attēde 3° ꝙ duplices st̄ grad⁹. q̇dē sūt forme specifice eēntial'r ⁊ specifice distiguētes. ⁊ illi vocāt' grad⁹ q̇dditatiui de q̄b⁹ nō loq̄mur in ꝓposito Alij ꝟo sūt gradus idiuiduales cōtenti in latitudine forme specifice de q̄bus data ē diffinitō Attēde q̄rto ꝙ ꝭm aliq̊s substātie tres sūt mōi. q̄ꝝ ꝑ̇mus ē eē ꝑ se. ⁊ non in alio. q̄ ē formal'r negatiu⁹. Scḋa ē substare accn̄tib⁹ q̄ ē positiu⁹. Tercius āt ē subsistere ꝑ se q̄ nō ē real'. sꝫ solū ratōnis. eo ꝙ eiusdem ad seipm nō ē real' relatō Et ex h̄ inferūt talē distictōem. ꝙ substātiā suscipe mag' ⁊ minus pt itelligi dupl'r. vno° q̄stū ad ei⁹ ꝓpriū moduꝫ eēndi. q̄ ē eē ꝑ se. ⁊ nō in alio. ⁊ sic substātia nō suscipit

magis neq; min⁹. nec infra eādē spēm. nec in diuers̄ h3 latitudinē graduū. ⁊ sic itelligit̄ dictū Aresto. in textu et multa alia dicta p hoꝝ. q̄ hoc sonare videnṫ. Alio° q̄tū ad substratū huic mō eēndi. ⁊ sic subā bñ pt susci pere magis ⁊ min⁹

Dic p̄mo Q; substātia q̄tū ad gradus specificos nō suscipit mag; neq; min⁹. h̄ pbāt q̄tuoꝛ rōes supius adducte Dic scdo. q subā q̄tū ad ꝓpriū modū eēndi p se nō suscipit magis neq; min⁹. eo q q̄libet substātia eq̄l'r est ens p se. ita q nō ē in alio subiectiue Dic tercio q substantia quo ad grad⁹ īdiuiduales suscipit mag; ⁊ min⁹. P3 q̄drupl'r. p̄mo p articulū pisiēsem. xxiij. q̄ dicit q erroꝛ ē dicere aīam xpi nō esse pfectioꝛē in eēntialib⁹ aīa iude. g̊ sequit̄ q aīma xpi h3 aliq̊s gradus eēntiales q̄s nō h3 aīma iude. ⁊ sil'es gradus possent dari aīe iude. p q̊s ipa intenderet̄ Probat̄ scdo ratōne Frācisci de mar. supponēdo q sic duo coꝛpa naturalia eiusdē spēi ⁊ eiusdē dispōis q̄tum ad oīa excepta sola raritate ⁊ densitate. q̊ꝝ vnū sit duoꝛu3 pedum. ⁊ aliud sit vni⁹ pedis. ⁊ coꝛp⁹ duoꝝ pedū cōdenset̄ quātū ad dimēsiōes eius q̊usq; veniat ad q̄ntitatem vni⁹ pedis. h̄ totū ē possibile Quo supposito arguit̄ sic. oīe coꝛp⁹ ꝑm substātiā excedens aliō manēte eius tota substātia sp excedet ꝑm coꝛp⁹ illud. s3 coꝛpus duoꝝ pedū ꝑm subām excedit coꝛp⁹ vnius pedis. ⁊ ipso ꝯdensato remanet tota substātia ei⁹. g̊ postq̄ erit cōdensatū ⁊ redactū ad q̄titatē vnius pedis. adhuc excedit aliud coꝛp⁹ vnius pedis. ⁊ erit mai⁹ eo. sed nō mai⁹ extēsiue. g̊ nccārio est maius intēsiue. ⁊ p ꝯñs vna substātia erit mag; substātia intēsiue q̄ alia eiusdē spēi. ⁊ sic substātia suscipit mag; ⁊ min⁹. Tercio sic. calidu3 et frigidū intendūt̄ ⁊ remittūtur. g̊ ignis ⁊ aq̄. ꝯña probatur. q̄ꝛ cā naturali sil'r se hñte. cātū sil'r se h3. eo q cā naturalis agit ꝑm vltimū sue potētie. ⁊ sic q̄nto cā naturalis ē pfectioꝛ vl' ipfectioꝛ tāto. effect⁹ erit mag; ⁊ min⁹ pfect⁹. g̊. Quarto sic. id qδ formal'r ⁊ entitatie ptim ē in termino a quo. ⁊ ptim ē in termino ad quē h3 grad⁹ ꝑm q̊s suscipit magis ⁊ minus. s3 sic est de suba. g̊ Maioꝛ p3. q̄ꝛ gradus nō sūt nisi q̄dā ptes pfectōnales Minoꝛ pbat̄ p p̄hm sexto phisicoꝝ dicētem. oē qδ trāsmutatur ptim est in termino a q̊ ⁊ ptim in termīo ad que3 Et dicit ꝯmentatoꝛ h̄ hr̄e veritate3 in q̄tuoꝛ generib⁹ de q̊ꝝ nūero est subā. Dic q̄rto. q nō ē incōueniens ad subām eē motū general'r captū. p3 ex autoritate ia3 allegata ⁊ p diffinitō3 mot⁹ in 3° phisicoꝝ.

Ad rōes alterius opinionis Ad p̄mā dδm ē q licet isti grad⁹ sint accn̄tia. capiēdo accn̄s pro eo qδ ē extraneū. sic capit p̄hs in libro elēchoꝛū. nō tñ st; accn̄tia si capit̄ accn̄s p eo qδ adest ⁊ abest sic capit poꝛ. ⁊ p̄hs in p° thopicoꝝ Ad scdā3 dδ3 q lic3 gradus q̄ sūt specifici siue q̄ddītatiui variēt spēm. nō tñ grad⁹ indiuiduales. Et p h̄ p3 solutō ad terciā. Ad quartam p3 solutō ex dictis

Questio quarta

Utꝝ maxīe ꝓpriū sit substātie cū ipa sit vna ⁊ eadem nūero manēs eē susceptibilē ꝯrioꝝ. p c⁹ solutōe Attēde p̄mo q actu al'r suscipe ꝯria ⁊ mutari de ꝯrio in ꝯrium ꝯuenit p̄mo substātie p̄me ⁊ ex ꝯñti scdē. eo q act⁹ et opatōes sūt singulariū. aptitudo tñ ad suscipiēdum ꝯria p̄mo ꝯuenit scdē substātie. ⁊ scdario p̄me. ⁊ ꝑm h̄ etiā ista ꝓprietas pt eē ꝓpriu3 q̄rto° si susceptibile dicat aptitudinē. vl' p̄mo° si dicat actū. Attēde scdo q substātie ad accn̄s triplex est habitudo. s. potētie ad actu3 cause ad cātum. ⁊ habitudo p̄bētis eis stabilimentū ⁊ occasionē eēndi. Un̄ l3 aliquod accn̄s quodāmō possit hr̄e cātum. nō tñ vnū accn̄s p̄bet alteri stabilimentū siue occasionē existendi. Licet em̄ supficies sit in potentia ad coloꝛes. ⁊ sil'r q̄litates p̄me sint cāe aliaꝝ q̄litatū. nō tñ substāt. s3 bñ sūt illa mediantib⁹ quib⁹ subiectū substat. Un̄ q̄ntitas nō est susceptiua alioꝝ accn̄tiū sensibiliū. nisi ex eo q alia accn̄tia p̄supponūt q̄ntitatē īherere subiecto an̄q̄ ipa inhereāt. Et p hoc p3 solutō argumenti. quo etiā vult pbāre q̄ntitatē esse substātiā ex eo q accn̄s suscipit accn̄tia ꝯria. h̄ em̄ falsū est Attende 3° q circa instātias q̄s facit p̄hs q aliter veritas et falsitas st; in re voce vl' scriptura ⁊ intellectu. nō em̄ sūt in voce. nisi sicut in signo ⁊ in re sicut in cā siue fundamento. Jn intellectu vero sicut in termīo. Un̄ nō loquit̄ hic de veritate fūdamētali. q̄ est ꝟitas in re. s3 formali. que est ꝯformitas rei ad intellectū. que quidē cōformitas est in intellectu obiectiue. q̄ reflectit se sup̄ suum actum. ꝯpando illū ad obiectū. ⁊ illa reflectō consistit in hoc q ītellect⁹ ꝯgnoscit suū actū eē sil'em vl' dissimilē ipi obiecto. ⁊ ista ꝯformitas nō est aliq̄ q̄litas absoluta. nec etiā respectiua realis. s3 solū rōis. eo q non ꝯsurgit circūscripto ope intellect⁹ Attēde q̄rto q cū dicit p̄hs oꝛōem nō suscipe ꝯria p sui mutatōem intelligit q ipa nō suscipit ꝯria nisi aliq̊d aliud p̄us mutet̄ et aliq̊d aliud p̄us suscipiat ꝯria. nō aūt sic est in substātia. q̄ suscipiēdo ꝯria nō p̄requirit mutatōem alicuius p̄cedentis. Un̄ p̄hs nō negat oīmodam mutatōe3 ab ipa oꝛōe que nūc est vera nūc falsa. sicut nec ab albedine. q̄ nūc est sil'is. nūc dissil'is. s3 vult q illa mutatio nō est p̄mo nec oꝛiginal'r in ipa oꝛōe. s3 in re. Un̄ nō videt̄ possibile transire de ꝯdictoꝛio in ꝯtradictoꝛiū sine mutatione.

Dic p̄mo Q; eē subiectū accn̄tiu3 est maxīe ꝓpriū substātie. p3 q̄ꝛ ꝑm Auicennā subiectū ē ēs in se cōpletū qδ alteri p̄bet occasiō3 existēdi. nihil aūt h̄ facit nisi subā Dic scdo q hec ꝓprietas maxīe cōuenit p̄me substātie. ⁊ scdario scdē. eo q suscipe ꝯria generari ⁊ coꝛrūpi ⁊c. sūt act⁹ q̄ p̄ncipal'r cōueniūt suppositis Et si arguas cōtra h̄. q̄ꝛ de⁹ ⁊ angeli ⁊ coꝛpa celestia nō suscipiūt ꝯria. g̊ ⁊c Dico ꝯcedēdo q de⁹ nō suscipit cōtraria. nec ipe est substātia. s3 sup substātiam. L3 aūt angeli nō suscipiūt cōtraria aliq̄ δ facto. sunt tñ susceptibiles cōtrarioꝝ. eo q aliq̄ angeli boni fci st; mali. Lic3 āt coꝛpa celestia ꝑm cōmētatoꝛē in de subā oꝛbis nō suscipiūt cōtraria coꝛruptīa. pñt tñ suscipe cōtraria pfectīa. aliq̄ em̄ ps celi est rara ⁊ alia densa. Nā ꝑm eū stella est dēsioꝛ ps sui oꝛbis. Dic t̄cio. q oꝛō ⁊ opinio pñt suscipe cōtraria respectiua. sic st; ꝟm ⁊ fl̄m eadē de cā q̄ albedo suscipit cōtraria. vtputa sil'itudinem vel dissil'itudinē. nec h̄ e est cōtra p̄h3 Dic q̄rto q licet ꝟitas fūdamental' sit entitas real'. nō tñ ꝟitas formal'. p3 q̄ꝛ illa est in compōe ⁊ diuisione nr̄i intellect⁹ cōpantis suū actū ad obiectū. ⁊ illa ꝟitas nō est subiectiue in ītellectu. s3 solū obiectiue. s3 est subiectīe in re hñte esse cognitū S3 cōtra p̄dicta arguit̄ q̄drupl'r p̄mo sic. potentia ītellectīa ⁊ volitīa ꝑm p̄hos st; accn̄a

et tñ pñt suscipe ꝯria. ğ nō sola substantia est subiectū ꝯtrarioꝝ. Scđa ps añtis pꝫ. qꝛ possūt recipe iusticiaꝫ et iniusticiā. sciam ꝛ errorē Scđo sic. ignis ꝛ aq̄ sunt subē. ꝛ tñ nō pñt suscipe ꝯtraria. ğ ꝛc Scđa ps añt; pꝫ qꝛ ignis nō pt trāsire de caliditate in frigiditatem. nec aq̄ de humiditate in siccitatē. Rñdet Boetius in cō/mēto. ꝙ caliditas ē de substātia ignis. ꝛ humiditas đ suba aque Nec dicūꝰ ꝯrie q̄litates simplr. sed q̄litates substātiales. Et hoc idem videꝰ dicere Pe. h. sic in sūmulis patuit Sꝫ ꝯ. qđ vni est accñs nulli est substātia. pmo phisicoꝝ. caliditas āt ē accñs aque calefacte. ğ nō est đ substātia ignis Terº sic. nulla ꝓpō vocal' est ꝟa. ğ male đꝛ ꝙ ꝟitas ē in orōe tanq̄ꝫ in signo. Añs pꝫ Tū pmo. qꝛ orō vocal' nō est eo. ꝙ nulle eiꝰ ptes st; qñ eñ subiectū est. pdicatū nō est nec copula. ğ. Tū 2º. qa si eēt ꝟa vl' h eēt qñ subiectū pferꝰ. l' qñ pdicatū l' copula sꝫ neutꝝ hoꝝ est dđm. sicut de se pꝫ. igiꝰ. Tū tcio. qꝛ seq̄reꝰ ꝙ postq̄ꝫ aliq̄s dixit veꝝ posset nūq̄ꝫ dixisse veꝝ. et postq̄ꝫ aliq̄s dixit mendatiū posset nūq̄ꝫ dixisse men/dacīū. sed h est īpossibile. ğ Cōseq̄ntia pꝫ. qꝛ postq̄ꝫ aliq̄s ꝓtulit istaꝫ verā. hō ē in sua libertate. ꝛ stati addat asinus. ex quo ꝟitas ꝓpōis dependet ex ꝯpleta ꝟcatōe ꝓpōis pt nūq̄ꝫ dixisse ꝟm. pꝰq̄ꝫ eñ q̄s ꝓtulit. stati addat asinus erit vera. ꝛ sic postq̄ꝫ dixit mēdaciū. pt nūq̄ꝫ dixisse mendaciū Tū q̄rto. ꝓpōes vocales ꝟcāt ad placitū et aliud ꝟcant in vna ydeomate q̄ꝫ in alia. ğ q̄cunq̄ꝫ ꝓ/pō ē ꝟa in vno ydeomate poterit esse falsa ꝛ īpossibilis in alio. ꝛ sic tota biblia scripta vl' ꝓlata posset esse falsa

Quarto sic. veritas ꝓpōis nihil ē. ğ nulla ꝓpō đꝛ ꝟa vl' falsa. Añs pꝫ. qꝛ si esset aliq̄d q̄ūocūq̄ꝫ ī intellectu vl' ꝓpōe exñs. seq̄reꝰ pmo ꝙ ꝑ motū digiti mei possē mutare oēs angelos. Pꝫ ꝯña. qꝛ. qꝛ ista est ꝟa digitꝰ meꝰ q̄escit. ꝛ ꝑ motū digiti mei huiꝰ ꝓpōis veritas corrūpitur et causaꝰ in ea falsitas. tal' āt ꝓpō est in mente āgeli Seq̄reꝰ 2º ꝙ musca valās posset alterare oēs āgelos ꝛ animā xpi. sꝫ h ē absurdū. ğ. ꝯña pꝫ sicut pus. Seq̄reꝰ tercio ꝙ esset aliq̄ res alia a deo quā deꝰ nō posset facere. Pꝫ ꝯña. nā ista ꝓpō aliq̄d creaꝰ a deo de nouo pt eē falsa. ista falsitas ē aliq̄d distinctū a ꝓpōe qđ deꝰ nō pt creare. si eñ cāret eam. iā ꝓpō esset ꝟa. eo ꝙ aliq̄d de nouo creaꝰ. Sequereꝰ q̄rto ꝙ duo ꝯdictoria essent sil' ꝟa Pꝫ ꝯña. nā ista ꝓpō nihil cāꝰ a đo pōt esse ꝟa. ponaꝰ ğ ꝙ sit ꝟa. sua veritas erit aliq̄d distinctū ab ea. vel ğ illđ cāꝰ a deo vl' nō. si nō sequiꝰ incōueniens qđ pus. si sic. ğ aliquid cāꝰ a deo sic ille due erūt ꝟe. nihil causaꝰ a đo. aliq̄d cāꝰ a deo

Ad argumēta Ad pm dico ꝙ potētia ītellectiua ꝛ volitia nō st; accñā ipius aīe. sꝫ sūt realiꝰ eedē ipi aīe. de q̄ patebit in libro de aīa Ad scđꝫ dđm ē ꝙ ignis ꝛ aq̄ st; susceptibiles ꝯrioꝝ. lꝫ ignis nū/q̄ꝫ possit naturalr esse frigidꝰ. neq̄ꝫ aq̄ sicca. videꝰ tñ ꝙ ex rōib⁹ formalib⁹ ipoꝝ h eis nō repugnet. Et sic lꝫ nō possūt suscipe ꝯria humiditatis ꝛ caliditatis sūt tñ apti nati suscipe illa vl' alia. Et cū đꝛ ꝙ caliditas ē de substātia ignis. h videꝰ salua reuerētia Boetij nō eē verū sicut ex argumto patuit Ad 3m negaꝰ añs. Ad pmā ꝓbatōem dđm ꝙ lꝫ vocal' ꝓpō nō sit ens ꝑmanēs neq̄ꝫ ꝑmanētes ptes habeat. ē tñ ēs successiuū. ꝛ suas ptes hꝫ in successione Ad scđam ꝓbatōem dđm ꝙ ꝓpō ē ve/ra nō ꝓ tpe ꝓlatōis vniꝰ ptis. sꝫ ꝓ tpe ꝯpleto ꝓlatōnis. Et ꝑ h pꝫ solutō ad terciū. veritas eñ istiꝰ ꝓpōis. hō ē in sua libertate dīiudicanda ex tpe ꝯpleto ꝛ totali ꝟcato ꝓpōis. Sil'r istius. hō in sua libertate est asinus. vn/de iste ꝓpōes sūt oīno distīcte. eo ꝙ hñt totalia ꝟcata distincta Ad quartū dđm est. ꝙ sicut ꝓpō vocalis ad placitū ꝟcat ꝟm. ita pt ꝟcare falsū. si termini alr impo/nereꝰ ad ꝟcandū Ad q̄rtā rōem pꝫ solutō ex dictis. Nā veritas formal' nō est entitas real'. sꝫ solū ētitas rōnis. que nō ē subiectiue in intellectu. sꝫ solū obiectiē. et iō nō pt alterare intellectū neq̄ꝫ mutare. neq̄ꝫ sibi ꝯueit ꝓprie creatō. Est eñ creatō entis realr exñtis. quale ēē nō est veritas formalis.

Ad argumēta pncipalia Ad pmū đꝛ negando añs. Ad ꝓbatōem aūt đꝛ ꝙ forma subal' non est in subiecto vt h capiꝰ subiectū. capiꝰ enim hic subiectū nō ꝓ quolibet potētiali respcū alteriꝰ. sꝫ ꝓ ēte ꝯpleto in vltio actu nature Ad scđam đꝛ ꝙ phs capit actiuū ꝓ passiuo Nā h aliq̄d ꝟcatur ꝑ nomē pme subē. possꝫ tñ hoc exponi logical'r dđo ꝙ termini pmarū subāꝝ ꝟcant hoc aliq̄d. Ad ꝯfirmatōeꝫ āt pꝫ soluº ex dcis. ꝛ sil'r ad terciā Ad q̄rtā đꝛ ꝙ oēs sube sūt susceptibiles ꝯrioꝝ. ꝛ aliq̄ sūt imutabiles ꝛ incorruptibi/les substātial'r. oēs tñ sūt corruptibiles accñtal'r Et ad ꝯfirmatōem dđm ꝙ lꝫ scđe sube ex suis rōibus. nec habeāt vritatē nūeralem. nec suscipiāt ꝯria. hoc tñ habēt a suis singularib⁹. Ad alia pꝫ solutō ex dictis

Q̄ātitatis alí.

In hoc tercio capitulo determiat Arestoteles de scđo pdicamēto. s. de q̄ꝫtitate. ꝛ diuidiꝰ in du/as ptes pncipales. in pma determiat de q̄ꝫtitate diuisiue Et diuidiꝰ illa ps in q̄ttuor ptes minꝰ pncipales. in pma ponit duas diuisiones q̄ꝫtitatis ꝛ duas subdiuisiones Pria diuisio q̄ tangiꝰ in pncipio ē. Quātitat; aliud cōtinuū aliud discretū. Scđa diuisio q̄ tangiꝰ ibi. et aliud q̄dē est Quātitatis aliud ꝯstat ex ptib⁹ positōnē ad seinuicē hñtib⁹. aliud aūt ex nō hñtib⁹ positōem (Est aūt) ponit pmā subdiuisiōem, videlꝫ diuisiōem q̄ꝫtitatis discrete. q̄ est ꝙ q̄ꝫtitas discreta est vt numerꝰ vl' orō (Cōtinuū vero) Ponit scđam diuisiōem q̄ꝫtitatis ꝯtinue dicēs. ꝙ q̄ꝫtitas cōtinua ē vt linea supficies corpus. ꝛ preꝰ hec locꝰ ꝛ tēpus (Partiū etem) In ista scđa pte declararat istas duas diuisiōes. ꝛ pmo ꝓbat ꝙ nūerꝰ sit q̄ꝫtitas discreta ex eo qꝛ ptes numeri nō co/pulāꝰ ad aliquē tminū cōem. sicut q̄nq̄ꝫ ꝛ q̄nq̄ꝫ ad decē silr tria ꝛ septē. Sūt eñ sp discreta ꝛ sepata ab inuiceꝫ Probat āt de orōe, ex eo ꝙ ꝑ orōem mēsuraꝰ sillaba breuis ꝛ longa Et ne aliq̄s credat ꝙ Arest. h intelligat đ orōe mētali vel scripta subdit (Dico āt cū voce orōem ꝓlatā) Vñ legon in greco idē est ꝙ orō in latino. ꝛ conuenit cū orōe q̄ est in mēte ꝛ que est in voce. lꝫ apud la/tinos orō solū in voce repiaꝰ. vt inq̄t Boetius. iō ꝯue/nienꝰ dicit. dico āt cū voce orōem ꝓlatā. excludēdo mētis cogitatōem Q; āt sit q̄ꝫtitas discreta ꝓbat. qꝛ ptes eius q̄ sūt sillabe nō copulāꝰ ad vnū terminū cōem. sed vnaq̄q̄ꝫ est diuisa ab alia. sed ꝙ linea supficies ꝛ corpꝰ sint q̄ntitates ꝯtinue. pꝫ. qꝛ ptes eaꝝ copulātur ad aliquē terminū cōem vt ptes linee ad pūctū ꝛ ptes supficiei ad lineā. ꝛ ptes corpis ad supficiem Q; āt tps sit q̄ꝫtitas ꝯtinua. ꝓbat. qꝛ ptes eius. vt pteritū ꝛ futuꝝ ad psens copulāꝰ. De loco ꝟo ꝓbat. qꝛ ptes loci cōtinent

ſingulas ꝑtes corꝑis.ergo ꝑtes loci copulātur ad eū dē termi/
nū cōem ad quē copulātur ꝑtes corꝑis (Ampliꝰ āt) In
tercia ꝑte reſumit ſcdam diuiſionē ꝗtitatis. dicens ꝙ
ꝗntitatis alia ꝯſtat ex ꝑtibus poſitōem ad ſeinuicē hn̄
tibus. ⁊ alia ex nō hn̄tibꝫ poſitōꝫ. Declarat aūt hāc di
uiſiōem dicēs. ꝙ linea ſuꝑficies corpꝰ ⁊ locus ꝯſtāt ex
ꝑtibus hn̄tibꝫ poſitōem. nūerus ꝟo tp̄s ⁊ orō ex ꝑtibus
nō hn̄tibꝫ poſitōem Primā ꝑtē aūtis ꝓbat. q2 oē illd̄ cō
ſtat ex ꝑtibꝫ hn̄tibꝫ poſitōem. cuiꝰ ſingule ꝑtes ſite ſunt
alicubi. ⁊ cuiꝰ ꝑtes ſt̄ ꝑmanētes ⁊ ꝯtinue. ſꝫ linea ſuꝑfi
cies corpꝰ ⁊ locus ſt̄ hmōi. ⁊ nō numerꝰ nec orō nec tē
pus. ergo Minorē declarat p̄mo de linea. q2 ſingule ꝑtes
linee ſite ſt̄ alicubi. ita ꝙ poſſumꝰ aſſignare d̄ ꝗlibꝫ ꝑ
te vbi ſita ſit. Etiā ꝑtes linee hn̄t poſitōꝫ. ⁊ oſtēdit̄ vbi
vnaqueq3 ꝑs iacet. ⁊ ſilr̄ eſt de ſoliditate. i. corꝑe. ⁊ etiā
de loco. De numero tp̄e ⁊ orōe ꝓbat. q2 ꝗuis ꝑtes tp̄is
⁊ numeri habeāt ad inuicē ordinatōeꝫ quādā. eo ꝙ ali
ꝗd tp̄is eſt p̄us ⁊ aliquid poſterius: Et ſilr̄ p̄us vnum
numerat̄ ꝗ̄ duo. ⁊ duo ꝗ̄ tres. tn̄ iſte ꝑtes nō hn̄t poſi/
tōem. eo ꝙ nō copulātur ad inuicē. ꝑtes ꝟo tp̄is nō ſūt ꝑ
manētes. Et ſilr̄ ꝑtes orōis nō ſt̄ ꝯtinue. nec ꝑmanen/
tes. q2 qd̄ dictū eſt nō p̄t ampliꝰ ſumi. h̄ eſt dictū qd̄ ſe
mel dictū eſt āplius reſumi nō p̄t (Proprie āt quātita
tes) In iſta ꝗrta ꝑte determinat de ꝗntitate ſcḋm acccidēs
et ponit talē ꝯcluſionē. he ſolū ꝗntitates q̄ dicte ſt̄ di/
cūtur ꝓprie ꝗtitates. i. ꝗntitates ꝑ ſe. ⁊ oīa alia a p̄dictꝭ di/
cūtur ꝗntitates ꝑ accn̄s. Quod aūt dicātur ꝗtitates ꝓbāt. q2
illa que dicūtur quāta ſolū ꝑ ꝯꝑatōem vel habitudinem
ad ꝗntitates p̄dictas ſūt ꝗtitates ꝑ accn̄s. ſꝫ oīa ꝗnta
alia a predictꝭ dicūtur ſolū ꝗnta ꝑ ꝯꝑatōem ⁊ habitudi/
nē ad quātitates p̄dictas. ergo Minorē declarat inducti
ue. q2 albū qd̄ eſt quātū ꝑ accn̄s dicit̄ multū. eo ꝙ ſuꝑ/
ficies multa ſit. ⁊ actō dicit̄ longa. eo ꝙ tp̄s in quo fit ē
longū. Et ſilr̄ motus dr̄ lōgus. q2 tēpus mēſurās ipſū
eſt multū. eo ꝙ nullū iſtoꝝ dr̄ ꝑ ꝑ ſe quātū. q2 ſi ꝗs aſſi
gnet quāta ſit actō tp̄e diffiniet. ⁊ aſſignabit eā quātaꝫ
vel hmōi. Et ſi quis aſſignet ꝗntū ſit albū diffiniet ſu/
ꝑficie. quāta em̄ fuerit ſuꝑficies tātū albū eē dico. qua
re ſolū ꝓprie ⁊ ſcḋm ſe ipe ꝗntitates dicūtur q̄ p̄us dicte ſūt
Alie ꝟo nō ſt̄ ꝗntitates niſi ꝑ accn̄s (Ampliꝰ ꝗntita/
ti) In ſcḋa ꝑte iſtiꝰ capituli determīat ph̄s de ꝗtitate
ꝗtum ad eius ꝓprietates. Et diuidit̄ in tres ꝑtes ſcḋm
tres ꝓprietates eiꝰ. p̄maꝫ ponit dicēs. Quātitati nihil
eſt ꝯ̄rium. ⁊ hoc ē manifeſtū in ꝗntitatibꝫ diffinitis. i.
determinatis de quibꝫ iā dictū eſt. Nā bicubito vel ſuꝑ/
ficiei vl̄ alicui taliū nihil eſt ꝯ̄rium (Niſi multa) Po
nit duas inſtantias ꝯ̄ hāc ꝓprietatē. p̄ma eſt. multuꝫ ⁊
paucū ſt̄ ꝯ̄ria. ⁊ etiā magnū ⁊ ꝑuū. ⁊ tn̄ ſt̄ ꝗntitates. ergo
⁊c. (Nihil eſt aūt) Soluit hāc inſtātiā dupl̄r. ſ. tā inte/
rimēdo maiorē ꝗ̄ minorē. Primo ergo ſoluit interimen/
do minorē dicēs. ꝙ nullū eoꝝ eſt ꝗntitas. ſꝫ qd̄libꝫ eoꝝ
eſt ad aliꝗd. Probat. q2 illa que ſt̄ ad aliꝗd nō ſt̄ ꝗn
titates. ſꝫ multū ⁊ paucū. magnū ⁊ ꝑuū ſt̄ ad aliꝗd. ergo
⁊c. Minorē declarat. q2 illa q̄ ſolū dicūtur in ꝯꝑatōne ad
aliud ſt̄ ad aliꝗd. ſꝫ magnū ⁊ ꝑuū. multū ⁊ paucū ſt̄
hmōi. igit̄. Minorē ꝓbāt p̄mo de magno ⁊ ꝑuo. q2 ali
ꝗs mons dr̄ ꝑuus. ⁊ miliū dr̄ magnū. eo ꝙ miliū ſit ma
ius in ſuo genere ⁊ mons ſit minꝰ ſui generis. ſꝫ ſi mag
nū ⁊ ꝑuū dicerent̄ ꝑ ſe ⁊ nō in ꝯꝑatōne ad aliud. nunꝗ̄
mons diceret̄ ꝑuꝰ ⁊ miliū magnū (Rurſus in vico) de
clarat h̄ ideꝫ de multo ⁊ pauco. q2 nos dicimꝰ plures
hoīes eē in vico ⁊ paucos in ciuitate. cuꝫ tn̄ in ciuitate
ſint multo plures Et ſilr̄ dicimus eē multos in domo
et paucos in theatro. ſꝫ h̄ nunꝗ̄ diceremꝰ ſi mltū ⁊ pau/
cū dicerent̄ ſcḋm ſe. ⁊ nō in cōꝑatōe ad aliud. ergo ⁊c. Et ſic
p3 ꝙ ꝗuis bicubitū tricubitū ⁊ vnūqd̄q3 taliū ſcḋm ſe ēt ꝗn
titatē. tn̄ magnū ⁊ ꝑuū nō ſcḋm ſe ſūt ꝗtitatē. ſꝫ magꝭ ad ali/
quid. eo ꝙ dicūtur ſolū in ꝯꝑatōe ad alia (Ampliꝰ ſiue
aliꝗs) Ph̄s ſoluit p̄dictā obiectōem ꝑ intemptōeꝫ ma
iorꝭ. dicēs ꝙ ſiue aliꝗs ꝯcedat eas eē ꝗtitates ſiue nō. tn̄
nihil eſt eis ꝯ̄rium. ⁊ h̄ ꝓbat duplici rōe. Prima rō eſt
oſtēſiua qua ſic arguit. in ill̄ que ſt̄ ad aliꝗd nō eſt ꝯ̄/
rietas. ſꝫ magnū ⁊ ꝑuū multū ⁊ paucū ſt̄ hmōi. ergo Se
cūda rō eſt rō ducens ad impoſſibile. Nā ſi magnuꝫ ⁊
ꝑuū multū ⁊ paucū eēnt ꝯ̄ria. ſequeret̄ p̄mo ꝙ ꝯ̄ria ſil̄
eēnt in eodē. Sequeret̄ ſcḋo. ꝙ idē eēt ſibiip̄i ꝯ̄riū Pri/
ma ꝯn̄a p3. q2 aliꝗd dr̄ magnū reſpectu vniꝰ. ⁊ ꝑuū reſ
pectu alterius. ergo ſi magnū ⁊ ꝑuū ſūt ꝯ̄ria in eodē ſil̄
et eodeꝫ tp̄e ꝯtraria erūt. Quod āt hoc ſit īpoſſibile ꝓbat
q2 ſi duo ꝯtraria poſſent ſil̄ eidē ineē maxīe videtur ꝙ
poſſent ineſſe p̄me ſubſtātie. q2 ipſa eſt maxime ſuſcep/
tiua ꝯtrarioꝝ. ſꝫ hoc nō . q2 ꝗuis oīs hō ſit ſuſcepti
uꝰ ꝯ̄rioꝝ. nullus tn̄ p̄t ſil̄ ⁊ ſemel eē albꝰ ⁊ niger. aut ſa
nus ⁊ eger. Quod aūt ſcḋm incōueniēs ſequit̄ p3. q2 ſi pre
dicta ſūt ꝯtraria. tūc idē ſt̄ magnū ⁊ ꝑuū. ⁊ idē erit ſi/
biip̄i ꝯtrariū (Maxime aū videt̄) Ponit ſcḋam inſtā/
tiā. q̄ eſt . locus eſt ꝗtitas. ſicut dictū eſt. ⁊ tn̄ locꝰ ſurſū
et locus deorſū ꝯtrariant̄. ſicut p3 ꝑ diffinitōem ꝯtra/
rioꝝ. Cōtraria em̄ ſt̄ que ſub eodē genere poſita ſūt ⁊
maxīe a ſeiuicē diſtāt. hāc āt inſtātiā nō ſoluit Videt̄
tn̄ eā ſoluere Boetius ⁊ Simpliciꝰ dicēdo ꝙ ſurſuꝫ ⁊
deorſū nō ſt̄ abſoluta ſꝫ reſpectiua. neq3 ſt̄ locꝰ. ſꝫ ali/
ꝗd loci. ſicut ⁊ ip̄m ꝗn̄ non eſt tp̄s ſed reſpectꝰ a tp̄e in
re tp̄ali derelictꝰ (Sed nō videt̄) Ponit ſcḋam ꝓprieta
tē. q̄ talis eſt ꝙ ꝗntitas nō ſuſcipit magis nec minꝰ. ꝓ
bat inductiue. q2 bicubitū nō dicit̄ magꝭ ⁊ minꝰ bicu/
bitū. nec etꝭ tricubitū. nec numerꝰ dr̄ ſcḋm magꝭ ⁊ minꝰ
nec triāgulus nec ꝗdrāgulus. vt aliꝗ nō dicūtur eē magꝭ
tria ꝗ̄ alia. ⁊ magis ꝗnq3 ꝗ̄ alia. nec vnū tp̄s magis ⁊
minus tp̄s ꝗ̄ aliud. ⁊ ſilr̄ de orōe ⁊ alijs ꝗntitatibꝫ (Pro
priū āt maxime) Ponit terciam ꝓprietatē ꝗntitatis. q̄ eſt
ꝙ maxime ꝓpriuꝫ. id eſt proprie ꝓprium ſit quantitati
ſcḋm eam equale vel inequale dici. Quod autem hec ꝓprie/
tas conueniat cuilibet quātitati. ꝓbat inductiue. quia
corpus dicitur equale vl̄ inequale. et numerus dicitur
equalis vel inequalis. et ſic de alijs quātitatibꝫ. Quod āt
conueniat ſoli quantitati. ꝓbat. quia aliqua alia q̄ non
ſt̄ quantitates non dicant̄ equalia vel inequalia. q2 af
fectō ⁊ diſpō non dicit̄ equalis ⁊ inequalis. ſed magis
ſimilis. Similiter album non dicit̄ equale ⁊ inequale
ſed ſimile. ⁊ ideo proprium eſt quātitati equale vl̄ in/
equale dici. Circa hunc textum Attende primo. ꙗ
ſicut refert Simplicius ꝙ architas poſt predicamen/
tum ſubſtantie ordinauit predicamentum qualitatis
ec ꝙ ꝑ ſenſibiles qualitates deuenimus in noticiā ſub
ſtantiarum corporalium ⁊ incorporalium. ⁊ etiaꝫ in ꝗ/
libet ſubſtantia qualitas reperitur. quantitas vero in
ſubſtantijs ſpiritualibus reperiri non poteſt. Areſto/
teles quideꝫ poſt predicamentum ſubſtantie immedi
ate ordinauit predicamentum quātitatis. Cuiꝰ cau/
ſas aſſignat Boetius im cōmento ſic dicens. poſt ſub
ſtantie tractatum. cur de quantitate potius ꝗ̄ de ꝗli/

tate ꝓposuerit hanc causam est ꝙ oīa quecunqꝫ sīt si mul in numerum cadūt. oīs eñ res aut vna aut plu res vnuin vero ⁊ plures quantitates simul colliguntur sed non omnis res aliquam suscipit qu alitatem. ipsa eñ materia sub qūātitatis quidez principio cadit qđ est vnum. sub qualitate vero minime Alia cā oīe eñ corpus vt sic tribus dimēsionibus constat. longitudi ne. latitudine. ⁊ altitudine. i. ꝓfunditate. vt vero sit cū qualitate erit albū aut nigrum. sed prius est eē corpꝰ. post vero album aut nigrū. Alia cā. quia q̄ntitas plu ra habꝫ substātie silīa ꝙ qualitates. nā quātitati ꝯue nit nihil eē ꝯtrarium. nec suscipe magis ⁊ minus qđ q̄ litati nō conuenit Attende secūdo ꝙ aresto. dicit in neutro genere ꝙ quātitatis aliud ꝯtinuum aliud dis cretū ad denotandū eētialem dr̄iam mēbroꝝ istiꝰ di uisionis. qual' nō repitur inter spēs ipius q̄litatis Nā aliud in neutro genere denotat eētialē dr̄iam. Vnđ subintelligendū est in ꝑdicta diuisione genus subalter nū vt ita dicat̄. aliud genus subalternū q̄ntitatis ē con tinuū ⁊ aliud discretum. Vl' sic. aliud mēbrū diuisio nis est cōtinuū ⁊ aliud dsscretū. Vtrū aūt illa mēbra sint dr̄ie eētiales vel solū circūloquant̄ eētiales dr̄n tias non est curandam. vtrunqꝫ eñ probabiliter dici potest. eo ꝙ paucas habemus essentiales differentias que sunt nominate proprijs nominibꝰ. sicut in libro di uisionum Boetius videtur innuere Attende tercō ꝙ in predicta diuisione quantitatis. diuisum ponitur in singulari numero ⁊ non in plurali ad denotandum ꝙ quantitas est vnum genus generalissimum vniuo cū ad oīa sua inferiora sub eo contenta. Si eñ posuis set in plurali numero dicēdo quantitatū. tūc aliquis posset credere quātitatē nō esse vnū genus. sꝫ duo gene ra. quoꝝ vnū correspōderet discrete quātitati. ⁊ aliud ꝯtinue Vñ lꝫ cōiter grāmatici diuisū ponant in pl'ali numero ꝓpter mēbrorum diuersitatem. logici tamē at tendentes diuisi vnitatem ipm ponūt in singulari nu mero Attende quarto ꝙ Aresto. nō declarat mem bra scđe diuisionis anteqꝫ subdiuidet mēbra ꝑme diui sionis. eo ꝙ habere positōem in ꝑtibus accidit quāti tati continue quo ad aliq̄s suas spēs. ⁊ quo ad aliq̄s nō habere positōnem solun conuenit quantitati discre te. ⁊ non conuenit ei habere positōnem. ideo cōueniēter anteqꝫ membra diuisionis declarat quātitatem conti nuam ⁊ discretam subdiuidit. Et si forte petas quare hic non determinat de puncto ⁊ vno. Dico ꝙ hec non sīt q̄ntitates. sꝫ bñ termini vl' ꝑncipia q̄ntitatū

Questio quinta est

Vtrum diuisiones. spēs. ⁊ ꝓprietates secundi generis quod est quātitas sint a pħo conuenienter assignate Arguit̄ ꝑmo ꝯ suppositū. nā q̄ntitas nō est genꝰ genera lissimū. ꝗ ⁊c. Añs pꝫ Tū ꝑmo. q̄ ꝑdicat̄ denoīatie de suis spēbꝫ. nullū āt genꝰ denoīatiue de suis spēbꝫ ꝑdica tur. Tū scđo. q̄ hꝫ aliq̄d añ se. s. subam Tū 3°. q̄ spe cies debēt eē coeq̄ue sub genere. numerꝰ āt ꝓm Boetiū in ꝑmo arisme. ꝑor est ipo ꝯtinuo ꝗ Tū q̄rto. q̄ q̄nti tas nō distinguit̄ real'r a suba. ꝗ nō est scđm genꝰ gene ralissimū. añs ꝓbabit̄ in q̄rta q̄stione Scđo sic. q̄nti tas nō ē vnū gn̄alissimū. ꝗ nō est generalissimū Añs pꝫ Tū ꝑmo. q̄ in q̄libet genere vno ē vnū ꝑmū ⁊ minimū qđ est metꝝ ⁊ mensura oīm alioꝝ de illo genere. sed in genere quātitatis sūt duo ꝑma ⁊ minima. scꝫ punctus in continuis ⁊ vnitas in discretis. Tū secundo. q̄ qđ libet genus debet hr̄e tm̄ vnū denoīatiuū ⁊ vnū modū ꝑdicādi de ꝑma substātia. sꝫ q̄ntitas nō hꝫ vnū denoīa tiuū sed duo. s. quantū ⁊ quotū. ꝗ. Tū tercio. q̄ omne genꝰ vnū dꝫ habere vnā rōem ꝑmam. q̄ equal'r ꝯpetit oībus sub illo genere exn̄tibꝫ. q̄ntitas aut talē rōꝫ nō habet. quia si eēt aliqua talis. vl' eēt ratō mēsure vl' rō diuisibilitatis. nullū aūt illorūꝫ est dicendum Nō eñ rō mensure quia ipa ꝑus competit quantitati discrete teqꝫ continue. sicut pꝫ ꝑ cōmētatorem decimo metha. Nec rō diuisibilitatis. quia ipa prius conuenit quāti tati continue qꝫ discrete. eo ꝙ nūerus cāt̄ ex diuisiōe cō tinui tercō phisicoꝝ. Tū q̄rto. q̄ vniꝰ generꝭ dꝫ eē vna diuisio. quātitatꝭ āt sūt pl'es diuisiōes. ꝗ ⁊c. Maior pꝫ ꝑ Boetiū in libro diuisionū dicētē ꝙ oīs diuisio gene rꝭ fit ꝑ dr̄ias oppositas Tercō sic. nūerꝰ ⁊ orō nō sūt spēs q̄ntitatis discrete ab inuicē distincte. ꝗ male enūe rant̄. Añs pꝫ Tū ꝑmo. q̄ nulla ē orō nisi vocalis mēta lis vl' scripta. nulla āt tal' est q̄ntitas. ꝗ. De orōe in mē te ⁊ scripto de se notū est. De vocali ꝓo pꝫ ex hoc ꝙ ipa est q̄litas sensibil'. Tū scđo. q̄ breue ⁊ lōgū sūt dr̄ie q̄n titatis ꝯtinue. sꝫ ꝓm illas mēsurat̄ orō sicut in textu pꝫ ꝗ orō est q̄ntitas ꝯtinua. Et dato ꝙ eēt q̄ntitas discreta nō videt̄ ꝙ in aliquo differat a nūero. Tū tercō. q̄ nu merꝰ nō est q̄ntitas ex eo ꝙ ꝯponit̄ ex nō q̄ntis ex qui bꝫ nō fit quātū. ꝗ. Añs ꝓbat̄. q̄ sic ex nō substātijs non fit suba. ita nec ex nō q̄ntis fit q̄ntitas. nūerus āt ꝯpo nit̄ ex vnitatibꝫ. q̄ nec sūt quāte nec quātitates. Tū q̄r to. q̄ nullū trāscendēs est spēs q̄ntitatis discrete. nūerꝰ āt est trāscēdēs. eo ꝙ repit̄ in deo ⁊ intelligētijs Quar to sic. linea sūꝑficies corpꝰ tēpus ⁊ locꝰ nō sīt spēs q̄nti tatis ꝯtinue ab inuicē distincte. ꝗ male assignāt̄ spēs di stincte. Añs pꝫ Tū p° de linea ⁊ sūꝑficie. q̄a oē accn̄s hꝫ aliqđ subiectū sibi adequatū. sꝫ nec linea nec sūꝑfi cies sīt hmōi. ꝗ nō sīt accn̄tia. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec spēs q̄ntitatꝭ Minor pꝫ. q̄ nō est dabile aliqđ subiectū qđ nō habe at lōgitudinē. latitudinē ⁊ ꝓfūditatē Tū scđo. q̄ cor pꝰ est spēs sube. ꝗ nō q̄ntitatis Tū tercō. q̄ locꝰ ē sūꝑfi cies ꝓm pħm q̄rto phisicoꝝ. ꝗ nō distinguit̄ a sūꝑficie et ꝓpter hoc etiā pħs q̄nto metha. nō enūerat locū inter spēs q̄ntitatis Tū q̄rto. q̄ ꝓm pħm q̄nto metha. tp̄s est q̄ntitas ꝑ accn̄s. ꝗ nō est spēs q̄ntitatis. ꝓbat̄ ꝯn̄a. q̄a de nulla spē ꝑdicat̄ genꝰ ꝑ accn̄s

In opposi tū arguitur autoritate pħi in textu. Pro solutōne istiꝰ questionis soluēde sunt q̄t tuor questiones.

Prima q̄stio. vtꝝ q̄ntitas sit genꝰ gn̄alissi mū ab alijs distictū. Pro cꝰ solu tōe Attēde p°. ꝙ sicut dictū ē originale distictiuū vꝰ niꝰ ꝑdicamti ab a°. nō est modꝰ ꝑdicandi de ꝑma sub stātiā neqꝫ modꝰ denoīandi ꝑmā subaꝫ. sꝫ est q̄dā mo dꝰ siue rō intrīseca q̄ in ꝑdicamēto sube est ens ꝑ se. in ꝑdicamnto vero q̄ntitatꝭ ꝓm aliq̄s est đ se hr̄e ꝑtes itegra les eo ꝙ ille modꝰ ꝯuenit cuilibet q̄ntitati ⁊ nulli alteri nisi ꝑ quātitatem. ꝓm alios vero est rō mensure. Nam pħs dr̄ orōem eē q̄ntitatē. eo ꝙ est mēsura. Et similiter ꝓm diuersas rōnes mensurandi distinguit spēs ipsius quantitatis. Nam locus ⁊ superficies sunt species di

stricte et h̄ q̄ loc⁹ ē mēsura extrīseca sup̄ficies ꝓo ītnseca
Alij āt dicūt ꝑ p̄dicari in q̄tū ē ꝓp̄ū distictm̄ q̄titatis
ab alijs generalissimis. Vn̄ licet quantitas ſm rem ha
beat vnum modum predicandi. tamē ſm vsum loquē
di habet duos scʒ predicari in q̄tū ſʒ in quot. Sed ſm
regulā q̄ vtit̄ Aresto. in scd̄o topicoꝝ q̄n aliqb⁹ duob⁹
est vnū nomē cōe ⁊ vni illoꝝ est nomē impositū alij ꝓo
nō. tūc ꝑ restrictōem vsualē illd̄ nomē cōe restringit̄ ad
standū precise ꝑ illo sp̄ali cui nō est nomē impositum
Et sic ergo q̄uis q̄tū significat adequatū denoīatiuū
q̄titatis q̄r tamē ipsum est cōe ad denoīatm̄ q̄titatis
discrete cui est nomē impositū scʒ quotū ⁊ denoīatiuū
q̄titatis cōtinue cui nō est nomē impositū ipsum stat
p̄cise ꝑ denoīatio q̄titatis cōtinue. Et licet iste mod⁹
dicēdi doceat distictōem predicamētoꝝ a posteriori ⁊
scd̄e intētionalr̄ captoꝝ. presupponit tamē aliā distinc
tōem a p̄ori. Q̄ aūt illa distinctio nō sit ꝑ rōes mēsurā
di p̄mā subam. p̄bat̄ q̄drupl̄r. Primo sic. q̄r rō mēsure
nō cōuenit cōtinuis nisi in q̄tū ꝑticipāt rōem discreti ⁊
ideo ipsa nō cōuenit equaliter cōtinuis ⁊ discretis igit̄
Secūdo sic. q̄r si sic tūc illd̄ qd̄ maxīe habet rōem men
sure maxime eēt q̄titas ⁊ spēs q̄titatis. sed vnitas max
ime hʒ rōem mēsure vt dicit̄ q̄rto metap̄hice. ḡ ipsa e-
rit maxīe q̄titas ⁊ spēs q̄titatis qd̄ est falsum q̄r ipsa
nō est in genere q̄titatis nisi reductiue. Tercio sic. q̄r
rō mēsure ꝯueīt omī ḡnalissimo eo q̄ in omī ḡnē est v⁹
p̄mū qd̄ est mēsura omniū illi⁹ ḡnis. Quarto sic. q̄r nul
lus respect⁹ eēntial̄r distiguit predicamēta absoluta sʒ
rō mēsure ē respectiua ḡ. Attende scd̄o. q̄ q̄titatis
q̄ttuor sunt passioēs a p̄ho assignate. Pr̄ia passio ē divi
bilitas in ꝑtes eiusdē rōis. q̄tū em̄ ē qd̄ est diuisibile ī ea
q̄ insunt q̄ꝝ singulū natū ē eē hoc aliq̄d ⁊ vnū aliq̄d. id
est natū est diuidi in ꝑtes eiusdē rōis sicut habet̄ q̄nto
metap̄hice capitl̄o de q̄to. Scd̄a est finitas vl̄ infini-
tas de q̄ habet̄ p̄mo p̄hicoꝝ. cū dr̄ q̄ finitū ⁊ īfinitū so-
li quantitati conueniunt. ista autem passio presuppo-
nit p̄mā. Tercia est equale vl̄ inequale de qua superi⁹
dictum est. Quarta vero est ratio mensure de qua ha
betur quinto metaphisice. ⁊ hec etiam presupponit ter
ciam. Nam omnis mensura preintelligitur esse equa-
lis vel inequalis mensurato. Ex hoc em̄ q̄ est equalis
vel inequalis ipsa dicitur mensurare ⁊ non ecōuerso

Attende tercio. q̄ cum dicitur in vnoquoq̄ predi-
camento esse vnum primum quod est metrum ⁊ men-
sura omnium aliorum illius predicamenti hoc non de
bet intelligi nisi de generalissimo totius coordinatio-
nis quod est primum predicatum ⁊ simplicissimum ⁊
ēst mensura omnium que sunt in illo predicamento.
quia de omnibus predicatur in quid tamq̄ genus ea
continens. Non autem debet hoc intelligi de vno mi-
nimo vel perfectissimo sicut est vnitas punctus. vel de
us eo q̄ tunc oporteret in predicamento quātitatis as
signare duo. quorum vnum esset minimum sicut ⁊ ali-
ud. Dicunt tamen aliqui q̄ q̄uis in predicamento q̄
titatis sint duo minima scilicet punctus ⁊ vnitas ta-
men ibi est tantum vnum primum principium ⁊ mini-
mum quod est mensura omnium aliorum. Punctus
enim non est mensura continui eo q̄ tunc aliquotiens
sumptus redderet continuum. et per consequens con-
tinuum esset compositum ex indiuisibilibus. Sed v-
nitas siue vnum est mensura omnium eo q̄ vnum ap-
plicatum alicui parti continui est mensura continui
vt dicitur quarto metaphisice. Dicunt tamen alij q̄
hoc debet intelligi sic q̄ in vnoquoq̄ genere est vna p̄
ma ⁊ simplicissima ⁊ ꝑfectissima spēs q̄ est mensura om
niū alioꝝ de illo genere ⁊ tal̄ est vna in ḡnē q̄titatis. q̄
forte nō est nobis noīata. Vn̄ inter spēs eiusdē ḡnis est
eēntialis ordo ꝑfectōis ⁊ ideo nccāriū est repiri vnā q̄ ē
ꝑfectissima inter alias spēs. Sed doctor subtilis dicit
q̄ h̄ debet intelligi de ḡnē phisico sicut in ḡnē coloris
albedo. ⁊ in ḡnē saporis dulcedo ⁊ illa vocat̄ mēsura nō
ꝑ replicatōem sʒ ſm ꝑfectōem. vl̄ vocat̄ mēsura ꝯgnitō
nis eo q̄ ducit in noticiā oīm alioꝝ q̄ sunt in illo ḡnē.

Attēde q̄rto. q̄ in istis ꝓpōibus linea est q̄nta. nūer⁹
est q̄ttus nō p̄dicat̄ genus denoīatiue de suis spēb⁹ de-
nominatōe extrinseca sed bn̄ denoīatōe intrinseca. non
em̄ ē incōueniens sicut in plib⁹ patuit gen⁹ denoīatiue p̄
dicari de suis spēb⁹ denoīatōe intrīseca. Vn̄ p̄dicte ꝓ-
positōes nō tm̄ valent sicut linea est hn̄s q̄titatē eo q̄
tūc eēnt false. sed valēt tm̄ sicut linea est hn̄s ꝑtes q̄tita
tiuas. siue numer⁹ est diuisibil̄. Dicūt tamē aliq̄ q̄ q̄n
tū nō p̄dicat̄ absolute de linea sicut nec colloratū de al-
bedīe p̄dicat̄. tn̄ de ea p̄dicat̄ vt ē in matia vt ſsus illa
rū ꝓpositionū sit linea est q̄nta id ē res lineata est q̄nta si
ue res numerate sunt quote. Sed hoc minus bene dcm̄
est ex eo q̄ linea abstrahit a subiecto. pro quo de rigore
sermonis supponere non potest

Dic primo. q̄ p̄mū distictiuū q̄titatis ab alijs
p̄dicamētis nō est mod⁹ p̄dicādi. p̄bat̄ q̄-
drupl̄r. Primo sic. q̄r tūc seq̄ret̄ q̄ abstrac-
tū ⁊ cōcretū facerēt duo p̄dicamēta vtputa q̄tū ⁊ q̄ti-
tas hn̄t em̄ aliū ⁊ aliū modū p̄dicādi ꝓpter quē causat̄
falsitas in ꝓpositione. Secūdo sic. q̄r ille diuersus mo-
dus p̄dicādi in diuersis ḡnalissimis ē ꝑ ꝯꝑatōnem ad
subam q̄r cōꝑando ea ad ꝓprias spēs ē p̄dicatō in q̄d. ⁊
sic solū illa q̄ p̄dicant̄ de p̄ma suba erūt p̄dicamēta di
sticta ⁊ talia nō sunt abstracta sed solū cōcreta ⁊ sic q̄le
eēt p̄dicamētū ⁊ nō q̄litas. Tercio sic. si diuersi mōi p̄
dicādi distinguerēt p̄dicamēta. aut h̄ sufficeret. aut cū
hoc req̄ret̄ diuersitas eoꝝ q̄ p̄dicant̄ Si scd̄m dicat̄ tūc
mōi ſndi nō distiguūt realiter p̄dicamēta. nā illd̄ qd̄ p̄
dicat̄ p̄us ē mō p̄dicādi ⁊ ꝑ ꝯn̄s erit aliq̄d p⁹ distiguēs
Quarto sic. q̄r si solū mod⁹ p̄dicādi distiguerʒ p̄dica
mēta ⁊ nō illd̄ qd̄ p̄dicat̄ seq̄ret̄ q̄ ꝓpō negatia in q̄ v⁹
predicamētū negat̄ de alio nō eēt īmediata qd̄ ē ꝯ Ar-
prio posterioꝝ. Pʒ ꝯn̄a. q̄r ꝯ̄itas negatīe ē ex diuersita
te extremoꝝ sicut ꝯ̄itas affirmatīe ex ydēptitate. vbi ḡ
est maior diuersitas ibi verior negatō sed vbi ē diuersi
tas in re maior ē q̄ vbi solū est in mō p̄dicādi. igit̄.
Dic scd̄o. q̄ rō mēsure nō est ꝓpria rō q̄titatis. pʒ ex q̄t
tuor rōnibus p̄us adductis Dic tercio. q̄ diuisibili
tas in ꝑtes eiusdē rōnis nō est essentialis ratio ipsius
q̄titatis per quam distinguitur ab alijs p̄dicamentis
Patet. quia ē passio q̄titatis ꝓpria ipsi q̄titati. sicut p̄
us patuit. Dic quarto. q̄ quantitas est vnum gen⁹
generalissimum habens vnum modum predicandi ⁊
vnā ꝓpriam rōnem distinctam ab alijs modis predi-
cādi alioꝝ predicamētoꝝ. sʒ p̄mo q̄ sit gen⁹ q̄r predica
tur de plib⁹ spē dr̄ntib⁹ scʒ de q̄titate discreta ⁊ ꝯtinua
in eo q̄ q̄d. Si em̄ querat̄ quid est quantitas discreta
vel continua conuenienter rn̄det̄ q̄ est q̄titas Sed q̄
sit generalissimum patet. q̄r nō habet alīd supueniens
gen⁹ sed q̄ sit vnū patʒ. quia habet vnā rationē ſm
quā dicitur de omnibus suis speciebus equaliter illa

autem ratio ponit̃ ab Aresto. quinto metaphisice. scȝ quātū est quod est diuisibile in ea que insunt. quorum singulum natū est esse hoc aliquid id est natum est diuidi in partes eiusdem rationis. ꝙ aūt habeat vnū modum p̄dicandi patet ex dictis. Nam ꝓprius modus p̄dicandi eius est p̄dicari in quantum

Secunda questio ē

Vtrū spēs q̄ntitat' sint a pħo ꝯueniēter assignate. ꝓ cuius solutōe Attēde p̄mo. ꝙ orō a dn̄o Alberto sic describit̃ est forma nūeri adherens ꝑtib' vocis in ꝯtinua ꝓlatōe sibiīuicē succedētib'. n̄ capiēdo eā ꝓ voce scripta vl' cōcepta. sed ꝓ mēsura intrīseca ipius orōis ꝓlate. Vn̄ sicut numer' nō est res nūerata sed ē forma subiectie existēs in reb' nūeratis. ꝑ quā habem' ꝯgnitōem de reb' q̄ sunt. ita orō in opposito nō ē ipa vox ꝓlata sed mēsura ꝑ quā ꝯgnoscit̃ vtrū sillaba sit breuis vl' lōga. Dicūt tn̄ aliq̄ nolētes ponere sup̄fluitatē sine necitate ꝙ orō ꝓlata nō videt̃ habere ꝓ mēsura nisi tp̄s ⁊ nūerū ita ꝙ tēpus mēsurat eā q̄ntū ad duratōem ⁊ nūer' q̄ntū ad multitudinē sillabarū. Ad pħm aūt dicūt ꝙ ipe vt cōiter ī hoc libro nō loq̄t̃ ṡm ꝓpriā opionē sed ṡm opionē famosam sicut videt̃ dicere Auicēna de loco in q̄rto phicorū. Seq̄ndo tn̄ opionē Boetij. dr̄ ē ꝙ orō distīguit̃ a nūero ⁊ tp̄e. A nūero quidē eo ꝙ ipe mēsurat absolute multitudinē sillabarū. Orō aūt mēsurat voces q̄ntū ad extensionē ⁊ duratōem sillabarū. A tp̄e ꝟo differt eo ꝙ tēpus mēsurat motū. orō aūt voces Attēde scd̄o. ꝙ locus ṡm ꝙ ab Aresto. in q̄rto phicorū describit̃ nō ē species q̄ntitatis disticta a sup̄ficie. sed ē vltīa superficies corporis ꝯtinētis immobil' p̄mū. Si tn̄ capiat̃ pro ipa circūscriptōe corꝑis locati a loci circūscriptōe ꝓcedente tūc ē in p̄dicamēto vbi eo ꝙ ē respicit' extrinsec' aduenient ꝓcedēs a locāte ⁊ termiat' ad locatū. Licet autem Aresto. posuerit locum inter spēs q̄ntitatis hoc tn̄ non fecit ṡm ꝓpriā opinionē sed more suo secut' est opionem famosam ātiquorū q̄ dixerūt locū esse spaciū sep̄atū qd̄ terminaret̃ eisdē t̄mis q̄bus terminat̃ corp'. Sed hāc opionē in q̄rto phisicorū iꝓbat. Neq3 ipm inter spēs q̄ntitatis in q̄nto metaphisice enūerat. nō valet aūt rō aliorum qui dicunt ꝙ q2 locus est mēsura extrinseca sup̄ficies vero intrinseca iō specifice distinguunt̃. q2 dictum est prius ꝙ mēsura nō est distictiua p̄dicamēti substantie ⁊ q̄ntitatis Attende tercio. ꝙ licet nulla q̄ntitas ꝑmanēs posset cōponi ex ꝑtib' q̄ nō sunt q̄ntitas tn̄ successiua cuiusmōi est tp̄s bn̄ pōt cōponi ex ꝑtib' q2 vna ē p̄terita ⁊ alia futura. Vn̄ ṡm p̄scianū p̄n̄s tp̄s est cui' ꝑs p̄terijt ꝑs q3 futura est. Et ex h' sequit̃ ꝙ in successiuis nō est incōueiens nō ens ꝯtinuari nō enti. Seq̄tur scd̄o ꝙ nō est incōueniēs aliqd̄ totū eē cui' tn̄ nulla ꝑs ꝑmanet. Nā totus ānus est ⁊ tn̄ null' est dies saltē in ꝑmanētia licet sit in successione. Est āt tp̄s mēsura ipsi' mot' ṡm p̄us ⁊ posteri' q2 motus habet aliquā duratōnē ⁊ ꝯtinuitatē. iō necē ē ꝙ habeat aliq3 mensurā q̄ mensuret̃ ⁊ certificet̃ cōtinuitas ⁊ duratio ei'. Est eñ mensurare q̄ntitatē min' notā ꝑ aliā q̄ntitatē magis notā certificare Attēde q̄rto. ꝙ positō capit̃ tripl'r ṡm Albertum. vno mō accipit̃ vt refert̃ ad illd̄ cui' ē positio ⁊ sic sessio statio pōnes q̄dā dicunt̃. Alio mō accipit̃ positō vt dicit ordinē ꝑtium in loco ⁊ sic ē vnū p̄dicamētum ab alijs p̄dicamentis distinctū Tercio mō capit̃ positō vt dicit ordinē partiū in toto absolute. ⁊ sic ē drn̄a q̄ntitatis de qua loquit̃ pħus in p̄n̄ti diuisione. Vn̄ ad talem positōem tres cōditōes req̄runt̃. Prima cōditō est ꝙ partes sint permanētes. Secūda ꝙ tales partes sint situate in loco totius ṡm ordinem p̄oris ⁊ posterioris. Tercia ꝙ ipe sint cōtinue sic ꝙ copulēt̃ ad aliquē terminum cōem qui sint p̄ncipiū vni' ⁊ finis altius ⁊ ꝓpt defectum illarū cōditionum numer' ⁊ oratō nō habent positionem in suis partib' nec etiā tempus

Dic primo ꝙ si loc' sit spēs q̄ntitatis nō ē tn̄ disticta a superficie. patȝ q2 vna spēs non potest vere p̄dicari de alia specie in abstracto. sup̄ficies aūt vere p̄dicat̃ de loco dicēdo ꝙ loc' est sup̄ficies g° nō suet spēs distincte. Sed cōtra hoc arguit̃ q̄drupliciter. p̄mo sic Aresto. ꝓbat ꝙ ꝑticule loci copulant̃ ad eūdem terminū scȝ ad centrum ad quē copulant̃ ꝑticule corꝑis. Sed manifestū est ꝙ ꝑticule sup̄ficiei ad illum terminū nō copulant̃ g° loc' est distinct' a sup̄ficie. Secūdo sic. oīe ꝑ se diuisibile ē q̄ntitas. loc' aūt est ꝑ se diuisibilis g°. Tercio sic. de quocūq3 p̄dicat̃ ꝓpria passio de illo p̄dicat̃ suū subiectū. de loco aūt p̄dicat̃ eq̄le vl' inequale. g° etiā de loco p̄dicat̃ q̄ntitas Minor patȝ q2 loc' est eq̄lis locato. Quarto sic. q2 loco ꝯuenit rō mensure g° locus ē q̄ntitas. Ad p̄mū dicit̃ ꝙ Aresto. nō loq̄tur ṡm ꝓpriā opionē sicut dc̄m est. Ad scd̄m ꝙ diuisibilitas ⁊ silr̄ eq̄litas nō cōueniūt loco nisi ꝑ accn̄s vtputa gratia sui fundamēti qd̄ est sup̄ficies. ⁊ ꝑ hoc pȝ s° ad terciū. Ad q̄rtū dd̄m est ꝙ ratio mēsure no variat spēs q̄ntitatis eo ꝙ ipa est extrinseca q̄ntitati sicut dictuȝ est

Dic scd̄o. ꝙ orō ē spēs q̄ntitatis distincta a numero patet ex dictis Dic tercio. ꝙ ipa est q̄ntitas ꝑ se a q̄libet alia spē q̄ntitatis disticta. patet autoritate Arestotiles. Sed cōtra h' arguit̃ q̄drupl'r. p̄mo sic. tēp' est numer' g° nō est spēs a nūero distincta. Scd̄o sic. tp̄s ē q̄ntitas ꝑ accn̄s ṡm pħm q̄nto metaphisice. sed de nulla spē p̄dicat̃ genus ꝑ accn̄s igit̃. Tercio sic. tp̄s est q̄ntum per motum. ergo motus est magis quantus. patȝ consequentia. quia ꝓpter quod vnumquodq3 tale ⁊ illud magis ergo motus est magis quātitas q3 tempus Quarto sic. quinto metaphisice enumerat̃ motus inter species quantitatis. ergo species erunt insufficiēter hic enumerate. vel tempus nō erit species quantitatis Ad primū dicit̃ ꝙ in diffinitione tp̄is nō capit̃ numer' ꝓprie sed generaliter vt idem est ꝙ mensura quia tamē tempus mensurat per modum discreti ideo non inconuenienter dicit̃ ꝙ est numerus motus igit̃ ⁊c̄. Ad secūdum dicit̃ ꝙ aliquid esse quantum per accidens dupliciter intelligitur. vno modo formaliter. alio modo effectiue. Unde tempus non est quātitas per accidēs formaliter eo ꝙ per nihil aliud recipit predicationem quantitatis immo quantitas de eo predicatur per se p̄mo. Sed tempus dicit̃ quantum per aliud effectiue q2 habet suam quantitatem effectiue a motu. Ad terciuȝ dicendum ꝙ propositio arestotilis est vera vbi predicatur aliquod vniuocum de causa ⁊ effectu quod natum est recipere magis ⁊ minus ⁊ quando causa est ꝑ se ⁊ essentialis. Unde tempus est quantitas. ⁊ motus non est quantitas. similiter tempus ⁊ motus non recipiunt magis ⁊ minus. Ad quartum posset dici concedendo ꝙ Arestotiles hic insufficienter assignauit species quantitatis. sicut etiaȝ patuit de loco Vl' dicatur

ꝙ motus vt est' quantitas non' est aliquid distinctū a tēpore. sed de h alibi dicet̃ Dic quarto. ꝙ linea supficies corp⁹ et loc⁹ hñt pōem i ꝯtinuo pat3 in textu

Questio tercia Utrū pma ꝓprietas q̄titatis sit a pho ꝯueniēter assignata. ꝓ c⁹solutōe Attēde primo ea que dicta sunt de contrarietate in p̄cedentibus

Attende secūdo. ꝙ magnū ⁊ ꝑuum multū ⁊ paucū possunt accipi dupl'r. vno mō absolute ⁊ sic sunt in p̄dicamēto q̄titatis Alio mō ꝑ respectū ad aliud. ⁊ sic sūt in p̄dicamēto relatōis. Nā numer⁹ est multitudo aggregata ex vnitatib⁹. si aūt multitudo nō eēt q̄titas n̄ posset in abstracto p̄dicari de nūero. sil'r q̄nto metaphisice diuidit̃ q̄titas in magnitudinē ⁊ multitudinē3 q̄ diuisio nō valeret nisi m'titudo ⁊ magnitudo eēnt q̄titates Alio mō possunt accipi ꝑ cōpatōem ad aliō ⁊ sic sunt relatōes. Et hoc idē dicūt alij sub alijs verbis ꝙ magnitudo ⁊ multitudo pñt capi dupl'r. vno mō ꝓ fūdamētis excessus ⁊ sic sunt q̄titates. Alio mō ꝓ ipsis excessib⁹ ⁊ sic sunt relatōes. Et sil'r magnū ⁊ ꝑuū multum ⁊ paucū possunt vno mō accipi vt sunt denoīatiua magnitudis ⁊ multitudis captarū. pmo mō ⁊ sic non sunt ad aliq̄d q⁊ magnū idem ē ꝙ q̄titas magna ⁊ m't̃tum ꝙ multa q̄ntitas. Alio mō vt sunt denomīatiua magnitudinis ⁊ multitudinis captaꝝ secūdo mō ⁊ sic sunt relatiua. Attende tercio. ꝙ locus pōt capi q̄ttuoꝛ modis. vno mō ꝓ corꝑe locāte ⁊ sic ignis dicit̃ eē locus aeris ⁊ aer locus aque ⁊ sic locus ē substantia. Secūdo° sic accipit̃ ꝓ vltio corꝑis ꝯtinēt3. Tercio accipitur ꝓ respcū locātis ad locatū ⁊ sic est vbi actīn. Quarto ꝓ ꝟtute cōseruatiua locati et sic ē q̄litas. Sed circa ꝯñas q̄s facit Aresto. Attēde q̄rto. ꝙ in ista ꝯña q̄ Aresto. sic arguit hoc ē magnū ad h et ꝑuū ad h ergo ē magnū et ꝑuū nō. ꝯmittit̃ ignorātia elenchi. Nā p̄dicamēta affirmatiua sil'r sumpta sequunt̃ ex ipsi sumptis cū detmiatōe nō diminuēte vt bñ seq̄t̃ h est duplū ad a ḡ est duplu3 et h est dimidiū ad b. ḡ est dimidiū ꝑ locu3 a ꝑte in mō ad suū totū. Et sequit̃ vltra ḡ est duplū et dimidiū sed nō sequit̃ ḡ est duplū et nō duplū. imo est ignorātia elenchi Sic sil'r bñ sequit̃. h ē magnū ad a, ⁊ ꝑuu3 ad b. ḡ est magnu3 et ꝑuum. Sed nō sequit̃ ḡ est magnū et nō magnum et ita est in oīb⁹ alijs. in q̄b⁹ p̄dicamēta ꝯtrahunt̃ ꝑ additōem nō diminuētē. oēs eñ tales inferūt affirmatīas s3 n̄ īferūt negatīas sine fallacia

Dic ergo breuiter ad questionē ꝙ m'tū et paucum magnum et ꝑuu3 absolute sumpta nō sunt ꝯ̄ria nec etiā relatiue sumpta eo ꝙ ꝑ cōparatōem ad diuersa pñt eidē īneē sicut p3 i textu. Locus āt sursu3 et deorsu3 q̄rto mō accepti sunt ꝯ̄rij s3 nō sunt q̄titates s3 q̄litates. Si āt accipiant̃ trib⁹ primis mōis n̄ st, ꝯ̄rij eo ꝙ ꝯditōes ꝯ̄rioꝝ eis deficiunt

Questio q̄rta. vtꝝ oīs q̄titas a s̄ba et q̄litate real'r distīguat̃. ꝓ c⁹solutōe Attēde pmo. ꝙ d̄ hac q̄stione sunt āti q̄ discordia phoꝝ. Uñ q̄dā dicunt pmo ꝙ vnitas nō ē aliq̄ foꝛa siue aliq̄ res real'r distincta a re vna qō ꝓbāt sic q⁊ si vnitas q̄ sortes d̄r vn⁹ ē aliq̄ foꝛa distīcta a sorte vl' ipa sic ē i sorte ꝙ ē tota i to° sorte et ꝑs in ꝑte. Nō pmo° q⁊ tūc seq̄ret̃ pmo ꝙ q̄lib3 ꝑs sortis esset vn⁹ hō cū illa vnitas denoīaret q̄lib3 ꝑtem. Seq̄ret̃ scdo ꝙ aliq̄ foꝛa corꝑea eēt idisibil' et eēt ꝭm se totā in plib⁹ subiectis aut in plib⁹ ꝑtib⁹ eiusdem subiecti qō ē ipossibile. Nō scdo° q⁊ si eēt disibil' aut eēt disibil' in ꝑtes eiusdē rōis vl' diuersaꝝ. Si pmū ḡ seq̄t̃ ꝙ si ipsa dideret̃ tūc fierēt m'ti hoīes ⁊ sic socrates poss3 didi in m'tos hoīes. Nō scdm q⁊ tūc nō possent dari q̄lia entia eēnt ꝑtes ille. Scdo dicūt ꝙ nūer⁹ n̄ ē aliq̄ res distincta real'r a reb⁹ nūeratis sic ꝙ sit vna foꝛa ꝑ se vl' vnū accidēs real'r distictū ab ill'. Probant pmo sic. q⁊ positis tribus q̄titatibus cōtinuis siue tribus substātijs corꝑalib⁹ ⁊ oīmi alio circūscripto vere ponit̃ nūer⁹ reru3 ḡ ille nūer⁹ nō realit̃ distiguit̃ ab ipis. Probat̃ aūt añcedēs. pmo sic q⁊ vl' ille tres res sūt distīcte nūero vl' nō si sint tres res distīcte numero ibi erit nūerus ternarius si nō sint distincte numero h est ꝯtra sensum ⁊ expientiam. Nā tūc opteret ꝙ esset vna res nūero qō est manifeste falsum. Scdo sic. nūq̄3 ex aliq̄b⁹ resultat aliq̄ forma absoluta alti⁹ rōis nisi vnū illoꝝ sit act⁹ ⁊ reliquū potētia. sed vna vnitas nō ē poña respectu alti⁹ eo ꝙ oēs sūt eiusdē rōis ḡ ex ill' vnitatib⁹ nō resultat forma absoluta altius rōis ab ipis. ⁊ tñ si nūer⁹ sit res distincta a reb⁹ nūeratis tūc ē alteri⁹ rōis ab vnitatib⁹. q⁊ al's vna vnitas eēt q̄titas discreta sicut vn⁹ nūerus ḡ. Tercio sic. nō videt̃ eē maior rō q̄re aliq̄ duo eiusdē rōis loco ⁊ situ distātia possint facere ꝑ se vnū q̄3 alia duo eiusdē cōnis. Sed duo hoīes destincti loco ⁊ situ sunt eiusdē rōnis ⁊ nō pñt facere vnū. ḡ nec due vnitates. Cōfirmat̃ q⁊ q̄n aliq̄ vnitates ita eēntial'r distīguūt̃ sic alie tūc si aliq̄ nō faciant aliquā vnā rem nec etiā alie sed vnitates duoꝛu3 continuorum ita distinguuntur inter se sicut vnitates duorum angelorum. vnitates autem duorum angelorum non faciunt vnā rem ab eis realiter distinctā ḡ nec vnitates duorum continuorum. Quarto sic. si numerus esset vna res distincta a rebus numeratis sequeretur ꝙ numerus ternarius esset numerus quatternarius ⁊ in quolibet numero essent īfiniti numeri. Tercio ꝙ positis duobus entibus necessario ponerētur mille milia. Quarto ꝙ deus non possit producere vnā entitatem quin produceret infinitas realiter distictas sed ista sunt falsa ⁊ impossibilia ergo. Iste tamen ꝯquētie probantur sic. quia si producatur numerus ternarius ibi erunt tres res realiter distincte ⁊ entitas numeri erit quarta ⁊ per consequens erit numerus quat. ternarius. Et si ponatur vna res cuius vnitas sit distīcta ab illa re tunc erunt due res realiter distincte ⁊ non possunt esse due quin sit numerus binarius. Et si numerus binarius sit res distincta a rebus numeratis. tunc sunt tres res realiter distīcte. ⁊ per consequens est numerus ternarius ⁊ sic in infinitum. Tercio dicunt ꝙ in continuis non sunt ponenda puncta. que sint res indiuisibiles distincte a linea nec linee idiuisibiles distincte a superficie. Nec superficies indiuisibiles distīcte a corpore immo puncta ⁊ linee et supficies nullo modo sunt indiuisibiles. Probant primo sic. quia si puncta in linea essent res indiuisibiles sequerentur duo contradictoria. sc3 ꝙ puncta essent sibijnuicem proxima et non essent sibijnuicem proxima. Prima pars ꝯsequētie patet. quia vbiq̄3 in linea esset punctus. sed vna linea est alteri propīqua et puncto extremo alicui⁹ linee est alia linea propinqua. ergo punctum erit propinquū puncto. Secunda pars patet. quia si puncta essent sibijnuicē ꝓxīa vl' eēnt extra se inuicē. vl' intra se. non pōt dici scdm. q⁊ tunc essent indistincta ꝭm substantiam ⁊ frustra ponerentur. quia mille sic existentia non plus

facerēt ꝙ̄ vnū solū. Nō etiā scḋm qꝛ tūc vnū punctum tangeret alterꝝ. vel ergo ps vnius tāgeret ptem alteri⁹. vel ps vni⁹ tāgeret totū alteri⁹. ⁊ sic pūctum esset res diuisibilis vl' totū tāgeret totū ⁊ sic ipsa eēnt indisticta ſm situ. ⁊ eodē mō posset argui de linea ⁊ supficie. Secūdo sic qꝛ vel eēt substātia ⁊ sic nō qꝛ nulla substātia ē indisibilis nisi substātia intellectual'. vl' eēt accn̄s. et sic nō qꝛ oīe accn̄s habet aliqḋ subiectū pmū et adeqtū sibi vl' ergo subiectū pūcti eēt accn̄s et tūc qrerer sicut prius et esset pcessus in infinitū. vl' eēt suba et sic eēt indisibil' et ꝑ ꝯn̄s incorpea et sic sicut ponūt ifinita pūcta i linea sic oporteret ponere ifinitas lineas et sic ifinitas substātias indisibiles et icorpeas. Tercō sic si linea eēt res indisibilis cōtinēs duas supficies tūc diuidat supficies q̄ disa qrit vtrꝝ ibi sit linea noua aut sit ibi sola prior linea. si est linea noua tūc in disione cuiuscūq3 corpis gn̄abunt infinite linee noue qꝛ diuidūt infinite supficies Si linea prior maneat tūc cū illa nō magis maneat cū vna supficie ꝙ̄ cū alia seqt ꝙ nec remanet vl' remanebit ꝑ se subsistēs vl' remanebit i distictis locis et subiectis qḋ ē impossibile. Cōfirmat qꝛ si diuidat aliqua linea vl' aliquod ꝯtinuū qro vtrꝝ pūcta que termiabunt illas ptes pfuerint aut nō. si nō ergo ꝑ solā disionem cāte sunt noue entitates. si sic seqt ꝙ cū illa prius non distarēt situ et subiecto pūctus erit immediat⁹ pūcto Eodē mō possz argui ex pte vnionis qꝛ ꝑ solā vnionem ptiū alicui⁹ cōtinui vtputa aq̄ nō generat aliq̄ noua res absoluta nec etiā corrūpit. sed si pūctus eēt entitas positiua idisibilis tūc ꝑ solā vnionē generant et ifinite res et ifinite corrūperent scz infinita pūcta. g. Quarto sic oēm rem absolutā distinctā ſm se totā ab alia potest de⁹ pducere sine alia. g si puncta sint res ipiuisibiles realr a se iuicem distincte et a corpibus seqt pmo ꝙ de⁹ posset facere oīa pūcta q̄ sunt in linea esse actu sepata Scḋo seqret ꝙ deus possz pducere lineā sine pūctꝭ ipaz tminātib; Et nūc qrit vtrꝝ sit finita vl' ifinita. nō ifinita qꝛ ipa nō ē maior ꝙ̄ si haberet pūcta tminātia. nec finita qꝛ tūc eēt terminata sine pūctis. et ꝑ ꝯn̄s nō opteret ponere pūcta ad terminādum eā. Seqret tercio ꝙ de⁹ posset facere lineaz eē nō ꝯtinuā qꝛ se destruat oīa pūcta terminātia lineaz vl' g ipa erit adhuc ꝯtinua vl' nō. si nō habet intentuz. si sic. g ad ꝯtinuandū eā nō oz ponere pūctū. Seqret quarto ꝙ deus posset facere lineā diuisam in oēs suas ptes eadem de cā. Quarta ppō est. ꝙ corpeitas tps loc⁹ et oratio nō sunt res distincte a substātia et q̄litate Ptz pmo sic. qꝛ q̄titas corpea nihil aliḋ ē ꝙ̄ res hn̄s ptez extra ptem q̄libet aūt substātia de se habet ptem extra ptē. Et silr aliq̄ qualitates sine aliquo habito habēt ptem extra ptē g nō optet eis supaddere q̄titatē realiter ab ipis distictā. Scḋo sic qn̄ aliq̄ substātia corpea cōdensat. vl' amittit aliq̄ ps vl' nulla. si nulla ps q̄titatꝭ amittat g in cōdensatione q̄ ē mot⁹ ad q̄titatē nō optz ponere aliquā rem distictā a substātia. et ꝑ ꝯn̄s corporeitas nō distinguit ab ea Si aūt aliq̄ pars q̄titatis amittat vl' ergo pars substātie que pdit illam q̄titatez manet sine omni q̄titate. ⁊ h̄ est ꝯtra expientiā. vel adhuc habet ptem q̄titatis ⁊ tūc qrit de illa vtrꝝ sit noua vl' vtrꝝ fuit pexn̄s. Nō potest dici ꝙ sit noua qꝛ cum nō sit maior rō q̄re acqrat noua q̄titas in vna pte ꝙ̄ in alia. sequit ꝙ oēs ptes habebūt nouā q̄titatē ⁊ sic nulla q̄titas q̄ ibi erat remanebit Nec potest dici ꝙ pexistebat qꝛ tūc accn̄s migraret de subiecto in subiectū. Tercio sic. omnem rem absolutā posteriorē alia ⁊ ab ea realiter distinctā pōt deus destruere remanēte priori ⁊ ipsa nō mutata local'r g sequit ꝙ de⁹ poterit destruere q̄titatem substantie corpee. ipa remanēte ⁊ nō mutata local'r Et tūc qrit vtrꝝ sit in loco vl' nō. si nō ergo ē mutata local'r. si sic ergo ipa est corpea eo ꝙ omne qḋ est in loco . ē corporeū. Quarto quia seqret ꝙ substātie corpee possent fieri idiuisibiles sicut angeli ⁊ ꝑ ꝯn̄s essent vere substantie spirituales ipis oīno ſm suā substantiam remanentib; sed hoc est falsum. g. Patz ꝯn̄a. si auferat q̄ntitas a suba corporea. sed de tpe ⁊ loco pbabit in q̄rto phisicorū. Ex istis patet ꝙ nō sunt ponēda pūcta indiuisibilia aut linee aut supficies q̄ sunt entia realia distincta sed solū sunt ponēda ſm imaginatōem. Patet etiaz ꝙ si aliq̄d est pūctum ipm est linea ⁊ si est aliq̄ linea ipsa est supficies. ⁊ si ē aliq̄ supficies ipa est corp⁹. ⁊ sic si ē aliqḋ pūctū ipm ē corp⁹. Ab ill' aūt discordat Buridan⁹ in h̄ ꝙ ponit q̄titates ꝯtinuas real'r a suba ⁊ q̄litate distigui. nulla tn̄ ponēdo idisibilia sicut ē pūctus immo qḋlibz illoꝝ ē disibile queadmodū corp⁹. Sed nūer⁹ ſm eū nō distiguit a reb; nūerat', imo ē real'r ipe res nūerate Attēde scḋo. ꝙ mod⁹ dicēdi alioꝝ philosophoꝝ sil'r stat in q̄ttuor ppōnib;. Pria est in reb; ꝯtinuis ē aliq̄d hn̄s latitudinē indisibile ſm pfūditatē scz supficies. ⁊ aliq̄d hn̄s lōgitudinē indisibilē ſm latitudinē scz linea ⁊ aliq̄d oīno indisibile scz pūct⁹ Hec ppositio pbat q̄ttuor autoritatib; ⁊ q̄ttuor rōib;. prima autoritas ē euclidis sic diffinientis pūctū. Pūct⁹ ē cui⁹ ps nō ē g pūct⁹ ē oīno indisibil'. Scḋa autoritas ē phi q̄nto meta. dicētis qḋ oīno indisibile ſm q̄titatē hn̄s positōez dr pūctū Sil'r i pmo celi dicit ꝙ corp⁹ ē tripliciť disibile. supficies āt dupl'r solū ⁊ linea tm̄ vno. sil'r q̄rto phicoꝝ negat locū eē corp⁹ ⁊ ꝯcedit ipz eē supficiē supficies g n̄ ē corp⁹. Tercia autoritas ē mathēaticoꝝ q̄ describūt lineā dicēdo ꝙ ē lōgitudo sine latitudīe et pfūditate ⁊ supficie q̄ ē latitudo cū lōgitudīe ⁊ sine pfūditate Quarta ē auto. Boetij dicētis in ꝯmēto pūctū eē q̄ddā puissimū qḋ i ptes didi secari ꝙ̄ nō possit ⁊ stati post nl'laq3 res suis tmīs ꝯstat ꝙ circa pūctū linee nō erit ps sz cōis tmin⁹ ptiū. Et h̄ pz maifeste ppositū scz ꝙ pūct⁹ nō ē disibil' sicut corp⁹. neq3 ē ps corpis qḋ tn̄ alij ꝑterue sustinēt. Pria rō. oīs tmin⁹ vltim⁹ ē idisibil' ea pte q̄ tmiat. sz pfūditas siue corpeitas hz tminū vltimū alit' eēt ifinita. Et certū ē ꝙ tmin⁹ pfunditatis hz latitudinē g in reb; ē aliq̄d hn̄s latitudinē sine pfunditate. Maior patz. qꝛ si vltius tmin⁹ ex ea pte q̄ tmiat eē disibil' cū oīe disibile hēat tminū seqret ꝙ vltimus tmin⁹ hrēt tminū vltiorē ⁊ sic nō eēt vltim⁹. Et si dicatur ꝙ nihil idisibile ē vltim⁹ tmin⁹. sed q̄libz ps vltra quā n̄ pcedit corp⁹ ē vlti⁹ tmin⁹ corpis Cōtra poito casu ꝙ mobile moueat sup aliq3 magnitudiez corpeaz q̄ didat i duas ptes ieq̄lis tc q̄libz illaꝝ ptiū ē vlti⁹ tmi⁹ ⁊ extremū magnitudis date. ⁊ tūc seqt ꝙ mobile pri⁹ pueniret ad extre magnitudis ꝙ̄ ad mediū qḋ ē absurdū Tz ꝯn̄a. qꝛ mobile ꝑ trāsita miori pte iā pueīt ad secūdā ptē ⁊ nō puenit ad me magnitudis date. Scḋo sic illḋ ſm qḋ spera tāgit planū ē aliq̄d i re. sz spera tāgit planū ſz pūctū oīno idisibile. g Mior ē demrāta i geometria ⁊ facil'r possz pbari. qꝛ illa ſz q̄ aliq̄ se tāgūt sīt simul adeq̄te ⁊ ꝑ ꝯn̄s sunt eiusdem figure. g si spera tāgeret planum ſm aliquid diuisibile. tunc diuisibilia spere et plani que se tangunt essent eiusdem figure

et per ꝯsequens aliquid esset simul figure plane ⁊ cir/
cularis. Tercio sic. illud qđ est centrū circuli est ali/
quid in re sed punctꝰ omnino indiuisibilꝫ est centrū cir/
culi ergo. Minor patet. qꝛ vel punctꝰ indisibilꝫ est cētrum
circuli vel aliꝰ ꝑuus circulꝰ. si ꝑmū habetur intentū. si secū
dū queritur de centro illiꝰ ꝑui circuli. aut enim est simplici
ter indisibile. ⁊ sic habetur ꝓpositū. aut ē diuisibile sic scꝫ
ꝙ est alius circulꝰ adhuc minor ⁊ tūc iterū q̄ritur de suo
centro ⁊ ꝓceditur in infinitum. sed hoc est impossibile. q̄a
tūc nūq̄ꝫ possꝫ sciri đ aliq̄ pūcto ꝙ eēt cētꝝ circuli ⁊ ꝑ cō
sequēs nō possumꝰ certificari ꝙ in aliq̄ figura linee duc
te a cētro ad circūferentiā sunt eq̄les. ⁊ ita nunq̄ꝫ scire
mus certitudīaliter ꝙ aliq̄d sit circulus vel circularis
figure. Quarto sic ſm phm sexto phicorum continua
sunt quorū vltima sunt vnū sed nō sunt vnū diuisibile
qꝛ tūc nō essent ꝯtinua eo inter ea mediaret aliqđ diui
sibile ergo sunt vnū indiuisibile ⁊ nō aliud q̄ꝫ pūctum li/
nea aūt supficies ergo. Confirmatur. qꝛ aliqua corꝑa pn̄t
se tangere eo ꝙ aliās infra q̄cūq̄ꝫ corpora esset vacuū sꝫ
nō possunt se tangere ſm ꝓfunditatēꝫ eo ꝙ aliās ēsset pe/
netratio dimēsionū ergo illđ ſm quod se tāgunt carꝫ ꝓ
funditate. Ad rōes aūt ꝓbantes ꝑtem oppositam.
dicendū est. ad ꝑmā dicitur negando cōsequētiā ⁊ cōcedi
tur ꝙ si puncta sint sibiinuicē ꝓxima tūc sunt simul situa
liter nec ex hoc seq̄tur ꝙ nō distinguantur ſm substātiaꝫ
q̄ꝫuis nō distinguantur ſm sitū. Cōceditur etiā ꝙ mille sic
existentia nō essent aliq̄d maius q̄ꝫ vnū qꝛ nō facerēt ali
quod ꝯtinuum tamē eēnt plura entitatiue ⁊ essent plures
entitates realiter distincte. Nec ex hoc seq̄tur ꝙ sint fru
stra qꝛ nō ponuntur vt ex eis resultet aliqđ maius siue ali
qđ cōtinuū. Sicut si ponerentur plures āgeli in eodē lo/
co illi nō essent loco distincti nec facerēt aliquod maiꝰ
q̄ꝫ vnus. nō tamē ex hoc sequitur aliq̄d esse frustra aut ꝙ
nō distinguerentur ſm substantiā. Ad scđam dicit ꝙ
illa ꝓpositio est falsa oīe accn̄s habet subiectū sibē ad/
equatū. Nā accn̄s quod est terminus alteriꝰ corporis
non habet subiectū adequatū est enim in eodē in quo est
accidens cuius est terminus ⁊ ideo cū non sit adequa/
tum accidēti nec etiam subiecto. Ad terciam dicitur
ꝙ q̄ꝫuis sit īpossibile ꝙ sint distincte res actu separate
et seorsum existens res tamē nō est impossibile ꝙ sint in
finite actualitate presentie non tamē actu seꝑate sed in
existentes alteri cuiusmodi sunt pūcta terminantia vel
continuantia lineam. Unde si illud argumentum ali
quid concluderet maxime concluderet contra aduer/
sarios istius opinionis ꝙ partes continui non sunt ali
que res qꝛ ſm eos in quolibet cōtinuo sunt infinite par
tes. Ad confirmatōem dicendum ꝙ per diuisionēꝫ
continui generantur noui termini ⁊ per vnionem eorum
puntur. nec est incōueniēs ꝑ vnionem ⁊ diuisionem gene/
rari ⁊ corrumpi infinita puncta ⁊ infinitas lineas ī po
tentia. immo est necessarium. Ad quartam dicitur cō
cedendo ꝙ quantitas est finita vel infinita per se hoc
est sine omni extrinseco alterius generis. non tamen sic
ꝙ non per aliquod intrinsecum eiusdem generis. Et
dicitur vltra ꝙ deus non potest facere lineam sine punc/
to eo ꝙ hoc videtur implicare ꝯdictionem. Nam diffi/
nitum non potest esse sine eo quod est de diffinitione eꝰ
Puncta aūt sunt de diffinitione linee sicut habetur ꝑmo
posteriorum. ⁊ ideo deus nos potest facere punctum si
ne continuo. neq̄ꝫ continuum sine puncto. ⁊ per conse/
quens omnia puncta non possunt esse separata. Unde
si hec ratio concluderet eodem modo concluderet ꝙ
deus posset facere continuum esse diuisuꝫ in omnes su
as partes. cū oēs ille ꝑtes realiter distinguantur quod
tamē nō conceditur ab aduersarijs. Aliter tamen dicit q̄
dam ꝙ illud ꝑncipium est falsum ⁊ implicans contra
dictionem scꝫ ꝙ deus potest omnē rem absolutam ab
alia realiter distinctam facere sine illa re absoluta sic ꝙ
faciat eam sine omni tali. Non enim potest deus facere
substantiam corpoream sine omni q̄ꝫtitate. ⁊ nec q̄ꝫtitatē
sine omni figura. nec albedinem sine omni gradu albe
dinis. ⁊ sic deus non potest facere lineam sine puncto
nec punctum sine puncto q̄ꝫuis possit facere ꝙ linea sit
sine hoc puncto ⁊ illo diuisim. Et si arguatur. omne
illud potest deꝰ facere coniunctim ⁊ simul. quod natu/
ra pt̄ facere successiue sed natura pt̄ facere lineā sine hoc
puncto ⁊ illo diuisim ergo deꝰ hꝰ potest facere ꝯiunctiꝫ
Respondetur ꝙ assumptum est falsum. qꝛ natura potest
facere ꝙ alterū cōtradictoriorū sit verū absq̄ꝫ ꝟitate
illius cōtradictorij ⁊ istius diuisim ⁊ tamē deus nō po
test hoc facere cōiunctim. Vel dicatur ꝙ deus pt̄ facere
lineā sine pūctis ipam terminātibꝫ. ⁊ tūc ista linea non
est termiata nec finita neq̄ꝫ infinita positiue siue extēsi/
ue est tn̄ in infinitū extēsa. sed ē infinita negatiue ⁊ ꝑua
tiue qꝛ nō est finita sed apta nata finiri. Secunda ꝓpō
quelibet magnitudo siue q̄ꝫtitas corporea est res distic
ta realiter a substātia ⁊ q̄litate ita scꝫ ꝙ substantia q̄n/
ta non est sua q̄ꝫtitas nec qualitas quanta est sua quan
titas nec sunt plures q̄ꝫtitates corporee realiter distinc
te in eodem subiecto quarum vna sit substantia ⁊ alia
albedo. ⁊ alia qualitas ⁊ sic de alijs. immo in vnaqua/
q̄ꝫ substantia corporea est tm̄ vna corpeitas que est re/
aliter distincta a substantia ⁊ albedine ⁊ alijs accn̄tibꝫ
ꝑ quā materia ⁊ forma ⁊ totū cōpositū ⁊ etiā omnia ac
cidentia eius dicuntur q̄nta. Probatur quadruplici auto
ritate ⁊ q̄ttuor rōibus. Prima est phi ꝑmo phorum di
centis. Si substātia ⁊ q̄ntitas sunt. duo sunt (Et pau
lo post) Si sola substātia eēt nō eēt magnitudo. ⁊ ibi
dem ratio finiti ⁊ infiniti q̄ꝫtitati cōgruit. Scđa autori
tas. ē eiusdem in q̄nto metaphisice dicentis. ꝙ vnū ī q̄ꝫ
titate facit eq̄le ⁊ vnū in q̄litate facit sile. vnū āt in sub/
stantia facit idem. Et decimo metaphisice. ꝙ mensu/
ra ꝑmo debetur q̄ꝫtitati ⁊ alijs scꝫ substātie ⁊ q̄litati rōne
ipiꝰ q̄ꝫtitatꝭ. et septio eiusdē q̄ꝫtū est ꝑ se diuisibile alia
vero ꝑ accn̄s. Tercio ꝓbatur autoritate cōmētatoris qui
dicit in de substātia orbis ꝙ dimēsiones in terminate p̄
cedunt formam in materia sed terminate sequūtur. Et
q̄rto phisicoꝝ. ꝙ q̄ꝫtitas nō ē de ꝟtutibꝫ actiuꝭ. et ꝑio
eiusdē oīa p̄dicamēta dicuntur eē in suba sicut ī subiecto
et ibidē indiuidua alioꝝ p̄dicamētoꝝ existūt in īdiui/
duis substātie. et octauo eiusdē inter oīa accn̄tia q̄nti/
tas immediatius inheret substātie. Quarta autoritas
est augustini in libro de trinitate dicentis ꝙ in vnaq̄q̄ꝫ
substātia corꝑea aliud est suba aliud est q̄ꝫtitas aliud
relatio et aliud qualitas. Prima ratio ſm philosophū
primo posteriorum. omnis ꝓpositio est immediata in q̄
negatur vnum generalissimuꝫ ab alio sicut sunt nulla
substantia est q̄ꝫtitas. nulla q̄ꝫtitas est q̄litas sed oīs ꝓ/
pō immediata aut ē in toto vera aut in toto fl̄a sed ille
non sunt in toto false ergo sunt in toto vere. Secūdo
sic qꝛ sequeretur ꝙ in aliquo casu aliquid moueretur ⁊
tamē nō haberet se aliter nunc q̄ꝫ prius sed ꝯsequens ē
manifeste falsum. ergo. ꝯn̄a patet quia posito ꝙ oēs

creature pter vnū bipedale sint annihilate si illud rare
fiat ipm mouet ꝛ tñ nō se habet aliter nūc q̄ prius .eo
ꝙ nō se habet aliter extrinsece q2 q̄dlibet extrinsecū est
annihilatum .nec intrinsece dicat ipm se habere aliter
ſm magnitudinē pꝰ habēdo minorē ꝛ postea maiorē. g̊.
Tercio sic. ꝙ tunc omis motꝰ ad q̄ttitatē eēt motꝰ ad
substātiā. sed ꝯñs est fl'z .g̊.ꝯña pz. q2 in motu ad q̄
titatē aut acq̄rit aliq̄d aut deꝑdit, aut nihil acquirit
nec ꝺꝑdit Nō nihil q2 oīs motꝰ aut ē deꝑditiuꝰ aut ac
q̄sitiuꝰ. Si aliq̄d vl' g̊ illō ē suba ꝛ sic erit motꝰ ad sub
stantiā vl' nō ꝛ sic q̄ttitas nō est substantia .Quarto sic
in sacramento altaris est q̄ttitas sine substantia g̊ q̄tti/
tas realiter distinguit a substantia. Et si dicas ꝙ licet
illa q̄ttitas sit distincta a substātia nō est tñ distincta a
qualitate. Cōtra q2 tūc seq̄ret ꝙ in eodē corꝑe eēnt plu
res q̄ttitates ꝛ ꝑ ꝯñs penetratio dimēsionū que apud
phos est impossibil' Sed cōtra h̄ arguit p̄mo sic. nō
est ponēda pluralitas sine nccitate. Sed oia pñt eque
bñ saluare nō ponendo q̄ttitatē distingui a re q̄nta si/
cut ponēdo eā distingui g̊. Secūdo sic. aut tal' q̄ttitas
circūscripta suba est intrinsece extēsa vl' nō Si nō ergo
nō facit subam extēsam. si sic vl' ipa ē extēsa se ipa vel ꝑ
aliq̄d aliō Si se ipa g̊ eodē mō potuit dici ꝺ substātia
si ꝑ aliud erit ꝓcessus in īfinitū. Tercio sic. q2 si sic q̄rit
vtꝝ deus possit seꝑare albedinē existentē in sorte ipsa
habēre ꝑtem extra ꝑtem sicut quando erit in subiecto
et etiā ipō sorte habēre ꝑtem extra ꝑtē sicut prius habe/
bat. Si dicat ꝙ sic tūc seq̄tur vnū manifestū impossibi
le scz ꝙ eadē q̄ttitas ē in diuersis locis. Si dicat ꝙ nō
īmo ad hoc ꝙ sic esset oporteret eē aliā q̄ttitatē albedis
seꝑate ꝛ aliā subiecti. tūc seq̄tur ꝙ deus nō potest seꝑa
re albedinē a suo subiecto nisi faceret eā aut suū sbiectū
indiuisibile. Quarto sic. q2 seq̄ret ꝙ ꝑ seꝑatōem cuius/
cūq3 albedis a sua q̄ttitate ipa efficeret infinita intēsi/
ue sed ꝯñs est falsum. g̊. patz ꝯña. q2 albedo p̄us in sub
iecto extēsa habebat infinitas ꝑtes. querit ergo vtꝝ ꝑ
seꝑatōem eius a q̄ttitate oēs fluant in vnū indiuisibile
sine differētia sitꝰ. ꝛ sic ex ipis cōstituet albedo infini/
ta intēsiue. aut vna ꝑs manebit extra aliā sicut priꝰ ꝛ sic
ipa albedo seipa ꝛ nō ꝑ aliq̄d aliud est q̄tta ꝛ habēs ꝑ/
tem extra ꝑtem. Ad p̄mā dicendū. ꝙ q̄ttitas disting
uit a re quāta ad saluandū augmētatōem distinguit
a generatōe ꝛ ad saluandū multas ꝯtradcōnes ꝙ scz
idem inheret ꝛ nō inheret substātie ꝛ idem eēt accñs ꝛ
nō eēt accñs ꝛ multa alia. Ad scdaz dicit ꝙ q̄ttitas
seipā est extensa ꝛ nō ꝑ aliq̄d aliō. nec est sil'e de ea ꝛ de
alijs. q2 q̄ttitas de se ē diuisibil' ꝛ habēs ꝑtem extra ꝑtez
alia ꝓo solū ꝑ accñs ꝛ extrīsece st' diuisibilia Ad t'ciā dr
ꝙ deus nō potest seꝑare albedinē a subiecto vtroq3 pꝰ
seꝑatōnem habēre ꝑtem extra ꝑtem q̄ttitatiue. nisi in v
no illoꝝ ꝓduceret nouā q̄ttitatē. Nec tñ ex hoc sequit
ꝙ deꝰ ñ posset illas seꝑare nisi facerz vm illoꝝ indiuisibile
q2 si nō heberēt ꝑtem extra ꝑtem tamē haberent ꝑtem.
Ad q̄rtā dicit vno mō ꝙ ad intēsionē requirit duplex
vnio. scz vnio graduū inter se ꝛ vnio eoꝝ in sbiecto. Et
hec scda vnio nō esset in illo casu Vl' dicat aliter ꝙ om
nium a nat'a cōstantiū positꝰ est certus terminꝰ. ꝛ ideo
ille albedines vnirent inter se vsq3 ad certū terminū ꝛ
nō vltra. Vl' dicat aliter ꝛ melius ꝙ ille ꝑtes nec mane
rent extra se nec intra se inuicē nec fluerent in vnū. q2 ñ
mutarent localiter sed manēt ibi pñtialiter vbi priꝰ di
mēsional'r ꝛ occupatiē fuerūt Tercia ꝓpō vnitas ē v/
nū ens positiū preter aīam distinguit real'r a substantia
et q̄litate. Probat p̄mo. q2 vnitas est mēsura nūeri sicut
patet ꝑ diffinitōem eius datā a pho. in qua dicit ꝙ nu
merus est m'ltitudo mēsurata vnitate. suba āt vl' q̄litas
nō est hmōi g̊. Scdo patet q2 ſm Aresto. in scdo de aī/
ma vnitas est sensibile ꝑ se distinctū ab alijs sensibilibꝫ
ꝑ se ergo nō est substātia vl' q̄litas. Ad soluendū rōnem
q̄ est cōtra istam ꝓpōem. notanduz est ꝙ dupl'r est vni/
tas q̄dā em̄ est q̄ seq̄tur ad indiuisionem cōtinui ꝛ tal'
dicit vnitas p̄dicamental' ꝛ est p̄ncipiū numeri de p̄di/
camēto q̄ttitatis ꝛ realiter distinguit a re vna. Alia est
q̄ sequit indiuisionem eētie ꝛ tal' dicit vnitas trāscen/
dens ꝛ cōuertit cū ente ꝛ ꝑ eā oīe ens est vnū nec distig
uit realiter ab eo cuius est. Et ideo dicit phs q̄rto me
taphisice. ꝙ nō differt ens ꝛ vnū nisi ſm dcōem reperi/
tam ꝛ tal' vnitas nō est ſm nūerū d e p̄dicamēto q̄ttita/
tis sed est p̄ncipiū numeri transcēdentis q̄ nō real'r di/
stinguit a rebꝫ numeratis. ꝛ hanc distinctōem de vno
siue vnitate ponit expsse cōmentator q̄rto metaphisice
Dicens ꝙ Auicenna fuit in hoc deceptꝰ ꝙ non distig
uebat inter vnū qō cōuertit cū ente ꝛ vnū qō est in gñe
q̄ttitatis Ad rōem ergo factā ꝯtra istā ꝓpōem in pri
mo dicto alterius opīonis. Dōm est ꝙ vnitas est acci/
dens indiuisibile ꝛ recipit in subiecto diuisibili q2 cuz
in illo recipit indiuisibiliter ꝛ non diuisibiliter. ideo ñ
est diuisibil' ad diffinitōem eius ꝛ est tota in toto acci/
piēdo tom kathegreumatice ñ ē tñ toꝰ in q̄libꝫ ꝑte. nec ē
tiā ꝑs in ꝑte. Posset tamē aliter dici ꝙ aliq̄d ē indiuisi
bile dupl'r. vno mō q2 nō habet ꝑtem sicut deus ꝛ sic v/
nitas nō est indiuisibil'. Alio mō aliq̄d dicit īdiuisibi/
le q2 nō potest diuidi partibꝫ remanētibꝫ. ꝛ sic aīa sensi/
tiua est īdiuisibil' q2 ꝑ diuisionē eiꝰ ꝑtes corrūpunt. ꝛ si
militer vnitas est indiuisibilis q2 diuisione facta nō ē
amplius vnitas sed dualitas. Quarta ꝓpō. Nume
rus est forma accidētaliter distincta a rebꝫ numerat'
ꝓbat q̄drupl'r p̄mo autoritate phi q̄nto metaphice. dicē
tis. bis tria nō sunt sex. sed si numerus eēt vnitates vel
res numerate bis tria essent sex g̊. Secūdo. q2 ſm phm
in scdo de aīa numerus est sensibile ꝑ se. sed substantie
numerate nō sunt sensibiles nisi ꝑ accidens g̊ sube nūe/
rate nō sunt numerus. Tercio q2 nisi sic tūc numerꝰ nō
esset res distīcta a magnitudine qō est cōtra phm in se
cūdo de aīa vbi dicit ꝙ magnitudo ꝛ numerus sunt di
uersa sensibilia ꝑ se. Quarto q2 illa sunt realiter distīc/
ta. quoꝝ vnū corrūpit altero manēte eo ꝙ impossibile ē
idem corrūpi ꝛ manere. Sed vnitis duabꝫ magnitu/
dinibꝫ ille adhuc manēt ꝛ nō numerꝰ earū q2 amplius
nō sunt due sed vna g̊. Sed cōtra hoc arguit q̄dru
plicit. p̄mo autoritate cōmentatoris q̄rto phisicoꝝ di/
centis ꝙ mens facit numerū in subiecto p̄parato g̊ nu/
merus est forma accidental' p̄ter aīam distincta a rebꝰ
numeratis. Secūdo q2 ſm phm q̄rto metaphisice mē/
sura vocū est vox, magnitudinis magnitudo . vnitatū
vnitas, sed nō numeroꝝ numerꝰ. ꝛ tamē si nūerus esset
res distincta a rebꝫ numeratis .sicut magnitudo a re
magna non videt causa q̄re numerus nō esset mēsura
numeroꝝ sicut magnitudo est mensura magnitudis g̊
Tercio sic. q2 forma distinguit ad distinctōem mat'ie
ergo est tanta diuersitas in materia sicut in vnitatibꝫ
vel rebꝫ numerat'. ꝛ ꝑ ꝯñs sicut res nūerate nō sunt ali
quid vnū sic etiā nec numerus ipa rū. Quarto sic. seq̄
ret ꝙ agens in omi actōe sua facit tot entia. quot prius

erant.sed ꝯ̄ñs est falsum.ergo ꝛc.Cõsequẽtia patz.qꝛ
vno ꝓducto ꝓducit̃ binariꝰ eiꝰ.ꝗ̃ a quolibet ente pro
ducuntur tot binarij quot p̓us erant entia Sequeret̃
etiã ꝙ agens naturale posset producere formã absolu/
tã in quacũꝗ distãtia. Nã si agens naturale ꝓduce/
ret aliquã vnitatẽ.tũc cũ quocũꝗ alio vno etiã in q̊
cũꝗ loco ꝓduceret binariũ Ad primã instantiam
dicit̃ ꝙ numerꝰ accipit̃ duplicit̃. Unoᵒ ꝑ q̃titate dis
creta q̃ causat̃ ex diuisione ꝯtinui. ꝛ dicit̃ numerꝰ cõ/
tinuoꝝ. ꝛ talẽ numeꝝ nõ facit aĩa. Alio mõ ꝑ numero
trãscendente q̃ dicit̃ numerus eẽntiaꝝ. ꝛ tali numero
numerant̃ ꝑtes existẽtes in ꝯtinuo. sic sunt ꝑtes linee
Nã inter ꝑtes linee nõ est aliq̃ diuisio ꝯtinuitatis si/
ue numerꝰ p̄dicamentalis.sed solũ est diuisio essentie
siue entitatis ꝛ numerꝰ trãscendẽs. ꝛ aĩa facit ibi dis/
cretõem q̃ntitatiuã.ita ꝙ ꝯmẽtatoꝛ vult dicere. ꝙ ibi
p̄ter aĩam nõ est numerꝰ q̃titatiuꝰ.sꝫ aĩa facit ibi dis/
cretionẽ q̃titatis Ad scd̃m dicit̃ ꝙ q̇ntuplex ẽ men
sura. Quedã em̃ est mẽsura ꝑfectõis. ꝛ sic p̄ma cã est
mensura oĩm. qꝛ ꝑ accessum ꝛ recessum ab ipsa mẽsu/
rat̃ ꝑfectio cuiuslibet entis. Scd̃a est mẽsura durati
onis. vt tp̄s. Tercia est mẽsura p̄cisionis. ꝛ sic oĩs cã
est mensura ꝓprij cãti. Et sic dicit̃ q̇nto methaphi. ꝙ
sensibile est mẽsura sensus. Quarta est mẽsura q̃tita
tis. de q̃ est ad ꝓpositũ. Et illa est duplex. Quedã em̃
est mẽsura adeq̃tõis q̃ adeq̃te notificat q̃titatem ali/
quã. vt vna vlna pãni aliaꝫ vlnã. Alia est mẽsura re/
plicatõis q̃ multotiẽs accepta reddit q̃titatẽ alteriꝰ
vt vlna decies replicata mẽsurat pãnũ decẽ vlnaruꝫ.
Et de hac mẽsura dicit ph̃s ꝙ debꝫ eẽ minima. ꝛ hoc
intelligendũ est in ꝯparatõe ad mẽsuratũ. vnitas ꝗ̃ est
mẽsura vl̃is numeroꝝ ꝑ replicatiõem. qꝛ ipa aliq̃tiẽs
replicata reddit oẽm numeꝝ. nulliꝰ tñ numeri ẽ men
sura ꝑ adeq̃tõem. binariꝰ aũt bñ est mẽsura q̃ternarij
vel senarij ꝑ replicatõem. et vnꝰ binariꝰ bñ est mẽsu/
ra alteriꝰ ꝑ adeq̃tõem. tñ numerꝰ non est vl̃r mẽsura
oĩm nũeroꝝ. et h̃ vult dicere ph̃s. binariꝰ em̃ nõ men
surat̃ alio numero. sed solũ vnitate. Rõ aũt dissilitu/
dinis in magnitudine et numero est. qꝛ oĩ magnitudi
ne data est dare minorẽ. scꝫ eiꝰ medietatẽ. sed nõ oĩ
numero Ad terciũ dicit̃. ꝙ est tanta diuersitas loci
et sitꝰ in binario sicut in duabꝫ vnitatibꝫ. sed nõ diuer
sitas numeralis. due em̃ vnitates sunt due numero. qꝛ
diuidunt̃ in plura ꝯsil̃ia. sed binariꝰ est vnꝰ numero
qꝛ nõ p̄t diuidi in plura ꝯsil̃ia Forma aũt distinctõe
extrinseca distinguit̃ ad distinctõem materie. sed non
distinctõe intrinseca. qꝛ si forma nũꝗ esset in materia.
nõ tñ esset minꝰ intrinsece distincta ab alia q̃ qñ ma/
terie ꝯiũgit̃ Ad q̃rtum dicit̃ ꝙ nõ est incõueniẽs ꝙ
agens in oĩ actõe q̃ ꝓducit aliq̇d cõtinuũ ꝓducat tot
binarios q̊t p̓us erant entia ꝯtinua. non tñ ꝓducit tot
entia q̊t p̓us erant. qꝛ numerꝰ alioꝝ entiũ nõ est res di
stincta ab illis Et si arguat̃ ꝙ illi numeri sũt ꝯpa
rabiles ad inuicẽ. eo ꝙ q̃ternariꝰ intelligentiaꝝ ẽ ma/
ioꝛ q̃ ternariꝰ ꝯtinuoꝝ. ꝗ̊ illi numeri sunt eiusdẽ spẽi
et numerꝰ dicit̃ vniuoce de illis. Dicit̃ ꝙ nõ oꝫ cõpa/
rata eẽ eadẽ spẽ. sed sufficit ꝙ illud ĩ q̃ fit ꝯparatio sit
vniꝰ spẽi. Dicit̃ vltra ꝙ q̃uis in hñtibꝫ ꝯtrariũ ĩpossi
bile est actõem naturalẽ ꝓcedere ad q̃tamcũꝗ distã
tiã. ꝓpter cõtrariũ impediens. tñ in illis in q̇bꝫ nulla ẽ
ꝯtrarietas p̄t fieri actio ad totã distantiã mũdi. sicut
pꝫ de lumine. sic etiã est de numero. cui nihil est ꝯtra/
riuꝫ Sed ad rõnes scd̃i dicti alteriꝰ opinionis. ad
primã negat̃ añs. nam si ponãtur tria ꝯtinua et seclu/
dant̃ oẽs alie res ab illis. nõ ponit̃ numerꝰ p̄dicamen
talis solũ. q̃uis ponat̃ numerꝰ transcendens. et sic in
tali casu sunt tres res realiter distĩcte. sed tñ numerꝰ
ternariꝰ ipsaꝝ non est realit̃ distinctꝰ ab ipsis Ad
scd̃am dicit̃ cõiter ꝙ vna vnitas est in potẽtia ad ali/
am. posset tñ dici ꝙ illud non hꝫ veritatẽ in discretis.
Ad terciã dicit̃ negãdo añs. nisi oĩa illa sint eius/
dem rõnis. q̃uis aũt duo sint eiusdeꝫ rõnis et etiã due
vnitates. tñ duo hoĩes et duo vnitates simul nõ sunt
eiusdẽ rõnis Ad q̃rtuꝫ dicit̃ negãdo illas ꝯ̄ñas. qꝛ
numerꝰ nõ dicit̃ vnꝰ. aut etiã vnitas vna vnitate pre
dicamentali. sed tm̃ trãscẽdẽti. Et ideo vnitates ꝛ nu
meri nõ numerant̃ numero p̄dicamẽtali. sed solũ trã/
scendenti. qui nõ est distinctꝰ realit̃ a rebꝫ numeratis.
et ideo ibi est statꝰ. Et si queras q̃ est forma nume/
ri. Cõiter rñdet̃ ꝙ est vltima vnitas. sed hoc non ẽ ve
rũ. sicut alibi probabit̃. Et dicẽdũ ꝙ illa q̃stio nulla
est. sicut illa q̃ quereret̃ q̃ est forma albedinis. Unde
numerꝰ est forma. sꝫ forme nõ est forma. Sed si q̃ras
ꝑ quid numerꝰ dicit̃ vnꝰ. Dico primo ꝙ numerꝰ dici
p̄t vnꝰ indiuidualit̃. sicut homo vel albedo. Dico se/
cũdo ꝙ numerꝰ effectiue dicit̃ vnꝰ ab eo a quo effecti
ue hꝫ suã entitatẽ. eo ꝙ vnitas transcendẽs ꝛ entitas
ꝯuertunt̃. ꝛ sunt idẽ realit̃. Dico tercio ꝙ numerꝰ non
dicit̃ formalit̃ vnꝰ ꝑ vnitatem p̄dicamentalẽ. sed per
vnitatẽ trãscendenteꝫ. Dico q̃rto ꝙ numerus p̄t dici
vnꝰ. qꝛ est indiuisus. indiuisio tñ nõ est cã vl̃is vnita/
tis numeralis. Nã vnitas numeralis inuenit̃ in ali/
quibꝫ q̃ sunt indiuisibilia. sicut in intelligẽtijs etiaꝫ
inuenit̃ ĩ ꝑtibꝫ ꝯtinuatis. sicut hõ vel lignũ dicit̃ vnũ
Similit̃ in cõtiguatis. sicut domꝰ vel archa dicitur
vna. et ergo ad hoc ꝙ aliq̇d sit vnũ nõ opoꝛꝫ ꝙ oĩno
sit indiuisum Ul̃is em̃ causa vnitatis numeralis est
eẽ indiuisum in plura ꝯsil̃ia. et sic soꝛtes dicit̃ vnꝰ hõ.
qꝛ nõ est duo hoĩes. et domꝰ dicit̃ vna. qꝛ non est due
domus. sic etiã binariꝰ dꝛ vnꝰ. qꝛ nõ ẽ duo binarij.

Ad rõnes

In oppositũ. Ad p̄maꝫ pꝫ solutio. q̃titas em̃ p̄dicat̃ denoĩatiue denoĩatõe ĩtrin
seca ꝛ nõ extrĩseca d̃ suis ĩferioꝛibꝫ Ad ꝓbatõnẽ scd̃aꝫ
dicit̃ ꝙ q̃uis habeat aliq̇d ante se in genere cause ma
terialis vel efficientis. tñ nõ hꝫ aliquid supra se in ge/
nere cause formalis q̇d ad ipam ꝯtrahat̃. Ad terciaꝫ
dicit̃ ꝙ spẽs q̃titatis pñt ꝯsiderari q̃druplicit̃. Uno
mõ in oꝛdine ad suũ genꝰ: et sic sunt coeq̃ue sub suo ge
nere. Alio mõ in rõne mẽsure. et sic q̃titas discreta p̄/
oꝛ est q̃ntitate ꝯtinua. Tercioᵒ. mõ pñt ꝯparari quo
ad nos. et sic q̃titas ꝯtinua p̓oꝛ est discreta. Quartoᵒ
vt sunt spẽs q̃dam que sunt de ꝑfectiõe vniuersi. et sic
vna est essentialit̃ p̓oꝛ alia. Ad q̃rtã ꝓbationẽ pꝫ soᵒ
ex d̃cis Ad scd̃am dꝛ negãdo añs Et ad ꝓbatõeꝫ
pꝫ solutio. sil̃iter ad scd̃am ꝛ ad terciã. Ad q̃rtã dicit̃
ꝯcedendo ꝙ vniꝰ generis est vna prima diuisio et essẽ
tialis. pñt tñ esse plures. quaꝝ vna est ꝑ dr̃ñas essenti
ales. et alia ꝑ dr̃ñas accñtales. Uñ p̄ma diuisio q̃/
titatis est ꝑ dr̃ñas formales. scd̃a vero nõ. sed magis
per dr̃ñas materiales siue accñtales Ad terciũ di
cit̃ negando añs. Et ad p̄mã ꝓbationẽ dicit̃ ꝙ ex nõ
q̃tis nõ resultat q̃ntitas continua. sed bñ q̃ntitas dis
creta. Ad secũdam ꝓbatõem pꝫ solutio. et sil̃r ad ter
ciã. Ad q̃rtam aũt dicit̃ ꝙ licet in intelligẽtijs reperia

tur quãtitas transcendens. tñ in eis nõ reperitur quãtitas de genere quãtitatis Ad quartã dicit negando añs. Et ad pmã probatõem negat maior. nõ enim oz omne accñs habere subiectũ adequatũ. sicut ex dictis patuit Ad scdam pbatõem dicendũ est ꝙ corpꝰ equiuoce accipit qñ est spẽs q̃ntitatis et substãtie. cuz em̃ accipit pro substantia nata mensurari tribꝫ dimẽsionibus. tũc est spẽs substantie. sed qñ accipit p ipsa trina dimẽsione. tũc est spẽs q̃titatis Ad terciã pz solutio et ad quartam ex dictis

Daliquid vero

In hoc quarto caplo determinat phs de relatione siue de adaliq̃d qd est terciũ pdicamentum. Et diuidit prima sui diuisione in duas ptes pncipales. In prima determinat de relatõe fm opinionẽ antiquoꝝ. et ponit cõitates et ꝓprietates relatiuoruz. Et diuidit in duas partes. In pma ponit descriptiones adaliquid dicẽs Adaliquid talia dicũtur q̃cũq3 hoc ipsum qd sunt alioꝝ dicuntur vel q̃uolibet aliter ad aliud. id est talia dicũtur relatiua quecũq3 hoc ipsuz qd sunt dicũtur alioꝝ. id est referũtur ad alia fm habitudinez genitiui casus vel quomodolibet aliter ad aliud. i. sub quacũq3 alia habitudine alicuiꝰ alterius casus. vt datiui. accusatiui. vel ablatiu Et cũ dicit (Ut maius) exemplificat de eis q̃ dicũtur sub habitudine genitiui casus. vt maius dicit alicuiꝰ maius. et duplũ dr alicuiꝰ duplũ. vtputa dimidij. ꝛ sic de alijs. Sz cũ dicit (Atuero) exemplificat de illis q̃ dicũtur sub habitudine alicuiꝰ alteriꝰ casus. vt habitus et affectus disciplina positio. dicuntur em̃ illa sub habitudine alicuiꝰ casus. siliter mons dicit magnꝰ ad aliũ montem. et simile dicit alicui simile. Et qr exemplificauit de positione. ideo enumerat quasdã positiones. et dicit ꝙ accubitus et statio et sessio sunt positiones. sed sedere et stare vel iacere nõ sunt positiões. sz denoiatiue dicũtur a positionibꝫ (In est aũt ꝯtrarietas) In hac secũda parte ponit phus duas cõitates et duas ꝓprietates adaliquid. Prima ẽ habere cõtrariũ. ꝙ aũt ꝯtrarietas insit relationi declarat exemplarit. qr virtꝰ ꝯtrariat vitio. et scia ignorãtie. et ista sunt adaliq̃d. hoc tñ nõ ꝯuenit omibꝫ relatiuis. qr duplici et simplici nihil est ꝯtrariũ. nec silibꝫ (Uidentur aũt) Ponit scdam cõitatẽ q̃ est suscipe magis ꝛ minus. Qz aũt aliq̃ relatiua suscipiũt magis et minꝰ declarat exẽplarit. qr sile dr magis et minꝰ sile. et ineq̃le dr magis et minꝰ ineq̃le. nõ tñ oĩa relatiua suscipiunt magis et minꝰ qr duplex nõ dicit magis et minus duplex nec aliquid taliũ (Oĩa autez relatiua) Ponit pmã ꝓprietatẽ. q̃ est. Oĩa relatiua dicũtur ad ꝯuertẽtiã. Probat inductiue. qr seruꝰ dicit dñi seruꝰ. et dominꝰ serui dñs. et duplũ dimidij duplũ. et dimidium dupli dimidiũ. et maiꝰ minore maiꝰ. et minꝰ maiore minꝰ. et silr in alijs. (Sed casu aliquotiẽs) Dicit aresto. ꝙ nõ sp fit fm eũdẽ casum. qr disciplina dicit disciplinati disciplina. sed disciplinatũ dicit disciplina disciplinatũ: et silr sensus dicit sensati sẽsus. et sensatũ sensu sensatũ Sed cũ dicit (Atuero aliq̃tiens) Ponit vnũ impedimentũ qd posset fieri ꝯtra pdictã ꝓprietatẽ. Et dicit ꝙ relatiua dicũtur ad ꝯuertentiã si fiat ꝯueniens assignatio relatiui. si aũt non fiat ꝯueniens assignatio tũc nõ dicũtur ad ꝯuertentiaz. sicut si ala assignet aui tanq̃ suo correlatiuo. assignatio est incõueniens. Nec dicunt ad ꝯuertentiã. qr nõ oĩs ala est auis ala. imo multe sunt ale q̃ nõ sunt auium. Et hoc impedimẽtum pt ꝯuenire duobꝫ modis. primo quando correlatiuo nõ est nomẽ impositũ. et ideo ad hoc euitãdum ipse dat tale documentũ. ꝙ q̃ñcunq3 correlatiuo alicuiꝰ relatiui nõ est nomẽ impositũ tũc necesse est fingere nomẽ correlatiui a noĩe relatiui. vt si remus assignet relatiuũ nauis nõ est cõueniens assignatio. qr remꝰ non refert ad nauẽ in eo ꝙ nauis. quia multe sunt naues quaꝝ remi nõ sunt. sed si correlatiuũ remi assignet fingendo nomen a remo tũc ꝯueniẽs erit assignatio. et dicent ad cõuertentiã. qr remꝰ dicit rei remite remus. et remitũ remo remitũ. Similit ẽ in alijs. vt si caput assignet ad aĩal tanq̃ ad correlatiuũ nõ est conueniens assignatio. qr caput nõ refertur ad aĩal in eo ꝙ aĩal. multa em̃ sunt animalia capita non habẽtia. sicut ostree ꝛc. sed si capitatũ assignet p correlatiuo eius ꝯueniens erit assignatio. Et qr dixit ꝙ oz fingere noĩa. ideo dat modũ fm quẽ oportet ea fingere ibi (Sic aũt facilius) dicens q̃tienscũq3 correlatiuo non est nomen impositũ tũc fingat nomẽ correlatiui a primo. id est a noĩe relatiui cui est nomen impositũ. vt ab ala alatũ. et a remo remitũ. Secũdo pt ꝓuenire illud impedimẽtum ex hoc ꝙ q̃uis relatiuo et correlatiuo sint nomina imposita. tamen relatiuũ nõ assignatur ad suũ proprium correlatiuũ. sicut si seruꝰ non assignetur domini seruus. sed hominis aut bipedis aut alicuius alterius. tũc non erit ꝯueniens assignatio nec dicent ad ꝯuertentiam. Deinde cũ dicit (Amplius si ꝯuenienter) dat duo documenta quibꝫ possimꝰ cognoscere qñ est cõueniens assignatio et qñ non. Primũ documentum est. si aliqd relatiuũ assignet alicui oportz videre an circũscriptis omnibꝫ accidentibꝫ relatiui et relicto solo correlatiuo adhuc tale relatiuũ referat ad ipsum. et si sic tunc ꝯueniens ẽ assignatio. sicut circunscriptis oĩbus que sunt accñtia dño. vt esse bipedem sciẽ susceptibilẽ vel hominem. et hoc solo relicto ꝙ est dñs adhuc seruꝰ refert ad dñm semꝑ em̃ seruꝰ dicitur domini seruus. et ideo seruus ꝯuenienter assignat ad dominũ. Scdm documentuz dat arestoteles cũ dicit (Si vero seruꝰ) et est tale. si relatiuũ assignet alicui et circũscriptis omnibꝫ alijs illo solo relicto nõ plus referat ad illud. tũc nõ est ꝯueniens assignatio. sicut si seruus assignet ad hominem et ab homine circũscribat esse dominũ. tunc seruus non plus refert ad hominẽ. et ideo non est ꝯueniens assignatio. Similit si ala assignet ad auez. et ab aue circũscribatur esse alatum. tunc ala non plus refertur ad uem. ideo non est conueniens assignatio. Et ex hoc cõcludit ꝙ omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam si fiat conueniens assignatio ad correlatiuum. et si correlatiuo sit nomen impositum facile erit conuenienter assignare. si vero non sit nomen impositum necesse erit fingere nomen correlatiui a relatiuo Tunc ibi (Diuiditur autẽ adaliquid) Hic philosophus ponit secũdam proprietatem adaliquid que est. ꝙ omnia relatiua sunt simul natura. Probat qr duplũ et dimidiũ sunt simul natura. et dominus et seruus. qr si dupluz est dimidiũ est. et econtra si dñs est seruꝰ est. ꝛ ecõtra. sic aũt est in alijs. ipa em̃ perempta se perimunt. quia

si non est duplũ nõ est dimidiũ. et si nõ est dimidium nõ est duplũ. et siľr est in alijs. Sed cũ dicit (Nõ aũt in oib) Ponit duas instãtias ꝯtra hanc ꝓprietatem. Prima est de scibili et scia. q̃ pt sic formari. Scibile ⁊ scia sunt relatiua. et tñ nõ sunt simul natura. g̊ nõ oĩa relatiua sunt simul natura. Minorẽ ꝓbat trib rõni/ bus. Prima est q2 in plurib res p̃existũt anteq̃ȝ de ip sis accipiamꝰ sciam. nã in paucis aut nullis videmꝰ sciam simul esse cũ scibili. g̊ ⁊c. Sed scdaȝ rõnem tã/ gĩt ibi (Ampliꝰ scibile) dicens ꝙ scibili distincto di/ stinguit̃ scia. sed distincta scia nõ distinguit̃ scibile. g̊ scibile p̃us est scia. Añs ꝑ vtraq̃ȝ pte probat̃. q2 si nõ ẽ scibile scia nõ est. si eñ nõ est scia nõ oȝ scibile nõ esse. vt si q̃dratura circuli sit scibilis. tñ nondũ est scia de ip̃a. Et cũ dicit̃ (Ampliꝰ aũt) tangit terciã rõnẽ. que est ꝙ sublato aĩali nõ est scia. ⁊ tñ sublato aĩali. pñt eẽ plura scibilia. g̊ ⁊c. (Siliter aũt his) ponit secũdã instãciã q̃ est de sensu ⁊ sensibili. et pt sic formari. Sen sensus et sensibile nõ sunt simul natura. et tñ sunt rela tiua. g̊. Maiorẽ probat. q2 sensibile p̃us est q̃ȝ sensus. Et hoc ꝓbat duab rõib Prima ẽ q2 destructo sensi bili destruit̃ sensus. sed destructo sensu nõ destruit̃ sẽsi bile. g̊ sensibile p̃us est sensu. Añs ꝓbat̃ ꝑ prima pte. q2 destructo sensibili destruit̃ corpꝰ. eo ꝙ omne corpꝰ ẽ sensibile. sed sensus est circa corpꝰ et in corpore. g̊ de/ structo sensibili destruit̃ sensus. eo ꝙ oĩe corpꝰ ẽ sen sibile. Añs ꝑ scdã pte ꝓbat̃. q2 destructo aĩali destru itur sensus. sed destructo aĩali non destruit̃ sensibile. eo ꝙ destructo aĩali adhuc remanet corpꝰ calidũ dul/ ce et amaꝝ. g̊ destructo sensu nõ destruit̃ sensibile. Sed cũ dicit̃ (Ampliꝰ sensus) ponit scdãm rõnẽ. que est sensus simul fit cũ sensato. sed sensibile p̃us ẽ q̃ȝ sen satũ. ergo sensibile p̃us est q̃ȝ sensus. Maiorẽ probat. q2 simul fit aĩal et sensus. Minoreȝ ꝓbat. q2 ignis aq̃ et alia hmõi ex q̃bus ꝯstat aĩal p̃us sunt q̃ȝ aĩal. Et il las instantias nõ soluit. (Habȝ aũt q̃stionẽ) Ista est scda pars p̃ncipalis huiꝰ capli. in qua mouet ⁊ sol uit arestoteles vnã q̃stionẽ que est. vtruȝ aliq̃ suba di/ cat̃ adaliq̃d vel nõ. Et p̃mo probat ꝙ p̃me substãtie nec s̃m se totas nec s̃m suas ptes dicũtur adaliq̃d. q2 aliq̃s hõ nõ dicit̃ alicuiꝰ aliq̃s hõ. nec aliq̃s bos dici tur alicuiꝰ aliq̃s bos. siliter q̃dã manꝰ nõ dicit̃ alicu ius q̃dã manꝰ. sed alicuiꝰ manꝰ. nec q̃dã caput dici tur alicuiꝰ q̃daȝ caput. sed alicuiꝰ caput Deinde cũ dicit (Siliter aũt) ꝓbat ꝙ scde substãtie s̃m se to/ tas non dicũtur adaliquid. q2 hõ nõ dicit̃ alicuiꝰ hõ. nec bos alicuiꝰ bos. nec lignũ alicuiꝰ lignũ. sed alicu ius possessio Tercio vero cũ dicit (In hmõi ergo) arguit dubitatiue ꝓbando ꝙ ptes scdaꝝ substãtiarũ sunt adaliq̃d. q2 caput est alicuiꝰ caput. et manꝰ alicu ius manus. et alia hmõi. Et ideo ptes secũdaꝝ sub/ stantiarũ videtur esse adaliquid. (Si igitur) Hic ph̃us soluit p̃dictam questionem. primo cõditiõalit̃ dicens ꝙ si diffinitõ superiꝰ data de adaliquid sit suf ficiens. aut nimis difficile. aut impossibile est soluere ꝙ nulla substantia sit adaliq̃d. Si aũt illa nõ sit suffi ciens. hec pt dari. Adaliquid sunt quib hoc ip̃m esse est ad aliud q̃dãmodo se habere. Et ponit drñam in ter istã diffinitõem adaliquid et diffinitõem supiꝰ da tam. q2 prima diffinitio ꝯuenit omnib relatiuis. hec aũt ꝯuenit solũ relatiuis quoꝝ totũ esse est ad aliud. Et cũ dicit (Ex his g̊ manifestũ) Infert ex hac diffi/ nitione vnũ correlariũ. in quo cõiter ponit̃ vna ꝓprie tas relatiuoꝝ. et est Si aliquis diffinite nouerit vnũ relatiuoꝝ diffinite noscet et reliquum Pobat. q2 si q̃s nouerit diffinite quid est dupluȝ. mox diffinite noscet cuiꝰ est duplũ. et si nõ nouerit diffinite ip̃m cuius est duplũ nec etiã noscet si est duplũ. Similit̃ si quis no/ uit diffinite q̃d melius est. necessariũ est ip̃m cogno/ scere quo melius est. et ideo si q̃s diffinite nouerit vnũ relatiuoꝝ. diffinite noscet et reliquuȝ. Et ex hoc soluit p̃dictã q̃stionẽ cathegorice. cũ dicit (Caput vero) ꝓ bando ꝙ ptes substãtiaꝝ nõ sunt adaliq̃d. q2 aliquis pt diffinite noscere partes secũdaꝝ substãtiaꝝ. et nõ noscere ea quoꝝ sũt ptes. q2 q̃uis aliquis diffinite no uerit quid sit caput vel manꝰ. nõ tñ oportȝ cognosce re cuiꝰ est manꝰ vel caput. ergo ptes scdaꝝ substãtia/ rũ nõ sunt adaliq̃d. siliter ptes p̃maꝝ subaꝝ non sunt adaliq̃d. et ꝑ ꝯsequens verũ est dicere ꝙ nulla substã tia est adaliq̃d Sed cũ dicit (Fortasse aũt) Fina/ liter excusat se de dictis in hoc caplo. assignãdo causã quare dubitatatiue processit plus q̃ȝ in alijs. dicens ꝙ fortasse est difficile declarare aliq̃d confidenter de istis. nisi sepe pertracta sint. ideo dubitare de singulis supple dubitabilib nõ erit inutile Circa hũc textũ attende primo. ꝙ ille tractatꝰ de relatiuis ꝯuenienter ordinat̃ post q̃ntitatẽ et ante qualitatẽ s̃m dominum Albertũ tanq̃ȝ inter sua fundamenta Nã actio et pas sio q̃bus annectit̃ qualitas et etiaȝ q̃ntitas sunt cause relationũ. et etiã relatio inter oĩa accñtia est maioris accñtalitatis. ideo ꝯuenienter post tractatũ de q̃nti/ tate de ipsa relatõe determinat. Vñ boetius in ꝯmẽ/ to alias reddit causas sic dicens. Cur aũt de his que sunt adaliq̃d detminat amisso interim tractatu de q̃n titate hec cã est. ꝙ posita quãtite. maius minusq̃ȝ esse necesse est. quare cũ quãtitatẽ ꝯtinuo ad aliquid seq̃/ tur. recte post quãtitatẽ relatiuoꝝ series ordinata est. Illud quoq̃ȝ est in cã ꝙ cũ superius de quãtitate tra/ ctaret relatiuoꝝ mentio facta est q̃ñ de magno paruo q̃ȝ diceret̃. Et ideo ꝯuenienter tractatꝰ relatiuoꝝ post tractatũ de quãtitate ordinatus est Attende secun do. ꝙ istud predicamentũ solet appellari adaliquid relatiuũ et relatio Vñ s̃m albertũ ꝯuenientissime vo catur adaliquid. eo ꝙ ad aliquid significat naturaȝ huiꝰ predicamenti. vt exercitam seu vt in actu. relatõ significat eã vt abstractã. Et ita solũ in aptitudine seu habitualiter acceptã. Relatiuũ vero noĩat mate/ rialiter illud quod refert̃. Unde hoc ꝯpositũȝ adali/ quid q̃d est prepositio cuȝ suo casuali duo importat q̃ sunt in relatiuis. Vnũ est transitio q̃ est ad aliud di/ uersum. Aliud est terminatio huiꝰ habitudinis que importat̃ ꝑ hũc accusatiuũ aliquid. sicut paternitas est in patre et terminat̃ ad ad filiũ. siľr filiatio est in fi lio et terminat̃ ad patrẽ. Hinc est ꝙ hoc predicamen tũ hȝ aliquid ꝯmune cũ omnib accñtib. q2 inheret. ⁊ aliquid sp̃eale. q2 nõ solũ est in subiecto. sed etiam ad aliquid aliud terminat̃. Unde dicit allegando por/ phiriũ et allexãdrum ꝙ plato inuenit hoc nomẽ. naȝ p̃dicamentũ illud ab antiquis relatiuũȝ dicebat̃. q̃d plato emendauit ꝯsiderans ꝙ relatiuũ hic non ꝯside rat̃ nisi materialiter. siliter non significat ꝯparatõem siue relatõem nisi in potentia. ex eo ꝙ significat poten tiam actiuã ad referendũ. adaliquid aũt significat ac tuale exercitiũ. et ex hoc infert ꝙ illud predicamẽtum

aptissime significatur p hoc nomen adaliquid. min⁹ apte per relatiuum. minime vero p hoc nomē relatio. qd significat naturā adaliqd vt abstractā et quasi p modū absoluti. Dicit aūt boeti⁹ ꝙ siue relatiua dicim⁹ siue adaleqd relatū nihil interest Adaliquid em̄ dicit ꝙ ipm qdem cū p se nihil sit relatū tm̄ ad aliud constat. Relatiua quoqꝫ dicunt idcirco ꝙ eorum nūcupatio semp ad aliud referat quo circa nihil interest quomōlibet dicat. Veri⁹ aūt videt hoc p̄dicamētū p hoc nomē relatio nūcupari in abstracto et non in ꝯcreto. sicut cetera p̄dicamenta nūcupant. ex eo ꝙ cōcreta fm phm qnto thopicoꝝ p se non sunt in genere. Vn̄ adaliqd nō īportat habitudinē siue rōnem referendi. sed terminos habitudinis siue ea q̄ in ista relatione referunt. talia aūt nō reponunt in isto p̄dicamēto. nec etiā adaliqd dicit qd vnū. quale debz esse genus. sicut de se pz. quare ꝯuenientissime hoc predicamentū relatio vocat. Si aūt q̄ras quare ab aresto. adaliqd noietur. Dico ꝙ hoc est ex eo ꝙ res isti⁹ p̄dicamēti sunt minime entitatis. et p ꝯn̄s minime cognoscibilitatis. ideo aresto. tanqꝫ bon⁹ doctor p t̄minos habitudinis qs īportat h̄ nomē adaliqd ipam habitudinē demōstrat Attende tercio. ꝙ fm boetiū qui di dicit. huius aūt diffinitio platonis eē credit q̄ paulo post ab aresto. emēdat totus tractat⁹ de relatiuis vsqꝫ ibi (Sed sūt adaliqd) est script⁹ a platone. et illud qd sequit est scriptū ab aresto. Vnde simplici⁹ sup p̄dicamēta dicit. boeti⁹ vero totū libꝝ scribens de adaliqd et de aliqualit se habēre puta tm̄ a platone esse assignatū vsqꝫ (ad hoc ꝙ sunt alioꝝ eē dicunt. qd autē sequit ab aresto. ponit correctōis gratia. Attēde q̄rto ꝙ aresto. dicit ī diffinitōe (dicunt) ī plī. ꝛ nō dicitur in singulari numero. Cui⁹ cām̄ assignat boetius dicēs. quicqd em̄ ī natura relatiōis cognoscit cū alio ncce est ꝙ ꝯsideret. Atqꝫ ideo nō dixit aresto. adaliquid vero tale dicit. sed in plurali numero. talia dicūtur inquit demōstrans relatiuoꝝ intelligentiā non in singularitate. sed in pluralitate ꝯsistere.

Questio sexta Vtrꝝ

diuisiones et ꝓprietates tercij generis scz adaliqd sint sufficient assignate Arguit primo ꝯtra suppositum q2 adaliqd nō est gen⁹. p̄dicamētale. g. Ans̄ pz. pmo q2 qd est cōe enti et nō enti nō est gen⁹ p̄dicamētale. sz adaliqd est hmōi. g. Minor pz q2 int ꝯtradictoria q̄ sunt ens ꝛ nō ens est ꝯtradictio media. q̄ est relatio. sz illa nō est ens. eo ꝙ nullū ens mediat int ꝯtradictoria. Patz scd̄o. q2 qd est cōe enti reali et enti rōnis nō ē genus p̄dicamētale. sed relatio est hmōi. q2 cōtinet sub se scd̄as intētōes et multas alias relatōes rōnis. ergo Tercio pbat ans̄. q2 qd ꝯtinet sub se trāscēdēs nō est gen⁹ p̄dicamētale. sed adaliqd siue relatio ē hmōi. q2 ꝯtinet sub se idē et diuersum. g. Quarto pz q2 omē genus p̄dicamētale dz habere vnū ꝓpriū q̄sitiuū respectu pme substātie. sed sic nō est de adaliqd. q2 illd maxime esset q̄liter se hz hoc ad illud. sed hoc ē falsū. q2 p hoc q̄sitiuū bn̄ q̄rit de alijs ab his que sunt de h̄ p̄dicamēto. g Secūdo sic. Adaliqd nō est vnuz gen⁹. g nō est gen⁹ p̄dicamētale. Ans̄ pz pmo. q2 adaliqd fundat in oib9 generib9. g nō est vnū gen⁹. Scd̄o pz. q2 relatiuū in cōi hz correlatiuū ad qd refert. et nō seipsuz nec aliqd supius nec inferi⁹. g eq̄le. Et nō est maior ratio quare vnū sit magis gen⁹ qꝫ aliud. g erūt duo genera. Maior pz q2 habere correlatiuū ꝯuenit oib9 relatiuis. g ꝯuenit eis p aliqd cōe cui pmo ꝯuenit. et illd nō est nisi relatiuū in cōi. g. Minor pbat. q2 relatiua sunt simul natura. et dicunt ad ꝯuertentiaz. sed h̄ nō p̄t eē si adaliqd referret ad seipm aut ad superi⁹ aut ad inferi⁹ tanqꝫ ad correlatiuū. g. Tercio patz. q2 cuiuslibet generis vni⁹ sunt tm̄ due spēs. sed relatōis in cōi nō sunt tm̄ due spēs pme. g. Minor pbat. q2 si sic tūc sint. a. et. b. et oꝑtebit ꝙ referant adaliqd. ꝛ tūc q̄rit vtrū. a. referat ad. b. et. b. ad. c. et sic erunt relatiua eq̄parantie. et p ꝯn̄s oīa relatiua eis inferiora erunt etiā relatiua eq̄parātie. et si sint relatiua suppōnis alia erūt relatiua suppositōis. et p ꝯn̄s oīa relatiua erunt disquiparātie et nulla erūt eq̄parātie vel saltē erūt alteri⁹ generis. et etiā erūt q̄tuor spēs pme relatōis. Patet q̄rto. q2 spēs hui⁹ p̄dicamenti nō sunt distincte a spēb9 alioꝝ p̄dicamentoꝝ. g nō est vnū gen⁹ distinctū ab alijs. Ans̄ pz p phm. q2 sepe enumerat eadē in predicamento adaliqd et in p̄dicamēto q̄licatis Tercio arguit ꝯtra q̄situm. q2 si diffinitōes relatiuoꝝ essent bn̄ assignate. seq̄ret ꝙ oīa essent adaliqd siue relatiua. sed hoc est falsum. q2 multa sunt q̄ nō p̄nt referri sub habitudine alicui⁹ casus. et silr̄ nulla sunt qꝝ esse nō se habeat qdāmō ad aliud. Cōfirmat. q2 si esse relatōis esset ad aliud hoc nō esset nisi p aliā relatōez et tūc illi⁹ esse etiā essz ad aliud. et p ꝯn̄s essz ꝓcessus ī infinitū in relatōib9 Quarto arguit ꝯtra ꝓprietates primo ꝯtra pmā. q2 relatiua opponunt relatiue. g nō ꝯtrarie. Tenet ꝯn̄a. q2 sunt diuerse spēs oppositiōis. Cōtra scd̄am. q2 si susceptio magis ꝛ min⁹ cōueniret relatōi. vel hoc ꝯueniret ei fm se. vel gratia sui fundamenti. Nō pmū. q2 nō cōuenit oib9. Nō scd̄m. q2 tunc nō intenderet respect⁹ nisi ex intentōe sui fundamenti tūc fundamēto eq̄li pmanente nunqꝫ fieret intentio ipsius relatōis. sed hoc est falsum. q2 videm⁹ ꝙ fundamēto eodem modo se h̄nte solo t̄mino suscipiente maioratōem vel minoratōem ipm dicit equale vel ineq̄le Et silr̄ dicit de colorib9 qui dicūtur sil̄es vel dissil̄es. Cōtra terciā arguit: relatio terminat ad absolutuz. g nō refert ad suū correlatiuū. et p ꝯn̄s relatiua non dicuntur ad ꝯuertētiaz. Ans̄ pz. q2 relatio refert ad illud q̄ posito et circūscripto omi alio adhuc referūtur ad ipm. tale est absolutū. Contra q̄rtā sic arguitur. vnū relatiuoꝝ prius est altero. sicut pat prior est filio ergo nō sunt simul natura. Et ꝯfirmat. q2 vnū diffinitur p reliquū. g vnū est pus alio. ex eo ꝙ diffinitō debz esse prior suo diffinito

In oppositū

Est phs in textu. Pro solutōe istius q̄stionis soluende sunt quatuor questiones partiales

Questio prima

Vtrꝝ relatio sit vnū gen⁹ cōe oib9 relatōibus ab alijs generib9 distinctū. Pro cui⁹ solutione attende pmo ꝙ octo sunt modi relationū assignati a francisco vicesimanona distinctōe pmi sentētiaꝝ. Prim⁹ est. relationū alie sunt fm dici. et alie fm esse. Illa aūt dicuntur relatiua fm dici q̄ fm id qd sunt alioꝝ p̄dicamētorū sunt. fm aūt se sunt absoluta. ita ꝙ solū intelligunt cū habitudine ad aliud. sicut aīa intelligit cū habitudi

ne ad hominē et scia ad scibile. Sed relatiua ſm eſſē ſunt q̄ ſm totā ſuā naturā et totū id qđ ſunt. ſunt in p̄dicamento relatiōis. ſicut paternitas. Secūda diuiſio relatiuoꝝ eſt ꝙ alia eſt relatio rōnis q̄ eſt ab aīa fabricata et in aīa obiectiue. Alia vero realis que nō eſt ab aīa fabricata. ſed eſt in reꝝ natura circūſcripto omni ope intellect⁹. Et ad talē tria requirunť. Primū eſt ꝙ hēat extrēa realia Scđm ē ꝙ extrēa ſint realiť diſtincta. Et terciū ē ꝙ talis relatio inueſtigať ex natura extremoꝝ circūſcripto oī ope intellect⁹. Tercia diuiſio relationū eſt in relatōes diſq̄parātie q̄ neccō ſunt alicuius alteri⁹ ſpēi in vtroq₃ extremo. vt pať et fili⁹. et in relatōes eq̄pantie q̄ ſť eiuſdē rōis in vtroq₃ extremoꝝ. Quarta diuiſio relationū diſquiparātie eſt in relationes ſuppoſitōis q̄ ſť ſupiores et p̄ncipaliores. et ſuppoſitionis q̄ ſunt min⁹ p̄ncipales. Quinta diuiſio eſt relationū in trāſcēdentes et nō trāſcēdentes. Unde ille ſunt trāſcēdētes q̄ nō ſunt alicui⁹ p̄dicamēti. vt idē et diuerſum. Ille vero nō trāſcendētes q̄ ſunt alicui⁹ determinati generis. vt dn̄s ⁊ ſeru⁹. Sexta diuiſio relationū eſt in relationes intrinſec⁹ aduenietes q̄ neceſſario īnaſcunť poſitis extremis. et extrinſecus aduenientes q̄ nō neccārio innaſcunť poſitis extremis. ſed acq̄rūt aliquā approximatōem. ſicut reſpectus q̄ eſt inter agens et patiēs. ſed illa diſtinctio relationū q̄ intrinſecus adueniunt alijs ſimpliciť neccārio ponunť poſitis fundamēto et termino. ſicut reſpect⁹ creature ad deū alij vero nō. ſicut poſitis duob₉ albis ſm eū poſſet nō poni ſīlitudo. de quo tn̄ eſt dubiū. Sīliter ſi de⁹ creaſſet me et patrē meū inter nos nō fuiſſet paternitas nec filiatio. illa em̄ nō ꝯſurgūt niſi poſito actu generandi Septima diuiſio relationū eſt in fundamētales ⁊ formales. Un̄ relatio fundamentalis eſt illa q̄ eſt in ſuo fundamēto ꝑ ſe ſcđo mō expectās in eo relatōem formalē ſiue actualē. ſicut riſibilitas expectat actū ridendi. Sed relatio formalis eſt in ſuo fundamēto ꝑ accidens. ſicut paternitas et filiatio Attende ſcđo ꝙ relatio ſiue adaliq̄d vt eſt generaliſſimū eſt rō referēdi ad aliud. et ſm illā rōnem p̄dicať de oīb₉ ſuis inferiorib₉ ꝑ ſe p̄mo mō. q̄ p₃. q₂ ſm areſtotelis diffinitōem illa ſunt adaliq̄d quoꝝ eſſe eſt ad aliud ſe habere. h̄ ineſt oīb₉ q̄ ſunt adaliq̄d ꝑ ſe p̄mo°. ģ ineſt eis ꝑ rōnē alicuiuis cōis. qđ nō eſt aliud niſi rō referēdi ad aliud. igiť

Et ſi forte arguas. q₂ ſi relatio ſit p̄ncipiu₃ referēdi ad aliud relatiuū. hoc erit ſm eā dē formā cōem oīb₉ relatiuis. ģ erit relatio eq̄parātie. Scđo idē nō referť ad ſeipm relatōe reali. ſi ģ relatio ſit adaliq̄d ſiue relatiuū. tūc haberet aliqđ correlatiuū. et cū relatiua ſint ſimul natura ſequiť ꝙ in adaliq̄d erūt duo generaliſſima genera Ad primum reſpondeo. ꝙ relatiuū eq̄parātie pt capi ꝓprie et trāſſumptiue. Proprie acceptū eſt aliqđ relatiuū qđ diciť ad aliud ſm eādē formā ſpecie a q̄ relatōe imponiť nomē vnū qđ diciť de vtroq₃ relatiuo talis relatōis. ſicut ſunt ſīle et eq̄le Trāſſumptiue aūt ſumptū diciť relatiuū eq̄parātie omē illud qđ eodē mō denoīat vtrūq₃ extremu₃. licet illud nomē non imponať ab vna forma in ſpecie. et h̄ ſcđo mō ꝯcedo relatōem q̄ eſt generaliſſimū eſſe relationē eq̄parātie. et ab ea diciť relatiū eq̄parātie. diciť em̄ relatiū relatiue relatiū Un̄ relatiū p̄mo° acceptū eſt ſpēs hui⁹ p̄dicamēti. nec eſt incōueniēs ꝙ relatiua diſquiparātie ſint illo mō equiparātie Ad ſecūdum dicendū ꝙ relatio in cōi nō h₃ aliā relatiōem ſibi oppoſitā. ſicut nec relatiuū in cōi h₃ aliud correlatiuū ſibi oppoſitū. Eſt em̄ p̄ncipiū referendi idem ad ſeipm. nō idē numero nec ſpē. ſed idē genere. Ex q̄ p₃ ꝙ nō eſt incōueniens idē referri ad ſeipm relatōe reali poſſet tn̄ dici ꝙ relatio in cōi h₃ ťminū in cōi. ille autē termin⁹ diciť de oīb₉ terminis termināntib₉ relatiōes. Utrū aūt relatio poſſit fundari in relatōe poſtea patebit Attende tercio. ꝙ iſta tria relatio reſpect⁹. et habitudo videnť habere aliqualē ordinē. Nā reſpectus repiť in ſeptē generib₉. relatio aūt ꝓprie ſumpta p̄ciſe ē in vno genere. nā ſeptem ſunt reſpect⁹. ſed tn̄ vnu₃ eſt p̄dicamētū relatiuū Habitudo vero cōior eſt reſpectu et relatiuo. eo ꝙ in multis repitur habitudo in q̄bus nō repitur reſpect⁹ neq₃ relatiuū. ſicut inter diffinitōem et diffinitū. ſubiectū et ꝓpriā paſſionē repiť habitudo. vbi tn̄ null⁹ eſt reſpect⁹ Attende q̄rto. ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄ relatio ſit in hoc p̄dicamento q̄tuor requirunť. Primo ꝙ ſit relatio realis. eo ꝙ ens reale diuiditur in decē p̄dicamēta. et ideo omē qđ eſt in p̄dicamēto eſt ens reale. Scđo requiriť ꝙ ſit relatio finita. et limitata et nō trāſcendens. et ideo nulle relatiōes dicte de deo ſi ſumātur ſm ſuū cōceptū ꝯmunē ſunt in hoc p̄dicamento. īmo ſi in hoc p̄dicamēto reponātur hoc eſt ſm ſuū ꝯceptū finitū et limitatū. Un̄ dictū eſt ſuperi⁹ ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit in p̄dicamento req̄riť ꝙ habeat ꝯceptū finitū et limitatū. nihil aūt formaliter dictū de deo eſt hmōi. ģ. Tercio requiriť ꝙ ſit relatio formalis et actualis. nā q₂ relatōes aptitudinales nō diſtinguātur realiť a ſuis fundamētis. ideo ſunt ī eodē predicamēto reductiue in quo ſunt ſua fundamēta Quarto requiriť ꝙ ſit relatio intrinſec⁹ aduenies. et ideo q̄muis oīa reponibilia in ſex vltimis p̄dicamētis ſunt relatōes ſm eē. tn̄ nullū eoꝝ eſt de hoc p̄dicamēto. q₂ nulla talis relatio neccārio ꝯſurgit poſitis fūdamento et termino.

Dic primo Q₃ relatio ſiue adaliq̄d in ſuo ꝯceptu cōi accepta nō eſt vnū gen⁹ generaliſſimū. Pat₃ ſic. q₂ nihil cōe ſeptē generib₉ eſt vnū gen⁹ generaliſſimū. ſed relatio eſt cōis ſeptē generib⁹ generaliſſimis. ģ ⁊c Dic ſcđo. ꝙ relatio realis actualis intrinſecus adueniens eſt vnum genus ſaltem circumlocutiue. Pat₃ ſic. q₂ illud eſt gen⁹ qđ predicatur de pluribus differentibus ſpecie. ſed relatio eſt huiuſmodi. ģ ⁊c. Minor probatur. quia predicatur de relatione equiparantie et diſquiparantie que differunt ſpecie. igitur ⁊c Dic tercio ꝙ proprius modus per quē p̄dicamentū iſtud diſtinguiť ab alijs predicamētis eſt eſſe ad aliud. Pt₃ ex diffinitōe areſtotelis quā ipſe attribuit huic predicamento. ſunt enim talia adaliquid quibus totum eſſe eſt ad aliud quodāmodo ſe habere Dic quinto ꝙ hoc genus generaliſſimum eſt vnū. qđ patet ſic. quia omne illud genus eſt vnum quod ſm vnam rationem dicitur de omnib⁹ ſuis ſpeciebus. ſed relatio eſt huiuſmodi. quod ſic patet. ens diuiditur in ens ad ſe. et in ens ad aliud. et nulla relatio eſt ens ad ſe. ergo omnis relatio eſt ens ad aliud. ⁊ per conſequens habitudo vnius ad alterum ſiue ratō referendi ad aliud erit propria ratio ipſius relatiōis ſm quam p̄dicatur de omnibus ſuis inferioribus.

Sequitur ſecunda queſtio

Questio secũda vtrꝝ

Cōmũitates et ꝓprietates relationũ sint a pħo ꝯueniēter assignate. Pro cui⁹ solutōe attende ꝑmo ꝙ beatus augustin⁹ in suis cathegorijs illi ꝑdicamēto assignat q̄tuoꝛ ꝓprietates. Prima est ꝙ ꝓpriũ est relationi q̄dāmō cointelligi cuȝ suo termino. omne eñ qđ ē ad se generalit̃ loquēdo p̄t ītelligi in suo alio coītellecto. sed si relatio dȝ intelligi necessario requirit suũ terminũ cointelligi. Scđa ꝓprietas est ꝙ oīa relatiua dicuntur ad ꝯuertentiā. Tercia ꝓprietas est ꝙ relatiue opposita p̄nt esse in eo dē susceptibili ꝑ ꝯparatōem ad diuersa. q̄ꝛ idē p̄t esse pat̃ et fili⁹ respectu diuersoꝝ. licet nō respectu eiusdē. Quarta ꝓprietas est sp̄ealis mod⁹ ꝑdicatōis. recipit eñ ꝑdicatōnem in obliq̄. q̄ꝛ relatio hoc ip̄m qđ est alioꝝ est. et si aliq̄d absolutũ hm̄ōi ꝑdicatōem suscipiat. hoc tñ esse nō p̄t sine ꝯcomitantia respect⁹. Attende scđo. ꝙ susceptio ꝯtrarioꝝ. sil̃iter magis et min⁹ nō insunt relatiuis nisi gratia suorum fundamentoꝝ. Vñ illa relatiua q̄ fundant̃ in formis suscipientib⁹ magis et min⁹. et hñtibus ꝯtrarietatem etiā hñt ꝯtrariũ. illa autē q̄ fundant̃ in illis formis q̄ nō hñt ꝯtrarietatē nec magis nec min⁹. etiā nō suscipiunt ꝯtraria. et ꝓpter hoc relatiōes fundate in quarta sp̄ē q̄litatis nec suscipiũt ꝯtrariũ nec magis et minus. Unde generalit̃ si relatiua ꝯparent̃ ad sua correlatiua cũ q̄b⁹ dicũtur ad ꝯuertentiā nō ꝯtrariant̃. sed relatiue opponunt̃. nā posita se ponũt et ꝑempta se perimũt. Si autēȝ ꝯparent̃ ad alia q̄ȝ ad sua correlatiua. tũc in illis q̄ hñt fundamenta ꝯtraria repitur ꝯtrarietas. in alijs vero nō. Vñ si virt⁹ ꝯpat̃ ad virtuosum et scia ad scitũ. nō ei ꝯtrariat̃. Si aũt virtus cōꝑetur ad vitiũ. et scia ad ignorātiā ipsis cōtrariātur. Et si forte arguas ꝙ eq̄le et inequale suscipit magis et minus. et tñ q̄ȝtitas q̄ est eius fundamentum nō suscipit magis et min⁹ Dicendũ est ꝙ sufficit ad hoc ꝙ relatiuũ suscipiat magis vel min⁹ ꝙ ei⁹ fundamentũ suscipiat magis vel min⁹ vel maius et min⁹. Videt̃ tñ dicere boeti⁹ aliter in ꝯmēto. vnde dicit sed forte q̄s dicat cur. (cũ q̄litatis sit dici eq̄le et ineq̄le. ⁊ q̄ȝtitas magis atq̄ȝ min⁹ nō suscipiat) eq̄le et īeq̄le intētōe crescat et remissione minuat̃. Dicēdũ igit̃ q̄m quēadmodũ substātie ipsi in eo ꝙ substātia est nō est ꝓpriũ. ipsi tñ ꝓpriũ est ꝯtraria posse suscipe. ita et in q̄ntitate ꝯsiderat̃. ꝓpriũ eñ est nō hoc ip̄m cui⁹ est ꝓpriũ. sed q̄dam alia extrinseca q̄litas. passio eñ quātitatis est et q̄dā qualitas eq̄le et inequale dici posse. qđ q̄m non est idē ꝓpriũ qđ est illud cui⁹ est ꝓpriũ eq̄le vel inequale dici nō est q̄ȝtitas cui⁹ est ꝓpriũ. sed q̄dam q̄litas seu passio q̄litatis) Ex hoc videt̃ haberi ꝙ equalitas vel nō est q̄ȝtitas. vel nō est īmediate fundata in q̄ȝtitate. sed q̄dam extrinseca qualitas. Dicit̃ tñ cōiter ꝙ eq̄le nō suscipit magis. eo ꝙ fundat̃ in indiuisibili. Jneq̄le āt suscipit magis et min⁹. eo ꝙ recessus ab eq̄litate p̄t fieri ꝭm magis et min⁹ Attēde tercio ꝙ relatiua dici ad ꝯuertētiā nō est aliud q̄ȝ ea referre ad seinuicē ꝭm mutuā depēdētiā. sic scȝ ꝙ relatiuuȝ ꝑdicet̃ de seipso cũ obliq̄ sui correlatiui ⁊ econtra. vt dñs serui dñs. et seruu⁹ dñi seru⁹. Vñ boeti⁹. Cōuerti aũt est. vt si ꝑma res dicat̃ ad secũdā. secunda rursus dicat̃ ad primā. Hec aũt ꝓprietas ꝯuenit solis relatiuis. sicut pȝ in textu. Et si instes ꝙ ipsa reperiat̃ in alijs. vt dicēdo. si sol orit̃ dies ē. et si dies est sol orit̃. Rñdet iambilic⁹ ꝙ arestoteles nō dicit hāc ꝓprietatē esse ꝓpe ꝓpriaȝ. Sed boetius dicit ꝙ cũ dicit̃ cũ sol orit̃ dies est. nulla habitudo demōstrat̃. sed solũmō ꝯña ostēdit̃. cum vero aliq̄s dicit fili⁹ patris fili⁹. habitudinē ⁊ ꝯparationē ⁊ q̄dāmō ꝯtinētiā vtroruq̄ȝ declarat. sed de hoc patuit in summulis. Attende q̄rto. ꝙ relatiua esse simul natura a diuersis diuersimode intelligit̃. Unde q̄dā dicũt ea eē simul natura. i. naturali intelligentia. ita ꝙ q̄ñcũq̄ȝ vnũ intelligit̃. intelligit̃ et reliquuȝ. que expositio francisco nō placet. q̄ꝛ arestoteles nō loquit̃ hic de simultate relata ad intellectũ. sed de ea q̄ est in rerũ natura. q̄ꝛ posito vno. ponit̃ et reliquũ inesse. Alij vero hoc idē intelligũt q̄ȝtum ad depēdentiā. ita q̄ sicut vnũ relatiuũ dependet ab alio. ita aliud depēdet ab ipso. et sil̃iter illi nō intelligũt hoc q̄ȝtuȝ ad existentiam. Sed boeti⁹ alit̃ intelligit hoc dicens. Dicim⁹ eñ illa simul esse natura q̄cũq̄ȝ altero ꝯstituto vel altero interēpto. simul vtraq̄ȝ ꝯstituerent̃ vl̓ etiā perimerent̃. Et hoc est qđ vult dicere augustin⁹ in suis cathegorijs cũ dicit ꝙ relatiua sunt simul q̄ ad ortũ et occasum. hoc est. ꝑ quocũq̄ȝ instāti nature est vnuȝ relatiuũ. ꝑ eodē instāti est reliquũ. et ꝑ quocũq̄ȝ instanti occidit. i. destruit̃ vnũ relatiuoꝝ. destruit̃ et reliquũ. hoc eñ est relatiua esse simul quo ad ortũ ⁊ occasũ. Dico g̊ breuiter ꝙ ꝓpretates relatiuoꝝ ꝯuenienter sunt assignate a pħo. vt pȝ in textu. et hoc intelligendo q̄rtā ꝓprietatē de relatiuis ꝑ se ⁊ nō ꝑ accñs. sicut sũt scia et scibile. nō eñ oȝ talia esse sil̃ natura. Sȝ ꝯ̄ h̓ arguit̃ q̄drupl̓r. Primo sic. ꝟtus ⁊ vitiũ nō maxime distant g̊ nō sũt ꝯtraria. Scđo sic. scia et scibile. sensus ⁊ sēsibile sũt relatiua. et tñ nō sũt sil̃ natura. Tercio sic ꝑus tp̄e ⁊ posteri⁹ tp̄e sũt relatiua. ⁊ tñ nō sũt sil̃ natura. Quarto sic destructa scia nō ē necc̄āriũ destrui scibile. ⁊ sil̃r destructo scibili nō ē necc̄āriũ destrui sciam eo ꝙ nulla rosa exñte adhuc pōt haberi scia de rosa. g̊ male dr̄ ꝙ destructo scibili necc̄āriũ ē destrui sciam.

Ad ꝑmũ dr̄. ꝙ licet ꝟtus nō ꝯ̄riet̃ vitio ī gñe nature. tñ sibi ꝯ̄riat̃ in genere moris. in q̄ maxime distāt virt⁹ ⁊ vitiũ. vñ bonũ ⁊ malũ sũt in genere moris. et sub bono ꝯtinet̃ virt⁹. sub malo vero vitiũ. Ad scđm dr̄ ꝙ scia nō ꝯuenient̃ assignat̃ ad scibile tanq̄ȝ ad suũ correlatiuũ. sed magis ad actualit̃ scitũ. scia aũt ⁊ scituȝ sunt simul natura. q̄ꝛ q̄ñcunq̄ȝ scia est scitũ est. ⁊ q̄ñcũq̄ȝ scitũ est scia est. Sil̃r sensus non ꝯuenient̃ assignat̃ ad sensibile. sed ad sensatũ. q̄ȝuis eñ scia referatur ad scibile. ⁊ sensus ad sensibile. tñ scibile nō refert̃ ad scientiā. nec sensibile ad sensum. et ideo dicit aresto. ꝙ in plurib⁹ ꝯsistētib⁹ reb⁹ accipiam⁹ scias. in paucis eñ vel nullis repiet aliq̄s sil̃ sciam cũ scibili. sed q̄ sint illa pauca in q̄b⁹ scia repitur cuȝ scibili dicit boetius ꝙ anim⁹ q̄sdā res sibijpsi ꝯfingit. vt chimerā vel cētaurũ. vel alia hm̄ōi q̄ tũc sciunt̃ cũ ea sibi animus finxerit. tũc aũt ⁊ incipiũt cũ ꝑus in opinione ꝟsant̃. et hec simul hñt esse et sciri. nā q̄ q̄ñ in opiniōe nascunt̃ mox hñt sciri. sed cũ in rōne sunt mox eoruȝ scia capit̃. sed q̄m nihil qđ in substātia non ꝑmanet neq̄ȝ in veritate ꝯsistit sciri p̄t. scia eñ est reꝝ q̄ sunt ꝯprehensio veritatis. ideo bene superaddit (vel nullis) Ad tercium dicũt aliqui ꝙ prius et posterius sunt termini ampliatiui. proprietas aũt illa dȝ intelligi de nō ampliatis.

Sed ista rēspōsio volūtaria ē. nec illoꝝ terminoꝝ vis
ampliatiua a ꝓbatis logicis repitur. Ideo dōm est.
ꝙ ꝑus ⁊ posteriꝰ natura pn̄t accipi. ꝑ ꝑ se significato.
siue in suppōe simplici. ⁊ sic sunt sil'r natura. Sed si ac
cipiant ꝓ denoīato ⁊ ꝭm suppōem ꝑsonalē. sic nō sunt
simul natura. neqꝫ tūc sunt relatiua. vtputa iohānes
est ꝑor platone solū denoīatiue. Vn̄ ꝑdicta ꝓprietas
intelligi dꝫ in rebꝫ ꝑmanētibꝫ ⁊ nō successiuis. Nam
quōcunqꝫ capiant ꝑus ⁊ posteriꝰ tp̄e. ipsa non sunt sil'r
natura q̄ ad existentiā ꝙuis forte sint sil'r natura quo
ad depēdentiā. Nā q̄n̄cunqꝫ dr̄ de vno qđ ē ꝑus tp̄e
tūc dr̄ de alio qđ est posteriꝰ tp̄e Ad quartā dicūt
aliq̄ ꝙ destructo scibili quantū ad eē exn̄tie nō opor
tet sciam destrui. Si āt scibile destrueret quantū ad
oīa sua esse. tunc ncc̄ario destrueret scia. Et hec solu
tio videt esse vera ⁊ ꝯcordās cum dictis Aresto. nisi
q̄s diceret ꝙ Aresto. h̄ loq̄tur de destructiōe scibilis
quantū ad esse exn̄tie. ⁊ tunc dōm eēt. ꝙ si vl'r nullū
scibile sit nulla erit scia. ita ꝙ Aresto. nō velit dicere
ꝙ destructo aliq̄ scibili destruat scientia illiꝰ scibilis

Questio tercia

Utrꝫ relatio in suo cōcep tu q̄dditatiuo includat terminū vel correlatm̄. sicut videt dice-
re Arꝭ. in lr̄ā. Pro cuiꝰ solutōe attende p°. ꝙ sicut
omne accn̄s aliud a relatiōe (p̄ter diffinitōꝫ q̄ datur
ꝑ addimētū) hꝫ diffinitōꝫ q̄ datur ꝑ aliq̄d sui generꝭ
scꝫ ꝑ sua ītrinseca ⁊ eēntialia. ita relatio p̄ter diffini-
tionē q̄ datur ꝑ additamētū. vtputa p̄ter diffinitōez
q̄ est ꝑ extrinseca p̄t diffiniri ꝑ intrīseca ⁊ eēntialia sui
generꝭ Attēde scd̄o ꝙ ꝙuis cōiter dicat ꝙ relatiuū
nō possit diffiniri sine suo t'mino. h̄ tamē nō dꝫ intelli
gi de diffinitiōe mere q̄dditatiua. sed potiꝰ de diffini
tione data ꝑ additamentū. ꝓprie eīn drē relatiōis cōi
ter sunt nob̄ ignote. Et iō eas circūloq̄mur ꝑ aliq̄. nā
relatiōes formal'r ⁊ ītrinsece nō distinguunt ꝑ funda-
mentū ⁊ t'minū. sicut nec alia accidētia. distinguunt
tn̄ extrinsece ⁊ q̄ ad nos ꝑ fundamentū ⁊ terminū. Et
iō cōiter diffinimꝰ relatiua ꝑ ea q̄ nobis notiora sunt
Attende 3°. ꝙ licet ꝑhus in textu videat dicere. ꝙ
vnū relatiuoꝝ diffiniat ꝑ reliquū. multis tn̄ videt ꝙ
relatiuū nō debeat diffiniri ꝑ correlatm̄. sed ꝑ t'minū
siue fundamētū correlatiui. ⁊ h̄ maxime ad euitādū
circulatōꝫ ⁊ petitionē ꝑncipij. Hoc tn̄ nō obstāte pos
set dici ꝙ relatm̄ diffiniat ꝑ correlatm̄. sicut dr̄ Arꝭ.
Nā relatiuū ⁊ fundamentū correlatiui nō sunt sil'r na
tura. nec dicunt ad ꝯuertētiā. Vn̄ nō est incōueniēs
ꝙ idē diuersimode ꝯsideratū sit notiꝰ ⁊ ignotiꝰ. nec
in relatiuis incōueniēs ē circulatio. Attēde q̄rto.
ꝙ ꝭm aliq̄s in substātia non p̄t īmediate fundari rela
tio. ⁊ h̄ ꝓpter impfectionē relatiōis. nec etiā relatio p̄t
fundari in alia relatiōe. ex eo ꝙ sicut materie nō ē ma
teria. sic etiā forme nō est forma. Et sil'r eēt ꝓcessus in
infinitū in relationibꝫ. Et dicunt vltra ꝙ relatiuū si
cut est pr̄ ꝓ adeq̄to termīo nō habet hūc filiū vel illū
sed filiū in cōmuni. Et iō destructo h̄ filio nō destrui
tur terminꝰ paternitatꝭ nisi ꝭm q̄d. Et ꝑ ꝯn̄s nec etiā
paternitas destruit simpl'r. sed solū ꝭm q̄d ⁊ in ordine
ad filiū destructū. Et ex hoc ptꝫ ꝙ a distinctōe nume
rali subiectoꝝ ⁊ nō fundamētoꝝ sumit distinctio nu-
meralis relationū. Vn̄ est ꝙ quidā pr̄ eadē generatōe
actiā ꝓducēs pl'es filios. eadē relatōe refert ad ipsos

Dic primo

Qꝫ relatiuū in suo con
ceptu q̄dditiuo non in-
cludit terminū. Ptꝫ sic.
ꝑmo. qꝛ nihil alteriꝰ generꝭ a genere relationis inclu-
ditur q̄dditatiue in ipsa relatione. sed terminꝰ vt cōi
ter est alteriꝰ generꝭ. ḡ non includit in ipsa relatione
Et ex hoc sufficiēter ptꝫ. ꝙ relatiuū q̄dditatiue non
p̄t diffiniri per terminū. neqꝫ ꝑ correlatiuū Dic se-
cundo ꝙ relatio nō terminat primo ad suū correlati
uū. Probat quadrupl'r. ꝑmo sic. omne diffiniens est
ꝑus diffinito. sꝫ relatio diffinit per terminū. ḡ termi
nus ē prior ea. relatio autē opposita est sil'r natura cū
alia. Maior ē manifesta siue diffinitio fiat ꝑ intrin-
seca ꝑora siue ꝑ additamentū. Scd̄o sic. in essential'r
ordinatꝭ non p̄t esse circulatio. omne autē diffiniens ē
prius diffinito. eo ꝙ diffinitū notificat per diffiniēs
Si ḡ relatio esset terminꝰ tunc esset ꝑor ⁊ notior. ⁊ ea
dem rōne alia opposita. Tercio sic. oīs relatio depē
det a termino ⁊ fundamēto. ⁊ per ꝯn̄s relatio est po
sterior. sed relatio opposita nō potest esse ꝑor hac rela
tione. cum sit sil'r natura cum ea. ḡ non p̄t esse terminꝰ
qꝛ non p̄t ab ea depēdere eo ꝙ tunc eēt circulꝰ Quar
to sic. oīs h̄itudo inter extrema supponit extrema il-
lius h̄itudinis. sed oīs relatio est h̄itudo iter funda-
mentū ⁊ terminū. igit p̄supponit terminū. Et cum re
latio nō p̄supponit relationē sibi oppositā. igit nō ter
minat ad eam. Dic tercio ꝙ relatio p̄t fundari in
substātia ⁊ relatiōe imediate. Probat quadrupl'r. p°
sic. qꝛ substātia est cā omniū accidentiū. sil'r est prior
accidēte. Et etiā vna substātia ꝭm ordinē eminētie
est prior ⁊ supior alia. ⁊ alteri impfectior ⁊ ineq̄lis. ḡ.
Scd̄o sic. qꝛ irrōnale videtur ꝙ due albedines habe
ant ꝯformitatē inter se. ⁊ tn̄ due substātie vtputa duo
hoīes nō habēt talem ꝯformitatē. Tercio sic. due al-
bedines h̄n̄t relationē inter se vtputa ydēptitatē speci
ficā. ergo due sil'itudines sil'r h̄n̄t ydemptitatē speci-
ficā. ⁊ illa est relatio. ḡ relatio p̄t fundari in relatione
Quarto sic. relatio actualis real'r distincta a funda-
mento ē accidēs ⁊ vere inheret fundamēto. sed illa in
herētia est realis relatio. ḡ relatio p̄t fundari in rela-
tione Dic q̄rto ꝙ īpossibile est idē referri ad multa.
eadē relatione numero. Probat primo. qꝛ om̄is rela
tio hꝫ aliquā correlationē sibi oppositā. ergo sequit ꝙ
hec filiatio hꝫ aliquā correlationē sibi oppositā. Sed
destructionē cuiuscūqꝫ relatōis seq̄tur destructio cor
relationis. eo ꝙ relatio ⁊ correlatio sunt siml'r natura
ḡ si destruat filiatio destruit aliqua correlatio. ⁊ non
alia ꝙ paternitas. ḡ destruit paternitas. sꝫ implicat
ꝯdictionē idē numero sil'r esse ⁊ nō esse. ḡ illa paťnitas
q̄ remanet destructa vna filiatiōe nō est eadē nume-
ro paternitati destructe. ⁊ ꝑ ꝯn̄s erunt pl'es paterni-
tates. Scd̄o ꝓbatur. qꝛ implicat ꝯdictionē ꝙ idem
sil'r intendat ⁊ remittat. ⁊ ꝙ aliq̄d sit magꝭ vel minus
sil'e ꝙ ꝑus. ⁊ tn̄ sil'itudo nō sit magis aut minꝰ intēsa.
et tn̄ vtrūqꝫ istoꝝ seq̄ret si sil'e per eandē sil'itudinē re
ferreret ad pl'a sil'ia. ḡ. Minor ptꝫ q̄ ad primā partē
qꝛ si sit vnū albū decē graduū. ⁊ alia duo q̄ꝝ vnū ē sex
graduū. ⁊ a° duodeci. tūc si intēdat albū sex graduū
et etiā albū duodeci graduū. tūc sil'itudo albi decē
graduū sil'r intēderet ⁊ remitteret. Quod ad scd̄am
ꝑtem ptꝫ. qꝛ addat vnꝰ gradꝰ albedinis. ⁊ remittat
vnus nō erit sil'itudo magis ⁊ minꝰ intensa ꝙ prius.

et nō erit magis simile vni. ⁊ minus simile alteri

Questio quarta.

Utrū relatio sit entitas respectiua ꝑter aīam a suba et q̄litate real'r distincta. Pro solutōe attende p̄mo ꝙ relatio est quoddā cōe trāscendēs ad p̄dicamentū relatiōis ⁊ ad sex vltima p̄dicamēta. ⁊ etiā ad multa alia. q̄ nō sunt in isto p̄dicamēto Un̄ inq̄rendo naturam relationis dicem⁹ p̄mo in generali. q̄ sit natura relationis. ⁊ quō ab alijs p̄dicamentis distinguat̄ relatio. Sunt aūt duo modi dicēdi famati de ipsa relatione. Prim⁹ modus dicēdi stat in q̄nq̄ dictis

Primū dictum est. q̄uis ꝑter opationē aīe aliq̄d sit sil'e. vt pater ⁊ cā. ⁊c̄ijs. nulla tñ res q̄ nō est signū siue termin⁹ ē adaliq̄d vel relatio. sed soli termī sunt adaliq̄d vel relatiui vel relatio. ita ꝙ hec tria noīa nō sunt noīa p̄me intētionis. sed sc̄de tm̄. q̄z nō verificant̄ nisi de termis. Probat̄ quadrupl'r. Primo autoritate p̄hi in caplo de relatiōe dicētis. ꝙ ea sunt relatiua q̄ dicunt̄ alioꝝ aut quōlibet aliter ad aliud. qđ exponit̄ cōiter sub aliqua hītudine casuali. Secūdo q̄z dicit p̄hs ꝙ oīa relatiua dicunt̄ ad ꝯuertentiā sed casu aliq̄tiens differūt ſm loquutionē Tercio dicit p̄hs ꝙ aliq̄tiens noīa fingere necē est. si non fuerit noⁿ īpositū ad qđ ꝯueniēter assignet̄. ꝯstat aūt ꝙ dici nō ꝯuenit rebus. nec sil'r casual' hītudo. s3 solū terminis. nec etiā possum⁹ fingere ipsas res. sed solū nomina reꝝ. Et ad illa q̄ fingim⁹ dr̄ ꝑ h̄us alia dici. dicit em̄ si nō fuerit nomē impositū. ad qđ sc3 ꝯueniēter relatiuū assignet̄. Quarto sic. absolutū ⁊ respectiuū nō sunt drn̄e rerū. sed solū terminoꝝ. g̃ nō ꝯueniunt reb⁹. sed solū termīs Et ex h̄ inferūt ꝙ nō est aliq̄ res ex̄ns subiectiue in illo q̄ est pater q̄ sit adaliq̄d. ⁊ nō res absoluta. q̄z ſm intentionē p̄hi in illo qui est p̄r nō est hymaginā da aliq̄ res que nō sit vera substātia aut ꝗ̄a q̄litas. tñ hoc nomē p̄r est vere adaliq̄d. eo ꝙ impossibile est ip̄m verificari de aliq̄ nisi respectu alterius. Nam si aliq̄s est pater necessario ē pater alicui⁹. non autē sic ē de hoc nomine hō. quia nō oportet ꝙ si sortes sit hō ꝙ sit alicui⁹ homo

Secundū dictum ē

Oīs res ē absoluta ⁊ oīs res est respectiua. ⁊ oīs substātia ē relatio. ⁊ oīs q̄litas sil'r. ⁊ oīs relatio est suba vel q̄litas. nec oportet hymagiari ꝙ aliq̄ relatio sit ab oībus rebus absolut3 real'r distincta. ⁊ inherens alicui rei absolute. sicut accidēs subiecto Probat̄ p̄mo q̄z nisi sic seq̄retur ꝙ q̄ncunq̄ aliq̄d incipit esse vl' desinit eē relatm̄. tūc ip̄m vel aliq̄d ei⁹ eēt in se mutatū ꝑ acq̄sitionē alteri⁹ entitat3. quā p̄ri⁹ immediate nō habuit. vel ꝑ ꝑditionē alicui⁹ entitat3. quā p̄ri⁹ immediate habuit. s3 ꝯn̄s ē falsum. igit̄. Tenet ꝯn̄a. q̄z nō videt̄ ꝙ aliq̄d acquirat in se aliquā nouā entitatē. vel ꝑdat aliquā quā habuit. ip̄o nullo mō mutato Falsitas ꝯn̄tis pat3 p̄mo autoritate Augusti quito de trītate caᵒ p̄ᵒ dicētis. Mun⁹ cū dr̄ p̄cium relatiue dr̄. nec tñ mutatū ē cū eē cepit p̄cium. neq̄ cū pign⁹ incipit eē. et si q̄ sunt silia. Si g̃ mun⁹ p̄t nulla sui mutatione multotiēs relatiue dici. vt nec cū incipit dici nec cū desinit p̄t aliq̄d i neē materie l' forme q̄ mun⁹ per mutatōe3 fiat. quāto facili⁹ de illa incōicabili dei substātia debem⁹ accipe. vt ita dicatur relatiue ad creaturā. ⁊ q̄uis tp̄aliter incipiat. nō tñ ipsi substātie dei aliq̄d accidisse intelligat̄. sed illi creature ad quā dicit̄. Sc̄do ꝓbatur autoritate Anselmi. xxvᵒ monogium dicētis. Constat ꝙ homi post annū p̄sentē nascituro nec mino2 nec maio2 nec eq̄lis sum. oēs autē has relatiōes vtiq̄ cum nat⁹ fuerit sine oī mutatiōe ad ip̄m habere potero ⁊ amittere. ſm ꝙ crescet. vel ꝑ q̄titates diuersas mutabit̄. Tercio autoritate p̄hi q̄nto phisicoꝝ dicētis. ꝙ in aliq̄d nō est motus. dicit em̄ ꝙ ꝯtingit altero mutāte. i. mutato verū esse alteꝝ nihil mutatū. Et sc̄do metap̄h. ē em̄ altero ꝑmutāte verificari altero nihil ꝑmutato. Quarto p̄r rōne. q̄z tūc seq̄retur ꝙ ad generatōe3 cuiuscūq̄ mīme entitatis in q̄libet re mundi. ⁊ in q̄libet ei⁹ ꝑte noua entitas generaret̄. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ad subitā cogitatōe3 aut hymaginationē meā aut ꝑ motū digiti totus mūdus ⁊ q̄libet ꝑs eius mutaret̄. sed h̄ videt̄ esse multū mirabile sc3 ꝙ mea hymaginatio totū mundū real'r mutet. et res ꝑuas causet in q̄libet ꝑte ei⁹. ꝯn̄a tñ p3. q̄z a q̄libet entitate nouiter genita . s. ab actu hymaginatiōis distinguit̄ q̄libet alia entitas mūdi. Et in q̄libet generat̄ noua distictio. Sc̄do seq̄ret̄ ꝙ q̄dlibet agens quātuncūq̄ debile q̄n̄cunq̄ ageret. in q̄slibet res mundi ageret. ⁊ in q̄scunq̄ ꝑtes ei⁹. ⁊ ſm quācunq̄ distātiā etiā si īfinita esset distātia. qđ videt̄ absurdū. g̃. ⁊c̄

Sc̄do sic ar̄r. q̄z si silitudo eēt talis entitas real'r distīcta ab oī re absoluta. seq̄ret̄ ꝙ īpossibile eēt sortē albū eē similē alicui albo sine tali entitate. sicut ē impossibile sortē esse album sine albedine. sed ꝯn̄s ē falsum. igit̄. Falsitas ꝯn̄tis p3. q̄z possibile ē sorte ex̄n̄te albo ꝑsi⁹ aliud albū generari nulla entitate genita ī sorte Probat̄ q̄z si a gn̄atione albi rome necc̄ario generaret̄ aliq̄ entitas ī sorte ꝑsi⁹. vel generaret̄ a deo l' ab aliq̄ creatura nō a deo. q̄z nihil agit ad extra necc̄ario s3 mere ꝯtingēter ⁊ volūtarie. ⁊ sic quicq̄d agit p̄t nō agere Nō a creatura. q̄z d̄s cuiuslibet creature quācunq̄ actōe3 p̄t suspēdere Tercio sic. distinctio real' nō est aliq̄ talis entitas. g̃ nō p3 ꝙ relatio sit res distincta a re absoluta. An̄s p̄r p̄ᵒ. q̄z ꝑ nullā rē inherentē alicui rei ipsa ē id qđ essential'r ē. ⁊ ꝑ nullā sibi inherentē ipsa nō est illa res q̄ ipsa nō est. Sicut ꝑ nullā rem sorti inherentē sortes ē so2. ⁊ so2. nō est plato. eo ꝙ destructa q̄libet re inherēte sorti sortes nō min⁹ esset so2. ⁊ nō minus nō eēt plato. g̃ ꝑ nullā rem sibi inherentē aliq̄ res est real'r distincta ab alia. T3 ꝯn̄a. q̄z ad h̄ ꝙ hec res sit disticta ab alia sufficit ꝙ tā hec q̄z illa sit. ⁊ hec nō sit illa. nec o3 supaddere aliquā entitatē. Sc̄do q̄a si sortes ē distinct⁹ a platōe ꝑ aliquā aliā rem a se sibi īherentē. q̄ sit illa distictio. ꝯstat ꝙ ipse ē distinct⁹ ab illa distinctiōe. aut q̄ seipso. ⁊ sic eadē rōne erit distinctus a platōe. ⁊ a q̄libet alio. aut ē distinct⁹ ab illa distinctiōe ꝑ aliquā distinctōe3. ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitū. Tercio. q̄z si sortes nō seipso sed distinctiōe supaddita ē distinct⁹ a platōe. g̃ illa distictio distinguit̄ a distinctōe platōis a sorte. ⁊ sil'r ab ipso sorte per aliquā distinctō3. ⁊ sic erit ꝓcessus ī infinitū. Et sil'r posset argui de ydēptitate. ꝙ nō eēt talis res real'r inherens. Quarto sic. dupleitas q̄ est q̄dam relatio nō est aliq̄ talis res real'r inherēs rei absolute. g̃. An̄s p3 p̄ᵒ q̄z si numer⁹ q̄ternari⁹ q̄ttuo2 hoīm sit duplus ad binarium duoꝝ hominū ex ipsis per aliquā entitatē illi inherētem que sit dupleitas. aut illa entitas ē simplex ⁊ indiuisibilis. ⁊ tunc oportebit ꝙ ipsa sit tota in

quolibet illoꝝ. cum non sit ratio ꝓpter quã potiꝰ sit in vno ꝙ̃ in alio. Et sic seq̃tur primo ꝙ idem accidens numero ẜm se totũ est simul in diuersis subiectis maxime distantibꝫ. qd̕ est impossibile naturał̕r Sequit̃ secũdo ꝙ quilibet illoꝝ erit duplus ad duos. ⁊ sic q̇libet illoꝝ hoim̃ erit q̃ttuor hoi͂es. Vel illa entitas ẽ diuisibilis ⁊ hñs ptes. ⁊ tunc vel ptes erunt eiusdẽ rõnis cum suo toto. sic ꝙ q̃libet sit dupleitas. ⁊ tunc seq̇tur vltimũ incõueniẽs. vel sunt diuersaꝝ rationũ cũ toto. ⁊ tunc oẽs silr̃ erunt in q̃libet. ⁊ sic seq̃tur primuz incõueniens. vel vna erit in vna ⁊ alia in alia Cõstat aũt ꝙ ille ptes nõ sunt entitatꝫ absolute ẜm aduersarios. ğ sunt respectꝰ. ⁊ nõ nisi ad eundẽ terminũ ad quẽ est dupleitas. aut ad eius ptes. Vniꝰ aũt ad duo est respectꝰ subdupleitatꝫ. ⁊ ꝑ ꝯñs ista dupleitas nõ est aliud ꝙ̃ subdupleitas. ⁊ sic non est ẜm se aliq̃ dupleitas vel respcũs alteriꝰ rõnis a subdupleitate. immo cũ tales subdupleitates sint ĩter se loco distãtes. nec ad inuicẽ ꝯtinue aut contigue. seq̃tur ꝙ ipsa dupleitas nõ est aliquo mõ entitas vna numero plusꝙ̃ illi q̃ttuor hoi͂es Adducũt aũt plures alias rões ad ꝓbandũ illã ꝓpõem quas cã breuitatꝫ relinq̃. Est tñ vna apparẽs qua sic arguũt. possibile ẽ aliquẽ de non dño fieri dñm. ⁊ de nõ seruo fieri seruũ nullo penitus agẽte in alterũ ipsoꝝ. ğ dñs ⁊ ẜuus nõ importãt tales entitates. eo ꝙ nulla entitas p̃t esse in aliquo de nouo nisi aliq̇d agat in ipso illã entitatẽ. Añs ptꝫ. q2 possibile est aliquã legẽ fieri a deo vel ab aliq̊ alio. q2 q̇cunꝙ̃ ꝓprimũ vulnerauerit sponte. ⁊ infra decenniũ ei nõ satisfecerit ꝓ illa offensa. post illud decenniũ ille q̇ lesisset esset ẜuus eiꝰ q̇ fuisset lesus. qua lege facta si q̃s aliũ vulnerauerit ⁊ infra decenniũ nõ satisfecerit. cõpleto decẽnio ⁊ nulla re agẽte aliq̇d in lesum vel ledẽtem. lesus eẽt dñs ⁊ ledens ẜuus. non em̃ p̃t assignari quicꝙ̃ qd̕ ꝑ se vel ꝑ accñs aliquã entitatẽ causaret ĩ alterũ vel vtrũqꝫ ipsoꝝ. nec ipsi etiã in seipsos. q2 vł̕ hoc eẽt naturał̕r. ⁊ tunc añ totũ cursum decẽnij non minꝰ causassent. nec libere. q2 tũc possent nõ causare. et sic casu posito ille posset nõ esse ẜuus ⁊ ille dñs. Arguũt iterũ alio argumẽto. q2 d̕s posset sepáre relationẽ a fundamẽto. Et silr̃. dependẽtia creature ad deum. ⁊ ꝙ in deo eẽnt aliq̃ accñtia realiter inherẽtia de quo posterius dicetur.

Tercium dictum ẽ.

Qꝫ ad nõ ens p̃t esse relatio realis. ⁊ silr̃ nõ ens p̃t realiter referri ad ens. Ptꝫ sic ꝓmo. q2 hymago refertur ad hymaginatũ. ita ꝙ rep̃sentat rem cuiꝰ ẽ hymago. ea nõ existẽte. igit̃. Añs ptꝫ. q2 hymago herculł̕ representat ipm̃ herculẽ. q̇ tñ nõ existit. Silr̃ posset ꝓbari de memoria q̃ refert̃ ad illud cuiꝰ est memoria. dato ꝙ nõ existat. Scd̕o sic. ꝓductiuũ realit̕ refert̃ ad scibile. ⁊ factiuũ ad factibile. igit̃. Añs patꝫ. q2 illa sunt relatiua secũdi modi. Tercio sic. cã realiter refertur ad causatũ. cũ causatũ reał̕r depẽdat ab ipsa in eẽ vł̕ fieri. sꝫ aliqd̕ nõ existẽs est cã illiꝰ qd̕ est. Minor ptꝫ q2 finis q̇ nondũ est ẽ cã. igit̃. Quarto sic d̕s eternaliter fuit ꝓductiuꝰ vł̕ causatiuꝰ reꝝ ab eo ꝓducibiliũ q̃ non fuerũt ab eterno. ğ deus ab eterno referebat̃ relatiõe reali ad ipsas creaturas. Qꝫ ãt illa relatio sit realis ptꝫ. q2 fundat̃ sup̲ potentiã actiuã ⁊ passiuã. ⁊ etiã nõ est ex opatione nr̃i intellectꝰ. eo ꝙ d̕s fuit creaturus ⁊ causatiuꝰ ante omnẽ animã ⁊ ꝯsideratiõnẽ intellectus creati

Quartum dictum.

Qꝫ relatio q̃ idem refert̃ ad seipm̃ si illud qd̕ refert̃ sit existẽs ẽ realis. Ptꝫ ex eo ꝙ qd̕libet ẽ magis reał̕r idẽ sibiipsi ꝙ̃ alteri. Sed relatio q̃ res ponit̃ eadem spẽ cum alia re ẽ realis. ğ a fortiori relatio qua res est eadẽ sibiipsi est realis.

Dic primo.

Qꝫ ꝙ̃uis aliqua noi͂a sint absoluta. ⁊ aliq̃ relatiua. nõ tñ sola noi͂a sunt relatiua. sed aliq̃ res sunt relatiue. scꝫ ille q̃ significant̃ ꝑ terminos relatiuos. Probat̃ ꝓmo autoritate Augusti in libro de t̃nitate. caᵒ. x. dicẽtis. Ille spũs scũs q̇ nõ est t̃nitas. sed in trĩtate intelligit̃. in eo qd̕ ꝓprie d̕r spũssanctus cũ relatiue d̕r. ⁊ ad patrẽ ⁊ ad filium refert̃. vbi patꝫ ꝙ nõ de noi͂e sed de ꝑsona q̃ perno͂ intelligit̃ in trĩtate. d̕t ꝙ refert̃. Et in sequẽti caᵒ mouet dubiũ quõ dicat̃ relatiue spũs p̃ris. cum ecõuerso p̃r non dicat̃ pater spũssancti. Rñdet ꝙ in multis relatiuis h̕ ꝯtingit. q̃ ad se referunt̃. Et subdit ꝙ vt h̕ vicissim rñdeat dicimꝰ donũ donatoris ⁊ donatorẽ doni. q2 h̕ potuit inueniri vsitatũ vocabulũ. ibi vero nõ. Ex h̕ clare ptꝫ ꝙ cũ vocabula imponant̃ relatiuis. ⁊ his q̃ referunt̃ nõ solũ vocabula. sed res ipse vocabulł̕ significate sunt relatiue. Scd̕o ꝓbat̃ autoritate ꝯmẽtatoris dicẽtis in ꝓnᵒ capł̕i de adaliq̇d. ꝙ vnũqd̕ꝙ̃ relatm̃ redit ꝑ ꝯuersiõnẽ cũ accipiunt̃ ꝑ no͂ sua signa sup̲ ipsa ambo. ex eo ꝙ sunt relatiua si ẽ eis nomẽ. aut ꝯponit̃ eis no͂. si nõ eis ambobꝫ no͂. et infra d̕t cum nõ fuerit relationi recte no͂ ẜns sup̲ eã. ex eo ꝙ ẽ recta. ⁊c. Finał̕r ꝯcludit ꝙ hec ẽ via discẽdi necessaria vt ambulet ꝑ ea. in eo ꝙ nõ hꝫ no͂ ex relatiõe videlicꝫ vt imponat̃ ei no͂ ẜns relatiue ex ea p̲te qua fuit relatio. Et sic ptꝫ ꝙ ẜm intentionẽ eiꝰ est d̕cm̃. ꝙ relatiua sunt res quibꝫ imponunt̃ noi͂a. q2 noibus nõ imponunt̃ noi͂a. sed rebꝫ q̃ nõ sunt noi͂a. ğ. ⁊c. Et si q̃s forte ꝓteruiẽdo vellet dicere. ꝙ noibꝫ noi͂a imponunt̃. q̃re ab eo qd̕ est illud no͂ cui nõ est no͂ impositũ. ad qd̕ caput relatiue d̕r. cui scꝫ impoͣ hoc no͂ capitatũ. ⁊ nõ potest aliqd̕ tale assignari sicut mai͂festũ est. igit̃. Tercio Aresto. in toto capł̕o adaliq̇d refert suã intentionẽ ad res respectiuas. igit̃. cũ em̃ dicit relatiua suscip̲e magꝫ ⁊ minꝰ ⁊ h̃re ꝯtraria. ⁊ dici ad cõuertentiã. hoc nõ intelligit de noibus. Si em̃ h̕ intelligeret̃ de noibus. ita ꝙ nõ de reb̃is. non magꝫ ꝯuenire illis noibus ꝙ̃ alijs. Silr̃ manifestũ est ꝙ dñs nõ d̕r huiꝰ vocis. scꝫ serui dñs. Et sic posset deduci per totũ capł̕m. Quarto ꝓbat̃. q2 illud qd̕ ꝯuenit noibꝫ nõ ex sua natura. ꝯuenit sibi ex aliq̊ alio. sed noi ꝯuenit referri ad aliud. ⁊ nõ ex sua natura. ğ ꝯuenit sibi ex alio. ⁊ nõ potest aliud assignari nisi impositio vel significatũ eius. ergo ꝯuenit sibi ex parte rei significate ꝙ sit relatiuũ. sed nõ ex parte rei absolute. ğ relatiue Confirmat̃. q2 hec ꝓpõ est vera p̃r per se refert̃ ad aliud. vel ğ subiectũ supponit ꝑsonaliter. ⁊ sic habet̃ intentũ. scꝫ ꝙ aliqua res refertur aut supponit materialiter. ⁊ sic ꝓpõ est falsa. Nam pater materiał̕r sumptum est ꝑ se qualitas. nulla aũt qualitas est ad aliud Et ex h̕ pꝫ ad autoritates ad ꝓmũ d̕cm̃ alteriꝰ opionis adductas. ꝙ̃uis. n. ñ fingamꝰ res. tñ fingimꝰ noᵃ

relatiua. ⁊ imponim⁹. vt res ⁊ nomina dicunt̄ relatiua. res quidē q̄ sunt ad aliq̄d. nomina vero q̄ significant illa. Et sic q̄uis nō ꝯueniant reb⁹. tñ ꝯueniūt ipsis noībus. q̄ significāt res relatiuas. et ꝑ ꝯñs pñt referri sub hitudine diuersoꝝ casuū. Et cum dicit̄. ꝙ dici nō ꝯuenit rebus ſ; solū termīs. negat̄ assumptū. ꝯuenit eñ reb⁹ dici hoc vel illud. sicut eis que ea significāt. vt p3 ꝑ Augustinū. viij. de trinitate. ca° vij. dicentē. ꝙ p̄r dicit̄ deus ad se ⁊ bon⁹ ⁊ magn⁹ Et dicit̄ filius ⁊ spūssanctus. qđ nō eēt verū. cum iste terminus p̄r nunq̄ p̄dicetur aut dicat̄ ad se. Dic secundo ꝙ relatio ē vera res p̄ter actum aīe. ita ꝙ aliq̄ res talis q̄lis importat̄ per termīos relatiuos ē in re seclusa omni oꝑatione intellect⁹. Probat̄ p̄mo. quia ens reale extra aīam ſm ph'm ⁊ suū ꝯmentatorē diuiditur in decē. cū relatio sit p̄dicamentū ipsa ē vnum ens reale extra aīam. Probat̄ scđo. q̄ de⁹ vere actualiter est pater. ⁊ fuit ab eterno. nec ad hoc facit anima ꝙ plus sit deus. Et similit̄ sortes ē pater platōis quē genuit. g̊ aliqua res actual'r extra aīam est ad aliq̄d Tenet ꝯña. q̄ esse patrē est ad aliud quodāmodo se hr̄e. Probat̄ tercio. q̄ nisi sic seq̄retur ꝙ nulle res essent realiter distincte p̄ter aīam. ⁊ ꝑ ꝯñs nulla reruȝ pluralitas eēt extra aīam. sed oīa essent vnū indistinctū. eo ꝙ si aliq̄ sunt plura ipsa sunt distincta. vt p3 per Boetiū in libro de trinitate dicentē. vbi nulla diuersitas. ibi nulla pluralitas. sed vnitas tm̄. Quarto. q̄ seq̄retur ꝙ nulla eēnt similia ⁊ nulla eēnt eq̄lia. p̄ter aīam. sed ꝯñs ē falsum. q̄ nullū esset tale q̄le est aliud. ⁊ sic nulla eēnt alba vel nigra. Sil'r nullū esset tantū quantū aliud. ⁊ sic nulla eēnt bicubita aut tricubita Et si diceres ꝙ aliq̄d est preter aīam pater vel dñs. sed nō relatiue. sed solū fundamētaliter. Cōtra q̄ si est actual'r dñs erit alicui⁹ dñs. ⁊ ꝑ ꝯñs relatiue. Si āt non actual'r. sed solum in poña. tunc iste eēnt false. deus ab eterno fuit p̄r. ⁊ ab eterno fuit distīctus a filio. ⁊ iste eēnt vere đs potuit nō eē p̄r. ⁊ p̄r potuit nō esse distinct⁹ a filio. qđ est hereticū. g̊. Sed ꝯtra h̄ arguit̄ quadrupl'r. p̄mo sic ſm ph'm sexto metaphisice. quoddā est ens qđ cum alio copulat̄. ⁊ cogitatio diuidit illud. ⁊ h̄ exponit ꝯmētator cōmento octauo dicēs. Et intendit p̄dicamenta q̄ cōiter hñt ꝯꝑationē. extimat̄ eñ ꝙ illa nō essent si aīa nō eēt. Ex hoc pat3 ꝙ relatio nō habet esse p̄ter aīam. Scđo sic. q̄ ſm ꝯmentatorē. xij. metaphisice ꝯmento nono. relatio inter oīa p̄dicamenta ē esse debilioris. ⁊ ſm eūdem q̄rto phisicoꝝ. ꝯmento. octuagesimooctauo. entium quedā sunt ꝯpleta. in quoꝝ esse nihil facit aīa q̄dam sunt quoꝝ actus ꝯpletur ꝑ aīam. et de talib⁹ ē temp⁹ ſm eum. g̊ ⁊ relatio. cū ipsa habeat esse debilissimū Tercio sic ſm ph'm q̄nto phisicoꝝ. relatio aduenit alicui sine mutatiōe illius. sed nulla res extra aīam aduenit alicui sine mutatiōe eius. g̊. Quarto sic. quia formalis effect⁹ relationis nō est aliud q̄3 vnā rem ad aliam referri. h̄ autē nō facit natura. sed intellectus. g̊. ⁊c. Ad primū dicit̄ ꝙ ph's ⁊ ꝯmētator volunt expresse ꝙ relatio sit ens reale extra aīam. Pat3. quia excludēdo a sua ꝯsideratione ens ꝑ accidens ⁊ ens in aīa dicunt se velle ꝑscrutari de vero ente qđ est extra animā. ph's eñ ſm antiquā translationē ait. Ex rebus aūt que sunt in rei veritate ē illud quod significat aut quid aut quantū aut quale. aut quod copulatur cum alio Et dicit ꝯmentator ꝙ per istud (quod copulat̄ cum alio) intelligit cetera p̄dicamenta. volunt ergo ꝙ cetera p̄dicamenta significēt veras res extra animā. Et quia aliqui estimauerūt oppositū vt ibidē dicit ꝯmentator. ideo ad excludendū opinionē eoꝝ specialiter de illis fecit mentionē simul cum alijs dicens. ꝙ etiā illa significāt ex rebus. q̄ sunt in rei veritate. Dicendū est ergo ꝙ nec a philosopho estimant̄ talia nō esse si anima nō esset. sed a quibusdā alijs hoc false opinantib⁹. Ad scđm dicit̄. ꝙ nō vult dicere ꝯmētator ꝙ temp⁹ dependat ab anima. sic ꝙ nō habeat esse reale p̄ter animā. sed vult dicere ꝙ temp⁹ quantū ad aliqđ esse eius dependet ab anima eo mō quo ⁊ numerus. Numer⁹ eñ quo ad actuale numerari dependet ab anima. sic etiā tempus quodāmodo quo ad apprehensionē ⁊ discretōe3 vnius ꝑtis ab alia dependet ab anima. Dicunt tñ alij ꝙ ꝯmētator nō vult dicere. ꝙ nō sit aliq̄ rela° maxime entitatis. cum aliq̄ relatio sit ipsemet deus. sed vult dicere ꝙ esse ad aliq̄d nō est esse aliquid ſm se ⁊ simpliciter. sed solūmodo in ordine ad aliud. Ad terciū dicūt aliqui ꝙ q̄uis nulla res absoluta adueniat alicui sine mutatione eius. nō est tamē incōueniens de re relatiua. immo est sibi ꝓprium aduenire alicui sine sui mutatione Et si arguat̄. ꝙ illud mutatū est qđ se aliter habet q̄3 p̄us ꝑ diffinitionē eius qđ est mutari positā a philosopho. Sed si alicui aduenerit relatio illud se habet aliter q̄3 p̄us. ergo est mutatū. Dicitur ꝙ mutari ē aliquid aliter se haberi q̄3 p̄us ſm se aut ſm formā absolutā. non āt ſm formā respectiuā. Ad hoc eñ ꝙ aliqua forma respectiua recipiat̄ in aliquo de nouo non oportet ꝙ illud in quo recipit̄ mutetur. sed sufficit ꝙ in ipso aut in aliq̊ alio fiat mutatio. Et per hoc soluitur aliud argumentū quo sic argueret̄. impossibile ē transire de ꝯtradictorio in ꝯtradictoriū sine mutatione facta. sicut patet ex articulo parisiēsi. ergo relatio nō aduenit alicui sine mutatione. Posset tñ dici aliter ꝙ relatio non aduenit alicui sine mutatione illi⁹. Et ad ph'm diceret̄ ꝙ ipse loquitur de mutatione ꝑceptibili. mutatio aūt qua aliq̄d suscipit relationē est impceptibilis Et si arguat̄. q̄ ſm ph'm ad relationē non est motus. g̊ ipsa acq̄ritur sine motu. Dicit̄ ꝙ ad relationē nō est motus p̄mo et per se. bene tñ ex ꝯñti ⁊ per accidēs. Ad quartū dicitur ꝙ effectus formalis relatiui est esse relatiuū. ⁊ similitudinis ē esse simile. ⁊ illud ē in re extra animā. seclusa omni oꝑatione intellectus. referri aūt ad aliud saltē si dicat actū anime referētis. nō est effectus ipsius relationis nisi acciperet̄ relatio vt importat actionē. ⁊ sic accipiēdo. relatio est in p̄dicamento actiōis.

Dic tercio ꝙ non oīs entitas ē absoluta. nec oīs relatio ē substātia vel q̄litas. sed relatio ē entitas respectiua ab oī re absoluta realiter distincta. Probat̄ q̄druplici autoritate. Prima autoritas est Hylarij xij. de trinitate dicētis. Nasci qđ erat iam nō tm̄ nasci est. sed seip̄m demutare nascēdo. Ex q̄ autoritate p3 ꝙ si aliq̄d nasceret̄ postq̄ erat demutaret̄ nascendo. Ex sic nasci đt aliquā entitatē ab oī entitate absoluta distinctā. Scđa ē Ambrosij p̄mo de trinitate ca°. v. dicētis. Si p̄us erat deus ⁊ postea p̄r generationis ⁊ accessionis mutat⁹ est. auertat deus hanc dementiā. Ex qua autoritate seq̄tur ꝙ per solam acces

sionē relationis fieret mutatio in ꝑsona. quod nō esset
nisi relatio esset res distincta a fundamēto. qua fun/
damentū ꝑexistat. Tercia autoritas ē Augustini in
libro de trinitate caº. v. dicētis. In rebus creatꝫ atqꝫ
mutabilibꝫ qđ non ſm substantiā dicit̄ restat qđ ſm
accidēs dicatur. Et infra caº. vij. qđ relatiue ꝓnūcia
tur nō indicat subām. videt̄ ergo expresse velle ꝙ sal
tem secūda relatio q̄ amittiꝰ ꝑt manente fundamēto.
nō sit substātia sed accidēs. Quarta autoritas est cō
mentatoris dicētis. scđo metaphisice. ↄmento xviij.
ꝙ relatio accidit quātitati ⁊ ceterꝫ ꝑdicamentis Et
decimo eiusdē. ꝙ relatio inter oīa ꝑdicamenta habꝫ
esse debilius. Et ista nō essent vera nisi relatio eēt di/
stincta a substātia ⁊ q̄litate. g̊ ⁊c. Scđo ꝓbatur q̄
tuor rōnibꝫ. Prima est. impossibile ē transire de ↄtra
dictorio in ↄtradictoriū sine mutatione facta in aliq̊
sed si relatio nō esset res distincta a re absoluta. tunc
possibile esset transire de ↄtradictorio in ↄtradictoriū
sine aliq̄ mutatione. g̊ ⁊c. Minor ꝓbatur. ꝑmo quia
possibile est ꝙ deus ↄseruet aliqđ corpus. ⁊ suā albe/
dinē in eodē loco ipsa albedine nō inherente. quo fac/
to certū est ꝙ nō est facta aliqua mutatio ſm subam
nec etiā ſm quantitatē aut q̄litatem. q₂ nulla ē facta
alteratio. nec ſm locū mutatio. q₂ nullꝫ coꝛꝑ ē in alio
loco ab eo in quo erat. qñ albedo inherebat corpori
g̊ oportꝫ dicere ꝙ ibi sit acq̄sita aut deperdita aliqua
entitas. q̄ nec sit corpus nec albedo. Et illa ē actua/
lis inherētia. siue vnio accidētis ad subiectū. que est
realiter distincta ab albedine ⁊ corꝑe. aut oportet di/
cere ꝙ sit factꝰ trāsitus de ↄtradictorio in ↄtradicto
riū nulla mutatione facta. cum sit verū dicere ꝙ illa
albedo nō inheret subiecto. Et ꝑus erat verū dice/
re ꝙ inherebat. Scđo ꝓbatur minor. q₂ possibile ē ꝙ
deus se solo ꝓducat aliquē effectū quē ꝓducit mediā
te causa secūda. ponat̄ ergo ꝙ radium solis quē nunc
ꝓducit mediāte sole statim post ꝓducat se solo. tunc
factꝰ erit trāsitus de ↄtradictorio in ↄtradictoriū. cū
sol nō plus ꝓducat illū radiuꝫ q̄ꝫ ꝑus ꝓducebat. aut
ergo nulla ē facta mutatio. ⁊ sic habet̄ intentū. aut ē
aliq̄ facta. ⁊ tunc vel illa est facta in deo. ⁊ hoc nō po/
test dici. vel in sole aut in radio. ⁊ certū est ꝙ illa non
est ſm subam aut quantitatē aut q̄litatem aut vbi.
cum nec sit ibi augmētatio nec diminutio nec altera
tio nec mutatio ſm locū. ergo oportꝫ ꝙ sit facta gene/
ratio aut corruptio alicuiꝰ noue entitatꝫ. sed nō sub
stantie aut q̄litatis vt notū est. ergo alicuiꝰ entitatꝫ re
spectiue. q̄ sol dicebat̄ ꝓducens. ⁊ radius dicebat̄ ꝓ/
duci a sole. Secūdo sic. si sil'itudo nō esset res disti/
cta ab albedine cuiꝰ est sil'itudo seq̄retur ꝑmo ꝙ pos
sibile esset idē desinere ⁊ nō desinere esse. ⁊ posset siml'
esse ⁊ nō esse. Patet ↄña. q₂ sil'itudo sortis ad platonē
potest desinere esse trāsmutato platone ſm qualitatē
ſm quā est sibi sil'is. ⁊ ipso sorte manēte ⁊ albedine eiꝰ
Scđo seq̄retur. ꝙ idem simul intenderet̄ ⁊ remittere
tur. patet ↄña. q₂ positis albedinibꝫ in sorte ⁊ platone
si albedo sortis remittit̄ per q̄ttuor gradus. ⁊ erit intē
sior albedine platonis. ⁊ albedo platonis nec intēda/
tur nec remittat̄. tunc in sorte remittet̄ albedo. ⁊ siml'
intenditur sil'itudo eius. Et per simile argumētatio
nē ꝓbaretur ꝙ relatio posset intendi dum nullū abso
lutū ineē dicit̄. ⁊ sic relatio nō est res absoluta. Tercio
seq̄retur ꝙ idem simul multiplicaret̄ ⁊ non multipli/
caretur. patet ↄña. quia multiplicatur sil'itudo sortꝫ
non multiplicata albedine eius. sicut patet si sortes ef
ficiatur similis pluribꝫ albis Nec valet si dicatur ꝙ
sit simile omnibꝫ eadē similitudine. quia tūc q̄ñcunqꝫ
eēt similis vni essentialr̄. etiā eēt similis alteri. Quar
to seq̄retur ꝙ opposita essent eadē res. patet ↄña. q̄a ꝑ
eandē rōem qua sortes albus est similis ē platoni al
bo. ⁊ etiā dissimilis ciceroni nigro. ergo si sil'itudo ñ
est alia entitas ab albedine. eadē rōe nec dissimilitu
do. Sequit̄ ergo ꝙ similitudo ⁊ dissil'itudo sunt vna
entitas numero. scꝫ vna albedo. Quinto seq̄retur. ꝙ
vbicunqꝫ esset ꝑfectius fundamentū ibi esset ꝑfectior
relatio. sed ↄñs est falsum. non em̄ omne albius est si/
milius. Tercio sic. si vnio vel ↄpositio nō esset ali/
qua res distincta a rebus absolutis que vniūtur. se/
queret̄ primo ꝙ nō possent separari accidētia in sacra
mento altaris. Tenet ↄña. quia si inherētia q̄litatis
panis non sit aliud q̄ꝫ ipsa qualitas. sequitur ꝙ sicut
qualitas manet post ↄsecrationē. ita ⁊ inherentia ac/
tualis eius. ⁊ per ↄñs adhuc inherēt sicut ꝑus. Se/
cundo seq̄retur ꝙ sicut ꝑtes ↄponentes aliquod totū
ipsum separate nō ↄponunt. sic etiā nec cōiuncte. pa/
tet ↄña. quia nulla alia realitate ab ipsis posita non
possunt cōponere aliquid quod ꝑus non ↄposuerūt.
Tercio seq̄retur ꝙ partes continui discrete a seinui/
cem ⁊ diuise essent continue. tenet ↄña. quia possibile
est ꝙ ita sint sibi ꝓxime discrete sicut continue. vt pa
tet in cōtiguis. Et ergo si aliquā do nō sunt contigue
et postea sunt sine mutatione locali. tunc aliqua enti
tas est in eis quādo sunt cōtinue que nō est in eis qñ
non sunt continue. Quarto seq̄retur ꝙ si filius dei nū
q̄ꝫ assumpsisset naturam humanā. et nō illam eandē
quā assumpsit fecisset. tunc ipse ita realiter fuisset vni
cus illi sicut nunc ē. ⁊ si nunc dimitteret eam ipsa ma/
nente adhuc ipsa esset realr̄ vnita sibi ⁊ ab eo assump
ta Quarto sic. si nulla relatio eēt distincta a rebus
absolutis. seq̄retur ꝑmo ꝙ tolleret̄ omnis causalitas
et armonia in causis secūdis. patet ↄsequētia. quia
quicq̄d causatur a diuersis causis secūdis. preexigit
in eis debitam ꝓporcionē ⁊ approximationē ad hoc ꝙ
ab eis causetur. ergo si ista armonia siue ꝓporcio ⁊ ap
proximatio nihil sit preter absolutū. tunc nō plꝰ cau
sant quādo sunt approximata q̄ꝫ quādo nō sunt. Se
cundo seq̄retur ꝙ sicut aliqua fundamēta sunt in ge
nere substātie. ⁊ alia in genere q̄ꝫtitatis. ⁊cꝫ. etiam
alique relationes essent in genere substātie. ⁊ alique ī
genere quātitatis. et per ↄñs ꝑdicamentū relationis
non esset distinctū ab alijs. Quarto seq̄retur ꝙ abso/
lutum ⁊ respectiuū non essent differētie opposite. sed
ↄñs est falsum. ergo. ⁊c. Falsitas ↄñtis ꝑꝫ. quia sunt
differētie immediate diuidētes ens. nam ens ꝑus di
uiditur in absolutū ⁊ respectiuū. q̄ꝫ in substantiā quā
titatē ⁊ qualitatē. ⁊c. Quarto seq̄retur ꝙ ad idē esset
per se motus ⁊ nō esset ꝑ se motꝰ. ꝑꝫ ↄña. q₂ ad fun/
damentū relationis est per se motus ſm philosophū
quinto phisicoꝝ. ad relationē non est per se motus.
ergo. ⁊c. Sed ad rōnes alterius opinionis que stꝫ
contra istud dcm̄. Ad primā concessa ↄña negat̄ fal/
sitas ↄñtis. Sed ad autoritates que hoc videntur ꝓ
bare respondēt aliqui. ꝙ aliquid dicit̄ vno mō mu/
tari in se siue ad se. ⁊ sic fit mutatio in absolutꝫ. Alio
modo aliq̄d dicit̄ mutari ad alterū. ⁊ sic fit in respec
tiuis. volunt ergo autoritates ꝙ relatio ꝑt aduenire
alicui sine mutatione in se et ad se. non tamen sine

mutatione ad alterũ. sicut patz in exēplo Augustini de amico. cum eñ aliqs efficitur amicus. i. amãs mutatur ḿm qualitatē que est amor. Dicit̃ alio mõ ꝙ ille autoritates intelligunt̃ de mutatione phisica. nõ tñ negant qn qñ alicui aduenit relatio realis ipm mutetur saltē mutatiõe metaphorica. Et ꝑ hec argumēta ptz solutio ad autoritatē Augustini q̊nto de trinitate. ꝙ relatiua incipiũt ⁊ desinũt sine mutatiõe phisica. sicut amicus mutat̃. nõ tamē sine mutatiõe metaphorica Et sil'r dõm est ad autoritatē Anselmi ⁊ phi. Sꝫ ad rõem ꝓbantē falsitatē ꝯñtis ꝯceditur vtraqꝫ ꝯña nec debet h̃ videri mirabile. ꝙ vno moto oĩa moueãtur. vel ꝙ totũ vniuersum sit in ꝯtinuo motu. immo hoc ē necessariũ. ⁊ h̃ quantũ ad relationes siue respectus siue hitudines. in q̊libet eñ instãti q̊libet res tꝑalis hꝫ aliam ⁊ aliã hitudinē ad tps. ⁊ hꝫ aliud qñ Et si forte dicas. ꝙ ph's videt̃ hoc hr̃e ꝓ incõueniēti. ꝙ oĩa semꝑ moueant̃. dicit̃ ꝙ ipse intelligit de motu phisico. sicut ē motus localis. nõ aũt de motu metaphorico. q̇ est motus ad respectũ. Secundũ etiã ꝯñs nõ est incõueniens. Quis eñ actione phisica que req̇rit determinatũ significatũ inter agēs ⁊ patiens non posset finitũ agens agere ḿm quãcunqꝫ distantiã. tñ bene actiõe metaphorica. q̃ abstrahit a situ. agēs eñ tali actione nõ req̇rit determinatã approximationē. et tali actiõe ꝓducitur relatio. Et ex hoc patz ꝙ relatio p̃t causari. qꝛ si nõ posset causari ipsa esset ens incausatũ aliud a deo. Patet scdo. ꝙ p̃t causari ꝑ mutationē ex eo. ꝙ qñcunqꝫ inducit̃ aliq̃ forma in aliquo subiecto. ꝑ cui⁹ introductionē subiectũ habet se nunc aliter q̃ꝫ p̊us. tale subiectũ nccãrio est mutatũ. sicut ptz ꝑ diffinitionē mutatiõis. sed sic ē de subiecto relationis. igit̃. Ad scdam rõem rñdent aliq̇ dicentes ꝙ extrema relationis pñt esse sine ipsa relatiõe ꝑ potētiam diuinã. qꝛ si generat̃ aliqđ album rhome. tũc necessario nccitate nature generat̃ silitudo in albo exñte parisi⁹. sed nõ nccitate simpl'r. qꝛ si deus vellet nõ generaret̃. Vñ dicunt ꝙ possibile ē esse duo alba. que nõ sunt silia formal'r. licet pñt esse similia fundamētaliter. ⁊ ita soluunt oēs instãtias siles q̃ possunt fieri ꝯ istã ꝯclusionē. Sed ꝯtra istos solet cõiter instari. et ṗmo sic. qꝛ si extrema pñt esse sine relatiõe seq̇retur ꝙ relatio intrĩsece aduenïēs nõ nccãrio poneret̃ positis fundamēto ⁊ termino. qđ est ꝯtra diffinitionē ei⁹ Scdo sic. qꝛ idem ⁊ diuersum sunt passiões entis trãscendētes ⁊ iportantes relatiões. sed subiectũ non p̃t esse sine sua passiõe. g̊. Tercio qꝛ ꝓpriũ ē quãtitati ḿm eam quale ⁊ ineq̇le dici. et sil'r ꝓpriũ est q̃litati ḿm eã simile vel dissile dici. g̊ quãtitas ⁊ q̃litas non pñt esse sine silitudine ⁊ dissilitudine. Quarto qꝛ illud qđ p̃t de aliq̊ demõstrari non potest ab eo separari. sed ordo eminētie hoĩs ad asinũ qui ē relatio p̃t de hoĩe demõstrari. sic omne aĩal rõnale melius ē irrõnali. sꝫ oĩs homo est aĩal rõnale. g̊ omnis hõ melior est irrõnali. Et ꝯfirmat̃. qꝛ per se notũ est. ꝙ oĩe totũ est maius sua ꝑte. g̊ nunq̃ꝫ dꝫ nec p̃t negari. quin oē totũ sit maius sua ꝑte Sil'r nunq̃ꝫ p̃t eē ꝙ si ab eq̃libus eq̇lia demas. ꝙ ea q̃ remanēt non sint eq̇lia. Sed ad istas rões faciliter rñdent ꝑ distinctionē de relatione formali vl' fundamētali. Nam fundamēta nõ possunt eē sine rõne fundamētali. licet pñt esse sine relatione formali. Vtrũ aũt relatio possit esse sine fundamēto ⁊ t̃mino ⁊ ecõuerso postea declarabit̃. Dicendũ est aũt ꝓ nunc ꝙ relatio nõ p̃t esse sine fundamētis nec fundamēta sine relatione. ꝓpter nccãriam dependentiã siue ꝯnexionē vni⁹ ad alteꝝ. Sed q̃ responsio sit melior patebit vidēdo rõnes vtriusqꝫ Sed ꝓ solutione aliaꝝ rationũ notãde sunt due regule. quarum ṗma ē. qñcunqꝫ aliq̇d est tale denoĩatiue. ⁊ aliđ est formal'r tale ⁊ denominãs. tũc standũ est in eo qđ est formal'r tale. Scda est qñcunqꝫ aliqđ est mediũ in aliq̊ ordine nõ oportet tali medio assignare aliud mediũ. sed ipm seipso in talib⁊ est mediũ. sicut vnus hõ est idem spē cum alio ꝑ ydemptitatē. ⁊ hoc denomiatiue. ydēptitas autē est mediũ ydēptificationis illoꝝ. ⁊ est talis formal'r ⁊ q̇dditatiue. ⁊ ideo si ydēptitas sit alicui eadē nõ oportet ꝙ ꝑ aliã ydemptitatē. sed ipsa ē eadē seipsa. Ex istis ptz solutio ad terciã ⁊ quartã rõnes Ad terciã g̊ negatur añs. ⁊ ad ṗmã ꝓbationē ꝯceditur añs ⁊ negat̃ ꝯña. nisi intelligatur de diuersitate fundamētali. Et ad ꝓbationē ꝯñe dꝛ ꝙ illud sufficit ad diuersitatē fundamētalē. non aũt ad formalē. sed req̇ritur accidēs respectiũ quo formaliter dicat̃ differre. Et ad alias ꝓbationes añtis ptz ꝙ nõ est ꝓcessus in infinitũ. sed ibi ē status Ad quartã negatur ꝯña Ad ṗmã ꝓbationē ꝯceditur ꝙ illud est sorti idem fundamentalit̃ ꝑ qđ est vnũ. non tñ formal'r. Et sic ptz ad autoritates. sicut ⁊ ꝑ idem est aliq̇d simile fundamētaliter ꝑ qđ est q̃le. Et ideo dꝛ ꝙ illa sunt similia q̊ꝝ est eadē qualitas. nõ tñ seq̇tur ex hoc ꝙ silitudo nõ sit respect⁹ suꝑadditus. Et cum dꝛ ꝙ per nullũ magis diuersum a platone q̃ꝫ sit sortes est sibi idē fundamētaliter. tñ bene formal'r. Ad rõnem de duplicitate dõm est sicut de vnitate in q̃stione de quãtitate. Sed ad rõem de dño ⁊ seruo q̃ dicebat̃ apparēs dõm est ꝙ ꝓpter lapsum tꝑis ꝓducunt̃ multe noue entitates q̃ prius nõ erant. ideo etiã ꝓpter lapsum tꝑis pñt ꝓduci seruit⁹ ⁊ dominiũ. Nec seq̇tur ꝙ si post aliqđ temp⁹ elapsum ꝓducant̃ nccãrio ⁊ natural'r. ꝙ etiã ṗus ꝓducerent̃ Et si diceret̃ ꝙ deus posset ponere paternitatē sortꝫ in platone. cõcesso isto de quo tñ dubiũ est. non seq̇retur ꝓpter h̃ ꝙ plato eēt pater sortꝫ. qꝛ illa paternitas nõ terminaret̃ ad sortem. sicut nec ṗus terminabat̃

Quartum dictum.

Qꝫ ad relationē actu siue actualē req̇rit̃ ꝙ habeat terminũ in actu distinctũ a suo fundamēto. ita videlicet ꝙ ad nõ ens non p̃t esse relatio realis. nec etiã eiusdē ad seipm. Probat̃ quadrupl'r. ṗmo sic. qꝛ de diffinitione relatiui ē ꝙ sit ad aliud. qđ aũt nihil est nõ ē ad aliud. g̊. Probat̃ secũdo ꝑ ꝓprietates relatiõis. vñ relatiua sunt sil' natura. ⁊ dicunt̃ ad ꝯuertentiã. nõ aũt essent sil' natura nec dicerent̃ ad ꝯuertentiã si simul' existerēt. Tercio sic. oĩs hitudo nccãria p̃supponit fundamentũ illi⁹ hitudinis. g̊ relatio p̃supponit fundamentũ ⁊ terminũ in actu. Quarto ꝙ locus a relatiue oppositꝫ tenet respectu h⁹ ꝙ̇ ibi eē scdo a diacētis. et h̃ nõ esset verũ si relatio posset eē ad nihil. igit̃. ⁊c. posito eñ vno correlatiuoꝝ non poneret̃ reliquũ. Sed de ydēptitate p̃t facilit̃ ꝓbari. nihil eñ idē est ad aliud a seipso nisi ḿm rõem. ⁊ ideo etiã p̃dicta relatio solũ est relatio rõnis. Ad argumēta aũt q̃ fiunt ꝯtra h̃ facilis est solutio. memoria eñ ⁊ hymago nõ referũtur reali relatione q̊ꝝ sunt nisi ista existãt. causatiuũ aũt

et.ꝓductm̄ nō sṫ relatōes actuales, sꝫ solū fūdamētales mēta in oppositū

Ad argu Ad pmū dꝛ negādo aūs. Et ad ꝓbatōꝫ pꝫ solutō. relatio em̄ ꝺm suū ꝯceptū cōem nō est ꝑdicamētū distictū ab alijs. sꝫ ē qͦddam trāscēdēs. relatō āt accepta ꝓ relatōe finita actuali reali ⁊ intrīsecꝰ adueniēte disticta a suo fūdamento est ꝑdicamētū distictū ab alijs. Et ꝑ h̄ pꝫ solᵒ ad alias duas ꝓbatōes Sꝫ q̇d sit ꝓpriū q̄sitiuū r̄latōis. pꝫ ex dictꝫ

Ad scōm negat aūs. Ad ṗmā ꝓbatōeꝫ dꝛ posito ꝙ relatō fūdet in oībꝫ ꝑdicamētꝫ. nō tn̄ seq̄t ꝙ nō sit ꝑdicamētū ab eis distīctū. qꝛ nō est eis cōe q̇ddītatiue. sed solū denoīatiue ⁊ ꝯtigēt. Ad aliā ꝓbatōꝫ pꝫ solᵒ ex dictꝫ Ad q̄rtā ꝓbatōeꝫ posset dici ꝙ phs enūerat ea q̄ sūt alteriꝰ generꝫ nō ꝺm ꝓpriā opinionē. sꝫ ꝺm opinionē alioꝝ. Vel possꝫ dici ꝙ nihil ꝓhibet. vt vna res diuersꝭ generibꝫ supponat alia ⁊ alia ꝺcatōne sicut boetio placꝫ. socrates nāqꝫ in eo ꝙ socrates suba est. in eo ꝟo ꝙ pr̄ vl' filius adaliquid est. ita ad aliud atqꝫ aliō dicta ꝑdicatōe eādē rē sub diuerso genere poni nihil ꝓhibet. Ad tꝰciā rōem dꝛ ꝙ oīa entia dici ad aliq̇d siue relatiua denoīatiue nō ē incōueniēs. sꝫ incōueniēs sit oīa dici relatiua q̇ddītatiue ⁊ eēntial'r. Vn̄ totū eē cuiuslibꝫ entis nō est adaliud q̇dāmō se hr̄e. Et ad ꝯfirmatōem ptꝫ solutō. relatō em̄ nō refert. sꝫ est rō referendi ad aliud Ad q̄rtā rōem que est ꝯ ꝓprietates. Ad tres ṗmas pꝫ solutō. ⁊ sil'r ad quartam.

Ualitas est.

In h̄ q̇nto capitulo deťmiat phus de q̄rto ṗnto. s. de q̄litate. ⁊ diuiditur in tres ꝑtes ṗncipales in ṗma dꝫ termiat de q̄litᵗᵉ ꝺm subam eiꝰ. scilꝫ diffiniēdo ⁊ diuidēdo ipsā. Et diuidit in duas ꝑtes. in ṗma ponit eiꝰ diffinitōem dicēs ꝙ q̄litas ē ꝺm quaꝫ q̄les eē dicimur. In scda ꝑte diuidit eā dicēs. q̄litas ē de nūero eorū q̄ multipl'r dicūt. h̄ est q̄litas ē de nūero eoꝝ q̄ hn̄t multos modos siue spēs sub se. Sꝫ cū dt (et vna q̇dē) enumerat spēs ipius q̄litatis. ⁊ ṗmo ṗmā dicēs ꝙ vna spēs q̄litatis ē habitꝰ ⁊ dispō. Et cū dt (differt aūt) ponit dr̄ñas inť habitū ⁊ dispōem Prima dr̄ñtia. qꝛ habitꝰ est ꝑmanētioꝛ ⁊ diuturnioꝛ dispōe. qd̄ ꝓbat dupl'r. Primo ꝓbat exēplo. qꝛ sciē ⁊ virtutes sṫ de difficili mobiles a subiecto. qꝛ scia dꝛ eē ꝑmanētioꝛ ⁊ de difficili mobilis. Si q̇s em̄ mediocriť sciam sumat de difficili mutat. nisi grādis ꝑmutatō fcā sit, vl' ab egritudine vl' ab aliq̇ hmōi. Sil'r ꝟtus iniusticia castitas. ⁊ cēťa nō videt posse moueri neqꝫ facil'r ꝑmutari. affectōnes ꝟo. i. dispōes sūt facil'r mobiles ⁊ cito ꝑmutabiles vt caloꝛ frigiditas egritudo ⁊ sanitas ⁊ alia hmōi. qꝛ hō afficit q̇dāmō circa eos ⁊ cito ꝑmutat. qꝛ cito ex calido fit frigidū. ⁊ hō ex sanitate in egritudinē trāsit nisi forte ꝓpť lōgitudinē tꝑis trāsferat in naturā subiecti. vt insanabil' ⁊ difficult mobil' fiat. ⁊ tūc dꝛ habitꝰ. Et cū dt (Manifestū em̄) ꝓbat dictā dr̄ñam signo. qꝛ in disciplinis nō mltū retinētes dicūt habitū nō hr̄e. Quis sint meliꝰ vl' peiꝰ ad disciplinā dispositi. q̇ signū est ꝙ habitꝰ de difficili mobil' est. ⁊ dispō de facili (Sūt āt habitus) Phs ponit scdam dr̄ñam inť habitū ⁊ dispōem qꝛ habitus sūt dispōes. sꝫ dispōes nō nc̄cārie est esse habitꝰ. ꝓbat. qꝛ illi q̄ retinēt habitū sṫ quodāmō dispositi ad ea que hn̄t vel melius vl' peius. sed qui dispositi sūt nō oīno retinēt habitū (Aliō ꝟo genꝰ) Phs ponit scdam spēm q̄litatis dicēs ꝙ ꝺm genꝰ q̄litatis ē ꝺm qd̄ nos dicimꝰ aliq̇s eē pugilatores vl' salubres vl' cursores. ⁊ sil'r quecūqꝫ dicūt ꝺm naturalē potētiā vl' impotētiā. Et qꝛ aliq̇s posset credere ꝙ cursoꝛ ⁊ pugillatoꝛ essent dispōes. iō cū dt (nō em̄) remouet dubiū dicēs. ꝙ nō capiūt cursoꝛ ⁊ pugillatoꝛ ꝺm ꝙ dispositi sūt ad illos actꝰ sꝫ ꝺm ꝙ hn̄t naturalē potētiā ad h̄ facil'r faciēdū vel ad resistēdū ne aliq̇d patiāt a suis ꝯrijs. ⁊ h̄ declarat ꝑ exēpla qꝛ illi dicūt sanatiui. qui hn̄t naturaleꝫ potētiā. vt nihil a q̇buslibet accn̄tibꝫ patiāt. ⁊ egrotatiui dicūt q̄ hn̄t naturalē impotētiā aliq̇d faciēdi Et durū dꝛ qd̄ hꝫ naturalē potētiā ad nō cito secari. molle vero qd̄ hꝫ ad h̄ naturalē ipotētiā (Tercia ꝟo q̄li) Ponit terciā spēm q̄litatis que ē. passibiles q̄litates ⁊ passiōes. sicut sūt amaritudo dulcedo ⁊ austeritas. ⁊ his silīa. Amplius caloꝛ frigiditas albedo ⁊ nigredo. Qꝫ āt hec sint q̄litates manifestū est. qꝛ ꝺm eas dicimur q̄les. vt mel dꝛ dulce. eo ꝙ dulcedinem suscipit. Et corpus dꝛ albū. qꝛ albedinē suscipit. ⁊ sil'r in alijs. Vn̄ iste q̄litates nō dicūt passibiles. qꝛ subiectū ipaꝝ ab ipsis aliq̇d patiat. Mel em̄ nō dꝛ dulce. eo ꝙ sit aliq̇d passū a dulcedine. sꝫ dicūt passibiles q̄litates. qꝛ inferunt passionē vel infetūt a passiōe. Et sil'r dulcedo infert passionē gustui. ⁊ caloꝛ tactui. sed albedo ⁊ nigredo ⁊ alij colores nō dicūt passibiles q̄litates. qꝛ inferūt passiōeꝫ sensui. sꝫ qꝛ nascūt ⁊ inferūt ab aliq̇bꝫ passionibꝫ. ꝙ aūt inferāt ab aliquibꝫ passionibꝫ pꝫ. qꝛ ꝓpter passiōes fiūt multe mutatōes coloꝝ. aliq̇s em̄ erubescēs rubeꝰ factus est ⁊ timidꝰ pallidus ⁊ nō solūmō inferūt ab aduēticijs. sꝫ etiā ex passionibꝫ naturalibꝫ. qꝛ si q̇s a natura hꝫ aliquā taliū passionū oꝫ eū silem colorē hr̄e. qꝛ affectō q̄ nūc ad verecūdiā circa corpus fcā est ꝑ passioneꝫ naturalē est silis colori naturali (Quecūqꝫ igit) Poit dr̄ñam inter passionē ⁊ passibilē q̄litatē. qꝛ passibilis q̄litas capit a passionibꝫ de difficili mobilibꝫ a subiecto et iō etiā passibiles q̄litates nō sṫ facil'r mobiles a subiecto Scda dr̄ña ē. qꝛ passibiles q̄litates denoīant nos simpl'r q̄les. passiones ꝟo nō. Et istas dr̄ñas declarat ṗmo in q̄litatibꝫ corꝑalibꝫ. qꝛ palloꝛ siue nigredo siue ꝓueniat ex naturali passiōe siue ex aduēticia. vt ex egritudine lōga vel ex estu sūt de difficili mobiles a subiecto. ⁊ ꝺm eas dicimur q̄les Sꝫ passiōes causāt a passionibꝫ cito trāseūtibꝫ. iō sūt facil'r mobiles. ⁊ non dicimur q̄les ꝺm ipas. qꝛ ille q̄ ꝓpter ꝟecūdiā factꝰ ē rubeꝰ nō dꝛ rubeꝰ. nec ille cui inest palloꝛ ꝓpter timorē dꝛ pallidus. Et h̄ idē declarat in q̄litatibꝫ aīe. qꝛ q̄litates aīme q̄ sūt d̄ difficili mobiles sūt passibiles q̄litates. ⁊ ꝺm eas dicimꝰ q̄les. vt ꝺm iracūdiā dicimur iracūdi ⁊ ꝺm demētiā dicimur demētes. sꝫ ille q̄ sūt d̄ facili mobiles sūt passiones. nec ꝺm eas dicimur quales. quia ille qui irascitur ꝓpter tristiciam nō dicitur iracūdus. sed magis aliquid passus. ⁊ iō tales dicūt passiones. qualitates vero minime (Quartum vero genus) Ponit quartam spēm qualitatis. que est forma ⁊ circa hoc aliq̇d cōstās figura. sicut rectitudo ⁊ curuitas. ⁊ his similia. Qꝫ autem sṫ qualitates probat. quia ꝺm eas dicimur quales. vt ꝺm triāgulum aliquid dicitur eē triangulatum. ⁊ ꝺm rectitudinem ⁊ curuitatem aliquid dicitur rectum ⁊ curuū. Et quia aliquis posset dubitare vtrū illa quattuoꝛ. rarum. spissum. asperum. ⁊ lene essent q̄

litates. iō cū dicit (rarum vero) remouet aliud dubi/
um dicens. ꝙ nō sunt q̄litates. sed sunt positōnes Pro
bat. quia importāt positōnem ꝑtium. vt patz ꝑ diffini
tōem ipsorum. Spissum em̄ est cuius ptes sibiinuicem
ꝓpinque sūt. Rarum vero est cui⁹ ꝑtes a seinuicem di/
stant. Et asperū cuius vna ꝑs est supior ⁊ alia inferior
Lene aūt cuius ptes in rectū iacent. Et cū dicit (et for
tasse) excusat se sup assignatōe p̄dictorum modoꝝ di
cēs ꝙ forte sūt multi alij mōi q̄ntitatis. sz illi qui dicti
sūt sū magis vsitati (Qualia vero) In hac secūda ꝑ/
te p̄ncipali isti⁹ capituli detiat de d̄noiatio seu ꝯcreto
ipius q̄litatis. s. de quali Et p̄mo ponit diffinitōem q̄
lis dicens Qualia dicunꝰ q̄ ſm hec denoiatiue dicunꝰ
vel q̄uolibz aliter ab his. ⁊ hoc declarat exemplarit de
his que dicūꝰ denominatiue. vt cādidus d̄r a cādore ⁊
grāmaticus a grāmatica. ⁊ iustus a iusticia. Sed de
his q̄ nō dicunꝰ denoiatiue. hoc idē declarat ostenden/
do quot mōis contingit aliquid dici a q̄libus nō d̄no
miatiue Cōtingit em̄ ꝙ q̄litatib⁹ a q̄b⁹ dicūꝰ nō sūt no
mīa imposita. sicut cursor ⁊ pugillator ſm ꝙ importāt
naturales potētias a nulla q̄litate denoiatiue dicunꝰ.
eo ꝙ illis naturalib⁹ potētijs nō sūt nomina imposita.
ꝯꝑuis ſm ꝙ dicūꝰ a dispositōib⁹ vel habitib⁹ dicāꝰ de/
nomiatiue. si abstractis eoꝝ sint nomina iposita q̄b⁹ di
cūꝰ denomiatiue sic ab arte pugillatoria dicūꝰ pugilla
tores. ⁊ ab arte palestria dicūꝰ palestrici Scd̄o ꝯtigit
aliquid dici a qualitate nō denomiatiue quādo q̄lita/
ti est nomē impositum. tamē concretū nō est debite for
matum ab ip̄o abstracto. sicut studiosus dicitꝰ a virtu
te nō denomiatiue. hoc tamē nō est in multis. Deinde
cum dicit (Inest autem contrarietas) In hac tercia ꝑ
te p̄ncipali determinat de qualitate ſm suas ꝓprietates
Et assignat tres ꝓprietates eius. Prima ꝓprietas est. q̄
litati inest contrarietas. ⁊ hoc ꝓbat p̄mo in q̄litatibus
sicut iniusticia contrariatꝰ iusticie. ⁊ albedo nigredini.
Scd̄o ꝓbat in q̄libus. sicut iniustum cōtrariatꝰ iusto.
et album nigro. hoc tamē nō est in omibus qualib⁹. ex
eo ꝙ rubeo ⁊ pallido ⁊ alijs medijs colorib⁹ nihil ē cō
trarium. Sed cū dicit (Amplius si) Ponit vnū docu
mētū quod est. Si vnū cōtrarioꝝ fuerit quale. ⁊ reli/
quū erit quale. Probat. q2 si iusticia cōtrarietꝰ iiusticie
q̄le āt est iusticia. q̄le ḡ ⁊ iniusticia. eo ꝙ iusticia nō erit
quātitas, nec adaliquid. nec vbi. nec omnino aliquid
aliud quod nō sit quale (Suscipit āt) Ponit secūdā
ꝓprietatatem que est. qualitas suscipit magis ⁊ min⁹
Probat. quia album est magis ⁊ minus album altero
et iustum magis ⁊ minus iustum dicitur altero. ⁊ simi
liter candidum magis ⁊ minus cādidū dicitꝰ. Sed cū
dicit (Nō autem omia) ostēdit ꝙ nō conueniat omni/
bus q̄litatibus. ⁊ p̄mo dubitatīe dicit ꝙ q̄libet potest
dubitare si iusticia dicatꝰ magis ⁊ minus iusticia. qui/
dam em̄ de talibus dubitāt dicētes ꝙ vna iusticia nō
est magis iusticia. nec etiam minus. Similr̄ vna sani
tas ⁊ vna grāmatica ⁊c̄. Dicunt tamē vnum mag⁊ ha
bere sanitatem altero. ⁊ minus habere iusticiam altero
et silr̄ vnum magis grammaticam altero. grāmatici/
or em̄ alter altero dicitur. ⁊ hoc indubitanter verum ē
Sed cum d̄r (triangulus vero) ostendit ꝙ sint quali/
tates que nō suscipiūt magis ⁊ minus. Unde triāgu
lus ⁊ quadrangulus non videntur magis ⁊ minus sus
cipere. neq̄ aliqua aliarum figurarum. probat. q2 qui

cunq̄ diffinitōnem trianguli ⁊ circuli recipiūt equalr̄
sunt triāguli ⁊ circuli. Et inter illa que non recipiunt
diffinitōnem triāguli ⁊ circuli nihil magis alterū alte/
ro d̄r triāgulū vel circulum. q2 q̄dratū altera ꝑte longi
us nō est magis circulus q̄̄ aliud q̄dratū. Ad hoc em̄
ꝙ aliquid dicatꝰ magis habere q̄̄ aliud opꝫ ꝙ vtrūq̄
q̄ suscipiat ꝓpositi ratōem. Ex his ꝯcluditꝰ ꝙ nec ha/
bere cōtrariū nec suscipere magis ⁊ minus est ꝓpriū q̄/
litatis. cum nullum eoꝝ conueniat omibus q̄litatibus
(Similia vero) Ponit terciā ꝓprietatem q̄litatis que
est ꝓprie ꝓpria q̄litati dicens ꝙ ꝓpriū est q̄litati ſm eā
sil'e vel dissimile dici. Et hoc ꝓbat. quia ſm solas qua
litates ⁊ nō ſm aliud d̄r aliquid sil'e vel dissil'e. quare
ꝓprium est qualitati ſm eā sil'e vl' dissil'e dici. Et cū d̄r
(At uero nō decet) remouet vnū dubiū. q̄a aliq̄s pos/
set dicere ꝙ ꝑ hus insufficiēter detꝰminat de q̄litatibus
quia in determinādo de ip̄ꝰ multa de relatiuis intꝰpo/
suit. Ido d̄r ꝙ nō opꝫ cōturbari si detꝰminādo de qua
litate intꝰposuit de relatiuis aliqua. scꝫ de habitu ⁊ dis
positōne que in p̄cedēti capitulo dicta sūt esse adaliq̄d
hoc em̄ factū est ꝓpter duas cās. Prima est. multotiēs
genera sūt adaliquid. ⁊ tamē singularia eoꝝ scꝫ sp̄es ⁊
indiuidua non sūt adaliquid. vt disciplina est adali/
quid. quia est alicuius disciplina. sed grāmatica non
est adaliquid. cū nō sit alicuius grāmatica. nec etiam
musica cū nō sit alicuius musica. sed forte ſm gen⁹. vt
grāmatica est alicuius disciplina. ⁊ musica alicui⁹ dis
ciplina. ideo in talib⁹ genera sūt adaliquid. ⁊ tamē sin
gularia sū qualitates. quia ſm singulas scientias di/
cimur scientes. Secūda cā est. quia non est incōueniēs
idem esse q̄le ⁊ relatiuū. ⁊ ergo non est incōueniēs idez
annumerari in vtrisq̄ generibus. Circa hūc textū.

Attende primo ꝙ ſm Boetium cōsueta in princi/
pio est questio. cur post relatōnis predicamentum dis
putatōnem q̄litatis aggressus est. q̄d minus curiosuz
est. Mirabile em̄ fuerat cur post q̄ntitatis ordinez nō
statim de q̄litate cepissꝫ. sed q̄niam q̄ntitatis ratōnib⁹
quedam relatōnes admiscuit. ⁊ disputatōem de relatō
ne cōtinuauit. idcirco nō est mirabile post expeditam
relatōnis interpositōem ad qualitatis ordinem reuer
tisse. q̄̄q̄ etiam ex hoc quoq̄ recta sit series. Naz post
magnum ꝑuūq̄ statim ꝓportō ⁊ quedam ad aliud cō/
paratō ꝯsequitꝰ. post hec autem innasciq̄sdam necārio
est passiones. que q̄litatis nature non discrepāt. Con
uenieter ergo post hec de qualitate determiat At/
tende secūdo ꝙ titulus huius predicamenti est de q̄li
et q̄litate sicut Boetio placꝫ. Sed quare nō suffecerat
Aresto. detꝰminare solum de quali vl' q̄litate Dicit bo
etius ꝙ hoc iō ē. q2 quale nō dicitꝰ vno mō. sꝫ qualitas
d̄r simplr̄. quale em̄ dicimus ⁊ ipsā q̄litatem. ⁊ illā rez
que qualitate illa participat. qualitas vero dicitꝰ sim/
plr̄. vt res ip̄a que potest participari qualitas nomina
tur. res vero que participatꝰ qualitatis vocabulo nō te
netur. quocirca q̄̄q̄ quidam negāt hunc titulum Are
stotelis eē idemq̄ confirment posteriori adiectōne esse
signatum. nos tamen dicimus ꝓpter quādam nominū
sīlitudinem demōstrādam vtrūq̄ posuisse vt nihil di
stare videatur. an quale an qualitas id quod appositū
tum est p̄dicamentum dicatur. quare autem Aresto.
diffiniebat qualitatez ꝑ hoc q̄d est dici quale Solutō
ideo est. quia quale huius predicamenti absolutum

est a compatōne seu cōnotatōne. que possȝ ipsuȝ ad ali
ud genus determinare. qd nullum aliorū pdicamento
rum facit Attende tercio q species siue modos spe
ciales istius predicamenti circūloquit Aresto. p nomi
na cōplexa. ex eo q nō habemus nomina simplicia p q
possemus pfecte significare istas spēs. Unde antiqui p
mā spēm vocabant applicatōȝ. ex eo q ipa p modū acq
sitōis p ipas subiecti opatōes paulatiȝ acquirit ꝛ sub
iecto applicat. Scdam vero vocabāt aptitudinē. ex eo
q p eam efficimur prompti ꝛ apti ad aliquid agēdum
Sed tciā vocabāt casum. eo q casu agūt in sensus pas
siones vel agunt ab ipis. Et qrtam vocabant compō
nem. nā forma ꝛ figura nō est nisi quedam compō sup
ficiei. Attende quarto. q licȝ Aresto. aliq in isto p
dicamento enūerauerit que etiam enumerauit in pdi
camento relatōis. ꝛ silr idem in diuersis spēbus enume
rat. hoc tamē non est sm eandem rōem nec sm eandeȝ
significatōem. nihil em prohibet aliquid reponi in isto
pdicamento quo ad significatū. ꝛ in alio quo ad cōno
tatum. Et silr in diuersis spēbus sm aliā ꝛ aliam cām
Uñ Boeti⁹ inqt nihil impedit sm aliā scȝ ꝛ aliā cām
vnam eandemq rē gemino generi specieiue supponere
Socrates enim in eo q pater est ad aliquid dicit. in eo
vero q hō substātia est. sic ꝛ in calore atq frigore. in eo
q quis sm ea videtur esse dispositus in dispositōe enu
merata sȝ. sm vero q ex aliquibus passionib nascūt
passibiles qualitates dicte sunt. ipe vero ab habitu di
stant. eo q in plurimis ad habit⁹ p artes atq scientias
peruenitur. ita vt ipse habitus ordine ꝛ quodam per
ficiatur. passibiles vero qualitates eo modo minime
Sequit questio pncipalis.

Questio septima

Utrū diffinitōes spēs ꝛ pprietates quarti generis. s. q
litatis sint a philosopho bene assignate. Arguit pri
mo cōtra suppositum. quia nullum equiuocum est ge
nus generalissimum. sed qualitas est equocū. g ꝛc Mi
nor pȝ p phȝ in textu dicētē. qlitas est dnūero eoꝝ q mł
tiplr dicūt. Et ꝯfirmat. q nullū trāscendēs est genus
generalissimū. qlitas aūt est trāscēdens. g nō est gen⁹ ge
neralissimū. Minor pȝ pmo. q dnā substātialis que
est in pdicamēto substātie est qlitas. q sm eā dicimur
quales. ꝛ etiā ppria passio. g Scdo arguit ꝯtra qsitū
Et pmo cōtra diffinitōem qlitatis. q qle diffinitur p
qualitatem. ergo qualitas male diffinitur per quale.
Tenet consequentia. quia idem non potest eē noti⁹ ꝛ ig
notius pus ꝛ posterius respectu eiusdem. Confirmat
q semp loco diffinitōnis licȝ ponere diffinitū. sicut pȝ
p vnā maximā thopicam. g si qlitas bene diffinit p q
le. ꝛ qle p qualitatem idē poterit diffiniri p seipm ꝛ po
ni in sua diffinitōe. quod est manifeste falsum Ter
cio arguit ꝯtra spēs qualitatis pmo sic. cuiślibȝ gene
ris vni⁹ sūt tm due pme spēs. g male hic assignāt qttu
or. Scdo q idē nō pt eē in diuers spēb. nec diuerse spe
cies pnt in abstracto de eodē verificari. sȝ sic est de ha
bitu ꝛ passibili qualitate. g non sūt spēs distincte.
Tercio sic. habitus naturalis potentia passio ꝛ forma
nō sūt spēs. g non sȝ species qualitatis Antecedens pȝ
quia habitus ꝛ passio sunt duo genera generalissima.
g. sed potentia ꝛ forma sūt transcendentia. eo q potētia
est differentia entis. ꝛ forma in omni genere reperitur

Quarto. quia aut illa duo que assignantur p vna spe
cie sūt eadem aut diuersa. Si eadē g male coniūgūt p
ꝯiunctōem. eo q coniūctō nō dȝ poni nisi inter diuersa
Si āt sint diuersa nō erūt vna spēs qlitatis. aut si sint
spēs plures erūt q qttuor Quarto arguit ꝯtra ppri
etates. ꝛ pmo cōtra pmā. quia si alique qualitates cō
trariarent. aut ambe essent vel neutra essȝ. vł vna esset
ꝛ nō alia. nō pmū. quia ille non mutuo se expellunt ab
eodem. nec scdm nec tercium. quia nec nō ens cōtraria
tur nō enti nec ens nō enti. Scdo arguit cōtra secūdā
quia si qlitas susciperȝ magis ꝛ minus. vł hoc eēt sm
esse vel sm eēntiam. nō primū. quia tūc qualitas nō sus
ciperȝ magis ꝛ minus. sȝ solum sm esse qlitatis Nec se
cūdū. quia essentia qualitatis consistit in indiuisibili.
Sed cōtra terciā pprietatem arguit. q accidit qlitati
q sit similis vł dissimilis. ergo nō est maxime ppriuȝ q
litati sm eā simile vel dissimile dici.

In opposi tū est phs in textu Pro so
lutōe illi⁹ qstionis soluen
de sunt quattuor questio
nes speciales

Questio pma. vtꝝ qle vł qlitas sit vnū
gen⁹ generalissimū ab alijs di
stinctū. Pro cuius solutōe Attēde pmo. q triplex ē
qlitas. quedā est pure eēntialis q qlificat genus. ꝛ det
miat ipȝ ad eē spēi. ꝛ tal dicit qlitas generis. ꝛ in oī p
dicamēto repiūtur tales qlitates. Scda ꝩo est quali
tas patim eēntialis ꝛ ptim accidētalis quodāmō sicut
ppria passio q ꝯsequit pncipia speciei. et dr quodāmo
do accñtalis.. ꝛ q est eiusdē spēi. iō dr eēntialis Tercia
qualitas pure accidētal diuidēs in qlitatē generalr ac
ceptā. que scȝ repitur in qlibȝ pdicamēto de generib⁹
accidētiū. ꝛ in qualitatē specialr acceptā. que ꝯsequit
eē indiuidui. ꝛ nō pdicatur nec in quātū nec in qualit
se habȝ. ꝛ ciȷs quesitiuis alioꝝ predicamentorum. sic ē
pdicamentū ab alijs distinctum Attende secūdo q
qle potest accipi pro forma ꝯcernente subiectum. ꝛ sic
nō distinguitur a qlitate nisi sm modū scandi. vel po
test accipi pro subiecto qd illa formā pticipat. ꝛ sic nō
est generalissimum. Potest etiam accipi pro subiecto
et forma. que est in subiecto. ꝛ sic minus est genus ge
neralissimū. eo q est aggregatuȝ p accidens Attēde
tercō. ea q dcā sȝ in sūmul de itellcū pdicte diffinitōis

Dic breuit ad questionē q si qlitas capiat pprie
ꝛ qle p forma a q aliqd denoiat sȝ vnuȝ ge
nus generalissimū. pȝ q hnt vnū modū pdi
cādi ꝛ denoiandi subam distinctū ab alijs modis pdi
cādi. ꝛ ille est pdicari in qle simplr. sic q nō in quātuȝ
nec in quotū. nec in qliter se habȝ. ꝛ illi mō pdicādi cor
respōdit ppri⁹ mod⁹ eēndi. siue pprius mod⁹ intrinse
cus sm quē distinguit ab alijs pdicamentis.

Secunda questio. vtꝝ illa qttuor q
Aresto. assignat p spēb q
litatꝫ sint ꝯueniēter ordina
ta ꝛ eēntialr distincta Pro cui⁹ solutōe Attēde pmo
q ordo istoꝝ mōꝝ siue spēꝝ qlitatꝫ pt sumi penes h qd
est eē magis cōe ꝛ min⁹ cōe. vñ q pma spēs inē tā sub
stātijs corpalib q spūalib. Scda ꝩo ꝯsequit naturā
rei tāq suā cām. iō post hāc ordinat Tercia āt licȝ in
suo eē nō sit cōis. q tn subiectū cōiter. vtputa tā in su
pficie q in pfundo informat. ideo post secūdam ordē

natur. Quarta aūt ꝑ ꝓuatōem oīm aliarum vltima ē nō em̄ est color in genere qualitatis ceteris spēbꝫ.i. plures spēs q̄litatis cōtinēs. licꝫ forte pluribꝫ subiectis inherens. nec est innata. q2 figura potest variari circa subiectū nulla variatōe facta in natura. nec est dispō in ꝓfūdo. ergo rōnabil'r ponit̄ extrema ꝛ posterior Attende secūdo. ꝙ istoꝝ modoꝝ sic potest haberi sufficiētia nā om̄is q̄litas qualificat substātiam. vl' ḡ hoc est inq̄ꝫ tū est mobilis vel inquātum absoluta a motu. Si primo mō sic est tercia spēs ad quam est per se motus Si scđo modo. aut q̄lificat eam in se ꝛ absolute. aut in cōparatōne ad aliquid. Si ꝑmo mō sic ꝑma spēs. Illa em̄ que sūt in prima spē ꝑficiunt ꝛ disponūt substantiam absolute. sicut forma materiam. Si secundo mō h̄ est dupl'r. aut disponūt substantiam in habitudine ad ꝓprias actōnes. ꝛ sic est secunda species. aut disponūt eā vt est sub quātitate. sic est quarta species. Attende tercō. ꝙ ista quattuor que ponunt̄ ab Aresto. pro speciebus qualitatis ab aliquibꝫ dicunt̄ eē essential'r distincta. ab alijs ꝟo non. Dicūt em̄ ꝙ Aresto. assignat quattuor spēs. id est quattuor mōs speciales ipius q̄litatis ita ꝙ illi modi non sītꝫ essential'r distincti. sed tm̄ explicāt q̄ttuor diuersas habitudines q̄litatis ad subiectū que quidem habitudines vel plures possūt inesse eidē accidenti. ꝛ eidem subiecto. vt color compatus ad subiectum tanꝙ ꝑficiens ipm. dicit̄ esse in ꝑma specie qualitatis. sed inquātum est principium actōnis real' ē in scđa specie qualitatis. put aūt est a principio operatōnis spiritual' siue immutatōnis sensus. tūc repit̄ in tercia spē q̄litatis. Est aūt lata dr̄ña int̄ speciem ꝛ modū specialem. Vnđ spēs supra id cuius est species addit dr̄ñam eēntialem. Sed modus spēalis vltra id cuius est modus addit dr̄ñam acc̄ñtalem. sicut hō vltra aīal addit dr̄ñaꝫ eēntialem Sꝫ hō albꝫ vltra hoīem addit solam dr̄ñam acc̄ñtalem. Et hec videt̄ eē mēs Boetij in cōmento. qui đt ꝙ calor ꝛ frigus ponūt in pria spē ꝑꝫ ꝙ q̄s ꝑ ea videt̄ eē disposit⁹. ꝑꝫ ꝟo ꝙ ex aliq̄bꝫ sītꝫ ponū² i 3ª spē Videt̄ tm̄ alijs ꝙ illa sūt eēntial'r disticta. nō tm̄ ꝑ illas dr̄ñtias que sūt facil'r ꝛ difficult̄ mobile. eē ꝑncipiū opatōnū. inferre passionē sensui. ꝛ exteri⁹ disponere subam Sꝫ ꝑ illas dr̄ñas acc̄ñtales circūloq̄mur differentias eēntiales. nob̄ tamē ignotas. que sītꝫ substrate ill' acc̄ñtalibꝫ dr̄ñtijs Videt̄ tm̄ aliquibꝫ ꝙ prima spēs distinguat̄ ab alijs ꝑ negatōem aliaꝝ. ita ꝙ illa q̄litas que nec est facil'r nec difficult̄ mobil' a subiecto nec ē ꝑncipiū opatōnis natural'. nec est exterior rei dispō reponitur in ꝑma spē. Attende quarto. ea que dicta sunt in summulis de qualitate.

Dic ꝑmo. Qꝫ spēs qualitatis sītꝫ sufficient̄ assignate loquēdo de spēbꝫ q̄ sītꝫ famose. posset em̄ assignari alie spēs q̄litatis. sꝫ ille nō sūt ita famose. ptꝫ ꝑ sufficientiā supius assignatā. Dic scđo ꝙ spēs q̄litatis sītꝫ ꝯuenieter ordinate. pꝫ ex dictis. Dic tercio ꝙ illa ꝑ que Arest. distinguit spēs q̄litatis nō distiguūt eas eēntial'r. licꝫ forte acc̄ñtal'r ꝛ a posteriori. pꝫ sic. q2 idē numero nō pt contineri sub aliquibꝫ eēntial'r distinctis. sꝫ idē numero ꝯtinet̄ in ꝑma spē q̄litatis. ꝛ in t̄cia igit̄ iste spēs nō sunt eēntial'r distincte. Mior pꝫ ꝑ ph̄ꝫ et Boetiū vbi supra qui dicūt ꝙ calor pt poni in ꝑma scđa ꝛ tercia spē q̄litatis. Dic quarto ꝙ nō est incōueniens dicere illos modos speciales. vl' saltem aliq̄s essentialiter distingui ꝑ differentias nobis tamē ignotas. neq̄ꝫ obstat ꝙ idem sub ipis contineat̄. pꝫ per Boetiū. qui đt ꝙ nihil impedit ꝑm aliam scꝫ ꝛ aliā causā vnam eādem q̄ꝫ rem gemīo generi spēiue supponere Et hoc idem pꝫ in fine capituli de q̄li ꝛ q̄litate. Quomo aūt intensū ꝛ remissū constituāt q̄ntā spēm q̄litatis. et differentia substantialis sextam speciem aliqual'r dictum est in summulis

Questio tercia. vtꝝ s̄tatibus dr̄ñtijs habit⁹ ꝛ dispōis. ꝛ sil'r aliaꝝ spēꝝ ꝑmaneat eoꝝ vnitas specifica ꝑ cuius solutōne Attende ꝑmo ꝙ dispō pt capi gñaliter. vt est cōmunis ad qualitatē de difficili mobilem et de facili mobilem. et capit̄ special'r vt est cōis ad q̄litates de facili mobiles. dispō primo mō dicta ꝛ habitus differūt sicut supius ꝛ inferi⁹. sed scđo mō dfferūt sicut magis ꝑfectū ꝛ minus ꝑfectum in eadē specie. eo mō quo dicit Boetius. ꝙ habit⁹ ꝛ dispō differūt quēadmodū ipe socrates dū eēt ꝑuulus. post ꝟo pubescēs a seipso distabat Et si q̄ras cām q̄re aliq̄ dispositio est de facili mobil'. Dico ꝙ ꝓpter imꝑfectōēꝫ forme. vl' ꝓpter defectū ꝯseruantis eam in subiecto. cū em̄ forma nōdum est intensa. ipa de facili deꝑditur. sicut etiā de facili acquirit̄. Sil'r aq̄ calefacta si nō sit approximata igni de facili frigescit. eo ꝙ nihil est ꝯseruās Sil'r possꝫ distingui de habitu qui nō accipit̄ vt est cōis ad quālibꝫ q̄litatem de difficili mobilem. nec accipit̄ vt ē trancendens. nec vt significat habitudinē mediā inter habētem ꝛ rem habitam. nec vt opponit̄ enti ꝓuatiuo. sed vt ꝑcat q̄litatem acq̄sitam in subiecto de difficili mobilē a subiecto. siue sit corꝑis siue anime Attēde scđo. ꝙ potentia vl' impotentia nō ꝑcant aliq̄d eēntial'r reponibile in ꝑdicamēto q̄litatis. sꝫ magis ꝑcant modū qualitatis absolute ꝑm ꝙ illa q̄litas est ꝑncipiū opatōnis. vtputa potētia đt modū facil'r agendi. impotētia ꝟo ē ꝑncipium difficult̄ agēdi. ille aūt q̄litates q̄ subsūt sūt forme absolute. ꝛ nō nomināt̄ noībꝫ nominātibꝫ eas absolute. sed solū in compatōe ad opationes quaꝝ sītꝫ ꝑncipia. Et ex hoc infert Albert⁹ ꝙ potentia materie nō est in isto ꝑdicamēto. q2 nō est potētia ad opatōem. sed ad eē. Et ex hoc infert̄ vlterius ꝙ quelibꝫ natural' potētia ad aliquā opatōnē. sicut sītꝫ potētie aīe. ꝛ sil'r ꝓprie passiōēs. sītꝫ ei⁹dē spē Vñ dicūt illi ꝙ act⁹ potētiaꝝ aīe ꝛ pote^c sītꝫ in ꝑª spē q̄litatis. eo ꝙ act⁹ ꝛ poteª sītꝫ eiusdē generis. Nā aliq̄s actus aīe est sūma ꝑfectō hoīs q̄ nō potest esse in ꝑdicamēto actōis. sꝫ q̄litatis. sic alibi hꝫ ꝓbari. ergo ꝛ potētia erit in genere q̄litatis. Attēde t̄cio ꝙ passio est eq̄uocū ad multa. sic pꝫ quinto metaphisice. sꝫ hic accipit̄ ꝑm ꝙ ꝑcat q̄litatem ad quā est ꝑ se motus Et si sumat̄ cum ꝑcisione tunc differt a passibili q̄litate ꝑ hoc q̄đ est facil'r mobile a subiecto. Si aūt accipiat̄ sine ꝑcisione tūc est ꝯuertibil' vl' supior q̄ꝫ sit passibilis qualitas. Vñ nō est de essentia ei⁹ alicui inferre passionē vl' inferri a passione. sicut nec visibile de eēntia coloris. sed est potius eius passio. Vñ non oꝫ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄d sit q̄litas ꝙ ipm denominet subiectuꝫ simpl'r q̄le sed sufficit ꝙ aliq̄d sibi sīle in spē denoīnet ipm q̄le. vl' nō oꝫ ꝙ ipm denoīet subiectū in ꝑmanētia sꝫ sufficit qualiscūq̄ꝫ denoīatō. Vñ q̄n đt Arest. ꝙ ꝑm passiones nō dicimur q̄les intelligit h̄ ꝙ nō dicimur q̄les in ꝑmanētia. sꝫ solum in transitu aliquid passi. Accipit̄ aūt passio diuersimode in hoc textu. q2 int̄dū ac

cipit̄ ꝑ actu appetitus sensitiui ꝯsequēte actū sensitiuū vt ꝑ timore aut verecūdia. ⁊ ꝑ delectatōe ⁊ tristicia cō seq̄nte actū sensitiuū. Aliqñ ꝟo accipit passionē ꝑ q̄li/ tate sensibili ꝑñte hmōi actus appetit⁹ sensitiui. At tende q̄rto. ꝙ forma in ꝓposito nō accipit̄ trāscēdent̄ si cut videt̄ describi ab autore sex ꝑncipioꝝ. ſʒ accipit̄ ꝑ dispōe exteriori rei aīate que resultat ex decenti lineatō ne mēbroꝝ. ſm ꝙ dr̄ q̄rto ethicoꝝ ꝙ pueri ꝑñt esse for/ mosi. hoc est decēter lineati. Figura aūt est t̄minus vel clausio rei quāte. Et illa repit̄ tam in aīatis q̄ȝ inaīa/ tis. forma aūt in solis aīatis. Videt̄ tamē aliquib⁹ ꝙ idē intelligi debȝ ꝑ formā ⁊ figurā. ita ꝙ hec cōiūctō et teneat̄ expositiue dicēdo. forma (⁊) ꝑ id est circa aliq̄d id ē quātitatē ꝯstans figura. Et si forte q̄ras vtruȝ figura distinguat̄ a re figurata. Respōdent aliq̄ ꝙ nō ymmo ē ea eē real'r sic q̄n^tas^ i re q̄ȝta. q̄ȝtitas āt nihil ali ud est q̄ȝ res quāta. sil'r figura nihil aliud est q̄ȝ res fi/ gurata. Et hoc ꝓbat ex eo ꝙ qulibȝ res sufficiēter ꝑt t̄minari suis terminis ꝓꝑijs Nō oȝ ergo supaddere q̄ litatem q̄ t̄minet ipam q̄ntitatē. Scd̄o q꜡ ꝑ solam ab/ latōem ꝑtium nō causat̄ aliq̄ entitas positiua. figura āt sicut est statua mercurij est ꝑ solā ablatōem ꝑtiū. nō est ergo entitas positiua. Tercio sic. ꝑ solū motū localē nō causat̄ aliq̄ q̄litas. rectum aūt ⁊ curuū angulū ⁊ circu lare ꝑñt cāri ꝑ solum motū localem. nō st̄ ergo qualita tes. Et ꝯfirmat̄. quia ꝯsideratō mathematica est d̄ q̄ȝ titatibus figure. g̊ de quib⁹ ꝯsiderat mathematic⁹ sūt quātitates. Quarto sic. si figura eēt res distincta a re fi gurata. vel g̊ essȝ simplex vl' diuisibil'. Nō diuisibil'. q꜡ ōmis forma est simplex. ⁊ etiam ablata vna ꝑte rei fi/ gurate vel t̄cia ꝑte adhuc alia figura possȝ manere ꝑt̄ rei figurate. nec etiā simplex. q꜡ tūc passer auferēs gra/ nū de turri nostri dñi totaȝ turrim destruerȝ. quod in ꝑhia ridiculum est

Dic Q꜡ figura est res distīcta a sub̄a ⁊ sup̄ficie Pȝ pīmo autoritate Boetij in p̄senti capi/ tulo dicētis. Sup̄ficies nāq̄ȝ q̄m in dilata/ tōe quadā ⁊ spacio ꝯstat. quātitas est. sed ꝯpō ipi⁹ su p̄ficiei q̄litas nāq̄ȝ q̄ñ tres linee cōueniūt in se iūct̄ ter/ minis vnū spaciū ꝯcluserūt qd̄ tribus angulis ⁊ trib⁹ lineis ꝯtinetur hoc ipm spaciuȝ qd̄ ꝯcludūt ad quāti tatē referri potest. qd̄ ꝟo tribus lineis ꝯtinet̄ hoc est q̄ litas. figura eñ est triangulū Pȝ secūdo autoritate cō mentatoris scd̄o phisicoꝝ dicētis. ꝙ forme rerum arti/ ficialiū aliuȝ sunt accñtia. nullū aūt accñs idē est ipi sub stantie. Pȝ t̄cio. q꜡ artifices faciēdo figurā. aut faciūt aliq̄d aut nihil. si aliq̄d nō faciāt tūc seq̄t̄ ꝙ ars nō ē hi⁹ factiu⁹. qd̄ est ꝯ ꝑ hm sexto ethicoꝝ Seq̄t̄ etiā ꝙ om nes domificatores ⁊ fabri. vl' alij artifices ⁊ ill'siles ni hil faciūt. qd̄ est absurdū. Si faciūt aliq̄d. vl' g̊ faciunt aliq̄d nouū aut antiquū. ſʒ nō faciūt aliq̄d antiquū. q꜡ tūc facerēt ꝑus facta. Si faciāt aliq̄d nouū. tūc aliq̄ ar tifices nihil facerēt nisi figurā. ⁊ nō faciāt aliquā nouā sb̄aȝ aut nouā q̄ȝtitatē. ⁊ seq̄t̄ ꝙ figura distīguit̄ a re fi/ gurata. Probat̄ q̄rto autoritate ꝑhi 2° phisi. ponentis d̄ñaȝ int̄ res naturales ⁊ artificiales. ⁊ autoritate Por. dicēt̄ statuā ꝯponi ex ēre ⁊ figura. Si āt figura nō di/ stigueret̄ a re figurata. seq̄ret̄ ꝙ statua nō cōponeret̄ ex ere ⁊ figura. eo ꝙ idē non ꝯponit̄ ex seipo Neq̄ȝ videt̄ q̊ mō magnitudo in q̄ depigit̄ circul⁹ possȝ eē sine tali fi gura si eēt vna eadēq̄ȝ res. Etiā nō videt̄ q̄uō possȝ sal/ uari ꝟitas a mult̄ astroloḡ ꝓbata. q̄ dicūt corp⁹ cele/ ste h̄re influētiā ⁊ ꝟtutē in q̊sdaȝ lapides sic figuratos quā nō haberēt in eosdē alio° figuratos Ad ꝑmā ꝓ batōem d̄d̄m ꝙ lȝ oīs quātitas t̄minet̄ imediate t̄mio ꝓꝑij gener̄. scd̄ario tñ t̄minat̄ t̄mio alteri⁹ gener̄. q̄ re sultat ex t̄minatōe ipsi⁹ q̄ȝtitat̄ ꝑ t̄mios ꝓꝑios ⁊ intrīse cos. Ad scd̄am d̄d̄m ꝯcedēdo ꝙ ꝑ solā ablatōȝ vl' mo tū localē nō cāt̄ aliq̄ qualitas. bñ tñ cāt̄ ex t̄minatōe li neaꝝ ⁊ sup̄ficieꝝ sic iā dictū est. Et ad ꝯfirmatōȝ d̄dȝ ꝙ mathematic⁹ nō ꝯsiderat abso^te^ de q̄ȝtitatib⁹. ſʒ cō siderat de q̄ȝtitatib⁹ lineis t̄minatis. ex q̊b⁹ resultat fi gura Ad t̄ciā pȝ so° ex d̄cis. Ad q̄rtā d̄d̄m ꝙ figura ē accñs diuisibile ad diuisiōem sui subiecti imediati qd̄ est q̄ntitas nō diuisiōe q̄ est in ꝑ^s^ eēntiales. sic st̄ mate/ ria ⁊ forma. ſʒ bñ diuisiōe q̄ est in ꝑ^s^ quodāmō integra les. nec ex hoc seq̄t̄ aliqd̄ incōueniēs Dic 2° ꝙ q̄libȝ q̄^tas^ denoīat subiectū quale vel simpl'r vl' in trāsitu. pȝ ex dict̄. Dic t̄cio ꝙ quelibȝ qua^tas^ de quacūq̄ȝ spē q̄litatis est simplex simplicitate q̄ opponit̄ ꝯpōi ex ma teria ⁊ forma. Pȝ autoritate Gil. por. in ꝑncipio sex ꝑn cipioꝝ Dic q̄rto ꝙ nec pote^e^ aīe nec ꝓꝑie passiones sube ponūt̄ in isto p̄^nto^. Pȝ ꝑmo sic. q꜡ si iste potētie po nerēt̄ in p̄^nto^ qualitatis. sequeret̄ ꝙ ad illas pote^as^ es/ sent alie poten^e^. ⁊ essȝ ꝓcessus in infinituȝ. Sequeret̄ 2° ꝙ aīa ex se nō possȝ exercere suas opatōes. ſʒ solū ꝑ ali/ quia accñ^a^. qd̄ est falsum. quia q̄cq̄d est ꝑfectōis in ife/ riori nō dȝ denegari a supiori. ſʒ sic est ꝙ calor q̄ est infe rior aīa ratōnali ꝑ se ⁊ sine aliqua q̄litate supaddita ꝑt exercere suas opōes. g̊ anima sine aliq̄ pote^a^ supad dita q̄ sit res ab ea distincta ꝑt exercere suas opatōnes et ꝑ ꝯñs sup̄flue poneret̄ ista naturalis pote^a^. Seque/ ret̄ t̄cio ꝙ ꝯclusio deinōstratōis possȝ esse falsa. Naȝ si ꝓꝑia passio essȝ res distincta a subiecto ⁊ posterior sub iecto de⁹ possȝ eā a subiecto separe. Sequeret̄ q̄rto ꝙ i passionib⁹ essȝ ꝓcessus in infinitū. nā si ꝓꝑia passio essȝ spēs in genere q̄litatis tūc illius spēi essȝ alia passio de qua possȝ ꝯsil'r q̄ueri. ⁊ si illa distingueret̄ real'r. tūc q̄/ reret̄ in quo p̄dicamēto. ⁊ sic ꝓcederetur in infinitū Si āt essȝ eadem realit̄. tūc eadē rōne ꝑma fuit eadē real'r Et ꝯfirmat̄ autori^te^ ꝑhi in q̄rto metha. dicent̄ ꝙ ens ⁊ vnū dicūt eādē naturā. ⁊ tñ vnū est passio entis. igit̄.

Questio quarta. vtꝝ ꝓꝑie^tes^ q̄litat̄ sint a ꝑho sufficiēt̄ assignate. Pro c⁹ solutōe Attende ꝑmo ꝙ iniusti/ cia ꝑt capi dupl'r. vno° ꝑuatiue. ⁊ sic dr̄ carentiā iusti/ cie in subiecto apto nato. ⁊ h̄ mō opponit̄ ꝑuatiue iusti cie ⁊ nō ꝯrie. Alio° capit̄ iniusticia ꝯrie. ⁊ sic ponit ali/ q̄d positū. s. habitū viciosū ꝯrium habitui ꝟtuoso. ⁊ h̄ mō ꝯrie opponūt̄ iusticia ⁊ iniusticia Attēde 2° ꝙ de susceptōe magis ⁊ min⁹ q̄tuor fuerūt sñie apud antiq̊s ꝑhos. q̄rū tres recitat Boeti⁹ in ꝯmēto sic dicēs. in h̊ tres fuere sñie. q̄dā nāq̄ȝ dicebāt in oīb⁹ f^m^ materie ha bitudinē repiri posse magis ⁊ min⁹. ꝓꝑiū nāq̄ȝ eē mate rie corporisq̄ȝ intensione crescere ⁊ minui relaxatōe q̄ q̊ rūdā platonicoꝝ sñia fuit. Alij ꝟo ſm certissiās verissi masq̄ȝ artesq̄ȝ ꝟtutes nō dicerēt eē mag̊ ⁊ min⁹. Scd̄ȝ āt medias dici posse Tercia ē de q̄ Ar̄. loq̄t̄ ꝙ ipas q̄ dē habitudines nulla intēsione crescere. nec diminutō ne decrescere putāt. ſʒ eoꝝ ꝑticipatōes posse sub exami ne ꝯpatōis venire ⁊ de his mag̊ minusue dicat̄ Sani tatē nāq̄ȝ ⁊ iusticiā alīam alīa magis minusue nō esse nūq̄ȝ eñ quisq̄ȝ dici mag̊ esse sanitatē alterā alīa. ſʒ h̊

solum dicere possum⁹ magis hr̄e sanitatē aliq̄ modo
id est ēē saniorē Sꝫ q̄rta est sn̄ia diui simplicij. q̄ allegā
do architā dr̄. qꝛ eīn infinitatē quādā ꝑticipāt passio/
nes ꝓpter h̄ recipiūt quādā intēsiōꝫ dc̄minatā ſm̄ ma
gis ⁊ min⁹. ⁊ ita ſm̄ suā rōem q̄litas habeb' mag ⁊ mi
nus. ⁊ nō a ꝑticipātib⁹. Nā in ꝑticipātib⁹ ꝯsiderata in
tensio ⁊ remissio. nō q̄d. me exn̄te albo sic cōtingat. q̄n
aut adust⁹ fuero a sole facto. nec min⁹ albo ſm̄ ydonei
tatē sic ꝑticipātis. vł ſm̄ ꝯmixtionē eius qđ nō ē tale ⁊c̄
hec simplicius. Attende t̄cio ꝓ intellectōne isti⁹ vlti
me sn̄ie ꝙ forme suscipiūt mag ⁊ min⁹. sꝫ nō ſm̄ habi/
tudinē quā hn̄t in subiecto. sꝫ qꝛ hn̄t īfinitatē. hoc est il
limitatōem siue indet̄miatōem ad certos grad⁹. q̄ st
ꝯtenti infra rōem siue naturā specificā q̄litatis. sꝫ nos
ꝑ accn̄s ⁊ a posteriori ꝯgscam⁹ formā ēē intēsā q̄n sub
iectū mag vł min⁹ ꝑticipat eā. sꝫ q̄n ipa ē min⁹ ꝑmixta
suo ꝯ°. tūc ē mag itēsa Attēde q̄rto ꝙ duplices r̄piūt
grad⁹. in forma q̄dem sūt specifici. alij v̄o indiuidua/
les. gradus specific⁹ est vltima ꝑfectō ēēntial' ꝯstituti
ua ipius spēi ēēntial'r. Sꝫ grad⁹ indiuidual' ē q̄dā ꝑfe
ctio forme ꝯstitute in eē idiuidui. ⁊ tal' est duplex. q̄dā
est grad⁹ indiuidual' qui vocat heccei tas. ⁊ ꝯstituit ī
diuiduū in eē indiuidui. ⁊ ꝑ talē nec fit intēsio nec r̄mis
sio. Alij st grad⁹ q̄ q̄dāmō st exn̄s extra rōeꝫ idiuidui
vnitiue tn̄ ꝯtenti in ipo idiuiduo. ⁊ ꝑ tales p̄t fieri intē
sio ⁊ remissio. ⁊ in ꝯcreto ⁊ in abstracto. Nec haberi p̄t
ex textu Ar. in isto capitulo ꝙ iusticia vł sanitas non
suscipiāt magis necꝫ min⁹. sic pꝫ intuēti

Dic p̄mo.

Q̄ q̄litas nccāriо hꝫ gra/
d⁹ eiusdē rōis in eodē sub/
iecto ſm̄ q̄s suscip iat mag
⁊ min⁹. Probat. quia impossibile est aliquā formaꝫ a
plurib⁹ diuersimode ꝑticipari nisi sit diuisibil' in p'les ꝑ
tes. sꝫ sic ē ꝙ albedo a plurib⁹ diuersimode ꝑticipat. vt
puta ab illo intēsi⁹. ⁊ ab alio remissius. ḡ nccārie hꝫ ꝑ
tes graduales. Sꝫ ꝙ ille sint eiusdē rōis pꝫ. qꝛ ꝑ h̄ di/
stiguūt grad⁹ specifici a gradib⁹ idiuidualib⁹. qꝛ spe/
cifici nō sūt eiusdē rōis sꝫ se hn̄t sic nūeri Q̄ sint ꝯpos
sibiles in eadē ꝑte subiecti. pꝫ quia eadē albedo nume
ro q̄ p̄us ī eadē ꝑte subiecti erat remissa post erit intēsa.
Dic scđo ꝙ forma in abstracto potest suscipe magis ⁊
min⁹. pꝫ ex intentōne simplicij. Dic tercio ꝙ cā illi⁹
intēsionis vł remissionis est illimitatō graduū sub ea/
dem spē. pꝫ ex dictis Dic q̄rto ꝙ forma manēs vna
et eadē numero p̄t intendi ⁊ remitti. Pꝫ. quia si nō seq
ret ꝙ essꝫ aliqua noua forma genita. cui⁹ tn̄ nulla esset
cā. pꝫ. quia si ab aliquo frigido remittat vnus gradus
tūc generaret forma noua cui⁹ nulla possꝫ assignari cā
vt pꝫ. quia forma ꝯ̄ria nō eēt cā illi⁹ ꝯ̄rij ꝑ se nec etiam
cāt ab ipo frigido. qꝛ tūc idē essꝫ cā suip̄ius. nec ac ali
q̄ circūstāte. qꝛ possibile est ꝙ nihil aliud circūstet. ḡ ⁊c̄
Pro maiori manifestatōe v̄itatis p̄dictoꝝ ꝯ̄ p̄dicta
Arguit p̄mo sic ꝑ ph̄m octauo metaph̄ice dicētē. for
me sūt sicut numeri. ḡ sicut numero nō potest fieri ad/
ditio nisi mutet in aliā spēm vł diminutō. ḡ necꝫ forma
manēs vna ⁊ eadē spē p̄t intēdi ⁊ remitti. Confirmat
qꝛ vł illi gradus intēsionales dr̄nt solo numero. ⁊ h̄ nō
potest fieri. eo ꝙ duo accn̄tia solo numero dr̄ña nō pos
sūt esse in eodē subiecto. aut differēt spē. ⁊ sic q̄litas in/
tensa eēt causata ex aliq̄b⁹ diuersaꝝ rōnum. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō
esset forma simplex. sꝫ potius totum ꝯpositum. Con/
firmat. qꝛ si intensio forme fieret ꝑ gradus. tūc tal' possꝫ
fieri in abstracto. vt iusticia vł alia v̄t⁹ posset itēdi ⁊ re
mitti. qđ est cōtra ph̄m in textu. ⁊ cōtra Boetiū palle/
gatum in tercia sn̄ia ꝓ opinione Aresto. Scđo sic.
susceptō magis ⁊ min⁹ fit ꝑ solā dispōem factaꝫ ſm̄ ꝙ
forma sic vł sic in subiecto recipit. ḡ nō fit ꝑ additōnem
graduū. An̄s ꝓbat ꝑ autorē sex p̄ncipioꝝ dicētē. forma
est ꝯpōni contingēs simplici ⁊ inuariabili eēntia consi
stens. q̄re nō ꝑ gradus. sꝫ ꝑ maiorē vł miorē radicatōꝫ
in subiecto itēdit vł r̄mittit. ꝑ h̄. s. ꝙ subiectū ē mag vł
minus dispositū ad susceptōem talis forme. sicut lux ē
vna simplex forma. ⁊ nulla variatōne facta in lumie in
aere intendit vł remittit ſm̄ ꝙ magis vł min⁹ radicat
in aere. aer dicit magis vł minus lucidus Tercō sic
susceptō magis ⁊ minus in habentib⁹ saltem cōtrariū
est ex ꝑmixtione vł depuratōe ꝯ̄rij. ḡ nō ꝑ gradus Pro
bat an̄s p̄mo autoritate ph̄i tercio thopicoꝝ dicentis
Illud est albius quod est nigro impmixti⁹. Scđo au
toritate ꝯmētatoris q̄nto metha. dicētis. Albū non fit
min⁹ album nisi ex ꝑmixtiōe ꝯ̄rij. Et in alio ꝯmēto dr̄
Diminutū in oīni genere est diminutū ꝑ ꝑmixtionē cō
trarij. ⁊ sil'r in scđo de generatōne dr̄. ꝙ si calidū nō essꝫ
in cōposito nō esset in eo frigidum nisi in fine. i. in sum/
mo vbi vult ꝓbare quattuor elemēta eē in mixtis. Cō/
firmat. nā colores medij intendūt ⁊ remittūt ꝑ ꝑmixti
onē. ḡ. Ad p̄mū dđm ꝙ forme sūt sicut numeri. sic
intelligendo ꝙ ꝑ additōem alicuius gradus specifici
bene variant de vna spē in aliam. nō tamen hꝫ veritatē
de additōe graduum indiuidualiū de qua est ad ꝓpo/
sitū. Ad ꝯfirmatōem dr̄ ꝙ illa autoritas ph̄i nō habꝫ
veritatem in accn̄tibus respectiuis. nec etiā in accn̄ti/
b⁹ sp̄ūalib⁹ absolutis. sic est lumē ⁊ spēs intelligibil'. ne
cꝫ d accn̄tibus corꝑalib⁹. cuiusmōi sūt isti gradus qui
nō merent dici forme. sꝫ aliquid forme eiusdē in nūero
vt patebit. Ad scđam ꝯfirmatōem dr̄ cōcedēdo ꝯn̄aꝫ
et nego hoc eē ꝯ̄ ph̄m. nā ph̄us in textu relinq̄t subdu/
bio. vt pꝫ intueuti Ad scđm dico negādo an̄s. ⁊ ad
ꝓbatōem pꝫ solutō. Vn̄ si hoc essꝫ verū. tūc nō posse/
mus assignare cām intensiōis ⁊ remissiōis accn̄tiū sa/
cramēti altaris. eo ꝙ ibi nulla est radicatō in subiecto
Vn̄ deus posset sepāre duas q̄litates actiuas a subie/
ctis. puta caliditatē ⁊ frigiditatē. quo facto vna adhuc
alterabit aliā. cū sint derelicte ꝓprie nature. ⁊ sic vna re/
mitteret. ⁊ tn̄ nō sunt in subiecto radicate. vn̄ nō ē possi
bile ꝙ deus ponat eandē albedinē numero in duobus
subiectis. sic ꝙ vnum sit magis expositum q̄ꝫ aliud. iā
illa albedo erit magis ⁊ minus intensa per quod vnuꝫ
subiectum dicitur albius alio. Ad tercium dicitur
negando antecedens. Et ad autoritates que vidētur
hoc probare dico. ꝙ ipsi per permixtionem contrarij in
telligunt accessum seu approximationem ad contrariū
et non ꝯpositionem ex contrarijs. sic ergo q̄ sūt impmix
tiora ꝯtrarijs ⁊ min⁹ accedētia ad ipa ꝯ̄ria. illa st ma
gis talia. Ad autoritatem commentatoris de mixtiōe
dicēdum. ꝙ nō vult dicere ꝙ hic sit mixta caliditas cū
frigiditate in mixto iam ꝯpleto ⁊ ꝑfecto. elementis su/
is substantialiter corruptis. sꝫ vult ꝙ in principio mix
tionis non concurrat ad mixtum solum elemētum fri
gidum. sed etiam calidum. al's esset frigiduꝫ in fine. i.
in sūmo Sil'r ad ꝯfirmatōꝫ dr̄. nec medij colores dicūt
medij ꝑ ꝑticipatōem sic ꝙ eēnt cōpositi ex extremis. sed
poti⁹ dicunt medij ꝑ ꝯpatōꝫ. eo ꝙ rubeū ꝯpatū albo
nigꝝ videt. ⁊ sil'r ꝯpatū nig° videt albū. vn̄ si hec opio

eēt ꝯ̄ra de susceptōe magis ⁊ minꝰ p admixtōem ꝯ̄rij nō videret̄ quō luⁿ visio ⁊ delectatō ſm aīaʒ intēderent̄ q̄ bus nihil ē ꝯ̄riū sicut pʒ in to picis. ⁊ tn̄ maīfestū ē ꝙ in tēdunt̄ ⁊ remittūt̄ Et repbat̄ silr̄ hec opīo autoritate Anselmi in libro de ꝯcordia pſciētie pdestīatōis grē ⁊ liberi arbitrij caplo. xxxv. dicētis Sicut nāqȝ calor maius ē sine oī frigore ⁊ tn̄ pt eē aliꝰ maior calor ⁊ queadmodū frigꝰ est sine omi calore cū tn̄ maiꝰ posset eē frigꝰ ita nihil ꝓhibȝ adā btm̄ fuisse in ꝑadiso sine omi indigētia sȝ maior eēt angelica btitudo. Ex q̊ pʒ ſm eū ꝙ nō oȝ ꝙ si aliq̄s calor sit remissus ꝙ ꝑpter hoc sit ꝑmixtus suo ꝯ̄rio Probat̄ tcio. nā si sic seq̄ret̄ pmo ꝙ nllꝰ accipet ꝯ̄tutē q̄m accipiet silr̄ oppoᵐeꝰ scȝ viciū ⁊ ecōtra nisi sic eēt ꝙ accipet ꝯ̄tutē vl̄ viciū ī eē pfectissimo ⁊ maxime intēso qd̄ est maīfeste fl̄m. pʒ. tn̄ ꝯn̄a de se nā si in eē remisso acq̄reret ꝯ̄tutē nō acq̄reret sine ꝑmixtōne vicij Seq̄ret̄ scd̄o ꝙ nullꝰ posset velle aliquā rē q̄m siml̄ vellet ⁊ nollet ⁊ ecōtra. nisi intēsissime vellet ⁊ quātuȝ esset possibile nec etiam aliq̄d posset aliq̄s credere nisi illud discrederet silr̄ vl̄ illd̄ crederet intēsissime ⁊ q̄ntū ē ei possibile sed hec sunt fl̄a. g̊ intēsio ⁊ remissio nō fit p ꝯ̄rium

Dico ad q̄stionē. ꝙ cā illiꝰ intēsiōis vl̄ remissiōis ē illimitatō graduū q̄ sūt eiusdē rōis in eodē subiecto. ꝓbat̄ q2 cū ꝓcedimꝰ ab impfecto ad magis pfectū. h̄ nō pt intelligi sine gradib; q2 sic est in natura ꝙ ascēdimꝰ gradatī p gradꝰ. Sȝ p maiori declaratōe pdcōꝝ dices pmo ſm q̄d forma suscipit intēsionē. Rn̄r simplr̄ gradꝰ intensionales posteriores gradui īdiuiduali puta hecceitati ⁊ h̄ indubitant̄ verū est vt patuit. Sed an etiā ſm eēntiā. rn̄r ꝓbabilit̄ ab aliq̄bus ꝙ forma suscipit intensionē ⁊ q̄ntū ad eē ⁊ eēntiā ſm q̄scūqȝ ptes eiꝰ in ea īclusas siue materiales siue formales siue q̄dditatiās siue alias. Qd̄ pʒ nā diffitio adeq̄ta dȝ indicare adeq̄te nat̄aȝ rei nec plꝰ nec minus g̊ si diffinitū eēt intēsū. tūc diffinitō explicat ipm̄ p ptes intēsas ⁊ silr̄ eꝯ̄ Cōfirmat̄. q2 si aliq̄d ē magis albū ē etiā magꝭ coloratū. ⁊ p ꝯn̄s ē magꝭ disgᵉgatīn visꝰ. Probat̄ 2º p silr̄ q2 gn̄ato sorte gn̄at̄ ex ꝯn̄ti hō al̄ corpꝰ ⁊c̄ g̊ silr̄ al̄ ⁊c̄ g̊ itēso aliq̊ īdiduo ītēdit ex ꝯn̄ti latitudiȝ ī suo ordie ⁊ sic forā speciᵃ ⁊ silr̄ toᵃ diffiniº spēi ex ꝯn̄ti ītēdit saltē lcȝ n̄ prio pn̄t ītēdi ⁊ r̄mitti p gradꝰ Et cū argueretur illd̄ sine q̊ res pt eē ⁊ nō eē nō ē d̄ rōe eꝰ q̄dditatia sȝ forā pt eē sine gradu ītēso g̊ rō diffitia nō suscipit magꝭ et miꝰ. Ad qd̄ dōȝ suppono istd̄ ꝙ ī his q̄ suscipiūt magis ⁊ minꝰ alid̄ ē ī q̊ saluat̄ rō r̄i. ⁊ alid̄ sine q̊ nō pt eē rō rei. vn̄ in nō suscipiētib; ītēsionē q̊ꝝ scȝ eēntia ꝯsistet in q̄dā indiduitate illoꝝ diffinitō nō suscipit magꝭ ⁊ miꝰ et in ill̄ idē sunt illd̄ ī q̊ saluat̄ rō r̄i. s. alid̄ ī q̊ nō pt eē rō rei. Ad arguᵐ dico ꝙ veꝝ ē ꝙ tal̄ gradꝰ ītēsional̄ nō sit de rōe rei sic ītelligēdo ꝙ sine ipo possȝ eē rō rei. tn̄ bn̄ ē de rōe rei tāqȝ illd̄ in q̊ saluat̄ rō rei vl̄ qd̄ saluat̄ aut recipit̄ in rōe rei Sȝ diceres 2º an tal̄ gradꝰ intēsionales sint de eēna forē. dōȝ ꝙ nō lȝ sint eēnal̄r idē cū ipa sic ꝙ n̄ addūt aliqd̄ extraneū ipi nat̄e Sȝ tn̄ ꝓpt̄ h̄ a gradibꝰ istis nec ē sepabil̄ nec īsepabil̄. qd̄ on̄ dic̄ p silr̄. nā lȝ iter supiꝰ ⁊ īferiꝰ sit ydēptitas eēntial̄ pt tn̄ supiꝰ eē sī īferiori et silr̄ possȝ sine toto. vn̄ sic toᵐ n̄ ē idē eēnal̄r cū ptib; sȝ b n̄ eꝯuerso sic īdidua stꝭ idē eēntial̄r spēi sȝ n̄ ecōuerso sic gradꝰ stꝭ idē eēntial̄r nat̄e nō tn̄ stꝭ de eēntia nat̄e. sȝ bn̄ ecōuerso. accidūt. n. sibi sic īdidua spēi Sȝ diceres tcio an q̄lib; gradꝰ q̄litatꝭ ītēsibil̄ sit q̄litas. Dōȝ ꝙ sic q̄ꝓpt̄ disio q̄litatꝭ p gradꝰ ꝓcedit ī īfinitū queadmodū dicet̄ de disione ꝯtinui ⁊ ptib; eiusdē. ⁊ h̄ ītellige de gradib; eiusdē ꝓporcōis q̄ stꝭ ī forā real̄r ⁊ actual̄r sic ꝙ vnꝰ possit separi ab alio p ītēsionē ⁊ remissionē. ⁊ lȝ sint oēs actu disticti stꝭ tn̄ īdisi ⁊ abstrahētes a disione ⁊ nō stꝭ ples nisi ſȝ q̄d. ⁊ iō ponere ſȝ q̄d īfinitū nō ē īpossibile nā sūt idē. n̄ ei stꝭ ples q̄litates simplr̄ nisi sint disi ⁊ sepati exn̄tes Cū ei maxīe nō stꝭ q̄litates sȝ aliq̄d vnꝰ q̄litatꝭ nūero. ⁊ h̄ q̄druplici vnitate. pmo vnitate disionis q̄ꝝuis cm̄ sint disticti nō tn̄ disi. Scd̄o vnitate ꝯpōnis Terº vnitate ꝯtiuitatis. lȝ nō extēsiue sed intēsiue Quarto vnitate hō geitatꝭ Sȝ diceres q̄rto. vn̄ ꝓueniūt isti gradꝰ ē forā. Dōȝ ꝙ stꝭ eēntial̄r ab ipa eēntia forme. Effectiue āt ab aliq̊ efficiēte ipam formā ītēdente Final̄r āt stꝭ ꝓpt̄ h̄ ꝙ tota pfcō nat̄e specifice nō possȝ ꝯſuari in vº gradu pfcē ⁊ ꝯplete ꝓpt̄ qd̄ indiget plib;.

Sȝ diceres q̄nto. an ī oī ītēsione forē gradꝰ pcedēs corrūpat̄ ī aduētu seq̄ntꝭ. Rn̄dēt aliq̄ ꝙ cū aliq̄d fit d̄ albo albiꝰ. vl̄ d̄ albo miꝰ albū tota pcedēs forma corrūpit̄ ⁊ nouū īdiduū forme gn̄at̄. hec opīo ꝓbat̄ pº. nā tmi motꝰ stꝭ īꝯpossibiles sȝ pexn̄s ⁊ seq̄ns gdꝰ stꝭ tmini motꝰ vl̄ saltē formales rōes tminādi eo ꝙ stꝭ tmī positī motꝰ ītēsiue. g̊ erūt īcōpossibiles. Probat̄ 2º. q2 si ī augmēto q̄ntitas pexn̄s manerȝ cū q̄ntitate seq̄nti tūc seq̄retur ꝙ due q̄ntitates nūero erunt in vna pte silr̄ ⁊ ita duo corpa ī eodē loº silr̄ qd̄ ē īpossibile. Ptȝ 3º. q2 si forma maneret tūc forma mutaret̄ de gradu in gradū. ⁊ p cōseq̄ns eēt subiectū qd̄ est fl̄m Cōfirmat̄ cū forma ītēsa ⁊ remissa nō dn̄t subiecto g̊ plura accn̄tia solo nūero dn̄a eēnt in eodē subiecto qd̄ ē īpossibile Sȝ tu dic ꝙ in motu intēsiuo gradꝰ pexn̄s nō corrūpit̄ in aduētu seq̄ntis. silr̄ in augmēto q̄ntitatis pexn̄s nō corrūpit̄. qd̄ sic ꝓbo. q2 forma intensa ⁊ remissa sunt compossibiles in eēndo. g̊ se nō excludūt absolute. Añs pʒ. q2 nō dn̄t nisi sicut positiuꝰ ꝯpatiuꝰ ⁊ suplatiuꝰ sed suplatiuꝰ nō excludit ꝯpatm̄. nec positiuū al̄s doctissimꝰ nō eēt doctꝰ igit̄ ⁊c̄. Probat̄ scd̄o. q2 si q̄ntitas pcedēs corrūpit̄ seq̄ret̄ corruptō subiecti ⁊ pluriū alioꝝ accn̄tiū eo ꝙ corruptio accn̄tiū nat̄aliū ē vltia nccitas ad corruptōeȝ subiecti cuius mōi est q̄ntitas. Cōfirmat̄. q2 tūc seq̄ret̄ ꝙ mobile eēt tm̄ q̄ntā ē q̄ntitas aduenies qd̄ ē falsum

Ad rōes alteriꝰ opiōis Ad pmā dr̄. ꝙ verū ē de tmis q̄ stꝭ habitꝰ ⁊ ꝑuatō q̄ sunt īꝯpoībiles. nō āt de tmis positiuꝭ q̄ stꝭ tmī mediati Ad scd̄aȝ dr̄ ꝙ tmīꝰ augmēti a q̊ ē alid̄ positm̄ sȝ nō ē h̄ ipe gradꝰ sȝ aliq̄ forma oppoita Nec seq̄t̄ duo corpa eē silr̄ eo ꝙ seq̄ns cū pexn̄ti accipiat maiorē locū. ⁊ iō ſm Augustinū q̄ntitatꝭ fit locꝰ maior Ad alid̄ dr̄ ꝙ forā nō mutat̄. sȝ sbiectū mutat̄ ſȝ formā a gradu ī gradū Sȝ diceres sexº an isti gradꝰ pn̄t veīre ad ꝯstitutōeȝ vniꝰ rei Ad qd̄ rn̄dū suppono ꝙ vnū dr̄ mltiplr̄ q2 qd̄dā ē vᵐ vitaᵉ eēnal̄ idēptitatꝭ ⁊ simplicitatꝭ sic eēntia diuia ⁊ relaº. alid̄ ē vᵐ vnitate ꝯpōis vt ꝯpoitū ex matīa ⁊ forā. 3ᵐ dr̄ vᵐ vitate ꝯtiuitatꝭ vt ligᵐ. q̄rtū ē vᵐ vitate etrogeitatꝭ vt corpꝰ hūanū quītū dr̄ vᵐ vitate omo ȝeitatꝭ vt ign̄ aq̄. Ex his dico ad q̄situ ꝙ ex duab; gradib; fit vᵐ h̄ vltīº solū scȝ vitate hōgeietatꝭ. sȝ n̄ alijs Sȝ ꝯ̄ h̄ ar̄ sic. ex duob; ī actu n̄ fit vᵐ 3ᵐ sȝ isti gradꝰ stꝭ hmōi eo ꝙ stꝭ eiusdē rōis Cōfirmat̄ ex distictꝭ spē n̄ fit vᵐ p se sȝ isti gdꝰ stꝭ hmōi cū q̄lib; pdicet̄ d̄ plib; spē dn̄tib; ⁊ nuº ⁊c̄ Ad pᵐ dr̄ ꝙ forā ē ī poñā ad gradꝰ ⁊ vnꝰ gradꝰ ē ī poñā ad aliū puta por ē ī poñā ad posteriorē n̄ ī poñā sbiectīa sȝ ī poñā ꝯiūctīa ⁊ illd̄ suffic̄ ad h̄ ꝙ possȝ facere vᵐ. Vl̄ possȝ alit̄ dici ꝙ arguᵐ ꝓcedit de vitate ꝯpōis vbi ꝯponēᵗ stꝭ altiꝰ rōis Ad ꝯfirmatōeȝ dr̄ ꝙ distictō specifica est duplx̄. s. simplr̄ vt equꝰ ⁊ hō. ⁊ ſȝ q̄d vt masculꝰ ⁊ feīa q̄ distiguūt̄ specifice rōe sexꝰ n̄ nat̄e. sic etꝭ aliq̄s hō aliq̄s

grad⁹ forme ⁊ q̄lib₃ indiuiduū vagū distīguāt̄ specifice ſm q̄d. ſ₃ ꝑ maiori determiatōe iā dictoꝝ Diceres septio an tñ isti grad⁹ sint eiusdē rōis Rñdet q̄dā ꝙ nō et ꝓbāt p° sic. q₂ inter ea q̄ sunt eiusdē rōis ita ꝙ nō altius ⁊ alti⁹. vnū nō ē ꝑfecti⁹ alio ⁊ actuali⁹ ſ₃ grad⁹ intēsior ē ꝑfectior ⁊ actualior remisso .ḡ grad⁹ itēsus ⁊ remissus nō sunt eiusdē rōis. Scđo sic nl̄la forā ē diuisibil' in ꝑtes eiusdē q̄titatis nisi mediāte q̄titate vt p₃ ex diffinitōe q̄titatis .v. meta. vt supi⁹ patuit. ſ₃ tl̄es forē nō diuidūt̄ ſ₃ q̄titatē cū nl̄le ꝑtes q̄titatis accipiāt̄ eo ꝙ ñ extēdunt̄ ſ₃ intēdunt̄ ḡ ⁊c. Tercio sic. ex duob₃ gradibus eq̄l' ꝑfcōis nō fit forā itēsior. sicut p₃ ex ꝯiūctōe duoꝝ tepidoꝝ ex q̄b₃ nō fit forā intensior Sz tu dic ꝙ gradus intēsionales in forma sunt eiusdē rōis. ꝓbāt̄ p°. nā accipiēdo vnā formā hñtē vnū gradū ⁊ acq̄rat vnum gradū. iste grad⁹ ſ₃ opionē ꝓbitā valet q̄tū ⁊ p̄cedēs ⁊ cū h pl⁹. ⁊ sic seq̄ret̄ ꝙ sp̄ augeṫ pl⁹ q̄ ꝑ medietatē ſ₃ h ē ꝯtra sensum ⁊ v̄itatē. Probat̄ 2°. mot⁹ intēsiu⁹ ⁊ remissiu⁹ est vni⁹ rōis q₂ ē tm̄ ad vnū tminū specificū seu eiusdē spēi Sz ad grad⁹ alti⁹ rōnis est etiā mot⁹ alti⁹ rōis. ḡ gradus intēsionales sunt eiusdē rōis Ter° sic. grad⁹ alti⁹ ꝑfectiōis ꝯstituit diuersā spēm sicut p₃ de gradu specifico. ſ₃ cū grad⁹ indiuidual' seu intēsional' non constituant spēs diuersaꝝ rōnū. ipi debēt dici eiusdē rōis grad⁹

Ad p̄mū alti⁹ opionis dr̄ ꝙ si accipiat̄ grad⁹ seq̄ns p̄cise sic nō ē ꝑfectior ſ₃ si accipiat̄ in q̄tū sumpt⁹ cū p̄cedēti sil'. sic ē ꝑfectior eo remisso Ad 2ᵐ dr̄ ꝙ ꝑtes eiusdem rōis st̄ in duplici drā. q₂ q̄dā nō st̄ ꝯpoibiles sil' in eadē ꝑte subiecti. ⁊ de tl̄ib₃ itelligit̄ argumētū. alie āt st̄ ꝯpoibiles ⁊c. cuiusmōi sūt grad⁹ itētionales Ad tciū dr̄ ꝙ si tepiditas vni⁹ sbiecti appōeret̄ alti tepidati ita ꝙ eēnt sil' i eodē subiecto ⁊ ꝑ eadē ꝑte subiecti sic forma fieret intēsior. vt p₃ q₂ ex duob₃ ignib₃ fit ign̄ intēsior ⁊ ex duob₃ grauib₃ fit vnū grauius. sic et̄ ex duob₃ alb̄ fit albi⁹. ⁊ h si ille albedies nō maneāt i distīctis sbiect̄ ſ₃ redūdāt i vnū Et si argueret̄ ꝙ si grad⁹ eēnt eiusdē rōis ita se ⁊ cū forā sic nō eēt determiatō ad certū nūerū graduū nisi vn⁹ eēt actualior ⁊ ꝑfectior alio. i q̄ eēt stādū Fit ei in suꝑlatio stat⁹ Et dr̄ sil'r ꝙ oī₃ nat̄a ꝯstātiū determiat⁹ ē tmi⁹ magitudis ⁊ augmti Ad q̄d dō₃ ꝙ forā i itēdē° ꝑt duci in īfinitū ꝑ agēs suꝑnat̄ale nō āt nat̄al'r q₂ oīne agēs nat̄ale ē finite v̄tutis q̄re ē stādū in suꝑlatio Diceres octauo. an forā intēsa ⁊ remissa sit eadē nūero

Circa h ē v⁹ opio mgr̄i galtheri tenēs ꝙ ñ. q̄d ꝓbat sic p̄mo q₂ oīs mot⁹ ē a ꝯrio in ꝯriū q̄nto phicoꝝ. ſ₃ a forā intēsa ad formā remissā ⁊ eꝯ ē mot⁹ ḡ forā itēsa ⁊ remissa st̄ ꝯria. Sz ꝯria nō sunt ide nūero. ⁊ specie drā. Probat 2° supponēdo cū ꝯmētatore 3° phicoꝝ ꝙ mot⁹ ē generatō ꝑt̄ p⁹ ꝑtē. tūc sic ar̄ nō ē possibile ꝙ idē numero bis gn̄et̄. ḡ forā intēsa ⁊ remissa nō st̄ eedē nūero Oppositū em̄ ꝯn̄tis īfert oppositū añtis. ḡ. Ter° sic. Accipio vnā albedinē ⁊ remittat̄. tūc in tl̄i remissione venitur ad mediū ſ₃ color medi⁹ distīguit̄ specifice ab extremis iā. idē nūero ꝯtinet̄ sub diuersꝭ spēb₃ q̄d ē fl'm. ḡ Sz tu dic ꝙ forā manēs vna et eadē nūero ꝑt intēdi et remitti. p₃. q₂ si nō. seq̄ret̄ ꝙ eēt aliq̄ noua forā geita c⁹ tñ nl̄la eēt cā. nā si sit aliq̄d frigidū .x. graduū et remittat̄ et fiat nouē graduū. ibi gn̄aret̄ forā noua. cui⁹ nl̄la posset assignari cā vt p₃. q₂ forma ꝯria nō eēt cā illi⁹ cōtrarie ꝑ se puta calor vl' calidū q₂ agēs nat̄ale vadit solū ad vnū oppōm ix. metaphice. nec et̄ cāt̄ ab ip̄o frigido Tū q₂ idē nō ē cā sui ip̄i⁹. etiā nō a frigido p̄cedēti vl' sequēti. q₂ nō sunt. cū illō frigidū ē. nec aliq̄ frigido circūstante q₂ possibile est q̄d nihil aliō circūstet

Ad rōes altius opionis Ad p̄mā dr̄ ꝙ mot⁹ est de ꝯrio in ꝯriū vl' sim' pl'r vl' ſm q̄d q̄l' possit assignari īnt̄ illos grad⁹. Ad scđaz dr̄ ꝙ in motu intēsiuo bñ acq̄rit̄ nou⁹ grad⁹ puta albedis. nō āt noua forā vt puta albedo. nec ē ncc̄e in oī motu acq̄ri nouū tminū simpl'r p̄serti cū sola res ꝑficiet̄ ⁊ moueret̄. Et l₃ mobile in motu locali sit sp̄ de vno vbi ad aliō vbi. h ē q₂ in illo motu tot⁹ tmin⁹ sil' acq̄rit̄ ⁊ deꝑdit̄. q̄d nō ē sic in motu itēsiuo aut alt̄atōis Ad tciā dr̄ ꝙ si remitteret̄ ad mediam formā specifice distīctā sic dico. ꝙ nō eēt eadē nūero ſ₃ si remitteret̄ ꝯꝑatiē sic dico ꝙ ē eadem nūero Sed diceres nono an isti grad⁹ sint forē accn̄tales. Dō₃ ꝙ l₃ q̄lib₃ grad⁹ signat⁹ sit accn̄tal' ⁊ forē specifice ⁊ nūeralī vage tñ accepti st̄ d' cētia forme īdiuidual'. nō āt specifice nisi ex ꝯn̄ti. ita videl₃ ꝙ forā possit eē sine oī gradu signato coplatie h ē sine isto ꝑt eē forā ⁊ sine isto ꝑt esse forā. ⁊c. nō tñ ꝑt eē sine aliq̄ gradu. Et si argueret̄ albedo itēsior ē ꝯpōr. ſ₃ forā q̄° simplicior si tāto ꝑfectōr q̄re positō graduū nō poneret ꝑfectōne Dō₃ ē ꝙ argumētū p̄cedit d' ꝯpōe ꝓꝑe dcā cuiusmōi nō ē itēsio forē Diceres .x. an i forma sint īfiniti grad⁹ itēsionales. Dō₃ ꝙ q̄dāmō in ꝯtiuo sūt ꝑtes eiusdē ꝓporcōis ꝑoñales et īfinite. ⁊ etiā ꝑtes actuales eiusdē q̄titatis ⁊ finite. Sic etiā dico d' gradib₃ i forma ꝙ q̄dā st̄ actuales ⁊ finiti. alij āt st̄ ꝑoñales ⁊ īfiniti. vñ vna forma nō ē intētior alia ſm grad⁹ ꝑoñales l₃ bñ ſ₃ grad⁹ actuales. Et si argueret̄ nō videt̄ q̄ ꝑoñalitate isti grad⁹ dn̄r ꝑoñales ⁊ isti actuales imo q̄lib₃ ꝑs in suo toto dr̄ eē i ꝑoña. cū ē i p̄cisa ⁊ iddisa a to° Ad q̄d dō₃ ꝙ nō dicunt̄ ꝑoñales a ꝑoña p̄cisiois. ſ₃ ꝑtes eiusdē ꝓporcōis dn̄r ꝑoñales q₂ ꝯtinet̄ a ꝑtib₃ actualib₃. ſm q̄s ꝑtes nō crescit neq₃ maiorat̄ ꝯtinuū aut forā itēsibil' sicut iā dcm̄ ē. Sz alie ꝑtes dn̄r actuales puta ꝑtes eiusdē q̄titat̄ eo ꝙ ꝯtinēt ꝑtes eiusdē ꝓporcōis ſm ꝙ crescit ⁊ maiorat̄ ꝯtinuū ⁊ forma intēsibil' eo ꝙ maioritas videt̄ ē q̄dā actualitas ⁊ hmōi ꝑtes in forma intēsibili dicūt̄ grad⁹ Et scias ꝙ vn⁹ grad⁹ forē nō ē in vna ꝑte subiecti et ali⁹ i alia. sed q̄lib₃ i ꝑte subiecti. et hec d' formaꝝ itēsiōe dcā sufficiūt.

Ad rōes añ oppōm Ad p̄mā dr̄. negādo miorē ⁊ ad e⁹ ꝓbatōes p₃ so° ex dcis Et ad 2ᵃ ꝫ rōez dr̄ ꝙ diffi° q̄litat̄ dat̄ ꝑ q̄le tāq₃ ꝑ noti⁹ nob. ſ₃ q̄le diffinit̄ ꝑ q̄litatē tāq₃ ꝑ noti⁹ simpl'r ⁊ q̄ ad naturā. ⁊ ex h nō seq̄t̄ ꝙ idē sit noti⁹ seip̄o q₂ h nō ē ſm eūdē modū ꝯgnoscēdi. Ad ꝯfirmatōez dr̄ ꝙ i diffinitōib₃ ꝓꝑijs loco diffiti l₃ ponere diffitōez ⁊ ñ in his q̄ st̄ solū descptōes q̄l' ē p̄dcā q̄litat̄ descptō. Et ad tciā rōez cū suis ꝓbatōib₃ p₃ so° ex dcis. Ad q̄rtā rōez dr̄ ꝙ ꝓꝑetates q̄litat̄ st̄ sufficiēt̄ assignate Et ad i ꝓbatōez dr̄ ꝙ l₃ ꝯria q̄ ñ existūt i eodē ñ pñt actu se expellere st̄ tñ apta nata se expellere ab eodē sbiecto. ⁊ l₃ ēs ñ ꝯriet̄ nō ēti simpl'r bñ tñ ꝯriat̄ nō ēnti in actu exñti tñ i ꝑoña. Et cum ar̄ ꝯ scđaz ꝓꝑetatē ꝙ q̄litas nō suscipit mag̃ ⁊ min⁹ negādū ē sicut p₃ ex dcis. Et cū ar̄ ꝯ tciā dō₃ ꝙ accidit albo eē sil'e nō tñ sibi accidit esse assimilabile

Ecipit autem.

In h vltimo caplo h⁹ tractat⁹ q̄ breuissime dtmiat phs de sex vltīs p̄nt̄ q̄ st̄ formalit̄ respect⁹ ext̄nsec⁹ aduenietes. Et diuidit̄ in duas ꝑtes. In p̄ma ꝑte determinat de actione ⁊ passione ponendo duas proprietates eius. Dicens ꝙ agere et pati recipiunt contraria ⁊ magis ⁊ minus. Probas

primam ꝓprietatem quia calefacere est contrariuz ad
frigidum facere ⁊ calefieri ad frigiduz fieri ⁊ delectari
ad cõtristari. Secũdã ꝓbat qꝛ calefieri ⁊ calefacere di
cuntur magis ⁊ minus ⁊ similiter cõtristari (Dictum ē
autem) in hac secũda pte excusat se de alijs q̃ttuoꝛ. ⁊ di/
cit ꝙ dictũ est de situ in predicamento adaliquid dictũ
eñ est ꝙ situata. vt sedere iacere ⁊ stare dicũtur denoia
tiue a positionibus de alijs autē vt de quãdo vbi ⁊ ha
bere nihil dicet̃ nisi ea que dicta sunt in ꝑncipio scȝ hu/
ius tractus vt ꝙ habere significat calciatũ esse vł arma
tuȝ esse ⁊ vbi in loco esse. Et ideo que dicta sunt suffici
unt de p̄dictis generibus. ⁊ dicendũ est cõsequenter q̊t
sunt modi oppõnis. Circa istũ textũ ꝓ nunc nihil dicet̃
sed ea que dicenda sunt vsq; ad librum sex principioꝝ
qui est Gilberti porritani reseruabuntur Sequunt̃
postp̄dicamenta

Voties aũt.

Iste est tercius ⁊ vltimus tracta/
tus predicamentorum. in quo phs
determinat de postpredicamentis
et diuidit̃ in quĩq; capitula. in pri
mo capitulo determinat de primo
postp̄dicamento scȝ de oppositõne
Et diuidit̃ in duas ptes principales. in ꝑma pte deter
minat de speciebꝫ oppõnis ⁊ ꝑmo enumerat eas. dicens
ꝙ alterum potest alteri opponi quadrupl'r scȝ aut sicut
relatiua aut sicut cõtraria aut sicut habitus ⁊ priua/
tio. id est ꝑuatiue opposita. aut sicut affirmatio ⁊ nega/
tio. id est cõtradictoria. Exemplificat aũt de q̃libet op
positione cũ dicit (opponit̃ aũt vnũq̂dq; istorũ) vt sic fi
guraliter. i. exẽplariter pateat. exemplũ de relatis vt du
plũ opponit̃ dimidio. de cõtrarijs vt malũ bono. de ꝑ/
uatiuis vt cecitas visui. de contradictorijs vt sedet nõ
sedet (Quecũq; igit̃ vt relatiua opponunt̃) Hic Are/
stoteles diffinit species oppõnis. ⁊ ꝑmo relatiue opposi
ta dicẽs Relatiue opposita sunt que ea ipa q̃ sunt oppo
sitorũ dicunt̃ aut quomõlibet aliter ad aliud. sicut du
plũ hoc ipm q̂d est est alteri⁹. est eñ alicuius duplũ et
disciplina dicit̃ alterius scȝ disciplinati ⁊ disciplinatũ
simil'r dicit̃ ad disciplinã. Sed cũ dicit (illa vero) Re
mouet obiectõem qua aliquis posset cõtra dictaȝ diui
sionẽ obijcere. nã cõtraria vident̃ dici ad aliud ⁊ ee̅ re/
latiua. Unde dicit ꝙ cõtraria ꝑm id q̂d sunt nullo mõ
dicunt̃ ad inuicem qꝛ malũ nõ dicit̃ boni maluȝ sed ei
cõtrariũ nec albũ nigri album sed ei cõtrariũ (Quecũ
q; vero) hic Ar esto. supponẽdo diuisionẽ in contraria
mediata ⁊ immediata diffinit mẽbra diuisionis. Di/
cens cõtraria immediata sunt quoꝝ necesse est alteruȝ
inesse suo ꝓprio susceptibili. Contraria vero mediata
sunt quorũ nõ necesse est alterum inesse suo ꝓprio suscep
tibili. Deinde cũ dicit (vt languoꝛ) exemplificat de cõ
trarijs. ⁊ ꝑmo de cõtrarijs immediatis vt languoꝛ ⁊ sa/
nitas respectu aĩalis. ⁊ necessariũ est alterũ semꝑ inesse
similiter par ⁊ impar siue abundans ⁊ ꝑfectũ respectu
numeri. Sed de cõtrarijs mediatis exemalificat cum
dicit (quorũ vero vt nigruȝ ⁊ albũ respectu corporis)
quia non omne corpus est album aut nigrum sed ē ali
quod medium inter album et nigrũ. Similiter prauũ
et studiosum sunt contraria mediata qꝛ nõ omnia sũt

praua aut studiosa sed est aliquod mediũ quod neq;
est prauum nec studiosum. similiter est aliquod corp⁹
quod neq; est album neq; nigrum sed est fuscũ aut pal
lidum. Deinde cũ dicit (in aliquibꝫ aũt) ostendit du/
plicia cõtraria mediata. qꝛ quedã habẽt media noia/
ta sicut albũ ⁊ nigrum habẽt fuscũ ⁊ pallidum. Alia
vero nõ habent media nominata sed nominant̃ ꝑ nega
tionem extremorum sicut medium inter bonũ ⁊ maluȝ
est quod neq; est bonum neq; malum. ⁊ medium inter
iustum ⁊ iniustum est quod neq; est iustum neq; iniu/
stum (Priuatio vero) Arestotiles diffinit ꝑuatiue op
posita. Dicens ꝙ ꝑuatio ⁊ habitus sunt que habẽt fie/
ri circa idẽ ordine quodã ⁊ tpe determĩatio. Unde in
ista diffinitõe tangit tres conditões ꝑuatiue oppositoꝝ
Prima est ꝙ habẽt fieri circa idem vt visio ⁊ cecitas cir
ca oculũ. Secũda ꝙ habẽt fieri ordine quodam. Ter/
cia est ꝙ habẽt fieri tempe determĩato. ꝓbat. qꝛ tũc dici
mus aliquid ꝑuari quãdo nõ habet id q̂d natum ē ha
bere. Non eñ dicim⁹ illũ edẽtulũ q̇ nõ habet dentes nec
cecum q̇ nõ habet visum sed quãdo cõgruit habere nõ
habet. quia sunt quedã generatões id est quedaȝ res
genite q̃ neq; visum neq; dentis habẽt. sed nõ dicuntur
edentate aut cece. Sed cum dicit (ꝑuari vero) Ponit
differentiam inter ꝑuari ⁊ priuationem. ⁊ inter habere
habitũ ⁊ ipm habitum. Nã ꝑuari nõ est ꝑuatio neq;
habere habitum est habit⁹ Probat qꝛ visus est habit⁹
et cecitas est ꝑuatio ⁊ tamẽ habitus nõ est habere habĩ
tum. nec cecum esse est cecitas. qꝛ cecitas est ꝑuatio ⁊ ce
cum esse est ꝑuari ⁊ nõ priuatio. patet qꝛ si cecũ esse et
cecitas essent idem de eadẽ p̄dicarent̃ sed hoc est falsuȝ
quia homo dicit̃ cecus ⁊ tamẽ homo nullo mõ dicit̃ ce
citas. Et ex hoc patet manifeste ꝙ ꝑuatio dicit aliq̇d
distinctũ ab habitu. patet etiã ꝙ abstractũ ⁊ concretũ
nullo mõ sunt termini sinonimi qꝛ si sic tũc de eodem p̄
dicarent̃ quod est contra Arestotilem. Sed cum dicit
(opposita aũt) Ponit cõuenientiã inter ꝑuari ⁊ habere
habitũ cũ ꝑuatõe ⁊ habitu. qꝛ ꝑuari ⁊ habere habitum
eodẽ mõ opponũt̃ sicut habit⁹ ⁊ ꝑuatõ. nã sicut cecitas
opponit̃ visui sic cecum esse opponit̃ ad visum habere.
(Non est aũt) Hic ꝯsequenter determĩat Aresto. de ꝯ
tradictorijs ponẽdo ꝯueniẽtiã ⁊ differẽtiã inter affir/
mationẽ ⁊ negationẽ ⁊ res q̃ subiacent affirmatõi ⁊ ne/
gatõni. Et dicit ꝙ res q̃ subiacet affirmatõni ⁊ negatõ
ni. nõ ē affirmatio ⁊ negatio. ꝓbat qꝛ affirmatio ē orõ
affirmatia ⁊ nega⁰ ē orõ negatia sȝ eoꝝ q̃ sbiacẽt affir
matõi ⁊ negatõi nullũ est oratio. Sed cõuenientia est
talis qꝛ sicut affirmatio ⁊ negatõ opponunt̃ ꝯtradicto
rie. ita res que subiacent affirmationi ⁊ negationi. q̇a
sicut sedet ⁊ nõ sedet opponuntur contradictorie ita res
que sub vtroq; est scilicet sedere ⁊ non sedere (Quoni/
am autem priuatio ⁊c.) In hac secunda parte princi/
pali huius capituli ponit differentiaȝ inter species op
positonis. Et primo ponit duas differentias inter pri/
uatiue ⁊ relatiue opposita. Prima differentia est. q̇a
relatiue opposita opponuntur ad se inuicem sub habi/
tudine alicuius casus. sed priuatiue opposita non refe
runtur ad se inuicem. Non enim dicitur visus cecita/
tis visus. nec cecitas dicitur visionis cecitas ꝗuis be
ne dicitur visionis priuatio. Secunda differentia est
quia omnia relatiua sunt reciprocatiua. id est dicun/
tur ad conuertentiam. sed nullo modo priuatiẽ oppo
sita dicunt̃ ad ꝯuertentiã qꝛ ꝗuis cecitas dr̃ visionis

cũ visus nõ dicit̃ cecitatis visus (Quoniam autem neqꝫ) Ponit differentiam inter contrarie opposita ⁊ pri-
uatiue opposita. ⁊ hoc duabus ratõibus. Prima est in
ductiua ⁊ est talis in contrarijs immediatis necesse ẽ
alterum semꝑ inesse suo ꝓprio susceptibili. sicut patz de
languore ⁊ sanitate. abũdanti ⁊ ꝑfecto sed in priuatiue
oppositis hoc non est necessariũ. In cõtrarijs aũt medi
atis nũqꝫ est necesse alteꝝ extremoꝝ inesse suo ꝓprio sus-
ceptibili. nõ em̃ necesse est omne corpus esse candidũ vl'
nigrũ. calidũ vl' frigidum ⁊ hoc nisi alterũ insit a natu
ra vt igni calidũ esse ⁊ niui candidũ esse. In his aũt quoꝝ
alterũ inest a natura necesse est vnũ de ꝯnitate ineẽ ⁊ im
possibile ẽ ei inesse reliquũ. nõ em̃ est possibile ignẽ esse
frigidũ. neqꝫ niuẽ nigrã. In ꝑuatiue aũt oppositis nul
lum istoꝝ est necessariũ. nõ em̃ est necessariũ alterũ ineẽ
suo ꝓprio susceptibili qꝛ ille q̇ nõdum habet naturam
ad videndũ neqꝫ cecus neqꝫ videns dicit̃. Aliquãdo
tamẽ in ꝑuatiue oppositis necessario est alterũ ineẽ suo
ꝓprio susceptibili quãdo scꝫ tꝑs est determinatũ a natu
ra nũqꝫ tamẽ est necesse alterũ inesse determiate. Et cũ
dicit (Amplius hec) Ponit scd̃am rõnem que est ꝙ in
om̃ibus cõtrarijs potest fieri mutatio de vno in aliđ ⁊
ecõtra nisi alterum insit a natura vt igni inest esse cali-
dum. Qđ patet. quia sanus potest fieri languidus ⁊
album potest fieri nigrũ ⁊ calidũ frigidũ ⁊ studiosum
prauum ⁊ ecõtra. quod patet. qꝛ prius exercitatus in
bonis opibus ⁊ bonis doctrinis modicũ ꝓficiet vt me
lior fiet. ⁊ si aliquis sit semꝑ exercitatꝰ in bonis opibus
ꝑfecte mutabit̃ aut saltem magnũ incrementũ suscipiet
Et in ꝑuatie oppositis quis possit fieri mutatio ab ha
bitu in ꝑuatõem. tamẽ impossibile est ꝙ fiat mutatio a
ꝑuatione in habitũ. qꝛ cecus nõ ẽ iterũ factus videns
neqꝫ caluus factus est ecõuerso comatus neqꝫ qui fuit
sine dentibus dentes ei orti sunt (Quocũqꝫ vero tãqꝫ)
Ponit differentiam inter cõtradictoria ⁊ alia opposita
qꝛ in solis cõtradictorijs necessario est alterum esse veꝝ
et alterũ esse falsum. Probat qꝛ sanitas ⁊ languor sunt
cõtraria. ⁊ duplũ ⁊ dimidiũ relatia opposita. ⁊ visio ⁊
cecitas ꝑuatiue opposita ⁊ nullũ istorũ est verũ aut fal
sum eo ꝙ omnia ista dicunt̃ sine cõplexione. sed eorum
que ꝑm nullam cõplexionem dicuntur nullũ est veruꝫ
aut falsum (Sed maxime videbitur) Remouet vnuꝫ
dubiũ qꝛ aliquis posset dicere ꝙ etiam in cõplexis repi
tur cõtrarietas ⁊ etiã ꝑuatia oppõ ⁊ in talibꝫ necesse ẽ v-
num esse verum ⁊ alterum falsum. Ideo ꝓbat ꝙ nõ qꝛ
ista sunt contraria cõplexa. socrates est sanus ⁊ socra-
tes est languidus, ⁊ nõ est necessarium vnum istorum
esse verum ⁊ alterum falsum. qꝛ si socrates sit vnum est
verum ⁊ alterum falsum. sed si nõ sit ambo sunt falsa.
Similiter socratem esse cecum ⁊ socratem habere vi-
sum opponuntur ꝑuatiue. ⁊ tamẽ non est necessario vnũ
esse verum ⁊ alterum falsum. quia si subiectum non sit
nullum est verum. ⁊ posito ꝙ sit adhuc non est necessa-
rio alterum esse verum. quia cum socrates nondũ na-
tus est habere visum ambo sunt falsa. Sed ꝙ in con-
tradictorijs necessario sit alterum esse verum ⁊ alteruꝫ
falsum. ꝓbat. quia siue socrates sit siue nõ sit necesse est
ipsum languere vl' nõ languere. Ex his concludit in ꝯ
tradictorijs ꝓprium est semper alterum esse verum et
alterum falsum (Contrarium autem bono) Hic Are
stotelis ponit quinqꝫ ꝓprietates contrariorum. Prima
est bono semper contrariatur malum hoc ꝓbat induc-
tiue. nam languor contrariat̃ sanitati ⁊ iniusticia iu-
sticie ⁊ debilitas fortitudini ⁊ silr̃ in alijs. sed malo ali
quando cõtrariat̃ bonũ ⁊ aliqñ malũ. suꝑabundantia
em̃ q̄ est malũ contrariat̃ egestati q̄ etiã mala est. sed ta
mẽ h̄ terciũ ĩ paucꝭ ꝯtigit qꝛ solũ in his q̄ se hñt ꝑꝫ suꝑ
abundantiã ⁊ defectũ (Amplius cõtrarioꝝ) Ponit se-
cundã ꝓprietatẽ q̄ est ꝙ si vnũ cõtrariorũ sit nõ est neces
sario alterũ esse qꝛ omnibꝫ existẽtibꝫ sanis sanitas est ⁊
nõ est languor. simlr̃ omnibꝫ existentibꝫ albis albedo est
et nõ est nigredo. Sed cũ dicit (amplius si) Ponit ter
ciaꝫ ꝓprietatẽ q̄ est ꝙ impossibile est cõtraria eidem sil'
ineẽ vt si socrates sit sciamꝰ ipe nõ erit lãguidꝰ. Quar
ta ꝓprietas q̄ tangit̃ ibi (paiã vero) est oĩa cõtraria ha-
bent fieri aut circa idẽ genere vt languor ⁊ sanitas cir-
ca aĩal ⁊ albedo ⁊ nigredo circa corpꝰ aut circa ide spẽ
vt iusticia ⁊ iniusticia circa aĩam. Quinta ꝓprietas tã
git̃ ibi (Necessariũ aũt) Et est ꝙ necesse est omnia con
traria esse aut in eodem genere aut in cõtrarijs ⁊ diuer
sis generibus aut esse diuersa genera sicut album ⁊ ni-
grum sunt in genere coloris. ⁊ iusticia ⁊ iniusticia sunt
in cõtrarijs generibus qꝛ iusticia est in genere virtutis
⁊ iniusticia est in genere neqnicie. aut sunt diuersa gene
ra sicut bonum ⁊ malum.

Prius autem.

In hoc secundo capitulo huius tractatus determinat
phs de 2o postp̄dicamẽto scꝫ de ꝑori Et dicit ꝙ priꝰ di
citur quadruplr̃ Primo modo aliquid dicit̃ ꝑus ꝓprie
et ꝑm tempus. ⁊ sic illud dicit̃ ꝑus qđ est antiquius ⁊
senius. Secũdo aũt ponit scd̃m modum ꝑoris q̇ est ꝙ
prius dicit̃ a quo nõ conuertitur subsistendi. consequẽ
tia. sicut vnũ est ꝑus duobꝫ qꝛ duobꝫ exñtibꝫ necẽ ẽ vnũ
eẽ sed vno exñte nõ est necãriũ eẽ duo. Sed cũ dicit (ter
cio vero) Ponit terciũ modũ q̇ est ꝑm ꝙ aliq̇d dicit̃ ꝑꝰ
ordie. nõ tñ quocũqꝫ ordĩe sed ordĩe cõpoĩs ⁊ nature si
cut in geometria elemẽta sunt ꝑora his q̄ describunt̃. et
in grãmatica lr̃e sunt ꝑores sillabis. ⁊ in orõe id ẽ in ar-
te oratoria siue rethorica ꝓhemium est ꝑus narratõne
Quartũ modũ ꝑoris poit̃ cũ dr̃ (Amplꝰ ꝓo) Et est ꝙ
aliq̇d dr̃ ꝑus qđ est meliꝰ ⁊ honorabiliꝰ. ꝯsueuerunt em
plimi honorabiliores ⁊ magis dilectos dicere priores
apđ. se iste tñ modꝰ ẽ alienissimꝰ modꝰ ꝑoris. Vñ isti
mõi iã enũerati positi sunt ab ãtiq̇s sicut boetio placet
p̄t istos tñ videt̃ eẽ aliꝰ modꝰ ꝑoritatis naĩal' quẽ ponit
Aresto. cũ dicit (Videt̃ aũt) Et ẽ q̄ñcũqꝫ aliq̇ duo cõ
uertunt̃ ꝑm eẽndi ꝯñam ⁊ vnũ ẽ alti quolibꝫ cã vt sit il
lud qđ est cã dr̃ ꝑꝰ naĩa ⁊ h̄ declarat ꝯmodoso exẽplo
sicut res ⁊ orõ q̄ ꝯuertũt̃. Nã res ẽ cã ꝟitatꝭ vl' fl'itatis
orõis ⁊ nõ ecõtra. nã si hõ ẽ tũc ꝟa ẽ orõ in q̄ dr̃ hõ est ⁊
si hec orõ hõ ẽ sit ꝟa tũc ita ẽ in re ꝙ hõ est. Orõ ãt ꝟa
nõ ẽ cã rei sed res videt̃ eẽ q̇dãmõ cã ꝟitatis orõis. q̇a
cũ res est aut nõ ẽ vera dr̃ orõ aut falsa necãrio. Ex qui
bus cõcludit ꝙ prius dicit̃ quinqꝫ modis

Simul aũt dicunt̃

Istđ est t̃ciũ capitulũ in q̄ phs detmiat de postp̄ncto 3o
scꝫ de sil'. ⁊ poit tres modos eiꝰ. Primꝰ ẽ sil' tꝑe ꝑm quẽ
illa dicunt̃ simul quorũ generatio ẽ in eodem tempore
(Naturaliter aut) Ponit scd̃m modũ q̇ est esse simul
natura ꝑm quẽ illa dicunt̃ sil' que ꝯuertunt̃ ꝑm essendi

cōsequentiam ⁊ vnū nō ē causa alteri⁹ vt sit sicut sunt
duplū ⁊ dimidiū. Nā si duplū est dimidiū est. ⁊ si dimi
diū est duplū est ⁊ neutꝝ est causa alteri⁹ vt sit Tercius
modus qui tangiꝛ ibi (dicunꝛ autem est sīl natura) ꝫ
quē illa dicunꝛ simul que ⁊ diuerse diuidunꝛ ab inuicē
ex eodē genere vt gressibile volatile ⁊ aq̄tile. al' em̄ diui
diꝛ in ista ⁊ nullū est ꝑus aut posterius sed oīa sunt sil'
natura Sed cū dicit (genera vero) remouꝫ dubiū q̄ ali
quis posset credere ꝙ genera eēnt simul natura cū spēbꝫ
Dicēs ꝙ genus est ꝑus suis spēb⁹ quia ab ipo ad suas
species nō cōuertiꝛ ꝯsequētia subsistēdi qꝛ licet si sit
aquatile etiā sit aīal tamē nō est necesse. si aīal sit ꝙ a
q̄tile sit. ⁊ final'r resumit ecōuerso ordīe modos sil'tatis

Motus aūt sex

In hoc quarto capitulo determīat ph's de q̄rto postp̄/
dicamento scꝫ de motu. Et diuidiꝛ in duas ptes. in pri
ma pte enūerat spēs mot⁹. ⁊ dicit ꝙ sunt sex. scꝫ gn̄atio
corruptio augmētatō diminutō alteratō ⁊ ꝰm locū mu
tatio. Sed cū dicit (in alteratōe vero). mouet dubiū
videꝛ em̄ ꝙ ipa nō distiguaꝛ ab alijs. qꝛ forte necc̄ariū ē
omē q̄d alteraꝛ ꝑ aliquā aliaꝝ mutatōnū mutari. Sol
uit āt hāc dubitatōem ꝓbā do duabꝫ rōibus ꝙ altera/
tio distiguiꝛ ab alijs motibus. Prima rō quā tāgit ibi
(Nā pene ē) qꝛ possibile ē aliq̄d alterari ⁊ tamē nō mo/
ueri ꝰm aliquā aliarū mutatōnū qꝛ q̄d alteraꝛ ꝑ passio
nē nec est necē augeri nec minui ⁊ sic de alijs. g̊ alteratō
distinguiꝛ ab alijs. ꝓbat cōsequētiā qꝛ si alteratio esset
eadem cum eis oporterꝫ id q̄d alteraꝛ augeri vl' minui
vl' mutari ꝰm aliquā aliaꝝ mutationū. Sed cū dicit
(similiter āt) ꝓbat h̄ idē scd̄a rōne qꝛ si alteratio non
distingueret ab alijs oporteret id quod augeꝛ aut q̄d
aliqua alia mutatōe mutaꝛ alterari. sed hoc est falsum
qꝛ sunt q̄dā crescētia q̄ nō alteranꝛ sicut q̄drangul⁹ cir/
cūposito gnomone creuit ⁊ tamē nō est alterat⁹ (Est āt
quidē) In hac scd̄a pte determīat de cōtrarietate mo/
tus ⁊ ponit vnā cōtrarietatē q̄ est ꝙ motui est aliquid
cōtrarium. ⁊ dicit ꝙ motui in cōmuni ⁊ etiā omni mo
tui cōtrariaꝛ quies. Sed generatōni cōtrariaꝛ corrup
tio ⁊ augmentatio diminutōni ⁊ mutatōni ꝰm locū qꝛ
ꝰm locum ⁊ forte mutatio in locū cōtrarium vt muta/
tio que est superius cōtrariatur mutationi que est infe
rius. Est autē difficile assignare cōtrarium alteratio/
nū nec videꝛ esse aliquid ꝯtrarium nisi dicaꝛ ꝙ sibi con
trarieꝛ quies ꝰm q̄litatem aut mutatio ꝰm q̄litatem cō
trariam cū em̄ alteratio sit mutatio ꝰm qualitatem si/
bi opponiꝛ quies ꝰm qualitatem aut mutatio in cōtra
riam qualitatem sicut album fieri ad id quod est nigꝝ
fieri contrarium est.

Habere autem

In hoc vltimo capitulo huius tractatus determinat
Aresto. de vltimo postp̄dicamēto q̄d diciꝛ habere po
nēdo eius modos. Et dicit ꝙ habere diciꝛ multis mo
dis. Primus modus est habere affectū id est dispōem
ad habitū aut aliquā aliā q̄litatē sicut disciplinaꝫ ⁊ ꝟ
tutem. Secundus est habere q̄ntitatem sicut magnitu
dinem. vt bicubitum tricubitum. Tercius est habere
ea q̄ circa corp⁹ sunt vt vestimētum vl' tunicam. Quar
tus est habere aliq̄d in mēbro vt annulū in manu. Qui
tus est habere mēbrum vt manū vl' pedem. Sext⁹ ha/
bere contētū vt modiū grana tritici. lagena vinū Sep
timus est habere possessionem vt domū vl' agrū. Octa
uus est habere vxorem aut virū ⁊ iste modus videtur
alienissimus qꝛ habere vxorē nihil aliud est nisi simul
habitare cū ea. ⁊ cū dicit (forte tam̄) finaliter se excusat
ab enumeratōe alioꝝ modorū. ⁊ dicit ꝙ forte sunt ad/
huc alij modi habere sed qui magis vsitati sunt enūe/
rati sunt. Circa hunc textū Attende ꝑmo. ꝙ sicut re
fert Boetius ⁊ simplicius erāt aliqui ph'i de quorum
numero fuit andronicus qui dicebāt hūc vltimū tra/
ctatum p̄ter libri intētionē esse appositū a quodam q̄
hunc librū p̄dicamentorum intitulauit ante topicam
Sed isti nō intelligebāt quantā oportunitatē nō soluꝫ
topico negocio sed etiā de p̄dicamētis conferant dicta.
Alijs aūt sicut porphirio placet fuit appositus ad ex/
planationē Unde i nominibꝫ quorū memorari debuit
in p̄dicamētis quecūqꝫ nō erāt ꝰm conceptus ꝯmunes
intellecta. hec in ꝑncipio p̄acceptauit Aresto. ⁊ sic de/
terminauit de equiuocis ⁊ vniuocis quecūqꝫ aūt erāt
in cōibus ꝯceptibus p̄accepta. amplīori aūt discus/
sione indigebāt horū cōfusam p̄acceptōnē post cōplec
tionem dearticulauit vt non interrumperet libri conti
nuitatem si dearticulationem horum in medio posu/
isset. Unde dicit simplicius ꝙ omnes isti dicūt aliq̄d
sed nō adiungunt totam causam que est in hoc ꝙ quia
Aresto. in p̄dicamento quātitatis memoriam habuit
de contrarijs ⁊ de relatiue oppositis cū de magno ⁊ ꝑuo
diceret ideo conuenienter in ꝑncipio. huius nominis si
gnificationem explicauit. ⁊ in p̄dicamento adaliquid
dixit relatiua esse simul natura simultati vero opponiꝛ
ꝑoritas ideo de simul ⁊ priori determinat quid sint. ne
falsis opinionibꝫ nō firmus aīmus traduct⁹ luderetur
faciendi vero patiendiqꝫ p̄dicamēta sunt cum quibꝫ q̄
si motus atqꝫ agitatio cōsideraꝛ. ideo naturā ipi⁹ mo
tus explanat. habit⁹ aūt inter alia p̄dicamenta nume
ratus est. iō cōuenienter eius multiplicitatē in fine distī
guit Attende scd̄o. ꝙ determinādo de mōis oppōis
Primo determīat de relatiue ⁊ cōtrarie oppositis eo ꝙ
vtrūqꝫ extremū eorū est ens. ⁊ ꝑmo de relatiue opposit̄
q̄ꝫ cōtrarie. ex eo ꝙ vl' oīnis oppō est formal'r relatio vl'
qꝛ relatiue opposita respectu eiusdē nō ꝓmittunt se in
in eodem neqꝫ in actu neqꝫ in potētia cōtraria aūt suc/
cessiue habēt fieri in eodem. Et prius determinat de ꝑ/
uatiue oppositis eo ꝙ ꝑuatio est minus nō ens q̄ꝫ nega°
ex eo ꝙ relinquit aptitudinē in subiecto Attēde tcio
ꝙ ex illo eodē textu maīfeste patet. ꝙ ꝑuatio ē entitas
dustīcta ab habitu ⁊ ad excludendū oēs euasiones q̄s
aliq̄ adducūt legendū ē istud dem̄ Boetij Tres nāqꝫ
res sunt in eo q̄d est habit⁹. is qui habet. ea res q̄ habeꝛ
et habere vt est is q̄ videt ⁊ ipe visus ⁊ h̄ ipm q̄d ex vtꝛ
q̄ꝫ fit. distat aūt ⁊ videre ab eo q̄ videt ⁊ h̄ ipsuꝫ videre
rursus a visu. Aliud est em̄ q̄d fit ⁊ is qui facit videre
videns aūt opatur. ⁊ statim post eodem quoqꝫ modo
etiam in priuatione. Illic quoqꝫ tres sunt res. is qui ꝑ/
uatur. hoc ipsum quod fit. id est priuari. ⁊ ipsum quo
quis priuatur. id est ipsa priuatio. ꝙ si distat is qui ha
bet ab eo ipso quod est habitu habere distat necessa/
rio id quod est priuari ab eo qui priuatur. ⁊ id quod ē
priuari ab ipsa scilicet priuatione qua quisqꝫ priuaꝛ.
et statim post non est dubium quin cecum esse sit ali/
ud q̄ꝫ cecitas. et priuari q̄ꝫ priuatio

Attende quarto. ꝙ cū dicit Aresto. aliqua esse simľ natura q̄ cōuertunť ꝭm cōsequētiam ⁊ vnū nō est causa alteri. vt sit videť sequi ex hoc ꝙ pater nō esꝫ causa filiȷ̄ hoc debet intelligi ꝙ pater formaliter nō est causa filiȷ̄ formaliter. tñ id quod ē pater bñ potest esse causa illi⁹ qui est filius. Unde Boeti⁹. Si eneas habuit astaneum filiū nō dicimus qm̄ nō fuit eneas causa vt astaneus eēt sed nō fuit pater causa vt esset filius. ⁊c

Questio octaua

Utꝝ diuisiones postp̄dicamēti siue spēꝝ eius sint conuenienter assignate Arguiť p̄mo. cōtra suppositū ꝙ scꝫ oppō possit diuidi q̄ꝛ om̄is diuisio datur ꝑ opposita g̊ oppō nō diuidiť. Añs patꝫ ꝑ boetiū in libro diuisionū q̄ dicit ꝙ om̄is diuisio debet fieri ꝑ opposita. Tenꝫ cōseq̄ntia. tū p̄mo q̄ꝛ nulla oppō opponiť alteri. q̄libet aūt spēs oppōnis est oppō. g̊ vna nō opponiť alteri. esset em̄ ꝓcessus in infinitū in oppōnibꝫ ⁊ ꝑ ꝯñs oppō nō pt̄ diuidi Tū scđo. q̄ꝛ vnū oppositoꝝ nō seq̄ť ad aliud. relatiue aūt opposita sequūť ad se inuicē g̊ nō opponunť Tū tercio. q̄ꝛ cōtradcōria sequunť ad oia opposita. g̊ n̄ opponunť aliȷ̄s. Añs patet q̄ꝛ oia ꝯtradcōria includūt oppoita Sꝫ ꝯña ꝓbať q̄ꝛ vnū oppositoꝝ nō seq̄ť ad aliđ

Scđo arguiť q̄ꝛ opposita nō verificanť de eodē sed illa q̄ assignanť ꝓ relatiue oppositis ⁊ etiā ꝓ p̄uatie oppositis ⁊ ꝓ cōtrariȷ̄s verificanť ꝑ eodem g̊. Minoꝛ patet p̄mo de relatiue oppositis ꝑ pħm in capitulo de q̄titate qui dicit ꝙ idē potest eē magnū ⁊ ꝑuū. Scđo patꝫ de p̄uatiue oppositis q̄ꝛ ꝭm pħm scđo topicoꝝ. cōseq̄ntia in p̄o tenet in p̄uatie oppositis. g̊ illa cōsequētia est bona om̄is videns est sentiēs g̊ ois cec⁹ est insentiēs. ⁊ si aliquis sit audiens ip̄e est sentiens. g̊ si aliq̄s idē sit cecꝰ ⁊ audiēs ip̄e erit sensibilis ⁊ insensibilis. Patꝫ tercio de cōtrariȷ̄s q̄ꝛ in medio dicto ꝑ ꝑticipatōem est natura vtriusq̄ꝫ extremi q̄ꝛ nisi sic tūc nō differt a medio ꝑ abnegationē. Patet q̄rto q̄ꝛ scutū ꝓ media ꝑte albū ⁊ ꝓ media ꝑte nigrū est albū ⁊ nigrū qđ patet q̄ꝛ ip̄m est coloratū ⁊ ꝭm pħm scđo topicoꝝ. quicq̄d est in genere vel ab aliquo genere denoiatur necē est ip̄m ineē aliq̄ spēs aut ab aliqua spē denoiari. g̊ scutū est albū vľ nigrum vel medio colore coloratū ⁊ nō medio colore coloratuꝫ neq̄ꝫ magis vnū q̄ꝫ alterū. g̊ vtrūq̄ꝫ Arguiť tercō modi p̄oris ⁊ simľ nō sunt sufficienter assignati. g̊. Añs patet p̄mo. q̄ꝛ pħs q̄nto metaphiće assignat multos modos alios scꝫ p̄us in loco. p̄us ꝭm cognitōem ⁊ p̄us ꝭm motū. Scđo q̄ꝛ q̊t mōis diciť vnū oppositoꝝ tot mois diciť reliquū. Sed p̄us ⁊ siľ sunt opposita g̊ tot modis diciť vnū sicut ⁊ reliquū. ⁊ ꝑ ꝯñs male assignanť q̄nq̄ꝫ modi p̄oris ⁊ tm̄ tres simul. Tercio q̄ꝛ p̄us est qđ est p̄ncipio ꝓpinq̄us ꝭm pħm q̄nto metaphiće. sed nullum est p̄ncipiū in tp̄e cū sit infinitū ꝭꝫ eundē q̄rto phicoꝝ ergo nihil est p̄us in tp̄e. ⁊ ꝑ ꝯñs p̄mus modus nō ē bñ assignat⁹. Quarto sic. q̄ꝛ p̄us de quo hic fit sermo estꝑ us incōplexis eo ꝙ ꝯña subsistēdi nō repiť nisi incōplexis. g̊ scđs modus nō est cōuenienter assignat⁹. Seq̄ť etiā ꝙ ens esset p̄us deo ⁊ ꝑs integralis suo toto sed ħ ē falsum. q̄ꝛ in diffinitōe aliquaꝝ ꝑtiuꝫ integraliū cadit totū diffinitio aūt p̄oꝛ est diffinito. g̊. Arguiť q̄rto sic. spēs motus nō sunt cōuenienter assignate. g̊. Añs patet Tū primo. q̄ꝛ ꝭm pħm q̄nto phisicoꝝ. generatio et corrupcio nō sunt mot⁹. Tū scđo q̄ꝛ nullū genus ē cōmune q̄litati ⁊ q̄ꝫtitati sed motus augmentatōis est in genere q̄ꝫtitatis ⁊ alterationis est in genere q̄litatis. g̊ Tū tercio q̄ꝛ in genere q̄litatis est tm̄ vna spēs motus scꝫ alteratio: ⁊ siľr in genere vbi scꝫ motus localis. ergo etiā in genere q̄ꝫtitatis est tm̄ vna vľ si sint due a siľi in aliȷ̄s generibꝫ erūt due. Tū quarto. q̄ꝛ ꝭm pħm ter° phisicoꝝ. tot sunt spēs motus q̊t sunt spēs entis. g̊ nō erūt tm̄ sex. quas hic assignat Arestotiles

In oppositū

arguiť autoritate philosophi in textu pro solutōne istius questionis soluende sunt quattuoꝛ questiones ꝑtiales

Questio prima

Utꝝ oppō sit aliq̄đ cōmune vniuocū q̄ttuoꝛ spēbꝫ oppositionis Ad qđ r̄ndeť cōmuniter ꝙ oppō ē vniuoca oppositioni cōtrarie ⁊ oppōni relatiue ex vna ꝑte ⁊ oppositioni p̄uatiue ⁊ oppositōi cōtradictorie ex altera ꝑte Unde oppō que est cōis oppositioni relatiue ⁊ contrarie est ens reale vniuocū ip̄is. sed oppō que est cōis oppositioni cōtradictorie ⁊ p̄uatiue est ens rōnis. Et et ex hoc patet ꝙ q̄ñ diuidiť oppō in ista quattuoꝛ mēbra tūc nō est diuisio vniuoci in sua vniuocata sed est diuisio alicui⁹ eq̄uoci in equocata. eo ꝙ ēti reali ⁊ enti rōis nō est aliq̄đ cōe vniuocū. sed hoc est cōtra intētionem Boetȷ̄ in cōmēto ꝑtractātis istā questionē qui sic inquit. Hic ergo cōtendiť vtꝝ equocatio quedam circa has q̄ttuoꝛ diuersitates sit an ad ip̄m qđ dicim⁹ oppositionē generis ꝙ vice p̄diceť ⁊ sit vniuocū. sꝫ inter stoicorū peripateticoꝝ q̄ꝫ diuersa sentētia fuit. ⁊ ipsi inter se peripatetici diuersa sectati sunt. aliȷ̄s aūt peripateticis placet nō ħ oppositi de subiectis equoce p̄dicari qm̄ Aresto. dicit de oppositis quotiēs solent opponi ⁊ quotiens ad multiplicitatē ꝑtinēt Sed qui melius iudicauere hi oppositionis nomē loco gñis dicūt debere p̄dicari. idcirco qđ cū nomē oppōis de subiectis q̄ttuoꝛ oppositionibꝫ p̄diceť. Ab his quoq̄ꝫ diffinitio non abhorret. sunt em̄ opposita que in eodē ꝭm idē in eodē tp̄e circa vnū in eandeq̄ꝫ rem siľ esse nō p̄nt. ⁊ ostēdit ꝙ hec diffinitio cōuenit oibus oppositis. Et statim cōcludit quare si ea q̄ sub oppōne ponunť oppōnis nomē diffinitionēq̄ꝫ suscipiūt q̄re n̄ ē dubiū oppōeꝫ n̄ equoce sꝫ vniuoce p̄dicari. Ex hoc sole lucidi⁹ patet respōsionē alterius opinionis nō cōtinere ꝟitatē. iđ ꝓ solutōe q̄stiōis

Attēde ꝙ oppō potest capi dupľr. vno mō fundamētaliter ꝓ eo scꝫ qđ est fundamentū oppōnis eo mō quo dicim⁹ duo alba eē fundamēta siľitudis. Alio mō capiť oppositio formaľr ꝓ ip̄a scꝫ formali rōe oppōnis ⁊ hoc dupľr. vno mō vt est passio entis ⁊ sic cōsiderať a metaphisico ⁊ abstrahit ⁊ a positiuo ⁊ p̄uatiuo. Alio° capi: ꝓ relatione rōis fundata in talibꝫ fundamētis q̄ opponunť ⁊ sic cōsiderať a logico

Dic primo

ꝙ oppō capta scđo mō ē ens respectm̄. patet q̄ꝛ totū eius esse est ad aliđ Et ex hoc sequiť correlarie ꝙ oppō nō est nomē collectiuū sicut q̄dam fingūt. Uñ om̄e oppositū diciť ad aliud oppositum ⁊ non ad se. Dic secūdo ꝙ oppō est respectus disq̄ꝑantie trāscendens et intrinsecus adueniens Patet prima ꝑs. q̄ꝛ oppō semꝑ cōsurgit inter extrema diuersarū rōnū cū ꝭm eandē rōem nūq̄ꝫ alterum alteri

opponatꝛ. Secūda pars pꝫ. qꝛ oppositio ↄuenit rebus de omnibꝫ generibus. et ↄuenit enti anteqꝫ descendat in decē genera. sicut de se pꝫ. qꝛ ens diuiditꝛ p finitum et infinitū q opponuntꝛ. anteqꝫ diuidatꝛ in decē pdicamenta. Tercia pars pꝫ. qꝛ ille respectꝰ imediate consurgit positis extremis Dic tercio ꝙ oppositio priuatiua et ↄtradictoria nō sunt solū relationes rōnis. Patꝫ de oppositōe priuatiua cuiꝰ vtrūqꝫ extremū est ens reale. licet puatio nō sit ens positiuū. Vn̄ ridiculum est dicere ꝙ habitꝰ et priuatio opponātur p soluꝫ opꝰ nostri intellectꝰ. circūscripta em̄ quacūqꝫ opatōe intellectus adhuc cecitas opponitꝛ visui. Sꝫ de ↄdictoria oppōne pꝫ. qꝛ dicit phs ꝙ sic affirmatio et negatio opponuntꝛ. ita et res q̄ sub vtroqꝫ scꝫ affirmatione et negatōe est opponūtꝛ. Unde si nō sedere inesseꝫ homī ab aīa: tūc circūscripto ope rōnis sortes semp sederet qđ est absurdū. Dic quarto. ꝙ oppositio pdicatur vniuoce de q̄tuor generibꝫ oppositionū. Patꝫ p diffinitionē vniuocoꝝ pdicatꝛ em̄ ſm nomen et ſm rōnem de omnibꝫ suis spēbus. sicut ex autoritate superiꝰ allegata patuit. Necqꝫ valet rō alterius opinionis. qꝛ nec oppositio puatiua nec ↄtradictoria sunt relatiōes rōnis. Sed ↄtra hoc arguitꝛ q̄drupliciter. Primo sic respectꝰ realis nō est ad nihil. sed alterꝝ extremū contradictōis et etiā priuatiue oppositōis est ad nihil. g nō sunt relatōes reales. Minor patꝫ de se Scđo sic ad relatōem realē requiritꝛ ꝙ vtrūqꝫ extremū sit reale. sed sic est de oppositōe ↄtradictoria. g ꝛc. Tercio sic. genus positiuū dꝫ habere spēs positiuas. sed spēs oppositōis nō sunt positiue. sicut patꝫ de oppositōe cōtradictoria Quarto sic. enti et nō enti nihil est vniuocū. ↄtradictio aūt est nō ens. igitꝛ ꝛc Ad ista argumēta dicendū est ꝙ oppositio nō dicitꝛ relatio rationis sic ꝙ sit fabricata ab anima. sed ipsa est realis. sicut patuit. nō tn̄ est relatio realis positiua. sed tm̄ priuatiua. maxime loquēdo de oppositiōe ↄtradictoria. de q̄ est difficultas ad pn̄s. licet em̄ priuatio bn̄ possit fundari in ente positiuo. tn̄ ens positiuū nō pt fundari in priuatione. Nā ↄtradictio in re nō dicit nisi incōpatibilitatē extremoꝝ. et ↄnotat respectuꝫ oppositiōis eodē modo. sicut identitas ↄnotat respectū eiusdē ad se. et dicit negatōem oīs distinctōis siue indiuisioneꝫ essentie q̄ est circūscripto ope intellectꝰ. Vtꝝ aūt ista negatio deꝰ nō est lapis. sit circūscripto ope intellectꝰ videtꝛ aliquibꝫ ꝙ sic. ex eo ꝙ dicit pfectōem simplicitꝛ et etiā formalitatē distinctā a sua formatōe. et tūc facile diceremꝰ ꝙ ↄtradictio esseꝫ relatio realis. sed de h alibi. Et p h pꝫ solutio ad argumēta iā dicta

Questio secūda vtꝝ

Priuatio et habitꝰ insint suis subiectis ordine q̄dam Pro cuiꝰ solutōe attende pmo ꝙ triplicitꝛ ↄtingit puatōem et habitū fieri circa idē subiectū. Uno mō circa idē subiectū numero. et sic sortes dicitꝛ cecꝰ. Alio mō circa idē subiectū in genere ꝓpinquo. ꝛ sic talpa dicitur ceca. quia suū genus quod est animal est aptum natū videre. Tercio mō circa idem subiectū in genere remoto. et sic planta dicitur ceca. quia suū genꝰ remotum quod est aīatum dicitur videre Attende secūdo. ꝙ habitus potest duplicitꝛ accipi. Uno modo pro ipsa forma positiua inherēte alicui subiecto Alio mō capitur magis ↄmuniter. scꝫ pro ipsa forma positiua vel pro preuijs dispositionibꝫ que disponūt subiectum ad talē formā Attēde tercio. ꝙ priuatio pt dupliciter accipi. Uno mō pro discretōe forme positiue inexistentis subiecto. et sic opponitꝛ habitui primo mō Alio mō accipitur priuatio pro carentia forme in subiecto apto nato. siue ista forma prefuerit in subiecto siue non. dūmodo tn̄ subiectū sit naturaliter inclinatū ad talem formā. siue dūmodo hꝫ aptitudinē ad talē formā. et sic hō cecus natus dicitꝛ visu priuatꝰ. dato ꝙ nūqꝫ habuerit visum. dūmō tn̄ habuit aptitudineꝫ ad videndū Attende quarto. ꝙ duplex est priuatio. q̄dam est q̄ negat actū tm̄ relinquēdo potentiā. et a tali bene pt fieri regressus ad habitū. Alia est q̄ negat actum et potētiam. et a tali nunqꝫ potest fieri regressus Unde priuatio pmo mō accepta ē a principio extrinseco sicut tenebre in corpore diaphono. priuatio aūt secūdo mō est a principio intrinseco. sicut cecitas est ab eo qui destruit pncipia visus intrinseca

Dic primo. Qꝫ nō omnis priuatio presupponit habitū actualiter prefuisse in subiecto. sed bene presupponit aptitudinem ad habitum Patꝫ de priuatōe que est in ceco nato. que nō presupponit habitū Dic secūdo. ꝙ aliq̄ priuatio non psupponit aptitudinē in specie. sed solū in genere ꝓpinquo Patꝫ de talpa. q̄ inqꝫtum aīal est apta nata est videre et nō videt. Dic tercio. ꝙ nulla puatio est in aliquo subiecto q̄n presupponat actuꝫ vel aptitudinē in subiecto. Patꝫ p diffinitionem puatōis. Dic quarto ꝙ a priuatiōe cuius pncipiū est intrinsecū nō pt fieri regressus in habitū saltem naturalitꝛ. licet bene a puatione cuius principiū est extrinsecuꝫ. Prima pars pꝫ p aresto in caplo de oppōne. Secunda pars pꝫ: qꝛ de tenebris pt fieri regressus ad lucē.

Questio tercia vtꝝ

Diffinitiones et ꝓprietates ↄtrarioꝝ sint a pho ↄuenienter assignate Pro cuiꝰ solutōe attende pmo. ꝙ cū dicit phs (Necesse est alterū ↄtrarioꝝ imediatoꝝ sp inesse susceptibili) non est intelligendū disiunctiue. sed disiūctim. Unde nō ē necesse sanitatē sp inesse aīali. necqꝫ est necesse egritudinē sp inesse aīali. sicut de se notū est. necesse est tn̄ sanitatē vel egritudinē inesse aīali qꝫ diu est aīal. Unde nō est ponendū corpꝰ neutruꝫ qđ scꝫ nec est sanū nec egrū. potest tn̄ poni corpꝰ sanuꝫ parū distans ab egro. et si q̄ hoc velint appellare corpus neutrū. nō tn̄ ↄtradicūt arestoteli. semp em̄ corpi inest sanū vel egrū siue sit neutꝝ siue non. Dicūt tamē aliq̄ ꝙ in ↄtrarijs imediatis nō semp necē est alterum inesse susceptibili. sed sufficit ꝙ aliq̄d sibi sile in specie insit suo ꝓprio susceptibili. nō em̄ oportꝫ hāc egritudinem vel hāc sanitatē sp inesse aīali. sed sufficit ꝙ hec vel sibi silis insit Attēde secundo. ꝙ inter aliq̄ pt esse q̄druplex mediū. Primū est mediuꝫ p inclusionem. sicut totū ↄpositum inter materiam et formam eo mō quo dicit boetiꝰ ꝙ arestoteles relictꝫ extremis determinat de medio. Aliud est mediū p abnegatōeꝫ sicut lapis nec est iustus nec iniustꝰ. Terciū est medium p exclusionē. sicut medij colores excludunt extremos Quartū est mediū p participationē. sicut tepidū

mediat inter calidū et frigidum. Attende tercio. ꝙ cū dicit arestoteles impossibile esse ignē frigidū. nō dꝫ intelligi ꝙ hoc sit simpliciť impossibile. sed ꝙ hoc sit impossibile naturaliť. si eñ aliq̃ caliditas hꝫ aptitudinē ad hoc ꝙ sit sine subiecto. pariformiter et q̃libꝫ alia. licet hoc naturaliť fieri nō possit. Et si forte arguas. qꝛ dicit aresto. in scđo thopicoꝝ ꝙ si aliqđ p̄dicatū assigneť inesse alicui subiecto oportꝫ videre si cōtrariū illius sibi possit inesse. et si nō destruendū est ꝓbleuma. Posset q̃s dicere ꝙ hoc veꝝ est nisi alterū insit a natura. Vel dicať ꝙ ꝯria sūt nata fieri circa idē nō tñ oꝫ ꝙ circa q̃dcunq̄ subiectū vnū est natū fieri et reliquū. et sic q̄uis frigitas non sit nata fieri circa ignē. tñ caliditas et frigiditas sunt nate fieri circa aliqđ vnū et idem subiectū. vt circa aquam. Attende quarto. ꝙ hec ꝓpositio phi q̄ diciť. si vnū ꝯtrariorum sit. nō est necesse reliquū esse. dꝫ intelligi de necessitate absoluta. Nam in scđo de celo et mūdo dicit arestoteles. ꝙ si vnū ꝯtrarioꝝ est in natura. necesse est reliquū esse. sed hoc dꝫ intelligi necessitate ꝯditionata. si enim ꝯtraria debēt agere ad inuicē et ꝑ suas actōes causare generatōes et corruptōes. tūc necesse est ꝙ si vnū sit in natura etiā et alteꝝ. Cū aūt dicit aresto. cōtraria esse posita sub eodē genere. hoc dꝫ intelligi de genere logicali. iusticia eñ ⁊ iniusticia ponunť in diuersis generibꝫ moralibꝫ. Cū aūt dicit ꝯtraria esse diuersa genera. hoc dꝫ intelligi de generibꝫ moralibꝫ. nā malū ⁊ bonū sunt in eodem genere logico. sunt tñ diuersa genera moralia. Dic ergo breuiť ad questionē ꝙ diffinitiones et ꝓprietates ꝯtrarioꝝ sunt sufficienter assignate. vt patet ex dictis.

Questio quarta

Utrū modi p̄oris sint a pho sufficienter assignati. Pro cui⁹ solutōe Attēde p̄mo. ꝙ ꝑm aresto. q̇nto methaphisice caplo de p̄ore. generalis rō p̄oris in oībus modis est esse ꝓpinqui⁹ p̄ncipio. igiť quot modis pt aliq̄d esse ꝓpinqui⁹ p̄ncipio. tot sunt modi prioris. sꝫ hoc pt pluribꝫ modis accidere. sicut in eodē hoc manifestū est. et ideo possent plures modi p̄oris assignari q̄ꝫ hic enumeranť. sed hic solū enumeranť modi prioris qui sunt p̄ncipaliores et q̇ deseruiūt ad ꝓpositū. Unde p̄m⁹ modus deseruit ad ꝓpositū. qꝛ ꝑm ipsū videť substātia p̄cedere accn̄s. Un̄ septimo metaphisice dꝛ. substātia p̄cedit accn̄s tp̄e. Scđs āt mod⁹ q̇ ē in ꝯsequendo maxime est hic ad propositū. qꝛ ꝑm illum modū supiora sunt p̄ora suis inferioribꝫ. Siliter q̇ntus modus q̇ est in causando est hic ad ꝓpositū. qꝛ substantia est cā oīm accn̄tium. Siliter terci⁹ mod⁹ deseruit ad ꝓpositum. qꝛ ꝑm eū aliq̄d diciť p̄us ordine cognitōis. et sic superiora sunt priora inferioribus. Quart⁹ etiā mod⁹ aliq̊ mō deseruit ad propositū. qꝛ ꝑm eū inferiora sunt p̄ora superioribꝫ. sicut prima substantia p̄or est secūda. eo ꝙ est ꝑfectior. Vel possꝫ dici ꝙ tres modi q̇ sunt p̄us tp̄e. natura. ⁊ ordine. nō sūt p̄ncipaliť intenti. sed solum ponunť ad declaratōem alioꝝ. Attende scđo. ꝙ aliquid esse p̄us natura pt intelligi dupliciť. Uno mō ꝙ sit p̄us natura ita scꝫ ꝙ ip̄m pōt naturaliter existere sine alio. qđ dependet ab eo in esse et nō ecōtra. et isto modo gen⁹ est p̄us natura suis sp̄ebus. Alio mō diciť aliquid prius natura qđ ꝑm suū ꝯceptum formalem et ꝯpletum potest ꝑ intellectū prescindi ab alio. et sic dicimus ens esse prius natura deo. et genus suis sp̄ebus. nō ꝙ ens sit aliqua prior natura. sed est bene prior cōceptus realis. et illo modo debet intelligi diffinitio prioris natura. qua diciť. prius natura est illud qđ potest existere sine alio ⁊ non econtra. Nō eñ intelligo ꝙ genus pt existere sine omnibus suis sp̄ebus. licet bene posset existere sine aliquibus. sed genus in suo ꝯceptu formali non includit sp̄em. Et si forte arguas ꝙ hec ꝯsequentia est bona ens est. ergo deus est. ergo ꝯceptus entis non est prior. Dico ꝙ hec ꝯn̄a solum tenet gratia materie. ex eo scꝫ ꝙ ꝯsequens est necessariū. ꝙ si nō esset necessarium ꝯn̄a nihil valeret. Attende tercio. ꝙ ex exemplo q̇nti modi prioris et ꝯuenientia quā ponit arestoteles inter affirmatōem et negatōem et rem que subiacet affirmationi et negationi. videť haberi ꝙ sicut contradictoria oppositio est in vocibus siue in ꝯceptibus. ita et in rebus. et similiter veritas que est in re que est cā veritatis que est in orōne. et per ꝯsequens qꝛ veritas et oppositio sunt passiones ꝓpositōis. videť sequi ꝙ sint ponende ꝓpositōes reales. siue propositōes que sunt composite ex rebus prout res distinguūtur ꝯtra signum. Unde ꝯceptus significāt imediate res. et non significant res incōplexas si ꝯceptus sint ꝯplexi. ergo significant aliquas res ꝯplexas. ita ꝙ illa res nō est ꝯposita ex vocibus neq̄ ex ꝯceptibꝫ. sed ex aliis reb⁹. sicut hominē esse aīal. neq̄ significat hominē nec animal. sicut alibi deducetur. Nō est tñ intelligendū ꝙ ꝯpositio rei cū re sit preter opus intellectus. sed est precise ab intellectu ꝯponente vel diuidente. sed de hoc alibi latius practicabiť. Dic ḡ breuiter. ꝙ modi prioris sint sufficienter assignati. sicut patet ex dictis. In oppositū.

Ad rōnes

Ad primā diciť. ꝙ non oportet mēbra diuisionis esse formaliť opposita. sed sufficit ꝙ sint opposita capiendo oppositionem generaliter. scꝫ pro quacūq̄ repugnantia. et sic ē in proposito. qꝛ licet membra nō opponātur aliq̊ istoꝝ quatuor modorū. opponūtur tñ oppositione generali. qꝛ scꝫ sunt disparata ad que virtualiter sequiť oppositio. Ad secūdam ꝓbatōem diciť ꝙ membra hui⁹ diuisionis nō sequūtur ad se inuicē. qꝛ hec diuisio diciť de scđis itētōibꝫ. et ideo licꝫ sequiť. h̊ est albū et nigꝝ. ergo est albū et non albū. vel hoc est cecū et videns. ḡ est cecū et non cecum. nō tñ sequiť. hec sunt opposita p̄uatiue et ꝯtrarie. ergo sunt opposita ꝯtradictorie. nec sequiť. ꝙ si aliqua oppositio ē oppositio ꝯtraria aut p̄uatiua ꝙ sit cōtradictoria. Ad secūdā diciť concedendo maiorē et negando minorem. Et ad p̄mā probatōem diciť. ꝙ licet relatiue opposita verificentur de eodem respectu diuersoꝝ. non tñ respectu eiusdem qđ requiriť ad rōnem oppositoꝝ. sicut patuit in diffinitione quam assignat boetius. Ad scđam ꝓbatōem diciť ꝙ cōsequentia in ipso nō tenet in priuatiue oppositis nisi p̄uatio habitus supioris restringať ꝑ habitū inferiorē. Et ideo sic deberet argui. videns est sensibilis. ergo cecus est insensibilis sensu visus. Ad terciā ꝓbatōem dicendū ꝙ in tali medio nō est ꝑfecte aliqđ extremū. sed solū in esse remisso. et ideo nullū illorum denoīat subiectū. Ad q̇rtam ꝓbatōem dicitur. vno modo ꝙ scutū nō est coloratū. eo ꝙ nullo colore est co

loratum. sed bene est colorata. Uel si ꝯcedat ꝙ sit co/
loratū pt dici ꝙ nō sequit. ergo est album et nigrū vel
medio colore coloratū. Et ad p hm dicit. ꝙ in acci/
dentibꝫ est duplex modꝰ denoiandi. scꝫ ꝭm esse et ꝭm
inesse. Et ideo si scutū sit coloratū. tūc scuto inest al/
bedo vel nigredo vel mediꝰ color. non tñ oportꝫ ꝙ sit
albū aut nigrum aut medio colore coloratū. qꝛ in acci
dentibus ab inesse ad esse nō semꝑ valet ꝯña. sicut ali/
bi pꝫ Ad terciā dicit negādo aūs. Et ad ꝓbatiōeꝫ
pꝫ solō ex dcīs. Ad secūdā ꝓbatiōem ꝯcedit ꝙ simul
dicit tot modis quot modis et ṗus. sed tñ p hus non
enūerat hōēs modos. vel qꝛ sufficient pñt haberi per
modos prioris. vel qꝛ illi quos ponit sufficiūt ad ꝓpo
sitū. Ponit em̄ duos modos q̄rum vterqꝫ opponit se/
cūdo modo prioris. Et adiūgit simul tꝑe. vt ceteri in
notescant. Ad terciam probationeꝫ dicit. ꝙ q̄uis ꝭm
p hm tempus nō habuerit ṗncipiū sue duratōis. cum
non inceperit esse. tñ in tēpe est ṗncipiū ꝯtinuās ꝑtes
eius. et illud est tempus pñs. Et sic ṗus et posterius
tꝑe sumūtur ꝑ respectum ad presens. ita ꝙ illud dicit
ṗus in p̄teritis qđ est remotius a presenti. et illud dici
tur ṗus in futuris qđ est ꝓpinquius presenti. Ad q̄r
tam ꝓbatōem dicit ꝙ aliq̄n inter propositiones est cō
sequentia rōne aliquoꝝ incōplexoꝝ. et sic illud icom
plexum potest dici ṗus ꝭm ꝯseq̄ntiaꝫ. rōne cuiꝰ aliud
infert ꝯsequens. Et ad confirmationes pꝫ solutio ex
dictis. Unde licet pars integralis sit ṗor toto ꝭm ali/
quē modū ṗoris. totum est ṗus ꝭm aliū modū ṗoris.

Ad q̄rtam dicitur negando aūs. Et ad primam
probatōem dicitur. ꝙ p hus in q̄nto phisicorum acci/
pit motū proprie pro mutatione successiua. hic auteꝫ
capitur generaliter sicut in tercio phisicoꝝ. vt est ꝯmu
nis ad mutationem successiuam et instantaneā. Ad
secūdam probationem dicit ꝙ nō sunt species proprie
capiendo spēm. sed sunt quidam modi spēales. Ad
terciā dicit. ꝙ sicut in genere qualitatis est tm̄ vna spe
cies motus. et etiā in genere vbi. sic etiā in genere q̄ti/
tatis. sed illa spēs non est nominata generali noīe. sed
soluꝫ in spēbus que sunt augmentatio. diminutio: ꝛc.
Siliter dicendū est de generatione et corruptiōe. Ad
q̄rtam ꝓbatōem dicit ꝙ tot sunt spēs motus quot sūt
spēs entis acquisiti per motum. sed non oportet ꝙ tot
sint spēs motus quot sunt predicamēta. sed quot sūt
predicamenta acquisita per motum. tot etiā sunt spe
cies motus ꝛc.

Finitur liber predi/
camentoꝝ Arestotelis

I

Iste liber Periher

menias. i. de enūciatione siue interpretatōe. prima sui
diuisione diuidit in duos libros partiales. In ṗmo
determinat de enūciatione de inesse cuius scꝫ p̄dicatū
et subiectū sunt simplicia. Et diuidit in ꝓhemiū. et i
tractatū. In ꝓhemio tangit ordinē dicendoꝝ. Et di
uidit in tres partes. In ṗma ostendit de q̄bꝫ determi
nanduꝫ est in hoc libro. et ea enumerat. dicens ꝙ oꝫ
ṗmo ꝯstituere quid sit nomen ꝛ q̄d verbum. et postea
q̄d affirmatio. i. oratio affirmatiua. et q̄d negatio. id ē
oratio negatiua. et q̄d enūciatio. et q̄d oratio (Sunt
ḡ ea) In hac secūda parte intendit docere subordina
tionē eoꝝ q̄ significant et significant. dicens (ꝙ ea que
sunt in voce sunt note) id est signa eaꝝ passionū. i. cō/
ceptuū (que sunt in aīa. et ea q̄ scribuntur). i. scriptu
re (sunt note eoꝝ que sunt in voce). i. significata ꝑ vo
ces. Est aūt cōuenientia inter voces et scripturas. qꝛ
sicut littere non sunt eedem apud oēs. sic nec voces
sunt eedē apud oēs. Est aūt ꝯuenientia inter passi
ones aīe et res ad extra. qꝛ sicut res ad extra est eadem
apud oēs. ita passiones aīe q̄ sunt naturales siliitudi
nes rerū sunt eedem apud oēs. Sed cuꝫ dicit (Et de
his) excusat se de ampliori determinatōe de ipsis ꝯcep
tibꝫ et rebus. Et dicit (ꝙ hoc est alteriꝰ negotij) et di/
ctū est de eis in tercio de aīa (Est aūt) In hac ter/
cia parte intendit hanc ꝯclusionē. Uocū q̄dam sunt
ꝯplexe verū vel falsum significātes. vt enūciatiōes. q̄
dam vero incōplexe nō significantes verū vel falsum.
vt noīa et verba. Et ꝙ queadmodū. i. sicut in anima
aliquis est intellectꝰ. id ē ꝯceptꝰ q̄ est sine vero vel fal
so. alius vero q̄ significat verū vel falsum (Sic etiā ē
in voce) Primā ꝑtem declarat. qꝛ circa ꝯpositionē et
diuisionē intellectꝰ est veritas et falsitas. Scđam par
tem declarat. qꝛ nomina et verba sine ꝯpositiōe et di/
uisione sunt siliа intellectui qui est sine vero ꝛ falso. qꝛ
hō vel albū si nō addat aliqđ ꝟbū. nō significat veꝝ
aut falsum. Et hoc ꝓbat a signo siue ꝑ locū a maiori
qꝛ licet hoc nomē bircoseruꝰ aliquid significet. tñ non
significat verū aut falsum si nō addat ei aliq̄d esse vł
non esse simplicit. i. in materia naturali. vel ꝭm tempꝰ
id est in materia ꝯtingenti. vel aliter simpl'r. i. ꝭm tꝑs
pñs. vel ꝭm tꝑs. i. ꝭm tꝑs p̄teritū vel futurū Circa
hūc textū Attende ṗmo de ordine istiꝰ libri ad alios
libros logice. Unde sicut dicit p hus in tercio de aīa
duplex est opatio intellectus. Prima est simpliciū in/

telligentia fm quam intelliguntur res simplices et incōplexe. Scđa vero est ꝯpositio et diuisio fm quā intellect⁹ format ꝯceptus ꝯplexos ꝯponendo vel diuidendo ab inuicē res simplices. Et addit tercia opatio fm quā intellect⁹ discurrit ab vno in aliud. scꝫ a notis ad ignota. Unde de simplicib⁹ que ptinent ad primā opatōem intellectus est liber predicamentorū. De ꝯplexis aūt que ptinent ad secūdam opationem est liber perihermeniarum. intellectus em̄ ꝯponendo et diuidendo format enūciatōem de qua est presens intentio. Sed in tota noua logica determinat de his que ptinent ad terciā opatōem intellect⁹. in q̇bus ꝓceditur a notis ad ignota. Cū ergo ista q̄ cadunt sub prima opatione intellectus sint partes eorum. q̄ cadunt sub secūda opatōe. ideo ad hunc librum ordinat liber p̄dicamentorum. sed illa q̄ cadūt sub scđa opatōe intellectus sunt partes illorum que cadūt sub tercia. ideo liber iste ꝯuenienter ordinat ante libros noue logice: Unū alphorabi⁹. intentio logice est diffinire et ꝓbare ⁊ discernere vitiosa a nō viciosis siue vera a falsis. Ex his aūt magis necessaria est probatio. que quidem ꝯposita est. Probatio em̄ non pt ordinari nisi ex duab⁹ ꝓpositionib⁹. in omni aūt ꝓpositōe est predicatū et subiectum. in omni aūt p̄dicato et subiecto dictio est. igitur

Attende secūdo q̄ titulus hui⁹ libri est. Incipit liber perihermenias. Unū perihermenias. i. qđ ē de interpretatione. peri nanq̄ grece significat tātū sicut de latine. et hermenias hꝫ hermenias in genitiuo tantū valens sicut intep̄tatio. Unū greci indifferent gtō ⁊ ab latino vtentes dicūt perihermenias. id est de interpretatōe. Unū boetius in ꝯmento. quare qm̄ nō de oratōe sola. sed etiā de verbo et nomine. nec vero de sola locutione. sed etiā de significatiua locutione q̄ est interpretatio ab arestotele tractat. qm̄ in verbis atq̄ noībus et in significatiuis locutōib⁹ nomē interpretatōis aptat a ꝯmuni noīe eorum de q̇b⁹ in libro h̄ tractabit. ergo de interpretatione iste liber ē inscript⁹ Attende tercio. q̄ vt dicit auicēna in prima parte logice sue q̄ ad ꝯsideratione dictionū ducit nos necessitas. Nā logicus in eo q̄ logicus non hꝫ occupari circa verba nisi ad loquendum et dicenduꝫ. si em̄ possemus dicere solo intellectu non indigeremus verbis. Qꝫ ergo logicus ꝯsiderat de vocibus hoc est per accidens et secundaria intentione. Unde si mutus posset habere artem sillogisandi et demonstrandi nullo mō indigeret vocibus. et tn̄ hoc non est īpossibile q̄ surd⁹ a natiuitate habeat logicam Attende quarto. q̄ aliter determinat in libro predicamentorum de simplicib⁹. et aliter hic de nomine et verbo. Unde boetius dicit. q̄ intentio huius libri differt a numerositate predicamentorum in denariā multitudinem. qꝛ in hoc libro determinat de vocibus significatiuis inq̄ntum per eas intellect⁹ animi designatur. et inq̄ntum ex ipsis fiūt orōnes ꝯposite Sed in libro p̄dicamentorum detminat de significatiuis rerū vocib⁹ absolute. et inq̄ntum p eas animi intellectus significatur. Nec tn̄ propter hec verba credendū est p̄dicamenta solū esse voces. vel in libro perihermenias solū determinari de vocibus. vt aliqui fingūt qꝛ in eodem ꝯmento dicit statim boetius. Nā qm̄ decem res in natura oīm reperiuntur. decē quoq̄ intellectus quos noīa ⁊ verba significāt. ideo decem erunt p̄dicamenta q̄ nominib⁹ verbisq̄ designātur. Ex hoc manifeste patꝫ q̄ decem predicamenta nō sunt solum decem voces. sed etiā decem res significate p voces q̄ in omniū rerū natura reperiūtur. Circa hūc textū

Querit Utrū ad habendū ꝯpletā notitiā de enūciatōe ꝯuenienter arestoteles in principio huius libri subordinatōem istorum signorum scripture vocis et ꝯceptus et eorum ordīnam posuerit Arguit primo ꝯtra suppositū. quia principalis intentio in hoc libro est determinare de interpretatione tanq̄ de subiecto adequato. sicut patet ex dictis boetij. igitur istud preambulū non est positum ad habendum notitiam de enunciatione. Qꝫ autem enūciatio non sit subiectuꝫ patꝫ. qꝛ de subiecto debet presupponi quid est. sed de enunciatione non presupponitur quid est. īmo inquiritur. igit

Secundo arguitur sic. si voces significarent passiones. et passiones significarent res naturaliter. sequeretur primo q̄ voces non possent rep̄ntare contraria conceptibus. sed ꝯsequens est falsuꝫ. sicut patet ex his qui mentiuntur. Sequeretur secundo. q̄ omne signū vocale aut scriptum significaret accidens. cuꝫ omnis conceptus sit accidens. Sequeretur tercio q̄ omnes ꝓpositiones essent false in quibus enūciatur aliquis actus realis de subiecto. vt hic sortes currit Sequeretur quarto q̄ omnis illa propositio esset vera in qua affirmatiue predicatur est secūdum adiacens. sicut sunt iste. antichristus est. adam est. qđ patet. quia de quocunq̄ enunciatur esse species ipsius existit. Tercio arguitur sic. species intelligibilis non intelligitur. g̊ non significatur Tenet consequentia. quia significare est intellectum constituere Antecedēs patet primo. qꝛ species sensibilis non videtur. ergo species intelligibilis non intelligitur. vt patꝫ per locū a simili. Secūdo pꝫ. quia tunc esset idem qđ intelligitur et quo intelligitur. sed hoc est impossibile quia in oīb⁹ differt qđ est et quo est. solo deo excepto. Tercio pꝫ. quia si intelligeret hoc esset p aliam spēm. et sic esset processus in infinitum. Quarto pꝫ. qꝛ tūc hec ꝓpositio phi tercio de anima (lapis nō ē in anima. sed species lapidis) ī cluderet ꝯtradictoria. patet quia per eaꝫ remoueretur esse in anima a specie lapidis. que significatur per hoc nomen lapis. et postea eideꝫ attribueretur. cū dicitur (sed spēs lapidis) Quarto arguit. scripture et voces sunt eedem apud omnes. nō aūt conceptus. ergo scripture significant naturaliter. et nō conceptus. Prima pars aūtis pꝫ. qꝛ scripture sunt res quarū esse variatur ꝓpter diuersitatem ydeomatū. Secunda pars aūtis pꝫ. qꝛ impossibile est idem accn̄s numero eē in diuersis subiectis. Et confirmatur. qꝛ si scripture et voces significarent ad placitum. sequeretur q̄ esset ꝓcessus in infinituml Cōsequentia patꝫ.. qꝛ omne qđ significat ad placitū significat mediante aliquo ꝯceptu. et tunc quereretur vtrū ꝯceptus significēt naturaliter vel ad placitū. si naturaliter. ergo eadem ratione omnes ꝯceptus. si ad placitū. ergo significatur mediante aliquo ꝯceptu. et sic in infinitum

In oppositū Arguit autoritate philosophi in textu dicentis. Sunt ergo ea q̄ sunt in voce earum q̄ sūt in aīa passionū note. ⁊ ea que scribūtur eorum que sunt in voce) Pro solutione istius questionis soluende sunt quatuor q̄stiones

Questio prima vtꝝ

De enūciatōe sit scientia tanq̄ꝫ de subiecto huiꝰ libri. vel de interp̄tatione. Respōdēt aliq̄. ꝙ sicut in methaphisica est duplex subiectū. scꝫ subiectū ꝯmune qđ est ens. et subiectū spēale qđ est deꝰ vel substātia. sic etiā in hoc libro est interp̄tatio subiectū ꝯmune. et enūciatio subiectū spēale. Qꝫ aūt interp̄tatio sit subiectum posset ꝓbari ex autoritate boetij. et arestotelis qui inscribūt hūc libꝝ de interp̄tatione. Qꝫ aūt enūciatio sit subiectū pꝫ ꝑ ꝯditōes subiecti attributiōis. Sed hec rn̄sio nō tenet veritatem. ex eo ꝙ scīa vna debꝫ esse vniꝰ generis subiecti. ꝑtes ꝛ ꝓprietates ꝯsiderās. non pn̄t ḡ esse duo subiecta. Patꝫ etiā. q2 oīa ꝯsiderata in scīa debent reduci ad vnū subiectū p̄mū. ergo interp̄tatio reduceꝛ ad enūciatōem vel ecōuerso. et ꝑ ꝯseq̄ns nō erūt duo subiecta prima. Pro solutione questionis

Attēde primo. ꝙ interp̄tatio capiꝛ dupliciꝛ. Vno mō vt est vniꝰ lingue ꝑ aliā expositio. vel etiā vt ē expositio noīs minus noti ꝑ nomē magis notū. et sic nō accipiꝛ hic. Alio mō accipiꝛ pro voce significatiua q̄ ꝑ seipsam aliq̄d significat. Et hoc fit dupliciꝛ. Vnoº generaliꝛ. et tūc diffiniꝛ a ꝯmentatore sic. Interp̄tatio est explicatio rei ꝑ sermonē ꝭm vnūquēq̄ꝫ modū. Sꝫ ab alberto sic diffiniꝛ. Interp̄tatio est qua de re vt i verbis est vtimur ad ꝭrū explicatōem vt sunt vel nō sunt vl'r. A boetio vero diffinitur sic Interpretatio est vox q̄ ꝑ seipam aliq̄d significat ad placitū. siue sit cōplexa siue incōplexa. Et ex hoc sequiꝛ p̄mo ꝙ sincathegreumata nō sunt hoc mō interp̄tatōes. q2 seipsis nihil significant Scđo sequiꝛ ꝙ voces naturaliꝛ significantes nō sunt īterp̄tatōes Tercio sequiꝛ ꝙ īterp̄tatio sic accepta est cōis ad noīa et ꝟba ꝛ ad oēs orōnes. et sic est in plus q̄ꝫ enūciatio. et ꝑ ꝯn̄s si liber iste denomineꝛ ab interp̄tatōe sic accepta nō denoiabiꝛ ab ea tanq̄ꝫ a subiecto attributōis. sed tanq̄ꝫ a q̄dā magis cōi qđ scꝫ est cōe subiecto et ꝑtibꝫ eiꝰ. Alioº capiꝛ interp̄tatio spēaliꝛ pro orōne significāte ꝯceptū veꝝ vel falsum. ꝛ sic interp̄tatio. enūciatio. et ꝓpositio ꝯuertūtur et ideo nomē et verbū nō sunt interp̄tatōes hoc mō. sꝫ magis ꝑtes interp̄tatōis. Siliꝛer oratio dep̄catiua et alie orōnes nō indicatiue nō sunt interp̄tatōes. q2 magis ordinanꝛ ad ꝭcandū mētis affectū q̄ꝫ ad ꝭcanduꝫ ꝯceptū veꝝ vel falsum Attende scđo. ꝙ interp̄tatio siue enūciatio p̄t capi dupliciꝛ. Vnoº p̄me intētiōaliꝛ et ꝓ. denoīato. vtputa ꝓ aggregato siue ꝯplexo ex subiecto. p̄dicato. et copula. Alioº scđe intētiōaliꝛ et pro significato. scꝫ ꝓ relatōe fundata sup̄ tali ꝯplexo et terminata ad suū ꝭcatū. et sic nō est aliqđ ꝯplexū nisi p̄dicatōe materiali. eo mō q̄ albū est corpus siue subā.

Attende tercio. ꝙ licet aresto. deꝛminādo de enunciatōe nō determinet de enūciatōe ypotetica. nō minꝰ tn̄ ipsa ꝯtineꝛ sub subiecto huiꝰ scīe tanq̄ꝫ ꝑs subiectiua. Et cā q̄re nō deꝛminat de ipa ꝭm aliq̄s est. q2 ꝓpositio ypothetica nō differt a cathegorica nisi ꝭm vnū et multa. et ergo cognita cathegorica faciliꝛ cognoscitur ypothetica. Sꝫ ꝭm alios ꝓpō ypothetica nō ꝭcat veritatē absolutā. sed solū ꝯditionatā. scꝫ ex suppōne. mō in demōstratione ad quā iste liber ordinaꝛ est veritas absoluta. Et ꝓpter eandē cām in p̄senti libro nō determinat de ꝓpositōibꝫ ypotheticis Melior tn̄ cā ē ista. q2 iste liber ordinaꝛ in libros p̄oꝝ analeticoꝝ immediate. in quo nō determinaꝛ de sillogismis ypotheticis. sed tm̄ cathegoricis Attēde q̄rto. ꝙ nomē verbū et oratio reducūtur ad enūciatōem tanq̄ꝫ pars ad suū totū. et ideo ꝯuenienꝛ in hoc tractatu determinatur de ipsis. de alijs autē ꝑtibꝫ orōnis nō determinaꝛ q2 nō req̄runꝛ de necessitate ad ꝯpositōem ipsius enūciationis. sed sunt solū colligatōes partium orōnis. sicut claui partiū nauis Dic ḡ ad questionem. q̄ de enūciatōe scđe intentōaliꝛ capta est pn̄s scīa tanq̄ꝫ de subiecto attributōis. Primū pꝫ q2 enūciatio hꝫ p̄ncipia scꝫ genꝰ et dr̄ n̄am. hꝫ etiā partes integrales. vt nomen et verbū. et ꝑtes subiectiuas. vt affirmatiōem et negatōem. et passiones. scꝫ significare veꝝ vel falsum. oppositōem. eq̄pollentiā. et ꝯuersionē. et sic de alijs. ḡ de ea p̄t esse scīa. Scđm pꝫ ꝑ ꝯditōes subiecti atributionis. q̄ oēs sibi ꝯueniūt. sicut pꝫ diligenꝛ inspicieti.

Questio secūda vtꝝ

Differentie inꝛ passiones et voces sint a ꝑho ꝯuenienter assignate. Pro cuiꝰ solutione. Attende p̄mo. ꝙ vox articulata de qua solū hic fit mentio. sic diffiniꝛ a boetio in suo ꝯmento: est q̄ copulata cū aliq̄ sensu. id est cū aliq̄ ꝯceptu mētis eiꝰ q̄ loquiꝛ profert. Vn̄ vox articulata ꝓprie loquēdo est vox iam actualiꝛ imposita ad significandū. Scriptura aūt est q̄dā protractio lineaꝝ ad aliq̄d significādū ad placitū imponētis institua. Sed passio aīe est q̄dam ꝯceptꝰ abstractꝰ per actū aīe a re ad extra q̄ ē naturalis siliꝛudo talis rei ꝛ naturaliꝛ eiusdē significatiuꝰ. Sed placitū est voluntas agens a ꝓposito mota a re cognita: Sed significare naturaliter. est significare aliq̄d nulla institutione volūtaria precedente. Significare ad placitū est significare aliq̄d rōne volūtarie impositōis p̄cedentis.

Attende secūdo. ꝙ cū dicit aresto. res et ꝯceptꝰ esse easdē apud omnes. nō est intelligenduꝫ ꝙ sunt eedem in essendo. ita ꝙ eadem res sit apud omes. sed intelligendū est ꝙ res et ꝯceptꝰ sunt ideꝫ in significando. ita. scꝫ ꝙ eadē spēs siue sit in mente greci siue latini sempꝛ idē rep̄sentat. sicut spēs lapidis apud omēs hoīes rep̄sentat lapidē. et sil'r lapis apud quoscūq̄ꝫ reperiatur sp̄ rep̄n̄taꝛ ꝑ suā spēm. Scripture aūt et voces nō sūt eedē apud oēs. hoc est nō idē apud oēs significant. ex eo ꝙ sunt signa ad placitū instituta. q̄ ꝭm volūtatem hominū varianꝛ Attende tercio. ꝙ cū dicit aresto. passiones significare res. videꝛ aliq̄bus ꝙ ꝑ passiōes aīe nō intelliganꝛ siliꝛudines rerū. sed solū affectiōes appetitus sensitiui. vt ira. odium. gaudium. tristicia timor et hmōi. q̄ significantur ꝑ voces naturaliter significatiuas. vt sunt fletus. gemitꝰ. risus. et hmōi Vn̄ dicit doctor sanctꝰ. si hō esset aīal naturaliꝛ solitariuꝫ sibi sufficerent aīe passiones ꝑ quas ipsis omibꝫ ꝯformareꝛ vt de eis haberet notitiā. sed q2 hō est naturaliter aīal politicū necesse est ꝙ hō suas ꝯceptiōes alteri manifestet. et hoc fit ꝑ vocē significatiuā. ergo necesse est habere voces significatiuas. Si aūt hō solū vtereꝛ significatiua cognitōe sufficeret sibi signa naturalia. sed q2 hō alteri hoī suas ꝯceptōes et passiones manifestare nitiꝛ. siue sit pn̄s siue absens. ideo necessariuꝫ est habere signa q̄ manifestāt passiones sensus. sicut sunt voces et intellectꝰ et scripture. Tn̄ egidiꝰ videꝛ senti

re. ꝙ Arestoteles per passiones nec intelligit primas rerū silitudines q̄ primo in intellectu possibili cāntur a fantasmatibꝰ. Et vocant̄ spēs intelligibiles. naꝫ tales spēs possunt eē in intellectu sine hoc ꝙ intellectus actualiter intelligat res quaꝝ sunt silitudines. qꝛ ille spēs non sunt expsse nec implicite rerū silitudines sed qꝛ sunt forme q̇bus intellectꝰ exit in actū intelligendi. et format intra se silitudines siue ꝯceptꝰ reꝝ q̇ sūt expsse silitudines ipsaꝝ. et nō differūt a formis ad extra nisi penes esse intelligibile et penes esse naturale. ⁊ ideo ille ꝯceptus dicūtur forme intellecte. Et sūt passiones q̄ vocant̄ ꝑ ea q̄ sunt in voce. q̄ q̄nq̧ vocantur rōnes intelligendi. q̄nq̧ vero verba mentis. et ista videntur habere veritatē. Sūt tm̄ q̇dā moderni fingentes passiones aīe nec eē ꝯceptꝰ nec spēm intelligibileꝫ nec actū intelligendi. nec ipm̄ intellectū. nec passiones appetitus sensitiui. ex eo ꝙ ꝓ ipsis spēs supponere non pt. sed nescio quale idolū fictū ab actu aīe ē. qd̄ nec hꝫ eē subiectiuū in aīa nec extra. sed solū hꝫ eē obiectiuū ita scꝫ ꝙ eius eē est eiꝰ cognosci. sicut si domificator videat domū ad extra. fingit̄ vna silitudo eius in mēte ipsius. et illa vocat̄ passio aīe. Sed istud nō est veruꝫ nullū em̄ fictū est naturalis silitudo alicuiꝰ vere entitatis. sic em̄ possem fingere chimeraꝫ q̄ essꝫ naturalis silitudo siue idolū alicuiꝰ vere entitatis realis. Ideo videt̄ eē de mēte arestotelis ꝙ passiōes aīe sint q̄dā intentōes causate a rebꝰ mediante intellectu agente q̄ naturalit̄ representant rē siue intellectꝰ intelligat siue nō. Et hoc videt̄ esse de mente aresto. qui hūc passum remittit ad terciū de aīa. vbi dicit ꝙ lapis nō est in aīa. sed species lapidis. Magis ꝯacq̇esco expositōni dn̄i alberti qui hūc passum exponit. intelligendo ꝑ passiones spēs itelligibiles impssas aīe ab obiecto. nō ꝙ obiectū sit totalis cā ipsius spēi. sed bn̄ est cā partialis

Attende q̄rto. ꝙ spēs intelligibiles duplici de causa vocant̄ passiones. Prima cā est. qꝛ nō ꝯtingit intelligere sine fantasmate qd̄ nō est sine corporali passiōe. ideo phs tercio de aīa imaginatōem seu fantasiā vocat intellectū possibilē. Alia cā est. qꝛ ꝯceptꝰ orit̄ in intelletu ꝑ modū impssionis et receptōis. receptio autē passio q̄dā est. ex eo ꝙ recipe est quoddā pati. Nam passio dicit̄ a patim grece qd̄ ē receptio latine. Dic ergo ad q̄stionē. ꝙ drn̄a iter voces et ꝯceptꝰ est ꝯuenienter assignata: vt pꝫ ex dictis

Questio tercia vtꝝ

Scripture significent voces. et voces significēt passiones. et passiones significent res. Pro cuiꝰ solutione Attēde primo. ꝙ aliq̇d pt aliud significare duplicit̄ Uno mō tanq̧ significatū vltimatū. hoc est tanq̧ illud qd̄ vltimate significat̄ ꝑ voceꝫ. siue illa vox sit nomen siue verbū. Alioꝰ tanq̧ significatū nō vltimatuꝫ hoc est tanq̧ illud q̊ mediante aliud significat̄ Attende secūdo. ꝙ hic nō loquimur de noibꝰ q̄ ex sua impositōe significant ꝯceptꝰ. sicut est hoc nomē ꝯceptus vel voces sicut est hoc nomē vox vel hoc scriptū vox. Nā aliq̇ vox ꝓncipaliter ⁊ vltimate significat vocem. sicut hoc nomē vox. et aliq̇ scripturā. sicut hoc nomē scriptura. ⁊ aliq̇ ꝯceptū. sicut hoc nomē ꝯceptꝰ Dicūt aliq̇ ad q̄stionē ꝙ spēs intelligibilis ꝑ vocē imediate significat̄. Et ꝓ isto dicto supponūt ꝙ spēs potest dupliciter ꝯsiderari. Uno mō inq̧tum quid in se vt ē accn̄s. scꝫ siue qualitas informās aīam. Alio mō inq̧tum representat rem. primo mō nō significat̄ ꝑ vocem: sed bene secūdo mō. omne em̄ signū signi est. et signū signati. Aliȷ̄ vero dicūt ꝙ res pmo significat̄. nō tm̄ ꝭm ꝙ existit. qꝛ nec sic ꝑ se intelligit̄. sed ꝭm ꝙ ꝑ se ꝯcipitur ab intellectu. hoc est ipsa ratio rei significate per diffinitōem. que est primū obiectū intellectus. vt vult illa autoritas quarti metaphisice. Rō quā significat nomē est diffinitō. et tm̄ obiectū ꝯceptū. vtputa res ꝑ vocem significat̄. nec illud qd̄ est ens per accn̄s significat̄ ꝑ noīa. qꝛ oīa noīa q̄ significāt res alicuiꝰ generis significāt rē ꝑ se. eo ꝙ solū ens ꝑ se ē in genere.

Dic primo. ꝙ illud qd̄ significat̄ ꝑ vocem vltimate ē res nō ꝭm esse intelligibile. nec ꝭm esse existentie aut non existētie. sed res absolute vt abstrahit ab illis. quia esse intelligibile et esse existētie est rei extraneū. Ad hoc tm̄ intelligendū aduerte diligenter ꝙ ista signa. scꝫ littera. vox. conceptus. siue passio anime sunt subordinata. sicut sunt multi effectus subordinati eiusdē cause q̊ꝝ nullus est causa alterius. sicut parꝫ de sole illuminante multas partes aeris q̄rū quelibet nō imediate illuminat̄ a sole. sed ordine quodaꝫ. quia remotior mediate. et propinquior imediate. ⁊ vbi est talis ordo causatorū absq̧ hoc ꝙ vnū sit causa alterius. ibi est imediatio cuiuslibet respectu eiusdem cause. excludendo aliud in ratiōe cause vel effectus imediatioris. ita ꝙ effectus propinquior potest dici causa effectus remotioris. ꝓpter prioritatem illam que est inter tales effectus et causaꝫ. Ita in proposito posset concedi de multis signis ordinatis. vtputa ꝙ littera sit signū vocis. et vox sit signū passionis. quia signū remotius non significaret nisi prius signum imediatius significaret. sed tm̄ hoc non est proprie significare aliud. sicut iam patuit Dic secūdo ꝙ spēs intelligibilis nō significat̄ imediate ꝑ vocem. Probatur quadrupliciter Primo sic. qꝛ res intelligit̄ pmo. spēs vero ꝑ reflectōem. ergo in illo priori potest intellectus ei nomē imponere. qd̄ nomen tm̄ significabit rem. ergo non est necesse nomē significare spēm. Secūdo qꝛ noīa imposita ad significandū figmēta nō significant aliquā spēm. eo ꝙ figmenta nō faciant spēm in anima. sed soluꝫ in virtue imaginatiua. quia anima soluꝫ nata est recipere speciem sui obiecti. qd̄ est quiditas rei materialis. Tercio probatur. quia nomina significantia singularia nullam significant specieꝫ. eo ꝙ singulare sub ratōe singularitatis nullā speciē causat in anima nostra pro statu isto. ex ꝙ intellectus nō potest intelligere singulare sub propria ratione singularitatis. sicut patebit in sequentibus. Quarto probatur. quia illud significat̄ qd̄ per voceꝫ intelligitur. sꝫ spēs non intelligit̄ ꝑ voceꝫ. ex eo ꝙ si intelligeret̄ per aliam speciem intelligeretur et esset processus in infinitū

Dic tercio. ꝙ res non significat̄ precise ꝭm ꝙ concipitur. Patet sic. quia si sic tunc omnis propositio erit falsa in qua denotat̄ inesse subiecto aliquis actus realis. si enim nomen significaret rem vt intelligitur. tūc tale p̄dicatum attribueretur ei vt itelligitur. sed hoc modo nō inest ei aliquis actus realis. ergo propositio erit falsa. Minor probatur. qꝛ rei vt intelligit̄ insunt

predicata intētionalia. quo mō significatur sub extraneis rōnib9. quia si sic sumeret mediū in syllogismo. et ꝯcludatur aliqua ꝯclusio. tunc erit fallacia accidentis Dic quarto ꝙ scripture voces ⁊ ꝯceptus talem habent ordinē. ꝙ scripture significāt mediantib9 vocibus. ⁊ voces mediantib9 ꝯceptib9. ⁊ ꝯceptus significant ipsas res seipsis īmediate. ⁊ non per aliquod aliud. est ergo talis ordo. ꝙ si ꝯceptus mutaret suaꝫ significationē. vox ⁊ scriptura mutaret etiā suā significationē Et per hoc patꝫ ex dictis q̄d sit dōm

Questio quarta.

Utrū in sola ꝯpositione ⁊ diuisione intellectus sit veritas ⁊ falsitas. Pro cui9 solutione Attende pmo. ꝙ veritatē esse in cōpositione ⁊ diuisione intellect9 potest intelligi quadrupliciť. Uno mō tanꝗ̄ in cā. alio modo tanꝗ̄ in signo. tercio mō tanꝗ̄ in subiecto. quarto mō tanꝗ̄ in obiecto. Attende secūdo ꝙ cōpositio duplex est. ⁊ sil'r diuisio. quedā est compositio realis ⁊ phisica. qua scꝫ vnū corpus naturale alteri ꝯponitur. sicut diceremus de ꝯpositione domus vel forme cum materia. Alia est ꝯpositio intellectual'. que ē attributio p̄dicati ad subiectū. ⁊ diuisio est remotio p̄dicati a subiecto. sicut cum dicim9 homo est aīal. hō mo nō est animal. ⁊ hoc significāt ꝓpō affirmatiua et negatiua Attende tercio. ꝙ duplex est veritas. formalis scꝫ ⁊ fundamētalis. Fundamētalis est duplex quedā est incōplexa. ⁊ talis cōiter vocat' veritas entis. ⁊ repitur in om̄i re vera. siue illa habeat ꝯformitatē ad ꝑducentē aut ad intelligentē. Sꝫ veritas cōplexa est hītudo vnius termī ad alium. sicut hītudo aīalis ad hominē. siue habitudo maioritatꝭ toti9 ad suam ꝑtem. grā cui9 verificať illa ꝓpositio. om̄e totum ē maius sua ꝑte. vel hō est animal. Uñ ydemptitatē sequiť habitudo veritatis ꝯplexe. diuersitatē autē seqtur falsitas cōplexa. licet qualibet entitatē ꝯsequať veritas incōplexa. Ueritas aūt formalis ē duplex ſm ꝙ duplex est opatio intellect9. per quā intellectus p̄t ꝯformari obiecto. sicut mensuratū mensure. quedā est ꝯplexa ⁊ quedā incōplexa. inter q̄s recte doctor subtilis ponit drām sexto metaphi. Prima q2 pme veritati nō opponiť falsitas. sed ignorātia tm̄ Et hoc mō intelligiť illud tercij de aīa. intellect9 circa ꝓprium q̄d quid est semꝑ ē verus. sicut sensus circa ꝓprium sensibile. Et hoc intelligendū est p̄cise circa conceptū simpl'r simplicē. licet nō posset esse formaliter falsus. p̄t tamē esse virtual'r falsus apprehendēdo aliq̄d. scꝫ sub determinatiōe sibi non ꝯueniēte Et hoc mō diciť quarto metaph. caplo de falso. ꝙ est aliqua rō in se falsa. ⁊ tñ illa rō in se falsa simplici apprehensione intelligibil' est. Scde aūt veritati opponiť ignorātia ꝑuatiue. ⁊ falsitas ꝯ̄dictorie. q̄n scꝫ vniuntur q̄ in re non sunt vnita. vt cum enunciať esse quod nō est. vel ecōuerso. Secūda drā est in mō intelligēdi veritatꝭ complexe ⁊ incōplexe. Uñ licet q̄libet veritas sit in aliqua opatione intellect9 vtputa in pma vel in secūda. neutra tñ veritas est in intellectu obiectiue. nisi reflectēte se suꝑ suum actum ꝯparando istū actum ad obiectū. que reflexio ē in cognoscēdo. scꝫ ꝙ talis actus est similis vel dissimilis obiecto. cum est sine ꝯpōne ⁊ diuisione Patet aūt ex distinctione hoꝝ modorū esse veritatem in intellectu. scꝫ obiectiue et formaliter quantū ad ꝯparationē. Quo ad secundā operationē declaratur. quia intellectus multas format ꝓpōes. ⁊ apprehēdit actu species. que tamē sunt sibi neutre. ex primo thopicoꝝ. licet ergo in illo intellectu sit formaliter veritas et falsitas. aut quia est cōformis rei adextra. aut non conformis. tñ non est ibi obiectiue. quia non apprehēditur illa cōformitas. Est ergo veritas incōplexa formaliter habitudo cōformitatis vel sil'itudinis actus simplicis ad obiectum simplex intelligibile. Ueritas autē complexa ē habitudo cōformitatis actus complexi ad obiectuꝫ cōplexum. Prima veritas est obiectiue in actu simplici. secunda in actu complexo. qui est compositio ⁊ diuisio. neutra tamē est in intellectu obiectiue. nisi reflectēte se supra suū actum. ⁊ cōparante ipsum ad obiectum. vtrum sit similis aut cōformis aut non. Hec autē reflexio ⁊ comparatio nō est sine cōpositione ⁊ diuisione. quare in sola cōpositione ⁊ diuisione intellectus cōsistit veritas ⁊ falsitas

Dic primo Qꝫ veritas fundamētalis siue complexa siue īcomplexa est in re circūscripto opere intellectus patet ex dictis. nam veritas entis non est aliud ꝗ̄ ipsa rei essentia. Similiť habitudo terminoꝝ non est nisi relatio ydemptitatꝭ vel diuersitatis a seinuicem Dic secundo. ꝙ veritas formalis est in re tanꝗ̄ in sua causa. patꝫ per Arestotelē in postp̄dicamentis Dic tercio. ꝙ veritas formalis est in voce tanꝗ̄ in signo. Patet quia vox ⁊ scriptura nullam important veritatē. nisi quādo significant ad placitum Dic quarto. ꝙ veritas ⁊ falsitas sunt in intellectu reflectente se supra suum actum obiectiue. Patet. quia si intellectus non reflecteret se supra suum actum cōparando eum ad obiectum ⁊ cognoscendo an est conformis vel difformis. nulla esset veritas formalis. ex eo ꝙ ipsa causatur per talem operationē. qua intellectus comparat suū actum ad obiectum. Sed ꝙ veritas non sit subiectiue in intellectu patet ex aliquib9 rōnibus. que in p̄dicamentis fuerunt adducte.

Ad argumēta principalia in oppositum adducta Ad p̄mum patet solutio ex dictis. Ad secundū negatur cōsequentia. Et ad primā probationē dicitur. ꝙ voces non possunt representare contraria conceptib9 illis quib9 subordinanť. ꝗ̄uis em̄ vox mentiētis repsentet contrariū menti ipsius mentientis. non tamen representat contrariū illi conceptui cui subordinatur in significando. Ad secundā probationē dicitur. ꝙ non est incōueniens omnē vocem aliquo modo significare accidens. dūmodo non significet principaliter et vltimate. Uel dicať. ꝙ terminus non significat cōceptū aliquo mō. nisi quia sibi subordinať in significando rem. Alie autē cōsequentie nihil valent. quia termini in ꝓpositionibus non supponunt pro conceptibus. sed pro rebus quas significāt Ad tercium dicitur negando antecedēs. Et ad primā probationē ⁊ sequētes patet solutio ex dictis Et similiť ad quartū argumentū cum probationib9.

Nomē ē vox signi.

Finito ꝓhemio Aresto. ꝓseq̄tur tractatū. qui diuiditur in tres tractatꝰ ꝑtiales. In p̄mo determiat de ꝑtibus enūciationis ꝛ de eius genere. Et diuidit̄ in tria capl'a. in p̄mo determiat de noīe. Et diuidit̄ i duas ꝑtes. in p̄ma ponit diffinitionē nois. ꝑdicēs ꝙ non est vox significatiua ad placitū sine tpe. cuiꝰ nulla pars ſcatiua ē sepata. Ultimā ꝑticulā ꝓbat cum dt (i noīe eīn) qꝛ ꝑtes nomis ꝯpositi q̄ magꝫ vident̄ ſcare nihil ſnt. nam in hoc noīe eq̇ferus (ferꝰ) ꝑ se nihil ſt queadmodū in oꝛōe q̄ est equus ferꝰ. Est tn̄ dr̄ā inter ꝑtes nois ꝯpositi ꝛ simplicꝫ. qꝛ ꝑs nois simplicis nulloº ē ſcatiua. sꝫ ꝑs nois ꝯpositi videt̄. i. aꝑparet aliq̇d ſcare. eo ꝙ hꝫ ꝟtutē vel poñam ad ſcandū. nō tn̄ actu ſt aliq̇d. qꝛ nō hꝫ ſcatōꝫ actualē sepatā a toto vl' ab alia ꝑte ꝯponēte. Sꝫ ꝙ non ſt ad placitū ꝓbat cū dt (ſm placitū ꝟo) qꝛ nomē nō ſt natural'r. g̊ ſt ad placitū. Añs ptꝫ pº. qꝛ nō ſt nisi qn̄ sit nota. i. qn̄ volūtaria institutōe impoꝛ ad ſcandū. Scd̄o qꝛ illr̄ati soni feraꝝ nō sunt noīa. eo ꝙ ſnt natural'r. (Nonhō ꝟo) ī hac scd̄a ꝑte excludit aliq̄ a diffinitōe nois. ꝛ pº excludit non infinitū. ꝛ dt ꝙ nonhō nō est non. ꝛ h̄ ſm logicos. nec est ei non impositū q̄ possit aꝑpellari. qꝛ nec ē affirmatio nec negatio sed ē non infinitū. Sꝫ cum dt (Cathonis āt) excludit nomīa obliq̄ dicēs. ꝙ cathonis cathoni ꝛ cetera noīa obliq̄ nō sunt noīa sed casus noīs Cōueniūt āt non obliquū ꝛ non rectū in rōne siue in ſto. nā rō. i. ſcatū est eadē in illis Sꝫ dr̄īt. qꝛ cum noī recto addit̄ ē fuit vel erit. tūc ſt veꝝ vl' falsuꝫ. Sꝫ qn̄ noī obliq̊ addit̄ est fuit vel erit. vt cathonis ē vel nō est. nō ſt veꝝ vel falsum. Circa hunc textū attende p̄mo ꝙ dato ꝙ non sit aliq̇d artificiale eo ꝙ ē a nr̄ā institutiōe. ꝛ vox sit aliq̇d naturale. tn̄ non incōuenient̄ diffinit̄ ꝑ vocē. ex eo ꝙ in diffinitiōe accidentiū oꝫ poni materiā vel subiectū. sicut ptꝫ in. vij. metaph̄. vox autē est materia nois. igit̄. Dicit tn̄ btūs Thomas ꝙ in diffinitiōe accn̄tiuꝫ dr̄n̄ter poꝛ materia. qꝛ qn̄ accidēs diffinit̄ in abstracto tūc poꝛ subiectū in obliq̊ ꝛ loco drē. Sꝫ qn̄ diffinit̄ in ꝯcreto tūc subiectū poꝛ in recto ꝛ loco gꝫ. Exm̄ sicut simitas ē nasi curuitas. ꝛ simus ē nasus curuꝰ. Sic g̊ ꝯueniēter diffinit̄ non per vocē q̄ poꝛ loco gꝫ. Attēde scd̄o ꝙ ꝑtes nois ꝯpositi pn̄t dupl'r ꝯsiderari. Unoº ſm se ꝛ absolute. alioº cū reduplicatōe. inquātū scꝫ sunt ꝑtes. pºº bn̄ pn̄t aliq̇d ſcare. 2ºº nō. qꝛ ꝑs inquātū ꝑs sicut nō hꝫ esse in actu sed tm̄ in poña ex. vijº. metaph̄. sic nō ſt aliq̇d actualit̄ ꝛ seoꝛsuꝫ. Alit̄ tn̄ rn̄det btūs Thomas cū querit̄ cā q̄re ꝑtes nomis ꝯpositi nihil ſnt. ꝙ vnū non impoꝛ ad ſcandū vnū simplicē ꝯceptū. licet illud vel illa a q̊ vel a quibꝫ impoꝛ nō ſnt vnū simplicē ꝯceptū. Exm̄ de nomie simplici. vt lapis qđ ex pluribꝫ ad significādum impoꝛ. ꝛ tn̄ ip̄m non. s. lapis ſt vnū simplicē cōceptū simpl'r. sic etiā est de noīe ꝯposito. Et hinc ē ꝙ ꝑs nois ꝯpositi nō ſt ꝑtem simplicꝫ ꝯceptꝰ. cui fit impositio nois ꝯpositi. Sed oꝛō ſt ꝯceptū ꝯpositū. ꝛ huiꝰ sil'e dat Auicēna de volatu auis. qui fit ꝑ media ꝑte ab vna ala. ꝛ ꝑ media ꝑte ab alia. sed totꝰ volatꝰ ꝑficitur ab vtraqꝫ ala sil'. Sed ꝯ hoc posset argui. qꝛ si ꝯceptꝰ nomis ꝯpositi ē simplex. vel g̊ est simpl'r simplex. vel nō simpl'r simplex. Nō p̄mū qꝛ ipse ꝯpoꝛ ex aliꝭs ꝯceptibꝫ. Non scd̄m. qꝛ ex hoc sequit̄ ꝙ ille ꝯceptus esset ꝯpositꝰ ex aliꝭs ꝯceptibꝫ in q̊s resoluit̄. tunc sicut totū non ſt totū ꝯceptū. ita etiā ꝑtes nois ſcarēt ꝑtes ꝯceptꝰ. ꝛ ꝑ ꝯn̄s vere aliq̇d ſcarēt. Sed ꝙ ista argumētatio nō sit bona pꝫ ex sili argum̄tatōe Aresto. in vijº. metaph̄. caº de ꝑtibꝫ diffinitōis. Attēde 3º ꝙ Aresto. exp̄sse nō ponit istas ꝑticl'as (finita ꝛ rcā.) sufficient̄ tn̄ habent̄ ex illis q̄ sequunt̄ in textu. quibꝫ Aresto. remouet non infinitū ꝛ non obliquū a diffinitione nomis. Attēde q̄rto. ꝙ ex h̄ textu q̊ Aresto. dt (cathonis ꝛ cathoni ē nō ſcare veꝝ vel falsum) cōiter elicit̄ istud dcm̄. ꝙ veꝝ ꝛ falsum p̄suꝑponūt ꝯgruum vtrū aūt obliquꝰ posset eē subiectū ꝓpōnis vel nō alibi hꝫ videri. si eīn possꝫ reddere ꝟbo nō eēt dubiū q̄n sit subiectū ꝓpōnis. Si āt nō possit reddere suꝑpositū verbo. qđ veriꝰ existimo. tūc nec erit subiectū alicuiꝰ ꝓpōnis si seoꝛsum sumat̄.

Querit

Utrū diffinitio nois sit a pho ꝯueniēter assig̃ta Arꝛ pº ꝙ n̄ qꝛ ꝑs nō p̄dicat̄ de toto. nec etꝫ materia p̄dicat̄ de eo cuiꝰ ē materia. sed vox ē ꝑs nomis ꝛ etiā materia eiꝰ. g̊ non nō est vox. Cōfirmatur p̄mo. qꝛ multa sunt noīa mētalia ꝛ multa scripta. ꝛ tn̄ nullū illoꝝ ē vox. g̊. Scd̄o. qꝛ oīs vox ſcatiua aliq̇d ſt. sꝫ multa noīa nihil ſnt. g̊. Maioꝛ pꝫ. qꝛ vox ſcatiua ē illa q̄ aliq̇d audituī rep̄n̄tat. Minoꝛ pꝫ. qꝛ noīa exn̄tia ī libꝛis clausis nihil rep̄n̄tant. Tercio qꝛ hec nomīa vacuū antixp̄s chimera. ꝛ sic de aliꝭs multꝫ nihil ſnt. Qꝫ aūt h̄ non chimera nihil ſt de se notū est. Sed ꝙ h̄ non vacuū nihil ſt ptꝫ. qꝛ si ſcaret aliq̇d illud eēt vacuitas. sed illa nihil ē. igit̄. Quarto qꝛ nihil est non. ꝛ tn̄ nihil ſt. ſcatū eīn eiꝰ ē nihil. qđ nulloº p̄t fieri aliq̇d. Scd̄o sic. nō oīe non ſt ad placitū. g̊ diffinitio nō est bona. Añs pꝫ pº. qꝛ gemitꝰ infirmoꝝ est nomē. ꝛ tn̄ nō ſt ad placitū. sed natural'r. Scd̄o. qꝛ oīs vox p̄t eē subiectū enūciationis. sicut patꝫ de hac voce bu. ꝛ de oībus aliꝭs inducēdo. g̊ oīs vox est non et tn̄ non oīs vox ſt ad placitū. g̊. Tercio qꝛ si oē non ſcaret ad placitū seq̄retur ꝙ nullꝰ posset redargui. qꝛ posset sꝑ alit̄ accipe t̄minos. Quarto qꝛ tunc hec ꝓpō deus p̄t eē dyabolꝰ posset eē vera. ꝛ vl'r oīs ꝓpō impossibilis posset eē nccāria. ex eo ꝙ q̄libet talis posset aliter istitui ad ſcandū. Tercio sic. alicuiꝰ nois aliq̄ ꝑs ē ſcatiua. g̊ diffinitio nō ē sufficiēs. Añs ptꝫ p̄mo. qꝛ cuiuslibet oꝛōnis aliq̄ ꝑs ē ſcatiua. sed q̄libet oꝛō est non. cū q̄libet possit eē subiectū enūciatiōis. Scd̄o pꝫ de isto noīe dn̄s. ꝛ de noībꝫ ꝯpositis. Tercio pꝫ. qꝛ cuiuslibꝫ nois ꝑs seipsaꝫ ſt. g̊ q̄libet ē ſcatiua. Quarto qꝛ q̄libet ꝑs p̄t imponi ad ſcandū. g̊ q̄libet ē ſcatiua. Ptꝫ ꝯn̄a. qꝛ ſcatm̄ idē est qđ potēs ſcare. Quarto sic. ista diffinitio nō ꝯuenit oībus ꝯtētis sub diffinito. nec etiā ꝯuenit soli diffinito. g̊ nō est bona. Pria ꝑs añtis ptꝫ. qꝛ nō ꝯuenit istis noībꝫ annꝰ dies mēsis et sic de multꝫ aliꝭs cū nō ſnt sine tpe. Scd̄a ꝑs patꝫ qꝛ ꝯuenit noībꝫ infinitꝫ ꝛ obliq̊s. ꝛ etiā noībus sincathegreumatibꝫ. cū sint voces ſcatiue ad placitū sine tpe. ꝛ nulla ꝑs sepata aliq̇d ſt. In oꝑpositū arguit̄ autoꝛitate Aresto. in textu. Pro solutiōe istius q̄stionis soluēde sunt q̄ttuoꝛ ꝑtiales q̄stiones

Questio prima

Uerum diffinitio noīs ꝯueniat tam nomini in voce ꝗ̃ in mente ⁊ scripto. Pro cuiꝰ solutiõe attende pͦ ꝙ noᷠ pt̃ accipi dupl'r. vnoͦ scđe intẽtional'r. ⁊ ꝓ ꝑ se ꝟcato. ⁊ tũc ꝟt quandã intentionẽ scđam. ꝗ ex actu intellectꝰ ꝯpantis signũ signato derelinquit̃ in ipso signo. Alioͦ capitur ꝓ denoĩato. scꝫ ꝓ eo de ꝗͦ predicat̃ illa intentio denoĩatiue. tale aũt denoĩatũ pt̃ reperiri ĩ triplici signo. s. in voce in mẽte ⁊ in scriptura. qđ aliqui vocãt noᷠ vocale mentale ⁊ scriptũ. Unũ vocale nomen nõ est nisi dictio ad placitum rep̃sentiua sui significati. ꝗ per se ⁊ ꝟcatiue sumpta pt̃ esse subiectũ enũciationis vocalis. Mẽtale aũt ab eis vocat̃ conceptus mẽtis natural'r rep̃sentatiuꝰ rei. ꝗ per se sumptus natꝰ est eẽ subiectũ enũciationis mẽtalis. Et pariform it̃ dicatur de noĩe scripto. Attẽde scđo. ꝙ vox pt̃ dupl'r accipi. vnoͦ p̃me intentional'r. vt scꝫ ẽ qualitas de genere q̃litatis. ⁊ tũc ista est material' p̃dicatio noᷠ est vox. ex eo ꝙ p̃dicatur subiectũ de accñte Alioͦ capitur scđe intentional'r. ⁊ tũc ꝟt vnã relatõeꝫ rõnis. quã intellectꝰ causat in voce ꝯpans ipsam ad suũ significatũ imponẽdo eã ad significandũ. ⁊ illaꝫ cõiter appello vocẽ ꝯceptã. ⁊ tũc ibi erit p̃dicatio formalis dđo. noᷠ est vox. est em̃ p̃dicatio generꝭ de spẽ dicẽdo nomẽ est vox Attẽde tercio. ꝙ in p̃dicta diffinitiõe noīs vox ponit̃ loco generꝭ. ꝗ vox nõ diffinit̃ h' ab Aresto. sed eiꝰ diffinitio reseruat̃ vsqꝫ ad scđm de aĩa. vbi dr̃ ꝙ vox ẽ sonus ab ore aĩalis ꝓlatus cũ hymaginatõe quadã. spͨ ꝟcãdi. Et ꝑ hoc distinguit̃ vox a sonis feraꝝ. ꝗ nõ sunt noĩa sed noĩbus noĩant̃. sicut sibulꝰ serpẽtis rugitꝰ leonũ. latratꝰ canũ. mugitus boũ. ⁊ garritꝰ auiũ Et cũ dicit̃ (ꝟcatiua) excludũtur voces nõ ꝟcatiue. vt boff baff. Cũ vero dicit̃ (ad placitũ) excludunt̃ voces ꝟcatiue natural'r. Sed cũ dr̃ (sine tp̃e) excludunt̃ verba ꝗ ꝟnt cum tp̃e. Unũ licꝫ annꝰ dies mẽsis tẽpus ꝟnt. nõ tñ ꝟnt cum tp̃e. ex eo ꝙ ꝟnt per modũ habitꝰ ⁊ q̃etis. Cũ vero dr̃ ꝑs noīs nihil ꝟcare. hoc dꝫ intelligi de ꝑtibus vt ꝑtes sunt. nam si ꝑtes separent̃ a toto sicut equi ⁊ ferꝰ iam sunt q̃daꝫ tota. ⁊ ꝑ se aliq̃d ꝟnt. Attende q̃rto. ꝙ ex his ꝗ dcã sunt orta ẽ diuersitas. an scꝫ p̃dicta noīs diffinitio cõueniret cuilibet noĩ vel nõ Unũ dicũt q̃dam p̃mo supponẽdo ꝙ nomẽ dr̃ analogice de noĩe vocali mẽtali ⁊ scripto. ita ꝙ nomẽ vocale sit p̃ncipalius analogatũ. Scđo supponũt ꝙ q̃n diffinitũ est analogũ. tũc total' diffinitio dꝫ ꝯuenire p̃ncipali analogato. ⁊ non oꝫ ꝙ ꝯueniat alijs analogatꝭ nisi ꝟm aliq̃s ꝑtes. Ex h' inferunt p̃mo. ꝙ ibi diffinit̃ nomẽ in tota sua cõitate. vt scꝫ verificat̃ de noĩe vocali mẽtali ⁊ scripto. Scđo inferunt. ꝙ hec diffinitio ꝯuenit istis tribꝫ analogatꝭ. sꝫ diũter. qꝛ tota diffinitio ꝟm oẽs suas ꝑtes ꝯuenit noĩ vocali. sꝫ alijs tñ ꝯueniũt aliq̃ ꝑtes diffinitiõis. sicut patꝫ diligẽter intuẽti. Aliter tñ rñdent alij. ꝙ p̃dicta diffinitio solũ datur de noĩe vocali. cuiꝰ rõnem assignant. qꝛ liber iste ordinat̃ ad sciam de syllogismo. in ꝗ principal'r agitur de syllogismis vocalibꝫ. ꝑ quos promptiꝰ ⁊ expeditiꝰ p̃nt disputare Sed tu dic. ꝙ in ista diffinitiõe non diffinit̃ nomẽ p̃me intentional'r acceptũ. sed diffinit̃ nomẽ secũde intentional'r acceptum. cuiꝰ ꝓprium genꝰ est vox ꝯcepta siue secũda intẽtio. ꝗ potest verificari de voce ꝯcepta ⁊ scp̃tura. ꝗ manifestius nobis declarat̃ per vocẽ. que ẽ fundamẽtũ illiꝰ secũde intẽtionis Patꝫ sic. qꝛ vox diuidit̃ per vocẽ significatiuã natural'r. ⁊ per vocem significãtiuã ad placitũ. tanq̃ per differẽtias essentiales Et vox significatiua ad placitũ diuidit̃ per vocẽ ꝯplexam ⁊ incõplexam. Uox aũt incõplexa diuiditur per eam ꝗ significat cum tp̃e ⁊ sine tp̃e. per q̃s differẽtias essential'r distinguit̃ nomẽ a verbo. Et h' est qđ dicit Albertus in cõmento. Si quis tñ dicat ꝙ in diffinitiõe nomis ponitur vox vt genus nihil errat. per differẽtias em̃ diuisum genus distribuit̃ in spẽs. diuidimus em̃ sic Uocum alia significatiua alia nõ. et significatiuaꝝ alia ad placitum alia non ⁊c̃. Sic ergo nomẽ est vox vel material'r vel formaliter. ꝟm ꝙ vox est genus

Dic secundo. ꝙ si vox accipetur p̃me intentional'r tunc dicẽdo nomen est vox esset p̃dicatio materialis. siue fundamẽtalis. ac si diceret̃. nomen est secũda intentio fundata in voce p̃ncipaliter. ⁊ in cõceptu et in scriptura minus principal'r. Patꝫ qꝛ in artificialibꝫ nunq̃ predicat̃ forma de subiecto nisi p̃dicatiõe materiali. non em̃ dicimꝰ ꝙ lignũ est ciphus. vel ꝙ anulus est aurum. sicut patꝫ per Aresto. in septimo phisicoꝝ. Dicit tñ Albertus ꝙ in artificialibꝫ subiectum bene predicat̃ de forma. non aũt in naturalibꝫ. Sꝫ h' est ꝯtra autoritatẽ Aresto. iam allegatã

Questio tercia

Utrũ nomen infinitũ sit vox incõplexa aliquid ponens Pro cuiꝰ solutiõe Attende p̃mo. ꝙ ad hoc ꝙ aliqđ nomẽ posset infinitari req̃runt̃ tria. p̃mo ꝙ habeat qualitatẽ finitam ⁊ determinatã. rõne cuiꝰ res ens ⁊ aliquid nõ possunt infinitari. ablata em̃ q̃litate illoꝝ nominũ cum ipsa sint infinita non relinquit̃ aliqua q̃litas finita. Scđo requirit̃ ꝙ habeat qualitatẽ ordinatã ad substantiã finiendã ⁊ determinandã. iõ omis quilibet nemo ⁊ alia sincathegreumata et ꝑtes indeclinabiles infinitari nõ possunt. cum hmõi q̃litatem non habeãt. Unũ negatio infinitãs semꝑ cadit in ꝯpositionẽ tollẽdo aliquid ⁊ aliq̃d relinquẽdo. Tercio requirit̃ ꝙ non fuerit ante infinitatũ. si em̃ nomen infinitũ infinitaret̃ incassum infinitaret̃ ex eo ꝙ ẽ priꝰ infinitatũ. Et ex hoc ꝑtꝫ diffinitio noīs infiniti. Est em̃ nomẽ infinitũ. cuiꝰ priuata est determinata qualitas substãtia remanẽte indetermiata Pro quo attende secũdo. ꝙ in quolibet nomine est compositio intrinseca. que est qualitatꝭ cum substantia. Et etiã ẽ in quolibet extrinseca. que est substantie cum aliquo alio. vt substãtia est pars orõnis. Unde negatio infinitans negat compositionẽ intrinsecã qualitatꝭ cum substantia. negatio vero negans negat compositionẽ extrinsecã ꝑtium orõnis ad seinuicẽ. Et ex hoc patet. ꝙ cum dico homo. substantiã cum qualitate significo. dum vero dico nõhomo. qualitatẽ quidem tollo. substantiã tamẽ infinitã relinquo. Attende tercio. ꝙ vocem esse ꝯplexam vel incõplexam duplicit̃ intelligi potest. Dicit̃ em̃ vno mõ vox incõplexa que non est cõposita. ⁊ complexa que est cõposita ex aliquibꝫ. siue per appositionẽ siue per ꝯpõnem. Et illo mõ nomen infinitũ bene diceret̃ vox complexa Alio mõ vox dicit̃ complexa que est cõposita ex aliquibꝫ soluꝫ per appositionẽ. ⁊ significatũ eius dependet a significato suaꝝ ꝑtium. sic ꝙ ꝟcatũ cuiuslibet ꝑtium sit ꝑs ꝟcati totius. Et illo mõ nomẽ infinitũ nõ est vox complexa

Attende q̃rto. ꝙ ſm dñm Albertū duplex eſt nomē
quoddā eſt nomē ſubm. aliud eſt nomē adiectiuū. in
ſubſtãtiuis q̇dem nomē infinitū nihil ponit. qꝛ qn̄ q̄/
litas noīs ſubſtãtiui tolliṫ. tollitur ⁊ ſuba. Nomē au
tē infinitū priuat q̄litatē. priuat g̊ ſubam. Et ſi dice/
reṫ. ꝙ relinq̇t ſubam infinitā. Rn̄det ꝙ nō relinquit
eā niſi ſub apprehēſione. ⁊ nihil ponit in rerū natura.
In adiectiuis ãt que hn̄t qualitatē finitā ⁊ ſubam ī
finitā. negata q̄litate nō nccãrio negatur ſuba ſm id
qđ eſt. Et iō in talibꝫ cum đꝛ nō equale vel nō ſimile
ſenſus ē. ens qđ eſt equale ⁊ ens qđ nō eſt ſiīe. Sic er/
go noⁿ adiectiuū infinitū aliq̇d ponit. nomē vero ſub
ſtantiuū nihil ponit. Et hoc đt intelligere Areſto. in
fine prioꝝ. cum đt ꝙ differt dicere eſt nō equale ⁊ non
eſt eq̄le. qꝛ negatio nō eſt equale nihil ponit. termin⁹ ãt
infinit⁹ aliq̇d ponit. Vn̄ in h̔ differūt negatio. nomē
infinitū ⁊ ꝑuatio. qꝛ negatio cum ſit extra gen⁹ nihil
ponit. infinitū aūt cum ſit in genere aliq̇d ponit. ſcꝫ
ens infinitū. Priuatio ãt etiā in genere ponit ſubiec
tum cū aptitudine ⁊ diſpōne ad habitū. Hec reſolu/
tio licet habeat aliqualē apparentiā. non tn̄ videṫ cō/
tinere veritatē. cum em̄ dicim⁹ ꝙ nomē infinitū pri/
uat qualitatē ⁊ relinq̇t ſubam. hoc nō intelligim⁹ de
ſuba de genere ſubſtãtie. nec etiā de q̄litate de genere
q̄litatis. Ideo dic. ꝙ nomē infinitū eſt vox incom
plexa nihil ponēs. Ptꝫ ꝑmo ſic. qꝛ illud qđ diciṫ tam
de ente q̄ꝫ de nō ente indrn̄ter nō ponit aliq̇d. ſed noⁿ
infinitū eſt hmōi. g̊ ⁊c. Maioꝛ ptꝫ qꝛ al's eſſet aliq̇d
cōe enti ⁊ nō enti. Minoꝛ ptꝫ qꝛ ſicut aliqđ ens ē nō
hō. ita nō ens eſt nō homo. Et etiā ſi aliqđ nomē infi/
nitū aliq̇d ponat. eadē rōne ⁊ qđlibet. cum nō ſit ma/
ioꝛ rō de vno q̄ꝫ de alio. Et hoc ꝯfirmaṫ autoritate
Boetij dicētis. ꝙ noⁿ infinitū đꝛ taꝫ de ente q̄ꝫ de nō
ente. Et iteꝝ cum dico hō rem ꝯſtituo. cū dico nō ho
mo ꝯſtitutū tollo. ⁊ nihil entiū pono

Queſtio tercia

Vtꝝ nomē obliquū ſit nomen apud logicū. Rn̄dent
aliqui ꝑ diſtinctionē iſti⁹ termī nomē. qꝛ noⁿ p̄t acci/
pi dupl'r. Vno° general'r. ꝓ omni qđ p̄t ſubijci reſpec
tu ꝟbi ſiue ſit ꝑſonale ſiue impꝑſonale. ſiue finiti mo/
di ſiue infiniti. ⁊ ſic nomē obliquū bene p̄t eſſe nomē
apud logicum. Alio° capitur nomē ſpecial'r. ꝓ eo qđ
p̄t eſſe ſubiectū ſiue ſuppoſitū verbi ꝑſonalis p̄ntis tē
poꝛis indicati modi. Et iſto° noⁿ obliquū nō eſt noⁿ
apud logicū. Sed tu dic. ꝙ nullum noⁿ obliquū
quōcunqꝫ accipiaṫ nomē eſt noⁿ apud logicū. Ptꝫ qꝛ
nullum noⁿ infinitū p̄t eſſe ſubiectū alicui⁹ ꝓpōnis
vere. ſicut ptꝫ ex autoritate Areſto. in textu. Et hui⁹
rōem aſſignat Albert⁹. qꝛ in q̊libet noīe ſm ꝑfectā rō/
nem noīs eſt ſuba ⁊ q̄litas. ſed noⁿ obliquū deficit in
ſignificatiōe ſube. qꝛ ita oꝫ deſignari ſubam. vt de ea
aliq̇d ſit enūciabile. obliqu⁹ ãt nō ſ꞉ illo mō ſubam.
Nā gtūs nō ſ꞉ ſubam. ſed aliq̇d eſſe ipſi⁹. ⁊ dtūs ali/
quid illi. accūs ꝓ aliq̇d ad ipſam. abltūs ꝓ aliq̇d
ab ipſa. Sic g̊ nullus caſus p̄ter rectū ſ꞉ directe ſub/
ſtantiā. quare de nullo obliq̊ eſt aliq̇d enūciabile tan
q̄ꝫ de totali ſubiecto. Vn̄ diciṫ cōiter ꝙ obliqu⁹ pōt
eſſe ſubiectū reſpectu ꝟbi impꝑſonalis. h̔ vtiqꝫ non eſt
verū. qꝛ ꝟbum đꝛ iō impꝑſonale eo ꝙ non enunciaṫ de
aliq̊ ſubiecto a q̊ egrediaṫ actus ꝟbi. Sꝫ ꝯ hoc ar⁹.
quadrupl'r. ꝑmo ſic. qꝛ ſubiectū iſti⁹ ꝓpōnis cuiuſli/
bet hoīs aſin⁹ currit ē nomē obliquū eo ꝙ de eo enū/
ciatur aliq̇d. ⁊ eſt aptū mediū in ꝑma figura. g̊. ⁊c.
Scđo ſic. ſubiectū iſti⁹ ꝓpōnis hoīs eſt aſin⁹. eſt noⁿ
obliquū. g̊ noⁿ obliquū eſt noⁿ apud logicū. Ter°
ſic. ſubiectū iſti⁹ ꝓpōnis. oēm equū videt hō. ē noⁿ ob
liquū. g̊. Quarto ſic. ſubiectū iſti⁹ ꝓpōnis regis ī/
tereſt bn̄facere ē noⁿ obliquū. g̊. Ad ꝑᵐ dđm ē. ꝙ
licet obliqu⁹ ſit ſubiectū diſtributiōis. nō tn̄ eſt ſub/
iectū enūciationis. de q̊ hic loq̇mur. Ad 2ᵐ dđm ꝙ
hoīs nō eſt ſubiectū totale. ſꝫ ens ſubintellectū. ita ꝙ
dicam⁹ ens hoīs ē aſinus. Sil'r dđm ē ad 3ᵐ. qꝛ ſub
iectū enunciatōis ē vidēs ſubintellcm̄. Ad q̄rtum
autē dđm ꝙ appoſitū po² loco ſuppoſiti. cuꝫ em̄ đꝛ. re
gis itereſt. debem⁹ dicere itereſt regꝫ. Sil'r tedet me
vicij. ⁊ iſte ꝓpōes reſolui dn̄t in alias. in quibꝫ po² ꝟᵐ
ꝑſonale cū ſuppoᵗᵒ. vt đđo tediū vicij afficit me. Sil'r
penitet me peccati. i. penitētia pcti tenet me. ⁊cij s.

Queſtio quarta.

Vtꝝ iſte voces boff baff ſint aliq̊ mō ſ꞉catiue. Pro
cui⁹ ſolutiōe attēde. ꝙ vocē eē ſ꞉catiuā p̄t tripl'r itel/
ligi. vno° qꝛ p̄t ſ꞉care dummō ad ſ꞉cādū impo². alio°
qꝛ ē apta nata ſ꞉care. 3°° qꝛ ex ſ꞉catōe quā actu hꝫ p̄t al
teri aliq̇d repn̄tare. Iſta ãt ſ꞉catio dupl'r p̄t noī ꝯue/
nire. Vno° natural'r. ⁊ ſic ꝯuenit ꝯceptibꝫ aīe ſ꞉care.
Alio° ex volūtaria impōe. ⁊ ſic ꝯuenit vocibꝫ ⁊ ſcrip/
turis aliq̇d ſ꞉care. Dic breuiṫ. ꝙ iſte voces boff baff
et alie voces inarticulate nō ſ꞉ⁿᵗ aliq̇d ad placitū. ex
eo ꝙ nō ſunt īpoſite ad ſ꞉candū. ſed ſi forte īponerenṫ
ad ſ꞉candū poſſent ita bn̄ ad placitū aliq̇d repn̄tãt ſic
alie voces ſ꞉catiue. Et ſi q̄ras. ad cui⁹ placitū đꝫ
talis vox īponi. Rn̄deṫ ꝙ nō ad placitū iſti⁹ vel illi⁹
ex eo ꝙ tūc q̊libet cuꝫ vellet poſſet vocū ſ꞉catōes muta
re. ⁊ ꝟas ꝓpōes falſificare. Sꝫ vox đꝛ ſ꞉catiua ad pla
citūꝫ ꝑmi inſtituētis. aut alicui⁹ toti⁹ cōitatis. ſicut
hec vox hō ſ꞉ᵗ humanitatē ad placitū illi⁹ q̇ pri⁹ eam
impoſuit ad ſ꞉candū. aut ad placitū toti⁹ cōitatis la
tinoꝝ. Et ſi q̄ras iteꝝ. q̇d aduenit voci nō ſ꞉catiue
ꝑ qđ ipſa efficiaṫ ſ꞉catiua. nō em̄ videṫ ꝙ ꝑ vocē poſ/
ſim⁹ doceri ⁊ inſtrui. niſi ſibi adueniat aliq̄ virt⁹ ſiue
forma realis. ꝟtute cui⁹ docem². ꝙ ꝑ vocē inſtruam²
Rn̄deṫ ꝙ nihil reale aduenit voci nō ſ꞉catiue. per qđ
ipſa efficiaṫ ſ꞉catiua. ptꝫ qꝛ īpoſitio vocis ſ꞉catiue eſt a
nrā volūtate. q̄ non ē extra ſe cauſatiua ſiue īpreſſiua
alicui⁹ entꝫ realis. Sed cā q̄re ꝑ vocē ſ꞉catiuā inſtrui
mur ē. qꝛ nō eſt aliq̄ virt⁹ imp̄ſſa ipſi voci. ſed bn̄ eſt
virt⁹ imp̄ſſa volūtati ſiue ītellectui. q̇ intellect⁹ cog/
noſcit vocē nunc ſ꞉care rē quā pri⁹ nō ſ꞉cabat. Et ſi
q̄ras vlteri⁹. an ꝯcept⁹ aliq̊s poſſet ſ꞉care rē ad placi/
tuꝫ. Rn̄dent aliq̄ ꝙ q̇dā ſunt ꝯcept⁹ q̇ natural'r ſ꞉ⁿᵗ rē
et illi ſunt ꝓprie ſil'itudines reꝝ. Alij ꝟo ſ꞉ⁿᵗ natural'r
cōiter. ⁊ illi ſunt ꝓprie ſil'itudines vocū. q̄ ſ꞉ⁿᵗ rē ad pla
citū. ⁊ ꝑ ꝯn̄s q̄dam nō ſ꞉ⁿᵗ ad placitū. qꝛ quicq̇d ē ſig
num ſigni etiā eſt ſignuꝫ ſignati. Sꝫ tu dic ꝙ null⁹
ꝯcept⁹ ē ſ꞉catiu⁹ ad placitū. ſicut ptꝫ ꝑ Areſto. qꝛ con
cept⁹ ſunt idē apud oēs. qđ nō eēt ſi aliq̊s ſ꞉caret ad
placitū. ſicut ptꝫ ex dictꝫ. Sil'r null⁹ ꝯceptus ē ſignū
ad placitū inſtitutuꝫ. Si ãt q̄reres vlteri⁹. an vo
ces material'r capte ſint ſ꞉catiue vel nō ſ꞉catie. quēad/
modū boff baff. Rn̄ſio ptꝫ ex his q̄ dcā ſtꝫ ī ſummul'

Ad rōnes in oppositū. Ad primā p3 solutio ex dictis. Ad p̄mā ꝯfirmationē rñsum ē in p̄ma q̄stione. Ad scđam dōm ꝙ licet nomīa existētia ī libris clausis nihil actualr̄ significant. sunt tñ significatiua ex significatiōe quā actu hñt. Ad terciā rñdent aliq̄ ꝙ quis vacuū nō significet vacuitatē. ſꝫ tñ oē illud qđ est corpꝰ ⁊ locꝰ. ⁊ oīe repletū eo ꝙ vacuū diffinit diffinitiōe q̄d nois. ꝙ ē locus nō repletꝰ corpe Silr̄ chimera diffinit diffinitiōe q̄d nois. ꝙ est ens ꝯpositū ex capite leonis ⁊ cauda draconis. ⁊ iō hoc nomen chimera ſꝫ oē ens ⁊ oē caput ⁊ omnē leonē ⁊ oēm draconē. ⁊ sic de multꝭ alijs. Aliter tñ pōt dici ꝙ nec vacuū nec chimera ſꝫ aliq̄d istoꝝ. non em̄ videt ꝙ sit impositū ad significādū ista. sicut nec hō ſꝫ materiā vel formā vel caput aut pedē aut aīam. quis sit cōpositus ex istis. Licet g̊ vacuū ⁊ chimera nō ſnt aliquod ens reale. ſnt tñ aliq̄d fictū nō realiter factū. ſꝫ ymaginari ex istꝭ ꝑtibus ꝯpositū. An āt illis noīb corrñdeat ꝯceptꝰ simplex vl ꝯplexꝰ. posset dici ꝙ eis corrñdet ꝯceptꝰ ꝑtium ficte ꝯpositaꝝ. q̄ forte ꝓprie ñ est ꝯplexus. Ad quartā ꝯfirmatōz dōm ē ꝙ nihil nō est cathegreuma nec noⁿ apud logicū. sed est ꝑtim cathegreuma ⁊ ꝑtim sincathegreuma. valet em̄ tantū sicut nō aliq̄d vel nullū ens Ad scōm negat añs Ad primā ꝓbationē dōm ē. ꝙ quis res ſcata ꝑ hoc noⁿ gemitꝰ naturalr̄ ſꝫ. ⁊ nō est noⁿ apud logicū. tñ h̄ nomen gemitꝰ ē noⁿ ⁊ ad placitū ſꝫ. Ad scđam p̄t dici sustinēdo suppōem materialē. ꝙ qđlibet illoꝝ eēt noⁿ si materialr̄ acciperetur. eo ꝙ p̄t esse subiectū enūciationis. negātes tñ suppōem materialē debēt dicere ꝙ nlla vox materialr̄ capta ē subiectū enūciationis. ⁊ ꝑ ꝯñs nō est noⁿ. Ad scđam ꝓbationē p3 soº. Ad q̄rtā dōm ꝙ nō ē incōueniēs ꝙ voces ſcātes ꝓpōes veras si ab vna tota cōitate deponerent postea ſcarēt ꝓpōes falsas ⁊ īpossibiles. Ex h̄ tñ nō sequit ꝙ eadē ꝓpō eēt vera ⁊ falsa. necc̄āria ⁊ īpossibilis. q2 veritas nō est in voce nisi sicut ī signo. sicut ex p̄us dictꝭ patuit Ad 3ᵐ p3 soº ex dictꝭ. ⁊ etiā ad eiꝰ ꝓbatōs Ad q̄rtū negat añs. Et ad p̄mā ꝓbationē dr̄. ꝙ licet annꝰ dies mensis de sua p̄ncipali ſcatiōe ſnt tps. ⁊ etiā oīa noīa ſnt in tpe. ⁊ ꝑ ꝯñs nullū sine tpe. ex suo tñ mō significādi non important aliquā certam drām tpis.

Erbum est quod

In h̄ scđo caº huiꝰ tractatꝰ determiat ph̄s de ꝟbo. Et diuidit in tres ꝑtes. in q̄ꝝ p̄ma diffinit ꝟbum di. Verbū est qđ ꝯsignificat tps. cuiꝰ ꝑs nihil ſꝫ. ⁊ ē sꝑ eoꝝ q̄ de altero p̄dicant nota. Primā ꝑtem declarat cum dr̄ (Dico autē) q2 cursus ē noⁿ ⁊ currit ē verbū Et dr̄ in h̄. q2 currit ꝯsignificat tps p̄ñs. Ultimā ꝟo ꝑtem declarat cū dr̄ (et sꝑ) dicēs ꝙ ꝟᵐ ē nota eoꝝ q̄ de altero dicunt. ⁊ eoꝝ q̄ dicunt de subiecto. i. q̄ p̄dicant essentialr̄. ⁊ eoꝝ q̄ sunt in subiecto. i. p̄dicant accidentalr̄ (Nō currit āt) ī scđa ꝑte excludit a diffinitiōe ꝟbi ꝟᵐ infinitū ⁊ ꝟᵐ absolutū. ⁊ dr̄ ꝙ nō currit ⁊ nō ambulat nō sunt ꝟba. tñ ꝯsignificāt tps. ⁊ sūt sꝑ eoꝝ q̄ de altero p̄dicant nota. Sꝫ huic dcōi. s. ꝟbo infinito nō ē noⁿ īpositū. sed vocat ꝟᵐ infinitū. q2 silr̄ est in q̄libet qđ ē vel nō est. i. p̄dicat tā de ente q̄ꝫ de ñ ente. Sꝫ cū dr̄ (Silr̄ āt) excludit a p̄dicta diffinitiōe ꝟba obliq̄ dicēs. ꝙ curret vel currebat nō est ꝟᵐ. ſꝫ casus ꝟbi. dr̄ aūt ꝟᵐ obliquū a ꝟbo recto. q2 ꝟᵐ rectū ꝯſꝫ tps p̄ñs. ſꝫ ꝟᵐ obliquū ꝯſꝫ p̄teritū vel futurū. qđ ꝯiungit vl ꝯplectit ad p̄ñs (Ipsa quidē) in hac ꝑte tcia remouet duᵐ. dcm̄ ē em̄ p̄us ꝙ ꝟᵐ ē nota eoꝝ q̄ de altero p̄dicant. posset aliq̄s credere ꝙ ꝟᵐ ſm se dcm̄. i. ꝑ se nō eēt nota. siue nō ſcaret. iō remouet dubiū dicēs. ꝙ ipsa ꝟba ſᵐ se dcā. i. sine ꝯpōe ⁊ diuisiōe sunt noīa. Probat. q2 ſnt aliq̄d. nā ille q̄ dr̄ ꝟba ꝯstituit cōceptū simplicē. ⁊ q̄ audit q̄escit. Et h̄ exponit Boetiꝰ dicēs. ꝙ ꝟᵐ ſm se ē noⁿ. sicut oīs ꝑs orōnis est noⁿ. Sꝫ ꝙ oē ꝟᵐ ꝑ se dcm̄. neq3 addito de q̊ illud p̄dicet tale ē vt nomi sit affine. i. ꝯsilē. tñ hoc ꝟᵐ est in ꝯpōe nihil ſꝫ sine extremis. q2 si purū dixerꝭ. i. acceperis ſᵐ se. ipm̄ q̄dē nihil ē. eo ꝙ ꝯſꝫ quādā ꝯpōez quā sine extremis nō est ītelligerē. Circa istū textū stꝭ q̄ttuor ꝑua dubia Primū ē. quare ī diffinitiōe ꝟbi nō ponunt ille ꝑticule vox significatīa ad placitū. sicut in diffinitiōe nois. cū tñ eque ꝯueniūt ꝟbo sicut nomi Rñdet ꝙ Arꝭ. illas ꝑticulas in diffinitiōe ꝟbi nō posuit ꝓpter breuitatē. eo ꝙ p̄us posite sunt in diffinitiōe nois. ⁊ manifeste stꝭ ex his q̄ dcā sunt de noīe. Sed ꝯ q2 eadē rōne debuit omittere illā ꝑticulā (cuiꝰ ꝑs) eo ꝙ ipsa etiā posita ē in diffinitiōe nois. ⁊ est cōis noī ⁊ ꝟbo. Rñdet vnoº ꝙ in diffinitiōe nois illud positū ē vt distinguat ab orōne. q̄ ꝯponit ex noībus. vt hō albus musicꝰ. in diffinitiōe aūt ꝟbi ponit ad distinguēdū ꝟᵐ ab orōne. q̄ ꝯponit ex ꝟbis. vt mouere ē agere Alioº dr̄ ꝙ ꝟᵐ īportat quandā ꝯpōem. q̄ multū declinat ad orōem. iō verbū maiorē h3 ꝯueniētiā cū orōne q̄ꝫ noⁿ. q2 noⁿ est q̄si materia ⁊ subiectū orōnis. ꝟᵐ āt q̄si forma. ⁊ iō in diffinitiōe ꝟbi vtile fuit illā ꝑticulā exp̄mere Scōm dubiū est. videt em̄ falsum qđ dr̄ Aresto. ꝙ verbū sit sꝑ nota eoꝝ q̄ de altero p̄dicant. hoc ē ꝙ ꝟᵐ sꝑ ponat a ꝑte p̄dicati. nā verbū infinitiui modi interdū ponit a ꝑte subiecti. vt dđo currere est moueri. Silr̄ ⁊ alia ꝟba p̄ñt poni a ꝑte subiecti. vt amo est ꝟᵐ. Dōm ē. ꝙ q̄cunq3 ꝟba ponunt a ꝑte subiecti hñt vim nois. ⁊ ꝓpter h̄ recipiūt adiectionē aliorū. Un̄ qñ actio significat ꝑ ꝟᵐ infinitiui modi. tūc significat ꝑ modū hitus ⁊ q̄etis. ⁊ vt sunt q̄dam res in se. verbū autē ſꝫ per modū fluxꝰ ⁊ fieri. ⁊ ꝑ modū egredientꝭ ab aliq̄ supposito. ⁊ h̄ est qđ dr̄ Boetiꝰ. verba nihil aliud nisi accidētia significare. oē em̄ verbū aliq̄đ accidēs ſꝫ Terciū dubiū est. ꝙ in hoc qđ dr̄ ph̄s. ꝙ ꝟbum ē nota. q2 nota rei nō est res. si g̊ verbū est nota p̄dicati. nō erit p̄dicatum. Et iō verbū nunq̄ꝫ p̄dicatur qđ est falsum. Dōm est ꝙ nota rei nō est ea res cuiꝰ est nota. qñ ergo ꝟbum notat aliq̄d p̄dicari de subiecto vt q̄dam copula. tunc p̄dicat terciū adiacens. ⁊ nō est p̄dicatum cuiꝰ est nota. sed bñ se tenet ex ꝑte p̄dicati. ꝟbi grā dđo hō est albus. hoc ꝟbum est nō est p̄dicatū. sed ē nota ꝯpōnis denotans p̄dicatum p̄dicari de subiecto Quartū dubiū est circa hoc qđ dicit Aresto. nō currit nō laborat nō esse ꝟba. cū tñ tota diffinitio ꝟbi eis ipsis ꝯueniat. Dōm est ꝙ nō currit nō laborat ex eo nō dicunt ꝟba q2 nō ſnt actionē vel passionē determinatā sicut ꝟᵐ. veꝝ tñ ꝯſnt tps sicut alia ꝟba. Un̄ sicut actio ⁊ passio mēsurant tpe. ita etiā priuatōes eaꝝ. q̄ ſcant ꝑ ꝟba īfinita. Un̄ quies mēsurat tpe sicut ⁊ motꝰ. licet h̄ sit ꝑ accidēs. Et hinc ē ꝙ ꝟba infinita ꝯsignificāt tps. Sed ꝓ vlteriori declaratiōe textus mouetur talis questio

Querit Utrum ea que in hoc caplo de verbo sunt dicta sint vera ⁊ bñ assignata. Arguit̃ pmo ꝙ nõ. qꝛ dicit̃ in textu ꝙ verba ꝺm se dicta sunt noia. nomẽ vero nõ ꝯsignificat tempꝰ. ergo nec ꝟbum ꝯsignificabit tempꝰ. Scdo sic. diffinitio verbi nõ ꝯuenit verbis que absoluunt̃ a tpe. ⁊ tñ manifestũ est ꝙ ꝟba absoluta a tpe sunt verba. g̃ ⁊c. Tercio sic. om̃e illud qđ ꝯstituit oꝛõnem verã vel falsam tanq̃ pars pncipalis eiꝰ est nomẽ vel ꝟbum. sed ꝟbum obliquũ est hmõi. quia hec ꝓpositio deus creauit mundũ. xp̃us natus est de virgine. dies iudicij erit. est vera. ⁊ tamẽ verbũ obliquũ non est nomẽ ergo ẽ verbũ. Quarto sic. omne verbũ adiectiuũ est ꝯplexum. g̃ nullũ verbum adiectiuũ est ꝟbum. Añs patet. qꝛ cuilibet verbo adiectiuo in mente coꝛrespõdet hoc verbum est cũ suo ꝑticipio. In oppositũ est autoꝛitas phi in textu. Pro solutione istiꝰ q̃stionis. soluende sunt q̃ttuoꝛ questiones minus pncipales

Questio prima

Utrũ diffinitio verbi sit a pħo ꝯuenient̃ assignata. Pro cuiꝰ solutione attẽde pmo. ꝙ sicut dcm̃ est Arestoteles nõ resumit illas ꝑticulas vox significatiua ad placitũ. eo ꝙ sufficiẽter pñt haberi ex dictis. Resumit autẽ illam ꝑticulã (cuiꝰ pars extra ⁊c.) qꝛ magis videtur ꝙ verbũ accedat ad ꝯplexionẽ q̃ȝ nomẽ. Tũ qꝛ significat ꝯpositionẽ. tum etiã qꝛ sibi videt̃ coꝛrñdere ꝯceptus ꝯplexus coꝛrñs actui generali ⁊ speciali. siue ꝑticipio ⁊ huic verbo ẽ. Attende scdo ꝙ sicut dcm̃ est ꝯsignificare tempꝰ est cõnotare aliquã certã drãm tpis. ⁊ hoc contingit dupľr. Unoᵒ est cõnotare aliquã drãm tpis certe ⁊ determiate. ita ꝙ importat suũ principale significatũ cõnotando certam ⁊ determinatã drãm tpis. sic ꝙ nõ aliam. Alio mõ incerte ⁊ indetermiate. ita scȝ ꝙ importat suũ principale significatũ sic ꝙ sibi non repugnat teneri ꝓ alia differẽtia tpis. Primo mõ verba ꝯsignificãt tempꝰ. scdo mõ ꝑticipia ꝯsignificãt tempꝰ. sicut istud ꝑticipiũ amãs licet significet actum amãdi ꝯnotans p̃sens tempus tñ cum addit̃ verbo p̃sentis tpis ꝯnotat actum amãdi adiacere ꝓ tpe p̃senti. vt dicẽdo ego sum amãs. cũ autẽ additur verbo p̃teriti tpis. significat actũ amãdi affuisse in p̃terito tpe. sicut ego fui amans. Attẽde secũdo. ꝙ Boetius in suo libro ꝑihermenias non ponit hanc ꝑticulam (et est semꝑ eoꝝ que de altero p̃dicantur nota) sicut nec Petrus hyspa. qꝛ ipse diffinit ꝟbum ꝺm se. ⁊ non per respectũ ad enunciationẽ. verbũ em̃ in oꝛdine ad enunciationẽ sꝑ est nota eoꝝ que de altero predicant̃. sicut postea patebit. Atten de quarto. ꝙ nomẽ capitur dupľr. Uno mõ specialr et ꝓp̃ie. put est vna pars oꝛõis ab alijs distincta. ⁊ sic non intelligit̃ verba esse nomina. Alioᵒ accipit̃ nomẽ vt idem est qđ nota mẽtis. i. signũ ꝯceptus. ⁊ illo mõ verba ꝺm se dicta sunt nomina. i. sunt note mentis. et significãt aliquid. q̃uis nõ significent verũ vel falsũ cum significãt ꝯceptum simplicẽ. Boetius tñ aliter dicit. ꝙ verba ꝺm se dicta sunt noia. i. ꝯsimilia noibꝫ. ex eo ꝙ sicut nomẽ ꝺm se neq̃ȝ significat verũ neq̃ȝ falsum. sic etiã ꝟbum ꝺm se nec significat verũ nec falsũ. Uñ dicit ꝙ ꝟbum nõ est nomen ꝺm ꝙ est aliq̃ ꝑs oꝛõnis que nomẽ vocatur. vt dicimꝰ nomina rerũ. sed ꝙ omne verbũ per se dcm̃. neq̃ȝ addito (de q̊ illud p̃dicetur) tale est vt nomi sit affine. i. ꝯsimile. Dic breuiter ad questionẽ. ꝙ diffinitio verbi est sufficiẽter assignata. sic eam intelligẽdo. ꝟbum est vox significatiua ad placitũ. que ꝯsignificat tempꝰ spᵉ determiatum. cuiꝰ pars extra. i. sepatim nihil significat. ⁊ est semꝑ eoꝝ que de altero dicunt̃ nota. i. semꝑ est signuȝ ꝯpõnis materialis cuȝ subiecto. ⁊ hoc intelligẽdo de ꝯpositione aptitudinali nõ actuali. qꝛ nõ est possibile verbũ esse quin sit nota ꝯpõnis aptitudinaľ. Et illa est generalis verbi acceptio. nam si addant̃ ille ꝑticule finita ⁊ recta. quas postea addit Aresto. tũc verbum accipiet̃ in stricta sui acceptione. Alie particule patent ex his que dicta sunt.

Questio secunda

Utrum verbũ sit semꝑ nota eoꝝ que de altero dicũtur. ita ꝙ nõ sit p̃dicatum nec ꝑs predicati. Pro cuius solutione attende pmo. ꝙ hoc verbũ est q̃ñq̃ȝ p̃dicat scdm̃ adiacens. ⁊ q̃ñq̃ȝ tercium. vt dicẽdo lapis ẽ. vel lapis est hõ. Et dꝛ terciũ adiacens. quia adiacet p̃dicato q̃si tercium in ꝓpõne. Nam subiectũ est primũ. predicatũ vero scdm̃. ⁊ tercium est copula. q̃ adiacet p̃dicato. ex eo ꝙ se tenet ex ꝑte p̃dicati. sicut inferius patebit. Attende scdo. ꝙ omne intellectũ intelligitur ꝑ modũ actus. quodlibet em̃ intellectũ est ex hoc ꝙ aliquo mõ habȝ actũ. Actus em̃ vniuscuiusq̃ȝ est illud ꝺm qđ vnũquodq̃ȝ ab alio distinguit̃. illud autẽ per quod distinguit̃ vnũquodq̃ȝ ab alio ẽ ꝓp̃ia rõ eius. hoc modo etiã potentia dicit̃ esse in actu. nã aliqua est ꝓp̃ia rõ potentie ꝺm quã ipsa distinguit̃ a nõ potentia. Attende tercio. ꝙ esse significat actualitatẽ entis. vñ cum volumꝰ significare aliq̃d esse ĩ actu. dicimꝰ ꝙ est. ꝓpter hoc ꝙ actus nõ facit ꝯpõem cũ eo cuiꝰ est. ideo esse nõ facit ꝯpõnem cum eo. quod sibi apponit̃. designat em̃ illud qđ apponitur sibi eẽ idẽ illi. s. subiecto ꝺm actum. ideo dicẽdo homerꝰ est poeta significat̃ ꝙ poeta ꝺm suũ actum est idem homero qꝛ ratio essendi rei ⁊ res ipsa nõ faciunt ꝯpõem. Attende q̃rto. ꝙ duplex est ꝯpositio. Una est q̃ est modus significãdi in verbo. ꝺm quã actus verbi incliatur ad subaın. Et illa ꝯpositio est cõiter in omĩ verbo ꝑsonali. ⁊ vocatur inclinatio ad suppositũ. Alia ẽ ꝯpositio que designat̃ per hoc verbũ est. ⁊ nõ est modus significãdi. sed res ꝯueniẽter significata aut cõsignificata. q̃ ꝯpositio differt a pma. qꝛ prima non facit ꝯpõem affirmatiuã vel negatiuã. sed est in omni verbo ꝑsonali. Scda autẽ per quã designat̃ aliquid esse vel nõ esse de aliq̃ facit ꝓpõnem affirmatiuã vel negatiuam. Nam ab hac ꝯpõne dicit̃ ꝓpositio affirmatiua vel negatiua. ⁊ ipsa ẽ alia in ꝓpositione affirmatiua et negatiua

Dic primo. Qꝫ ꝟbum semꝑ ẽ nota eoꝝ que dicũtur de altero. i. semꝑ est signũ ꝯpõnis p̃dicati cum subiecto. Ptȝ sic. qꝛ hoc ꝟbum est ex eo ꝙ est copula ideo ẽ nota ꝯpõnis. Sed verbũ adiectiuũ ex eo ꝙ includit hoc verbũ est siľr est nota ꝯpõnis. Dic scdo ꝙ qñ hoc verbũ est p̃dicat scdm̃ adiacens. tunc ipm̃ est p̃dicatũ. patȝ qꝛ in omni enũ

tiatione est subiectū ꝛ pdicatū. ḡ in enūciatōe ī q̄ ē pre
dicat scdm adiacēs est. pdicatū ē. ex eo ꝙ nō est subie
ctū nec aliud ponit̄ ibi pdicatuz Dic tercio. ꝙ qñ
est pdicat tciū adiacēs tūc ipsa ē copula pdicati cum
subiecto ita ꝙ nō ē pdicatū nec ps pdicati. Probat̄ q̄/
drupl'r. Primo autoritate boetij q̄ dr supra scdm hꝰ
ꝙ ens pdicatū tciū adiacēs nō ē nisi q̄li q̄dā ps ꝓpō/
nis siue denotatio q̄litatis in ꝓpōne Denotat̄ em̄ q̄lis
sit ꝓpō q̄m affirmatiua. ꝛ nō ꝯstituit ꝓpōnē tanq̄ ps
eiꝰ. Et dicit etiā boetiꝰ qñ est pdicat̄ tciū adiacēs. nō
pdicat̄. s; aduenit pdicato. Scdo sic. q2 si eēt ps pdi
cati nulla ꝓpō ꝯuerteret̄ in eisdē tminis. qd ē falsum
Probat̄ ꝯña. q2 dicēdo hō ē albꝰ. h verbū esset ps pdi
cati. ḡ si ꝓpō deberet ꝯuerti in eisdē tminis oportet rem
verbi in ꝯuersa eē pte subiecti. qd est falsū Tercio sic
q2 tūc oīs syll's in pma figura esset ex q̄tuor tminis. P3
q2 mediuz in maiori ꝓpōne accipit̄ absolute. ita ꝙ esse
nō est ps eiꝰ. ex eo ꝙ est subiectū. sed in minori accipit̄
cū h ꝟbo est. si ḡ hoc ꝟbū est. ē pdicatū vel ps pdicati
tūc in tali syll'o eēnt q̄tuor tmini. qd ē ꝯtra phm pmo
poꝝ. Quarto sic. q2 si esset ps pdicati hic esset nugatio
hō ē aīal. q2 si ens pdicat̄ et ens intelligit̄ in aīali. tunc
ex eadē pte orōnis idē bis dicit̄. qd p3 ponēdo rōnez p
noībꝰ. q2 sensus erit. hō est ens aīa Dic q̄rto. ꝙ ver
bū se tenet a pte pdicati nō obstāte ꝙ sit pdicatū. P3
q2 ꝟbū sp est nota eoꝝ q̄ de altero dicūt̄. et ideo boeti
us dr. nō eē denotationem q̄litatis in ꝓpōne. Dicit āt
albertꝰ ꝙ duplex est pdicatū. qd dā est formale. et illd
intra se ꝯcipit formā p quā retorq̄t id qd īest ad id cui
inest. et de q̄ dr vt de subiecto. Talis aūt forma nihil
aliud ē quā ipsa ꝯpō quā ꝟbū intra se ꝯcipit. i. inclu
dudit p h ꝙ ft sp actū alteri inherētē. et sic vl'r ꝟbum
est pdicatuz formale. Vñ subiectū ꝓpōnis est illud cui
inest pdicatū. et pdicatū ē qd alteri inheret. q2 ḡ ꝟbū
ft rē p modū inherētis: vtputa p actōem vł passionē
eius ē inherere. ideo sp ponit̄ a pte pdicati nisi accipi
at̄ vt h3 vim noīs Aliud ē pdicatū materiale. et ē res
ꝟbi fcata p pticipiū vel p aliqd aliud nomen

QO̅ Tercia Vtrū facta trāsmutōe circa rez q̄
fcat̄ fiat trāsmutatio in fcatōe vocis Dic
breuit̄ ꝙ facta transmutatōe in re fm ꝙ exi/
stit nō fit trāsmutatio in significatōe vocis. Probat̄ q̄
dupliciter. Primo q2 res nō fcat̄ vt existit. sed vt intel/
ligit̄ vel vt repñtat̄ p spēm intelligibilez vel absolute
vt abstrahit ab illis fm veritatē. sed siue sic siue alit̄
cū tā res vt intelligitur q̄ spēs intelligibilis. et q̄ ipa
res absoluta maneat intransmutata facta trāsmuta/
tiōe in re vt existit. q2 p eandē spēm cognoscimꝰ eēntiā
et p eādē hēmꝰ sciaz de ea qūo existit et qūo nō existit
sicut p3 pmo posterioꝝ. ḡ siue fiat trāsmutaº in re vt
existit siue nō. nō erit ꝓpt h trāsmutatio in voce. Se/
cūdo sic fm aresto. scdo posterioꝝ. nō entia ꝯtingit si
gnificare ꝛ intelligere. ḡ nō entitas rei nō infert nō enti
tatē fcati. et p ꝯñs facta trāsmutatōne ꝛc. Tercio sic
eadē orō qñq̄ ē ꝟa ꝛ qñq̄ falsa. vt dicit̄ in pñtis. ḡ di
ctōes orōnis idē fcāt qñ est vera ꝛ qñ ē falsa. et tñ in re
q̄ fcat̄ p ipas dcōnes ē trāsmutatio. sicut pat3 de hac
orōne sortes sedet. sor. nō sedet. ḡ facta trāsmutatōe in
re nō o3 fieri trāsmutōem in orōne. Quarto sic mani
festū ē ex mō loq̄ndi ꝙ eūdē intellectū ꝯstituit in nob
vox ꝓlata qñ fcatū est et qñ nō ē. al's illa nō esset falsa.
sortes ē. sorte nō exñte. sed significare ē ītellectū rei cō
stituere. ḡ Sed ꝯ h arguit̄ q̄drupl'r. Primo sic. q2
si vox idē fcaret re exñte ꝛ re nō existente. ḡ qd fcat̄ est
idē. Tenet ꝯña. q2 actiua vera pt trāsmutari in passi/
uā verā. sed pus fcat̄ exñs et nō exñs. et sicut idem. ḡ
idē erit existēs et nō existēs. Scdo sic. q2 beotiꝰ dr ī li
bro diuisionū. ꝙ si nulla res sit subiecta quā ft. vox si
gnificatiua eē nō dr. ḡ facta trāsmutatōe circa rē que
fcat̄ fit trāsmutatio ī fcatōe vocis. Tercio sic ī trās
mutatōe subali res amittit nomē et diffinitōez. ḡ res
trāsmuta nō h3 nomē qd pus habuit. et p ꝯñs qd pꝰ
fcabat rē nō ft eā mō. Quarto sic. qd nō intelligit̄ nō
fcat̄. nōens nō intelligit̄. ḡ nō fcat̄. Maior p3. q2 fca
re psupponit ītelligere. Minor pꝫ. q2 oē ītelligibile fa
cit spēm ī ītellectu. s3 nōens nō facit spēm in intellcu.
ḡ. Cōfirmat̄. q2 destructo vno relatiuoꝝ destruit̄ ꝛ re
liquū. sicut p3 in pñtis. sed signū et signatū se hñt rela
tiue. ḡ destructo signato destruitur ꝛ vox q̄ ē signū.
Ad pmā dr. ꝙ sicut vox nō ft rē vt exñs vel ñ exñs. ita
nō o3 ꝙ si vox fcet idē re exñte et nō exñte ꝙ ꝓpt h res
exñs et nō existēs sint eadē res. hoc em̄ accidit voci in
q̄tū est fcatiua. Ad scdam dr. ꝙ autoritas boetij in
telligit̄ de re nō vt existit vel nō existit. s3 vt abstrahit
ab vtroq̄. Ad tciaz dico ꝙ intellectꝰ istiꝰ autoritatis
pt eē talis in trāsmutatōe subali rei singularis in q̄ sc3
abijcit̄ forma subālis res trāsmutata amittit nomē ꝛ
diffinitōem spēi. q2 non manet in spē in q̄ fuit pus. sed
nō sequit̄. ḡ nomē spēi amittit suū fcatū. q2 illud non
nullū suppositū ft. nec etiā nomē indiuidui. scil3 qd ei
erat per pus īpositū amittit suū ꝓpriū fcatū. sed sig/
nificare est trāsmutatū tm̄ ad formā spēi in q̄ pus fu/
it. Ad q̄rtā posset negari maior Ad pbatōem dico ꝙ
fcare supponit intelligere ad istū sensū. q2 oē significa/
tū pus intelligebat̄. aliter nō fuisset sibi vox īposita.
sed postq̄ est īposita pt significare illud ad qd ē īpo/
sita. etiā si a nullo intelligat̄. Vlteriꝰ pt negari minor
tanq̄ falsa. q2 nō entia ꝯtingit significare. ex scdo pos/
terioꝝ. Vñ nō existēs pt intelligi p spēm. nō quā facit
sed quā fecit qñ existebat vel quā faciunt alia p q̄ de/
uenimus in notitiā eiꝰ. Et ad ꝯfirmatōem ꝯcedēdū
est ꝙ destructo fcato destruit̄ signū. sed ex hoc nō seq̄t̄
ꝙ re nō existēte vox nihil fcet. eo ꝙ fcatū p vocē abstra
hit et ab existenti et non existenti

QO̅ Quarta Vtꝝ ꝟbū in orōne positū possit ī
finitari. et si sic. vtrū ipm sit verbū apd lo/
gicū. Pro cuiꝰ solutōe Attēde pº. ꝙ ver/
bū capit̄ dupl'r: Vnoº general'r p omī eo qd pt eē ps
pncipalis enūciatōis. accipiendo enūciatiōem p rōne
fnte aliq̄ nō verū vel falsū. siue pmo et p se. siue nō. si
ue finite ꝛ distincte siue nō. et sic ꝟba infinita sil'r ꝛ ob
liq̄ sunt ꝟba apud logicū. Et h modo nō capit p hs.
Alioº capit̄ ꝟbū fm spēalē rōem ꝟbi. sc3 p illo qd pt
eē ps enūciatōis accepte fm eiꝰ spēalē rōez. ꝛ sic accipit
ꝟbū et enūciatōem Attēde scdo. ꝙ ad h ꝙ ꝟbū pos
sit infinitari due ꝯditōes req̄runt̄ Prima ē ꝙ tale ver
bū ft actū spēalē. Scda ē ꝙ actꝰ spēalis sit finitꝰ et nō
infinitꝰ. et ex h sequit̄ fm aliq̄s ꝙ h ꝟbū est vt ft actū
generalē nō pt infinitari. licet bñ vt ft existētiā At/
tende tercio. ꝙ ꝟbū infinitū ē cuiꝰ puatꝰ est actꝰ spēa
lis remanēte actu generali. vt si dicat̄ nō currit illaq̄
negatio addat̄ huic ꝟbo p ꝯpōnez idē est ac si diceret̄
est nō currēs. vbi negat̄ actꝰ spēalis et remanet actus
general'r affirmatꝰ Attēde q̄rto. ꝙ fm dnm albertū
ꝟbū nō pt esse īfinitatū in orōne. q2 ad h ꝙ aliqd ꝟbū
possit infinitari req̄rit̄ ꝙ negatio solū cadat sup com
positōem actꝰ generalis cū actu spēali. et nō supra cō/
positōem pdicati cū subiecto. cū ḡ negatio addita ver

bo in enūciatione sp̄ inueniat ꝯpōnem p̄dicati cū subieco. sequit̄ ꝙ nullū ꝟbū possit infinitari in orone. sequitur etiā ꝙ nullū ꝟbū excepte actōis pt̄ infinitari. cum sp̄ talia ꝟba icludāt determinata supposita Et h̄ ꝓbat sic. p̄mo q2 negatio q̄ addit̄ ꝟbo in enūciatione negat ꝯpōnē p̄dicati cū subiecto. g̊ facit ꝯpōnez negatiuā: ꝛ nō affirmatiuā de p̄dicato finito. Aūs ptz. q2 negatio illa destruit illā ꝯpōnē post se Scd̄o pz. q2 negatio sp̄ agit in id qd̄ ē p̄ncipali9. sz ꝯpō p̄dicati cū subiecto i enūciatōe est p̄ncipalior. g̊ ip̄am negat negatio Ter° p3. q2 ph̄s in 2° hui9 nō docet multiplicare ꝯpōnes q̄ sunt de alijs ꝟbis ab h̄ ꝟbo est alit̄ q̄z illas de hoc verbo est scd̄o adiacēte. sed ꝯpōnes de h̄ ꝟbo est scd̄o adiacente non multiplicant̄ penes p̄dicatū finitū vel īfinitū. g̊ nec ꝯpōnes de alijs ꝟbis. ꝛ p̄ ꝯn̄s ꝟba nūq̄z īfinitant̄ in enūciatione. Quarto pz. q2 si ponerent̄ ꝟba infinita in orōne nō videret̄ q̄uo differret a ꝟbis negatꝭ non em̄ videt̄ q̄lis essz dr̄ia int̄ illas duas sortes non currit. ꝛ sor. noncurrit. s̄m ꝙ negatio in vna capit̄ negant̄ ꝛ in alia infinitant̄. Sed tu dic. ꝙ ꝟbū positū in orōne p̄t īfinitari. sicut extra orōnē. Probat̄ primo autoritate phi in textu dicētis ꝟbū infinitū eē nota eorū q̄ de altero p̄dicāt̄. non em̄ p̄t eē nota de aliq̄ eo mō q̊ ph̄s accipit eē notā de aliq̄ nisi i enūciatōe Et statiz post dr̄. ꝙ ꝟbū īfinitū sil̄r est i q̄libet qd̄ ē ꝛ qd̄ non est. qd̄ cōiter exponit̄ ꝙ ꝟbū īfinitū dr̄ tā de ente q̄z de nō ente. et h̄ non p̄t eē nisi enūciatione. Scd̄o p3 autoritate phi p̄mo posterioꝝ q̄ facit istā demr̄atione. ōēquid non scintillat ē ꝓpe nos. planete nō scintillāt. g̊ planete sūt ꝓpe nos. ex hoc em̄ seq̄t̄ ꝙ i minore nō scintillat est ꝟbū īfinitū. ꝛ etiā in maiore. q2 minore negatiua in p̄ma figura nihil sequit̄. ꝛ etiā ꝯclusio ē affirmatiua. ꝛ ideo oz ambas p̄missas eē affirmatiuas Tercio ꝓbat̄ q2 oē ꝟbuz p̄me aut scd̄e aut t̄cie ꝑsone exigit ntīm pro suppōto. sed ꝟbū īfinitū est p̄me. scd̄e. aut t̄cie ꝑsone. g̊ exigit ntīm ꝓ supposito. ꝛ p̄ ꝯn̄s sibi p̄t addi ntūs tāq̄z ei9 suppositū. et si sic. fiet enunciatio. g̊. Quarto pz. q2 posito casu ꝙ hoc ꝟbū nōcurrit sit alicui scriptū. ꝛ sibi p̄scribat̄ hoc nomē sortes. notū ē ꝙ ibi ē eūciatio. et tn̄ adhuc ē ꝟbū īfinitū sicut p̄us. g̊. Minor pz. q2 q̄z uis ꝓpter p̄scriptionē hui9 dc̄onis sortes sit facta aliq̄ mutatio. tn̄ nō videt̄ ꝙ ibi sit talis mutatio ꝙ ꝓpt̄ eā h̄ ꝟbū nō currit qd̄ p̄us erat vna dc̄o ꝛ vnū ꝟbū sit factū plures dc̄ones siue vna orō Et ideo ad rōnes alteri9 opinionis. Ad p̄mā dr̄. ꝙ negatio īfinitās additur ꝟbo p̄ ꝯpōnē. ꝛ facit vnā dictionē cū ea. et ideo talis negatio non negat copulā. sed relinq̄t eā īfinitā. ꝛ iō dr̄ Pe. his: ꝙ hec ꝓpō cesar nō currit est distinguenda q2 si sit negatio negās. sensus ei9 ē cesar nō currēs. si vero sit negatio īfinitās. sensus est. cesar ē nō currēs. Et ad 2am dr̄m. ꝙ ip̄a hz veritatē de negatōe negāte nō īfinitāte. Ad 3am dr̄m. ꝙ loc9 ab autoritate nō tenet negatiue. Rō aūt q̄re ph̄s nō posuit hmōi multiplicationē ē. q2 nō est manifesta dr̄ia int̄ ꝟbū negatū ꝛ infinitū. tn̄ ibi est dr̄ia q̄ dicta est. q̄z uis non possit facil'r videri. sic nec possum9 facilit̄ videre dr̄iam int̄ istas duas ꝯpōnes. nō hō currit. ꝛ nonhō currit. s̄m ꝙ vna est vl̄is negatiua de subiecto finito. et alia indiffinita affirmatiua de subiecto infinito. non tn̄ sequit̄ ex hoc ꝙ ille terminus nonhō in oratione positus non maneat infinitus. Ad quartā pz solutio ex dictis

Ad rōnes

Principales. Ad primam ptz solutio ex dictis Ad secūdam dicendū. ꝙ verba non absoluūtur a tempore sic ꝙ nullius sint temporis sed absoluūtur a tempore sic ꝙ nō restringant terminū cui addūtur ad aliquam certam ꝛ determinatam differentiaz temporis. Ad terciā dicitur negando autecedens. Et ad ꝓbationem dicit̄. ꝙ iste propositiones non dicunt aliquid esse verū vel falsum. sed bene fuisse vel fore Ad quartam dicenduz. ꝙ licet in verbis sit actus generalis et specialis qui explicantur per hoc verbum est et per participiuz. in eis tamē nulla est complexio. quia inter actum generalem et specialem est ꝯpositio intrinseca que non facit complexiōez proprie dictam. Utrum autem verba adiectiua sint complexa vel incomplexa. Dōm facilis est responsio Aresto. ꝙ sunt incomplexa

Enūciatiua vero

In hoc tercio capitulo determinat Arestoteles de enūciatiōe et partibus eius. Et diuiditur in tres partes principales. In prima diffinit orationem dicēs. Oratio est vox significatiua cuius partium aliquid significatiuum est separatim vt dictio non vt affirmatio. (Dico aūt) Probat vltimam' particulā. quia homo significat aliquid vt dictio. non autē vt affirmatio. sz si addatur sibi verbum. tunc erit affirmatio vel negatio. non tamen quelibet pars oratiōis significat vt dictio. quia in hoc nmoine sorex. rex nihil significat. sed est vox sola. verū est tamē ꝙ in duplicib9 compositis. pars aliquid significat. sed non s̄m se in actu. sed quēadmodum dictū ē. (Est autem) Probat ꝙ oratio significat ad placitum. quia nō significat sicut instrumentum supple naturaliter ad aliquid deputatū. aut non significat sicut instrumentū supple īmediatū veritatis naturalis. sicut plato dixit in libro qui vocat̄ cratulus. sed s̄m placitum. sicut prius dictū est (Enūciatio vero) In hac secūda parte Arestoteles subtiliter tangendo vnam diuisionem orationis in enūciatiuam et non enūciatiuam diffinit enūciationem ꝛ dicit. ꝙ non omnis oratio est enūciatiua. sed illa oratio ē enūciatiua in qua verum vel falsum est. Declarat autem ꝙ non omnis oratio est enūciatiua. vel ꝙ non omnis enunciatio significet verum vel falsum. quia etiaz deprecatiua est oratio. et tamen non est vera aut falsa Et cum dicit (rethorice em̄) elicit orationem que pertinet ad logicum. nam de sola enūciatiua oratione ꝑtinet ad logicum determinare. Alia aūt ab enūciatione magis sunt poetice vel rethorice considerationis (Est autem vna) In hac tercia parte diuidit enunciationem. et primo tangit tres diuisiones. quarū prīma est. Enunciationuz alia est vna. alia plures. Secunda est. enunciationum alia affirmatiā: alia negatiā. Tercia est enunciationum vnarum. alie sunt simpliciter vne. alie sunt ꝯiunctōe vne. et illas mira breuitate tangit (Necesse est) Arestoteles remouet dubiuz Nam dixit ꝙ alique enunciationes sunt simpliciter vne. et non coniunctione vne. ideo posset aliquis credere ꝙ essent ita simpliciter vne ꝙ nullam haberent compositionem. ideo dicit ꝙ non. quia necesse est ꝙ oportet enunciationem esse ex verbo vel ex casu verbi quorum quelibet compositionē importat. Hoc autē optime ꝓbat per locum a maiori. quia si aliqua esset enunciatio sine verbo et casu verbi maxime hoc esset

verū de diffinitōe. sed hoc nō. nā diffinitio hoīs nō est orō enūciatiua nisi sibi addat̃ est. fuit. vel erit. aut aliq̄d hmōi (Quare aūt) Excusat se a dterminatōe q̄stionis. q2 posset q̄ri q̄re diffinitio est aliq̄d vnuz. et dicit ꝙ aīal gressibile bipes est vnū et nō multū. non tn̄ ex h̄ ꝙ ptes sibi inuicē ꝓpinq̄ sunt. i. cōtinue ꝓferāt̃. q2 talis ꝯtinuitas etiā repit̃ in his q̄ sunt vnū ꝑ accn̄s. Determinare aūt hmōi q̄ōnē est alteri⁹ negotij. q2 est metaphisice ꝯsideratōis (Est aūt vna) Cōsequent̃ innuit vnā diuisionē enūciatōis. scz in enūciatōem vnā. ⁊ plures. eas diffiniendo. dicēs ꝙ enūciatio vna ē q̄ s̄t vnū de vno vel ꝯiūctōe vna. Plures aūt q̄ plura s̄t et non vnū vel incōiuncte (Nomē aūt) Posset aliq̄s credere ꝙ enūciatio vna q̄ s̄t vnū de vno s̄caret vnuz sicut nomē. Et dicit ꝙ nō. q2 nomē et ṽbū est dictio sola. ⁊ ideo nō s̄t sicut enūciatio. siue aliq̄s vtat̃ introgādo vel sine introgatōe. vel etiā ipso ꝓferente (Hoꝝ aūt) Innuit q̄ndā diuisionē enūciatōis. q̄ ē enūciatōis in enūciatōem simplicē et ꝯpositā. dicēs ꝙ simplex enūciatio est q̄ enūciat aliq̄d de aliq̄ vel aliq̄d ab aliquo. Sed enūciatio ꝯposita est q̄ ꝯponit̃ ex his. i. enūciatōnib⁊ simplicib⁊ (Est aūt) Aresto. inuit vnā diffinitionē enūciatōis simplicis ꝑ enūciatōem de pn̄ti. de preterito. et de futuro. diffiniēdo enūciatōem simplicē. Et d̄t ꝙ enūciatio simplex. i. simpl'r vna est vox s̄catiua d̄ eo q̄d est aliq̄d vel nō ē queadmodū tp̄a distincta sūt Affirmatio aūt ē enūciatio alicui⁹ de aliq̄. negatio vero est alicui⁹ ab aliq̄ enūciatio. Circa hūc textū Attende pmo. ꝙ aresto. in diffinitōe orōnis rōnabil'r reiterat illā ꝑticulā. vox s̄catiua. ex eo ꝙ s̄catio orōis est alia a s̄catōe noīs et ṽbi. q2 nomē et ṽbū s̄cant simplicē ꝯceptū. orō ṽo ꝯceptū ꝯpositū. et ideo ꝯuenient iterata ē ista ꝑticula vox s̄catiua. Dicit aūt (cui⁹ ꝑtiū) et nō partes. q2 q̄dā ponūtur ī orōne. vtputa aliq̄ sincathegreumata. q̄ ꝓprie nō s̄nt aliq̄d s̄m se. sed in habitudine vni⁹ ad alteꝝ. vel alit̃ ly aliq̄d pt cōstrui cū h̄ ṽbo s̄t. vt sit sensus ꝙ ꝑs orōnis sepate. i. seorsum accepte n̄ s̄nt aliq̄d ꝑ se. q̄d verū ē aliq̄ mō de oī ꝑte orōnis. Vn̄ negatio ⁊ alia sincathegreumata nihil significāt. cū sint voces sincathegreumatice Attēde secūdo. ꝙ ista ꝑticula vt dictio. nō vt affirmatio alit̃ exponit̃ a boetio. et alit̃ ab alexādro. Vn̄ alexāder supponit ꝙ duplices sunt orōnes. q̄daz sūt q̄ solis ṽbis et noīb⁊ ꝯiūgūt̃. Alie ṽo ꝯposite. q̄rū ꝑtes ꝯiūcte faciūt orōnē. cū g̃ dicit. vt dictio nō vt affirmatio. idez ē ac si diceret. duplex q̄dā est dictio. vna simplex. alia ṽo affirmatio. sz ita ꝑtes orōnis aliq̄d extra s̄cāt. vt ea dc̄o q̄ est simplex. nō vt ea dictio q̄ ē affirmatio. Sed alia expō ē. ꝙ q2 aresto. sepe vsus ē isto noīe dictio ꝓ affirmatōe. et ideo ne aliq̄s credat eū sic velle vti isto noīe dictio. statim supaddit. non vt affirmatio. Vel sic vt videt̃ dicere boeti⁹ vt dictio supple ex nccitate. nō āt vt affirmatio ex nccitate. Vn̄ hec diffinitio cōuenit tā orōni ꝑfecte q̄ ipfecte. ⁊ tā orōi simplici q̄ cōposite Oratio aūt ꝯposita siue ꝯiūctōe vna pt eē ꝯposita ex ꝑtib⁊ q̄ sūt affirmationes. sz h̄ nō est nccāriū. nccārio aūt ꝯponit̃ ex ꝑtib⁊ q̄ sūt dc̄ōnes. Attēde 3° ꝙ arz. d̄t hic orōem nō eē s̄catiuā sicut instrumētū naturale queadmodū dixit plato. sz ad placitū. Vn̄ boeti⁹ d̄t h̄ ī ꝯmēto ꝙ plato ī eo lib° q̄ inscribit̃ cratul⁹ alit̃ vocē s̄catiuā ꝯstituit eā q̄ d̄t eē supellectile q̄uādā atq3 strumētū s̄ndi res eas q̄ naturalit̃ intellectib⁊ ꝯcipiūtur. q̄m naturaliū reꝝ vsus s̄m naturā est. vt videndi oculos. noīa q̄q3 s̄m naturā eē arbitrāt̃. Sz h̄ aresto. negat. et statim post. Quod circa dicēdū nobis ē naturalit̃ nos q̄dā eē vocales potētes q3 naturalit̃ vocabula reb⁊ īprimēdi non tn̄ naturalit̃ sz positiōe Vult g̃ dicere ꝙ licet nos habeam⁹ naturalē potēn̄ az formādi voces ⁊ īponēdi reb⁊ vocabula. ipa tn̄ impō est ad placitū Attēde q̄rto. ꝙ circa diffinitōem enūciationis orta ē diuersitas int̃ alexādrū ⁊ porphiriū Unde dixit alexāder ꝙ diuisio enūciatōis in affirmatōem et negatōem nō esse diuisionē generis in spēs. sz eē diuisionē equoci in sua equocata. vel analogi in sua analogata. eo ꝙ affirmatio ꝑor est negatōe. Sz h̄ non placz boetio. et ideo dicit ī ꝯmēto. mihi q̄q3 videt̃ ꝙ porphirij sit sequēda sn̄ia ꝙ affirmatio ⁊ nega° cōi enūciationis generi supponātur. videt̃ g̃ ꝙ ipse velit dicere hāc diuisionē nō eē equoci in equocata. sed generis in spēs

Querit̃ Utꝝ diffinitōes orōnis et enunciatōis sint sufficient̃ in textu assignate. Arguit̃ pmo ꝙ nō. q2 orō nō est vox s̄catiua ad placitū. q2 orō nō ē vox vna sed idē est vox et vox vna. g̃ orō non est vox. Pro scd̄a ꝑte pz. q2 si orō essz vox s̄catiua ad placitū. sequeret̃ ꝙ orō posset nō s̄care suū s̄catuz. ⁊ ꝑ ꝯn̄s q̄libet orō vera posset esse falsa. q̄d est īconueniēs Scd̄o sic. orō non fuit īposita ad s̄ndū. g̃ nō ē significatiua ad placituz Ans̄ pz. q2 si sint īposita ad s̄ndū. vel g̃ oīs orō sit imposita. vel aliq̄ et aliq̄ nō. Nō scd̄m. q2 non ē maior rō de vna q̄ de alia. Nō pmū. q2 multe possent formari orōes quaꝝ nūq3 siles fuerūt. etiā q2 alit̃ oporteret ꝙ pm⁹ īpositor īposuisset ad s̄ndū īfinitas orōes. cū infinite dissil'es possint formari Tercio sic. non cuiuslibet orōnis ꝑtes sunt s̄catiue vt dictio nō vt affirmatō g̃ diffinitio nō ꝯuenit cuiuslibet orōni. Ans̄ ptz. pmo q2 ꝑtes hui⁹ orōnis. sortes currit ⁊ plato disputat s̄nt aliq̄d vt affirmatio. Scd̄o pz. quia ho. et mo sūt ꝑtes hui⁹ orōnis hō currit. et tn̄ nō s̄nt aliq̄d vi dc̄o. g̃ ⁊c. Confirmat̃. q2 aliq̄ orō est cui⁹ nulla ꝑs s̄t aliquid vt dictio. g̃. Ans̄ pz pmo de hac orōne lego. Scd̄o ptz. q2 posito ꝙ. a. īponat̃ ad s̄ndū tātū sicut hō est aīal. tunc a. est orō. et tn̄ nulla ei⁹ ꝑs aliq̄d significat. cūm nullā habeat ꝑtē. g̃. Maior pz. q2 ī illo casu. a. est vox s̄catiua ad placitū. ⁊ non est nomen neq3 ṽbū neq3 aliqua alia ꝑs orōnis ꝯsignificat ꝯceptū veꝝ vel falsuz. g̃ est oratio Quarto sic. hec orō omne. a. est. b. est ꝓpō. cū sit p̄missa sylli. vt pz ꝑ p̄hm pmo poꝝ. ⁊ tn̄ in ea neq3 est veꝝ neq3 falsū. Ans̄ pz pmo. q2 nihil s̄t. Scd̄o ptz q2 cōiter d̄r talis ꝓpositio q̄ ꝯstituit̃ ex terminis nō significatiuis abstrahit a veritate ⁊ falsitate. nccitate ⁊ ꝯtingētia. Tercio pz. q2 s̄m p̄hm sexto metaphisice verū ⁊ falsū sunt in intellectu. nō sunt g̃ aut in oratiōe illa aut in aliq̄ alio. Cōfirmat̃. q2 si veritas aut falsitas essz in enūciatione. vel esset tota veritas ī tota enūciatione. ⁊ tota in q̄libet ꝑte. vel essz tota in tota ⁊ ꝑs in ꝑte. et q̄cūq3 mō dicat̃. cū veritas ⁊ falsitas nō pn̄t habere ꝑtes diuersaꝝ rōnū. sequit̃ ꝙ q̄lib3 ꝑs orōnis erit vera. ⁊ sil'r q̄libet erit falsa. q̄d est absurdū. g̃ veritas ⁊ falsitas non sunt ī orōne. nec ꝑ ꝯn̄s veꝝ aut f'lm

In oppositū Arguit̃ autoritate p̄hi in textu Pro solōne q̄stionis soluende sunt quatuor questiones min⁹ ꝑncipales

Q Prima. Utꝝ diffinitio orationis sit ꝯueniēter assignata a p̄ho. Pro cui⁹ solōne Attende pmo ꝙ orō capit̃ dupl'r. Uno° pme intentionalit̃. et sic n̄ pt diffiniri. cū vna totalis orō cō

posita ex pluribꝫ vocibꝫ diffiniri nõ possit. Alio mõ se
cũdũ intentõnalit᷑. et est vna relatio rõnis fundata sup
vocẽ ↄplexã et t᷑minata ad ſ̄catũ. et orõ sic accepta h
diffinit᷑ Attẽde scdo. ꝙ in diffinitõe orõnis nõ ponũ
tur iste particule. sine tpe vel cũ tpe finita ⁊ recta Tũ
pmo. qꝛ si ponerent᷑ nõ ↄueniret oĩ orõni. Tũ scdo. qꝛ
iste non ↄueniũt orationi ſm se totã. sed soluꝫ ſ̄m suas
ptes. et adhuc nõ ↄueniũt ptibꝫ rõne q̄ sunt ptes: sed
rõne modoꝝ suoꝝ ſ̄ndi. Tñ phs resumit istã pticu-
lã (ſ̄catiua) q̄uis sit cõis noĩ et ꝟbo et etiã ipsi orõni
eo ꝙ al's posset dubitari vtrũ orõ sit vox. cuꝫ videat᷑
eẽ plures voces. Et etiaꝫ orõ nõ videt᷑ esse nõ ſ̄catiua
saltẽ ſ̄catõe distincta a ſ̄catõe noĩs. Sed q̄re Aresto.
nõ resumit hãc pticulã (ad placitũ) rõ est. qꝛ orõ non
est iposita ad ſ̄ndũ pmo et p se. sed solũ rõne suaꝝ par
tiũ et ex ↄñti. qꝛ scꝫ sue ptes sunt imposite ad ſ̄ndum
postea tñ illã pticulã resumit ad excludendũ errorem
platonis. qui dicit orõnem naturalit᷑ ſ̄care. ex eo ꝙ in
strumentũ virtutis naturalis dꝫ eẽ naturale. orõ aũt
est instrumẽtũ virtutis int᷑pretatiue q̄ est virtꝰ natu
ralis. g̃. Uñ nõ oꝫ ꝙ q̄dlibet instrumentũ virtutis na
turalis sit naturale. sꝫ solũ imediatũ ⁊ primũ At-
tende tercio. ꝙ cũ orõ diffinit᷑ p vocẽ nõ est intelligẽdũ
ꝙ orõ sit vox vna incõplexa. sed plures. est tñ vna vox
ↄplexa. et hoc sufficit ad h ꝙ dicat᷑ vox. Nã vox di-
cit᷑ tã de vocibꝫ ↄplexis vel incõplexis Attẽde q̄rto
ꝙ cũ dꝛ (orõ est vox) non dꝫ capi vox p voce incõple
xa. sed p voce ↄplexa. ita ꝙ orõ nccãrio est vox ↄplexa
nõ aũt nccãrio est vox simpliciter. qꝛ al's vox nccãrio
esset orõ. qd̄ est falsum. qꝛ cõtradictoria istiꝰ. scꝫ nulla
vox est orõ est possibilis. qd̄ est falsum. Silr̄ si aliqua
vox nccãrio esset orõ. tunc nccãrio esſꝫ ſ̄catiua. et per
ↄñs nõ esset iposita ad ſ̄ndũ. et ex h vlterius seq̄ret᷑ ꝙ
nõ esset ſ̄catiua ad placitũ Dic ad q̄stionẽ ꝙ orõ se-
cũdũ intẽtionalit᷑ capta nccãrio est intentio fundata ĩ
voce ſ̄catiua ad placitũ ⁊c. patꝫ qꝛ diffinitio nccãrio
p̄dicat᷑ de diffinito. sed intẽtio fundata in voce ſ̄cati-
ua ⁊c. est diffinitio ipius orõnis. igit᷑. Si tñ capet᷑ orõ
pme intẽtõalit᷑. tũc orõ esset ↄtingent᷑ vox ſ̄catiua. nec
est incõueniens diffinitõem datã p additamẽtũ siue de
scriptõem ↄtingent᷑ p̄dicari de suo diffinito. Uñ albũ
diffinet᷑ qd̄ est corpꝰ hñs albedinẽ. et tñ notũ est ꝙ hec
diffinitio nõ p̄dicat᷑ nccãrio de albo. cũ ex hoc seq̄ret᷑
ꝙ aliqd̄ corpꝰ nccãrio esset albũ

QŌ Scda Utrũ diffinitio enũciatiõis in q̄ di-
cit᷑ enũciatiua orõ est in q̄ verũ vel fasũ ẽ. sit
a pho ↄuenient᷑ assignata. Pro cuiꝰ solutio
ne Attẽde pmo. ꝙ in diffinitõe enũciatõis ponitur
orõ loco generis. ita ꝙ oĩs enũciatio est orõ. et ideo q̄
uis circulꝰ positꝰ ante tabernã ſ̄cet aliq̄d verum vel
falsũ ⁊ q̄dãmõ eq̄polleat ꝓpõni vere vel false. eo ꝙ tã-
tũ ſ̄t sicut forte hec ꝓpõ. hic vendit᷑ vinũ. tñ ſ̄m inten-
tionẽ phi nõ est ↄcedendũ ꝙ sit ꝓpõ aut enũciatio. cũ
nõ sit orõ. Et si aliq̄s dicat ꝙ sic. q̄rat᷑ ab eo an sit vo
calis. mentalis. aut scripta. et notũ est ꝙ non. ⁊ tñ oĩs
ꝓpõ est vocalis. mentalis. vel scripta. Et iteꝝ q̄rat᷑ ab
eo ꝙ ↄuertat eã ⁊ det suã ↄtradictõem et suã eq̄pollẽ
tẽ. et faciet ex ea syll'm ⁊ etiã ꝓpõnẽ ypotheticã coassũ-
pta alia ꝓpõne. q̄libet tñ ꝓpõ est ad h ordinata At
tende scdo. ꝙ phs magis diffinit enũciatõem p verũ
et falsum q̄ p affirmatõem et negatõem. eo ꝙ hic pnci
palit᷑ ↄsiderant᷑ enũciatõens vt sunt, signa ↄceptuũ ve-
roꝝ aut falsoꝝ. et ponunt᷑ disiũctiue ad circũloquen
dũ nobis vnã dñam enũciatõis innoĩatã. p quã ipsa
differt ab oĩbꝫ aliĳs orõnibꝫ. scꝫ illis q̄ nõ sunt enũcia-
tiue. Diuidit᷑ aũt pmo orõ in pfectã et in impfectam
Perfecta ꝟo in enũciatiuã et nõ enũciatiuã. Nõ enũ
ciatiua. in vocatiuã. interrogatiuã. impatiuã. et depca
tiuã. et sic sunt q̄nq̄ modi pncipales orõnũ pfectarũ
et si aliq̄ alie orõnes impfecte inueniant᷑ sunt ad istas
reducẽde. sicut ſ̄m aliq̄s est orõ iuratiua et suppositi-
ua q̄ ad enũciatiuã reducunt᷑. Aliq̄ vero est oppositi
ua q̄ ad depcatiuã reducit᷑. Aliq̄ dubitatiua q̄ ad in-
terrogatiuã reducit᷑. Nã aũt dicit᷑ infinitiua. qꝛ si ĩ ali
q̄ enũciatõe ponat᷑ ꝟbũ infinitiui modi. nunq̄ tñ p se
ponit᷑. qꝛ orõ pfecta nõ pt̄ esse ex noĩe et ꝟbo infinitiuo
solo. sed req̄rit᷑ aliud ꝟbũ a q̄ pncipaliter denoĩat᷑. nõ
etiã ponit᷑ aliq̄ ↄiũctiua. qꝛ ipsa magis est ypothetica
q̄ cathegorica. et nõ dicit nisi ordinem vniꝰ ad aliam
Oẽs alie aũt orões ab enũciatiua nõ ptinẽt pncipalit᷑
ad logicũ. sed ad rethorẽ vel poetã. nã ille nõ ſ̄nt men
tis ↄceptũ. sed affectũ. Rethor autẽ ⁊ poeta intendũt
mouere audiẽtis aĩm ad irã. gaudiũ. delectatõem. vl'
abhominatõem. q̄ respiciũt affectũ mẽtis. demonstra
tor aũt vtit᷑ ꝓpõnibꝫ absolute ſ̄cantibꝫ ↄceptũ veꝝ vel
falsum Attẽde tcio. ꝙ sicut pꝫ circa textũ enũciatio
de q̄ pncipalit᷑ hic est intẽtio triplicẽ videt᷑ habere pꝛo-
ritatẽ respectu aliaꝝ enũciationũ. Uñ enũciatio vna
pꝛor est enũciatõe plures. et simplex pꝛor est enũciatiõe
ↄiũcta. i. ↄposita. ⁊ affirmatiua pꝛor est negatiua Uñ
ad ſ̄ndũ hãc triplicẽ pꝛoritatẽ dicit Aresto. suplatiue
pma ⁊ nõ pꝛor. vñ hec pꝛoritas nõ impedit rõnem gene
ris respectu suaꝝ spẽꝝ. dato eñ ꝙ spẽs int᷑ se ↄsidera
te habeãt quãdã pꝛoritatẽ ⁊ ordinẽ. ipse tñ ↄparate ad
suũ genꝰ sũt eq̄les. eq̄lit᷑ eñ participãt naturã generis
Attẽde q̄rto. ꝙ affirmatio ⁊ negatio triplicit᷑ acci-
piunt᷑. Unoº p actu intellectꝰ affirmãtis ⁊ negantis.
Alioº p negatõe siue p instrumẽto negãdi. et sic nega-
tio accipit᷑ p hac negatõe non. et istis modis nõ accipi
unt᷑ in dicta diuisione q̄ enũciatio diuidit᷑ in affirma-
tionẽ et negatõem. Tercioº accipit᷑ affirmatio p orõ-
ne affirmatiua. ⁊ negatio p orõne negatiua. et sic acci-
piũtur in dicta diuisione. q̄ est generis in suas spẽs. si
cut boetio placꝫ Et hec rõ pbat ꝙ affirmatio ⁊ negatõ
plꝰ differũt q̄ nũero. qꝛ plꝰ differũt q̄ due affirmati-
ones. q̄ differũt spẽ Dic ad q̄stionẽ ꝙ diffinitio enũ
ciatiõibꝫ cũ eiꝰ diuisionibꝫ est a pho ↄuenient᷑ assigna
vt pꝫ per ↄditões bone diffinitõis ⁊ diuisionis

Questio tercia vtꝝ

Diffintio orõnis ↄueniat taꝫ orõni pfecte q̄ impfecte
tã cathegorice q̄ ypothetice. Ad hãc q̄stionẽ respõ
dẽt aliq̄. q̄ruꝫ aspasius pmꝰ fuit. sicut boetius dicit in
ↄmẽto. et post eũ albertꝰ. ꝙ hec diffinitio orõnis solũ
ↄuenit orõnibꝫ simplicibꝫ q̄ ↄponunt᷑ ex verbo ⁊ noĩe.
Sed illũ rephendit boetiꝰ dicẽs. ꝙ ↄuenit tã simpli-
cibꝫ q̄ ↄpositis. Sed aliꝰ q̄dã q̄ syrianus vocabat᷑ di
xit diffinitõem orõis nõ ↄuenire orõni impfecte. qꝛ nõ
ↄstituit intellectũ pfectũ. et ꝓpter hoc nõ hꝫ ptes. Uñ
ipe sic arguebat argumẽto platonis. nullũ impfectuꝫ
hꝫ ptes. g̃ orõ impfecta nõ hꝫ ptes. sed hoc argumẽtuꝫ
ridiculũ est sicut dicit boetius. Albertꝰ vero aliã red
dit cãm. qꝛ ptes nõ referunt᷑ nisi ad totũ pfectuꝫ. sicut
q̄uis domꝰ diffiniat᷑ p lapides ⁊ ligna q̄ sũt ptes mu-
ri. illa tñ diffinitio nõ attribuit᷑ muro. sed solũ domui.
et sic est ꝙ ista diffinitio est p ptes orõnis. g̃ cõuenit so
li pfecte orõi ⁊ nõ ipfecte Et iõ orõ q̄ hic diffinit᷑ ẽ im

mediatũ genꝰ enũciatõis. cuꝫ eñ orõ primo diuidat̃ in orõnẽ ꝑfectã ⁊ impfectã. et orõ ꝑfecta in enũciatiuã ⁊ nõ enũciatiuã. sequit̃ ꝙ orõ q̃ hic diffinit̃ est orõ ꝑfecta Sed tu dic. ꝙ orõ q̃ hic diffinit̃ est cõis ad ꝑfectã ⁊ impfectã. Et ad argumẽtũ rñde ꝙ duplices sunt ꝑtes totiꝰ ꝑfecti scꝫ mediate ⁊ imediate. q̃uis aũt partes imediate sint soliꝰ totiꝰ ꝑfecti. tñ ꝑtes mediate cõueniũt toti ꝑfecto ꝑ partes imediatas. Dic secũdo ꝙ diffinitio orõnis nõ solũ conuenit orõni simplici et etiã ꝯposite. patꝫ sic. q2 nõ p̃t assignari aliq̃ particula in p̃dicta diffinitõe. ꝑ quã excludent̃ orõnes cõposite nisi forte ista. vt dictio nõ vt affirmatio. sed ꝑ eã non excludunt̃ orõnes ꝯposite. sicut patuit circa textum. Possꝫ tñ dici ꝙ diffinitio ꝑncipaliꝰ ꝯuenit orõni ꝑfecte ⁊ cathegorice. ⁊ minꝰ ꝑncipalit̃ orationi imperfecte et ypothetice

Questio quarta vtrꝫ

subiecto non existente tales ꝓpõnes sint vere. scilꝫ cesar est hõ. cesar est aĩal. Et silr̃ terminꝰ vniuoce dicat̃ de istis. siue existãt siue nõ. vtputa cesar de existẽte ⁊ non existente. similiter homo.

Dic primo ꝙ oẽs tales ꝓpõnes st̃ vere ⁊ ꝯcedẽde. pꝫ quia ad veritatẽ ꝓpõnis affirmatiue sufficit idẽptitas extremoꝝ cũ ꝓportiõato mõ s̃ndi. sed talis est in ꝓposito. subiectuꝫ eñ includit in suo ꝯceptu p̃dicatũ. nã hõ est de ꝑ se in intellectu sortis. Scdo pꝫ. q2 ꝑmo posterioꝝ caplo de oĩ d̃t aresto. De omi vtrq3 ẽ nõ est in q̃dã q̃dã sic. in q̃dã autẽ nõ nec aliqñ sic ⁊ aliqñ nõ. vt de oĩ hoĩe aĩl. si eñ verũ est dicere hoĩem esse. veꝝ est dicere aĩal eẽ. Et ex h̃ pꝫ ꝙ ad veritatem ꝓpõnis affirmatiue sufficit nccãria ꝯcomitantia extremoꝝ. ita ꝙ posito vno ponat̃ reliquuꝫ licꝫ neutꝝ nccãrio existat Tercio pꝫ. q2 si nõ. tũc nulla ꝓpõ essꝫ de inesse simpl'r in q̃ p̃dicat̃ cõe de suo supposito. q2 nõ essꝫ sꝑ vera. naꝫ nihil aliud p̃t sumi sub medio in maiori de nccãrio. nisi suppositũ nature cõmunis. g̃ sequit̃ ꝙ nulla minor de inesse põt sumi sub maiori de nccãrio. qḋ est falsum ⁊ ꝯtra phm ꝑmo poꝝ. Quarto sequit̃ ꝙ ꝑncipiũ demõstratõis possit esse falsum ⁊ cões aĩ ꝯceptões. ⁊ ꝑ ꝯñs ꝯclusiones demõstratõis. q2 veritas ꝯclusiõis dependet ex veritate ꝑncipioꝝ. Tenet ꝯña. q2 nullo homĩe exñte ista est falsa oĩs hõ ẽ aĩal rõnale. q̃ tñ est ꝑncipiũ demõstratiõis. ⁊ silr̃ nullo toto exñte. hec est falsa. oẽ totũ est maiꝰ sua ꝑte. qḋ est ꝯtra augustinũ in libro de vera religiõe. q̃ dicit tales ꝓpõnes eẽ regulas eternas ⁊ incõmutabiles Dic scdo. sortes est sortes. hõ est hõ. retento casu sunt ꝯcedẽde. Probat̃ ꝑmo autoritate boetĳ dicẽtis ꝙ nulla ꝓpõ est verior illa in q̃ idẽ p̃dicat̃ de seipso. sꝫ ille sunt hmõi. g̃. Scdo sic. q2 scdo huius habet̃ ꝙ oĩs negatiua est ꝑ accñs vera sic ꝙ non est ꝑmo vera. q2 reducit̃ ad aliã affirmatiuã ꝑorẽ verã. et maxime ad illã in q̃ idẽ de seipso p̃dicat̃. g̃. vnde veritas istiꝰ bonũ nõ est malũ reducit̃ ad veritatẽ illiꝰ bonũ est bonum. sic silr̃ ista. cesar nõ est asinꝰ reducit̃ ad veritatẽ illiꝰ cesar est cesar. Tercio sic. si neget̃ ista cesar est cesar. tũc illa ꝯcedet̃ cesar nõ est cesar. ⁊ ꝑ ꝯñs illa cesar est non cesar. g̃ nõ cesar est cesar ꝑ ꝯuersionẽ. et vlteriꝰ ex ꝯsequẽte ꝯuersa que ꝯcedit̃. Arguit̃ sic. nõ cesar ẽ cesar. cesar est nõ cesar. g̃ cesar est cesar. ꝑmisse sunt vere. g̃ et ꝯclusio. Quarto sic. in oĩ syll'o ex oppositis cõclusio ẽ impossibilis. ex scdo prioꝝ. sed siue res sit siue nõ sit h̃ est syll's ex oppositis in tercio mõ. nullꝰ hõ est albꝰ aliq̃s hõ est albꝰ. g̃ aliqḋ albũ non ẽ albũ. isto ꝯcl'o ẽ impossibilis siue res sit siue non sit. g̃ eiꝰ ꝯdictoria ẽ vera. vtputa aliqḋ albũ est albuꝫ siue res sit siue non sit

Dic tercio. ꝙ terminꝰ cõis q̃ non est equocꝰ ex impositõe ad diuersas naturas. sed tm̃ ipositꝰ est ad significãdũ vnã naturã. de q̃buscũq3 dicit̃ simplicit̃. dicit̃ de illis vniuoce. siue illa existãt siue non. Patꝫ sic q2 si terminꝰ in se sit terminꝰ vniuocꝰ. g̃ hꝫ veraꝫ diffinitõem in se exꝑmentẽ illud s̃catũ cui talis terminus imponit̃. g̃ de quocũq3 dicit̃. de illo dicit̃ s̃m illam rõnẽ. q2 da oppositũ. scꝫ ꝙ dicat̃ de aliq̃bꝰ s̃m vnã diffinitionẽ. et de alĳs s̃m aliã. cũ oĩs diffinitio exꝑmat significatũ nois. iuxta illud q̃rti methaphisice. rõ quaꝫ s̃cat nomen est diffinitio. sequit̃ ꝙ illud nomẽ habebit duo s̃cata. qḋ est oppositum añtis Dic q̃rto. ꝙ aliq̃ sunt supposita termini cõis extra aĩam q̃ tñ nõ existũt. Patꝫ sic. q2 natura cõcepta vt est dicibilis de pluribꝰ. et etiã vt nõ est dicibilis de pluribꝰ eodẽ mõ se hꝫ siue existat siue nõ. g̃ sũt aliq̃ supposita p̃ter existẽtiã. Añs pꝫ sic. q2 rõ cõis vel suppositi nõ attribuitur rei vt existit. eo ꝙ hoc essꝫ ponere ideas platonicas g̃ sũt aliq̃ scripta termini cõis p̃ter aĩam q̃ nõ existũt. Vñ de illis q̃ freq̃ẽter fiũt. et qñ fiũt. ⁊ qñ non fiunt possunt fieri demõstratões. g̃ Sed ꝯtra hoc arguit̃ quadrupl'r Primo sic. q2 ad veritatẽ ꝓpõnis affirmatiue requirit̃ talis vnio in re q̃lis s̃cat̃ ꝑ ꝓpõneꝫ. sed in hac cesar est cesar nulla est vnio in re. cũ subiectũ ⁊ p̃dicatũ nõ sũt aliq̃ res. g̃. Scdo sic. q2 adã est hõ mortuꝰ. g̃ nõ est hõ. eo ꝙ mortuũ et viuũ circa hoĩem sunt ꝯtraria. Tercio ens non p̃t vere p̃dicare de non ente. hõ aũt est ens. adã vero nõ ens. Quarto sic. illa q̃ equocant̃ in sup̃iori nõ vniuocant̃ in inferiori. sed exñs ⁊ non existẽs equocat̃ in ente. g̃ nõ p̃t vniuocari in hoĩe

Ad ꝑmũ dicẽdũ. ꝙ sicut res hꝫ eẽ. sic oꝫ ad veritatẽ talis ꝓpõnis esse vnionẽ in re talit̃ qualit̃ s̃cat̃ in ꝓpositione. natura aũt s̃cata ꝑ hoc nomẽ cesar est ens apud intellectũ. alioq̃n intellectꝰ non faceret de ea cõpositionẽ. et ideo est ꝯpõ eiusdẽ existẽtis apud intellectũ cũ seipso. et talis ꝯpositio sufficit ad veritatẽ vbi res nõ est existẽs. Et eodẽ mõ posset dici de illis chimera est chimera. non ens est non ens. quam concedit Arestotelis. in quarto metaphisice. Ad secũdũ dicitur. ꝙ mortuũ ⁊ viuũ possunt capi dupl'r. Vnoº actualiter. Alioº aptitudinalit̃. primo mõ sunt accidẽtia eẽntie hois q̃ significat̃ per hoc nomẽ hõ. et illo mõ p̃t ꝯcedi ꝙ cesar non est viuꝰ. sed est mortuꝰ. Alioº capiunt̃ aptitudinalit̃. ⁊ sic cesar est viuꝰ. Et si arguat̃ vlteriꝰ. g̃ viuit. nõ valꝫ ꝯña. q2 viuũ non dicit actũ. sed aptitudinẽ. Vñ pꝫ ex silĩ d̃ bipede q̃ vtit̃ Aresto. pro vltima d'ña hois. et tñ dicit in q̃nto thopicoꝝ ꝙ nõ oĩs hõ ẽ hñs duos pedes. ⁊ ꝯstat ꝙ ñ oĩs hõ s̃m actũ hꝫ duos pedes. g̃ s̃m aptitudinẽ sumẽda illa d'ĩa Et si arguat̃. cesar non viuit. g̃ nõ est. q2 secũdo de aĩa dicitur ꝙ viuere in viuentibꝰ est esse. et ꝑ ꝯñs si nõ est. etiam non est ens. eo ꝙ esse qñ predicat secũdũ adiacẽs predicat ꝙ in re est esse. et vlterius sequit̃ non est ens. ergo non est homo. a superiori ad inferius negatiue. Dõm est. ꝙ illa non est vera cesar viuit. et etiaꝫ cesar non est. sed ex hoc non sequitur ꝙ cesar non sit ens. nisi capiatur ens vt idem est ꝙ existens. Ad tercium dicendum ꝙ hic nõ predicat̃ existens de non existente. sꝫ

natura humana ɔcepta vt dicibilis de pluribꝫ de ea/dem vt ɔcepta vt nõ est dicibilis de pluribꝫ extranea ē eim ei existentia. Ad qrtã dicēdũ ꝙ suppositũ exñs et nõ exñs non equocanᷣ in ente. capiendo ens vt ē no men. eo ꝙ ipm abstrahit ab vtroqꝫ. pñt tñ equiuoca rᷣ in ente si capiaᷣ participialiᷣ Ad rões in oppsitũ pꝫ solutio ex dictis

Quoniam autez est

Ex ꝑdictis omnibꝫ q̃ aresto. se dicturuꝫ ꝑmiserat. nũc in hoc vltimo tractatu determinat de oppõibꝰ et legibꝫ enũciationũ istaꝝ. Et diuidiᷣ in tria capl'a. In ꝑmo determinat de oppositiõe diffinitiue ⁊ diui siue. ostendendo q̃d sit ⁊ qt modis diciᷣ. Et diuidiᷣ in duas ptes. In prima determinat de oppõne diffiniti ue. ꝑmittẽdo vnã suppõnẽ ad intelligẽdũ diffinitõeꝫ oppõis. Et ponit ꝑmo q̃tuoꝛ modos enũciãdi. ꝑmꝰ ē qñ enũciaᷣ eẽ qȯ est. scðs ē. qñ enũciaᷣ eẽ qȯ nõ est. tciꝰ est. qñ enũciaᷣ nõ eẽ qȯ ē. qrtꝰ ē. qñ enũciatur nõ eẽ qȯ nõ est. Et dicit ꝙ oĩ affirmatõi est negatio opposita. ⁊ oĩ negatõi affirmatio. Et statim cũ dt (et ē ꝯdictio) diffinit oppõnẽ sub noĩe ɔtradictõis dicẽs. ꝙ ɔtradi ctio est affirmatio vel negatio opposita. Et dꝫ intelli gi eiusdẽ de eodẽ. et nõ equoce sicut dictum ē in libro elenchoꝝ ɔtra sophisticas argumẽtoꝝ importunita tes. i. ɔtra eos q̃ argumẽtis fallacibꝫ vere rõnis viam conãtur euertere (Qm̃ aũt) In hac scða parte detmi nat de spēbꝫ oppõnis. Et diuidiᷣ in duas ptes In ꝑ ma ꝑmittit duas diuisiones. quaꝝ ꝑma ē reꝝ. et secũ da intẽtionũ. Primã tãgit cũ dicit (Hec q̃dã) Et ē ꝙ rerũ alia sunt vl'ia. et alia singularia. Vl'e est ꝙ in pluribꝫ natũ ē ꝑdicari. vt hõ. Singulare vero qȯ nõ est natũ in pluribus ꝑdicari. sed tantuꝫ ĩ vno solo. vt plato. Scðam diffinitiõem tãgit ibi (Necẽ est) dicẽs ꝙ enũciationũ q̃dã est de subiecto vl'i in q̃ enũciatur aliq̃d de aliq̃ eoꝝ q̃ sunt vl'ia. Alia vero est de subiec/to singulari in q̃ enũciaᷣ aliq̃d de aliq̃ eoꝝ q̃ sũt sin/gularia (Si ergo) in hac tercia parte determinat de spēbꝫ oppositionis. Et ꝑmo diffinit ɔtraria dicẽs. ꝙ cõtrarie sunt in q̃bꝫ enũciaᷣ aliq̃d. i. aliqȯ ꝑdicatũ af/firmatiue vl' negatiue de aliq̃ subiecto vl'i vl'r sumpto Terminũ aũt teneri vl'iter ē ipm teneri cũ signo vl'i. vt oĩs hõ albꝫ est. nullꝰ hõ albus est. Sed cũ dicit (Qñ aũt) diffinit subcõtraria dicẽs. ꝙ subcõtrarie dicunᷣ in quibꝰ enũciaᷣ idẽ predicatũ affirmatiue vel nega/tiue de eodẽ subiecto vl'i non vl'r sumpto. q̃uis autez ille in quibus sic enũciaᷣ non sint contrarie ꝼm modũ enũciandi. tñ contingit ea q̃ per ea significanᷣ esse con/traria. hoc est ɔtingit eas esse contrarias ꝼm rem ꝼca/tã. ⁊ hoc ē veꝝ si sint in materia naturali de ꝑdicatõe direta. vel si sint in materia remota. vel hoc forte veꝝ est ex pte predicatoꝝ. nam iste. hõ est sanus. et hõ non est sanꝰ quodãmodo sunt ɔtrarie ex parte ꝑdicatorũ eo ꝙ hominẽ nõ esse sanũ est ipsum esse egrũ. Vl'e au/tem diciᷣ nõ teneri vniuersal'r qñ sumiᷣ sine signo tali q̃ꝛ omnis non est vl'e. sed qm̃ vl'iter ꝼcat (In eo vero) Remouet vnũ dubiũ. q̃ꝛ dictum est ꝙ in aliqua pro/positõe aliq̃d enũciaᷣ vl'iter ꝑ additõem huiꝰ signi omnis. ideo posset aliq̃s dubitare vtrũ debeat addi subiecto vel ꝑdicato. vel ex hoc ꝙ dictũ est ꝙ subiec/tũ aliqñ teneᷣ vl'iter posset aliq̃s dubitare an ꝑdicatũ possit teneri vl'iter. Ideo remouet ꝑhs dubiũ ⁊ dt ꝙ non. q̃ꝛ nulla affirmatio erit vera in qua de vl'i ꝑdica to predicaᷣ vl'e vl'iter. vt omnis hõ est omne animal. (Opponi aũt) diffinit ꝓpões contradictorias. dicẽs ꝙ ɔtradictorie sunt affirmatio ⁊ negatio. quarũ vna ꝼcat vl'iter. alia vero nõ vl'iter. supple si sint eiusdem subiecti et eiusdẽ ꝑdicati. iste eĩm contradicũt. omnis hõ albꝫ est. et non omnis hõ albꝫ est. et iste. aliquis ho mo albus est. et nullus homo albus est (Quo circa) In hoc secũdo capl'o determinat de legibus oppositi onũ. Et diuidiᷣ in tres partes. In ꝑma determinat de ipsis ostẽdendo q̃liter enunciatões se hñt ad posse esse simul veras aut falsas. Et primo ponit legẽ con/trariaꝝ dicens. ꝙ quia ɔtrarie sunt vl'is affirmatiua et vl'is negatiua. vt omis hõ iustus est. et nullꝰ hõ iu stus est. ideo impossibile est eas simꝰ eẽ veras. Sꝫ cum dicit (His vero) dat legem subcõtrariaꝝ dicẽs. ꝙ cõ trarie predictarum scilꝫ subcontrarie possunt simul esse vere. vt non omnis homo albus est. et quidaꝫ hõ albus est. Sed cũ dicit (Quecũqꝫ igiᷣ) dat legem cõ/tradictoriarum. dicens ꝙ in ɔtradictorijs vl'ium ne cesse est semper alteram esse verã et alteram falsam. et similiter in omnibꝫ ɔtradictorijs singularium. vt so crates est albꝫ. socrates nõ est albꝫ (Quecũqꝫ autem) Cõsequenᷣ probat ꝙ subcontrarie possunt simul esse vere tribus exemplis. Primũ est de istis duabꝰ. hõ ē albus. et hõ non est albus. Secundum est de istis. hõ est probus. et homo nõ est probus. iste eĩm sunt simul vere. quia si aliquis homo est turpis non est probus. Terciũ exemplũ est de istis. homo est pulcer. hõ non est pulcer. quia si homo est fedus ipse nõ est pulcer. et ista probat. quia si fit aliquid. nõ est. id est. si aliquis homo fit probus vel pulcer. ipse non est probꝰ vel pul cer. Aliqui tamen legunt pro quarto exemplo qȯ esset de istis. aliquid est et aliquid non est. que verificãtur de eo quod fit. et quia dictuꝫ est ꝙ iste sunt simul ve/re. est homo albus. non est homo albus. posset aliq̃s credere ꝙ iste etiam essent simul vere. est homo albꝰ. et nemo est albus. quia iste videntur idem significa/re. Ideo ꝑhs remouet hoc dubium dicens. ꝙ nec iste idem significãt neqꝫ ɔuertuntur (Manifestũ est) In hac secũda parte huiꝰ capl'i ponit aresto. hanc ɔclu/sionem. Vniꝰ affirmatõis est vna negatio Probat. q̃ꝛ illud idẽ debet negare negatio qȯ affirmauit affirma tio. et de eodẽ siue illud idem sit vl'e vl'iter sumptum vel nõ vl'iter sumptum siue sit singulare. g̃ vniꝰ affir/mationis est vna negatio. Añs ꝓbat. q̃ꝛ si negatio ne gat aliud de eodẽ vel idẽ de alio. tũc talis negatio nõ erit opposita illi affirmationi. sed erit ab ea diuersa. Probat predictã conclusionem exemplo. q̃ꝛ huiꝰ affir matõis. omnis hõ albus est. est hec negatio. nõ homo albus est. Sed cũ dicit (Quoniã autẽ) epilogat ea q̃ dicta sunt. et dicit ꝙ ex predictis patet ꝙ oppositaruꝫ propositionũ. alie sunt contrarie. et alie cõtradictorie patet etiã ꝙ nõ in omnibus oppositis. si vna est vera alia est falsa. sed in aliquibus tm̃ (Vna autẽ) In hac tercia parte determinat aresto. de affirmatione vna et negatione vna. de quibus primo fecit mentionem. et ostendit quid est affirmatio vna et negatio vna. et di cit ꝙ affirmatio et negatio vna est que vnum de vno significaᷣ. siue vl'e sumatur vniuersaliter siue nõ vni/uersaliter. vt omnis hõ est albus. non omnis hõ ē albꝫ nullꝰ hõ est albꝰ. q̃dã hõ ē albꝰ. et hoc posito ꝙ albũ vnũ ꝼcet. q̃ꝛ si nõ, vnũ significaret non esseꝫ ꝓpositio vna

et sic intendit talē ꝯclusionē. enūciatio q̄ est de termi no equiuoco nō est vna. illa scʒ in q̄ ponit̄ nomē ad si gnificādū diuersa ex q̄bꝫ nō fit vnū. sicut hec tunica ē alba. si tunica iponat̄ ad s̄ndū hoīem ꝛ etiā equū. nō ē vna. Probat q2 illo casu posito nō refert dicere ista tunica ē alba. ꝛ iste hō ē albꝫ. ꝛ equ⁹ ē albꝫ. sʒ iste ml̄ta s̄nt. et nō sūt ꝓpō vna sʒ plures. ḡ etiā p̄ma plura s̄t. ꝛ erit ꝓpō plures. Maiorē ꝓbat. q2 equ⁹ ꝛ hō non sūt aliq̄d vnū. Ex q̄bꝫ īfert vnū correlariū dicēs. ꝙ i his affirmatōibꝫ scʒ q̄ sūt de t̄minis equocis nō est necē al terā eē verā et alterā eē falsam. Et hoc forte ē ideo. q2 aliud posset negare negatio ꝙ̄ affirmatio affirmaue rit. Circa hūc textū Attēde p̄mo. ꝙ aresto in p̄nci° isti⁹ capl'i ꝯuenient̄ p̄ponit enūciatiōis diuisionē ad ostēdēdā ꝯclusionē intentā. si eñ ꝯtingit affirmare eē qd̄ est. vel esse qd̄ nō ē. et hoc idē negare. sequit̄ ꝙ vni⁹ affirmatōis est vna negatio. et ꝙ cuilibet affirmatiōi est vna negatio opposita Attende 2°. ꝙ aresto. diffi nit oppōnē ꝑ ꝯdictionē. vel ex eo ꝙ q̄libʒ oppō reducit̄ ad ꝯdictionē tanq̄ ad maximā ꝛ p̄ncipaliorē oppōeʒ vel ex eo ꝙ in q̄libet oppōne est negatio et affirmatio q̄litatis. qd̄ p̄ncipalit̄ ꝯdictōi cōuenit. Et ex hac dif finitōe sequit̄ ꝙ ens non est equocū sed vniuocū. q2 in equocis nō est ꝯdictio. ens autē ꝛ nō ens ꝯdicūt. sicut pʒ p̄mo phisicoꝝ. Et seq̄tur vlteri⁹ ꝙ disputatōes so phistaꝝ sūt nisi importunitates. i. clamores rixosi nō ꝯcludētes ꝓpositū Attēde 3°. ꝙ ex hoc textu mani feste pʒ error illoꝝ q̄ dicūt vl'ia nō eē nisi concept⁹ vel terminos. et etiā subiectū et p̄dicatū non eē res. ita ꝙ ꝓpō non p̄t ꝯponi ex rebꝫ vt res distinguit̄ ꝯtra signū Dicit eñ aresto. ꝙ aliq̄ res sint vl'es ꝛ aliq̄ ꝑticulares neq̄ valet aliq̄ꝝ expositio dicētiū ꝙ capit rem ꝑ t̄mi no vocabili vel ꝯceptu. q2 boetius in cōmēto expresse dicit h̄ intelligi debere de rebꝫ. Vñ dicit. videm⁹ nan q̄ aliq̄s esse res h̄mōi q̄ in aliū ꝯuenire nō p̄nt nisi in vnāquāq̄ singularē ꝑticularēq̄ subām. Alia eñ ē q̄ litas singularis. vt platonis vel socratis Alia est que cōicata cū pluribꝫ totā se singulis ac oībꝫ p̄bet. vt est ipsa humanitas. est eñ q̄dā h̄mōi q̄litas q̄ ꝛ in singu lis tota sit. Vñ breuit̄ dicit boeti⁹ vl'ia habere eē in aīa et etiā in re extra scʒ in singularibꝫ. et ideo etiā in mente sunt q̄daʒ determinationes q̄ denotāt vl'e accipi nūc sic. nūc sic. Quia ḡ aliqd̄ p̄dicatū attribuit̄ q̄nq̄ vl'i s̄m totū suū ambitū ꝛ capacitatē suoꝝ ꝯtentoruʒ ad s̄ndū hoc inuentū est h̄ signū oīs. et q̄nq̄ predica tū remouet̄ a subiecto s̄m totū suū ambitū. et ad hoc s̄ndū inuentū est hoc signū null⁹. Sil'r dōm est de sig nis ꝑticularibꝫ Attende quarto circa istud ꝟbum qd̄ dicit aresto (q̄ñ enūciat̄ in vl'ibꝫ nō vl'iter. tūc ꝓpō nes nō sunt ꝯtrarie. sed est ea q̄ ꝑ ea s̄cant̄ eē ꝯtraria) dubiū est q̄uō debeat exponi. Vñ albert⁹ dicit ꝙ ta les ꝓpōnes sunt subcōtrarie q̄ꝝtum ad q̄ꝝtitatē. ꝛ sunt ꝯtrarie q̄ꝝtum ad q̄litatē. q2 idē enūciat̄ in vna affir matiue de eodē subiecto et ꝓ eodē. et in alia negatiue Hoc aūt nō videt̄ vl'r veꝝ. q2 in subcōtrarijs nō est af firmatio et negatio ꝓ eodem. eo ꝙ al's nūq̄ possent si mul esse vere: Ideo alit̄ exponūt alij dicentes. ꝙ licet due subcontrarie possint simul esse vere in materia cō tingenti. non tñ in materia naturali vel remota. Sed illa expositio non sufficit. q2 hic non loquimur de veri tate vel falsitate ꝓpositionuʒ. sed tm̄ de oppōne. Alia expositio alexandri ē quē sequit̄ beat⁹ thomas. ꝙ ibi p̄hs loquit̄ de ꝓpōnibꝫ indiffinitis. nā in indiffinitis non denotat̄ ꝙ predicatuʒ insit subiecto vl'iter. q2 sic essent ꝯtrarie. aut non sicut in ꝑticularibus. et ideo q̄ꝝ uis tales enūciatōes nō sunt ꝯtrarie s̄m modū enū ci andi: tñ ꝯtingit eas esse ꝯtrarias s̄m rem s̄catā. Sed hec expositio nō placet. ideo aliter exponit̄ a porphi rio. qui dicit ꝙ ꝯtingit q̄nq̄ indiffinitas esse ꝯtrarias ex parte predicatoꝝ. vt si dicat̄ hō est san⁹. hō non est san⁹. q̄ equiualet huic hō est eger. Sed ista expositio impugnat̄ dupliciter. Tū p̄mo q2 in fine hui⁹ libri di cit aresto. ꝙ enūciatiōes de ꝯtrarijs p̄dicatis non sunt cōtrarie. Tū scd̄o. q2 hic aresto. loquit̄ de ꝯtrarijs cō plexis et nō incōplexis. Ideo dicendū est ꝙ q̄ꝝuis in diffinite non sint ꝯtrarie q̄ꝝtum ad modū enūciandi. contingit tñ eas eē contrarias q̄ꝝtum ad s̄catū. vt si p̄ dicatū attribuat̄ subiecto rōne forme vl'is sicut i ma teria naturali hō est aīal. hō non est aīal. nam rōne sig nificati vl'is tantū valet ista hō est animal. q̄ꝝtuʒ om nis hō est aīal. et nullus homo est aīal. sicut hō non est aīal. non sunt ergo ꝯtrarie q̄ꝝtum ad modū et formaʒ enūciationis. licet bene gratia rei s̄cate.

Querit̄ Vtrū spēs oppositōis sint a phi losopho conuenient̄ assignate.

Arguit̄ primo ꝙ non. quia oppo sitio subalterna. priuatiua. et relatiua sunt oppositio nes. et tñ nō assignant̄ h̄ a p̄ho. ḡ ꝛc Secūdo sic iste due ego sum iohānes. ego non sum iohānes scripte i pariete opponūtur. et tñ nulla specie oppōnis opponū tur. ḡ. Minor patʒ. q2 nō videntur ꝙ opponātur ali qua alia spē oppōnis quā oppositione cōtradictoria. sed hoc nō. eo ꝙ ambe possunt simul eē vere si a diuer sis legant̄. quoꝝ vnus vocetur iohānes et alius non. Tercio sic. iste ꝯtradicūt. sortes currit. et sortes nō currit: et tñ p̄nt simul vere esse. ḡ lex contrariaꝝ nō est sufficienter assignata. Añs patʒ. q2 pro quocūq̄ tp̄e p̄t sortes currere. p̄t etiā nō currere. ḡ pro quocūq̄ instā ti p̄t illa esse vera. sortes currit. poterit etiā illa esse ve ra sortes non currit Quarto sic. ꝯdictoria nec repu gnāt in veritate nec in falsitate. ergo inter contradicto ria nulla est oppositio. et ꝑ ꝯñs oppositio cōtradicto ria non est spēs oppōnis. Añs pʒ. et p̄mo ꝙ nō repug nent in veritate. q2 ista duo ꝯtradicūt. iste tribul⁹ est sapid⁹. et iste tribul⁹ nō ē sapid⁹. ꝛ tñ sūt siml' vere. ḡ. Minor pʒ. q2 illud qd̄ iudicat̄ ab aliq̄ tota spē ē veꝝ sʒ oēs asini iudicāt tribulū esse sapidū. ḡ h̄ est veꝝ. q2 natura i tota vna spē nō deficit. ꝛ ꝑ ꝯñs ista est vera. iste tribul⁹ est sapid⁹. Q2 aūt sua ꝯtradictoria sit ꝟa pʒ. q2 hō a tota sua spē iudicat hūc tribulum nō eē sapi dū. ḡ iudiciū ē verū. ꝛ ꝑ ꝯñs ista erit vera. iste tribul⁹ nō est sapid⁹. Sed ꝙ ꝯdictoria nō repugnēt in falsi tate pʒ. q2 iste due ꝯdicūt. ego dico falsū. ego non dico falsū. cū sint singulares diuerse q̄litatis. et tñ sūt siml' false. Minor pʒ. p̄mo ꝙ ista sit falsa. ego dico falsuʒ q2 posito casu ꝙ sortes nullā aliā ꝓpōnē dicat nisi istā ego dico falsum. tunc sic arguit̄. q2 vel sortes dicit ve rū vel falsū. si dicat veꝝ. ḡ veꝝ est sortē dicere falsū. et cū nullā aliā ꝓpōnē dicat nisi istā. ego dico falsū. ergo ista ꝓpō ꝓlata a sorte. scʒ ego dico falsū. ē falsa. Proba tur etiā ꝙ sua negatiua. scʒ ista ego nō dico falsum sit falsa. q2 sortes nihil dicit nisi istā ꝓpōem. ego dico fal sum. et tñ ipa est falsa. vt ꝓbatū est. ḡ falsū ē dicere sor tem nō dicere falsū. ꝛ ꝑ ꝯñs hec ꝓpō ego non dico fal sum ē falsa. et sic habet̄ intentū In oppositū est are stoteles i textu. Pro solōne q̄ōnis s̄t alie q̄tuor q̄ōnes

Q° Prima vtruꝫ sint tm̄ tres spēs oppōnis. scꝫ ꝯtradictoria ꝯtraria et subcōtraria. Pro cui⁹ solōne Attende pmo ꝙ aresto. diffinit oppōeꝫ sub noīe ꝯdictionis. q̄ est affirma° ⁊ negatio opposite. in q̄ diffinitōe est p̄dicatio fundamētal'. q̄si diceret ꝙ ē quedā relatio fundata in affirmatiōe et negatiōe. quēadmodū dicim⁹ ꝙ pr̄ ē hō. vel posset eē sensus ꝯdictio ē affirma° ⁊ negatio. i. repugn̄tia affirmatiōis ⁊ negatiōis. Vn̄ ad qualibet oppoēm req̄ritur tal' repugnātia. Et vltra req̄rit ꝙ sit circa ideꝫ subiectū ⁊ idē p̄dicatū. Scd̄o oꝫ ꝙ sit ydēptitas ꝯm no͞n ⁊ ꝯm rē. Et iō dr̄ (et nō equoce) ad designādū ꝙ nō sufficit ydēptitas noīs Tercio req̄rit ꝙ sit ꝯm idē Quarto ꝙ fiat relatio ad idē. q̄r si dicerē sortes ē maiꝯ nus ad a. ⁊ nō ē magn⁹ ad b. nō eēt ꝯdictio Quīto requirit simultas ⁊ in loco ⁊ tpe. Et ista sufficient pn̄t elici ex diffinitōe elenchi posita in libro elēchoꝝ. Sꝫ posset mag̃ general'r diffiniri oppō. ꝙ est repugnātia duaꝝ ꝓpositionū in q̄litate tm̄. l' in q̄litate ⁊ i q̄titate sil'. in q̄titate tm̄. vl' in veritate ⁊ falsitate sil' Vn̄ ꝑ primā pticulā excludit oppō relatia ⁊ ꝑuatiua. ꝑ scd̄am excludit oppō subalt'na. q̄ nō est repugnātia ꝓpōnuꝫ in q̄litate. sed in q̄titate tm̄. Vn̄ de ista oppōe subalterna nō loq̄tur Aresto. q̄r sibi nō ꝯuenit diffinitō data ab Aresto. Attēde scd̄o. ꝙ sicut dictū fuit in sūmulis ad hoc ꝙ aliq̄ ꝓpōnes sint ꝯtrarie tres ꝯditiōes req̄runt. Prima est ꝙ vna sit vl'is affirmatiua. et alia vl'is negatiua eiusdē subiecti et eiusdē p̄dicati. Secūda ꝙ termin⁹ distribuibil' nō distribut⁹ in vna, distribuat in alia ex. defectu cui⁹ ille nō st̄ ꝯtrarie. cuiuslibet hoīs asin⁹ currit. cuiuslibet hoīs asin⁹ nō currit. q̄r in nulla eaꝝ iste t'min⁹ asin⁹ distribuit. Q̄ꝫ aūt nō sint ꝯtrarie pꝫ. q̄r sunt simul vere. qd̄ repugnat legi cōtrariaꝝ. sed ꝯ̄ria pme est ista. cuiuslibet hoīs null⁹ asinus currit. Tercia ꝯditio ē ꝙ termini teneant eq̄ ample et eq̄ stricte. ita ꝙ nō teneant magis ample in vna q̄ꝫ in alia: et ideo iste nō ꝯtrariātur. oīs hō est mulier null⁹ hō est mulier. q̄r in pma hō tenet̄ ꝓ femellis. in scd̄a ꝓ ꝓ viris Attēde tercio. ꝙ ad oppōnē subcōtrariā tres ꝯditōes req̄runt. Prima ꝙ vna sit pticularis vel indiffinita affirmatiua. et alia pticularis vl' īdiffinita negatiua eiusdē subiecti et eiusdē p̄dicati. Scd̄a ꝙ p̄dicatū teneat̄ i vna pticularit'. ⁊ i alia vl'r. ex defectu cui⁹ iste n̄ subcōtrariāt'. hō ē aīal. ⁊ hō aīal nō ē. Tercia ꝯdicio ē. ꝙ t'mini teneant eq̄ āple ⁊ eque stricte ī vtraq̄ꝫ ꝓpōne. et iō iste nō subcōtrariant'. q̄dā hō fuit ꝑdie alb⁹ et q̄dā hō nō fuit heri alb⁹. q̄r pn̄t simul eē false Attende q̄rto ꝙ duplices sunt ꝓpōnes ꝯdictorie. q̄dā sūt ꝯdictorie de lege tm̄. alie sūt ꝯdictorie de forma ⁊ lege sil'. Vn̄ ꝯdictorie de lege sūt q̄b⁹ ꝯuenit lex ꝯdictoriaꝝ. sicut sūt ꝓpōnes singulares diuerse q̄litatis. Vn̄ ad hoc ꝙ aliq̄ ꝓpōes sint ꝯdictorie de lege ⁊ forma sil' q̄nq̄ꝫ ꝯditiōes req̄runt. Prima ē ꝙ sint opposite. sic scꝫ ꝙ sint diuerse q̄litatis et q̄titatis eiusdē tn̄ subiecti et predicati. Scd̄a ē. ꝙ q̄libꝫ t'min⁹ distribuibil' nō distribut⁹ ī vna distribuat' in alia. ⁊ ecōtra. nisi forte tal' t'min⁹ cōis fuerit det'miatio t'mini singularis. q̄r ista due ꝯdicūt. sortes vidēs asinū currit. et sortes vidēs asinū non currit. et tn̄ in neutra iste t'min⁹ vidēs est distribut⁹: Tercia ꝯdicio ē. ꝙ t'mini teneant' eq̄ ample et eq̄ stricte. et illa īuebat' in diffinitiōe oppōnis. sicut patuit sup⁹. Quarta ꝯditio est ꝙ t'min⁹ suppōnēs distributiue in vna dꝫ supponere determinate in alia. ita scꝫ ꝙ si in ꝓpōne vl'i termin⁹ distribueret' in ordine ad alteꝝ terminū supponētē simpliciť. tūc termin⁹ distribut⁹ in vl'i dꝫ in pticulare cōtradicēte supponere det'minate. et nō simpl'r. et iō iste nō ꝯtradicūt. oīs hō ē aīal. oē aīal hō nō est. sed ꝯtradictoria pme ē ista. q̄dā hō nō est aīal. Quinta ꝯditō ē. ꝙ in ꝓpōne vl'i t'min⁹ distribut⁹ in ordine ad aliuꝫ t'minū supponentē det'minate dꝫ in pticulari sibi contradicente stare simpliciť et nō det'minate. et ideo iste nō ꝯtradicūt. caput hꝫ oīs hō. et aliq̄s hō nō habꝫ caput. sed ꝯtradictoria pme est ista. oē caput hō non hꝫ Dic ḡ ad q̄stionē. ꝙ spēs oppositionis sint sufficienter assignate ab aresto. sicut pꝫ ex dictis.

Q° Scd̄a vtrū ꝯtradictoria maxime a se inuicē distēt. Pro cui⁹ solutōe Attende pmo ꝙ duplicia sunt ꝯtradictoria. quedā sunt cōplexa. et q̄dā incōplexa. siue q̄dā sunt ꝓpōnū. et q̄dam terminoꝝ Attende scd̄o. ꝙ aliq̄ dupliciť dicūtur repugnare siue distare Vno° in mō enūciandi. et sic cōtraria maxime distāt. eo ꝙ quicq̄d affirmat affirmatiua tollit negatiua. Alio° quo ad veritatē et falsitatem. et sic ꝯtradictoria maxime repugnant. q̄r nō solū in veritate. sed etiā in veritate et falsitate repugnant. qd̄ neq̄ꝫ ꝯuenit ꝯtrarijs neq̄ꝫ subcōtrarijs

Dic primo Q̄ꝫ contradictoria siue ꝯplexa siue īcōplexa maxime distāt extensiue. pꝫ de ꝯplexis. q̄r repugnāt in veretate et falsitate. q̄litate et q̄titate. sed nulla alia opposita repugnāt in oībus istis. q̄r ꝯtraria repugnant solū in veritate et q̄litate subcōtraria vero in falsitate et q̄litate. sed subalterna in q̄titate tm̄. Sed de incōplexis ptꝫ. q̄r illa extrema maxime repugnāt extēsiue q̄ sic se hn̄t ꝙ nullū suceptibile p̄t subterfugere p̄dicatōem alicui⁹ ipoꝝ. et nullo mō de eodē pn̄t verificari. sed sic ē de ꝯtradictorijs incōplexis. et nō de aliq̄b⁹ alijs oppositis. ḡ Dic scd̄o. ꝙ ꝯtradictorie maxime repugnāt intensiue. patꝫ q̄r illa maxime repugnāt intēsiue q̄ hn̄t maximā incōpossibilitatē ad simul essendū in eodē. sed ꝯtradictoria sunt hm̄oi. q̄r ꝑ nullā potētiā pn̄t de eodē verificari. aut eē in eodē. ḡ Dic t'cio. ꝙ ꝯtradictoria maxime repugnāt exclusiue. patꝫ q̄r illa maxime repugnāt exclusiue q̄ excludūt qd̄cūq̄ꝫ cōe in q̄ ꝯueniūt. sed contradictoria sunt hm̄oi. q̄r in nullo cōi ꝯueniūt. ḡ ⁊c̄ Dic q̄rto ꝙ contradictoria pn̄t maxime et minime repugnare ꝑmissiue et fundamentaliter. patꝫ q̄r illa maxime repugnāt ꝑmissiue et fundamentaliť. quoꝝ fundamenta sunt maxime repugnantia. et illa repugnāt minime ꝑmissiue quorū fundamenta minime repugnant. sed sic est de ꝯtradictorijs. possunt eīm fundari in maxime distantibus. qd̄ clarum est et etiā in minime distantibus. patꝫ quia possunt fundari in his que sunt eadem realiter et solū distincta ex natura rei. sicut sunt diffinitio et diffinitum. ḡ ⁊c̄

Questio tercia vtrū

sit aliqua ꝓpositio vera in q̄ p̄dicatur vniuersale vl'r sumptū. Pro cui⁹ solutōe Attēde pmo. ꝙ vl'e vl'iter sumptū nō ē aggregatū ex t'mino cōi et signo vl'i. sicut multi imaginātur. sed ē termin⁹ cōis distribut⁹. ita ꝙ oīs terminus cōis distribut⁹ est vl'e vl'r sumptū. nam aggregatū ex t'mino cōi et signo vl'i non est vl'e. et ideo etiā nō est vniuersale vniuersaliter sumptum Unde si detur aliquis terminus distribut⁹ ipe est vniuersale ⁊

nō est vl̄e ꝑticulariter indiffinite vel singulari̇ sumptum. iō est vl̄e vl̄r sumptū Attēde secūdo ꝙ aliqui volentes docere qñ signū posset poni a ꝑte p̄dicati. ⁊ qñ nō distinguūt de signo. q̄ꝛ quoddā est vl̄e ⁊ qđ dā ꝑticulare. ⁊ iteꝝ quodlibet hoꝝ aut ē affirmatīm aut negatiuū. De signo vl̄i negatiuo non est dubiū quin possit poni a ꝑte p̄dicati. vt dđo oīs hō est nullꝰ asinus. sil̄r de signo ꝑticulari nō est dubiū. Sed de signo vl̄i affirmatio dubiū est. vñ dicūt ꝙ qñ predicatū supius est ad subiectū tunc sibi nunꝙ p̄t addi signū vl̄e remanēte ꝟitate ꝓpōnis. sicut ꝑtꝫ in exēplo aresto. Sed qñ p̄dicatū est minꝰ cōe vel eq̄le ipsi subiecto. tūc sibi vere p̄t addi signū vl̄e affirmatīm. vt dđo hō est oīs hō. risibile ē oīs hō. Sed hoc vltimū est manifeste ꝯ Boetiū. q̄ exp̄sse ꝓbat tales ꝓpōes. in q̄bus p̄dicatū est eq̄le subiecto eē falsas. cū em̄ dico hō est oē risibile. vel oīs hō est oē risibile. significo ꝙ q̄libet ꝑticularis hō est oē risibile Vñ ꝯtradictoria istiꝰ hō est oē risibile vel oīs hō est oē risibile ē vera. sicut ꝑatꝫ in īspicienti. Attēde tercio. ꝙ oē sincathegreuma positū in p̄dicato redit in ydemptitatē p̄dicati. ⁊ est ꝑs p̄dicati. Patꝫ q̄ꝛ si nō tūc ex veris possit sequi falsum. Verbi grā. si dicat̄ nullus hō est oīs hō. iste hō ē hō si hoc signū oīs in p̄ma ꝓpōe nō esset ꝑs p̄dicati oporteret sic ꝯcludere. iste hō non ē hō. que ē falsa ⁊ īpossibilis Sil̄r ꝑtꝫ sic. q̄ꝛ sincathegreuma nunꝙ hꝫ respectū ad ꝓ̄cedens. aliter negatio seq̄uēs ꝯpōem facere posset ꝓpōem negatiuā. sicut ⁊ negatio p̄cedens. g̊ sincathegreuma additū p̄dicato nō detminat ipm̄ ī cōparatione ad subiectū. g̊ nullū sincathegreuma additum p̄dicato ē predicatū. sed ꝑs p̄dicati. cū determinet absolutū intellectū termi cui additur. Et ita iste terminꝰ sincathegreumaticꝰ nō est sincathegreumaticus respcū p̄dicati. q̄ꝛ ipm̄ ē altera ꝑs p̄dicati Sꝫ sincathegreuma additū subiecto nō est ꝑs subiecti. q̄ꝛ detminat illud cui addit̄ in ꝯꝑatione ad predicatū. et ꝓpter h̄ ista ꝓpō hō est oīs hō sic est ꝯuertenda. ens qđ est oīs hō est hō Attende q̄rto. ꝙ signū vl̄e vel ꝑticulare ꝯuenientiꝰ ponit̄ in subiecto. eo ꝙ subiectuꝫ hꝫ modū materie. p̄dicatū aūt modū forme. Sed distributio vel restrictio q̄ fiunt ꝑ signū vl̄e ⁊ ꝑticulare potiꝰ ꝯueniūt materie ꝙꝫ forme. siue potiꝰ ꝯueniunt illi qđ hꝫ modū materie ꝙꝫ illi qđ hꝫ moduꝫ forme. sed tñ non ē incōueniēs sincathegreuma poni a ꝑte p̄dicati. Vñ aresto. sepe vtitur signo a ꝑte p̄dicati. vt dicēdo anima est actus quidā.

Dic primo ꝙ et signū vl̄e ⁊ ꝑticulare in ꝓpōne affirmatiua ⁊ negatiā pñt poni a ꝑte p̄dicati. Ptꝫ ex dictis. possumꝰ em̄ dicere sortes ē nullus asinꝰ. hō est oīs hō. ⁊c̄ꝭ. Dic scđo ꝙ nō solum in aliq̄ ꝓpōe affirmatiā p̄dicat̄ aggregatū ex termino cōi ⁊ signo vl̄i. sed etiā in aliq̄ predicat̄ vl̄e vl̄r sumptū. Ptꝫ p̄mo de ista. oīs hō est ipsemet. in q̄ ꝺm oēs logicos p̄dicatū supponit distributiue. ꝙꝫuis hoc sit distributōe sigillata. Et sil̄r pꝫ de ista tm̄ hō est al̄ in q̄ predicatū supponit distributiue. q̄ꝛ al̄s non valeret hec ꝯña. tm̄ hō est aīal. g̊ oē aīal ē hō. eo ꝙ arguere̅t a non distributo ad distributū. sicut de se patꝫ Dic tercio. ꝙ aliq̄ ꝓpō negatiua ē vera in q̄ predicat̄ aggregatū ex termīo cōi ⁊ signo vl̄i siue affirmatiuo siue negatiuo. sicut ꝑtꝫ de istis nullꝰ hō est oīs homo Et etiā aliq̄ affirmatiua ē vera in q̄ predicat̄ aggregatū ex t̄mino cōi ⁊ signo vl̄i collectiue tēto. sicut ꝑtꝫ de istis oēs ap̄li dei sunt oēs apostoli dei Dic q̄rto. ꝙ nulla ꝓpō affirmatiā est ꝟa cuiꝰ subiectū supponit ꝓ pluribꝰ. ⁊ totale p̄dicatū ē aggregatū ex termīo cōi ⁊ signo vl̄i affirmatiuo distributiue tēto. ita tamē ꝙ terminꝰ cōis supponat ꝓ pluribꝰ. q̄ꝛ si nō tūc posset forte ꝓpō esse. vt dđo hō est oē albū Et dico notant̄ (cuiꝰ p̄dicatū totale) q̄ꝛ hec p̄t esse vera. oīs hō videt oēm equū. ⁊ tñ a ꝑte p̄dicati termīo supponēti ꝓ pluribꝰ additꝰ signū vl̄e. Dicūt tñ aliq̄ ꝙ talis ꝓpō affirmatiua p̄t esse ꝟa. si p̄dicet̄ aggregatū ex signo vl̄i ⁊ termīo cōi non hñte actu pl̄a supposita. sed vnū tm̄. Et iō iste sunt vere sol est oīs sol. fenix ē oīs fenix. et similes. q̄ꝛ ꝙꝫuis ille terminꝰ nō supponat ꝓ pluribꝰ actualit̄ exñtibꝰ. nec habeat pl̄a supposita actu. suppoīt tñ ꝓ pluribꝰ aptitudinal̄r. eo ꝙ iste terminꝰ fenix nō restringit̄ in aliq̄ istaꝝ ad standū ꝓ exñtibꝰ Et ideo p̄t supponere ꝓ fenicibꝰ q̄ sunt ⁊ fuerūt. Et ꝑ ꝯñs p̄dicte ꝓpōes sunt false Dđm final̄r. ꝙ aliq̄ ꝓpō affirmatiua est ꝟa. cuiꝰ subiectū ⁊ p̄dicatū est vl̄e vl̄r sumptū. sicut ꝑtꝫ de istis. oīs hō est ipsemet. vel tm̄ hō est aīal nec vult aliud dicere Aresto. nisi ꝙ nulla affirmaᵒ ē vera in q̄ de vl̄i. i. de termīo actual̄r supponēte ꝓ pluribꝰ p̄dicat̄ aggregatū ex h̄ signo oīs ⁊ termīo cōi supponēte ꝓ pluribꝰ. sicut dđo oīs hō est omne aīal

Quō Quarta. vtꝝ t̄minꝰ cōis supponēs ꝟbo de pñti supponat tm̄ ꝓ pñti Dic pᵒ ꝙ t̄minꝰ cōis ī q̄cunꝙ ꝓpōe siue de pñti siue de p̄terito aut de futuro suppoᵗ ꝓ q̄buscūꝙ supposit̄. siue exñtibꝰ siue ñ exñtibꝰ. qñ sibi nō addit̄ īmediate aliq̄ determinatio ꝯhens ad supᵗᵃ vniꝰ dr̄e t̄pis. Probat̄ pᵒ sic q̄ꝛ si t̄minꝰ cōis staret tm̄ ꝓ pñtibꝰ. seq̄ret̄ ꝙ oēs tales eēnt false domꝰ fit. hō gñat̄. q̄ꝛ ꝑcaret̄ illud fieri qđ ē qđ ē falsuꝫ. q̄ꝛ fieri ē via a ñ eē ad eē. ⁊ ꝑ ꝯñs qđ ē nūc nō fit. si āt oēs tales eēnt false seq̄ret̄ ꝙ oēs iste eēnt fl̄e domꝰ ē fcā. hō est gñatꝰ. q̄ꝛ fieri ⁊ fcm̄ eē nō st̄ eadē. ⁊ ꝑ ꝯñs ista ꝓpō est ꝟa. q̄cq̄d fcm̄ ē. est nō fcm̄. Scđo sic q̄ꝛ bñ seq̄tur antixp̄s currit. g̊ hō currit. q̄ꝛ minoꝛ ꝑtu te cuiꝰ tenet ꝯña ē nccāria. s. antixp̄s ē hō. g̊ hō in ꝯñte potest stare ꝓ antixp̄o. ⁊ ꝑ ꝯñs ꝓ eo qđ non existit Tercio sic. q̄ꝛ terminꝰ p̄umo supponit suū significatū in ꝓpōne. nisi ex eo ꝙ suppositū est idē significato. alioquin nulla vl̄is esset vera. g̊ eq̄liter supponit ꝓ suppositis q̄ eq̄liter se hñt ad significatū termī cōis. sed huiusmodi sunt tā existētia ꝙꝫ nō exñtia. Quarto sic. q̄ nisi sic seq̄retur ꝙ ista eēt falsa ⁊ impossibil̄. aliquod ens nō est. qđ est falsum. q̄ꝛ antixp̄s ē ens. ⁊ tñ non est Dic secūdo ꝙ terminꝰ cōis distribuit̄ ꝓ oībus in q̄cunꝙ ꝓpōne sumit̄. Et hec ꝯclusio ꝓbatur sic. q̄ꝛ qđcunꝙ suppositū infert suū cōmune. respectu cuiuscūꝙ p̄dicati. ⁊ infert̄ ex suo cōi distributo. q̄ꝛ vtrobiꝙ minoꝛ ē intelligēda. in qua seꝫ cōe p̄dicat̄ de suo supposito cū hoc ꝟbo est. ē nccāria. g̊ cōmune distribuit̄ ꝓ quocūꝙ supposito. Cā aūt huiꝰ ē. q̄ꝛ cōmune qñ non specificat̄ per aliqđ immediate additū supponit absolute suū significatū. g̊ eq̄liter supponit ꝓ oībus q̄ eq̄liter se hñt ad suū significatū. Hec aūt sunt tā exñtia ꝙꝫ nō existētia. g̊ ꝓ omnibꝰ eq̄liter supponit. nec aliquod p̄dicatū ipsum ꝯtrahit. q̄ꝛ cōtrahens ⁊ cōtractum debēt poni ex ꝑte eiusdē extremi. subiectū aūt ⁊ predicatū non tenēt se ex ꝑte eiusdē extremi. q̄ꝛ cōtingit intelligere predicatū sub q̄cunꝙ rōe inēē subiecto ꝓ quibuscūꝙ supposit̄ cuiuscūꝙ dr̄e talis. vel ꝓ omnibꝰ sil̄. g̊ etiā cōtingit significare. Et ꝑ ꝯñs p̄dicatū nullam rōem supponēdi tribuit subiecto.

Ad rōnes Añ oppositū. Ad primā et scđam pz solutio ex dictis Sed ad scđam dicunt aliqui ꝙ ille ꝓpōnes scripte sunt ꝯdictorie si sint scripte ab eodē. nec pñt simul eē vere vel false a quocūꝗ legantur. q2 sicut ꝓnomina vocalia pme persone nunꝗ supponūt nisi ꝓ illis q̇ ea ꝓferunt. sic nec scripta supponunt nisi ꝓ illis q̇ ea scripserūt Et si dicatur ꝯtra hoc. ꝙ sepe aliqs scribit lrās obligatorias ꝓ alio. aut etiā legit. ⁊ tñ ꝓnomina pme ꝑsone ibi posita nō supponunt ꝓ eo. q2 aliter obligaret ipse seipm. Dicitur ad hoc ꝙ in illo casu illa ꝓnomina nō supponūt ꝓprie nisi ꝓ legente aut scribēte. tñ ex vsu loquēdi ꝑmissum ē ꝙ ipsa improꝓe supponūt ꝓ eo noīe cui⁹ fit obligatio ꝓpter hoc ꝙ non oēs sciunt scribere aut legere. aut ꝓpter aliqd aliud hmōi. Alio° dicitur ꝙ ꝓnomina pme ꝑsone sunt pura sincathegreumata. nec pñt esse subiecta enūciationū. Et iō si per se sumantur semꝑ oz subintelligere aliqđ subiectū. ⁊ iō si in pariete scribatur hec ꝓpō ego sum iohānes. tūc intelligitur ꝙ ego iohānes sum iohannes. Et sic pz ꝙ ille due nō sunt vere aut false. vel in ipsis nō est idē subiectū. ⁊ ꝑ ꝯñs nō sunt ꝯdictorie. nec sūt pcise eiusdē subiecti ⁊ pdicati. Et ꝗuis nō oporteat ꝓpter h ꝙ ꝯdictorie ꝓpōes ab eodē ꝓferantur vel legantur. hoc tñ oz si ꝓpter variationē legētis vel ꝓferentis. aut talis aut loci varietur veritas ꝓpōnis

Ad terciā dicitur ꝯcedendo añs ꝓ pma ꝑte. sed ꝓ secunda ꝑte distinguendū est eo ꝙ ꝓ tpe ⁊ simul pt determinare hoc verbū pñt. ⁊ tunc erit simultas potētie. et sic tam añs ꝗ ꝯñs est verum. sicut ꝓbat argumentū Alio° pñt determiare h verbū esse. ⁊ tūc erit poña simultatis. ⁊ tam añs ꝗ ꝯñs erit falsum. licet eīm pñt eē vere. nō tñ pñt eē siľ vere. Ad quartā negatur minor. ⁊ ad ei⁹ ꝓbationē ꝓ pma ꝑte dr. ꝙ tā asin⁹ ꝗ hō recte iudicāt. sz nō seqtur ꝙ iste due ꝯdictorie sint siľ vere. tribul⁹ h est sapid⁹. ⁊ h tribul⁹ nō est sapid⁹. q2 asinus nō iudicat ꝙ h tribul⁹ est sapid⁹ simpľr. sz ꝙ sit sapid⁹ sibi. Siľr hō iudicat ꝙ nō ē sapid⁹ sibi. ⁊ h totū est verū. sz ex istis rect̄ iudicijs nō pt hri nisi ꝙ ille due sint siľ vere. tribul⁹ ē sapid⁹ asino. ⁊ nō sapidus hoi. Ad ꝓbationē minoris ꝓ scđa ꝑte q̄ ꝓbatur ꝙ iste due sunt siľ false. ego dico falsum. ego nō dico falsum dr ꝙ affirmatiua est falsa casu stāte. q2 eq̇ualet huic. ego dico aliqd aliud falsum ab isto. ego dico falsum q̄ est falsa. sz sua negatiua. s. ista ego nō dico falsum. ē vera. q2 eq̇pollet isti vere. ego nō dico aliud falsū ab ab h falso. ⁊ hec rñsio fundatur in hoc pn°. ꝙ ꝑs nunꝗ pt supponere ꝓ toto. sz hoc pnm̄ improbatū fuit in tractatu de insolubilib;. iō ꝯcesso casu posito ista eēt falsa ego dico falsuz. ista tñ ꝯdictoria nō ego dico falsuz est va. Vñ ista ꝓpō ego dico falsum casu posito sr̄ se esse verā ⁊ se eē falsam. ⁊ ideo falsificat seipsam. Sz de hoc vide ad longū in tractatu de insolubilib;

In h vltimo ca° hui⁹ tractat⁹ oñdit ph̄s q̄liter se habeāt enūciationes q̇ ad eē verū determinate vel falsum Et diuiditur in duas ꝑtes pncipales. in pma oñdit q̇bus ꝯdictorijs ꝯuenit ꝙ vna ꝑs ē determiate vera. et alia determinate falsa. dicēs ꝙ in oīb; ꝯdictorijs de p̄senti ⁊ de p̄terito nccē est vnā ꝑtem esse verā. ⁊ alterā esse falsaz. siue sint de subiecto singulari siue vli. tñ in subcōtrarijs h nō est nccē sicut dcm̄ est pus (In singularib; vo) in hac scđa ꝑte oñt q̇bus ꝯdictorijs nō ꝯuenit ꝙ vna ꝑs sit determiate vera. ⁊ alia determiate falsa. dicēs ꝙ in singularib; ⁊ futuris. i. in ꝯdictorijs de futuro ꝯtingēti nō est nccē alterā ꝑtem eē determinate verā. ⁊ alterā determinate falsam. Probat tali rōe. q2 si oīs affirma° vel negatio eēt va vel falsa. sp̄e determinate. seq̇retur ꝙ oīa de nccitate euenirēt. sed ꝯñs est falsum. g̊ ⁊ añs. ꝯñam ꝓbat duab; rōnib; Prima q2 posito casu ꝙ aliqs dicat h erit. ⁊ ali⁹ dicat hoc nō erit. si oīs affirma° sit va vel falsa determinate nccē est alterū ipso⁊ ve⁊ dicere. cū nulla affirma° sit siľ va ⁊ falsa. Et si nccē est alterū ipso⁊ dicere verū. ergo alterū necessario erit. ⁊ sic omnia de necessitate eueniunt. Scđaz ꝯñaz ꝓbat ꝑ siľe in illo de pñti. q2 si ē ve⁊ dicere albū ē nccē ē albū eē. ⁊ si ve⁊ ē dicere. albū nō ē nccē est albū nō eē ⁊ eꝯ. et si ē albū vm ē affirmare albū eē. et si nō ē albū ve⁊ ē negare albū nō eē. et si nō ē albū affirns albū eē mētitur. et si affirns albū eē mētitur albū n̄ ē. g̊ a siľi si alte⁊ ipo⁊ dr ve⁊. alte⁊ ipo⁊ nccā° erit. et sic oīa de nccitate euenirēt. et ꝑ ꝯñs nihil fieret a casu aut ad vtrūlibet. Illud eīm fit ad vtrūlibet qđ nō mag̾ ē determiatū ad eē ꝗ ad nō eē. ita ꝙ nō mag̾ se hz vt fiat ꝗ vt nō fiat. sz cū nccitate fit illū q̇ affirmat ľ illū q̇ negat vm dicere res erit determiate ad eē ľ ad nō eē (Amplius si albū) ponit scđaz rōez. q̄ ē. si oīs affirma° vľ nega° sit determiate vera vľ falsa. tūc de i° qđ nūc ē albū sp fuit ve⁊ dicere. h erit albū. et si sic nō potuit nō fieri albū. ⁊ si nō potuit nō fieri albū īpossibile fuit ipm nō fieri albū. ⁊ si impossibile fuit nō fieri. nccē fuit ipm fieri. et ꝑ ꝯñs oīs affirma° vel nega° sit determiate va vel falsa. oīa q̄ futura sunt nccē est fieri. ⁊ de nccitate euenīet. ⁊ ꝑ ꝯñs nihil erit ad vtrūlibet neꝗ a casu. q2 id qđ fit a casu nō fit ex nccitate (Atuero nec) i hac scđa ꝑticula ponit ph̄s talē ꝯclusionē. in ꝯdictorijs de futuro ꝯtingenti nccē ē alterā ꝑtem eē verā. ⁊ nō pt dici ꝙ neutra sit va. Probat duab; rōnib;. pma q2 si affirma° sit falsa negatio ē va. ⁊ si negatio ē falsa affirma° erit va. g̊. ⁊c. Scđa rō quā tāgit ibi (Ad huc aūt) ē talis. si neutra ē va tolletur ꝯtingēs ad vtrūlibet. Nā si vm ē dicere ꝙ aliqd ē albū. oz ꝙ sit albū. ⁊ si vm ē dicere ꝙ aliqd est magnū. oz ꝙ sit magnū. ⁊ si erit cras vm dicere ꝙ sit albū. cras erit albū g̊ si vm est dicere ꝙ neꝗ erit neꝗ nō erit. oportebit neꝗ eē neꝗ nō eē. qđ est ꝯ rōem cōtingētis ad vtrūlibet. sic pz de nauali bello qđ neꝗ oz fieri neꝗ nō fieri. Ex q̇b; cōcludit. ꝙ si nccē est in ꝯdictorijs de futuro ꝯtingēti siue sint de subiecto vli siue singulari alterā ꝑtem eē verā ⁊ alterā eē falsaz. sp̄e determiate. seq̇tur ꝙ nihil erit ad vtrūlibet. sz oīa fierēt ⁊ erūt ex nccitate. ⁊ ꝑ ꝯñs nō oportebit nos neꝗ ꝯsiliari neꝗ negociari. q2 siue h fecerim⁹ siue nō. illud tñ qđ est futurū erit (Nihil eīm) Circa p̄dicta remouet ph̄s duas cauillatiōes. Pria est ꝯ scđam rōem. dcm̄ ē eīm in scđa rōe. ꝙ si oīs affirma° ľ negatio sit determiate va vel falsa. seq̇retur ꝙ de i° qđ nūc est albū sp ve⁊ fuit dicere h erit albū. posset aliqs dicere ꝙ hoc ē ve⁊ in ꝓpinq̊ tpe. sz nō in remoto. iō remouet hāc cauillationē dicēs. ꝙ quātū ad tps nihil refert. etiā si an millesimū annū dicatur. Scđa cauilla° est ꝯ pmā rōez in q̄ dcm̄ ē ꝙ si aliqs dicat h erit. ⁊ ali⁹ dicat h nō erit nccē est alte⁊ eo⁊ dicere vm. posset aliqs dicere ꝙ h sequitur ex eo q2 dicūt ꝯdictoria. sz si nihil diceretur nihil seq̇retur. ph̄s remouet hāc cauillatōez dicēs. ꝙ siue aliqs affirmauerit siue negauerit nihil ꝓpter h mutatur in re. nō eīm ꝓpter nostrū affirmare ľ negare res erit vľ

non erit. nec in millesimū annū magis ꝙ̄ in quātolibꝫ tpe Et cū dr (Quare sic) resumit media pdictaꝝ rōnū (Q; si hec) i hac q̄rta pte. pbat phs ꝙ incōueniētia ꝑus illata sunt īpossibilia. s. ꝙ oīa futura de necitate eueniāt. ⁊ ꝙ nihil fiat ad vtrūlibet neqꝫ a casu. ⁊ h̄ duabꝰ rōnibꝰ. Pria ē. q᷑ nos sumꝰ pn^m futuroꝝ eo ꝙ cōsiliamur atqꝫ agimꝰ aliq̄d. g̊ nō oīa eueniūt de necitate. Scd̄a rō. multa sunt q̄ nō sp actu sunt. imo pn̄t eē ⁊ nō esse. fieri ⁊ nō fieri. vt possibile ē hāc vestē incidi ⁊ nō incidi. sed ꝑus exteri. Silr̄ possibile ē eaꝫ nō exteri. nō em̄ eēt ꝯtingens eā pꝰ exteri. nisi eēt possibile cā nō incidi. g̊ non oīa de necitate eueniūt. sed q̄dam sunt ad vtrūlibet. q̄ non magꝫ se hn̄t ad esse ꝙ̄ ad nō esse. ⁊ quedā sunt vt in pluribꝰ. vt ꝯtingētia nata. ⁊ q̄dam vt i paucioribꝰ vt ꝯtingētia rara (Igit esse) in hac q̄nta pte oñdit quō ꝓpōes se habeāt ad veritatē vel falsitatē. Pro eius declaratiōe pmittit quō res hꝫ ad necitatem. et pº quō ꝺm se ⁊ absolute se hꝫ ad necessitatē. scd̄o quō per ꝯpatiōnē ad opposita sua Res em̄ se hn̄t ad necitatem ꝺm se ⁊ absolute. sic ꝙ nō sint necārio simplr̄. sꝫ ex suppōne. q᷑ oīe qd̄ est qn̄ est necē est eē. ⁊ oīe qd̄ nō est qn̄ nō est necē est non eē. sed nō oīe qd̄ est necē est eē. nec oīe qd̄ non ē necē est nō esse. nō em̄ est idē aliq̄d necē eē qn̄ est. ⁊ aliq̄d simplr̄ necē esse. Silr̄ nō est idē aliq̄d necē non eē qn̄ non ē. ⁊ aliq̄d simplr̄ necē non esse. Res aūt se hn̄t ad necitatē ꝑ ꝯpatōeꝫ ad opposita. sic ꝙ nō sunt necārie simplr̄ sed ex disiūctione. illud em̄ qd̄ nō hꝫ determinatā rōnem necitatis fit necārium sub disiūctione ad suum oppositū. vt necē est nauale bellū cras esse futurū vel non eē futurū. sꝫ non ē simplr̄ ⁊ absolute necē ē nauale bellum eē cras. sed ip̄m futurū esse vel nō esse necē est

(Quare quidē) finalr̄ phs oñdit ex pdictis q̄liter orōes se hn̄t ad veritatē ⁊ falsitatē. Et dr ꝙ silr̄ se hꝫ in rebꝰ ⁊ in enūciationibꝰ. q᷑ sicut sunt q̄dam res q̄ nō sunt detminate ad eē nec ad nō esse. cuiusmodi sꝫ illa q̄ sunt ad vtrūlibet. ita etiā sunt aliq̄ enūciationes q̄ nō sunt determināte ad veritatē vel falsitatē. ⁊ sicut sunt q̄dam res q̄ nec sunt sp nec sp nō sunt. sed vna ē sub disiūctione ad aliā. ita sunt alique ꝯdictiones in quibꝰ necē est alterā ptem esse verā vel falsam. s. hanc vel illā. non tn̄ est necē illā ptem esse verā ⁊ alterā falsam. Ex pdictis infert duo correlaria. primū tāgitur ibi (Quare manifestū) ⁊ est. ꝙ nō in oībus ꝯdictorijs necē est vnā ptem detminate eē verā. ⁊ alterā detminate falsam. Scd̄m correlariū ē. ꝙ nō est silr̄ de ꝯtradictorijs de psenti. ⁊ de ꝯdictorijs de futuro ꝯtingēti

Circa hunc textum.

Attende primo ꝙ questio quā ꝯtractat aresto. intelligēda ē de ꝓpōnibꝰ singlaribꝰ q̄ sunt simplr̄ vne et futurꝫ in materia ꝯtingēti. Vn̄ ꝓpō penes eiꝰ q̄ddi tatē diuidit in vnā ⁊ plures. simplicē ⁊ ꝯpositaꝫ. sed penes qualitatē in affirmatiuā ⁊ negatiuā. penes q̄ntitatē in vlem particularē indiffinitā ⁊ singularē. penes tempꝰ in ꝓpōnem de psenti pterito ⁊ futuro. ⁊ penes materiā in ꝓpōem necessariā ꝯtingentē ⁊ impossibilē. vel in ꝓpōem q̄ est in materia naturali ꝯtingenti vel remota. Vn̄ illa diuisio attendit penes habitudinē predicati ad subiectū vel ecōtra. q᷑ g̊ veritas nō eodē modo se hꝫ in necārijs ⁊ ꝯtingentibꝰ. pn̄tibus pteritis ⁊ futuris. ideo ꝯueniēter ꝓponit questionē

Attende scd̄o. ꝙ sicut refert Boetiꝰ in cōmento magna fuit discordia inter peripatheticos ⁊ stoycos de futuris ꝯtingentibꝰ Peripathetici em̄ quoꝝ Aresto. fuit pnceps. ⁊ casum ⁊ liberi arbitrij iudiciū ⁊ necitateꝫ rebus q̄ fiunt queqꝫ agunt ptim cū grauissima autoritate. ptim cū aptissima rōne ꝯfirmant. Stoyci aūt oīa quidē necitate ⁊ ꝓuidentia fieri putātes id qd̄ ex casu fit. non ꝺm ipsiꝰ fortune naturā. sed ꝺm nostraꝫ ignorantiā mentiunt. idē em̄ casu fieri putāt qd̄ cum necitate fit ab oībus cum ignorat. Cōtra illos aūt videtur h̄ arguere Aresto. nam stoyci omnia necitate damnātes liberū volūtatꝫ arbitriū custodire conant. dicunt em̄ naturalr̄ q̄dam animā habere voluntatē ad quā ꝓpria ipsiꝰ natura impellit. ꝑipathetici autē nō in nobis sꝫ in ipsa natura posuerūt vt quedā eēnt possibilia fieri. ⁊ eēnt possibilia nō fieri

Attēde tercio ꝙ triplex ē ꝯtingēs. quoddā est ꝯtingēs rarū. ⁊ vt i paucioribꝰ. vt qd̄ euenit a casu vel a fortuna. vt si q̇s fodiens sepulchrū inueniat thesaurū pter intentionē Aliud ē ꝯtingens ad vtrūlibet. qd̄ scꝫ nō magis se hꝫ ad vnā ptem ꝙ̄ ad aliā. sicut illa q̄ fiunt ex mera libtate arbitrij. Terciū est ꝯtingens freq̄nter siue natū. vt hoiem canescere in senectute. Vn̄ hoc ꝯtingēs euenit a natura q̄ vniformit ꝯpatur vel sp vel frequēter. Vn̄ Boetiꝰ in ꝯmento dr. ꝯtingens est qd̄ cum aut casus fert aut ex libero cuiuslibet arbitrio ⁊ ꝓpria voluntate venit. aut facilitate nature in vtrāqꝫ ptem redire possibile ē. vt fiat scꝫ aut nō fiat

Attende q̄rto ꝙ istud totū disiunctū (necārium vel ꝯtingēs) ē passio entis circūloquens passionē ꝯuertibilē. passiones aūt ꝯuertibiles vt in plurimū dicunt immediate de ente. eo ꝙ ens hꝫ ꝯceptum simplr̄ simplicē. ideo nō videtur ꝑ quod mediū demōstretur necārium vel contingēs de ente. nisi capiēdo priorē passionē per quā demonstretur passio posterior inesse subiecto. Difficile ē autē videre que passio sit prior. nec videretur ꝙ premisse essent notiores cōclusionibus. potest tamen in passionibꝰ disiunctis extremū minus nobile demonstrari in esse ꝑ extremum magis nobile. vt si aliquod ens sit necāriū. oꝫ aliqd̄ esse ꝯtingens. Vn̄ aresto. arguens in hoc loco ꝯtra necitatē futurorum nō inducit aliqd̄ impossibilius ypothesi. sed ducit ad īpossibile manifestiꝰ. scꝫ ꝙ nō oporteret negotiari. et ideo negātes talia manifesta indigēt pena vel sensu. q᷑ ꝺm auicennā pmo metaphisice negātes primū pn^m sunt vapulādi et ꝯburendi q̊usqꝫ credāt ꝙ nō est idē ꝯburi ⁊ nō ꝯburi. vapulare et nō vapulare. et isti q̄ negāt aliqd̄ ens esse ꝯtingēs exponēdi sunt tormētis q̊usqꝫ credāt et ꝯcedant ꝙ possibile est eos torq̄ri sic nō torq̄ri

Querit^ur Vtrū aliqua ꝓpō de futuro cōtingēti sit determinate vera vel falsa Arguit pmo ꝙ sic. quia hec est determinate vera dies iudicij erit. et similiter hec. sol orietur cras. et tn̄ sunt de futuro contingenti. ergo ⁊c̄. Et confirmaaur. quia hec disiunctiua est determiate vera. sol orietur cras vel non oriet. ergo altera pars est vera determinate et non ista sol non orietur cras. ergo ista propositio est vera. sol orietur cras

Secūdo sic. omis ꝓpositio de futuro ꝯtingenti significat aliter ꝙ̄ sit in re. ergo est falsa. Tenet ꝯña. q᷑

dicit̄ hic in lr̄a ꝙ orōnes vere sunt queadmodū ⁊ res Sed añs ptz. q̄ꝛ ꝓpositio de futuro significat nūc. ꝙ res habebit esse determinatū qđ est indeterminatū.ḡ significat aliter q̄ꝫ est. Cōfirmatur per Boetiū hic in ꝯmento.q̄ dicit ꝙ hoc nauale bellum erit cras. q̄si necesse sit futurū ꝓnunciat.qđ si euenerit nō nunc verus est q̄ dicit.quia qđ cōtingenter euenit dicit de nccita te euenire. vñ non in euentu rei ē falsitas sed in p̄dicationis mō. Tercio sic.omne futurū de necessitate eueniet.ḡ omnis ꝓpositio de futuro ꝯtingēti est determinate vera. Añs ptz.q̄ꝛ omne qđ est de nccitate futurum de nccitate eueniet. sed omne futurū est de necessitate futurū.ergo om̄e futurū de nccitate eueniet Cōfirmatur.quia ſm p̄hm in textu.omne qđ est neccē est esse qñ est.ḡ omne qđ erit nccārio erit qñ erit. sed omne futurū erit quādo erit.ḡ omne futurū nccārio est esse.et ꝑ ꝯsequēs omne futurū de nccitate eueniet.

Quarto sic.hec ꝓpositio ē determiate vera vel falsa.sortes curret cras.ḡ aliqua ꝓpositio de futuro cōtingenti est determinate vera. Añs ptz.quia aut de⁹ scit ꝙ sortes curret cras aut ꝙ nō curret cras. aut nullum aut vtrunq̄ꝫ. Non ē dicendū ꝙ nullum.quia ds nō posset plus de futuris contingētibus q̄ꝫ sortes vł plato. Nec ē dicendū ꝙ scit vtrūq̄ꝫ. quia nihil scitur nisi verum.⁊ ambo cōtradictoria non sunt simul vera Si autē sciat ꝙ sortes curret cras.ergo hec ē determinate vera sortes curret cras. Cōsequentia tenet.quia si nō esset determinate vera tunc sciētia dei est falsa ⁊ decipitur.qđ est magnū incōueniens. Cōfirmatur.q̄a si sortes debeat cras currere tunc deus sciuit ꝙ sortes curret cras.et hec ꝯsequentia ē bona. deus sciuit heri ꝙ sortes curret cras.ergo sortes curret cras.añs ē necessariū.ergo ⁊ ꝯñs. Q̄ꝫ aūt añs sit nccārium ptz. q̄a est vna ꝓpositio de p̄terito vera.⁊ omnis talis est nccāria.ḡ.⁊c. In oppo^m arguit̄ autoritate p̄hi in textu Pro solutōe isti⁹ q̄stionis soluēde sunt q̄tuor q̄stiones

Questio prima

Utrū ꝓpō de futuro ꝯtingenti sit aliq̄liter determinate vera anteq̄ꝫ ponatur in esse. Pro cui⁹ solutione attende primo.ꝙ aliqua ꝓpositio dicit̄ determinate vera tripliciť. Uno mō q̄ꝛ necesse est eam esse verā. vel impossibile est eam nō esse verā.⁊ sic ꝓpositio nccāria dr̄ esse vera Scđo mō dicit̄ determiate vera.q̄ꝛ ꝓ illo instanti ꝓ quo ē vera nō potest esse falsa.⁊ sic ꝓpōnes cōtingentes de verbo p̄sentis tp̄is sunt determinate vere. Tercio mō dicit̄ determinate vera sic ꝙ nō est falsa. potest tñ esse falsa ꝓ illo instanti ꝓ quo ē vera. Et sic ꝓpositio de futuro ꝯtingēti posset dici vera. Et opposito mō posset dici de falso. Attēde scđo.ꝙ duplex est indetermiatio.q̄dam est se tenens ex p̄te cause.⁊ alia ē se tenens ex p̄te effectus Attende tercio.ꝙ indeterminatio se tenēs ex parte cause ē duplex. q̄dam est est de inesse. Et dr̄ illa qua causa ē indeterminata ad agere vel ad nō agere.⁊ ē de inesse.eo ꝙ respicit extrema de inesse Alia ē indetermiatio de possibili.q̄ scꝫ causa ē indetermiata ad posse agere ⁊ ad posse nō agere.⁊ vocatur de possibili. q̄ꝛ respicit extrema vt sunt possibilia Attende q̄rto ꝙ indetermiatio se tenens ex p̄te effectus est duplex.q̄dam est indetermiatio de inesse.q̄ scꝫ effectus est indeterminat⁹ ad ꝓduci. Alia est indetermiatio de possibili.q̄ effectus ē indetermiatus ad posse ꝓduci.⁊ ad posse nō ꝓduci. Indetermiatio ꝓ de inesse posterior ē illa de possibili.sicut agere est posteri⁹ ad posse agere. Silr̄ dicat̄ de determinatōe

Dic primo Q̄ꝫ q̄libet effectus ꝯtingens anteq̄ꝫ ponat̄ in eē est determinatus determinatione de ineē.sic ꝙ ista est vera antixp̄s erit.anteq̄ꝫ ꝓducatur antixp̄s in esse. Ptz q̄ꝛ nihil ē scitū nisi ſm ꝙ est verū.sꝫ deus scit determiate antixp̄m fore.ergo ista ē determiate vera antixp̄s erit. Si em̄ ds nō ꝯgnosceret determiate antixp̄m fore.sed tm̄ indetermiate.⁊ sub disiunctōe futura ꝯtingētia seq̄tur.ꝙ ita certam noticiā possem⁹ habere de futuris ꝯtingētibus. sicut deus hꝫ.sed ꝯñs est falsum.ḡ.⁊c. Ptz tñ ꝯña.q̄ꝛ de quocūq̄ꝫ futuro ꝯtingenti nos scim⁹ sub disiūctione ꝙ erit vel nō erit. Et ꝯfirmatur.q̄ꝛ hō agens ꝑ electionē pri⁹ determinat illud q̄ꝫ ponat inesse.sed tale est ꝯtingens futurū.ergo futuro ꝯtingenti nō repugnat esse determinatū anteq̄ꝫ ponat̄ inesse. Dic scđo.ꝙ nullus effect⁹ ꝯtingens ē determinat⁹ determinatiōe de possibili.sꝫ ē indeterminat⁹. Patz q̄ꝛ illud qđ p̄t fieri ⁊ nō fieri.esse ⁊ nō esse ē indeterminatū determiatione de possibili.sed q̄libet effect⁹ ꝯtingēs est hmōi. dicit̄ em̄ ꝯtingēs q̄ꝛ p̄t esse ⁊ non eē.sicut voluntas qñ vult tūc est ibi determiatio de ineē.⁊ sic elicit actum volēdi ꝙ nō eliciat actū nolēdi sibi oppositū.⁊ tñ stāte illa determinatione voluntas p̄t velle ⁊ non velle.

Dic 3° ꝙ ꝓpō de futuro ꝯtingēti ē determinate vera tercio mō.nō primo nec scđo°. Patz ex dictis.licet em̄ nō cognoscam⁹ determinate q̄ p̄s sit vera ⁊ q̄ falsa.hoc tñ potest cognosci ab illo intellectu q̄ naturā optime nouit.⁊ nō aliter facta q̄ꝫ fienda.q̄ est ds gl'osus. q̄ ꝯgnouit oīa anteq̄ꝫ fiant.sicut ptz Daniel'.iij. Dic q̄rto.ꝙ cū indeterminatiōe de possibili stat ꝯtingētia.q̄ꝛ in illo stat p̄cise ꝯtingētia.q̄ posito ponit̄ tota rō ꝯtingentie.sꝫ posita indeterminatione de possibili ponit̄ tota rō ꝯtingētie.ḡ.⁊c. Minor pꝫ.q̄ꝛ ꝯtingēs est qđ p̄t eē ⁊ non eē.ista āt ꝑtinent ad determinatōꝫ de possibili. Et ex istis ptz ꝙ cā nō dicit̄ ꝯtingēs.ex eo ꝙ ē indeterminata indeterminatione de ineē.de⁹ em̄ gl'osus est cā determiata determinatiōe de ineē.⁊ tñ quicq̄d causat ad extra.ꝯtingent̄ ⁊ libere causat.sꝫ sufficit ꝙ sit indetermiata indeterminatione de possibili.ita scꝫ ꝙ possit causare ⁊ nō causare.dato etiā ꝙ nunq̄ꝫ nō causet illud quod nō determinauit

Questio secūda

Utrū om̄e qđ est qñ ē neccē est esse

Pro cui⁹ solutōe Attēde.ꝙ hec dcō qñ p̄t accipi dupliciť.vno° aduerbialr̄.alio° ꝯiunctionalr̄.ita ꝙ equa huic ꝯiūctioni si. Vñ dr̄ Boeti⁹ in p̄mo libro de syllogismis hypotheticis.ꝙ ita p̄t fieri ꝓpō ꝯditionalis cū hac dcōe cū sicut cū hac dcōne si.hec em̄ cū hō currit hō est.ē ꝯditional'.sicut ista si hō est.aīal ē.⁊ sunt eiusdē p̄tātis. Potest āt idē esse iudiciū de hac dcōne qñ.sicut de hac dcōe cū vt manifestū est. Et ex h̄ ptz ꝙ in p̄dicta ꝓpōne qñ p̄t teneri ꝯiunctionalr̄ vel aduerbialr̄. Et ſm h̄ p̄t dici ad q̄stionē. ꝙ si qñ teneat̄ ꝯiunctionalr̄.sic p̄t esse cōditional' vel de cōditionali extremo. Si sit cōditionalis.adhuc p̄t esse duplex. eo ꝙ neccē dicere p̄t necessitatē ꝯñe.⁊ sic ē vera. q̄ꝛ sensus ē hec ē nccāria si om̄e qđ est ipsum ē. Vel sic omne quod est si ē est. Vel potest denotare necessitatem

ꝯsequētis. ⁊ sic est falsa. quia denotaꝛ ꝙ si aliquid sit quodcunq₃ sit illud ipsum de necessitate ē. Si sit de ꝯditionato extremo. hoc ē dupl'r. q₂ vel p̄t esse de conditionato p̄dicato. ⁊ sic est vera. q₂ sensus ē de quocūq₃ verū est dicere ꝙ ē. de illo verū ē dicere ꝙ nccāriō sit dum ē. S₃ si sit de ꝯditionato subiecto ē falsa. ⁊ ē sensus. de q̄cunq₃ verū est dicere ꝙ ē. de illo verū ē dicere ꝙ nccāriō ē. ⁊ adhuc aliq̄ p̄dictoꝝ sensuū p̄nt distingui penes sensum ꝯpositū ⁊ diuisum. sicut pꝫ in sincathegreumatibꝫ. Si āt qn̄ terminaꝛ aduerbial'r p̄dicta ꝓpō est distinguēda. eo ꝙ p̄t capi in sensu diuiso aut ꝯposito. Si accipiaꝛ in sensu ꝯposito. tunc sensus ē ꝙ hec ē nccāria. oīe qđ est qn̄ est. ⁊c̄. ⁊ sic ē vera vel in sensu diuiso. ⁊ h̄ dupl'r. q₂ vel ē tp̄alis. ⁊ sic eq̄ualet huic copulatiue. oē qđ ē aliqn̄ est. ⁊ oē tale cū est nccāriō ē eē. ⁊ sic ipsa ē falsa. q₂ scđa ps eiꝰ ē falsa. vel p̄t eē de tp̄ali subiecto. ⁊ sic h̄ totū oē qđ est qn̄ est se tenet ex p̄te subiecti. ⁊ de eo denotaꝛ verificari esse sub mō nccītatis. ⁊ sic iteꝝ ē falsa. vel de tp̄ali p̄dicato. ⁊ tūc qđ ē. est subiectū. ⁊ totū residuū se tenet a p̄te p̄dicati. ⁊ sic ꝺm aliq̄s ē vera. ⁊ ꝺm alios ē falsa. Qđ pꝫ q₂ bn̄ seq̄tur oē qđ ē de nccītate ē qn̄ est. s₃ sortes ē. g̊ de nccītate ē qn̄ est. ꝯclusio ē impossibil'. g̊ aliq̄ premissaꝝ. ⁊ nō minoꝛ g̊ maioꝛ. Q₃ āt ꝯclusio sit īpossibilis pꝫ. q₂ cū ipsa sit singularꝭ hn̄s terminū singularē incōplexū ꝓ subiecto p̄ciso. tūc si ipsa ē vera ī sensu diuiso. ipsa etiā erit ꝟa ī sensu ꝯposito. Et sic hec erit nccāria sortes qn̄ est. s₃ hoc ē falsum. q₂ ad eā sequiꝛ sortes aliqn̄ est. ⁊ vltra. g̊ sortes ē. g̊ sequiꝛ ꝙ ista ē falsa sortes qn̄ est. si sortes nō sit. Et ꝑ ꝯn̄s nō ē nccāria Et iō ꝺm hūc modū dicēdi si ipsa sumaꝛ in sensu diuiso. ⁊ qn̄ stat aduerbial'r. tunc quocūq₃ modo sumaꝛ semꝑ ipsa est falsa

Questio tercia

Utrū stante īfallibilitate scie diuine. stet ꝯtingētia in rebus. ⁊ liberum arbitriū in hoībus

Pro cuius solutione attende p̄mo. ꝙ ꝯtingens tūc diciꝛ ꝯtingens qn̄ potest eē ⁊ nō esse. ita ꝙ res dꝛ ꝯtingens qn̄ nō nccāriō ē. nec nccāriō nō ē. sicut p̄t hr̄i ex diffinitōe ꝯtingētis data a p̄ho p̄mo p̄oꝝ. Cōtingēs est q̊ nō exn̄te nccāriō. posito āt ineē nihil ꝓpter h̄ erit īpossibile Attēde scđo. ꝙ libertas duplex ē. quedā est libertas ꝯdictionis. q̄ s₃ aliq̄d p̄t in effectū ⁊ ī oppositū eiꝰ. Alia ē libertas ꝯplacētie. q̄ s₃ aliq̄d p̄t ī effectū libere ⁊ ꝯtingēter. nō tn̄ p̄t in oppositū eius

Dic primo

Q₃ ds h₃ infallibilē noticiā de futurꝭ ꝯtingētibus. q₂ nō nouit aliꝛ facta q̄₃ fiēda. Un̄ si nō h̄ret aliqualē noticiā de futurꝭ ꝯtingētibꝫ. tūc eiꝰ scia eēt fallibil'. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ipse eēt mutabilis. g̊ h₃ noticiā infallibilē. Dic scđo. ꝙ q̄₃uis deꝰ habeat infallibilē ⁊ certissimā noticiā de futuris ꝯtingētibꝫ. tn̄ illa eueniūt ꝯtingenꝛ ⁊ nō nccāriō. q₂ q̄₃uis deꝰ sciat ea futura. ꝯtingenꝛ tn̄ ⁊ nō nccāriō scit ea eē futura Et si arguas. si futura q̄ deꝰ scit p̄nt n̄ euenire. ponaꝛ ꝙ nō eueniāt. tūc seq̄tur ꝙ deus nō scit plus ea eē futura. g̊ si sit possibile ea nō euenire. possibile erit deū decipi ⁊ nescire q̄ scit. Dōm ꝙ ꝯn̄a nō valet. q₂ si ponaꝛ ineē ꝙ illa nō eueniāt. poneꝛ iam ineē ꝙ deꝰ ea nunq̄₃ sciuit. Et ꝑ ꝯn̄s si nō eueniāt nō decipitur ds. Un̄ si nō eueniāt nunq̄₃ ꝓpō de futuro ꝯtingenti q̄ significabat ea euenire fuit ꝟa. ⁊ per ꝯn̄s nunq̄₃ scita. q₂ nihil nisi veꝝ sciꝛ. Dic 3° ꝙ volūtas diuina ē libera libertate ꝯdictionis. ⁊ etiā libertate cōplacentie. In scđa p̄te ꝯueniūt oēs p̄hi cum fide catholica. sed in p̄ma p̄te dissentiūt. sicut p̄t patere in octauo phisicoꝝ. ⁊ p̄mo de celo. ⁊ ideo ꝓbatur sic. deus deus ꝓducit multos effectus quos p̄t ꝓducere. ⁊ mlt̄os nō ꝓduxit quos potuit ꝓducere. ⁊ quoscūq₃ produxit in eodē instanti in quo ꝓduxit. potuit nō ꝓducere. ergo. Et ista ꝯclusio ē a quolibet fideli seruanda. quicq̄d philosophi senserint Dic quarto. ꝙ voluntas humana sil'r ē libera quacūq₃ libertate. ⁊ in h̄ ꝯueniunt Aresto. ⁊ fides catholica. ⁊ ideo etiā quocunq₃ bono sibi p̄sentato ipsa p̄t illud velle vl' nō velle. ⁊ suū actum a quocūq₃ volitione suspendere. q₂ detur oppositū tunc nō erit libera.

Questio quarta.

Utrū cum dictis Arestotel' posset stare veritas ꝓpositionū de futuro ꝯtingenti. videꝛ em̄ ꝙ ipse expresse probat oppositū. Dōm est breuiꝛ. ꝙ licet aliquibꝫ videatur ꝙ veritas ꝓphetiaꝝ nō posset stare cum dictꝭ Aresto. et hoc bn̄ potest saluari duabꝫ maximis. q̄ꝝ prima est. ꝙ falsitas rei fatate vel ꝓphetizate nō deb₃ concedi absolute. s₃ solum si deus voluerit. vel si hō se non emēdauerit. Secūda. semꝑ neganda ē necessitas ꝯn̄tis. ⁊ ꝯcedēda necessitas ꝯsequētie. Et hoc patet practicādo valorē rationū philosophi. Sed possent multe difficultates circa hunc textū moueri. q̄s causa breuitatꝭ vsq₃ ad scđm phisicoꝝ retineo

Ad rōnes

Añ oppositū. Ad primā dē ꝙ ista ꝓpositio dies iudicij erit est nccāria non simpl'r neq₃ vera simpl'r. sed solum supposita relatiōe p̄scientis. Hec autē ꝓpositio sol orietur cras ꝺm intentionē p̄hi credentis mundū esse eternū nullo mō est de futuro ꝯtingenti. sed ē simpl'r necessaria. eo ꝙ nullo mō est de futuro ꝯtingenti. sed ē simpl'r nccāria. eo ꝙ nullo mō potest falsificari. tn̄ ipsa ꝺm veritatē est simpl'r cōtingens. sol em̄ posset cras nō oriri si deus vellet. Ad ꝯfirmationē diciꝛ. ꝙ bene ꝓbat vnā illaꝝ esse veram p̄mo vel secūdo mō. sed non tercio mō. Ad secundū negatur añs. Et ad ꝓbationē dicendū. ꝙ lic₃ ipsa significet rem determiate tercio mō. ⁊ etiā determinatione de inesse. nō tamē primo vel scđo mō. Nec determinatiōe de possibili. Et ad Boetiū ꝯcedendū est ꝙ ille q̄ dicit ꝓpōem de futuro ꝯtingenti non dicit aliquod determinatū primo vel scđo mō. sed bn̄ tercio mō. Ad terciū negatur añs. Et ad eius ꝓbationē diciꝛ. ꝙ hec ꝓpositio omne futurū de nccītate est futurū est distinguēda ꝺm sensum ꝯpositū vel diuisum. ipsa em̄ in sensu diuiso ē falsa. q₂ sensus est. de q̄cunq₃ verū est dicere ꝙ est futurū. de illo verū est dicere ꝙ ipsum de necessitate est futurū. sed in sensu composito ē vera. q₂ significat ꝙ hec ꝓpositio est nccāria. omne futurū est futurū. Et ad ꝯfirmationē pꝫ solutio. si em̄ maioꝛ accipiaꝛ in aliquo sensu vero clarū est ꝯn̄am nō valere. Ad quartū sil'r pꝫ solutio. Sed ad ꝯfirmationē diciꝛ ꝙ nō omnis ꝓpositio de p̄terito vera est nccāria. sed solū illa cuiꝰ veritas nō depēdet ab aliqua ꝓpōne de p̄senti. que nunq̄₃ adhuc fuerit. s₃ aliquādo erit vera ꝯtingenꝛ. Et in hoc finitur p̄mus liber ꝑihermenias Arestotelis.

Bonia aũt.

Iste est scđs liber pihermeniaꝝ Aresto. in q̃ determinaꝛ de enũciatione mag̃ ꝯposita q̃ sit illa de q̃ in pmo libro determinatũ ẽ. Et diuidiꝛ in duos tractat⁹. in pmo determiat de enũciatione cui⁹ alterũ extremorũ est ꝯpositũ. Et diuidiꝛ in tria capl'a. in pmo determinat de enũciationib' q̃ꝝ alteꝝ extremoꝝ ẽ termin⁹ infinit⁹. ꝛ ꝯña a ꝯrietate taliũ enunciationũ ad inuicem. Et diuidiꝛ in duas ptes pncipales. in pria ostẽdit ex quib' ꝯpo² enũciatio. ꝛ intendit talẽ ꝯclusionẽ. Oĩs affirmatio ꝯstat ex nomie ꝛ ꝟbo. vel ex infinito noie ꝛ ꝟbo. Probat sic. q̃ oĩs affirmatio ſ'r aliq̃d de aliq̃. sꝫ illud de q̃ aliud ſcatur ẽ no'n vel innoĩabile. s. nomẽ infinitũ. ꝛ illud qđ de alio significaꝛ est verbũ. ergo oĩs affirmatio ẽ ex noie ꝛ ꝟbo vel ex infinito nomine ꝛ verbo Maiorẽ declarat. q̃ in oĩ affirmatione significaꝛ vnũ de vno. Minorẽ vero ꝓ pma pte probat. scꝫ q̃re dixit no'n vel innoĩabile. q̃ sicut verbũ infinitũ nõ est verbũ. sed verbũ infinitũ. sil'r nomẽ infinitũ nõ est no'n. ꝛ q̃ aliq̃s posset credere q̃ no'n infinitũ ſcaret plura. ideo dt q̃ ſ'r vnũ quodãmodo. nõ eñ ſ'r vnũ simpl'r. sed ſm q̃d. s. negationẽ alicui⁹ forme. Sꝫ scđam ptem minoris ꝓbat. q̃ pter ꝟbum nulla est affirmatio vel negatio. et h ibi (Pret verbũ autẽ) Uel ſm alios remouet vnũ dubiũ. q̃ posset aliq̃s dubitare. vtꝝ no'n infinitũ ꝑ se sumptũ faciat negationẽ. ꝛ finitũ affirmationẽ. Jõ remouet dubiũ dicens q̃ pter verbũ nulla ẽ affirmatio vel negatio. Et manifestuꝫ facit q̃d intelligat ꝑ verbũ dicẽs. q̃ noie ꝟbi ꝯprehendiꝛ pñs preteritũ ꝛ futurũ. s. est fuit vel erit ꝛ sil'ia. his eñ ꝯuenit diffinitio ꝟbi supius data. eo q̃ ꝯsignificant temp⁹. (Quare pma) In hac pte scđa docet phs multiplicare ꝓpões penes p̃dicatũ finitũ vel infinitũ. aut etiã penes subiectũ. Et prio docet multiplicare ꝓpões penes subiectũ finitũ. in quib' h verbũ ẽ predicaꝛ per scđm adiacẽs. Et adhuc docet multiplicare ĩ indiffinitꝫ. ꝛ penes copulã pñtis tpis dicens q̃ pma affirma° ꝛ pma negatio sunt hõ est. hõ nõ est. scđa. nonhõ est nonhõ nõ est. (Rursus ẽ) h multiplicat enũciationes vl'es de est scđo adiacente sic. oĩs hõ est. oĩs hõ nõ est. oĩs nonhõ est. oĩs nonhõ nõ ẽ. Et eadẽ rõ est in tpibus extrĩsecis. h est eodẽ mõ pñt mltiplicari ꝓpões de p̃terito ꝛ futuro (Qñ aũt ẽ) in hac scđa pticula docet multiplicare enũciationes penes subiectũ finitũ ꝛ infinitũ. in quib' p̃dicaꝛ est tertiũ adiacẽs. ꝛ pmo penes p̃dicatũ Et dt q̃ ꝓpões de est tcio adiacẽte duplicanꝛ in ordine ad illas de est secũdo adiacẽte. Hoc ãt ꝟbum est p̃dicaꝛ terciũ adiacens qñ verbo adiacet no'n. h est qñ in enũciatione est aliud p̃dicatũ materiale ab h verbo ẽ. vt hõ est iust⁹ hõ nõ est iust⁹. sunt g̃ due oꝑpões. ꝛ q̃ttuor ꝓpões. q̃ꝝ due se hñt ſm ꝯñam. s. affirmatiua ꝛ negatiua. Et alie due non hñt se ſm ꝯñam. q̃ vna affirmatiua nõ infert aliã affirmatiuã. nec vna negatiua aliã negatiuã.

Sꝫ cũ dt (Dico ãt) declarat q̃ sunt q̃ttuor ꝓpões. q̃ qñ h verbũ ẽ adiacet iusto ꝛ nõ iusto stꝫ due affirmatiões. ꝛ sil'r due negatiões. ꝛ sic sunt q̃ttuor. ꝛ h ptꝫ ex his q̃ ponunꝛ in vna figura subscripta. in cui⁹ prio ordine po² hec. hõ est iust⁹. in scđo hõ nõ est iust⁹. in tercio hõ est nõiustus. in q̃rto hõ nõ ẽ noniust⁹. hec eñ propões disponunꝛ sicut dcm̃ est in libro poꝝ. s. in fine pmi in vna figura q̃ttuor anguloꝝ designatoꝝ ꝑ has lrãs a b c d. Et sil'r multiplicanꝛ ꝓpões vl'es. vt oĩs hõ est iust⁹. oĩs hõ non ẽ iustus. oĩs hõ est nõ iust⁹ et oĩs hõ non ẽ noniust⁹ Est tñ drã inter ĩdiffinitas ꝛ vl'es. q̃ in indiffinitꝫ ꝯtingit angulares sil' esse veras sꝫ non ꝯtingit h in vl'ib' Uñ ꝑ angulares ñ intelligit phs eas q̃ mõ subalterno disponunꝛ. sꝫ eas q̃ disponũtur mõ ꝯtrario vel ꝯdictorio (He igiꝛ) in hac tercia pte pticula docet mltiplicare ꝓpões penes subiectũ. et dt q̃ aliq̃ ꝓpões hñt aliqđ additũ ad subiectũ scꝫ negationẽ infinitãtẽ. sic iste nonhõ est iust⁹. nonhõ non ẽ iust⁹. nonhõ est nõiustus. nonhõ non ẽ noniust⁹ Et nõ reperiunꝛ pl'es oꝑpões. sꝫ iste enũciationes. s. q̃ sunt de subiecto ĩfinito erũt extra illas. i. oĩno impertinẽtes in ꝯña illis q̃ sunt de subiecto finito (In his vero) in hac q̃rta pte docet phs mltiplicare ꝓpões de aliis ꝟbis ab h verbo ẽ. ꝛ dt q̃ eodẽ mõ multiplicanꝛ ꝓpões in q̃bus po² currere vel ãbulare. sic ille in q̃bus poniꝛ hoc ꝟ'm est. vt oĩs hõ currit. oĩs hõ non currit. oĩs nonhõ currit. oĩs nonhõ nõ currit. Et q̃ posset aliq̃s credere q̃ in multiplicatõe vl'is negatio eẽt addẽda signo. iõ remouet dubiũ. ibi (Nõ eñ) Et dt q̃ nõ oꝫ dicere non oĩs hõ. sed negatio dꝫ addi ad id qđ ẽ hõ. Et h ꝓbat. q̃ negatio ẽ addẽda vl'i ꝛ non ei qđ ſ'r qm̃ vl'r. sꝫ oĩs nõ ſ'r vl'e sꝫ qm̃ vl'r. Qđ ꝓbat q̃ p̃dicte ꝓpões q̃ sunt de h signo oĩs drñt ab istis hõ currit. hõ non currit. nonhõ currit nonhõ nõ currit. in h q̃ ĩ illis subiectũ teneꝛ vl'r. ꝛ in istis nõ. g̃ signũ vl'e non ſ'r aliud nisi qm̃ affirmat vel negat aliq̃d vl'r de subiecto (Om̃ ꝟo ꝯria) In h scđo ca° h⁹ tractat⁹ phus declarat duo pri⁹ dcã. sꝫ ĩmanifesta. et q̃dam dubia remouet circa ea q̃ dcã sunt. Prio g̃ declarat vnũ immanifestũ qđ pri⁹ dixit. scꝫ q̃ in vl'ib' termĩs vl'r sũptis non ꝯtingit angulares sil' esse ꝟas. sic ꝯtingit ĩ termĩs non vl'r sumptꝫ. Et h ꝓbat ꝑ vnũ discursum cõtinentẽ duos syll'os sic arguẽdo. iste due oẽ aĩal est iustum. nullũ aĩal est iustũ sunt ꝯrie. sꝫ ꝯtrarie non pñt sil' eẽ vere. g̃ iste non sunt sil' vere. ꝯuis eis opposite. i. eaꝝ ꝯdictorie. q̃ sunt sibiĩuicẽ subcõtrarie pñt aliqñ sil' esse vere. sicut sunt iste. non oẽ aĩal est iustũ. aliqđ aĩal ẽ iustũ. sꝫ cũ quocũq̃ nõ stat vnũ ꝯuertibiliũ. nec etiã reliquũ. iste aũt sunt ꝯuertibiles nullũ aĩal ẽ iustum. ꝛ oẽ aĩal nõ est iustũ. q̃ vna seq̃tur ad alterã. et ecõuerso. g̃ cũ quocũq̃ nõ stat vna nec etiã altera. Et ꝑ ꝯñs sicut iste due oẽ aĩal ẽ iustũ. ꝛ nullũ aĩal ẽ iustũ nõ sil' stant. sic nec iste. oẽ aĩal ẽ iustũ. oẽ aĩal ẽ nõiustũ Qꝫ ad aũt ad istã nullũ aĩal est iustũ seq̃tur ista oẽ aĩal ẽ noniustũ. ꝓbat q̃ ista oĩs hõ est noniust⁹ sequiꝛ ad istã null⁹ hõ est iust⁹. q̃ da oppositũ. s. non oĩs hõ est noniust⁹. seq̃tur q̃ aliq̃s hõ est iust⁹. sꝫ ista repugnat prie q̃ fuit null⁹ hõ est iust⁹. g̃ pria ꝯña erat bona scꝫ ista null⁹ hõ est iust⁹. g̃ oĩs hõ est noniust⁹. Qꝫ ãt seq̃tur non oĩs hõ est noniust⁹. g̃ aliq̃s hõ est iust⁹. ꝓbat cũ dt (Oportꝫ ãt esse aliquẽ) hoc ẽ si non oĩs hõ ẽ nõiustus. oꝫ q̃ aliq̃s hõ sit iust⁹. (Manifestũ est) in hac scđa pte remouet duo dubia. Primũ q̃ dixit supius q̃ negatiua de p̃dicato finito infert affirmatiuã de p̃dicato infinito Jõ posset aliq̃s dubitare vtꝝ ex aliq̃ rñsione negatiua data ad aliquã questionẽ affirmatiuã valeat ꝯña ad respõsionẽ affirmatiuã de p̃dicato infinito. Rñdet phs q̃ in ꝓpõnib' de termĩs

singularib⁹ ex r̄n̄sione negatiua de p̄dicato finito. licȝ
inferre affirmatiuā de p̄dicato infinito. vt si queraṫ
est ne socrates sapiens. ⁊ si respondeaṫ ꝙ nō. ꝯuenient
infertur ḡ socrates ē non sapiens. sed in vl'ibus nō li-
cet, nā si q̄ratur est ne oīs homo sapiēs. ⁊ fiat r̄n̄sio ꝙ
non. tunc non ꝯueniēter inferṫ. ergo omnis hō est non
sapiens. sed bn̄ infertur ḡ non oīs homo ē sapiens. q̄a
ista vltima ꝯtradicit p̄me ⁊ alia ei contrariaṫ. Cōtra
rie possunt sil'r esse false sȝ nō ꝯtradictorie. (Que ve
ro fm̄) remouet scd̄m dubiū qd̄ est. posset aliq̄s cre-
dere ꝙ noīa infinita essent enūciationes negatiue sine
verbo. hoc dubiū remouet ⁊ dicit ꝙ nō. q̄r omnis enū
ciatio negatiua ē vera vel falsa. sed noīa infinita non
significāt verū vel falsum si nō addatur eis aliquid
quia qui dicit nō homo nihil magis dicit quo ad ve-
rum vel falsum. ꝙ̄ si diceret homo. (Significat
autē) in hac tercia ꝑticula declarat scd̄m immanife
stum qd̄ dcm̄ est prius ⁊ nō declaratū. Est em̄ pri⁹ di
ctum. ꝙ ꝓpōes de subiecto finito ⁊ infinito sunt extra
eas q̄ sunt de predicato finito ⁊ infinito. i. sunt impti
nentes illis quo ad ꝯn̄am. sed seinuicē ꝯsequunṫ. hu
ius reddit hic cām ⁊ dicit. ꝙ hec ꝓpositio de subiecto
infinito omnis nonhō est iustus. nulli ꝓpositionū de
subiecto finito est eadē. nec idem significat. Sil'r nec
opposita q̄ est. nō omnis nonhō est iustus. illa tn̄ que
est oīs nonhō est noniust⁹ significat idem sicut ista
negatiua de subiecto infinito nullus nonhō est iust⁹.
(Trāsposita vero) in hac q̄rta parte remouet ali
ud dubiū. quia ipse sepe fecit transpositionē nominū
et verboꝝ. ⁊ sepe p̄posuit subiectū predicato. ideo pos
set aliq̄s credere ꝙ hoc esset incōueniens. ꝓpter hoc re
mouet dubium. ⁊ d̄r ꝙ iste due idem significāt. est al
bus homo. ⁊ hō est albus. nomina em̄ ⁊ verba trāspo
sita idem significāt. ⁊ hoc ꝓbat. quia si nō tunc vni⁹
affirmationis eēnt plures negationes. sed hoc est fal-
sum. quia dcm̄ est ꝙ vnius affirmatiōis est tm̄ vna ne
gatio. sed ꝯseqnentiā probat. q̄r negatiua isti⁹ est al-
bus homo est hec. nō est albus homo. ḡ si iste nō sunt
eedē est hō albus ⁊ est albus homo. tūc negatio istius
est homo albus. erit hec nō est nōhomo albus. vel hec
non est albus homo. Nō prima. quia illa est negatio
isti⁹. est nōhomo albus. ergo alia scȝ ista non ē albus
homo opponiṫ ei que est. est homo albus. ⁊ sic erunt
due negationes vni⁹ affirmationis. scȝ istius ē albus
homo. iste due nō est homo albus. ⁊ nō est albus ho
mo. Et per ꝯsequēs transposito nomine vel verbo fi
at eadē affirmatio vel negatio. Circa hunc textuȝ

Attende primo

ꝙ Boeti⁹ hui⁹ libri innuit ta-
lem diuisionē. Vn̄ dicit ꝙ omnis ꝓpositio p̄dicati-
ua in duas diuidiṫ spēs. aut em̄ subiectū eius est ex i
finito nomine aut ex noīe simplici Ex infinito quidē
cum dico nōhomo currit. ex finito aūt. i. simplici vt
hō ambulat. aut subiectū est singl'are. vt socrates am
bulat. Alie em̄ sunt enūciationes ex infinito nomine
subiecto. Alie vero sunt ex finito noīe ⁊ simplici. Et
alie sunt q̄ vniuersale simplex subijciūt Alie vero que
singulare. Vn̄ in p̄mo libro docuit p̄hs. ꝙ sunt diffe-
rentie enunciationū simplex nomē in subiecto ponen-
tiū. dixit em̄ ꝙ alie sunt vl'es. alie ꝑticulares. alie in
diffinite. q̄ diuisio attendiṫ penes quantitatē ꝓpōnis.
fm̄ qualitatē aūt etiā cum dixit ꝙ alie sunt affirmati
ue ⁊ alie negatiue. idem q̄ȝ in his ꝓpōnibus q̄ ex infi-
to noīe subiecto enunciātur. Alie nāqȝ haꝝ indiffini-
te sunt alie diffinite Diffinitaꝝ aūt alie sunt vl'es alie
ꝑticulares. alie affirmatiue alie negatiue. Et sil'r etiā
possunt diuidi ille q̄ sunt indiffinite. et fm̄ hoc etiā re
peritur triplex drā enunciationū. vna est fm̄ affirma
tionē ⁊ negationē. alia fm̄ subiectū finitum ⁊ infinitū
tercia fm̄ subiectū vl'r vel non vl'r sumptū Attē
de secūdo. ꝙ Boeti⁹ circa hunc textū mouet tale du-
bium. q̄re cum p̄hs iam dixit in p̄mo libro ꝙ enūcia-
tio non p̄t constitui p̄ter verbū. nunc illud repetat. nā
hoc videtur esse sup̄fluum. Ad hoc r̄ndet ꝙ rō est. q̄r
nomē finitum cum negatiua ꝑticula ē nomē infinitū.
idcirco putareṫ fortasse negatio esse dicendo nō homo
quia si hic esset negatio tūc homo esset affirmatio. ne
ergo quisq̄ȝ capiaṫ hoc erroꝛe dicit p̄hm hoc repetisse
q̄m preter v̄bum enūciatio esse non p̄t. quasi diceret.
nemo arbitreṫ infinitū nomē esse negatiuū. ⁊ finitum
nomen esse affirmatiuū. preter verbū em̄ affirmatio
vel negatio nulla rōne constitui p̄t. Attende tercio.
ꝙ ad intelligendū ꝓpōnes angulares hymaginād̄a ē
vna figura q̄drangularis. in cui⁹ p̄mo angulo q̄ sit a
ponatur affirmatiua de p̄dicato finito. s. hō est iust⁹
In secūdo angulo a latere opposito qui sit b. ponatur
negatiua de p̄dicato finito. s. ista homo nō est iustus.
In tercio angulo sub b. qui dicaṫ c. ponaṫ affirmati
ua de p̄dicato infinito. vt hō est noniust⁹ In q̄rto an
gulo sub a. q̄ dicatur d. ponaṫ negatiua de p̄dicato
infinito. vt homo nō est nōiustus Et addatur etiā ꝙ
in isto angulo sub c. q̄ dicatur e. ponaṫ affirmatiā de
p̄dicato p̄uato. vt homo ē iniust⁹. Et in alio angulo
qui dicaṫ f. ponaṫ negatiua de p̄dicato negato. vt hō
non ē iniust⁹. Vn̄ quantū ad q̄ttuoꝛ p̄mas dicit Are
stoteles ꝙ est ⁊ non ē adiacet iusto in affirmatiua ⁊ ne
gatiua finitis. sed in affirmatiua ⁊ negatiua infinitis
adiacet nōiusto. Qȝ aūt ad c seq̄tur b. ꝓbat p̄hs in
libro p̄oꝝ sic arguēdo. De q̄libet est verū a aut b.
et de nullo sil'. cū sint opposita ꝯdictorie. ḡ altera ē ve
ra. s. b c. sed nō a. q̄r esse iustū nō inest ei qd̄ est eē nōiu
stum. ḡ b seq̄tur ad c. s. nō esse iustū ad esse nō iustū.
vt bn̄ seq̄tur. si hō est nōiustus. ḡ non ē iustus. eadē
rōne seq̄tur si hō est iust⁹. ḡ non ē nōiust⁹ Attende
q̄rto ꝙ Aresto. in fine isti⁹ text⁹ vbi ꝓbat ꝙ noīa ⁊ ver
ba trāsposita idem s̄nt. videṫ in sua rōne petere p̄n̄m.
Nā diceret aliq̄s ꝙ negatio hui⁹ ē albus hō. est tm̄ il
la non ē albus. ⁊ nō illa non ē hō albus. sed ē negatio
hui⁹ est hō albus. Aresto. aūt supponit in sua rōne ꝙ
ista. non ē hō albus. ē negatio hui⁹ affirmatiue ē al-
bus hō. qd̄ negaret ille q̄ teneret ꝑtem oppositā. ⁊ tam
Aresto. h nō ꝓbat. videṫ ḡ petere p̄n̄m. Ad hoc r̄n-
det Boeti⁹. ꝙ ꝑ illā non ē hō albus tantū negaṫ quā
tum affirmaṫ ꝑ hanc ē albus hō. Jō hoc Aresto. sup
ponit tanq̄ȝ manifestū. scȝ ꝙ illa sit eius negatio. nec
curat hoc probare.

Querit

Utrū a negatiua de p̄dicato fi
nito ad affirmatiuā de p̄dicato
īfinito sit bona ꝯn̄a. Et ar² p̄°
ꝙ nō. q̄r non seq̄tur soꝛtes nō videt equū. ergo soꝛtes vi
det nō equū. q̄r an̄s p̄t esse verū posito ꝙ soꝛtes nihil
videat. ꝯn̄te exn̄te falso Et ꝯfirmaṫ per Aresto. q̄
dicit in textu. q̄re q̄ttuoꝛ iste erunt quaꝝ due ad affir
mationē ⁊ negationē se habebūt fm̄ ꝯsequentiā. vt ꝓ-
uationes. due vero minime. vbi videtur innuere Are
sto. ꝙ ad affirmatiuā sequiṫ negatiua. sed non ecōtra.

Et ꝯfirmatur scd̄o. qꝛ affirmatiua hꝫ plures cās sue veritatꝭ ꝗ̄ negatiā. ḡ arguēdo ab affirmatiā ad negatiuā erit fallā ꝯn̄tis. sic̄ arguēdo a tota disiūctiua ad alterā eiꝰ ptē Scd̄o sic. nō seqꝭ. hō nō ē albꝰ. ḡ hō ē nōalbus. an̄s em̄ pt eē veꝝ nullo hoīe exn̄te. ꝛ tn̄ ꝯn̄s ē falsum si nullꝰ hō sit Ptꝫ qꝛ bn̄ seqtur hō est nō albꝰ ḡ hō est. a ꝓpōe de ē tercio adiacēte ad ꝓpōem de ē secūdo adiacēte in p̄dicationibꝫ accn̄talibꝫ. h aūt hō ē nō albus ē p̄dicatio accn̄talis. sic̄ de se ptꝫ. Cōfirmaꝭ qꝛ in ista ꝓpōe hō est albꝰ. hō restringiꝭ ad exn̄tes. ḡ seqtur. hō est nōalbus. ḡ hō est. An̄s pꝫ. qꝛ in ista oīs hō est albꝰ. hō restringiꝭ ad exn̄tes qd̄ oēs ꝯcedūt. ḡ etiā in ista hō nō est albꝰ. qꝛ aliꝭ non eēnt ꝯ̄dictorie. cū termi debeāt teneri eq̄ ample ꝛ eq̄ stricte in ꝓpōnibꝫ ꝯ̄dictoriis. Et vltra in hac ꝓpōne hō nō est albus. hō restringiꝭ ad existētes. ḡ in ista ꝓpōne hō est nō albus. cū ista inferat primā. Tenet ꝯn̄a. quia aliter arguēdo a magis amplo ad minus amplū esset bona ꝯsequētia

Tercio sic. nō sequiꝭ chimera non est hō. ergo chimera ē nonhō. An̄s ptꝫ. qꝛ negatiua nihil poꝭ. ꝛ affirmatiua poꝭ aliq̄d. ḡ ꝯn̄a nō valet. Cōfirmaꝭ. qꝛ ad h ꝙ negatiua sit ꝟa nō req̄ritur subiectū ꝛ p̄dicatum. aut supponere ꝓ aliq̄. aut supponere ꝓ eodē. sꝫ vtrūq̄ req̄ritur ad veritatē affirmatiue. ḡ a negatiā ad affirmatiuā nō vꝫ ꝯn̄a. Minor pꝫ. qꝛ in oī ꝓpōe affirmatiua denotaꝭ ꝙ p̄dicatū ꝛ subiectū sint idē. aut ꝙ idē ē ꝓ q̄ suppoꝭ subiectū. ꝛ ꝓ q̄ suppoꝭ p̄dicatū. Scd̄o ptꝫ. qꝛ ꝭm phm p° poꝝ. bn̄ seqtur. a ē b. ḡ aliq̄d idē est a et b. ḡ oportet ꝙ subiectū ꝛ p̄dicatū supponāt ꝓ eodē vel sint idem. Etiā seqtur. aliquod idem est a et b. ergo a ē aliq̄d. ꝛ per ꝯn̄s req̄riꝭ ad veritatē ꝓpōnis ꝙ subiectū eiꝰ ꝓ aliq̄ supponat Quarto sic. nō seqtur h est nō eq̄le. ḡ hoc nō ē eq̄le. vel in secana stꝫ nō pisces ḡ in secana nō stꝫ pisces. ꝛ tn̄ arꝛ ab affirmatiā de p̄dicato īfinito ad negatiuā de p̄dicato finito. An̄s ptꝫ ꝑ Arꝫ. in p° poꝝ. q̄ dꝛ ꝙ ei qd̄ est nō eq̄le aliq̄d subiacet .s. ineq̄le. sed nō sequitur. hoc est ineq̄le. ḡ non est eq̄le. ergo etiā alia ꝯn̄a nō valet. vn̄ an̄s pt esse verū ꝯn̄te exn̄te falso. Cōfirmaꝭ. qꝛ ad veritatē ꝓpōnis affirmatiue de p̄terito aut futuro sufficit ꝙ ꝓ aliq̄ tp̄e p̄terito aut futuro p̄dicatū insit subiecto vl' infuerit. sꝫ ad veritatē negatiue de p̄terito req̄riꝭ p̄dicatū nunq̄ infuisse. Et de futuro req̄riꝭ ꝙ nunq̄ inerit. ḡ ab affirmatiua nunq̄ vꝫ ꝯn̄a ad negatiuā. In oppoᵐ arꝛ autoritate phi ī textu Pro solutiōe illiꝰ q̄stionis ꝛ ꝓ ampliori declaratiōe textꝰ. soluēde stꝫ q̄tuor q̄stiones.

Prima. vtꝝ a negatiua de p̄dicato finito ad affirmatiuā de p̄dicato īfinito eodē mō valeat ꝯn̄a sic ecōuerso Pro cuiꝰ solutione Attēde p° ꝙ illa ꝓpō dꝛ de p̄dicato finito cuiꝰ totale p̄dicatū ē terminꝰ finitꝰ Et illa dꝛ de p̄dicato infinito cuiꝰ totale p̄dicatū ē terminꝰ infinitꝰ. Et ex h manifeste pꝫ ꝙ iste nō stꝫ de p̄dicato īfinito. sortes videt nōequū. in secana stꝫ nōpisces. sortes pt nōcurrere. lapis ē lignū nō albū. ꝛcīis. nā in ipꝭ nō infinitaꝭ totale p̄dicatū Attēde scd̄o. ꝙ ꝭm aliq̄s ꝯn̄e hmōi nō valēt. nisi q̄nq̄ ꝯditionibꝫ obseruatꝭ. Pria ē ꝙ arguaꝭ respectu hꝰ ꝟbi ē. ita ꝙ nō respectu ꝟbi p̄teriti vel futuri tp̄is. Et iō nō sequiꝭ. adā fuit albꝰ ḡ adaꝫ fuit nō albꝰ. possibile em̄ est ꝙ aliq̄d in tp̄e p̄terito p° fuit albū. ꝛ postea nō albū. Scd̄o ꝙ nō arguaꝭ in p̄dicatꝭ ꝯpositꝭ. ꝛ iō nō sequiꝭ. sortes nō est lignū albū ḡ est lignū nō albū. Tercio ꝙ nō arguaꝭ in ꝓpōnibꝫ quibꝫ copl'a modificaꝭ. ꝛ iō nō seqtur. sortes nō ē q̄dditatiue albꝰ. ḡ est q̄dditatiue nō albꝰ. Quarto ꝙ nō arguaꝭ in termīs de p̄nᵒ relatōis. qꝛ nō sequiꝭ sortes est nō pr̄. ḡ sortes nō est pr̄. pt em̄ eē pr̄ ꝛ nō pr̄. qꝛ filius Silr̄ nō seqtur. h est nōeq̄le. ḡ hoc nō ē eq̄le. qꝛ idē pt esse eq̄le ꝛ non eq̄le respectu diuersoꝝ. Quīto ꝙ nō arguaꝭ in termīs obliq̄s. qꝛ nō sequiꝭ. hoīs est asinꝰ. ḡ hoīs nō ē nōasinꝰ Sꝫ tu dic. ꝙ sp̄ ꝛ vl'r ē bona ꝯn̄a ab affirmatiā ad negatiuā subiecto manēte eodē ꝛ p̄dicato solū variato penes finitū ꝛ infinitū. dū tn̄ non arguaꝭ a nō distributo ad distributū ex pte tp̄is īportati ꝑ copulā. dcm̄ ē em̄ in summul'. ꝙ negaᵒ negans copulā distribuit ipsam. ꝛ facit eā teneri ꝓ q̄libet pte tp̄is importati ꝑ ipsaꝫ Et ꝓpter h etiā oportet ꝙ copula eodē mō teneaꝭ in affirmatiua ꝛ in negatiua. Vn̄ licet hec ꝯn̄a nō valeat. sortes fuit nōalbꝰ. ḡ sortes nō fuit albus. tn̄ hec ꝯn̄a est bona. sortes in toto tp̄e p̄terito fuit nōalbus. ḡ nō fuit albus. Et h posset ꝓbari ꝑ locū a ꝯ̄dictoriis siue ꝟtute p̄mi p̄ncipii. Tenet etiā in p̄dicatis obliq̄s ꝛ ꝯpositis si debite arguaꝭ. In instantiis āt adductꝭ nō debite arguiꝭ. sic̄ de se ptꝫ. Tenet etiā in termīs respectiuis. qꝛ īpossibile est ꝯ̄dictoria verificari de eodē. siue sint absoluta siue respectiua. vel oportet dicere ꝙ p̄ᵐ p̄nᵐ nō esset vl'r verū. vn̄ nō seqtur iste ē pr̄ respectu vniꝰ. ꝛ filiꝰ respectu alteriꝰ ḡ est pr̄ ꝛ nō pr̄. nec seqtur h est eq̄le illi. ꝛ nō eq̄le isti. ḡ est eq̄le ꝛ nō eq̄le. sicut patꝫ in libro elēchoꝝ. ꝛ iō nō est possibile idē esse eq̄le ꝛ nō eq̄le Sꝫ dicūt iteꝝ aliq̄. ꝙ dato ꝙ a ꝓpōne affirmatiua valeat ꝯn̄a ad ꝓpōem negatiuā variato p̄dicato penes finitū vl' infinitū. tn̄ a negatiua nō valet ꝯn̄a ad affirmatiuā. cuiꝰ causaꝫ reddūt. qꝛ negatiā nihil poꝭ. nec ad veritatē eiꝰ oꝫ subiectū ꝓ aliq̄ supponere. affirmatiua ꝟo aliq̄d ponit. ꝛ oportet subiectū ꝓ aliq̄ supponere. ꝛ ꝓ eodē ꝓ q̄ supponit p̄dicatū Sꝫ tu dic. ꝙ si debite arguaꝭ vt dictū est. tūc arguēdo ab affirmatiua ad negatiuā vl'r ē bona ꝛ formal' ꝯn̄a. siue ponaꝭ ꝯstātia subiecti siue non. nec oꝫ ad h ꝙ affirmatiā de ineē ꝛ de p̄nti sit vera. ꝙ p̄dicatū ꝛ subiectū supponāt ꝓ eodē ente reali. Et ideo bn̄ sequiꝭ. hō nō est albꝰ. ḡ hō est nōalbus. Silr̄ hō nō est nō albus. ḡ hō est albus. Tenet ꝯn̄a ꝑ locuꝫ a ꝯ̄dictoriis. ꝛ per p̄ᵐ p̄nᵐ. in quo dꝛ De q̄libet affirmatio vel negatio ꝟa. ꝛ de nullo ambo simul

Scd̄a. vtrū ab affirmatiua ad negatiuā. et ecōtra p̄dicato manēte eodē. ꝛ subiecto variato penes finitū ꝛ infinitū valeat ꝯn̄a.

Dic p̄mo ꝙ qn̄ predicatū est terminꝰ singularꝭ. tunc ab affirmatiua ad negatiuā ꝛ ecōtra p̄dicato manēte eodē. ꝛ subiecto variato penes finitū ꝛ infinitū. est bona ꝯn̄a Ptꝫ quia nō est dabilis instātia bn̄ em̄ seq̄tur. nonhō est sortes. ḡ hō non ē sortes. Silr̄ nonalbū est sortes. ḡ albū nō est sortes. Et silr̄ ecōtra. neq̄ ē ponere ꝯstantiā subiecti sicut aliq̄bꝫ videꝭ Dic scd̄o ꝙ q̄n̄cunq̄ p̄dicatū est terminꝰ cōis nō valet ꝯn̄a grāforme. qꝛ nō seqtur. nonhō est iustus. ḡ hō nō est iustꝰ nec etiā ecōtra. Et h est qd̄ voluit dicere phs cum dꝭ Ille q̄ sunt de subiecto infinito sunt extra eas q̄ sunt de p̄dicato infinito. q̄ ad ꝯn̄am. loq̄mur em̄ de illis ī quibꝫ p̄dicatū est terminꝰ cōis Posset hic moueri questio. vtꝝ noⁿ infinitū ponat aliquid. Et vtꝝ sibi corn̄deat ꝯceptꝰ cōplexus. vt dd̄o nonhō ens quod nō est hō. Et vtꝝ verbū posset manere infinitū in orōne. Dicit em̄ Boetius in hoc cōmento ꝙ nō. Et vtꝝ hoc ꝟbum est possit infinitari. sed de hoc sufficiēter dictum est in primo libro.

Qō tertia. vtrū noīa ꝛ ꝟba trāsposita idē ſcent. pro cuius solutōe Attēde ꝙ nomē ꝛ ꝟbū idē ſcāre pt intelligi duplr. vno° ꝙ idē ſcēt videlicet id ad qd ſtꝫ imposita ad ſndū Alio° pt intelligi ꝙ idē ſcēt sic ꝙ ꝓpt trāspositōm ipoꝝ nō varieꝛ sensus orōis aut eqpollētia aut oppositio. isto° nō ſcāt idem. Vñ dr phs in scdo elēcoꝝ Qd scim⁹, sepe trāspositū ignoram⁹ Et qdā ali⁹. noib⁹ ꝛ orōnib⁹ inordinate platis sepe generaꝛ deceptio. Dicūt tñ aliq ꝙ noīa ꝛ ꝟba trāspoīta idē ſcāt scdo° ꝛ h̄ ꝯtualiꝛ ꝛ illatiue siue equalent sꝫ nō vlr qꝛ defect⁹ ē in q̄tuor casib⁹. Prim⁹ casus est qñ ꝓpt talē trāspositōem mutaꝛ aliq ꝓprietas logicalis sicut ē suppō ł restrictio. Scđs casus qñ ꝓpt talem trāspositiōem termini in rigore ſmonis ł ſm vsū loquēdi accipiunꝛ in alia ꝛ alia ſtiōe. vt dđo sortes ē magn⁹ cleric⁹. ꝛ sortes magn⁹ ē cleric⁹. Terci⁹ qñ ꝓpt trāspositionē mutaꝛ ꝯgruitas gñal. vt dđo al' hō curꝛ. ꝛ hō al' curꝛ. Quart⁹ qñ dcō ꝑpoīta aut p⁹poīta generat sensū ambiguū. sꝫ h̄ nō videꝛ eē de intētiōe Aresto. q solū intēdit remouere errorē circa orōnes in qb⁹ noīa ꝛ ꝟba trāsponūꝛ. ꝛ iō intelligit de ſcato toti⁹ orōis ꝛ nō ſminorū in orōne positoꝝ. ꝛ si ṗdicta ꝓpō tot patereꝛ instantias magis nos duceret Arꝫ. in errorē q̄ʒ amoueret errorem Jđo dicendū ē ꝙ ṗdcā ꝓpō arestotil' solū ē intelligēda in exēplis que ipe posuit vel in silib⁹. ita ꝙ nō ē intelligēda vlr. vñ hec ꝓpō ē hō alb⁹ ꝛ est alb⁹ hō. ꝛ currit hō. ꝛ hō currit idē ſcāt qcqd sit de alijs exēplis sic nō oīs hō currit. oīs hō nō currit ꝛ oīm ꝯrioꝝ est eadē disciplina ꝛ eadē disciplina est oīm ꝯtrarioꝝ nō idē ſcāt eo ꝙ vna est ꝟa ꝛ alia fl'a. ꝛ forte ad talia ꝛ hmōi exēpla possint explicari conditiones supius assignate

Qō quarta. vtrū ꝟbū de pñti copulet nunc qđ instat vel qđlibet tps indr̄nter. Dic breuiter ꝙ ꝟbū de pñti copulat nūc sub tpe pñti. vt pñs distinguiꝛ a p̄terito ꝛ futuro. s. vt ē cōe ad qđcūq pñs ꝛ h̄ declaraꝛ sic Nā dr cōiꝛ ꝙ ꝟbū de pñti copulat pro tpe pñti illud qđ instat vtputa ꝑ isto tpe stabit qđ nūc instat ꝛ ꝑ alio tpe qđ instabit vel instetit Vñ posita ꝙ sit aliq porta angusta ꝑ quā nō possit nisi vn⁹ hō trāsire ꝛ ꝙ qđlibet ens in porta cū fuerit vocē b. tūc b stabit sp ꝑ ente in porta sꝫ nō ꝑ vno ente deſiato. immo nūc ꝑ petro nūc ꝑ paulo Silr si dicaꝫ hō ē. hoc ꝟbū est copulat ꝑ vno nūc qđ instat siue h̄ sit hodie siue cras. sp tñ sub rōne pñtis. vñ ꝟbū sic copulat ꝑ pñti vł p̄terito nō ꝑ h̄ pñti vel ꝑ hoc p̄terito sꝫ ꝑ qlibet hñte rōem pñtis vł p̄teriti Si em̄ copularet ꝑ h̄ pñti assigneꝛ illud ꝛ sit a. illa ꝓpō hō est. erit falsa postq̄ʒ a trāsit. tūc em̄ hō nō in a immo in alio instāti ē. vñ silr est de ꝟbo pñtis tpis sicut de noīe respectu suoꝝ suppositoꝝ. nā hō nō solū verificaꝛ de hoīe actu exñte sed etiā de hoīe q fuit ꝛ q erit Silr ꝟbū pñtꝫ tpis nō solū copulat siue denotat rē suā inesse subiecto ꝑ h̄ instanti sꝫ ꝑ qlibet sub rōne pñtis. Et posset h̄ idē sic ꝓbari. qꝛ nulla deſiatio coartat suū determinabile vltra formā suā. Nā dđo hō alb⁹. albuꝫ nō coartat hoīeꝫ nisi vt stet ꝑ albo nec pt coartari ipm ad standū ꝑ aliq alio vel minus cōiter q̄ʒ ꝑmittat forma albi Silr ꝟbū vt intelligiꝛ aliqd in se non coartat ſminū ad pñs. p⁹ q̄ʒ ꝟo sibi addiꝛ mod⁹ ſndi restringꝛ ſminū ad standū ꝑ pñti. sꝫ iste modus nō respicit h̄ magis nūc q̄ʒ illud. iō etiā nō restringit magis ad h̄ nunc q̄ʒ ad istud. restringit tñ ad nūc siue pñs deſiatū ꝛ distinctū contra p̄teritū ꝛ futurum Ad rōnes añ oppositū patet solutio ex dictis ꝛ patebit inferius.

At vero vnū de plu.

In hoc tercio capitulo determīat phs de enūciationib⁹ hñtib⁹ alteꝝ extremoꝝ ꝯpositū ex deſiatōe ꝛ determinabili ꝛ de oppositione ꝛ ꝯña circa eas Et diuidiꝛ in tres ꝑtes ṗncipales. in prima ostendit qd sit enūciatio plures Dicēs enūciatio plures ē in q enūciaꝛ plura de vno vel vnū de plurib⁹. dum tñ ex illis plib⁹ nō fiat vnū ꝑ se Et hoc declarat dicens. ꝙ ex illis plurib⁹ dꝫ eē vnū nō tñ vocaliter sꝫ essentialiter vel ordine determinatōis ꝛ determinabilis. sicut hic. hō ē aīal māsuetum bipes ꝛ nō sicut h̄ hō est albus ābulās. eo ꝙ est ibi tm̄ aggregatio vocū. ex hoīe em̄ ꝛ ābulante nō fit vnū. idō si aliqs affirmet aliqd de illis vel illa de aliq non erit affirmatio vna sꝫ solū erit vox vna. affirmatōes vero multe ꝛ silr plures. sed ꝙ illa est hō alb⁹ ābulans nō sit vna sꝫ plures ꝑꝫ ex hoc. qꝛ illa enūciatio non est vera ad quā dyalectice interrogatū nō dꝫ dari vna respōsio Nā qꝛ interrogatio dyalectica ꝓpōis est petitio. ꝓpositio aūt vni⁹ est ꝑtis ꝯtradictionis. dictū ē aūt de his in topicis. sed ad illā interrogationē dyalectice nō dꝫ dari vna responsio. ꝛ idō incidētaliter interrogat quid sit interrogatio dyalectica ostēdendo ꝙ interrogatio qua queriꝛ qd est nō est dyalectica eo ꝙ interrogatio dyalectica interrogat vnā ꝑtē ꝯtradictōis ꝛ petit deſiate sibi dari alterā Sꝫ q̄stio quid est solū ꝓponit vnā ꝑtem ꝯtradictionis. vt si q̄raꝛ quid est aīal est q̄stio quid est si vero q̄riꝛ vtꝝ hō sit aīal vel nō. est interrogatio dyalectica. (Qñ ꝟo) in hac scđa ꝑtē ostendit qñ. valet ꝯña a diuisis ad ꝯiūcta mouēdo ꝛ soluendo vnā q̄stionem Questio ē hec cū ita sit ꝙ aliqñ valet ꝯña a diuisis ad ꝯiūctā ꝛ aliqñ non q est rō differentie ꝛ qñ talis ꝯña est bona ꝛ qñ nō Qꝫ aūt aliqñ valeat ꝓbat duob⁹ exēplis ṗmū qꝛ bñ sequiꝛ sortes ē aīal ꝛ sortes est bipes g sortes ē aīal bipes. silr bene sequiꝛ sortes est hō ꝛ sortes est albus g est hō alb⁹ Qꝫ āt aliqñ nō sequiꝛ ꝓbat ṗmo exemplo. qꝛ nō sequiꝛ ꝙ si aliqs sit citharedus ꝛ bonus ꝙ sit bonus citharedus. ꝛ h̄ ibi (sed nō) Scđo ꝓbat rōne ducēte ad inconueniens. qꝛ si sp valeret ꝯña a diuisis ad ꝯiūcta multa incōueniētia sequerenꝛ. ꝛ h̄ ibi (si em̄) Vñ sequiꝛ ṗmo ꝓcessus in infinitū ꝛ nugatio ꝛ hoc ꝓbat duob⁹ exemplis. qꝛ hō est alb⁹ ꝛ albus ꝛ iterū hō est ꝛ albus. ideo hō eēt hō homo alb⁹ albus ꝛ sic in infinitum Silr cū sortes sit alb⁹ ꝛ musicus ꝛ ambulans sequiꝛ ꝙ sortes esset albus albus musicus ambulans. Qꝫ ꝯñter sequiꝛ nugatio ꝓbat qꝛ sortes ē hō ꝛ bipes ideo esset hō bipes (Qm̄) g phs soluit q̄stionē ponendo duas regulas ad debite arguendū a diuisis ad ꝯiūcta. Quaꝝ ṗma est qñcūq ṗdicata diuisa pñt de tercio vel de se inuicem ṗdicari ſm accñs ꝙ ex diuisis non licet inferre ꝯiunctū ꝛ ideo non sequiꝛ sortes ē alb⁹ ꝛ est musicus g est musicus albus. qꝛ q̄uis sit verū dicendo musicū esse albū tamē hoc est ſm accñs Silr non sequiꝛ sortes est citharedus ꝛ bonus. g ē cithared⁹ bonus Qñ aūt diuisa non ṗdicāꝛ de seinuicē. aut de tercio ꝑ accñs tūc ex ipsis licet inferre ꝯiūctū vt bñ sequitur sortes est aīal ꝛ bipes. g est aīal bipes. hec em̄ nō insunt ſm accidens (Amplius est nec) Ponit scđaꝫ regulā qñ vnum ṗdicatoꝝ. scꝫ scđm est in aliquo. i. actualiter includitur in ṗmo non valet ꝯña ꝛ ideo non sequitur hoc est album ꝛ hoc est albū. g hoc est albū album nec sequiꝛ hō est aīal hō est aīal bipes g est aīal bipes

nec sequiť est hō ⁊ aīal. g̊ est homo aīal (Vexꝫ ē aūt)
In hac tercia pte ostendit qn̄ valet ꝯsequentia a con/
iunctis ad diuisa ⁊ quādo nō Et dt ꝙ aliqn̄ ex ꝯiūct͡ꝫ
licet inferre diuisum. qꝛ benesequiť est homo albus g̊
est homo ⁊ albus Ad hoc aūt ꝙ semꝑ valeat ponit du
as ꝯditiones Prima ꝙ non sit repugnātia in adiecto
non em̄ sequiť hō mortuus est g̊ est homo ⁊ mortuus.
Scdm̄ alios aūt ponit hic tria documenta ad cognos
cendum qn̄ est repugnantia in adiecto Primū qn̄ ꝯtra
dictoriū determinabilis p̄dicať de ꝯiunct͡ꝫ. vt hō mor
tuus est nō homo Scdm̄ si determinabile affirmeť de
ꝯiunctis ⁊ ꝓpō sit falsa in se. sed negata vera. sꝫ si diffi/
nitio determinat͡ꝫ repugnet determinabili ⁊ econtra.
Scda ꝯditio. ꝙ ꝯiuncta dicantur de subiecto simplr̄
et nō ꝺm quid. vel sic ꝺm alios ꝙ vnū ꝯiūctoꝝ nō insit
altri ꝺm accn̄s. ⁊ iō nō sequiť homer⁹ ē aliqd vt poeta.
g̊ homer⁹ ē aliqd. silr̄ non seqť est ens opinabile. g̊ est
ens. opinio em̄ est de ente nō ꝙ sit. sꝫ qꝛ ens non ens Ex
quib⁹ ꝯcludit ꝙ qn̄cūqꝫ nō est repugnantia in adiecto
nec est p̄dicatō ꝺm accn̄s. tunc ex ꝯiunctis. licet inferre
diuisum Circa hunc textum Attende p̄mo. ꝙ sicut
dt albertus in ꝯmento Aresto. determinat de oꝓpositi
one ⁊ ꝯn̄a in qb⁹ p̄dicanť plura de vno vnū de pluribꝫ.
vnde qtuor sunt genera enūciationū. in aliquib⁹ p̄dica
tur de vno ⁊ de illis determinatū est in primo libro In
alijs p̄dicanť plura de plurib⁹ ⁊ de illis ipse non deter/
minat. qꝛ nō intendit determinare de enūciatione nisi
sit aliq̊ mō vna. ne ergo videať diminutus determinat
de enūciatione. in qua p̄dicanť plura de vno vel vnum
de plurib⁹ Attende scdo. ꝙ sicut dictū est in p̄mo li/
bro qn̄cūqꝫ est p̄dicať tercium adiacens res ꝟbi nō spe
cificat illud qd subsequiť siue illud cui adiacet sꝫ econ
uerso. vt dicendo homerus ē aliqd vt poeta est. non spe
cificat poetā ad standū ꝓ existentib⁹ tm̄. sꝫ poeta speci
ficat esse. qꝛ qn̄ est p̄dicat terciū adiacens p̄dicat qd in
alio ē. nūc aūt esse specificatū ꝑ poetā est indr̄n̄s ad sup
posita sicut poeta vt nō magis stet ꝓ existente q̄ꝫ nō ex/
istente. vn̄ hic esse p̄dicať ꝑ accn̄s. i. ꝑ aliqd extraneum
nam esse poete de homero extraneū est ei qd est esse sim
pliciter qd p̄dicatur cuꝫ dr̄ homerus eum. vel ꝑ acci/
dens. i. ꝺm quid. qꝛ esse poete vt dr̄ de homero nō ponit
esse simpliciter. ⁊ ideo nō sequiť homerus est vt poeta
g̊ homerus est. Attende tercio ꝙ oꝓpō in adiecto est
implicatio ꝯtradictionis Ptꝫ si reddať diffini⁹ ꝓ noīe
nā diffinitio hoīs est aīal rōnale mortale. sꝫ si est aīal g̊
est aīatū. dicere g̊ hoīem mortuū esse hoīem. est dicere
nō aīal ⁊ nō aīatū ⁊ ꝑ ꝯn̄s hoīem nō esse hoīem. At/
tende quarto. ꝙ ad ꝯgnoscendū qn̄ valet ꝯn̄a ab est 3°
adiacente ad est scdm̄ adiacēs. oportet notare ꝙ si post
illud ꝟbum ē ponať p̄dicatū ꝯueniens subiecto precise
ꝺm esse existente. tūc sꝑ valet ꝯn̄a ab est tercio adiacen
te. Si aūt post hoc ꝟbū est ponatur p̄dicatum ꝯueni
ens subiecto tā in esse q̇dditatiuo q̄ꝫ in eē concepto vel
ymaginato q̄ꝫ inesse existētie. tunc nūq̄ꝫ valet ꝯn̄a nisi
gratia materie. ⁊ ideo ista ꝯn̄a. homerus est poeta g̊ ho
merus est. non valet Unde dt Boetius ꝙ in hac ꝓpo
sitione homerus est poeta sunt duo p̄dicata. scꝫ poeta
p̄ncipaliter ⁊ est secundario. ideo est p̄dicat esse qd in
alio est. qꝛ predicat esse quod suppositum habet nō ꝺm
se sed ꝺm quid. vtputa ꝺm esse qd cōuenit homero ꝺm
ꝙ poeta Nec sequitur ex hoc ꝙ Aresto. frustra deter/
minet hic a quibus coniunctis valet consequentia ad
diuisa ⁊ a quibus non. quia in alijs ꝯiunct͡ꝫ sepe valet
predicta consequentia sicut sortes est homo alb⁹. ergo
est homo in alijs vero nō valet sicut patet in textu. So
circa hoc mouetur questio.

Vtrꝫ a diuisis ad ꝯiuncta valeat ꝯn̄a ⁊ econuer
so. Et arguiť primo ꝙ non. qꝛ non sequiť sortes est
homo vel azinus g̊ sortes ē homo ⁊ azinus Nec sequiť
homo est aīal. equus est aīal. g̊ homo equ⁹ est aīal nec
sequitur. sortes est albus sortes est aīal g̊ sortes est alb⁹
aīal. Nec sequiť sortes est hō sortes est aīal. g̊ sortes
est homo aīal. Nec sequiť iste canis ē tuus ⁊ est pater g̊
est pater tuus ⁊ tn̄ in oībus istis arguiť a diuisis ad cō
iuncta. g̊ a diuisis ad ꝯiuncta non valet ꝯn̄a Confir/
matur. qꝛ arguendo a diuisis ad ꝯiuncta cōmittiť fal/
latia accn̄tis. sicut patet ꝑ assignationem modoꝝ falla
cie accn̄tis. g̊ sic arguendo non valet ꝯsequentia Se
cundo sic. non sequiť quinqꝫ sunt duo ⁊ tria. g̊ quinqꝫ
sunt duo ⁊ q̇nqꝫ sunt tria. Nec sequiť azinus ē volās
et est habens pennas g̊ azinus est volans ⁊ habens pē
nas. Nec sequitur oīs ꝓpositio vel eius ꝯtradictoria
est vera g̊ oīs ꝓpositio est ꝟa. Nec sequiť sortes est bo/
nus faber. ergo sortes est bonus ⁊ sortes est faber. ⁊ tn̄ in
istis arguiť a ꝯiunctis ad diuisa g̊ non est bona ꝯseque
tia Tertio sic. non seqťur cesar est homo mortuus g̊
cesar est homo ⁊ est mortuus. ⁊ tn̄ arguiť a ꝯiunctis ad
diuisa. g̊ Añs patet primo. qꝛ sequitur cesar est homo
mortuus g̊ cesar non est homo Patet cōsequentia per
diffinitōnē huius qd est mortuum. est em̄ mortuū cor
pus priuatū aīa ꝺm Boetiū Scdo patet qꝛ in trans/
mutatione substantiali res amittit nomē ⁊ diffinitiōē
quā prius habuit. g̊ suppositum in corruptione substā
tiali amittit noⁿ spēi. ⁊ ꝑ ꝯn̄s cesar non est hō postq̄ꝫ ē
mortuus siue corruptus Quarto sic. nō sequitur ho/
mo est homo albus. g̊ homo ē homo ⁊ homo ē albus.
et tn̄ arguitur a coniūct͡ꝫ ad diuisa. g̊ Añs patet. quia
ꝯsequens est ꝯtingens vt notum est ⁊ antecedens est ne
cessariū. qd patet. qꝛ sequitur ꝑ ꝯuersionē simplicē ho
mo albus est homo. g̊ homo est homo albus. sed ante
cedens ē necessarium g̊ consequēs. Sꝫ ꝙ añs sit neces/
sarium ptꝫ p̄mo. qꝛ sequiť per locum a pte in modo ad
suū totum hō albus est homo albus g̊ homo albus est
homo. sed añs est necessarium cū in ipso idem p̄diceť
de seipso. nulla aūt ꝓpositio est verior illa in qua ideꝫ
predicatur de seipso. Scdo patet. qꝛ qn̄cūqꝫ alicuius
ꝓpositionis affirmatiue oꝓpositū p̄dicati infert oꝓposi
tum subiecti ipsa est necessaria. oꝓpositum em̄ p̄dica/
ti hui⁹ ꝓpositōis homo albus est homo infert oꝓpositū
subiecti. qꝛ seqťur nō est hō. g̊ non est hō albus Confir
mať. qꝛ hec ꝓpō hō alb⁹ ē hō est affirmatiua vera q̄ nō
est in materia ꝯtingēti. g̊ ē in materia naturali. ⁊ ꝑ ꝯn̄s
est necc̄aria. ꝙ aūt nō sit in materia ꝯtingenti ptꝫ qꝛ p̄di
catū nō pt abeē nec adeē subiecto p̄t sbiecti corruptiōꝫ
oꝓpositū. Arguiť autoritate phi in textu Pro

In solutōe isti⁹ q̄onis solueńť q̄tuor q̄stiōes Pri
ma q̄stio. vtrꝫ a diuisis ad ꝯiūcta ⁊ ecōtra va
leat ꝯn̄a. ꝓ cui⁹ solutione Attende p̄mo. ꝙ aliq̄ p̄di
cata pn̄t eē ꝯiūcta duplr̄ Uno° ꝯiungūť ꝑ aliquā con
iūctōem. vt sortes ē alb⁹ ⁊ music⁹ Alio° ꝑ negatōēꝫ ali
cui⁹ mediant͡ꝫ. ⁊ sic illa dicuntur ꝯiuncta. q̄ꝛ vnū īme
diate adiungiť alteri. vt homo albus currit. Simili/
ter aliqua pn̄t esse diuisa dupliciter Uno modo ꝑ po
sitionem alicui⁹ mediantis. vt sortes ē hō ⁊ alb⁹ Alio°
per negationē alicuius copulantis aut disiūgentis. vt

sortes est hō albꝰ ābulās. Attēde scḋo ꝙ in ꝓposito p̄dicata dicūtur sumi diuisim qñ sumūtur cū ꝯiunctōe media. ⁊ dicūtur sumi ꝯiūctim qñ sumūtur sine ꝯiūctōe. Attēde tercō. ꝙ arguere a diuiſ ad ꝯiūcta ē arguere a plꝛibꝰ p̄dicatis diuisim sūptis ꝑ ꝯiūctōez mediā ad eadē p̄dicata sūpta sine ꝯiūctōe. ⁊ arguere a ꝯiūctis ad diuisa est arguere ecōtra. Attēde qrto ꝙ ad sciēdū qñ vȝ argumētū a diuiſ ad ꝯiūcta dat Albertꝰ tale documētū. qꝛ illa p̄dicata diuisim sūpta respcū vniꝰ subiecti sic se hn̄t ꝙ vl' vtrūqȝ ē subale vl' vtrūqȝ accn̄tale. vl' alteꝝ subale ⁊ alteꝝ accn̄tale. Si 3° mō sp̄ tenebit ꝯña. a diuiſ ad ꝯiūcta. vt dḋo. sorꝰ ē hō ⁊ est albꝰ. g̊ ē hō albꝰ. Si p̄o vtrūqȝ sit subale h̄ nō pt ꝯtīgere nisi vnū includatur in alio. aut g̊ magis cōe p̄cedit ⁊ tūc tȝ ꝯña. vt sorꝰ est al' ⁊ est hō. g̊ est al' hō. aut eco nuerso. ⁊ tūc nō tȝ ꝓpter nugatōem. vt sorꝰ est hō ⁊ est al'. g̊ est hō al'. Si āt vtrūqȝ sit accn̄tale. h̄ ꝯtigit duplr̄. aut ita ꝙ vtrūqȝ respcū subiecti sit accn̄tale. ⁊ tn̄ ad īuicē vnū alteri ē subale. aut ita ꝙ vtrūqȝ sit accn̄tale respcū subiecti ⁊ ad īuicē. Si p̄mo° adhuc distīguitur. qꝛ aut cōe p̄cedit. ⁊ tūc tȝ ꝯña sic p̄us. aut minꝰ cōe p̄cedit. ⁊ tūc nō tȝ ꝓpter nugatōem. sic dicēdo. sorꝰ est albꝰ ⁊ coloratꝰ. g̊ est coloratꝰ albꝰ. Si scḋo° nūqȝ tȝ ꝯña. vt sorꝰ est albꝰ ⁊ ē monachꝰ g̊ est albꝰ monachꝰ. Nec seqtur. sorꝰ est citharedꝰ ⁊ ē bonus. g̊ est citharedꝰ bonꝰ. Sȝ qꝛ ḋ h̄ est dubitatū qḋ dr̄ qñ magꝭ cōe p̄cedit ⁊ minꝰ cōe seqtur vȝ ꝯña. ⁊ nō ecōuerso ꝓpter nugatōem. qꝛ ſm mltos nugatio est dicere al' hō sic hō al'. ⁊ h̄ pȝ reddēdo diffinitōes p̄ noibꝰ. Vn̄ Arꝭ. generalr̄ negat ꝯñam valere qñ vnū includitur in alio q̊cūqȝ mō ordinetur. qꝛ sp̄ est nugatō. Vn̄ sexto thopi. dr̄. ꝙ dicto vl'i si sibi addatur ꝑticulare est nugatō. ⁊ sic aūt dato ꝙ apud grāmaticū q̄ nō ꝯsiderat nisi mōs ſcādi possȝ nugatō ꝑ appōem excusari. tn̄ apḋ meta. ⁊ logicū q̄ sūt artifices subtiliores nō appet qūo excusetur. sic etiā pȝ ex plꝛibꝰ dictꝭ Arꝭ. g̊ ⁊c.

Dic p̄mo ꝙ a diuiſ ad ꝯiūcta. aut eꝯ nō est formal' ꝯña. qꝛ nō tȝ a p̄te subiecti. nec in oibꝰ a p̄te p̄di. sic pȝ in textu. Dic 2° ꝙ a diuisis ad cōiūcta sē bona ꝯña. tribꝰ ꝯditōibꝰ obſuatꝭ. Prima est ꝙ ex hmōi diuiſ fiat aliqḋ vnum ꝑ se. sic ex homīe et albo. vl' hoīe ⁊ sensibili. de q̄ postea videbitur. ⁊ nō sic ex musico ⁊ citharedo. Vn̄ ſm intētōem phi nō oīa dicūtur ſm accn̄s q̄ p̄dicātur ꝯtigent. aut que nō p̄dicātur ꝑ se. sed solū illa q̊ꝝ vnū accidit alteri ꝑ aliqḋ terciū cui etiā accidūt ⁊ cuiꝰ sūt actꝰ. sicut bonū ⁊ citharedū p̄dicātur de seinuicē ſm accn̄s. qꝛ bonū accidit illi cui ⁊ citharedū scȝ ipsi subiecto. ⁊ mediāte illo insūt sibiīnuicē. vn̄ nec bonū accidit subiecto mediāte citharedo nec eꝯ. Secūda ꝯditō. ꝙ t'mini incōiūcte ⁊ diuise nō accipiātur equiuoce nec varietur suppō ipsoꝝ. Tercō ꝙ nō varietur ꝯgruitas nec ꝯmittatur nugatō. Et hoꝝ exēpla patēt in argumētis añ oppositū. Dic 3° ꝙ a ꝯiūcto ad diuisa est bona ꝯña q̄ttuor cōditōibꝰ obseruatꝭ. q̄ ponūtur in textu. Prima est ꝙ nō sit repugnātia in adiecto. Scḋa est ꝙ t'mini nō accipiātur equoce. Tercia ꝙ nō ponatur aliq̄ det'minaꝰ āpliatiua. sic ē opinabile vl' ymaginabile. Quarta est ꝙ nō ponatur aliqḋ analoguȝ. Qꝛ aūt p̄dicte ꝯñe sint bone pȝ. qꝛ ex opposito ꝯn̄tis infertur oppositū añtis.

Et si arguas. ꝙ silr̄ sic arguēdo. sorꝰ est albꝰ ⁊ ē musicus. g̊ est musicꝰ albꝰ ex opposito ꝯn̄tis infertur oppositū añtis. g̊ ꝯña est bona. Dicitur cōiter negādo añs. stat em̄ ꝙ sorꝰ nō sit musicꝰ albꝰ. ⁊ tn̄ sit albꝰ ⁊ musicꝰ. sicut etiā stat ꝙ sorꝰ nō sit monachꝰ albꝰ. ⁊ tn̄ sit monachꝰ ⁊ albꝰ. Posset tn̄ dici ꝙ oppositū ꝯn̄tis nō stet cū añte. cōseqntia ē bona. sȝ nō virtute huiꝰ. qꝛ arguitur a diuiſ ad ꝯiūcta. sȝ ꝟtute alteriꝰ alicuiꝰ habitudinis. Dic q̄rto ꝙ ex documēto dato ab Alberto facilr̄ pn̄t ꝯgnosci ille ꝯñe. excepta sola ista ꝑticula in q̄ videtur ꝯmitti nugatō de q̄ dubiū est apḋ mltos. sic patuit

Questio scḋa. vtꝝ hec ꝓpō sit vna. sorꝰ ē hō albꝰ. Pro cuiꝰ solutōe Attēde p̄mo ꝙ vnitas in ꝓpōe est ꝓportōnabil' vnitati in rebꝰ. in rebꝰ āt quedā hn̄t vnitatē simplr̄. sicut q̄ stꝭ entia simplr̄. sicut hō lignū. q̄daȝ dicūtur vnū ſm quid. vt q̄ ex talibꝰ ꝯponūtur. sicut domꝰ exercitꝰ ⁊ alia hmōi. Silr̄ est in ꝓpōibus. vn̄ hec. hō est al' est simplr̄ vna. hec aūt hō albꝰ currit nō ē ita simplr̄ vna sicut p̄cedēs. Attēde 2° ꝙ oīs illa enūciatō ē simplr̄ vna in qua subiectū ⁊ p̄dicatū nō tenetur equoce. nec mlta sūpta cū cōiūctōne ibi explicite vl' īplicite posita. nec multa sine cōiūctōe ex q̄bꝰ nō est natū fieri vnū ꝑ se ex ill' aūt fit vnū ꝑ se in ꝓposito q̄ hn̄t se ꝑ modū actus ⁊ potētie. vl' q̄ se habēt ꝑ modū det'minatōis ⁊ det'minabilis. ⁊ sic ex hoīe ⁊ albo fit vnū ꝑ se. Et silr̄ ex albo seqnte quātū. cū albū insit subiecto mediāte q̄ntitate. sȝ nō fit vnū ꝑ se ex albo ⁊ musico. qꝛ vnū nō est det'minatio alterius. nec vnū inē subiecto mediāte alio.

Dic p̄mo. ꝙ hec est simplr̄ vna. sorꝰ est hō albꝰ. ⁊ silr̄ hec. albū est musicū. ⁊ hō albꝰ est hō musicꝰ. eo ꝙ in oibꝰ ill' ē vnitas extremoꝝ sufficiēs ad vnitatē ꝓpōis. Et si arguatur. qꝛ Boetiꝰ dr̄. si ex his que subiicis aut p̄dicas nō est vnū nō ē ꝓpō vna. Et subiūgit ꝙ si ex his que subiicꝭ aut p̄dicas nō fiat vnū sicut ex substātia aīata sensibili nō est ꝓpō vna. Et dr̄ phs in textu ꝙ si p̄dicetur plꝛa de vno. aut vnū ḋ plꝛibꝰ ex q̄bꝰ nō fit vnū nō est enūciatō vna. Totū āt ꝙ ex homīe ⁊ albo. aut ex albo ⁊ q̄nto nō fit vnū. sic ex substantia aīata sensibili. Silr̄ dr̄ in textu ꝙ q̄cūqȝ ſm accn̄s dicūtur vl' de eodē vl' alteꝝ de altero hec nō erūt vnū. Sȝ albū ⁊ hō dicūtur de se ſm accn̄s. Et silr̄ q̄ntū ⁊ albū dicūtur de se. ⁊ etiā de altero. vtputa de corꝑe. g̊ ex ill' nō fit aliqḋ vnū vnitate de quo loquitur phus in textu. Ad ista dḋm est p̄mo ꝙ hoc aduerbiū sicut nō dicit oīmodam silitudinem. sed solū silitudinem actus ⁊ potētie. siue determinatōnis ⁊ det'minabil'. ita ꝙ p̄ncipium se habeat vt actus vel vt det'minabile. ⁊ sequēs vt potentia vl' vt det'minatio. Dḋm est scḋo. ꝙ ſm phm ex oīnibus illis fit aliquod vnū. quoꝝ scḋm inest mediāte p̄mo. nec illa p̄dicātur ſm accn̄s. sȝ ſm se. sed illa insunt ſm accn̄s. quoꝝ vnū nō inest grā alterius. nec vnū det'minat alterū. Vn̄ ꝓpō dr̄ ſm se duplr̄. vnoꝰ vt ſm se tātū valet sicut ꝑ se ⁊ eēntialr̄. ⁊ sic opponitur ei qḋ est ꝑ accidēs. ⁊ sic dicimꝰ ꝙ ista nō est ſm se. hō ē albꝰ nec ista albū est musicū. Alioꝰ ꝓpō dr̄ ſm se. vt ſm se opponitur huic qḋ est ꝑ aliud siue grā alterius. ⁊ sic ista est ſm se hō est albus. qꝛ albū nō inest hoī rōe alicuius t'cii cui vtriūqȝ accidat. ⁊ hec est ſm accn̄s. albū est musicū. q̄ musicum nō inest albo. nisi rōe terciꝭ. vtputa sortis vel platonis. cui accidit eē albū ⁊ musicū.

Questio tercia. vtꝝ enūciatō plr̄es sit enūciatō. Et videtur ꝙ nō. qꝛ ſm phꝫ p̄ꝰ elechoꝝ idē est ꝓpō ⁊ ꝓpō vna. cū ergo enūciatō plr̄es nō est enūciatō vna. seqꝰ etiaȝ ꝙ nō est enūciatō. Pro solutōe istiꝰ dubiꝭ supponitur ꝙ sicut

al' dr̄ equoce analogice de aīali ꝟo ⁊ de silitudine aīal' id est de aīali picto. sic etiā ꝓpō dr̄ equiuoce de ꝓpōe ꝟa et de ꝓpōe que nō est ꝟa ꝓpō. ſʒ hʒ silitudinem ꝓpōis. eo ꝙ in ipa est aggregatō vocū ordinatā ad silitudinem enūciatōis ꝓprie dicte. Ex quo pʒ ꝙ hec nō est ꝯcedenda de ꝟtute sermonis enūciatō plures est enūciatō. sic nec ista. al' pictū est aīal. pt tamē ista ꝯcedi. enūciatio ē enūciatō plures. sicut ista ꝯcedit. al' est pictū ꝓpt' istā regulā. talia sūt subiecta qualia pmittūt ab eoꝝ pdicatis. hoc est subiectū equocū accipit p eo pcato cui pdicatū natū est ꝯuenire. Dicit ergo ad rōem ꝙ cū dr̄ ꝙ idē est ꝓpō ⁊ ꝓpō vna accipit ꝓpō ꝓprie ⁊ p suo pcato pncipali. Sed cū dr̄ ꝙ aliqua ꝓpō est mltiplex vl' aliq ꝓpō est distingueda. vl' enūciaº diuidit in vnā ⁊ plures ⁊cīs nō sic accipit enūciatō aut ꝓpō. sicut pʒ p regulā iā positam

Questio quarta. vtrū hec ꝯn̄a valeat. sortes ē hō mortuꝰ. ğ sorˢ nō ē hō aut hec. sorˢ ē hō mortuꝰ. ğ sortes est hō. Pro cuiꝰ solutōe. Attēde ꝙ mortuū capit dupl'r. vnoº vt iportat puatōem vite in subiecto qd pꝰus habuit vitā. sicut cecū iportat puatōem visus i oculo q pus habuit visū. ⁊ sic mortuū est nomē distrahēs et diminuēs de rōe hois. ⁊ nō pticipiū āpliās Et si addat. hoi est repugnātia in adiecto. nec sic acceptū pt ꝟificari de aliquo aīali. ſʒ solū de corpe puato aīa. sicut ē cadauer mortuū. ⁊ hoc nō accipit phs. Et dʒ sic accipi cū dr̄ ꝙ diminuit de rōe hois. ⁊ est detminatō distrahēs Et sic arguēdo ab hoīe mortuo ad hoīez est fall'a fm quid ad simpl'r Alioº accipit mortuū vt est pticipiū pteriti tpis descēdēs ab h ꝟbo morior. ⁊ sic āpliat ad pn̄tia ⁊ ad pterita. nec mag' diminuit distrahit vl' iportat repugnātiā in adiecto ꝗ qdcūq aliud pticipium. ⁊ sic acceptū nō pt ꝟificari de corpe puato vita. ſʒ solū de aīali siue de ꝯposito ex aīa ⁊ corpe. ⁊ h mō non accipit phs. nec dʒ accipi cū dr̄ ꝙ diminuit de rōne aliculꝰ. Q' aūt sic possʒ accipi pʒ pmo. q̄r hec ꝓpō cōit' cōcedit. aliqs hō est mortuꝰ. ğ si sp diminuerʒ ⁊ distraheret ⁊ inferret ꝯdictoriū illiꝰ cui adiūgit. seqret ꝙ aliqs hō eēt nō hō. qd iplicat ꝯdictōem. Scdo pʒ. q̄r hec cōcedit. cesar est mortuꝰ. aut ğ accipit cesar p aggregato ex aīa ⁊ corpe. ⁊ sic habet intētū. aut p corpe tm̄. ⁊ h nō q̄r corpus cesaris nō est nūc

Dic pmo. Q' si accipiat mortuū pº mō. hec ꝯn̄a est bona. sorˢ ē hō mortuꝰ. ğ sorˢ nō est hō pʒ. q̄r tūc repugnātia ē in adiecto. ⁊ h est qd vult phus in textu. pn̄t tn̄ sortes ⁊ hō accipi dupl'r. vnoº p ꝯposito ex corpe ⁊ aīa. ⁊ sic nec mortuū nec hō mortuꝰ accipiendo mortuū h pmoº pdicāt de sorte aut hoīe. Alioº pn̄t capi iproprie ⁊ equoce. s. p altera pte ꝯpositi. vtpura p corpe in quo fuit capta. ⁊ sic bn̄ pdicāt de ipsis Dic scdo ꝙ si accipiat mortuū ⁊ºº hec ꝯn̄a est bona sortes est hō mortuꝰ. ğ sortes est hō. q̄r bn̄ seqt'. sorˢ est hō mortuꝰ. ğ sorˢ fuit hō. ⁊ vltra. sorˢ fuit hō. ğ sorˢ est hō ergo de pmo ad vltimū bn̄ seqt'. sorˢ est hō mortuꝰ ergo sorˢ est hō. scda ꝯn̄a pʒ. q̄r in ꝓpōibꝫ q sūt ppetue ꝟitatis a ꝓpōe de pterito ad ꝓpōem de pn̄ti ē bona ꝯn̄a. ⁊ eꝯ. sed ista est ppetue ꝟitatis. sic alibi pbatū est. ğ ⁊c

Ad rōes in oppoꝫ Ad pmā cū eiꝰ affirmatōe ⁊ ad scdāʒ pʒ solutio ex dict'. Ad tciaʒ pʒ solutō quo ad pmā ptē. ſʒ q ad vltimā dr̄ ꝙ res in trāsmutatōe subali amittit noīᵉ ⁊ rōem. ad illū sensū ꝙ materia amittit formā subalē quā pus habuit. non tn̄ est itelligēdū ꝙ aliq res pꝰ trāsmutatōem subalē nō noiet eodē noīe sicut pus. aut nō habeat eādē diffinitōnē quā pus habebat Ad qrtū dr̄ ꝙ vtraq istaꝝ ē cōtingēs. hō albꝫ est albꝫ. hō albus ē hō albꝫ. sic patuit in sūmulis Et ad autoritatē Boetij dr̄ ꝙ ē ꝟa si subiectū et pdicatū supponāt p aliq exn̄te. q̄r āt sic est in ꝓposito subiectū restringit ad exn̄tes. iō si nullꝰ hō existat subiectū illius p nullo supponit. neq regula q adducit ē vl'r ꝟa. ⁊ maxime qn̄ subiectū ⁊ pdicatū st' aggregata p accidēs. Nā qn̄cūq pˢ alicuius extremi insūt sibi inuicē ꝯtigent' tota ꝓpō est ꝯtigens Et ad ꝯfirmatōez dr̄ ꝙ ꝗuis hō nō possit abeē homini homo albus tamen pt abeē homī Et ꝗuis hō albꝫ nō possit abeē hoī exn̄ti albo. nō tn̄ ex h seqt' ꝙ illa nō sit in materia ꝯtigenti

In h scdo tractatu huiꝰ libri detmiat phs de ꝓpōibus modalibꝫ. ⁊ diuidit in tria capitula In pmo detmiat de oppōibꝫ ꝓpōnuʒ modaliū. ⁊ diuidit in duas ptes. in pma tāgit intētū in h capitulo dicēs. ꝙ in h capitulo est pspiciēdū quō se habeāt affirmaⁿᵉˢ ⁊ negatōnes ꝓpōnū modaliū. s. de possibili ꝯtigēti ipossibili ⁊ necessario. q̄r de ipis st' alique dubitaⁿᵉˢ (Nā si coꝝ) In hac ⁊ª pte arguit tā ad ptē affirmatiuā ꝗ negatiuā vnius qstiōis que possʒ moueri. ⁊ eā soluit Questio ē hec vtrū ad habēdū ꝯdictōem in modalibꝫ negatio sit ferēda ad ꝟbū vl' ad modum. Et pº arguit ꝙ debeat ferri ad verbū. q̄r in il' de ineē est sumēda ꝯdictō. ponēdo negatōem ad ꝟbū. ğ ⁊ in modalibꝫ. Añs pbat in ꝓpōibꝫ de h ꝟbo est scdo adiacēte ⁊ ȝº adiacēte. q̄r negatō istiꝰ qd est eē hoīem est non eē hoīem. ⁊ negaº huiꝰ qd est eē album hoīem ē nō eē albū hoīem. ⁊ pine non ē eē nō hominē. nec scde eē non albū hoīem. ⁊ h pbat. q̄r cū affirmatio vl' negatio sit ꝟa sequeret' ꝙ ille eēnt ꝯdictorie. lignū est albꝰ hō. lignū non ē non albꝫ hō. ⁊ tn̄ st' sil' false ğ negatio non dʒ poni ad pdicatū. ſʒ ad ꝟbū (Quare si) Arestoteles pbat h idē in ꝓpōibꝫ de alio ꝟbo ab hoc ꝟbo est. q̄r negatio istiꝰ ābulat homo est non ambulat hō ⁊ non ābulat non homo Est eīm sil'e in ill' de h ꝟbo ē et de alijs. q̄r nihil refert dicere hoīez ābulare. ⁊ hoīez ābulātē eē Ex qbꝰ ꝯcluᵗ ꝙ si sit sil'e in oībꝰ negaº siue ꝯdic¹ istiꝰ possibile ē eē erit ista. possiᵉ ē n̄. ⁊ n̄ tᵃ. n̄ possiᵉ ē eē (Vidēt āt) phs arguit ad ptē negatiuā sic q̄r si ꝯdictio in modalibꝫ eēt sumēda ponēdo negationē ad dictū. seqret' ꝙ ꝯdictoria de eodē ꝟificarēt'. ſʒ ꝯn̄s est ipossibile. ğ Conseqntiā pbat. q̄r oē qd possibile est eē possibile ē non eē. ⁊ oē qd possibile ē diuidi vl' ābulare possibile est etiā non ābulare vl' non diuidi Et rō hꝰ ē. q̄r illd qd ē possibile n̄ sp actu ē. ğ ipm pt eē ⁊ non eē. idō pt non ābulare qd ē ābulabile. et n̄ videri qd est visibile (Contigit āt) Hic rpetit pdictā roēz. tn̄ aliq dicūt ꝙ est scda raº ad idē pbādū Et dt ꝙ vl' ꝯdictio in modalibꝫ n̄ sumit ponēdo negatōꝫ ad dictū siue ad vl' idē ꝟbū sil' et semel affirmabit vl' negabit d eodē. ſʒ ⁊ᵐ ē ipossiᵉ ğ pᵐ ē elegēdū (Est ğ) phs pn̄t soluit pdictā qstionez dicēs ꝙ negaº istiꝰ. possibile ē eē et n̄ possibile ē eē. et hꝰ ꝯtigēs ē eē ē n̄ ꝯtigēs ē eē Et sil'r in necaº et ipossibili. vult ğ phs ꝙ ad dād ꝯdictionē in modalibꝫ negaº ferēda ē ad modū. h pbat pmo tali roē. sic se hn̄t eē et n̄ eē in ill' d ineē. ita se hʒ modꝰ in modalibꝫ. ſʒ in ill' d in

ee ſuit ꝯdictō ponēdo negatōz ad ee. ḡ in modalib⁹ po
nēdo negatōz ad modū Maiorē p⁹. q: ſic in illꝰ de iee
ee ⁊ nō ee ſtꝫ appōes. i. pͭᵃ. ⁊ res ſtꝫ ſubiecta. ſic in moda
lib⁹ ee ⁊ nō ee ſtꝫ ſubiecta. ⁊ mōi ſtꝫ appōes ipa detian
tes. i. ſtꝫ pͭᵃ ꝯdictoria. ḡ iſti⁹. poſſiᵉ ē nō ee ē hec. ñ poſſi
bile eſt ñ ee. ⁊ iſte nō ꝯdicūt. poſſiᵉ ee. poſſiᵉ nō ee. q: ꝯſe
quūt ad ſeiuicē. ſꝫ iſte ꝯdicūt. poſſiᵉ eſt ee ⁊ nō poſſiᵉ ē
ee. Silꝛ ꝯdicª h⁹. nccāᵐ ē ee nō eſt hec. nccāᵐ ē nō ee. ſꝫ
hec. nō nccāᵐ eſt ee. ⁊ h⁹ q̄ ē nccāᵐ ē nō ee. ea q̄ ē ñ nccā
riū nō eſſe. ⁊ ꝯdictoria h⁹. ipoſſiᵉ eſt ee nō ē hec. ipoſſiᵉ
eſt ñ ee. ſꝫ hec. ñ ipoſſiᵉ eſt ee. ⁊ h⁹ q̄ eſt ipoſſiᵉ eſt ñ ee. ea
q̄ eſt nō ipoſſiᵉ eſt nō ee. Et vlꝛ ad hñdū ꝯdictōz i mo
dalib⁹ ferenda eſt negaº ad modū. ⁊ iō iſta ꝯdicūt. poſ
ſibile nō poſſiᵉ. ꝯtigēs ñ ꝯtigēs. ipoſſiᵉ nō ipoſſiᵉ. nccā
riū nō nccāᵐ. ꝓm nō ꝓm ( ) In hᵒ 2º capitu
lo detiat de eq̄pollētijs ⁊ ꝯñtijs ꝓpōᵐ modaliū. ⁊ diuidit
in duas ptes. in pª detiat d eq̄pollētijs ꝓpōᵐ modaliū
ſm opinionē ātiq̄ꝝ Et dt ꝙ ſm ātiq̄s iſti ꝓpōi. poſſiᵉ ē
ee eq̄pollēt iſte. ꝯtigēs eſſe. nō ipoſſiᵉ eſſe. ⁊ nō ncce eſſe.
Ex iſtꝫ. poſſiᵉ nō ee ⁊ ꝯtigēs nō ee eq̄pollēt iſti. nō ipoſ
ſibile nō ee ⁊ nō ncce nō eſſe. Iſtis ꝟo. nō poſſiᵉ eſſe ⁊ nō
ꝯtigēs. eq̄pollēt iſti ncce eſt nō eſſe ⁊ ipoſſiᵉ ee. ⁊ iſtꝫ non
poſſiᵉ ñ eſſe. ⁊ nō ꝯtigēs nō eſſe. eq̄pollēt iſti. ipoſſiᵉ ñ ee
et ncce ee. ⁊ hͦ pꝫ ex figura ātiq̄ꝝ ſubſcpta. ſic pꝫ ex textu
(Ergo ipoſſibile) In hac 2ª pte detiat phs de eq̄pollē
tijs ꝓpōᵐ modaliū ſm opinionē ꝓpriā. ⁊ pº oñdit in q̄ ā
tiq̄ bñ dixerūt. ⁊ vult ꝙ bñ ordinauerūt ꝯtigens poſſiᵉ
et ipoſſiᵉ faciēdo eq̄pollentiā ꝓpōᵐ de poſſibili ⁊ ꝯtigē
ti. illꝰ de ipoſſibili nō diſſilꝛ ſe hñte. q: ipoſſibile ⁊ ñ ipoſ
ſibile ꝯtradcōie ſe hñt. ⁊ poſſiᵉ ⁊ nō poſſiᵉ ꝯtigens ⁊ nō
ꝯtigēs. ita. ſ. ꝙ affirmatiā de poſſibili. ⁊ affirmatiā d i
poſſibili ꝯtradicūt. ⁊ ſilꝛ negatiā d poſſibili. ⁊ negatiā
de ipoſſibili. ⁊ iō poſſiᵉ ⁊ nō ipoſſiᵉ eq̄pollent. ⁊ ſilꝛ ipoſ
ſibile ⁊ nō poſſiᵉ (Nccāᵐ ꝟo) Hic oñdit phs in q̄ erra
uerūt ātiq̄. ⁊ dt ꝙ errauerūt q̄ſtū ad ꝓpōes de nccārio
q: male ordinauerūt illas in pº ⁊ 2º ordinib⁹. Vñ dt ꝙ
ꝯſiderādū ē q̄lꝛ ſint diſponēde ꝓpōes de nccaº. q: ma
nifeſtū eſt ꝙ nō debēt ordiari eo mō q̄ ātiq̄ ordinauerꝫ
et itēdit hāc ꝯcluſionē ꝯtradictoriā ei⁹ qͦ eſt ncce non
ee nō ē hec. nō ncce ee. ꝓbat trib⁹ rōib⁹ Prima quā tāgᵗ
ibi (eā āt eſt) q: iſte ſtꝫ ſilꝰ ꝟe. ncce nō ee ⁊ nō ncce ee. Et
ſequūt ad ſeiuicē. ḡ nō ſtꝫ ꝯtradictorie. cū ḡ poſſiᵉ ee ⁊
nō ncce eſſe ꝯtradicāt. ſeq̄t ꝙ iſte nō eq̄pollēt. poſſiᵉ eſſe
et nō ncce ee. nec dñt in eodē ordīe rponi. ⁊ p ꝯñs iſta ñ
ncce ee male reponit in pmo ordine (At certe) Phs po
nit hͦ ſcdām rōeꝫ q̄ eſt nccāᵐ ⁊ ipoſſiᵉ oppoñūt ꝯrie. ḡ eq̄
pollent ponēdo negatōꝫ ad dictū ſiue poſtponēdo ne
gatōem mō. ⁊ p ꝯñs ſi in pmo ordīe negeť ipoſſiᵉ. ⁊ af
firmeť e⁹ dictū. etiā negabiť ncce ⁊ negabiť e⁹ dcm (At
uero neq̄ꝫ) Hic tāgᵗ tciā rōeꝫ q̄ eſt. ſi iſte eq̄polleret poſ
ſibile ee ⁊ nō ncce eſſe. tūc ꝯtradictorie ſeq̄reť ad ſeiui
cē. ſꝫ ꝯñs ē ipoſſiᵉ. ḡ. Cōſequētiā ꝓbat. q: bñ ſeq̄ť ncce
eſſe. ḡ poſſibile eſſe Si ḡ ſeq̄ť poſſiᵉ eſſe. ḡ nō ncce ee. tūc
de pmo ad vltimū ſeq̄reť ncce eſſe. ḡ nō ncce ee. Primā
ꝯñam ꝓbat. q: ſi ad ncce ee nō ſeq̄t poſſiᵉ eſſe. tūc e⁹ cō
tradictoria ſeq̄t. i. ſilꝰ ſtat. ſcꝫ nō poſſibile eſſe. ſꝫ ad non
poſſiᵉ eſſe ſeq̄t ipoſſibile eſſe. qͦ nō pt ſtare cū ncce eſſe
ḡ phs ꝓbauit trib⁹ rōib⁹ ꝙ iſte nō eq̄pollēt. poſſiᵉ eſſe et
nō ncce eſſe. ⁊ p ꝯñs ātiq̄ male dixirūt hāc non ncce ee
reponi in pmo ordine. ⁊ hāc nō ncce non eſſe in 2º ordīe
cū omes ꝓpōes eiuſdē ordinis debeāt eſſe equipollētes
(Relinq̄tur ergo) In hac pte oñdit phs quō debēt or
dinari ſm ꝓpriā opinionē. ⁊ dt ꝙ nō ncce nō eſſe eq̄pol
let huic. poſſibile eſſe. ⁊ ſic debēt poni in eodē ordine. et
hoc ꝓbat duab⁹ rōib⁹. Prima eſt. ad poſſibile eſſe nō ſe
quiť ncce eſſe. nec ncce nō eſſe. nec nō ncce Et oꝫ ad poſ
ſibile eſſe ſeq̄ aliquā ꝓpōem de nccārio. ergo ſeq̄t nō ne
ceſſe nō eſſe. Qꝫ nō ſequat ncce eſſe ꝓbat. q: cū hoc qͦ ē
poſſibile ee ſtat poſſibile nō eſſe. ſed qͦ eſt ncce eſſe ñ eſt
poſſibile nō eſſe. Qꝫ nō ſeq̄t ncce nō eſſe ꝓbat. q: poſſibi
le eſſe nō eſt ncce nō eſſe. ḡ Qꝫ aūt nō ſequat nō ncce eſſe
ꝓbatū eſt trib⁹ rōibus. Scda rō ad nō poſſibile eſſe ſe
qui ipoſſibile ee ⁊ ncce nō eſſe. ergo ad ipoſſibile eſſe qͦ
eſt ꝯtradictoriū āñtis ſequiť nō ipoſſibile eſſe ⁊ nō ncce
nō eſſe que ſūt ꝯtradictoria ꝯñtis. hanc ꝯñaꝫ nō ꝓbat
pt tñ ꝓbari. q: ſi in ꝯuertibilib⁹ ad āñs ſeq̄t ꝯñs. tunc
ad oppoſitū āñtis ſeq̄t oppoſitū ꝯñtis (Dubitabit aūt
aliq̄s) In hoc tcio capitulo mouet ⁊ ſoluit vnū dubiū
qͦ eſt. vtꝝ ad nccāriū eſſe ſequať poſſibile eſſe Et pmo
arguit ad ptē affirmatiuā ſic. q: ſi ad ncce eſſe non ſeq̄ť
poſſibile eſſe. tūc ꝯtradictio ſeq̄ť. i. ꝯtradictoriū ꝯñtis
ſtabit cū āñte. ſꝫ ꝯtradictoriū ꝯñtis. ſ. nō poſſibile ee. ñ
ſtat cū ncce eſſe. ḡ. Et ſi aliq̄s dicat ꝙ ꝯtradictoria h⁹
poſſibile eſſe nō ſit iſta. nō poſſibile ee. tūc erit iſta. poſ
ſibile nō eſſe. ſꝫ vtreq̄ꝫ ſūt falſe. illa de nccārio exñte ꝟa
ergo. Sꝫ cū dt (alꝰ ꝟo refert rurſus) arguit ad ptē ne
gatiuā ſic. illud qͦ pt eſſe pt nō eſſe. q: idē videť poſſi
bile incidi. ⁊ poſſibile nō incidi eſſe ⁊ nō ee. ſi gº ad ne
ceſſe eſſe ſeq̄reť poſſibile ee. tūc ncce ee poſſꝫ nō ee (Ma
nifeſtū eſt) In hac pte ponit phs duas diuiſiōes Pro
ſolutōe iſtius dubij pma diuiſio. potētiaꝝ q̄dā ſtꝫ ratō
nales. ⁊ iſte manētes eedē ſūt plurimoꝝ ꝯtrarioꝝ. hͦ ē
potētie rōnales pñt ad oppoſita Alie ſtꝫ irrōnales. ⁊ ha
rū q̄dā ſūt oppoſitoꝝ. alie ꝟo nō. q: vis calefactibilꝰ ig
nis eſt potētia irrōnalꝰ. ⁊ nō eſt oppoſitoꝝ. q: nō pt non
calefacere. Vñ ex hac diſtinctōe ſoluiť argumētū factū
ad ptē negatiuā p interēptōem āñtis. non em̄ omne qͦ
poſſibile ē eſſe poſſibile eſt nō ee (Quedā ꝟo) Hic tāgi
tur ſcda diuiſio q̄ eſt ꝙ poſſibile d: equoce. eo ꝙ aliq̄d
d: poſſibile qͦ iā actu eſt. ſic eſt poſſibile ꝯiūctū actui
vt poſſibile eſt aliquem ābulare qñ ābulat. ⁊ ōme illͦ
pt eſſe qͦ iam actu eſt. Aliud eſt poſſibile qͦ pt agere
vlꝰ eſſe. ⁊ hͦ eſt poſſibile diſtās ab actu. ⁊ ſic ille pt ābula
re q̄ ābulabᵗ. ⁊ q̄ nō actu ābulat Eſt āt drā intꝰ illa poſ
ſibilia quā tāgit ibi (⁊ hec q̄deꝫ) q: ſcdm ſolū repiť i re
b⁹ mobilib⁹. i. trāſmutabilib⁹. ſꝫ pmū repiť in reb⁹ imo
bilib⁹ ſiue in corruptibilib⁹ Et ex hac diſtictōne ſoluit
dubiū cū dt (in vtriſq̄ꝫ) Nā ſcdꝫ poſſibile ñ ſeq̄ť ad ne
ceſſe ſꝫ alterū. ⁊ hoc ꝓbat. q: a pticulari ſequiť vlꝰe. ſed
non oīno. i. non vlꝛ poſſibile ſeq̄t ad ncce. ſe ſolū poſſi
bile ꝯiunctū actui. Sꝫ cū dt (⁊ eſt quidē) ordinat ꝓpō
nes modales ad inuicē ſicut pꝫ in figura q̄ ponit in tex
tu. ⁊ dt ꝙ ꝓpōes de nccārio ſūt pores. ⁊ nccāriū eſt pnci
piū oim. ⁊ hoc ꝓbat. q: illa q̄ ſūt ſempitna ⁊ ſp actu ſtꝫ
pora ⁊ pncipia alioꝝ. ſꝫ nccāria ſunt ſempitna et ſemp
actu ſūt. ḡ ſūt priora alijs ⁊ pncipia alioꝝ. Scdo dt (et
hec quidē) infert ex pdictis ꝙ eſt triplex gen⁹ entiū. q̄a
q̄dā ſp ſūt actu ſicut pme ſube. i. ſubſtātie etne. ⁊ celuꝫ
et intelligētie. Alia ꝟo ſūt actu et ptāte in q̄ b⁹ act⁹ na
tura por eſt. ſꝫ tpe poſterior. Alia ꝟo nūq̄ꝫ ſtꝫ actu ſꝫ ſo
lū ptāte. Circa hūc textū Attēde pmo. ea q̄ ſūt dictā
in ſūmulꝰ de modalib⁹ et eq̄pollētijs et ꝯñtijs earū poſ
ſibile em̄ et ipoſſibile equipollent ꝟbo ſilꝛ ſe hñte et mō
diſſilꝛ. ipoſſibile vero et nccāriū verbo diſſilꝛ. et mō ſilꝛ

se hn̄tib⁹. possibile ꝓ ⁊ neccariũ eq̄pollent ꝓbo ⁊ mõ dis
silr̄ se hn̄tib⁹. p q̄ꝝ memoria ponũt hi ꝟsus. Pos. ipos.
eq. sili ꝓ. dissili. mo. Impos. ⁊ ne. dissili. ꝓ. ⁊ sili. mo.
Toto dissili. pos. ne. q̄cꝫ equalebũt Attēde 2°. ꝙ cũ
dr̄ h Aresto. sicut ⁊ in nono meta. potētias rõnales esse
ad opꝰa irrõnales ꝓo nõ. h̄ itelligit d̄ potētijs q̄ sꝫ rõna
les p eēntiã sicut sꝫ intellcũs ⁊ volũtas q̄ ptinēt ad ani
mã intellectiuã vt distiguit̄ ꝯ sensitiuã. Nã potētie sē
sitiue in hoīe nõ dicũt̄ rõnales nisi p pticipatõez. vtpu
ta. q2 subdũt̄ ipio vl̄ iudicio rõis. Vñ appetit⁹ ꝯcupi
scibil̄ ⁊ irascibil̄. ⁊ potētia motiua subdũt̄ ipio aīe itel
lectiue. possum⁹ eñ. ꝯm iudicũ rõis ãbulare vl̄ nõ ãbu
lare. ꝯcupiscere ⁊ ñ ꝓcupiscere. videre ⁊ nõ videre Vl̄
dicũt̄ rõnales q̄si denoīatiue aut nũcupatiue. sic etiaꝫ
habit⁹ intellcũs dicũt̄ rõnales Attēde 3° ꝙ duplex ē
potētia in genere. s. obiectiua ⁊ subiectiua. Vñ potenᵃ
subiectiua sumit̄ in re p ꝯpatõem ad materiã in q̄ fit.
sꝫ potētia obiectiua sumit̄ in re p ꝯpatõez ad agēs. q̄d
scꝫ pt illã rē ꝓducere vl̄ nõ ꝓducere. ⁊ ꝯm h̄ sepe dicim⁹
aliq̄d eē in potentia passiua materie. vl̄ in potentia ac/
tiua ꝓducētis illud Si g̊ in textu fiat ꝯmo de potētia
subiectiua. pꝫ ꝙ sēpitna ⁊ ĩmaterialia nõ sũt in tali po/
tētia. eo ꝙ nõ hn̄t materiã. Si ãt fiat ꝯmo de poteᵃ ob
iectia. sic oīa citra pⁱⁿ fuerũt in poteᵃ. Arꝫ. aũt videt̄ h̄
lo q̄ de potētia subiectiua ⁊ de ꝓcessione ꝯm tp̄s ⁊ dura
tõem. sic pꝫ diliḡt̄ inspicieti textũ Attēde q̄rto ꝙ du
plex est oppõ. s. ꝓuatiua ⁊ ꝯ̄ria ⁊ vtroq̄ꝫ mõ poteᵃ rõna
l̄s ē oppositoꝝ. Exeⁱⁿ pmi sicut ãbulare ⁊ nõ ãbulare.
exeⁱⁿ scd̄i. sic posse ascēdere ⁊ descēdere Silr̄ posse ama
re ⁊ nõ amare ꝓuatiue siue ꝯ̄dictorie opponũt̄. sꝫ ama/
re ⁊ odire ꝯ̄rie opponũt̄. potētia ꝓo irratõnal̄ pt accipi
tot mõis p oppositũ. eo ꝙ tot mõis d̄r vnũ oppositoruꝫ
q̊t mõnis d̄r reliquũ. Vñ lꝫ bruta possint ãbulare ⁊ nõ
ãbulare ꝓpt̄ diuersas apphensiões sensus. vel diuersos
act⁹ appetitus. q̄ appetitus cũ fantasia mouet brutum
localiter. sicut pꝫ scd̄o de aīma. tñ appetitus sensitiuus
magis agit̄ q̄ꝫ agat. iō brutũ magis ducitur q̄ꝫ ducat.
sic ꝙ nõ hꝫ ꝑfectam potestatez sui actus. sꝫ trahitur ab
obiecto. ⁊ iō motus causatus a tali appetitu magis di/
citur eē ad vnũ oppositorum q̄ꝫ ad alterum indifferen/
ter. Circa hũc textũ mouet̄

Questio

Vtrũ ad dãdũ ꝯtradictõez in ꝓpõib⁹ modalib⁹ req̄rat. ⁊ suffi
ciat ponere negatõem ad mo/
dũ Arguit̄ pmo ꝙ nõ. quia iste nõ sũt contradicto/
rie. aīmal esse hominē est possibile. ⁊ aīmal eē hominez
nõ est possibile. ⁊ tam̄ ponit̄ negatõ ad moduꝫ Et iste
sũt ꝯtradictorie. sortem currere est possibile. ⁊ sortē cur
rere ē impossibile. ⁊ tamen in nulla ip̄arũ ponit̄ aliq̄ ne
gatõ. Silr̄ iste sũt cõtradictorie. sortem curre est veruꝫ
et sortem nõ currerere est verum. ⁊ tamen ponitur nega
tio ad verbũ ⁊ non ad modũ. ergo ad dandum ꝯtra/
dictõnem nõ requiritur negatõ. ⁊c. Secũdo sic. si
sufficeret ponere negatõnem ad modum iste essent con
tradictorie. sortem currere est necesse. ⁊ sortem currere
nõ est necesse. sed hoc est falsũ. quia tũc vna cõtradicto
ria sequeretur ad aliam. sequit̄ eñ. sortem currere est
necesse. ergo sortem currere est possibile. vt pꝫ p ph̄m in
textu Et sequit̄. sortem currere est possibile. ergo sortē
currere est cõtingēs. eo ꝙ possibile et contingens idē si/
gnificant sicut dicit Boetius. ⁊ sequitur. sortem cur/
rere est contingens. ergo sortem nõ currere est contigēs.
p ꝯuersionē in oppositam qualitatem. ⁊ sequitur vltra
sortem non currere est cõtingens. ergo sortē currere nõ
est necesse. ergo de primo ad vltimum sequitur. sortem
currere est necesse. ergo sortem nõ currere est necesse

Tercio sic. iste sunt contradictorie. sortem possibile
est eē. ⁊ sortem possibile est non eē. ergo Añcedens patꝫ
pmo. quia sicut est de contradictõne in ꝓpõnibus d̄ in/
esse. ita videtur eē in modalibus. sed in ill̄ de inesse op/
tet negatõnem addi ad verbum. ergo Secũdo. quia
sicut se habent iste due. sortes est ⁊ sortes non est. ita iste
sortem possibile est esse. ⁊ sortem possibile est non esse. sꝫ
pme sũt cõtradictorie. ergo ⁊ secunde Quarto sic
iste due. sortem possibile est currere. ⁊ sortem possibile
est nõ currere sũt singularis affirmatiua ⁊ singularis
negatiua eiusdem subiecti ⁊ eiusdem predicati. ergo sꝫ
contradictorie Q2 autem hec sit negatiua. sortem pos/
sibile est nõ esse. ꝓbatur pmo. quia ip̄a põt eē vera sub
iecto p nullo supponente. quia hec est vera. chimeram
possibile est nõ eē. cũ sua contradictoria sit falsa. que ē
ista. chimeram nccãrio est eē. ergo ip̄a est vera. Tenet
ꝯ̄ña. quia nulla propositio cathegorica affirmatiua
de presenti põt eē vera. eius subiecto p nullo supponēte
Scd̄o ꝓbatur añcedēs. q2 ip̄a equãlet alicui ꝓpositio
ni negatiue. s. isti. sortem nõ necē est eē. vt patꝫ p ph̄m q̄
est simpl̄r negatiua. ergo etiam ip̄a est negatiua Tꝫ cõ
sequētiã. quia stat negatiuã esse verã terminis eius pro
nullo supponentibus. sed nõ affirmatiuam. q̊ nunq̄ꝫ af/
firmatiua equiualet negatiue Cõfirmat̄ quia dicta ꝓ
positõ ꝯtradicit vni simpliciter affirmatiue. s. isti. sor/
tem necesse est esse. ergo nõ est affirmatiua sꝫ negatiua.
Pꝫ ꝯ̄ña Tũ pmo. q2 tunc plures ꝓpões nõ equipollen/
tes ꝯtradicerēt eidem. cũ cuilibꝫ affirmatiue ꝯtradi/
cat aliqua negatiua Tũ scd̄o. quia due ꝯ̄dictorie pñt
simul eē false. eo ꝙ ãbe affirmatiue eēnt false si subiecta
earũ pro nullo supponerent

In oppositũ arguit̄ autoritate ph̄i in textu
Pro solutõe isti⁹ q̄stionis ⁊ vltiori d̄
claratõne textus soluēde sꝫ quattu/
or questiones

Questio

pma vtꝝ ꝓpõ modal̄ ⁊ ꝓpõ de in
eē distinguantur spē. p cuius so/
lutõe Attende pmo ꝙ ꝓpositõ
modalis capitur dupliciter. vno mõ general̄r pro qua
libꝫ ꝓpositõne in qua ponitur aliquis modus. siue iste
modus sit predicati siue compõnis. et hoc modo iste
ꝓpositõnes. sortes currit bene. sortes currit velociter et
sic de alijs possunt dici modales Alio modo accipitur
specialiter. et sic sola propotõ dicitur modalis in qua
ponitur aliquis istorum quattuor modorum. possibi/
le contingens impossibile necesse. Unde sicut dicit Al
bertus ad hoc ꝙ aliqua ꝓpositõ sit modalis specialit̄
accepta tres conditões requiruntur Prima est ꝙ in ea
ponatur modus determinans ꝯpositionem. et idõ ista
sortes currit bene non est modalis proprie dicta. eo ꝙ
bene non determinat ꝯpositionem Secundo requirit̄
ꝙ ponat specialem differentiaꝫ entis. ⁊ ideo scitur opi
natur creditur. et alia huiusmodi non faciunt proposi/
tionem modalem proprie dictam. Tercio requiritur
ꝙ talis modus ampliet compositionem vltra tempus

presens. ꝛ ideo verū ꝛ falsum nō faciūt ꝓpōnem modalem ꝓprie dictā sed de his vide ea q̄ dicta sunt in summulis Attēde scdo. ꝙ duplx est ꝓpō modal' qdā est modalis ꝯposita in qua mod⁹ determiat totū dictum videlicet aggregatū ex subiecto ꝛ p̄dicato dicti vt sorte currere ē possibile q̄ eq̄poll; huic. hec ꝓpō sortes currit ē possibilis. Alia ē ꝓpō modal' diuisa cui⁹ mod⁹ determinat nō totā ꝓpōem dicti sed dermiat copulā dicti ꝛ t's significatas p subiectū ꝛ p̄dicatū dicti diuisim. vt hominē sedentē possibile est nō sedere. hec ꝓpō nō significat ꝙ hec ꝓpō sit possibilis hō sedēs nō sedet. sed ꝙ hō sedens posset nō sedere Attēde tercio. ꝙ aliq̄b; videtur ꝓpōem modalē ꝯpositā nō eē modalē sed esse simplr ꝓpōem de ineē ꝛ illi supponūt ꝙ in ꝓpōne modali ꝯposita mod⁹ sp subiiciat' aut p̄dicat'. ꝛ q; ī talib; ē simplex inherētia p̄dicati ad subiectū iō tales sunt simplr de ineē ꝛ solū modales ſm q̄d vtputa ꝓpter silitudinē quā habēt de veris ꝓpōib; modalib; Attēde q̄rto. ꝙ licet in scdis intentōib; siue in entib; rōis nō sunt ꝓprie spēs neq; gnā. ꝛ p ꝯn̄s distinctio specifica vl' gn̄ica eo ꝙ in p̄dicamēto nō ponūt' nisi entia realia. pn̄t tn̄ ibi reperiri genera ꝛ spēs eo mō quo ipa sunt entia

Dic ad q̄stionē. ꝙ ꝓpō modalis ꝛ de inesse distiguunt' spē. p; sic. q; ꝓpōes de mō ꝛ de inesse magis drn̄t q̄ affirmatio ꝛ negatio. sed affirmatio ꝛ negatio drn̄t spē sicut supi⁹ patuit. g̊ Maior ꝓbat'. q; magis differt ꝓpō modalis ab vna de inesse q̄ vna de ineē ab alia de ineē. sed affirmatō ꝛ negatio q̄ ambe sil' sunt de ineē drn̄t spē. g̊ affirmatio de ineē et negatio de mō pl⁹ drn̄t q̄ spē. Scdo sic. q; q̄ drn̄t in forma drn̄t spē. Nā drn̄a ſm formā est drn̄a ſ; spē;. s; ꝓpō de eē ꝛ de mō drn̄t in forma. q; forma in illis de inesse videt' ineē simplex inherētia p̄dicati cū subiecto et simplex ꝯpō eorundē. forma aūt in illis de mō ē determinatio cōpōnis p quā hec eēntial'r distinguit' ab illa

Dic secūdo. ꝙ q̄cūq; ꝓpō modal' pt distigui in sensum ꝯpositū ꝛ sensum diuisum siue mod⁹ p̄ponat' siue postponat' siue in medio ponat'. p; q; ista transpō vocū nō variat spēm neq; naturā ꝓpōis modal' diuise neq; ꝯposite. immo sepe Aresto. ꝛ Boeti⁹ distiguūt ꝓpōes penes ſsum ꝯpositū ꝛ diuisum. in q̄bus tn̄ mod⁹ in medio vl' in fine ponit' Et si q̄ras q̄l' sit diuisio ꝓpōnis modalis in modalē ꝯpositā ꝛ diuisam. Rn̄dent aliq̄ ꝙ est diuisio analogi equiuoci in sua equiuocata. ita. s ꝙ modalis diuisa est modalis simplr. cōposita vero solū est modalis ſm quid eo ꝙ in modali cōposita ē simplex inherentia p̄dicati cū subiecto eo ꝙ cōpositio non modificat'. S; opsset dici aliter ꝙ modal' cōposita est vere modalis nec ibi est simplx inherentia p̄dicati cu; subiecto. sed p̄dicatū determiat cōpōem vt dicēdo sortem currere ē possibile denotat' ꝙ est possibil' vnio siue cōpō p̄dicati cū subiecto vtputa cursus cū hoīe. Et si arguat' idē nō pt esse cōpositū ꝛ determiatio cōpōnis p̄dicatū aūt est alterū cōpositoꝝ g̊ nō est determinatio cōpōis. Dōm ꝙ in ꝓpō modali duplx ē cōpō. vna sc; dicti qd subiicit'. q; sicut dicit Aresto. nihil alid est dicere sorte; ambulare q̄ ambulātē eē. ꝛ sic eē ꝛ nō eē. cū cōpositōe subiicit' in enūciatōe modali ꝛ illi⁹ cōpōnis modus est determiatio ꝛ nō cōpōis q̄ est cōpō enūciatōis et iō pt eē ꝛ determiatio cōpositionis dicti ꝛ p̄dicatum enūciationis. Et si iterū dicat' ꝙ p̄dicatū non est determinatio compositionis. Rn̄det' cū alexādro. ꝙ licet h̄ habeat veritatē in ꝓpositione de ineē. non tn̄ o; in ꝓpositione modali q; non subiicit' in ꝓpositione modali sbstantia cui insit p̄dicatū. sed compositio de qua p̄dicat' mod⁹ non vt eē significat mod⁹ ipius esse qd dicit compositio. Si queras vltius q̄ūo drn̄t modalis composita ꝛ diuisa. dimissis variis drn̄tiis q̄s ponūt noiales inter modalē ꝯpositā ꝛ diuisam. vtputa ꝙ in modali cōposita ponit' mod⁹ a pte p̄dicati vl' subiecti. in diuisa vero nō. Et in modali cōposita mod⁹ tenet' matial'r siue p t'mio 2ᵉ ipōis in modali ꝟo disa tenet' psonal'r ꝛ p t'mino p̄me ipōis. sil'r in modali cōposita mod⁹ nō ā pliat subiectū dicti vl' copulā qd tn̄ facit in modali diuisa. Sed tu pone drn̄am supius assignatā iste enim drn̄e sunt aliq'l'r cōtra ea q̄ dicta sunt. Et si q̄ras vltius vtꝝ in ꝓpōne modali mod⁹ possit eē p̄dicatū. Rn̄dent aliq̄ ꝙ nō. sed dicūt ꝙ mod⁹ solū est a ꝓpō h̊ est detmiatio compōis sed istis rn̄det Albert⁹ sicut dcm̄ ē supius Un̄ dicit sunt tn̄ q̄ ꝓpt' inductas rationes dicunt modos non eē p̄dicata sed de coꝝ dcis non curam⁹. quia nec cōmētatorib; concordāt nec innitūt' ꝟitati. Un̄ boeti⁹ exponēs illū textū dicit ꝙ Aresto. vocat ap̄pōnes p̄dicatōes. Un̄ Boeti⁹ dicit g̊ in his ꝓpōnib; q̄ p̄ter aliquē modū dicunt' p̄dicant' q̄dā sp esse ꝛ nō esse vl' ꝟa q̄ esse cōtinet. subiiciunt' ꝟo res de q̄bus illa p̄dicat' vt cū dicim⁹ albū ē. in his aūt in q̄b; modus aliq̄s p̄dicatur eē q̄dam subiectū est vl' ea vera q̄ eē cōtinent. Modus aūt sol⁹ quodāmō p̄dicat' ꝛ statim post. Simil'iter modus cōtinet totius ꝓpōnis vim. qd aūt ꝓpositionis vim continet p̄dicat' g̊ ꝛc. hec Boetius

Questio scda. vtrū necāriū et impossibile ampliāt ad om̄e tempus. sc; ad presens. p̄teritū ꝛ futuru;. ꝛ possibile ꝛ cōtingēs ad pn̄s ꝛ futuꝝ tm̄. Ad hoc dicit Albert⁹ ꝙ possibile ꝛ cōtigēs āpliāt ad pn̄s ꝛ ad futurū. q; cōtigēs futuꝝ pt eē ꝛ nō eē. Necāriū āt ꝛ ipossibile āpliāt cōpōe; ad oē tp̄s q; necāriū ꝛ ipossibile pn̄t ī eē ſm oē tp̄s. nā necāriū oī tp̄e inest. impossibile āt nullo tp̄e simplr inē. Et ꝓpt' h̊ vlteri⁹ dr̄ ꝙ necāriū ꝛ ipossibile sunt modi vl'es. possibile ꝟo ꝛ cōtingēs sunt modi p ticulares Sed hec rn̄sio nō valet. patet p̄mo sic. q; ꝓpositōnes eiusdē subiecti ꝛ p̄dicati ꝛ qualitatis. quarum vna est vl'is ꝛ alia pticularis. aut indiffinita. vna autem de impossibili ꝛ alia de possibili aut contingenti. contradicunt. ergo termini tenentur eque ample et eque restricte in ambabus. al's enim due contradictorie possunt simul esse vere. sicut patet intuenti. Secundo probatur. quia si impossibile ꝛ necessarium ampliarent ad preteritum. non autem possibile ꝛ contingens sequitur. ꝙ iste due contradictorie essent simul false. diem hesternum fore est impossibile. ꝛ die; hesternū fore est possibile. Et sil'r iste due Adā fuisse ē necāriū ꝛ adā nō fuisse ē cōtingēs Propt' istas rōes ꝛ ꝯsiles respondēt alii aliter ꝙ sicut possibile ꝛ contingens solū ampliant ad presens ꝛ futurum. ita etiam necessariū et impossibile. Et dicunt ꝙ necessarium ꝛ impossibile dicunt' modi vniuersales q; ampliant copulatie. possibile vero ꝛ contingens dicuntur particulares. quia ampliant disiunctiue. sed hoc non est verum. Manifestum enim est. ꝙ necessarium ꝛ ipossibile ambiūt oē tp̄s. ideo non optet ea solū limitare ad pn̄s ꝛ futurum Nec val; argumētū. q̊ ꝓbat' ꝙ possibile nō āpliat ad p̄sens p̄teritū ꝛ futuru;. Arguit' eīn communiter ex dicto

Aresto. ꝙ ad p̃teritū nō est potētia h̄ vtiq̃ ver ē. si potēcia capiat̃ ꝓ potētia actia vl' passiua. si āt capiat̃ ꝓ q̊dā mō ꝯpōis fabricare ab aīa inter extrema q̊r. vnio vl' diuisio ñ iplicat ꝯdcōez nō oꝫ vñ possibile illo mō vocat̃ ad q̄stionē. ꝙ signa vl'ia (possibile logicuꝫ

Dic vtputa oīs ⁊ null⁹ q̄n addūt p̄dicatis vl' sb iectis denotāt ipa accipi ꝓ oīb⁹ suis s̄catis sibi ꝯueniētib⁹ ꝓ tpe. ver tñ ē dūmō nō aliūde ipediāt̃ et sic distribuūt t̄mīos q̄b⁹ addūt̃ ⁊ faciūt eos stare vniuersalit̃ ex q̊ oīs nō ſt vl'e, sꝫ q̄m vl'it̃ sicut patuit in p̊ et scdō hui⁹. ita etiā isti mōi necc̄ario impossibile se hñt circa copulā distribuendo tp̄s importatū ꝑ eā faciunt tñ copulā cui addunt̃ accipi vl'iter ꝓ q̊libꝫ tpe copulatiue. Et sicut q̄dā ⁊ q̄dā nō sunt signa ꝑticularia nō distribuētia termios q̄bus addunt̃ sed faciūt ipos accipi ꝓ suis s̄cat⁹ disiūctie seu diuisiꝫ sic isti mōi possibile possibile ñ se hñt c̄ca copl'az q̊ ad tp̄s ipoꝛtatū ꝑ ipaꝫ ita ꝙ detmiant copnlā denotādo ipam ipoꝛtare tpus disiūctiue ampliādo ad tot dr̄ñas tp̄is ad q̊d āpliant isti mōi necc̄ario ⁊ ipossibile copulatie ⁊ sic q̊ sicut oīs et null⁹ faciūt ꝓpōes vl'es ex ꝑte subiecti vnā affirmatiuā et aliā negatiuā. q̄n addunt̃ subiecto sic isti mōi necessariū ⁊ ipossibile faciūt ꝓpōes modales vl'es ex ꝑte copule. ⁊ dicunt̃ mōi vl'es, ⁊ sicut q̄dā ⁊ q̄dam nō addita subiecto faciūt ꝓpōes ꝑticulares ex ꝑte subiecti sic possibile ⁊ possibile nō reddūt ꝓpōes ꝑticulares ex ꝑte copule. ⁊ sic q̊ pꝫ ꝙ possibile logicū ampliat ad p̃terituꝫ ⁊ ꝙ ad p̃titū ē poña logica siue possibile logicū lꝫ nō sit possibile p̄hicū h̄ eñ solo ꝑuat̃ de⁹ ꝙ ñ pt genita facere i

Questio

tercia. vtr isti mōi ꝯtingē(genitis ⁊ possibil' reponūt̃ in diuers ordib⁹. Et vtr ad q̊dlibꝫ possibile siue ꝯtingens sequat̃ ad necc̄ario eē, ꝓ cui⁹ solutōne

Attēde p̄mo. ꝙ possibile ⁊ silr ꝯtingēs pñt accipi dupl'r. vno⁹ ꝓ ꝯtingēti alto vl' ꝓ possibili alto, ꝓ illo videlicet q̊d est cōe ad oēs modos ꝯtingētis ⁊ sic illō est ꝯtingēs q̊d nō est ipossibile. ⁊ silr illō idē est possibile. Et illud ꝯtigēs hꝫ duas spēs p̄ncipales scꝫ ꝯtingēs necc̄arium ⁊ ꝯtingēs nō necc̄ariū. Cōtingēs necc̄ariū est idē cū necc̄ario. sꝫ ꝯtingēs nō necc̄ariū est q̊d nec ē necc̄ariū nec ipossibile. eius sunt tres spēs scꝫ ꝯtingens natū ꝯtingēs raro ⁊ cōtingēs ad vtrūlibꝫ ⁊ eod̄e⁹ dicat̃ de possibile

Attēde scdō. ꝙ q̄ncūq̃ possibile aut ꝯtingēs ponit̃ in aliq̄ ꝓpōne sine addito ipm restrīgente tūc de rigore sermonis accipit̃ ꝓ ꝯtingēti aut possibili alto. Et ideo dicēdo hoīem eē albū est ꝯtingēs ꝓpō in rigore sermōis nō oꝫ accipi ꝓ ꝯtigēti necc̄ario vl' nō necc̄ario sꝫ ꝓ ꝯtigēti alto. nulle eñ ꝓꝑ'etates ꝯueiētes alicui spēi sub sua ꝓꝑia rōe ꝯueniūt gñi in sua cōitate accepto. ⁊ iō etiam oīs ꝓpō de ꝯtigēti sine addito poit̃ in eadē linea cū ea q̄ est de possibili alto. ille āt ponūt̃ eo mō q̊ Aresto. ponit eas in textu. Si aūt ꝯtingens sumat̃ cū addito ꝓpō ponit̃ s̄m exigentiā sui additi. ⁊ iō hec hoīem eē aīal ē ꝯtigēs necc̄ario ponit̃ in q̄rto oꝛdīe

Attēde tercio. ꝙ q̄libet ꝓpō de ꝯtigēti nō necc̄ario ad sui ỽitatē req̄rit ỽitatē vni⁹ copl'atie ꝯpo site ex duab⁹ de possibili vna hñte dctm̄ affirmatū ⁊ alia negatū vt ad ỽitatem hui⁹ sorteꝫ eē albū ē cōtingens ad vtrūlibet acq̄rit̃ ỽitas hui⁹ sortē eē albū est possibile ⁊ sortē nō eē albū est possibile. Et ex hoc seq̄t̃ ꝙ ad dandū ꝯdcōria ei⁹ oꝫ dare disiūctiaꝫ cōpositā ex ꝑtib⁹ ꝯdicētib⁹. Et vlteri⁹ seq̄t̃ ꝙ ꝯtingens ñ necessariū nō facit ꝓpōem modalem ꝓꝑ'issime acceptā cū nō sit simpl'r determinatio ꝓpōnis

Attēde q̄rto ꝙ alia fuit diuisio possibilis apud stoicos ⁊ alia apd peripateticos q̄ sup̄i⁹ fuit declarata. Uñ dicit Boeti⁹ in ꝯmēto alid nō ignorandū est ꝙ stoicis vl'ius videt̃ esse possibile a necc̄ario. diuidūt eñ enūciatōes h̄ mō. enūciatōnū alie sūt possibiles. alie ipossibiles. possibiliū alie sunt necc̄arie. alie ñ necc̄arie. rursus ñ necc̄ariorū alie possibiles alie ipossibiles stulte ⁊ inꝓuide possibile ⁊ gen⁹ necc̄arij ⁊ spēm ꝯstituētes. Nouit aūt Aresto. ⁊ id possibile q̊d nō necc̄ariū ē, ⁊ id possibile rursus q̊d necc̄ariū eē

Dic p̄mo. ꝙ ꝓpōnes de ꝯtingēti alto reponūt̃ (ꝑt in eisdē lineis in q̄b⁹ ꝓpōes de possibili ꝓpōnes aūt de possibili reponūt̃ in diuers lineis sicut deducit Aresto, ꝓpōnes ỽo de ꝯtingēti necc̄ario reponunt̃ in eisdē lineis quibus ꝓpōnes de necc̄ario eo ꝙ ad inuicē ꝯuertunt̃

Dic scdō. ꝙ ꝓpō de ꝯtingēti ⁊ necessario eq̄pollēt vni copulatie ꝯstitute ex duab⁹ ꝓpōib⁹ de possibili in q̄ꝛ uarū vna dictū negat̃ ⁊ affirmat̃ in alia. sicut ista sortē currere ē ꝯtingēs ad vtrūlibꝫ eq̄pollet isti sortē currere ē possibile. ⁊ sortē nō currere est possibile. Et iō ei⁹ ꝯdcōria erit vna disiūctiua cōposita ex ꝑtib⁹ ꝯdicētib⁹ vtputa ista sortē nō possibile est currere, vl' sortē nō possibile ē nō currere

Dic tercio. ꝙ oīs ꝓpō affirmatia ad vtrūliber. in q̊ scꝫ mod⁹ nō negatur ponit̃ in duab⁹ lineis scꝫ in p̄ma ⁊ scda. sꝫ oīs negatia de hmōi cōtiñgēti in q̊ scꝫ mod⁹ negat̃ ponit̃ in duab⁹ lineis scꝫ tercia ⁊ q̄rta

Dic q̄rto. ꝙ ad necc̄ario eē sequtur possibile eē ⁊ etiā cōtingens, esse accipiendo possibile ⁊ cōtingēs ꝓ possibili ⁊ cōtingenti alto. pꝫ. q⁊ tūc arguit̃ ab inferioꝛi ad sup̄ius aut a toto in q̄titate ad suū ꝑtē aut a copulatīa ad disiūctiaꝫ aut ꝑ legē subalternaruꝫ Nā sicut dctm̄ est sup̄ius necc̄ariū se hꝫ ad possibile sicut signū vl'e ad signū ꝑticulare, Sꝫ ad necc̄ario eē non sequit̃ possibile aut cōtingēs nō necc̄ario. ꝫ sic silr si accipiant̃ possibile ⁊ cōtingēs ꝓ possibili ⁊ cōtingenti alto sequunt̃ ad se inuicē q⁊ cōuertunt̃. Si ỽo accipiant̃ ꝓ necc̄ario silr sequunt̃ ad se inuicē q⁊ cōuertunt̃. Si aūt aliter cōbinent̃ nō sequunt̃ ad se inuicē ⁊ ex istis parꝫ ꝙ si cōtingēs eē accipiat̃ ꝓ cōtingenti alto aut necc̄ario ad ipm nō sequit̃ cōtingēs nō eē sed bñ sequit̃ si accipiat̃ ꝓ cōtiñgenti nō necc̄ario q⁊ q̊libet tale pt eē ⁊ nō esse

Questio

q̄rta. vtr modali cōposite equaleat aliqua modalis ⁊ vtr i modali b⁹ de termīo singulari cōposita ⁊ diuisa ex eisdē termis equaleāt cōuertibiliter, ꝓ solutōe q̄stiōis

Attēde. ꝙ ad ỽitatē modal' cōposite sufficit ⁊ req̄rit̃ vnitas vni⁹ ꝓpōnis in qua modus modaliter p̄dicat̃ de ꝓpositione coꝛrespōdente dicto sicut ad veritatem istius album possibile est esse nigrū. si accipiat̃ in sensu cōposito req̄rit̃ veritas isti⁹ ꝓpōnis. hec cōpositio est possibilis albū est nigrū siue hoc dictū est possibile albū est nigrū. Et illud vocāt antiqui logici modalem de dicto. sed ad veritatem modalis diuise requiritur ⁊ sufficit veritas vnius ꝓpositionis in q̊ modus p̄dicatur siue verificat̃ de re demonstrata per pronomen demonstratiuum ꝓ qua supponebat subiectum dicti. Et ideo ad veritatem istius albū possibile est esse nigrum in sensu diuiso sufficit ỽitas istius hoc esse nigrum est possibile demonstrādo rem ꝓ qua supponebat h̄ nomen album. Et illam antiqui logici vocabant modalem de re quod idem est. vnde silr ad veritatem istius. omne astrum esse supra nr̄m oꝛizontē

est possibile reqrit̄ q̄ modus possit p̄dicari de omnibus reb⁹ p̄ q̄bus supponit astr̄ demōstratis p̄ illud p̄nomē hoc vt puta hoc astr̄ esse supra nostr̄ orizontē ē possibile ⁊ illud ⁊ sic de alijs Attēde scd̄o. q̄ duplex est modalis de subiecto singulari q̄dā est de subiecto singulari simplici vt illa in q̄ subijcit̄ vnic⁹ t̄min⁹ singularis vl' vnū simpl'r p̄nomē demōstratiū vt sortez eē albū ē possibile vl' hoc eē nigr̄ ē ɔtigēs. Alia ē de t̄mio singulari ɔplexo. vt ista sortez q̄ sedēte currere ē possibile. h̄ albū eē nigr̄ est possibile Attēde t̄cio. q̄ aliq̄s p̄pōnes ɔuertibil'r equalere p̄t intelligi dupl'r. vno° formaliter ita q̄ s̄catū vni⁹ in ɔpria forma sit s̄catū alteri⁹ ⁊ sic modalis ɔposita ⁊ diuisa nō eq̄pollēt nec etiā affirmatiua ⁊ negatia. Alio° p̄t h̄ intelligi illatie ita q̄ significatū vni⁹ ɔuertibil'r sit illatiū significati alteri⁹

Dic primo ad q̄stionē q̄ modali ɔposite equalz modal' ɔposita sil'r modali diuise equaler modal' diuisa Et p̄ ɔformit̄ d̄ez ē de oppōne. p̄z. q̄r si modali ɔposite equalz tūc opponeret̄ modal' diuisa aut ecōtra tūc possibile eēt vnū eq̄pollētiū esse f̄m alio exūte v̄o. ⁊ etiā possibile eēt duas ɔdcōrias sil' eē v̄as et falsas. q̄r stat modalē ɔpoitā eē verā diuisa exūte falsa aut ecōtra. Dic scd̄o. q̄ modal' ɔposita ⁊ diuisa de subiecto singulari simplici ex eisdē t̄mis cōstitute equiualēt illatie licz nō formal'r sed illā q̄ est de subiecto cōplexo nō oz equalere nec formal'r nec illatie p̄z ex d̄cis Et si forte q̄ras vtr̄ ista p̄pō sortez possibile est nō esse sit affirmatia vl' negatia. R̄ndent aliq̄ q̄ omnes t̄es p̄pōes p̄pōnes sunt simpl'r negatiue eo q̄ ad v̄itatē istius sortē possibile est nō esse sufficit q̄ subiectū p̄ nullo supponat g̃ ipa est negatia. ɔn̄a tenet. q̄r hoc sufficit ad v̄itatē negatie ⁊ repugnat v̄itati affirmatiue. An̄s p̄z de ista ista chimerā possibile est nō esse q̄ est v̄a cū eius ɔtradcōria sit f̄sa. ei⁹ t̄n subiectū p̄ nullo supponit. Patet scd̄o. q̄r ɔtradcōria isti⁹ sortez possibile est nō esse ē affirmatia g̃ ipa est negatiua. tenet ɔn̄a p̄ diffinitōem ɔtradcōis. P̄z t̄cio q̄r ipe eq̄pollēt negatiue g̃ ē negatiua. tenet cōseq̄ntia. q̄r nūq̄ in p̄pōib; cathegoricis negatia eq̄poller affirmatie. P̄z q̄rto. q̄r ipa seq̄t̄ ad negatiuā g̃ est negatia. tenz cōseq̄ntia q̄r ex negatia nō seq̄t̄ affirmatia. Sz hec r̄nsio n̄ valz imo ista est simpl'r affirmatiua. Probat̄ q̄drupl'r. p̄mo p̄ ph̄m in textu q̄ dicit q̄ eius q̄ est possibile est nō eē negatō est nō possibile est nō esse. g̃ hec est negatiua nō possibile ē nō esse. ⁊ p̄ cōseq̄ns alia affirmatiua cū sibi cōtradicat. Probat̄ scd̄o q̄r nulla p̄pō est negatiua cui⁹ copula ⁊ p̄dicatū nō negant̄ f̄m hoc sortez est possibile est non esse nec copula nec p̄dicatū negant̄ Maior p̄z q̄r in omi p̄pōne negatiua oz copulam negari ⁊ etiā p̄dicatū cū ipm seq̄t̄ copulam Minor p̄z. q̄r necc̄ariū ē q̄ in illa p̄pōne possibile sit copula aut p̄dicatū aut p̄s copl'e. Tercio q̄r ph̄s dicit in textu q̄ sicut se h̄z esse in illis de ineē ita mod⁹ in modalib;. ⁊ h̄ nō p̄t intelligi nisi q̄ sicut eē se habz in illis de inesse vt scz est copula vl' p̄dicatū vl' det̄miatio alti⁹ ita mod⁹ in modalib;. sz p̄pō de ineē nūq̄ est negatia nisi v̄r̄ neget̄. g̃ etiā in modalib; oz modū negari. Quarto sic. si hec sit falsa chimera p̄t nō esse sua ɔ̄tradictoria erit v̄a. scz hec chimera nō p̄t nō eē sed ad hāc sequit̄ hec chimerā necesse est esse. g̃ hec est necc̄aria chimera est q̄d est manifeste falsum. q̄ aūt ad hāc chimera nō p̄t eē seq̄t̄ hec chimerā necē est eē. p̄z p̄ ph̄m in libro p̄cedēti sic arguentē in forma q̄ si p̄pt̄ verū ē dicere q̄m vl' est vel erit nō p̄t h̄ nō eē vel nō futur̄ eē q̄d autē nō p̄t non fieri īpossibile ē nō fieri ⁊ q̄d īpossibile est nō fieri necē est fieri. p̄z g̃ euident̄ ex hac argumētatione q̄ b̄n seq̄t̄ non p̄t non eē g̃ necē ē eē. similit̄ sequit̄ chimera nō p̄t n̄ fieri. Et p̄ conseq̄ns seq̄tur q̄ si iste sunt false chimera p̄t non eē chimera p̄t non fieri q̄ chimerā necc̄ario est eē necē est fieri. Nec valz euasio q̄ aliq̄s diceret q̄ cōseq̄ntia eēt bona si chimera p̄ aliq̄ supponeret q̄r ph̄s arguit in his q̄ non sunt sicut de futuris contingētib;. nec valēt rationes eor̄. Nā ad p̄mū negādū ē an̄s sicut sepe negatur. Et ad scd̄m d̄m q̄ contradictoria istius formalit̄ ē ista sorz n̄ possibile ē non eē ⁊ oēs sibi equalētes non contradicūt formalit̄ sed magis illatie siue eq̄ualent̄. Sz ad t̄ciū ⁊ ad q̄rtū negādū ē an̄s Ad rationes an̄ oppo^m p̄z. so° p̄z ex d̄cis h̄ ⁊ in summulis

In h̄ vltio tractatu h⁹ libri in q̄ t̄m ē vnū capitulū ph̄s mouz ⁊ soluit vnā questionē q̄ est vtr̄ p̄positioni affirmatiue contrariet̄ p̄positio de modo enūciādi contrario aut contrariet̄ alia p̄positio affirmatiua de p̄dicato contrario. Et p̄mo mouet eam h̄ modo. vtrū huic p̄positioni omnis homo est iustus contrariet̄ ista. nullus homo est iustus aut ista. omnis homo est iniustus Et similiter isti calleas est iustus contrariet̄ ista calleas non est iustus. vel ista calleas est iniustus. hāc questionē breuiter soluit Aresto. cū dicit (Nā si ea) Dicens q̄ si ea que sunt in voce sequuntur ea que sunt in aīa et in opinionibus mentalibus ille sunt contrarie q̄ sūt de p̄dicatis contrarijs sic erit in p̄positionibus vocalibus sed si ille opiniones non sunt contrarie. similiter nec p̄positiones de predicatis contrarijs erūt contrarie sed solū ille q̄ sunt de contrarijs modis enūciādi. ⁊ ideo considerādū est in opionibus aīe. vtrū scz ille sint contrarie que sunt de contrario modo opinādi aut ille que sunt de contrarijs rebus vera est vna opio de bono qua opinat̄ q̄ bonū est bonum. et est vera ⁊ ē alia qua opinatur illa bonum non est bonum ⁊ est falsa. ⁊ opinat̄ contrario modo Est etiam alia opinio falsa qua opinatur q̄ bonum est malum. considerandū ergo est. que istarum duarum est contraria opinioni vere scz illi qua opinat̄ q̄ bonum est bonum Deinde cum dicit (Nam arbitrari) Probat octo rationibus q̄ opiniones de rebus contrarijs non sunt contrarie Prima ratio opiniones contrarie non possunt simul eē vere. sed opinio qua opinatur q̄ bonum est bonum. et ea qua opinatur q̄ malum est malum sunt simul vere et tamen bonum et malum sunt contraria. ergo opiones de contrarijs rebus non sunt contrarie. (Si g̃) ponit scd̄am rationē q̄ est de bono. est vna ratio qua opinatur q̄ bonum est bonum ⁊ est vera. alia est qua opinatur q̄ bonum non est bonum ⁊ est falsa. Et sunt multe alie que opinantur bonum esse aliquid q̄ ipsum nec est nec potest esse ⁊ sunt etiam alique q̄b; opinatur bonum non esse id quod ipsum est. ⁊ sunt infinite tales opiniones. sed vni non contrariant̄ infinita. ergo isti bonum est bonum contrariat̄ ista. bonum non est bonum et non alie (Sed in quibus) Ponit terciam ratōem q̄ est. inter illas enunciationes est prima contrarietas inter quas est prima falsitas sed prima falsitas est inter contrarios modos enunciandi. ergo ⁊ p̄ma ɔtrarietas Maior p̄z. q̄r p̄ma f̄litas ē int̄ illa int̄ q̄ fiunt g̃nationes

et corruptões sed gñatões ⁊ corruptões sunt int̃ eẽ ⁊ nõ
esse q̃ sunt ↄtrarij mõi enũciandi ğ (Si ğ) poit q̃rtam
rõem q̃ ẽ. opio q̃ est ꝺm se ꝑa ↄ̃riat̃ opioni ꝺm se false.
Sed opio q̃ opinat̃ bonũ eẽ bonũ ẽ ꝺƷ se ꝑa. ⁊ q̃ opia-
tur bonũ nõ eẽ bonũ ẽ ꝺm se f̃la. illa ãt ẽ q̃ opinat̃ bonũ
eẽ malũ ẽ ꝺm accñs f̃la eo ꝙ accidit bono nõ eẽ malum
(Quare magis) h̃ poit q̃ntã rõnem q̃ est opiones ↄ̃rie
debẽt ꝑlimũ distare ſƷ opiones de ↄ̃rijs mõis opinãdi
magis distãt q̃̃ ille q̃ sunt de reb⁊ ↄ̃rijs ğ seq̃t̃ ꝙ ille st̃
ↄ̃rie ⁊ nõ iste (His igit̃) poit sextã rõeƷ q̃ est opioni ve-
re ⁊ simplici ↄ̃riat̃ opio f̃la ⁊ simplex. ſƷ opio boni q̃m
bonũ est. est ꝑa ⁊ simpl'r. opio ꝑo boni q̃m nõ ẽ bonũ est
f̃la ⁊ simpl'r. nõ aũt opio boni q̃m est malũ q̃ implicat
aliã ⁊ nõ eƷ ğ (Ampli⁹ si) poit septimã rõem q̃ est ↄ̃rie-
tas dƷ vniformit̃ sumi in oib⁊ opionib⁊. ſƷ penes ↄ̃rieta-
tẽ reꝝ nõ pt sumi ↄ̃rietas in oib⁊ q̃ m̃lta sunt quoꝝ nl'-
lũ est ↄ̃riũ sicut hõ. ğ (Ampli⁹ sil'r) ponit octauã rõem
q̃ est sicut se hñt iste. bonũ est bonũ ⁊ nõ bonũ ẽ bo^m. ita
se hñt iste bonũ nõ est bonũ. ⁊ nõ bonũ nõ est bonũ. ğ ꝑ
locũ a trãsmutata ꝓporcõe sicut se hñt iste nõ bonũ est
bonũ. ⁊ nõ bonũ nõ ẽ bonũ. ita iste bonũ est bonũ ⁊ bo^m
nõ est bonũ. ſƷ due ꝑme sunt ↄ̃rie. ğ. Minor pƷ. q̃ isti
nõ bonũ est bonũ nõ ↄ̃riat̃ ista nõ bo^m est malũ. nec ista
nõ bonũ nõ est malũ. q̃ ille tres sunt sil'r ꝑe. sed nũq̃ ve-
ra vere ẽ ↄ̃ria. ğ oƷ ꝙ sibi ↄ̃riet̃ ista nõ bonũ nõ est bonũ
(Maifestũ ẽ) Aresto. remouƷ dubiũ. nã exemplifica-
uit su ꝑi⁹ ꝑ ꝓpões indiffinitas iõ aliq̃s posset credere ꝙ
indiffinite eiusdẽ subiecti ⁊ ꝑdicati q̃ꝝ v^a ẽ affirmatia
et alia negatia eẽnt ↄ̃rie. Et dicit ꝙ nihil refert q̃̃tũ ad
intẽtionẽ suã siue ponam⁹ affirmatõem vl'iter siue non
q̃ sꝑ intẽtio sua fuit ꝙ vl'is affirmatia eẽt ↄ̃ria vl'i nega-
tiue ⁊ ecõtra ⁊ sic ꝑ indiffinitas intelligit vl'es (Quare
si) h̃ Arƺ. ↄcludit ex ꝑdcis p^o ꝙ in enũciatõib⁊ sumit̃
ↄ̃rietas penes modos enũciandi ↄ̃rios. ⁊ nõ penes pre-
dicamẽta ↄ̃ria. ⁊ arguit sic. sicut se hñt opiones aĩe sic
se hñt ꝓpões vocales. sed maifestũ ẽ ꝙ opiones de ↄ̃rio
mõ opinãdi sunt ↄ̃rie ğ etiã sic est in enũciatõib⁊ (Ma-
nifestũ ẽ) final'r ↄcludit ꝙ enũciatio ꝑa nõ ↄ̃riat̃ enũci-
atõi ꝑe. ꝓbat q̃ ↄtrarie opposita sunt circa idẽ. eidem
aũt nõ insunt sil'r ↄtraria. ğ. ꝑ declaratõe textus

Queritur vtrum ↄ̃rietas in enũciatõib⁊ vocalib⁊ sit sum-
da penes ↄ̃rietatẽ ꝑdicatoꝝ aut penes mõs e-
nũciãdi ↄ̃rios Arguit̃ ꝑmo ꝙ nõ. q̃ nulle
enũciatões vocales sunt ↄ̃rie. ğ nõ ẽ sumẽda ↄ̃rietas in
eis nec penes ↄ̃rietatẽ ꝑdicatoꝝ. nec penes mõs enũci-
andi ↄ̃rios. Añs pƷ. q̃ oĩs enũciatõ vocal' est vox ſƷ nl'-
li voci est alia vox ↄ̃ria vl' etiã aliõ ğ Minor pƷ. q̃ nul-
lis vocib⁊ ↄuenit diffinitõ ↄ̃rioꝝ. Cõfirmat̃ q̃ an oẽs
enũciatões vocales eẽnt sibijnuicẽ ↄ̃rie aut aliq̃ ⁊ aliq̃ ñ
aut nulle. Nõ p^m vt notũ ẽ q̃ nõ oẽs sunt de ꝑdicatƺ cõ-
trarijs aut de ↄ̃rijs mõis enũciãdi. nec scdm q̃ ñ ẽ ma-
ior rõ de aliq̃b⁊ q̃̃ de alijs cũ nõ magis repugnẽt q̃cũq̃
due ꝓpões ad eẽ sil'r in eodẽ subiecto q̃̃ alie. Nõ em̃ ma-
gis repugnãt iste due oĩs hõ est alb⁊ nullus hõ est alb⁊
ad esse sil'r in eodẽ subiecto q̃̃ iste due sortes currit plato
disputat. ğ relinq̃t̃ ꝙ nulle ꝓpões vocales sunt ↄ̃rie
Scdo sic. q̃ ꝺm phm in postꝑ̃ntis iste sunt ↄ̃rie sortes
est lãguid⁹ sortes est san⁹. ğ ↄtrarietas ẽ sumẽda penes
ꝑdicata contraria ⁊ nõ penes cõtrarios modus enũ-
ciandi. Cõfirmat̃ q̃ ille ꝓpões magis debẽt dici ↄtra-
rie q̃ ↄtrarietati reꝝ sunt magis ↄformes sed sic ẽ de il-
lis q̃ sunt de ꝑdicamẽtis ↄtrarijs. ⁊ nõ de illis. q̃ sunt de
modis enũciandi ↄtrarijs. Maior pƷ. q̃ ꝓpões nõ dis-
cunt̃ ꝺm se ↄtrarie sed solũ ꝓpter res ꝺcatas. Mĩor pƷ
q̃ enũciatões de ↄtrarijs ꝑdicatƺ ꝺnt res ↄtrarias vt pƷ
de istis hõ est alb⁊. hõ ẽ niger. nõ ãt ille q̃ sunt de ↄtra-
rijs mõis enũciãdi. nl'las em̃ res ↄtrarias ꝺnt ille omis
hõ est alb⁊ null⁹ hõ ẽ alb⁊. ğ Tercio sic. Enũciatões
q̃ sũt de ꝑdicatƺ ↄtrarijs hñt maiorẽ distãtiã ⁊ magis
opponunt̃ q̃̃ ille q̃ sunt de ↄtrario mõ enũciãdi. ğ ⁊ ipe
magis sunt ↄtrarie. TenƷ ↄña. q̃ ↄtraria maxie debẽt
distare. Añs pƷ. q̃ pl⁹ req̃rit̃ ad ꝟificandũ affirmatiuã
de ꝑdicato ↄtrario q̃̃ ad ꝟificãdũ negatiuã Cõfirmat̃
q̃ ad nullũ hoiem eẽ iustũ sufficit oẽm hoiem nõ habe-
re iusticiã h̃ ãt nõ sufficit ad oẽm hoiem eẽ iniustũ ſƷ cũ
hoc req̃rit̃ ꝙ oĩs hõ sit ⁊ habeat iiusticiã ğ iste due ma-
gis distãt oĩs hõ est iust⁹ ⁊ oĩs hõ ẽ iniust⁹. ⁊ min⁹ pñt
sil'r eẽ ꝑe Quarto sic. Opiones ↄtrarie pñt sil'r esse in
eodẽ subiecto vtputa in intellectu ^m nõ opponũt̃ ad se ĩ-
uicẽ. ↄña tenƷ q̃ ↄtrarie opposita nõ pñt sil'r eẽ in eodeƷ
In oppositũ arguit̃ autoritate phi in textu. ꝑ solutõne
q̃stiõis ⁊ declaratõe text⁹ soluẽde sunt q̃ttuor q̃stiones
minus principales

Questio ꝑma. vtꝝ ↄtrarietas sil'r sit sum-
da in enũciatõib⁊ vocalib⁊ sicut
mẽtalib⁊. ꝑ cui⁹ solutõe Attẽde ꝑmo. ꝙ triplices st̃
enũciatões q̃dã sunt vocales q̃dã mẽtales ⁊ q̃dã scrip-
te sicut dicit Boeti⁹ in ↄmẽto ꝑmi ꝑiarmenias. At-
tẽde scdo. ꝙ ↄtrarietas capit̃ dupl'r. vno^o ꝑ repugnan-
tia aliq̃ꝝ ꝓpõnũ ↄtrariaꝝ ⁊ sic nõ capit hic. Alio^o ꝑ re-
pugnãtia aliq̃ꝝ ꝓpõnũ oppositaꝝ in aliq̃ triũ spẽꝝ op-
positõis. ⁊ sic capit̃ h̃. Attẽde tercio. ꝙ aliq̃ pñt dici
ↄtraria dupl'r. vno^o int̃nsece ⁊ formal'r. ⁊ sic illa sunt ↄ-
traria q̃ sunt ꝑma fundamẽta ↄtrarietatis. Alio^o ext̃n-
sece ⁊ ab obiecto. ⁊ sic illa dicunt̃ ↄtraria q̃rũ obiecta vl'
ꝺcata sunt ↄtraria. Ex istis pƷ. ꝙ nl'le ꝓpões siue mẽta-
les siue vocales siue scripte sunt ↄtrarie int̃nsece ⁊ for-
mal'r. PƷ de scriptis. q̃ oĩs scriptura ẽ de q̃rta spẽ q̃li-
tis sed q̃litatib⁊ q̃rte spẽi nihil ẽ ↄtrariuƷ sicut patƷ ꝑ
phm in ꝑ̃ntis. PƷ etiã de mẽtalib⁊. q̃ nõ magis repug-
nat ꝓpões mẽtales ↄtradcõrias sil'r eẽ in eodẽ intellectu
q̃̃ q̃cũq̃ alias siue etiã tã subiectũ q̃̃ ꝑdicatũ eiudeƷ
ꝓpõis. SƷ aliq̃ ꝓpões pñt simt̃ eẽ in eodẽ intellectu aut
saltẽ subiectũ ⁊ ꝑdicatum eiusdẽ ꝓpõis. ğ etiã due ꝓ-
pões mẽtales sunt ↄtradcõrie. ⁊ ꝑ ↄñs tal' nõ opponũt̃
int̃nsece ⁊ formal'r sed solũ obiectiue. ⁊ eodẽ mõ possƷ ꝓ-
bari de ꝓpõe vocali. ↄuenit tñ ↄ̃rietas ꝑ ꝑus ꝓpõib⁊ mẽ-
talib⁊ q̃̃ vocalib⁊ aut scriptƺ. pƷ q̃ ill' p⁹ ↄtrarietas cõ-
uenit q̃b⁊ ꝑus cõuenit ꝟitas aut f̃litas sed sic est de enũ-
ciatõib⁊ mẽtalib⁊ eo ꝙ ꝺnt natural'r. ⁊ ꝑ cõseq̃ns hñt a
natã ꝙ sint ꝑe aut f̃le alie ꝟo ad placitũ. Et si argua-
tur ꝙ ꝓpõ mẽtal' nihil aliõ ẽ q̃̃ opio. ğ si opioes cõtra-
rie nõ pñt sil'r eẽ in eodẽ. nec etiã ꝓpõnes mẽtales cõtra-
rie. Rñdet̃ negãdo añs. q̃ opio ẽ assensus quo q̃s cre-
dit rẽ se habere sicut ꝓpõ ꝺcat. ꝓpõ aũt mẽtalis nõ est ta-
lis assensus q̃ sic opteret ꝙ q̃cũq̃ haberet ꝓpõem mẽta-
lem haberet assensum qõ ẽ maifeste f̃lm. licƷ em̃ idẽ nõ
possit sil'r assentire his duab⁊ oĩs hõ ẽ alb⁊ ⁊ null⁹ hõ est
alb⁊ pt tñ eas sil'r formare copulatiue saltẽ aut disiũctiue
Nec pt assignari aliq̃ rõ ꝓpt̃ quã non posset eas simul
formare quin etiã ꝓpter eandẽ cãm nõ poterit formare
hãc ꝓpõem albũ est nigꝝ. vel istã homo nõ est hõ. Vñ
eodẽ mõ repit̃ cõtrarietas in opinionibus sicut in pro-
positionib⁹ non tñ totalit̃. pƷ. q̃ ꝓpõnes siue mẽtales

siue vocales siue scripte non opponunt intrinsece z formaliter. nec quo ad esse sil' in eodē. sz opiniones cōtrariant q̄ ad eē sil'. sicut patz p phm q̄rto metaphisice dicē tem ꝙ opiniones cōtrarie nō pñt sil' stare in eodē intellectu. ē tñ silitudo in h. qꝛ sicut in mēte ꝯrietas opinionum attenditur penes eas esse de ꝯrijs mōis opinandi sic etiā in mētalibꝫ vocalibꝫ z scriptis enūciatōibꝫ attendit ꝯrietas penes eas esse de cōtrarijs modis opinandi

Attende q̄rto. ꝙ ṗdicata cōtraria sīt termini q̄ non pñt sil' z semel de eodē verificari. vt albū z nigruz z illi se tenēt ex pte materie ꝓpositōis. sz modi enūciandi dicunt ꝯrij q̄n vnꝰ est affirmatiuꝰ z alter negatiuꝰ. z hij se tenēt ex pte forme Ex q̄ ptz ꝙ ꝓpōnes de cōtrarijs ṗdicatis magꝭ ꝯriant ex pte materie q̄ꝫ ille q̄ sunt de cōtrarijs modis enūciandi. ecōtra aūt ē de ꝓpōnibꝫ contrarijs ex parte forme

Dic ad q̄stionē. ꝙ ꝯrietas in enūciatōibꝫ vocalibus magꝭ est sumēda penes modos cōtrarios enunciādi q̄ꝫ penes ṗdicata cōtraria Ptz qꝛ modꝰ enūciādi se tenet ex pte forme. predicata aūt cōtraria se tenēt ex pte materie. a forma aūt res magꝭ dꝫ denoīari Et posset h idez ꝓbari rōne phi. qꝛ sic est in opinioībꝫ ita ē in enūciatōibꝫ. sz ꝯtrarietas in opinōibꝫ sumit penes mōs opinādi ꝯrios. g̊ in enūciationibꝫ sumit penes modos enūciandi ꝯrios Maiorē ꝓbat. qꝛ ea q̄ sunt in voce sequūt ea q̄ sunt in aīa Minorem ꝓbat octo rationibꝫ in textu positis

Quō scd̄a vtꝝ iste due sunt ꝯrie bonuz ē bonum z bonum nō est bonū. sic dr p hs in textu Dic breuit ꝙ si accipiat ꝯrietas cōiter. vt se extēdit ad oēm ꝓpōem sic bñ sunt ꝯrie eo ꝙ sunt subcōtrarie. tñ si accipiatur ꝯrietas specialit sic nō sunt ꝯrie q̄ꝫ ius pticipent legē cōtrariaꝝ eo ꝙ nō pñt sil' eē fe z eo ꝙ equalent vl'ibꝫ cū sint in materia naturali Qꝫ āt dr phs. (ꝙ nō refert si termini sumātur vl'r). hoc pt vnoº exponi. ꝙ h ē veꝝ q̊ ad rōem generalē oppositionis. nō aūt q̊ ad suppōem t'minoꝝ. nec etiā q̊ ad veritatē z falsitatē Posset tñ alioº exponi ꝙ nō refert q̊ ad suū ꝓpositū. qꝛ ipe sp intelligit ꝙ vl'is affirmatiua z vl'is negatiua sunt contrarie.

Quō tercia vtꝝ aliq̄ ꝓpō sit p se ṗmo fl'a. sicut videt innuere Aresto. in textu. p cuiꝰ solutione Attende ꝙ ꝓpō dupl'r pt dici p se ṗmo falsa Unoº. qꝛ int subiectū z ṗdicatū nihil mediat p qd̄ possit oñdi ṗdicatū fl'e ineē subiecto. z sic ista ē ṗmo falsa bonū ē malū. qd̄ ptz p phm ṗmo posterioꝝ dicentez ꝙ illa ꝓpō in q̄ ṗdicat oppoitū de opposito ē ṗmo falsa Alioº aliq̄ ꝓpō pt dici p se z ṗmo fl'a. qꝛ añ ipm non est alia magꝭ fl'a ad quā sit reducibilis. z sic illa in q̄ negat idē de seipso ē ṗmo z p se fl'a z nō illa in qua ṗdicat vnū ꝯrioꝝ de alio. Dicit tñ in textu ꝙ int terminos generatōis z corruptōis ē ṗma fl'itas. qꝛ eē z nō eē sīt termini gñatōis z corruptōis. z sīt mōi enūciādi ꝯrij z ṗdicata ṗma q̄ n̄ pñt fe vel fl'e ṗdicari de aliq̊ Dicit aūt illa ꝓpō simplex respectu alicuiꝰ alteriꝰ q̄ nec ip̄licat nec infert aliā sz ip̄licat z infert ab alia. sic est ista bonū non ē bonū in ordine ad istā bonū est malū. Dic ad q̄stionē ꝙ ꝓpōnes simplices sīt ṗmo fe vel fl'e eo ꝙ ipe nō includuntur in alijs nec reducuntur ad alias sed potius alie reducuntur ad ipsas.

Quō quarta vtꝝ argumentū a trāsmutata ꝓpōne quo Arꝭ. vtit in sexta rōne vl'r teneat. Pro cuiꝰ solutiōe supponit ꝙ ꝓportio est hītudo vniꝰ q̄ntitatꝭ ad aliā s̄m Euclidez. sic q̄tuor se hñt ad octo in ꝓportione dupla. sz ꝓportionalitas est hītudo duaꝝ ꝓportionū q̄ sil' sumpte hñt q̄tuor terminos. vt sicut se hñt q̄tuor ad octo sic se hñt q̄nq̄ ad decē. Modus aūt arguēdi a p mutata ꝓportōne accipit ab euclide libro q̄nto q̄stiōe decima q̄nta z decima sexta vbi dr ꝙ si q̄tuor quantitates ꝓportionales fuerint pmutati ꝓportionales etiā erūt z trāsfert ad argumēta phi. sic ptz scd̄o poꝝ in duabꝫ regulis eius. vt si a. z b. ꝯuertūtur ex vna pte z d. z c. ex alia z a. z c. cōtradicunt b. z d. etiā cōtradicūt. vt sicut se hꝫ ṗmū ad tercium ita oppositū ṗmi ad q̄rtū ꝯña phi ibidē est nccāria. qꝛ alteꝝ cōtradictorioꝝ dr de q̊libet z cōuertibile cū vno cōtradictorioꝝ nō recipit ṗdicatōem alteriꝰ cōtradictorij nec ecōuerso. ideo subdit ꝙ cōuertitur cū reliq̊ cōtradictorio. vñ argumētū a trāsmutata ꝓportione tenet vl'r q̄ntum ad cōtradicere z cōuerti sz nō tenet quātū ad contradicere z seq̄ sz cōit fit fl'a ꝯñtis. Exēpli grā q̄n fit talis pmutatio ꝯpandi supiꝰ ad inferiꝰ. vt sicut se hꝫ hō ad nō hoīem s̄m ꝯñam sic aīal et nō aīal se hñt s̄m ꝯñam g̊ p mutati sic se hꝫ hō ad aīal ita nō hō ad nō aīal. sed oīs hō est aīal g̊ oīs nō hō est non aīal qd̄ est fl'm. quia aliquid ē nō hō vtputa azinus qd̄ nō est nō aīal Sil'r hic sic se hꝫ supficies ad hanc supficiē sic color ad hūc colorem sz supficies nō pt eē sine colore. g̊ hec supficies nō pt eē sine hoc colore qd̄ ē fl'm Sil'r h sicut se hꝫ corpus ad h corpꝰ sic locus ad hūc locū. g̊ p mutati. sicut corpus ad locū sic h corpus ad hūc locū. sed corpꝰ non pt eē sine loco. g̊ nec h corpus sine hoc loco qd̄ est fl'm. Sil'r hic sicut se hꝫ eē ad nō eē. sic possibile ad ip̄ossibile. g̊ pmutati. sicut se hꝫ ens ad possibile sic nō ens ad impossibile. sz oīe ens ē possibile. g̊ oē nō ens est ip̄ossibile qd̄ est fl'm. qꝛ antixp̄s est nō ens. z tñ nō ē ip̄ossibil' Et ideo vl'r arguendo sicut ṗmū ad terciū. sic scd̄m ad q̄rtū fit fl'a ꝯñtis sed ecōtra dꝫ argui. sicut ṗmum ad terciū sic q̄rtū ad scd̄m z sic in ꝓposito oīs hō est aīal. g̊ oē nō aīal est non hō. z oīe ens est possibile. g̊ oē non possibile est nonens Sil'r etiā q̄ntū ad alia due exēpla ꝯña nō tenet. vtputa q̄n cōe determinat sibi aliud cōe inferius aūt sub illo cōi nō detiat sibi inferius sub alio cōi non tenet ꝯña. vñ q̄ꝫuis corpus detminet sibi locuz tñ hoc corpꝰ nō detinat sibi hūc locū. ideo in illis non tenet ꝯña. nisi arguēdo mō pexposito.

Ad rōnes in oppositū Ad ṗmam z ad cōfirmationē eius. ptz solutio Ad scd̄az dr ꝙ phs non intelligit eas simpl'r eē ꝯtrarias sz intelligit ꝙ sint enūciatiōes de ṗdicatꝭ contrarijs. Ad confirmationē ptz solutio Ad terciā z ad ꝯfirmatōem eius dr ꝙ q̄ꝫuis plus requirat ad verificandū ꝓpōez affirmatiuā q̄ꝫ negatiuā. tñ nō seq̄tur ꝙ affirmatiua magꝭ distet aut magꝭ opponat affirmatiue q̄ꝫ negatiua. sicut plus reqrit ad verificandā copulatiuā q̄ꝫ disiūctiuaz. z tñ disiunctiua de ptibꝫ ꝯtradicētibꝫ magꝭ opponatur copulatiue. Ad quartum patet solutio Et in hoc finit liber perihermenias De fine grāꝝ actiones illi. q̄ sine fine viuit z regnat gaudens impendo Amen

Cursus optimarum questionum textus porphirij et veteris logice Arestotelis cum textualibus expositionibus traditus a regentibus pisius s̄m mentem subtilissimi doctoris Johannes Schoti feliciter explicit prout exercet in collegio venerabilis viri artiū magistri ac medicinarum doctoris expertissimi Leonardi Albertini de Alchen in vniuersitate Treuerēsi regēts.

